

2 400 40 Italia MADE IN SPAIN

perregimus et c. mane nobiscum Domine,
 quoniam aduerseratis. *Luc. c. 62. Va-*
 nit secundum illud; Non fac oportuit
 Christum pati, et ita in
 tuam?

3. p. Feria 2. post R. e sur
 Lucae cap. 2. 4. et cap. 3. 1. Va
 illud; Nonne cor nostrum arc
 as erat? Et hoc inuenies etia
 4. s. nit. Deniq. c. 3. 1. Vani
 Et coeg. iure illum dicentes; Ma
 Domine, quoniam aduerseratis.
 3. p. Feria 5. post R. elinrectio.
 Ioan. e. 2. et cap. Vani. 8. 7. circa ill
 li me tangere. Et etiam cap. 3. 7. Van
 eundum illud; Maria habet ad monu
 tum foris plorans.

illud; Ite est Ioannes, qui supra pedes
 Domini in coena reebuit. *Luc. cap.*
 4. 6. Vani. ad illud; In hoc quia
 quia discipuli mei estis.

2. p. Sabbato sancto
 Marth. c. 2. 8. et cap. 5. 0. Vani. e
 Pre timore autem eius exerrit.
 Hodie, et facti sunt velur mortui.
 3. p. Sabbato sancto.
 Marth. cap. 2. 8. et cap. 1. 7. Vani. circ
 Venit Maria Magdalene et altera M
 einde cap. 5. 1. Vani. secundum illu
 ritu, sunt cutifodes. Deniq. cap. 9. 8. V
 pper illud; Et facti sunt velur mor
 tu.

2. p. In die sancto Resurrectionis.
 Marci 16. Marci cap. 1. 6. et cap. 7. 5. Vani. iuxta
 illud;

ma. Deniq. c. 4. 8. Vani. circa illud; Beati
 qui audierunt verbum
 et custodiunt illud.

1. p. Feria
 Lucae cap. 4. 2
 Quanta audierunt
 2. p. Feria 2
 Luc. 4. c. et c
 Quanta audierunt
 fac et hic
 Vani. c. 1. 5. et cap. 2. 4. ad
 super

ma. Deniq. c. 4. 8. Vani. circa illud; Beati
 qui audierunt verbum
 et custodiunt illud.

1. p. Feria
 Lucae cap. 4. 2
 Quanta audierunt
 2. p. Feria 2
 Luc. 4. c. et c
 Quanta audierunt
 fac et hic
 Vani. c. 1. 5. et cap. 2. 4. ad
 super

ma. Deniq. c. 4. 8. Vani. circa illud; Beati
 qui audierunt verbum
 et custodiunt illud.

1. p. Feria
 Lucae cap. 4. 2
 Quanta audierunt
 2. p. Feria 2
 Luc. 4. c. et c
 Quanta audierunt
 fac et hic
 Vani. c. 1. 5. et cap. 2. 4. ad
 super

13. v. 4

1871	A
1872	15
1873	98

del colegio N.º y N.º. Oniv.º de E.º, ^{ada} P2-5652

†CONSILIATIVE RESPONSA
DN. NICOLAI
†EVERHARDI†A MID-
DELBURGO, IC. CLARISSIMI
ET MAGNI SENATVS BELGICI
*apud Mechliniam quondam Pra-
sidis laudatissimi.*

LONGE QVAM ANTEHAC ACCV-
RATIVS, VNA CVM SVMMARIIS SINGV-
lorum Responsorum, atque Numeris iam vsitatis, haftenus au-
tem desideratis, & nunc recens confectis, recusa.

*Accessit insuper eorum, qua partim Gallica, partim Flandrica & Brabantica lingua, passim iisdem
Consijs inserta (nec in hac tamen editione omissa) sunt, Latina Versio: in gratiam
earundem Linguarum imperitorum, elaborata.*

Cum INDICE denique nouo Rerum memorabi-
lium locupletissimo.



DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MATOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2.º C. 24. N. 10.

Cum Gratia & Privilegio Casareae Maiestatis.

FRANCOVRTI.

M. D. LXXVII.





REVERENDO ATQVE
VENERABILI VIRO, DOMINO IO-
ANNI CVSANO, PRAEPOSITO S. CRV-
cis extra muros Moguntiae, Canonico S. Victoris in agro Mo-
guntino, & ad D. Mauritium in vrbe, &c. Domino
suo obseruandis. S. P.



QVOD NVNC PLEROSQVE O-
mnes factitare video, ut non solum auctores
nouiter repertos, anteaq; non visos aut euul-
gatos, verum etiam eos, qui aliquando sunt
editi, si castigatius recudant, & locupletio-
res in lucem edant, viris celebribus inscribe-
re, grauibsq; de causis nuncupare soleant,
idem citra verecundiam mihi quoque imi-
tari licere arbitror. Idque potissimum in
hac praesente, viri quondam clariss. & Iureconsulti celeberrimi,
Domini Nicolai Euerhardi Mittelburgensis Responsorum siue Con-
siliorum editione mihi faciendum putavi. Etenim licet hac à pri-
ma illa ante annos viginti tres per Seruatium Sassenum Louanij
euulgata, iam secunda sit, tamen ita nunc est denuò à me adorna-
ta, ut priorem editionem parafangis aliquot superare non iniquus
censor haud immeritò iudicare possit. Praterquam enim quòd in
hac & typi & charta sunt elegantiores, menda quoque prioris sub-
lata quam plurima, tum Summaria etiam (ut vocant) haectenus
desiderata, in singula Consilia consicienda, & ne quidquam de-
nique desiderari posset, omnia illa quae passim istis Consilijs vel
Brabantica, vel Flandrica, vel Gallica etiam lingua sunt inser-
ta (id quod ab auctore, rebus ita exigentibus, factum est creber-
rimè) in linguam Latinam (retentis nihilominus etiam illis)
nulla sumptuum habita ratione, in gratiam eorum qui illarum lin-
guarum imperiti sunt, transferenda curavi. Vt igitur non illos
tantum, qui noua subinde & magnifica passim extruunt aedificia
() 2 probamus,

EPISTOLA

probamus, sed eos quoque qui extracta iam tuentur, atque ab in-
teritu vindicant, predicare solemus: ita non vulgarem & ipsos lau-
dem mereri existimo, qui eruditorum monumenta instaurant, &
locupletiora cum posteritate communicant. Equidem ut operam
meam hac in parte exiguam & tenuem esse diffiteri non ausim, ita
animum huic asserre me utilitatis publicae rei, & litterariae studio-
sum, citra arrogantiam affirmare possum. Neque praclarior de
Repub. mereri, maiore sine utilitates in medium asserre posse quen-
quam opinor, quam si literarum & optimarum disciplinarum stu-
dia, quorum (quod diuinitus & honoribus parandis minus idonea esse
videantur) curam & respectum multi iam passim deposuerunt,
pro virili sua promoveat, atque intemerata ad posteritatem trans-
mittat. Sed desino hac persequi verbosius, ne labores meos lau-
dando, venales hasce meas merces obtrudere emptoribus velle vi-
dear. Etenim intempestiuam planè benevolentiam, quae nihil (ut
aiunt) à malevolentia differt, prestare videar auctori nostro, si operis
huius iam dudum laudatissimi ineptae primùm nunc praeconia decan-
tare, atque (secundum proverbium) vino vendibili hederam hic su-
spendere velim. Ad te igitur, venerande Cusane venio, & quae ratio
me, ut tibi potissimum recentem hanc editionem nostram dedicarem,
permouerit, breuibus exponam. Quamquam enim consuetudinem
ante hac tecum nullam habui, atque etiam nuper, apud nos Fran-
cofurti cum esses, vix semel atque iterum tua mihi suavissima
conuersatione (in qua tamen pro innata benignitate tua me vel
immeritum, humanissimè complexus es) frui licuit, tamen iam pri-
dem tuae mihi virtutes praedicatione publica cognita fuerunt.
Nam cum literas atque litteratos omnes, ipsemet non vulgari nec
mediocri eruditione praeditus, summa benevolentia semper sis pro-
secutus, atque bonis omnibus te beneficum, liberalem, officiosum,
& humanissimum haecenus praestiteris, facile tibi vicissim omnium
fauorem atque amorem conciliasti. Quae quidem eximia tua vir-
tutes effecerunt quoque, ut ad praclaras dignitates, & optima Sa-
cerdotia merito euectus sis. Haec igitur cum ita se habeant, cogi-
tare cepi, qua potissimum re, animi mei & gratitudinem, & dedi-
tissimam propensionem tibi declarare possem. Cum verò, quae mea
est conditionis tenuitas, nihil te dignum reperire possem, praeter-
quam vernacula nostra, chartaceas nimirum opes: ut edum mihi
esse putavi. Equidem videbam, parum me verecundè facere, quòd
reuerendam praestantiam tuam, multis varijsq; negotijs indies di-
stentam, hac praefatione interpellarem: sed confirmabat me praestan-
tia tuae facilitas & humanitas summa, de qua nimirum eam spem
concipe-

DEDICATORIA.

concuperem, ut, quoniam illa frustrata est haecenus neminem, me
quoque eiusdem benevolentiam experturum planè sperarem. Edi-
tionem igitur hanc nostram, opus nunc quasi renatum, tibi offero
dedicòq;. Et maiorem in modum te oro, ut pro summa humani-
tate tua, illud benigniter suscipere, & aequè bonèq; facere, ac me per-
petuo tibi commendatum habere digneris. Bene vale vir praestan-
tissime: & de literarum studijs bene mereri perge. Francofurti ex a-
dibus meis, Calendis Septembris, Anno reparatae salutis, 1577.

Reuerendae praestantiae
tuae

Addictissimus

Nicolaus Bassens
Typographus &
Bibliopola Fran-
furtensis.



EVERHARDVS, NICO-
LAUS, ET ADRIANVS NI-
COLAI, CANDIDO LE-
CTORI S. P. D.



N TIBI GANDIDE LECTOR, NICO-
lai Euerhardi patris quondam nostri Responſa, quæ
varijs & locis & temporibus ab illo conſcripta, nunc
in vnum volumen congerenda nobis eſſe duximus,
quum vt optimi parentis memoriæ quam pietatem
iure naturæ debebamus, eam exhiberemus: tum ve-
rò maximè, vt pariter apud noſtrum ſeculum, gra-
tiam (quod fore planè confidimus) iniremus neuti-
quam vulgarem: pariter de ipſa poſteritate non malè
hac ipſa ſedulitate noſtra mereremur. Etenim ſi illud affirmauerimus, nihil il-
lum vnquam ad quæſtum, nihil ad gloriam, nihil ad amicorum quantumuis
potentium gratiam reſponſiſſe, nullius neque legis neque interpretis verba
ad ſuam ſententiam, obtinendæ cauſſæ ſtudio, detorſiſſe, nihil etiam citariſſe,
quod non penitiſſimè excuſſiſſet (quibus omnibus in rebus ferè peccare vul-
gus de iure reſpondentium ſolere, vtinam negari poſſet) haud quaquam fanè
verebimur, ne teſtimonium noſtrum etſi domeſticum, fidem non inueniat.
Præſertim autem noſtraibus hominibus gratum nos eſſe facturos, confidi-
mus, & quòd eiufmodi ſunt ea omnia quæ hic tractantur themata, vt in
quotidianum harum regionum vſum iudicarium facilè ca-
dant: & quòd pleriq; eorum qui etiamnum ſuperſunt,
controuerſias hic, olim ab ſeſe agitatas, non ſi-
ne grata victoriæ recordatione agno-
ſcent. Bene vale.

RESPON-



RESPONSORVM (QVÆ CONSILIA VOCANT) D. NI- COLAI EVERHARDI MIDDELBVR- gensis Iureconfulti, magnique Senatus Belgici apud Mechliniam quondam Præfidis,

CONSILIVM PRIMVM.

SVMMARIA.

- 1 Fideiussor solvens totum debitum non habet actiones contra confideiussorem, nisi creditor eius ipse cesserit.
Nemo sine actione experitur.
- 2 Cognatio spiritualis non contrahitur inter simul leuantes prolem de sacro fonte.
- 3 Actus agentium ultra eorum intentionem non operantur.
- 4 Actio præsupponit obligationem, ut filia matrem.
- 5 Confideiussores, contutores, magistratus & correi qualiter aliis & sibi inuicem sint obligati, &c.
- 6 Fideiussores habent beneficium diuisionis ex epistola D. Adriani.
- 7 Emens nomen debitoris à creditore, habet utilem actionem, sine cessione.
- 8 Fideiussor solvens dicitur principaliter gessisse negotium debitoris.
- 9 Fideiussor solvens non dicitur emere nomen debitoris.
- 10 Superuacuis laborat impendys, qui solem facibus certat adiunare.



ISO processu actis que & actitatis coram venerabilibus & discretis dominis Decano & Capitulo Ecclesie collegiate oppidi Bergensis, per & inter Ioanem de Costere Actorem ex vna, & dominum Lambertum de Costere ipsius fratrem ex alia partibus agitato, difficultas & punctus totius materie in hoc consistit: An dictus actor debitum à se solutum creditori, cui ipse & reus & quilibet eorum insolidum, fideiussorio nomine obligati fuerunt, possit pro medietate à dicto reo suo fratre & confideiussore recuperare, absque eo quod actionem per creditorem sibi cedi aduersus eundem reum petierit, vel actiones cessas habuerit.

1 Et breuiter respondeo, quod non, per casum legis expressum in l. vt fideiussor. ff. de fideiuss. & ibi Bart. Ang. Paul. de Cast. Io. de Imol. & omnes Doct. & est tex. notabilis in l. cum alter. C. de fideiuss. quæ idem decidit, etiam quando intercessio facta fuit pro debitore fisci. Et ratio est manifesta, quia nemo sine actione experitur. l. si pupilli. §. fin. ff. de nego. gest. cum similibus. Ite autem actor sine cessione non habet actionem contra suum confideiussorem, vt est text. planus in d. l. vt fideiussor, ibi, actio danda non est, & c. & in d. l. cum alter, & ibi Cyn. Barto. Bal. Ang. Sali. Ioan. Fab. & Doct. Ex actis autem non constat, quod sibi sunt cessas actiones, ergo nullo modo habet actionem, & per consequens malè egit: & idem vult Io. Fab. in §. si plures. Infitu. de fideiuss. in finalibus verbis: & dominus Ioan. de Imol. in c. peruenit, in 2. colum. de fideiuss. Et confirmatur istud ex theoria Innocen. & Doct. in c. Martinus Bertram, de cognat. spiri. quæ habet, quod inter simul leuantes prolem de sacro fonte, non contrahitur cognatio spiritualis, licet vulgares existiment contrarium, & malè, qui tamen sunt fideiussores pueri baptisati, c. vos ante omnia, de consecra. dist. 4.

2 Pro isto etiam facit, quia actus agentium non operantur ultra eorum intentionem. l. non omnis, in princ. ff. si cer. pet. cum similibus. Cum ergo isti fideiussores non voluerunt se sibi mutuo obligare, sed tertio creditori, sequitur, quod inter eos non est nata aliqua obligatio, & per consequens nec actio eis competit contra se mutuo, quæ præsupponit obligationem, vt filia matrem. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procur. Et ad præmissa benè facit tex. solennis, in l. quæcun que gerimus. ff. de actio. & oblig.

3 Restat modò respondere ad nonnulla iura, per quæ venerandus pater dominus Adrianus Bliet consuluit contrarium, & malè, quia contra casum legis expressum: Sed non est mirum, quia de brodio iuris nihil gustauit, Vnde merito iuris dolor appellari potest, teste Cyn. in l. minus instructus. C. de acquir. posses.

Et primò non obstat l. ex facto. ff. de neg. gest. & l. r.

2 & l. i. §. nunc tractemus, versicu. & si forte. ff. de tute. & ratio. dista. Quia illæ ll. per eum allegata, loquuntur in tutoribus vel magistratibus, ut patet, eas inspicientibus.

Non obstat etiam l. i. C. de duob. re. quia illa 9
l. per quam præcipuè mouetur, loquitur in duobus correis, quorum est alia natura & conditio, ut patet ex not. per glo. Ang. Bal. & Doct. in d. l. i. Et ratio diuersitatis inter confideiussores ex vna, & contutores, magistratus, & correos ex altera, est clara: quia ¶ tutores, magistratus, & duo correi sunt principaliter obligati, & vno solvente alter per huiusmodi solutionem directò & principaliter liberatur. Fideiussores autem non sunt principaliter obligati, sed accessoriè, & vno eorum solvente totum debitum, alter confideiussorum non liberatur directò & principaliter, sed duntaxat ex consequentia, per hoc, quòd principalis debitor liberatur à creditore. Et sic id quòd fideiussor soluit, id soluit pro liberatione principalis debitoris, & pro sua obligatione efficaci, & non principaliter pro obligatione sui confideiussoris, nec cum directò liberat, sed duntaxat in consequentiam, ut præmittitur, vnde non est mirum, si non habet actionem contra eum, nisi sibi actio cedatur per creditorem. Hanc rationem diuersitatis assignat glof. notabilis licet obscure, in d. l. ex facto, in fin. & sequuntur ibidem Bart. Bald. Angel Paul. de Cast. & Docto. Et declarat valde magistraliter Paul. de Cast. in l. fideiussoribus, ff. de fideiussor. & idem Paul. de Cast. & Ioan. de Imol. in d. l. ut fideiussor, & Cyn. Salicet. & alij Scribentes in præalleg. l. cum alter, & Paulus de Castro, & Docto. in l. i. C. de transactio. Tria autem faciebant dubium in hoc casu, Primum est, quòd ¶ fideiussores habent beneficium diuisionis ex epistola diui Adriani. §. si plures. Institutis de fideiussor. cum similibus, & sic iste soluens videtur gessisse negocium confideiussoris, pro dimidia soluta, & per consequens debet posse agere actione negociorum gestorum. Secundum est, quia id videmus in correis, tutoribus, & magistratibus, ut supra dictum est. Tertium est, quia ipse fideiussor soluens, videtur emere nomen confideiussoris, soluendo totum, l. si dubitetur, post principium. ff. de fideiussor. Sed ¶ emens nomen debitoris à creditore, habet vtilem actionem etiam sine cessione. l. 2. C. de actio. & obligatio. ergo, & c. Sed primum tollitur ex eo, quia negocium non pertinet principaliter ad confideiussorem, sed ad principalem debitorem, & illius ¶ negocium dicitur fideiussor soluens, gessisse principaliter: licet ipse generaliter liberato debitore, liberetur etiam confideiussor, & hoc est quòd dicit glof. in dict. l. ex facto, quòd potius ex natura obligationis liberatur, quam officio gestionis, hoc est, obligatio fideiussoris, quæ est accessoria, tollitur sublata principali, non autem ex eo quòd

fideiussor soluens voluerit gerere negocium illius, secundum Paul. de Cast. & alios, in d. l. ut fideiussor. Secundum soluitur eodem modo, ut patet ex ratione diuersitatis supra tacta. Tertium autem tollitur, quia ¶ non est propriè emptio nominis, cum fideiussor cogatur solvere ex necessitate præambuli contractus, secundum Io. de Imol. & Paul. de Cast. in d. l. si dubitetur.

Et quia casus præsens est expressissimè & clarissimè decisis, in d. l. ut fideiussor, & in præalleg. l. c. alter, cum vtrubiq; notatis per omnes scribentes nemine discrepante, quæ ll. per alia iura, noua canonica vel ciuilia non reperiuntur correctæ, superuacuum mihi visum fuit, amplius circa hoc instare, cum ¶ superuacuis labore impendij, qui solem facibus certat adiunare, cap. qui omnia, §. q. i. cum similibus.

Concludendo ergo dico, reum ab impetitione actoris esse absoluendum, & actorem in expensis condemnandum. Posset tamen æquus iudex certà quotam expensarum, propter coniunctionem sanguinis, & quia actor consilium vnius se pro iurisperito gerentis habet, & sic à dolo & temeritate videatur excusari, compensare, in quam sententiam tanquam humaniorē & mitiorem procliuor essem.

CONSILIVM II.

S V M M A R I A.

- 1 Sententia qua transit in rem iudicatam, resoluitur vel retractari non debet.
- 2 Filius personam patris representat.
- 3 Exceptiones peremptoria post sententiam diffinitiuam regulariter opponi non possunt.
- 4 Militi armata militia licet opponere except. perempt. usque ad executionem sententia exclusiue.
- 5 Priuilegium competens alicui ipso iure, transit & ad eius heredes.
- 6 Exceptiones qua post sententiam regulariter non admittuntur, admitti debent quando probationes in continenti offeruntur.
- 7 Non habentes facultatem producendi instrumenta ante prolationem sententia, possunt interdum post sententiam, præmissa, scilicet cognitione.
- 8 Interdictum recuperanda poss. non competit iudicialiter vel autoritate principis priuato.
- 9 Contra factum principis non admittitur probatio. Et num. 19. & 20.
- 10 Sententia lata contra usufructuarium non præiudicat proprietario, qui in causa non fuit.
- 11 Procurator negligenter vel dolose defendens causam domini, tenetur.
- 12 Iura specialia derogant iuri communi, idq; cessante re faciunt.
- 13 Pater legitimus administrator est bonorum filij.
- 14 Pater proprio nomine conuentum & condemnatus sui bon.

- 15 Cedere potentiore ius suum, de quo est controversia, perdit illud, idq; in aduersarium transferitur.
- 16 Paria sunt cedere ius suum potentiore, & potentiorem procuratorem in rem suam constituere.
- 17 Expulsus castro ius suum potentiore cedere non potest.
- 18 Pignus ipso iure liberatur, quando tantum ex fructibus, ad quantum fors ascendit, perceptum fuerit.
- 19 Semper pro iustitia principis præsumitur.
- 20 Rescriptum principis, etiam contra legem diuinam, causa subsistente procedit.
- 21 Restitutio omnia reponit in pristinum statum.
- 22 Bannitus omnibusq; bonis priuatus, virtute restitutionis bona alienata nunquam recuperat. Sicuti nec fructus perceptos.
- 23 Princeps in preiudicium illius, in quem bona banniti translata sunt, restituere non potest.
- 24 Pignus remanet in dominio debitoris.
- 25 Habens rem à Principe, tutus est aduersus dominum verum.
- 26 Iuris executio non habet iniuriam.
- 27 Notorius defectus proprietatis obstat agenti interdico recuperanda possessionis.
- 28 Prado restituendus est, si de violentia sibi illata verè docere potest, alias non.
- 29 Restitutio fieri non debet, quando sequeretur in de periculum aliquod ingens vel damnum irreparabile.
- 30 Index secundum allegata & probata iudicare debet.



IRCA materiam quæstionis pendens indecisè per & inter nobiles ac generosos viros, dominum Philippum de Croy, & c. actorem siue impetrantem in materia executionis sententiæ, pridem in successu suo interlocutoria dominorum dicti Concilij, in scripta recolligi dubia, Ex quorum decisione, merita huius causæ poterunt elucidari, ac iusta oppositio dicti opponentis manifestari.

Primum igitur dubium est, An dictus opponens, non obstante præacta sententia reintegrationis in possessorio contra ipsius opponentis patrem, in fauorem impetrantis anno 79. lata, ad proponendum suas exceptiones peremptorias, quas idem suus pater ante sententiam

latam proponere potuisset, aliasque docendum de bono suo iure, admittendus sit de iure, nec ne.

Secundum dubium est. Posito, quòd dictus opponens, de iure admitti debeat ad proponendum suas omittas peremptorias exceptiones, quas ante latam sententiam suus genitor proponere potuisset, An suæ exceptiones sint releuantes, & an per eas constet sufficienter de ipsius bono iure, tam in possessorio, quam in petitorio, ac de non iure ipsius impetrantis.

Ad primum igitur dubium veniendo, videtur, quòd dictus opponens non sit audiendus neque admittendus. Tum primò, quia præacta sententia in tam solenni consistorio contra ipsius genitorem lata, in rem tranfuit iudicata, ¶ quam rescindi vel retractari non licet, etiam imperiali rescripto. l. fina. C. sentent. rescind. non poss. Res enim iudicata pro veritate accipitur. l. ingenium. ff. de statu homi. & ff. de regulis iuris. l. res iudicata. Sed dictus opponens, tanquam dicti sui patris ¶ filius & hæres, eandem personam representat, ut in Authentico, de iure iur. à mori. præsi. in principio, ergo, sicut quondam Euerhardus suus pater non potuisset, ita nec ipse opponens poterit aliquid allegare contra eandem sententiam, nec se executioni eiusdem opponere.

Item secundò, Idem confirmatur & à fortiori, quia si pater tanquam legitimus administrator potest agendo & defendendo filium obligare in bonis, in quibus ipse duntaxat habet usufructum, vt l. prima, C. de bon. mat. cum ibi notatis. Ergo siue dictus quondam dominus Euerhardus pater opponentis fuerit dominus & proprietarius bonorum vnde quæstio, siue duntaxat usufructuarius, non potest idem opponens aliquo modo contrauenire.

Præmissis tamen non obstantibus, videtur mihi contrarium de iure dicendum. Pro cuius declaratione præmitto primò, quòd licet ¶ regulariter post sententiam diffinitiuam non liceat opponere exceptiones peremptorias in ipsius executione, vt l. peremptorias. C. sentent. rescindi non posse, & ca. inter monasterium, de re iudicata. Militi tamen armata militiæ etiam post sententiam diffinitiuam à qua non appellauit, ¶ antè tamen factam executionem licet opponere exceptiones peremptorias. l. i. C. de iuris & fac. igno. quæ est singularis, & non habens concordantias secundum Bartol & Paul. de Cast. ibidem, & Bald. in cap. finali, extra, de confess. Secundò præmitto, quòd priuilegium dict. l. primæ, competit ipso iure, & sic in perpetuum, Institut. de perpe. & tempo. actio. in principio, & non per restitutionem in integrum, quam restitutionem necesse est petere infra quadriennium continuum. l. fina. C. de tempo. in integ. restit. pet. Quòd autem priuilegium dict. l. primæ, militi competat ipso iure, firmat

4 D. NICOLAI EVERHARDI

Cyn. Bartol. Ioannes Fab. in breuiario, & post eos dominus Iason in dict. l. prima, super glossa verbi permitto, & Paulus de Castro, in principio, eiusdem l. declarans etiam quomodo huiusmodi priuilegium militis sit maius quam illud quod competit minori, vel absentis causa Reipublicæ, cum illi necesse habeant petere restitutionem in integrum, infra tempus à iure statutum, militi autem competit ipso iure, & poterit quodcumque conuentus re integra, exceptionem peremptoriam omisam opponere secundum eum. Est & tertio præmittendum, quod cum indubitati iuris sit, quod priuilegium alicui competens etiam per remedium extraordinarium, & restitutionem postulatam à iudice transeat ad hæredes, & quoscunque successores, ut est text. multum elegans in l. non solum. ff. de in integr. restitut. & l. minor autem magistratus. §. finali. ff. & de minor. cum concord. Multo magis & à fortiori priuilegium competens ipso iure, prout in casu nostro, transit ad hæredes.

Quibus præsuppositis, dico, quod ex quo tempore prolationis sententiæ præactæ, & diu ante, dictus quondam dominus Euerhardus fuerit miles armatæ militiæ, ut patet saltem præsumptiue ex literis felicis recordationis ducis Caroli. de data anni 71. in quibus miles appellatur, & est aliàs satis notorium, cum etiam constet, quod ipse pro tunc in expeditione cum stremitissimo Romanorum Rege, tunc harum patriarum duce extiterit, sitque ipse opponens, ipsius successor & hæres indubitatus: Ex quo etiam executio sententiæ nondum est facta, sequitur euidenter, quod adhuc potest tempestiue suas exceptiones, & quæ suo patri competeant, opponere, & de suo iure docere, dict. l. prima, ibi, si nondum satisfecisti, ubi de hoc est casus, quod procedit, maxime cum ipse opponens offerat eas incontinenti se probaturum absque longa dilatione, argumento l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib. & capit. veniens secundo, de testibus. & l. si is à quo in principio. ff. ut in poss. lega. ubi dicit textus, hodie constat, hodie agatur, quod habet locum etiam in interdicto recuperandæ possessionis, ut dicit Baldus in l. prima. C. de momen. poss. allegans ad hoc pulchra dicta Innocent. & patebit latius infra. Exceptiones enim quæ regulariter non admittuntur post sententiam, debent admitti, quando offeruntur probationes incontinenti, prout notabiliter dicit Panormitanus in cap. suscitata, post gloss. super verb. effectum sententiæ, de in integrum restit. & Doctor. in multis alijs casibus.

Pro confirmatione huius, & à fortiori facit quod notat Innocent. in cap. vlt. tertiam, extra de testib. & post eum Bart. in l. 1. in versu. item illud quod dicit glo. C. de senten. aduer. fiscum lat. retract. lib. 10. & Specul. in tit. de execu. sen-

tent. §. postremo. versu. illud autem queritur, & Paul. de Cast. in d. l. Imperatores. ff. de re iudicata. qui in effectu omnes volunt, quod nedum
7 † fiscus vel aliàs priuilegiatus, sed etiam priuatus, qui non habuit facultatem producendi instrumenta ante prolationem sententiæ, vel propter viarum discrimina, vel quia illa erant perditæ, vel quia erant in terra inimicorum, potest post sententiam, præmissa summaria cognitione, contra communes iuris regulas audiri. Sed præfatus opponens iam primum potuit recuperare sua instrumenta, quæ prout offert se probaturum ultra plures annos præcedentes sententiam, & tempore sententiæ fuerunt deposita in quodam monasterio sub dominio Francorum situato, & quæ pater suus tempore sententiæ prolata tum propter guerras, quibus impeditur accessus ad huiusmodi monasterium, tum quia ipse tunc temporis in expeditione cum principe harum patriarum fuit, recuperare non potuit. Ex quibus instrumentis & literis proculdubio constitisset de iusto titulo possessionis quondam domini Euerhardi, cum post priuationem ipsius impetrantis per ducem Carolum factam eandem possessionem ex eiusdem ducis Caroli donatione accepit. Et per consequens constitisset, quod interdictum reintegrandæ vel recuperandæ possessionis eidem impetranti minime competisset, cum huiusmodi † interdictum non competat, iudicialiter, vel autoritate principis priuato, ut dicit gloss. notabilis in cap. presentium. 7. quæst. 1. † Semper enim pro facto principis, ac quod iuste motus fuerit, præsumitur: iuxta notata in cap. quæ in ecclesiarum, de constitu. & per Cyn. & Doctor. in l. fina. C. si contra ius & vtilit. publi. & plenius per eundem Cyn. in l. rescripta. C. de precib. impe. offer. ubi dicit, quod adeo præsumitur pro facto principis, quod non admittitur probatio in contrarium.

Est etiam bene notandum & considerandum, quod tempore prolationis huiusmodi sententiæ sæpe dictus dominus Euerhardus iuxta consuetudinem loci situationis bonorum unde quæstio, prout ipse opponens probare intendit, fuit nudus usufructuarius eorundem bonorum, & proprietas per & post mortem matris ipsius opponens extitit ad ipsum opponentem legitime deuoluta. Cum autem † sententia lata contra usufructuarium non præiudicet proprietario qui in causa non fuit, sed illa debet duntaxat demandari executioni contra usufructuarium, in quantum sine præiudicio proprietarij fieri potest. l. si cum usufructuario, cum ibi notatis. ff. si ex noxa. cau. aga. & l. si finita. §. si qua sit iura, & §. si de vestigalibus, & ibi Bartolus & Doctores. ff. de damno infecto. Sequitur quod dicta sententia non debet demandari executioni contra præfatum opponentem qui in causa non fuit, sed possessionem post mortem

mortem sui patris consolidato usufructu cum proprietate, virtute suæ proprietatis iusto & bono titulo accepit, & interim semper eandem continuauit, absque eo quod interim vnquam turbatus fuerit.

Nec præmissis obstat, si dicatur, quod d. l. prima, C. de iur. & fac. igno. non debeat suffragari præfato quondam Euerhardo, & per consequens, nec dicto opponenti, ex quo habuit procuratorem, cum dicta lex videatur concedere militi priuilegium propter ipsius præsumptam imperitiam, quæ præsumptio cessat, quando causam egit per procuratorem, prout Doctores ibi notant. Quia respondeo, quod hoc est verum, † quando procurator habuisset omnia munimenta & instrumenta facientia pro iustificatione causæ apud se, & negligenter vel dolose defendisset causam domini sui, quia tunc dominus posset habere regressum contra suum procuratorem. Secus autem est, quando nihil potest imputari procuratori, sed stat per ipsum militem & ipsius occupationem, vel quia instrumenta haberi non possunt, ut patet ex supradictis, vel etiam quando procurator non esset soluendo, prout indubiè procurator quantumcunque diues, in causa præfata, ubi agit, de possessione tot castrorum & dominiorum, soluendo non esset, prout notat gloss. & Doctor. in cap. significante, de appell. & glo. & Doct. in l. prima. §. finali. ff. quando appell. sit, cum similibus.

Similiter ex his patet solutio ad ea, quæ in principio pro contrario allegata sunt, de l. finali. C. senten. rescindi non posse, cum similibus. Quia dicendum est, quod illa iura sunt intelligenda generaliter & regulariter habere locum, sed in casu nostro † priuilegium d. l. 1. & alia supra deducta faciunt cessare, & non habere locum illa generalia iura.

Pariformiter non obstant deducta ex dict. l. prima. C. de bonis mater. Quia licet pater † sit legitimus administrator bonorum filij, & teneatur filius habere gratum & ratum, quicquid per patrem suum, ut legitimum administratorem circa bona huiusmodi, siue agendo, siue defendendo factum fuerit, ut dicit dict. l. prima. Tamen secus † est, quando pater suo proprio nomine conuentus & condemnatus fuit, ut toto titu. C. ne fil. pro patre, & in l. 3. §. sed vtrum, in fin. iuncta gloss. in verbo, separatur. ff. de minor. cum similibus. & notat Bartol. Paul. & Doctor. in dict. §. si de vestigalibus. Nec est circa hoc multum insistendum, cum iuxta supradicta etiam si dictus quondam Euerhardus adhuc viueret, admittendus esset ad proponendum suas exceptiones peremptorias, d. l. 1. C. de iur. & fac. ignor.

Deinde veniendo ad secundum dubium deducam primò, quod dictus impetrans tempore prolata sententiæ nec ius in petitorio, nec in

possessorio habuit, unde sibi interdictum recuperandæ possessionis competere potuisset, prout clarè constitisset, si dictus quondam dominus Euerhardus suas defensiones exhibuisset, deinde dicam de iusto titulo ac legitima possessione dicti quondam domini Euerhardi, & ipsius opponentis.

Primam igitur partem deducendo, præsuppono illud quod notissimum iuris est, quod † quodcumque transfertur ius vel actio, maxime, de quo est controuersia, in potentiorum ratione officij vel præcipuæ dignitatis, cessio non valet: cedens ius suum perdit quod habet in tali re, aliasque pœnas iuris sustinet, ut toto titulo. C. ne lice. poten. & ibi per Doctores. & cap. secundo, de alien. iudi. mut. caus. fact. & ibi per glossam, Panormitanum, & alios, & illud ius quod cedens transferre voluit, transfertur in aduersarium, ut notabiliter dicit gloss. in l. prima. C. de his qui poten. no. & Paulus de Castro in l. secunda. Cod. ne lice. poten. vltra hoc dicens, idem † esse in eo qui non cessit, sed potentiorum procuratorem in rem suam constituit. Specialissimum enim est in iurisdictionibus castrorum, quod † expulsus non possit ad æmulationem alterius vendere ius suum potentiori, & disponere de iure suo, vel moderari prout lubet, ita singulariter dicit Baldus in l. prima, circa finem. Cod. qui testament. facere poss. Idem valde singulariter ante eum dicit Bartol. quem sequuntur Paulus de Cast. Alexand. de Imol. & Doctor. in l. secunda. C. ne fiscus vel respublica, per illum textum, ubi Paulus de Castro, dicit hoc esse quotidianum, & se hanc quæstionem bina vice vidisse de facto: fallit enim in hoc casu regula l. in re mandata. C. manda. & regula l. nemo exterius. Cod. de Iudeis. Sed indubitatum est, quod ipse impetrans tempore cessionis sibi factæ, de præactis castris & dominijs fuit sine comparatione tam ratione officij, quam præcipuæ dignitatis potentiorum executoribus quondam Iacobi de Marcka sibi cedentis ius & actionem, cum ipse faceret ex principalioribus apud præmemoria bonum Ducem Philippum, ergo ipse impetrans ex cessione huiusmodi de iure nulla, nullum ius acquirere potuit, nec etiam aliquam possessionem, nisi inualidam & absque titulo adipsi, Tanto minus aliquid iuris in dictis bonis idem impetrans acquirere potuit, cum ipsi executores nullum ius domini in eisdem bonis habuerint, sed duntaxat eadem bona obligata asserant pro summa decem millium florenorum ex præfato testamento dicti quondam Iacobi de Marcka, qui tamen nullum consensum principis de huiusmodi feudis testandi habuit. Sed cum fructus ex pignore percepti fortem principalis diminuant & extenuent, teneatur, que ipse creditor fructus computare in sortem, adeo quod † pignus ipso iure liberetur, quan-

do tantum ex fructibus, ad quantum fors ascen-
dit, perceptum fuerit. l. 2. C. de pignorat. actio.
cap. ad nostram, primo, de iure iuran. & cap. illo-
vos, de pigno. & constet sufficienter, quod ipsi
executores multo amplius quam summam de-
cem millium florenorum ex eisdem dominijs
spacio octodecim annorum, quo dicta domi-
nia detinuerunt, perceperint: ergo, &c. Item li-
cet idem impetrans ex cessione prædictorum
executorum, aut alijs aliquam possessionem
acquiescisset, tamen ex quo idem impetrans,
per ducem Carolum omnibus suis bonis con-
fiscatis, bannitus sententialiter fuerit, & ipse
dux Carolus possessionem eorundem domi-
norum per suos commissos ingressus fuerit, &
longo tempore continuauerit, saltem quou-
sque prædicta dominia pleno iure præfato do-
mino Everhardo ritè dederit, atque concesserit,
prout inferius dicitur, ipseque dominus E-
uerhardus per quinque aut sex annos ante tem-
pus prolationis prædictæ sententiæ possederit.
Constat notoriè, ipsi impetranti nullum com-
petiisse neque competere interdictum recupera-
ndæ possessionis. Ne phas enim esset dicere,
quod ipse fuisset per ducem Carolum fontem
iustitiæ, iniuste priuatus, quia licet † de ipsius
iustitia non constaret, tamen semper, prout su-
perius deductum est, pro ipsius principis iusti-
tia præsumitur, adeo quod si princeps † ali-
quid rescribat etiam contra legem diuinam, in
eo quod potest causa subsistente procedere, vt
si rescribat aliquem suspendendum vel occi-
dendum, vel similia, ei est obtemperandum, vt
notat Cynus in dict. l. rescripta, in tertia & quar-
ta questione. C. de preci. impe. offer. vbi etiam
dicitur, quod adeo præsumitur pro principe,
quod non admittatur probatio in contrarium,
vt supra dixi.

Nec obstat præmissis, si dicatur, præfatus
impetrans ab eodem duce Carolo est restitu-
tus, & quod restitutio † omnia reponit in pri-
stinum statum: restitutus enim recuperat hono-
res, ordinem, & cetera omnia. l. prima, cum
sequent. C. de senten. pass. & restitut. & 2. quæst.
3. §. norandum, in fine, cum similibus. Ergo se-
qui videtur, quod etsi fuisset idem impetrans
iustissimè bannitus, & omnibus bonis priua-
tus, tamen virtute huiusmodi restitutionis, om-
nia bona recuperasset. Quia respondeo, quod
hoc habet veritatem quod ad bona non-
dum alienata, & quæ tempore restitutionis non
fuisent in alium translata. Sed bona † aliena-
ta restitutus nunquam recuperat, prout est tex.
optimus in cap. quamuis, de rescriptis, lib. sex-
to, & ibi Doctor. & facit l. fina. C. de senten. pass.
& restitut. & ibi expressè hoc firmant Bartolus,
Bald. & Doctor. Imò etiam fructus perceptos
ex bonis non alienatis non consequitur res-
titutus, vt est textus singularis, in Authen. de
Nestorianis, alijs idem est de Nestor. C. de hæ-

reti. & voluit Baldus in cap. domino guerram,
circa finem, in titu. hic finitur lex, in vltimis feu-
dorum, & quod bannitus restitutus non intel-
ligatur restitutus ad bona alienata, neque eti-
am ad fructus perceptos, vltra prædicta tenent
Bartol. & Bald. Paul. de Castro, Alexan. de Imo-
la, & Doctor. in l. Gallus. §. & quid si tantum, su-
per glossa verbi emancipatus esset. ff. de liberis
& posthumis. vbi etiam Baldus determinat quæ-
stionem nostram in terminis, videlicet, si fiscus
quoddam castrum banniti concesserit cuidam
militi qui postea fuit restitutus, an ipse banni-
tus restitutus poterit recuperare castrum, & de-
cidit quod non. Idem & fortius tenent ibi Ale-
xander de Imol. in versicul. vtrum autem prin-
ceps, post Cynum & Bal. ibidem, videlicet quod
† princeps non potest restituere in præiudici-
um illius, in quem bona fuerunt prius transla-
ta, etiam si hoc expresserit. Sed cum dux Caro-
lus post priuationem, & ante restitutionem di-
cti impetrantis contulerit ex sua certa scientia,
& propter benemerita dicti quondam domini
Everhardi, dicta dominia & castra eidem quon-
dam domino Everhardo, sibi fuit ius quæsitum
ex donatione ipsius principis, & factus est ad sta-
tim in perpetuum securus, referuata bannito
vel priuato actione, si quam habuit contra fis-
cum. l. benè à Zenone. C. de quadriennij præ-
script. & Institut. de vscapi. §. finali. Sequitur
ergo euidentissimè, quod prædicta restitutio ip-
si impetranti facta præiudicare non potuit
prædicto quondam domino Everhardo, & per
consequens nec dicto opponenti.

Item ex alio, prædicta restitutio, etiam si se-
extenderet ad bona alienata per principem
(prout non) tamen non potest se extendere ad
prædicta castra & dominia vnde quæsitio, quia
vt supra dictum est, illa castra nunquam fuerunt
sua, ex quo ipsi executores, à quibus ipse impe-
trans causam prætendit se habuisse, nunquam
fuerunt domini dictorum castrorum, sed dum-
taxat habuerunt ea obligata. † Cum ergo pi-
gnus remaneat in dominio debitoris, vt l. pi-
gnus. C. de pignora. actio. cum similibus. ergo,
& cetera.

Postremò in alia parte secundi quæsitio, licet
multa possent deduci pro bono iure opponen-
tis sibi competentis ex legitima successione
quondam domini Everhardi sui proaui, qui pri-
mum eadem dominia in gageriam à rege Si-
gismundo duce Lutzburgiæ recepit, & ex
successiuis reuicis per suos prædecessores à
ducibus Lutzburgiæ habitis, continuata-
que possessione parentum & prædecessorum
eiusdem opponentis: Ne tamen in longum
præsens materia deducatur, cum que suffici-
ant infradicenda cum his quæ dicta sunt, pro
iustificatione intentionis eiusdem opponen-
tis, superfluis omittis: Probo ex alio bonum
ius ipsius quondam domini Everhardi, hoc
modo

modo: † Quicumque rem aliquam à principe
vel habente iura principis acquirit, tutus est in-
continenti aduersus dominum, referuata ta-
men actione domino contra ærarium prin-
cipis infra quadriennium, vt dicta l. benè à Ze-
none, Cod. de quadrienn. præscriptio. cum simi-
libus. Sed prædictus dominus Everhardus sæ-
pe tacta dominia habuit ex concessione prin-
cipis, & ea vltra quadriennium pacificè posse-
dit, ergo nulla actio contra eundem dominum
Everhardum competeat. Sed si quam actio-
nem ipse impetrans sibi competere ad dicta ca-
stra existimauit, illam intentare aduersus prin-
cipem debuit. Et multo minus eidem compe-
tebat interdictum recuperandæ possessionis
contra eundem dominum Everhardum. Quia
ex quo idem impetrans per principem eisdem
castris iuste, iuxta supra dicta priuatus fu-
erit, ipseque quondam dominus Everhardus
possessionem suam ab eodem duce Carolo via
iuris, & per executorem iudicialiter acceperit,
sequitur quod nullum interdictum sibi com-
petijt, ex quo priuatus sua possessione iudicia-
liter reintegrari, vel restitui non debeat, per
glossam ordinariam dict. cap. præsentium, cum
alijs supra allegatis. † Iuris enim executio
non habet iniuriam, leg. iniuriarum. §. primo.
ff. de iniurijs. Et iuste possidet, qui autore præ-
tore possidet. l. iustè. ff. de acquirenda possessio.
cum similibus.

Et posito, quod aliquod interdictum recupera-
ndæ possessionis impetranti competij-
set, & quod petere possit sententiam prius la-
tam mandari executioni: Tamen obstat †
eidem notorius defectus proprietatis, quem
defectum contra petentem executionem op-
ponere licet, dummodò opponens offerat pro-
bationes incontinenti paratas, per leges su-
perius allegatas, & voluit expressè Innocent.
quem omnes sequuntur, in cap. constitutus, de
filijs presbyterorum.

Nec obstat cap. in literis, de restitut. spolia-
to. cum similibus. vbi dicitur, † quod etiam
prædo est restituendus. Quia respondeo dup-
pliciter. Primò, quod hoc habet locum, quan-
do petens restitutionem docet de vera violen-
tia, vt ibi probat text. in verbo, violenter ele-
ctum. Secus autem est, quando priuatus sua
possessione non potest docere de vera violen-
tia, quo casu admittuntur exceptiones pro-
prietatis, dummodò offeruntur probationes
paratæ: nec habet locum restitutio, ita aper-
tè dicit Bartolus in leg. si de vi, circa finem. ff. de
iudic. & est Glossa ordinaria in verbo, per
ignorantiam, in fine, & ibi etiam Bartol. & Do-
ctores, in l. cum quærebatur. Cod. vnde vi, & vo-
luit Panormitan. in cap. literas, super gloss. ver-
bi offerat, circa finem, extra de restitut. spo-
liato. quemadmodum in casu nostro, vbi quon-
dam dominus Everhardus per violentiam non

acquiescit dicta dominia, sed ex manu dicti du-
cis Caroli, alio prius per sententiam priuato.
Item respondeo secundo & fortius, quod & si
idem quondam dominus Everhardus posses-
sionem dictorum castrorum violenter à præ-
fato impetrante accepisset: Tamen ex quo
restitutus dictis castris posset ipsi opponenti ir-
reparabile damnum obuenire, propterea non
tenetur ad restitutionem castrorum, dummo-
dò incontinenti posset probare de dominio,
argumen. cap. significasti, de diuort. vbi habe-
tur, † quod non debet fieri restitutio, quan-
do sequeretur aliquod periculum vel damnum
irreparabile restitutione facta, & istud voluit in
terminis nostris singulariter Paulus de Castro,
in dicta l. si de vi, circa finem, vbi dicit, quod si
spoliasti me fortissimo castro, & ego ago con-
tra te interdicto recuperandæ: Tu autem of-
fers in promptu probationes de dominio, de-
bes audiri, subdens rationem, quia si fieret mi-
hi restitutio, licet obtineres in dominio, diffi-
cilè esset tibi recuperare possessionem. & idem
voluit ipse Paulus de Castro in l. secunda, in fi-
nalibus verbis. Cod. de edict. diui Adrianitolen.
& ibi hoc dictum refert & sequitur domi-
nus Iason. Illud dictum Paul. de Castro etiam
refert & sequitur dominus Alexander de Imo-
la, in l. naturaliter, in §. nihil commune. ff. de ac-
quirenda possessione. In nullo tamen culpandi
sunt iudices, qui prædictam sententiam reinte-
grationis protulerunt, cum præmissa minimè
allegata fuerint, & † iudex secundum allegata
& probata iudicare debet. leg. illicitas. §. veri-
tas, & ibi Doctores. ff. de offic. præsid. cum simi-
libus.

Sed cum ex præmissis luce clarius pateat,
præfatum opponentem iure speciali d. l. prima,
C. de iur. & fact. igno. iam cum conuenitur, ad-
mittendum esse de iure ad proponendum suas
exceptiones peremptorias per suum patrem
pridem omittas, constetque sufficienter de bo-
no iure & legitima possessione dicti opponen-
tis, & quod ipse impetrans nullum vnquam ti-
tulum legitimum vel aliquam possessionem
saltem post suam bannitionem & priuationem
habuerit, iunctis ceteris medijs & moriis su-
perius allegatis, alijsque breuitatis gratia hic
omittis, per circumspectiones dominorum
iudicum supplendis, quodque prædicta sen-
tentia contra nudum usufructuarium oppo-
nentem, in expeditione cum suo principe exi-
stentem, & facultatem producendi sua instru-
menta minimè habentem lata fuerit, Sequitur
euidentissimè, quod ipse opponens iustissimè pe-
titioni ipsius impetrantis se opposuerit, quod-
que minimè executio sententiæ in prædicta
castra & dominia fieri debeat, sed ipso op-
ponente admissa ad probandum suas exce-
ptiones peremptorias, & alijs de illis & suo
bono iure ac legitima possessione constitu-

to,absolui debeat ab impetitione & conclusio-
ne ipsius impetrantis. Et ultra hoc, in quantum
petitum fuerit, manuteneri in possessione, in
qua haec tenus fuit.

CONSILIVM III.

S V M M A R I A.

- 1 Maria & flumina publica sunt communia & li-
bera vsque ad caelum, de iure naturali.
- 2 Per vias publicas liber licitumq; est transitus. Si-
militer & per flumina publica, & maria.
- 3 Leuantes pedagium a transeuntibus per viam
publicam edictis prohiberi possunt, ne leuent,
nisi habeant a principe.
- 4 Dicens rem vel personam debere seruitutem, de-
bet illud probare.
- 5 Vectigalium impositio ante tempora Caij Cali-
gulae Imp. Rom. quarti non erat cognita, sed
per eum primum inuenta.
- 6 Vectigalia & telonia quando debeantur, & o.
- 7 Vectigalia noua instituens tenetur l. Iulia, de vi
publica.
- 8 Vectigalia inter regalia numerantur, & nume-
23.
- 9 Consuetudo, cuius contraria memoria non exi-
sit, vim privilegij habet.
- 10 Inferiores a principe, qui praescripserunt regalia,
possunt iusta causa subsistente etiam telonia
& vectigalia imponere.
- 11 Facta non praesumuntur.
- 12 Consuetudo & praescriptio non recipiunt exten-
sionem personarum neque actuum.
- 13 Antiquitas temporis facit praesumi Vectigalle-
gum institutum in loco, ubi consuevit le-
uari.
- 14 Praesumptio iuris transfert onus probandi in ad-
serentes contrarium.
- 15 Tantum praescriptum, quantum possessum.
- 16 Non probat hoc esse quod ab eo contingit abesse.
- 17 Libertas contra exactionem vectigalis praescribi
potest, & quanto tempore, num. 19.
- 18 Favorabilior est praescriptio libertatis contra ser-
uitutem, quam praescriptio seruitutis contra
libertatem.
- 20 Vbi reperitur casus legis, ibi nulla est dubita-
tio.
- 21 Contra functiones publicas que praestantur in si-
gnum verae subiectionis, non currit praescri-
ptio.
- 22 Subiectio non potest praescribi.
- 24 Vtens iurisdictione in parte, conseruat eam in v-
niuerso, & num. 34.
- 25 Conseruari non potest, quod non probatur habi-
tum.
- 26 Mutanda non sunt qua certam semper habue-
runt obseruationem.
- 27 Ex separatis non bona fit illatio.

- 28 Odiosa & alteri praiudicialia non debent ex-
tendi.
- 29 Publicani ultra antiquam consuetudinem exi-
gentes, & c. poena exilij plecti iubentur.
- 30 Iurisdiclio ordinaria sed non ordinario modo, ut
est iurisdiclio legati, non est fauorabilis nec
extendenda.
- 31 Vlgaris appellatio siue nominatio magnam pra-
sumptionem inducit.
- 32 Surrogatum sapit naturam eius, in cuius locum
surrogatur.
- 33 Diuersa vniuersitates diuerso iure censeri pos-
sunt.
- 35 Extra territorium iui dicenti impune non par-
tur.
- 36 Experientia est efficax rerum magistra.
- 37 Verbis edicti cessantibus recurrendum est ad of-
ficium Iudicis.
- 38 In dubio pronuncandum est contra siscum vel
causam ab eo habitam.



B antiquo circa oppidum ac portum Antuerpiensem certum est constitutum telonium siue vectigal, quod a transeuntibus cum suis mercibus & bonis per flumen Schaldæ, vel illic applicantibus exigi & leuari solet, deputatis illo in loco certis ad hoc stationarijs siue publicanis. Extra autem hos terminos, vel saltem illi propinquos, non consuevit dictum vectigal leuari, nec aliunde stationes deputari: quinimò ultra memoriam hominum vnique licitum fuit cum suis nauibus, mercibus, & bonis, portum oppidi Bergensis liberè absque solutione dicti vectigalis intrare, & inde exire, dummodo huiusmodi naues per vel ante oppidum seu portum Antuerpiensem minimè transirent, fueruntque dominus & oppidum suum Bergense, ac mercatores & nauæ illic applicantes ab 8. 10. 20. 30. 40. 50. & 60. annis, ac à tanto tempore, & per tantum tempus, quod de illius contrario hominum memoria non existit, in vera & pacifica possessione, seu quasi, huiusmodi libertatis seu immunitatis. Et si aliquo tempore aliquod impedimentum factum fuerit in contrarium, hoc postquam ad notitiam ipsorum peruenit, vijs & remedijs iuris amoueri curarunt, adeò quod semper in eorum libertate eis de iure naturali & primario competente remanserunt. Verum cum pauco tempore elapso, praetacti publicani vigore cuiusdam mandati ducalis, à mercatoribus dictum oppidum per aquam appellentibus praesertim Vectigal exigere conabantur, praefati Bergenses pro conseruanda ipsorum & mercatorum illic applicantium libertate & possessione, se huiusmodi mandatis, appellatione etiam interposita, opposuerunt. Cuius occasione lis coram certis Commissarijs illustrissimi domini

CONSILIVM III.

domini archiducis Austriae, Brabantiae ducis, & caetera. inchoata est inter praefatos publicanos adiuncto eis procuratore fisci impetrantes ex vna, & memoratos dominum & oppidum Bergense opposentes ex altera partibus. In qua causa dicti impetrantes pro fundanda sua intentione praecipue allegant, telonium Antuerpiense esse generale: telonium Brabantiae per aquam, sicut Louaniese per terram, & quod duci Brabantiae, tam de iure quam antiqua consuetudine, pro introitu suae patriae semel debeat, sicut comitibus Flandriae & Hollandiae, & eo semel soluto in portu Antuerpiensi, amplius non soluitur telonium, quemadmodum fit de telonio Louaniese, & quod in contrarium tanquam contra publicas functiones non currat praescriptio, & tantò minus cum recipiendo telonium in oppido Antuerpiensi patriae Brabantiae, reseruauerit sibi princeps ius in vniuerso, quodque propterea liceat duci Brabantiae (qui non debet esse minoris auctoritatis vel praesentiae praetactis comitibus) deputare stationarios in quolibet loco vel portu patriae Brabantiae. In contrarium dicti Bergenses negant dictum telonium Antuerpiense esse vniuersale per aquam, sicut Louaniese per terram: sed dicunt esse locale marchionis Antuerpiensis, cum illud aliunde nusquam receptum vel leuatum fuerit, vel stationes in alio loco deputatae. Telonium autem Louaniese per terram, in alijs locis diuersis leuari, & pro illo colligendo diuersas stationes deputari consueverunt. Dicunt praeterea, telonia non posse exigi, vbi non sunt legitime instituta: Ac quod non constat, aliquod telonium in portu vel oppido Bergensi super nauibus vel mercibus per aquam illic applicantibus vel esse institutum, vel aliquo tempore illic esse leuatum, & quod de iure gentium omnibus libera per mare & flumina competit nauigatio. Allegant etiam in confirmationem antiquissimae suae possessionis & praescriptionis libertatis, privilegia & provisiones principum patriae Brabantiae, & praecipue boni Philippi, ducis Burgundiae & Brabantiae, qui habito desuper maturo consilio voluit, & concessit, vt omnes mercatores vndeunque venientes, possent per aquas & terras visitare & frequentate nundinas Bergenses, sub iustis & consuetis telonijs; ac talibus quae tempore suo leuabantur, absque eo quod ultra hoc ab eis aliquid exigi possit. Ex praemissis sub correctione cuiuscunque duo principaliter dubia consulenda occurrunt. Quorum primum est, an intentio impetrantium sit de iure communi fundata, sic quod praesumatur telonium per aquam institutum legitime, ac duci Brabantiae vniuersaliter debitum in suo ducatu, an potius ipsi opposentes releuentur ab onere probandi, certantes pro libertate de iure gentium omnibus competente.

Secundum dubium est, praesupposita siue prauidicio legitima vniuersali institutione dicti telonij, an nediicti Bergenses & mercatores illic applicantes, per possessionem tanti temporis, cuius non extat memoria in contrarium, libertatem praescribere potuerunt, ac praescripserunt.

Pro quorum dubiorum clara decisione, primò praesupponendum censeo, quod de iure naturali maria & flumina publica communia sunt, & libera omnibus nauigare volentibus, Inst. de rerum diui. post principium, & l. 2. cum sequen. ff. eodem titulo. & libera quidem vsque ad caelum, ita quod non licet de iure communi supra ipsa edificare priuatos pontes, sicut nec supra viam publicam, vt ff. ne quid in loco publico, l. 2. §. tractatum, & ibi per Bartolum, & voluit expressè Baldus in consilio suo 65. primi voluminis: ¶ vnde quemadmodum per vias publicas liber licitusque est transitus. l. viam publicam. ff. de via publica. & l. secunda. §. viarum. ff. ne quid in loco publico, ita etiam per maria & flumina publica libera debet esse nauigatio. Hinc est, quod prodita sunt interdictiona contra eos qui in flumine publico, vel via publica, aut mari fecerunt aliquid quo peius nauigetur, vt patet toto titulo, ff. ne quid in loco publico. ff. ne via publica. ff. de flumin. ff. ne quid in flumi. public. ff. vt in flumi. publi. nauiga. l. 1. ce. cum similibus. in tantum, quod leuantes ¶ pedagium a transeuntibus per viam publicam, possunt per hoc edictum prohiberi ne leuent, cum impediunt transeuntes contra ius & vtilitatem publicam, nisi habeant a principe privilegium, ita notat Specul. in titu. de causa possess. & proprietaria. in §. quia verò, in versicu. quid de colligendis.

Secundò est praemittendum, quod ius recipiendi vectigal siue telonium à mercatoribus vel nauis, cum suis mercibus per mare vel flumen publicum nauigantibus, est quaedam seruitus, & per consequens eius contrarium est libertas, vt vult Baldus in dicto suo consilio sexagesimo quinto, post Bartolum, in l. si publicanus. §. finali. ff. de publica. Quae seruitus non praesumitur, vnde dicens ¶ rem vel personam debere seruitutem, debet hoc probare, cum omnis res & persona praesumatur libera, lege, alius. & leg. si in aedibus, & ibi Bartolus. Cod. de seruitut. & aqua, & §. ius autem gentium. Institut. de iure natura. genti. & ciui. Hinc est, quod ante Caium Caligulam, ¶ qui erat Imperator Romanorum quartus, & tyrannus pessimus, impositio vectigalium non erat cognita, sed per eum primum inuenta, vt commemorat Suetonius, in eius vita, capite de nouis vectigalibus, & sordibus quae stibus. Tertiò est praesupponendum, ¶ quod huiusmodi vectigalia & telonia non debeantur, nisi

nisi probentur autoritate Imperatoris, vel regis Romanorum, aut Concilij generalis, seu Papæ introducta: textus est ad literam in capit. super quibusdam, in §. præterea, & ibi Doct. de verborum significatio. & C. noua vectigalia instit. non poss. per totum, imò noua vectigalia instituens tenetur l. Iulia, de vi publica, l. vltima, ff. ad legem Iuliam, de vi publica. Hinc est, quòd hæc ¶ inter regalia numerantur toto titulo, quæ sunt regal. in vrbibus feudo, & ibi Bald. & Doctores. Et ergo inferiores à supremo principe non possunt pedagia vel telonia recipere, nisi habeant priuilegium à supremo principe, vel nisi hoc iuridicè vendicent ex consuetudine, ¶ cuius contraria memoria non existit, quæ vim priuilegij principis habet. l. hoc iure, §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana. & xli. & di. c. super quibusdam, §. præterea, & ibi hoc notat Panormit. & voluit Bald. in consilio suo 177. secundum voluminis, & Bartol. & Doct. in d. l. si publicanus, §. fina. & Hostien. in summa, in titu. de censu, in §. ex quibus.

Quartò est præsupponendum, quòd inferiores ¶ à supremo principe qui iam præscripserunt regalia cursu tanti temporis, de cuius initio non est memoria, cum vsu regalium (prout possunt, vt dixi) non debent huiusmodi noua & inconsecta telonia vel vectigalia imponere, nisi subsistente iusta & legitima causa, cum sint odiosa, iuri naturali & libertati contraria, & alteri præiudicialia. c. innouamus, cum ibi not. per Henricum Boick, & alios, de censib. & l. prima, cum concord. ibi positus in gloss. C. noua vectigalia instit. non posse.

Ex quibus præsuppositis infero ad primum quæsitum, & dico, quòd intentio ipsorum impetrantium non est de iure communi fundata, neque præsumitur telonium vniuersaliter in ducatu Brabantie per aquam legitime institutum, quia hoc facti est, & in facto consistit, facta ¶ autem non præsumuntur. l. quecunque, §. finali, ff. de publiciana. Certi enim iuris est, quòd consuetudo vel præscriptio non ardeat illos contra quos præscribentes vel consuetudinantes nunquam sint vsi præscriptione vel consuetudine, textus est bonus in cap. dilecto, de offic. 12 archidia. Nam cum ¶ consuetudo & præscriptio sint facti, & consistant in facto, c. i. de constit. lib. 6. non recipiunt extensionem personarum, neque actuum, d. ca. dilecto, & determinat expressè Bald. in consilio 125. primi voluminis, & Panormi. in c. 2. super glo. fina. de cohabita. cleric. & mulie. licet præsumatur ¶ legitime, & ex legitima causa institutum in loco vbi consuevit leuari, propter antiquitatem & cursum tanti temporis, de cuius initio non est memoria, argum. nota. in l. si filius. C. de petito. heredi. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & in l. si certis annis. Cod. de pactis. & cap. peruenit, de censibus. Ex quo sequitur, quòd ipsi opponen-

tes pro libertate certantes habent præsumptionem iuris pro se, quæ ¶ transfert onus probandi in aduersarios. l. siue possidetis, cum ibi notat. C. de probatio. & l. si tutor petitus, cum ibi nota. per glo. Bald. Salice. & Doctores. C. de pericu. tuto. qui si non probauerunt canonicam & legitimam institutionem dicti telonij, vel leuationem eiusdem in loco & districtu, de quo est quæstio, per tantum tempus, de cuius initio non est memoria, debent succumbere per regulam, Adore non probante, & cate. de iure enim communi, vt dixi, dictis impetrantibus non competit ius leuandi dictum telonium in districtu Bergensi, si ergo non probauerint ius speciale, debent succumbere, d. c. dilecto. Certa est enim iuris regula, ¶ non plus præscriptum quam possessum. ca. cum olim, de præscrip. cum similibus, & l. prima, §. si quis hoc interdico, cum ibi nota, per glo. Bartol. Angel. & Doct. ff. de itin. actuque priua. Nec per hoc probatur vniuersaliter institutum in qualibet parte fluminis ducatus Brabantie, quòd simile telonium reperitur vniuersaliter institutum per terram, quia non ¶ probat hoc esse, quòd ab hoc contingit abesse, l. neque natales. C. de probatio. cum vulgarib. de quo dicam latius infra.

Ad secundam autem quæstionem parum dubitabilem dico, ¶ quòd huiusmodi libertas præscriptibilis est, pro quo allegato text. in l. licitatio, in §. earum, & ibi expressè hoc tenent, glo. Bart. Paul. de Cast. Ioan. de Imol. & Doct. ff. de publica. Allego etiam text. cum gloss. in d. l. si publicanus, §. fina. & ibi hoc pro certo & indubitato præsupponunt Dyn. Bart. & alij Doct. in determinatione illius quæstionis antiquæ, An ius exigendi vectigal possit præscribi, & salicet. in l. vectigalia. C. noua vectig. inslit. non poss. & Bald. in consilio suo 110. primi voluminis. Ita etiam expressè decidit Henricus Boick, in d. cap. innouamus, & Paul. de Cast. in l. sequitur. in §. fina. ff. de vsucapio. vbi etiam est bonus text. & probatur in l. seruitutes. ff. de seruitut. tit. generali, & in l. hæc autem iura. & ibi Angel. ff. de seruitut. vrbano. prædio. Et ratio istius est manifesta, quia fauorabilior ¶ est præscriptio libertatis contra seruitutem, quam præscriptio seruitutis contra libertatem. Si ergo ius exigendi vectigal præscribatur, vt concludunt omnes Doct. in passibus supra allegatis, & est text. expressus in d. c. super quibusdam. in §. præterea, & ibi Panormitan. multò fortius præscribetur libertas.

Hinc est, quòd libertas hoc casu præscribi potest contra priuatum, ius exigendi vectigal fortè ex consuetudine habentem, spacio decem annorum, & contra fiscum, spacio 40. annorum, secundum Bart. Paul. de Cast. Io. de Imol. & alios, in d. l. licitatio, §. si. vbi tamè secundum omnes in præscribendo iure exigendi vectigal requi-

requiritur tempus, de cuius initio non est memoria, per tex. express. in d. c. super quibusdam.

Ex quibus sine vltiori prosecutione concludo, huiusmodi libertatem absque aliquo dubio esse præscriptibilem, vbi enim ¶ reperitur casus legis, ibi nulla est dubitatio, l. ancilla, & ibi glo. & Bald. C. de furtis.

Nec præmissis obstat l. comperit, C. de præscript. 30. vel 40. annorum, vbi habetur, ¶ quòd contra functiones publicas non currit præscriptio, quia omnis diuersis solutionibus per Doct. in diuersis passibus, & præcipue per Henricum Boick, in cap. si diligenti, de præscriptio. ad illam l. traditis. Respondeo breuiter, quòd illa lex loquitur in casu speciali, scilicet in tributis & alijs functionibus, quæ dantur in signum veræ subiectionis, ita dicit Cyn. in dict. l. comperit, & Domi. Ioan. de Imol. post Bartol. in d. l. licitatio. §. earum, & do. Panor. in c. ad audiendum, circa finem, de præscrip. Vnde sicut ipsa

subiectio ¶ non potest præscribi, ita nec signum ipsius, quemadmodum alibi dicitur, quòd sicut contra visitationem nõ præscribitur, ita nec contra visitationem ratione visitationis debita, vt est text. in cap. cum ex officij. de præscrip. Secus autem est in alijs censibus vel iuribus per principem impositis, seu sibi competentibus, quæ ¶ etiam si sint regalia & sibi reseruata, in signum specialis priuilegij, quale est ius recipiendi telonium vel vectigal, vt tot. titu. quæ sunt regalia, tamen possent contra principem præscribi spacio tanti temporis, de cuius initio non est memoria. Etiam vt ius exigendi, alteri quam principi competat, vt est text. express. in d. cap. super quibusdam, §. præterea, & ibi Panormit. & Doct. & voluit Bart. in d. l. si publicanus, §. fina. & alij Doct. in passibus supra alleg. fortius ergo præscribi poterit contra eum libertas non soluendi, vt supra dixi.

Nec præmissis obstat, si dicatur, quòd licet libertas non soluendi telonium possit præscribi, tamen in casu præsentis non videtur præscripta, quòd sic deducitur, quia vt præsupponitur in casu, dux Brabantie semper & inconcussè percepit & leuauit, a hodie percipit atque leuat huiusmodi telonium in oppido Antuerpiensi, & sic in vna parte ducatus Brabantie à mercatoribus merces suas per aquam illic deferentibus, ergo conseruauit ius suum recipiendi huiusmodi telonium in omni parte aquæ ducatus Brabantie: consequentia patet, ¶ quia uolens iurisdictione in parte, conseruat eam in vniuerso, vt not. Innocen. in c. 2. de capel. mona. & ibi post eum, Ioan. And. Henric. Boick & alij Doct. & Specu. in titu. de iurisdic. omni. iudic. in §. fina. & est tex. in l. is qui vsu fructum. ff. quibus mod. vsu fruct. vel vsu amit. & ibi Bald. Sicut in simili dicti impetrantes deducunt de telonio debito duci Brabantie à mercatoribus merces suas deferentibus per terram, pro quo

colligendo licet in omnibus locis stationarios suos hæcenus non habuerit, illos tamen vbiq; ponere possit. Ad quod argumentum prima facie multum apparens respondeo tripliciter.

Primò, quòd hoc bene procederet, si constaret ipsum ducem Brabantie hoc ius vniuersale recipiendi & exigendi telonium à mercatoribus, ducatum suum Brabantie in qualibet parte eius cum suis mercibus per aquam ingredientibus ab antiquo ex isto titulo habuisse, sicuti habet per terram, prout non constat, imò contrarium eius dicitur esse notorium: quia asseruntur esse plures portus & partes aquæ ducatus Brabantie, vbi à mercatoribus illic applicantibus, nihil vnquam exactum, neque receptum est, vt in territorio de Breda, de Zeuenberghe, de Huesden, & quòd seruit propositio in portu Bergensi, & in pluribus alijs. Cum ergo non constet de vniuersali institutione & perceptione telonij ab illis, qui ducatum Brabantie cum suis mercibus per aquam ingrediuntur, sed duntaxat de locali institutione & perceptione telonij ab illis, qui portum marchionatus Antuerpiensis ingrediuntur, & constat ita semper obseruatum esse, Patet clarè, argumentum huiusmodi non ob stare, cum ¶ conseruari non possit, quòd non probatur habitum, arg. l. decem. ff. de verb. obligat. ¶ Et minime sunt mutanda, quæ certam obseruationem semper habuerunt. l. minime. ff. de legi. maxime in vectigalibus, d. l. si publicanus, §. fina. Aliud enim est, cum agitur de retinendo iure, quo casu locum habet, d. l. is qui vsu fructum, & aliud est, cum agitur de iure quærendo, quo casu habet locum d. l. si quis hoc interdico, cum ibi not. per glo. Bart. Angel. & Doct. & not. per glo. Bart. Ang. & Doct. in §. sequen. qui incipit, Iulianus, eod. tit. in quibus iuribus videtur punctaliter decideri casus noster. Nec valet consequentia, dux Brabantie habuit & habet in terra, ergo & in aqua, ¶ cum ex separatis non fiat bona illario, dict. l. neque natales. Et quia consuetudo & præscriptio non recipiunt extensionem personarum neque actuum, d. cap. dilecto, & voluit Bald. in consilio suo 125. supra allegato. Non plus enim potest dici præscriptum, quam possessum, d. ca. cum olim, & voluit ipsemet Innoc. in d. c. 2. circa princip. Et tanto minus debet fieri extensio, ¶ quia huiusmodi telonia sunt grauamina & seruitutes, vt dictum est, & multum odiosa, tanquam iuri naturali & libertati contraria, & alteri præiudicialia, quare non debent extendi. regul. odia, & regul. in penis, de reg. iur. lib. 6. Ita in pulchris terminis consuluit do. Panorm. in consil. 264. Confirmat etiam istud per theoreticam Bart. in d. l. si publicanus, in §. fina. vbi dicit, quòd si probetur quem habuisse ius leuandi vectigal in certa re, vel à certa persona tantum, quòd propterea ab alijs exigere non poterit. Et hoc dictum bene probatur per

per illum tex. qui vult, quod vltra quam consue-
tum est nihil nomine telonij exigi debet, cui
consonat tex. in d. l. licitatio, in §. earum. Quin-
imò publicani † vltra antiquam consuetudi-
nem exigentes, poena perpetui exilij plecti iu-
bentur, vt est tex. in l. fin. C. noua vectiga. instit.
non poss. Pro isto etiam facit, quod in simili di-
cit glo. ordi. ab omnibus approbata, in Cle. fin.
de offi. ordi. quæ dicit, quod licet legati de late-
re per potestatem expressam in iure, concurrat
cum ordinariis in collatione beneficiorum va-
cantium in prouincia eis decreta, tamen quia
per factum ipsorum fit præiudiciū illis, ad quos
collatio pertinet, ipsorum collatio, vt superin-
ducta & collatoribus præiudicans, est restrin-
genda. Episcoporum verò collatio, vt naturalis
& fauorabilis, est amplianda, per quod dicit ibi
30 singulariter Cardi. † quod iurisdicctio ordina-
ria, sed non ordinario modo, vt est iurisdicctio
legati, non est fauorabilis nec extendenda, & ita
dico in proposito.

Secundò dico, quod dictum argumentum
præsupponit duo, quorum neutrum præsuppo-
nitur constare ex actis, imò illorum contrari-
um. Primò enim præsupponit, quod istud telo-
nium sit debitum duci Brabantie in quantum
huiusmodi, & non tanquam marchioni, quod
tamen ex pluribus verisimilib. coniecturis præ-
sumitur non esse verum. Primò ex nomine ipsi-
us telonij, quod vulgariter nominatur & appel-
latur, *den toll vander merck graeffcap van Antwerpen*,
id est, telonium in Marchionatu Antuerpi-
ensi, † quæ nominatio & appellatio concur-
rente vsu libertatis longissimi temporis maxi-
mam præsumptionem inducit, c. illud. & ibi gl.
& Doct. de præsump. & c. per tuas, qui filij sunt
legit. & faciunt notata per Jac. Cyn. & Legistas,
in l. si pater. C. de hered. instit. Secundò ex loco
leuationis seu perceptionis dicti telonij, quia
in loco districtus præfati marchionatus (& non
extra illum) semper lenatum dicitur huiusmo-
di telonium. Tertio ex hoc, quod vt præsupponitur
in facto, dictum telonium fuit antea marchioni
(cui ipse dux Brabantie successit) debitum: fer-
tur enim quod cum pridem erant comites Lo-
uanenses & Bruxellenses, & marchio Antuer-
piensis (nec dum dux Brabantie) ipse marchio
dictum telonium in suo marchionatu vsurpa-
uit. Cùm ergo dux Brabantie successit tempo-
ris dicatur successisse in locum dicti marchio-
nis, sitque vt successor territorij & iurisdicctio-
nis, successit in ipsis cum sua causa, qualitatibus
& vitijs, vt latè declarat Bal. in præalle. consi. 65.
& facit l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acquir.
possessio. Nec potuit plus iuris habere, quam
32 habuit marchio. Surrogatum † enim sapit na-
turam eius, in cuius locum surrogatur, l. si eum.
§. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. cum similib.
Secundò præsupponit argumentum, quod ter-
ritorium marchionatus Antuerpiensis, & ter-

ritorium districtus Bergensis, non sunt distin-
cta territoria, quod etiam constat esse falsum. Li-
cet enim à sententia scabinorum Bergensis ap-
pelleetur ad iustitiam Antuerpiensem, vt fertur,
ex hoc tamen non concluditur identitas terri-
torij, † cùm sint diuersa vniuersitates, & ergo
diuerso iure ceteri possunt, vt notat Innoc. in
c. dilecta, de excessi. prælato. & patet clarè in si-
mili, in episcopo & archiepiscopo. & in oppido
Teneremontensi, quod constat esse de comita-
tu Flandrie, & tamen à sententijs eorum, vt fer-
tur, appellatur ad oppidum Antuerpiensè, quod
notoriè est de ducatu Brabantie, & in multis al-
ijs: Ex quo clarè liquet, non argui identitatem
territorij ex eo, quod de vno loco ad alium ap-
pellatur, cum iudicia capitalia ex sola volunta-
te principis ordinentur & varientur. Quod au-
tem argumentum præactum ista duo præsup-
ponit, patet, quia dicta maxima † de confer-
uanda iurisdicctione per exercitium partis iu-
risdicctiois necessariò intelligitur de exercitio
iurisdicctiois fiendo infra districtum seu terri-
torium. Cùm extra † territorium ius dicendi
non pareatur impunè. l. fin. ff. de iurisdicct. omni.
iudi. Et quia diuersa territoria diuerso possunt
iure ceteri, vt prædixi, & videmus quotidie per
36 experientiam, † quæ est efficax rerum magi-
stra, c. quam sit, de elecct. lib. 6. vnde alia sunt pri-
uilegia indulta à ducibus Brabantie, ipsis mer-
catoribus cum suis mercibus Antuerpiam ap-
plicantibus, & alia applicantibus Bergis, vel a-
libi, & sic dictum argumentum non obstat.

Tertio etiam dicta theoricæ Innoc. non ob-
stat, quia vt ex verbis eiusdem liquidissimè ha-
betur, non procedit, quando in parte iurisdic-
ctiois sciente, patiente, & tolerante principe,
& suis officariis, aliter per subditos obseruatū
est, vt in casu præfati ex priuilegijs tam Ioan-
nis quam Philippi ducum, & alijs luculenter
constat. Pro quo vltra præmissa videtur casus in
d. c. cùm olim, de præscrip. Et quia vetustissima
consuetudo non soluendi telonium per merca-
tores in portu Bergensi per aquam applicantes
fuit, & est per ducem Brabantie, & præcipuè per
piæ memoriæ bonum ducem Philippum ap-
probata & confirmata, vt ex tenore literarum
in actis exhibitarum lucidè constat, censentur
dicti Bergenses ac nautæ & mercatores illic cum
suis mercibus applicantes hanc libertatem ha-
bere, nedum ex iure naturali & consuetudine
vetustissima illud coadiuuante, sed etiam ex pri-
uilegio ipsius qui illud dare potuit. Quare cùm
in casu præfati concurrat bona fides ipsorum
opponentium, titulus iuris naturalis, & priui-
legij, cum scientia & patientia ducis Braban-
tæ tempore, de cuius initio nō est memoria, liquet
clarè, dictos opposcentes ac nautas & mercato-
res in portu Bergensi cum suis mercibus appli-
cantes, dummodò portum seu districtum Mar-
chionatus Antuerpiensis non ingrediantur, huius-

huiusmodi libertatem non soluendi telonium
præscripsisse, vel verius in sua libertate perdu-
rasse, & muneris impositionem contra eos non
esse præscriptam, vt in simili dicit tex. in d. l. pri-
ma. §. Iulianus, supra alleg. cum ibi notatis per
gl. Barr. Ang. & Doct.

Ex quibus sequitur, quod quia dicti impe-
trantes in consuetudine telonia à dictis opponenti-
bus exigere conantes, aliquid facere nituntur
in flumine publico obstatum libertati, impe-
diendo scilicet neliberè liceat nauigare & mer-
cari, quæ pertinet ad vtilitatem publicam, cùm
vsus mercatorum sit valdè vtilis & necessarius,
vt omnibus liquet, quamuis edictum prætoris,
nè quid in flumine publico, de hoc apertè non
loquatur, tamen per principem (fontem iusti-
tiæ) sunt cohibendi, cùm cessantibus † verbis
edicti, subsistente tamen æquitate ad officium
iudicis sit recurrendum, arg. l. si quis sepulchrū,
ff. de religio. & l. 2. §. idem Varus. ff. de aqua plu-
arcend. & notatur in l. quibus diebus, in princi-
in parua glosella. ff. de condit. & demonst. ma-
ximè cùm princeps ex suo officio debeat illici-
tas exactiones prohibere, l. illicitas, in princi. ff.
de offic. præsid. & insatiabilem auaritiam publi-
catorum cohibere, teste Vlpiano, in l. quantæ
audacia. ff. de publi.

Concludendo ergo videtur mihi subscripto,
quod quia libertas fauorabilis est, seruatus verò
& telonia odiosa, congruatq; odia restringi &
38 fauores ampliari. Et quia in dubio † pronun-
ciandum est contra fiscum, vel causam ab eo ha-
bentes, vt sunt impetrantes, l. nō puto. ff. de iur.
fisci, præsertim in casu, in quo fiscus certat de lu-
cro captando, vt in casu præfati, quo casu pro-
priè procedit. d. l. non puto, vt singulariter de-
cedit Alex. & alij in l. r. ff. solut. matrim. & Iason
in l. de die, ff. qui fatid. cogan. quod partes do-
minorum iudicium esse debent in absoluendo
præfatos opposcentes ab impetitione dictorum
impetrantium, & in condemnando dictos im-
petrantes in expensis dictorum opponentium.

CONSILIVM IIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Dammum si propter contumaciam vnus ex socijs inferatur rei communi, socius culpabilis re-
sarcire tenetur.*
- 2 *Domino domus exusta competit actio contra vi-
cinum in cuius domo incendium est exortum.*
- 3 *Deiciens quid ex coenaculo reneatur hospiti, in
quantum ipse propter id actione L. Aquilia est
condemnat.*
- 4 *Soluens virtute repressaliarum propter factum
tertij, recuperare potest, solutum ab illo tertio.*
- 5 *Conductor damnum per inimicos ipsius, rei con-
ductæ illarum emendare cogitur.*
- 6 *Modica culpa interdum nocet.*

- 7 *Culpa reus est qui opera malorum hominum v-
tatur.*
- 8 *Iniuria inde nasci non debet, vnde iuraoribus
tenetur.*
- 9 *Ambasator derobatus in itinere, occasione mit-
tentis, habet regressum contra ipsum mittentem.*
- 10 *Obligatio interdum extra id, quod agitur, nasci-
tur.*
- 11 *In culpa est qui non prouidet, quod prouidere
debeuit.*
- 12 *Dans operam rei illicitæ, tenetur.*
- 13 *Ex præteritis capimus coniecturam ad futura et-
iam in malo presumendo.*
- 14 *In generali mandato non venit delictum, sicut et
in qualibet alia dispositione permissum.*
- 15 *Mandans illicitum videtur mandasse omnia, quæ
verisimiliter concomitari poterant.*
- 16 *Reus absoluedus est ab instantia iudicij, quando
actio & intentio actoris ineptæ sunt.*
- 17 *Inutilis adiectio non vitiat uile expressum, quædo
separari potest.*



VIDAM A. literas repressaliarum
à serenissimo principe in forma
communi, & contra Scotos dunta-
xat exequendas impetrauit. Qua-
rum siquidem literarum executio-
nem secundum seriem & formam earundem cui-
dam notorio pyratæ certis passionibus & stipu-
lationibus de participando lucro exinde ob-
uenturo, commisit, atq; eundem pyratam tan-
quam magistrum principalem nauis, vnde di-
cta executio commodius & habilis fieri debe-
ret præposuit, ordinauit, & instituit. Qui siqui-
dem pyrata prætextu & colore dictarum litera-
rum, quibusdam alijs non Scotis, sed Francis
in rebus eorum & nauis maximum damnum in-
tulit, nauem & omnes uires in ea constitutas,
& ad præfatos Francos spectantes depredando
& diripiendo. Quæstio est, an dictus A. impe-
trans & committens, ex facto dicti pyratæ sui
executoris & commissarij per eum scienter ele-
cti, ad reparationem interesse & damni ipsius
Francis illati, conueniri de iure effectualiter va-
leat seu possit.

In qua quæstione, omisis superfluis, videtur
mihi subscripto sine hæsitacione de iure dicen-
dum, quod sic. Quod deduco iuribus, rationib.
& autoritatibus infra scriptis. Primò per l. si is,
cum quo, cum ibi notatis per Bal. ff. communi
diuid. vbi habetur, † quod si propter contuma-
ciam vnus ex socijs inferatur damnum in re
communi, competit socio actio contra culpa-
bilem pro recuperatione damni. Ad idem et-
iam est tex. in l. i. gitor, in §. si, cum l. seq. ff. de lib.
causi.

Secundò id deduco autoritate Salic. in l. quæ
fortuitis, C. de pign. actio. quem refert & sequi-
tur Angel de Aret. in tractat. suo maleficiorum
B super

super verbo incendiario, qui concludunt, quod
 2 † si culpa vicini exortum sit in cedium in domo
 sua, & progrediendo ulterius domum meam
 comburat, tenetur mihi ad refartionem damni,
 & allegant l. qui occidit. §. in hac. ff. ad l. Aquil.
 Qui enim occasionem damni dat, damnum de-
 disse videtur, vt ibi, & c. sicut nobis, & ibi glo. de
 testi.

Tertio idem deduco per tex. notabilem in l.
 si verò. §. cum autem, cum ibi no. per Bal. Alb. &
 3 DD. ff. de his qui deiece. vel effud. vbi habetur, †
 quod contra dominum domus, ex cuius cœna-
 culo quid eiectum est, ex quo alter damnum sen-
 tijt, actio in factum competit, licet ipse non de-
 liquerit, sed alius in eius domo receptus, com-
 petit tamen sibi actio contra deijcientem, vt
 refarciat idem damnum, quod ipse facto illius
 passus est, quod seruitur proposito.

Quarto idem deduco autoritate Bart. Bald.
 Ang. & Doct. in l. nam & Seruius. ff. de neg. gest.
 & autoritate Paul. de Cast. & Ang. & Doct. in l.
 2. in §. Idem si ex facto. ff. de verb. obl. & eiusdem
 Ang. in l. 2. in §. ex his, eod. tit. & Bart. in tractatu
 suo repræsaliarum, circa fin. & Bald. in auten. &
 omnino, in fin. C. ne vxor pro marito, qui di-
 4 cunt, † quod si virtute repræsaliarum contra
 homines certæ prouinciæ concessarum quis
 cogatur soluere, talis recuperat damnum sibi
 illatum, propter factum tertij ab illo tertio, er-
 go, & c. Ita in proposito, imò fortius concludit
 Angel. & dicit se consuluisse in d. l. nam & Ser-
 uinus, in fin. per gl. ibi, quod quando vno ex tri-
 bus captiuis relaxato, & non reuertente (licet
 etiam reuerti non tenebatur) alij duo iniuriosè
 compelluntur soluere pro relaxato, tales con-
 tra relaxatum habent recursum, vt refarciat
 damnum, quod propter eius factum sustine-
 runt, cum debuit verisimiliter cogitare, quod
 nisi reuertetur cum sua tallea, focij cogeren-
 tur soluere pro eo, ergo ita in proposito.

Quinto idem deduco, per l. si merces. §. si cul-
 pæ, cum sua singulari glo. ff. loca. iunctis ibi no.
 per Bar. Pau. de Cast. & Doct. vbi habetur, quod
 si in re locata damnum datum fuerit per inimi-
 cos conductoris, siue illæ inimicitie prouene-
 rint culpa conductoris siue non, competit loca-
 tori contra conductorem actio ad refartionem
 damni. Aequum est enim, vt ibi dicit glo. quam
 sequitur Doct. † quod quia culpa tua damnum
 5 patior, id à te mihi refarciri. Ad idem etiam alle-
 go doct. in Bart. in l. penul. in princ. ff. solut.
 matrim. vbi idem decidit, quando per inimicos
 mariti damnum datur in re dotali.

Sexto idem deduco per tex. optimum in l. si
 seruus communis, in §. quod verò. ff. de fur. vbi
 habetur clarissimè decisum, quod quando fa-
 cto tuo sentio damnum, licet nulla culpa, vel sal-
 tem nisi leuissima tibi possit imputari: tamen
 tenéris mihi ad refartionem damni, licet enim
 prima facie æquum videatur, vt is non teneatur,

qui non dedit operam rei illicitæ, & cui nulla
 vel modica culpa potuit imputari, vt in casu il-
 lius. §. tamen longè æquius est, vt ibi dicit text.

6 † quod quia propter factum tuum damnum sen-
 tio quod aliàs passurus non fuisset, id mihi re-
 sarcias, Ergo multò fortius in casu præfenti, vbi
 dictus A. fuit in culpa, abutendo literis princi-
 pis, & eligendo personam scienter non qualifi-
 catam, quia notorium pyratam, & non officia-
 rium principis, ad exequendum literas repræsa-
 7 liarum. † Culpæ enim reus est, qui opera malo-
 rum hominum vritur, l. ex maleficijs, in fi. ff. de
 actio. & oblig. & l. si seruus seruum. §. Proculus,
 & ibi gl. & Bald. ff. ad l. Aquil. vbi habetur, quod
 quis perdit beneficium dandi pro noxaratione
 culpæ commissæ, in vtendo opera malorum ho-
 minum. Tenetur enim quis, non solum de pro-
 pria culpa, sed etiam de culpa ministri, d. l. si ser-
 uus seruum. §. si fornicarius, & ibi Bal. ff. ad leg.
 Aquil. vnde sibi imputare debet, argumento l.
 cum mandato, in fi. ff. de mino. maximè est con-
 tra tenorem literarum tali commissit executio-
 nem earundem, vt præmittitur, abutendo iuxta
 8 l. meminerint, C. vnde vi. † Non enim debet inde
 nasci iniuria, vnde iura oriuntur, vt ibi.

Septimò confirmo idem autoritate Bar. in d.
 §. quod verò, vbi tenet, quod † ambasciator dero-
 9 batus in itinere, ex quo damnum sentit propter
 factum & occasione mittentis, habet regressum
 pro refartione damni contra ipsum mitten-
 tem, quando nulla culpa sibi potest imputari, vt
 latius per eum ibi. Sæpè enim extra id quod a-
 gitur nascitur obligatio, si is qui. §. si. ff. commo-
 da. † Quinimò quando factum excedit volun-
 10 tatem, tenetur quis de toto facto, non in spe-
 cto proposito voluntatis, textus est notabilis in
 dicta l. si seruus seruum. §. si quis in sulam, & ibi
 Bald.

Octauò istud confirmo autoritate domini
 Panor. qui in similibus terminis per plura mo-
 tiva pro hac parte consuluit in consilio 21. secun-
 di voluminis.

Restat modò vt respondeatur quibusdam ob-
 iectis, quæ prima facie in contrarium fieri pos-
 sent.

Et primò non obstat si dicatur, quod dictus
 commissarius & pyrata habuit commissionem
 expressè limitatam, quia inter dictum manda-
 tem, & præfatum commissarium pactum fuit,
 quod huiusmodi literæ duntaxat contra Scotos
 exequeretur, ergo si excessit fines mandati, non
 debet teneri mandans, cum non quod sibi man-
 datum fuerat, sed aliud fecisse videatur, l. dilige-
 ter. ff. manda. cum sim. Quia responderetur negan-
 do consequentiam, quia dictum assumptum pro-
 cedit, vbi mandanti nihil imputari potest. Sed
 in casu nostro mandanti imputari potest culpa,
 in eo quod elegit notorium pyratam pro exe-
 cutione literarum domini archiducis, non quæ
 11 qualificatum ad hoc contra tenorem earundem.

† Ille

11 † Ille enim est in culpa, & tenetur de dano dato
 qui non præuidet quod præuidere debuit, l. si
 putator, & l. qui occidit. §. fin. & ibi Bald. ff. ad l.
 Aquil. Cum ergo culpa præcessit casum, debet
 ipse teneri de casu, cum verisimiliter cogitare
 debuisset, id euenire posse argumen. c. final. de
 homicid. libro sexto, vbi etiam mandans dedit
 mandatum limitatum, sed quia culpa præcessit
 casum, tenetur de casu, ita etiam dico in pro-
 posito. Non enim licitum fuit mandanti,
 imò expressè vetitum per alium exequi literas
 huiusmodi repræsaliarum, quam per hostia-
 rium principis, qui deò adhiberi mandabatur,
 vt iuxta formam earundem literarum fieret exe-
 cutio sine iniuria aliorum. Quia ergo † de-
 12 dit operam rei illicitæ, non mirum si tenetur,
 dict. cap. final. & l. vtrique. §. culpa, & ibi An-
 gel. ff. de rei vendication. imò etiam dato,
 quod dedisset operam rei illicitæ, prout non, ta-
 men quia non adhibuit diligentiam, quam po-
 tuit & debuit personaliter interessendo exe-
 cutioni, vel officiarium iustitiæ adhibendo, ad-
 huc teneri debet propter culpam & dolum præ-
 sumptum, l. dolus, cum ibi notat. per Bartol. ff.
 mandat. & est textus optimus ad propositum in
 d. l. qui occidit, in §. in hac, vbi dedit operam rei
 13 illicitæ, & tamen quia dedit occasionem damni,
 & non adhibuit diligentiam, quam debuit &
 potuit, tenetur de damno dato, & voluit gloss.
 ordin. & ibi Hostien. & Doctores in d. ca. sicut
 nobis, de testim. & Henric. Boick. in ca. de cæ-
 tero, de homicid. verisimiliter enim cogitare
 debuit, dictum Pyratam ad prædam, consue-
 tum & solitum, cui nihil gratius esse potuit,
 quam sub vmbra & colore iustitiæ depreddari,
 hæc vel similia commissurum. Cum semel ma-
 14 lus in eadem specie mali semper præsumatur
 malus, regula semel malus, de reg. in 6. Ex præ-
 teritis † enim capimus coniecturam ad futu-
 ra, etiam in malo præsumendo, c. i. de cleri. non
 resident. & c. scribam, de præfumen. & voluit Pa-
 nor. in c. Ozius, de elect. & in pluribus alijs pas-
 sibus.

Non obstat etiam si dicatur, siue mandati
 diligenter sunt custodiendi, l. diligenter. ff. mā-
 14 da. † & in generali mandato non venit delictum,
 l. si procurator. ff. de condic. indebit. ergo dici
 non potest, quod dictus A. ex mandato tenea-
 tur, Quia respondeo, quod in generali manda-
 to, & in qualibet dispositione generali permissi-
 ua non venit illicitum, d. l. si procurator, sed cū
 specificè quid mandatur, quod non est à iure
 permissum, imò prohibitum, tunc mandans te-
 netur, l. non solum. §. si mandato. cum ibi pul-
 chre notatis per Bart. & Doct. ff. de iniur. etiam
 de eo in quo mandatarius exeesit, etiam si man-
 datum fuit limitatum, d. ca. final. vbi de hoc est
 15 casus: † mandando enim illicitum, videtur
 mandasse omnia, quæ verisimiliter concomita-
 ri poterant, nec prodest limitatio adiecta, seu

inhibitio tanquam contraria mandato, ar. l. i.
 C. de fur. & c. sollicitudinem, de appel. maximè
 quando id quod mandatur non regulatur ab a-
 nimo, quod clarè sentiunt Doct. in d. c. si. & An-
 tho. de But. inc. cum M. Ferrarientis, de consti-
 tut. & Bart. in l. non solum. §. morte, in 5. vol. in
 vers. circa quartum. ff. de no. oper. num. & latif-
 simè de hoc per Cepol. in consi. suo 34. in 3. du-
 bio, vbi melius quam aliquis declarat mentem
 dict. ca. final. per hoc decidens quæstionem cri-
 minalem quotidianam, de qua amplissimè per
 eum ibi, Si ergo ita est vbi agitur criminaliter,
 multò fortius idem dicendum erit, vbi agitur
 ciuilitè, vt in casu præfenti, ar. eorum quæ ele-
 ganter notantur per Inno. & alios in c. quia ver-
 16 risimile, & in c. afferte, de præsump. & ar. eorum
 quæ habentur & notantur in l. 3. §. hoc interd-
 ctum, per Ang. & Doct. ff. de libero homi. exhi-
 bendo.

Nec obstat etiam si dicatur, † quod actio ex-
 ercitoria non habet locum, & quod ergo reus
 deberet absolui ab instantia iudicij, si illa effet
 expressè intentata, iuxta c. examinata, de iudic.
 quia præsupposito assumpto non valet conse-
 quentia, quia d. ca. examinata tunc demum ha-
 bet locum, quando actio & intentio sunt inep-
 ta, non quando actio duntaxat est incepta, & in-
 tentio apta, secundum Inno. Panormit. & alios
 Doctores ibidem, & voluit Specul. & post eum
 Ioan. Andreas in addit. Specul. in tit. de actio. &
 peti. in §. sequitur, in vers. hoc quoque primò, &
 ratio istius est manifesta, quia cum expressio a-
 ctionis fiat in peractu hodiè c. dilecti, de iudi.
 17 Illa inutilis adiectio non habet vitare id quod
 vitiliter est expressum, † cum inutile sit sepa-
 rabile ab vtilli, regula, vtile de reg. iur. lib. 6. cum
 sim. & voluit Bal. in d. c. dilecti circa finem, ma-
 ximè coram supremo iudice, à quo non appel-
 latur, qui solam æquitatem præ oculis habere
 debet, l. quod si Ephesi. ff. de eo quod certo
 loco.

Nec obstat si dicatur, quod & si dictus A.
 possit conueniri, pro refartione damni, tamen
 non in solidum, sed pro virili tantum conueniri
 deberet: quia negatur consequentia, cum ipse
 solus dicatur dictum pyratam elegisse & nauì
 præposuisse: & dato quod in hoc habuisset con-
 sortes, tamen adhuc in solidum conueniri pos-
 set, quia siue dictus mandans conueniatur ob
 suam dolum, & sic ex maleficio, siue propter
 suam culpam, & sic ex quasi maleficio, semper
 ipse & sui consortes quilibet in solidum obli-
 gantur, vt hor. Ioan. Fab. in §. final. Instit. de ob-
 lig. quæ ex quasi malefic. licet hoc vltimo casu
 vno solvente alij liberentur, l. & quidem cum
 sua gloss. de his qui deiece. vel effu.

Concludendo ergo dico, dictum A. pro re-
 fartione damni ipsi Francis per præfatum py-
 ratam suum commissarium illati, effectualiter
 in solidum de iure conueniri potuisse & posse.

B. & CON.

CONSILIVM V.

SVMARIA.

- 1 *Quaestiones voluntatis semper sunt difficiles.*
- 2 *Voluntas testatoris magis attendenda est quam verba.*
- 3 *Lex pederentim sequitur voluntatem testatoris sicut venator leporem.*
- 4 *Curandum non est de verborum qualitate, si de mente loquentis constat.*
- 5 *Dubitare valentes facile solvunt.*
- 6 *Verba testatoris in dubio referenda sunt ad tempus testamenti, & nu. 23.*
- 7 *Verba simpliciter prolata intelligenda sunt in priori significatione, Et per autonomasiam, non secundum quid.*
- 8 *Legans cognatus videtur legare his qui sunt cognati tempore testamenti, vel mortis. Et numer. 24.*
- 9 *Substitutio vel fideicommissum ut sit efficax, verba improprie debent accipi.*
- 10 *Dictio Neuter est distributiva plurium, & exclusiva precedentium.*
- 11 *Verba testatoris intelligenda sunt secundum conditionem personae, ad quam sit dispositio.*
- 12 *Qualitas adiecta verbo, intelligitur secundum tempus verbi, cui adicitur.*
- 13 *Ordine successivo videntur vocati in testamento pater & filius.*
- 14 *Quod ab omnibus communiter fieri consuevit, diligenter ponderandum est.*
- 15 *Procurator simpliciter constitutus ad fidei benedam, an possit renunciare beneficio ordinis.*
- 16 *Commissio facta a alteri sub nomine officij appellatio officij vel dignitatis, transit ad successorem in dignitate. Secus si constituto in dignitate facta sit sub nomine proprio.*
- 17 *Dictio Ex tunc designat extremitatem temporis, & non patitur fieri interpretationem de presenti.*
- 18 *Ablatus absolute postri importat conditionem.*
- 19 *Quando qualitas adicitur verbo importanti ordinationem & principium, tunc inspicitur principium. Secus si verbo importanti processum temporis, effectum aut executionem.*
- 20 *Provisio hominis facit cessare provisionem legis.*
- 21 *Defuncto ab intestato succedit, qui tempore mortis proximior est in gradu. Secus si quis testamento facto decesserit. Tunc enim tempus decesserit inspicitur.*
- 22 *Ecclesie & pia causa in dubio favendum est.*
- 23 *Legatum quando sit incertis personis, declarantur illi quibus huiusmodi qualitas tempore mortis inesse reperitur.*
- 24 *Verba indefinite prolata circa personas, in quas aliquid confertur, sub aliqua qualitate, videtur*

extendi ad quoscunque quibus quandocunque illa qualitas inesse reperitur.

- 27 *Quando demonstratio confertur in tempus mortis, illa res legata videtur, cui convenit illa demonstratio tempore mortis, non testamenti.*
- 28 *Incertitudo qua ex futuro eventu certificanda venit, non vitiat legatum.*
- 29 *Nemo sine herede moritur.*
- 30 *Ex separatis non bona fit illatio.*
- 31 *Quando designatio fit per nomina appellativa, & sunt plures comprehens sub illo nomine appellativo, tunc ex coniecturis perquirendum est, de quo testator senserit.*
- 32 *Nominatio singularis & specifica ostendit singularem affectionem. Nominatio vero per nomina appellativa ostendit affectionem vulgarem.*



ASVS, super quo iuris consilium petitur, talis est. Quidam A. testator, de consensu dominorum decani & capituli Ecclesie beate Mariae Antuerpiensis, fundavit quondam capellaniam in eadem Ecclesia, cuius foundationis verba sequuntur in forma. Voluit & summo opere optavit antefatus dominus testator, quod sibi suisque haeredibus & successoribus, per praefatos dominos referrentur tres primae praesentationes, seu ius praesentandi aliquam personam idoneam ad huiusmodi fundandam capellaniam, Sic quod pro prima vice per dominam Elisabeth Braxatoris suam sororem, eiusque executores infra scriptos praesentabitur ad dictam capellaniam Magister Philippus Braxatoris, Pro alia autem praesentatione similiter praesentabit ipsa domina Elisabeth soror sola, si superuixerit, aut ea defuncta, Ioanna van der Hauenen, Filia quondam filiae dictae dominae Elizabeth sororis, ac similiter pro tertia praesentatione. Sed sublati de medio dictis Elizabeth & Ioanna, extunc loco illarum, aut alterius earundem in huiusmodi praesentationibus succedet Ioannes braxatoris pelliparius, aut pro eo eius senior Filius, aut his, seu neutro istorum in humanis existentibus; succedet proximus haeres ex parte matris dicti domini testatoris & fundatoris. Vacante modo dicta capellania morte praelibati Magistri Philippi braxatoris, & dicta domina Elizabeth sorore testatoris, ac Ioanna van der Hauenen filia quondam filiae dictae dominae Elizabeth sororis, nec non & Ioanne braxatoris ac ante eum eiusdem Ioannis braxatoris primogenito sublati de medio: Vertitur nunc quaestio super iure praesentandi inter reuerendum Patrem dominum Priorem Conuentus sancti Salvatoris, alius Peter Pots, ordinis Cisterciensis in Antuerpia, nomine cuiusdam sui donati, qui donatus

natus est filius secundus in ordine natus praenominati Ioannis braxatoris pelliparij, & iam tempore vacationis praedictae capellaniae, inuenitur senior eiusdem Ioannis braxatoris pelliparij filius, primogenito eiusdem Ioannis braxatoris, vt dixi, ultra multos annos ante mortem sui patris defuncto, ex vna, & proximos haeredes ex parte matris dicti domini testatoris & fundatoris ex altera, qui praetendunt ad eos deuolutum esse pro hac, & etiam pro tertia vice ius praesentandi ad dictam capellaniam, ex eo, quia primogenitus dicti Ioannis braxatoris pelliparij ex hac vita migravit, de quo dicunt, dictum Dominum testatorem & fundatorem sentisse, cum ille primogenitus tempore foundationis fuit senior filius saepe dicti Ioannis Braxatoris pelliparij.

Ex quo themate insurgit haec quaestio, cui competat ius praesentandi ad dictam capellaniam, An dicto monasterio ex persona antea dicti donati, vel an cognatis testatoris ex linea materna, vel an prohibitis ex filia dicti quondam Ioannis pelliparij suscitatis.

Et excludendo primo casum indubitatum, iuxta doctrinam Ioannis Andreae super c. data, c. lib. in Mercutialibus, dico quod descendentes ex dicta filia nullum penitus ius habent in dicto iure praesentandi, quia nec verba foundationis, nec mens testatoris hoc patiuntur, propter multa, alias per me, cum desuper interrogatus fui, late allegata, quae breuitatis gratia hic referre omitto.

Est ergo duntaxat quaestio inter dictum monasterium occasione sui donati ex vna, & cognatos fundatoris ex linea materna ex altera, quae siquidem quaestio meo iudicio satis difficilis est & ambigua, pendens totaliter super eo, quid scilicet, & de quo seniore filio dicti pelliparij ipse fundator senserit, quae quaestiones voluntatis semper sunt difficiles. Cum ex coniecturis huiusmodi voluntas sumenda sit, l. cum proponas, & l. final. Cod. de haered. institut. l. si si feruus plurium. §. final. ff. de legat. primo, & l. ex facto in princip. ff. de vulgar. & pupill. cum vulgaribus. Quae siquidem coniectura interdum pro vtraque parte praegnantem reperiuntur, vt in casu praesenti. Certum est autem, quod voluntas testatoris semper est seruanda, & magis attendenda quam verba, quando de ea constat, etiam si verba debeant impropriari, quia voluntas testatoris censetur regina, & dominatur verbis, l. in conditionibus primum locum. ff. de condit. & demonst. l. 3. in fi. C. de lib. prae. l. cum virum, C. de fidei ius. & l. cum quaestio, in fi. C. de lega. l. cum proponeretur. ff. de legat. 2. l. 3. §. conditio. ff. de adimen. lega. & l. fideicommissa. §. item si quis. ff. de legat. 3. & tex. notabilis in l. Publius, in §. 1. ff. de cond. & demon. cum pluribus alijs. Hinc alibi egregie dicit text. ita praeponendas esse sententias verbis, vt praeponitur

animus corpori. Ita formaliter dicit text. in c. sedulo, 38. dist. 8. Hinc etiam dicit Bal. in l. quidam, in princip. C. de necess. ser. haered. institut. quod lex pederentim sequitur voluntatem testatoris, sicut venator leporem; & idem Bald. in l. quoniam indignum, C. de testam. dicit, quod non est curandum de verborum qualitate, dummodo constat de mente loquentis, & idem Baldus in cap. mandatum, circa princip. de rescrip. dicit multum egregie, quod mens est radix verborum & eius substantia prima, & quod cor est Imperator linguae habens eam sicut mancipium sub sua iurisdictione, quodque lingua cedit cordi, & quod sub iugo mentis verba consistunt, tanquam sub suo proprio originali & digniori, voces autem sunt notae earum quae in animo sunt passionum, vt inquit Philosophorum Princeps Aristoteles, primo Perihermenniarum, si bene memini, & habeo text. conformem de iure ciuili, in l. Labeo, in versicul. idem Tubero. ff. de supelle. lega. Sed quia ex verbis dictae clausulae clare non constat, de quo filio pelliparij seniore ipse testator senserit, An scilicet senserit de seniore tempore datae testamenti: an de seniore, tempore mortis Ioannis Pelliparij, quem Ioannem post domicellas Elizabeth, & Ioannam ad dictum ius patronatus vocauit, & eo deficiente eius seniore filium in eius locum, & sic ordine successiuo, iuxta nota per Bartol. & Doctores in l. gallus, in §. quidam recte. ff. de liber. & posthum. & per gloss. & Doct. in l. si tibi 10. milia dem, in §. si pactus, ff. de pactis, & per Ludouicum in singularibus suis, singulari 68. incipiente, immunitas concessa tibi, &c. An vero senserit de seniore filio ipsius pelliparij tempore vacationis beneficij. Ideo per coniecturas, ex quibus colligitur voluntas & animus alicuius, vt in d. l. si feruus plurium. §. fi. & in l. dolum. cum gloss. C. de dolo, cum alijs vulgaribus, hoc perquirendum & inuestigandum est: & hic labor, hoc opus est, vt inquit gloss. ordin. in l. 2. C. de liber. & cor. libe. Et profecto haec quaestio, vt dixi, meo exiguo iudicio difficilis est, quae forsitan difficilis mihi videtur, propter pauperiem ingenioli mei, quod difficilia capere nequit.

Sed vt aperiam difficultatem, quae mihi materiam dubitandi praebet, vt eo melius materia intelligi possit, deducam primò ex multis, quod ipse fundator senserit de illo seniore filio pelliparij, qui fuit senior tempore datae conditi testamenti: deinde deducam, quod senserit de illo qui repertus est senior tempore decessus Ioannis pelliparij, vel tempore vacationis beneficij. Et post hoc subiiciam quid sentio, & respondebo obiectis & deductis pro alia parte, pro viribus ingenioli mei. Scio enim, quod magnas & ponderosas materias ingenia parua non sufferunt: multum tamen me animat dictum Bald. in d. l. quidam, in princ. vbi dicit, quod valentes

valentes dubitare facile solunt: cui concordat illud Aristotelis in libro prædicamentorum, dubitare de singulis non est inutile, &c. quod tamen dictum Aristotelis intelligo, vbi non reperitur expressa decisio in iure, vt in casu præfenti, alias isti decisioni esset standum, c. in istis, q. dist. 4. vbi est bonus tex. nec vlla est dubitatio, vbi reperitur casus expressus in iure, l. ancillæ, cum sua gl. & ibi Bal. C. de furt.

Accedendo ergo punctum difficultatis, probò ex multis, quòd testator sentijt de seniore filio pelliparij, qui reperiebatur senior tempore datæ conditi testamenti.

Quòd deduco, omnis nonnullis leuibus, inter alia primò sic, quia regula est, † quòd verba testatoris in dubio referenda sunt ad tempus testamenti, l. si ita legatum esset. ff. de au. & argen. leg. cum simil. ergo in proposito testator videtur sentijisse de eo, qui fuit senior tempore datæ conditi testamenti.

Secundò & fortius istud ostendo sic, quia certum est, quòd testator vocando ad ius præsentandi de quo est quæstio in defectum Dominæ Elizabeth & Ioannæ ipsum Ioannem pelliparium, & ea deficiente eius seniore filium, sentijt de vno & certo cum illa qualitate senior, &c. Certum autem est, quòd tempore datæ conditi testamenti, non fuit nisi vnus verè & simpliciter senior. Alij autem filij ipsius pelliparij dici potuerunt seniores, non simpliciter, sed secundum quid, vnus scilicet respectu alterius,

† lam est regula, † quòd verba simpliciter prolata in dubio sunt intelligenda in potiori significato, & per antonomasiam, & non secundum quid, textus est in cap. penultimo, de senten. ex communicat. & §. sed quotiens, Institut. de iur. natur. gent. & ciuil. cum pluribus alijs vulgaribus. Cum ergo qualitas antea tacta, non reperiebatur tempore datæ conditi testamenti in donato dicti monasterij purè & simpliciter, sed duntaxat secundum quid, non prodest, quòd nunc tempore vacationis reperitur in eo, cum de eo testator non senserit, per supradicta. Pro quo etiam multum facere videtur l. si cognatis. ff. de rebus dub. & l. cum ita, in §. fin. & l. peto, in §. fratre. ff. de lega. 2. In quibus iuribus habetur, quòd qui † cognatis, videtur legare his qui sunt cognati tempore testamenti, vel tempore mortis, ergo, &c.

† Tertio & adhuc fortius istud ostendo sic, † quia quandoque substitutio vel fideicommissum reddi potest sine fructu inefficax, vel tale, quòd non possit vnquam conditio impleri, tunc etiam verba impropriantur, vt talis dispositio effectum fortiat, cum de natura conditionis sit, vt habeat se ad esse & non esse, iste est text. optimus & peculiaris. in l. ex facto, in §. final. ff. ad Trebellian. vbi Seius testator instituit hæredem filium suum, & eundem grauauit, vt si decederet sine hærede, restitueret hæredita-

tem Titio, defunctus est testator, defunctus etiam est suus filius, vt præmittitur institutus hæres sine liberis, tamen habens auunculum, qui sibi ab intestato debebat succedere, fuit quæstio inter dictum Titium fideicommissarium ex vna, & dictum auunculum ex alia, super hæreditate dicti Seij, Titio dicente, illam ad se spectare, ex eo, quòd filius dicti Seij decessit sine liberis: Auunculo dicente, quòd decessit relicto hærede, videlicet dicto auunculo, quòd dixit sufficere attentis illis verbis testatoris, si sine hærede decesserit, Titio sustinente contrarium, & dicente, quòd verba illa, si sine hærede decesserit, debent intelligi & interpretari, vt tantumdem importent, sicut hæc verba, si sine liberis decesserit: attento quòd si propriè intelligantur, nunquam fideicommissum possit habere locum, cum raro vel nunquam accidat, quòd quis decedat, quin relinquat aliquem hæredem saltem ab intestato: auunculo ex aduerso dicente, quòd non est recedendum à verbis, vbi verba sunt clara. Et tandem post multa, ne fideicommissum reddatur inutile, deciditur ibi pro fideicommissario, & contra auunculum, ergo etiam in proposito cum testator longa manu prouiderit, per quos huiusmodi præsentationes fieri voluit. Primò scilicet per sororem suam dominam Elizabeth, deinde per domicellam Ioannam, & post hoc per Ioannem pelliparium, & eo deficiente, per ipsius seniore filium, & finaliter in euentum, quo neuter ex prædictis extaret, per proximiores de linea sua materna, effectum fortiri nunquam posset, vel valde difficulter, præcipuè cum tantum tres primas præsentationes sibi & nominatis per eum referuauerit, & vt ex verbis dictæ clausulæ testamenti apparet, voluit quòd saltem in defectum dominæ Elizabeth, Ioannæ, Ioannis pelliparij, & sui senioris filij, admitterentur dicti cognati ex linea materna. Cùm ergo voluerit, illos aliquando admitti, facienda videtur interpretatio, vt senserit illos debere admitti deficientibus prædictis Elizabeth, Ioanna, Ioanne pellipario, & ipsius seniore filio, qui fuit tempore datæ conditi testamenti: Sicut video in simili fieri interpretationem per iureconsultum, in l. si ita scriptum, in princip. ff. de liber. & posthum. vbi quia testator sibi prouidit in euentum quo nascatur sibi masculus & vxore sua prægnante, & etiam in euentum quo sibi nascatur fœmella, & non in euentum quo sibi nascantur masculus & fœmella simul, lex ex præsumpta voluntate testatoris, considerans quòd ipse testator in omnem euentum voluit prouidere masculo si nascatur, & etiam fœmellæ si nascatur, interpretatur, quid erit sentendum in dicto casu, quando nascantur masculus & fœmella simul: Et decidit, hæreditatem diuidendam esse in septem partes, vt ibi habetur, & habetur casus multum similis, in l. clemens patronus.

patronus. ff. de hæred. instit. videtur ergo sic dicendum in casu præfenti, maximè cum dictio, neuter, † qua vsus est testator, sit distributiva plurium, & exclusiua præcedentium, vt est gloss. iuncto tex. in l. pen. ff. rem rat. habe.

Præterea & quartò hoc videtur dicendum ex alio, † Quia verba testatoris sunt intelligenda secundum conditionem personæ ad quam sit dispositio. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habita. & ibi Bart. modò sic est, quòd testator dicitur maiorem habuisse notitiam & affectionem ad personam magistri Ioannis Pelliparij, qui fuit verè & simpliciter senior filius dicti quondam Ioannis Pelliparij, quam ad personam dicti donati, qui nunc reperitur senior filius eiusdem Pelliparij, ergo ratione affectionis videtur potius de illo sentijisse, quam de dicto donato, arg. eorum quæ notantur per gloss. in l. qui filiabus. ff. de leg. 1. maximè cum senserit solum de vno & certo, vt præmittitur.

Ex quibus videtur in hanc partem inclinandum, quæ multum fecerunt, & faciunt me dubitare.

PRO PARTE tamen dicti monasterij, & quòd testator senserit de eo qui reperiretur senior, dictis Elizabeth, Ioanna, & Ioanne Pellipario sublatis de medio, vel tempore vacationis beneficij, faciunt coniecturam infra scriptam.

† Et inter alia primò stringit, † quia qualitas adiecta verbo, intelligitur secundum tempus verbi cui adicitur, ita quòd ex hoc perpendatur tempus, à quo dispositio sumat effectum: textus est notabilis in l. in delictis, in §. si extraneus. & ibi Bartol. Bald. & Doctor. ff. de noxal. actio. est etiam tex. in dicta l. ex facto, in §. si quis autem. ff. ad Trebellianum. & ibi Paul. de Cast. & text. pulcher in l. Titius. ff. de testamen. milit. & ibi Bartol. super qua theoricam fundata est elegantissima decisio Barto. in l. præcipimus. in §. sanè. Cod. de appella. quam refert ibidem & sequitur dominus Paul. de Cast. & transeunt omnes alij. Refert etiam eam pro valde notabili, & sequitur dom. Alexan. de Imol. in dict. l. ex facto, de vulgar. & pupilla. Dicit enim Barto. veritatis & æquitatis amator, in dict. §. sanè, quòd si salarium consulentium in causa, taxetur per statutum, vt ita sciatur quantum debeatur doctori consulenti, & quantum alteri non doctori: Et ponamus, quòd verba statuti sint talia, Si doctor consuluerit in causa habeat decem: committitur autem causa consulenda alicui iurisperito non doctori, qui antequam consulat in causa, creatus est doctor, certè habebit salarium, vt doctor, secundum eum, per dictam theoricam, quæ habet, quòd qualitas adiecta verbo intelligatur secundum tempus verbi, ita vt inspicatur tempus verbi, hoc est, tempus quo datur consilium, & minimè tempus commissionis. Modò sic est, quòd testator in casu præfenti vsus est his verbis, sed sublatis de me-

dio dictis Elizabeth & Ioanna, extunc loco illarum aut alterius earundem, in huiusmodi præsentationibus succeder Ioannes braxatoris pelliparius, aut pro illo eius senior filius: & sicut nixit qualitatem illam senior, verbo illo succeder, quòd est futuri temporis, ex quo ergo qualitas illa adiuncta est verbo futuri temporis, liquet, testatorem sentijisse de illo, in quo reperitur illa qualitas, dictis Elizabeth, & Ioanna, ac Ioanne Pellipario sublatis de medio, vel tempore vacationis beneficij, qualis est iste donatus, & non de illo qui tempore datæ conditi testamenti fuit senior, cum hoc non patiarur dictum verbum succeder, quòd est futuri temporis, cui adiecta est dicta qualitas senior, ex quo dictum verbum succeder, non posset verificari in effectu, in persona senioris filij, nisi dictis Elizabeth, Ioanna, & Ioanne pellipario sublatis de medio, per prædicta.

Secundò hoc confirmatur & roboratur sic. Quia negari non potest, quin dictus testator vocauerit † a præfatum ius præsentandi dictum Ioannem Pelliparium & eius seniore filium ordine successiuo, hoc est, primo patrem, & deinde filium seniore. iuxta notata per Bartol. in dict. l. Gallus, in §. quidam redit, & in passibus supra allegat. Et hoc demonstrant verba foundationis ibi, aut pro eo, &c. Cùm ergo dictus magister Ioannes Pelliparius longo tempore ante Ioannem Pelliparium suum patrem decesserit, liquet, testatorem qui dictam qualitatem adiecit verbo futuri temporis, & qui eos vocauit ordine successiuo, sentijisse de illo, qui defunctis dictis Elizabeth, Ioanna, & Ioanne Pellipario, reperiretur senior filius eiusdem Pelliparij, & sic de illo qui ordine successiuo venire potuit.

Præterea & tertio ex alio corroboratur istud, quia testator dictam Elizabeth, Ioannam, & Ioannem Pelliparium vocauit nominib. proprijs, & de post vocauit seniore filium dicti Pelliparij non sub nomine proprio, sed sub nomine appellatiuo, quòd cum mysterio præsumitur fecisse, ad denotandum, quòd vbi alios vocauit contemplatione personarum, illis omnibus deficientibus, seniore filium dicti Pelliparij vocauit non contemplatione personæ, sed contemplatione familiæ, & agnationis, ad quam videtur respectum habuisse, tum quia agnatos cognatis præposuit, vt patet ex dicta clausula testamenti: & sic censetur eos plus dilexisse, argumen. l. quotiens. ff. de vsu fruct. iunctis notatis per Dylum, Bartol. & Docto. in l. qui duos. ff. de legatis primo, cum similibus. tum quia per illos familia conferuatur. §. cæterum, post principium. Institut. de legit. agna. succes. cum ibi notatis per Docto. cum alijs vulgaribus infinitis. tum etiam, quia ita † communiter ab omnibus fieri consuevit, quæ consuetudo multum ponderanda est, iuxta

singulariter notata per Bart. in l. si fraudator. ff. de his quæ in fra. cred. vbi dicit, se in contingencia facti consuluisse, quod si procurator simpliciter constitutus ad fideiubendum, potest renūciare beneficio ordinis, de quo in autem. præsen- te, C. de fidei. licet hoc non habeat specialiter in mandatis: & talis renunciatio præiudicabit principali domino, ex quo de consuetudine obseruatur, quod tales renunciaciones fiant, & hoc dictum refert & sequitur do. Panor. in c. 1. in 10. col. vt lite non contestata. facit etiam elegantissimum dictum do. Panor. in c. 2. de precar. in 2. suo notabili, vbi dicit multum egregiè, quod ambasiatores vel legati simpliciter nisi ad faciendum pacem, possunt apponere pœnam, & obligare mittentem vel constituentem pro obseruantia eius quod gerunt, licet non habeant expressum mandatum ad apponendum pœnam, ex quo sic consuetum est fieri. Multum enim refert, quod ad effectum iuris, vtrum aliqui nominentur nominibus proprijs vel appellatiuis. Vi-
 16 deo enim, quod si commissio facta alteri sub nomine appellatio officij vel dignitatis, transit ad successorem in dignitate: & tamen commissio facta alicui constituto in dignitate, sub nomine proprio, non transit ad successorem in illa dignitate c. quoniam Abbas, cum sua materia, de offic. delega. & quo ad plures alios infinitos effectus iuris plurimum refert an expressio fiat per nomina propria vel appellatiua, vt videri potest in l. si communis seruus. ff. de stipula. seruo. in l. turpia. §. fin. ff. de leg. 1. & in l. non nunquam. ff. ad Trebell. cum infinitis alijs. Stenim ipse testator sensisset de Magistro Ioanne pellipario duntaxat, nominasset vtiq; eundem nomine proprio, quem admodum alios nominauit, cum ipsius nomen sibi notum, imò notissimum fuit, & hoc expressisset, sicut de alijs fecit. ar. c. ad audientiam, de deci. cum sim.

Pro ista parte etiam stringit, quod testator vsus est illa dictione, ex tunc. quæ designat extremitatem temporis, & non patitur fieri interpretationem de præsen- ti. text. est multum elegans in l. 4. in §. fin. ff. de condition. & demonst. Clarè ergo patet, quod testator se retulerit ad tempus illud, quo constabit dictam dominam Elizabeth, Ioannam, & Ioannem Pelliparium decessisse ab hoc seculo, quo tempore dictus donatus fuit verè senior Filius dicti Ioannis pelliparij, cum alius suus Frater ante suum genitorem longo tempore decesserit, vt præmittitur: & perpenditur istud clarè ex verbis dictæ clausulæ, in qua testator nedum est vsus verbo futuri temporis, iungendo qualitate verbo futuri temporis: sed vltra hoc adiunxit dictionem ex tunc, quæ extremitatem temporis significat, vt præmittitur.

Pondero etiam, quod præfatus Testator duntaxat vocat dictos Ioanem pelliparium & suum seniore filium ad dictum ius præsentandi con-

ditionaliter. sublati videlicet domina Elizabeth, & Ioanna de medio. quæ qui ablatiui absolute positi important conditionem, l. à testatore. ff. de conditio. & demonstrat. cum similibus, vocauitque dictum seniore filium post suum patrem per verbum futuri temporis, succedet: & sic videtur testator se retulisse ad tempus existentis conditionis, l. filiam, cum ibi notat. per Bartol. ff. de auro & argento legat. cum similib. Est enim firma Theorica, quod si quando qualitas adijcitur verbo importanti ordinationem & principium, tunc inspicitur principium temporis: vt est elegans tex. in l. quid ergo, in princip. ibi, prætor enim ad initium nuptiarum, & c. iuncta l. 1. illius tituli. ff. de his qui nota. in fa. Sed quando qualitas adijcitur verbo importanti processum temporis, effectum, aut executionem, sicut in casu præsen- ti, tunc non inspicitur initium, sed progressus: vt pulchrè inquit Bald. in l. humanitatis, C. de impub. & alijs substituit. cum quo transeunt omnes posteriores, nemine discrepante.

Nec obstat, si dicatur, quod testator prouidit isto casu per quem voluit fieri huiusmodi præsentationem, deficientibus Ioanne pellipario & eius seniore filio, ac alijs supra nominatis: quæ cum ergo prouisio hominis faciat cessare prouisionem legis, l. si fundum sub conditione. §. Stichum. ff. de legat. primo, & l. & habet. §. cum quis, cum sua glossa. ff. de precar. cum vulga. ergo sine aliqua difficultate videntur debere admitti illi de linea materna ad præsentandum, & dictum monasterium debere repelli. quia respondeo & dico, quod hoc esset vti que verum, si clarè constaret, quod ipse testator sensisset de illo qui fuit senior tempore dati testamenti: Sed quia vt ex suprascriptis patet hoc non constat, sed hoc est id de quo disputatur: Imò verisimilius apparet, eum sensisset de illo qui reperiretur senior, tempore existentis conditionis, per ea quæ longè & latè supra deducta sunt, & per ea quæ infra dicentur, ideo hoc non militat. Et ad demonstrandum, quod hæc obiectio non obstat, imò quod ita sentendum sit vt præmittitur, adduco text. ad Brocam, in l. in substitutione in secundo responso. ff. de vulgar. & pupillar. vbi est casus: Quidam habens duos Filios, vnum impuberem nomine Lucium, & alium puberem nomine Caium, eis instituit hæredibus, vel pubere instituto & impubere exhæredato (quod licebat illo iure) sic fecit substitutionem: Si Lucius Filius meus impubes decesserit in pupillari ætate, & Caius Filius meus mihi hæres non erit, tunc Seius sit hæres Filij mei impuberis: Accidit, quod testatore defuncto Caius fuit hæres sui patris, sed postea desijt esse hæres, quod fieri potest certis casibus de iure ciuili introductis, de quibus ibi per Doct. Accidit etiam quod Lucius filius impubes decessit in pupillari ætate, modò venit Seius

Seius substitutus, & perit hæreditatem testatoris, & etiam Lucij impuberis: Resistunt hæredes ab intestato, ex eo quia Caius fuit hæres testatoris, licet deserit esse: & sic conditio fideicommissi videtur defecisse, deceditur ibi, fideicommissum esse admittendum, & hoc ex eo, quia testator vsus est verbo futuri temporis, scilicet, si Caius hæres non erit, vel quia vltra hoc adiecit dictionem tunc, quæ extremitatem temporis significat: quare interpretatur ibi Iureconsultus, quod testator sentijt de tempore decessus impuberis, in quantum infra pubertatem decederet. Et quia tempore decessus Lucij impuberis Caius non fuit hæres testatoris, substitutus admittitur. Ergo ad propositum, licet testator sic fecit substitutionem, tamen quia vsus est verbo futuri temporis, & qualitatem illam, senior, iunxit verbo futuri temporis, quia etiam præmisit conditionem inclusam in illis ablatiuis absolute positis, sublati de medio, & c. & vltra hoc adiecit dictionem, ex tunc, quæ extremitatem temporis significat, patet manifestè, quod sentijt non de tempore testamenti, sed de tempore existentis conditionis. Sicut enim in d. l. in substitutione, in secundo eius responso habetur conditio negatiua, ita etiam hic: licet verba dictæ clausulæ prima facie sonent in affirmationem, sed verè implicent hanc negatiuam, si non fuerint in rerum natura tempore vacationis beneficij, & c. ergo de eis iudicandum est, sicut de negatiua: vt est glossa. ordina. valde elegans in l. fin. in §. fin. ff. de dolj exception. quam ibi multum exclamat Bart. Et sicut testator ibi prouidit de substituto, ita etiam hic: Et sicut ibi est dictio tunc, quæ extremitatem temporis significat, ita etiam hic, & quod magis est, ibi debebat fieri alia interpretatio ex propria natura verborum, puta quod nunquam sit hæres propter illam negatiuam, non erit: Et tamen ibi deceditur, habendum esse respectum ad tempus mortis impuberis propter dictionem tunc, ibi positam, quæ extremitatem temporis significat, secundum glossa. Viuanum, Bartol. & Doctor. ibi, imò etiam ex alio fortissimè stringit ille text. pro hac parte, quia si hoc ibi operetur dictio tunc, cum verbo futuri temporis, contra propriam naturam verbi, & in præiudicium hæredum ab intestato: multò fortius hoc operabuntur hic ista sex: Scilicet qualitas iuncta futuri temporis, Conditio inclusa in dictis ablatiuis absolute positis, Vocatio facta non simpliciter & purè, sed ordine successiuo & conditionaliter deficientibus alijs, Nominatio facta per nomen appellatiuum, Affectio quam habuit fundator ad agnatos potius quam ad cognatos, Et dictio tunc, iuncta cum his: Attento maximè, quod cum his coniecturis propria natura vocabuli hic non repugnat, pro vt ibi: & vltra hoc, hic remanebit ius præsentandi apud agnatum, vbi tamen in d.

lin substitutione, in secundo responso, talis interpretatio fit in præiudicium venientium ab intestato propter dictionem tunc, ibi positam.

Pro isto etiam adduco vnam aliam considerationem, Nam habeo, quod quando plures sunt gradus agnatorum, lex 12. tabularum aperte vocat proximum ad successionem defuncti, & leges nouæ postea superuenientes declarant, quod vbi quis decedit nullo facto testamento, quod tunc tempus mortis illius de cuius hæreditate agitur inspiciendum est, vt qui tunc reperitur proximior, admittatur ad successionem: si verò quis decesserit facto testamento quod postea destituitur, tunc declarat lex, quod non inspicitur tempus mortis, sed tempus destituti testamenti, vt qui nunc reperitur proximus, licet tempore mortis non fuit proximior, puta, quia alius eum præcedebat in gradu, qui medio tempore defunctus est, admittatur ad successionem. Iste est textus ad literam in §. si plures, iunct. versicul. proximus autem, qui statim sequitur, Institut. de legitim. agnat. success. & in §. cum autem quæritur, Institut. de hæreditate. quæ ab intest. dese. cum similib. Si ergo lex declarat, respectum habendum esse ad tempus destituti testamenti in casu præmisso, fortius in casu præsen- ti dicere cogimur, non ad tempus mortis vel testamenti conditi, sed ad tempus existentis conditionis, puta, ad tempus quo certum esse cœperit, nullum per testatorem specia- liter nominatum in testamento in rerum natura exiturum, testatorem se retulisse: vt qui tunc reperiretur senior filius pelliparij, admittetur ad dictum ius præsentandi, licet tempore datæ conditi testamenti, vel tempore mortis, non fuerit senior, per prædicta: maximè cum testator ad futurum se retulerit, vt ex multis supra late satis commemoratis conijcitur.

Prædictis etiam adminiculatur, quod cum in dubio fauendum sit Ecclesiæ & piæ causæ: cum magna sit ratio, quæ pro religione facit, l. sunt personæ. ff. de religio. & sump. fun. iunct. c. si. de re iudic. cum similib. Ergo cum in casu præsen- ti monasterium instet pro iure præsentandi ratione sui donati, & sint coniecturæ pro vtraque parte, prægnantiores tamen & validiores pro parte dicti monasterij quam pro alia parte, vt videri potest ex prædictis: Sequitur, quod in dubio fauendum sit Ecclesiæ & monasterio.

Restat modò, vt breuiter & succinctè respondeam ad obiecta & deducta pro parte cõtraria.

Et primò non obstat primum, quia regula, de qua in d. l. si ita, procedit, si quando testator vsus est verbo præsen- tis temporis, secus quando vsus est verbo futuri temporis, vt in casu præsen- ti, p- ut supra deductum est: Ita dicit gl. Bar. & DD. in d. l. si ita, & est bonus tex. in l. filiam, in verbo referuntur, illo eod. tit.

Non obstat etiam secundum, quia respondeatur per interemptionem, negando, quod testator sentijt

sentijt de vno & certo: sentijt enim benè de vno sed non de certo, sed de incerto, de illo videlicet, qui dictis domicellabus, Elizabeth, & Ioanna, & Ioanne pellipario sublatis de medio, vel tempore vacationis beneficij reperiretur senior filius eiusdem pelliparij, quicumque ille esset, quod patet ex coniecturis, de quibus supra. Et quando subiungitur, quod verba simpliciter prolata, sunt intelligenda in dubio in posteriori significato, & per antonomasiam, &c. Respondeo, quod hoc est vtrique verum, sed non facit aliquid ad propositum: quia adiectio dictæ qualitatæ per verbum futuri temporis, & vocatio facta per testatorem, de dictis Ioanne & suo seniore filio ordine successiuo, cum alijs coniecturis, de quibus supra, declarant aperte mentem testatoris, de quo fenserit, per supra dicta. Nec meretur allegari inductio facta de l. si cognatis, & de l. cum ita, in §. final. & de præallega. l. peto. §. fratre, quia in illa l. si cognatis, non plus habetur, quàm quod qui simpliciter legat cognatis, videtur legare illis, qui sunt cognati tempore testamenti, vel tempore mortis: & dict. l. cum ita, in §. final. & §. fratre, hoc declarantes, non plus dicunt, quàm quod in hoc casu primò nominati, primò vocantur, & illis deficientibus, qui proximiores sunt in gradu. Sed casus præfens longè dissimilis est à casu dictarum legum: quia in casu præfenti vocatus est ad ius præfentandi senior Filius Ioannis pelliparij, deficientibus alijs prius per testatorem specialiter nominatis: & sic conditionaliter ordine successiuo, qualitate illa, senior, iuncta verbo futuri temporis, succedet: Ex quo clarè perpenditur, quod testator ad tempus testamenti vel mortis respectum non habuit, sed ad tempus illud, quo constabit, dictos nominatos defecisse, vel ad tempus vacationis beneficij, per supra dicta. Loquuntur enim dictæ leges, quando testator vsus est verbo præfentis temporis, & quando simpliciter testator legat cognatis. In casu autem præfenti, testator vsus est verbo futuri temporis, & ius præfentandi ad seniorem filium pelliparij deuolui voluit, non quidem simpliciter, sed demum deficientibus alijs per eum nominatis. Ex quibus patet aperta diuersitas inter casum dictarum legum, & casum præfentem. Imo si benè ponderetur, dict. leg. si cognatis, in versiculo, certè, facit pro hac parte: ²⁵ ibi enim habetur, quod quando legatum fit incertis personis, declarandis ex aliqua qualitate eis inhærente, admittuntur illi, quibus huiusmodi qualitas non inerat tempore testamenti, sed reperitur inesse tempore mortis: quod Paul. de Cast. ibi dicit esse valde singulare pro limitatione, d. l. si ita, subdens postea, quod ²⁶ verba indiffinitè plata circa personas, in quas aliquid confertur sub aliqua qualitate, videntur extendi ad quoscunque, quibus quando-

cunque reperitur illa qualitas inesse: quod feruit proposito. Et quod istud est verum, ultra supra allegata adduco text: optimum in argumentum, in l. filia, in §. Titia. ff. de condition. & demonst. vbi habetur, quod quando demonstratio confertur in tempus mortis, illa res videtur legata, cui conuenit illa demonstratio tempore mortis, & non illi cui conueniebat tempore testamenti: Sic dico in proposito, quod quia illa qualitas, senior, adiecta est verbo futuri temporis, succedet, & sic collata in tempus vacationis beneficij: patet clarè, quod ille vocatus censetur per testatorem ad ius præfentandi, cui inerat illa qualitas, senior, tempore vacationis. Pro quo ultra supra deducta allego decisionem Ioan. Andreæ in regula, qui sentit, de regulis Iuris, libr. 6. in Mercurialibus, vbi concludit, quod in concessione seu priuilegio indulto episcopo, & suis familiaribus, veniunt nedum familiares quos nunc habet, sed quos ex post habiturus est.

Nec obstat si replicetur, quod si hoc dicatur, tunc legatum iuris præfentandi factum in fauorem senioris filij Pelliparij, vitabitur propter incertitudinem personæ legatarij, ex quo non constat clarè, de quo testator fenserit, per ²⁸ l. Paul. 2. ff. de re. dub. Quia respondeo, quod incertitudo illa non vitat præfentandū legatum, ex quo venit certificanda ex futuro euentu, iuxta superius declarata, iste est tex. no. in l. quidam relegatus, que est lex immediatè sequens dictam l. Paulus. ff. eo. ti. Et ita concordantur dictæ duæ l. vt inquit Bart. æquitatis & veritatis amator, in præalle. l. Paulus, dicens hoc mentitenendum.

Non obstat etiam tertium, quod prima facie videtur multum stringere. Quia respondeo, quod non est mirum, quod in casu d. l. ex facto. §. si fiat illa interpretatio. Nam hoc ideo fit ibi, quia aliàs conditio fideicommissi nunquā potest ²⁹ existere, scum decedens semper habeat hæredem vel aliquem loco hæredis, puta fiscum: vt ibi dicit gl. Paul. de Cast. & Doct. & est textus in l. prima. C. vnde vir & vxor, quod hic non contingit, quia moriētē dicto donato ante nouam vacationem, transibit ius præfentandi ad illos de linea materna. Et similiter si decedisset ipse donatus ante hanc nouissimam vacationem, transiisset ad eodē ius de linea materna illud & sic non redditur substitutio, de qua in hoc themate, ex toto inefficax. Imò potuisset & posset adhuc conditio dictæ substitutionis existere, vt præmissum est. Et hoc obiectum, tanquam ex separatis & diuersis illationem faciens, non obstat: quod cum ex separatis non fiat bona illatio, l. neque natales, C. de probat. & l. non hoc, C. vnde cognata, cum similib. Et eodem modo tollitur inductio facta d. l. si ita scriptum, & de l. clemens, supra allega. Cum ibi illa interpretatio fiat, ne testamentum ruptum censetur: vt ibi clarè habetur. Et quod subiungitur de ³⁰ dictione

ditione neuter, facit pro hac parte, si singula præmissa benè ponderentur.

Non obstat etiam quartum, Quia illud procedit, quando expressa est certa persona, ad quam testator sua verba dirigit: quod contingit, quando persona exprimitur sub nomine proprio, vel sub tali nomine appellatiuo, quod proprio æquipollet: vt puta, quando testator instituit filium suum, & constat eum duntaxat habere vnum filium: quo casu perinde est, ac si eum proprio nomine nominasset, l. i. & 3. ff. de libe. & posthum. & Institut. de ex hæred. liber. in princ. ³¹ cum alijs vulg. Quod autem designatio fit per nomina appellatiua, & sunt plures comprehensæ sub illo nomine appellatiuo, tunc ex coniecturis perquirendum est, de quo testator fenserit, & hoc scito, Iterum verum erit illud generale, quod verba testatoris sunt intelligenda secundum conditionem personæ, ad quam fit dispositio, de quo in dicto contrario. Sed nihil facit, cum ratio affectionis, de qua in dicto contrario, cesset in casu præfenti propter designationē factā per nomen appellatiuū, filius, sub quo plures comprehendebantur. Et quia testator vsus est verbo futuri temporis cum dictione extunc, quæ extremitatem temporis vt præmittitur significat: per quæ liquet, quod non sentijt de certo, sed de eo qui tempore designato per eum reperiretur senior filius. Quod nominatio enim singularis & specifica ostendit singularem affectionem in nominatiuo specificè. Nominatio verò per nomina appellatiua ostendit duntaxat affectionem vulgarem, vt in euangelio: Ite, dicite discipulis eius & Petro, de quo commemorat gl. in rubrica. C. de feruitur. & aqua, cum alijs concor.

Concludendo ergo dico, quod dicto monasterio pro hac vice competet ius præfentandi ad dictam capellaniam, & minime dictis cognatis ex linea materna. Et similiter competet dicto monasterio ad idem ius pro tertia vice ex persona dicti donati, si contingat eundem donatum viuere occurrente casu vacationis. Aliàs autem ad dictos cognatos, virtute dictæ substitutionis, hoc ius præfentandi spectabit.

CONSILIVM VI.

S. V. M. M. A. R. I. A.

1. Promittens inter viuos non vendere, non donare, &c. cum obligatione bonorum, contrahens de nihil agit. & num. 10.
2. Promissio de non alienando, non impedit alienationem, que fit in vltima voluntate. & nu. 24.
3. Clausula generalis restringitur per species expressas, ita quod intelligatur solum de similibus expressis.
4. Donans villam & omnia iura, que habet in ea, non censetur donasse iura spiritalia.

5. Pactio liberam testamenti factionem impediens, nulla est.
6. Donatio omnium bonorum presentium & futurorum facta priuato est nulla, & in toto vitatur.
7. Generalis dispositio nunquam comprehendit impossibilia promittenti.
8. Prohibitio alienationis inter contrahentes, non impedit validitatem actus in contrarium gestis, nec translationem dominij, sed obligat promittentem ad interesse.
9. Quando creditor succedit debitori, extinguitur actio confusione.
10. Obligatio accessoria non immutat naturam obligationis principalis, sed ab ea vires capit.
11. Accessoria obligatione per confusionem sublata, fideiussore creditori succedente, vele contra, non tollitur principalis.
12. Pactum de re propria non alienanda inualidum est.
13. Concordantes textus ad decisionem Legis allegare, non reputatur inconueniens.
14. Sufficit quod Lex vel canon propter aliquid faciat ad ritulum, sub quo reperitur, Licet alibi de verbo ad verbum habeatur.
15. Theorica communis in iudicando seruanda est.
16. Textus exorbitans à communibus regulis iuris, intelligitur præcisè in casu in quo loquitur.
17. Generalis obligatio bonorum regulariter tantum operatur, quantum specialis.
18. Hypotheca specialis longè pinguior est & efficacior ad impediendam alienationem, quam sit generalis.
19. Fanoze libertatis multa sunt in iura specialia statuta.
20. Argumentum à paritate rationis non habet locum in his, quæ exorbitantia sunt à iure communi.
21. Iudex in iudicando propria fantasia inniti non debet, sed sequi opinionem plurimorum sanctorum jurisperitorum.
22. Quod à pluribus queritur, facilius inuenitur.
23. Promissio de non vendendo non includit hereditis institutionem, Et sic non impedit testamenti factionem.
24. Clausula Et quouis modo diminuere, quid operetur.
25. Obligatio personalis ad interesse confunditur per successionem seu hereditatis aditionem.
26. Hæredes tenentur bona prius obligata, & postea legata luere, et à nexu pignoris liberare, ac liberata legatarijs tradere.
27. Obligatio personalis tollitur prescriptione, remanente tamen hypotheca.
28. Speciale in vno denotatur commune in contrarium.
29. Hæres non confecto inuentario adiens hereditatē omnibus creditoribus integra credita soluere tenetur, etiam de suo absq. aliqua deductione.

QVIDAM

VIDAM filij post mortem matris eorum, contemplatione & ad opus patris tunc adhuc in humanis viuentis, renunciauerunt successioni maternae, qui tantes & liberantes patrem ab omni debito & actione, quod vel quam contra ipsum causam vel occasione bonorum matris praeferre vel quouis modo intendere potuissent: deinde pater post aliquod tempus considerans bonam voluntatem & liberum fauorem filiorum suorum, volensque; ut afferret bona fide erga suos filios uti, in recopensa praedictae bonae voluntatis & fauoris, per notarij scripturam, sua & etiam eiusdem notarij manu subscriptam, confessus est, se dictis filijs promississe, & iterum in dicta eadem scriptura promississe, quod nulla sua praesentia vel futura donaret, venderet, transportaret, aut aliquo modo dimineret, obligando & hypothecando pro hoc omnia & quaecumque bona sua praesentia & futura: de post dictus pater promissioni suae immemor donauit donatione inter viuos cuidam G. quasdam terras, & easdem terras nec non multa alia bona mobilia preciosa in quibusdam codicillis seu vltima voluntate eidem G. legauit, & mortuus est. Succedit tibi praedicti filij, & possident bona patris. Venit praefatus G. donatarius & legatarius, & petit tam titulo donationis inter viuos, quam titulo legati dictas terras sibi donatas & legatas vna cum alijs bonis mobilibus preciosis etiam sibi legatis. Resistunt filij, dicentes nec dictam donationem, nec dictum legatum, quatinus de eis constare possit, valere, aut viribus subsistere potuisse aut posse: & hoc propter dictam promissionem cum hypotheca bonorum de non alienando suis filijs, ut praemittitur factam, &c. Queritur quid iuris.

Pro cuius quaestiois decisione propter ipsius difficultatem & opinionum varietatem, ut claris veritas eiusdem appareat, praemittenda duxi motiua praecipua, propter quae prima consideratione quilibet, quantumcumque; in iure peritus, ad variè in hac materia sentiendum moueretur.

Et primo, quod huiusmodi legatum sit penitus nullum & similiter donatio, videtur: quia promittens inter viuos non vendit, non donare, &c. cum obligatione & hypotheca bonorum, ut in casu praesenti, contrafaciendo nihil agit: nec dominium rei alienatae in ipsum, in quae res alienatur, etiam si traditio interuenit, transferretur: tex. est in l. si creditor, in §. si secundum veram literam Pisanam ff. de distr. pig. & ibi Bart. Bal. Ang. & Doct. & hanc theoriam per dictum tex. ponit Bart. quem sequuntur Bald. Ang. Pau. de Cast. Iason & nouissimi in l. nemo, ff. de pact. & idem Bar. Io. de Imo. Alex. & Doct. in l. filiusfamilias, in §. diui. ff. de leg. 1. & idem Bar. quem etiam ibi sequuntur Pau. de Cast. Io. de Imo. Alex. de Imol. Franc. Aret. & nouissimi in l. qui ab

senti, in §. i. ff. de acquir. poss. & idem Bar. in l. si ita quis, in §. ea lege, & ibi Angel. Paul. de Cast. Ioan. de Imo. & Doct. ff. de verb. obliga. & idem Bart. in l. ea lege, & ibi Doct. C. de condic. ob cau. & Pano. & Canonista in c. Rainaldus, de testa. & Ang. in consilio suo 2. posito sub titulo de pactis, inter consilia Ioannis Chalderini: & voluit Raphael Cuman. in consilio suo 190. Pro isto etiam facit doctrina Bart. quem ibi sequuntur Bal. Paul. de Cast. Ioan. de Imo. Alex. & nouissimi, in l. si filio, in §. si vir. ff. solut. matrim. & quod voluit idem Bar. in l. 1. in §. quod autem. ff. de super. fieri. & no. per Panor. & Ioan. de Anania in c. si ne praes. vices su. Cum igitur in casu praesenti fuit facta promissio de non vendendo, non donando, sed quouis modo diminuendo, cum obligatione & hypotheca omnium bonorum: sequitur quod tam donatio quam legatum, per dictum patrem contra suam pactioem & obligationem bonorum facta, nullius sint momenti.

Ex aduerso verò videtur prima consideratione, quod licet donatio inter viuos facta contra huiusmodi promissionem non teneat, quod tamen ipsum legatum in codicillis relictum valet quod sic deducitur: quia huiusmodi verba, pro-mitto non vendere, non donare, &c. de quibus in themate, videntur solum importare & includere alienationem inter viuos, & nullo modo illam, quae fit in vltima voluntate, ut de se patet, & videtur tex. in l. verbae contraxerunt. ff. de verbo. sig. Imò quod plus est, & si dictus pater vult fuisse verbo, alienationis, adhuc tamen huiusmodi verbum alienationis, quod multum generale est, l. si. C. de reb. alien. non alie. cum sim. non includeret testamentariam aut codicillarem dispositionem, de primo est theorica Bart. in l. peto, in §. frat. ff. de leg. 2. & in d. l. si ita quis, in §. ea lege, & ibi Pan. de Cast. Io. de Imo. & communiter Doct. & idem voluit Salic. in d. l. ea lege, & Alex. de Imo. in consilio suo 56. primi volu. & latius in consilio suo 57. tertij vol. Secundum probatur per tex. iunct. glo. fin. in l. 1. ff. de fund. dota. & voluit expressè Angel. in consilio suo 7. vbi tenet, huiusmodi prohibitionem se non extendere ad institutionem vel legatum: & idem voluit ipse Ang. in consilio suo 57.

Nec contra praemissa facit, quod ipse pater in casu praesenti subiecit hanc clausulam generalem, Aut aliàs quouis modo diminuere, quia illa clausula quae generalis est, venit restringenda per species expressas, ita quod intelligatur solum de similibus expressis, ut est text. nota. in simili, in c. sedes, de rescri. & ibi Panor. in 2. nota. & in l. si. cui dulcia. ff. de vino trit. & oleo le. & in l. emptor, in §. Lucius. ff. de pac. & in ca. qui ad agendum, de procu. li. 6. & in cle. non potest. eo. ti. & in cle. 1. de praeb. cum sim. Cui etiam accedit notabile dictum Innoc. in ca. ex literis, de iur. patro. vbi dicit, quod si tu dono tibi villam, & omnia iura quae in ea habeo, non veniunt iura spiritualia.

spiritualia. Ad quod etiam adduci possent plures alię notabiles decisiones, collectę & reductę per dom. Feli. in d. c. sedes. Et sic illa clausula solum venit referenda ad alienationem inter viuos: & si sic, ergo ipse pater legando non contrauenit huiusmodi pactioem de non vendendo, &c. l. pater filium. §. fundum. ff. de legat. 3.

Secundò ex alio deducitur, quod dicta pactio solum extendit se ad alienationem inter viuos hoc modo. Quia si ipsa pactio intelligatur vniuersaliter, ut sonare videtur, & ut comprehendat omnem speciem alienationis tam inter viuos, quam in vltima voluntate: tunc redderetur inutilis & nulla, & hoc ex duplici capite. Primo, quia impediret liberam testamenti factionem, contra l. pactum quod dotali. C. de pact. & l. fin. eod. titu. cum ibi not. per Doct. & videtur casus in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. Hinc est, quod donatio omnium bonorum praesentium & futurorum facta priuato, est nulla, & in toto vitiatur, etiam quod ad praesentia, ut voluit Bald. Paul. de Cast. & communiter Doct. in praal. l. si. C. de pact. & voluit Bar. in fortiorib. terminis, in consilio suo 76. & Pan. in consilio suo 48. & 202. 2. vol. & Paul. de Cast. in consilio suo 336. in antiquis, & voluit Ioan. de Imol. Pau. de Cast. Alex. & communiter Doct. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & voluit Ang. in consilio suo 179. sub d. bonam & claram rationem: & idem tenet Lud. de Rom. in consilio suo 171. circa princip. dicens illam esse communem opinionem, & idem dicunt Pet. de Anch. & Io. de Imol. in Rub. extra de test. & Bald. in c. in praesentia, in penul. col. de probat. Cum ergo huiusmodi pactio sic intellecta, in effectu continet in se donationem omnium bonorum, tam praesentium quam futurorum, factam in filios, nec videtur quid aliud importare posse: sequitur quod in totum erit nulla, adeo quod etiam non impediet donationem inter viuos. Secundò, quia ipse sic generali ter intellecta, obligaret promittentem ad impossibile de iure, scilicet ad non posse testari: iam sic est, quod generalis dispositio nunquam comprehendit impossibilia promittenti, ut vult Bal. in l. si. in §. in computatione, in fi. C. de iure deli. & probatur in c. a nobis. 1. de sent. excom. Non enim cadunt in generali dispositione ea, quae non possunt specialiter fieri. l. si quando, in princip. & ibi hoc notat Paul. de Cast. ff. de legat. primo, ut ergo res potius valeat quam pereat, interpretanda est huiusmodi promissio, ut solum comprehendat prohibitionem alienationis inter viuos. l. quotiens. ff. de rebus dub. cum similibus.

Contrario autem, quod tam donatio quam legatum mero iure valet & tenet, etiam quomodo docuntur verba huiusmodi pactioem intelligantur, siue ut includat species alienationis inter viuos duntaxat, siue generaliter, deducitur sic. Quia quando cuncte alienatio prohibe-

tur inter contrahentes inter viuos, talis prohibitio non impedit validitatem actus in contrarium gesti, neque etiam translationem dominij: sed duntaxat obligat ipsum promittentem in euentum contrauentionis ad interesse, siue prohibitio de non alienando fiat simpliciter, ut in casu nostro, siue etiam fiat respectu certarum personarum: de primo est tex. iunct. gl. & ibi omnes Doct. in praal. l. ea lege, & de secundo est tex. in praalleg. l. si ita quis. §. ea lege, & ibi Doct. scribentes: & idem voluit Ioan. Pet. de Ferrarijs in forma libelli in actione reali in verbo, veris & legitimis titulis, in 8. colu. dicens omnes ita tenere: ergo in casu praesenti tenuit tam donatio quam legatum, licet ipse pater teneatur suis filijs ad interesse, quod est valor rei: ut vult Bart. & Doct. in d. §. ea lege, quae siquidem obligatio ad interesse, per mortem patris & apprehensionem hereditatis factam per filios, est confusa & extincta: Cum regula generalis habeat, quod quando creditor debitori succedit, extinguitur actio confusione: ut est text. in l. debitori, & ibi no. per gl. & omnes Doct. C. de pact. cum simili. Nec id potest quouis modo nocere donatario vel legatario, agenti ad donationem vel legatum.

Quibus pro clara intelligentia & apertione materiae praemissis, restat respondere ad quaesitum, & in hac difficili materia meram & puram veritatem, omni affectione seclusa, pro possibilitate mea determinare. Quae sub correctione omnium melius & rectius sentientiū videtur mihi subscripto esse ista. Quod in casu praesenti tam donatio quam legatum, in quantum ipsam donationem excedit, mero iure valet: per tex. d. l. ea lege, & per praal. l. si ita quis. §. ea lege, cum alijs proximè deductis, ac alijs in solutione argumentorum inferius allegandis. Restat modo respondere ad obiecta, supra in medium allata, in quantum conclusioni supra tractae contrariantur.

Et primo non obstat d. l. si creditor. §. fin. cum theorica Barto. & aliorum supra adducta, quia respondetur dupliciter. Primo, quod praefata theorica sumpta ex d. §. fin. etiam secundum illam literam, quae praesupponitur vera, non est ab omnibus approbata & commendata. Imò Salic. in d. l. ea lege, per plures rationes satis efficaces eam reprobat, & tenet contrarium, & hoc idem videtur tenere do. Io. de Imo. in d. l. si filio, in §. si vir, eodem motiuo quo Salic. dicens illam theoriam fortè non esse veram, & ita transit. Idem etiam sentit Ang. in d. l. nemo, vbi dicit, quod haec theorica non est tuta: & gl. ordi. in d. l. ea lege, cum allegat eam pro concor. Et ad tex. d. l. si creditor. §. si. cum dicit, nullam esse venditionem. Respondet Salic. vbi supra, quod est nulla, scilicet in praesentium hypothecae creditoris. Ex hoc tamen in euitabiliter non concluditur, contractum in contrarium factum non valere, vel quod impediatur translatio dominij, ut voluit Bar. quem tex. Salic. dicit exponendum, ut iura iuribus

iuribus concordentur, & vt à primis principijs non recedatur: Qui si aliter intelligatur (vt ex pluribus deducit ibi Salic.) erit contra multas theoricas iuris, inter quas vnâ principaliter puto in casu præfenti considerandam, quæ habet
 11 † quod obligatio accessoria non immutat naturam obligationis principalis, Imò eius naturâ sequitur, & ab ea capit vires, regula, accessoriû, de reg. iur. lib. 6. cum not. ibidem, & l. cum principalis. ff. eo. tit. Ad quod faciunt not. Cyn. in l. non moriturum, circa princip. C. de contra. & commit. stipulat. & not. Alex. in l. impossibilis, circa fin. ff. de verb. oblig. vbi volunt, quod stipulatio pœnalis facta sub conditione necessaria, præcedente conuentione de præstando aliquid, cuius præstatio est impossibilis, de iure est nulla tanquam accessoria, sicut principalis, & tamen nulla præcedente conuentione, à qua dependeat, est valida. Cùm ergo obligatio hypothecaria solum fiat & adiiciatur obligationi principali, vt eam confirmet, & eidem faciliorem exitum præbeat, vt i fideiussoria, & aliæ accessoria. Instit. de fideiuss. in princip. cum concord. Non autem vt eam alteret vel immutet: sequitur, quod obligatio hypothecaria, quando est accessoria ad aliam, vt in casu præfenti, non immutabit naturam principalis, & sic non impediet alienationem aliâs permissam. Hinc etiam videmus, quod sublata obligatione principali per confusionem, debitore succedente creditori, vel econtrâ, tollitur accessoria. Econtrâ autem,
 12 accessoria † per confusionem sublata, fideiussore creditori succedente, vel econtrâ, non tollitur principalis, l. Vranus, vers. quod si creditor, & l. heres à debitore. §. q. si stipulator, vers. q. si idem, & l. si debitori creditor. ff. de fideiuss. Cuius ratio est secundum Paul. de Cast. & Doct. in d. l. Vranus, in princip. quia accessoria obligatio dependet à principali, & non econtrâ. Non mirum ergo, si in casu præfenti pactum de non alienando, quod de sui natura solum obligat (vt supra deductum est) ad interessè si contra fiat, non posset per obligationem hypothecariam pro obseruatione huiusmodi pacti accessorie interpositam in natura sua immutari, ita & aliter, quod iam obliget paciscentem ad simpliciter non alienandum, & quod annullat alienationem in contrarium factam: & reuera si benè inspiciatur tex. in præalleg. l. si creditor. §. si ipse hoc non probat quia in casu illius §. si. non fuit obligatio hypothecaria interposita, pro obseruatione pacti, & sic accessorie ad pactum: sed pactum fuit interpositum super re prius hypothecata non vendenda seu alienanda, & sic pactum subsequutum fuit hypothecam: hic autem econtrâ, quæ multum differunt, vt patet ex præmissis. In casu enim d. §. si. non sequitur inconueniens proximè deductum, videlicet quod hypothecaria immutet naturam obligationis principalis. Et per ista posset probabiliter

dici, quod Theorica Bartoli, vt ipse eam ponit, reuera ex illo tex. non probatur, vt patet ex præmissis: & propterea benè dicunt Doctores supra allegati, illam Theoricam non esse tutam ex quo non benè iure probatur. Nec obstat si dicatur, quod licet hoc non habeatur ex ipso casu text. habeatur tamen ex ratione decisionis ipsius, quæ est propter reseruatiorem iuris realis, vt volunt Doctores ponentes dictam Theoricam. Quia responde, quod huiusmodi ratio per Doctores excogitata, de qua tamen in dicto casu non apparet, debet intelligi, quando hoc ius fuit prius habitum vel reseruatum in re, & quando postea pactum de non alienando interuenit, cum tunc cesset inconueniens prætractum. Et ipse sit eius verus intellectus, patet ex præmissis, & ex omnibus similibus adductis per Doctores in re emphiteotica, & alijs, in quibus prius erat ius reale constitutum, & pactum de non alienando subsequutum. Et hoc modo intelligendo, casus d. §. final. benè dubitabilis: sed verum est, quod tunc non patitur prædictam Salic. solutionem, quam tamen non puto ex eo improbandam, quod casus illius §. final. esset indubitalis: quia benè inspicendo principalem quæstionem, ad quam ibidem respondet Iurifconsultus, non deciditur ibi principaliter illa quæstio, an alienatio valeat pacto non obstante, nec disputatur ibidem de vi & effectu ipsius pacti, sed examinatur ibi illa quæstio, an pactum de non alienando rem propriam alteri obligatam valeat vel non: quæ non est sine dubio, vt ibi sentit tex. propter præalle. l. nemo. ff. de pac. vbi pactum † de re propria non alienanda improbat, & deciditur in dict. §. final. huiusmodi pactum valere propter ius hypothecæ præcedens, & venditionem hypothecæ nullam esse, de quo erat incidenter quæsitum. Et licet hoc decisum incidenter sit alio iure probatum, non est inconueniens: quia hoc in infinitis passibus reperitur, † vbi quæstione dubia decisa, pro declaratione materiæ subiungitur regula & Theorica iuris communis, seu casus alibi decisis, l. si seruus seruû. §. inquit lex. ff. ad l. Aquil. & l. 2. §. si quid autem, vbi pulcher tex. C. de veter. iur. enucl. cum similibus. Et hinc est, quod gloss. sæpè allegant concordantes etiam ad principalem decisionem legis. nec hoc reputatur inconueniens. Nec obstat si dicatur, quod tunc d. §. final. non facit ad titulum, Quia respondetur, quod imò facit ad titulum sub quo situatur, in quantum incidenter ibi quæritur & deciditur de alienatione hypothecæ, & sufficit † quod lex vel canon propter aliquid faciat ad titulum, licet alibi de verbo ad verbum habeatur, vt patet in l. si quis in conscribendo, C. de pac. quæ etiam habetur sub titulo, de episcop. & cleric. in cap. significantibus, de appellatio. quæ etiam de verbo ad verbum habetur, sub titul. de libel. oblat. & ibi
 hoc no-

hoc notat Panor. in 2. col. & sic patet. d. l. si creditor in §. si. cum Theorica Barto. & aliorum, non obstat.

Secundò, præsupposita veritate dictæ theoricæ, † quæ est communis, vt ex supradictis patet, & sic in iudicando seruanda, iuxta not. Io. And. quem Panor. imitatur, & omnes sequuntur in ca. 1. de constitut. & volunt. Legistæ in l. prima. Cod. de legibus.

Respondetur, quod dicta theorica & tex. super quo fundatur tanquam exorbitans à communibus regulis iuris, vt præmittitur, intelligenda est præcisè in casu in quo loquitur: scilicet in obligatione speciali alienius rei prohibita alienari, & non est aliquo modo extendenda ad hypothecam vel obligationem generalem, quæ in multis differt à speciali, ita sentit Bartolus in dict. l. qui absentis, in §. r. in finalibus verbis, & similiter ibi Paulus de Castro, & Ioannes de Imol. & apertissime ibi Francisc. de Aretio: hoc etiam apertissime vult Do. Io. de Imo. in d. l. si ita quis, in §. ea lege, & Alex. de Imo. in d. l. si filio, in §. si vir, qui dicit, hanc opinionem esse veriorem (prout re vera est) cum, si benè inspiciantur Doct. in passibus supra allegat. cum loquuntur de hac theorica ad effectum impediti contractus vel translationis dominij, semper loquuntur de hypotheca speciali, licet ipsa
 18 † generalis obligatio bonorum regulariter quo ad alia tantum operetur, quantum specialis, exceptis certis casibus, de quibus per Franc. de Aretio in d. l. qui absentis. Et licet Paul. de Cast. in d. §. si vir, videatur incidenter dicere contrarium, tamen si benè inspiciatur, expressè sentit hanc partem, cum præsupponat dominij translationem in emptorem, non obstante hypotheca generali præcedente, & sic hæc opinio in iudicando omnino est seruanda, per supradicta.

Quod autem d. l. si creditor. §. si. solum loquatur & locum habeat in hypotheca speciali, vltra apertam assertionem do. Io. de Imo. Fran. de Aretio. Alex. de Imo. & aliorum in passibus supra alleg. deducitur ex eo, quia text. ibidem loquitur in singulari de hypotheca vel pignore, & sic de speciali, non autem de generali omnium bonorum: † quæ siquidem hypotheca specialis longe pinguior est & efficacior ad impediendum alienationem & dominij translationem, quam sit hypotheca generalis: vt est tex. expressus in l. 1. & ibi Bald. Paul. de Cast. & Doct. C. de necessa. seruus hæred. instit. iunct. l. ab eo, & ibi Salic. C. de seruo pigno. dat. manu. & l. pignori, & ibi Ioan. de Imo. ff. de hæred. institut. In quibus iuribus habetur, quod etiam per hæredis institutionem impeditur alienatio, quando seruus specialiter est pignori obligatus: secus quando generaliter, quæ tamen iura loquuntur in casu fauorabili, videlicet libertatis. † cuius fauore multa specialia statuta sunt in iure. §. fina. Instit. de donat. cum simili. quare maxime id pro-

cedere debet in casu, d. l. si creditor. §. final. qui exorbitans est à iure communi, ex eo quia contra multas theoricas & regulas iuris disponit, alienationem aliâs à iure permissam, propter hypothecam impediti, & sic dispositio d. §. si. nullo modo communem & veterem orbitam tenet: quare etiam non valet argumentum à paritate rationis, † cum hoc non vendicet sibi locum in his, quæ à iure communi sunt exorbitantia: imò in illis procedit hoc argumentum. In casu de quo est quæstio, hæc non reperiuntur equiparata, ergo quo ad hunc casum sunt diuersa, vt notabiliter dicit Do. Ioannes de Imola, & Doct. in l. si verò, in §. de viro. ff. solut. matrim. & idem Ioan. de Imola, in c. in præsentia, in 6. col. de probat. & licet fortasse disputationis gratia teneri posset, quod dict. §. fina. generaliter procederet tam in hypotheca generali quam speciali ex identitate rationis: non puto tamen in iudicando aut consulendo hoc esse seruandum, † cum iudex in iudicando non debeat propriæ prudentiæ inuiti, aut sequi suam opinionem, ne dicam fantasiam, sed illam quæ autoritatibus plurimorum & famatorum iuris peritorum est roborata, cap. ne innitaris, de constitut. vt voluit Bart. & alij Doct. in l. final. C. de pœn. iud. qui mal. iud. & in l. cum prolatis. ff. de re iudic. Bald. in l. 1. ad fin. per illum text. ff. de senato. & idem Bald. in l. 1. per illum tex. ff. de offi. quæst. & idem Bald. & Paul. de Cast. in l. si. C. de instit. & substitutu. sub conditio. fact. vbi in specie dicunt, quod propter nouas fantasias Bart. non est recedendum à communi opinione. † Quod enim à pluribus quæritur, facilius inuenitur, c. 22. distin. cum ergo in casu præfenti sint tam famati Doct. ita vt præmittitur, dispositionem d. §. final. limitantes & nemo Doct. determinet præcisè contrarium, videlicet quod ille. §. debeat intelligi generaliter tam in hypotheca generali, quam speciali, sequitur quod ab hac opinione in consulendo & iudicando non est recedendum, per supradicta.

Ex quo concluditur, quod non obstante hypotheca generali, in casu præfenti tam donatio quam legatum valuerunt & valent, & suum effectum sortiri debent.

Ex præmissis etiam patet solutio ad aliud de inualiditate donationis, ex eo quod facta fuit contra promissionem: quia vt iam deductum est, huiusmodi donatio valet promissione de non donando, & hypotheca generali non obstante: cū hoc casu non reperitur decisio limitans d. l. ea lege, & sic remanemus in terminis regulæ ibidem traditæ.

Pro solutione verò omnium aliorum, in quantum contra conclusionem supra tactam facere videntur, & pro plena intelligentia totius materiæ, restat inquirere, quid illa verba, pmitto non vedere, nõ donare, &c. in themate posita importent: An scilicet includant species alienationis

inter viuos duntaxat, vel an generaliter comprehendant tam species alienationis inter viuos, quam vltimam voluntatis. Ad quod breuiter respondetur, quod huiusmodi verba includunt omnem speciem alienationis, tam inter viuos, quam in vltima voluntate titulo singulari fienda: Non autem comprehendunt hæredis institutionem, aut alias titulo vniuersali necessariam alienationem. Primum, videlicet quod ista prohibitio de non vendendo comprehendit, nedum species alienationis inter viuos, de quibus non est dubitatio, vt voluit Bartol. & Docto. in d. §. diui, sed etiam alienationem quæ fit per legatum & vltimam voluntatem, deducitur per tex. ad literam in l. sicut, in §. venditionis. ff. quib. mod. pig. vel hypothe. solui. & facit l. statu liberi à cæteris. §. si. ff. de statu lib. cum similib. Secundum verò deducitur per theoreticam Bartol. & aliorum Docto. in d. §. ea lege, & in d. §. fratre, ac in pluribus alijs passibus supra copiosè satis adductis. Nec obstat præmissis dictum Angel. in consilio suo 7. quia illud, in quantum loquitur de legato, nullo iure probatur. Nec ratio doctorum militans in vniuersali & necessaria alienatione, habet locum in legato.

Ex quibus patet, non esse verum, quod supra argumentatiuè dictum est, videlicet, quod si ita generaliter intelligatur dicta promissio de non vendendo, & c. quod ipsa tanquam impediens liberam testamenti factionem & importans impossibilitatem, de iure non valebit: quia vt dictum est, illa generalis promissio non includit hæredis institutionem, & sic non impedit testamenti factionem, nec aliquid iuri repugnans inducit: Et per hoc etiam patet, non esse simile id, quod pro confirmatione adductum fuit de donatione omnium bonorum præsentium & futurorum, quia illa impedit liberam testamenti factionem, ista verò vt dictum est non impedit. Per quod etiam patet, quod ista promissio de non vendendo, & c. filijs facta non operatur donationem omnium bonorum præsentium & futurorum.

Ex præmissis etiam patet solutio ad illud, quod obiectum est de clausula, quod quis modo diminuere: quia vt iam deductum est, dato quod generaliter intelligeretur, tamen non plus operaretur, quam quod contrafaciens obligaretur ad interesse, non autem per hanc clausulam inualidaretur actus, per supradicta.

Ex quibus omnibus inferitur, quod non obstante promissione per patrem facta, ipse pater validè potuisset, si voluisset, testamentum condere, & hæredem legitimum vel extraneum instituire, absque eo quod de contrauentione huiusmodi promissionis in aliquo notari potuisset: donare verò vel legare absque contrauentione non potuit, sed non rideo minus donatio & legatum valent fortiri que debent effectum, per supra allegata: licet pater donando vel legā-

do obligetur prolibus suis ad interesse, quæ tamen obligatio per successionem & apprehensionem hæreditatis paternæ fuit & est cõfusa, & sic stat conclusio supradicta, quod tam donatio, quam legatum, non obstantibus præmissis, mero iure valent.

Non obstat, si contra præmissa obijciatur, & dicatur, quod licet obligatio illa personalis ad interesse per successionem seu aditionem esset confusa, d. l. debitori, tamen nihilominus manet hypothecaria, per text. singularem in l. debitor, & ibi Bart. Paul. de Castro. Ioan. de Imol. & Docto. ff. ad Trebellia. & videtur expressè velle Alex. de Imo. in præall. l. debitori, circa princip. & Bal. in l. si vxor, C. de bon. auto. iudi. poss. Et si sic, ergo poterunt ipsi filij, si in possessione fuerint, contra huiusmodi donatarium eundemque legatarium vt retentione, & ipsam exceptione repellere. Si verò legatarius idemque donatarius possideat, poterunt hypothecaria cõtra eundem experiri, d. l. debitor. Et per cõsequens in effectu, tam donatio quam legatum, licet valeat, carebit effectu. Quia respondetur, Primò, præsupposito nõ tamen admisso, quod ius pignoris seu hypothecæ maneat, vt prærendit argumentum, quod huiusmodi argumentum concluderet, nisi aliud ipsis filijs obstatet, quod dictus legatarius replicando ipsis obijcere possit, videlicet de iustione pignoris: vnde quia eorum pater prius obligauit & hypothecauit huiusmodi bona, & deinde sciens ea per se obligata, eadem alteri legauit: tenentur ipsi tanquam hæredes patris ea luere, & à nexu pignoris liberare, & liberata eis tradere, aut verius hypothecam remittere: per text. expressum in l. si res obligata in princip. ff. de legat. primo, & per text. in l. prædia, C. de fideicommiss. cum alijs legatum redderetur penitus inutile. Potest etiam dici secundò, quod dict. l. debitor, pro contrario allegata, loquitur quando creditor idemque hæres adiuuit hæreditatem debitoris sui coactus, vt ibi in princip. vult text. & apertè ibi Bart. Ange. Alex. & plures alij, quo casu non est mirum, hypothecam durare, ex qua remansit obligatio naturalis, vt videmus in simili, quando obligatio personalis tollitur præscriptione, quæ est odiosa, quo casu etiam remanet hypotheca, l. intelligere, Co. de iusti. pigno. & ibi gloss. Cyn. Salic. & Doctores & idem videmus in casu singulari l. cum quis. §. fin. ff. de solutio. qui sunt tres casus speciales excepti à regula, accessorium, de regul. iur. lib. 6. cum similib. secundum Cyn. & Salic. in d. l. intelligere: secus ergo, quando creditor idemque hæres adiuuit hæreditatem sui debitoris spontè, non coactus, vt in casu præsentis, quia si in dictis tribus casibus est speciale, ergo in contrarium est ius commune, l. ius singulare, & l. quod verò contra. ff. de legib. cum similib. Potest etiam dici tertio, quod quicquid fit de iure veteri, d. l. debitor, hodiè tamen dictum argumentum non procedit, ex quo per dictos filios adita

31 fuit hæreditas patris sine confectioe inuentarij: quod casu hæres hodiè tenetur omnibus tam creditoribus quam legatarijs & fideicommissarijs particularibus, quam etiam fideicommissario vniuersali, soluere integra credita, legata, seu fideicommissa, etiam de suo. l. si. in computatione, à contrario sensu, C. de iur. delib. cum ibi not. & ita apertè vult Io. de Imol. in d. l. debitor. Et licet in hoc, quod ad fideicommissum vniuersale, Paul. de Cast. teneat contrarium, in l. ab omnibus. §. fin. ff. de leg. 1. & in l. ita tamen. §. si ex Trebel. ff. ad Trebel. dicens fessic pluries consuluisse, prout reuera consuluit, vt patet in consil. suo 165. incip. in Christi, & c. Quaritur primò, vtrum hæres, & c. & in consil. 210. incip. in Christi, & c. dubiù fuit in antiquis, & Alex. de Imo. in d. l. debitor. Tamen in creditoribus & legatarijs seu fideicommissarijs particularibus, idem Paul. de Cast. & Alexan. de Imol. in passibus supra alleg. concludunt cum Io. de Imo. quod hæres adiens hæreditatem sine confectioe inuentarij, tenetur ipsis hodiè in solidum de suo soluere absque aliqua deductione: & ponunt pulchram & subtilem rationem diuersitatis, vt videri potest per eos in passibus supra alleg. & hoc sufficit in casu subiecto, in quo dictus G. est legatarius particularis, & filij adierunt hæreditatem patris sine confectioe inuentarij, quare nimirum si actio ad interesse ipsis competens contra patrem sit per aditionem hæreditatis confusa & extincta, vt supra dixi per d. l. debitori, cum ibi no. per gl. & Doct. & præalleg. l. si. in computatione, cum ibi not. & sic patet, dictam l. debitor nõ obstat, quæ loquitur in hærede eodemque creditore grauato restituere fideicommissario vniuersali, qui casus longè diuersus est à casu subiecto, vt patet ex præmissis.

31 fuit hæreditas patris sine confectioe inuentarij: quod casu hæres hodiè tenetur omnibus tam creditoribus quam legatarijs & fideicommissarijs particularibus, quam etiam fideicommissario vniuersali, soluere integra credita, legata, seu fideicommissa, etiam de suo. l. si. in computatione, à contrario sensu, C. de iur. delib. cum ibi not. & ita apertè vult Io. de Imol. in d. l. debitor. Et licet in hoc, quod ad fideicommissum vniuersale, Paul. de Cast. teneat contrarium, in l. ab omnibus. §. fin. ff. de leg. 1. & in l. ita tamen. §. si ex Trebel. ff. ad Trebel. dicens fessic pluries consuluisse, prout reuera consuluit, vt patet in consil. suo 165. incip. in Christi, & c. Quaritur primò, vtrum hæres, & c. & in consil. 210. incip. in Christi, & c. dubiù fuit in antiquis, & Alex. de Imo. in d. l. debitor. Tamen in creditoribus & legatarijs seu fideicommissarijs particularibus, idem Paul. de Cast. & Alexan. de Imol. in passibus supra alleg. concludunt cum Io. de Imo. quod hæres adiens hæreditatem sine confectioe inuentarij, tenetur ipsis hodiè in solidum de suo soluere absque aliqua deductione: & ponunt pulchram & subtilem rationem diuersitatis, vt videri potest per eos in passibus supra alleg. & hoc sufficit in casu subiecto, in quo dictus G. est legatarius particularis, & filij adierunt hæreditatem patris sine confectioe inuentarij, quare nimirum si actio ad interesse ipsis competens contra patrem sit per aditionem hæreditatis confusa & extincta, vt supra dixi per d. l. debitori, cum ibi no. per gl. & Doct. & præalleg. l. si. in computatione, cum ibi not. & sic patet, dictam l. debitor nõ obstat, quæ loquitur in hærede eodemque creditore grauato restituere fideicommissario vniuersali, qui casus longè diuersus est à casu subiecto, vt patet ex præmissis.

CONSILIVM VII.

S V M M A R I A.

1. Gandam breuitate moderni.
2. Exceptio rei principalis cõperentes, competunt & fideiussores, & quicunq; se pro alio obligauit, dummodo illa cohæreant rei potius q̄ persona.
3. Exceptio rei iudicata permittit intentionem ipsius agentis, & litem contestationem impedit.
4. Exceptio rei iudicata obstat, quoties inter eadem personas eadem questio renouatur vel alio genere iudicij.
5. Nullus esset litium finis, si noua qualitatis adiectio vel diuersificatus modus agendi de re eadem elideret, exceptionem rei iudicata.
6. Paria sunt non esse, & non adparere.

7. Delicta non præsumuntur.
8. Sententia que transit in rem iudicatam, non potest vigore instrumentorum nouiter reperorum retrahari, sicut nec vigore depositionis novorum testium.
9. Testimonium eius qui parte aduersa absente non citata vel vocata, receptus & admissus est, pro nullo habetur.
10. Periuero, quantumcunque emendato, amplius credendum non est.
11. In dubio actus iudicialibus statuitur.
12. Metus quando illatus præsumatur.
13. Petere volens restitui aduersus sententiam, facere illud tenetur infra quadriennium cõtinuum.
14. Forma petendi restitutione contra sententiam, & c.
15. Bona fides non patitur, vt bis idem exigatur.
16. Demonstratio falsa non vitiat, si de corpore constat.
17. Venditio si per expressionem mensuræ vel ingurum facta sit, tunc venditor ad illorum traditionem præcisè tenetur.
18. Fideiussores non potest obligari in plus quam Reus principalis.
19. Nemo ultra id quod promissit, aut pro alia re quam promissit tenetur.
20. Iniuriam facere præsumitur, qui semel iudicata & rectè disposita iterum reuoluere, & de nouo disputare contendit.
21. Iudex semper debet esse fauorabilis, & protector pauperum, ne iniuste molestentur.

VISIS, perlectis, atq; maturè consideratis, deductis, allegatis pariter & propositis hinc inde in processu agitato, coram magnifico, & egregijs dominis, Cancellario & alijs conuincarijs concilij ducatus Brabantie, per & inter reuerendum patrem & religiosos viros dominum Abbatem & conuentum monasterij sancti Bernardi supra Scaldam ex vna, & Nicolaum Iongelinc originalè reum, nec nõ Guilelmum Peterarts, & Petrum Hugespanis sibi adiunctos, & in causam euictionis citatos, partib. ex altera. Breuissimè ex paucis infradicendis videtur, dicti rei & suorum adiunctorum confirmari & iustificari conclusio, quod quoniam, teste glossa l. 1. ff. quod met. causa. gaudent breuitate moderni, ne in longum allegatorum hinc inde in processu deductorum recitatione præsens materia deducatur: Illis omisis, pro iustificatione conclusionis ipsius rei & suorum adiunctorum, præmitto, quod fideiussores vel quicunq; alius, qui pro alio se obligauit, potest vt & se tuori omnibus exceptionibus ipsi reo principali competentibus, dummodo sint tales exceptiones, quæ potius rei, quam personæ cohærent: quemadmodum sunt exceptiones rei iudicatæ, iuris iurandi, & similes, l. exceptiones, 2. responso. ff. de excep. Quas siquidem exceptiones ipse fideiussores conuictus, etiam inuito reo principali, operetur

ponere potest, vt l. omnes. ff. eo. & l. ex psona. ff. de fideiuf. & l. tam mandatori, C. de non nu. pecu. & plenè in præall. locis per gl. & Doct.

Quo præmissis, breuiter iustificando conclusionem dictorum Nicolai & adiunctorum, deduco quòd dicti impetrantes non sunt admissibiles ex multiplici capite.

Primò, quia ipsi impetrantibus obstat res iudicata, † quæ exceptio iuxta præmissa non solum principali debitori, sed etiam ipsi fideiussori vel alieno nomine obligato competit, & nedum dirimit & perimit intentionem ipsius agentis, sed etiam ipsis impetrantibus viam agendi præcludit, & litis contestationem impedit: vt est tex. apertissimus, in c. 1. de litis contes. lib. 6. cum concord. voluit Bar. in l. fratris, C. de transact. & idem Barto. in l. cum querebatur. ff. de dol. excep. Constat enim liquidissimè ex deductis in processu, quòd eadem in effectu fuit conclusio ipsorum impetrantium in prioribus instantiis, eademq; fuerunt in eisdem deducta & allegata media, q̄ modò allegantur, ergo, &c.

Nec obstat si dicatur, quòd alio modo iam actio per eosdem impetrantes intentatur, quam prius intentata fuit: quia illud negatur. Notoriè enim constat, quòd iidem impetrantes prius petierunt sibi deliberationem fieri terrarum & bonorum, iuxta & secundum ratam denariorum, per ipsum Guilielmum Peterarts receptorum, & modò ipsi impetrantes certas petunt sibi deliberari mensuras, ad quas rata præactorum denariorum receptorum præcisè ascendit, quid enim hoc aliud est, nisi omnino idem in effectu per omnia petere. Eadem enim est quantitas seu corpus in effectu petitum eademq; causa petendi, & est identitas personarum fictione iuris, ipsius videlicet rei principalis in priori instantia, & dicti Nicolai fideiussoris nunc impetiti. Et licet prædicta omnia non conuenirent, & non omnino eadem respecteretur, quæ prius petita fuit, sed diuersa: tamen ex quo de illo iam disceptatur quod per sententiam terminatum est, adhuc obstat exceptio rei iudicata, l. si quis cum totum. versic. & generaliter. ff. de excep. rei iudi. vbi tex. formaliter sic inquit, & generaliter, vt Iulianus diffinit, † exceptio rei iudicata obstat, quoties inter eandem personas eadem quæstio reuocatur vel alio genere iudicij, & exponit ibi gloss. quam sequuntur Doctores, vel pro etiam. Vnde subditur in text. Et ideo si de hereditate singulas res petat, vel singulis rebus petitis hereditatem petat, exceptione submouebitur, &c. & ibi Paulus de Castro dicit melius determinari, quam alibi, qualiter dicatur eadem causa. Dicitur enim eadem secundum eum per illum tex. scilicet quatenus in ea venit disceptandum id quod fuit terminatum per primam sententiam, etiam si agatur ad rem diuersam, subiungens post pauca, quòd ille text. optimè declarat, l. cum quæritur,

4 cum seq. illo eod. titulo, vbi habetur, quòd tunc obstat exceptio rei iudicata, quando petitur eadem res ex eadem causa, & per eandem personam, & ab eadem. Nam secundum eum etiam si petatur res diuersa, si tamen venit disceptandum; id quod per sententiam fuerat terminatum, obstat exceptio per dictum versic. & generaliter: pro quo optimè facit tex. in l. de eadem. ff. eo. vbi tex. sic inquit, Reçtè itaque diffiniatur, eum demum de eadem re non agere, qui prorsus rem ipsam non prosequitur: † Aliàs enim si noua adiectio qualitatibus, vel diuersificatus modus agendi de eadem re illideret exceptionem rei iudicata, facilè esset, omnem iuris dispositionem & auctoritatem rei iudicata eludere, & nullus esset litium finis, contra l. fina. ff. pro suo, & l. singulis. ff. de re iudic. & l. fratris, C. de transact. & l. si. C. vt litependen.

Ridiculū etiam satis est allegare, q̄ prima sententia legislatorū Antuerpiensium, per curiam Brabatiæ postea approbata, esset duntaxat interlocutoria, & p̄ cōsequens nō obstatet ipsis impetrantibus res iudicata. Quia contrariū de se est satis notū, cum illa sententia finè negotio imposita fuit, & nulla alia expectabatur de post sententia: quare patet, eam esse diffinitiuam, iuxta doctrinā gl. ab omnib. approbatam in cle. vnica, super verbo diffinitiuam, de sequestra. posse. & fruct. Et licet fuisset duntaxat interlocutoria, tamè quantum ad partem transiuit in rem iudicatam sicut diffinitiuam, c. cum dilectus, iunct. gl. si. de electi. & c. cessante, iunct. gl. de appell. cum simil.

Similiter prodesse non potest ipsis impetrantibus, quod allegant, priores sententias esse latas ex falsis instrumentis, pluribus ex causis: Tū primò, quia illud non constat, & idem est, † non esse & non apparere, l. in lege. ff. de contrahen. empti. & l. duo sunt Titij. ff. de testa tut. Nec etiam hoc iure præsumitur, † cum delicta non præsumantur, l. merito. ff. pro socio, cum similibus. Tum secundò, quia illud ad illum finem, & eo quo proponere debuerunt modo, ac infra tempus debitum non proposuerunt, iuxta plenè notata per Bartol. Paul. de Cast. & Doctores in l. diuus. ff. de re iudic. per Panor. & alios in c. licet, de probat. & cap. cum venerabilis, de excep. Diffusus enim Nicolaus originaliter in hac instantia impetitus, non fuit in causa in prioribus instantiis, & sic contra eum non possunt allegare falsitatem instrumentorum: Non etiam dicunt quæ sint illa falsa instrumenta, & per quos falsitas sit commissa, ergo, &c. Tertiò, quia non allegant, priores iudices vigore falsorum instrumentorum tulisse sententiam, & ipsos secutos fuisse huiusmodi falsa instrumenta, quod tamè de iure requireretur, c. cū I. & A. de re iud. tenet Paul. de Cast. in d. l. diuus. ff. de re iudi. & Panor. in d. c. licet, super secunda gl. extra de probatio.

Nec obstat si dicatur, quòd modò constat per quandam informationem, quòd mensura

& quan-

& quantitas bonorum pro rata denariorum receptorum non fuit ipsis impetrantibus deliberata per Guilielmū Peterarts alterū reorū. Quia dico primò, prout inferius latius patebit, q̄ ipsi rei non tenentur ad deliberationem mensurarum, sed solummodo ad ipsum corpus: Item & si tenerentur deliberare quantitatem certarum mensurarum, tamen huiusmodi informatio nō potest præiudicare eisdem reis, ex causis in scripturis pro parte rei allegatis. Tum etiam, quia huiusmodi informatio est post rem iudicatam facta, & sic non potest præiudicare. Ratio, quia ex quo † vigore instrumentorum de nouo repletorum non potest retractari sententia. l. sub prætextu. C. de transact. l. imperatores. ff. de re iud. multominus debet vigore depositionis nouorum testium, de quorū subornatione timeri posset, retractari, quod expressè sentit Paul. de Cast. & Panor. in locis præall. Tum etiam ex eo, quia hoc non concernit impetrantes, sed ipsos bonorum consortes, vulgariter *de Inlandigen*, id est, indigenæ, qui inter se pecunias impetrantiū diuidere, & pro rata bonorū participare debuerunt: minimè autem concernit ipsos impetrantes, qui debent stare contenti, dummodo reha-beant prata & bona ipsorum eo modo, quo per prius illa deliberauerāt. Et si de hoc, q̄ bona sua non reha-buerunt, conquerantur, omnes ipsos bonorū cōsortes de super impetere debuissent.

Superfluum in super satis est ad assertam depositionem cuiusdam Guilielmi Hugens, dicti Coman Vrylle, insertam in quadam certificatione scabinorum Indehouè, respondere: Cū dictus Guilielmus ad ipsorum duntaxat impetrantium sollicitationem, † in absentia partis aduersæ non citatæ vel vocatæ contra iuris regulam sit receptus & admissus, & ergo actus nullus: text. est in c. 2. de testi. & in l. si quando. C. de testibus, cum simil. Item positò, quòd legitime in presentia partis aduersæ receptus fuisset, non potest tamen ipsius depositio prodesse impetrantibus, quia in quantum cōtrarium ipse Guilielmus iam deponeret, quàm prius deposuit coram scabinis Antuerpiensibus, non esset sibi credendum, sed standum indistinctè esset primæ depositioni. Nam aut primò verum dixisset aut falsum: Si verum dixit, clarum est quòd non sit ei standum, volenti iam deicere: Si verò falsum dixit, eidem tanquam periuro † non esset amplius credendum, quantumcunque etiam emendato, capit. testimonium, de testi. & istud in terminis vult Panor. in cap. per tuas, circa fin. de proba. & Paul. de Cast. in d. l. diuus. & optimè facit cap. sicut, de testi. & quòd velit asserere idem Guilielmus, se non comparuisse coram legislatoribus Antuerpiensibus, sibi in hoc non est standum, † quintimò in dubio magis statur actis iudicialibus, cap. quoniam contra, de proba. cum concor. Nihil etiam est, quod idem Guilielmus allegare videtur, metum sibi

12 fuisse illarum: † quia hoc non est præsumendum, personarum qualitate & loci, & alijs circumstantijs attentis, l. nō est verisimile. ff. quod met. causa. Nec etiam est verisimile, quòd idem Guilielmus de hoc metu, tam longo tempore tacuisset, c. ad id quod, de sponsa. ergo, &c.

Pari modo non prodest impetrantibus, quòd in ipsorum replica petunt restitui aduersus priores sententias. † Primò, quia hoc debuissent fecisse infra quadriennium continuum, Clem. vnica, de integ. restit. & per Doct. in passibus supra alleg. Sed iam in proposito sententia saltem prima fuit lata in fauorem dicti Guilielmi Peterarts alterius reorum per dictos Legislatores anno xc. & confirmato anno cxij. à quo tempore plus quàm quatuor anni effluerunt, ergo, &c. Item ex alio, quia si quis per, † in integrum restitutionem petat admitti contra sententiam contra se latam, debet hoc facere directè agendo vel iudicis officium implorando, & causam propter quam declarare, & sententiam contra quam restitui petit allegare, iuxta formam traditam per Specu. in titulo, de integ. resti. & volunt Doct. in c. 2. de offi. iud. cum simi. Item tertiò, hoc etiam debuissent ipsi impetrantes fecisse contra ipsum reum principalem, in cuius fauorem lata est dicta sententia, & non cōtra dictum Nicolaum fideiussorem, qui tunc in causa non fuit.

Secundò principaliter deduco, quòd ipsi impetrantes non sunt contra dictum Nicolaum originalem reum admissibiles, quod sic probò, quia ex tenore arbitralis sententia prædictæ inter ipsos impetrantes & gubernatores insularum situationis dictorum bonorum, *quartiermeesters* nuncupatos, lata, non fuit aliqua mentio de mensuris retrahendis, sed solummodo quòd retrahitio fieret bonorum dictorum, de hoope ende de beemden, cum specificatione corporum, absque aliqua specificatione numeri mensurarum, vel expressione iugerum, quæ corpora & species sunt ipsis impetrantibus deliberata & deliberata, saltem in quantum concernit ipsum Nicolaum & sibi adiunctos, vt ex prioribus processibus liquidè patet: ergo malè petunt ea iteratò deliberari. † Bona fides enim non patitur, vt bis idem exigatur. l. bona fides. ff. de reg. iuris.

Nec obstat, quòd in literis transportus vel retraditionis prædictorum bonorum passatis coram scabinis oppidi Antuerpiensibus habeatur quantitas mensurarum: quia dico, quòd hoc † solummodo causa demonstrationis factum est, quæ licet falsa sit, non vitiat, iuxta vulgaria iura: Et quòd causa demonstrationis appositus sit numerus mensurarum, satis patet, quia in eisdem literis nunquam fit repetitio mensurarum per numerum, sed solummodo corporum, cū sæpius repetendo dicatur, in eisdem literis, *de voorstree parcellen van landen ende beemden,*

beemden, id est, prædictas duas partes agtorum, & pratorum, & nunquam repetitur, de voorſ 56. ghemeten, id est, prædictas 56. mensuras: quod non est sine mysterio, argu. l. balista, cum sua materia. ff. ad Trebell. cum simi. quare non tenentur transportantes ad impletionem mensurarum. Quod autem quodocumque aliquis vendidit vel tradidit fundum vel agrum tanquam corpus seu in specie, licet iugera vel mensuræ fuerint adiecta, non teneatur ipse vendens vel tradens supplere mensuras, quæ demonstrationis causa potius fuerint appositæ, si tot non fuerint repertæ. Sicut econuerso, si plures mensuræ essent inuentæ, illæ cederent commo emptoris, probat tex. in l. si fundum sub conditione. §. si libertus, cum concor. iunctis not. ibidem per Bart. Paul. de Cast. Bal. & Doct. ff. de legat. r. & in terminis nostris notabiliter decidit Oldra. consilio 197. incipiente, in concessione cuiusdam donationis: & Panor. in ca. per tuas, de dona. & Paul. de Cast. in l. si seruum. §. si modus. ff. de act. emp. & ven. Licet bene secus esset, quando per expressione mensurarum & iugum celebra ta fuisset venditio, vel traditio facta: vt quia dictum fuisset inter contrahentes, vendo tibi decem iugera in tali vel ex tali fundo, vt volunt prædicti Doctores in locis præallegatis. Si ergo principales transportantes vel rei debendi ad mensurarum traditionem iuxta præmissa non teneantur, multo minus ipse Nicolaus conuentus tenetur: cum non possit fideiussor in plus teneri vel obligari, quam reus principalis. §. fideiussores, Institut. de fideiussor. cum concord.

Tertio deducitur dictorum impetrantium inadmissibilitas ex alio, quia dictus Nicolaus originaliter vocatus non amplius promissit, neque pro alia re intercessit vel fideiussit, quam quod præacta bona per ipsos transportantes Guilielmum Peterarts, & Petrum Hugenspanis, vel per aliquos alios ipsorum nomine, huiusmodi periculi agri & prati non essent obligata & hypothecata, vt patet ex tenore literarum desuper confectarum: Sed cum nemo ultra hoc quod promissit, aut pro alia re, quam promissit, teneatur, vt l. fideiussores, & l. si in pignore. ff. de fideiussorib. ergo, &c.

Nec obstat si dicatur, quod in omné causam videtur assumptus dictus Nicolaus, quæ ex obligatione principalium reorū oriri posset: quia, vt dixi, principales rei ad mensurarum deliberationem, cum hoc non promiserunt, non tenebantur: Et posito etiam quod tenerentur, tamé ex quo idem Nicolaus non est simpliciter assumptus, sed se duntaxat obligauit, pro eo scilicet, quod præacta bona non essent obligata vel hypothecata per ipsos reos: adhuc non tenetur, per notata in dictis ll. præall. & plenius in l. quæ ro. iuncta gl. ff. loca.

Cum igitur ex præcedentibus sufficienter demonstretur, nedum inadmissibilitas prædicto-

rum impetrantium contra prælibatum Nicolaum fideiussorem principaliter citatum & conuentum, verum etiam quod exceptio rei iudicæ in perpetuum dictis impetrantibus aduersus præatos adiunctos obstat, quodque prætextu nouorum instrumentorum sine erroris commissi, resiudicatas restaurare legum autoritas non patitur, toto ti. C. de re iudicata, cum concordantijs: ne aliter modum licitum multiplicatus summam atque inexplicabilem faciat difficultatem, d. l. singulis. ff. de excep. rei iud. i. quin imò iniuriam facere præsumitur, qui semel iudicata & rectè disposita iterum reuoluerit & de nouo disputare contendit. l. nemo. C. de summa Trinit. & fide Cath. Conueniatque officio boni prædis & iudicum, prospicere, ne humiliores & pauperes à potentioribus & ditioribus immortalibus litibus vexentur, l. illicitas. §. ne potentiores, cum sequ. ff. de offic. prædis, cum simi. vbi Bald. dicit, quod iudex semper debet esse fauorabilis & protector pauperum, ne iniuste molestentur, & erit sibi magna elemosina apud Deum. Cum etiam econuerso maxime cõgruat religiosis & ecclesiasticis personis, quæ omnibus prodesse, & nemini nocere deberent, c. i. de postu. alitibus sæpius decisis & vexatione pauperum abstinere. Videtur, præmissis ac alijs de iure suppleendis attentis, prædictum Nicolaum & sibi adiunctos ab impetitione dictorum impetrantium absolui debere: iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM VIII.

S V M M A R I A.

- 1 Filia nolens stare contenta dote, potest post mortem patris conferendo dotem prouocare fratres ad diuisionem bonorum paternorum.
- 2 Qui non vult hereditatem patris vel aui, non potest cogi ad faciendam collationem, etiam si velit retinere legatum sibi relictum.
- 3 Dos nondum tradita, potest etiam repudiata hereditate peti.
- 4 Legitima filijs debita, ex donatione parentū suppleri debet.
- 5 Pater ad dotandam filiam iudicis officio compellitur.
- 6 Actus agentium ultra eorum intentionem non operantur.
- 7 Verba in contractibus dubia vel obscura interpretari solent contra eum, in cuius fauorem pactum factum est, & qui se fundat super illo.
- 8 Bona restitutioni subiecta possunt in dotem dari.
- 9 Bona feudalia possunt interueniente consensu domini directi dari filia in dotem.
- 10 Heres contra factum eius cui successit, venire non potest.

11 Gener

- 11 Gener deceptus non agit actione de dolo ad interesse contra heredes sceleri.
- 12 Præsentia & subscriptio alicuius in actu praiudiciali, plurimum operatur.
- 13 Subscribens se tanquam testis, nullum sibi facit praiudicium.
- 14 Frustra quaritur de præsentia illorum, quibus etiam inuito actu rite perficitur.
- 15 Consensus domini feudis sufficit ad validandam alienationem, siue præcedat siue sequatur eam.
- 16 Consensus omnitemporis interuenire potest in actibus, qui ex solo consensu dependent.
- 17 Actus nullus ratione defectus substantialium, confirmari non potest.
- 18 Dictum doctorum intelligi debet secundum iura qua allegant.
- 19 Quando consensus requiritur per modum forme & solemnitaris, tunc ex postfacto adhibitus nihil operatur.
- 20 Quodocumque consensus exigitur illius, de cuius praiudicio agitur, tunc nunquam illi videtur requiri per modum solemnitaris & forme.
- 21 Nihil interest per quem preces Principi offerantur, maxime in gratuitis.



VIDAM dominus Bernardus du Spont miles, suscipit ex corpore dominæ Elizabeth van Erckenen vxoris suæ quinque proles legitimas: quarum prima nuncupata Elizabeth, nuptui tradita est domino Henrico de Vvitthain, domino temporali de Bersele: secunda nuncupata Ioanna, matrimonialiter iuncta est Henrico Eldors: tertia scilicet Maria, nuptui tradita est domino Ioanni de Houthem militi: & duæ aliæ se dederunt religioni in Ouderghem. Verum in contractu antenuptiali ipsius Henrici Eldors continentur in effectu hæc verba: Item hebbe voert de voorſ heer Bernaert ende vrouwe Ysabelle in gunsten hulpe ende onderstant des voorſ toecomende huwelick den voorſcreuen Henrick Eldors mitter voorgheuoemde ioncfrouwen Ioanne haerlieder dochter, geloeffi ende toegeseyt, erfshyck ouer te geuen, ende te deruen terfont nae dat xzelue huwelick gesolemnizeert zal zyn, thoff ende heerlicheyt vandaer Capellen met allen zynen toebehoorten: so oick hyden voorſ heer Bernaert ende vrouwen Ysabelle in gunsten ende onderstande thuwelick voorſ de voorſ ioncfrou Ioanne oft daer huers gebracke, huere wetige oire geconsentert ende geloest, dat zy nae die doot vanden voorſ heere Bernaert ende vrouwen Ysabelle huere vader ende moeder, zal mogen comen deylen, ende nemen haer kintgedeelte van allen den goeden die zy achterlaten zullen, huere nae den lautrecht beboirde, inbringende die voorſ goeden vander Capellen, op dat huere oft huere oir alzoeghelieft te doene: oft zy mach wyter deylinge bliuen, ende bebonden de voorſ goeden vander Capelle,

ende andere: die zy alsdan ewech zal hebben, &c. id est, Item præterea prædictus do. Bernardus & domina Elizabeth in fauorem & subsidium prædictarum futurarum nuptiarum prænominato Henrico Eldors cum prædicta domina Iohanna eorum filia, sponderunt & promiserunt in perpetuum tradere, & alias carere, statim atque prædictum matrimonium celebratum siue solemnizatum erit, curtem & dominium Capellæ cum omnibus suis pertinentijs. Est quoque per prædictos dominum Bernardum & dominam Elizabeth in fauorem & subsidium prædicti matrimonij prænominatæ dominæ Iohannæ, aut ea defecta, liberis eius legitimis, permissum & promissum, quod post mortem prædicti domini Bernardi, & prædictæ dominæ Elizabeth, patris sui & matris, poterit venire ad diuisionem, & ferre legitimam suam, in omnibus bonis quæ ab eis relicta erunt, quæque ad eos iure loci quosita erunt pertinebunt, conferendo prædicta bona Capellæ, si sibi aut eius liberis illa facere placebit: aut poterit à diuisione bonorum relictorum abstinere, & retinere bona prædicta Capellæ, aliaque quæ tunc temporis ablata habeat, &c. Ita clausula est bene notanda, attentò, quod ex ea orta est lis, vt postea sequetur. Depost per octo menses vel circiter, celebratum est matrimonium inter dictum dominum Ioannem de Houthem, & dominam Mariam du Spont: Et in contractu antenuptiali continentur inter alia hæc verba: Dit zyn alzeleke goeden ende heerlicheyden, als heer Bernaert du Spont, ende frgawe Elizabeth van Erckenen syn wetighe huysfrouwe estimeren ende weers maecten dese nabescreuen goeden, nae de doot van hen beyden te beffene ende te gebruyckene: Inden yersten die heerlicheyt van Boeseuael mit meyerie ende zenen scepenen &c. id est, Hæc sunt bona & dominia quæ dom. Bernhardus du Spont & domina Elizabeth van Erckenen legitima sua vxor, æstimant & valoris esse iudicant hæc infra scripta bona post mortem vtrorumque possidenda & fruenda, In primis dominium de Boeseuael, cum iurisdictione maioris & æstimatione eorundem in dicto tractatu antenuptiali: Quæ quidem bona omnia & singula hinc inde in schedulis prænotatis cõtenta, prædictæ partes vna videlicet ad opus alterius dederunt, assignarunt, ac in subsidium dicti matrimonij apportarunt, sub conditionibus tamen infra scriptis: videlicet, quod prædicti dominus Bernardus & sua vxor dictis futuris coniugibus de & ex bonis in ipsorum schedula contentis & specificatis ad statim huiusmodi matrimonio summato dare, ac debite, sufficere, & legitime assignare tenebuntur summā centum coronarum Franciæ, per ipsos futuros cõiuges singulis annis, quæ diu d. dominus Bernardus & sua vxor vixerint, seu alter eorum vixerit in humanis, leuandam,

uan dam, habenda, & recipienda: quodq; post obitum eorundem domini Bernardi & suæ vxoris omnia & singula bona hæreditaria in ipsorum schedula specificata, ut supra scribuntur, prænominate futuris coniugibus cedente, & succedere tenebuntur, &c. Quas quidem conventiones, promissiones & conditiones matrimoniales omnes & singulas supradictas sæpe dictæ partes hinc inde promiserunt, & qualibet earundem promisit per fidem suam in manibus notariorum publicorum stipulantium; ac vice, nomine, & ad opus omnium & singulorum, quorum interest seu interesse poterit quomodo libet in futurum recipientium, firmiter & absq; aliqua contradictione tenere, adimplere, atque omnia & singula inibi contenta, quemadmodum prescribuntur, inuiolabiliter obseruare, & contra ea seu eorum aliqua, per se, alium seu alios, directè seu indirectè, palam vel occultè, quouis quæsito ingenio vel colore, nunquam dicere, proponere, moliri, machinari, seu aliàs quomodo libet allegare, quod sita esse possit in præmissorum præiudicium, dispendium, seu graua men, omnib. dolo, fraude seu deceptione in præmissis cessantibus, renunciando ob hoc tam coniunctim quam diuisim omnibus & singulis exceptionibus doli mali, vis, fraudis, læsionis, deceptionis, iuris & facti subtilitatibus, priuilegijs, franchijs, & libertatibus impetratis seu impetrandis quibuscunque, & præsertim iuri dicenti, &c.

Attento autem qd bona supradicta pro maiori parte sunt feudalia, subsecuta est confirmatio principis domini directi, impetrata per dictum dominum Ioannè in vita dictorum domini Bernardi & domina Elizabeth: Et in eadem confirmatione sunt insertæ dictæ conuentiones matrimoniales de verbo ad verbum. Tenor autem dictæ confirmationis in sua dispositiua sonat in hæc verba: *Soe doen wy hertoghe ende hertoghinne voorst te wetene, dat wy aensende dat in huwelysche voorwaerden bylix egheen bedroch wesen en zal, mer eenygelijck, zunderlinghe de prince vandē lande schuldich den partijen diet aenleefft gunstelijck ende voordelick te wesen, om die te doen volgheden ende onderhouden, hebben ter gunste ende ernstiger bede vanden voorst meester Jan ende iouffrouwe Marien du Spont zijnder wettiger gesellinne de voorst huwelysche voerwerde ende oick de assignatien ende bewysinge vanden huwelyschen goeden ouer beyden zijden ouerdragen gesloten verleden ende gepasseert nat begriyp vanden voorst instrumente, ende vander cedulen daer inne geincorporeert, ingeualle als bouan, ende alzo vertere alst in ons is, belieft, geconfirmereit, geautorizeert, ende gheapprobeert: Ende by onser princelycker macht ende mogentheit voor ons onsen eruen ende naecominghen, belieuen autorizereit, confirmereit, ratificereit, ende approberen mit desen brieuen: Willende dat die van macht ende van weerden zyn, blyuen ende gehouden wordde tot eenighen daghen: Ende die voor-*

forenen, meester Jan ende iouffrou Marien du Spont, zyn voorst gezellinne ende huer eruen ende naecominghen diet gebruycken in alle hueren pointen ghelijck, ende in alle der manieren oft die alle ende elck bezondere met behoerlycken verthienissen ende opdrachten waeren ouerleden gedaen ende gepasseert voor ons ende onsen mannen van leene, ende vor die ander heeren, hounen ende gerichtien, daer die voorst huwelysche goeden hounen ende behoeren, ende mit manissen ende wysdomme ende allen anderen solennitcyten die naeden rechten ende ghewoenten van onsen ende der voorst andere heeren hounen ende gherichten schuldich zyn, zoudē daer toe te geschieden, behoudelijck dat de voorst meester Jan ende iouffrou Marie man ende wys daerop versocht zijnde, ons ende den voorst anderen heeren van onsen ende hueren manscapen hergewaden rechten ende heerlijcken dienst schuldich zullen wesen te voldoen alzoot behoort: Ontbieden, &c. id est, Nos dux & ducissa prænominati, significamus, quod nos attento quod in contractu nuptiali bylix, nulla fraus intercedere debeat, sed vnusquisque & maxime princeps loci partibus quas res concernit, fauorabilis & profitabilis existere, vt is compleatur & conseruetur, in fauorem & ad enixas preces prædicti Magistri Ioannis & dominae Mariæ du Spont vxoris suæ legitime, prædictum contractum nuptialem, & etiam assignationem & demonstrationem siue designationem bonorum nuptialium ab vtroq; latere transportauimus, gesloten, verledē, ceterosq; actus in eare consuetos fecimus, secundum tenorem prædicti instrumenti, & schedularum in eo specificatis siue incorporatis, in euentum vt supra, & quantum nobis est, acquieuiimus, confirmauimus, & autorizauimus & approbauimus, Et ex nostra principali potestate & potentia, p nobis nostris hereditibus & successoribus, acquiescimus, confirmamus, & autorizamus & approbamus per has præsentis literas, quibus robur & potestatem impartitam volumus in præsentis, in futurum & in perpetuum. Vtq; prædictus Magister Ioannes & domina Maria du Spont prædicta coniunx sua & eius hæredes & successores ijs fruantur in omnib. suis punctis, quemadmodum & omnibus modis, ac si illa & qualibet eorum consuetis renunciacionibus & translationibus forent acta, transacta & passata per nos nostrosque homines feudales, & per alios dominos, curtes & iurisdictiones, vbi prædicta bona nuptialia iuri respondent & pertinentia sunt, cumque requisitione sacramentali & adiudicatione aliasq; solennitates de iure & consuetudine nostræ & aliorum prædictorum dominorum curtes siue aulæ & iurisdictionū deberent interuenire: saluo quod prædictus magister Ioannes & domina Maria vir & vxor requisiti, nobis & alijs prædictis dominis pro nostro & illorum iure, homagium, hergewaden, iura & domino debita seruitia tenebuntur plenè præstare, vt oportet. Mandamus, &c. Et est dicta confirmatio de data

anni Domini 1486.6. Iunij. Estque instrumentum antenuptiale dicti domini Ioannis & Mariæ de data anni 77. mensis Octobris signatum & subscriptum duobus notarijs legalibus, fuitque prædictus Henricus in dicto instrumento testis conscriptus & actui præfens, & nihil contradicens: quod tamen idem Henricus negat, licet ita scriptum in instrumēto inueniatur. De inde sequitur quoddam statutum feudi ducis Brabantiae domini directi in hæc verba:

Ende waert dat saecke, dat nu oft naemaels in eenighe toecomende tyde eenighe wyffel, donck erheyt, oft difficulteyt geniele in eenighe vanden voorscreuen punten, daer aff behouden wyt onswaert die interpretatie ende vercleernisse, om die te doen in tyden ende wylen als des zal behoenen: Ende reserueren oick in hueren machten alle briesen van consente, confirmatie, ende ratificatie, die wy verleent hebben oft naemaels verleenen zelen op eenighe testamenten vuyterste wille oft huwelysche voerwaerden, &c. Id est, Et si modo aut postea vllō futuro tempore, dubium aliquod, obscuritas, aut difficultas incideret in aliquo prædictorum punctorum, super eo nobis referuamus interpretationem & declarationem faciendam toties & quoties necesse erit. Referuamus quoque in sua virtute omnes literas consensus, confirmationis & ratificationis, quas concessimus aut in posterum concessuri sumus super aliquo testamento, vltima voluntate aut nuptiali instrumento, &c.

Accidit modò, quòd anno 1483. vel circiter, migravit ab hac luce domina Elizabeth de Erkenen, & anno 98. dominus Bernardus du Spont antedictus absque hoc quòd aliquam fecerunt testamentariam dispositionem siue mutationem: cum tamen reliquerint vltra prædicta bona, certa alia bona vsque ad summam centum florenorum annuè vel circiter, quæ nemini ex dictis prolibus data siue assignata sunt, quæ dictus Henricus Esdors tanquam hæres apprehendit & hodie tenet: Sed dictus dominus Ioannes cum sua vxore contenti de bonis eis in subsidium matrimonij datis, renunciarunt omnibus bonis mobilibus & immobilibus.

Cum autem post mortem prædictorum Elizabeth & Bernardi, dictus dominus Ioannes nomine suæ vxoris vellet apprehendere bona vxoris suæ in dotem data, quæ etiam releuàrat in feudum à dominis vnde mouentur, fecit eis impedimentum dictus Henricus Esdors, & traxit eum in ius coram locumtenente & paribus curiæ feudalis Brabantiae.

Et mouetur præfatus Henricus primò vi sui contractus antenuptialis, virtute cuius dicit, omnia præfata bona dicto domino Ioanni in dotem data, sibi suæque vxori affecta, ac quodammodo restitutioni subiecta fuisse & esse.

Præterea dicit, non potuisse præfatum dominum Ioannem aliquod ius prætextu sui con-

tractus antenuptialis, de quo supra fit mentio, acquirere: eo quòd idem contractus non fuit passatus coram paribus curiæ, nec principis consensus tempore debito interuenit: nec sibi dicit obesse posse dictam confirmationem, quam dicit non retrotrahi debere, potissimum considerato, quòd non dictus dominus Bernardus, sed ipse dominus Ioannes eandem confirmationem impetrauit, cuius tamen cōtrarium sustinet præfatus dominus Ioannes.

Dicit etiam, quòd & si contractui antenuptiali præfati domini Ioannis interfuisset, tamen suæ vxori in bonis sibi tum iure successorio, vt seniori filia, tum etiam vi sui contractus antenuptialis debitus, non potuit præiudicare.

Ex quo themate quæritur primò, an non obstante præfato tractatu ipsius Henrici, continente clausulam collationis, de qua supra dicti dominus Bernardus & sua vxor potuerunt specificè de suis bonis in subsidium matrimonij iunioris filia datis disponere, an ne.

Secundò, an & quid operetur de iure præsentia præfati Henrici in dicto tractatu ipsius domini Ioannis: & an per eundem potuerit suæ vxori præiudicium generare.

Tertiò, & principaliter: an rati habitio impetrata non per præfatos dominum Bernardum & suam vxorem, sed eorum matrimonio constante & ipsis ambobus superstitibus per præfatum dominum Ioannem nomine suæ vxoris præfata, & confirmatio de qua supra, sit valida talisque effectus, quòd dictum contractum qui ab initio de consensu principis fieri potuisset, confirmare validumque reddere poterit: an ne.

Viso themate suprascripto, mihi transmissio, longiori (vt verbis Dyni vtar) quam §. Callimachus, positus in l. qui Romæ. ff. de verborum obligatio, videtur mihi subscripto, sub correctione cuiusque meliùs & rectius sentientis, ad dubia supradicta quæ parum dubitationis habent, sicut quæstio mota in dict. §. Callimachus, licet vtrobique thema sit prolixum, de iure dicendum, prout infra breuius quo potero subijciam.

Et primò ad primam quæstionem respondeo breuiter affirmatiuè, quòd sic: & moueor, quia clausula posita in contractu dotalicio dicti Henrici, non plus tribuit ipsi Henrico, quam ei tribuat ius commune, quod per omnia idem disponit quod dicta clausula. Disponit enim lex, quòd filia si nolens stare contenta dote, potest post mortem patris conferendo dotem prouocare fratres ad diuisionem bonorum paternorum, & petere ex illis partem suam: & lex vltius progrediens annullat pactum in contrarium factum, vt de isto est textus planus in leg. pactum quod dotali instrumento. Cod. de colla. cum vulgaribus. Si tamen huiusmodi

huiusmodi pactum esset iuratum, deberet omnino seruari, nisi metus vel dolus interuenisset, vt est text. rotundus, in cap. 2. de pact. lib. 6. Modo clarum est, quod ius commune in hac materia collationis vltra procedens, stante tamen semper dicta regula in suo vigore, tradit aliam regulam declaratoriam primæ, & est ita. Quod qui non vult hæreditatē patris vel aui, non potest cogi ad faciendum collationem, etiam si velit retinere legatum sibi testamentaliter vel in codicillis relictum: Quinimodō si dos nondum sibi tradita est, potest nihilominus adhuc illam petere: de isto est textus clarus & ad litteram in leg. final. ff. de collatio. dotis, iuncta l. à patre, & l. filiam cum fratribus, C. de collatio. est etiam similis textus in l. ex ea, & ibi Baldus, C. familiarie heriscunde, & hanc Theoricam ponit idem Baldus, & post eum Dominus Iason & alij moderni, in l. si emancipati, C. de collatio. Nec recipit hæc regula fallentiam, quando omnes alij filij habent legitimam suam, sed quatenus deest de legitima, iura naturæ debita, eatenus talis compelli potest ad supplendum ex donatione sibi à patre facta: licet etiam ab hæreditate patris abstinere vellet, textus est apertus in au. ten. vnde si parens, C. de inoffic. testa. Cùm ergo dicto Henrico vigore sui contractus dotalicij non sit plus iuris quæsitum, quam ius commune omnibus tribuit, vt supra dixi: ex quo in eodem non dicitur, quod alix proles possent ad collationem compelli, quando ab hæreditate parentum abstinere vellet, & c. Sed duntaxat habetur propositio supradicta, & cùm sibi Henrico quoad bona per dictum quondam dominum Bernardum & suam vxorem post eorum decessum relictâ nullum præstetur impedimentum per dictum dominum Ioannem de Houthem militem, quominus illa apprehendere possit in toto vel in parte titulo vniuersali sub onere æris alieni, attento quod dictus dominus Ioannes miles sæpius declarauit, se velle stare contentum dote suæ vxoris: & cùm dictus Henricus & suæ vxor de bonis quondam domini Bernardi, & suæ Coniugis multo plus habuerint, quam ascendat legitima eis iure naturæ debita, vt pro vero & notorio præsupponitur, & sic dictus Dominus Ioannes nomine suæ vxoris quoad eum liberam ædes habeat, l. loci corpus, §. competit. ff. si serui vendi. Dico, quod dictus Dominus Ioannes miles, omni iure, ratione, & æquitate suadentibus, bonis sibi & suæ vxori per dictum quondam dominum Bernardum & suam coniugem in subsidium matrimonij promissis & datis, iuste & licite vti, frui, & gaudere potest: neque aliquo modo ad collationem compelli, contractu dotalicij dicti Henrici nequaquam obstante, per supradicta: quem si quidem contractum dotalicium, fateor vtiq; validum & iure communi conformem, sed dico eum non tantæ esse efficacix seu potentix vt

perillum dictus quondam Dn. Bernardus sibi manus clausisse videatur, ita vt non possit iuniori filix suæ expost de dote prouidere, quemadmodum alteri suæ filix prouidit: sed ad quam dandam proculdubio iudicis officio compelli rectè potuisset, iuxta l. qui liberos, ff. de ritu nuptia. cum vulgaribus: vel vt per illum dictus dominus Ioannes miles aut sua coniunx ad collationem faciendam compelli possent, in casu abstinentiæ ab hæreditate paterna, vt in casu nostro. Nam hoc verba dicti contractus dotalicij non important, neque aliter de hoc constat: & ergo standum est regulæ l. non omnis, ff. si certum petat. quæ habet, quod actus agentium non operantur vltra intentionem eorum. Et præterea in contractibus, vbi verba sunt essentia dubia vel obscura, deberet fieri interpretatio contra eum, in cuius fauorem pactum factum est, & qui se fundat super illo: cùm legem apertius dicere potuit, & non fecit. l. quicquid adstringenda, ff. de verbor. obligat. & l. veteribus, ff. de pac. cum vtrobiq; notatis per Bar. & Doct. Et esto, quod bona dicto domino Ioanni cum suæ vxore in dotem data, fuerint vbi etiam substitutioni (prout tamen nullibi apparet) tamen fauore dotis potuissent in dotem dari, & ex causa dotis alienari, auct. res quæ. Co. commun. de legat. cum ibi notatis per Doct. bona etiam feudalia sine aliquo dubio dari possunt filix in dotem, interueniente vel accedente consensu domini feudi, c. i. §. donare, qualiter olim feud. pote. alien. prout hic consensus interuenit, saltem ex post facto, quod sufficit, vt latius patebit infra: quod maxime procedit in casu præsentis: cùm feuda de quibus est quæstio sint fœminina, nec super sit masculus, ca. i. in principio, & §. filia verò, de success. feudi, & tantò fortius, quia dicta feuda contentiosa sunt diuisibilia: nam non sunt ducatus, marchionatus, vel comitatus, l. imperialem §. præterea ducatus, de prohibita feud. alienati. per Fœderic. & ca. licet de voto, cum vtrobiq; notatis: & trão fortius, quia dictus Henricus est hæres præfatorum domini Bernardi & Elizabeth, vnde contra factum eorum venire non potest, l. cum à matre, C. de rei vendic. & l. ex qua persona, ff. de regulis iur. etiam si feuda contentiosa essent paterna, iuxta eleganter notata per Andream de Isernia, Iacobum de Aluarotis, Præpositum, & alios in c. r. de alienati. feudi pater. Nec potest intelligi pactum dotalicium Henrici de quo supra taliter, quod dictus dominus Bernardus & sua coniunx vigore eiusdem non potuissent de bonis suis, vnde iam est quæstio, disponere: quia si sic intelligatur pactum, tunc est contra bonos mores & reprobatur à iure, nec aliquam obligationem inducit: imò potest taliter promittens suo genero, postea per testamentum aliter disponere, non obstante tali pacto: etiam si fœder dolo induxisset generum ad capiendum filiam suam in vxorem

vxorem sub spe pacti relinquenda hæreditatis. Nam non poterit genere deceptus agere de dolo ad interesse contra hæredes fœderi: de isto est text. planus in l. pactum quod dotali, Cod. de pactis, & hoc ibi aperte firmant do. Alex. de Imola, Iason & Moderni & ante eos hoc dixit Bald. in l. cum Archimedoram, Co. vt in possess. legat. per text. d. l. pactum quod dotali. Et tantum de prima quæstione, quæ meo iudicio nihil dubitationis habet: & ergo circa eam amplius non insisto, arbitratus, quod superuacuis laborat impendij, qui solem facibus certat adiuuare: cùm gratiæ plenitudo adiectione non indigeat, nec vlla requirit commendationis augmenta, ca. si omnia, §. q. i.

Quantum verò ad secundam quæstionem, quæ tria in se tacite includit quæsitâ, respondet deo. Primò breuiter ad primum, quod præsentia alicuius, & præcipue subscriptio eiusdem in actu sibi præiudiciali, eo prius debite de actu informato & notitia rei de proximè agenda habente, sine dubio plurimum operatur in eius præiudicium, dummodo inter sit vt & tanquam talis, de cuius præiudicio agitur, & vt substantia præbeatur ei, quod fit ex consensu ipsius: text. est notabilis in l. fideiusor, in §. pater, ff. de pigno. & voluit gl. in l. Caius, in r. & 2. solutionibus, ff. de pigno. actio. quas ibidem domi. Pau. de Cast. post Bar. dicit esse veras in se: & interdum talis sibi præiudicat in tota re & precio eiusdem, iuxta decisionem singularem l. si fundum per fideicommissum, cum ibi notatis per do. Pau. de Cast. & DD. post Bar. ff. de lega. r. & habetur per Bart. & omnes in l. quæ dotis, ff. sol. matrim. & per Iasonem & nouissimos in l. emptor, in §. Lucius, ff. de pact. & tantum de illo generali quæsito.

Ad secundum verò quæsitum in dicta secunda quæstione principali tacite implicitum dico breuiter, quod quia ipse Henricus interfuisse dicitur contractui dotalicio, per & inter dictum quondam dominum Bernardum & suam coniugem ex vna, & præfatum dominum Ioannem de Houthem militem ex altera inito & concluso, duntaxat vt testis, sibi præiudicium non fecit, etiam si se instrumento dotalicio, vt & tanquam testis subscripsisset, prout tamen nõ subscripsit: casus est expressus in d. l. Caius, & in l. Titia cum testamento, in §. Lucia, ff. de legatis secundo.

Et pariformiter respondendo ad tertium quæsitum in eadem quæstione implicitum dico, quod multò minus dictus Henricus per suam præsentiam modo quo supra adhibitam, vxori suæ præiudicium aliquod generauit. Sed in his non stat difficultas materiæ huius, meo perexiguio iudicio: sed pendet tota difficultas huius materiæ in eo, quod statim dicam, in solutione tertix quæstionis principalis: Et in hoc, an præsentia vel cõsensu dicti Henrici vel suæ con-

ingis in actu per dictum quondam dominum Bernardum & suam vxorem nomine Mariæ ipsorum filix, cū dicto domino Ioanne de Houthem milite gesto, requirebatur & fuit necessarius, nec ne. Et si non requirebatur, vt supra factis declarauit in decisione primæ quæstionis principalis, ex quo ipsi absentibus & non vocatis, ac etiam eis inuitis, id fieri poterat: Frustra quæritur de præsentia eiusdem Henrici vel suæ coniugis, per regulam l. 4. in §. illud, ff. de fideicommissa. liberta. iuncta l. qui potest inuitis, ff. de regul. iur. de quo per dominum Paul. de Cas. Alexandrum de Imola, & Doct. in l. recufare, in princip. ff. ad Trebellian. & in pluribus alijs passibus.

Ad tertiam autem & principalem quæstionem supradictam, in qua pendet tota vis difficultatis huius causæ, meo imbecilli iudicio, & vt ita loquar lex & Propheta: Respondeo breuiter & succinctè, omisis ambagibus, affirmatiuè quod sic, & moueor inter alia, primò per text. in l. si autem, in versic. an tamen, ff. de aqua pluui. arcend. & per l. licet, ff. de iudi. & per regulam, rati habitio, de reg. iur. lib. 6. Secundò moueor autoritate præclarissimi Doct. domini Andre. de Iser. summi feudistæ, & domini Præpositi non minoris autoritatis, sequentis in hoc articulo eundem dom. And. in proprijs terminis huius quæstionis nostræ & materiæ feudalis, in l. imperialem, in princip. de prohib. feud. alien. per Fede. vbi ipsi expressè dicunt, quod cõsensu domini feudi sufficit ad validandam alienationem: siue talis consensus præcedat siue sequatur alienationem: & mouetur ipse dominus Præpositus per duos tex. optimè probantes, sci licet per l. r. ff. de iudic. & per l. final. ff. commu. prædio. In quibus iuribus actus, qui aliàs non valeret, fit validus ex consensu, vt in d. l. r. & actus à principio nullus, ex consensu superueniente validatur, vt in d. l. final. iuncta l. per fundum, ff. de seruitut. rustico. prædio. Mouetur etiam per duas efficaces rationes, quarum prima est: quia tollitur impedimentum, propter quod non valebit alienatio, quare merito cessat effectus impedimenti: alia, quia agebatur solum de præiudicio domini feudi consentientis, ergo sufficit consensum præcedere vel sequi, vt ibi latius per eum. Et idem per easdem rationes & motiua tenet ibidem expressè do. Iacob. de Alnorotis famatissimus Doct. Moueor præterea per elegantia verba Domini Innocen. in cap. dudum, de reb. Eccles. non alien. libro 6. vbi ponens differentiam inter decretum, autoritatem, & consensum, inter cætera dicit, quod vbi requiritur consensus ille potest interuenire ante factum & post factum, in actibus qui pendent ex solo consensu, adeo quod si etiam ab initio actus non teneat propter defectum consensus requisiti ad actum: tamen expost facto per subsequentem consensum confirmatur

mantur: & allegat dictam legem per fundum, & dictam legem final. & notat. per se in c. prudentiam, de offic. delegat. & pro eius dicto optimè facit dict. l. licet, vbi consensus superueniens validat actum: & hoc dictum Innocentij sequuntur & approbant, Ioannes Andreas in nouella, & Dominicus de sancto Geminiano in dicto capitulo dudum, & aliquid per Ludouicum de Roma, in consilio suo 50. vbi dicit, quòd quando ad validitatem actus requiritur superioris confirmatio vel consensus, tunc illa vel ille etiam ex interuallo sequi potest: & allegat notata in cap. cum vos, de his quæ fiunt à præl. sine consen. capituli: & not. in c. cura, de iur. patro. Adduco etiam vltra præmissa, no. per Bart. in l. si quis mihi bona, in §. iussum. ff. de acquir. hæred. vbi hoc idem aperte firmat, & not. per eundem Bart. & Pau. de Cast. in d. l. si autem plures, vbi hoc etiam firmant, idem etiam firmat do. Panor. in d. c. cum vos.

Nec obstat si dicatur, quòd alienatio feudi facta sine consensu domini est nulla, vt est text. in d. l. imperialem, in prin. cum alijs vulgæ. Sed consensus superueniens non potest confirmare actum nullum, iuxta Theoricam Innoc. in c. cum consuetudinis, de consuetu. per c. auditis, de elect. cum vulgaribus: ergo, &c. Quia respondeo ad hoc tripliciter. Primò, quòd Theorica Innoc. in d. ca. cum consuetudinis, procedit & habet veritatem, quando actus esset nullus ratione defectus substantialium: & ita propriè loquuntur iura per eum alle. quæ loquuntur in materia electionis, & alienationis rerum ecclesiasticarum: 17 dictum tamen doctorum debet intelligi secundum iura quæ allegant secundum Bart. quem oēs sequuntur, in l. non solum. §. liberat. ff. de libera. leg. Secus autè est, quando actus solum est nullus ratione defectus consensus, quia tunc iste defectus consensus potest suppleri etiam ex interuallo: & ita est in proposito, vt supra dixi: & statim latius infra patebit, ita pulchrè & singulariter declarat do. Ioan. de Imo. in d. l. si quis mihi bona, in §. iussum: hoc modo, federe distinctionis concordando dictas duas Theoricas, Innoc. quæ prima facie videntur contrariæ: & allegat gl. ordi. in l. 2. C. de iur. fisci, lib. 10. & ibi hoc ponit Io. de Pla. similis etiam gl. habetur in dict. l. licet, & ita seipsum declarando sentit ipsemet Innoc. pater iuris, in d. c. prudentiam, intelligendo eum prout eum refert & intelligit ibidem dominus Panor. & Ioan. Andr. in regula ratum, in Mercurialibus: & est bonagloss. in cap. nullus alterius terminos vsurpet, q. quæst. 2. Secundò respondeo, & dico, Theoricam domini Innoc. in dict. c. cum consuetudinis, esse veram 18 quando consensus requireretur per modum solemnitatis & formæ: Sed quando de præiudicio consentientis duntaxat agitur, tunc siue ille consensus præcedat siue sequatur, idem est, vt dictum est supra. Ita singulariter dicit Alex. de

Imo. in d. §. iussum, declarando præactam theoricam Innoc. & idem ibi volunt Do. Pau. de Cast. & alij: Ita etiam sentit do. Bal. in l. fi. in §. fallentia, C. ad Maced. Ita etiam expressè declarat suâ theoricam ipsemet Innoc. in d. c. dudum, de reb. eccle. non alie. lib. 6. & hanc declarationem sequuntur ibidem Ioan. Andr. in nouel. & Dominicus de sancto Geminiano. Hoc etiam sentit Specu. in tit. de a. & ore, in §. 1. in versic. sed & filius familiaris licet sit maior, &c. & Bald. multum eleganter in l. 1. in 11. col. in versic. extra queritur, statuto cauetur, &c. C. qui admit. ad bonor. posse. possunt: Vt autem ea quæ dicta sunt, melius intelligantur, sciendum est, quòd quando cunque 20 exigitur consensus illius de cuius solius præiudicio agitur, vt in casu præfenti: tunc nunquam ille videtur requiri per modum solemnitatis vel formæ: Ita dicunt Do. Do. Paul. de Cast. Alex. de Imo. & Do. in d. §. iussum, & Bal. in d. l. per cert. iura, quæ breuitatis gratia omitto: vbi autem requiritur consensus illius, de cuius præiudicio non agitur, tunc est distinguendum, Aut requiritur consensus eius, vt & tanquam superioris, puta episcopi in alienatione rerum ecclesiæ, qui deputatus est à iure quasi pater, tutor, & defensor Ecclesiæ, nec agitur principaliter de præiudicio suo, sed de præiudicio Ecclesiæ, vel contrahentis cum Ecclesiâ: & tunc huiusmodi consensus censetur debere interuenire per modum authoritatis, secundum Archidia. in cap. nullam, & in c. quidam, 18. q. 2. & commemorat Bald. in l. final. §. necessitate, in penul. colum. C. de bonis quæ libe. & sentit originaliter Innoc. in dict. ca. dudum, si eius verba subtiliter ponderentur: & voluit do. Alex. de Imo. in d. §. iussum, Aut requiritur consensus eius non vt superioris, sed vt ipse adfit & videat, an expediat nec ne, de eius tamen præiudicio principaliter non agitur: Exempli gratiâ Statuto cauetur, quòd mulier non possit contrahere sine consensu duorum propinquorum consanguineorum, & tunc huiusmodi consensus videtur requiri per modum solemnitatis & formæ, & ergo talis consensus ex interuallo superueniens non validat contractum: ita declarat dominus Pau. de Cast. & do. Alex. de Imola & Do. in d. §. iussum, & idem Paul. in d. l. si autem plures, & originaliter Bald. in d. l. 1. C. qui admit. ad bon. posse. possunt. Tertio respondeo & dico, quòd theorica domini Innoc. in d. ca. cum consuetudinis, procedit & habet veritatem, vt actus nullus ex consensu superueniente non validetur, etiam vbi aliàs validari posset: vt puta, quia actus esset nullus solum ratione defectus consensus, verum est, vt extunc: sed benè validatur, vt extunc: ita declarat ipsemet Innoc. in cap. 1. de eo qui duxit in matris quam poll. per adul. & est gl. ordi. Io. Andr. in regula non firmatur, de reg. iur. lib. 6. ita etiam declarat ipse do. Io. de Imo. in d. l. si autem, in fi. & Pan. in præall. c. cura, & in præal. c. cum

alle. c. cum vos, vbi benè loquitur: & hoc sufficit proposito nostro, ex quo dictus consensus domini directi interuenit ante mortem dictorum Bernardi & Elizabeth.

Refumendo ergo succinctè sub epilogo ea quæ dicta sunt, tres videntur casus, quantum proposito seruit, in consideratione habendi. Primus vbi in alienatione feudi præcedit consensus domini feudi, & tunc de validitate alienationis eiusdem non est dubitandum. Secundus quando alienationem non præcedit consensus domini feudi, neque etiam subsequitur, vel quia dominus feudi non requiritur vt consentiat, vel quia requisitus consentire recusat, sed feudum ad se capit tanquam commissum propter illicitam alienationem: & hoc casu etiam non est dubitandum, quin alienatio sit inuvalida, & quin dominus feudi possit feudum ad se capere, & reculare adhibere consensum: & hi duo casus sunt indubitabiles: & ergo in decisione negotij præmittendi, iuxta theoricam Ioan. Andreæ super data 6. libri in nouella. Alius & tertius casus considerandus, qui nunc occurrit, & qui aliquid dubitationis habere videtur est, quando consensus Domini feudi non præcessit dispositionem vel alienationem feudi, sed ex post facto secutus est, Dominusque feudi gratam & ratam habens dispositionem de huiusmodi feudo factam, contemptum siue spretum in non requirendo ipsius consensum liberaliter remittit, & actum consensu suo minimè requisito nulliter gestum, perinde valere vult & declarat, ac si consensus suus alienationem præcessisset: & in hoc articulo concludendum est, vt supra dixi, per iura, motiua, rationes, & autoritates supra allegatas. Nec est multum disputandum de huiusmodi consensu Domini feudi, an præcedere debeat, vel sequi: cum ex tenore statuti feudalis, de quo supra in Themate, clarè & aperte pateat, alienationem bonorum feudaliu consensu, confirmatione, vel ratificatione domini directi interueniente, debere subsistere, & suos debitos fortiri effectus. Patet ergo lucidissimè, consensum Domini feudi interuenire posse ex post facto, etiam si iura hoc non dicerent vel docto. Nec credo aliquem ita stolidum, ineptum vel dementem, qui diceret ducem Brabantie non posse aliquem de feudo in ducatu Brabantie situato effectualiter inuestire: sed hoc debere fieri per suos homines curiæ suæ feudalis, quos ad hoc deputauit, quasi sibi ipsi manus ex toto clauerit, contra l. iudicium soluitur, cum ibi notat. ff. de iudic. cum vulgarib. Nec refert, an præactæ literæ consensus, confirmationis, seu approbationis per præfatum dominum Ioannem, an per suum 21 socerum impetratæ fuerint: tunc non interest, per quem preces principi offerantur, l. vniuersis, C. de preci. impera. offer. cum simil. maxime in gratuitis, iuxta gl. in c. nonnulli, in fine,

de rescript. & præcipuè in casu nostro: vbi principi constabat per instrumentum contractus antenuptialis de consensu dicti soceri, & eo magis quia nihil restabat nisi solus consensus principis domini feudi, cui soli ex non requisitione sui consensus iniuria illata fuit.

Cum ergo illustrissimus Romanorum rex Maximilianus, illa tempestate dux Brabantie præfata alienationem seu dispositionem feudi gratam & ratam habuerit, ac consensum suum, vt eo magis viribus subsisteret, accommodauerit, illamque ex post facto confirmauerit, eamque perinde valere voluerit, ac si eiusdem consensus ab initio interuenisset, & ac si coram hominibus curiæ suæ feudalis ducatus Brabantie passata fuisset: Videtur mihi subscripto per prædicta, quòd dispositio dicti quondam domini Bernardi du Spont & suæ coniugis de feudo, vel feudis præactis omnino viribus subsistere debet, Saluo tamè iudicio cuiusq; rectius & per spiciacius sentientis, cui me semper subijcio.

CONSILIVM IX.

S V M M A R I A.

- 1 Verbum Debet in statutis positum importat necessitatem.
- 2 Malitiam hominum obuiandum est non indulgendum.
- 3 Ad eo cuius conscientia aliquid relinquitur, ratio aliqua exquiri nequit. c. nu. 11.
- 4 Prælatorum accusatio non facile admittitur, ne concusis columnis corruat edificium.
- 5 Quando quis melius exerceat officium sibi commissum, ratio minus potest omnibus complacere, cum habeat suum officium exequi sine personarum acceptione.
- 6 Vbi non timeatur repræhensio, securus accedit tator.
- 7 Reprehensibile iudicari non debet, si secundum varietatem temporum statuta quandoq; varientur humana.
- 8 Statuta in dubio secundum dispositionem iuris communis sunt intelligenda.
- 9 Verba constitutionum sunt intelligenda & glossanda, vt euitetur absurditas.
- 10 Filius patrem pro seruanda publica utilitate impune occidere potest. Imo premio afficiendus est.
- 12 Frustra quis extra querit quod intus habet.
- 13 Forma mandati diligenter obseruanda est.
- 14 Commissarius minister iuris est, iurisque formam insequi debet.
- 15 Index dicitur quia ius dicit.
- 16 Iniuriam facit Legum conditori, qui rectè disposita in dubium reuocare contendit.
- 17 Qui aliquid declarat, nihil noui facit.
- 18 Quæere rationem vbi sensum habemus, est infirmitas intellectus.

- 19 *Fatua est questio, qua dubitationem non admittit.*
 20 *Publicatio scrutinio electores amplius non possunt variare, nisi nominatus reperiat indignus.*
 21 *Ex tali zelo qui dicitur zelus non secundum scientiam, dum spiritualis profectus queri videtur, salutis dispendium subsequitur.*
 22 *Quod legitime factum est, poenam non meretur.*
 23 *Ratio Legis inspicienda est.*
 24 *Simulata aequitas duplex est iniquitas.*
 25 *Periculosus est habere modicam peritiam iuris, quam nullam.*



STANTE statuto monasterij, quod cauatur, quod ad instantiam maioris partis sacerdotum professorum, Prior pro tempore existens, per ipsos patres qui monasterium huiusmodi pro tempore visitabant, poterit & debet destitui, non obstantibus quibuscunque statutis & consuetudinibus monasterij, aut cauillationibus, subterfugijs, vel dissimulationibus, in contrarium forsitan allegandis: & quod fratres in petendo destitutionem Prioris relinquunt eorum conscientia: Quaritur de rebus, Primò, vtrù visitatores stare debent verbis fratrum petentiù ab solutionem Prioris, dicentium se honorem Dei & communem utilitatem intendere, maximè vbi ab eis euidens ratio ab solutionis Prioris nõ deponitur: nec de ipso Priore, nisi quod bonus & utilis sit scitur, & vbi ex modo agendi, vel ex confessione petentium minus sincera & iusta eorum intentio probabili agnoscitur.

Secundò vtrum fratres petentes ab solutionem Prioris, & ob causam in casu infrascripto non obtinentes, possint ex vigore clausulæ in dicto statuto positæ aduocare commissarium, scilicet Archidiaconum Antuerpiensem, aut pro se quandam præpositum suum: & vtrum idem Commissarius poterit dictos fratres in aliquo iuuare, vel patres visitatores ad ab solutionem Prioris compellere, seu visitationem anni præteriti irritam iudicare, aut quouis alio modo huic negotio se interponere, dummodo non nisi à præfatis fratribus petentibus aduocatus fuerit, & dum prout in dicto statuto cauatur, prius informationem singulorum fratrum monasterij non habuerit. Tertio, vtrum verba dictæ clausulæ sic capienda sint, quasi petentes ab solutionem Prioris, non possint ex se vel alterius informatione à petitione sua resilire & eam reuocare: & vtrum non licuit rales petentes ad huiusmodi resiliationem informare, sed necessè fuerit, immediatè Priorem absolueret propter hoc quod in dicta clausula habetur, quod non debeat quis cauillationes & subterfugia querere vel impedimèta præ stare, propter quæ forma inclusionis minus posset seruari: Et vtrum huiusmodi informantes,

vel etiam secundum casum istum vno à petitione resiliente, Priorem non absoluentes sint excommunicati, vel excommunicandi secundum tenorem præfate clausulæ.

Ad quæ dubia per ordinem respondendo, dico primò ad primum: Quod licet in illo dubio videatur prima fronte dicendum, quod sic, tum propter verbum † debet in dicto statuto positum, quod importat necessitatem, vt est gloss. ordin. ab omnibus approbata in clem. attendentes, de statu monacho. & canon. regu. & text. clarus in cle. exiui de Paradiso. in versu. itè ordo, de verbor. significat. Tum secundò, quia derogatur quibuscunque cauillationibus, subterfugijs, & dissimulationibus, quæ in contrarium attentari possent, facile autem sub colore iustitiæ possent subterfugia queri, si huiusmodi constitutio non seruetur vt iacet: Sed † malitijs hominum non est indulgendum, imò obuiadum, l. in fundo. ff. de rei vendication. & c. plerunque, de rescript. ergò, & c. Tum tertio, quia dicti fratres relinquuntur in hoc eorum conscientia, † ergo ab eis non potest aliqua ratio exquiri, per doctrinam gl. ordinariæ ab omnibus approbatam in c. statutum, in §. assessorem, super verbo relinquatur, de rescript. lib. 6.

Istis tamen nõ obstantibus, in casu præfati dicendum est contrarium, & hoc ex eo, quia Prior vel alius prælatus est quasi signum positus ad sagittam, nec potest omnibus placere, cum ex officio suo teneatur non solum arguere, sed etiam increpare, interdum suspendere, interdum incarcerare, ex quo & propter quod frequenter odium multorum incurrit & insidias patitur: vnde prouidè sancti patres statuerint, † vt accusatio prælatorum non faciliè admittatur, ne concussis columnis corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsè sed etiam malignè criminatiõ ianua præcludatur. Ista formaliter inquit text. in c. qualiter & quando, 2. de accusation. & ibi domin. Panormitanus dicit, quod quanto † quis melius exercet officium sibi commissum, tanto minus potest omnibus complacere, cum habeat suum officium exequi sine personarum acceptatione. Hinc dicit Apostolus, si hominibus placerem, Christi seruus non essem. & habetur transumptiuè in c. si. 4. dist. & Psalmista ait, Dissipa Deus ossa eorum, qui hominibus placet. Quod si ad nutum fratrum absq; rationabili causa, maximè vbi probabilis coniectura esset contra fratres, Prior deberet destitui vel absolui, Sequeretur necessariò alterum duorum inconuenientium, vel quod Prior deberet complacere & nõ debite exercere suum officium, vel quod eo debite exercente suum officium, in potestate esset fratrum, iugum obedientiæ deponere & eundè destituere: & si sic, tunc contempto gubernaculo disciplinæ nihil restaret, nisi quod religio naufragaretur. Nam teste Chrysostomo, vbi nõ timetur

timetur reprehensor, securus accedit tentator: † facilitas enim veniæ incertum tribuit delinquendi, cap. vt clericorum, de vita & honest. clerico. cum concord. & sic sequeretur effectus contrarius intentioni disponentis: vnde necessariò dicendum est, quod huiusmodi constitutio est per superiorem reformanda, quod fieri potest, † quia non debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, c. non debet, de consanguin. & affini. vel quod huiusmodi constitutio debet intelligi secundum dispositionem iuris communis, prout in dubio † omnia statuta sunt intelligenda, ca. cum dilectus, de consuet. & l. 2. C. de noxa. act. & vtrouque Doct. Intelligendo autem eam secundum ius commune, constitutio erit recta, iusta & æqua, vt scilicet tunc Prior debeat destitui ad instantiam maioris partis sacerdotum professorum, quando id expedire videtur vtilitati monasterij, de qua apparet verè vel præsumptiuè: & non est præsumptio contra fratres, quod malo zelo moueantur. Nephias autem esset dicere, eum remouendum, quando ex remotione, verisimiliter impediretur vtilitas monasterij & regularis obseruantia, Quodcumq; tenim sequeretur absurdum intelligendo verba constitutionis vt iacet, tunc sic intelligenda sunt & glossanda, vt vitetur absurditas: ita determinat Bar. quem omnes sequuntur in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. & est tex. & ibi Panor. in r. colum. in c. solite, de maio. & obed. & gl. in c. dudum, de preben. lib. 6. Intelligendo autem dictam constitutionem, vt iacet, sequeretur absurda & inconuenientia de quibus supra, ergò, & c. Nec dicuntur cauillationes aut subterfugia, quando promouetur utilitas publica, † pro qua obseruanda filius potest de iure impunè occidere patrem, imò præmitio afficiendus est, text. est notabilis in l. minimè. ff. de relig. & sump. fun. & per hæc sunt sublata duo prima motiua. Restat modò respondere ad tertium, q; prima facie videtur aliquid energiz in se habere, sed benè intellectum sui debilitate ruit. Quod enim dicitur, † relictum conscientia suæ non posse compelli vt causam, conscientiam suam sic mouentem exprimat, habet veritatem, quando parte instante, puta Priore instante hoc peteretur. Sed hæc clausula superiorem vel visitatorem non arctat, quin ipse possit & debeat inquirere à fratribus & vnde cumq; veritate, Ista est doctrina glo. ab omnibus approbata, in cle. 1. in verbo oneramus, de iur. patro. & volunt Domi. de sancto Gemi. Benedict. Capra. & alij Doctor. in præll. §. assessorem. Ex quibus patet verus intellectus dictæ constitutionis, quæ hoc modo intellecta congruit iuri communi, & est rationalis & utilis monasterio. Aliter autem intellecta, est damnosa Ecclesiæ, religioni contraria, præbens occasionem delinquendi: & vt omnia vno verbo claudam, ten-

dens ad noxam. Quare ita, vt præmittitur est intelligenda, vel per superiorem reformanda, argumento c. suggestum, de decif. Sed quia sic, vt præmittitur, rectè intelligi potest, non est opus superiorem accedere, frustra † enim quis extra querit, quod intus habet: & frustra fit per plura, quod æquè benè fieri potest per pauciora, vt voluit princeps philosophorum Aristot. 1. Physicorum. & commemorat gl. ord. in cle. vnica circa prin. de summa trin. & fide catholica. Et tantum de hoc dubio.

Ad secundum verò dubium prægnans, duo quæ sita in se continens, Respondeo breuiter, quod licet Archidiaconus Antuerpiensis commissarius in casu obscuritatis, difficultatis, vel ambiguitatis, emergentis circa formam inclusionis, pro declaratione dubiorum iuxta formam eiusdem adiri posset: tamen idem commissarius formam in ea positam seruare teneatur, & capere prius informationem à singulis fratribus, † cum forma mandati sit diligenter obseruanda, l. diligenter. ff. manda. & c. cum dilectis, de rescript. Nec video, quod commissarius posset dictos fratres in aliquo iuuare, vel patres visitatores ad ab solutionem Prioris in casu dubij præcedentis compellere, seu visitationem anni præteriti irritam iudicare: cum illa, vt ibi dixi, fuerit per ipsos visitatores ritè, legitime, & vtiliter facta: quare debet habere firmitatem, & sic debet insequi formam iuris, l. nam & ipsum, cum sua gloss. ff. de iustit. & iur. Dicitur enim iudex, † quia ius dicit, cap. forus, de verbo. significat. Cum ergo habeat ex officio cõseruare ius, non debet id quod iuste & legitime factum est, impugnare vel retractare, l. alius. ff. si serui vendicetur. † In iuriam enim facit legum conditori, qui rectè disposita in dubium reuocare contendit, l. nemo, C. de summa Trinit. & fide Cathol. & commissarius aditus per fratres declarare debet statutum, de quo supra, debere intelligi secundum ius commune: qui enim declarat, † nihil de nouo facit, l. hæredes palam. ff. de testam. & quia luce clarius est, & manibus palpabile, huiusmodi statutum intelligi debere secundum ius commune, vt vitentur inconuenientia & absurda, de quibus supra, frustra ad habendum de super declarationem aditur iudex, quæreret enim rationem, vbi habemus sensum, est in firmitas intellectus, vt inquit Bald. in rubric. ff. de rerum diuisio. & super uacuis laborat impendijs, qui solem facibus certat adiuuare, cum gratia plenitudo adiectione non egeat. c. q. 1. c. si omnia, cum sim.

Ad tertium autem dubium meo iudicio magis fatuū, quàm dubitabile, vt vtar verbis Celsi Iureconfulti, in l. Domicius Labeo. ff. de testam. dico breuiter: † quod petens destitutionem vel ab solutionem Prioris nedum potest sed debet resilire à proposito, quando malo zelo motus ad

tus ad hoc proslijt : & visitatoribus licuit, imò ex officio eis incumbere, fratres quos verisimiliter malo zelo motos viderunt, ad resiliendum inducere: cum hoc ad eorum spectet officium, quibus commissio negotio visitatoris, omnia videntur commissa, sine quibus id expediti com modè non possit, ca. præterea, de offic. deleg. & l. 2. ff. de iurisdic. omnium iud. Plus enim quam ridiculum est, dubitare, an à malo gesto vel incepto possit recedi aut resili, vel an quis ad resiliendum possit induci: Cum nihil aliud clamet sancta Mater Ecclesia in illis verbis, Reuertere, reuertere Sunamitis, &c. Nec in contrarium facit, quòd fortè obijci posset per fratres de c. publicato, de elect. vbi habetur, † quòd publicato scrutinio, electores non possunt amplius variare. Quia respondeo dupliciter, Primò, quòd id ibi specialiter statuitur in prouisionibus Ecclesiarum cathedralium vel regularium, per quarum vacationem Ecclesiæ dicuntur viduata Pastore, in quibus seruanda est forma capit. quia propter, de electio. In alijs autem secus est, vt in dictis iuribus notat. per Doctores. Secundò dico, quòd etiam in casu, in quo seruanda est forma dict. c. quia propter, non habet locum in dict. cap. publicato, quando nominatus in scrutinio reperitur indignus: Imò tunc licitum est variare publicato scrutinio, & punitur persistens in sua nominatione, text. est de hoc in ca. perpetuè, & ibi gloss. super verbo præstiterunt, de elect. libr. 6. quòd seruit proposito, & sic in nullo obstat. Nec dici potest, quòd inducere fratres ad viam veritatis, est querere cauillationes vel subterfugia: zelus enim fratrum, cui deest iudicium rationis, non est commendandus, sed reprobandus: quia ex tali zelo, † qui dicitur zelus non secundum scientiam, dum spiritualis profectus quæri videtur, salutis dispendium subsequitur: vt formaliter inquit, text. in c. non solum, de reg. li. 6. Plus enim quam ridiculum est dubitare: An visitatores ex huiusmodi informatione, vel non destitute Prioris, aliquam censuram incurrerint, qui premio affici deberent pro eo, quòd vtilitatem publicam dicti monasterij non tam feruenter quàm sincere sunt prosecuti, præalle. l. minimè † quòd enim legitime factum est, poenam nõ meretur, l. Grachus, C. de adulter. & ca. qui peccat, 23. q. 4. Quinimò valde reprehendendi sunt fratres, qui vt scioli literæ dictæ constitutionis, & non rationi temerè & pertinaciter inhærere præsumunt. † Non enim constitutionis verba, sed sensus non superficies, sed medulla & radix rationis inspicienda est, c. Marchion. 1. quæst. 1. & l. scire leges, ff. de legibus. Ratio enim legis est anima legis, vt ibi: vnde ex prauo intellectu & adhæsiōe literæ, errores & hæreses pullulant: cum litera occidat, d. c. Marchion: Hinc etiam sub specie boni duplex malum perpetratur. † Si mulata enim æquitas duplex est iniquitas. Nam

malum facit, & bono abutitur, teste Gregorio, de quo etiam commemorat glo. ord. in cle. 1. de religio. dom. & ergo his est obuiandum, ne modicum fermenti totam massam corrumpat, iuxta nota. in l. si vnus, in §. pactus ne peteret, ff. de pac. & no. in c. vbi periculum, in princ. de elect. libr. 6. Hinc dicit Panor. in c. extirpanda, in 3. notabili, de præben. † quòd periculosius est habere modicam peritiam iuris, quam nullam: quia modica peritia iuris quandoq; ducit in errorem, sed prorsus inexpertus consulit alios. Et tantum de tertio & vltimo dubio.

CONSILIVM X.

S V M M A R I A.

- 1 *Jurans sibi ab aliquo damnum fuisse illatum, vt verum iuret, duorequiruntur.*
- 2 *Damnum sustinere dicitur, qui diminutionem sui patrimonij patitur.*
- 3 *In culpa est qui non facit, quod facere debet.*
- 4 *De periurio nemo culpatus potest, nisi falsum, & id scienter & dolose iurauerit.*
- 5 *Errans, etiam in iure, dolo caret.*
- 6 *Causa quælibet etiam iniusta, dummodo sit adparens, & colorata excusat, quem à dolo, maxime iuris ignarum.*
- 7 *Bona fides causari potest etiam ex iniustis & temerarijs causis.*



ASVS super quo iuris consilium petitur est talis. Quidam Ioannes de Gheeruliet fuit obligatus cuiusdam Danieli Iacobs in summa 45. librarum grossorum monetæ Flandriæ: Pro quo Ioanne quidam Petrus vvillems fideiussit: Qui siquidem Petrus vvillems habuit quendam debitorem Gerardum vvillems de Antuerpia, sibi in summa 25. librarum grossorum dictæ monetæ Flandriæ obligatum, quem Gerardum corâ legislatoribus oppidi Verensis in causam traxit: Inter quas partes ad eò processum est, qd præfatus Gerardus, præfato Petro in præfata summa fuit condénatus, & p solutione præfati iudicati, dictus Ioannes de Gheeruliet nomine præfati Gerardi medietatem cuiusdã domus nuncupatæ sancta Anna, præfato Petro vvillems, ad quem medietas eiusdẽ domus pleno iure perantea spectabat in solum dedit, ex post autem dictus Daniel nedum medietatem præfate domus dicto Petro vvillems, vt præmittitur, in solum datam: sed etiam aliam medietatem ad præfatum Petrum pleno iure, vt præmittitur, spectantem: & sic rotam domum ob non solutionem dictarum 45. librarum grossorum dictæ monetæ Flandriæ, in quibus præfatus Ioannes ipsi Danieli, vt præmittitur, erat obligatus, euicit, & sibi adiudicari obtinuit. Quapropter dictus Petrus vvillems præfatum Ioannẽ de Gheeru-

de Gheeruliet, p recuperatione damni sustenti, coram præfatis Legislatores conuenit, ac medio suo iuramento declarauit, se fuisse falsum præmissorum occasione à dicto Ioanne damnnum 45. librarum grossorum dictæ monetæ Flandriæ: diffamatur modò dictus Petrus de periurio, quasi plus iurasse debuisset, quam damnnum sustinuit: ex eo quòd tempore præstiti iuramenti medietas dictæ domus sibi Petro in solum data per præfatum Danielem, tãquam ad dictum Ioannem spectans fuit euicta: Et sic in effectu non videtur dictus Petrus sustinuisse damnnum, nisi in medietate præfate domus pridem ad se spectante. Quæritur, an rectè inculpetur de periurio, nec ne.

In quo dubio, omisis superfluis, videtur mihi subscripto sine aliqua hæsitacione, dictum Petrum vvillems nullo modo de periurio inculpari posse: tum primò, quia verum iurauit: quòd sic deducitur, † nam vt iurans sibi ab aliquo damnum fuisse illatum verum iuret, duo duntaxat requiruntur. Primum, quòd ille qui iurat, verè damnum sustinuit: Secundum, quòd illud damnum culpa illius qui illud intulisse dicitur, accidit: cap. fina. iunct. gloss. prima ibidem, de iniur. & damn. dat. sed in casu præfenti vtrumque concurrat: quare sequitur, quòd dictus Petrus de periurio inculpari non potest. Quòd autem dictus Petrus damnnum 45. librarum grossorum dictæ monetæ Flandriæ per eum iuratum sustinuit, patet: quia præfatus Daniel præfata totam domum ad valorem præfatum per Legislatores antefatos æstimatam, vt mihi asseritur, pro præfato debito 45. librarum grossorum euicit: quæ quidem domus ante euictionem huiusmodi, in patrimonio præfati Petri pleno iure fuit, vt in casu ponitur: Cum igitur præfatus Petrus huiusmodi domum in suo patrimonio ante euictionem, vt præmittitur, existentem, per euictionem dicti Danielis amiserit: Sequitur quòd damnum vsque ad summam iuratum sustinuit: † cum damnnum sustinere dicatur, qui diminutionem sui patrimonij patitur. l. 3. ff. de dam. infect. Quòd autem dictus Petrus huiusmodi damnnum sustinuit culpa præfati Ioannis de Gheeruliet, patet, quia dictus Petrus amisit nedum medietatem dictæ domus, quæ pridem erat sua, sed etiam reliquam medietatem sibi, vt præmittitur, in solum datam, ex eo, quòd præfatus Ioannes præfata summam 45. librarum grossorum dictæ monetæ Flandriæ, in qua ipse Ioannes, vt principalis, & præfatus Petrus fideiussorio nomine, antefato Danieli obligati fuerunt, non soluit, & sic fuit in culpa, † quia non fecit, quòd facere debuit. l. culpa. & l. qui non facit, ff. de regu. iur. prout consuluit pulchrè in simili casu Panor. in consi. suo 21. secundi volu. Si enim dictus Ioannes præfato Danieli suo creditori de prædictis 45. libris grossorum, vt debuit, satisfecisset: præ-

fatus Petrus vvillems præfata domum, quòd ad neutram medietatẽ perdidisset: & sic verum est dicere, quòd dictus Petrus damnnum vsq; ad summam iuratum culpa præfati Ioannis sustinuit, & sic verum iurauit, & per consequens de periurio per quempiam inculpari non potest. Tum secundò, † quia nemo de periurio culpari potest, nisi falsum & id scienter & dolosè iurauerit. l. qui iurasse, in princ. & ibi Pau. de Cast. & DD. ff. de iureiur. & voluit Bal. in l. obseruare, in §. proficisci. in 3. col. ff. de offi. procon. & lega. & Pau. de Cast. in l. si ff. qui satisfida. cogon. & Alex. in suo consilio 92. primi voluminis. Sed dictus Petrus non iurauit, vt supra deductum est, nec etiam fuit in dolo, quia habuit nedum iustam sed iustissimam causam credendi & iurandi, se vsque ad summam præfata fuisse damnificatum, prout verè damnificatus fuit, ex quo damnnum dictæ domus prius apud eum existeret, vt præmittitur, perdidit: In quo etiam si errasset (vt prima facie apparet, ex eo quòd medietas præfate domus tempore præstiti iuramenti fuit sibi abiudicata) non tamen dici posset fuisse in dolo, † quia errans etiam in iure dolo caret. §. quòd autem. Institut. de vfucapio. Vbi credens partum ancillæ ad vfuctuarium spectare, & sic in iure errans excusatur à furto: quòd sine dolo non committitur: † Imò quælibet causa etiam iniusta, dummodò sit apprens & colorata, excusat quem à dolo, maxime iuris ignarum: textus est ad literam in ligitur, in princ. ff. de libe. causa, & vult gloss. in l. i. in fin. ff. de abige. & gloss. in l. i. in fin. ff. si quis ius dicen. non obtempe. & Angel. in l. plagij. C. ad leg. Flau. de plagia. vnde dicit Bald. in l. i. in fin. per glo. ibi. C. vbi causa status termi. quòd bona † fides potest causari etiam ex iniustis & temerarijs causis. Cum ergo dictus Petrus iuste credere potuit, damnnum vsque ad summam iuratum culpa præfati Ioannis sibi fuisse illatum, vt ex præmissis patet, prout verè sustinuit: Sequitur quòd in nullo dolo fuit, & sic de periurio inculpari non potest, iuribus præalleg. Nec obstat, quòd tempore præstiti iuramenti dictus Petrus non habuit dominium partis domus sibi in solum datæ: quia ex hoc non sequitur, quòd præfatus Petrus tempore præstiti iuramenti damnnum culpa ipsius Ioannis non sustinuit, imò ex hoc sequitur contrarium, scilicet quòd damnnum sustinuit, quia domo carere debuit, quòd quidem damnnum durauit tempore præstiti iuramenti, & sic verum fuit dicere, quòd dictus Petrus tempore præstiti iuramenti licet non fuit dominus domus, damnnum præfatum sustinuit: non enim iurauit se dominum domus, sed se damnnum ex amissione domus sustinuisse, prout verè sustinuit: Aliàs enim argumentum concluderet etiam de alia medietate domus, pridem ad præfatum Petrum pleno iure spectante, & sibi tempore præstiti iuramenti

ablata, de qua tamen nemo dubitat, quin in illa parte damnum sustinuit. Concludendo ergo dico, dictum Petrum per quempia de periurio inculpari non posse.

CONSILIVM XI.

S V M M A R I A.

- 1 Ecclesia non iudicat de occultis.
- 2 In foro conscientie creditur unicuique.
- 3 Dans fidem suam matrimonialem mulieri, non potest deinde commiseri alteri, absque peccato mortali.
- 4 Dimerere an liceat ab ista quam duxit in in facie Ecclesie, & adherere illi cui prius fidem dedit, &c.



ASVS, super quo à me in foro conscientie consilium petitur talis est. Quidam coniugatus fatetur se per prius fidem suam matrimonialem dedisse alteri mulieri hoc idem confitenti, de hoc tamen aliter non apparet: modò iste compunctus conscientia, petit sibi salubriter consuli. Queritur, quid sibi consulendum erit. In hoc casu, quò ad forum contentiosum clarum est, quòd non possunt separari, † ex quo Ecclesia non iudicat de occultis, nec est eis hoc dicentibus in præiudicium matrimonij solenniter contracti credendum, text. est in cap. super eo, de eo qui cognoscit sanguinem vxoris sue. Quò verò ad forum conscientie, † ubi creditur unicuique, aliud est. Nam dicendum est tali coniugato, quòd illa quam subduxit in facie Ecclesie, attentata confessione sua (in quantum illa vera sit) non est vxor sua, † sed prima, cum qua clandestinè contraxit, licet illud coram ecclesia probare non possit: & sic ex consequenti est sibi dicendum & consulendum, quòd illa quam postea in facie ecclesie superduxit, non potest vnquam carnaliter cognoscere, quin committat peccatum mortale, siue hoc faciat reddendo siue exigendo debitum: text. est apertus in cap. inquisitioni, de sententia excommunicata in princ. & ratio est, quia ex quo pro certo scit, se prius alteri dedisse fidem suam conjugalem & reciprocam recepisse, scit & scire debet, istam non esse suam vxorem, & sic ei commiseri non posse absque peccato mortali. Sed dubium est, an debet † se diuertere ab ista quam duxit in facie ecclesie, & adherere primæ: vel an potius debeat manere cum illa quam duxit in facie ecclesie, absque eo tamen quòd eam cognoscat carnaliter, sed habendo eam quasi fororem. Super quo puncto dico breuiter sub correctione melius sentientis: quòd si prima induci potest ad continendum vel intrandum religionem, & sit scandalum in diuertendo à secunda, consulo quòd maneat cum secunda, quam vt præmissi

habeat duntaxat vt fororem, non autem vt vxorem. Si autem prima ad id induci non possit, & timeatur de incontinentia, tunc dimissa secunda, etiam si scandalum oriretur, adhæreat primæ, & sustineat potius censuras, quam quòd maneat cum secunda. Ita sentio per doctrinam doctorum tam theologorum, quam canonistarum in c. is qui fidem, de sponsal. & in c. a. de noui ope. nun. cum sim. Nec mirum si aliud consuleretur in foro conscientie, & aliud obseruandum dicatur in foro exteriori seu contentioso: quia simile videri potest in c. tua nos, de sponsa. & ratio diuersitatis patet ex supradictis, iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM XII.

S V M M A R I A.

- 1 Maritus fundum dotalem per vxorem alienat, non obstante consensu ab initio adhibito & pœna adposita, vendicare potest. & num. 23.
- 2 Minus sibi præiudicat qui consentit alienationi, quam qui alienat.
- 3 Consensus per creditorem præstitus debitori, vt res sibi obligata per debitorem vendatur, non præiudicat, si res non vendatur.
- 4 Voluntas hominis ambulatoria est vsque ad mortem.
- 5 Mandatum de sui natura est reuocabile.
- 6 Testamentum viri & vxoris in una charta factum, potest vno decedente, à superstite pro sua parte reuocari.
- 7 Pater potest reuocare mortis causa donationem per filium ex bonis patris, ipsi consentiente factam.
- 8 In profecturijs non potest fingi donatio inter patrem & filium in potestate existentem. & num. 28.
- 9 Fictio non habet locum, ubi non cadit veritas & naturalis æquitas.
- 10 Vxor donare vel legare dicitur, quando maritus rem ipsius ea consentiente legat vel donat. & num. 26.
- 11 Consentiens alteri, vt rem suam in testamento alicui legat, sibi præiudicat, sicut præiudicat et sibi si consentiret contractui.
- 12 Argumentum à speciali optimum est in iure argumentum.
- 13 Mulier consentiendo donationi, ppter nuptias alienationi, nō præiudicat sibi sine lapsu bini, &c.
- 14 Per actum voluntarium non inducentem expressum sed duntaxat tacitum consensum, quis sibi præiudicat.
- 15 Alienare & alienationi consentire equiparantur quò ad reuocationem. & nu. 21. & 24.
- 16 Fallere fidem graue est.
- 17 Consilium in alterius detrimentum mutare non licet.
- 18 Consensus semel præstitus, verbis etiam dubijs, est irrevocabilis.

19 Rem

- 19 Rem alterius leganti consentiens non potest postea actum istum impedire per penitentiam.
- 20 In contractibus principalibus mulieres equiparantur viris.
- 22 Ius questum alicui inuito auferri non potest.
- 24 Aliud est alienare, aliud alienationi consentire, &c.
- 25 Voluntatis mutationem seu reuocationem consensus quatuor impediunt, &c.
- 26 Donatio inter virum & vxorem valet, quando res non est per mansura apud maritum vxore consentiente sed transferta ad alium.
- 27 Incapax capere potest, vt incapax restituat.
- 29 Lex in dubio intelligenda est, vt loquatur de materia tituli sub quo sita est.
- 30 Cuius nomine actus celebratur, inspicendum est.
- 31 Communior opinio doctorum firmiter rationibus stabilita quam alia, in iudicando retinenda est.
- 32 Mulieri non virgini iudici potest viduitas, ita quòd conuolando ad secunda vota perdat legatum.
- 33 Vxor capiens legatum tenetur prestare cautionem de restituendo rem legatam cum fructibus si conuolauerit ad secunda vota.
- 34 Vbi casus legis habetur, ubi nulla est dubitatio.
- 35 Remittentibus actiones suas non datur amplius regressus ad eas.
- 36 Eligendo vnā ex duabus vijs contrarijs, alteri renunciare videtur.
- 37 Nemo censetur renunciare iuri quod ignorat sibi competere.
- 38 Consensus nihil magis contrarium est, quam error.
- 39 Renunciatio omnibus iuribus & bonis, qua habet vel habere sperat, intelligitur renunciatio iuri ex causa de presenti competenti.



ASVS, super quo iuris consilium petitur, talis est A. & B. coniuges constante eorū matrimonio procreauerunt simul duas proles, & plura diuersa bona tam mobilia quàm immobilia simul acquisuerunt: in quibus & alijs per eos hinc inde in subsidij matrimonij apporatis (si aliter dispositum non fuisset) superstiti eorundem de iure municipali loci, vsusfructus debebatur: Tandem dictus A. aduersa valetudine laborans de consensu dictæ B. suæ vxoris suū condidit & ordinauit testamentū, in quo inter alia voluit & ordinauit, quòd si contingeret dicta B. manere in viduitate, quòd ipsa in eum euentum haberet & consequeretur vsusfructū omnium bonorum suorum: Si verò contingeret eam ad secunda conuolare vota, in eum euentū voluit eandem quingentis florenis annuis quò diu ipsa viueret per eam ex bonis huiusmodi recipiendis stare contentam, dicta B. in hoc vt præmittitur suū expresse præbente consensum. Quo testamento sic condito, & dicto A. adhuc in humanis agente sed agonizante, ita quò de eius vita desperabatur, præfata B. seorsum dicitur pœnituisse, & consensum

huiusmodi reuocasse: qua reuocatione facta, dictus A. ab hoc seculo migravit, duabus suis prolibus & pluribus bonis post se relictis: Tandem C. matrimonium cum filia dicti quòdam A. & B. in facie sanctæ matris ecclesie contraxit, & præmissum forum ignarus ad instantiā dictæ B. coram lege loci pmissit, quòd quādiu dicta B. viueret in humanis, ipse quingentis florenis annuis stare contentus, nec ab ea plus in eius vita quouis modo peteret: Exposita autem dicta B. ad secunda conuolauit vota, & deinde ad notitiā dicti C. peruēnit, per dictū A. de consensu d. B. testamentum sic vt præmittitur fuisse conditū. Queritur nunc de tribus.

Primò, an consensus huiusmodi post factum testamentum per præfatam A. fuit per dictā B. reuocabilis, ita quòd ipsa pœnitere potuit.

Secundò, an dicta B. per præfatam A. viduitas iudici potuit.

Tertiò, an præfatus C. per pmissionem & renunciationem, de qua supra, sibi præiudicauit.

Super quibus dubijs mihi transmissis per ordinem respondendo, instabo aliquāter circa primū, quòd cæteris plus difficultatis habet, adducendo aliqua motiua pro parte veritati opposita, vt veritas eius clarius appareat & melius elucescat. In qua siquidem questione, prima consideratione videtur dicendum, quòd consensus huiusmodi fuit & est reuocabilis, medijs infra scriptis.

Primò per notata Spec. in ti. de emp. & vend. in §. tertio loco notandum est, in versu. sed pone vxor, cum seq. vbi concludit, quòd si vxor † vendit fundum dotalem marito consentiente, & non contrauenire sub pœna promittente, quò tamen illo non obstante, maritus potest vendicare fundum dotalem, & sic venire contra, nec incidit in pœnam: ergo etiam in casu præfati videtur, quò consensus huiusmodi fuit reuocabilis.

Secundò hoc videtur per not. glo. ordi. quam sequuntur Bar. Bal. Io. de Imo. & Doct. in l. cum pater. in §. libertis. ff. de leg. 2. vbi habetur, quòd si prohibitus alienare consentit alienationi partem suam per vnum ex libertis, admittitur nihilominus ad partes postea alienatas, vbi tamen non admitteretur, si ipsemet suam partem alienasset: & sic minus † sibi præiudicat qui consentit alienationi, quam qui alienat: ergo huiusmodi consensus videtur reuocabilis.

Tertiò istud videtur per l. sicut, in §. si voluntate. ff. quibus mod. pign. vel hypo. fol. vbi habetur, quòd consensus † per creditorem præstitus debitori, vt res sibi obligata per debitorem vendatur, non præiudicat creditori, si res per debitorem non vendatur: Et sic ibi videtur probari, quòd consensus re integra est reuocabilis: sed in casu præfati tēpore reuocationis res fuit integra, vt videtur, quia dispositio testamentaria tēpore reuocationis nondum fuerat sortita effectum, cum dictus A. testator adhuc vixit in humanis, vt ponitur in themate, & sic

4 & sic ¶ voluntas eius fuit ambulatoria vsque ad mortem. l. 3. §. fina. cum l. seq. ff. de adimen. lega. & cap. cum Marthæ, de celebratione missa. cum similibus. ergo, &c.

Quartò istud videtur, quia consensus huiusmodi nihil aliud videtur importare, quam mandatum, vt dicit Bart. in l. cum quis decedens. in princip. ff. de lega. 3. & idem Bart. in l. si fundum per fideicommissum. ff. de leg. 1. & idem Bart. in consilio suo 211. sed mandatum ¶ de sui natura est reuocabile. §. rectè. Instit. manda. cum vulg. ergo, &c.

Quintò, istud confirmatur per text. in l. final. C. de pact. vbi tex. expressè decidit, quòd ad hoc quòd consensus præiudicet consentienti in casu illius legis, requiritur qd ipse consentiens in eo perseueret vsque ad extremum vitæ spaciū: ergo etiam ita videtur dicendum in proposito.

Sextò, istud videtur per id quod eleganter consuluit Oldra. in cons. suo 174. vbi concludit, quòd si ¶ vir & vxor in vna charta faciant testamentum, altero eorum decedente, poterit superstes de parte sua aliter disponere & reuocare dispositionem prius per eum factam: quam decisionem sequitur Io. And. in addi. ad Specul. in tit. de testa. in §. 1. in princ. & dicit ita de facto fuisse indicatum: licet de Oldrado mentionē non faciat, ergo etiam ita videtur dicendum in proposito, maximè testatore adhuc viuente.

Septimò, pro hac parte faciunt notata Cyn. Salic. & Doctor. in l. nec fratris. C. de dona. cau. mort. & notata Bart. Ioan. de Imol. & Doct. in l. qui precio. ff. de dona. cau. mort. & not. eiusdem in l. 2. in princ. ff. de donat. & not. per Ioan. And. in addi. ad Specul. in tit. de instrum. adi. in §. porrò, in princ. vbi concludunt, quòd si filius familiaris ¶ donet causa mortis de consensu patris sui rem ipsius patris, poterit nihilominus patrem talem donationem reuocare, quod est verum, etiam si pater per stipulationem promisit bona donata per filium tradere ipsi donatario post mortem filij: ita consulendo dixit singulariter do. Pet. de Ancho. in consilio suo 76. ergo etiam ita videtur dicendum in proposito, maximè cum ratio quæ militat in patre respectu filij, militet etiam in marito legante rem vxoris de consensu eius. Sicut enim filio familiaris donante rem patris, pater videtur donare donatario & non filius, ex quo ¶ in profectitijs non potest fingi donatio inter patrem & filium in potestate. l. 2. & ibi notatur per gloss. & Doct. C. de inoffi. donati. cum profectitia etiam hodie quarantur patri. l. cum oportet. C. de bon. quæ libe. Ita etiam est in marito legante rem vxoris de eius consensu: nam ipsa vxor consentiens, videtur legare, & non maritus: quod patet, quia non potest fingi donatio inter virum & vxorem: nam vera donatio inter eos cadere non potest. l. 1. & per totum titu. ff. de dona. inter vir. & vxor. ergo nec

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

dit veritas & naturalis æquitas, vt vult Bart. in l. si is qui pro emptore, in 3. col. ff. de vsucap. Si ergo vxor quæ consentijt dicatur legare, & nõ maritus: ergo ipsa poterit pœnitere, cum eius sit nolle, cuius est & velle, regul. eius est nolle. ff. de reg. iur. cum simil. & quòd vxor ¶ dicatur donare vel legare, quando maritus rem ipsius ea consentiente legat vel donat, probò per text. ad hoc quasi expressum, & ibi hoc notat Bald. & Sal. in l. si liqueat, in fi. C. de inof. do. Sequitur ergo, qd huiusmodi consensus fuit & est reuocabilis.

Præmissis tamen non obstantibus, arbitror contrarium esse verissimum: quod deduco medijs infrascriptis.

Primò per tex. optimum in d. l. sicut, in §. venditionis, vbi habetur, ¶ qd consentiens alteri, vt rem suam in testamento alicui legat, sibi præiudicat: & ibi Ang. dicit, quòd ita præiudicat sibi quis consentiendo testamento, sicut præiudicaret sibi si consentiret contractui: & ita per illum tex. etiam expressè dicunt Bald. Sali. Iason & Doct. in l. cum alienam. C. de lega. & idem Iason in l. cum proponas. i. C. de pac. & in alijs pluribus passibus. Modò sic est, qd consensus præiudicatus in contractu, præiudicat irreuocabiliter, quod patet arguendo per locū à speciali, ¶ quod est optimum argumentum in iure. l. ius singulare, & l. quod verò contra. ff. de legi. & vult gloss. ordi. & DD. in c. præfenti, in §. loca. de præb. lib.

6. Speciale enim est in muliere, quòd ¶ consentiendo alienationi donationis propter nuptias, sibi non præiudicat per consensum sine lapsu biennij & alijs solennitatibus, de quibus in Authen. siue ad me. C. ad Velleia. ergo in contrarium est ius commune, d. l. ius singulare, & præal. l. quod verò contra. & per consequens, consensus præiudicatus in vltima voluntate irreuocabiliter præiudicat, pro quo etiam adduco text. cum gloss. in l. cum quidam. C. de adm. tut. vbi dicitur, quòd qui consentit, sua iura perdit: & idem probatur in l. 2. in 2. responso. C. si aduer. dona. & in l. penul. in fin. & l. fin. ff. de inoffi. test. ¶ vbi etiam per actum voluntarium nõ inducentem expressum, sed duntaxat tacitum consensum, quis sibi præiudicat.

Secundò pro isto adduco theoricam Iasonis in l. quoties. i. C. de fideicom. vbi dicit, qd alienare & alienationi consentire æquiparantur quoad reuocationem: ¶ quod enim semel placuit, amplius displicere non potest, secundum eum: regula, qd semel, de reg. iur. lib. 6. Ab initio enim liberum est contrahere vel non contrahere, consentire vel non consentire: sed postq̄ contractum est, vel postq̄ consensus est præstitus, contrahere non potest. l. sicut ab initio. C. de action. & oblig. & ibi Bar. ponit illud vulgare: verba ligat homines, taurorum cornua fues: ¶ grauè enim est fidem fallere. l. 1. in princ. ff. de constit. pecu. Hinc est, quòd inconstantia reprobatur. l. nunq̄. ff. de coll. bono. ¶ Nec debet quis mutare consi-

11

12

13

14

15

16

17

18

19

consilium in alterius detrimentum: regula, mutare, de regu. iur. lib. 6. Et illiusio seu variatio est vitanda, cle. cum illiusio, de renuncia.

Tertiò id probò autoritate Oldra. in con. suo 243. vbi concludit, ¶ quòd consensus semel præstitus etiam verbis dubijs, est irreuocabilis, per iura & rationes, de quibus per eum ibi.

Quartò id probò autoritate Bal. in l. senium. C. qui test. face. poss. vbi in terminis quæstionis nostræ expressè dicit, ¶ quòd quando alius q̄ filius, qui est in potestate patris, legat rem alterius illo consentiente, talis consentiens non potest impedire actum per pœnitentiam: ex quo alteri ius legandi quæsitum est vel donatum, & allegat aliqua ex iuribus supra alle. Et hoc confirmatur ex eo, quia huiusmodi consensus videtur habere speciem quandã contractus incidentis in ipsa vltima voluntate, quod fieri potest iuxta no. gl. & DD. in l. heredes palã, in fi. de test. & habetur per Cy. & Doct. in l. cum antiquitas. C. eo. titu. ergo nimirum, si huiusmodi consensus, maximè postquam dictus A. illum insequendo testatus fuit, sit irreuocabilis, per regulam d. leg. sicut ab initio. Est enim regula generalis: ¶ quòd in contractibus principalibus mulieres æquiparantur viris, tex. est in l. & si à muliere, & ibi Bal. C. de instito. Est etiam alia regula generalis. ¶ quòd qui non potest alienare, non potest alienationi consentire. l. 2. C. si aduer. dona. & ibi Bald. Et econtrã qui potest alienare, potest alienationi consentire & sibi præiudicat. l. fideiussor. §. 1. ff. de pigno. & l. Caius. ff. de pigno. acti. & notatur per omnes in l. quæ dotis. ff. soluto matrimo.

Vltimò pro isto facit l. fin. ff. de pactis: ex quo ¶ tenim semel ex tali consensu dicto A. quæsitum est ius seu facultas disponendi de bonis seu rebus, in quibus dicta B. habitura erat vsumfructum, non potest tale ius eo inuito sibi auferri, vel consensus huiusmodi reuocari, sicut sibi dicitur in exceptione quæ sita fideiussori per pactum principalis debitoris.

Restat modò respondere ad obiecta in contrarium. Et primò non obstat dictum Specul. ¶ quia in casu suo erat prohibita alienatio per legem, vnde nimirum si consentiens potuit venire cõtra factum proprium. l. post mortem, cum ibi no. per gl. & Doct. ff. de adop. & c. nosti. & ibi gl. & canonista, de elect. In casu autem præfenti non fuit phibitio legis, & potuit dicta B. favori sibi ex iure municipali competenti renunciare, per regulam l. si quis conscribendo. C. de pact.

Non obstat etiam gl. d. §. libertis, quam ibi sequuntur Doct. quia casus ille nihil commune habet cum casu præfenti. Ibi enim solùm dicitur, qd propter consensum adhibitum in alienatione partis facta per vnum ex libertis non præiudicat sibi consentiens in partibus alienatis postea per alios, in quarum alienatione nõ præstitit consensum, quæ conclusio stat cum conclu-

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

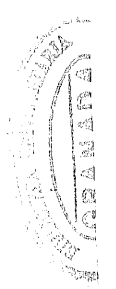
30

sione supra capta, cum ibi nihil dicatur de reuocatione consensus. Certum est enim, ¶ qd aliud est alienare, & alienationi consentire. l. aliud, in prin. ff. de reg. iur. quòd ad tres pulchros effectus, quorum primus habetur in d. §. libertis, iunc. gl. secundus in l. si pater, in fi. ff. de manum. vin. & tertius in l. quidã. ff. de eni. & ibi Ang. Sed quo ad reuocationem paria sunt alienare & alienationi consentire, vt supra dixi, & sic non obstat.

Non obstat etiam tertium de dicto. §. si voluntate, quia in d. §. si voluntate, consensus non præiudicat creditori, ex eo, quia debitor non alienauit rem, & minimè propter pœnitentiam creditoris: quia de pœnitentia vel reuocatione eius verbum nullum ibi habetur. Præterea in casu præfenti postquam dictus A. testamentum condidit insequendo consensum dictæ B. res non fuit integra, quia supposito pro vero, quòd dictus consensus operetur duntaxat mandatum iuxta theoricam Bar. in d. l. cum quis decedens, licet re vera magis videatur importare facultatem disponendi: tamen postquam dictus A. fecit præparatoria intrinseca rei sibi madata condendo testamentum, res desijt esse integra, vt pulchrè declarat Henricus Boick. in c. ex parte decani, de rescrip. & sic non obstat. Ad quartum autem respondetur eodem modo quo ad tertium, ex quo res desijt esse integra, vt supra deduxi.

Non obstat etiam d. l. fin. C. de pact. quia hoc ideo specialiter ibi statutum est, vt vitetur votum captandæ mortis, quæ ratio cessat in quinto casu: imò illa lex, arguendo à speciali facit pro hac parte.

Non obstat etiam consilium Oldra. & decisio Io. And. quia loquuntur in casu omnino diuerso: nam in casu eorum sunt duo testamenta in vna charta, vt ibi expressè fatetur: & ergo nimirum, si superstes posset pro sua parte reuocare. In casu verò præfenti est vnũ duntaxat testamentum, cuius reuocatio non pender in voluntate consentientis, vt prædictum est, sed in disponentis seu testantis duntaxat: & sic non obstat. Multum enim refert, an maritus de consensu vxoris testamentum faciat, vel an vxor & maritus simul testamentum condant. Primo casu, qui est casus noster, vnum est testamentum. Secundo casu, qui est casus Oldra. & Ioan. Andr. duo sunt testamenta. Ex hoc sequuntur duo notabiles effectus, quotidie in practica occurrentes. Primus est, quia in primo casu testamentum non potest per illum qui semel consentijt reuocari. Sed in secundo casu potest per superstitem pro sua parte reuocari, cū vt dixi, duo sint testamenta. Secundus effectus, qui sequitur ex primo est, quia primo casu, defuncto testatore debetur ex integro legatũ per eum relictum, etiam illo qui semel consentijt, pœnitente, vel consensum reuocante. Sed secundo casu, vno decedente & superstite pœnitente, debetur solũ mediætas eius, quod



quod per ambos relicto fuit, vt volunt Oldra. & Ioan. And. vbi supra.

Non obstant etiam no. Cyn. & DD. in d. l. nec fratris. & no. Bar. in d. l. qui precio, cum alijs supra commemoratis: quia præfati DD. loquuntur in casu, in quo persona disponens non est per se qualificata ad disponendum etiam de re propria: in casu autem præfati dictus A. qualificatus fuit, vt præsupponitur, vnde consensus dictæ B. non fuit necessarius pro qualificatione personæ, sed duntaxat propter interesse & præiudicium dictæ B. & sic no. Docto. d. l. nec fratris, nihil commune habent cum casu præfati: vnde nimirum, si in isto casu consensus nõ potuit reuocari re non integra, sed habeat locum regula, quod semel placuit, & alia regula, de quibus supra: quibus consonat doctrina Bald. Angel. Paul. de Cast. Ioan. de Imol. Alex. & Doct. in l. si cum dotem, in §. eo autem tempore. ff. solut. matrimo. 25 vbi dicunt, ¶ quod quatuor sunt quæ impediunt mutationem voluntatis seu reuocationem consensus, scilicet si ex voluntate præfata quis est alteri obligatus, vel si est alteri ius quæsitum, vel si res non est integra, vel si voluntas traxit secum executionem, quorum plura concurrunt in casu præfati, & sic non obstat.

Et ad confirmationem respondetur, negando quod non potest fingi donatio inter virum & vxorem, quando res non est permansura apud maritum vxore consentiente, sed transitura ad alium: ¶ imò tunc donatio est mero iure valida, cum maritus non efficiatur locupletior. text. est notabilis in l. si sponsus, in §. fin. ff. de don. inter vir. & vxor. & in l. profectitia, §. si certam. ff. de iur. doti. & ita per d. §. si certam, tenet expressè do. Ioan. de Imol. in d. l. 2. in princ. ff. de dona. & sequitur ibi Alex. & hoc idem repetijt do. Ioan. de Imol. in l. adibus, §. si filius. ff. eod. titu. Videmus 27 enim, quod incapax ¶ capere potest, vt capaci restituat. l. cogi. §. hi qui solidum, vbi bonus tex. ff. 28 ad Trebell. Cum ergo donatio valeat, ¶ patet quod ipse maritus est ille qui legat, & non vxor consentiens, donatio autem inter patrem & filium in potestate de peculio profectitia non est valida, etiam si res non sit remansura penes filium, sed transitura ad alium, vt latè declarat do. Ioan. de Imol. in §. si filius. & in d. l. 2. & ibi Alex. Et sic hoc non obstat.

Ad l. autem si liqueat, in fi. supra alleg. respondo, quod illa non probat, nisi duntaxat quod ad querelam inofficiosa donationis inspiciuntur facultates viri, à quo originaliter causatur donatio, vxore donante rem viri eo consentiente: & sic quoad hoc fauore filij viri consentiens vxori donanti suam rem videtur huiusmodi donationem fecisse: quod non facit contrà, imò multum facit pro hac parte, quia si hoc est ibi speciale fauore filiorum in querela inofficiosa donationis, ergo in contrarium est ius commune, d. l. ius singulare, & l. quod verò contrà, extra

ergo casum inofficiosa donationis vxore donante vel legante rem viri eo consentiente, vxor est illa quæ donat vel legat, & non consentiens: quod erat probandum: & quod d. l. si liqueat, sic intelligi debeat, patet: quia si intelligendo d. l. si liqueat, congruit titulo sub quo ponitur. Iam sic est, quod in dubio ¶ lex est intelligenda, vt loquatur de materia, de qua loquitur titulus sub quo est sita, l. Imperatores. & ibi Bartol. ff. de in diem adiecti. Vel possem dicere prout dixit Iacob. de Are. vt refert Bart. in præalle. l. 2. quod in d. l. si liqueat, vxor donauit nomine mariti, & ergo maritus videtur donasse, iuxta regulam quæ habet, ¶ quod si quis donauit rem meam suo nomine meo consentiente, videor ego donare sibi, & ipse alteri. Si verò donet rem meam meo lente meo nomine, ego solus videor donare: de qua regula habetur in d. §. si filius, & ibi per Pau. Ioan. de Imol. & Doct. & per Doct. in præalleg. l. 2. In casu autem præfati dictus A. suo nomine disposuit de bonis, in quibus dicta B. habitura erat vsum fructum, præfata B. consentiente: & sic per dictam theoreticam ipse videtur disposuisse, non autem dicta B. & per consequens eius solius pœnitentia fuit & est spectanda, per præalleg. l. eius est nolle. & sic d. l. si liqueat, in nullo obstat.

Ex quibus omnibus concludo in casu præfati: reuocationem, si qua facta sit per præfata B. post dispositionem testamentariam vel codicillarem factam per dictum A. nullum effectum potuisse aut posse operari. Et ita etiam potest reperi expressè tenuisse & consuluisse dom. Bartolomæum Socinum in consilio suo 114. & non recordor me vidisse aliquem, qui in lectura vel consilijs teneat contrarium. ¶ Cum ergo hæc pars sit multo fortioribus rationibus stabilita, quam opinio contraria, non est in iudicando ab ea recedendum, per not. per Pauor. & Doct. in c. r. de consitu. & per Cyn. & Doct. in l. cum de nouo. C. de legib. cum similibus.

Ad secundam autem quæstionem indubitabilem dico breuiter, quod licet olim diuersa emanauerint iura circa istum casum, tamen hoc hodie expeditum est, ¶ quod mulieri nõ virgini indici potest viduitas, ita quod conuolando ad secunda vota, perdit legatum. text. est apertus, & ibi omnes Doct. & præcipuè do. Iason & nouissimi in Authen. cui relicto. C. de indic. vidui. tol. & in corpore vnde sumitur, & ibi bona gl. in tatum, 32 quod ¶ vxor capiens legatum, tenetur præstare cautionem de restituendo rem legatam cum fructibus, si conuolauerit ad secunda vota: vt ad literam dicit tex. in d. Auth. cui relicto: & fortius hoc procedit, quando interuenit consensus mulieris, vt in casu præfati. Et sic de hoc casu tanquam de indubitabili me absoluo: ¶ vbi enim casus est legis, ibi nulla est dubitatio. l. ancillæ, & ibi glo. & Bal. C. de furtis.

Concludo ergo, quod in casu præfati dicta B. per-

B. perdidit legatum integri vsum fructus per præfatum A. suum maritum, si ad secunda non conuolauerit vota, sibi relicto, per hoc, quod secundas contraxit nuptias, & quod debet stare contenta quingentis florenis annuis, & restitue re quicquid ultra de bonis dicti A. sui mariti à tempore decessus eiusdem recepit.

Ad tertiam autem quæstionem similiter parum dubitabilem dico breuiter, quod licet vulgaria iura dicant, quod vnicuique licitum est renunciare iuri pro se introducto, d. l. si quis in cõ scribendo, C. de pact. cum sim. ¶ & quod remittentibus actiones suas non datur amplius regressus ad eas, l. item quæritur. §. si venditor. ff. de ædific. edict. cum sim. ¶ Et quod quando duæ sunt viæ contrariæ, quæ simul stare non possunt, quod quis eligendo, vnam videtur alteri renunciare, l. si. C. de codic. Istis tamen non obstantibus dico, quod in casu præfati dicta renuntiatio non præiudicat dicto C. qui tempore renunciationis ignorauit, sibi ius illud competere, cum ignorauerit testamentum cõditum per dictum 37 A. patrem suæ vxoris: iam est firma regula, ¶ quod ne mo censetur renunciare iuri, quod ignorat sibi competere: text. est ad literam in l. mater decedens, ff. de inoff. test. Et ratio est, quia ignorans non censetur aliquid ex voluntate facere. ¶ Nihil enim est magis contrarium consensui quam error. l. si quis per errorem. ff. de iurisd. omn. iudic. Renunciatio autem fit ex voluntate, ergo, & c. Præterea, vt ex themate patet, dicto C. non competijt ius tempore renunciationis, cum illud dependebat à conuolatione dictæ B. ad secunda vota: Sed dicta B. tempore renunciationis nondum conuolauit ad secunda vota, ergo dicto C. aut vxori suæ tempore huiusmodi renunciationis nondum competijt ius: Modò est firma regula, ¶ quod renuncians omnibus iuribus & bonis, quæ habeat vel habere sperat (licet verba illa vel habere sperat, sint multum generalia) tamen talis intelligitur duntaxat renunciasse iuri, quod habet vel habere sperat ex causa de præfati, & minime iuri quod habere sperat ex causa de futuro: ita ad literam dicit singulãriter Bar. quem Ang. Pau. de Cast. & alij sequuntur, in l. qui cum tutoribus. ff. de transa. & idem Bart. in l. qui Romæ. in §. duo fratres, in l. col. ff. de verb. oblig. & idem Bart. in l. damni, in §. cum pariete, quem legit sub l. inter quos. ff. de damn. infect.

Concludendo ergo dico, quod in casu præfati dicta renuntiatio in nullo præiudicauit præfato C. per supradicta.

CONSILIVM XIII.

S V M M A R I A.

Natura possessori recuperanda, & c. duo requiritur ad victoriam, quod constat actorem pri-

- 1 dem possedisse, & ipsum per alium spoliatum esse.
- 2 Ius sepulchri præscribi non potest, etiam longissimo tempore. & nu. 8.
- 3 Interdictum de re sacra vel religiosa causam quæ si proprietatis continet, vnde sententia in ea lata parit excepte, rei iudicata in petitorio.
- 4 Quod diuini iuris est, id nullius in bonis est.
- 5 Habens quasi dominium sepulchri, ne ibi sepeliatur extraneus, prohibere potest.
- 6 Inscriptio non probant ius sepulchri competere, nisi sint antiquæ.
- 7 Lex variis habens intellectus non potest valde, efficaciter & præcisè ad decisionem alicuius causæ allegari.
- 8 Correctio legum vitanda est.
- 9 Non esse, & esse sed non adparere paria sunt.

VISO libello pro parte Egidij Vasilij actoris, contra hæredes quondam Agathæ relicto Petri Biscop reos, coram Prouisore & decano iurisdictionis Vualachrie exhibitio, nec non depositionibus seu attestationibus testium pro parte dicti actoris productorum, Videtur prima consideratione in fauorem dicti actoris esse pronunciamdum, saltem quod ad possessorium recuperandæ per eum mixtim cum petitorio intentatū: De cuius possessorij natura duo tantum requiruntur ad victoriam, videlicet, quod contet actorem pridem possedisse, & ipsum per alium spoliatum esse, c. consultationibus, iunct. gl. de offi. dele. c. in literis, de rest. spol. & §. recuperandæ. Inst. de interdic. cum sim. quorum vtrūque articulum & probatum est per actorem, ergo videtur, quod ipse debet triumphare.

In contrarium tamen est veritas, quod sic deducitur. Certum est, ¶ quod ius sepulchri præscribi non potest etiã longissimo tempore, text. est not. iunct. gl. in l. longa. ff. de mortu. inferen. vbi tex. formaliter sic inquit, longa possessio ius sepulchri non tribuit ei, cui iure non competit. 3 Præterea interdictum ¶ de re sacra vel religiosa causam quasi proprietatis continet, ita quod agens tali interdicto debet deducere & probare quasi dominium, aliàs succumbit: & deduco quasi dominium, absolutoria vel condemnatoria lata in eo parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio: quod non est regulariter in alijs interdictis, text. est notabilis, & ibi pulchra gloss. quam ibidem sequitur & commendat Bar. & Doct. in l. 2. in §. quædam. ff. de interdic. Sed sic est, quod dictus actor dominium sepulchri, in loco sacro prætere non potest: cum impossibile sit de iure, quod res sacra esset in bonis alicuius: ¶ quod enim diuini iuris est, id nullius in bonis est, l. r. in princ. ff. de rer. diuis. & §. nullius, Inst. eo. tit. & semel Deo dicatum ad humanos vsus non est amplius transferendum, regula semel, de regu. iur. lib. 6. Ipse etiam actor non probauit, illos de genere

genere Brantinorum, quibus ipse pro vna medietate successit, habuisse ex legitimo titulo quasi dominium sepulchri, de quo est questio, 5
 + puta ius sepeliendi quod ad usum: de quo iure si constaret, faterer utique, quod eo in ipso extraneus ibi sepeliri non potuisset, secundum Hostien. Ioannem Andream, Panorm. & Doct. in c. abolendz, de sepult. per leg. 2. §. si vsum fructum. ff. de religio. & sumpt. fun. nisi maxima subsistente necessitate, secundum Vinc. Panormit. & Doct. in d. c. abolendz. Cum ergo ius sepulchri non sit prescriptibile, vt dixi: nec constat ex actis, quod ius sepulchri per actorem presertim eidem actori iure competit, Sequitur, quod dictus actor debet succubere, maxime cum & si dictum ius sepulchri esset prescriptibile, put non, illud tamen per actorem prescriptum esse, ex actis non constat. Nec suffragatur dicto actori, id quod de pendencia cuiusdam tabule columnar affixe in huiusmodi processu deductum est: Tum quia articulus desuper ineptè formatus non releuat, etiam si probatus esset, prout non: Tum etiam, quia & si releuaret, huiusmodi inscriptiones non probant ius sepulchri competere, nisi sint antiquæ: rex, est in l. monumentorum, in prin. & ibi Bar. & post eum expressè Ang. C. de religio. & sumpt. fune. & notat. in l. i. ff. de albo scribendo: de antiquitate autem dictæ tabule non est articulatum neque probatum, ergo & c. Præterea ex dicta tabula, quantum ex processu constat, nihil certi habetur. Et sic ex alio fidem non facit.

Nec obstat d. l. monumentorum, in fin. quæ iunc. secunda solutione gl. (quam ibi approbat Pau. de Cast.) videtur pbare, quod ius sepulchri potest prescribi. Quia respondeo dupliciter.

7 Primò, quod d. l. monumentorum in fin. cum habeat varios intellectus, vt ibi patet in gl. non potest validè, efficaciter, & præcisè allegari ad decisionem alicuius causæ, iuxta theoreticam Bartol. ab omnib. approbatam in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. cum imperator senserit solum de vno intellectu, & est incertum de quo. Nec est verisimile, quod imperator senserit intellectum, quem gl. & ibi Paul. & de Cast. somniant: cum ex hoc sequeretur correctio præall. l. longa: iam sic est, quod correctio legum est vitanda, ca. cum expediat, de elect. lib. 6. & l. vnica, C. de inoffic. doti. Inò per subauditiones & repetitiones tacitas (quales in d. l. monumentorum facere oportet) nunquam induci debet legum correctio. gl. est ordi. ab omnibus approbata in c. cupientes, in §. quod si per viginti, in verbo petere de elect. lib. 6. & hinc est, quod gl. in d. l. longa, residet in alio intellectu: & transit ibi Alb. de Rosa. dicens d. l. longa, esse vtilem. quod non esset, si esset correctio per d. l. monumentorum, hinc etiã Io. Fabr. in suo breuiario, in d. l. monumentorum, dicit prescriptionem non procedere in sepulchro, allegans d. l. longa: & sic approbado dictum intellectum. Secundo dico, dato quod ius sepul-

chri possit prescribi, & quod d. l. longa esset correctio: tamen ius sepulchri prescribi non possit, nisi cum titulo: vt aperte vult tex. in d. l. monumentorum, in illis verbis, si iustam causam initij habuit. Cum ergo in casu presenti non constat per acta de aliquo titulo, patet clarè, quæcumque opinio teneatur, dict. l. monumentorum non obstat.

Nec iuuat, quod dictus actor tam possessione, quam spoliacionem probauit, quia vt dixi, hoc non sufficit, quando agitur interdicto continente in se causam proprietatis vel quasi: quale est illud quod per dictum actorem reperitur intentatum, præall. l. 2. §. quædam.

Concludo ergo ex præmissis, quod dicti rei ab impetitione præfari actoris absolui debent, cum de iure ipsius actoris neque in petitorio neque in possessorio constat: & paria sunt non esse, & esse sed non apparere, l. in lege, ff. de comp. emp. & l. duo sunt Titij, ff. de test. turela, cum sim.

CONSILIVM XIII.
SVMARIA.

- 1. *Maritum non succedit in bonis vxoris, extrantibus liberis & consanguineis.*
- 2. *Pater legitimus est administrator bonorum maternorum.*
- 3. *Pater quò ad bona materna liberorum, actionem saltem aduistratorio nomine, vt legitimus tutor intentare potest.*
- 4. *Actor forum rei sequi debet.*
- 5. *Verbanary atuar regulariter non probant.*
- 6. *Donare non licet tutoribus.*
- 7. *Habens quitancias de tribus continnis annis posterioribus se inuicem subsequenibus, presumitur de iure satisfecisse de omnibus alijs annis precedentibus.*



enerabilis Do. Conseruator, pro modica informatioe vestra in quadã magna & intricata causã coram vobis pendente indecisa, per & inter do. Philippum Annox actorem ex vna, & heredes quondã Nicolai Seruatij reos partibus ex altera: placeat attendere ad infra scripta, per que videtur mihi subscripto, iudicio vestro, ac cuiuslibet melius sentieris semper saluo, quod ipsi rei veniant & sunt ab impetitione actoris, vel saltem ab instantia iudicij absoluedi, ac ipse actor in omnibus expensis litis condemnandus. Istud deduco primò sic: Quia intentio actoris quoad petita nullo modo est fundata, etiam si omnia in suo libello contenta essent probata: quod patet, quia vt ex eodẽ libello patet, istud debitum traxit originẽ a quodã Nicolao Colen in libello nominato, qui post suum decessum reliquit tres proles, quæ in eodẽ prætenso debito (si debitum fuisset) successissent & succedere debuissent, de quibus tribus prolibus ipse actor vnã, videlicet Mariam senioreẽ duxit in vxorem,

vxorem, quæ ante præsentem litem motam ab hac luce decefsit, pluribus prolibus post se relictis, quæ proles de iure in omnibus bonis maternis & à linea materna prouenientibus succedunt & succedere debent, & non ipse maritus, prolibus vel consanguineis existentibus. l. i. & per totum. C. vnde vir & vxor. quare clarè sequitur, ipsi actori nullum ius petendi debitum huiusmodi competisse aut competere, & hoc libello inspecto, in quo nusquam ponitur aut articulatur, ipsium actorem debere succedere de consuetudine, aut aliàs suæ vxori aut eidem successisse, quod tamen requireretur, vt de se notum est, ad hoc, vt sibi competeret actio.

Nec obstat, si contra præmissa objiciatur d. l. 1. C. de bon. mat. vbi habetur, quod pater est legitimus administrator bonorum maternorum, & quod illa administrare potest, vt propria, ergo competit sibi ius petendi & exigendi. Quia dico, quod ex actis huius causæ non constat, ipsam actorem, vt patrem prolium suarum huiusmodi debita petere, aut petere voluisse, quod tamen requireretur, vt de se clarum est. Vnde non articulatur, quod post decessum suæ vxoris remanserunt proles quæ eidem successerunt, quod tamen requireretur. Secundo dico, actor actionem sibi eo casu competentem malè intentasset, quia egisse debuisset ipse actor nomine aduistratorio, vt legitimus tutor seu administrator. l. i. §. sufficit. ff. de administ. tuto. iun. gl. ibidem, & similis gl. in d. l. i. C. de bo. mater. pro contrario alleg. maxime quando agitur de iure proprietatis, vt in casu nostro. Ita vult Bal. ibidem post Spec. & alios DD. Etiam si competisset ipsi patri tanquam legitimo administratori actio, illam tamen intentare debuisset coram iudice dictorum reorum, quod cum actor forum rei sequatur, vel saltem coram iudice dictorum prolium, in quantum fuerint priuilegiata: Nullo autem casu coram suo iudice, quem vt scholaris ex priuilegio personæ suæ cohærente habet. Vnde etiam sequitur, quod vos venerabilis domine non fuistis nec estis iudex competens huiusmodi causæ ac partium, cum ipsæ proles non fuerint neque sunt supposita huius almæ vniuersitatis, licet pater esset talis sicut non est: & sic sequitur, quod ipsi rei veniunt & sunt istis ex causis ab instantia iudicij vestri absoluedi, prout aliàs in causa eiusdem actoris contra Magistrum Petrum & Cornelium Zomerzee, illa de causa per vos iudicatum fuit & sententiatum.

Nec obstat prætenso certificatio seu litera scabinalis oppidi Mechliniensis in fine processus exhibita: Tum primò, quia ex contentis in huiusmodi prætenso certificatione ipse actor intentionem suam in hac causa non fundauit, vt clarè constat inspicienti libellum ipsius actoris, in quo illa non articulatur neque ponuntur. Nam ipse actor petit suã articulata tanquam sibi de-

bita, & non ex cessione aut assignatione alicuius: etiam huiusmodi prætenso cessione seu assignatio non apparet valida aut efficax, cum non constet ex illa, personas inibi nominatas fuisse tutores inibi nominatarum prolium, nisi per verba narratiua, quæ regulariter non probant, iuxta not. in cap. post cessionem, de prob. & in Cle. vni. illo eod. tit. cum simi. quod tamen esset necessarium ad hoc, vt huiusmodi cessione deberet dici valida, aut aliquod ius ipsi actori ex ea competere posset. Tum secundo, quia huiusmodi prætenso cessione nullam habet causam insertam, & sic videtur habere vim donationis, vel ex causa donationis esse facta, quod nullo modo licet ipsis tutoribus. l. Lucius Titius. §. fin. & l. tutor. ff. de administ. tuto. l. non omni. C. illo eod. tit. cum alijs similibus. quare ex illo capite etiam est nulla, & nullius momenti, & sequitur, eandem in nullo obstat, neque ipsi actori ius agendi & petendi tribuere.

Secundo deduco idem, videlicet quod intentio actoris, saltem quod ad omnia libellata, non est probata neque fundata, & hoc sic: quia contenta in 12. 13. & 14. articulis non sunt probata per duos testes integros & omni exceptione maiores: ex quo vnus testium super huiusmodi articulis productus, est omnino partialis, maritus videlicet sororis quondam vxoris actoris, qui vt ex sua depositione constat, similem causam omnino habuit, vt etiam testes desuper producti deponunt: & sic eius depositioni non est standum, iuxta not. in l. quoniam liberi. C. de testi. & in c. personas, de testi. Et eadem ratio non sunt probata contenta in 15. 16. 17. 18. & 19. articulis, super quibus dictus testis solus depositus, & in testem productus fuit: quare constat, intentionem ipsius actoris non fuisse quod ad omnia libellata fundatam.

Tertiò præsupponendo, quod intentio ipsius actoris quoad computum reddendum pro annis petitis saltem esset fundata, prout non est: Deduco ex alio, quod in illo ipsi rei etiã non sunt condemnandi, & hoc sic: quia ipsa intentio actoris quoad hoc per exceptionem peremptoriã ipsorum reorum bene pbatam ex depositione duorum testium, videlicet quarti in ordine, & domini thesaurarij ex parte reorum productorum, & per schedulã exhibitã, est omnino elisa & perempta: cum ex his constat, computum redditum fuisse.

Item hoc idem deduco ex alio, & fortius. Nam constat ex actis per quitancias, antio 96. 8. mensis Octobris reperitas: huiusmodi computum pro annis 82. 83. & 84. redditum fuisse & extitisse: ergo ex illo probatur etiam computus redditus pro annis 71. & 72. cõsequentiã patet, quod quia habens quitancias de tribus continnis annis posterioribus se inuicem subsequenibus, presumitur de iure, satisfecisse de omnibus alijs annis precedentibus. text. est singularis & vnicus in l. quicunque. C. de apochis publi. lib.

decimo, quem tex. glo. & Doct. in l. 2. C. de iure emphyt. dicunt procedere nedum in terminis suis, sed etiam in emphyteotico contractu, censuali, conductionis, & alijs: idem voluit ipse Io. And. & post eum Bal. & cano. in c. pe. in fi. de dilat. vbi Bal. ad hoc dicit, d. l. quicumq; esse aurea.

Quartò deduco ex alio, quod præfati rei sunt absoluendi ad instantiam iudicij, sic: quia vt constat ex actis, & signanter ex responsione eorundem reorum ad secundum articulum libelli, iurisdictionis vestra posita & articulata, est per ipsos reos negata, & non est de iure communi fundata, nec per actores probata, vt patet inspicienti acta. Nam ipse actor non probauit, se tempore litis contestationis fuisse intitulum, & in matricula vniuersitatis descriptum: quod tamē ex statutis vniuersitatis notorijs requiritur ad hoc, vt gaudere possit priuilegijs ipsi vniuersitati & eius suppositis concessis: & testes similiter non probant, ipsum actorem illo tempore fuisse habitum, tērum, & reputatum pro supposito, cum ipsi non sint ritè recepti, ex quo extra dilationem: Nam vt patet ex termino seruato 23. Maij anni 95. actor habuit prorogationem vsque festum Ioannis, & testes super secundo articulo fuerunt producti 26. Augusti, & sic diu post festum Ioannis, vt patet ex termino seruato 26. Augusti eodem anno. Quare sequitur ex multis diuersis capitibus, ipsum actorem actis attentis à reis nihil obtinere posse neque debere, ipsosque reos omnino fuisse & esse absoluedos, & in nullo condemnandos.

CONSILIVM XV.

SVMARIA.

- 1 Virginalis pudoris non est querere maritum, sed ad curam paternam relinquendum est.
- 2 Filia nubens sine consensu patris non potest exheredari.
- 3 Communis Doctorum opinio in iudicando seruanda est.
- 4 Quando glossa ordinaria habet vnum famosum doctorem post se, non est ab opinione eius in iudicando recedendum.
- 5 Auctoritas glosse maxima est, omnesq; alias auctoritates superat.
- 6 Cause exheredationis sunt quatuordecim, &c.
- 7 Consensus parentum ad nuptias liberorum de honestate, non de necessitate requiritur.
- 8 Erubescimus cum sine lege loquimur.
- 9 Ratione legis cessante, cessat & eius dispositio.
- 10 Pater filiam sine ipsius consensu nubentem, etiam indigno, dotare compellitur.
- 11 Pater ad duo copulariue adstringitur, ad inueniendum filiam maritum & ad dotandum eam.
- 12 Mulier indotata contemnitur à viro.
- 13 Pater tenetur dotem filia datam sicuti matrimonio conseruare filia pro secundo marito.

- 14 Legatum pro maritanda aliqua relictū debetur, etiam si tempore conditi testamēti maritata erat.
- 15 Argumentum de alimentis ad dotem, & e contra non semper procedit.
- 16 Prohibere nuptias filia pater videtur qui conditionem non querit, vt fiat.
- 17 Virgo viripotens rebus mobilibus, qua seruando seruari non possunt, annumerari solet.
- 18 Fratres adeundo hereditatem paternam sorori pro dote, vt ceteris creditoribus sunt obligati ex quasi contractu.
- 19 Sororem egentem fratres abundantes dotare tenentur, etiam si non sunt heredes patris.
- 20 Filia per patrem in legitima sua grauari nequit.
- 21 Patre relinquente minus quam legitimam filie, agere potest filia ad supplementum legitimæ.
- 22 Dos accepta imputatur in legitimam.
- 23 Legatum filie relictum in dubio censeri debet in compensationem dotis debitæ relictum.
- 24 Exheredare volens causam ingratitudinis nominatim exprimere tenetur.
- 25 Filia in testamento si fuerit præterita, facit illud censeri nullum. & nu. 30.
- 26 Testamentum inter liberos à patre conditum, etiam minus solenne valet. & nu. 36.
- 27 Verba relata ad personam debent intelligi secundum qualitatem personæ.
- 28 Clausula, vt actus valeat omni meliori modo quo potest, &c. quid operetur.
- 29 Clausula codicillaris testamenti minus solennia sustinet.
- 30 Testamenti paterni requisiti, &c.
- 31 Legitimam filius habere debet iure institutionis.
- 32 Leges posteriores prævalent prioribus.
- 33 Jura ab omnibus sciri debent.
- 34 Iuris ignorantia nunq; excusat rusticum vel famulan, quado aliquid pro forma actus requiritur.
- 35 Verbum, Relinquo, si adiciatur certe rei vel quantitatis, non trahitur ad institutionem.
- 37 Auctoritati doctorum statuitur, quatenus iure probatur.
- 38 Forma à iure tradita præcisè seruanda est.
- 39 Forma dat esse rei.
- 40 Aliud est relinquere animo compensandi, aliud iure institutionis.
- 41 Solennis heredum institutio facit presumi quem testari & non codicillari voluisse.
- 42 Actus ultima voluntatis si non valet eo modo quo agitur, non valet etiam eo modo quo valere potest, clausula codicillari deficiente.
- 43 Forma ad actum de iure requisita renunciari non potest.
- 43 Formam in testamento omisam notarius supplere nequit.



VIDAM habuit septem proles naturales & legitimas, ex quibus quinque heredes vniuersales instituit reliquas autem duas, quarum vna monasterium capax bonorum in cōmuni intrauit & professionē fecit. Alia verò sine

sine consensu sui patris matrimonium cum quodam Matthæo Kethele contraxit, certis vitalibus pensionibus iussit stare contentas: Ac his mediantibus voluit dictas proles ab hereditate sua esse exclusas: & specialiter voluit, quod dicta sua filia ex certis causis animum suum mouentibus, absq; alia expressione causæ, in bonis suis partem non haberet, neq; cum alijs suis fratribus diuideret.

Queritur ex hoc themate principaliter de quatuor. Primò, an dicta filia de iure potuit per patrem exheredari ex eo, quod sine eius consensu matrimonium contraxit, attentoq; quod tempore contracti matrimonij non excessit decimum octauum annum.

Secundò, præsupposito quod non, An dictus pater potuisset in vita compelli ad dotandam dictam suam filiam, quæ sine eius consensu matrimonium, vt præmittitur, contraxit.

Tertiò attento, quod dicta filia in vita patris non est conseruata dotem, an ipsa habeat actionem contra suos fratres heredes institutos, vt dotetur: & an ipsa potuit per suum patrem in legitima, sibi iure naturæ debita, quæ hoc casu est dimidia eius partis, quam habuisset ab intestato, si nullum fuisset conditum testamentum, grauari: & an debitum dotis debeat in legitima imputari & similiter, an legatum 30. librarum vitalis pensionis dictæ filia per patrem relictum conseruatur relictum in causam dotis debitæ.

Et quia hæc dubia videntur præsupponere validitatem testamenti, quo existente nullo, dicta filia deberet cum alijs æqualiter succedere ab intestato, Idcirco quartò queritur, an testamentum huiusmodi sit validum, vel nullum, an inofficiosum.

Ad quæ dubia breuiter & succinctè, omisis superfluis, videtur mihi subscripto per ordinem respondendum, vt sequitur. Et primò ad primū videtur prima facie dicendum, quod filia minor 25. annis ex hac causa posset exheredari, maxime quando nupsit vili personæ & indigno: primò per text. expressum in l. non tantum, in §. si emancipatus. ff. de bono. poss. contra tab. secundò per tex. in auct. sed si post. C. de inoffi. testa. vbi est speciale, quod si pater differat filiam suam maritare vsque ad 25. annum, & postea turpem & luxuriosam vitam ducat, vel cum libero sine consensu patris matrimonium contrahat, non potest à patre propterea exheredari: quia imputandum est patri, quare eam tam diu distulit tradere nuptiis: ergo à contrario videtur, quod stante turpem vitam ducat vel matrimonium sine consensu patris contrahat, quod potest exheredari: & hoc ibi expressè tenet Pau. de Cast. istam opinionem etiam tenuit Goffret. in summa sua, in tit. de despon. impub. pro qua vltra prædicta facit. ca. honorantur 32. q. 2. vbi dicitur, quod non est virginalis pudoris querere

maritum, sed id curam paternam relinquendū est.

In contrarium tamen est veritas, scilicet quod ista non est iusta causa hodiè exheredandi filiam, attentum nedum iure canonico, sed etiam ciuili nouissimo. Ex quo enim de iure canonico filia potest nubere sine consensu patris, non debet ipsa quæ vitur permissione canonica, incurrere vitium ingratitudinis, ita expressè determinant Hosti. Io. Andr. Francisc. Zabar. Panor. & Doct. in d. ca. 1. despon. impuber. & idem Panor. in suo consil. 12. 1. volu. in 2. colu. Hoc idem etiam expressè voluit Pano. Ioan. de Im. Guil. Bont. & Doct. in c. accedens, de procu. Idem etiam apertissimè tenet do. Iason. præall. aucten. sed si post, per multas efficaces rationes, quas breuitatis gratia referre omitto: Ita etiam tenet gl. ordin. & post eam Bar. in d. §. si emancipatus, & hæc est communis opinio, vt dicit Panor. in d. c. 1. & ergo est in iudicando seruanda, secundum Theoricam Ioan. And. Panor. & Doctor. in c. 1. de constit. & per Theoricam Bart. in l. fin. C. de pœna iud. qui mal. iud. & voluit idem Bart. in l. cum prolatis. ff. de re iud. & Bald. in l. 1. in fi. per illum tex. ff. de senator. & Pau. de Cast. Bal. & Doct. in l. si. C. de instit. & substit. sub condit. fac. vbi dicunt, quod propter fantasias Bart. non est à communi opinione recedendum: Idē etiā vult Bald. in l. 1. per illum tex. ff. de off. quæst. 4. Imò quod fortius est, quando gl. ordinaria habet vnum famosum Doctorem post se, non est ab opinione eius in iudicando recedendum, iuxta doctrinam singularem Iaco. Butrig. in l. 1. C. qui pro sua iurisdic. cum auctoritas gl. sit maxima, & omnes super auctoritates, teste Bald. in l. cum hereditas, C. de po. & hinc Cyn. in l. non moriturum, C. de contrahen. & commit. stipu. vocat gl. idolum iuuenum: In casu autem præfenti cū glo. tenent famatissimi vtriusq; iuris DD. & est commun. opin. vt dixi: ergo ab ea nullo modo est in iudicando recedendum: & tantò minus, quia hæc communis opinio fulcitur hac inconuincibili ratione. Nā inter quatuordecim causas exheredationis positas in §. causas, in auct. vt cum de appel. cognos. colla. 8. & per gl. & Doct. in ca. quinta uallis, de iure iur. hæc non ponitur: ergo non potest dici, quod hodiè ista sit iusta causa exheredationis, etiam de iure ciuili: Et hoc fatetur glo. & Bart. in d. §. si emancipatus, & per hoc soluuntur omnia, quæ supra pro parte contraria adducta fuerunt. Fateor enim, quod de iure antiquo digestorum ista erat iusta causa exheredationis, vt in d. §. si emancipatus: hodiè autem secus est, attento iure canonico, quo iure non requiritur consensus patris: & etiam iure nouissimo ciuili, etiam si nubat indigno: vt expressè vult Ioan. de Imola, in dict. ca. accedens, quem refert & sequitur Alex. in l. 1. in 14. col. ff. solut. matrim. & domin. Iason. in dict. auct. sed si post, & ibi hōc sentit gl. dum dicit, si ergo seruo se copulet, &c. & per consequens si libero ho-

mini se copulet, vt in casu præfenti, non incurrit vitium ingratiitudinis: & ita illam gl. ad hoc ibi commendat Ioan. Fab. in breuiario, & post eum dom. Iason. Nec dictum c. honorantur, ali- quid dicit de exhæredatione, sed solum dicit, quòd consensus patris desideratur, & loquitur de honestate, & non de necessitate, vt expressè dicit Panor. in d. suo consil. 12. primi voluminis, & no. in d. c. 1. de desponsa. impu. Opinio autem Goffre. & Paul. de Cast. nulla lege probatur, & ergo meritò ab omnibus reprobatur. † Erubescimus enim, cum sine lege loquimur. §. consideremus, in Authen. de trien. & femis. colla. 3. cum similibus. Concludo ergo, quòd in casu præfenti dicta filia non potuit ex hac causa per patrem exhæredari.

Quo autem ad secundum reperio diuersitatem inter Doct. Aliqui enim dicunt, quòd licet pater compellatur filiam dotare, vt maritum reperiat. l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. fin. C. de do. promiss. tamè quia maritum inuenit sine dote, pater ultra non compellitur, cum † cesset ratio legis, & sic cessare debet eius dispositio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patro. cum similib. & hoc nisi filia constituat & promittat futuro marito dotem pro se. Tunc enim, cum ipsa exerceat officium patris, compellitur pater eius factum insequi, & obligabitur ad eam dotandam: ita expressè concludit Bartol. in l. obligamus, in princ. ff. de act. & obli. post Guil. de Cuneo, in l. cum is, in §. si mulier. ff. de cond. inde. & idem Bar. in Auth. res quæ. C. commu. de leg. & istam opinionem sequitur Matth. de Marefela- nis in notabili 106. Illam opinionem etiam sequitur do. Panor. in d. c. accedens, & in d. c. 1. & ibi Præp. Alexan. de despon. impu. & idem Panor. in c. 1. de adul. & in c. cum causa, de raptor.

Contrarium † autè istius de directo tenet gl. iuris ciuilib. in d. l. obligamur, in §. lege, & illam opinionem maximè quando nupsit digno, sequuntur Bal. Ang. Pau. de Cast. Iason. & commu- niter omnes in præalleg. Auth. res quæ, repro- bata opinione Barto. & eam refert Alex. in l. hu- iusmodi, in §. cum pater. ff. de leg. 1. vbi dicit hæc esse communem opinionem, & secundum istam opinionem consuluit Paul. de Cast. vt ipsemet refert, in d. Auth. res quæ. Istam opinionem tenet etiam Bal. in c. iuravit, in 2. col. de probat. & idem Bal. in Rubri. de offi. iudi. & idem Bal. in l. fin. C. de senten. quæ sine certa quantitate pro- fe. Istam opinionem expressè etiam tenet Bald. Io. de Imo. Ludo. de Ro. Alex. de Imo. & Doct. in præal. l. 1. ff. solut. matri. & Rapha. Cumanus in consil. suo 131. inci. duo fratres habent bona com- munia, vbi dicit, hanc esse æquiorum opinio- nem. Istam opinionem etiam expressè tenent Ioan. And. Anto. de But. Io. de Imol. & Doct. in præal. c. accedens, & Cardi. Florentinus in d. c. 1. de desponsa. impub. vbi dicit, hæc opinioni standum. Istam opinionem etiam apertissimè te-

net Ioan. de Ana. in præal. c. 1. de adul. Hanc opi- nionem etiam tenet gl. ord. decreti in c. hoc san- ctum. 32. q. 2. & in ca. de raptorib. 36. q. 1. & hanc partem ibi expressè firmat Archi. & hæc est verà & communis opinio, quæ iuuatur pluribus ef- ficacibus rationibus. † Nam pater astringitur copulatiuè ad duo, scilicet ad inueniendum fi- liam maritum, & ad dotandum eam, dicit l. qui li- beros, vbi tex. planus: ergo licet primum sit im- pletum, cogitur nihilominus implere secundum, arg. l. si hæred. plures. ff. de condi. instit. & sic nõ est verum dicere, quod ratio legis cessat in filia nupta, imò adhuc durat: Per quod tollitur mo- tium Bart. tenentis contrarium. Item interest

† mulieris, licet sit nupta, habere dotem, vt sic melius tractetur à viro: quia mulier in dotata à viro contemnitur. §. sic itaque, in Auth. de nup. coll. 4. † Item pater tenetur dotem filiam datam soluto matrimonio conseruare filiam pro secun- do marito, Auth. sed hodie. C. de rei vx. act. er- go fortius tenetur eam dotare, cum primò nu- pta est. Item pater tenetur dotare filiam quan- tumcumque; diuitem, etiam si habeat vnde se do- tet, vt est tex. in d. l. si. C. de dot. promiss. & ibi Bal. in 2. col. ergo. & c. Hinc etiam pulchrè dixit Bal. in præal. l. fin. C. de senten. quæ sine certa quan- titate. §. si † testator in testamento relinquat cen- tum Bertæ pro ea maritanda, quæ erat maritata tempore conditi testamenti, quamuis causa re- licti videatur cessare, tamen debet legatum ha- bere, per l. si iam facta. ff. de condi. & demonst. & per hoc tollitur æquiparatio, quam facit Bar. & eius sequaces, de alimentis ad dotem: quia vt notabiliter dicit Ange. & post eum Iason. & no- uissimè in d. Auth. res quæ, & idem Ang. in l. à fi- lia. ff. ad Trebell. ista æquiparatio non est bona, nec ista conuertuntur, vt expressè probatur in

d. l. fin. C. de dot. promiss. † vnde de vno ad aliud non fit bona illatio. l. neque natales. C. de prob. & l. non hoc. C. vnde cognat. cum similibus. Imò fortius voluit dom. Ioan. de Imol. in d. c. acce- dens, & do. Iason. in d. Auth. sed si post. & Io. de Anan. in d. c. 1. de adul. quòd etiam si filia nubat indigno, tenetur pater eam dotare, licet tunc minor dos danda sit secundum eos: Cum ergo di- ctus Mattheus Ketele, vt mihi asseritur, sit iuue- nis industrius & diligens, ac in arte sua mecha- nica benè expertus, & sic dignus habere talè vx- orem, arg. l. si duob. in princ. ibi artifices. C. com- munia de leg. & ar. l. inter artifices, cum ibi nor. ff. de solu. & argumento notatorum per gl. singu- larem in l. quarta, in verb. facilius. ff. de in diem adiec. Concludo, quod dicta filia potuisset à suo pa- tre petere in eius vita dotem sibi constitui iuxta facultates patris, ac qualitatem filiam, & indu- striam mariti: non obstante, quòd sine eius vo- luntate matrimonium contraxit: Considerato potissimum quod pater differendo eam tradere nu- pti post annos à lege & canone statutos videat- tur phibuisse. Prohibere tenim videtur pater, q- condi-

tionem non querit, d. l. qui liberos: & ma- lum facere videtur, qui non studet ad bonum, vt ibi dicit gl. scireq; debuit ipse pater, quòd virgo † viripotens connumeratur rebus mobilibus, quæ seruando seruari non possunt, quarum alie- natio aliàs prohibita, ex hoc capite pmittitur, l. lex quæ tutores. ff. de admi. tuto. vnde non ine- leganter dicit gl. in l. oratione. ff. de ritu nup. quod mulieris oportet accelerari nuptias, ne quid committat turpe, per illum text. qui benè facit ad propositum.

Quò autem ad tertium principale dubium, quod quatuor quæstionculas in se complecti- tur, videtur mihi subscripto breuiter dicendū, quòd stante validitate dicti testamenti, dicta fi- lia à suis fratribus hæredibus institutis dotem sibi per patrem debitam tanquam æs alienum, vt creditrix patris defuncti, iure petere possit: † quia fratres ad eundo hæreditatem paternam, forori vt cæteris creditoribus sunt obligati, ex quasi contractu, l. 3. §. fin. cum l. seq. ff. ex quibus causis in poss. ea. & §. hæres, Instit. de obliga. quæ ex quasi contractu, cum similib. Sed pater fuit ad hoc obligatus, vt supra probaui, ergo & ipsi: nec de hoc aliqua est dubitatio: † imò forore egen- te & fratribus abundantibus, tenerentur fra- tres tanquam fratres dotare sororem, etiam si non essent hæredes patris, text. est notabilis in l. cum plures, ante fi. & ibi gloss. & Doct. ff. de ad- minis. tuto. & habetur per gl. Cyn. & Doct. in l. non omni, C. de admi. tut. Sed quia de hoc non quærebatur, amplius circa hoc non insisto.

Ad aliud autem, quo quæritur † an dicta fi- lia potuit per suum patrem in legitima grauari, dico breuiter, quòd non, per text. expressum, in l. quoniam in prioribus, C. de inoffi. testa. quod procedit, etiam si esset statutum in loco, dispo- nens, quòd filia teneretur stare contenta quati- tate sibi à patre relicta pro dote. Illo enim statu- to non obstante, grauari non posset aliquo one- re respectu quantitatis sibi per patrem relicta: pro dote, secundum Iacob. Butri. Bald. Paul. de Cast. & Doct. in d. l. quoniam in prioribus: vnde si † pater relinquat filiam minus quàm legiti- mam, agere potest filia ad supplementum legiti- mæ: text. est apertus in l. omnino. C. de inoffi. testa. quod procedit, etiam si pater in testamen- to prohibuit plus peti, vt in casu præfenti: tali e- nim prohibitione patris non obstante, et- iam si acceptatum sit legatum per filiam, pote- rit ipsa nihilominus agere ad supplementum legitima, text. est notab. in §. ceterum, in auct. vt cum de appel. cognos. coll. 8. & ita expressè per illum tex. determinat valdè notabiliter Bal. Sal. Pau. de Cast. & Doc. in præal. l. omnino, & idem Bal. Salic. Paul. de Cast. & Doct. in l. si quando, in §. si. C. eod. tit. vbi etiam est tex. quòd si pater relinquat aliquid filio pro sua legitima, & filius mortuo patre simpliciter sine protestatione ac- ceptat illud legatum, & faciat quietationem ge-

neralem hæredibus institutis, per hoc non pro- hibetur petere supplementum legitima: vnde dico in proposito, quòd dicta filia, non obsta- te, prohibitione patris, competit actio ad supple- mentum legitima, stante etiam validitate testa- menti, per prædicta: habentur enim dicta ver- ba, quòd debet stare contenta, pro non appo- sitis, nec quicquam operantur quòd ad impedi- endum supplementationem legitima, secundum Bal. & Pau. de Cast. vbi supra.

Ad aliud autem, quo quæritur, an dos debita debeat filiam imputari in legitima: vel an vtrum- que petere possit. Dico breuiter, quòd in quan- tum testamentum esset validum, † dicta filia deberet esse contenta legitima, in qua imputa- retur debitum dotis. l. 2. C. de colla. iunct. l. quo- niam nouella, cum ibi not. per Doct. C. de inof. testa. quæ lex procedit etiam, quando dote pri- us data, filia institueretur per patrem simplici- ter in legitima. Nam licet de imputatione dotis nihil dicatur, intelligitur tamen imputa- ta dote in legitima, secundum Pau. de Cast. & Doct. ibi: & voluit Bal. in l. quoniam in priorib. in vlt. col. Cod. eo. tit. Et per hoc respondeo ad quartum: & dico, quòd legatum † 30. librarum vitalis pensionis per patrem in casu præfenti sue filiam relicta, in dubio censi debet in compen- sationem dotis debita relicta: tùm quia hoc important illa verba, quòd amplius non petet, quæ denotant eum habuisse animum compen- sandi, cum aliàs nihil operarentur, l. si adulta, vbi bon. text. Cod. de hæred. actio. tùm etiam quia debitor ex causa necessaria, qualis est pater respectu filia, quòd ad dotem, videtur in dubio le- gando relinquere animo compen sandi, d. l. hu- iusmodi. §. cum pater. hinc est, quòd pater sim- pliciter legans filiam, videtur in dubio legare, pro dote. l. quòd autem, & ibi hoc notant Bartol. & Bald. ff. de iur. doti. & probatur in l. tali stipula- tione. §. si. cum ibi notatis per gl. ff. eo. tit. Con- cludo ergo, quòd sine aliquo dubio dicta filia in bonis paternis debetur legitima, quæ hoc ca- su est dimidia illius partis, quam habitura fuis- set ab intestato, auct. nouissima, C. de inoffi. te- sta. & c. Raynautius, cum ibi not. de testamentis, imputato in ea legato per suum patrem relicto, † cum ipsa huiusmodi legitima sine causa ingra- titudinis in iure expressa, priuari non potuit, nec priuata sit, quòd tamè requiritur: vt est tex. expressus in §. aliud quoq; capitulum, in auct. vt cum de appell. cog. coll. 8. nec suffecisset expri- mere quamcumque causam ingratiitudinis, sed de- buisset nominatim exprimi vna ex quatuordecim causis ingratiitudinis, de quibus in præal. §. causas, & in præal. c. quinta uallis.

Quantum verò ad quartum dubium, in quo pendet lex & propheta, & quòd (vt ita loquar) est tenebrosa aqua in nubibus æris: licet plura exigente materia scribi possent, tamen omisissis superfluis, breuius quo poterò me absoluam.

In quo siquidem dubio prima consideratione videtur dicendum, quod huiusmodi testamentum valet motiuis infrascriptis. Primò, quod si huiusmodi testamentum deberet censeri nullum, hoc esset ex eo, quod dicta filia non reperitur instituta, nec nominatim (expressa causa legitima) exheredata, & sic censetur præterita: text. est optimus in §. eadem hæc obseruentur. Instituta de hæredi. quæ ab intesta. dese. & in l. inter cætera, & ibi Doctor. ff. de liber. & posthum. & determinat apertissimè Bartolus in d. §. aliud quoque capitulum: quo casu nulla præteritionis causa legitima nominatim expressa, vt in ca-
 25 su præsentis, † testamentum est hodie ipso iure nullum, nulla habita distinctione inter suum & emancipatum, Authen. ex causa, cum ibi notatis per Doct. C. de libe. præter. & de hoc est gloss. ordina. singularis, ab omnibus approbata, in §. exheredatos, in Authen. de hære. & Falcid. col. lat. prima. Probato ergo, quod sufficiat filio vel filia relinqui legitimam quoque relicti titulo, sustinebitur huiusmodi testamentum: Hoc autem sufficere probato tam de iure Digestorum, quam C. & Authenticorum: de primo est text. in l. Papinianus, in §. si quis mortis. ff. de inoffic. testamen. de secundo est text. in l. omnino, præalleg. & de tertio est text. in Authen. nouissima, supra alleg. & in corpore vnde sumitur: videtur ergo, quod non debet vitari testamentum ex eo, quod dicta filia non reperitur expressè instituta, vel nominatim, vt oportet exheredata. Secundò probato istud etiam de iure canonico sufficere, per text. in cap. Raynutius, de testam. vbi sustinetur testamentum, & tamen ibi non constat, quod Altherocha filia fuit instituta: ergo, &c. Tertio istud confirmatur, quia iniquum videtur, quod testamentum debet vitari ex eo, quod pater non dixit, instituo filiam in 30. libris vitalis pensionis, quod si dixisset, valeret testamentum sine aliquo dubio, secundum omnes, & competeret eidem duntaxat actio ad supplementum legitimæ, vt dicit glo. approbata in præallega. §. aliud quoque capitulum. & gloss. & Doctor. in l. 3. §. sed vtrum, in fin. ff. de mino. sed non omnes sciunt dicere verbum, instituo, præcipuè iuris ignari, ergo videtur, quod hoc non debet vitari: & de hoc videtur esse textus apertus cum gloss. in l. quotiens, Cod. famil. herciscund. Quartò istud videtur alia ratione: † Nam
 26 in testamento condito à patre inter liberos, minus solennis voluntas valet, quia causa intestati fouet causam testati. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. & l. fina. C. famil. herciscund. & quod condito testamento inter liberos non est necesse relinquere cui libet filio legitimam titulo institutionis, vt accidit in casu præsentis, tenet expressè gloss. in d. Authen. nouissima, & ibi per multa motiua dominus Iason & Matthæus de Mathesilla. in suo notabili
 27 ergo dicendum est, huiusmodi testamentum va-

lere, vt res potius valeat quam pereat. l. quotiens. ff. de reb. dub. † maximè cum verba relata ad personam, debeant intelligi secundum qualitatem personæ. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habita. cum simil. Quintò, istud videtur alia ratione: Nam, quando pater in testamento iubet filiam non plus petere, quam sibi est relictum, vt in casu præsentis, tunc videtur relinquere animo compensandi relictum cum legitima, & sic filia videtur implicite instituta, per text. notabilem in præalleg. l. si adulta, & ibi hoc expressè tenet Bald. ergo, &c. Sextò istud videtur alia ratione: † quia in testamento condito à patre inter liberos semper subintelligitur, licet non exprimat illa clausula, vt actus valeat omni meliori modo quo potest, glossa est notabilis, quam ibi ad hoc notant Ioannes de Imola, & Alexander in leg. cohæredi, in §. cum filia. ff. de vulgar. & pupillar. Sed sic est, quod illa clausula posita in testamento patris, operatur, quod in casu in quo est necessaria institutio, intelligitur reliquisse titulo institutionis, secundum Bald. in l. quotiens, in vlti. col. C. de hæredib. institutu. & voluit Paul. de Cast. in consilio suo 321. in antiquis, incipiente, In Christi nomine, amē. Super primo puncto quo queritur, an testamentum sit nullum, &c. circa finem. & Alexand. in l. nam quod, in §. non omnis, in 3. col. ff. ad Trebellia. sicur dicimus de. † clausula codicillari, quæ sustinet testamentum, etiam quando filius est penitus præteritus, secundum Barto. in l. i. in quinta quaestione. ff. de iure codicil. & voluit Bal. in l. fin. C. de codicil. ergo, &c.

In contrarium tamè est veritas, scilicet quod huiusmodi testamentum est penitus nullum, nec meretur dici testamentum: quod breuiter deduco per text. expressum in præalleg. §. aliud quoque capitulum, iunct. versic. sin autem hæc obseruata non fuerint, vbi tex. † pro forma ad validitatem testamenti paterni iure nouissimo, quicquid fuit de iure antiquo, requirit: quod filio relinquatur legitima, vel aliquid loco legitimæ titulo institutionis: vel quod nominatim exheredetur, expressa vna ex quatuordecim causis, quas nominatim & specificè subiungit: quæ forma si seruata non fuerit, vult, per huiusmodi testamentum, nullum præiudicium filijs generari, & sic per illum textum corriguntur omnia alia iura, dicentia, quod sufficit relinqui quoquo relicti titulo: ita firmat ibi gloss. ordinar. & post eum Bartol. & idem Barto. plenius in Authen. de triente & semis. in princip. collat. 8. vbi inter alia dicit, † quod propter duas rationes filius debet habere legitimam iure institutionis, scilicet propter ius accrescendi, & quia ille titulus est honorabilior: hoc idem etiam vult glo. ordi. in d. l. Papinianus, in §. si quis mortis. & glo. ordi. in d. c. Raynutius, super verbo, relinquens, & glo. ordi. in c. si pater, de testa. lib. 6. quæ dicit hoc tutius & tenendum: & istam
 28 opinio-

opinionem apertissimè tenent in terminis quaestionis nostræ domin. Ioan. de Imo. & Alex. in d. l. inter cætera, vbi Alexand. dicit, quod hæc est tutior & verior opinio, & idem Ioan. de Imo. in repetitione l. primæ, in §. si ex fundo. ff. de hæredi. institutu. vbi dicit, quod hæc est communis opinio, & quod pridem secundum eam consuluat, & quod in consulendo & iudicando non est ab ea recedendum: & idem Io. de Imo. dicit, hanc esse communem opinionem in l. his verbis, in 3. col. ff. de hæred. institutu. & ibi hanc opinionem etiam tenent Bart. & Bal. istam opinionem etiam tenent Iac. de Rauenn. Iac. de arena, Pet. de bella peritica, Cya. Pau. de Cast. & Salic. in d. auct. nouissima, & idem Salic. in d. l. si. C. famil. hercisc. & idem Salic. in l. quotiens, C. de hæred. institutu. & Alex. in d. §. non omnis: & ista est communis opinio tam legistarum quam canonistarum, vt attestantur Io. Fab. Salic. & Iason in d. auct. nouissima, & Lud. de Ro. & Alex. in d. l. nam quod, in §. non omnis. ff. ad Trebel. & sic in iudicando seruanda, per ea quæ dixi supra in decisione primi dubij.

Restat modò respondere obiectis, pro parte contraria factis, prima facie multum apparentibus, quæ tamen si benè enucleentur, & visceraliter intelligantur, non obstant: sed sui debilitate ruunt. Et primò non obstat d. l. Papinianus, in §. si quis mortis, l. omnino, & auctent. nouissima supra allegata: quia per d. §. aliud quoque capitulum, qui est longè posterior, corriguntur: vt dictum est supra: & sic illi tanquam
 32 † posteriori standum est, iuxta supradicta. Non obstat etiam d. ca. Raynutius, quia vel loquitur secundum iura antiqua, vel illa fuerunt verba autoris decretalis, non testatoris, secundum Salic. in d. l. finali, C. famil. herciscund. & Alex. in d. §. non omnis, & alios in locis supra allegatis. & ergo gl. in d. ca. Raynutius supplet ad litteram verbi relinquens iure institutionis, & benè secundum Io. de Imola, & alios nouissimos, ibidem, & secundum eundem Ioan. de Imo. in d. l. i. §. si ex fundo. Non obstat etiam tertium motiuum, quo dicitur, quod non omnes sciunt dicere, instituo filium, vel relinquo iure institutionis. Quia dico, prout dixit do. Io. de Imo. in d. c. Raynutius, quod debet sibi imputare testator, si non consuluit peritiores, & si non adhibuit notarium peritum: † cum iura debeant ab omnibus sciri, l. leges sacratissimæ, C. de legib. Sicut enim mulieres vel rustici vadit ad nemus vel syluam pro lignis, & ad ciuitatem pro indulgentijs, ita debeat ire ad lurisperitos pro consilijs: nec aliàs excusantur, quando id non est difficile propter loci vicinitatem, vt in casu præsentis: ita ad litteram dicit Bald. & post eum Salic. & nouissimi in l. iuris ignorantia, Cod. qui admittit ad bonor. possess. imò plus dixit singulariter Bald. in d. l. iuris ignorantia, in fine, & sequuntur omnes Doctores, ibidem videlicet, † quod

nunquam iuris ignorantia excusat etiam rusticum vel mulierem, quando aliquid requiritur pro forma actus: & pro hoc dicto est gl. ordinaria in l. ambiguitates, C. de testamen. Cum ergo in casu præsentis pro forma testamenti lex requirit, quod filia instituat, saltem in aliquo: nimirum, si forma non seruata, corruat actus, non obstante iuris ignorantia: nec aliud facit l. quotiens, in contrarium allegata: quia ibi pater eos hæredes fecit, & cum hoc bona inter eos diuisit, vt ibi clarè præsupponit textus si benè inspiciatur, In quantum autem loquitur de diuisione non per quotas sed per certas res, est contra l. cogi, in §. & generaliter. ff. ad Trebel. & procedere non posset, nisi inter omnes filios facta esset, ita quod non interesset, vt latè ibi declarat Salic. & Doctor. habet enim communis opinio, quod verbum † relinquo, etiam adiectum in persona filij, dummodo adijciatur certa rei vel quantitati, vt in casu præsentis, non trahitur ad institutionem, vt expressè dicit do. Alexand. de Imo. in d. §. non omnis, in 2. col. vbi ad hoc allegat infinitas auctoritates, quas breuitatis gratia referre omitto, & sic non obstat. † Nec obstat etiam quartum, quo dicitur, quod inter liberos minus solennis voluntas sufficit: quia id verum de minus solenni voluntate ex defectu numeri testium: secus autem quando testamentum esset imperfectum vel minus solenne ratione defectus voluntatis, vel ex causa præteritionis, vt in casu præsentis: Ita latè declarant Doct. præsertim nouissimi in d. §. ex imperfecto, & Salic. & alij posteriores in præalleg. l. finali. C. famil. herciscund. Ad glo. autem d. auct. nouissima, & auctoritatem Iasonis & Matthæi, respondeo: quod quia iure non probantur, imò sunt contra text. expressum in d. §. aliud quoque capitulum, qui restrictionem huiusmodi non patitur, cum indistinctè loquatur, & quia gloss. in pluribus passibus supra allegata tenent contrarium, non est ei in hac parte contra seipsam, & contra communem opinionem standum. † Et quia auctoritas Doctorum duntaxat est probabilis & non necessaria, ita quod duntaxat ei stetur, quatenus iure non probatur, & non aliàs, vt vult gl. ordinaria & ibi Panor. & Doct. in c. i. de postu. præla. & gl. iuris ciuilibus & Doct. in l. si de interpretatione. ff. de leg. non est opinio Iasonis & Matthæi in hac parte, cum non sit iure munita, contra textum clarum & communem opinionem standum. Ad id autem quod dicitur, quod sic res debet interpretari, vt potius valeat, quam pereat: † Et quod verba ad personam directa sunt intelligenda secundum qualitatem personæ, respondeo secundum Io. de Imo. & And. Siculum in d. c. Raynutius, quod illa procedunt, nisi quæ data est certa forma à iure, prout est in casu nostro, vt patet in dict. §. aliud quoque capitulum: quo casu vt dispositio valeat, necesse est formam traditam à iure esse seruata, aliàs dispositio

- dispositio non valet, per tex. clarum cum ibi notatis per Doct. in l. cum hi, in §. si prator. ff. de tranfact. † forma enim est quæ dat esse rei, l. 3. §. Iulianus. ff. ad exhiben. Ideo non mirum, si illa non adhibita, corrumpat actus. Nec obstat etiam tex. in d. l. si adulta, cum autoritate Bal. ibi, quia contra Bald. tenet ibi Salic. & Alex. in §. non omnibus, & Io. de Imo. in d. c. Raynutius. Et ad formam argumenti dico, quod non valet consequentia, † testator videtur relinquere animo compensandi, vt probat dict. l. si adulta, ergo iure institutionis, nec hoc probat dict. l. si adulta, & sic illa lex non bene inducitur per Baldum. Non obstat etiam sextum motium, de quo supra: quia non est verum, quod in testamento per patrem condito, inter liberos subintelligatur clausula, vt valeat meliori modo quo potest quando constat † eum voluisse testari, prout constat in casu præfenti ex eo, quod quinq; suas proles solenniter hæredes instituit: ex quo apertissimè constat, eum voluisse testari, & non codicillari, per tex. apertum in l. nõ codicillũ, C. de testam. Iam est firma regula, † quod si actus vltimæ voluntatis non valet eo modo quo agitur, non valet etiam eo modo quo valere potest, d. l. non codicillum, & l. i. ff. de iure codicil. supra al leg. nisi ibi esset clausula codicillaris, quæ non est apposta in testamento de quo est quæstio. Item est alia regula, † quod quædo actus habet defectum formæ, tunc si non valet eo modo quo agitur, non valet etiam eo modo quo valere potest, c. cum super abbacia, & ibi canonista, de offic. deleg. & notatur per legistas in l. i. in §. si quis ita. ff. de verb. obli. & huic formæ non posset renunciari, iuxta doctrinam singularem Bal. in c. i. qui succed. tene. per q̄ tollitur & funditus eneruatur cõtrarium. Ex quo etiam sequitur, q̄ ipse † testator si viueret, nõ posset formam in casu præfenti omiffam in testamento ex defectu omiffæ institutionis filiarum supplere in codicillis: vt singulariter dicit Bal. in d. l. non codicillum, in fi. minus ergo hoc posset facere notarius: imò plus dixit Ricardus Malumbre in quadam sua disputatione, vt refert dom. Io. de Imo. in repetitione præall. l. i. §. si ex fundo, & Pau. de Cast. in præall. auct. nouissima: q̄ etiam si testator voluit testamentum dictari ad dictamen sapientis, tamen non poterit per sapientem adijci illa clausula, iure institutionis: quia cum testamentum est nullum secundum eum ex defectu formæ non obseruata, non poterit validari ex dicto sapientis. Ex quibus omnibus concludo, huiusmodi testamentum ex præteritione dictæ filiarum non instituta, nec nominatim, vt oportuit, expressa causa legitima, ex hæredata, esse penitus nulli: & sic dictam filiam cum alijs suis fratribus & fororibus ad hæreditatem sui patris ab intestato debere succedere de iure, dicto prætenso nullo testamento non obstante: iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM XVI.

S V M M A R I A.

- 1 *Solutio legatorum fieri debet in moneta & valore, tempore conditi testamenti corrente, et 3.*
- 2 *Dicto vnus iurati interdum statur.*
- 4 *Verba testamentorum frustratorie adposita esse non censentur.*
- 5 *Consuetudo Patris familias ante omnia in dispositionibus dubijs est attendenda.*
- 6 *Decurio est quis desijt esse, tamen in memoriam pristina dignitatis non potest torqueri vel suspendi de iure.*
- 7 *Designatio sue destinatio testatoris tantum operatur, quantum dispositio expressa.*
- 8 *Pecunia ademptionem immobilium destinata, rebus immobilibus annumeratur.*
- 9 *In dispositionibus que sunt contra ius commune, casus filius ex identitate rationis non trahitur ad verum.*
- 10 *Fauor pie cause in dubijs vincit.*
- 11 *Magnaratio est que pro religione facit.*
- 12 *Fauor pie cause in dubio non venit id quod est minus.*
- 13 *Surrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur.*
- 14 *Mutationem voluntatis allegans, eam probare debet.*
- 15 *Vltima voluntas pro lege seruanda est.*
- 16 *Actus agentium ultra eorum intentionem non operantur.*
- 17 *Verbis claris standum est.*
- 18 *Debitor factio suo non potest deterior em facere conditionem creditoris.*
- 19 *Ratio naturalis plurimum attendenda est.*
- 20 *Pietas maior versari debet erga conuictos pauperes, quam erga extraneos pauperes.*
- 21 *Deputatũ ad vnum pium vsum non potest ad alium aequè piũ conuerti, sine autoritate Papa.*

QUIDAM dominus Ioannes de Heemuliet miles, anno domini 1498 die septemb. 19. suum condidit testamentum, in quo inter alia Alexandro de Heemuliet suo filio naturali & illegitimo reliquit & legauit centum libras grossorum monetæ Flandriæ, & nonnullis alijs personis alias diuerfas summas, prout in instrumento desuper confecto plenius habetur: in quo siquidem instrumento testamenti inter cætera habetur talis clausula:

Item de voorsteer testatuer begeert ende wilt, op dat hem naemaels eenighe dinghen voorguamen, daer zyn ziele of consciencie zonde moghen worden ghepraemt, ende by dat zyne executeurs nae bescreuen, of eenige van hen vercleert de: dat dat zal zij van zulcker weerden ende auctoriteyt, als of in dit zyn testament ghescreuen ende vercleert warend est, Item prædictus D.

CONSILIVM XVI.

ctus D. testator petit & vult, si ipsi postea quicquid occurrat, quo ipsius anima vel conscientia premeretur, ipseque hoc executoribus suis infra scriptis, aut vni ex illis indicauerit, vt id eiusdem sit pretij & autoritatis ac si in isto suo testamento scriptum atque declaratum foret. Deinde circa festum natiuitatis Christi anni nonagesimo noni ante ipsum festum facta est per principem patriæ alteratio monetæ, ita, vt nullum aurum capi vel exponi possit, nisi suum iustum pondus haberit, &c. prout in ordinatione desuper confecta latius continentur. Deposuit idem dominus Ioannes miles anno nonagesimo nono vndecima mensis Ianuarij, more scribendi gallicano condidit codicillum, in quo nonnulla legata in testamento relicta ad maiorem summam augmentauit, & clausulam supra scriptam in retonico idiomate in eodem suo codicillo reiterauit: & inter alia in dicto suo codicillo ordinauit, voluit, & desiderauit, q̄ ducentæ libræ grossorum monetæ Flandriæ post mortem suam per suos executores iuxta conscientiam eorundem distribuerentur pauperibus Christi: quas ducentas libras grossorum dictæ monetæ Flandriæ designando, dixit illas reperiri debere, suo iudicio, in quodam loco per eum designato: & casu quo denarij reperendi in dicto loco per eum specificato non sufficerent, in eum euentum voluit, quod id quod deesset caperetur ex alio loco & arca per eum designatis. Modò in loco per eum primitus designato nõ sunt reperti nisi octingenti floreni renensis: in loco autè secundo designato per eum, reperta sunt pecuniæ & clenodia sufficientes & sufficientia, pro exolutione summæ deficientis in prima arca. Voluit præterea idem dominus testator, quod 18. libræ grossorum monetæ Flandriæ darentur pauperibus Christi, sumenda ex alia capsula proxima primæ, in qua dicebat esse octodecim libras monetæ Flandriæ vel circiter, & reperti sunt in ea ducenti floreni renenses vel circiter. Voluit etiam, q̄ ex alia arca in qua dicebat esse pecuniam, sine tamen certa specificatio ne certæ quantitatis, soluerentur 6. libræ, & 36. libræ neptibus, suis ibidem specificatis. In qua arca non tantum repertum est, quantum ascendit summa per eum specificata in qua testator ipse prædictis suis neptibus obligabatur. Voluit etiam, quod ex pecunia & alijs localibus in quodam loco seu arca per eum specificatis caperentur 94. libræ grossorum monetæ Flandriæ pro facienda assignatione vnus redditus, sufficientis pro onere celebrationis vnus missæ quotidianæ perpetuis temporibus in municipio de Staue-nisse comitatus Zelandiæ celebranda.

Ex isto themate formantur dubia & quæstiones subtrus tactæ. Et primò, in qua moneta seu valore solui debeant legata dicto Alexandro & alijs in testamento dicti domini Ioannis relicta. Secundo, quid operetur dicta clausula, Item de voorsteer heere testateur, &c. id est, item prædictus do-

minus testator. Tertio, in qua moneta solui debeant legata in codicillis relicta, vel in testamento data, & in codicillis augmentata quo ad augmentum eorundem. Quarto, an dictæ 18. libræ debeantur pauperibus Christi, eam dicatur, testatorem expressè voluisse, quod duntaxat ducentæ libræ grossorum monetæ Flandriæ pauperibus Christi distribuerentur: & hoc notario causa vni ex executoribus suis, cuius dicto prius stari voluit, in secreto post ordinationem codicilli sepius dixisse & repetisse, sibi que vt hoc suis coexecutoribus & hæredibus publicares, iniunxisse fertur, & si sic: An duntaxat dictæ 18. libræ debeantur, an etiam totum quod superest repertum in dicta arca, & in qua moneta. Quinto, an designatio testatoris præiudicare posset dictis neptibus creditricibus in summis pecuniarijs ipsis debitis. Sexto, an dominus de Oostende maritus fororis dicti domini Ioannis defuncti legitima hæres eiusdem domini Ioannis sui fratris, ab intestato præferri debeat alijs extraneis, offerendo securam & bonam assignationem, ad & supra bona & sufficientia contra pignora ad eum spectantia vsque ad summam dictarum 94. librarum grossorum monetæ Flandriæ. Septimò, inter quos pauperes debeat fieri distributio legatorum pauperibus relictorum, An inter pauperes oppidi Bruxelensis duntaxat, vbi dictus testator decessit, vel an etiam inter pauperes consanguineos dicti domini Ioannis defuncti. Octauò, an ex isto legato aliquid pro reformatione fabricæ applicari possit, ita quod relictum pauperibus possit partim Ecclesiæ ruinosa pro reparatione eiusdem applicari. Nonò, an legata sint quamprimùm soluenda pauperibus, vel an differenda sit solutio eorundem propter dubium euentum litis in cancellaria Burgundiæ pendentes, vsque ad decisionem eiusdem.

Et respondeo prætactis dubijs sigillatim & succinctè per ordinem, absque proluxa iurium allegatione: cum hoc sit consilium decisuum, non ad vnus partis petitionem æditum, sed ad requisitionem iudicis: sequendo in hoc not. Io. And. in c. sicut, de re iudica. Dico primò ad primum, † quod solutio legatorum in testamento dicti Ioannis relictorum fieri debet in moneta & valore, quæ tempore datæ testamenti cursum habebat, per textum notabilem in l. vxorem, in §. testamento. ff. de leg. 3. iunct. l. me dico, in princip. ff. de auro & argen. legat. cum vulgarib. ita in his terminis decidit Oldrad. in consilijs suis 13. 31. & 250. ita etiam decidit Ioan. And. in addit. ad Specul. in titu. de obliga. & solut. circa fin. ita etiam determinat do. Panor. & communiter alij Canonistæ in c. quanto, de iureiur. & in c. olim. & in c. cum canonicis; vbi bonus text. de cens. & Doct. in infinitis alijs passibus, quos breuitatis gratia omitto, & tantum de prima quæstione.

Ad secundam autem questionem dico breuiter: quod dicta clausula operatur hunc effectum, ut si postea testator dixerit vni ex executoribus aliquid faciendum esse, quod dicto talis licet sit vnus, standum erit, ex quo testator hoc voluit: quemadmodum staretur de positioni solius defuncti, dummodo tamen talis iuratus dicat, se hoc habuisse à defuncto in mandatis: nec est necessaria presentia partis in præstatione huiusmodi iuramenti: vt de istis omnibus est casus singularis & quotidianus, cum ibi not. per Bart. & Doct. in l. Theopompus. ff. de dote præleg. & voluit Paul. de Cast. in l. r. in §. & post operis. ff. de noui operis nunciā. pro hoc etiam est bona gl. in l. Lucius. in §. fin. & ibi Bart. & Doct. ff. de legat. r. & bene facit ad propositum quod notat do. Pet. de Ancho. in consilio suo 436. incipiente, in Christi nomine. Amen. In his dubijs, &c. circa principium faciunt etiam no. per Alexan. Taf. & alios Modernos in l. captatorias. C. de testam. milita. & tantum de secundā questione.

Ad tertiam autem questionem, quæ inter cæteras plus dubitationis habet, videtur prima facie dicendum, quod solui debeat pecunia in valore currente tempore datæ testamenti seu vltimæ voluntatis, per supra allegata. In contrarium tamen faciunt coniecturæ & rationes infra scriptæ. Primò, ex quo testator designat pecuniam, ex qua vult legatum solui, & locum eiusdem, vt modo pronomine demonstratio, illam: videtur habuisse respectum ad valorem pecuniæ ibi dem reperiendæ, quam pro solutione legati designauit, deputauit, seu destinauit: Præcipue quando habendo etiam illum respectum, pecunia designata vel destinata solutioni adhuc non sufficit pro exolutione legati, vt in casu sub iecto, quoad ducentas libras grossorum monetæ Flandriæ pauperibus relictas, & maxime, quando demonstratio, designatio, vel deputatio, operari non potest effectum, de quo in l. quidam testamento, in princip. ff. de leg. r. quia per aliam clausulam declaratum est, vbi summa restans capietur, vt in casu nostro: & sic videtur frustratoriè apposta, quod esse non debet. l. si quando, in princ. ff. de leg. r. & cap. si Papa. de priuileg. lib. 6. & maxime quando mutatio monetæ non diu præcessit talem dispositionem, vt etiam in casu nostro: cum hoc casu consuetudo patrisfamilias pristina nondum sit penitus extirpata, sed adhuc in hæreat sensibus & oisibus eiusdem: quæ consuetudo & patrisfamilias ante omnia in dispositionibus dubijs est attendenda. In conditionibus primum locum, in princip. ff. de condi. & demon. l. vel in iurorum. ff. de pigno. acti. & l. si seruus plurium. §. si numerus nummorum. ff. de leg. r. cum vulga. Hinc videmus, quod decurio postquam desijt esse decurio, in memoriam pristina dignitatis non potest torqueri nec suspendi de iure: sed alia pœna minus vili est

afficiendus. l. moris est. §. si. ff. de pœnis, cum vulga. & sic mens eiusdem testatoris fuisse videtur, quod solui debeat in tali valore, qui cursum conseruit habere paulò ante, saltem vsque summam ibidem repertam solutioni destinatam: quæ designatio in terminis vel dispositionibus iuris communis plurimum operatur: vt est tex. peculiaris, & ibi Raphael Fulg. Alex. de Imo. & Doct. in l. à diuo Pio, in §. si. ff. de re iur. & est bonus tex. in l. si chorus, in §. r. & in l. qui filium. ff. de lega. 3. Videtur enim in casu presenti concurrentibus supradictis tatem operari designatio testatoris, sicut operaretur dispositio testatoris expressa, per quam declarasset, velle fieri solutionem in tali vel tali monetæ: vel si testator ex manu solutionem legati fecisset, prout fieri potest iuxta l. Lucius. ff. de leg. 3. licet tunc mutet nomen legati, & recipiat nomen donationis. Ex quo plures sequuntur notabiles effectus, vt est gl. valde notabilis, & ibi Doct. in l. legatum. ff. de lega. 2. quod vltimum non prosequor, quia propositum non feruit. Nec præmissis obstat theoricā Bald. Angel. & aliorum, quod in l. cætera, in §. sed est parauerit. ff. de legat. primo, vbi dicunt, quod si est consuetudo in aliquo loco, vt est hinc Bruxellæ, quod præcedente vxore maritus superstes lucretur omnia mobilia sub onere artis alieni, & c. & sit pecunia posita in banco, destinata ad emptionem rerum immobilium, ex solo huiusmodi pecunia non computabitur inter mobilia, licet sit destinata ad emptionem immobilium: quare maritus superstes eam lucrabitur, sic vt lucraretur alia mobilia, secundum eos. Quia posset responderi, vt dicit do. Alexan. in l. r. in §. fuit quaesitum. ff. ad Trebel. & in d. l. à diuo Pio, in §. si. quod illa theoricā procedit in dispositionibus, quæ sunt contra ius commune: & ergo non est mirum, quod in eis casus si quis non trahitur ad verum ex identitate rationis: tex. est notabilis in c. cum dilectus. & in c. ad audiendam, de cleri. non residen. cum similib. Videtur ergo conclusiue dicendum, quod quoad octingentos florenos renenses in prima arcula repertos fiet solutio in valore pristino, quem denarij ibidem reperti comperiuntur habere: quo verò ad alios quadringentos florenos restantes deducentis libris grossorum monetæ Flandriæ, quos testator suppleri voluit ex alia arcula per eum specificata, in qua reperta dicitur summa pecuniaria longè excedens summam quadringentorum florenorū renensium, vt præmittitur restantiū, posset dici, solutionem fieri debere in valore, qui cursum habebat tempore datæ codicilli, prout regulariter faciendā est solutio, vt supra dixi.

Et si quæras, curtam variè in istis quadringentis florenis posset responderi, quod ideo, quia designatio hoc vltimo casu operatur effectum suum, ad quod principaliter ordinata fuit, puta effectum suppletionis eius, quod deest in alia

alia arcua. Cum ergo satis per hoc operetur, non debet eadem designatio extendi vel interpretari, vt operetur aliquid circa valorem monetæ: sed quod ad hoc remaneat dispositio generalis & ius commune, de quo supra, in suo vigore: non sic autem fuit in primo casu, in quo designatio in dubio debet censi adhibita, vt hæredes defuncti instruantur, vbi dictas ducentas libras grossorum monetæ Flandriæ sine incommo rei familiaris habere possint: vt est tex. ad litem in præallega. l. quidam testamento, in princip. Sed si hoc commo rei familiaris attendamus vnā cum subita mutatione monetæ, & cum alijs coniecturis, de quibus supra, videtur rationabiliter dicendum, quod supra dixi. pro quo etiam bene facit text. in l. Lucius, §. ciuibus. ff. de legat. secundo, vbi est casus, quod si testator relinquat reipublicæ nomen debitoris sui Sei, & postea in codicillis vetera Scio aliquid exigi, sed ab hærede petat, vt ipse ex alterius debitoris per eum nominati debito, reipublicæ soluat: si ille secundus debitor reperitur non soluendo, hæres solum tenetur ad cedendum reipublicæ actionem contra illum debitorem in codicillis nominatum, & minime ad soluendum legatum reipublicæ: ergo ita dicendum erit in proposito: quia sicut ibi designatio surrogata in locum nominis legati operatur, vt hæres cedendo actionem liberetur, & sic media via eligatur vt legatum ex toto non pereat: & tamen hæres non teneatur integrum legatum soluere, etiam reipublicæ: ita etiam in proposito hoc operabitur designatio iunctis alijs coniecturis, de quibus supra, vt non seruetur rigor iuris, sed eligatur media via, de qua supra. Sed istis non obstantibus, credo contrariam opinionem veriorē, primò per allegata supra in decisione primi dubij, secundò pro hac opinione non parum facere videtur, favor & piæ causæ, qui in dubijs vincit, c. fin. de re iudic. cum similibus, quod magna enim est ratio, quæ pro religione facit, l. sunt personæ. ff. de religio. & sumptib. funeb. pro hac parte etiam bene facit l. Titia. §. Scia. ff. de auro & argen. leg. vbi favore & religionis vel piæ causæ in dubio non venit, quod est minus: vnde si legetur Ecclesiæ calix, non debetur æneus, sed argenteus vel aureus: vt ibi. Et ad contraria facilis est solutio. Nam primo non obstat, l. à diuo Pio. §. si. quia potest responderi, quod text. ille bene probat, legatum istud de quo est quaesitum exolui debere de pecunia in cistula illa inclusa: sed non probat, pecuniam cistulæ prædictæ inclusam debere estimari secundum valorem illum aut istum: Cum solum dicat, pecuniam destinatam solutioni vel ad prædiorum comparationem capi posse, vt iudicatio satisfiat, etiam si sit pupillaribus: Non obstat etiam l. si chorus. §. primo, quia nihil aliud probat, etiā si longissimè protrahatur, quam de pecunia cistulæ

inclusa, solutioniq; legati destinata, fieri posse legati solutionem: etiam si postea generaliter testator mobilia legasset: quod huic opinioni nihil obstat videtur. Nihil etiam diuersum ab isto probat l. qui filium, pro parte contraria adducta. & sic cessat quod de destinatione supra allegatum est. Non obstat etiam d. l. Lucius, §. ciuibus: quia ibi media quædam via eligitur, ne legatum reddatur inutile & pereat: quod in casu presenti timeri non debet, cum testator declarauerit, vbi summa restans quæ deesset capi debet: & testator demonstrando pecuniam, de qua solui voluit legatum, præsumptione iuris nihil aliud fecisse videtur, quam voluisse hæredibus demonstrare, vnde sine rei familiaris dispendio sumi possent pecuniæ pro legato exolueudæ: vt dicit textus in præallega. l. quidam testamento, ergo nec in casu isto aliter præsumi debet. Præterea nimirum, si in casu dict. §. ciuibus, hæres non teneatur, nisi ad cedendum actionem: quia surrogatum debet sapere naturam eius, in cuius locum surrogatur, l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. sed si non interuenisset illa surrogatio, certum est, hæredem non fuisse obligatum, nisi ad cedendum actionem, l. si sic. §. r. ff. de legat. r. ergo nec nunc ad plus obligari debet. quare non obstat. Et hæc quoad ducentas libras grossorum monetæ Flandriæ pauperibus relictas. Quo autem ad alia legata in eodem codicillo relictas, vel in eodem augmentata, quoad augmentum eorum dem nulli dubium est, quin in eorum exolutione tempus datæ codicilli sit inspiciendum, per præallegata. & tantum de tertia questione.

Ad quartam autem questionem, quæ tacite in se continet tria quaesita, Respondeo breuiter. Ad primum affirmatiue, quod sic. Ratio est, quia clarè constat de voluntate testatoris, nec aliquo modo constat de mutatione voluntatis eiusdem. Si enim notarius instrumenti medio iuramento asseueraret, testatorem mutasse voluntatem, & sibi iniunxisse, vt id propalaret, tunc vigore antea factæ clausulæ, *Item de vobis heere testatur, &c.* standum sibi fuisset, vt supra dixi. Sed quia ipse iuratus de mutatione voluntatis nihil se scire dicit, sequitur, quod dicta clausula nihil operatur, & sic stat regula, quod qui mutationem voluntatis allegat, eam probare debet, l. si de commissa. §. si rem. ff. de lega. 2. & d. l. Lucius cum vulga. Cum ergo hic nihil sit probatum, standum est vltimæ: quod voluntati dicti quondam domini Ioannis, quæ pro lege seruanda est, disponat, in aucten. de nup. colla. 4. pro quo videtur casus in l. quinquaginta. ff. de proba. & in l. planè. & r. §. cum vtrobique nota. per Doct. ff. de legat. r. Ad aliud autem respondetur breuiter, quod solum 18. libras debentur, & non plus. Cuius ratio est, quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, l. non omnis. ff. si cer. pet. cum vulgari. & quia verba sunt clara,

clara, eis standum est, l. non aliter. ff. de legat. r. & facit: quia quemadmodum æstimatio testatoris nihil operatur, l. si fundum sub conditione, in §. si libertus. circa fin. cum ibi nota. per Bart. Bald. Ang. Paul. de Cast. & alios. ff. de legat. r. ita designatio ultra effectum præactum, & ultra effectum l. si seruus legatus, in §. qui quinq; ff. de legat. r. cum simil. non operabitur augmentum contra proprium significatum vocabuli, arg. l. legata in utiliter. ff. de leg. r. Ad aliud autem patet solutio ex prædictis.

Ad quintam autem quæstionem respondeatur breuiter, quod non, ¶ quia debitor factio suo non potest facere deteriorem conditionem creditoris, l. nuda, l. non epistolis, & l. rationes, C. de probat. cum similibus: & sic concludo, quod dictis nepribus facienda est plena & integra solutio de dictis summis, per supra allegata.

Ad sextam autem quæstionem respondeo breuiter affirmatiuè, quod sic: dum modo bona & secura assignatio fiat: ¶ cum frustra fiat per plura, quod fieri potest æquè benè per pauciora: & frustra extra quæritur, quod intus habetur, iuris vltima, & hoc suadet naturalis ratio, quæ plurimum est attendenda, l. scire oportet §. sufficiat, & ibi Bal. ff. de excusa. tut.

Ad septimam autem quæstionem respondeo similiter breuiter: quod quia pauperibus legatum istud relictum est, ex eo legato primum subueniendum est pauperibus consanguineis defuncti, sub ea qualitate, & aliàs minimè: ¶ maior enim pietas versari debet erga conuictos pauperes, quam erga extraneos pauperes. Deinde pauperibus non consanguineis, loci originis, etiam aliquid, paràm tamen, distribuendum est. Residuum verò in hoc oppido Bruxellensi, vbi testator moram traxit & decessit, distribuendum erit, vel pauperibus aut hospitali pauperiori, prout visum fuerit executoribus, ad vsum pauperum & infirmorum deputandum, pro hoc rex. nota. cum ibi not. per Præpositum & alios in c. non satis 86. dist. & per gl. & Doct. in ca. quiescamus 42. dist. & per gloss. Panormi. & Doct. in c. r. de cohabit. cleric. & mulier, & per And. Siculum, in ca. cum tibi, de testa. & per dominum Pe. de Anch. in cons. suo supra allegato, & habetur & notatur in l. si quis ad declinandam, C. de epif. & cleric. & in c. iudicante, de test. cum similibus.

Ad octauam autem quæstionem respondeatur breuiter: quod non, ¶ quia deputatum ad vnum vsum pium, non debet neq; potest conuerti in alium vsum etiam pium, nisi interueniente autoritate sedis apostolicæ, quando in vsum deputatum conuerti potest: vt est textus notabilis & ibi gl. Card. & Doct. in cle. quia contingit, de religi. dom. & est bon. tex. & ibi Panor. & Doct. in c. nos quidem, de testam. & in l. legatum, & ibi Bart. ff. de usufruct. legat. & est ratio, quia non debet dis cooperiri vnum altare, vt

cooperiatur aliud, c. cum causam, de præbend. cum similib. Possent tamen executores cum autoritate episcopi, ecclesia reparatione necessaria egente, & vnde reparatur non habente, sine pauperum graui damno, maximè si fames pauperibus non immineat, aliquid pro reformatione fabricæ vel ecclesiæ distribuere: vt pulchrè determinat Ioan. And. in c. fi. de test. lib. 6. in nouella, aliàs autem minimè, vt dixi.

Ad nonam autem & vltimam quæstionem respondeo: quod vltima voluntas dicti domini Ioannis testatoris, tam quod ad debita, quam quod ad legata, incontinenti & quamprimum hoc fieri possit executioni debita est demandanda, non obstante processu de quo in themate huius quæstionis, quem processum testator sciuit esse inchoatum, & illo non obstante ordinauit suam vltimam voluntatem demandandam esse executioni, antequam hæredes sui aliquid de hereditate sua accipiant: vnde nemini dubium est, quin senserit eam quamprimum executioni debere mandari, argumento §. non solum. Instit. de lega. & argumento l. cum alienam, C. eodem cum vulgaribus: & tantum de nona & vltima quæstione.

CONSILIVM XVII.

S V M M A R I A.

- 1 Verisimile non est testatorem voluisse heredes suum duplici onere grauare.
- 2 Debitor, quis efficitur aut ex causa voluntaria, aut necessaria.
- 3 In necessitatibus nemo est liberalis.
- 4 Equum est vt qui in vno grauatur, in alio releuetur.
- 5 Debitor ex causa necessaria legans aliquid creditori suo, videtur illud relinquerè animo compensandi eum debito.



ASVS est talis, Dominus Ioannes de Heemuliet in armis miles, in suo testamento reliquit filio suo naturali centum libras grossorum moneta Flandriæ: defuncto dicto domino Ioanne testatore, præfatus Alexander petit ab executoribus testamenti præfati quondam domini Ioannis centum libras sibi legatas, & nouem alias libras, in quibus dicit præfatum quondam dominum Ioannem dum vixit ex contractu vel quasi sibi fuisse obligatum. Executores autem dicunt, eum duntaxat debere habere legatum, quæritur quid iuris, An scilicet vtrumq; habere debeat, & legatum & creditum: an altero tantum debeat esse contentus.

Et videtur, quod altero tantum debeat esse contentus, quia non est verisimile, ¶ testatorem voluisse hæredè suum duplici onere grauare, l. si Titia, cum

cum testamento in §. qui inuita. ff. de legat. 2. & videtur text. ad literam in l. si cum dotem in §. si pater. ff. solut. matrim.

In contrarium tamen est veritas, scilicet quod debet habere vtrumq; scilicet & legatum & creditum etiam si legatum agnouit, textus est apertus cum sua glossa in l. creditorem. ff. de legat. 2. & in l. vnica, in §. sciendum, C. de rei vxor. actio. Nec obstat contrarium de d. §. qui inuita, quia non est verum quod hæres defuncti hoc casu grauetur duplici onere, In eo enim quod vt hæres soluit æs alienum defuncti, non grauetur per defunctum. Non obstat etiam d. l. si cum dotem, in §. si pater, quia pro pleno intellectu huius materiæ est distinguendum, ¶ Quod aut quis est debitor ex causa voluntaria, vt puta ex contractu vel quasi, qui à principio sunt voluntatis, l. sicut ab initio, Cod. de action. & obligation. & hoc casu si talis debitor faciat legatum creditori suo, consequetur creditor vtrumque, nec præsumitur legatum factum animo compensandi cum debito, nisi hoc dicatur expresse per dict. leg. creditorem, & dict. §. sciendum, Aut verò aliquis est debitor ex causa necessaria, hoc est, ex dispositione legis quæ ipsum inuitum obligat, vt contingit in patre, qui velit nolit cogitur dotare filiam suam, l. qui libertos. ff. de ritu nupt. cum similib. & hoc casu si debitor ex causa necessaria relinquat legatum creditori suo, debet creditor altero tantum esse contentus, & videtur legatum relictum animo compensandi cum debito: & sic loquitur dict. §. si pater. Et ratio diuersitatis est, quia in ¶ necessitatibus nemo est liberalis, l. rem legatam, ff. de adm. legat. ¶ Et qui in vno grauatur, æquum est vt in alio releuetur, l. eum qui, in pri. ff. de iure iur. ita sentit gl. ordi. in d. l. si cum dotem, in §. si pater, in secunda sua solutione, quæ dat ad d. §. sciendum, & hanc theoricam gl. approbant & declarant ibi Bart. Bald. Ang. Pau. de Cast. Io. de Imola, Alex. de Imola, & omnes, & Bar. & Doctor. in l. huiusmodi, in §. cum pater. ff. de legat. 1. & Bald. in l. si vxor, C. de bon. auto. iud. polsid.

Nec obest, quod in casu præsentis testator defunctus fuit pater legatarij, prout etiam fuit in casu d. §. si pater, quia id non attenditur, an debitor sit pater, an alius: sed an dispositio legis ab initio eum inuitum ad aliquid obliget, prout accidit in casu d. §. si pater, vel non obligat, vt in dict. §. sciendum, & sic an sit debitor necessarius vel voluntarius, vt pulchrè & singulariter declarat Bartol. post Jacob. de Aret. & alios in materia statuti dantis marito superstiti lucrum dotis in aliqua parte, & sequitur Imol. & communiter Doct. in dict. §. si pater, & idem Bartol. & Doct. in aucten. præterea, C. vnde vir & vxor, & ibi præcipue dominus Ias. qui dicit hanc esse communem & veram sententiam, tenebatur enim pater in casu d. §. si pater, exigere dotem propter absentiam filii, & dotem exactam

conseruare filii ex necessitate, auct. sed quamuis, C. de rei vxor. actio, & idè legatum ab eo factum intelligitur relictum animo compensandi, vt in dict. §. si pater, sed in casu nostro præsentis dictus dominus Ioannes defunctus ex dispositione legis non tenebatur, præfato domino Alexandro legatario filio suo naturali, sed duntaxat ex suo contractu vel quasi, & idè legatum per eum relictum Alexandro, non censetur relictum animo compensandi, ex quo hoc non fuit expresse cautum in testamento, per prædicta. Concludendo ergo dico, Alexandrum, vtrumque debere consequi, dummodo tamen de debito sufficientem fidem faciat.

CONSILIVM XVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Inter contententes de pignore præualet iure, qui prior est tempore.
- 2 Vigilantibus iura subueniunt.
- 3 Confessione vel scriptura priuata in præiudicium tertij non creditur, nisi habeat subscriptionem trium fide dignorum.
- 4 Priuata scriptura tantum contra scribentem probat.
- 5 Paria sunt non esse & non adparere.
- 6 Pignus nuda conuentione contrahitur.
- 7 Creditores chirographarij hypothecam non habentes admittuntur post creditores habentes & priuilegiatos.



VOERANT creditores, puta, Ioannes Kiel, & Iacobus de Crudenaere, quorum alter, puta, Ioannes de debito & hypotheca anteriori doct. et per scripturam priuatam manu propria ipsius debitoris puta domini Ioannis Leyns dum vixit presbyteri scriptam & subscriptam. Alter verò puta dictus Iacobus de hypotheca posteriori doct. per instrumentum publicum in formam publicam redactum. Quæritur modò, quis eorù præferatur, Et videtur prima facie dicendum, quod dictus Ioannes tanquam primus præferri debet, per regulam, ¶ qui prior est tempore, potior est iure, cum enim de pignore vtrâq; pars contendit, præualet iure qui præuenit tempore, l. 2. C. qui potio in pig. habe. & l. potior, & l. qui balneum. ff. eod. tit. & tex. melior de iure iud. l. si prior, in §. ff. illo eo, tit. qui probat id esse verum, etiam si posteriori creditori res pignori data prius tradita sit, quam legem ad hoc singulariter ponderat d. Iason in l. quotiens, in 3. limitatione, C. de rei vend. Et procedit dicta regula etiam vbi prima obligatio pignoris esset generalis, & secunda specialis, l. si generaliter, C. qui potio in pignor. habe. & l. 2. ff. eo. & ibi per Ang. & Doct. facit etiam pro dicto Ioanne Kiel, quod ipse diligentior fuit in processu: cum primò dicitur procurasse arrestationem bonorum debitoris. ¶ vigilantibus enim

iura subueniunt, l. pupillus, in fi. ff. quæ in fraud. cred. cum similib. In contrarium tamen est veritas, quia debet præferri dictus secundus creditor, de cuius hypotheca constat per instrumentum publicum, licet sit posterior, iste est text. expressus in l. scripturas, in fi. & in auct. ibi posita, C. qui potio, in pig. habe. & est ratio, quia si confessioni debitoris in hac parte esset fides adhibenda, post se debitor de facili præponere posteriore creditorem priori, quod esset absurdum: Vt ergo hæc fraus tolleretur, statuit lex, quod quando est contentio inter creditores super prælatione, & ex vna parte constat de hypotheca per instrumentum publicum, ex alia autem parte non constat, nisi per scripturam priuatam continentem in se confessionem debitoris, quod tunc tali confessioni vel scripturæ priuatæ non est standum, in præiudicium tertij, nisi talis priuata scriptura habeat subscriptionem trium testium fide dignorum, vt dicit text. in præalleg. l. scripturas. Licet enim illa priuata scriptura faciat fidem contra scribentem, tamen non faciat fidem contra secundum creditorem: secundum omnes Doct. in præalleg. l. scripturas. & per hæc allegata, quia illa procedunt quando de prioritate hypothecæ legitime constat per publica documenta, aliter quàm per confessionem debitoris, sed in casu præfenti nõ dicitur constare de prioritate illius qui exhibet priuatam scripturam, ex quo illa contra tertium non facit fidem, vt prædixi, & sic perinde est ac si non esset, quia paria sunt non esse, & non apparere l. in lege, ff. de contra. emptio. & l. duo sunt Titij, ff. de testam. tute. & imputet sibi qui contentus fuit cum dicta priuata scriptura, vt dicit aucten. si quis vult caute. Co. qui potio. in pign. habe. & discat de cætero cautius mercari, argumento l. 2. C. de furtis. Nec nocet quod realis non interuenit traditio, cum pignus non nuda contrahatur, l. 1. in principio, ff. de pignor. actio. & l. si tibi decem milia dem, in §. de pignore, & ibi Doctores, ff. de pactis, & vult Ioan. Fab. & Doctores in §. item Seruiana, Instit. de actionibus.

Concludendo ergo dico, Iacobum de Crudenare præferendum esse Iohanni Kiel: ita quod dicto Iacobo de bonis quondam domini Iohannis Leyns integralis solutio fieri debet, antequam dictus Iohannes (de cuius hypotheca vt præmittitur non constat) aliquid percipere possit, sed in quantum aliquid superauerit post integram solutionem factam dicto Iacobo, ad illud admitti debet, quia vt prædixi dicta priuata scriptura saltem probat, dictum dominum Iohannem sibi fuisse obligatum, & sic poterit venire cum alijs creditoribus chirographarijs hypothecam non habentibus, post creditores tamen hypothecam habentes, & alios priuilegiatos, l. pro debito, cum ibi notatis per Bald. &

Doct. C. de bonis auto. iud. possid. & l. priuilegia, cum ibi notatis, ff. de priuileg. creditor. cum alijs vulgaribus.

CONSILIVM XIX.

SVM MARIA.

- 1 Ad probandum matrimonium verbis contractum requiruntur verba reciproca, clara et per ipsos contrahentes intellecta.
- 2 In causa matrimoniali agitur de statu hominis.
- 3 Testes deponentes extra articulata, nihil probant, quasi super hoc non iurati.
- 4 Quando articulantur formalia verba interuenisse in aliquo actu, si illa præcisè non probantur, reus absolendus venit.
- 5 Ex condormitione solius cum sola, nudi cum nuda præsumitur copula carnalis subsecuta.
- 6 Raptores & eisdem adherentes panna capitis plebendi sunt.
- 7 Testibus criminosis & socijs criminis nulla fides adhibenda est.
- 8 Confessio extraiudicialis sola non probat.
- 9 Compater alicuius non est testis integer.
- 10 Excommunicati in testes produci nequeunt.
- 11 In causa matrimoniali sicut in testamentaria requiritur quod testes sint rogati.
- 12 Testes in causa matrimoniali omni debent esse exceptione maiores.
- 13 Nemo præsumitur omni exceptione maior.
- 14 Plus statur de nobis testibus deponentibus de memoria quàm centum deponentibus de spontanea voluntate.
- 15 Persona religiosa metu intulisse non præsumitur.
- 16 Per verba Sponte facio, per metum passum tempore metus prolata, non purgatur metus, sed geminatur.
- 17 Clausula insolita inducunt fraudis præsumptionem.
- 18 Metus conditionalis excludit libertatem consensu.
- 19 Agens possessoriore recuperande in causa matrimoniali, titulum & copulam probare tenetur.
- 20 Matrimonium per metum contractum est ipso iure nullum.
- 21 Actus spontanei per ipsum metum passum quomodo cumq; facti, metum qui præcessit non purgant: Imò magis confirmant.
- 22 Sub spiritu timoris nunquam purgatur metus.
- 23 Paria sunt aliquid fieri coactè, vel timore coactio nis.
- 24 Ex vicinitate actuum iudicandum est metum durare.
- 25 Metus purgatur, quando ex longo intervallo factus in contrarium.
- 26 Ab exordio posterior firmatur euentus.
- 27 Potentia nocendi in habitu, & potentia nocendi in actu & exercitio equiparantur.
- 28 Præsentia iudicis facit cessare præsumptionem metus.
- 29 In muliere minor metus quàm in viro sufficit.

30 In l...

- 30 In iudicio est arbitrio metum iudicare iustum vel iniustum.
- 31 Arbitria data sunt in his que non possunt sub regula limitari propter varietatem humanam.
- 32 Protestatio contraria facta nihil operatur in illis, que non dependent à mera voluntate ipsius protestantis.
- 33 Ex principijs, medio & sine indicantur agentium actus.
- 34 Metus semper præsumitur durare, donec probatur purgatus.
- 35 Obligatio accessoria corrumpit destructa principali.



Is actus & actitatis causæ corâ vobis venerabili, circûspecto, ac egregio viro domino Officiali Leodiensi pendentis indecisè, per & inter Ioannem de Ponte agentem sine impetrante ex vna, & Gertrudè de Flandria reâ seu opponentem partibus ex altera: videtur mihi infrascripto, vestro iudicio, ac cuiuslibet melius sententis semper saluo, quod actus & actitatis eiusdem causæ attentis, ipsa rea seu opponens venit & est per vos vestramq; sententiam diffinitiuam ab impetitione ipsius agentis seu impetrantis iuxta suam petitionem & conclusionem absolueda. Quod deducitur sic. Quia intentio ipsius actoris ex huiusmodi actis nullo modo est fundata: quod patet, quia non constat de aliquibus verbis matrimonium sapientibus per ipsam ream prolatis, sed solùm de verbis per actorem prolatis: ex quo ipsi testes pro parte actoris producti deponunt se non intellexisse verba teutonice excepta sola dictione, *ta ick*, quæ per se sine alio nihil operatur, & sic non constat super quo & ad quid responderit ipsa rea per hanc dictionem, *ta ick*, cum ipsa ad interrogationem ipsius Dn. Petri curati non censeatur respondisse, ex quo ipsa gallicum & ille teutonicum ignorauit, & sic interrogationem ipsius non intellexit: nec etiam constat de interrogatione ipsius præfentis interpretis, cum ipsi testes deponant se teutonicum ignorare, & per consequens de ipsa interrogatione interpretis, quæ debuisset fuisse in teutonico idiomate, deponere non valent, prout nec deposuerunt. Ex quo etiam sequitur, quod ipsi testes non probant, ipsum interpretem sciuisse & intellexisse vtrumq; idioma, cum ipsi testes de altero, scilicet de idiomate teutonico, quod ignorabant deponere non valebant, aut assertiuè dicere ipsum interpretem hoc sciuisse. Cum igitur ad probandum matrimonium verbis contractum, requirantur verba reciproca, ca. si inter, de sponsa. iunctis not. per Doctores, ibidem, clara equidem & per ipsos contrahentes intellecta, si eiusdem idiomatis seu lingue fuerint: & si diuersæ lingue, requiritur interpretis linguam vtramque intelligens, qui de communi consensu partium contrahentium, & non alterius duntaxat, venit & est assumendus:

vt est tex. iun. gloss. & nota. Doct. in c. ex literis l. de sponsa. & in l. i. §. fina. ff. de verbor. oblig. & ibidem Bart. Io. de Imo. Alex. de Im. & communiter Doct. qui plus dicunt, quod in causis arduis, vt est causa matrimonialis, in qua agitur de statu hominis, vt vult gl. in c. mulieri, de iur. iuran. pro tutiori assumendi sunt duo interpretes, vtrumque idioma scientes & intelligentes, qui super ipso contractu (si postea in dubium vertatur) deponere possint: Quare, cum ista in casu proposito non interuenerint, nec interuenisse ex actis constat, sequitur clarè, intentionem ipsius actoris non esse probatam, cum illa principaliter fundetur super matrimonio verbis inter partes contracto, vt ex actis patet: & maximè hoc procedit in casu præfenti, in quo non est articulatum, quod patrimonium fuit contractum per interpretem: imò contrarium, videlicet quod per dominum Petrum curatum, & c. Nec etiam articulatum est, quod Iodocus assertus interpres per partes hinc inde ad hoc fuerit assumptus. Non est etiam articulatum, quod dictus præfentis interpres sciuit vtrumq; idioma: & sic ipsi testes de præmissis deponentes extra articulata deponendo nil probant quasi super hoc non iurati, cap. de testi. cum ibi no. per gl. & Doct. de testi. cum similib. Præterea in casu præfenti sunt articulata formalia verba, per quæ matrimonium contractum asseritur, vt patet ex primo articulo libelli fo. 10. copiato, abiq; eo quod adiecta sunt illa verba, vel alia his similia, & c. quæ siquidem formalia verba non reperiantur aliquo modo per testes probata, ergo ipsi testes huiusmodi articulatum matrimonium non probant, iuxta no. per Ant. de Bu. Panor. & Doct. in c. nihil obstat, de verbo. signi. vbi dicunt, quod quando articulantur formalia verba interuenisse in aliquo actu, si illa præcisè non probentur, articulus non censetur probatus, & venit reus absoluedus: quare etiam ex hoc capite deficit intentio impetrantis.

Nec obstat si contra præmissa obijciatur, quod licet ipsum matrimonium non sit clarè probatum ex verbis per contrahentes prolatis, tamen ex alijs concurrentibus cum ipsis verbis, videlicet ex coniunctione manuum facta per sacerdotem cum vna proclamatione præuia, more inter contrahentes obseruari solito: Item ex condormitione subsecuta solius cum sola, nudi cum nuda, ex quibus copula subsecuta præsumitur, ca. literis, & cap. tertio loco, de præsumpt. bene videtur probatum matrimonium: & sic licet de verbis prolatis per opponentes nõ constat, tamè ex copula subsecuta cum alijs coniecturis videtur probari matrimonium, cum culus videatur respondisse iuxta not. per Io. de lig. in c. ex parte, de sponsa. maximè concordantè fama communi, & confessione extraiudiciali, facta in præsentia plurium per ipsos contrahentes, de qua in casu proposito constat ex depositionibus te-

stium, Ex quibus omnibus simul iunctis clarè videtur probari matrimonium contractum. Ad quòd respòdetur primò per interemptionem, negando quòd præmissa constant ex actis: Et secundò, dato quòd testes ad hoc probandum inducti clarè hoc dicerent, prout tamen ex actis causæ præsentis non constat. Respondetur, quòd dictis testibus nulla est fides adhibenda ex multis respectibus. Tum primò, quia ex ipsis actis clarè constat, ipsos testes pro parte actoris productos, qui de præmissis deponere conantur, fuisse & esse criminosos, ac fautores ipsius imptantis, nec non cultodes ipsius reæ raptæ, ipsos raptores hospitantes, ac eisdem raptoribus adherentes & fauores, auxiliumque & fauorem præstantes: quare omnes tales pœna capitis veniunt & sunt de iure plectendi, prout aliqui ex eis pœna capitis puniti sunt, l. vnica, C. de raptu virg. quare sequitur clarè, istis testibus tanquàm criminosis & socijs criminis nullo modo esse standum, neque fidem aliquam adhibendam, ca. testimonium. & c. veniens. i. de testi. & l. quoniam liberi, C. eod. tit. & hoc quòd quinque testes, primum scilicet, secundum, tertium, quintum & sextum per ipsum actorem productos, qui principali tex. de ipso matrimonio cum condormitione & alijs deponunt & deponere conantur: quartus autem testis præmissorum conscius eisdem copulando, similiter particeps criminis raptus extitit, factò dånato cooperans: quo verò ad septimum, qui solum de conuersione habita, & læto vultu in mensa & in lecto deponit, non est curandum: cum ipse alijs reprobatis solus remaneat, cuius dictum non sufficit, d. c. veniens. i. & c. licet vniuersum, eo. tit. maximè cum sit fautor ipsius imptantis, vt ex sua depositione constat: quo vero ad octauum & nonum, qui nituntur deponere de confessione extraiudiciali ipsius reæ, similiter non est curandum: quia confessio extraiudicialis sola non probat, c. final. & ibi Doct. de confes. & l. certum. §. si quis absente. ff. eo. tit. cum suis concord. & eo minus, quia huiusmodi prætenfa confessio facta fuit durante metu, de quo latius infra. quia nonus etiam testis est compater ipsius imptantis, vt ex sua depositione constat, & sic non est integer, nec potest esse testis: vt expressè decidit Bald. in l. generaliter. ff. de in ius vocan. & Salic. in l. testis idoneus. ff. de testi. & Raphael Fulgo. in l. 4. in §. prætor. ff. de in ius voc. & Alex. de Imo. in conf. 143. 2. voluminis: quare sequitur, omnia præmissa non fuisse, nec esse legitimè probata. Tum secundò, quia ipsi testes, qui de coniunctione manuum & verbis prolatis, ac alijs matrimonium concernentibus deponunt & deponere conantur, fuerunt & sunt vigore statuti synodalis articulati & confessari, pro eo quia clandestino matrimonio interfuerunt, vt ex actis constat, excommunicati: ergo similiter eis non est standum, neque fides aliqua adhibenda: quia cum excom-

municati in testes produci non possint, cap. de cernimus, de senten. excommunicat. lib. 6. & c. veniens, 2. de testibus, quare producti & examinati fidem non faciunt, neque aliquid probant, l. maritus, & ibi Bar. ff. de quæst. l. seruos, & auct. si testis dicatur, & ibi Baldus & Doctores C. de testi. & habetur per dominum Felin. in ca. in literis, de testi. & per Specu. in titulo de teste. §. i. in versic. quid si testis. Tum tertio, quia & si præmissa cessarent, & ex actis non constarent, tamè quia in actis non est articulatum nec probatum quòd ipsi testes in hac causa ad probandum matrimonium producti, fuerunt tempore contracti matrimonij per contrahentes hinc inde adhibendum testimonium rogati, non est eis fides adhibenda: quia in causa matrimoniali sicut in causa testamentaria requiritur, quòd testes sint rogati: ita expressè determinat Specul. in tit. de teste, in §. i. in versic. item quod non fuit, in tertio casu fallentia, quod procedit nendum quando agitur de dissolutione matrimonij, de quo est textus expressus in leg. nullum, in versiculo, septem puberibus adhibitis, & ibi glossa notabilis. ff. de repudi. sed etiam in matrimonio contrahendo, vt de hoc est glossa ordinaria expressa in §. de his, 3. quaestione 9. & hæc partem sentiunt Archidiaconus. in c. nostrates, 30. q. 5. & Ioan. Andr. in d. c. ex parte, dum remittunt ad gloss. d. §. de his, quæ hoc, vt dixi, apertè firmat: & expressus dominus Cardin. in d. cap. ex parte, vbi dicit hoc communiter teneri: istud etiam expressè vult Ludo. de Roma in suis singularibus, singulari 713. & And. Siculus in consilio suo 54. Tum quartò, quia vt ex præmissis patet, testes non sunt omni exceptione maiores, quia quod tamen in causa matrimoniali requiritur, vt est tex. & ibi Panor. & Doct. id notant in c. i. ibi, omni exceptione maiores, de consanguin. & affin. & in c. in super, & ibi Doct. qui matri. accusat. & voluit expressè dominus Felin. in rubrica, de sponsali. in quarto priuilegio matrimonij: quod procedit nendum in matrimonio separando, sed etiam in matrimonio contrahendo, vt vult gloss. in ca. in literis, de testi. cum vtitur dictione præcipuè, quæ est dicitio implicatua, denotans idem in casu contrario: vt est glossa notabilis, & ibi Panormit. in c. per tuas, i. de simo. & voluit Andreas Siculus in dicto suo consilio 54. Tum quinto, quia dato, quòd dicti testes essent omni exceptione maiores, prout tamen non sunt, vt patet ex præmissis: tamen id non sufficeret, nisi hoc esset articulatum & probatum: quia licet quis præsumatur bonus, cap. final. de præsumpt. cum similibus, tamen non præsumitur omni exceptione maior, & sic optimus, quia & ergo quandoque canonice vel lex requirit testes debere omni exceptione esse maiores, vt in casu præsentis, tunc debet articulare & probari, quòd testes sunt tales. ita pun- & taliter dicit Ang. in l. 2. in §. diem, & ibi post eum dominus

dominus Ioan. de Imo. ff. quemad. testam. aper. & voluit Bartol. in leg. 1. in §. si quis neget, circa finem, illo eod. titu. cum ergo hoc non fuerit articulatum nec probatum in hac causa ardua, in qua de statu hominis agitur: sequitur, quòd dictis testibus non est fides adhibenda. Præterea præsupposito, quòd præfati testes essent omni exceptione maiores, prout reuera non sunt, per Doct. gloss. in dict. cap. i. de consanguin. & affinit. & in §. item verborum. In situ. de inuti. stipulatio. cum possint exceptione, vt præmittitur, repelli: dato etiam (non tamen concessio) quòd probata essent omnia in ipso argumento allegata: adhuc tamen argumentum non obstat, quia præmissa theoricæ quæ habet, quòd ex verisimilibus coniecturis & signis præcedentibus verbis ex vna parte, & copula subsecuta, culus videatur respondere, & quòd sic matrimonium censetur ex consensu reciproco interpretato contractum, nullo iure probatur: imò contrarium tenet Gaspar de Caldri. Francif. Sabarel. Præpositus Alexandri. & Doctores in d. c. ex parte, per plures efficaces rationes, breuitatis gratia hic omittas. Et dato adhuc quòd dicta theoricæ esset vera, tamen illa non procederet, quando interuenisset metus seu coactio violenta: nam illis interuenientibus non probatur voluntas & consensus ex coniecturis: imò quod plus, etiam non probatur ex claris verbis consensus & voluntatem significantibus: quia cum plus stetur duobus testibus deponentibus de metu, quam centum deponentibus de spontanea voluntate: ista est theoricæ Innocent. quam sequuntur ibidem Anton. de Butrio, Ioan. And. Ioan. de Imol. & Doct. in cap. super hoc, de renunciationib. qui plus dicunt, quòd quando apparent signa extrinseca violentiæ inducentia metum præsentem, non probatur animus neque consensus, etiam si probetur, quòd quis animo læto & iucundo id fecit: & quòd plus est, non admitteretur secundum eos ad probandum, actum fuisse sponte factum, saltem per directum, cum id sit improbabile: ex quo intentio soli Deo cognita est: licet per indirectum admitteretur, vt puta si quis vellet probare, quòd potentior esset ille, cui metus dicitur illatus, quam qui dicitur metum intulisse: vel quòd is qui dicitur violentiam intulisse, sit persona quæ valde religiosa, de qua non est verisimile, quòd metum intulisset, c. 2. de noui oper. nuncia. & idem volunt legistæ præcipuè nouissimi in l. interpositas. Cod. de transactio. Cum igitur in casu præsentis ex actis luce clariùs constat de metu & violentia maxima, tempore raptus illata, constet etiam personam ipsius imptantis fuisse potentiorē in loco, vbi contractus matrimonij accidisse dicitur, metumque durasse, eundemque imptantem non fuisse nec esse verum religiosum, ac talem qui metum vel violentiam verisimiliter in-

ferre nolisset, imò contrarium: sequitur clarissimè, ipsum matrimonium ex præmissis coniecturis & verisimilib. signis non fuisse nec esse aliquo modo probatum, pro quo ultra præmissa optimè facit decisio Baldi in diuino suo tractatu schismatis, quem ponit in Rubrica. C. si quis aliquem testa. prohibuerit, in 8. colum. dicitis, quòd etiam per hæc verba, quæ sponte facio; per metum passum tempore metus prolata, non purgatur metus, sed geminatur; argumento l. doli. §. diuersum, vbi est bonus text. ff. de nouatio. cui consonat alia theoricæ Baldi in l. emptio, in 1. colum. C. plus valere quod agitur, vbi dicit, quòd hæc verba, vendidit & tradidit verè, posita in instrumento, non tollunt præsumptionem simulationis: & theoricæ eiusdem Baldi in l. si quis sub conditione. ff. de conditio. in situ. vbi post gloss. dicit, quòd clausula in solita inducunt fraudis præsumptionem: pro isto etiam accommodatissimè faciunt notata per dominum Panor. Præposit. & Doct. in c. consultationi, de sponsa. vbi dicunt, quòd metus conditionalis excludit libertatem consensus intantum, quòd etiam per copulam subsecutam non purgatur, nec conualescit matrimonium metu contractum.

Præterea ex alio dictus impetrans debet succumbere, ex eo, quòd intentio sua non est fundata: quia vt patet ex eius libello, ipse agit post Yessorio recuperanda: iam sic est, quòd ad obtinendum in possessorio in causa matrimoniali, requiritur quòd agens possessorio probet copulatiuè duo, scilicet titulum & copulam, aliàs non restituitur: ita pulchrè dicit Innocentius in cap. ex parte, in 2. colum. circa fin. de restit. spoliato. & sequuntur Cardif. & Præposit. in d. c. consultationi, cum ergo dictus impetrans vtrumque non probauit, imò neutrum ex eis, vt supra abundè satis deductum est: sequitur: quòd ipse debet succumbere. Præterea supposito etiam, quòd intentio ipsius actoris esset clarè per testes omni exceptione maiores probata & fundata, deducitur, quòd adhuc ipsa reu venit & est ab impetitione ipsius agentis absolueda, & quòd si matrimonium aliquod contractum reperitur, illud debeat per vos & vestram sententiam nullum & nullius momenti declarari. Pro cuius clara deductione est præsupponendum primò, quòd secundum communem resolutionem glo. & Doct. in c. cum locum, in c. consultationi, in c. veniens, de sponsa. & in c. Abbas, quod met. cau. quia matrimonium per metum, cadet in constantem mulierem per eam contractum, est ipso iure nullum, & nullius momenti, ac tale declarandum, per dicta iura, & alia breuitatis gratia ac propter eorum notorietatem hic omittas. Secundò est præsupponendum, quòd quando quæmetus & violentia ab initio intercessit propter aliquem actum seu contra actum per ipsum metum inferentē conse-

quendum, præsuntur semper durare ille metus, quam diu metum passus est in potestate & custodia ipsius metum inferentis: nec purgant illum metum quicumque actus voluntatis spontanei per ipsum metum passum quomodocunque facti: imò magis ipsum metum confirmant. ista est resolutio glo. & Doctor. in c. 1. vbi bonus text. quod metus causa, & in c. accedens, & ibi notabilis gloss. de conuersi. coniuga. & volunt Innocen. Panormi. & Doctor. in d. c. cum locum, & legistæ in d. l. interpositas, & est theorica Bartol. quem sequuntur Doctor. in l. si ob turpem. ff. de conditio. ob turpem causam, qui dicit, quod si maritus semel bene percussit uxorem, ex eo, quia sibi consentire noluit in venditionem seu alienationem suæ rei, licet ipsa postea consentiat in venditionem illius vel alterius, non purgatur metus, imò durat quam diu maritus in humanis viuit: & idem dicit de tyranno: idem etiam voluit Bartolus in leg. 2. & ibi similiter Baldus & Doctores. Cod. quod metus causa, & Canonistæ in c. causam matrimonij, de officio delegati. & voluit idem Baldus in præallegato suo tractatu schismatis, vbi inter alia dicit, † quod sub spiritu timoris nunquam purgatur metus, cum ipse ceruicibus inhæreat: nisi interuenerint signa consensus manifesta. Imò secundum eum magis confirmatur metus ex actibus apparenter spontaneis. Præsuntur enim metum passus illa signa consensus facere, vt liberet se à manibus metum inferentis, & vt minus diligenter ab eo custodiatur: pro quo ultra præmissa facit l. nouissimè. ff. quod falso tutor. auto. vbi habetur, † quod paria sunt aliquid fieri coactè, vel timore coactionis, & hinc dicunt ibi Baldus & Doctores. & Cynus & Doctores in præallegata l. 2. C. quod metus causa, quod semel malè tractatus per aliquem, iustè timet expertus malè tractari per eundem, etiam si sit relaxatus, quam diu instat metus in recipiendo: cum ex præterito capiatur coniectura ad præsens, cap. scribam, de præsum. cum similibus. Sic etiam dico in proposito, hinc etiam dicit notabiliter Bald. in d. l. 2. quod quando post metum illatum sequitur incontinenti actus tendens ad metus purgationem, tunc talis actus in dubio non inducit voluntariam approbationem, neque intelligitur metus purgatus: & idem vult Ioannes Calderic. in consilio suo 2. in titu. quod metus causa, vbi dicit, † quod ex vicinitate actuum iudicandum est metum durare: & idem voluit dominus Petrus de Anchora. in consilio suo 299 & Alexan. de Imol. in consilio suo 48. quarti voluminis. Cum ergo in casu præsentis raptus violentus hodie acciderit, & altera die mane, absque alio interuallo, affectatur contractum matrimonium, occupata tota nocte per commessationes prælatitia prædæ, non potest dici, quod metus fuit purgatus. 25 Nam tunc duntaxat purgatur metus, † quando

ex longo interuallo sit actus in contrarium, cum tunc videatur cessare terror: sed vbi non interuenit longum interuallo, clarum est terrorem primum semper imminere per prædicta. 26 † Cum ergo regulariter ab exordio, posterior formetur euentus. l. vnica. C. de imponen. l. u. cratiuo. descriptio. lib. 10. † & cum potentia nocendi in habitu, & potentia nocendi in actu & exercitio æquiparentur. d. l. nouissimè. & ca. non solum, de appellatio. lib. 6. sequitur, quod dictus metus non potest dici purgatus. Ex quibus sequitur clarè, quod cum in proposito metus & violentia ab initio intercesserint, vt ex actibus clarissimè constat: & cum ipsa rea in potestate ipsius impetrantis tempore asserti matrimonij contracti fuerit apud amicos scilicet, ipsius impetrantis, vbi ipse fortior & potentior fuit, quam ipsa rea, huiusmodi prætensum matrimonium absque longo interuallo tanquam per metum contractum, fuisse & extitisse nullum, aut nullius momenti, ac tale per vos vestramque sententiam declarandum.

Nec obstat si contra præmissa obijciatur, pro ut etiã pars aduersa deducere nititur, quod licet ab initio metus verus & raptus intercesserint, illa tamen per multos & diuersos actus voluntarios per ipsam ream factos, fuerunt & sunt purgati: vt patet inducendo in primis per voluntariam confessionem ipsius reg. factam coram scabinis: vt ex instrumento quodam publico folio 38. copiato, & ex quibusdam literis scabinalibus folio 36. copiatas constare videtur: coram 28 † quibus cessat metus. leg. non est verisimile. ff. quod metus caus. Secundo per actus exteriores merè voluntarios per ipsam ream in mensa. in lecto, cum ipso impetrante factos, cum ipsa rea visa est ridere, ludere, & alios actus merè voluntarios cum ipso impetrante facere, vt ipsi testes deponere conantur. Tertio quia ipsa, vt ex eisdem actibus patet, ducta fuit ad villam de Vvauria, & ibidem per plures menses visa est liberè ire & redire ad Ecclesiam, ad domos amicorum impetrantis, & ad alia loca pro suæ voluntatis beneplacito, sic & taliter, quod ipsa rea si voluisset, facile aufugere, & in Ecclesiam manfisse, & iustitiam proclamasse potuisset & valuisse, & sic sese ex manibus impetrantis, si inuita & non voluntaria fuisset, liberasse. Quarto & fortius, quia ipsa rea semel de licentia ipsius impetrantis oppidum Louanienfè apud suos amicos accessit, & ad idem oppidum in quo sui amici erant, & vbi ipsa præfato impetranti longè potentior fuit, venit, & ad aliquot dies fuit: & tamen exposit sua spontanea voluntate ab eodem oppido Louanienfè recessit, & ad villam de Vvauria redijt, ibidemque cum ipso eodem impetrante post huiusmodi reditum ad octo vel nouem dies liberè & spontaneè permanfit. Ex quibus omnibus simul iunctis luce clariùs videtur, prædictum metum etiam

etiam si ab initio intercessisset, omnino fuisse purgatum, & sic matrimonium ipsum ab initio nullum, ex superuenienti voluntate & consensu confirmatum, iuxta capit. ad id quod, iunctis notatis Doctor. ibidem, de sponsali. Ad istud argumentum prima facie fortissimum, præsupponens licet minus verè, matrimonium fuisse contractum, responderetur: quod assumpta saltem omnia, supra in argumento præsupposita, non sunt vera, nec ex actibus constant, neque sunt probata. Nam in primis de prætenfa confessione facta coram scabinis, & postea de eadem prætenfa confessione facta coram notario & testibus, non constat: quia instrumenta & literæ in probationem illorum exhibita seu exhibitæ, non reperiuntur apud acta recognita, neque eisdem est aliqua fides imposita: & supposito, quod illa recognita & probata fuissent, nihil ad propositum: quia, vt ex supradictis patet, illæ confessiones fuerunt factæ tempore quo ipsa rea fuit in arcta custodia ipsius impetrantis in domo suorum amicorum, ac postea in forti turri, sicque ipsæ confessiones, similiter & raptus, ac alij gestus prima facie voluntarij magis arguebant confirmationem metus, quam purgationem eiusdem, per supradicta. Quò ad aliud verò, quo dicitur, eam ad Vvauriam fuisse ductam, ac ibidem eandem liberè iuisse, & visitasse domos amicorum, non est verum, nec hoc ex actibus constat, imò eius contrarium, ex quo ipsi testes desuper producti deponunt, ipsam ream solum non iuisse nec incessisse per plateas, sed semper cum matre aut sorore impetrantis aut actore præsentem, sicque eandem semper apud amicos eiusdem impetrantis & per ipsos custoditam & seruatum fuisse, sic & taliter, quod ipsa reuera etiam si voluisset sine scitu ipsius actoris & amicorum, & absque periculo sui corporis, recederet aut abire non potuisset: Istud clarè patet ex depositionibus testium pro parte rea super suis vltimis propositis productorum & signanter ex depositione primi, secundi, quarti, quinti, sexti, octaui & noni: Nam ex depositionibus istorum constat, ipsam ream nedum antequam perueniret ad villam de Vvauria, verum etiam postquam peruenit ad illam, fuisse & extitisse arctè & diligenter custoditam: adeò & intantum, vti duo testes deponunt, quod ipsi soli eloqui non potuerunt, & vnus ex illis, vt puta primus in ordine, dicit, quod ipsa flendo dixit ad ipsum testem, quod vellet ire Louanium si posset, & ibidem permanere: Sextus verò deponit, eam fuisse percussam ex eo, quia sibi testi soli locuta fuit. Item patet ex depositionibus eorundem testium, qui deponunt, quod ipse impetrans nullo pacto voluit dare licentiam ipsi reæ accedendi Louanium, nisi duo ex testibus, videlicet magister Golinus van Tzestich & Ioannes Meys, sub hypotheca omnium bonorum suorum, quæ in di-

stricu villæ de Vvauria habebant, coram scabinis solenniter promitterent, quòd tantum efficerent, quòd ipsa rea ad ipsum actorem in villa de Vvauria existentem, rediret & redire deberet, prout ante relaxationem eiusdem promiserunt, vt ex actibus clarè patet. Ex quibus luce clariùs constat, ipsum metum per prius illatum nullo modo fuisse purgatum, imò fortius confirmatum ex actibus præmissis: & quòd dicitur, ipsam ream potuisse proclamare iustitiam certè nihil facit, quia hoc facere non tenebatur, vt clarè colligitur ex notatis in dict. c. 1. quod metus causa, & ex alijs passibus supra allegatis: vnde licet vxor semper posset reclamare iustitiam contra suum maritum, si in eandem se uerat, si tamen hoc non fecerit, non minus censetur ipsa percussa per suum maritum, actum postea ex precepto mariti factum inuita & per metum fecisse: vt ex supra dictis patet. Vnde vt præmittitur, quam diu ipsa rea fuit in villa de Vvauria inter amicos ipsius impetrantis, vbi ipse potentior fuit, verisimiliter habuit & debuit iustè timere, si aufugisset aut aufugere attemptasset, periculum sui corporis, & se posse peius tractari si fugeret, præcipue cum ignorauerit se posse fugere, nec articulatam est hoc eam sciuisse, & maximè, quia mulier fuit, † in qua minor metus quam in viro sufficit: vt notat gl. in dict. cap. cum locum, quam ibidem sequuntur Doctor. & habetur per Doctor. in l. 2. & in alijs passibus supra allegatis, sicque sequitur satis euidenter, huiusmodi metum quam diu ipsa rea sub custodia ipsius actoris in villa de Vvauria fuit & extitit, non fuisse nec esse purgatum. Restat modò respondere ad vltimum, de reditu videlicet ipsius reæ ab oppido Louanienfè, & à suis amicis ad actorem seu impetrantem in Vvauria existentem, quod omnibus alijs magis stringit & vrget: quo soluto, constabit clarissimè de iusta defensione ipsius reæ. Pro cuius argumenti solutione præsupponendum est primò, quòd nedum metus mortis & cruciatus corporis, verum etiam & metus perditionis bonorum, nedum suorum, verum etiam consanguineorum, est iustus, d. c. Abbas, cum ibi notatis, c. ciant, de elect. lib. 6. cum ibi not. & c. quicumque, cum ibi no. de sent. excommun. eo. lib. & volunt Doctor. in præal. c. super hoc, & est decisio Rotæ 466. in nouis, & vult Angel. & alij post eum in l. 1. ff. in ius vocan. vt eant: vnde communis opinio Doctor. post gl. in c. dilectus, quod me. caus. habet, † quòd iustitia & iniustitia metus pendet in ipso arbitrio iudicis, qui considerata qualitate personarum & alijs circumstantijs negotij, habebit iudicare metum esse iustum vel iniustum, nec desuper est certa tradita regula, vt vult Bald. in d. c. Abbas: vnde contingit vnum longè magis meticulosum esse quam alium, vti etiam vult ipse Card. Alexandri. in præallega. c. cum locum, de sponsa. & hoc, quando dubium est de

est de qualitate metus: cum enim constat de metu mortis vel cruciatus corporis, non habet locum arbitrium iudicis: † cum arbitria sint data in his quæ non possunt sub regula limitari propter varietatem humanam, secundum Bald. in d. c. Abbas. Secundò est præsupponendum, quòd licet regulariter protestatio contraria factò, nihil operetur in illis quæ non dependent à mera voluntate ipsius protestantis, cap. cum M. iunctis notatis per Doct. ibidem de constit.

32 † In illis tamen quæ dependent à mera voluntate ipsius protestantis, multum operatur protestatio, etiam quòd ad actum contrarium sequentem, etiam facta in absentia partis: ita vult notabiliter Bal. in Rubrica, quòd met. cau. & est glo. notabilis, quem sequuntur ibidem Ioan. de Imol. & alij Doct. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquir. hered. signanter quando illa protestatio concurrat cum alijs indicijs ad eundem finem cum ipsa protestatione tendentibus. Ter

33 tiò est præsupponendum, † quòd ex principijs, sine, & medijs, indicantur actus agentium, & ad illa habet respicere ipse iudex ad iudicandum metum iustum & iniustum, iuxta glof. d. c. accedens, de conuer. coniuga. cum ibi not. per Doct. & per Bar. in l. Celsus. ff. de vulcap. Quibus sic præsuppositis, responderetur ad argumentum præactum: quòd ex quo Magister Golinus von Tzestich, & Ioannes Meys promiserunt sub hypotheca bonorum suorum, quòd ipsi tantum efficerent, quòd ipsa rea quam primum suis amicis Louanij locuta esset, rediret ad Vvauriam ad ipsum impetrantem; & quia ipsa rea propterea redijt, alias non reditura, vt plures testes deponunt se ab ipsa hac audiuisse, & hoc se tenere, & vnus videlicet magister Golinus clarè hoc deponit, scilicet ipsam ante redditum ad Vvauriam hoc ei dixisse & expressè protestatam fuisse, quòd quamprimum ipsa posset, iterum ad Louanium rediret: Item quia ipsa, vt ijdem testes deponunt, ante hoc factum pluries protestata fuit coram, diuersis, & dixit, quòd nunquam consentijt, neque consentiret in matrimonium cum præfato impetrante, quòd que nunquam eius maritus esset; & quia ex post infra paucos dies ab ipso impetrante aufugit, & ad Louanium peruenit, & ibidem apud suos amicos vsque ad diem hodiernum permansit: clarissimè sequitur ex prius præsuppositis, omnibus istis sic se habentibus, metum ipsum ab initio illatum non fuisse nec esse purgatum: nec iudicem bonum respicientem principium, medium, & finem, huiusmodi actus, hoc posse arbitrari: † cum semper debeamus dicere & præsumere metum durasse, nisi clarissimè & euidenter probetur purgatus, d. c. ad idem quòd nam sine causa, ibi text. non ponderat, quòd per annum cum dimidio, mulier ipsa, quæ per prius matrimonium contraxerat cum ipso marito permansit, sine & absque eo, quòd medio tempore

apparuerunt aliqua signa perseuerantiæ prioris metus illati. Nec obstat si dicatur ista obligatio facta per præfatos promittentes de reducendo ipsam ream iterum ad Vvauriam, eos non obligauit; attento, quòd ipsa rea per dictum impetrantem iniuriosè & violenter detinebatur, & sic relaxata non tenebatur redire, iuxta glof. singularem in Clemen. pastoralis, in §. Pifana, in verbo, violentam, de re iudica. & si sic, ergo fidei iussores non obligabantur, † cum non possit subsistere obligatio accessoria, vbi non subsistit principalis. l. cum principalis. ff. de reg. iur. & l. impossibilis, cum sua materia. ff. de verbor. obliga. & per consequens dicta rea non debuit propter huiusmodi obligationem suorum fidei iussorum redire, cum ille metus perditionis bonorum fuerit vanus, & sic non ponderandus. l. metum, & l. nec timorem, in prin. ff. quod met. causa, quia responderetur, quòd licet fortasse illa promissio de iure non obliget ipsos promittentes, quòd tamen non est certum, propter not. in l. nam & Seruius. ff. de neg. gest. tamen quia ipsi promittentes illius occasione de facto potuissent conueniri, & damnum in suis bonis pati, maximè cum huiusmodi promissio coram lege loci fuit passata, ipsa arguebat iustum metum, vt est text. iuncta glo. in d. l. nec timorem, in illis verbis, sed potuerit vel non potuerit iure occidi, iuncta glo. & notatis per Bald. & Doct. ibidem: sufficit enim in ea quæ mulier est, & quæ præsumitur ius ignorare, quòd de facto timuerit perditionem bonorum suorum amicorum, pro ea vt præmittitur obligatorum: præal. nec timorè, & non immeritò pro excusata habenda est mulier, quæ proprio pudori parcere voluit adimplèdo promissionem à se & amicis factam de redeundo, ar. l. Quintus Mutius, in fin. vbi est text. sing. §. mandati. Ex quibus relinquo ad sufficientiam deductam conclusionem responsuam suprapositam: Remittendo tamen iudicem plenius in hac materia instrui volentem ad præallegatum consilium domini Andr. Barbatij, §. 4. per multa folia materiam casus præsentis effectualiter tractantem, & contra matrimonium resolutentem: & similiter ad consilium domini Alexandri de Neno super eodem facto, posstrum inter consilia do. Alexan. de Imol. in 4. eius volumine, numer. 47. & ad consilium do. Alex. de Imol. 48. immediatè sequens.

CONSILIVM XX.

SV. M. M. A. R. I. A.

1. *Mulier legitime etatis potest de bonis suis pro libitu suo voluntatis disponere, sicut masculus.*
 2. *Mariti appellacione in materia odiosa non venit sponsus.*
 3. *Actio in factum Pauliana reuocatur bona in fraudem creditorum alienata.*

CONSILIVM XX.

- 4. *Actio Pauliana datur etiam creditoribus futuris.*
- 5. *Pactum siue renunciatio bonorum maternorum, matre superstita non consentiente facta fratri non valet.*
- 6. *Iuramentum contra bonos mores non obligat.*
- 7. *Fructus dotis mariti constante matrimonio lucrari debet.*

F VI interrogatus, vtrum mulier, postquam cum aliquo sponsalia in facie sanctæ matris Ecclesiæ contraxit, & postquam de bonis hinc inde in subsidium futuri matrimonij importandū plenè conuentum & stipulatum extitit, ante tamen quam matrimonium inter eos contractum sit, possit validè sua bona alienare, aut successioni patris sui defuncti ac matris adhuc superstitis per pactum iuratum, in fauorem fratris sui validè renunciare, sine consensu sponsi sui futuri mariti.

Quæ quæstio tria in se continet dubia, vt de se clarè patet: & videtur prima facie quòd sic, medijs infra scriptis. Primò, † quòd mulier legitime ætatis, non existens in potestate sui patris, aut matrimonialiter alicui coniuncta, potest de bonis suis tam inter viuos, quam in vltima voluntate, pro libito suæ voluntatis disponere, sicut masculus: cum hoc ei prohibitum non reperiatur, sed sit ei in infinitis passibus permiffum, l. & si à muliere, & ibi Bald. & Doct. C. de exerci. habet tamen beneficium Velleiani, quando fidei iubet pro alio, vt ff. & C. ad Velleian. per totum, ergo, & c. Secundò hoc probatur, † quòd licet in fauorabilibus appellacione mariti veniat sponsus, l. 4. ff. de fundo dota. & l. non sine, C. de bon. quæ libe. tamen in his quæ sunt odiosa, vt in casu nostro præfenti, restringere facultatem alienandi à lege permiffam, appellacione mariti non venit sponsus, nec e contra: vt latè habetur per Cyn. Pet. Bald. Paul. de Cast. Salic. & alios Doct. in d. l. non sine, & per Panormit. Præpositum & canonistas, in Rubrica, de sponsa. Istis tamen non obstantibus dico, huiusmodi alienationem & renunciationem factam de bonis paternis posse reuocari per dictum sponsum, per actionem in factum Paulianam, quæ datur creditori, † in cuius fraudem debitor alienauit bona sua in tertium, siue hoc fiat titulo oneroso, siue titulo lucratiuo: licet inter lucratiuum & onerosum sit differentia, quia primo casu non requiritur, qd ille in quem facta est alienatio titulo oneroso, vt de isto est text. & gl. magistralis, in §. item si quis in fraudè, & ibi pulchrè per Io. Fab. Ang. Iaf. & alios. Insti. de actio. & habetur per gl. Cyn. & Doct. in l. r. & 2. quas simul legit. C. si quid in fraudem patro. & in l. penul. & si. C. de reuo. his quæ in fraudem credi. alie. sunt, & per Doct. nouissimos, præcipuè per Iafon. in l. nam & postea. in §. sed & si quis in fraudem. ff. de iur. iuran. Imò quòd for-

tius est, dicta actio Pauliana non solum datur creditoribus prioribus per alienationem fraudulentam subsecutam fraudatis ad reuocandum alienata in fraudem, prout loquuntur dicta iura, sed † etiam datur creditoribus futuris, constito quòd tempore alienationis debitor concepit in animo fraudare creditorem futurum: vt est textus valde notabilis in leg. sed & si maritus, circa finem. ff. qui & à quibus: vt volunt Ioan. Fabri. Ang. Iafon. & Doct. in d. §. item si quis in fraudem, & glo. singularis in Auth. sed iam necesse, & ibi Cyn. Bar. Bal. Salic. & Doct. C. de dona. ante nup. & Bal. in Rubrica C. de reuocan. his quæ in fraudem credito. & faciunt not. per Bart. in l. post contractum. ff. de dona. cum similibus, quæ breuitatis gratia omitto: est tamen in modo probandi fraudem differentia inter creditores præteritos & futuros, vt videre poteris in locis supra allegatis, si ergo reuocentur alienata in fraudè futurorum creditorum, fortius reuocabuntur alienata in fraudem creditorum præteritorum, vt in casu præfenti. Et quia hæc materia plenissimè tractatur in dictis locis, nec est quouis modo dubia: ideo amplius non insisto. Nec obstant adducta in contrarium: quia illa benè probant, quòd alienatio meo iure valet: sed non negant, quin huiusmodi alienatio vel renunciatio facta in fraudè sponsi creditoris, possint per eundem maritum creditorem reuocari, constito de fraude: & hoc punctualiter habetur in præalle. iuribus, in quibus etiam habetur, quomodo probetur huiusmodi fraus, & qualiter sit concipiendus libellus, & vn de nascitur huiusmodi actio Pauliana: & tatum de alienatione & renunciatione facta de bonis paternis. † Quò autem ad renunciationem bonorum maternorum dico breuiter: qd huiusmodi renunciatio vel pactum de hereditate matris adhuc superstitis, matre id nesciente, vel in hoc non consentiente facta in suum fratrem, interueniente etiam iuramento, non valet: per l. qui superstitis. ff. de acquiren. heredi. cum ibi nota. & plenius per text. iuncta glof. in verbo aliena. cum ibi no. per Bal. Salic. Iafonem, & alios Doct. in l. si. C. de pact. † cum huiusmodi iuramentum sit contra bonos mores, quòd non obligat regul. non est obligatorium, de regu. iur. lib. 6. cum vulgaribus. Præterea poterit ipse, si sentiat per vxorem suam tunc sponsam sibi fraudem esse factam quòd ad dotem, cuius fructus † constante matrimonio ipse, vt maritus lucrari debet propter onera matrimonij quæ habet sustinere, l. dotis fructus. ff. de iure doti. & l. quæris. ff. de pactis dotalib. cum similibus, alia via sibi consulere non seruando promissa vxori in dote fallenti, & ei vel heredi suo agenti obijcere exceptionem: textus est notabilis, & ibi hoc notat Salicetus, & dicit menti tenendum, in l. pollicitatione. C. de donatio. ante nupr. quo remedio si sibi consulere velit, consulendum est ei, quòd

quod potius sustineat partes rei, quam actoris: videat ergo ipse quid magis sibi expediat: vt in simili habetur in l. is qui destinavit. ff. de rei vendi. & in l. pacto. ff. de transact. cum similibus.

CONSILIVM XXI.

S V M M A R I A.

- 1 *Habens privilegium immunitatis si fecit actum fieri contra illud, infra decem dies a tempore notitia appellare debet, alias sibi praeiudicat.*
- 2 *Princeps etiam ex contractu obligatur.*
- 3 *Contractus ex vna parte impletus renouari nequit.*
- 4 *Privilegium principis, maxime quod transiit in eum contractus semper manere debet.*
- 5 *Litera repressaliarum odiosa intelliguntur indulta sine prauidicio terti non existentis de pronuncia, contra quam dantur & nu. 18.*
- 6 *Dammum quod quis sua culpa sentit, sibi non alteri imputare debet.*
- 7 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.*
- 8 *Accedens ad nundinas publicas non potest ibi ex antegesto conueniri neque detineri pro repressalijs.*
- 9 *Optimum est argumentum ab absurdo ad eliciendum mentem statuentis vel condentis legem.*
- 10 *Extensio non fit, vbi id venit quod erat de mente condentis legem.*
- 11 *Interpretatio extensiva nihil est aliud quam interpretatio suppletiva.*
- 12 *In omnibus dispositionibus illud habetur pro disposito, quod verisimiliter fuisse dispositum, si de hoc disponens fuisse interrogatus.*
- 13 *Extensio passiva in materia odiosa etiam admittitur.*
- 14 *Extensio actiua admittitur in casibus sine quibus dispositio commode effectum non foret.*
- 15 *Diuturna observatio optima legum interpretis.*
- 16 *Authoritas superioris in omni dispositione excepta intelligitur.*
- 17 *Portus insulae sunt pars insulae.*
- 19 *Ciuitatis appellatione veniunt suburbia, etiam in odiosis, quando dispositio alias careat effectum.*
- 20 *Dispositio concepta in vniuersitatem respicitur vbi concernat singulares personas, si actus non cadat in vniuersitatem.*
- 21 *Singulares de populo contravenientes privilegio concessio ciuitati, non praeiudicant ciuitati.*
- 22 *Singulares persone non possunt renouare privilegio concessio populo in prauidicium ciuitatis.*
- 23 *Privilegium concessum ecclesie per contravenientiam personarum ecclesie non perditur.*
- 24 *Vbi potest alia qua renouationis, cadere praesumptio, nisi capitur praesumptio renouationis.*
- 25 *Actus & voluntas tacita non sunt adeo late interpretanda, sicut expressa.*

VISIS scripturis & munimentis in causa per & inter burgimagos, scabinos & Legislatores oppidi Middelburgensis conuictus Zelandiae appellantes ex vna, & Theodoricum Boom, Iacobum Nicolai, & alios suos litifconfortes appellatos ex altera, coram magnifico ac praclarissimis dominis Cancellario & concilio Burgundiae pendente in decessa exhibitis. Pro elucidatione boni & clari iuris burgimagistrorum, scabinorum, & legislatorum dicti oppidi Middelburgensis licet sciam, praestantias dictorum magnificorum dominorum nihil quod iuris est ignorare, licet etiam meum non sit instruere Mineruam: tamē vt scita & cognita ad memoriam reducantur, (sub correctio me melius sententiam paucis confirmabo intentionem dictorum appellantium Et in primis videtur mihi subscripto, per burgimagos, scabinos, & legislatores praefati oppidi Middelburgensis bene fuisse & esse promouatum & appellatum, attento privilegio in fauorem illorum de Middelburg. ac mercatoribus forensibus ibidem cum suis mercibus nauigio declinantibus a bona memoriae duce Philippo, & alijs praedecessoribus suis indulto, virtute cuius mercatores exteri ibidem declinantes pro debitis prius per eos contractis conueniri vel molestari non possunt sed plena libertas veniendi & redeundi tam in persona quam in bonis eisdem pollicetur: vt in privilegio in actis eiusdem curiae exhibitio latius continentur. Nam cum huiusmodi privilegium concessum sit dicto oppido, quod in limitibus consistit, & mare pro quotidiano hoste habet, vt propter hoc mercatores exteri ad frequentandum huiusmodi portum allicerentur & inuitarentur, ex quo nedum salus dicti oppidi, sed omnium patriarum illustrissimi domini nostri archiducis per maxima haecenus prouenerit & indies prouenit, ac sine quo nihil penitus esset de praefato oppido Middelburgensi grauabatur aperte dictam oppidum in eo & per id, quod Vvillhelmus Corteheuse executor literarum repressaliarum praefatis Theodorico Iacobo & alijs suis confortibus appellatis a praefato illustrissimo domino nostro archiduce concessarum, easdem in dicto oppido Middelburgensi vel ipsius porto ac infra districtum vel territorium eiusdem exequi tentauit: & eodem magis, quia idem executor ultra hoc ab eisdem burgimagistris, scabinis, legislatoribus, balijs, & locumtenente assententiam desiderauit, requirendo eosdem ad faciendum directe contra praetatum eorum privilegium, in cuius vltimo tempore memoriam hominum excedente quiete & pacifice semper fuerunt; iuste ergo se executioni suae opposuerunt, & a facultate sua, & a grauamine comminato imminente de proximo, ad praefatam curiam appellarunt, pro hoc est text. in l. i. in §. si tutor, in fin. ff. quando appell.

pell. sit, vbi est casus in terminis secundum Ang. de Perusio, quem etiam ibidem sequitur Ange. de Aretio: † quod si quis habet privilegium exemptionis vel immunitatis ab omnibus collectis, datijs, & similibus, si describatur in libro communis debentium solvere, & sciat: ex quo scit actum fieri contra privilegium suae exemptionis, debet infra decem dies a tempore notitiae appellare, alias sibi praediicat & perdit privilegium: idem vult Ioan. de Platea in l. 2. C. de his qui spon. mu. sube. li. 10. Idem etiam commemorat & sequitur do. Alex. de Imol. in consilio 101. incipiente, visis instrumentis exemptionis, in primo volumine: ergo etiam in proposito, attento quod actus dicti executoris fuit contrarius libertati in fauorem dicti oppidi & mercatorum forensium indulta, fuit iuste ab eodem appellatum: quae appellatio legitime est introducta & recepta, suntque dicti legislatores appellantes in debita prosecutione eiusdem, vt ista constant ex actis dictae curiae: & quia dictum privilegium, per quod forenses sub spe consequendae libertatis inuitantur ad frequentandum portum dicti oppidi Middelburgensis, † transiit in contractum sine conuentionem, quo etiam princeps obligatur, c. 1. de natu. feudi. & ibi Bald. & l. Caesar. ff. de publica. & c. 1. & ibi Bald. Panor. & Doct. de proba. amplius renouari non posset: quia illi mercatores forenses veniunt, vt habeant immunitatem: & princeps dedit immunitatem, vt illi veniant: & sic contractu † impleto ex parte venientium, debet eis fides seruari, ita magistraliter in his terminis declarat Barto. in l. hi qui, in fine, ff. de iure immuni. & ibi Bald. in l. quod semel. ff. de decre. ab ordi. faci. & in l. omnes populi, in versicu. & circa dicta. ff. de iusti. & iure, refert & sequitur dominus Panor. in c. nouit, de iud. vbi etiam dicit, quod si sunt aliqua statuta confessionis privilegia doctoribus in ciuitate legentibus, quod privilegia talia mutari non possunt in prauidicium doctorum forensium conductorum tempore quo vigeat illa statuta: quod si aliter fieret, deciperentur mercatores forenses sub spe dictae libertatis consequendae illic declinantes: & sublato privilegio dictae libertatis, cessaret confluxus populi, quo cessante euanesceret & eneruaretur dictus portus: & sic tandem dictum oppidum in per maximum dispendium praefati domini nostri archiducis & suarum patriarum, pro cuius & totius insulae Vvalacrae intertentione dictum privilegium concessum fuit. Nec creditur illustrissimus dominus archidux per suas literas repressaliarum praefatis appellatis indultas, antetatum privilegium cum dispendio & interitu praefati oppidi a se & suis progenitoribus privilegiati, voluisse ac posse reuocare, de potestate iuridica loquor: decet enim privilegium principis esse mansurum, maximē, quod transiit in vim contractus, per

praallegata. & in dubio litera repressaliarum † odiosa intelliguntur indulta sine prauidicio tertij non existentis de pronuncia, contra quam conceduntur, l. 2. §. merito. & §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publi. & c. quamuis, de rescrip. li. 6. cum sim. Et praecipue in casu praesenti praefati appellati a recta via deuarunt, attento quod executio dictarum literarum repressaliarum fieri potuit in oppido Verensi, & in oppido de Sluyfa, quae oppida simile privilegium non habent: ad quae siquidem oppida tempore factae executionis etiam Britones cum suis nauibus declinarunt: quod quia dicti appellati facere potuerunt & non fecerunt, sibi debent & non alteri imputare regula, † damnum quod quis sua culpa, de reg. iu. li. 6. cum si. & habebit locum regula, cum potuit noluit, & cum voluit adimplere nequiuit, de qua in l. multum interest, C. si quis alteri vel sibi, & in c. super, de offic. deleg.

Nec obstant allegata per appellatos, de quibus in eorum scripturis: quia ultra responsiones datas ad illas in scripturis dictorum appellantium & impugnationes literarum repressaliarum de quibus in eisdem, paucis confutabo. Et primo non obstat, dum dicunt, dictum privilegium duntaxat debere sibi locum vindicare, quando forenses conuenirentur ex contractibus proprijs alibi initis, & ergo non esse extendendum ad hunc casum: quia dico in primis, quod praefatum privilegium loquitur generaliter & excludit omnem molestationem quomodocunque fiendam, nisi casibus specialiter exceptis in eodem, vt patet in verbis eiusdem, vbi dicitur, *In gheender manieren*, id est, nullo modo, & c. Imo vult, ipsos mercatores forenses gaudere plena libertate in personis & rebus, ergo debet generaliter intelligi, l. a procuratore, cum sua glo. C. manda. & c. solita, de maio. & obe. cum sim. † exceptio enim firmat regulam in casibus non exceptis, c. dixit dominus. 12. q. 1. cum simili. Praeterea dato etiam, quod dictum privilegium solum daret forensibus mercatoribus immunitatem, quando conuenirentur ex contractibus prius alibi initis: Multo fortius forenses existentes in dicto loco libertatis non debent posse molestari in casu praesenti repressaliarum, vbi neque conueniuntur ex contractu proprio, neque ex quasi contractu, neque ex delicto, neque ex quasi delicto, sed ex delicto alterius ob denegatam iustitiam, Auth. multo magis, C. de sacrosanct. eccles. Praeterea habemus, † quod accedens ad nundinas publicas non potest ibi ex antegesto conueniri neque detineri pro repressalijs: text. est optimus in l. vnica, in verbo, nullum. & in verbo, aliquam. C. de nundi. & ibi per illum tex. id notant Barto. Bald. Sali. & Doctor. ergo etiam in proposito idem est dicendum: cum privilegium Middelburgensibus concessum sit effectualiter privilegium nundinarum sine praesinitione temporis. Sicut enim illa lex

G prohibet

prohibet aliquam molestiam inferri venientibus ad nundinas publicas: ita privilegium prefatis Middelburgensibus concessum prohibet venientes ad dictum locum cum suis mercibus quovismodo detineri vel impediri. Præterea dicere contrarium, est absurdum: & optimū est argumentum ab absurdo ad eliciendū mentem statuentis vel condentis legem, ca. dudum, & ibi gloss. de elec. lib. 6. & d. c. solita, & ibi Panor. voluit Bar. & Doctor. in d. l. omnes populi. Præterea non est hæc extensio vel ampliatio, sed potius inclusio casus, qui fuit de mente bonæ memoriæ ducis Philippi: † vbi enim id venit quod erat de mente condentis, non fit extensio: vt dicit gloss. notabilis in c. si postquam, de elec. lib. 6. † Imò interpretatio extensiva non est aliud, quam interpretatio suppletiva, quando verba deficiunt, sed non ratio: text. est notabilis in l. omnino. ff. de spons. quem ad hoc ponderat & multum commendat domin. Bald. in l. i. c. si rec. prouin. Accedit præmissis doctrina gloss. singularis, in l. tale pactum, in fine, ff. de pactis, quam ibi sequuntur & approbant Baldus, Paulus de Castro, & alij Doctores, quæ habet, quod † in legibus, statutis, rescriptis, conventionibus, & alijs dispositionibus, illud habetur pro disposito, quod verisimiliter fuisset dispositum, si de hoc disponens fuisset interrogatus, quam doctrinam etiam approbat in l. i. c. quæ res pig. oblig. poss. & facit tex. in l. Barbarius Philippus, in verfi. sed & si scisset, & ibi Bal. ff. de offic. præ. & tex. in l. Titius. §. Lucius, & ibi Paul. de Cast. & ff. de liber. & posthu. sed istud est huiusmodi, ergo, & c. Etiam dato, quod esset extensio, prout non, † tamen passiva, quæ in omni dispositione etiam odiosa admittitur, vt determinat egregiè Bart. in repetitione d. l. omnes populi, & est textus notabilis in l. secunda, & ibi Bald. & Sali. c. de noxa. actio. † Imò etiam extensio actina admittitur in casibus sine quibus dispositio eodem effectu non fortiretur, secundum eundem Barr. in d. l. omnes populi. † Præterea cum hac interpretatione concurrat obseruantia diuturna tanti temporis, de cuius initio non est memoria, quæ est optima privilegiorum & legum interpretatio, l. si de interpretatione, ff. de leg. & c. cum dilectus, de consuet. & quæ habet vim tituli, l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quo. & acti. & c. super quibusdam, de verb. sign. & c. r. de præscrip. lib. 6. cum alijs vulga. & sic non obstat.

16 Nec obstat quod dicunt, † in omni dispositione exceptam eam auctoritatem superioris, c. venientes, de iureiurand. cum similibus, & sic dominum nostrum archiducem, non obstante dicto privilegio potuisse dare literas represaliarum: quia hoc totum verum est: sed non sequitur ex hoc, quod dictæ literæ represaliarum in dicto loco privilegiato executioni demandari poterunt, sed debuissent demandari executioni vel

in mari, vel in alijs locis non ita privilegiatis, ad quæ mercatores dictæ nationis declinarent: † debent enim literæ represaliarum, quæ sunt odiosæ (c. vnico, de iniur. lib. 6. & auct. sed omnino, & ibi per Bald. C. ne vxor pro marito, & in auct. vt non fiat pign. pro alijs. §. i. col. 5.) in præiudicium tertij non existentis de prouincia, contra quam dantur, strictè interpretari, vt prædixi. Non obstat etiam quod dicunt huiusmodi arrestum seu executionem esse factam non in oppido Middelburgensi privilegiato, sed in portu de Are mudis: quia cum dictus portus de Are mudis sit de districtu & territorio dicti oppidi Middelburgensis, idem iuris censendum est de eo, sicuti de dicto oppido Middelburgensi, iuxta notata per gloss. Joan. And. & Doctor. in c. vbi periculum, in §. porro, de elec. lib. 6. & d. l. casar, vbi de hoc est casus: † quia portus in insula sunt pars insulæ, vt ibi: & l. in insula. ff. de iudi. cum similibus, maxime cum mercatores exteri ad oppidum Middelburgense nauigio declinare non possunt, nisi per dictum portum, & in dicto privilegio immunitatis expressè cauatur, quod mercatores forenses illic declinantes cum suis nauibus, bonis & rebus, plena gaudere debent immunitate, ita quod conueniri vel molestari non poterunt pro contractibus prius alibi celebratis quovismodo, & sic non obstat: tum primò, quia in privilegio Alberti Comitis Hollandiæ & Zeelandiæ expressè cauatur, quod mercatores gaudebunt libertate antea acta, tam intra dictum oppidum, quam extra: facit etiam idem privilegium expressam mentionem de nauibus mercatorum, tum etiam & fortius, quia etiam in odiosis appellatione † ciuitatis veniunt suburbia, quando dispositio aliàs careret effectu, text. est multum notabilis in ca. si ciuitas, de senten. excomm. lib. 6. quem ad hoc multum ponderat Panor. in ca. fin. de preben. ergo fortius in casu præfenti: pro quo adduco aliud medium meo iudicio multum stringens: nam videmus, † quod dispositio concepta in vniuersitatem, resoluitur vt concernat singulares personas de vniuersitate, si actus non cadat in vniuersitatem, vt res non careat effectu: vt est text. notabilis, in ca. si sententiam, de sent. exco. lib. 6. quem ad hoc multum ponderat do. Panor. in c. veniens, de cognat. spiritua. ergo idem dicendum est multo fortius in proposito. Non obstat etiam, quod dicti appellati dicunt, dictos de Middelburgo perdidisse eorum privilegium per contrarium vsus, adducentes ad probationem illius tria exempla, quorum primum est de dicto Antonio. Nam vt ex actis dictæ curie constat, dicti domini burgimagistri, scabini, & legislatores appellantes pro conseruatione privilegij & iurisdictionis suæ, tunc opposuerunt se illo arresto, & tandem contra eundem Antonium in præfata curia triumphum reportarunt: & sic illud non obstat, cum actus contrarius

trarius privilegio nõ sortitus effectu non tollat ipsum privilegium: vt determinat dominus Antho. de Butrio, in c. postoralis, in 8. column. in versicul. sed est dubium an possent, de causa possess. & proprie. & pariformiter in quadam causa pridem per quemdam Ioannem Smet de Homborch contra quemdam Petrum de Hampaso Mercatorem forenses super damnis eidem Ioanni vt pretendebatur in mari illatis mota & intentata, ac illius occasu arresto in bonis eiusdem Petri in dicto oppido Middelburgensi posito, præfatisque Burgimagistris, scabinis, & legislatoribus ab huiusmodi arresto ad præfata curiam appellantis, Tandem partibus hinc inde plene auditis in huiusmodi causa præfenti causæ non dissimili, sed eisdem defensionibus adiuta, sententia contra præfatum Ioannem & in fauorem præfatorum appellantium & libertatis dicti oppidi Middelburgensis lata & promulgata fuit. Ex quibus euidenter constat, dictos appellantes pro tuitione & defensione præfati privilegij semper viriliter militasse & restitisse. Quod autem ad aliud exemplum de arresto vigore literarum represaliarum domini nostri Archiducis in dicto oppido Middelburgensi posito per Laurentium Margart executorem curiæ antea dictæ ad instantiam Matthæi Verkens, Respondetur pariformiter; quod etiam tunc dicti legislatoris oppidi Middelburgensis ab illo arresto appellarunt, & se opposuerunt, ita quod processus illius occasione in præfata curia agitatus est adhuc pendens indecisis: nec habuit huiusmodi arrestum effectu de desideratum, cum Mercatoribus bona tunc arrestata fuerunt, de suis bonis ad libitum disposuerit illa vendendo & distrahendo ac precium recipiendo, vt ex de positionibus testium productorum creditur clarè constare, & sic etiam id non obstat. Et quod ad tertium exemplum de arresto facto per Karolum van de Viuere executorem dictæ curiæ vigore literarum represaliarum ad instantiam C. van der Wateringe in dicto oppido posito respondetur multipliciter. Primò, quod ille non est amplexus libertatem dicti oppidi, sed sua sponte se permisit condemnari in præfata curia domini Archiducis, & sic non mirum si dicta libertate gaudens non fuerit: Nec ex hoc dici potest dictum oppidum Middelburgense suum privilegium perdidisse: Tum primò, † quia si singulares de populo contraueniant privilegio concessio populo, non propter hoc ciuitas perdit privilegium: quia actus eorum non nocet vniuersis, nisi præcesserit tractatus, ita singulariter in his terminis determinat Andreas de Barulo in d. l. 2. c. de his qui spon. mu. sube. libro 10. & ibi hoc dictum refert & sequitur dominus Ioannes de Platea: dicit enim, quod immunitas vestigialium concessa pridem à Rege Apuliæ Genuensibus & Pisani non intelligitur perdi-

ta, neque præiudicatum privilegio in præiudicium populi Genuensis & Pisani per solutionem vestigialium factam ab aliquibus de populo etiam voluntariè: & hoc dictum refert & multum commendat dominus Iason in l. fina. ff. de constituti. princip. & Dominus Felinus in cap. cum accessissent, de constitut. & ratio est, quia singulares † personæ non possunt renunciare privilegio concessio populo in præiudicium ciuitatis, c. cum omnis de constit. & hinc est, † quod privilegium concessum ecclesiæ per contrauentionem personarum ecclesiæ, non perditur, nisi cum hoc concurrat tempus 40. annorum: cum & si vellent expressè renunciare privilegio competentis ecclesiæ, non possent: vt est pulcher text. & ibi hoc notat Inno. Panor. & omnes in ca. accedentibus, de priuile. & idem Panor. in d. ca. cū accessissent: Tum etiam ex alio, quia vbi potest cadere alia præsumptio quam renunciationis, tunc nunquam capitur præsumptio renunciationis: vt videmus in receptione facta in canonico ultra numerum de mandato, Papæ. Nam videtur facta potius animo obediendi Papæ, quam animo renunciandi privilegio vel statuto loquentibus de numero: vt notatur in c. constitutus, de rescrip. & est bona gl. in l. cum quid. ff. si cer. pera. & est bonus text. in l. cum de debito. ff. de proba. & in c. super hoc, de renuncia. † Actus enim & voluntas taciti vel facti nõ sunt sic late interpretandi, sicut expressi, sed earentis quatenus se extendunt actus ex quibus tacita voluntas resultat: vt dicit Pau. de Cast. in consilio suo 27. incipiente in Christi nomine amen. Vbi appellatione interposita, & c. circa quartam column. & est glossa magistralis in l. eadem, sepè in fine, super verbo partibus, de verborum sig. Ita ergo dicendum est in proposito. Concludo ergo, præfatas literas represaliarum in dicto oppido Middelburgensi vel portu de Are mudis in præiudicium præfate libertatis non potuisse nec debuisse executioni demandari, & ob hoc iuste & legitime fuisse appellatū, ipsiq; appellatis contra præfatos appellantes in hac parte perpetuum silentium esse imponendum, reseruata eis facultate alibi dictas literas exequendi.

CONSILIVM XXII.

S V M M A R I A

1. Consanguinitas allegata per duos testes probanda non est.
2. Dicens se consanguineum & sic heredem defuncti legitimum, probare tenetur parentes quosque suos legitime natos fuisse.
3. Filius non admittitur ad hereditatem, ad quam pater eius sponte, admitti non potest.
4. Consanguines ex linea paterna soli succedunt de-

- 5 *Examen testium ad perpetuam rei memoriam institutum, nullum est, nisi pars aduersa legitime fuerit vocata.*
- 6 *Diuisio facta extraiudicialiter cum eo, quæ quis putauit heredem, non præiudicat.*
- 7 *Probatio dubia probantem non releuat.*
- 8 *Ex actu æquiuoco nihil certi probatur.*
- 9 *Facta non præsumuntur.*
- 10 *Statuta recipiunt interpretationem à iure communi.*
- 11 *Judicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere.*
- 12 *Judex partem etiam post conclusionem causæ interrogare potest.*
- 13 *Petitorium absorbet possessorium.*

In causa successione coram Burgimagistris, scabinis, & legislatoribus insignis oppidi Bruxellensis intentata, & adhuc pendente indecisa, per Egidium Coels, & suos adherentes ex vna, contra Magistrum Petrum Suweels & suos confortes ex altera. Visis omnibus & singulis scripturis, instrumentis, & munimentis in hac causa productis & exhibitis, videtur mihi subscripto tota difficultas huius causæ consistere in hoc, An dictus Egidius & sui complices sufficienter probauerint, se esse collaterales & nepotes, ac de consanguinitate quondam Ioannis Coels, de cuius hereditate agitur, in gradu per eos designato, adeo quod cum dicto magistro Petrus Suweels & suis confortibus ad diuisionem hereditatis contentiosè admitti debeant: quod si sufficienter hoc probatum esset per eos, sine omni dubio simul ad diuisionem hereditatis dicti quondam Ioannis quod ad bona per eum acquisita admitti deberent, iuxta ea quæ habentur & notantur per gloss. Cyn. & Doct. in aucten. itaq; mortuo, C. communia de success. & per glossam, Paul. de Cast. & Doct. in aucten. post fratres, C. de leg. heredit. Pro cuius inuestigatione, omnia omni superfluitate & generalium allegationum cumulatione, quam semper veteres iuriconsulti doctissimi fastidierunt, & ego semper abhorruim, præmitto aliqua euidentia, in quibus vis præsentis difficultatis consistit. Et primo, quod ad probandum consanguinitatem vnus testis etiã si prædialiter præfulgeat dignitate, minimè idoneus existit, etiam si personas designet, & gradus ab vtroq; latere clara computatione distinguat: Imò ad minus requiruntur duo, qui concorditer deponant se vidisse personas saltem in vno prædictorum graduum constitutas se habere & reputare pro consanguineis: tex. est clarus in c. licet ex quadam, de testib. cum vulgari. Secundo præmitto, quod vltra præmissa ad probandum consanguinitatem ad effectum successio-

tionis habenda non sufficit probare, quod ille qui hereditatem petit, est nepos defuncti de cuius hereditate agitur, & ex legitimo matrimonio natus: Imò debet probari, quod persona mediã, à quibus ipse descendit, sint de legitimo matrimonio nate: quia licet filius sit legitimus, si non constet patrem fuisse legitimum, non debet admitti ad hereditatem ascendentium, vt aui & aliorum: quia omnes descendentes ex filio illegitimo, proueniunt ex radice infecta, & sic non debent admitti ad hereditatem illam, ad quam eorum pater si viveret non posset admitti: textus est notabilis in c. lator, in c. causam, & ibi notat. per Panor. in l. An. Anthon. & alios, qui filij sunt legitimi, & in l. finali, C. de natura, libe. Tertio præmitto, quod quando defunctus non habet consanguineos sibi attinentes per lineam maternam, tunc illi consanguinei ex linea paterna, etiam si sit vnus duntaxat, admittuntur soli ad hereditatem: ita vult textus ad literam in §. si plures, in fine ibi, & tamen non est dubium, & cæter. Institut. de success. agnator. & textus in dict. Aucten. post fratres, in principio, ibi, ex vno latere, & cæte. cum vulgari. voluit Cynus & Doct. in d. Aucten. itaque mortuo, circa finem, & Ioannes Petr. in formalibelli, quo petitur hereditas ab intestato debita, in verbo nullisque superstitibus liberis, in octaua columna. Quibus præmissis dico, quod in casu nostro Egidius Coels & sui confortes non sufficienter probauerint se esse de consanguinitate dicti quondam Ioannis Coels: quia duntaxat per vnum testem, videlicet Ioannem Tijjs, illam probare nituntur, qui tamen testis deponit per audire dici. nec scit designare personas, Non deponit etiam, quod Egidius Coels & sui, & illi à quibus descendunt vsque ad Ioannem Coels inclusiue, fuerint de legitimo matrimonio nati, quod tamen requiritur, per prædicta: nec iuuat certificatio oppidi Bruxellensis, quia non reperio, quod pars aduersa fuerit vocata, quando testes illi fuerunt recepti & auditi ad perpetuam rei memoriam, & ergo actus ille fuit nullus, per textum expressum in l. si quando, C. de testibus, & in ca. in nomine domini, eodem titulo. Etiam esto, quod pars aduersa fuerit legitime vocata ad illum actum, quod potest verisimiliter præsumi propter autoritatem iudicariam, cap. in præsentia, de renunciation. cum similibus, tamen attento, quod testes non sufficienter deponunt, nihil iuuat certificatio: non iuuant etiam depositiones aliorum testium, scilicet. Ancelmivan. Dyon, & V. Vilhelmi Bellemans, quia eum deponant duntaxat ex his quæ audiuerunt à dicto Ioanne Tijjs, & illius testimonium non sufficiat, cum sit solus: nec etiam sufficienter deponit, vt prædixi: ergo nec depositiones illorum poterunt suffragari, per text. ad literam in d. c. licet ex quadam, cum similibus. Non etiam

etiam suffragatur eisdem, quod ipsi admissi fuerunt, vt asserunt, per dictum dominum Petrum Suweels, & alios, ad cum eis diuidendum certos pices, & ad vendendum certos census, & ad nullo alios actus, ex quibus illi Suweels videntur eos approbasse hæredes, quare vt videtur non poterunt postea eos negare tales: nam tollitur istud motium per textum expressum in l. cum putarem, in fi. ff. famil. hercif. & per l. si post diuisionem, cum ibi notatis per gl. quam sequitur communiter omnes Doct. C. de iuris & facti ignor. in quibus iuris habetur, quod diuisio facta extraiudicialiter cum eo, quem quis putauit heredem, non præiudicat, etiam si fiat per iuris ignorantiam: & sic siue isti Suweels tempore factæ diuisionis protestati fuerunt, vt in suis scripturis asserunt, siue non, nihil ad rumbum. quia ex hoc, quod isti Coels cum alijs diuiserunt nonnulla bona, non probatur, ipsos fuisse hæredes: quod illa sit probatio dubia, quæ non releuat probantem: cum probatio debeat concludere necessariò, cap. in præsentia, de probat. cum similib. Ex actu enim æquiuoco non probatur aliquid certi: cum non probetur hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, l. non hoc, C. vnde cognati, l. pro hærede, ff. de acquir. hæred. & l. neq; natales, C. de probatio. cum vulgari. Cum ergo dicti Egidius & sui confortes sepe fateantur in scripturis suis, isto Suweels esse hæredes quondam Ioannis Coels ex linea materna, quod etiam aliter sufficienter constat: nec constat sufficienter, ipsos Egidium & suos confortes esse hæredes & consanguineos dicti Ioannis Coels ex legitimo matrimonio & ex linea paterna: sequitur necessariò, quia paria sunt non esse, & esse & non apparere, l. in lege, ff. de contrahenda empt. & quia facta non præsumuntur, l. quæcunq; in fin. ff. de public. quod dicti Suweels, quos constat hæredes defuncti ex linea materna, debent admitti de iure ad totam successionem dicti quondam Ioannis Coels: & postea Egidio & suis complicibus dici, deficit vobis fortè non ius, sed probatio iuris, l. duo sunt Titij, ff. de testa. tute. cum alijs vulgari. Nec suffragatur etiam statutum dicti oppidi Bruxellensis per eos allegatum & probatum, quia illud debet intelligi sicut ius commune hoc idem disponens, quod statutum intelligitur, quando scilicet defuncto supersunt consanguinei ex vtroq; latere: quod si supersint duntaxat ex vno latere, illi in solidum admittentur, d. §. si plures, cum similib. quia omnia statuta recipiunt interpretationem à iure communi, c. cum dilectus, de consuet. & l. 2. cum ibi notatis, C. de noxa. actio. cum similibus, & sic statutum illud seruandum erit in casu nostro qui vt plurimum accidit. Casus autem præsens non adeo frequenter occurrit: Raro enim quis moritur, quin post se relinquat consanguineos ex vtroq; latere sibi attinentes: &

ergo forsitan consuetudinarij, qui solùm ex visis & practicatis iudicant, aliter quàm prædixi hunc casum qui rarè vt dixi accidit propter verba dicti statuti terminarent & malè. Nam in ciuile est indicare, nisi tota lege perspecta, l. in ciuile, ff. de legib. Iudicantem enim oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, c. iudicantem, 30. quæst. 5. & l. iudices, cum sua auct. C. de iudic. cum similibus. Hinc est, quod iudex potest interrogare partem etiam post conclusionem causæ, ca. cum Ioannes heremita, de fide instr. & l. vbi cunq; ff. de interrog. actio. & est gl. ordin. in c. 1. de confessis lib. 6. voluit Bal. in l. accusatoribus, C. de accusat. Imò quod plus est, potest iudex ex officio interrogare partem etiam post inclusionem causæ, nedum ad declarationem retroaeratorum, sed etiam ad fundandum de nouo intentionem partis: & sic in vim nouæ probationis, vt voluit elegantissimè Alex. de Imo. l. 4. in §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infect. Ant. de Butr. l. 10. de Imo. & quàm plures alij Doct. in c. cum causam, de iur. calu. Non potest etiam Egidio & suis suffragari asserta possessio per eos allegata: cum ex actu æquiuoco, vt prædixi, non probetur aliquid certi, & sic non potest censerī ex actibus æquiuocis per eos præsens esse probatum, eos esse hæredes, vel vt tales debere manuteneri: Ex alio etiam, quia petitorium absorbet possessorium, c. cum dilectus, de causa poss. & propri. & l. pen. & fin. ff. de publicia, cum similib. Cum ergo isti Suweels satis pro intentione sua consequenda probauerint, videlicet, quod attinet defuncto in gradu specificato ex legitimo matrimonio, quod etiam alij sæpius confessi sunt, & ille Egidius & sui confortes non sufficienter probauerint, se attinere defuncto, vt prædixi: ergo cum paria sunt non esse, & esse & non apparere, partes dominorum iudicantium erunt in absoluedo dictos Suweels à contentis in petitione aliorum vestro venerabiles & circumspetti domini iudices iudicio, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM XXIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Sententia diffinitiva continere debet absolutio-*
nem vel condemnationem.
- 2 *Exceptio rei iudicatæ, dicitur exceptio litis fin-*
ite.
- 3 *Attestationibus publicatis alij testes super iisdem*
articulis produci & examinari nequeunt, et-
iam in causa appellationis.

VISA sententia pridem per circumspectos dominos Burgimagistros, scabinos, & legislatores insignis oppidi Bruxellensis, in fauorem magistri Petri Suweels & suorum litifconfor.

confortum contra Egidium Coels & suos adhærentes lata videtur mihi subscripto. plicet dicta sententia non debuerit eo modo quo lata est pferri, † cum sententia diffinitiva debeat continere absolutionem vel condemnationem, & sic imponere liti vel cōtrouerfiæ perpetuum finem. l. i. ff. de re iudic. & l. præses. C. de senten. & interlo. omni. iudi. Cle. vnica. iuncta gl. in verbo diffinitiva. de sequestra. poss. & fruct. & habetur plenè per Specu. in tit. de senten. prola. in princ. & per Doct. canonistas in Rubrica, de re iudi. & per legistas in Rubrica. ff. eo. tit. nelis ex litibus oriatur, & nelites fiant immortales, contra c. finem litibus, de dolo & contu. & l. fratris, iuncta l. nec minorem. C. de transact. † vnde exceptio rei iudicatæ vocatur magistraliter exceptio litis finitæ, id est, decisæ, c. i. de liti. con. lib. 6. cum similib. Quia tamen sententia antea facta absolutionem vel condemnationem præcisè nō continet, sed duntaxat videtur quædam temporalis decisio. in eo quod dicitur quod dicitur Egidius Coels & sui confortes adhuc non sufficienter probauerunt, se esse de cōsanguinitate quondam Ioannis Coels, de cuius hæreditate agitur: & sic ex hoc posset dubitari, an dicti Egidius & sui confortes iterum admitti debeant ad agendum de nouo, & ad probandum se esse de cōsanguinitate dicti quondam Ioan. Coels, prout de nouo processum corā dictis dominis burgimagistris & scabinis instituerunt. Dico sub correctione meliùs & rectiùs sentientis, q̄ tenore dictæ sententiæ attento, ex quo ab ea appellatum vel pro uocatum non est, admitti debent ad agendum & probandum suam intentionem, etiam super articulis super quibus testes pducti sunt, & quorum dictorū publicationem habuerūt, in quantum probationes aliquas facere velint de nouo per literas, instrumenta, vel munimenta: quia quoad hoc non obstat eis publicatio attestatorum, iuxta ea que habentur & notantur in c. ferries, de testib. sed non potuerunt nec debēt quouismodo admitti ad probandum amplius se esse de cōsanguinitate dicti quondam Ioan. Coels ex linea paterna per testes, ex quo habuerunt publicationem testium super eodem facto directè productorum & examinatorum, propter periculum subornationis: ita formaliter dicit textus & ibi omnes Doctores in c. fraternitatis, de testibus, & in §. quia verò, in Authen. de testibus, colla. 8. & istud ad eod procedit, vt etiam in causa appellacionis non liceat producere testes post publicationem attestatorum super eisdem articulis, super quibus testes in prima instantia producti sunt, vel super articulis directè contrarijs: ita dicit text. ad literam, in Clementi. testibus, de testi. & quia istud est plus quam certum, ideo circa hoc amplius me non extendo: Partes ergo dictorum burgimagistrorum, scabinorum, & legislatorum esse debent in declarando per eorum interlocutoriam, præfatos

Egidium & suos confortes ad agendum & prosequendum processum per eos institutum, ac ad faciendum probationes suas super factis per eos nouissimè propositis, dummodo illas probationes facere velint per literas, instrumenta, vel munimenta, aut documenta publica, & minimè per testes, fuisse & esse admittendos & admitti debere per prædicta. Si autem dicta sententia fuisset lata in forma iuris, ita quod contuisset condemnationem vel absolutionem, obstarer dictis agentibus exceptio rei iudicatæ, nec essent amplius quouismodo audiendi, iurisbus præallegatis.

CONSILIVM XXIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Questio feudi imperialis relinquitur beneplacito imperatoris, etiam inter clericos.*
- 2 *Ab Episcopo cognoscere in causa feudi appellandum est ad Regem, a quo tenetur.*
- 3 *Quando iurisdictio per aliquem est infundata, tunc in omni casu & de omnibus causis ille cognoscit iure ordinario.*
- 4 *In iuris recales ad iudices feudorum pertinent: non autem personales.*
- 5 *Iurisdictio feudo coherens, est fructus feudi.*
- 6 *Iudex in causa principalis est quoad, iudex in causa dependente à principali.*
- 7 *Causa tangens alimenta dicitur causa alimentorum.*
- 8 *Feudi questio terminanda est per dominum feudi.*
- 9 *Iudex iudicij preparantis est etiam iudex iudicij preparati seu subordinati.*
- 10 *Feudi dominus est iudex quando est questio tam de petitorio, quam possessorio cause feudalis.*
- 11 *Questio possessoria beneficij vel rei spiritualis decidit debet per iudicem ecclesiasticum, sicut causa petitoria.*
- 12 *Iurisdictio concessa alicui causam habet fauorabilem.*
- 13 *Causans cessationem à diuinis officijs qualiter puniatur, &c.*
- 14 *Ad indicendam cessationem à diuinis qua requirantur, &c.*
- 15 *Forma non seruata actus est ipso iure nullus.*
- 16 *Argumentum à sufficienti partium enumeratione validum est iure.*
- 17 *Quando res peruenit ad eum actum à quo incipere non potest, variatur actus.*
- 18 *Finita causa, cessat effectus.*
- 19 *Fienda impediunt que tollunt iam facta.*
- 20 *Quando qualitas aliqua ad preparationem actus requiritur, oportet de illa ab initio processus constare.*
- 21 *In iuria non fit sine dolo.*
- 22 *In domo sua nec verbaliter nec realiter quis iniuri citari potest.*

- 23 *Aditum ad se in domo sua in dubio quis prohibere censetur.*
- 24 *Principem ignorare salutare vel adire non debet.*
- 25 *In presentatione licet arum osculari eas quid denotet, &c.*
- 26 *Pontificali dignitati ab omnibus etiam forensibus, deferendum est.*
- 27 *Inferiores superioribus reuerentiam debent.*
- 28 *Offendens delinquere non dicitur, quando offensus de iure offendi potuit.*
- 29 *Defensio denegata censetur, quando offensio à inire permissa est.*
- 30 *A dolo excusatur qui facit quod sibi licere creditur.*
- 31 *In iusta etiam causa excusatur quem à dolo & culpa.*
- 32 *Error iuris excusatur à dolo.*
- 33 *Iustus dolor difficilimè temperatur.*
- 34 *Vasallus faciens ligam cum inimicis domini sui, idq̄, propter metum domini, excusatur.*
- 35 *Ratione metus, periculi vel scandali uitandis licitum est leges transgredi.*
- 36 *Quando in uno actu modus exceditur, excedens non puniatur tanquam dolosus, sed tantum ut culpabilis.*
- 37 *Carcerans clericum ne ab alio offendatur, meretur premium non panam.*
- 38 *Delictis exclusiua presumptio in dubio capienda est.*
- 39 *Disciplinam non contemnit qui ignorauit militem.*
- 40 *Ignorantia iuramento probatur.*
- 41 *Experientia facit artem: Inexperientia verò casum.*
- 42 *Clericus propter offensam non notoriam à diuinis cessare non permittitur.*
- 43 *Per cessationem à diuinis iniuria fit ecclesie, in qua cessatur.*
- 44 *Quod in diuinam religionem committitur, in omnium inferitur iniuriam.*
- 45 *Notorium ut quid deprehendatur, que requirantur, &c.*
- 46 *Illud propriè transit ad notorium quod habet causam manentem.*
- 47 *Vbiunque de pena alicuius specialis constitutionis imponenda agitur, oportet quod omnes eius qualitates verificentur in casu de quo agitur.*
- 48 *Multi dicuntur notoria que non sunt.*
- 49 *In notorio crimine an parri defensio competat, &c.*
- 50 *Citatio partu requiritur ad hoc, vt quis declaretur incidisse sententiam canonis.*
- 51 *Ante declarationem nemo excommunicatus vel suspensus censetur.*
- 52 *Factum potest esse notorium, licet non qualitas facti.*
- 53 *Canonicis cessantibus à diuinis superior in ecclesia sua celebrare potest.*

- 54 *Qualitas persona facit interdum cessare presumptionem metus.*
- 55 *Lavitare non censetur qui in publicum se exhibet.*
- 56 *Mens & intentio ex qualitate persona consideranda est.*
- 57 *Filio & liberti semper honesta & sancta persona patris & patroni videri debet.*
- 58 *Lege tota non perspecta iudicare, incivile est.*
- 59 *Statuere vel statuta condere, iurisdictionis est.*
- 60 *Statuens penam statuti ipso facto non incurrit.*
- 61 *Iurisdictionem nemo potest exercere in seipsum.*
- 62 *Statuta recipiunt interpretationem à iure communi.*
- 63 *Magna est sapientia reuocare hominem quod male locutus est.*
- 64 *Arbitri eligendi sunt, quando est questio inter Episcopum & eius Capitulum.*
- 65 *Clemen. i. de senten. excommunicata, quomodo intelligenda.*
- 66 *Mandatam expirat mortuo mandatore re adhuc integra.*

ACTI contingentia super quo consilium petitur, sic se habet. Reuerendissimus in Christo pater Henricus de Bergis, Dei & Apostolicæ sedis gratia episcopus Cameracensis, vt & tanquam episcopus Cameracensis ab inuictissimo, gloriosissimo, & victoriosissimo principe Maximiliano Romanorum rege semper augusto tenet, prout sui prædecessores pro tempore episcopi ultra memoriam hominum tenuerunt in feudum ciuitatem Cameracensem, & comitatum Cameracensium, ac iurisdictionem temporalem ratione huiusmodi feudi competentem, aut illi coherentem: ipseque vt talis insequendo vestigia prædecessorum suorum, vsus est iurisdictione sua prædicta nominando & ponendo ibidem magistratus, legislatores, & alios officarios, pro gubernatione reipublicæ necessarios, statuendo & ordinando quæ pro salubri regimine eiusdem ciuitatis & comitatus, qualitate loci & temporis attendita, viderit expedire, eudendo monetâ, ac alia regalia exercendo, recipiendo etiam iura & emolumenta istius occasione iuxta antiquum & inueteratum morem, de cuius contrario, memoria hominum nō existit, & prout per antiqua registra & munimenta ultra ducentos annos scripta sibi & prædecessoribus suis iure superioritatis licuisse & licere comperitur recipi & solui consueta, ipseque vt talis (& minimè Præpositus, Decanus, & capitulum Cameracense) Imperatori vel Romanorum regi iuramentum fidelitatis præstitit, prout sui prædecessores præstare consueuerunt: dicti autè domini Præpositus, Decanus, & capitulum

lum id non æquo animo ferentes, præfato reuerendissimo domino Episcopo in præmissis multis & diuersis medijs à pluribus annis citra impedimentum præstare nisi sunt, & de facto præstiturunt, conantes quantum in eis fuit, eandem iurisdictionem & vtile dominium dicti feudi sibi usurpare, afferentes ecclesiam Cameracensem esse vassallam per inuestituram Episcopi, & non Episcopum duntaxat: dictus verò reuerendissimus dominus pro tuitione iuris & iurisdictionis sue, quatenus huiusmodi temporalia & feudum concernit, ad præfatum illustrissimum Romanorum Regem huiusmodi feudi dominum directum, pro eo quòd huiusmodi impedimenta diminutionem huiusmodi feudi & iurisdictionis in feudatæ concernunt, recursum habuit, & causam huiusmodi tribus iudicibus puta illustrissimo archiduci Austria Philippo suo charissimo filio, reuerendissimo domino Ioanni de Hoerne Episcopo Leodiensi, & Abbati sanctæ Gertrudis Louaniensis, cum clausula quatenus vos vel duo aut vnus vestrum &c. committi obtinuit: Negocio autem coram dicto domino Abbate altero præfatorum iudicum incepto, per eosdem dominos Præpositum, Decanum & Capitulum contra præfatum reuerendissimum dominum Episcopum Cameracensem, à sancta sede Apostolica citatorium quoddam cum monitione & inhibitione, vt à ceptis vigore dicti rescripti regij desisteret, in forma communi impetratum fuit: quod siquidem citatorium dicti domini præpositus, decanus, & capitulum, per quendam præfatum notarium, ignotum quidem & minus expertum, ac adeò rudem, vt sui mandati tenorem legere nequiverit, aut quale sit officium executoris nondum didicerit, executioni demandari iusserunt: qui siquidem præfatus notarius, vt nouus in hac parte tyro, pontificali dignitati non deferens, omni modestia penitus abiecta, dicti reuerendissimi domini tunc temporis in domo sua seu horto & loco secreto existentis personam inuerecundè & subdolè accedens, adductis secum duobus alijs viris etiam penitus ignotis, ac vestibus nedum laicalibus, sed magis militariibus indutis ac ocreatis, mandatum apostolicum huiusmodi minus reuerenter exequi cepit, & cum iustus esset mandatum ostendere, & tenorem illius legere, vel illud alteri legendum tradere, post inchoatam lectionem, quam continuare nequiuit, vel noluit, elato animo hæc verba vel in effectu similia, vous auez bien oy que ie vous ay dit. proferrè & vociferare inuerecundè præsumpsit: cumque exanguis, quasi ali-quod facinus in personam eiusdem reuerendissimi domini cum suis perpetraturus apparuisset: Idem reuerendissimus dominus ruditatem & immodestiam eiusdem admiratus, timens & verisimiliter ab eodem & suis complicibus ignotis offendi posse, pro securitate & de-

fensione sua, vt continentiam mandati sui, & quorsum hoc tenderet, scire posset, minimè autem in iniuriam sedis Apostolicæ, vel dictæ Ecclesiæ Cameracensis, vnde ipse præfatus notarius missus dicebatur, cui semper pro innata clementia, vt notorium est, reuerentiam debitam exhibuit, eundem cum suis complicibus ad tempus detineri censerit: Cuius occasione præfatus dominus Præpositus, Decanus, & Capitulum post aliquorum dierum interualla ob iniuriam, vt asseruerunt, per dictum reuerendissimum dominum Episcopum Cameracensem eis & præfata Ecclesiæ Cameracensi per huiusmodi detentionem illatam, capitulariter deliberasse & conclusisse dicuntur, cessandum esse à diuinis, prout de facto cessare ceperunt, non obstante, quòd reuerendissimus dominus archiepiscopus Remensis de præmissis auisatus eisdem dominis ex certis causis animum suum mouentibus ad hoc, ne leuiter & in discretè Deo & ecclesiæ officium debitum subtraherent, fundatores fraudarent, & cessando scandalum committerent, literariorè inhibuerit & iniunxerit: Non obstante etiam, quòd ante huiusmodi cessationem dictus reuerendissimus dominus Episcopus Cameracensis auisatus, quòd præfati Præpositus, Decanus, & Capitulum stomachati ex causa præmissa, licet minus iuste, contra eum cessare intendebant, iuxta innatam clementiam & more pij patris ad eos miserit literas & scripta sua debitè præsentata communicationem exoptulanti, & emendam quatenus offensa ex sua parte reperiretur offerentia, & quod magis est se in persona de Camera-cello ad ciuitatem Cameracensem tempore nocturno cum magno periculo sui corporis transtulerit & præsentauerit, & altera die de mane hora matutinarum vnà cum eis matutinis, vt consuevit interfuerit: quibus spretis, ad cessationem, vt præmittitur, postea processerunt, & quod amplius est, iidem domini Præpositus, Decanus, & Capitulum vigore Clementis, de sententia excommunicati, ac vigore quarundam literarum Apostolicarum, felicis recordationis Gregorij & Honorij dum vixerunt summorum pontificum, ac cuiusdam asserti & præfati processus post mortem dictorum Gregorij & Honorij, centum iam effluxis annis tempore Clementis septimi de super fulminati, Abbates monasteriorum & rectores ecclesiarum dictæ ciuitatis Cameracensis, & suburbiorum eiusdem monuerunt & requisierunt sub pœnis & censuris in eisdem literis contentis, quatenus vnà cum eis cessantes in dilate cessarent: & vltra hoc, ianuam qua ex palatio episcopi ad ecclesiam cathedralem itur, vt eidem aditum ad eandem præcluderent, pessulo & noua sera obserarunt. Dicti verò Abbates pro se & suis Conuentibus ac rectores parochialium ecclesiarum sicut præmittitur requisiti, ex certis, iustis & legitimis causis

causis in instrumèto appellationis de super con-
fecto plenius contentis, à requisitione commi-
nationeque censurarum & pœnarum huiusmo-
di tempore debito infra decendum coram no-
tario & testibus ad sanctam sedem apostolicam
in scriptis appellarunt & prouocarunt, in qua
confidentes illaque præfatis dominis legitime
intimata, pro debita prosecutione eiusdem mi-
serunt ad urbem, dictusque dominus Episco-
pus vnà cum eis appellando infra decendum
eorum appellationi ritè interposita ad haren-
do est in debita prosecutione eiusdem. Quæ-
ritur ex hoc themate de quinque. Primò ad quem
cognitio huiusmodi articuli, videlicet an dicto
reuerendissimo domino Episcopo de eo super
quò contentitur iurisdictione in temporalibus
ratione dicti feudi imperialis competat nec ne,
spectet, & pertineat. An scilicet ad dictum illu-
strissimum Romanorum Regem, à quo dictum
feudum tenetur, & qui est indubitus domi-
nus directus: vel an ad Papam, vel alium iudi-
cem ecclesiasticum: ex quo persona hinc inde
sunt ecclesiastica. Secundò an detentio, de qua
suprà fuerit legitima causa cessandi à diuinis: &
an cessatio huiusmodi fuerit iusta, iniusta, vel
nulla.

Tertiò, an dictum mandatum reuerendissi-
mi domini Archiepiscopi Remensis, præfatis
dominis Præposito, Decano, & Capitulo dire-
ctum, vt non cessarent: fuerit iustum: & an fieri
potuit, nec ne. Quartò, an requisitio dictorum
dominorum, qua alios requisierunt, vt secum
cessarent, fuerit iusta, nec ne: & ex aduerso, an
recusatio præfatorum abbatum & curarorum
fuerit iusta. Quintò, & vltimò, an præfata appel-
latio dictos Abbates & conuentus, ecclesiarum
parochialium rectores ab incurfu censurarum
in casu præfati præseruet, nec ne.

In hac materia scripturus, ante omnia ex in-
timis mentis præcordijs deprecor omnipotentem
Deum, qui illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum, qui aperit & ne-
mo claudit, claudit & nemo aperit: vt illumina-
re dignetur oculos meos, ac mentem meam in
viam veritatis dirigere: vt super à me quæstis
rectum valeam dare responsum. De cuius in-
finita bonitate ad plenum confisus, aggredi-
or præfatum primam quæstionem, in qua o-
missis superfluis dico breuiter, quòd cognitio
huiusmodi articuli spectat & pertinet ad domi-
num directum feudi, quicumque ille sit, siue ec-
clesiasticus, siue secularis. Et quia præsupponi-
tur in themate, quòd huiusmodi feudum tene-
tur à serenissimo Romanorum Rege, indubiè
tenendum est ad eum cognitionem huiusmodi
articuli spectare: per hoc est text. cum ibi nota-
tis per Doct. in imperiali, in §. pen. qui inci-
piat præterea, de prohibi. feudi alien. per Federi.
in vltibus feudorum. Confirmatur etiam id pro-
prio testimonio ecclesiæ & summi pontificis,

quo nihil fortius, c. in omni, cum ibi nota. per
Doct. de testi. per text. apertum in c. verum, de
foro. competentis, vbi dicitur, quòd quæstio
feudi imperialis relinquatur beneplacito impe-
ratoris, etiam inter clericos, vt in casu præfati:
Confirmatur etiam per text. in c. nouit, de iudi.
vbi fatetur Papa, quòd ad ecclesiam non perti-
net cognoscere de feudo, in c. ceterum, eod. tit.
& in c. solita, de maio. & obed. cum ibi pulchre
no. per Innoc. dicentem, quòd in rebus feu-
dalibus ab Episcopo cognoscere in causa feu-
di appellandum est ad regem, à quo tenetur: &
pouitrationem, quia tunc cognoscit, nõ vt Epi-
scopus, sed vt civilis iudex. quod deinde refert
& commendat dominus Paporm. & Doct. in d.
c. verum: & pro eo est text. apertissimus in c. Ro-
mana, in §. debet, de appel. lib. 6. facit etiam in
ratione sui cap. à collatione. de appella. eod. lib.
& omnia iura de tanquam: facit etiam notabile
dictum Innocen. quem Specul. in proemio sui
speculi appellat patrem iuris, positum per eum
in d. c. ceterum, quòd etiam ibi refert: commenda-
dat & sequitur dominus Panor. & ante eum d. c.
Bald. vbi dicit, quòd quando quæstio iurisdictionis
per aliquem est infeudata, vt in casu præfati, tunc
in omni casu & de omnibus causis ille cognos-
cit ordinario iure: facit etiam dictum domini
Bald. in præall. c. ceterum, vbi quærit, quæ an iu-
dices feudorū sint iudices, si agatur de iniurijs
personalibus: & respondendo dicit quòd non:
sed subiungit secus esse si agatur de iniurijs rea-
libus: & exemplificat, vt si de fructibus feudi ag-
gatur: fructus autem feudi est iurisdictione feu-
do coherens, & emolumentum ex ea proueniens:
Cle. statutum, cum ibi notatis, de elect. fru-
ctus enim rei, pars rei esse censetur. l. fructus ff.
de rei vend. Itud etiam deduco alio medio. Ne-
gari non potest, quin iste articulus concernat &
tangat feudum: sed ille qui est iudex in ali-
qua causa principali, est etiam iudex in causa de-
pendenti à principali. tex. est cum ibi nota per
Bart. Pau. de Cast. & Doct. in l. cum hi. §. trans-
actionem. ff. de transact. & bene facit tex. in c. fin.
in illis verbis, in spiritualibus & dependentibus
ab eis. &c. de iud. li. 6. optimè etiam faciunt not.
per Bart. in l. solent, parum ante finem. ff. de ali.
& ciba. leg. vbi dicit, quod causa tangens alimen-
ta dicitur causa alimentorum, & debet tractari,
vt causa alimentorum, eisdemque priuilegijs
gaudere: sed cum ergo certum sit de iure, quòd
quæstio feudi sit terminanda per dominum feu-
di, nec sit in hoc per aliquem, etiam Papam tur-
bandus, vt supra probaui, & facit vltra præmis-
sa capit. causam quæ ij. qui filij sint legitimi. non
est hæsitandum, quin in casu præfati dominus
feudi sit iudex competens: tum, quia maximè
sua interest, ne re sua vtatur alius, de quo for-
tè non confidit, licet se vassallum dicat: tum
etiam, quia ille qui est iudex iudicij præparati
est iudex iudicij præparati seu subordinati
vt vult

10 ut vult Bald. in l. ordinarij, C. de rei vendica per illum tex. & per l. nulli, C. de iud. Hinc videmus quod si dominus feudi ne dum est in dpx quando est questio de petitorio; causa feudalis, sed etiam ubi est questio de possessorio: ut est communis conclusio Doctorum in d. cap. ceterum, ubi Bald. dicit ita communiter teneri. Negari enim non potest, quin questio possessoria feudi sit de pertinentibus ad causam proprietatis feudi: ut eleganter declarat Bald. in ca. r. §. si inter pares, de lege Conrad. Hinc etiam videmus, quod questio possessoria beneficij vel rei spiritualis decidi debet per iudicem ecclesiasticum; sicut causa petitoria beneficij vel rei spiritualis: ut sentit notabiliter glossa in cap. finali, de iudic. quam Barbatia ibi extollit & dicit elegantem: & hæc videtur esse communis opinio Doctorum, ut videre poteris per Doctor. & signanter per Barbatiam in d. c. finali, & in c. literas, de iuram. calum. & per Doctor. in clemen. dispendiosam, de iudic. & per Franciscinum Curtium in suo eleganti tractatu feudorum in ultima parte in sexta questione. Nec obstat si dicatur iurisdicatio concessa domino feudi, ex quo concessa est de iure speciali contra regulas iuris, est restringenda & non amplianda: quia respondeo & dico, quod ex quo iurisdicatio concessa domino feudi per legem d. imperialem, §. penul. & prealleg. c. verum, cum vtrobiq; no. per Doc. habet causam favorabilem & æquam, non restringetur sed extendetur ad pertinentia ad causam principalem feudi, per supra allegata, quæ hoc optimè probat. Et tantum de hoc primo puncto.

Venio nunc ad secundum dubium, in quo ut brevis sim, & ne frustra effundam sermonem, dico breuiter, præstatam detentionem non fuisse sufficientem & legitimam causam cessandi à diuinis, vel suspendenda organa diuine laudis: Imò dico, huiusmodi cessationem nulliter fuisse indicatam, quod vltimum si deducatur, censetur aliud probatum. Illud ergo deduco sic: nam licet multæ sint constitutiones punientes eos qui clericos offendunt, ut patet 17. questio. 4. c. si quis deinceps, & ca. si quis suadente Diabolo, & 23. questio. 4. c. Guiliarius, de senten. ex 13. communic. per totum: tamen quantum ad specialem poenam cessationis à diuinis, de qua nunc est sermo, si bene memini, in corpore iuris reperiantur duntaxat constitutiones infra scriptæ: puta decretalis irrefragabilis in §. ceterum, de offic. ordin. decret. dilectis, de appella. non est vobis, de sponsa. c. si canonici, & c. quamuis, de offic. ordin. lib. 6. & clemen. de senten. excommuni. supra alleg. de cle. autem si quis suadente, de poenis, mentionem non facit: quia loquitur principaliter in interdico, & non nisi incidenter in cessatione à diuinis, quæ est nostri farrago libelli. Modò ad propositum dicta duo capitula, si canonici, & quamuis, dant formam cessationis ante factum, in factò, & post factum,

& simul iuncta requirunt pro forma, decem consultatim, antequam cessatio iudici possit, & tria post cessationem, quæ per modum summæ enumerat glossa magistralis in d. cap. quamuis, in fine, & post eam Doctor. ibidem. Nec debet quis admirari, quod in causa cessationis iudicandæ plurare quiritur, & quod non facile ad eam venitur, cum per eam organa diuine laudis suspendantur, fundatores suffragio fraudentur, & pluramala sequantur: sicut etiam contingit in interdico, ut pulchre declarat extravagans prouid. de senten. excommuni. Formâ autem est, quæ dat esse rei, l. Iulianus, §. sed & si quis, ff. ad exhibend. cum similibus, quæ non seruata, actus est ipso iure nullus, quia propter, cum in bilioratis, per canonistas, de election. & l. cum hi, §. si prætor, cum ibi notat per legistas, ff. de transact. & est tex. in terminis nostris, & ibi hoc notant Dominicus, & Doctor. in d. c. quamuis, in fin. sed forma dictarum decretalium in cessatione per dictos dominos præpositum, decanum, & capitulum non nisi in iudicio, non fuit seruata, ergo cessatio huiusmodi fuit nulliter indicata. Quod autem forma dictarum decretalium non fuit seruata, deduco ex pluribus. Primò, quia in dictis iuribus inter alia requiritur pro forma, quod medium sub sit causa, sed etiam requiritur, quod illa sit rationabilis, puta grandis & enormis iniuria: sed istud deficit in casu præsentis, ergo, & cetera. Quod autem non subfuerit causa rationabilis, cessandi, vel iniuria aut offensa grauis, imò nulla iniuria, deduco ex multis: & primò id deduco per locum à sufficienti: t. partium enumeratione, qui est validus & effectus in iure, alleg. patre furioso, ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, cum similibus. Aut enim dicti Domini prætulerunt huiusmodi cessationem per eos fuisse indicatam ob detentionem, de qua in Thematè, aut propter iniuriam eis & Ecclesiæ per huiusmodi detentionem illatam. Si dixerint, quod ob detentionem, habeo intentionem, scilicet huiusmodi cessationem non fuisse indicandam: t. Nam, quando res peruenit ad eum casum, à quo incipere non potest, vitiatur ipse actus, l. pluribus, §. si placeat, ff. de verborum obligatione, cum similibus, sed ita est in casu præsentis: quia ex quo per relaxationem finita est ipsa detentio, ergo cessatio in quantum fuisse indicata, debuisse censeri extincta: t. quia finita causa, cessat ipsum interdium sine cessatio, sine aliqua declaratione ipso iure: licet vitale & cautum sit, declarationem interuenire, secundum dom. Cardinak. & Doctor. in præalleg. clemen. si quis suadente, in versic. terra sed sic est: t. quod quæ tollunt iam facta, multò fortius impediunt fienda, d. l. patre furioso, cum vulgar. Si ergo relaxatio detenti tollat cessationem iam indicatam, ut supra demonstraui, multò fortius debuit impedire indicandam, Siverò

Siverò dicatur secundum, habeo similiter intentionem, ipsam iudici non debuisse, ex causis infra deducendis, tum quia non est seruata forma requisita in iure, ut demonstrabo infra, tum quia non sunt verificatae qualitates, de quibus merito constare debebat ante indicationem huiusmodi cessationis. t. Nam quando aliqua qualitas requiritur ad preparationem actus, ut in casu præsentis, ut patet in d. cap. si canonici, in illis verbis, antequam ad cessationem huiusmodi quoquo modo procedant, debet primò de ipsa constare: ut est casus notabilis in l. non ignorat, & ibi Bald. C. qui accu. non poss. quod autem non sit verificata qualitas, deducitur multis modis: primò, quia text. d. c. quamuis, inter alia requirit, quod hæc cessatio fiat ob iniuriam vel offensam, & sic requirit dolum, t. cum iniuria non fiat sine dolo, l. q. i. c. i. cum simili. Ostenso ergo ex aliqua iusta causa, quod dolus vel temeritas dicti reuerendissimi domini non adfuerit in detentione personarum, de qua supra, cessabit fundamentum super quo fundata sunt dicta constitutiones, si canonici, & quauis: pro hoc adduco gl. notabilem approbatam in d. cle. si quis suadente, in verbo, temerè: quæ autem in ista causa dictum reuerendissimum dominum mouerit ad detinendum eosdem, patet primò, quia dictus prætenfus executor præfatum reuerendissimum dominum in domo sua & horto posteriori secretò existentem, neq; sui aditum præbentem, quem etiam de publico non prospexit, sua temeritate assumptis secum duob. complicibus, subdolè & inuerecundè adire præsumpsit, inuestigando primò à secretario eiusdem reuerendissimi domini, vbi nam idem reuerendissimus dominus esset, acceptoque responso, quod idem reuerendissimus dominus fuit in horto suo, & si aliquid placeret idem secretarius libenter ipsi referret, præfatus prætenfus executor simulans sibi id gratum fore, dicto que secretario dominum reuerendissimum ob hanc causam, ut sibi id significaret accedente, non expectato eiusdem secretarij responso, secretè eundem sequendo vsus diplomate præuenit eundem, & illic idem prætenfus executor asseres se à dictis dominis præposito, decano, & capitulo habere in mandatis citandi eundem reuerendissimum dominum ad curiam romanam auctoritate apostolicarum litterarum, ad videndum se declarari incidisse censuras, abiq; pluri, nulla penitus reuerentia adhibita, eundem ad curiam verbò tenus se citare dixit, & requisitus, ut mandatum apostolicum ostenderet & legeret, id vel legere nesciuit, vel voluit, ex quo multum confternatus & commotus idem reuerendissimus dominus, cum nullius ex illis tribus notitiam haberet, videns etiam in dispositionem facie eiusdem & suorum complicum, qui pallidi & quasi facinus aliquod perpetraturi forti animo eundem quasi popularis fuisset accedere temerè præsumpserunt, teme-

ritatem eorundè considerans, ac malum suspicantimensq; factionem aliquam in eum esse conceptam, volens sibi ipsi consulere, & veritatem perscrutari, iussit eundem prætenfum executorem cum suis complicibus ocreatis, & in vestibus breuibus & militaribus incedentibus, & se exhibentibus ad modicum tempus quousq; de veritate appareret detineri: Cum ergo domus propria cuiq; tutissimum refugium esse debeat, t. ita quod nec verbaliter nec realiter in ea citari quis possit: nisi vel aditum ad se præbuerit, vel ex publico conspiciatur: ut est text. & ibi Bald. in l. plerique, cum l. seq. ff. de in ius vocan. qui text. etiam plus probat, videlicet nuncium citantem aliquem in domo sua vim inferre videri: quem tex. ad hoc ibi ponderat Ang. & post eum alij posteriores: & cum in dubio t. quis censetur prohibere aditum ad se in domo propria, nisi de permissione constiterit, argumen. l. qui vas, §. vetare, ff. de fur. & optimè facit in ratione sui l. 2. circa mediū, C. quando & qui, quar. pars deb. libr. 10. quod procedit omnino in magnatibus, multis insidijs subiectis: quare non sine magna ratione lex vetat, t. principem per ignotum salutari vel adiri. l. 1. & ibi gloss. C. de vetera. li. 12. & hinc videmus ex consuetudine laudabili, quæ optima est legum interpret. l. si de interpretatione, ff. de legi. & c. cum dilectus, de consuet. magnatibus t. & nobilibus literas non præsentari, nisi in præsentatione vel aditione in signum amicitie, ut vitetur periculum, & vt tollatur occasio malignandi, literæ osculentur: si ergo hoc ita se habet, quanto magis Episcopo in sua diocesi per illos de diocesi deferendum est, & reuerentia debita exhibenda: maximè cum canon. t. pontificali dignitati ab omnibus etiam forensibus deferendum censetur. c. 2. de offic. delega. lib. 6. & c. quam periculosum, de senten. excom. eo. lib. cum similibus: t. & cum inferiores superioribus reuerentiam debeant. l. i. cum sua glo. ff. de aqua pluua. arcenda, ergo ad propositum nostrum redeundo, non est commissum delictum per dominum reuerendissimum, sed potius per dictum prætenfum executorem, qui ultra vim per eum, sicut premittitur, illatam, etiam in officio per eum assumpto deliquit, & sic propter suum delictum detineri iuste potuit, & id sibi imputari debuit, regula, damnum, quod quis sua culpa, de regu. iur. lib. 6. nec potest ipse detinens dici deliquisse. t. Nam quando offensus potuit de iure offendi, offendens non dicitur delinquere secundum Barro. nota-biliter in l. vbi pactum, in penul. col. C. de transactio. vbi dicit, quod stante statuto quod bannitus posset impunè offendi offendens bannitum confitto & liquidato de banno, & sic liquidato quod de iure possit offendi, offendens non venit condemnandus sed absolvendus. Imò quod fortius est, regula est firmissima, t. quod quodocunque offensa est à iure permessa, tunc defen-

defensio est denegata: & e contra, ubi est prohibita offensa, ibi defensio est permessa: de primo est text. in l. si servus, in fine. C. de his qui ad eccles. confug. & de secundo est text. iuncta gloss. & ibi Paul. de Cast. & Doct. in l. vt vim. ff. de iust. & iure. ergo ita in proposito & per consequens huiusmodi detentio non potest dici iniuriosa, sed ex legitima causa facta, praeipue attento quod Comitatus Cameracensis, ubi haec acciderunt, situatur in confinibus Franciae, vnde insidiae timendae sunt, vt patet ex mente rotis titu. in rubro & nigro, Cod. de fund. limothro. libro 30

11. Præterea & fortius non solum ille qui fecit quod sibi licuit excusatur à dolo, sed etiam ille qui fecit quod sibi credidit licere: text. est optimus in l. si quis sit fugitiuus, in §. apud Celsum, in versic. idem Celsus ait. ff. de ædili. edict. & in l. inter omnes §. recte. ff. de furt. Ad quod accedit, quod nedum iusta causa excusat quem à dolo & temeritate, sed etiam iniusta, gloss. est notabilis in l. plagij criminis accusatio, Cod. ad l. fa. de plag. & in l. igitur, in prin. ibi, in l. iustis rationibus ductus vel iniustus, & c. ff. de libera. cau-

31 fa: Imò quod fortius est, solum iusta causa, sed etiam iniusta excusat à culpa. vt est gloss. notabilis in l. r. ff. de abig. & quod fortius est, solum etiam error iuris excusat quem à dolo, vt est text. valde notabilis in §. sed tamen, in versic. item si ille ad quem, Instit. de vscapio. pro quo etiam facit doctrina gloss. singularis in l. r. ff. si quis ius dicenti non obtem. circa si. quæ dicit, quod nedum iusta causa, sed etiam iniusta, probabilis tamen, excusat quem à poena contumaciæ: ergo ad propositum dictus reuerendissimus dominus per dictum præsentem executorem cum suis complicibus ignotis, subito vt præmittitur insultatus, & in domo propria offensus, ac iuste & probabiliter factionem vel insidias expauescens,

33 iusto dolore motus, qui difficillimè temperatur, l. si adulterium cum incestu in §. imperatores. ff. de adulte. & l. Græchus. C. eod. rit. faciens dictum præsentem executorem cum suis complicibus in habitu laicali incedentibus creatis, ac penitus vt præmittitur ignotis, ad tempus modicum detineri, excusandus est à dolo, & per consequens cessat iniuria vel offensa requisita, vt dixi, ante cessationem indicendam: pro quo etiam adduco notabilem doctrinam Bald. in cap. 1. quibus modis feudum amit. in vsibus feudor. vbi dicit, quod licet regulariter vaillus censetur proditor eo ipso quod facit ligam cum inimicis domini sui, per nota. in l. liberi, C. de inofficio. testam. & notat ipse Bald. in l. r. in 41. & 42. questionibus. ff. de rerum diuisio. solum tamen si propter timorem & metum Domini perterritus id faciat, excusatur, allegans text. optimum in l. nouissimè, in versic. si quis compulsus. ff. quod falso tuto. auto. pro isto etiam adduco notabile dictum Bald. in l. si quis filio exheredato. §. hi qui, ff. de iniust. rup. irritoque

35 testa. vbi dicit, quod ratione metus, periculi, vel scandali euitandi, licitum est leges transgredi, & recedere ab ordine iuris, per illum text. quod dicit nota. dignum. adduco etiam notabilem theoreticam Ioan. And. in c. significauit, de poenit. & remissio. de qua commemorat Ludo. in suis singularibus, singulari quarto, vbi dicit, quod quando in vno actu exceditur modus, excedens non punitur tanquam dolosus, sed tantum vt culpabilis: & hoc dictum refert & sequitur Bald. in c. 1. de pact. tenen. in vsibus feudor. & Doct. alij in l. 1. C. vnde vi. & pro illo dicto optimè facit præall. §. imperatores. Hinc etiam ad propositum dicit notabiliter Host. lo. And. & Doct. in c. nuper, in prin. de sent. excõ. quod captus ac carcerans clericum, ne ille ab alio offendatur, meretur præmium & non poenã, & dicitur defendisse non offendisse: facit etiam c. si verò, i. eo. tit. posito ergo non tamen concessio, quod in detentione prædicti præsentis executoris cum suis complicibus fuisset in aliquo excessus modus, quia tamen non constitit, nec vnamquam constare poterit, dolum ex proposito interuenisse, imò vt dixi multæ sunt causæ, quæ habent excludere dolum, solum quibus etiam cessantibus, in dubio capienda est præsumptio exclusiua delicti, vt est text. optimus in l. meritò. ff. pro socio, & ibi glossa dicit, hanc esse notabilem præsumptionem; præcipue attendenda qualitate personæ dicti reuerendissimi domini, quæ non consuevit executores literarum Apostolicarum malè tractare, sed fauoribus prosequi gratiosis: quæ consuetudo & qualitas plurimum est attendenda, l. vel vniuersorum. ff. de pig. actio. & l. qui semisses. ff. de vsur. cum similibus. ergo non sequitur, quod ob dictam detentionem cessari potuit à diuinis, dict. cap. si canonici, & quamuis requirant iniuriam vel offensam: iniuria autem non committitur sine dolo, qui hic defuit per præmissa. Præterea efficaciter arguit dolum cessasse, quod dictus reuerendissimus Dominus nullius ex dictis tribus noticiam habuit, l. si ignorans. ff. locati: non enim contemnit disciplinam, qui ignorauit militem, vt ibi: & iusta fuit ignorantia, cum vt dixi ocreati in habitu laicali, imò magis militari se præsentarunt, c. in audientia, de senten. excommunic. solum quæ ignorantia probatur iuramento, vt est textus optimus in c. si verò secundò, eod. tit. & ibi Panormit. in tertio notabili, & habetur per gloss. vulgatam & Doct. in §. sed iste, Instit. de actio. cum simili. Præterea qualitas dicti præsentis executoris, qui ante hac executoris officium non exercuit, sed scholaribus præfuisse dicitur, ruditatem ipsius arguit, solum cum experientia faciat artem, in experientia verò casum, teste Aristotele: de quo commemorat Baldus in l. r. in principio. ff. de iustitia & iure: nec subito infunditur experientia in ipsa creatione notariatus, sed per longum exercitium tandem

acquiritur,

acquiritur, l. legatis. §. ornatricibus. ff. de legat. tertio, & sic ex aduerso euidenter iustificatur detentio, per præmissa. Secundò deduco ex alio, & fortius, nullitatem dictæ cessationis: quia in dictis iuribus inter alia pro forma requiritur, quod iniuria vel offensa sit manifesta & notoria: ita probat textus in d. c. irrefragabili, in §. cæterum, in verbo, manifesta: & ibi Innocentius, Hostien. & Doct. & Ioan. monachi in d. c. si canonici, & dominus Angel. de Clauasio, in summa sua in verbo cessatio: & facit ratio, quia non est rationi consonum, vt quis conuincatur ex probandis, sed ex apertis & notorijs, præcipue in cultu diuino tollendo: pro hoc est optimus textus in l. negatus, C. de actio. & obligat. & maxime hoc militat, quando hi cessant, quibus id de iure communi non competit, sed duntaxat ex consuetudine, vel alio iure speciali, sicut sunt canonici Ecclesiæ collegiatae, dict. capit. si canonici, & ibi notatur: bene facit c. quæsiuit, de his quæ sunt à maior. parte ca. Imò consuetudo admittens ad offensam non notoriam cessari à diuinis, tanquam onerosa Ecclesiæ, non valeret. c. 1. & c. cum venerabilis, de consuetu. secundum Angel. vbi supra: & maxime hoc procedit, quando contra proprium Episcopum cessare volunt canonici, secundum Doct. vbi supra. Accedit etiam, quod cessatio à diuinis est odiosa, cum per eam fiat iniuria Ecclesiæ, in qua cessatur, cui officium debitum subtrahitur, d. c. si canonici, & punitur innocens pro nocente, contra regulam l. sancimus, C. de poenis, cum simili. & hinc est, quod quilibet de populo hanc iniuriam prosequi possit, præall. c. quam uis, & ibi Doct. solum quod enim in diuinam religionem committitur, in omnium inferitur iniuriam, l. 4. C. de hæreti. & not. per Bald. in c. 1. de offi. deleg. Hinc non sine causa dicit text. in præalleg. ca. quamuis, quod cessantes à diuinis, non seruata forma de qua ibi, & in d. ca. si canonici, committunt perniciosum abusum, id est, pestiferum & lætalem, secundum Ioan. And. ibidem in nouella: in casu autem presenti non constat de notoria offensa, quod deduco, quia ex dicta detentione ineuitabiliter offensa, cum illa detentio sit multipliciter excusabilis, vt supra dixi: ergo minus cõcluditur offensa notoria. Supposito tamen sine præiudicio, per illam detentionem commissam esse offensam: deduco, quod illa non est notoria, prout tamen requiritur, vt per capitulum à diuinis cessari possit, vt præmissum est: solum quia ad hoc, vt deprehendatur aliquid tanquam notoriũ, requiruntur tria copulatiuè, scilicet loci qualitas, astantium multitudo, & temporis qualitas: Loci qualitas, vt fiat in loco publico & non priuato: Multitudo astantium, quia si fiat in præsentia paucorum, puta duorum, trium, quatuor, vel quinque, non potest ex hoc dici vel causari notorium: Temporis qualitas, vt fiat de die & non de nocte: ista est doctrina

na Specul. in titu. de noto. crimi. in §. iam de notorio: refert & sequitur Bald. in l. ciues & incolæ, C. de appell. & idem Bald. in c. cum sit Romana, de appell. & dominus Panormi. & alij canonistæ in ca. vestra, de cohabita. clerico. & mulie. & est gloss. ordinaria notabilis de præactio 3. requisito, in l. si cum exceptione, in §. hac actione, super verbo ignorantiam. ff. quod metus causa. Cum igitur dicta detentio facta fuerit in loco abstracto & secreto, vt ponitur in themate, non potest dici esse notoria, solum maxime cum proprie illud transit ad notorium, quod habet causam manentem, secundum Barto. in Authen. qui semel. C. quomodo & quando index. & sic relinquatur, quod in casu præsentis non adfuit qualitas notorietatis offensæ, etiam si offensa fuerit, prout non, vt supra deduxi: quæ tamen qualitas requiritur, vt dictum est: & per consequens huiusmodi cessatio fuit nulliter indicta: solum quia vbicumque agitur de imponenda poena alicuius specialis constitutionis, oportet quod omnes qualitates eius verificentur in casu de quo agitur: aliàs poena non committitur. ista est doctrina & regula singularis tradita per Ioan. And. in c. pro humani, de homicid. lib. 6. approbata per omnes, & præcipue per Bald. in l. si quis non dicam rapere, C. de episco. & cleri. & in pluribus alijs passibus: & est ratio, quia quando qualitas est causa alicuius effectus, puta poenæ inferendæ, non sufficit probare factum, nisi punctualiter deducatur & probetur qualitas: text. est l. non solum, in §. sed vt probari, & ibi pulchre Bartol. ff. de noui oper. nuncia. & in l. Fulcinius in §. cum hoc edictum, & ibi etiam Bart. ff. ex quibus causis in poss. ea. & Angel. in l. eum actum. ff. de nego. gest. & Bald. in l. matrem, C. de prob. cum ergo hic cessauerit dicta qualitas notorietatis, ergo, & c. Præterea dato, quod huiusmodi detentio possit dici notoria, prout tamen est impossibile de iure, per supra allegata: tamen quod non competijt defensio non fuit notorium: quia multa solum dicuntur notoria, quæ non sunt, vel quæ excusantur, secundum Hostiensem & Præpositum in d. c. cum sit Romana, & dominus Anto. de Butrio, & Doct. in d. c. vestra. Hinc etiam est, quod communiter dicunt, solum quod etiam in notorio crimine, quado non est certum, parti non competere defensionem, quod est regulare, partem esse citandam & audiendam ante prolationem sententiæ, vt dicit Panormit. & Doct. in d. c. vestra, & in d. c. cum sit Romana, & in hoc instrui mur exemplo Domini Genesis tertio vocantis Adam, ibi, Adam vbi es, & 2. q. 1. Deus omnipotens. Hinc etiam est, quod solum ad hoc, vt quis declaretur incidisse sententiam canonis, requiritur citatio partis, vt est gloss. notabilis in d. Clement. si quis suadente, in verbo, commodè, & in Cle. 2. in verbo constiterit, eod. tit. & plenè per dominum Panor. & alios in cap. peruenit, de appell. solum nec est quis vitandus tanquam

H quam

quam excommunicatus, vel suspensus, nisi fuerit declaratus talis, ac denunciatus specialiter & expressè, aut nisi constituerit cum excommunicationis sententiâ ita notoriè incidisse, quòd nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo iuris suffragio excusari: vt est hodiè prouisum per constitutionem ad vitandum scandala, editam in Concilio Constantiensi & renouatam in concilio Basiliensi: vnde non est bona consequentia, notorium est talem fuisse detentum vel occisum, ergo notorium est detinentem vel occidentem incurrisse pœnas constitutionis, ipsumque nullas defensiones habere: quia ista stant simul, aliquem fuisse detentum vel occisum, & ipsos detinentes vel occidentes iustè potuisse talem detinere vel occidere, & ipsos habuisse legitimas defensiones, vt supra probaui: & patet ad oculum in dict. cap. si verò primò, vbi de hoc est casus, & in alijs passibus supra allegatis. † potest enim factum esse notorium, sed non qualitas facti, vt est bona glossa in cap. quanto. in verbo notorium, de translatio. prælator. & ita singulariter determinat Ioannes Fabri in proœmio Institut. in §. quorum vtramque, super verbo protestantur, vbi benè tangit materiam notorij: & pro hac decisione allegat casum expressum in c. in §. si quis hominem, de pace tenenda, in vrbibus feudorum. accedit etiam ad præmissa glossa singularis in l. primam in §. & si quis, cum ibi pulchrè notatis per Bartolum. ff. de vi & vi armata. vbi habetur, quòd quis potest habere ratum factum, sed non qualitatem facti: quod dictum tanquam singulare refert & sequitur Angelus de Arctio in tractatu suo maleficiorum, in glossa verbi mandatore. Præterea si per huiusmodi detentionem iniuria vel offensa esset illata, prout non, per supra dicta, illa principaliter fuisse illata iudici citanti, ad quem spectaret vindicare huiusmodi iniuriam: parti autem citari procuranti duntaxat competeret actio ad interesse vel expensas, ratione retardati processus: & sic minimè ob huiusmodi detentionem potuit à diuinis cessari. Ex quibus concludo, nedum iniustitiam, sed nullitatem dictæ cessationis. Præterea deduco tertio adhuc fortius iniustitiam & nullitatem dictæ cessationis: quia ius inter alia pro forma requirit, quòd causa cessationis exprimat in instrumento publico, & intimetur illi qui offensam vel iniuriam intulit, & quòd ille requiratur & moneatur, vt iniuriam vel offensam emendet: quod si fecerit, vel per alios steterat quo minus emendam habeant competentem, non cessatur à diuinis: vt patet in dict. cap. quamuis: Modò sic est, quòd licet dicti domini Præpositus, Decanus, & capitulum causam suæ præsentis cessationis expresserint, in quibusdam literis valuis dictæ Ecclesiæ Cameracensis affixis, quod sufficiebat tempore dictæ constitutionis,

si canonici: tamen huiusmodi monitionem & requisitionem quæ hodiè pro forma requiritur, vt in dict. c. quamuis, minimè fecerunt: & quòd fortius est, per eos stetit, quò minus habuerint emendam de offensa, quatenus aliqua fuisset interrogata, prout non. Nam vt præmittitur in themate, dictus Reuerendissimus Dominus iuxta innatam sibi clementiam & pietatem, adiutus, quòd ob detentionem huiusmodi, contra eum cessare volebant, eisdem direxit scripta sua humanissima, remonstrando eisdem, quæ fuerit causa detentionis, exhortando eosdem, vt non temerè ad scandalum declinarent, petensque communicationem; & offerens emendam si offensa ex parte sua reperiretur: præsentauit etiam seipsum in persona veniendo de Camaracensio ad ciuitatem Cameracensem tempore nocturno cum non modico suo & suorum periculo: ac altera die manè cum alijs confratribus suis more suo consueto matutinis interfuit: sed præfati domini Præpositus, Decanus, & Capitulum, Pharaonis imitati duritiam, & obcurantes more aspidis aures suas, literas huiusmodi & monita corporalem præsentiam ad communicationem pararam elata obstinatione ac obstinara elatione despexerunt: & quòd peius est, visa corporali præsentia dicti Reuerendissimi domini finitis matutinis eodem Reuerendissimo Domino ecclesiam exeunte, noua sera obserarunt ianuam palatij sui, qua de palatio itur ad Ecclesiam, excludendo eundem hoc modo de Ecclesia sua, in qua tamen ex dispositione iuris, & canonicis sine manifesta & rationabili causa contra eum cessantibus, celebrare potest: vt est textus, in d. c. irrefragabili, in §. cæterum, & postea cessare ceperunt, & per eos stetit, quo minus emendam habuerunt, in quantum aliqua fuisset offensa, & per consequens huiusmodi cessatio fuit nedum iniustè, temerariè, & præsumptuosè indicta, sed etiam nulliter. Nec possunt allegare: quòd hanc requisitionem in personam eius facere distulerint propter metum, † qui qualitate personæ eius attentè præsumi non potest, vt supra dixi, iuxta notata per Panon. & canonistas in c. causam, r. de offic. dele. & per Bartol. in l. de pupillo, in §. si quis ipsi prætori. ff. de noui. oper. nunciat. Præterea in loco sacro, per eum quem in matutinis viderunt metum inferri iustè allegare non possunt: Quid ergo eos à requisitione huiusmodi vel communicatione pacis inductiua, quæ nihil habet insidiarum retraxit, nisi temeraria & obstinata præsumptio, non video: & per hoc etiam tollitur quòd dicunt, eius præsentiam non potuisse haberi propter latitacionem. † Non enim latitatus, qui in publicum se exhibet, d. l. Fulinius, in §. quid sit latitare, quem admodum fecit præfatus dom. reuerendissimus, quieo die quo cessare ceperunt, interfuit vnà cū eis matutinis. Non debebant

debeant ipsi capitulares de tam pio & clementissimo domino, præcipuè cum sit eorum pater & caput, præsumere dolum, vel quòd propter executionem hanc detentionem fieri iussisset, qualitas enim personæ suæ, vt dixi, hanc suspensionem non patitur, quæ semper sedi Apostolicæ deuota extitit: Attento præcipuè, quòd de post veritate comperta, se pro citato tenuit, & ad sedem Apostolicam nuncium instructum cum mandato miserit. † Mens enim & intentio ex qualitate personæ consideranda est, c. r. 29. dist. & c. solitæ, de maior. & obedi. neque ius nos docet, vt in dubio præsumamus delictum, vt supra dixi per d. l. meritò, quòd tantò fortius procedit in subditis respectu superiorum, parentum, vel patronorum, vt dicit textus allegatus in l. liberto. ff. de obseq. vbi textus formaliter sic inquit, † liberto & filio semper honesta & sancta persona patris & patroni videri debet: & idè dicit ibi gloss. de discipulo respectu magistri: ex quibus omnibus sequitur iniustitia & nullitas dictæ cessationis. In quo negotio præfati domini Præpositus, Decanus, & Capitulum, attentè arduitate & magnitudine eiusdem, cautius meritò deliberasse debuissent, & non præcipitasse sententiam, aut vnico eorum lumine, quòd ad propulsandum, non ad inferendam iniuriam inuentum fuit, tam periculose aburi. Sed pro dolor, vel defuerunt in eorum deliberatione philosophi legales, Aphricanus, Papiianus, Iulianus, Vlpianus, Paulus & similes: vel accidit eis, vt fit in qualibet communitate, quòd numeratæ sint deliberantium personæ, sed non ponderatæ sententiæ. Neque inuauit aut prodesse potest dictis dominis Præposito, Decano, & Capitulo, si dicant, se huiusmodi cessationem indixisse vigore statuti synodalis, quo cauetur, quòd quando executor literarum curiæ Cameracensis detinetur per aliquem captiuus, cessandum est à diuinis. Quia respondendo dico, quòd eis obstant tria, ad quæ non cadit responsum. Primum est, quòd statutum synodale de hoc articulo mentionem faciens, non dicit singulariter ob causam præactam cessandum esse à diuinis: sed cum hac modificatione, nisi detinens legitimè requisitus detentum relaxauerit: cum ergo, vt supra dixi, dictus præfatus executor cum suis complicibus per dictum reuerendissimum dominum, antequam requisitio aliqua de relaxando eundem interuenisset, relaxatus fuerit, cessat præfatum statutum synodale, & effectus eiusdem: per supra dicta: Nec meretur dictum statutum allegari, nisi ex integro allegetur: † Inciuile est enim iudicare, nisi tota lege perspecta, l. inciuile. ff. de legit. nec debet separari cauda à capite, cap. maiores, de baptif. cum similib. Præterea cessantibus præmissis, quæ tamen non cessant, obstat eis aliud. Nam dictum statutum synodale, quem admodum & alia, sumpsit robur, esse, & effica-

ciam ab Episcopo illud in synodo statuentem & condente, & minimè à capitulo: † cum statueret vel statuta condere sit iurisdictionis, vt voluit Bart. Bald. & omnes Doct. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure, quæ siquidem iurisdictionis est apud Episcopum, & non apud capitulum ecclesiæ suæ cathedralis, nisi sede vacante, vt plenè tangitur per Panor. & omnes Doct. canonistas in c. cum olim, de maio. & obed. & in c. vnico, eo. tit. lib. 6. cum simili. Modò sic est, † statutum per aliquem editum non ligat ipsum statuentem ad pœnam in eo contentam, ipso facto, sine ministerio iudicis incurrendam: ita pulchrè determinat Io. And. in regula, cui licet, de reg. iur. lib. 6. in mercurialib. & idem Io. And. & alij canonistæ in c. vt animarum, de constit. li. 6. refert & sequitur do. Panor. in c. de illis, de rapt. vbi dicit hanc esse communem opinionem: & Bar. in l. Lucius Titius, in si. ff. de fideicom. liber. & Bal. in c. cum omnes, de constit. & Ang. in l. i. ff. quòd quisque iuris. & ratio est in promptu, quia cum condere statuta sit iurisdictionis, vt dixi, † & nemo potest iurisdictionem exercere in seipsum. l. pen. ff. de arbi. ergo, & c. Etiam in omni sermone persona loquentis regulariter censetur excepta. l. inquisitio, C. de solutio. cum similib. Præterea tertio deduco istud, etiam si præmissa cessarent, dictum statutum synodale recipit à iure communi illam modificationem, dummodò detentio temerariè fiat. † Nam omnia statuta recipiunt interpretationem à iure communi, rextus est notabilis in l. 2. & ibi Doctor. C. de noxa. actio. & in c. cum dilectus, & ibi Panorm. & canonistæ, de consuet. & patet in d. c. si verò, i. cum alijs iuribus supra allegatis, quæ temeritas cessat in casu præfati, per supra dicta. Concludendo ergo dico, huiusmodi cessationem temerè & nulliter indictam, dictosque dominos Præpositum, Decanum, & capitulum prouidenter acturos, si à temerè inceptis prudenter destiterint, & potius se corrigant, quàm ab alijs se corrigi expectent. Magnæ † enim sapientiæ est, teste Augustino, reuocare hominem, quòd malè locutus est, 22. q. 4. c. magnæ, cui consonat tex. in Auth. de nupt. in princ. colla. 4. & tantum de hoc secundo articulo, in quo pendet lex & propheta, quatenus controuersiam præsentem concernit. Ad tertium autem dubium dico breuiter, quod huiusmodi mandatum per reuerendissimum dominum archiepiscopum Remensem iustè factum fuit, per text. expressum in d. c. irrefragabili, in §. cæterum, qui text. probat singulariter tria. Primò, quòd in casu præfati Metropolitanus aditur per viam simplicis querelæ, quòd regulariter non fit, c. r. de fo. comp. lib. 6. Secundo † quòd in casu præfati non eliguntur arbitri, quòd tamen regulariter fit, quando est quæstio inter capitulum & suum episcopum, vt est text. singularis in cap. si clericus. n. q. i. Tertio, quòd

exemptio capituli hoc casu non prodest, quia ipse archiepiscopus hoc casu procedit non auctoritate sua, sed auctoritate summi pontificis, secundum do. Anton. Panor. & alios ibidem, contra quem non suffragatur eorum praesentia exemptio, iuribus vulgaribus. Concludo ergo per illum text. quod mandatum huiusmodi fuit iustum, tam ratione personarum, quam ratione causae, & tantum de tertio dubio.

Ad quartum verò dubium dico etiam breviter, quod huiusmodi requisitio fuit iniusta, & ex diverso recusatō iustissima: Ratio est, quia Clemen. i. vigore cuius haec requisitio facta dicitur, † loquitur de taxatō in interdico vel cessatione generali, ut patet illam intuenti: cessatio autem eorum est specialis, in qua non habet locum d. Cle. secundum gl. Cardin. & Doct. ibidem, & vult Ang. in passu supra alleg. & Doc. in d. c. dilectus, & in d. c. si canonici, & in d. cap. quamuis. Non suffragatur etiam dictis dominis praesentium rescriptum apostolicum, & processus de super fulminatus, vigore cuius sub poenis & censuris in eo contentis dicti Abbates & curati asseruntur requisiti: † Tum quia mandatores re integra ante fulminationem alicuius processus, decesserunt, & sic expiravit mandatum mandatore mortuo, c. quantum, & c. relictum, de offic. delega. cum vulgaribus. Tum etiam & fortius, quia praesentis executor, qui huiusmodi processum contra Episcopum Cameracensem tunc in humanis agentem, post decessum mandatorum fulminavit, licet nulliter sub eius nomine dicti Abbates & curati nunc requisiti dicuntur, quam pluribus annis ante huiusmodi requisitionem decessit, & sic nullum actum iurisdictionis iam mortuus exercere valide potuit: vel suo actu facere, ut absq; alio mandato censuratur contra non debite monitum infligerentur, per iura vulgaria, & tantum de quarto dubio.

Ad quintum autem dubium respondeo breviter, quia per dictos Abbates & curatos ex iustis & legitimis causis interposita est appellatio in scriptis, & tempore debito, & praefati appellantes in illa confidunt, suntq; in debita prosecutione eiusdem: eadem appellatio, quae ut patet ex his quae supra dixi, debet legitima reputari, praeservat eosdem appellantes, ut sine metu irregularitatis vel incursum censurarum licite & secure possint divina cantare, ut poterat ante huiusmodi praesentiam requisitionem: text. est apertissimus & ad litteram in c. solet, in fi. de sent. ex com. lib. 6. & ibi glo. in verbo, divinis officijs: hoc etiam ibi notant Innoc. Ioan. And. Domi. & Doct. omnes, & est text. in c. licet, eo. tit. & lib. & in c. ad praesentiam, & ibi do. Panor. Praepos. & Doc. de appel. & consuluit eleganter pro hac parte idem do. Panor. in cons. suo 33. incipi. casus in effectu talis est, in d. a sede apostolica, & c. Et quia ipse plenè & perfecte hunc articulum

ibi examinat, censui amplius circa hoc non insistere, cum supervacuis laboret impendijs, quae sole facibus certat adiuuare. c. si omnia, 6. q. 1. cum vulg. & tantum de hoc quinto & finali quaesito.

CONSILIVM XXV.

S Y M M A R I A.

- 1 Nemo sine aetione experitur.
- 2 Vientis nulla hereditas.
- 3 Bona materna liberis quo ad proprietatem, patri vero quo ad usum fructum debentur.
- 4 Contractus antenuptialis ex conventionione contrahentium legem accipit.
- 5 Analogon per se positum stat pro suo significato famosiore.
- 6 In omni dispositione illud habetur pro disposito, quod verisimiliter fuisse dispositum, si de hoc contrahentes fuissent interrogati.
- 7 Pacta & sententia recipiunt interpretationem a iure scripto.
- 8 Charitas bene ordinata incipit a seipso.
- 9 In contractibus verba etiam minima aliquid operari debent.
- 10 Promissio facta in unum casum, extenditur ad alium sibi similem.
- 11 Heredum appellatione an etiam veniant filij, & c.
- 12 Filij sunt quasi domini bonorum paternorum.
- 13 Dicitio Quali & Quodammodo improprietas rem designat.
- 14 Testes descripti in instrumento qualiter illud impugnavere possint.
- 15 Apponens sigillum in instrumento, praesumitur habere notitiam contentorum in illo.



Hristi redemptoris nostri invocato suffragio. Viso casu mihi oblato, ac tenore instrumenti dotalis, inter domicellum Iacobum de Domburch, & domicellam Dorotheam de Schengen tunc futuros coniuges, medio & interlocutione amicorum carnalium hinc inde concepti, initi & conclusi. Videtur mihi in subscripto sine aliqua haesitatione dicendum, haeredibus praefatae domicellae Dorotheae in hac parte actoribus, in vel ad bona dicti domicelli Iacobi per eum in subsidium praetacti matrimonij importata siue adducta, ius vel actionem non competere, sine qua tamen nemo experitur, l. si pupilli, §. si. ff. de negot. gest. cum sim. Clarum enim est, quod de iure communi scripto praefatis haeredibus, ad illa bona nulla competit actio, cum neque sint agnati neque cognati d. domicelli Iacobi: & dato quod eisdem attrineret, tamen quia viventis nulla est haereditas. l. i. ff. de haere. vel act. vendi. cum similib. adhuc praefato Iacobo vitam ducente in humanis, nihil iuris in bonis suis praetendere possent de iure: si ergo ius aliquod ad illa praetendere velint, id de iure speciali eis competere debet, forte ex statuto

statuto patriae, quo inter alia cauetur, quod altero coniugum decedente, omnia bona hinc inde apportata, quae constante matrimonio fuerunt communicata, tam mobilia, quam immobilia dividenda sunt in duas partes aequales: quarum una dimidia superstiti, reliqua vero proli si aliqua sit, prout in casu praesenti fuit, vel in defectum prolis haeredibus coniugis defuncti debetur seu assignatur, & hoc fundamento potissimum utuntur dicti haeredes. Sed illo non obstante, hoc in casu praesenti dici non potest, propter praetactum contractum antenuptialem, quaeclare exprimit, quod altero eorum deum coniugum decedente, superstes habiturus & retenturus est omnia bona per eum in subsidium matrimonij adducta seu importata, non obstante contradictione aliquorum haeredum defuncti. Modò sic est, quod filius dicti domicelli Iacobi, qui matre sua defuncta fuit superstes, fuit indubitate haeres praefatae domicellae Dorotheae suae matris defunctae solus & in solidum, toto tit. ff. C. & Insti. ad Officia, & etiam de iure municipali loci domus mortuariae: Ostense ergo, quod dictus filius, obstante dicto contractu antenuptiali, non potuisset in bonis praefati Iacobi sui patris per eundem in subsidium dicti matrimonij adductis ius vel actionem praetendere, erit demonstratum, haeres dictae prolis etiam id non posse: cum ipsi non plus iuris praetendere possunt, quam dictus filius, qui eos gradu praecessit, & ex cuius persona ad successionem venire praetendunt, iuribus vulgaribus. Quòd autem dictus filius si viveret in bonis dicti domicelli Iacobi sui patris ius praetendere non posset, deducitur ex multis.

Primò enim id clarum est in spectro iure communi scripto, secundum quod dictus filius non habuisset ius, nisi in bonis maternis, † & in illis duntaxat habuisset nudam proprietatem, usus fructus vero sub onere alimentorum mansisset apud dictum domicellum Iacobum suum patrem: text. est in l. i. C. de bonis matern. In bonis autem sui patris nullum penitus ius habuisset, ut ibi & in alijs iuribus vulgaribus. Secundò deduco ex verbis dicti contractus antenuptialis, † qui ex conventionione dictorum contrahentium legem accipit. l. i. §. si conuenerit. ff. de positi. cum simili. Excludit enim dictus contractus contradictionem omnium haeredum defuncti. Certum autem est, quòd dictus filius, ut praemissi, fuit haeres proximus & immediatus praefatae domicellae Dorotheae suae matris: † analogon autem per se positum stat pro suo significato famosiore, c. pen. de senten. excomm. & §. sed quotiens, Insti. de iure natu. & civi. cum simili: & qui omne dicit nihil excludit. l. à procuratore, cum sua gl. C. manda. & c. solita, de maio. & obed. ergo tam ratione generalitatis sermonis, quam ratione famosiore significationis & denominationis, dictus filius tamquam haeres primus & immediatus censetur exclusus à bonis paternis patris suo super-

stite manente: multò fortius ergo remotiores in gradu. Praeterea certum est, quòd dicti futuri coniuges per huiusmodi contractum antenuptialem voluerunt in casu dissolutionis matrimonij per mortem alterius eorumdem, bona per superstitem adducta sibi ex integro debere reservari, & apud eum verè manere: nec specialiter disposuerunt, quid fieri vellent in euentum quo esset proles: quòd si aliter fieri voluissent in casu quo superesset proles, quam in casu ubi non esset proles, utique hoc expressissent: cum ergo id non expresserint, debent verba, sicut generaliter sonant, generaliter intelligi, ca. ad audientiam, de deci. cum similibus. Praeterea in omni dispositione dubia debet capi coniectura à verisimili, ut illud habeatur pro disposito, quòd verisimiliter fuisset dispositum, si de hoc contrahentes cogitassent vel fuissent interrogati: textus est notabilis cum sua singulari glossa, in l. tale pactum, in §. fin. ff. de pact. & ibi hoc notant Bald. Paul. de Cast. & Doct. & idem Bald. in l. i. C. quae res pig. obli. pos. & facit text. in l. Barbaricus Philippus, in verbi. sed si scisset. & ibi Bal. ff. de offi. praeto. & text. in l. Titius, §. Lucius, & ibi Paul. de Cast. ff. de libe. & posthu. sed in casu praesenti dicti coniuges verisimiliter idem disposuissent in casu existente prolis si de hoc cogitassent vel interrogati fuissent, quòd generaliter disposuerunt: Tum quia illa dispositio est conformis iuri scripto, de quo in d. l. i. † à quo pacta sicut statuta interpretationem suscipiunt. l. 2. C. de noxal. actio. & c. cum dilectus, de consue. iuncta l. inter socerum, §. cum inter. ff. de pac. dot. † Tum quia ordinata charitas incipit à seipso, nec praesumitur quis alium plus se diligere. l. praes. C. de serui. & aqua, & c. nisi, de auto. & vsu. pal. cum simili. Tum etiam quia nemo praesumitur patrimonium suum multis laboribus, acqumtum velle iactare, l. cum de indebito. ff. de proba. & c. super hoc, de renun. cum si. In casu autem praesenti si dicermus, statutum supra tactum locum habere in hoc casu, praesumeretur d. domicellus Iacobus in euentum, quo dicta Dorothea ante eum praecederet non relicto filio, vel relicto filio quem statim postea decedere cõtingat, voluisse perdere medietatem bonorum suorum, & illa deus sui ad extraneos, quòd non est verisimile: argu. l. cum acutissimi. C. de fideicom. cum simili, & super uacua esset clausula reservationis, de qua supra, quòd non est dicendum: † quia verba debent aliquid operari, l. si quando, in prin. ff. de leg. 1. & c. si Papa, de priuil. lib. 6. imò nedum clausula posita in contractibus, sed etiam minimum verbum non debet esse sine virtute aliquid operandi: ut singulariter dicit Bal. in Rubri. C. de contrahen. empt. & vendi. in 9. quaestione. Praeterea iuxta praefatum statutum municipale, quoad successionem in casu, de quo nunc est quaestio, filius & haeres extraneus aequiparantur & pari passu ambulant: quia si altero coniugum decedente

dente supersunt filij, illi capiunt vnam dimidiã superstes verò reliquam. Si verò non supersint filij, tunc hæredes proximiores defuncti in locum filij capiunt vnam dimidiam, & superstes reliquam. Cùm ergo prouisio facta in vnum casum extēditur ad alium sibi similem, nec referat quid ex æquipollentibus fiat, quando idem effectus sequitur, vt est tex. & ibi Angelus, Paulus de Cast. dominus Iason, & alij in l. si mater, Cod. de instit. & subtit. ergo multò fortius quando verba contractus generalia non restricta ad certum casum, vt in casu præsentis: pro quo vltra præmissa optimè faciunt not. per glo. singularem in c. i. super verbo, Italia, de tempo. ord. lib. 6. & tex. notabilis in c. cum dilecta, cum ibi notat. per do. Panor. in 5. notabili, de confir. vti. vel inutil. Ex quibus clarè patet, hæredibus dictæ domicellæ Dorothæ in vel ad bona dicti domicelli Iacobi per eum in subsidium prædicti matrimonij importata ius vel actione non competere. Cùm ergo fauorabiliores sint rei, quã actores, l. Arrianus. ff. de act. & obl. venit d. domicellus Iacob. in hac parte reus ab impetitione dictorum agentium absoluendus, & actoribus silentium perpetuum imponendum. Nec obstat si dicatur, quòd appellatione hæredum non veniunt filij, quia id veritate non fulcitur, vt supra dixi. Appellatio enim hæredis indiffinitè prolata in materia proportionabilitam filijs, quàm extraneis hæredibus primò & principaliter verificatur in filijs & deinde in alijs ordine successiuo, iuxta notata in l. gallus, in §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. & in rubro & nigro, de his qui sibi & hæred. suis, in vltibus feudo. & no. per gl. & Doct. in l. si tibi 10. milia dem, in §. patet. ff. de pac. & si dicatur, quòd filij sunt quasi domini bonorum paternorum l. in suis. ff. de libe. & posthu. & §. sui, Instit. de hæred. qualit. & differ. dico, quòd nec id absolute verum est, quòd designat illa dictio, quæ quasi, vel quodam modo, in dictis iuribus posita, quæ impropriatatem designat vt est gloss. ordi. notabilis in l. si me in vacuam. ff. de acq. pos. & declaratur plenè per Pau. de Cast. & DD. in d. l. in suis. Nec obstat, quòd aliqui testes non inscripti in dicto instrumento antenuptiali deponunt contra instrumentum, quia per hoc non reprobatur instrumentum, dummodo duo ex testibus descriptis in instrumento deponant pro eodem, vt in casu præsentis: nisi testes contra instrumentum deponentes probarent: contrahentes vel aliquam ex eis tempore datæ confecti instrumenti à loco in quo celebratus dicitur contractus, in tã remoto & distanti loco abfuisse, quæ impossibile fuisset eundem in loco designato in instrumeto talè contractum celebrasse: quæ hic non allegatur factum esse. ita determinat Pan. & DD. canonistæ in c. cù Ioan. heremita, de fid. instr. & Io. Fa. & DD. in §. item verborum, vbi bonus tex. Instit. de inuti. stipula. & tanto magis standum est dicto instru-

mento, cùm eidem appositum sit sigillum Cornelij de Schengen patris præfatæ domicellæ Dorothæ vnus ex actoribus huius causæ: & sic præsumitur quod ipse illud legisse vel legi audiuisset & notitiam huiusmodi habuisse, maxime cùm illud diu sub se habuisse dicitur: argum. eorum quæ habentur & notantur in l. si. C. plus valere quod agitur: & per consequens sibi præiudicauit, nec est audiendus si nunc dicat, se contenta in eo ignorasse, l. fideiusor. §. pater. ff. de pigno. & l. sicut. §. non videtur. ff. in quib. caus. pign. vel hypo. taci. contrahi. cum vulgarib. Et quia hæc materia meo iudicio nihil dubitationis habet, superuacuum duxi amplius circa eam instare. Superuacuis enim laborat impendijs, qui rem lucidam & claram illustrare conatur, §. q. 1. c. si omnia, & l. i. ff. de integ. resit.

CONSILIVM XXVI.

SVMARIA.

- 1 *Clausula notariorum ex consuetudine magis quàm ex partium commissione vel voluntate adposita, nihil operantur.*
- 2 *Ius accrescendi quando locum habeat.*
- 3 *Clausula in compromissis, cum potestate procedendi in scriptis & sine scriptis, quid operentur, &c.*
- 4 *Notarij sunt ut pica et psittacus, qui stant in palatijs dominorum, loquentes sine intellectu.*
- 5 *Clausula in renunciationibus promittant & iurent non contra contractum venire ratione lesionis enormissimæ, &c. quid operentur, &c.*
- 6 *Clausula codicillaris in dubio præsumitur adposita ex consuetudine notarij, & non ex voluntate defuncti, nisi aliter constet.*
- 7 *Notarij clausulas, non mutantes substantiam actus, sed clarificantes ipsam actum possunt inserere in instrumentis.*
- 8 *Testamentum, in quo sitio non relinquatur aliquid titulo institutionis, si non habet clausulam, est ipso iure nullum.*
- 9 *Notarius illa saltem agere potest, quæ faciunt ad confirmationem rei gestæ, substantia dispositio nis non mutata.*
- 10 *Notarius substantia suppleri nequit.*
- 11 *Notarij præsumuntur ignorare vnam clausulam.*
- 12 *Alteri per alterum, conditio iniqua inferri non debet.*
- 13 *Renunciatio beneficio iuris, quando sibi præiudicet, instituens hæredes testari non codicillari voluisse præsumitur.*
- 14 *Declaratio facta per testatorem in codicillis, non validat actum prius per eundem testatorem nulliter gestum.*
- 15 *Afferenti contrarium eius quod prius dixit, nulla fides adhibenda est.*
- 16 *Testamentum censetur nullum in quo sitia testatoris præterita est.*

18 Testa-

- 18 *Testamentum inter liberos ex causa præteritionis vel exheredationis iniuste, nullum est.*
- 19 *Monasterium capax bonorum in communi, habetur loco filij, & succedit parentibus profecti.*
- 20 *Filius in sua legitima grauari non potest.*

Estator quidam habens septem proles naturales & legitimas ex sua vxore præmorta, suum condidit testamentum, in quo quinq; suas proles hæredes suos vniuersales solenniter instituit: duas verò alias proles, quarum vna monasterium capax bonorum in communi intravit, & alia in seculo remansit, certis annuis vitalibus pensionibus iussit esse contentas: prout hoc in quodam instrumeto mihi loco casus ostensio plenus & latius continetur. Quæritur modò de duob. Primò, an dicta extrema voluntas sit de iure valida, vel nulla, sic & taliter quod dictæ duæ proles seu saltem monasterium nomine sui profecti, nõ obstat huiusmodi extrema voluntate, cùm alijs plibus institutis æqualiter ad diuisionem bonorum defuncti ab intestato admitti debeant. Secundò, supposita eius validitate, quæritur an ne dictæ duæ proles possint agere ad supplementum legitimæ, si & in quantum legata eis relicta vsq; ad legitimam non ascendant. Et quia pridem in hac materia consului, ostensio pro casu quodam extra acto ex protocollo notarij, qui huiusmodi testamenti factio dicitur interfuisse, nondum extenso: in quo quidam extracto nõ habebatur clausula codicillaris, aut alia illi æquipollens: quæ tamen clausula in instrumeto extenso mihi nunc pro casu exhibitio reperitur vnã cum nonnullis alijs clausulis, ex quarum appositione substantia dictæ dispositionis testamentariæ multum variatur, vt infra patebit: idcirco inherente consilio tunc secundum casum oblatum dato, restat nunc examinare prædicta duo dubia, secundum instrumentum testamenti mihi nunc pro casu exhibitum, in quo vt præmittitur habetur dicta clausula codicillaris. Ad quæ dubia breuiter respondeo, & primò ad primò omisis superfluis, videtur mihi subscripto, quod in casu præsentis prædicta vltima voluntas, non obstante quod in ea reperitur inserta clausula codicillaris, & aliæ similes, est nulla & nullius momenti. & quod locus est successioni ab intestato. Pro cuius deductione est præsupponendum, quod clausula notarij ex consuetudine magis, quàm ex partium commissione vel voluntate appositæ nihil operantur: ita vult notabiliter Bartol. in terminis nostris, in l. i. in 6. quæst. in si. ff. de iure codicil. dicens clausulam codicillarem appositam ex consuetudine notarij, magis quàm ex voluntate testantium, nihil operari: & hoc idem vult notabiliter Bald. in l. quotiens in t. col. C. de hæred. instit. vbi ponit talem casum. Testator instituit extraneum hæredem vniuersalem, & suo fratri legauit mille, ecclesiam autem parochialem instituit in quinque solidis

pro anima sua: modò accidit, quòd hæres extraneus, hæres vniuersalis institutus, repudiavit hæreditatem: vnde quæritur, an hæreditas repudiata per heredem vniuersalem accrescat ecclesie institutæ in quinque solidis, nec ne: & videbatur prima facie, quòd sic: ex eo, quòd ecclesia reperitur instituta in quinque solidis, & frater in nullo reperitur institutus, licet mille sibi fuerint legata: & sic quòd ad eum ius accrescendi nõ potest habere locum, sed benè quòd ad ecclesiam: vt videtur per l. i. §. si ex fundo. ff. de hæred. instit. & d. l. quotiens, cum vtrobique not. per Doct. Contrarium tamen ipse singulariter decidit, & hoc ex eo, quia illa verba instituit, seu iure institutionis reliquit, in illo casu censetur appositæ, secundum eum, ex consuetudine notarij, qui non intelligunt quod dicunt: cui consonat id, quod dicit Lud. de Ro. in suis singularib. singulari 53. quærens quid operetur clausula consueta apponi in compromissis, cum potestate procedendi in scriptis & sine scriptis, quam notarij quotidie apponunt, & tamen non intelligunt subdens quòd notarij sunt, vt pica & psittacus, qui stant in palatijs dominorum & loquuntur sine intellectu: & similiter idem voluit Anton. de Burrio, Panormitan. & Doct. in c. quinta uallis, de iure iurand. vbi expressè voluit, quòd verba quantumcunque pingua, quæ apponi consueuerunt per notarios in compromissis, quibus dicitur, quòd arbiter possit de iure vnus dare alteri, & lædere etiam enormi læsione, non præiudicant: ex quo potius apponuntur ex consuetudine notarij, quàm ex voluntate partium, & idem voluit in similibus terminis Anton. de Butrio, Panor. & Doct. in c. cum contingat, de iure iurand. & idem Panor. in disputatione sua 2. incip. stante statuto, in 6. colum. in quibus locis prænominati Doct. dicunt, quòd licet partes in contractu refutationis seu renunciationis dicant, promittant, & iurent, non venire contra contractum, ratione enormissimæ læsionis: tamen talia verba non operantur suum effectum, ex eo: quia videntur potius appositæ de ceruice notarij, quàm ex voluntate partium. l. creditor. §. Lucius, vbi bonus text. ff. manda. & ita etiam vult Andreas Siculus in prima parte consiliorum, consil. 42. in 11. col. & consil. 48. in 9. colum. & consilio 58. in 7. colum. cum seq. reprehendens Ioan. de Imol. in l. filio præterito in 13. colum. ff. de iniusto. rup. irritò. ve testa. & concludens cum Bar. Bal. & alijs Doct. supra commemoratis, quòd in dubio præsumitur huiusmodi clausula codicillaris appositæ ex consuetudine notarij, & non ex voluntate defuncti, nisi aliter constet. Nec obstat præmissis communis theoricæ Doct. quæ habet, quòd notarius rogatus ad conficiendum aliquod instrumentum testamenti vel contractus, censetur in dubio rogatus, vt apponat clausulas consuetas apponi, & illas apponere potest, l.

H 4 ti. &

fi. & ibi Bald. C. de fideiuss. & idem Bald. Alexan. & Doct. in l. huiusmodi, in princip. ff. de legat. 1. & est bonus text. in l. quod si nolit, in §. quia a f. dua. ff. de edili. edict. & in l. licet, C. locat. & ibi Ang. & in c. cum M. Ferrarientis, & ibi canoniste præcipue Fel. & Moderni de constit. & in l. vt liberis, & ibi legistæ præcipue Iason & Moderni, C. de colla. & in l. certi conditio, in §. si nummos ff. si cert. petat. & vult Alex. de Imola, in consilio 27. & 28. 2. voluminis, & in consilio 89. 3. voluminis. Quia respondetur, quod dicta ¶ Theorica procedit, quando illa consueta apponi non mutant substantiam ipsius dispositionis seu actus, sed solum clarificant ipsum actum, manente tamen semper eadem substantia dispositionis. Secus autem, quando huiusmodi appositio mutaret ipsam dispositionem seu substantiam eius, quod autem in casu præsentis mutaretur substantia dispositionis, patet, quia secundum communem theoreticam DD. secundum quã pridie consului, testamentum in ¶ quo filio non relinquitur aliquo titulo institutionis, non habens clausulam codicillarem, est ipso iure nullum: per tex. apertum in §. aliud quoq; capitulum, in auct. vt cũ, de appe. cog. col. 8. cũ sua gl. & alijs iuribus, nuper per me copiose satis adductis: & tamẽ est validum, si habeat huiusmodi clausulam codicillarem vel aliam æquipollentẽ illi, secundum Io. de Im. & DD. in c. Raynu. de testa. & Pau. de Cas. in cõf. suo 321. incip. super 1. puncto, & c. in antiquis, & Bald. in d. l. quotiens, in 2. col. & Alex. de Im. in l. nam quod, in §. nõ oēs. ff. ad Trebe. Bal. in l. cum pater, in §. filius matrem, per illũ text. ff. de lega. 2. & do. Io. de Imo. post Bar. in l. codicillis, in §. si. ff. illo eo. tit. & est communis resolutio Doct. in aucten. nouissimi, C. de inoffic. testa. Imò quod fortius est, & si fuisset ¶ notario commissum à testatore vel contrahente, vt testamentum dicta ret, scriberet, adderet, & minueret, secundum dictamen sapientis, adhuc tamen non posset immutare substantiam, sed solum illa agere, quæ faciunt ad confirmationem rei gestæ, substantia dispositionis non mutata: ita singulariter dicit Specul. in titul. de instru. edit. in §. instrumentum, in vers. quid si à contrahentibus: & ibi Io. And. in addit. notabiliter dicit, quod substantialia ¶ suppleri non possunt, ex quo illa à principio ita insunt, q̄ sine illis vitiatur actus: & hoc dictum refert & sequitur do. Fel. in d. c. cum M. Ferrarientis, in r. sua declaratione: imò quod fortius est, non posset notarius addere clausulas, consuetas ex suo formulari, substantia dispositionis etiam non mutata: nisi sibi specialiter datum esset in mandatis à testatore, vt instrumentum conficeret ad dictamen sapientis, vel nisi ¶ ipse notarius esset iurisperitus intelligens vim clausulæ: ita ad litteram dicit singulariter Baldus, in Rubric. de reuocand. his quæ in fraud. credit. circa fi. & ratio huius ponitur per gloss. quam ibi commendat Bald. in præalleg. l.

fin. C. de fideiuss. quia cum notarij ignorent vim clausulæ, & communiter sint simplices idiotæ, vt accidit in casu præsentis, non debet eorum simplicitas seu ignorantia obesse vel nocere de partibus: cum alteri ¶ per alterum non debeat iniqua conditio afferri, iuribus vulg. Quo pro vero præsupposito, deducitur conclusio responsiva supra tacta hoc modo: testator in casu proposito in suo testamento non expressit clausulam codicillarem, & alias clausulas, dicto instrumento mihi nunc exhibitio per notarium insertas, aut saltem hoc eum fecisse non constat, sed contrarium eius: ergo id eum voluisse dicere non possumus: quod autem id noluit, deducitur ex multis. Primò, quia ipse testator fuit laicus, vir simplex, in sola mercantia expertus, & iuris penitus ignarus, non intelligens vim vel virtutem huiusmodi clausularum: & pariformiter ipse notarius est iuris ignarus, sine cuius pericia vis dictarum clausularum sciri non potest, sicque illas clausulas sine intellectu ex suo formulari inseruisse præsumitur, per præallegata. Nemo enim præsumitur in suo testamento dicere aut proferre verba per eundem non intellecta: & hinc est, quod renunciatio ¶ beneficii iuris, facta per aliquem ipsum beneficium iuris verisimiliter ignorantem, non valet, neque renunciatio præiudicat: nisi prius fuerit de beneficio sibi competente certioratus & informatus, per claram & apertam expositionem seu declarationem ipsius beneficii iuris, de cuius renunciatione agitur: vt de hoc est glossa notabilis, quam sequuntur Doct. in l. final. ff. ad Velleia. & volunt Panor. & Canonistæ in ca. cum causa, de empti. & vendi. & est bonus text. in l. mater decedens. ff. de inoffic. testam. & in l. cum Aquiliana stipulatio. ff. de transact. cum similib. nemo enim præsumitur velle renunciare iuri quod ignorat sibi competere, iuribus præallegatis. Secundò ex eo, quia vt in facto præsupponitur, & mihi asseritur, ipse testator postquam notarium istius instrumenti vocauerat, eidem tradidit certam chartam manu alterius scriptam, quam dixit esse suum testamentum seu vltimam voluntatem, iussitque illam legi, & ea lecta aliqua addi, quæ ipse notarius ibidem in præsentia testium addidit, quam chartam ipse notarius ad se tanquam suum Prothocollum recepit, in qua tamen charta nulla ex dictis clausulis, substantiam negotij, vt præmittitur, variantibus tunc scripta fuit, & sic ipse notarius in extensione illas ex sua ceruice addidit, quod facere non potuit, per prædicta. Tertiò, quia dictus testator voluit solenniter testari, quod patet ex institutione ¶ quinq; prolium solenniter facta, & sic non præsumitur voluisse codicillari. l. non codicillum, vbi text. ad litteram, C. de testa. ex qua l. iunctis notatis per Doct. ibidem habetur, quod testator faciens solennem institutionem, omninò videtur voluisse solenniter testari,

stari, nisi expressè appareat, ipsum testatorem aliud expressisse: & sic expressio ipsius notarij facta ex post facto nihil operatur, secundum Bald. & Doct. ibidem etiam si testator petijisset defu- per à notario confici instrumentum & instrumenta in meliori forma, quemadmodum communiter asseritur à notarijs, partes petijisse: quia debet intelligi, vt supra dictum est, non mutata substantia dispositionis seu actus, per supra dicta: imò quod plus est, etiam declaratio ¶ facta per ipsummet testatorem in codicillis non validat actum prius per eundem testatorem nulliter gestum, cum ipsemet non possit mutare substantiam dispositionis, secundum Bald. ibidem in fine: & sic multo minus notarius. Quartò istud euidentissimè deducitur, quia vt in facto præsupponitur dictus notarius post decessum dicti testatoris requisitus ex parte vnus ex proliis defuncti dare instrumentum testamenti, tradidit eidem certam copiam, ex suo protocollo, vt asseruit, de verbo ad verbum extractam, dicens & asserens illud esse testamentum defuncti in substantia: & cum alius instaret habere testamentum signatum, quia desuper consilium cum iurisperitis se capturum dixit, Respondit ipse notarius, quod de hoc nullam faceret difficultatem: quia in extensione nihil ex substantialibus immutaretur per eum, sed solum adderentur annus, dies, indictio, & alia consueta apponi: in qua siquidẽ copia non erat dicta clausula codicillaris, neque alia clausule in proemio instrumenti, mihi vt præmittitur nunc exhibitio insertæ: ex quo luce clarius sequitur, dictas clausulas per notarium non intellectas, pro clauulis consuetis suo iudicio substantiam facti non variantes, ex suo formulari fuisse & esse insertas, præter & imò contra mentem testatoris: quare dicto instrumento vel etiam ipsi notario dicenti fortè nunc, hoc testatorem voluisse & expressisse, & sic asserenti contrarium ¶ eius quod prius dixit, non venit in ea parte standum, neque est ei quod ad hoc fides aliqua adhibenda: iuxta notata per Bartolum in Leos, per illum textum. ff. de falsis. Ex quibus sequitur, huiusmodi clausulam codicillarem post mortem testatoris, præter & contra mentem eiusdem, ex quodam tali quali stilo, seu verius bestialitate & ignorantia ipsius notarij, tenorem sui protocolli insequentis adiectam, quæ clausula mutat & alterat substantiam rei, vt dixi supra, non impedire quod minus dictum monasterium nomine sui professi ab intestato succedat, præfato testamento nunquam nullo ex causa præteritionis non obstante: licet secus esset, si reuera clausula codicillaris vel alia illi æquipollens per ipsum testatorem in ipsa testamenti factione adiecta fuisset, & de hoc constaret, per præallegata: & tanto fortius debet dictum monasterium nomine sui professi ad succes-

sionem ab intestato admitti: quia testamento existente nullo ex præteritione filie testatoris, Aucten. ex causa, C. de liber. præter. & d. §. aliud quoq; capitulum, aperta est via monasterio ad successione: etiam si ex alio capite fuisset exclusum à successione, prout tamẽ non est, l. si post mortem §. finali, cum ibi notat. per Bar. & Doct. ff. de bon. possess. contra tab. cum similib. Nec præmissis aliquo modo obstat, l. hac consul. tissima §. ex imperfecto, & §. si quis, C. de testa. quia secundum gl. in l. si filius, C. de libe. & posthum. quam ibi notat & valdè exclaimat Bar. quẽ sequuntur ibidem communiter DD. & in d. §. si quis contrarium, quando ¶ vltima voluntas inter liberos est minus solennis, vel imperfecta ratione solennitatis numeri testiu: secus si sit minus solennis vel imperfecta ex causa præteritionis vel exheredationis, vt in casu præsentis. Et tantum de primo.

Ad secundum, verò quæsitum præsupponens, licet minus verè, vt expressè patet, validitatem testamenti: Respondetur breuiter, quod dictum monasterium nomine sui professi potest absque dubio, etiam data validitate dicti testamenti, agere ad supplementum legitime. Quod breuiter deducitur sic, quia monasterium capax bonorum in ¶ communi, quale est istud, de iure communi habetur loco filij, & succedit parentibus professi in locum ipsius professi, ca. in præsentia, & ibi canonistæ de proba. & l. Deo nobis, & ibi legistæ, C. de episc. & cle. cum si. Iam sic est, quod filius ¶ per patrem non potest quouis modo grauari in sua legitima, quò minus possit petere supplementum eiusdem, l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. test. Imò omne grauumen rejicitur, vt ibi, & l. omnino, C. eo. tit. etiam si prohibeatur per patrem plus petere sub pœna priuationis eius, quod est ei relictum, vel sub alia quacunq; vt est tex. valdè notabilis in §. ceterum, in auct. vt cũ de appel. cog. coll. 8. & volunt. Bal. Pau. de Cast. & Doct. in præal. l. omnino, & in l. si quando, in §. si. vbi bonus tex. C. eo. Ex quibus sequitur, quod licet pater in casu præsentis certa reliquit legata præ tactis duabus proliis, & iussit eas illis stare contentas, adijciens pœnam in euentum contrauentionis, pos sunt nihilominus dictæ duæ proles impunè agere ad supplementum legitime, cum dicta adiectio habeatur pro non apposita, iuribus præall. Et quia istud est luce meridiana clarius, & pridè latius de hoc scripsi, superuacuum duxi, latius super isto insistere: cum superuacuis labore impendijs, qui solem facibus certat adiuuare, ca. si omnia, §. q. i. & etiam, quia fatua esset pars hanc viam amplectens, & primam longè pinguius ei prouidentem & optimè fundatã derelinquens: iuxta illud, Qui videt vtilius, & sumit deteriora: absit ei radius luminis sine mora, de quo in §. ceterum, Insti. quod cum eo qui in aliena potest. est, & c.

SVMARIA.

- 1 *V usufructuarium facultatem disponendi non habet.*
- 2 *Non opponens exceptionem rei iudicata, videtur ei tacite renunciare.*
- 3 *Sententiam qua transit in rem iudicatum, propter confessionem partis, retractare iudex potest.*
- 4 *Paria sunt non appellare, & appellationem non prosequi.*
- 5 *Paupertas à periclitatione iuris excusat.*
- 6 *Præscriptio sine bona fide non procedit.*
- 7 *Sententia conformis esse debet petitioni.*
- 8 *Ad validitatem cuiuslibet actus requiritur voluntas & potestas, nec sufficit alterum eorum.*
- 9 *Sententia continens diversos articulos potest in uno esse valida, & in alio articulo nulla.*

VIS actus & actus, ac processibus agitatis coram domino officiali Cameracensi primò, & deinde eadem do. decano sanctæ Gudilæ secundò, & nunc coram vobis domi. Præposito rigidimontis Bruxellensis terriò, & dependentibus adhuc indecisus, per & inter Alexandrum van den berghe in hac ultima instantia appellatam, nomine Katharinæ van der eyckæ suæ sororis ex vna, & Petrum Lauwers nomine Mariæ Panfars suæ vxoris appellatum ex altera partibus. Videtur mihi subscripto, quòd tota difficultas omnium præactorum processuum stat in hoc vno puncto: An quondam Petrus van Kerrenbroeck potuit efficaciter constituere præfatæ Mariæ Panfars tunc suæ futuræ vxori ducariam siue lucrum antenuptiale, in euentum quo ipse prædecederet, in bonis per quondam Hermannum van Kerrenbroeck suum patrem in subsidium sui matrimonij sibi donatis, & in alijs bonis per eum tunc acquisitis, vel eo in cõmunione stante acquirendis, nec ne. Quæ quæstio dependet ab illa: An bona per dictum quondam Hermannum præfatos Petro suo filio in subsidium matrimonij addicta, & bona per præfatum Petrum cõstante matrimonio acquisita, eo stante & manente in cõmunione bonorum præfati quondam Hermannij, absque diuisione cum suis fratre & sorore facienda, censerentur debere fuisse bona ipsius quondam Petri van Kerrenbroeck: vel an potius attempta consuetudine in tertio processu articulata & probata, propter huiusmodi cõmunione censerentur debere mansisse in bonis dicti quondam Hermannij, ita quòd de eis per dictum Petrum van Kerrenbroeck validè disponi non potuit.

Ad quam quæstionem, omisissis superfluis, pro modica informatione vestræ paternitatis videtur mihi subscripto dicendum, actus huius-

modi processuum attentis: quòd dictus quondam Petrus van Kerrenbroeck de bonis per præfatum quondam Hermannum suum patrem sibi in subsidium matrimonij addictis, & similiter de bonis per eum ipso stante in cõmunione cum Volfardo & Heylwigæ fratre & sorore eiusdem, attempta consuetudine præacta, articulata & probata, disponere non potuit, quia vt patet ex actibus tertij processus, partim ex confessione dicti Petri Lauwers, & partim ex probationibus, bona de quibus est quæstio, venerunt à dicto quondam Hermannio, vel fuerunt per præfatum quondam Petrum eo stante in cõmunione cum suis fratre & sorore acquisita: constat etiam ex eodem processu de cõsuetudine loci situationis bonorũ, alijs quibuslibet in cõmunione bonorũ, non licet eisdem de eisdem disponere: & quæ acquisita medio tempore communicantur, & quòd bona quæ sic pro indiuiso possidentur, censentur mansisse in bonis defuncti, & quòd eisdem naturæ censentur, ac si illa à quo prouenerunt adhuc viueret: licet enim dictus Petrus van Kerrenbroeck potuisset à bonis paternis abstinendo manere extra diuisionem bonorum, retinendo bona sibi per suos parentes in subsidium matrimonij promissa, vt dicunt testes: quia tamen hoc non fecit, sed se bonis paternis immiscuit, & quòd amplius est, omnia bona paterna apprehendit, vt clarè deponunt testes in 3. processu pro parte dicti Alexandri producti, præcipuè quartus, quintus, sextus, septimus, & octauus testes, & duo primi testes in quarto processu pro parte dicti Petri Lauwers producti. Patet clarè attempta consuetudine præacta, articulata, & probata, quòd dictus Petrus van Kerrenbroeck de præactis bonis per præfatum quondam Hermannum sibi in subsidium matrimonij addictis, & per eundem quondam Petrum van Kerrenbroeck eo in cõmunione stante acquisitis, disponere non potuit: Cum vigore dictæ consuetudinis dictus quondam Petrus van Kerrenbroeck quamdiu stetit in cõmunione quòd ad effectum seu facultatem disponendi de dictis bonis æquiparabatur usufructuario, qui facultatem disponendi non habet, l. vxor patru. C. de legat. & institutis de usufru. §. penult. & l. quod in rerum. §. i. ff. de legatis primo, cum similibus. Et sic sequitur, quòd contractus dotalitius siue antenuptialis, super quo dicta Maria Panfars vel præfatus Petrus Lauwers se fundat, eisdem suffragari non potest. Nec obstat præmissis confessio facta per procuratorem dicti Alexandri in primo processu & sententia subsecuta: Quia omisissis multis in processibus huiusmodi factis actis, Respondetur: quòd ad illa nullus est habendus respectus: sed haberi debent perinde, ac si facta non habuissent, & hoc vltra alia ex eo, quia certissimi iuris est, quòd habens sententiam pro se si patiatur postea super eadem re sibi quæstionem moueri & non

& non excipiat de re iudicata, videtur tacite ei renunciare, & à re iudicata recedere: & potest imò debet iudex secundum illa quæ sibi liquerunt procedere, etiam in præiudicium & retractationem sententiæ, quæ iam transiuit in rem iudicatum: ita notabiliter determinat Innocentius pater iuris in cap. cum dilecta, in secunda columna, de rescript. & in cap. cum Bertoldus, in 2. columna, de re iudicata. & refert ac sequitur dominus Panormitanus, & post eum Felinus, & alij in capit. cum contingat, in tertia columna, de offic. delegat. & voluit Salicetus in leg. i. Cod. quando non est necesse, per textum in cap. inter monasterium, de re iudicata, vbi dicit esse casum, cui consonat etiam theoricæ Innocentij, ab omnibus approbata in capit. quia plerique, de immunita. ecclesi. vbi dicit, quòd si per confessionem partis constat de iniustitia sententiæ, debet iudex eam retractare, non obstante quòd sententia transiuit in rem iudicatum. Sed sic est, quòd dictus Petrus Lauwers passus est eandem quæstionem moueri coram eodem iudice, & non excepit de re iudicata: Imò lata sententia ex secundo processu, per quam declaratum fuit, eidem Petro Lauwers vel suæ vxori scilicet Mariæ Panfars nullum ius cõpetere vel competisse in bonis dicti quondam Hermannij, passus est eandem in rem transire iudicatum: licet ab ea eius nomine viua voce appellatum fuerit. Et quia paria sunt, non appellare, vel appellare & appellationem non prosequi, vel appellationem renunciare, cap. contractum, de officio delegati, cum alijs iuribus vulgaribus, & est decisio Rotæ prima in nouis, sub titulo, de appellationi. sequitur quòd ex ea se iuuare non potest. Non obstant etiam deducta in quarto processu coram dicto domino Decano sanctæ Gudilæ habita, quia quòd quondam Helwigis mater dictæ Catherinæ fuisse contenta cum domo de Puerse, vel quòd illa eidem fuisset in portionem filialem data, ex actis quarti processus non constat: imò eius contrarium. Et licet dicta Helwigis præfatos quondam Petro van Kerrenbroeck suo fratri item non mouerit: hoc, vt dicit primus testium in quarto processu productorum, propter paupertatem eiusdem omissum fuit: quæ excusat à periclitatione iuris, secundum Innocentium quem omnes sequuntur in cap. ex ratione, de appellationibus. & quòd fortius est, non constat esse elapsum tempus triginta annorum, ad præscriptionem in casu præsentis requisitum. leg. i. Cod. de anna. except. si bene inspiciantur dicta duorum primorum testium in quarto processu productorum. Et præterea non potuit d. quondam Petrus van Kerrenbroeck, sciens se habere fratrem & sororem, & sciens ne dum de iure, sed & de consuetudine, fratrem & sororem in bonis patris secum debere pro æquali portione admitti, esse in bona fide, sine qua

præscriptio non procedit, c. si. de præscrip. cum simi. Nec aliquid facit consuetudo articulata in quarto processu, cum de apprehensione bonorum facta per quondam Elisabeth van Verchteren iuxta tenorè prædictæ consuetudinis non constet alicubi. Et licet sententia dicti domini Decani posset dici nulla, ex eo quod non est conformis petitioni, & quia non diffinit totum negocium, nec continet absolutionem vel condemnationem, quòd tamen requiritur, vt sit valida. l. præses. & ibi Pau. de Cast. & Doct. C. de sent. & interlocu. omni. iudi. ca. licet Heli, cum ibi not. per glo. & Doct. de simo. l. vt fundus. ff. communi diuid. & l. si. C. de fideicom. liberta. Cui consonat notabilis doctrina Bart. in l. si constante, §. si bona. ff. solut. matri. vbi dicit, quòd si peto centum, & debentur duntaxat quinquaginta, iudex verò condemnat in quinquaginta, & non absoluit à reliquis quinquaginta, sententia est nulla: quia non pronunciat super toto, secundum eum: quem sequuntur Doct. per l. in hoc iudicio. ff. fami. herciscenn. cum simi. In casu autem præsentis dictus Petrus Lauwers in conclusione libelli appellatorij plura diuersa & distincta petiuit, & ipse Decanus sanctæ Gudilæ nudè retractauit sententiam domini officialis absque pluri, non pronuncians super alijs petitis per dictum Lauwers, absoluens vel condemnans: & sic ex capite præacti sententia sua posset dici nulla, per prædicta. Tamen omisso capite nullitatis, sufficit iniustitia & iniquitas eiusdem vt retractari debeat: de qua iniustitia clarè patet ex prædictis. Requiritur enim ad validitatem cuiuslibet actus voluntas & potestas, nec sufficit alterum eorum, c. super, de offic. delegat. & l. multum interest, C. si quis alteri vel sibi, cum simi. In casu autem præsentis defuit potestas ex parte dicti quondam Petri van Kerrenbroeck, vt supra deductum est: & sic corrumpit contractus antenuptialis, super quo se fundat præfatus Petrus Lauwers nomine Mariæ Panfars suæ vxoris: quo existente nullo, luce clarior est, præfatos Petrum Lauwers & Mariam nullum ius habere vel prætere posse ad bona dicti quondam Hermannij, vel etiam ad bona dicti quondam Petri van Kerrenbroeck, cum eisdem non attineant in aliquo gradu, vt patet ex confessione facta per eos in secundo processu, in responsione ad libellum pro parte dicti Alexandri oblatum: & ex aduerso clarè constat ex actis, dictam Catherinam van der eyken vxorem præfati Alexandri fuisse neptem ex filia dicti quondam Hermannij, ac sororem dicti quondam Petri van Kerrenbroeck, vtrique ex legitimo matrimonio coniunctam, & sic ei ad dicta bona pro ea parte pro qua egit, ius competere: & sic domini officialis sententiam, per quam hoc declaratum est, fuisse bene & iuste latam: & sententiam dicti Decani illam retractantis fuisse & esse malè latam, & retractandam fore. Nec præmissis

quod principaliter agit, l. i. ff. de auto. tu. cum simi. & persona disponens habenda est in consideratione, vt de eius actu perfecte differatur, l. si quaramus. ff. de testam. & l. quidam referunt. ff. de iure codicil. cum vulgaribus: Cum ergo dicta Sempronia hanc donationem causa mortis fecerit, & minimè ipse Titius: sequitur, quòd ad confirmationem eiusdem donationis inspicitur dumtaxat mors præfatæ Semproniae, & non mors Titij. & idem per consequens quoad reuocationem eiusdem. Præterea confirmatio istud per optimum simile, Nam video, quòd filiofamiliās † donante causa mortis de consensu patris, in cuius potestate est, confirmatur donatio morte filijfamiliās dumtaxat, nec expectatur mors patris: vt est gloss. ordinaria notabilis in l. nec fratris, C. de donat. cau. mor. & ibi per Cyn. Salic. & Doct. video etiam, quòd filiafamiliās nupta donante mortis causa marito suo de consensu patris, confirmatur donatio morte filiae donantis, nec expectatur mors patris: vnde si mortua filia pater vellet reuocare donationem factam per filiam, non posset: vt est bonus text. in l. donatio, C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi hoc tenent Cyn. Salic. & Doct. Ergo ad propositum conuentio seu donatio causa mortis facta per dictam Semproniam in fauore dotis de consensu dicti Titij sui mariti, confirmata fuit morte ipsius Semproniae nec potuit per eundem Titium post mortem dictæ Semproniae reuocari, vel in contrarium eius per eum aliquid disponi. Sed quod fortius, certum est, qd huiusmodi potestas disponendi competit eidem Titio dumtaxat ex facultate sibi reseruata per Semproniam donatricem tempore donationis, non autem iure proprio, vel vigore iuris municipalis, à quo per consensum præstitum ià recessit: sed huiusmodi facultas vel consensus disponendi de bonis dictæ Semproniae data per eandem Semproniam ipsi Titio, nihil aliud inducit, quàm mandatum disponendi vel testandi, vt vult Bart. in l. cum quis decedens, in princ. ff. de lega. 2. & idem Bar. in l. si fundum per fidei commissum. ff. de lega. 1. & idem Bar. in consilio suo 211. incipi. quidam sibi filios, cum quo cæteri DD. transeunt. Mandatum autem † re integra morte mandantis finitur, l. mandatum, C. manda. tempore autem mortis dictæ Semproniae res adhuc fuit integra, quia ipse Titius nihil disposuit, ergo & c. Præterea deduco istud etiam ex alio sic, quando † vna determinatio respicit duo determinabilia, & potest ambo determinare vniiformiter, tunc debet illa determinare vniiformiter & æqualitate seruata, & minimè dispariter: tex. est notabilis in l. iam hoc iure, & ibi Io. de Imo. Paul. de Cast. & Doct. ff. de vulga. & pupil. eadem enim res non debet diuerso iure censi, iuribus vulgaribus. Sed restringendo facultatem testandi, de qua in themate, ad tempus vitæ dictæ Semproniae, determinatio de qua in con-

tractu dotali quoad facultatem disponendi reseruata determinaret ambo determinabilia vniiformiter & æqualitate seruata, prout debet aliter autem determinaret dispariter, quod d. l. iam, reputat pro inconueniente, ergo & c.

Et per præmissa respondeo ad principale quesitum, & dico, quòd dicta Meuia per præfatum Titium minus iuste impeditur in dimidia bonorum antetactæ Semproniae, per iura, media, & rationes de quibus supra. Nec obstant, quæ in fauorem dicti Titij in themate allegantur. Et primò non suffragatur dicto Titio ius municipale, de quo in themate: quia ab illo per præstationem consensus recessit, & sibi in hoc præiudicauit, vt præmissum est. Remittentibus † enim actiones suas non est amplius dandus regressus ad eas, l. qui ritur. §. si venditor. ff. de ædific. edict. & vnicuique licet renunciare iuri pro se introducto, iuribus vulgaribus. Et imputet sibi, quare tempore præstiti consensus, vel postea melius sibi non prospexit, argum. l. inciuilem, C. de furtis, cum similibus, Nec suffragatur eidem dispositio, per eum postea facta quia illam tempore quo eam facere potuit, putata tempore vitæ dictæ Semproniae, non fecit: & cum non potuit tunc eam facere tentauit: & sic habet locum regula, quod potuit, noluit, & quod voluit adimplere nequirit: & sic corruius eius actus, voluntate & potestate sibi inuicem aduersantibus, & minimè concurrentibus: pro ut requiritur ad validitatem cuiuslibet actus, c. cum super. de officio delegat. & l. multum inter est, Cod. si quis alteri vel sibi. Et sic concludo, & dico non obstantibus allegationibus dicti Titij, præfatæ Meuiæ medietatem bonorum mobilium & immobilium dictæ Semproniae fuisse & esse adiudicandum, & adiudicari debere.

CONSILIVM XXIX.

SVMARIA.

- 1 Vestes multum precise an vxoris censantur esse propria.
- 2 Geminatio & repetitio in testamento, exuberantem plenissimamq. voluntatem testatoris designat.
- 3 In testamentis plenissima est facienda interpretatio.
- 4 Clenodia virum debeantur uxori soluto matrimonio, & c.
- 5 Vasa argentea appellatione mobilium continentur.
- 6 Meum dicti potest etiam, quod cum alijs commune habeo.
- 7 In fideicommissis vniuersali non venit dos data vel promissa.
- 8 Rogatus restituere, non intelligitur rogatus de eo, quod ex dispositione inter viuos habet.

9 Testator

9 Testator volens uxorem suam legato vel dote contentam esse, vtrumque legasse censetur.

10 Duvaria lucrum antenuptiale dicitur.



Mo contractu antenuptiali, per & inter quondam M. Iacobum Iuuet ex vna, & domicellam Katherinā Dabelayn suā vxorem ex altera, inito & concluso. Viso etiam testamento eiusdem quòdam M. Iacobi, super dubijs, de quibus vos venerabiles dños dicta domicella Katherina relicta præfati quondam magistri Iacobi ex vna, & Iacobus Iuuet hæres ex testamento dicti quondam magistri Iacobi ex altera commiserunt, & quilibet eorū cōpromisit: videtur mihi subscripto dicēdū de iure, vt infra sequitur.

Et primò quoad vestes ad corpus dictæ domicellæ Katherinæ paratas & spectantes, certum est, quòd cessante † testamento faciēda esset distinctio inter quotidianas seu non multum preciosas, & inter preciosas, vt primæ spectarent ad eam, aliæ verò preciosæ non iuxta doctrinam Bar. secundum quā dicit, se hæpius consuluisse, in l. penul. in §. seruis vxoris. ff. solut. matri. quam doctrinam sequuntur ibi Bal. & Paul. de Cast. & Io. de Im. in l. sed & vsu fructus. in §. dos legata. ff. ad leg. Falcid. & ibi etiam Pau. de Cast. Quo præsupposito sequitur, quòd hæ vestes si donatæ sint mulieri per maritum, aut importatæ per eam, vel si venissent ex latere eius & extarent, soluto matrimonio per mortem mariti, cessante testamento, vt prædixi, deberent sicut cætera aliæ res dotales restitui ipsi mulieri: toto titulo. ff. & C. solut. matrimon. nisi pactum vel consuetudo esset in contrarium, c. final. de donat. inter vir. & vxor. Imò quod fortius est, si vestes per mulierem importatæ essent detritæ, & in locum eorū per maritum aliæ surrogatæ, nec esset aliquid testamentaliter dispositum, vt supra, adhuc idem dicendum esset, quod supra dictum est, per theoreticam Iacob. de Aret. & Bartol. quam simpliciter sequitur Paul. de Cast. & Doct. in l. si seruis legatus, in §. qui quinq. ff. de lega. 1. In casu autem præfati dico non esse faciendam dictam distinctionem, sed indistinctè debentur dictæ domicellæ Katherinæ omnes vestes, siue sint viles & quotidianæ siue preciosæ, & hoc ex legato sibi relicto: cum sibi omnes vestes ad corpus suum spectantes sint legatæ, quæ vniuersalis nihil excludit, sed omnia comprehendit, iuribus vulgaribus. Et est ponderandum, quòd dictus Magister Iacobus testator in suo testamento bina vice expressit, quòd voluit vxori suæ ante omnia restitui & deliberari vestes ad corpus suum spectantes & c. quæ geminatio † & repetitio exuberantem & plenissimam voluntatem testatoris designat: per textum singularem in l. Balista. ff. ad Trebellianum. Cum ergo de volun-

tate testatoris clarè constat, & quia etiam in dubijs † faciēda est plenissima interpretatio in testamento, & talis, vt res potius valeat quàm pereat, iuribus communibus: sequitur, quòd non est hæsitandum in casu præfati, quin omnes vestes ad corpus suum paratæ sibi debeantur.

4 Secundò de clenodijis † ad corpus suum pertinentibus, licet (cessante testamento) forsitan aliter esset dicēdum, quàm in vestibus quotidianis vt sentiunt nonnulli Doct. in d. l. penul. tamen propter verba dicti testamenti, quæ clara sunt, & quæ repetuntur & geminantur, dico etiam illa deberi præfatæ domicellæ Katherinæ per easdem rationes.

5 Quoad tertium de vasis seu vasculis argenteis, dico idem eisdem rationibus: quia verba testamenti sunt clara pro vna dimidia, & quia vasa † argentea adpellatione mobilium continentur, vt concludunt omnes Doct. in l. à diuo Pio. ff. de re iudi. debentur sibi pro alia dimidia ex verbis contractus antenuptialis. Et fuit iuste motus testator ad relinquendum vxori suæ medietatem vasorum argenteorum: tum quia non nulla extantia fuerunt per eum importata: tum etiam, quia constāte matrimonio 10. marchæ argenti vel circiter, vt ponitur in factis, ex latere eiusdem titulo successione in ad eam peruenerunt: arg. l. sed & si lege commissoria, §. cōsuluit. ff. de peti. hære cum simi.

Nec obstat præmissis clausula testamēti, quæ habet, quod dicta domicella Katherina, habita secura assignatione duvaria suæ, debeat deponere manus ab omnibus bonis suis, scilicet dicti magistri Iacobi, ex quibus dictus Iacobus videtur concludere, quòd dicta domicella Katherina habita assignatione suæ duvaria, habitis etiam vestibus & clenodijis cum medietate vasorum argenteorum, manus deponere debeat à reliquis bonis mobilibus. Quia respondetur, negando consequentiam: cum dicta mobilia p vna medietate spectauerint & pertinuerint, ac spectant & pertinent ad dictam domicellam Katherinam ex contractu antenuptiali: & sic illa mobilia pro vna medietate applicari debent dictæ domicellæ Katherinæ, & deduci de hæreditate, tanquam æs alienum, & pro reliqua medietate ad dictum Iacobum hæredem deuolui debent, deductis tamen ex illa medietate vasis argenteis, clenodijis, & vestibus dictæ domicellæ Katherinæ legatis, & quòd hæc fuerit intentio dicti quondam magistri Iacobi, patet ex dictione, *z. yne vovfereuen goeden*, quod pronomen demonstratiuum demonstrat & designat eum sentijisse de bonis suis, eātenus quatenus tunc temporis ad eum spectabant, & quatenus alteri ad illa ius non competit, Sine loquamur de iure reali puta dominij, vt patet in l. serui electione. §. 1. & 2. ff. de lega. 1. quod enim commune † est, meū est quoad dispositionē partis meæ, & non

& non aliter: vt ibi, maximè quando apponitur hoc pronomen meum, vt in proposito: Siue loquamur de iure vel a ctione personali, vt est text. in l. qui concubinam. §. qui fundum. ff. delegat. 2. iuncta l. si ita. ff. de auro & arg. legatis. Ex quibus constat, quòd dicto Iacobo hæredi præfati testatoris duntaxat competitus & actio in medietate bonorum mobilium, remanētium post deductionem vnus dimidiæ, & post deductionem localium, vasorum argenteorum, & vestium, de quibus suprâ.

Secundò deduco istud ex alio: quia habeo, 7 quod in fideicommissio vniuersali non venit dos data vel promissa, sed deducitur vt æ alienum: vt est text. pulcher in l. à filia, in princ. ff. ad Trebel. per quem text. dicitur ibi Ang. & sequitur Alexan. de Imo. quòd rogatus restituere quicquid ad eum ex bonis defuncti peruenit, non intelligitur rogatus de restituendo id, quod ad eum peruenit ex dispositione inter viuos: ita ergo erit in proposito. Confirmo etiam istud per textum pulchrum in l. vnica, in §. primum itaque, versic. sciendum, C. de rei vx. act. vbi dicit text. quòd nisi specialiter maritus in testamento dixerit, quòd voluit f vxorem suam altero esse contentam, puta, legato vel dote, debetur vtrumq;: & idem est in quocunq; debitore voluntario, l. creditorem. ff. de legatis 2. licet secus sit in patre & alio debitore necessario, hoc est ex dispositione legis ad aliquid astricto, l. si cū dote. §. si pater, & ibi gloss. in secunda solutione, quam Bart. Bald. Ang. Paul. de Cast. Io. de Imol. & communiter Doct. ibi approbant, ponentes rationem diuersitatis. ff. solut. matri. ergo ita erit in proposito, cū in hoc dos & duntaxat, 10 f quam lucrum antenuptiale appellamus, non discrepent, l. vbi adhuc, cum ibi notatis, Co. de iure dote, & l. asiduis, circa finem, iuncta expositione siue lectura domini Viuiani & Saliceti ibidem, C. qui potio. in pigno. hab. Et per istud tollitur etiam quod obijci possit, videlicet dictam domicellam Gatherinam alterutro duntaxat se posse iuuare: quia text. est, quod id facere non tenetur, in d. §. primum itaque: & suadet ratio, quia vnus venit confirmatiuè & superaditiuè seu ampliatiuè ad aliud, non aduersatiuè vel discrepanter.

CONSILIVM XXX.

S V M M A R I A.

- 1 Rectores ecclesiarum singulis annis ordinario loci de administratione sua rationem reddere tenentur.
- 2 Pactum per quod datus futurus timetur non valet.
- 3 Consuetudo præbens occasionem surripiendi, non est seruanda.

- 4 Ad sepulturam ecclesiasticam aliquè admittere, propriè spectat ad sacerdotem parochialem vel curatum.
- 5 Pro loco sepultura an de iure aliquid solui debeat.
- 6 Quæ ab antiquis solita sunt Ecclesijs & ministris tribui, non debent aliquo modo immutari.
- 7 Sepelire aliquem & fodere fossam, licet non sit merè quid spirituale: tamen est ad spirituale ordinatum.
- 8 Oblationes in ecclesijs debentur curato.
- 9 Oblationes habere est vnum de iuribus parochialibus.
- 10 Prouentus spirituales debentur omnes ecclesie parochiali.
- 11 Curatus ecclesie parochialis habet administrationem omnium obventionum & prouentuum cura vel beneficii sui curati.
- 12 Talliam, gbellam vel collectam laici clericis vel eorum bonis an & quando imponere queant.
- 13 Verba textuum narrativa non ponderantur.
- 14 Bona clerici Christo deseruire censentur.
- 15 Spiritualia sine temporalibus subsistere diu nequeunt.
- 16 Statutum laicorum disponens super rebus clericorum, non valet ex defectu potestatis.
- 17 Bona feudalia non sunt libera ab exactionibus publicis.
- 18 Ecclesia non tenetur ad constructionem vel restitutionem murorum ciuitatis.
- 19 Ecclesia non tenetur ad munus extraordinarium vel superinductum.
- 20 Hominum genera duo sunt, &c.
- 21 Arma Clericorum esse debent orationes & lacrymæ.
- 22 Onera personarum ecclesiasticarum qua sint, &c.
- 23 Clerici nullo iure sunt subiecti laicorum Iurisdictioni.
- 24 Collecta forensis non subdito imponi non potest.
- 25 Onera realia quibus obligata fuerunt possessiones antequam venirent ad ecclesiam, vel ministros, Clerici & Ecclesia prestare tenentur.
- 26 Princeps etiam ex contractu obligatur.
- 27 Mutanda minime sunt quæ observationem certam semper habuerunt.
- 28 Laicus deservens aliquid ab extra ad proprium usum vel ad utilitatem filii, non tenetur solvere pedagium vel alias exactiones.
- 29 Opinio fauens religioni in dubio tenenda est.
- 30 Concesso ad supplicationem vnus impetrata ratio præiudicare nequit.
- 31 Textus habens varios intellectus, ad decisionem causa valide allegari non potest.

In ma-



N materia quæstionis mota & pendente in decisa, per & inter clerum capituli ecclesie collegiatæ S. Ioannis euangelistæ oppidi Bucfiducensis, & suppositorum eiusdem oppidi ex altera. Visis scripturis & nonnullis monumentis dictarum hinc inde partium exhibitis: Sub correptione melius & rectius sententis, tota controuersia dictarum hinc inde partium videtur mihi subscripro in quatuor punctis subsistere. Quorum primus est. An rectores fabricæ dictæ ecclesie præsentis & futuri de administratione per eos habita computum, calculum, rationem, & reliqua reddere teneantur.

Secundus, an rectores fabricæ antedicti pro tempore existentes, de sepulturis vel exequiis mortuorum cum dependentibus ex eis, puta, de oblationibus, occasione sepultura vel exequiarum prouenientibus, & similibus se intromittere possint, nec ne. Tertius est, an dicti rectores fabricæ propria autoritate, dicto capitulo (cui Ecclesia parochialis incorporata existit) non requisito vel consentiente, possint in dicta ecclesia noua gazophilacia pro oblationibus recludendis ponere, vel poni facere. Quartus & principalis est, an dictus clerus plena debeat gaudere libertate & immunitate, nedum quoad eorum personas, verum etiam quoad bona dictæ ecclesie, vel capitulo aut beneficijs sub protectione eiusdem capitulo constitutis spectantia, quam etiam quo ad eorum bona patrimonialia vel propria: Ita quòd neq; ad talliam, collectam, gbellam, aut aliam quamcunq; impositionem, etiam occasione belli sustenti, aut alijs ob communem utilitatem vel necessitatem per leges dicti oppidi indicendam, contribuere teneantur, vel aliquid ab eis illius occasione exigere possit, nec ne.

Veniendo igitur ad primum articulum, dico breuiter: quòd dicti f rectores fabricæ de administratione sua, vocatis vocandis & interesse habentibus, singulis annis ordinario loci computum, calculum, rationem, & reliqua de iure reddere tenentur, ad instar tutorum & curatorum, executorum testamenti, & aliorum administrationem habentium: per text. pulchrū in cle. quia contingit, in §. vt autem, de rel. dom. & apertius in §. yconomos, in au. de sanct. episc. colla. 9. & notat Bald. & Doct. in l. orphanotrophos, C. de episc. & cler. & licet d. l. orphanotrophos videatur huic decisioni contrariari, tamen reuera non contrariatur: vt pulchrè ibi declarat Bald. & gl. Car. & Doct. in d. §. vt autem: alias enim daretur materia delinquendi, ob quam tollendam iura voluit, quòd pactum f per quod datus futurus timetur, non valet, l. conuenire. ff. de pac. dotali, & l. quidam decedens, in princ. ff. de administ. tutor. vbi testator voluit tutorem per eum testamento datum esse analo-

giam, hoc est, ad reddendum rationem non obligatum: & tamen decidit ibi iuriconsultus, eum nihilominus ad reddendum rationem posse compelli: & pro hac decisione est gloss. ordinaria singularis in fortioribus terminis, in cle. men. i. in verbo oneramus, de iure patro. & voluit Dominicus, Bened. & alij in c. statutum, in §. afflorem, de rescrip. lib. 6. Neq; iuuat consuetudo contraria, f quia illa tanquam præbens occasionem surripiendi, non est seruanda, vt in au. vt nulli ludi. in §. quoniam verò, col. 9. cum simi. Et tantum de primo puncto, qui meo iudicio nihil dubitationis habet.

Ad secundum autem dubium dico breuiter, quòd quia sepultura f non omnibus debetur, vt patet in c. ex parte, cum sua notabili gl. de sepul. iuncta cle. r. eod. tit. propriè ad sacerdotem parochialem vel curatum spectat, aliquem ad sepulturam ecclesiasticam admittere, & vt fossa fodjatur iubere, & minime ad rectores fabricæ laicos: nimirum q; damnabile est, quòd laici f prætextu consuetudinis non prius permittant effodi in loco sacro, quam pro terra in qua quis sepeliendus est, certum precium pro ecclesia vel fabrica præsoluatur: vt est text. apertus damans hunc abusum in c. abolendæ, de sepultu. vbi tamen laudabilis consuetudo vel obseruantia introducta, vt post impensum officium aliquid de tur curato vel Ecclesie pro loco sepultura, compelli possint heredes defuncti ad obseruandum talem laudabilem consuetudinem: text. est notabilis in c. ad apostolicam, & ibi Doct. de simo. & facit l. priuilegia in fin. C. de sacrosanct. ecclesijs, vbi dicitur, quòd ea f quæ ab antiquis solita sunt ecclesijs & ministris tribui, non debent aliquo modo immutari: & in tali causa datus est curato quod suum est, & Ecclesie quòd sibi debetur: & posset hoc casu quisque pro suo iure experiri: autoritas tamen admittendi ad sepulturam, fossam fodi iubendi, horam celebrandarum exequiarum deputandi & his similia faciendi, apud curatum, vt dixi, residere debet. Nā licet sepelire f aliquem, vel fodere fossam, aut deputare horam, non sit purè vel merè quid spirituale: tamen est ad spirituale ordinatum, & ob hoc requiritur potestas spiritualis: secundum Præpositum post Arch. & alios in c. perlectis, 35. dist. 1. quæ non est apud laicos. Possent & plura alia adduci, sed omitto. Et tantum de secundo puncto similiter parum dubitabili.

Ad tertium autem dubium, cessante consuetudine loci ad ius commune intuitum dirigendo, dico breuiter: oblationes quæ fiunt in dicta ecclesia ad curatum eiusdem, & minime ad fabricam spectare, nisi specialiter & specificè ad usum fabricæ donentur. Quòd deduco. Nam aut loquimur de oblationibus, f quæ fiunt in Ecclesia tempore diuini officij in festis solenni- bus ad stolam, vel in exequiis defunctorum, purificationibus mulierum post partum, & in

similibus casibus à iure ritè introductis, & indubiè huiusmodi oblationes debentur curato, etià si alius in ecclesia sua missam celebraverit. Ita notant Pan. & Io. de Imol. in c. pastoralis, per illum textum, de his, quæ fiunt à praela. sine consen. cap. neque debent huiusmodi oblationes per laicos auferri, aut etiam referuari, cap. sanctorum, & cap. final. 10. quæstione 1. & est glossa notabilis, in c. altare, in prima eius expositione, 1. quæst. 3. de qua commemorat Lud. in singularibus suis, singulari suo 661. Et ratio est, quia habere oblationes, est vnum de iuribus parochialibus, de quibus per Io. And. in Rubrica de paro. Aut loquimur de oblationibus non tempore diuinorum, vel exequiarum, aut in similibus casibus: sed extraordinariè prouenientibus factis fortassis in ecclesia parochiali, vel capella eidem subiecta, aut imagini nostræ dominæ, vel sanctæ crucis positæ ante domum priuati, vel in similibus casibus: & tunc posset esse maius dubium: tamen secluso pacto vel consuetudine, dico idem hoc casu quod prius: pro quo adduco text. notabilem, quem ibi ad hoc ponderant Host. Ioan. And. Antho. de Butrio. Panor. & Io. de Imo. in d. c. pastoralis: est enim ibi text. quod omnes prouentus spirituales debentur ecclesiæ parochiali, & quod in illis ecclesia parochialis est de iure communifundata. Modò sic est. 11 quod curatus ecclesiæ parochialis, vt & tanquã talis, habet administrationem omnium obuentionum, & prouentuum curæ vel beneficij sui curati, vt est text. in c. 2. de dona. & voluit Panor. & Docto. in d. c. pastoralis: sequitur ergo, quod dicti rectores de huiusmodi obuentionibus, seclusa consuetudine vel pacto, se intromittere non debent, neque de iure possent gazophylacia aliqua, inuitis dictis dominis decano & capitulo, vel saltem eis non aduifatis & exclusis in dicta ecclesia ponere, aut administrationi illorum se intrudere. Sed quia ex scripturis mihi pro parte dicti cleri exhibitis comperio, præfatos dominos Decanum & capitulum pristinis temporibus nonnulla gazophylacia in dicta ecclesia admisisse, nec aliquid iuris ad proprium commodum in oblationibus huiusmodi prætendere: sed duntaxat petere computum, calculum, rationem, & reliqua singulis annis ipsis præsentibus, vt comelius & sincerius negotium DEI agatur, reddi: cessant quæ supra allegant. Sed non video pro parte, rectorum fabricæ aliquid validi allegari, per quod petitionem dicti cleri perentistam in apertione huiusmodi gazophylaciorum, & numeratione ac dispensatione denariorum ibidem reperendorum: quàm etiam in reddenda ratione admitti, excludant seu enervent. Et tantum de tertio. Sed an domini arbitri per partes hinc inde assumpti super his tribus articulis aliquid ordinare possint, nec ne, cum compromissum (secundum quod eorum facultas restringenda est, l. non distingue-

mus. §. de officio. ff. de arb.) ad manus meas delatum non fuerit, explicare nequeo: sed id ipsorum perspicaci iudicio relinquo. Ad quartam autem quæstionem, ommissis breuitatis gratia allegationibus, quæ ad partem contrariam allegari possent: Respondeo quod sic, per textum clarum, in quo hæc conclusio quoad omnes sui particulas probatur in c. non minus, de immun. eccles. & in c. aduersus, eo. tit. qui sunt rex. generalis concilij Lateranensis, cui reges, principes, & ducis innumeri interfuerunt, ponderando diligenter verba eorumdem tex. & signanter illa verba, sacerdotes & possessiones eorum, & verba illa, de bonis ecclesiarum & clericorum, & illa verba, fossata siue expeditiones, & verba illa communes utilitates & necessitates, repetita non sine mysterio, in d. c. aduersus, Ex quibus text. habetur, quod laici talliam, gabellam, vel collectam, clericis vel eorum bonis quouis modo imponere non possunt, etiam si imminet commune periculum, vt fit tempore belli: & quod Ecclesiæ, clerici, & eorum bona, ad talliam, collectam, gabellam, vel impositionem præmissorum occasione indicendam, non tenentur: nisi in duobus casibus, scilicet quando facultates laicorum non sufficerent ad huiusmodi onera ex integro supportanda: & quando talis collecta in vim subsidij gratuitii per episcopum & clerum vel Romanum pontificem indicentur: & licet dicta verba, sacerdotes & possessiones eorum, & dicta verba, de bonis ecclesiarum & clericorum, & illa verba, fossata siue expeditiones, ponantur vt narratiua 13 in dictis textibus, & sic videantur non ponderanda, per cap. si papa, de priuileg. libro 6. cum vulgaribus, tamen propter illa verba fieri talia de cætero prohibemus, posita postmodum in dispositiua, Ex quibus patet, quod concilium generale Lateranense super illis verbis narratiuis fundat intentionem suam, habenda sunt perinde, ac si in dispositiua posita essent, iuxta doctrinam singularem domini Ioan. de Imo. in c. cum apostolica, de his quæ fiunt à praela. quam refert & sequitur Alex. de Imo. in l. 1. ff. de officio eius cui manda. est iurisdic. & Iason & posteriores in l. 1. Cod. quando non peten. partes peten. accrescen. per textum clemen. 1. de probatio. & quod id verum sit, nedum de bonis ecclesiarum sed etiam de bonis clericorum, habetur expressè in c. si. de vita & honestat. cleric. & ibi Panor. & Doct. in c. similiter 16. q. 1. & in l. 2. ibi, nec eorundem facultates & substantiæ, C. de episc. cleric. & not. Salic. in l. placet. C. de sacrosanct. eccles. & plenius in l. de his, C. de episcop. & cleric. & potest assignari ratio, quia bona clerici deseruiunt clerico, & clericus deseruit diuino officio, ergo de primo ad vltimum, bona clerici deseruiunt officio diuino, & per consequens Christo: Cum ergo spiritualia sine temporalibus diu subsistere non possint, c. si quis obiecerit, r. q. 3. ma-

q. 3. maxime attento, quod bona sunt alia vita hominis, vt est glo. notabilis, & ibi Bald. in l. aduocati. C. de aduoca. diuerso. iudi. & notat Panor. in c. Abbas, quod metus causa: patet, quod bona clericorum alia à feudalibus tanquam accessoria, & quasi causa sine qua non, debeant gaudere priuilegio personæ clerici, & esse immunita à tallijs & exactiõibus laicorum: & ita expressè determinat dominus Panor. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. vbi decidit, quod statutum 16 talliorum specificè disponens super bonis patrimonialibus clericorum, non valet ex defectu potestatis: de quo latius ibi per eum: imò plus dixit idem dominus Panor. in c. Messana, circa fi. de elect. videlicet, quod non potest introduci consuetudine, vt clerici de bonis suis patrimonialibus soluant collectam vel gabellam, de qua materia plenè notatur per Spec. in tit. de clerici. coniuga. post prin. & per Archid. Io. And. & Domin. in c. 1. de immu. eccle. lib. 6. de bonis autem feudalibus aliter est sentiendum propter eorum singularem naturam: vt in c. solita, de maior. & obed. & ibi per Inno. & Doc. & per Panor. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. Probatur etiam hæc decisio per tex. Authen. item nulla communitas. C. de episc. & cler. in corpore vnde fimitur, & in c. 1. & in c. clericis, & in c. fin. de immu. eccle. lib. 6. & in Clem. vnica, eo. tit. & in c. quanquam, de censib. lib. 6. & in Cle. præfenti, eo. tit. & in pluribus alijs passibus, per dominum Panor. in d. c. non minus, plenissimè commemoratis, vbi post multa dicit, ab hac opinione in iudicando non esse recedendum, præcipuè attento, quod glossator iuris ciuilibus Accursius, in l. ad instructionem. C. de sacrosanct. eccle. tenet & firmat hanc opinionem, in quantum tenet ecclesiam non teneri ad constructionem vel refectionem murorum ciuitatis: quam gloss. Bart. summæ autoritatis ibi sequitur: hanc opinionem etiam tenet glossator decreti Ioannes Teutonius subtilissimus doctor in c. generaliter. §. 1. 16. q. 1. & Ioan. And. in d. c. non minus, & Guil. de Cuneo in l. nemi-nem. C. de sacrosan. eccle. & consuluit idem dominus Panor. in consi. suo 3. & quia ipse plenissimè hunc articulum ibidem, & in d. c. non minus, examinat, censui amplius in his quæ ipse commemorat: non esse insistendum: sed ultra dicta per eum, adduco elegans consilium Bart. incipiens si aliqua possessio, & est numero 180. vbi pro hac parte consuluit, adduco etiam text. notabilem in d. l. placet, quæ dupliciter probat conclusionem nostram supratactam in verbis illis, nihil extraordinarium ab hinc superinductum ve flagitetur. Primò, quia ecclesia non tenetur ad munus extraordinarium, vt ibi est text. sed id quod indicitur tempore belli ad sustinendum onera eiusdem, est extraordinarium: ex quo non habet vniformem & ordinariam præstationem, quod est proprium muneris ordinario, secundum Bald. & Docto. in d. l. placet,

ergo, &c. Secundò ecclesia non tenetur ad superinductum, vt ibi est text. sed superinductum est, quod propter necessitatem belli indicitur, vt vult glo. & Bart. in Rubrica. C. de superinduct. lib. 10. ergo, &c. Præterea considerandum est, duo esse genera hominum: vnum, quod manipatum est diuino officio, & deditum contemplationi & orationi, vt clerici: Aliud genus est mundanis & temporalibus deditum, vt sunt laici. 12. quæstio. 1. duo: Hinc illis distincta competunt officia, laicis quidem secularia, & clericis spiritualia: neque licitum est clericis immiscere se negotijs secularibus, tot. titu. ne clerici vel monach. se negoc. secula. immisc. & l. consulta diuina. C. de testa. cum similib. inter quæ inter alia est arma deferre, bellum mouere, & similia: Arma enim clericorum sunt orationes & lachrymæ, & militum Christi est seruire Christo: militum verò seculi seruire seculo, & reprehensibile 23. quæst. 8. & in tantum sunt estimandæ orationes clericorum & ecclesiasticarum personarum, quoad victoriam contra hostes obtinendam, quantum inuasio vel resistentia laicorum: vnde legitur de Mose Exodi 17. cap. & habetur 36. distinct. cap. vlti. quod ipso orante vincebat populus eius, eo autem dimittente manum, vincebatur populus eius. Præcipuum enim est, quod Christus nobiscum pugnet: hinc dicit alibi text. quod sacerdotes suis orationibus dicuntur comedere, delere, & consumere peccata populi, vt in c. ipsi sacerdotes. 1. q. 1. & c. nulli. 3. q. 1. Cum ergo vt plurimum Deus super nos inducat bellum propter peccata nostra, vt notat gloss. & Doct. in c. ad apostolica, de re iud. lib. 6. non mirum si ministri ecclesiæ & milites Christi, qui diurnum officium pariter & nocturnum, laicis dormientibus, & in suis delictijs viuentibus deuotissimè celebrant, vt Deum iratum suis precibus & orationibus placent, seminantes spiritualia, gaudeant suis temporalibus, & tanquã boni vasalli principis pro obsequio collectam in bonis suis non patiantur. Iste enim est populus Dei, electus in sortem beatitudinis, eum secundum Apostolum, de præben. & cap. clericos, 21. distinct. & d. cap. duo, quem si quis affligit, vtriusque testamenti pagina edocente, indubiè ipsum Deum contra se prouocat: ad quem talium offensio pertinet, iuxta illud: Nolite tangere Christos meos: Christos quidem, id est, vnos, de quo verbo commemorat gloss. iuris ciuilibus, in Auth. de non alienam. post princip. in verbo, degeneri, col. 2. & alibi dominus, dijs nõ detrahes, p. Deos sacerdotes intelligens, qui propter ordinis dignitatem Deorum nomine nuncupantur, c. cum ex iniuncto, de hæreti. Hinc etiam notanter & rectè dicit tex. in d. cap. non minus, hæc & similia esse onera laicorum: Accedit præmissis, quod clericis & personis ecclesiasticis diuersa incumbunt onera, in quibus laici non contribuunt, vt est procuratio legato-

rum sedis apostolicae, c. ad audientiam, de praescrip. cum si. quae non immerito felici embolae, vel expeditioni Caesareae, de qua in l. iubemus nullam nauae, & in d. l. neminem. C. de sacrosan. eccle. coparari potest. Item decima beneficiorum imminente necessitate grandi, Clem. si. de dec. Item procuratio debita episcopo ratione visitationis singulis annis fienda; c. cum venerabilis, de censu. & c. cu non liceat, de praescri. Item charitativum subsidium, de quo in c. cum Apostolus, de censu. Item cathedralicum, & alia iura ordinario debita, de quibus in c. conquerente, de offi. ordi. & alia plura, vt annata & similia, quae enumerare fastidiosum est. Praeterea vt impositio aliqua liget & arctet pelliparios, vocatur pelliparij, Clerus autem ad nullum actum deliberativum vocatur: ex quo planè videntur fateri laici, haec onera clerum non tangere: regula quod omnes, de reg. iur. li. 6. Praeterea licet non esset tex. neq; aucto. gl. vel Doct. tamen pro clero est evidens ratio. Certum est enim, quod bona & possessiones ecclesiarum & clericorum non sunt obligata pro oneribus extraordinarijs subeundis: hoc enim nullo iure cautum reperitur: Collecta ergo, tallia, gabella, vel impositio, quae imponitur per sonae ratione rerum seu possessionum, non potest ecclesiae vel clericis per laicos imponi, cum non sint eis subiecti. Imò nulla valet consuetudo in contrarium, vt supra dixi. Quod autem clerici

23 † non sunt subiecti laicis, neq; vnq; fuerint quoad iurisdictionem, sed sint exempti etiam de iure diuino, patet in c. si imperator, & ibi est gl. singularis, 6. dist. & notat Inno. & Doc. in c. 2. de maio. & obe. & Card. in repetitione c. perpeditimus, de sent. excom. & idem Card. in cle. 1. in 3. notabili, & 1. quaest. de offi. ord. post gl. ibidem, & Panor. & canonista in d. ecclesia sanctae Mariae, de consue. Hinc etiam legitur Genes. 4. 7. ultra medium, Subiicit Ioseph omnem terram Aegypti Pharaoni, & cunctos populos eius à nouissimis terminis Aegypti vsque ad extremos fines eius, praeter terram sacerdotum, & c. Et post interuallum subditur, ex eo tempore vsque in praesentem diem in vniuersa terra Aegypti regibus quinta pars soluitur, & factum est quod a iure legem, abfque terra sacerdotali, quae libera ab hac exactio- ne fuit: Imò plus dicitur ibi tex. quod statuta cibaria ex horreis publicis sacerdotibus dabantur: & hoc est, quod vult praesall. l. priuilegia, in fin. & d. non minus, in principi. & 1. Esdra 7. cap. legitur, quod Artaxerxes rex suis ministris praecipit in hunc modum. Omne quod ad ritum Dei caeli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei caeli, ne forte irascatur contra regnum regis & filiorum eius: vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus & leuitis, cantoribus & ianitoribus, gathinasis & ministris domus Dei ius, vt vectigal & tributum & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos: & hinc dicitur in praesal. c. non minus, & in d. c. quanquam,

quod ecclesiae ecclesiasticaeque personae, ac res ipsarum, non solum iure humano, quinimò & diuino, à secularium personarum exactioibus sunt immunes: Sicut ergo collecta † non potest imponi forensi, nõ subdito, vt dicit gl. notabilis in l. rescripto, in §. si. de muner. & hono. quam commendat Doct. & praecipue Sal. in d. l. placet: Ita nec clerico ministro Dei & militi Christi: & hoc constanter asserit Bal. post Bar. in praesal. l. placet: fateor tamen quod ad † tributum & ad alia onera realia, quibus obligata fuerunt possessiones, anteq; venerunt ad ecclesiam vel ministros eius, benè tenentur ecclesiae & clerici: & ita loquitur c. tributum, 1. q. 1. & c. tributum, 23. q. 8. & d. l. de his, & d. l. placet, in ver. canonicam illustrationem: nisi praedia fuerint dedicata pro cimiterio, fundatione, horto, vel manso, vel dote ecclesiae: quia talia ab omni tributo debent esse libera, c. 1. de censu. & per Inno. in d. c. non minus. Praeterea pro iustificatione iuris dicti cleri ponderandum est, quod pia memoria dux Carolus cum dicto clero contrahens, † ex quo contractu valide obligabatur. l. Caesar. ff. de publica. & c. 1. de natura feudi, & ibi Bal. & c. 1. de prob. & ibi Bal. Panor. & Doct. se & successores suos obligauit ad bona ecclesiae collegiata dicti oppidi Brusci- duce hinc non talliandum, vel talliari per alios per mittendum, prout nec etiam communitas ecclesiam vel clericum talliare potest: d. Auth. item nulla communitas, & sic conformiter ad ius commune. Ponderandum etiam est, quod illustrissimus Romanorum rex Maximilianus, anno 79. nouissimè praeterea, tunc dux Brabantiae pro se & successoribus suis, conformado se iuri communi, dicto clero & eorum bonis plenam libertatem & immunitatem indulsit, quod siquidem indultum illustrissimus dominus noster archidux Philippus, exigentibus meritis dicti cleri, qui in eundem dominum nostrum archiducem alternatiua collationis praebendarum dictae ecclesiae transfuisse dicitur in forma qua iacet confirmauit. Plurimum etiam ponderandum est, quod ultra ius commune dicto clero, vt praemittitur, competens, & vltra praetatas obligationes & concessiones, ipse clerus longo tempore fuit in quieta & pacifica possessione dictae libertatis non soluendi tallia, collectam, gabellam, vel impositionem de suis bonis & rebus, in possessione habendi & tenendi penus, in possessione vinum & alia liquida in dicto oppido & foro, ac alibi liberè emendi, ac vinum & alia liquida sine solutione assisae vel gabellae, summam duntaxat 40. florenorum ab aliquo solui solitam soluendo, imponendi, ac reliqua quae ad libertatem pertinent, faciendi. Cum ergo dictus clerus habeat pro se nedum ius diuinum sed etiam ius humanum, nedum canonici cum sed ciuile, & consuetudinem quae est optima legum interpret, d. c. cum dilectus, de consuet. & l. si de interpretatione. ff. de legi. Cumque minimè sint † mutanda, quae obseruationem cer-

tam

tam semper habuerunt: & cum subesse debeat evidens utilitas, vt recedatur ab eo quod diu æquum est, etiam vbi variatio ad placitum fieri potest. l. 2. ff. de constit. princip. & cum hoc casu in sublatione libertatis, de qua est quaestio, euidentè resularet iniquitas, iuri diuino & humano displicens: sequitur declarandum esse & declarari debere, dictum clerum ad soluendum aliquid praeter summam 40. florenorum ab antiquo solui solitam, ratione impositionis, collectae, talliae, vel gabellae, siue id imponatur super vino, siue super cereuisia, siue super rebus deferendis ab extra, per vel ad praefatum clerum: dummodo nõ negociationis causa huiusmodi suas res & bona deferat, vel deferri faciant pro quacumque etiam communi necessitate vel utilitate huiusmodi onera imponantur, astringi nõ posse: nisi primum constet, quod facultates laicorum dicti oppidi ad supportandum huiusmodi onera non sufficiant: & quod tunc huiusmodi collectae impositio iudicatur non per ipsos laicos vel per communitatem, sed per iudicem ecclesiasticum in vim subsidij & doni gratuiti. De iure enim com-

28 muni laicus † deferens aliquid ab extra ad proprium suum vel ad utilitatem suam, non tenetur soluere pedagiũ, gindagiũ vel alias exactiones, vt est tex. in l. vniuersi. C. de vect. & comis. Multo minus ergo clerici ministri Dei & milites Christi, qui ordinationibus laicorum non subsunt, vt praedixi. Licet enim aliqui legistae in d. l. ad instructionem, teneant ecclesiam teneri ad necessarium constructionem vel refectum murorum, vt Iaco. Butriga. Sali. & Pau. de Cast. Tamè idem Bald. Paul. de Cast. & alij ibidem fatentur, quod impositio & compulsio hoc casu facienda est per iudicem ecclesiasticum, iuxta tenorem dicti c. non minus: & si benè ponderentur text. iuris ciuilis & canonici, nullo iure probatur, ecclesiam ad hoc teneri. Imò contrarium, vt supra deduxi, nisi forte in subsidium & modo quo supra: & hanc partem tenent famosiore Doct. vtriusque iuris, & vtriusque iuris glossatores Accursius, & Io. Teuth. Bar. Guil. de Cuneo, Io. An. Pan. & alij plures: & licet d. l. ad instructionem, non tam vi legis, quae rationis naturalis, ecclesiam & clericos astringeret ad instructionem pontium & viarum, ac ad illa quae pietatem concernunt: tamen, vt inquit Guil. de Cuneo in d. l. neminem, & Io. Andr. in d. c. non minus, ex hoc non valide arguitur, ecclesiam & clericos teneri ad ea, quae concernunt publicam utilitatem, & ad refectum murorum ciuitatis, vel ad superindictum: cum ex separatis non fiat illatio. l. neque; natales. C. de proba. & l. non hoc. C. vnde cognati. Cum ergo indubio † tenenda sit opinio quae fauet religioni, ar. l. sunt personae. ff. de rel. & sumpti. fune. & c. si. de re iudic. & fauorabiliore sunt rei quae actores, iuribus vulgar. non est ab hac opinione in iudicando recedendum, iuxta famosam doctrinam Iac. Butrigarij in l. 1. c. qui pro sua iurif-

ditione, vbi dicit in iudicando ab opinione gl. non esse recedendum, quando habet vnũ famosum Doc. post se, vt dicit Bal. in l. cum hereditas, C. depo. quae auctoritas gl. omnes alias tollit auctoritates: In casu autem presenti cum glossatoribus concordant plures vtriusque iuris famosissimi Doct. vt dixi. Nec obstat praemissis ordinatio facta per bonae memoriae ducem Philippum, in qua inter alia dicitur, quod de caetero bona venientia ad ecclesiam vel pia loca, manebunt obligata ad eadem onera, ad quae erant obligata anteq; venirent ad ecclesiam: Quia respondeo tripliciter. Primò, quod quatenus dicta ordinatio hoc modo intelligatur, & non vltra extendatur, contentus est dictus clerus subire onera realia, quae incumbant rei vel possessioni, anteq; ad ecclesiam peruenit: sed, vt supra dixi, nullo iure cautum reperitur, quod bona existunt pro oneribus futuris extraordinarijs obligata: & personis clericorum vel ecclesiasticarum personarum, tanquam non subditis, per laicos onera imponi nõ possunt, vt praemissi: quare non obstat. Secundò respondeo & dico, quod impetratio † dictae concessionis dicto clero praedicare non potest, ex quo ad supplicationem partis clero inaudito emanauit, per iura generalia. Respondeo & tertio, quod huiusmodi concessio aliter intellecta, tanquam manifestè libertati ecclesiasticae sibi iure diuino & humano competenti, vt praemittitur, contraria & praediciabilis, non valet: sed est cassa & irrita ex defectu potestatis, Auth. cassa & irrita, C. de sacrosanct. eccles. & in corpore vnde sumitur: & talia statuta condentes incurrunt poenas & censuras, de quibus in d. Authen. cassa, & in c. nouerint, & in c. graue, de senten. excom. Nec obstat etiam praemissis c. 2. de immun. ecclesia, quia ad illum tex. dantur plures intellectus, † & sic ex illo textu valide arguuntari non potest, iuxta doctrinam Bartoli in l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs, & quia ad illum textum & ad omnia iura, quae in contrarium allegari possent, plenè respondet Panor. in d. c. non minus, & in consi. suo 3. superuacuum duxi circa hoc instare. Superuacuis enim laborat impendij, qui solem facibus certat adiuuare. 6. q. 1. c. si omnia, cum vulga. Ex quibus omnibus concludo, faciendum esse, vt dixi.

CONSILIVM XXXI.

SVMARIA.

- 1 Ius ex facto oritur.
- 2 Disputare de factis Dei, Pontificis & Imperatoris, an liceat.
- 3 Princeps ex conuentione cum subditis in iura obligatur.
- 4 Deus etiam ex pacto obligatur.
- 5 Pacta & contractus sunt iuris gentium.
- 6 Subditi bodie non sunt seruis comparandi.

- 7 Clausula subsequens ad omnia precedentia referitur.
 8 Media declaratur per extrema, & e contra.
 9 Verba in praefationibus posita, in sequentibus repetita censentur.
 10 Verba sequentia intelligi debent secundum qualitatem verborum precedentium.
 11 Mens disponentis quomodo coniecturari debeat.
 12 Similitudo est rerum differentium eade qualitas.
 13 Vis copulativa dictionis qua sit.
 14 Dicitio Similiter quid operetur.
 15 Dicitio, Hoc amplius, cuius effectus sit.
 16 Fieri solitum id dicitur, quod nouissimis annis factum fuit.
 17 Pater luxuriose viuens tempore mortis filiam meretricem ex heredare non potest.
 18 In stipulationibus & pactis status & dispositio rerum praesentium inspicitur.
 19 Vbi eadem est ratio, ibi etiam eadem iuris dispositio esse debet.
 20 Ratio disponentem mouens ad extensionem etiam dispositionis adduci potest.
 21 Priuilegium ad casum non expressum extenditur, quando ex mente priuilegiantis comprehenditur potest.
 22 Constitutio panalis ex identitate rationis extenditur.
 23 Priuilegium quando amittitur.
 24 Quilibet rei sua moderator & arbiter. Fallit, &c.
 25 Princeps solutus est legibus merè positus.
 26 Priuilegium subditis concessum sine iusta causa princeps renouare nequit.
 27 Reseruat in praedictum pacti per eum prius iurari, nihil operatur.
 28 Relatio accessoria ad principale quando non admittatur.
 29 Non id quod factum est, sed quod fieri debuit, inspicitur.
 30 Non attenditur quod non ordinari & communitate sit.

Via iuris allegatio incongrue ponitur, serie facti non praemissa, cum ius ex facto oriatur. l. si ex plagis. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. & l. inter causas. §. damna. ff. manda. & l. obligantur. §. ex facto. ff. de actio. & oblig. cum alijs vulgari. praemittendum est factum, super quo consilium petitur, quod tale est. Inter ceteros articulos iocundi introitus illustrissimi domini archiducis Philippi, iuratos per eum, habetur seu continetur articulus subsequens: *Item dat wy goede mannen van onsen Brabant (che raide set ten sullen, om een raide: camer van onsen wegen te houdene ter plaesen daer wy binnen vooreuen lande residentie doen zullen: En de offi ons gebuerde dair buyzen te wesen zoe zullen wy die ordonnen te houden binnen onsen voirs lande tot eender grieffelicke plaetse die welcke volcommen machi hebben sullen eenen yegelijcken te ontcomeren van onse wegen. Ende dat desgelijck onser ekenoamer gehouden zal worden zoe dat*

tot noch toe gheueest heeft: de cuius clausula posteriori parte incipiente, ende dat desgelijck, &c. id est, item quod nos bonos viros consilij Brabantiae statuemus, qui cameram consilij nostro nomine teneant in loco, quo nos in nostra praedicta patria residentiam tenebimus. Et si contingat nos extra eam esse: mandabimus eam teneri, in nostra praedicta patria in loco aliquo idoneo, qui plenam habeant potestate vnum quemque absoluendi nostro nomine. Et quod similiter nostra camera computus tenebitur, sicut haecenus factum est. De cuius clausula posteriori parte incipiente, & quod similiter, &c. Quaritur, & ab aliquibus reuocatur in dubium. An illius clausula praetextu dictus dominus archidux obligetur & teneatur reuocare translationem collegij camerae computorum Brabantiae nunc existentis Mechliniae, & sic extra patriam Brabantiae, ad aliquem locum congruum infra ducatum Brabantiae: vel an dictus dominus archidux poterit aut possit de ea prohibito disponere. Dubium mouet: quia collegium istud aliquando, vt puta tempore institutionis eiusdem, quae facta fuit tempore felicis recordationis quondam boni ducis Philippi, residentiam suam habuit in patria Brabantiae: Aliquo vero tempore residentiam suam habuit Mechliniae, videlicet tempore parliamenti, de post autem tempore iocundi ingressus dicti illustrissimi domini archiducis in Brabantia & antea, residentia eiusdem collegij longo tempore fuit in ducatu Brabantiae. Dubitatur ergo, cum varie residentia dicti collegij fuerit obseruata, quod tempus, vel cuius temporis obseruantia inspicere debeat, aut de quo, vel qua princeps promittendo subditis suis Brabantiae, quod camera computorum seruabitur sicut vsque nunc seruata fuit, verisimiliter cogitauit, vel cogitasse censi debeat. In quo dubio praemitto primo, quod ea quae dicturus sum, non dico in modum diffinitionis, decisionis, vel conclusionis: sed duntaxat per modum collationis pro notitia veritatis: quemadmodum in simili protestatur Ioan. And. in proemio Clem. in sua gl. magna, super verbo, de cetero. in fine. Secundo praemitto, quod illustrissimus princeps noster, qui est cultor, zelator, & fons iustitiae, ac conseruator veritatis, dedignari non debet pro inuestiganda veritate, vt de factis suis & indultis per eum ad importunam sollicitationem impetrantium, per quam saepe non concedenda conceduntur. l. i. Cod. de petit. honor. sublata, libr. decimo, & capit. fin. de rescript. libr. 6. cum similibus. disputetur, maxime, quando disputatur non de eius potentia, sed de eius voluntate vel scientia, cum etiam de gestis omnipotentis Dei per Theologos & in sacra pagina magistris, & de gestis summi pontificis, qui vices Dei gerit in terris, Clem. Romani, de iure iurand. cum similibus, indies disputetur, summo pontifice

tifici id admittere & non aegre ferente, c. si quado, de rescri. vbi sic inquit, si quando frat. dirigimus scripta nostra, quae animum tuum exasperare videntur, turbari non debes: sed mandatum nostrum reuerenter adimpleas, vel causam rationabile quare adimplere non possis, nobis fideliter rescribas. patienter enim sustinebimus, si non feceris, quod praua nobis fuit intimatione suggestu: quod etiam comprobant no. per Lau. & Arch. in c. si quis suadente diabolo in §. qui aut. 17. q. 4. & no. per Abbatē antiquū, & Io. An. in c. a nobis 2. de sen. excō. & no. p. Bal. in l. i. in prin. ff. de const. princip. & no. per Card. Florentinū in cons. suo 143. incip. post hoc consiliū. cū plurib. alijs, quae omitto. Quibus praemissis: videtur breuiter, omissis superfluis, sub correctione cuiuscunque melius sentientis, aut praegnantiores rationes in medium adducendis dicendum: quod illustrissimus dominus noster Archidux dictum collegium ad Mechliniam, & sic extra patriam Brabantiae transferre non debuit, sine consensu subditorum suorum patriae Brabantiae. quod deducitur iuribus, motiuis, & rationibus infra scriptis. Primo sic. Certi & notissimi iuris est, quod princeps tenetur obligatur ex contractu, pacto, & conuentione inuito vel inita cum suis subditis, vel extraneis: textus est in cap. 1. de natura feudi, in vlt. feudo. & ibi Bald. & in c. de probat. & ibi Bald. Panorm. & Doct. & in l. Caesar. ff. de publica. & in l. penul. C. de dona. inter virum & vxor. & volunt. Cyn. Paul. de Cast. & Doct. in l. digna vox. C. de legi. Nec mirum, quia Deus tenetur rex regum & dominus dominantium obligatur ex pacto, secundum Bald. in l. ff. de pac. Hinc dicit Bal. vnum terribile verbum in l. princeps. ff. de legi. quod si princeps non seruauerit pacta, licet fuerit omnium praesul, fiet omnium exul: & idem repetit ipse Bald. in l. 2. C. de serui. & aqua. Et ratio praemissorum est, quia pacta & contractus sunt de iure gentium. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. cum similib. Ius autem gentium quemlibet obligat, quem ratio naturalis non sensualitas regit, iuribus vulgaribus: & est istud adeo verum, quod si princeps litem sine questione nem habeat cum aliquo priuato, debet lis illa legibus & consuetudinibus terminari. l. item veniunt. §. pridie. ff. de peti. haredi. cum similib. pro quo vltra praemissa superius adducta adduco glo. in Authen. de defensi. c. i. in verbo, iurisdictione, in fin. collat. 2. quae loquitur de pace Constantiae, quam imperator Federicus 2. fecit cum ciuitatibus Lombardiae sibi subiectis, dicens capitula illius pacis esse seruanda per successores illius, & non violanda: & hoc refert & sequitur Paul. de Cast. in d. l. digna vox, dicens hoc valde notandum pro terris subiectis ecclesiae Romanae, sicuti est Bononia, Cecilia, & similes. Nam si Papa faciat pacem cum eis, tenebitur ipse & eius successores eam obseruare, nec possit eam rumpere, etiam de plenitudine po-

testatis, secundum eum. & idem in substantia vult Bald. licet Paul. de eo mentionem non faciat, in d. cap. 1. in primo notabili, de probatio. Nec obstat si dicatur, quod non valent pacta inter seruum & dominum, vt C. de transact. l. interpositas: ergo nec inter subditum & superiorem. Nam non valet consequentia secundum Bald. vbi supra: & ratio est, quia subditi tenentur aequiparantur seruis: hoc pro stabili fundamento praesupposito, subsumitur modò sic: dominus archidux in praetexto iocundi aduentus articulo subditis suis patriae Brabantiae promisit & addixit, ac cum eis pepigit, quod dicta camera computorum obseruabitur in patria Brabantiae: ergo non potuit eam transferre contra pactum, quod erat probandum: Veritas istius minoris, in qua pendet lex & propheta, deducitur pluribus modis. Primo enim colligitur veritas istius minoris aperte ex verbis praetextae clausulae, *Ende dat desgelijck*, id est, & quod similiter, &c. relatione facta ad precedentia, contenta in eodem articulo: quae quidem relatio de iure fieri debet, maxime, quando in clausula posteriori est verbum, de se relationem, repetitionem, vel iterationem praecedentium importans, vt hic reperitur verbum, *desgelijck*, id est, similiter, de quo latius infra. Natura enim clausulae subsequenter est, vt ad omnia precedentia referatur, si modo ad ea referri possit salua ratione recti sermonis, & seclusa absurditate, cap. olim, de rescrip. cap. 2. requirit, & ibi Doct. canonista, de appell. l. 1. G. de libe. prae. & l. talis scriptura. ff. de legat. 1. & ibi legista: tangunt plenè nouissimi canonista Felin. & alij in cap. causam quae, de rescript. cum in finitibus similibus: Per media tenentur declarantur extrema, & per extrema declarantur media, & per vnum extremum declaratur aliud extremum: vt voluit notabiliter Bald. in d. c. 2. requirit, allegans not. in l. semper, in stipulationibus. ff. de reg. iur. & in l. triticum. ff. de verbo. oblig. Cum igitur dicatur in precedentibus immediatè praetextam clausulam, de qua quaestio, *Soe sullen wy die ordonnen te houden binnen onsen voirs lande tot eender grieffelicke plaetse*, id est, mandabimus eam teneri, in nostra praedicta patria in loco aliquo idoneo, &c. subsequenterque & copulatiuè ponatur clausula, de qua est quaestio, *Ende dat desgelijck onse velenoamer gehouden zal worden*, id est, & quod similiter camera computus nostri tenebitur, &c. Sequitur necessariò & euidenter, hanc residentiam teneri deesse in ducatu Brabantiae, & per consequens eam non fuisse aut esse ad extera patriam deferendam: repetita tenentur intelliguntur in sequentibus ea, quae in praefationibus posita sunt, l. Titia, §. 1. ff. de verbor. obligat. & §. praeterea, in fin. Instit. de inutil. stipula. cum in finitibus similibus. Et maxime ponderanda est in casu praemisso, conuexitas dictorum duorum articulorum, quae operatur extensionem qualitatis

tatis de vno articulo ad alium, præallegato c. 2. requiris, iuncta l. quæ religioſis adhærent religioſa ſunt. ff. de rei vendica. cum ſimilibus. Verba ¶ enim ſequentia intelligi debent ſecundum qualitatem verborum præcedentium, argum. c. ſedes, de reſcript. & l. ſin. §. cui dulcia. ff. de vino triti. oleo quæ lega. & voluit Panormita, in c. quia clerici, de iure patro. & benè facit text. nota. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi numerus numerorum. ff. de legat. 1. vbi habetur, quomodo coniecturari debet mens ¶ diſponentis, quando verba non ſunt omnino clara. Nam hoc debet fieri ex præcedentibus & ſequentibus & ex alijs coniecturis, de quibus ibi: benè etiam facit pro prædictis, text. ſingularis in l. ſin. ff. de hæredi. inſtit. cum ibi not. per Bald. & Doct. cum alijs vulgaribus. Et propterea benè dixit Panormit. in cap. ex multa, de voto, quod conſideranda eſt præcedens cuiuſque diſpoſitionis qualitas: ponderandum eſt etiam in propoſito hoc complexum, *ende dat deſſelycx*, id eſt, & quod ſimiliter, in quo reperitur hæc copula, & hæc diſtio relatiua repetitiua qualitatis, *deſſelycx*, id eſt, ſimiliter, quæ in latino importat idem quod diſtio, ſimiliter: per quod expreſſè datur intelligi, quod ſubſequens clauſula coniungitur præcedenti ſub eadem qualitate, argumento ſumpto à diſtinctione ſimilitudinis ad ipſum diſtinctum, quod eſt validum in iure, l. 1. cum ibi nota. ff. de dolo, cum ſimilib. Eſt enim ſimilitudo ¶ rerum diſferentium eadem qualitas, vt inquit Ariſtoteles, & commemorat Bald. in l. 1. c. quæ ſit long. conſue. & Ioan. And. in cap. non poteſt, de præben. lib. 6. in nouella, & Panormit. in cap. innotuit, vbi eſt bonus text. de elec. Illa ¶ enim, vt Grammatici volunt, eſt venuſtas, viſ, & vtilitas coniunctionis copulatiuæ, vt in diſpoſitionibus poſterioſententiam priori annectat, eamque ex præcedentibus qualiſicet, & ad eundem trahat intellectum: pro quo allego bonum text. in l. ſeiz. §. Caio, cum ibi not. per Bartol. & Doct. ff. de fundo inſtruct. & glo. notabilem in l. ſi ſic, in princip. ff. quemad. ſeruit. amit. & bonum text. cum ſua glo. in l. ſi ex alio, in fine. Cod. quod cum eo: vbi propter diſtinctionem, ſimiliter, ¶ poſtquam in text. glo. dicit, eandem eſſe diſpoſitionem in caſu illo, quæ eſt in caſu præcedenti, de quo etiam per Bald. in l. Gallus, in §. ſed & ſi à parente. ff. de liber. & poſthum. circa ſin. aliàs enim non eſſet diſtinctione inter coniunctiuam & diſiunctiuam, quod eſt falſum. l. ſi is qui ducenta. §. vtrum, cum ibi not. per Bart. & Doct. ff. de rebus dub. & c. 2. & ca. inter cæteras, de reſcrip. Si ergo id operatur ſola coniunctio copulatiua, iuribus ſuprà allegatis, multo fortius hoc idem operatur complexum ex copula & diſtinctione relatiua ſeu repetitiua qualitatis, vt eſt diſtio ſimiliter. Nam clarum eſt, quod vbi-
cunque ex natura diſtinctionis repetitiuæ, vt eſt diſtio, hoc amplius, ¶ & ſimiles, de quibus per

Bartol. Paul. de Caſt. & alioſ in l. legata inutiliter. ff. de legat. 1. intelligi poteſt facta repetitio præcedentium, diſtat ius, talem repetitionem intelligi debere in eadem qualitate, vt voluit expreſſè Bartol. in l. ſi ita ſtipulatus, in §. Gryſogonus, in verbo, venio ad verſi. ſequens ſtipulatio, ff. de verborum obligat. cum quo ſingulariter ibidem tranſeunt Paul. de Caſt. Angel. Alex. & alij: & eſt bonus text. in l. in repetendis. ff. de legat. 3. quod procedit, ſiue talis diſpoſitio concernat vltimas voluntates, de quibus in d. l. in repetendis, cum ſimilibus, ſiue concernat pacta, ſiue contractus: de quibus in d. §. Gryſogonus, argumento præallega. §. præterea, circa ſin. Inſtitu. de inutil. ſtipula. Deducitur etiam veritas iſtius minoris ex alio præſuppoſito, etiam quod in dicto articulo iocundi introitus non eſſet illa diſtio repetitiua qualitatis, *deſſelycx*, ſimiliter haberentur hæc verba: *Ende dat onſe reken camere gehouden zal worden zoe dat tot noch toe gewelt heeft*, id eſt, & quod noſtra camera computus tenebitur, ſicut hæcenus obſeruatum eſt, & hoc tali medio: nam quando aliquod variè factum & obſeruatum eſt, tunc ſi hoc fieri iubeatur, vel in contractum deducatur, vt fiat ſicut & quemadmodum ſolitum eſt fieri, cenſetur conuentum, vt fiat eo modo quo poſteriori & nouiſſimo tempore factum & obſeruatum eſt. quia in præmiſſo caſu nouiſſimum tempus ſpectandum eſt, textus eſt ſingularis & peculiaris in leg. Mela. §. primo. ff. de aliment. & ciba. lega. vbi dicit textus, quod ſi quis in teſtamento ſuo iubeat præſtari alimenta poſt mortem ſuam Titio, prout & quemadmodum ipſe viuus præſtabat, & reuera aliter & aliter alimenta fuerint præſtata in vita, vt aliquibus annis decem, aliquibus annis plus, & aliquibus annis minus: Si oriatur quaſtio, quomodo poſt mortem ſint præſtanda alimenta, decedit ſingulariter ille text. quod erant præſtanda in ea quantitate, in qua nouiſſimis annis ante mortem teſtatoris præſtata fuerunt: & ſic decedit text. ille, quod id ¶ dicitur ſolitum fieri, quod nouiſſimis annis factum fuit, non habito aliquo reſpectu ad præteritum tempus: Hinc per illum textum decedit ſingulariter Bald. in l. binos, circa ſinem. Cod. de adioca. diuerſo. iudic. quod ſi aliquando Doctori legenti datum ſit ſtipendium ducentorum aureorum, & depoſt aliquibus annis alteri Doctori legenti, eandem lectionem dati ſint ducenti & quinquaginta aurei, ſi expoſt vacante eadem lectione conferatur illa Titio cum ſtipendio ſolito, ſine aliqua ampliori expreſſione, dicit ipſe, quod iſte Titius habebit ſalarium, quod nouiſſimis annis præſtitum fuit, non habito reſpectu quid prius præſtitum fuit, per diſt. leg. Mela. §. primo, pro quo dicto Bald. benè facit text. licet ipſe non alleget, & ibi notatur per eundem Bald. in l. ſi mater, iuncta gloſſ. quæ etiam allegat diſt. l. Mela. §. 1. C. ne

C. ne de ſtatu defuncto. facit etiam text. in l. ſi quis ante. ff. de acquiren. poſſeſſ. & hoc dictum Bald. tanquam ſingulare ſequitur Alexand. de Imola, in d. l. Mela. §. 1. hinc etiam per eundem text. dixit idem Bal. ſingulariter in l. ſi filia, C. de offic. teſtamen. quod licet pater ¶ poſſet ex hæredare filiam ſuam meretricem, quando non diſtulit eam nubere vſque vigefimum quintum annum, ſi tamen pater etiam tempore mortis luxurioſè vixit, ſi tamen tempore mortis & tempore exhæredationis ad frugem melioris vitæ redactus ſit, valebit exhæredatio filia: quia conſiderabitur tæpus præſens & nouiſſimum, allegans d. l. Mela. §. 1. & hoc dictum ſequitur ibi Angelus allegans pro hoc l. imperialis. §. 1. Cod. de nupt. & poſſet non incongruè adduci text. in c. ferrum, §. o. diſtinct. Modò ad propoſitum, ſi inſpici debeat nouiſſimum tempus, & iudicari illud ſolitum fieri quod tempore nouiſſimo factum eſt, vt ſuprà deductum eſt, ſequitur, quod in caſu propoſito cum reſidentia dicti collegij variata fuit & variè obſeruata, quod inſpici debet nouiſſimū tempus, & quod princeps in articulo iocundi aduentus promittès, quod illa obſeruabitur quemadmodū vſq; nunc obſeruata fuit, intellexit & intellexiſſe cenſeri debeat obſeruantia quæ fuit tempore promiſſionis per eum factæ, quod erat probandum: pro iſto etiā facti l. ſi ſtipulatus. §. cū ſtipulamur, & l. cum ſtipulamur. ff. de verb. obl. quib. iuribus probatur, quod in ſtipulationibus & pactis, ſtatuſ & diſpoſitio eorū quæ deducuntur in cōuentione reſpicitur, put. eſt de præſenti, non put. fuit de præterito, aut prout erit de futuro: & maxime hoc militat, quod additur diſtio, quæ ex ſignificato notoriè reſertur ad tempus præſens, vt in caſu noſtro hæc verba poſita in dicto articulo iocundi aduētus, *tot noch toe, &c.*

19 Deducitur etiam iſtud ex alio ſic, vbi ¶ eſt eadem ratio, ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio, l. illud. ff. ad l. Aquil. & l. à Titio. ff. de verbo. obl. cum inſinitis ſimilibus: ſed illa ratio quæ mouet principem ad diſponendum de reſidentia concilij Brabantia: in prouincia Brabantia, militat in diſpoſitione reſidentia: dictæ camera: computorum: ergo quoad eam eadem debet eſſe iuris diſpoſitio: minor probatur, quia principalis ratio quæ principem mouere potuit ad diſponendum de reſidentia camera: concilij, veriſimiliter fuit, ne ſubditi in ius traherentur extra prouinciam, l. omnes, in prin. C. de epiſ. & cler. cum ſim. quæ etiā militat in caſu propoſito: ergo & c. Colligitur aut hæc ratio ex præſumpta intentione, & mente principis diſponentis, vt ſtatim dicam. Modò ſic eſt, quod quando ratio ¶ mouens diſponentem, rationabiliter coniecturari poteſt, ¶

& alia prima facie non occurrit, tunc illa cenſetur vnica, & licet eam pro motiuo adducere, & ex illa arguere, etiam ad extenſionem diſpoſitionis: ita notabiliter voluit Cy. in l. non dubium, C. de leg. reſert & ſequitur dom. Panor. in c. ad audientiam, de dec. & in d. c. ſecundò requiris, & Salic. in l. 2. C. de noxa. acti. & Ioan. de Imola, in l. ſi verò. §. de viro. ff. ſolut. matrim. & Doct. in inſinitis alijs paſſibus: & eſt glo. ſingularis & ibi Bald. in l. quamuis, C. de fideicom. facit ad prædicta illa notabilis theoria, quæ habet, quod de iure, priuilegium ¶ extenditur ad caſum non expreſſum, quando ex mente priuilegiantis ille caſus poteſt comprehendī: iſta eſt gl. notabilis in l. miles. ff. de re iudic. quam ibidem ſequitur Bar. & Panor. in c. 1. de cler. egro. optimè etiā ad propoſitum faciunt notata per Hoſti. Panor. & alios Doct. canoniſtas in c. ſanè, de celebra. miſſa.

22 Hinc etiam videmus, quod conſtitutio ¶ pœnalis extenditur ex identitate rationis, vt eſt gl. reputata ſingularis in c. 1. in verbo, Italia, de tem. ordin. libro 6. voluit Barto. in d. l. non dubium, C. de legibus, & dominus Panor. & Doct. in c. ſi. de reſcript. & eſt bonus text. in l. 2. in §. quod ſi penitus egenis, & in §. quid ſi curatores. ff. ad Tertul. & in c. ſi poſtquā, cum ſua notabili gl. de elect. lib. 6. cum inſinitis ſimil. Confirmatur etiam iſtud tali medio, certum eſt, quod priuilegium ¶ amittitur per non vſum, per contrarium vſum, & per abuſum, & maxime per contrauentionem ipſius priuilegiati: vt voluit notabiliter Inno. in c. accidentib. de priuil. & probatur in c. cū acceſſiſſent, de conſtit. & ibi etiā notatur per Bal. & alios. Sed nõ eſt veriſimile, principē qui ſe gerere debet, vt bonū decet patrem familiās, cū data ſit ſibi poteſtas, pcedendū ex vera æquitate & non ex affectione ſpeciali (vt notat Pano. poſt beatū Thomam in c. de multa, de præb. & reſert idem Panor. in c. quæ in eccleſiarum, de conſtit.) ſe & ſuos ſubditos velle priuare priuilegio ſibi & patriæ ſuæ Brabantia: à diuis Romanorum imperatoribus, de non poſſe vocari extra patriam, pridem per auream Bullam conſeſſo & indulgento: tot laboribus vigiliſque & ſumptibus à prædeceſſoribus ſuis dictæ patriæ Brabantia: daci-
bus quaſito, quod tamen fieret, ſi paſſim Brabantini vocari poſſent ad Mechliniam, & ſic extra patriam Brabantia: per præſidentem & dominos dictæ camera: computorum, quibus illa facultas vocandi & in ius trahendi cōpetit. Sequitur ergo, principē etiam ceſſante omni pacto non debere velle reſidentiam præſtati collegij cū tam enormi iudicio ſuo & ſubditorū ſuorum transferre. Siue igitur fiat relatio præſtati clauſulæ ad præcedentia, ſiue cōſideretur vis eiusdem per ſe, ſemper reſultat, principem non debuiffe dictum collegium extra patriam Brabantia: transferre.

Non obſtat ſi præmiſſis obijciatur, quod qui libet ¶ in re ſua eſt moderator & arbiter, l. in re mandata,

mandata, C. manda. cum sim. quia dispositio illius l. procedit, ubi quis per pactum se non obligavit ad contrarium, in casu in quo se obligare posset: quia tunc cum conventio illa transeat in vim contractus, seruanda est: Maximè quando interuenerit iuramentum, sicut dicitur de statuto vel priuilegio transeunte in vim contractus, quod seruandum est omnino, ut vult notabiliter Bart. in l. omnes populi, in 3. quæst. principali, in versic. & circa prædicta subijcio vnam quæstionem ad intelligentiam ipsorum, Statuto cauetur & c. ff. de iust. & iure: cuius dictum referunt & sequuntur Panor. & alij in ca. nouit, de iudi. Nec etiam obstat si dicatur, quod princeps 25 ¶ legibus solutus est, d. l. digna vox: quia benè verū est, principem esse solutum legibus merè posituius, sed non est solutus lege diuina, naturali, vel iure gentium: vnde obligatur ex suo pacto & contractu, sicut quilibet alius: vt supra latè satis deducit. Non obstat etiam si dicatur, 26 quod princeps ¶ potest priuilegium subdito suo concessum reuocare, ca. veniens, de præscri. cum similib. quia benè verum est, quod de plenitudine potestatis princeps potest reuocare priuilegium subditis concessum, licet esset ius acquisitum, vt probat argumentum: sed ordinaria potestate non potest hoc facere sine iusta causa: vt vult Pau. de Cast. in d. l. digna vox, & Io. Fa. in §. sed naturalia, Inst. de iure nat. gen. & ciu. & licet ita sit, tamen istud argumentum nihil facit ad propositū, quia non sumus in casu priuilegij, sed in casu contractus vel pacti initi per principem cum subditis: qui cōtractus omnino seruandus est, nec potest princeps contrauenire etiam de plenitudine potestatis, vt supra deducit. Non obstat etiam motiuum quod adducitur ab aliquibus, asserentib. principem in cōmissionibus datis illis de prædicto collegio, sibi referuasse liberam dispositionem & potestatem quoad translationē dicti collegij: Quia responderetur breuiter, concessio sine præiudicio, quod 27 ita esset: tamen princeps ¶ reseruauit talem in præiudicium pacti per eum prius iurati facere non potuit, per superius adducta: Ex separatis enim nunq̄ sit efficax illatio, l. neq; natales, C. de prob. & l. non hoc, C. vnde cog. Nec admit 28 titur relatio ¶ accessorij ad principalia, quoties talis relatio inducit contrarietate in illa dispositione principali, vel quotiens illa dispositio principalis per hoc irritaretur, l. si qs à filio, in princ. & l. seruo alieno, in §. si ab impubere. ff. de leg. 1. & l. si ff. de fideicom. liber. & l. cum vulga. ff. de do. prælega. & notatur plenè per Bart. & Doct. in d. l. talis scriptura, & per canonistas in d. c. secundò requiris. Nec est verisimile, quod illustrissimus princeps noster prædictum priuilegium de non posse vocari extra patriam, tam à diuis Romanorum imperatoribus, quam per ipsum met concessum, & per pactum iuratum, voluerit illic reuocare & sese corrigere, eū tam gran-

di præiudicio sui & subditorum suorum, argu. l. nam ad ea, cum ibi not. per gl. & Doct. ff. de condit. & demon. ubi hoc benè probatur. Non obstat etiam si dicatur, quod princeps dictum collegium aliquando extra patriā Brabantie transtulerit, ergo & nunc hoc idē facere posset. Quia 29 responderetur multis modis. Primò, quia ¶ non id quod factum est, sed quod iure & æquitate suadentibus fieri debuit, intuentum est, cum causam, de elect. & l. sed licet, ff. de offic. præsid. cum similib. vel admissio non tamen cōcesso, quod hoc validè per prius factum sit, quia tamen id extraordinariè contigit, existente ibidem parlamento, & pauco ¶ tempore durauit, non est ponderandum, sed inspiciendum erit, quod ordinariè & magis communiter factum est: text. est valde pulcher in l. Seya, in §. medico, cum ibi not. per Bar. ff. de aur. lega. & in l. precia rerum, in si. ff. ad leg. Falcidi. ubi charistia quæ modico tempore durauit non attenditur in p̄batione valoris rei. Præterea dictum pactum iuratum tollit contrarium, alia enim ratio reformat pactum, vt dicit eleganter tex. in præalleg. l. interpositas, Co. de transactio. & etiam quia variè residentia dicti collegij obseruata fuit, inspicere debet nouissimum tempus, & censetur princeps in articulo iocundi aduentus promittens cum iuramento, quod illa obseruaretur quemadmodum vsque nunc obseruata fuit, intellexisse de obseruantia, quæ fuit tempore promissionis per eum factæ: per di. l. Mela. §. 1. & alia iura supra allegata, quæ hoc optimè probant. Ex quibus omnibus videtur mihi subscripto, illustrissimum dominum Archiducem benè, & vt principē decet, facturum, si huiusmodi cameram seu collegium de Mechlinia ad aliquem locum aptum, commodosum, & idoneum, ducatus Brabantie reuocauerit: iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM XXXII.

S V M M A R I A.

- 1 Ab initio posterior formari consuevit euentu.
- 2 Interdictum an poni possit ob non solutionem debiti pecuniarij.
- 3 Contumax non est, qui comparere non tenetur.
- 4 Actor forum rei sequi tenetur, non e contra.
- 5 Interdictum quid operetur.
- 6 Qua contraria sunt, pro infestis habentur.
- 7 Mandatum penale inducit iustum metum.
- 8 Papa quando non obtemperandum.
- 9 Via minus periculosa in dubio eligenda est.

Super dubio mihi transmissio, licet multa dici possent: Sub correctio- ne melius & rectius sentietis, omnis breuitatis gratia allegationib. q̄ hincinde

hincinde fieri possent, dico conclusiue, quod in- terdictum in oppido Middelburgensi vel distri- ctu eiusdem in casu non occurrente poni non potuit: tum quia si initium ¶ inspicimus, à quo posterior formari consuevit euentus. l. vnica. C. de impo. lucrati. descript. lib. 10. causa vocatio- nis in ius fuit debitum pecuniarium, ¶ ob cuius non solutionem interdictum poni non potest: imò si ponatur, est ipso iure nullum, & non ser- uandum, etiam si debitor in euentum quo non solueret in termino statuto, in suppositionem interdicti consentiisset: esto etiam, quod iura- mentum interuenisset, nisi in his autoritate san- ctissimi domini nostri Papæ specialiter & ex- pressè interuenisset, de qua per literas patentes 5 eiusdem appareret, quæ omnia cessant in casu præfenti: de isto est tex. expressus in extrauagan- ti, prouidè attendentes, sub tit. de sent. excom. suspen. & interdic. quæ est Bonifacij octauj, post æditionem Sexti emanata, & sic hodie allegabi- lis iuxta decisionem gl. fin. in verbo, voluimus, in proemio Sexti, quam cōmendat & sequun- tur omnes Docti. nemine discrepante: de qua quidem extrauaganti commemorat & valde eam commendat dominus Panor. post Io. And. in c. cum in partibus, de verbor. signi. & Ang. de Clauasio in sua summa super verbo, interdictū, & dominus Cosmas in sua gl. super constitutio- ne, quoniam ex indiscreta, ædita in concilio Ba- siliensi, de interdic. indifferenter non ponet. & habetur per Io. An. in c. quæsiuit, de his quæ si- unt à maio. par. ca. & per eundem Io. An. & Do- mi. in c. præfenti, de sent. excom. lib. 6. & per do. Fel. in c. sanè, 2. de offi. dele. Si aut̄ inspicimus contumaciam subsequendam in non comparèdo, etiā nō potest ob hoc poni interdictū: tum quia 3 non ¶ est contumax, qui cōparere non tenetur, maximè quando notorium est, citantem iuridic- tionem in citatum non habere. l. non videtur, cum sua glo. ff. de iud. & cle. pastoralis. §. Pisana, cū sua gl. de re iud. & gl. in c. veniens, de accu. & in c. si episcopus. 3. q. 2. & vult notabiliter Inn. in c. 2. de dila. & Bar. & DD. in l. 2. ff. si quis inius voc. non ierit, & Io. Cald. Panor. & DD. in c. cum ordi- nem, de rescri. & sic est in casu præfenti, ubi lai- cus contra laicum vocatur corā iudice ecclesia- stico, extra patriā propriam, in causa merè pro- phana, nihil spiritualitatis sapiente, neq; expri- mitur fundamentū iurisdictionis, cum sit firma regula, q̄ actor ¶ forum rei sequi debet, non e- contra. l. si. C. ubi in rem actio. cum simi. Sunt enim iurisdictiones distinctæ, c. cum ad verum, 96. dist. & ordo hierarchicus cōfunditur, si vni- cuiq; sua iurisdictione non seruetur. ii. q. 1. perue- nit: maximè cum in loco rei iustitia debita vni- cuiq; ministratur: tum etiam, q̄ licet Cornelio Iacobi reo contumacia in non comparando im- putari posset, prout non, tamen propter huius- modi culpam vel delictū non posset poni inter- dictum in dicto oppido Middelburgensi: nisi re-

tores dicti oppidi post excōmunicationem in eundem Cornelium latam, requisiti vt eundem excōmunicatum de suo territorio eijcerēt, ma- liciosè id facere recusarent: quo casu tamē dicto excōmunicato recedente, vel eiecto, aut satisfaciente, mox sine alia declaratione aut relaxatio- ne interdicti facienda per iudicem, resumi pos- sent organa diuinæ laudis: vt de isto est tex. ex- pressus in dicta constitutione, quoniam ex in- discreta, cum sua gl. & voluit Ang. ubi supra. Nec debet poni interdictum sine monitione prægia, & expresse causæ facta in scriptis, vt habetur in c. ante si. de sent. excom. lib. 6. Et non est mi- rum, q̄ cum magna grauitate peruenitur ad po- sitionem interdicti: quia in eo ¶ vnus punitur pro alio, organa diuinæ laudis suspenduntur, sa- cramenta non ministrantur vt solent, tolluntur seu minuuntur mortis suffragia, adolescentes & paruuli minus inflamantur & solidantur in fide, fidelium tepescit deuotio, hæreses pullu- lant, & multiplicantur pericula animarum, ac oriuntur scandala difficulter extirpabilia. Et hinc est, q̄ ecclesia non vult seruari interdictum positum in loco, nisi ponatur ob culpam eius- dem loci, vel domini tēporalis seu rectoris, vel officialium, vt expressè dicit tex. d. constitutio- nis, quoniam ex indiscreta: & est tex. in d. c. sa- nè, 2. in si. & ibi Panor. & Doct. & in c. non est vo- bis, & ibi etiam Docti. de sponsa. & notatur 24. quæstio. 3. in summa: & credo non mediocriter peccare illum, qui interdictum pro debito pecuniario vel ob culpam & delictum singularis aut priuatae personæ positum obseruaret, cum esset causa tanti scandali & erroris, contra pro- hibitionem ecclesiæ iubentis tale interdictum non seruari: & in tali verificarentur verba Pro- phetæ Psalmo 13. trepidauerunt timore, vbi nō erat timor: Et ita vidi semel interdictum ob de- bitum pecuniarium per officialem archidiaconi Traiectensis in oppido Louaniensi positum, ob allegationes supra tactas non fuisse obser- uatum, sed contemptum ex vnanimi conclusio- ne omnium Doctorum vtriusque iuris: qui vi- dit, testimonium perhibet: In casu autem præ- senti, vt informor, neque culpa aliqua dicto oppido imputari potest, cum præfatus Cornelius Iacobi ibidem non resideat, neque ad illum lo- cum accedat, neque subsit iurisdictioni eorum, neque præcessit in eos monitio literaliter facta, neque subest causa monendi: cum vt prædixi ipse ad illum locum non veniat, & sunt rectores dicti oppidi quantum in eis est parati, eundem Cornelium venientem de suo districtu expel- lere. Concludo ergo, & dico in casu præfenti, interdictum si quod ponatur, esse penitus vili- pendendum & non seruandum, ac illo non ob- stante, diuinum officium esse continuandum vt prius, cum illud sit nullum, & sic nullum esse- tum iuris operari potest: regula, quæ ¶ con- tra ius sunt, debent vtique pro infestis haberi,

cum vulgaribus. Et licet ex isto capite non sit necesse appellationem interponere, tamen ad maiorem securitatem, & vt conscientia timorata nullum penitus scrupulum habeant, poterit quanto cyus interponi appellatio in forma sollicitatori tradita, quæ cum sit ex iustis & legitimis causis interposita, confidentes in ea securè celebrant & faciunt diuinum officium vt prius: vt est tex. planus in c. ad præsentiam, & ibi Pano. Præp. & DD. de appel. & tex. apertior in c. solet, in fi. cum sua glo. super verbo, officijs, & ibi oēs Doct. de sent. exco. li. 6. & in c. licet, eo. tit. & lib. quæ appellatio affigi poterit valuis ecclesiarum parochialium dicti oppidi, vt possit omnib. innotescere: & insinuanda est per aliquem nunciū prætenso iudici. Si autē dictus prætenfus iudex citauerit illos de Middelburgo ad videndū huiusmodi interdictum in dicto oppido poni, vel ad videndum illud ampliari, huiusmodi citatio est temeraria, ita quod non ardeat, nisi inferatur facultas iudicis, & causa sit iusta, puta, quia iudex requirit Middelburgen. vt præfatum Cornelium Iacobi excommunicatum ibidem declinantē eijciant & expellāt, alioqn compareat ad videndū interdictum in dicto oppido poni, &c.

Possent tamen mitti nunciū cum potestate offerēdi ex parte legislatorum dicti oppidi, quod ipsi legislatores, quantum in eis est, parati existant & offerunt, eundem Cornelium ad illud oppidum declinantem, postquam de hoc certiorati fuerint, expellere: de qua oblatione bonum esset capere instrumentum: & sic nihil face re poterit ipse prætenfus iudex contra dictum oppidum vel incolae eius: & si ipse plus petat vel amplius iniungat, interponatur appellatio ex causis supra tactis, prout latius in huiusmodi appellatione continetur. Non puto tamen huiusmodi appellationem necessariam, quia vt dixi interdictum ob aliam causam quam ob delictum domini temporalis loci, vel rectorum eiusdem, positum, est ipso iure nullum, & non obseruandum: & si ponatur ob culpam domini, vel rectorum, puta, quia non curat dictum Cornelium excommunicatum de dicto oppido & districtu eiusdem expellere, illo recedente, eiecto, vel satisfaciente, incontinētī refumi potest diuinum officium sine alia relaxatione interdicti, per supra alleg. vltra quæ est gl. ordinaria singularis in clemen. i. in verbo Donec, de decim. quam Pano. mit. in d. c. non est vobis, multum commendat. Et credo etiam in casu quo dicti legislatores recusarent præfatum Cornelium de suo districtu expellere, interdictum in illo loco ob hoc positum non obseruantes excusari: cum iuste habeant formidare mandatum domini Archiducis domini temporalis dicti oppidi, quo eis sub magnis & formidabilibus pœnis præceptum est, quod nullas literas præfati prætenfi iudicis non admittas per ordinarium admittere: vt audeat, vel illis obedire: quod t. mandatum

pœnale inducit iustum metum, propter quæ ab irregularitate excusantur: vt singulariter dicit Bal. in l. nouissimè per illum tex. ff. quod fal. tut. auct. & optime faciunt no. per Car. & Ioan. de Imola, in c. si quando, de rescrip. vbi singulariter dicunt excusari eum, qui mandato t. pœnali Papæ non obtemperat ex eo, quod in obtemperacione timetur scandalum, vel inconueniens oriturum, per illum textum qui hoc bene probat. Consulo tamen, quod desuper protestentur, & instrumentum confici faciant. Et tantò fortius dicti Middelburgenfes non tenentur obtemperare, quia huiusmodi excomunicatio prima facie ex his quæ supra deduxi est euidēt nulla, & sic requisitio iudicis est euidenter iniqua, cui obtemperandum non est, iuxta not. per Alberic. Paul. de Cast. & Doctores in l. episcopale, C. de epis. audi. Tutius tamen est appellare, & offerre, quod legislatores infra biduum à tempore notitiæ parati sunt eundem expellere cum effectu totiens quotiens eundem ad illum locum declinare contigerit. Quia tunc cessat omne scrupulum & periculum: quæ t. via in dubio est eligenda, teste Augustino dicente & clamante, cape certum & dimitte incertum, de pœnit. dist. 7. c. si quis autem, circa medium, & c. iuuenis, de sponsa. cum vulgar. Allegare autem nullitatem dicti prætenfi interdicti, magis spectat ad illustrissimum dominum nostrum Archiducem, ad quem spectat iurisdictionem suam omnibus medijs defendere.

CONSILIVM XXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 In societate omnium bonorum & hereditas & legatum, & quod donatum, aliæ quæcunq. ratione acquisitum est, communioni acquiritur.
- 2 Res transi cum suo onere.
- 3 Qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.
- 4 Interpretatio facienda est vt actum potius valeat quam pereat.

Vltimo tenore contractus antenuptialis, ac tenore aliarum literarum scabinalium constitutionis redditus septem librarum & decem solidorum, Sentio & credo, nouissimo ex nominatis in præctis literis scabinalibus decedēte abiq. descēdentibus, huiusmodi redditū debere deuolui ad loca pia in eiusdem literis specificata, per text. apertū in multo fortioribus terminis, in l. ex facto, in §. fi. ff. ad Trebe. qui in hoc est singularis. Sed quia de hoc nunc non agitur, amplius non insisto. Quo autem ad quæstionem principalem, licet text. in l. 3. §. cum specialiter. ff. pro socio, dicat, quod cum specialiter omnium

omnium bonorum societas: t. coita est, tunc & legatum & hereditas, & quod donatum, aut alia qua alia ratione acquisitum est, communioni acquiritur: licet etiam verba dicti contractus antenuptialis plana sint. Tamen sub correctione cuiuslibet melius & rectius sentientis, dico redditum de quo est quæstio eo modo, quod ad Barbaram constante matrimonio deuolutus est, & sic cum onere ei adherente: in diuisionem debere venire, puta annuam perceptionem dicti redditus pro parte pro qua ad dictam Barbaram deuolutus est, vita eius comite & durante duntaxat. Res t. enim transit cum onere suo, iuribus vulgar. Si enim constante matrimonio ad eandem Barbaram redditus huiusmodi deuolutus non fuisset, de nullo conquiri possent proles Ioannis defuncti: ergo nec nunc cōquiri debent, si in annua perceptione huiusmodi redditus æqualem cum dicta Barbara partem habeant. Non enim possunt plus iuris prætere, quam dicta Barbara, vt clarum est. Ex quo enim omnia generaliter, quæ tempore soluti matrimonij in domo mortuaria reperiri cōtinget, iuxta contractum antenuptialem in diuisione venire debent, & de redditu vnde nunc est quæstio non sit facta mentio specialis, habenda est consideratio ad tempus soluti matrimonij, ita quod omnia in ea qualitate qua tunc reperientur æqualiter diuidantur. Qualitas t. enim adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi. l. in delictis, §. si extraneus, & ibi Doct. ff. de noxa. act. & habetur plenè per Bar. in l. ex facto, ff. de vulga. & pupil. & per eundem in l. præcipimus in §. sane, C. de app. vnde si redditus de quo nunc est quæstio, ab omni onere liber fuisset, similiter vt talis quod ad plenam proprietatem fuisset & esset diuidendus: si autem non obtinisset constante matrimonio, in diuisionem non venisset: & quia obuenit cum onere transmissio nis ad posteros, diuidendus est eo modo quo diuidi potest, puta quoad annuam perceptionem vita dictæ Barbaræ durante duntaxat, vt prædictum: sic enim t. faciendā est interpretatio, vt actus potius valeat quam pereat. l. quotiens. ff. de reb. du. cum simil. interpretando autem modo præmissis seruabitur contractus antenuptialis in suo vigore, & prohibitio alienationis dicti redditus manebit illa, iuxta desiderium eorum, qui redditum huiusmodi acquisierunt, & rigore cum equitate quiescet, & voluntas contrahentium à potestate non discordabit, omnia que concordabuntur, nec fraus aliqua argui poterit, & vt in summa dicam: non occurrat ali quid ad contrariam partem faciendū. Concludendo ergo persisto in conclusione supra ca- 4 pra.

CONSILIVM XXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Incarceratus propter fugam & effractionem habeatur pro confesso.
- 2 Ausugiens de carcere, non relaxatur postea, nisi iam si vellet satisficere, sed ex vinculis causam dicere tenetur.
- 3 Vocatus ad iudicium, vt se purget & defendat de crimine, tenetur comparere.
- 4 Securitas malefactori pro veniendo ad se excusandum data, seruari non debet.
- 5 Violentia non præsumitur in iudice.

Vltis dubijs mihi transmissis, quibus petitur, an tenore articuloꝝ attento, & considerata fuga domini Gerardi, & effractione carceris per eum commissa, debeat idem dominus Gerardus præstita cautione iuratoria de stando iuri, & de non offendēdo, &c. ad se defendendum, absq. hoc q. carceres per eum violatos reintret, admitti. Respondēdo breuiter q. non: Nam certum est de iure, t. quod si quis positus fuerit in carcere pro aliquo crimine, etiam si dictum crimen non commisisset, si talis effractione carcere aufugerit, habeatur pro confesso: ita quod contra eum, tanq. contra confessum, ad condemnationem procedi potest: quia propter fugam & effractionem habeatur pro confesso: vt est tex. & ibi gl. Bar. & Alber. & Doct. in l. in eos. ff. de custo. reo. & habetur plenè per Iaso. & Modernos in l. admonendi, in 20. col. ff. de iur. iur. Imò quod fortius est, si aliquis t. esset captus pro crimine leui, pro quo non esset de iure carceratus, & in quantum esset carceratus deberet relaxari mediante cautione fideiussoria: tamen si talis semel de carceribus aufugerit, carcerandus est, & diligenter custodiendus, nec relaxandus fideiussoribus, sed debet ex vinculis causam dicere, etiam si vellet satisficere: ita dicit gl. ordinaria singularis in l. lege Cornelia, super verbo, ex vinculis. ff. ad Sillan. & ibi id multum commendat Ludo. de Roma: id etiam commemorat Angel. de Aretio in tractatu malefactorum super verbo, fama publica præcedente, vbi bene tractat materiam captura. Præterea vocatus t. ad iudiciū, vt se purget & defendat de aliquo crimine, tenetur comparere, nec potest ex hoc capite allegare, locum sibi non esse tutum: vt singulariter decidit Bald. in l. omnes. §. si verò apparitor. Cod. de epis. & cler. licet ex alio capite, puta partialitatis, pestis, vel simili, id allegare posset, cap. ex parte, de appell. c. ad supplicacionem, cum glo. de renunc. & Clem. pastoralis, §. Pisana, de re iudica. cum vtrobique notatis per Doctores, Imò quod fortius est, in malefactori t. non debet dari saluus conductus, fiducia, vel securitas pro veniendo ad se excusandum: & si data fuerit, seruari non debet, maxime quando de loco sacro extrahi posset, secundum Guil. de Cuneo in l. r. §. non fuit. ff. de dol. & est text. cum glo. in §. neque autē, & ibi Iacob. de Bel- K 3 lovisu,

lo visu, in aucten. de manda. princ. colz. & habetur plenissime per Ioan. de Imo. in l. is qui reus, in penult. colum. ff. de publi. iudi. licet gloss. & Bar. ibi. videantur tenere contrarium: & aliquid per Baldum & Angelum in di. s. non fuit. Cum ergo in casu presentis dictus dominus Gerardus ex iusta causa fuit detentus: videtur propter excessum scandalosum in loco sacro contra suum prelatum coram multitudine populi perpetratum: cum etiam carceres temerarie effregit, merito perdidit beneficium l. i. ff. & C. de custod. reorum. Aliud autem esset, si captus fuisset violenta, secundum Bartol. & Paul. de Cast. in l. vis eius, C. de probat. quæ violentia non presumitur in iudice, & cessat, ubi constat de iustitia capturæ, vt in casu presentis. Concludendum ergo dico, quod partes iudicis erunt, per suam interlocutoriam declarare, tenore Articulorum & qualitate excessus attentis, considerata etiam effectu carceris, cui dictus Dominus Gerardus exigentibus suis excessibus mancipatus fuit, eundem antequam eisdem carceres reintraret, mediante cautione per eum oblata, non esse audiendum vel admittendum.

CONSILIVM XXXV.

SVMARIA.

1. Honor debitus iudicibus est deferendus per procuratores & aduocatos.
2. In iudicijs abstinendum est a probris & conuicijs.
3. Ex iniuria per procuratorem illata, principalis conueniri non potest.
4. Afferens iudicem magis propter vindictam quam ob iustitiam amorem processisse, &c. iniuriarum censetur.
5. Leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti.

Videtur tenore appellationis, cum alijs mihi transmissis, dico breuiter, quod licet per procuratores & aduocatos, qui ad placitandum pro partibus per iudicem admittuntur, cap. vt debitus honor, de appel. & l. omnem honorem. Cod. quando prouocari non est necesse. Nec debet per iudicem permittere, quod procurator vel aduocatus conuicia sibi mutuo inferant: id enim agere debent quod causa desiderat, & a probris abstinere: vt dicit l. quisquis, Cod. de postu. imo nimium verbosus prohiberi debet postulare, vt dicit gloss. ordin. in l. ex ea. ff. de postu. quam reputat singularem Ludouic. de Roma. in suis singularibus: tamen ex iniuria per procuratorem non potest principalis dominus conueniri, quia non videtur id mandasse: cum in generali mandato non veniat

delictum: textus est notabilis in l. si procurator. ff. de condic. in deb. & in c. si episcopus, de præben. lib. 6. & habetur vtrouque per Doct. sed puniendus est procurator duntaxat. Non autem ad propositum veniendus, parum pondero illud verbum culpæ: appellationi insertum: quia si singula bene considerentur, nihil aliud colligi potest ex tenore appellationis, quod narratiue per procuratorem refertur, dominum Gerardum fuisse & esse per procuratorem fiscalem male impetratum: Ex hoc autem colligi non potest, quod ipse voluerit domino Decano per illa verba iniuriari: sed pondero aliquid, ubi asserti uerba dicitur, dominos Decanum & capitulum magis propter vindictam, quam ob iustitiam amorem processisse, &c. quia hoc sapit iniuriam: & meo iudicio hæc iniuria non est ex toto remittenda, neque etiam acerrime punienda: sed inspecta qualitate personæ, desuper est ordinandum: quem admodum dicit imperator in l. vnica, C. si quis imper. male dix. & sufficit meo iudicio, si dicto procuratori interdicitur officium procuratoris, donec & quousque comparuerit in capitulo, & recognouerit se in conspectu & male locutum fuisse, veniam à dominis petendo: leuiter enim castigatus reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis autem nimis increpatio neque increpationem recipit neque salutem, vt eleganter dicitur in c. cum beatus. 45. dist.

CONSILIVM XXXVI.

SVMARIA.

1. Index à quo non deferens appellationi friuolæ, vltimius procedere potest, non obstante inhibitione sibi facta.
2. Inhibitio vbi sit legitima, & canonica que requiruntur.
3. Gestus per iudicem à quo quædam præsentatio habetur.
4. Appellatio ab interlocutoria quando censetur.
5. Index ad quem qualiter à iudice à quo friuolè appellatur, infirmandum sit.

Videtur dubijs mihi transmissis, pro dissolutione eorum, est ante omnem scienda veritas facti, super eo, an appellationi ab interlocutoria interposita delatum sit per iudicem à quo, nec ne. Quia si per iudicem à quo, delatum sit huiusmodi appellationi, etiam friuolæ, abdicata est à iudice à quo, omnis iurisdictionis: est singularis in c. cum appellationibus. friuolis. de appell. lib. 6. & sic in negotio huiusmodi ante remissionem factam per superiorem, iudex à quo, vltimius procedere non potest. Si verò per appellationem eiusdem, que verè friuola fuit, per iudicem à quo, non est delatum, nullo modo per dictam friuolam appellationem causa est deuoluta ad su-

CONSILIVM XXXVII.

SVMARIA.

1. Inter presentatum & presentantem debet esse distinctio personalis.
2. Collatio facta per episcopum sine presentatione veri patroni, est iniusta.
3. Instituti sine patroni presentatione dicuntur deventores & occupatores.
4. Permutatio beneficiorum facta per episcopum quando valet.
5. Auctoritas permittendi beneficia principaliter ad episcopum pertinet, non autem collatio.
6. Quod presentiam, consensum vel consilium aliorum requirit, non valet si illis absensibus et irrequiritis expeditur.
7. Patroni consensus collationem per episcopum factam præcedere vel sequi potest.
8. Contemptio in electione non prosequens contempnum, electio firmamane.
9. Cum quid una via prohibetur alicui, ad aliam non debet admitti.
10. In re propria nemo sibi potest auctoritatem præstare.
11. Pater licet non possit presentare seipsum, potest tamen presentare filium.
12. Vbi plures sunt patroni, potest per eos vnus ex pluribus presentari.
13. Fauri pro se introducto quilibet renunciare potest.
14. Facere quis potest in re sua quod sibi prodest, licet alteri noceat.
15. Beneficio ex persona mea tibi competente non potest tibi contra me.
16. Iniuriam facere non tenetur qui iuris auctoritate aliquid facit.



Videtur dominus Raso Simonis, ad quem tanquam ad proximiorum masculinum de sanguine quondam Berwardi Ioannis Heffici originis fundatoris ex dispositione eiusdem Berwardi ius presentandi personam ad idem ad prebendam tunc vacantem competit, per de eorum & capitulum ad quos institutio spectat in eadem prebenda institutus, huiusmodi institutioni consentire ratificando. Quæritur, an eidem domino Raso ex huiusmodi institutione & subsecuta ratificatione ius ad dictam prebendam competit quomodo libet. Et videtur quod non. Tum primo, quia seipsum presentare non potest ad dictam prebendam, per nostras, de iure patro. Inter presentatum enim & presentantem debet esse distinctio personalis, si de instituto cum ibi notatis: ergo nec per aliam viam eandem assequi poterit. Nam, cum quid una via prohibetur, non debet quis ad illud alia via admitti: regula cum quid d. de regu. iudic. cum vulg. Tam etiam, quia cessante presentatione

sentatione veri patroni, institutio facta per dictos dominos Decanum & capitulum, ad quos spectat institutio, vbi & quando præcedit præsentatio, est nulla, cassa, & irrita: & sic non tribuens ius beneficiorum de hoc est tex. notabilis & apertus in c. decernimus, 16. quæstio. 7. vbi dicitur, quod collatio facta per episcopum sine præsentatione patroni, est irrita. Sic ergo vbi videtur, casus equiparando capitulum in casu præsentati episcopo diocesano, ad quem de iure communi spectat institutio præsentati per patronum, tot. tit. de iure patro. ad idem allego. tex. in c. ex inquisitione, de iure patro. vbi habetur, quod: f. instituti sine patroni præsentatione, dicuntur detentores & occupatores, & mandantur priuari, & compellantur beneficia sic acquirata relaxare: & ita ibi tenent Hosti. lo. An. Panor. & Doct. & idem Panor. in c. illud, illo eod. tit. Idem etiam apertè tenet Io. And. in c. 2. de offic. vicar. lib. in nouella, vbi dicit, quod per talem collationem nulli ius transfertur in prouisum: idem etiam apertissimè voluit Feder. de Senis in tractatu suo permutationis, vbi notabiliter dicit, quod licet permutatio f. beneficiorum facta per episcopum, non vocatis his qui habent præsentationem vel electionem valeat, licet veniat retractanda contemptis postmodum contradicentibus, & contemptum ipsum prosequentibus: collatio tamen facta patrono contempto est ipso iure nulla, secundum eum per d. c. decernimus, & assignat rationem diuersitatis, quia permutandi f. autoritas principaliter pertinet ad episcopum, vt in c. quæstum, de re perm. sed collatio non sic: & illam decisionem Fed. refert, & sequitur Rota decisione 310. in nouis, que incipit permutatio: pro isto etiam est tex. in ca. Bertholdus, de re iudic. vbi confirmatur siue instituitur præsentatus secundo loco per verum patronum, nulla facta prius cassatione, de institutione iam facta per episcopum ad præsentationem quorundam, qui non erant verus patronus, nec in possessione præsentandi: patet ergo ibi, quod collatio facta per episcopum non præcedente præsentatione veri patroni, est nulla ipso iure: & hoc sentit ibi Iano. in gl. sua super verbo, memorato, in vers. vel potes dicere. Pro isto etiam est ratio, quia vbi cumq. f. aliquid explicantur est cum aliquo præsentia seu consensu vel consilio, non valet si expeditur illis ab sentibus & irrequisitis, c. cum in veteri, de elect. c. cum o. ligg. de reb. l. i. §. si plures, & ibi per Bar. ff. de exco. c. nouit, de his que fiunt à prælat. sine consensu capituli & causa matrimonij, de offi. delega. Modò sub sumo sic, beneficium patronatum non est per episcopum ordinandum, nisi consentiente patrono, qui in omnia patronus debet esse auctor & causa mouens: Episcopus vero habet instituta illum, quem patronus designauerit & petierit, vt in d. c. illud, in fi. & in alijs iuris supra allegatis: ergo collatio

facta per episcopum patrono neglecto, debet esse nulla: & ita post multa concludit do. Pano. in disputatione sua, que incipit, Augerio. In contrarium tamen quod ad casum præsentationem est veritas, ex quo patronus f. verus, qualis est dictus dominus Raso, vt in themate præsupponitur, infra tempus iuris huiusmodi institutionem vel prouisionem non impugnauit, sed tacite approbavit, non præsentando alium, vel non prosequendo contemptum, & eo fortius, quando expressè approbat & ratificat: ita singulariter decidit dominus Card. Flor. in cle. vnica, in 8. col. in vers. sed post longam cogitationem, de supplen. nego. prælat. & Hostien. in summa sua de iure patro. ad fi. & idem Hosti. lo. And. Henric. Boick. do. Panor. & alij in d. ca. per nostras & ratio est, quia huiusmodi consensus non requiritur vt auctoritas quæ debet præcedere: sed in vim consensus qui potest præcedere & sequi: vt dicit dominus Car. in prælat. cle. vnica, & patet de dominus Io. de Im. & post eum Alexan. de Imol. in l. si quis mihi bona, in §. iussum ff. de acqui. hered. & Inno. in c. 1. de reb. eccl. non alien. lib. 6. & Præpositus in c. imperialem, de prohi. seu. alie. per Federi. in vibus feudor. Nec talis se ingerit, sed vocatur à Deo tanquam Aaron, secundum eos, nec debet conditio sua fieri detentio, eo quod est patronus, c. nobis, illo eod. tit. & ca. cum in officijs, de testa. & facit ratio: quia idem videmus in electione, quod licet contemptus in electione possit prosequi contemptum, & eo prosequente contemptum electio possit cassari & annullari, c. bonæ secundo, & c. quod sicut, de elec. c. ubi no. per DD. Tamè non prosequendo contemptum electio manet firma, vt in dictis iuris: ergo idem in casu nostro. Et ita post multa concludit etiam do. Pano. in dicta disputatione sua. Et per præmissa soluitur obiecta, de quibus supra. Nam d. c. decernimus, cum alijs supra allegatis procedit, vbi verus patronus contemptum suum prosequitur, & alias non vt dicunt DD. in locis præall. Non obstat etiã regula, f. cum quid vnã, quia illa procedit, vbi est eadem ratio prohibendi illud: per quod peruenitur ordinatè ad prohibendum, quæ est prohibendi illud ipsum prohibitum, secundum Henri. in c. tuæ, de pec. Sed sic non est hic, quia vbi patronus seipsum præsentaret, videretur hoc exponere ex debito, & facere iudicium de persona sua, ac authoritate vel autoritate præstare in facto suo: quæ omnia sunt prohibita, artic. 2. in fi. de reb. eccl. non alie. & in c. qualiter, de elect. & in d. c. fi. de instit. Sed vbi verus patronus consentit prouisioni de persona sua factæ, cessant prædicta: ex quo prouisio non cepit, originem à se, sed à superiore: Per quod etiam tollitur, si quid de ambitione sibi obijciatur. Posset etiam dici, quod prohibitio de qua in d. cap. per nostras, facta est attentò modo, non autem attentò effectu: quo casu etiam non obstat d. regula,

gula, cum quid, vt declarat glo. in d. regula, cum quid, & Panorm. & Doct. in d. c. tuæ, & hoc clarè apparet, quia licet f. pater non possit præsentare seipsum, potest tamè præsentare filium, vt est gl. in c. consuluit, & ibi DD. de iure patro. licet per hoc ex consequenti pater cõmodum, vel honorem saltem, sentiat. Item ex alio, quia vbi plures f. sunt patroni, potest per eos vnus ex ipsis præsentari, arg. c. cum in iure peritus, de elec. & notant Panor. & Doct. in d. c. consuluit, & nonnulli in l. vbi absunt. ff. de tuto. & cura. da. ab his: facit etiam in argumentum, c. ne pro defectu, & c. quia propter, de elec. & no. per Henricum in d. c. per nostras, & sic præmissa non obstant. Non obstat etiam, quod ex tenore foundationis præsentari debet senior & proximior de sanguine per verum patronum, quem testator voluit esse illum, qui esset senior & proximior de sanguine: quia dico, quod in casu præsentati, quando per Decanum & Capitulum prouidetur dicto domino Rasoni, seruatur voluntas testatoris in eo, quod proximiori debeat prouideri. Et si dicatur, quod non seruatur voluntas fundatoris in eo, quod voluit proximiori per seniores de sanguine suo prouideri de huiusmodi præbenda tempore vacationis: Respondeo, quod quatenus f. dicta fundatio concernit proximiores de genere, quibus pro tempore competere debet ius præsentandi, ipsi possunt per regulam generalem iuris, de qua in l. si quis in conscribendo. Cod. de pact. in præiudicium proprium huiusmodi fauori renunciare: licet enim vniciuque, fauori pro se introducto renunciare, vt in dictis iuris: & renunciando proprio fauori in hoc casu quoad hoc videlicet, vt non prosequatur contemptum quem prosequi possit, vt & tanquam patronus, ipsemet reperitur senior & proximior, cui ex fundatione prouidendum est: nec potest conueni sequens in gradu. Nam potest f. quis in suo facere quod sibi prodest, etiam si alteri noceat. l. i. §. denique. ff. de aqua pluuiæ. arcen. & declarat magistraliter Ioan. Fabri. Instit. de lege sus. cani. tollen. cum ergo prouisio legis suppleat hoc casu prouisionem hominis, per iura præallega. patet clarè, quod sequens in gradu penitus destituitur omni remedio, patet etiam istud, quia non cogitur quis vt iure sibi competente, etiam si per vsum alteri acquiratur commodum, & per non vsum, damnnum inferatur: textus est notabilis in l. filio præterito. ff. de iniust. rupt. irritõve testa. iuncta l. si post mortem. §. fin. cum ibi notat per Bartol. ff. de bonor. poss. contra tabu. certum etiam est de iure, quod beneficium f. tibi competente ex persona mea non possis vt contra me, me iniurto: text. est notabilis in l. si iudex circumuento, & ibi Bart. Bald. & Doct. ff. de minori. ergo fortius non posses vt contra me beneficium nõdum tibi competente ex persona mea, sed duntaxat si voluero competituro: vt in casu præsentati. Nec

valet si dicatur, in quantum dictus dominus Raso aliquem est præsentaturus ad dictam præbendam, debet præsentare seniores & proximiores de sanguine alium à se, ergo cogitur illum præsentare: quia admisso assumpto non valet consequentia, cum, vt præmittitur posset non vt iure suo, nec potest sequens in gradu conueni, quod sibi fiat iniuria: cum non dicatur f. facere iniuriam, qui iuris autoritate aliquid facit: cum iuris executio non habeat iniuriam, l. iniuriarum. §. i. ff. de iniurijs. & l. Gracchus. C. de adult. cum vulga. imò quod fortius est, posset dictus dominus Raso inire apud habentem instituire, vt sibi de illa prouideatur, ex quo idoneus est & indigens: vt dicit notabiliter dominus Panor. in d. c. per nostras. Concludendo ergo dico, prædicto domino Rasoni per præfatam institutionem & sequutam ratificationem ius efficax in dicta præbenda competisse, acquisitum esse, & competere. Consulo tamen sibi, quod post lapsum temporis, à iure patrono ad præsentandum præfixi, vt omnis viterur difficultas propter not. per glo. & Doct. in d. Clem. vnica, super verbo dispositionem, capiat nouam prouisionem ab ordinatio, vel à Papa: quæ tamen non est omnino necessaria, ex quo non sumus in casu not. per glo. & Doct. in præalleg. Clem. vnica: Attento, quod prouisio domino Simoni facta est ante lapsum quadrimestris, vt supra dictum est.

CONSILIVM XXXVIII.

SVMARIA.

- 1 In feudis non succedunt femina extantibus agnatis masculis.
- 2 Casus in testamento omisus relinquitur dispositioni iuris communis.
- 3 Actus agentium ultra eorum intentionem non operantur.
- 4 Feuda paterna sine consensu agnatorum alienari non possunt.
- 5 Ius præsentationis etiam in feudis locum habet.
- 6 Pater non transmittit spem succedendi in feudis ad filias.
- 7 Coniunctus excludit heredem illum cuius portio deficit.
- 8 Ex separatio nulla sit illatio.
- 9 Consuetudo extra casum in quo loquitur extendenda non est.
- 10 A iure scripto statuta, consuetudines & pacta omnia interpretationem recipiunt.
- 11 Ad nepres maiorem affectionem quam ad filios habere nemo præsumitur.

Vto casu, super quo consilium à me petitum est, visis etiã sententijs cũ informatiõe iuris mihi ad manus traditis, habita desuper matura delibe-

deliberatione, videtur mihi subscripto sine aliqua hæritatione, domicellabus Ioannæ & Elizabeth van den wyngaerde adricibus, in bonis feudalibus per & post decessum quondam Guilhelmi van den wyngaerde patri dum vixit dictarum domicellarum, unde est quæstio, nullum penitus ius competere: attento quod super sunt proximo agnati masculi, puta Baldunus & Ioannes van den wyngaerden: fratres quidem dicti quondam Guilhelmi, per cuius obitum dicta feuda vacant, qui dictis domicellabus in præfatis feudis præferri debent de iure: per text. expressum in c. 1. de gradi. succ. in feud. cum alijs vulgarib. Nec suffragatur dictis domicellabus dispositio facta per quondam Egidium van den wyngaerde patrem dum vixit dictorum Guilhelmi, Balduni, & Ioannis, aumq; paternum dictarum domicellarum: quia illa dispositio non exprimit quicquam de successione fienda in casu præfenti: sed duntaxat inhibet alienationem feudorum. Casus ergo præfens tanquam omissus per dictum quondam Egidium relinquatur dispositioni iuris communis, c. successum de rescript. libr. 6. & l. si cum dotem, in prin. ff. solut. matr. de iure autem communi dictis domicellabus in dictis feudis ius non competit, ut præmittitur, ergo &c. Nec potest plus operari inhibito alienationis quæ verba sonant vel disponens intenderit: quia ad usus agentium non operantur ultra eorum intentionem, l. no. omnis. ff. si cert. pet. Præterea ex natura rei tacite inerat, quod huiusmodi feuda per paternam non alienantur etiam de consensu domini, nisi etiam intervenierit consensus agnatorum, ut est text. in c. 1. circa pri. & ibi Bal. Alu. Præp. & alij de alie. feu. paterni: & vult gl. & DD. in c. vnico, de vafal. decre. & in c. vnico, §. 1. de success. feudi, in vrbis feudor. Sed expressio eorum quæ tacite in sunt nihil operatur, l. 3. ff. de legat. 1. ergo &c. Non suffragatur etiam dictis domicellabus alia persuasio, qua dicitur: Si patres dictarum domicellarum viuerent, eisdem in illis ius competere, ergo & ipsis domicellabus, quæ suos patres representant, cum hoc casu id non consequantur ex persona sua, sed ex persona patris: attento maxime, quod in feudibus ius representationis locum habet, ut in specie dicit Ioan. Fabr. in §. cum autem, Insti. de hæred. quæ ab intesta. defe. per text. de success. feud. in princ. & per præalleg. c. 1. de gradi. vbi de hoc est casus: quia dico id verum, nisi sextus fœmineus impediatur, ut in casu præfenti: hoc apertissime vult text. in dict. c. 1. Et eo dem modo soluitur alia obiectio, qua dicitur per saltem patres dictarum domicellarum transferunt ad filias suas spem, quæ ad dicta bona propter interdictam alienationem habuerunt: Quia dico primò, quod fœxus fœmineus hanc transmissionem impedit, per præall. c. 1. Dico etiam secundò, quod dicta obiectio procederet, si solis patribus dictarum domicellarum

antè decessum eorundem ius in spe, ad dicta bona feudalia competisset, ut quia dictus Baldunus & Ioannes ante præfatum Guilhelmum & ante patres dictarum domicellarum de medio sublatis fuissent, nullis relictis liberis, vel si dictis patribus solis & nullis alijs feudum, de quo est quæstio, fuisset sub conditione debitum: ita propriè loquitur textus in cap. si quis, & ibi Baldus, qui success. tene. in vrbis feudor. Sed id non procedit in casu præfenti, vbi nedum dictis patribus, sed etiam alijs in eodem gradu existentibus, ius in spe ad dicta bona competit. Ratio est, quia vbi per pluribus ius spei ad certa bona competit, tunc aliquib. ex eis decedentibus non transmittitur ius spei ad hæredes decedentium, sed accrescit superstitibus propter ius quod in eisdem bonis habent, & consolidatur cum iure eis competente. Nam effectus coniunctionis est impedire transmissionem fiendam ad hæredes coniunctorum primò decedentium: pro hoc sunt omnia iura, quæ dicunt coniunctum excludere hæredem illius cuius portio deficit, ut l. vnica, §. in primis, & §. sequenti C. de caduc. tollen. & §. si eadem. Insti. de lega. cum alijs vulgarib. Nec suffragatur etiam eisdem, quod ex consuetudine curiæ de Loenhout successerunt & succedunt suo patri, etiam in feudalibus: quia per hoc non potest inferri, quod debent succedere patruo suo, fratribus defuncti per cuius obitum feuda vacant existentibus in medio, cum masculus nedum proximior sed eiusdem gradus excludat fœminam, d. ca. 1. de grad. Ex separatis enim non fit illatio, l. neq; natales, C. de proba. & l. non hoc, C. unde cognat. nec est per consuetudinem extendenda extra casum in quo loquitur, sed casus omissus relinquendus est, ut præmittitur dispositio iuris communis, d. l. si cõ. dot. & l. de quib. cõ. sua materia. ff. de leg. Confirmo etiã hanc decisionem, quia bona feudalia prædicta iuxta desiderium dicti quondam Egidij manserunt in familia, nec sunt alienata: Sed clarum est, quod cessante dispositione dicti quondam Egidij quoad alienationem præfata, quæ verè quoad hoc est impleta res non haberet dubium, quin dicti Baldunus & Ioannes in præfatis bonis feudibus præferrentur præfatis domicellabus, ergo & modò idem est dicendum, cum per dictum quondam Egidium censetur in dubio voluisse se conformare iuri scripto, à quo nedum statuta & consuetudines, sed & rescripta, pacta, & conuentiones partium, interpretationem recipiunt, l. 2. & ibi Baldus C. de noxa. actio. & c. cum dilectus, & ibi Panormi. de consuet. c. causam quæ, & ibi Bald. Panormi. & Docto. de rescript. & l. semper in stipulationibus. ff. de regulis iuris, & est text. nota. valdè in l. inter fœcerum, in §. cum inter. ff. de pac. dota. Nec est per verisimile, dictum quondam Egidium aliud sensisse, vel maiorem affectionem ad nepotes suas antèdictas, quam ad filiam suam propriam habuisse, de qua tamen non di-

non disposuit, ut in feudis cum fratribus succederet. Adduco pro hoc rationem & mentem. l. cum acutissimi. C. de fideiuf. & l. tale pactum. §. finali, cum sua singulari gloss. & notatis ibidem per Bart. Bald. Paul. de Cast. Alex. de Imol. Iaf. & alios. ff. de pact. Concludendo ergo dico, dictis domicellabus in præfatis bonis feudibus nullum penitus ius competere.

CONSILIVM XXXIX.

S V M M A R I A.

- 1 Ex factio ius oritur.
- 2 Forma in electionibus obseruanda que sunt, &c. & num. 4.
- 3 Electus à maiori & saniori parte capituli ceteris præferitur.
- 4 Argumentum à sufficiente partium enumeratio ne, in iure validum est.
- 5 Scrutini forma que sit, &c.
- 6 Forma dat effectum.
- 7 Solemnitates formales in fauorem publicum introducta sunt. Unde is renunciari non potest.
- 8 Iuris ignorantia in omissione solemnitatis vel forma, non excusat rusticum vel mulierem.
- 9 Viduata dicuntur ecclesia per mortem Episcopi sine prelati.
- 10 Forma cap. quia propter, de electio. etiam in prelato inferiori Episcopo vel Abbate obseruanda est.
- 11 Collatio facta per Episcopum sine presentatione patroni est irrita.
- 12 Instituti sine patroni presentatione dicuntur detentores & occupatores.
- 13 Permutatio beneficiorum facta per Episcopum quando retrahitur, &c.
- 14 Auctoritas permutandi beneficia principaliter ad Episcopum pertinet: non autem collatio.
- 15 Quod multis presentibus & consentientibus expediri debet, non valet, si illis absentibus & irrequisitis expeditur.
- 16 Collatio prebendarum vel decanatus est quid merè spirituale, nec cadit in laicum de mero iure.
- 17 Pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui ius dandi non habet.
- 18 Impedimentum prestare non debet, quod de iure non sortitur effectum.
- 19 Ius merè spirituale qualiter transferatur in laicum.
- 20 Electio interdum pro presentatione ponitur.
- 21 Per posteriora declarari præcedentia in dubio censentur.
- 22 Per presentationem vel nominationem non tribuitur ius in res, sed ad rem.

- 23 Collatio facta eo iure quo fieri non potest, non tenet, licet alio iure fieri potuisset.
- 24 Dilectio, Electio, posita in statuto, exponitur pro confirmatione, ut statutum reducat ad ius commune.
- 25 Exceptio contra electum non gratum, &c.
- 26 Surrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur.
- 27 Repetitio vel geminatio verborum in omni dispositione multum est ponderanda.
- 28 Tempus eligendi Episcopum vel prelatum quod nam sit, &c.
- 29 Actus penitus nullus qui nullum effectum iuris sortitur, habetur pro non facto.
- 30 Facta quò ad effectum iuris pro non factis haberi possunt.
- 31 Ad quem spectat confirmatio electionis, ad illum spectat quòq; prouisio.



VM ex factio ius oritur. l. 6 ex plagis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquil. cõ. vulg. nec potest certa dari responsio super incerto quæsito. c. de muliere, de spons. cõ. concor. Idcirco ut congruum detur responsum, subiicitur thema & exemplum, super quo consilium petitur, tale. In quadam ecclesia collegiata duodecim canonici tanq; membra, & decanus tanq; caput & principalis prælatus existunt, in qua ecclesia collegiata prebendarum collatio pleno iure ad principem patronum indubitarum tempore vacationis spectat: vacante verò decanatu eiusdem ecclesiæ, eius electio, nominatio, seu presentatio ad præfatum capitulum: Admissio verò, collatio, seu prouisio eiusdem ad principem tanq; fundatorem & patronum, & ad nullum alium spectat & pertinet: ac à memoria hominum pertinuit ac spectauit, spectareq; & pertinere consuevit: qui siquidem canonici ad electionem futuri decani procedentes, nulla trium formarum de quibus in c. quia propter, de elect. seruata se in duo vota diuiserunt: ex quibus sex quendam A. absentem in longinquis ad eligendum cum alijs non vocatum, & quatuor alij. quendam B. elegerunt in Decanum, ipso B. electioni de se factæ consentiente. Postea verò antefatus princeps considerans electiones antefatas in discordia sic, ut præmittitur celebratas, nentram ex eis approbando, dictis canonicis infra tempus eligendi adhuc existentibus & potestate eligendi non prjuatis, cuidam C. sibi grato, habili & idoneo de dicto decanatu prouidit. Quæritur nunc, an alicui istorum trium ad dictum decanatum ius competat, & cui, an nulli. In quo dubio omisus superfluis, videtur prima facie dicendum, quod dicto A. ius competit, ex quo per electus est à maiore parte capituli. cap. 1. de his quæ fi. à ma. par. ca. iunctis nota. per glo. magistralem in c. cum omnes, de consil. Ex aduerso autem videtur, quod nulli prædictorum

etorum trium ius competit ad dictum decanatum. Non dicto B. quia electus est à minore parte capituli: ad hoc autem ut electio valeat, inter alia requiritur, quod fiat nedum à maiori, sed etiam à saniori parte capituli, præal. c. 1. & d. cap. quia propter, & c. ecclesia 2. eo. tit. cum simili. & utrobique not. per Panor. & Doct. Non etiam dicto A. quia licet ipse electus sit à maiori, & supposito sine præiudicio etiam à saniori parte capituli, tamen quia nulla formarum de quibus in d. c. quia propter, est seruata in ipsius electione: electio sua est nulla, ut ibi dicit rex. & clarius in c. si cui, eod. tit. lib. 6. Quod autem nulla dictarum formarum sit seruata in electione sua, deducitur per locum ¶ ad sufficienti partium enumeratione, qui est validus in iure. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. & notat Bal. in l. conuentulam. C. de episc. & cler. Non enim seruata est forma compromissi, cum nulli per capitulum facultas eligendi sit tributa, nec forma inspirationis vel quasi, cum illa fiat ab omnibus concorditer nemine discrepante: hæc autem fuit facta in magna discordia, ut ponitur in themate. Non fuit etiam seruata forma scrutiniij, ¶ quia ad formam scrutiniij inter alia requiritur, quod deputentur per capitulum certi scrutatores, qui vota singulorum scrutentur singulatis & secreto, quod hic factum non fuit: unde ad propositum nostrum dicit Hosti. & sequitur Io. And. & Doct. in d. c. quia propter, quod non seruatur forma d. c. si vota scrutentur in communi, dato quod omnes consentiant sigillatim. In præfata autem electione, ut ex decreto electionis clarissime patet, fuerunt vota per canto rem ecclesie exquisita in communi, & sic in duobus fuit peccatum: Primo, quia non fuerunt assumpti scrutatores. Secundo, quia vota singulorum non fuerunt exquisita secreto, sed in communi, licet sigillatim: relinquuntur ergo, quod dicta electio fuit & est nulla. Et licet prima facie iste circuitus videatur inutilis, cum sicut capitulantes possent conuenire de scrutatoribus, ita possent ab initio conuenire de prælato: Id tamen canon optima ratione statuit, neque est hæc prouisio inutilis propter tria, ut dicit Innoc. patet iuris in d. c. quia propter, super verbo, assumantur: Primo, quia multi difficiliter conuenirent in prælatum, quam in scrutatores: Secundo, quia aliqui timidi malum fortassis nominarent in publico, & tamen bonum nominarent in priuato: Tertio, quia per hanc prouisionem remouetur appellatio, quam quidam ante dictam constitutionem, quia propter, faciebant: ne post nominationem vel electionem suam aliquis eligeretur, ut factum fuit in c. considerauimus, eo. titu. Relinquitur ergo, quod dicta electio est nulla, & sic nullum ius tribuit electo: imò quod fortius est, si capitulum alicui daret facultatem eligendi sub hac forma, ut ipse votis singulorum de capitulo etiam secreto & sigillatim

exquisitis & in scriptis redactis, illi eligat in quibus plures de capitulo cõparatione partium minorum consenserint, & ipse factio huiusmodi scrutinio secreto & sigillatim & in scriptis redacto, illum eligat in quem plures de capitulo quam in quemquam alium consenserint, talis electio non valet, neque robor obtinet firmitatis, nisi tot in illum consenserint, quot faciunt maiorem & sanio rem partem capituli: licet prima facie talis nominatus à maiore parte cõparatione aliorum, ex quo omnibus placuit quod ipse eligeretur, videatur nominatus ab omnibus. Nam ex quo iura ad tollendum impedimenta, quæ propter diuersitatem formarum obuenire consueuerunt, ex quibus litigia oriuntur, quæ sunt rescanda, & protelatur prouisio quæ est maturanda: Si non seruatur forma, non tenet electio: iste est rex. notabilis cum sua singulari gl. in d. c. si cui. forma ¶ est enim, quæ dat esse rei, l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhiben. cum simili. quæ non seruata, corrumpit actus. l. cum hi. §. si prætor, cum ibi notatis per Doct. ff. de transactio. cum similib. Nec potest ¶ priuatus renunciare solemnitati formali, cum solemnitates formales in trodantur in fauorem publicum: probantur hæc in c. si. de re iudic. lib. 6. & in l. antiquæ, C. ad Velleian. & in d. c. quia propter, & est glof. ordinaria singularis in l. ambiguitatis. C. de testam. & hinc est, quod iuris ¶ ignorantia in omissione solemnitatis vel forme, non excusat rusticum vel mulierem: ita singulariter dicit Bald. & post eum alij Doct. in l. iuris ignorantia. C. qui admitti ad bono. posses. poss. Nec obstat, si ex parte dicti A. dicatur, non esse necessarium seruari formam d. c. quia propter, in electione Decani, cum d. c. quia propter, & d. c. ne pro defectu, loquantur in ecclesijs cathedralibus vacantibus per mortem episcopi, & regularibus vacantibus per mortem principalis prælati: ut videtur patere ex verbo, viduatis, ibidem posito, cum ecclesie ¶ proprie dicantur viduata: per mortem prælati, qui dum vixit fuit sponsus ecclesie: Decanus autem non proprie dicitur sponfus ecclesie suæ, nec etiam ecclesia collegiata dicitur viduata post mortem Decani, cum super sit episcopus sponsus ecclesiarum suarum diocesis: Nam ad hoc respondeo & dico, vbi dicit gl. ordi. in d. c. quia propter, & post eam Inno. Compost. Io. And. Panor. & Doct. quod d. c. quia propter, nedum habet locum in ecclesijs cathedralibus & regularibus vacantibus, sed etiam in prælatis aliarum ecclesiarum collegiatarum, generalem iurisdictionem habentium: quemadmodum in casu præfati Decani, de cuius electione nunc agitur, generalè & omnimodam iurisdictionem habere dicitur, cum capitulum & omnia membra eiusdem à iurisdictione ordinaria sit exemptum seu exempta, ut ex tenore fundationis latius apparet: & idem aperte vult Rota in terminis nostris decisione 457. in nouis. incipiente.

cx

10 ex hoc, circa finem, vbi concludit, quod ¶ in prælato inferiore Episcopo vel Abbate, habente dumtaxat vnã curam, videlicet populiveli clericali, dummodo præfati & sit ibi per modum capituli, seruanda est forma d. ca. quia propter: quia tunc pastor est & censeri debet, ut ibi latius: Relinquitur ergo, quod electio dicti A. ob non obseruatam formam d. ca. quia propter, est nulla. Non cõperit etiam dicto C. ius, quia dictus decanatus, ut præmittitur, est electiuus, ipse verò C. non fuit per capitulum electus: nec potest sibi suffragari collatio ¶ seu prouisio principis, tum quia illa non est facta ad electionem, nominationem, seu presentationem dicti capituli, quod requiritur, ut ex fundatione patet, & per consequens illa est nulla, cassa & irrita: ut est text. notabilis & apertus in c. decernimus, 16. q. 7. vbi dicitur, quod collatio facta per episcopum sine presentatione patroni est irrita. Sic ergo ibi est casus, æquiparando principem in casu præfati episcopo, ad quem de iure communi spectat confirmatio electionis, vel institutio præfati per patronum, c. c. ex iniuncto, de har. & to. ti. de iure patro. ad idem facit c. ex insinuatione, de iure patro. vbi habetur, ¶ quod instituti sine patroni presentatione dicuntur detentores, & occupatores, & mandantur priuari, & compelluntur beneficia sic acquisita relaxare: & ita ibi tenent Hosti. Io. An. Pan. & Doct. & idem Panor. in c. illud, eod. tit. idem etiam aperte tenet Io. And. in c. 2. de offic. vicar. li. 6. in nouella, vbi dicit, quod per talem collationem nullum ius transfertur in prouisum, idem etiam apertissime voluit Federicus de Senis in tractatu suo permutacionis, vbi notabiliter dixit, quod licet ¶ permutacio beneficiorum facta per episcopum, non vocatis his qui habent presentationem vel electionem, valeat licet veniat retractanda, contemptis postmodum contradicentibus, & contemptum suum prosequentibus: collatio tamen facta patrono contempto, est ipso iure nulla, secundum eum, per d. ca. decernimus: & assignat rationem diuersitatis, quia ¶ permutandi autoritas principaliter pertinet ad episcopum, ut in c. quæ situm, de rer. permu. sed collatio non sic: & illam decisionem Fed. refert & sequitur Rota decisione 307. in nouis, quæ incipit permutatio. pro isto etiam est text. in c. cum Bertholdus, de re iudic. vbi confirmatur seu instituitur præfatus secundo loco per verum patronum nulla facta prius cassatione de institutione iam facta per episcopum ad presentationem cuiusdam, qui non erat verus patronus nec in possessione præfati: patet ergo ibi, quod collatio facta per episcopum non præcedente presentatione veri patroni est nulla ipso iure, & hoc sentit ibi Inno. in glof. sua in verbo, memorato, in versic. vel potes dicere, pro isto etiam facit ratio quia ¶ vbi conuenit; aliquid explicandum est cum aliquorum præfentia seu consensu vel consilio, nõ

valet, si expeditur illis absentibus & irrequisitis, c. cum in veteri, de elec. & c. cum olim, de arbit. l. i. §. si plures, & ibi per Barto. ff. de exercito. cap. nouit, de his quæ sunt à præla. sine consensu. cap. & c. causam matrimonij, de offic. delegat. Modò sic est, quod ecclesia patronata non est per episcopum ordinanda, nisi consentiente patrono, quinimò patronus debet esse autor & causa mouens: episcopus verò debet instituire illum, quem patronus designauerit & petierit, ut in d. c. illud, in fine, & in alijs iuribus supra allegatis: ergo collatio facta per episcopum patrono neglecto, debet esse nulla, & ita post multa concludit dom. Panor. in disputatione sua quæ incipit, Augerio: & per consequens cum dicti capitulares successerint in ius quondam Ioannis Tonsar, dum vixit veri patroni, ad quem ius præfandi & nominandi decanum spectabat, ut ex tenore fundacionis etiam liquet: sequitur ¶ prouisio per principem facta de dicta C. est nulla, & quod nullum ius tribuit: Tum etiam ex alio, quia dicta prouisio facta est dictis capitularibus potestate eligendi non priuatis, qui cum existunt adhuc infra trimestre, & sic infra tempus datum ad eligendum, possent adhuc de nouo antequam priuatur eligere & valerent electio, secundum Panormitan. in dict. cap. ne pro defectu, & notat. per Innocen. Compost. Ioan. Calderi. Panormitan. & alios in dict. cap. quia propter. Præterea collatio ¶ præbendarum vel decanatus est quid merè spirituale, nec cadit in laicum de mero iure, etiam si tanto tempore laicus illud ius sibi usurpauerit, quod de cõtrario non sit hominum memoria: ut est nota singularis Io. Mona. quam refert & sequitur ibidem Ioan. And. & post eum Domi. & alij in c. 2. de præben. libr. 6. quam theoreticam commemorat & multum commendat do. Panor. in c. causam, de præscrip. Cum ergo pro ¶ non dato habeatur, quod ab illo datur, qui ius dandi non habet, c. q. autem, de iure patro. & c. Daibertum 1. q. 7. sequitur ¶ dicto C. ex præfata collatione ius non competit. Ex aduerso autem videtur dicto C. ex præfata collatione ius competere, attendente notoria nullitate dictarum electionum, qua nullitate præsupposita, non ¶ debet præstare impedimentum quod de iure non sortitur effectum, regula non præstat, de reg. iur. lib. 6. cum vulgaribus. Maximè cum constet de potestate conferendi principi competenti, tum ex reservatione facta tempore translationis iuris eligendi, præfandi, seu nominandi in dicti capitulum, de qua liquet per fundacionem, ¶ reservationem si laudata & approbata fuerit per ordinarij vel summum pontificem, ex ea ius merè spirituale laico competere potest: quemadmodum videmus pristinis temporibus ius eligendi summum pontificem & disponendi apostolicam sedem per Adrianum papam in Carolum regem Francie, & de post per Leonem papam in Ottonem primum fuisse translata: ut

L tum: vt

tum: vt est tex. in c. Adrianus, & in ca. in synodo, 63. distin. & cessante huiusmodi concessione & approbatione, vbi tale ius spirituale à principibus sine scandalo auferri non possit, melius est eis dimitti, præcipue in ecclesijs, quas ipsi vel ipsorum progenitores fundarunt & dotarunt: vt dicit Io. Mon. & post eum Io. And. Domi. & alij in d. c. 2. de præben. libr. 6. tum etiam, quia ad dictum Principem tanquam ad proximum & immediatum superiorem hoc casu deuoluta videtur potestas providendi dictis capitularibus nulliter eligentibus: pro hoc, c. quamquam vbi bonus text. de elect. libr. 6. Præmissis pro appetitione materiæ in medium deductis non obstantibus, credo, nulli dictorum trium ius efficacax in dicto decanatu competere. Quod vltè prius allegata deduco alio medio sic. Nam aut dictis capitularibus competit electio propriè dicta, & principi patrono confirmatio vel verius approbatio personæ electæ: Aut verò dictis capitularibus competit sola nominatio aut præsentatio, quæ dicitur electio, generaliter sumto vocabulo, vt est tex. in c. postulasti, de iu. patr. vbi electio ponitur pro præsentatione, & no. in c. si. de elec. libr. 6. & quodcumq; horum dicatur, nulli horum trium ius efficacax cõpetere põt. Si enim dictis capitularibus duntaxat competit nominatio vel præsentatio, quæ videtur ex tenore fundatiõis, ex quo in ea dicitur, quæ ad principem spectat collatio. Certum autem est de iure, quod non expectatur collatio, vbi præfuit electio canonica. Secundò id idem videtur ex tenore fundatiõis, vbi hæc tria, electio, nominatio, seu præsentatio dictis capitularibus per ordinem attribuuntur: fateri ergo oportet, quod illa posteriora duo, vt puta nominatio & præsentatio, superflue esse possint, & nihil operari, vel quod posteriora declarent præcedentia: quod in dubio potius dicendum est, l. sed & posteriores, ff. de legi. & l. si seruus plurium. §. fin. ff. de legat. i. cum similit. Et hoc supposito pro verò, sequitur, quod neq; dicto A. neq; dicto B. ex huiusmodi nominatione vel præsentatione ius in re competit: cum per præsentationem vel nominationem non tribuatur ius in re, sed duntaxat ius ad rem, c. dilectus, de offic. leg. cum vulgar. Competit tamen dicto A. tanquam præsentato per maiorem partem habentium præsentare, pro eo quod præsentatio sua admissa non fuit, actio contra principem, eam admittere malitiosè recusantem, iuxta c. quoniam, & c. pastoralis, de iure patron. Neque etiam dicto C. tunc ius cõpetere potest ex præsentatione: quia nulla quoad eum interuenit præsentatio, neq; etiã ex collatione principis patroni, quia vt præmittitur illa fieri debet præcedente præsentatione vel nominatione, ac ad præsentationem vel nominationem dictorum capitularium. Si ergo cõparemus principem in hoc casu habenti institueræ præsentatum vel nominatum per alium, sequitur quod collatio sua, illis spiritibus & contempnis & ad-

huc infra tẽpus præsentandi vel nominandi existentiibus, est nulla & irrita, per præal. c. decernimus. Nam iure ordinario non potuit, vt supra latè deduxi: Neq; iure deuoluto, ex quo in veritate patronus nondum erat priuatus. Nam collatio facta iure deuoluto præsupponit patronum negligentem & priuatum. Cùm ergo res in veritate ita se non habeat, corrumpitur actus, ca. ex parte Hastea, de concess. præben. vbi patet, quod collatio facta eo iure quo fieri non potest, non tenet: licet alio iure fieri potuisset: & faciunt not. per Bar. in l. si is ad quem. ff. de acquir. hære. Si verò dicamus dictis capitularibus competere electionem propriè dictam, quod videtur, vt fundatio iuri communi non obuiet, & ad terminos iuris communis reducatur, quo disponitur quæ vacante Ecclesia collegiata, providendum est ei per electionem, vt est tex. in c. 1. & per totum de elect. & tunc multò minus dictis A. & B. ius competere potest: cum tunc forma dict. c. quia propter, omnino esset seruanda, iuxta prius dicta: quæ tamen seruata non fuit in electione dictorum A. & B. & per consequens ambæ electiones censendæ sunt nullæ. Neque etiam dicto C. tunc ius competere potest, cum non sit ab illis ad quos electio spectat electus: neque sibi suffragatur prouisio facta per principem, cum facta sit alijs infra tempus eligendi existentibus, & eligendi potestate non priuatis, vt supra dixi: & quod ita debet fieri interpretatio, adduco textum valde notabilem, quod vbi de isto est casus in c. cum dilectus, in versiculo, ceterum, de consuetud. vbi dictio, electio, posita in statuto vt statutum reducatur ad ius commune, exponitur pro confirmatione: & hoc modo omnia concordantur: vt dicamus ad dictos capitulares spectare electionem, per quam ius tribuitur in re, & ad principem spectare collationem, id est, approbationem personæ electæ si grata fuerit: quæ approbatio seu admissio bene cadit in laicum regem, vel principem, vt est tex. ad litteram in c. cum terra, in si. de elect. maximè quod cum interstet principis, aliquem non promoueri ad talem dignitatem in principatu suo, nisi idem sit sibi gratus, ad eò & instantum, quod sibi contra electum nõ gratum competit exceptio, per quam eundem repellere potest: vt singulariter dicit Inno. in c. super his, de accus. refert & sequitur Panor. in d. c. 1. & in d. c. cum terra. Pro ista in interpretatione etiam est tex. nota. in l. 2. cum ibi no. per Bal. & Doc. C. de noxa. actio. Et quia per præmissam interpretationem fundatio reducitur ad terminos iuris communis, & minus læditur ius commune, quam si diceremus, solam nominationem vel præsentationem ad dictos capitulares, & institutionem ad principem spectare: quia tunc in duob. violaretur ius commune: primò in hoc, quod ecclesie collegiata nõ puidetur per electionem: secundò in hoc, quod constitutio & totalis ordinatio dictæ ecclesie, & sic ius merè spirituale vsurparetur per

tur per laicum incapacem illius iuris. Idcirco videtur mihi hæc vltima interpretatio potius amplectenda, secundum quam nulli dictorum trium ius competit, vt prædixi. Nec huic considerationi obstat tenor dictæ fundatiõis, in qua inter alia dicitur, quod bonæ memoriæ Ioannes Tonfar, à quo antefatus princeps causam habet, & in cuius locum dictum capitulum per huiusmodi translationem videtur successisse, duntaxat habuit ius præsentandi & nominandi: Cùm ergo surrogatum sapit naturam eius, in cuius locum surrogatur, c. vnica, de supp. negli. præla. & l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. præcipue quoad suam primordiale naturam, vt dicit gl. singularis, & DD. in l. certi conditio, circa prin. ff. si cer. per. ergo & dictum capitulum cõsequitur duntaxat habere ius nominandi & præsentandi. Quia dico, quod hoc non obstat, ex quo iam alteratum est negotium in duobus. Primò, quia translatum est ius nominandi & præsentandi à principem in capitulum, & nendum ius nominandi & præsentandi, sed etiam ius eligendi: verbum ergo illud eligendi, positum in translatione, quod non reperitur in aliqua parte fundatiõis, & hic sæpè repetitur, aliquid debet operari, l. si quando. ff. de legat. i. & cap. si papa, de priuileg. libr. 6. quæ repetitio & geminatio multum est ponderanda, l. balista. ff. ad Trebellian. Tum etiam ex alio, quia vt dixi, hæc interpretatio consonat iuri communi, Et ex alio, nam ex quo ius eligendi, nominandi, & præsentandi, peruenit ad ecclesiam, debet assumere naturam aliorum iurium ecclesie: ita quod hoc casu surrogatum nedum non sapit naturam eius, in cuius locum surrogatur, sed ex toto alteratur: vt est tex. notabilis, & ibi Panor. in c. dilectus 3. de præben. & tex. pulcher in ca. vnico, de iure patron. libr. 6. Vt tamen dictus C. in præfatio Decanatu ius acquirat, cõsulo, vt ipse effluxo trimestri, quod est tempus hoc casu præfixum à iure ad eligendum, vt dicit Panor. in d. c. ne pro defectu, vel effluxo semestri ad tollendum omne dubium, de quo plenè in dicta decisione Rotæ, studeat in continenti obtinere prouisiõem à proximo superiore: ad illum enim deuoluitur hæc potestas providendi: vt est casus in dict. cap. quanquam, nec requiritur sententia, sed ipso iure deuoluitur lapsò tempore, dict. ca. ne pro defectu, quod licet loquatur in casu quando habentes eligere non eligunt infra tempus, habet tamen locum in eligentibus, sed nulliter, cum actus penitus nullus, qui nullum effectum iuris sortitur, habeatur pro non facto ex dispositione iuris, vt magistraliter declarat Præpositus & Doctores in ca. ad audientiam, de sponsa. & Panor. in c. auditis de elect. licet enim facta pro infectis haberi non possint, sic quod non sint facta, l. in bello. §. facta. ff. de capti. & c. si Paulus 32. quæ. 5. Tamen quoad effectum iuris facta bene habentur pro

infectis & non factis, vt est gloss. in clemen. 1. super verbo ipso iure, de hæreticis, & in clemen. vnica super verbo pro infectis, de immunita. ecclesie. Nec est facienda vis, an ad ordinarium spectet confirmatio dictæ electionis, vel ad principem, aut alium iure speciali: quia ad quem spectat confirmatio dictæ electionis, ad illum isto casu spectat prouisio, & ab illo petenda est hæc prouisio, iuxta theoreticam gloss. singularis in d. clem. vnica, circa princip. de supplend. negli. præla. quam refert & commendat Panor. in cap. 2. de concess. præben. & si de hoc sit dubium facti, consulo, quod capiatur prouisio ab vtroque, cum id possit licitè fieri per rem & possessorem: nec ex impetratione secundæ prouisiõis inducitur renunciatio primæ, vt est tex. notabilis in ca. post electionem, & ibi idem notat Panor. in 3. not. de concess. præb. ad quem breuitatis gratia recurratur.

CONSILIVM XL.

S V M M A R I A.

- 1 Verba privilegiorum strictè capi debent.
- 2 Papa non præsumitur voluisse aliquid agere in præiudicium tertij.
- 3 Familiarium appellations qui veniant.
- 4 Fœmina gaudent priuilegijs maritorum.



Is scripturis tam pro parte domini norum decani & capituli capellæ Hagensis agentium ex vna, quam dom. Ioannis de Dordracò curati parochialis ecclesie eiusdem loci, rei ex altera partibus, coram dominis arbitris, arbitratoribus seu amicabilibus compositoribus per partes huiusmodi concorditer assumptis hinc inde exhibitis. Præsupposito priuilegio dictæ capellæ vt asseritur indulto, & validitate eiusdem, de quibus tamen mihi non est facta fides: præsupposita etiam qualificatione dominorum arbitratorum, in hac causa funeralium & oblationum merè spirituali, præsupposita etiam oblatione dicti domini curati satis ampla, videtur mihi subscripto, quod domini arbitri in pronunciando attendere debent, qui veniant appellacione familiarium ducis & ducissæ strictè sumpto vocabulo, debent enim verba dicti priuilegij capi strictè, ex quo iuriter putatur curati dictæ ecclesie per illud derogatur, arg. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & c. quia circa, cum ibi notat. per Panor. & Doct. de priuileg. & per glo. Hostien. Io. And. Panor. & Doct. in c. cum capella Ducis Burgundiæ, eo. tit. maximè cum si verba huiusmodi priuilegij largè sumerentur, vt dicti domini decanus & capitulum prætendunt, absorberetur penitus ius dicti curati, quod Papa voluisse nõ præsumitur, l. 1. §. si quis à principe, & §. meritò. ff. ne quid in loco public. neq; etiam

etiam eius commissarius episcopus Traiectensis, attenta modicitate recōpense, attentisq; verbis in literis super dicta præterita recompensa editis, illis videlicet, præcipue q̄ p̄dicti dux & ducissa plura habet domicilia & se à dicto loco de Haga frequenter absentant, &c. quæ inducunt causam finalem eiusdem, l. final. & ibi Bald. & Doctores. ff. de hæreditat. institut. & sic tenderet ad noxam, quare esset reuocandum, c. suggestum, de decim. Appellatione autem familiarium, 3 † strictè sumpto vocabulo, prout sumi debet in priuilegijs, & alijs similibus casibus, meo iudicio veniunt duntaxat domesticæ commensales, c. fi. de verb. signi. lib. 6. & ibi hoc expressè vult Ioan. And. in nouella, in princi. tertie columne, in versic. veritas autem est, quem ibi sequuntur Dominicus, Philippus Francus, & alij, dicentes quòd licet secundum diuersitatem casuum hoc nomen familia diuersimodè sumatur, vt patet in iuribus pereolatè illic commemoratis: Tamen in casu d. c. fi. vbi agebatur de significatione verborum priuilegij, & in similibus sumi debet hoc nomen familia, prout in d. c. fi. declaratur. Sed in dict. cap. si. declaratur, quòd appellatione suorum clericorum in verbis priuilegij postorum veniunt duntaxat clerici familiares domesticæ commensales, ergo fortius in casu præfenti appellatione familiarium duntaxat venire debent personæ liberæ ad seruitium honestum ducis vel ducissæ deputatæ domesticæ commensales. Ad vxores autem prædictarum personarum domesticarum commensalium similiter præfatum priuilegium extendendum esse dico, cum sceminæ † gaudeant priuilegijs maritorum, l. sceminæ. ff. de fenat. & i. quoniam C. de priuileg. schola. lib. 12. cum vtrobiq; no. vterius autem idem priuilegium extendendum non credo: iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM XLI.

SYM M A R I A.

- 1 Libellus quid continere debeat.
- 2 Plures rei debendi qualiter teneantur.
- 3 Frustra quis petit quod intus habet.
- 4 Confessio rei verè erronea & quæ notoriè ex actis constat, non præiudicat.
- 5 Acta, maxime post conclusionem in causa, faciunt notorium.
- 6 Confessio procuratoris non habentis speciale mandatum ad id constendum, principali non præiudicat.



Is actis & actitatis causæ pendentes in decisa per & inter magistrum Petrum de Middelburch agentem ex vna, & Adrianum de Hont ex altera: videtur mihi subscripto, quòd

præfatus reus, actis eiusdem causæ attentis, ab impetitione actoris venit & est omni iure absoluentus, & ipse actor in expensis litis condemnandus, iuribus & rationibus infra scriptis. Primò, quia intentio actoris ex suo libello, etiam si omnia contenta in eodem essent vera, non esset fundata: nec posset conclusio ipsius actoris ex illis præmissis inferri, vt patet inspicienti libellum, folio 10. cum sequente copiatum. Nam in ipso libello solum narratur, quòd ipse reus cum domicella Iacomina promisit dimittere, cedere, & liberè habere, bona ad vxorem actoris per mortem sui patris deuoluta, & vterius in conclusione hoc petitur vnà cum arreagijs celsis, &c. & non articulatur, † quòd ipse reus vnquam impediuit ipsum actorem, quò minus illa bona habere possit, quòd tamen esset necessarium ad hoc, vt reus posset condemnari, l. stipulatio ista habere licere, cum sua materia. ff. de verbor. oblig. Secundò deducitur idem, quia ipse actor cõcludit contra reum, puta Adrianum & Iacomina tam coniunctim quam diuisim, quòd non est possibile ex præmissis inferre, cum in illis non articulatur, † quòd ipse Adrianus & Iacomina hoc promiserunt tantum plures rei debendi, & vnusquisq; in solidum: quòd tamen esset necessarium ad hoc, vt in solidum daretur actio contra vnum eorum, aut hoc ita, cum sua materia, C. de duobus reis cum similibus. quare sequitur, libellum in ea quæ iacet forma non concludere. Tertio, supposito quòd libellus concluderet prout non, deducitur adhuc quòd reus venit absoluentus ab impetitione actoris: & hoc sic, quia vt constat ex conuentionibus antenuptialibus, fol. 49. copiatas, ipse reus solum præfens interfuit promissioni factæ per ipsam Iacomina, & auctoritatem eidem præstitit vt mamburnus ipsius Iacomina: quare proprio nomine nihil promisit, nec aliàs quàm vt mamburnus obligari potest: quare etiam ex ipsis conuentionibus non potest ipse proprio nomine conueniri neque excuti, Et ergo libellus contra eundem sub suo nomine proprio non concludit: neque etiam curatorio seu mamburnio nomine conueniri potest, quia ex actis constat, ipsam Iacomina ab hac luce decessisse, sicque omnem curam & administrationem ipsius Adriani quoad eius personam expirasse & finitam esse, quare etiam eo nomine conueniri aut condemnari non potest, l. curatores. ff. de administrat. re. ad ciui. pertinen. vbi vtrumque horum probatur, ergo, &c. Præterea deducitur idem, etiam supposito quòd præmissa cessarent, prout non, & hoc sic: quia vti ex conuentionibus antetactis constat, ipse Adrianus & Iacomina in ipsis conuentionibus antetactis iam cesserunt, delegarunt, & assignarunt ipsi actori petita, quare de nouo ad id compelli non poterunt, vt de se pater: frustra † enim quis petit, quòd intus habet, l. si legatum, secundum vnam lecturam.

lecturam. ff. de eden. vnde debuisset ipse actor, si triumphare voluisset, deduxisse, impedimentum in aliquo præmissorum per reum præstitum fuisse, quòd tamen minimè fecit. Nec obstat si contra præmissa obijciatur, quòd licet ex ipso instrumento conuentionum non constet, Adrianum reum aliquid proprio nomine promisisse, quinimò ex illo constet, promissionem factam per Iacomina de cessione & dimissione, &c. iuxta supra dicta: tamen ex confessione rei ad libellum illud constat, vt patet inspicienti eandem. Quia respondetur primò, quòd illa confessio † verè est erronea, & extra tenorem conuentionum antenuptialium ac petitorum, per actorem per errorem aduocati facta: quare non præiudicat, cum ille error ex actis notoriè constet, & præcipue ex antetacto instrumento conuentionum antenuptialium, per ipsummet actorem in vim probationis exhibitio, & sic alia reuocatione opus non fuit: Acta † enim maxime post conclusionem in causa, faciunt notorium, c. cū olim, de verb. signi. & ibi Panor. & DD. notoria verò probatione non indigent, ca. euidentia, de accu. cum similibus. Superuacuis enim laborat impendijs, qui solem facibus certat adiuuare, ca. si omnia 6. q. 1. & maxime hoc procedit, ex quo dicta † confessio facta fuit per procuratorem non habentem speciale mandatum ad sic confitendum, sed duntaxat generale: quo casu non præiudicat confessio, quando probari potest vel constat rem aliter se habere: vt notabiliter dicit Ioan. de Imola, in ca. final. in 3. colum. in versicul. an autem confessio procuratoris de confess. prout in casu præfenti liquidissimè constat, vt dictum est. Secundò respondetur, supposita veritate confessionis, quòd adhuc non obstat, cum ex actis & præcipue ex prætacto instrumento conuentionis huiusmodi, constat esse satisfactum, & sic de reali satisfactioe promissionis, si quæ facta fuisset. Ex quibus patet, partes iudicis in hac causa esse in absoluento reu ab impetitione actoris, iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM XLII.

SYM M A R I A.

- 1 Clericus non coniugatus, quam habeat priuilegia.
- 2 Priuilegia ecclesie que sunt.
- 3 Bona ecclesie vel clericorum immunita sunt ab actionibus laicorum.
- 4 Clerici de bonis præbendarum suarum que vendunt, non tenentur soluere gabellam.
- 5 Bona etiam patrimonialia clericorum ab omnibus oneribus libera sunt.
- 6 Clerici vel eorum possessiones, etiam si communis utilitas vel necessitas imminet, granari nequeunt.

- 7 Statum vel consuetudo contra libertatem ecclesie non valet. & num. 50.
- 8 Facultates laicorum deficientibus & Romano Pontifice consulto clericis & illorum bona ad collectam tenentur.
- 9 Verba narratiue posita non multum ponderantur, nisi super illis fundata sit intentio.
- 10 Bona clericorum quare sunt immunita ab oneribus.
- 11 Spiritualia sine temporalibus diu subsistere non possunt.
- 12 Statutum Laicorum specificè disponens super bonis patrimonialibus clericorum, non valet ex defectu potestatis. & num. 56.
- 13 Bona non habentia onus annexum sequuntur per sonam, tanquam accessoria, et ideo gaudent priuilegio persone.
- 14 Ecclesia non tenetur ad constructionem vel restitutionem murorum ciuitatis.
- 15 Ecclesia non tenetur ad munus extraordinarium & superinductum.
- 16 Hominum genera duo sunt, &c.
- 17 Clericus licitum non est immiscere se rebus secularibus.
- 18 Arma clericorum sunt orationis & lacrimarum.
- 19 Bellum propter peccata Deus inducit super homines.
- 20 Offensio clericorum ad Deum pertinet.
- 21 Onera personarum ecclesiasticarum, qua sunt, &c.
- 22 Quod omnes tangit, ab omnibus adprobri debet.
- 23 Obligatio bonorum non inducitur nisi in casibus expressis in iure.
- 24 Gabella, tallia vel collecta persone imponitur ratione rerum, & non rebus. Vnde forensi imponi nequit.
- 25 Clerici non sunt, neque vnquam fuerunt subiecti laicis quò ad iurisdictionem, sed sunt exempti etiam de iure diuino.
- 26 Bona clericorum tanquam accessoria libera que sunt.
- 27 Iudex bonorum is est, qui est iudex persone.
- 28 Persona conditione mutata, statum, rei quæque immutari conuenit: etiam, quò ad forum.
- 29 Religiosa sunt que religiosi adhaerent.
- 30 Cauere debent laici ne clericos talliando iram Dei contra se prouocent.
- 31 Consuetudo disponens quòd clericus in actione reali conueniatur coram iudice laico, non valet.
- 32 Ecclesia & clerici quò ad tributum aliq; onera realia, quibus obligata fuerunt possessiones, antequam ad ecclesiam vel ministros eius uenerunt, omnino tenentur.
- 33 Bona ab omni tributo libera esse quam debent.
- 34 Ecclesia & clerici ratione bonorum feudalium, tenentur ad collectam, &c.

- 35 *Cautela efficiendi bona in prauis iudiciis libertatis ecclesiastica.*
- 36 *Vbi est casus legis, ibi nulla debet esse dubitatio.*
- 37 *Laici quando propter exactiorem collectarum incurrant sententiam excommunicationis.*
- 38 *Exigere est ab inuito extorquere.*
- 39 *Successores exigentium gabellas à clericis tenentur ad restitutionem.*
- 40 *Ad constructionem murorum clerici quando tenentur.*
- 41 *Rescriptio pontium & viarum concernit pietatem.*
- 42 *Lex variis habens intellectus ad decisionem causarum allegari nequit.*
- 43 *Tempore necessitatis maxima clerici personaliter vigilare vel alios suis sumptibus substinere tenentur.*
- 44 *Collectam auctoritate episcopi impositam quando clerici exsoluere cogantur.*
- 45 *Consuetudo excedens memoriam hominum vim habet privilegij.*
- 46 *Ecclesia & ecclesiastica persona exempta non sunt à numeribus ordinarijs, & nu. 56.*
- 47 *Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi non alteri imputare debet.*
- 48 *Onus recusare non debet, qui commodum sentit & amplectitur.*
- 50 *Consuetudo contra legem introducta inprescriptibilis est.*
- 51 *Multa per patientiam tolerantur, quae si in iudicium deducta forent, non tolerarentur.*
- 52 *Vniuersalis consuetudo an liget clericos.*
- 53 *Consuetudo, ut clerici annuatim pro illis quae reseruiunt communem utilitatem & pietatem, aliquid dent, an valeat.*
- 54 *In generali dispositione nunquam comprehenduntur illi, contra quos non potest specificè disponi.*
- 55 *Libertas accedendi ad molendinum Episcopi non potest impediri per statutum laicorum.*
- 57 *Laicus iurisdictionem in clericos nec ex consuetudine quantumcumque, tempore acquirere potest.*
- 58 *Episcopi ratione bonorum collecta imponi potest.*
- 59 *Onera persona ratione rerum imposita, censentur personalia, non realia.*
- 60 *Res transi cum suo onere.*
- 61 *Dato vno inconuenienti, sequuntur plura.*
- 62 *Immunitatem habens à collectis, non tenetur ad collectam impositam propter guerram superuenientem.*
- 63 *Clerici in fauorabilibus gaudere debent privilegio ciuium.*
- 64 *Actus voluntarij eatenus obligant & prauis iudiciis faciunt, quatenus geruntur & non ultra.*
- 65 *Privilegiatus quando succedit priuato, tunc pro futuro tempore viuit iure proprio, & non in-*

re priuati. Licet secus sit de tempore praesentis.



is & benè discussis actis & actis. tis causa coram vobis venerabilibus dominis officialibus Remensis iudicibus in ea parte competentibus pendens indecisae, & super immunitate assisarij vini, ceruisiae, multurae aliorumque; onerum, de quibus in actis, per & inter venerabiles do. decanum & capitulum insignis ecclesiae collegiatae sanctae Gudila Bruxelles. Cameracensis diocesis, totumque; clerum eidem ecclesiae subiectum agentes ex vna: ac burgimagistros, scabinos, consules, receptores, aliosque; rectores, communitatem siue rempub. dicti oppidi Bruxellensis representantes reos ex alia partibus. Videtur mihi subscripto, quod partes vestrae in iudicando esse debent, declarare per vestram sententiam diffinitiuam, praefatos dominos agentes fuisse & esse immunes ab oneribus assisarij vini, ceruisiae, multurae, ac alijs his similibus, in actis expressis & specificatis, ipsosque; agentes plena libertate quoad praemissa debuisse & debere gaudere, dictosque; reos ad restitutionem omnium & singulorum saltem à tempore monitionis seu litis motae perceptorum, & in expensis litis fuisse, & esse condemnandos, ac per vos condemnari debere: quod sic deducitur. Nam certi & indubitati iuris est, quod ecclesiae ecclesiasticaeque; personae, bonaque; & possessiones eorundem plenissima gaudere debent libertate, ita & taliter, quod nedum personae ipsorum clericorum non coniugatorum, verum etiam bona eorundem regulariter debent esse immunita ab omnibus oneribus & impositionibus per laicos quoscunque; vel communitates etiam auctoritate principis secularis impositis seu imponendis, exceptis oneribus merè realibus ordinarijs perceptuam & vniuersalem praestationem habentibus. impositis rebus: antequam peruenerint ad ecclesiam vel clericos, ac aliquibus alijs casibus infra subiiciendis.

Habet enim clericus non coniugatus inter alia privilegia per Card. & alios DD. in cle. i. in 15. q. & alijs sequentibus de vita & hon. cler. enumerata, triplex privilegium, quorum duo sunt privilegia personae, scilicet illud de quo habetur in c. si quis suadente Diabolo, 17. q. 4. & privilegium fori, de quo habetur in c. 2. & in c. si diligenti, & in c. significasti de foro comp. & in auct. statuimus, C. de epif. & cler. Tertium autem est privilegium rerum ab exactiōibus laicorum, de quo nunc est quaestio: ita dicit gl. ordin. in c. vnico, super verbo privilegio clericali, de biga. li. 6. habet etiam ecclesia plurā alia grādia privilegia, à Deo, summis pontificibus, & imperatoribus data, quae enumerantur per Innocen. Hostien. Ioan. And. Henri. Boick, & Doct. in c. nouerit, de senten. excommunic. & per Hostien. & Ioan. And. in ca. cum laicis, de rebus eccles. non aliena. & per Card. in

Card. in repetitione c. perpendimus, de senten. excommunic. quae quia non multum seruiunt proposito omitto: & de priuilegio rerū seu bonorum ecclesiae vel clericorum principaliter loquar, de quo si quidem privilegio rerum ab exactiōibus laicorum est tex. clarus in c. 1. de immunita. eccles. lib. 6. & ibi habetur per Archidi. Io. And. Dominicum, Philip. & Doct. de isto etiam est tex. apertus in c. si. de vita & honest. cleric. & ibi habetur per Anto. de Butrio, Card. Io. de Imo. Panor. & Doct. & in c. vnico, de cler. coninga. li. 6. & in c. similiter, 16. q. 1. & in l. 2. ibi, nec eorundem facultates & substantiae, C. de epif. & cle. per quam l. dicitur Bal. post Petrum, & Cy. 4. quod clerici de bonis praebendarum suarum quae vendunt non tenentur soluere gabellam, nec soluere aliquid ad portam ciuitatis: quod dictum refert & sequitur Philippus in c. quando, de cens. lib. 6. & idem vult Card. in consilio suo 12. Nec etiam de bonis suis patrimonialibus, secundum Paul. de Cast. & Alber. in d. l. 2. per illum tex. De isto privilegio rerum seu bonorum clericis competentium etiam habetur in auct. item nulla communitas, C. de epif. & cler. & in corpore vnde sumitur, & in l. placet, & ibi habetur per Pet. Cyn. Bar. Alberi. Paul. de Cast. Bald. Salic. & alios Doct. C. de sacrosanct. eccles. & plenius pereundem Salicet. quoad bona patrimonialia in l. de his, C. de epif. & cler. de hoc etiam habetur in d. c. quantum, & ibi per glo. & Doct. & in clem. praesenti, eod. tit. & in clem. vnica, de immun. eccles. qui sunt textus generalis concilij Viennensis, sub Clemente quinto celebrati: Imò quod fortius est, non possunt clerici vel eorum possessiones grauari per laicos, etiam si immineat communis utilitas vel necessitas, quādiu facultates laicorum ad supportandum onera sufficiunt, quibus etiam deficientibus adhuc non possunt clerici cum laicis ratione rerum & possessionum ad eos spectantium contribuere, Romano pontifice inconsulto, cuius consensus propter imprudentiam aliquorum clericorum contribuentium vbi contribuendum non est, ac se & ecclesiam seruituti subijcientium, ex decreto concilij generalis requiritur, vt de isto est text. planus in c. non minus, & in c. aduersus, de immu. eccl. q. sunt respectiue tex. conciliorum Lateranen. sub Alexandro 3. & generalis sub Innoc. 3. habitorum, vniuersalem ecclesiam representantium, vt ex supra scriptiōne eorundem, & ex chronica, ac ex notatis per gloss. Card. & Doct. in d. clem. vnica patet: quibus concilij Reges, Principes, & Duces innumeri interfuerunt, & praecipue illi concilio generali cui interfuerunt Reges Hierusalem, Francia, Hispaniae, Angliae & Cypri, Oratores Imperij ac alij Graeci, nec non mille trecenti episcopi, cum Hierosolymitano & Constantino politano patriarchis, vt habet chronica: & de illo concilio generali dicunt Hosti. & Ioan. And.

in dict. cap. cum laicis, quod illud seruandum est vt Euangelium, & quod statutum vel consuetudo contra illud non valet. Excommunicantur enim laici in d. cap. non minus, clericos vel ecclesias ratione bonorum suorum collectantes vel talliantes, nisi moniti destiterint. & in dict. cap. aduersus, constitutio d. cap. non minus innouatur: & ultra hoc, propter imprudentiam quorundam clericorum soluentium collectas, ac se & ecclesias seruituti vt praemittitur subijcientium, adijcitur: vt in contributione huiusmodi interuenire debeat Romani Pontificis consensus: & statuuntur de nouo praenalia in rectores & consules ab ecclesijs vel clericis collectas vel tallias exigentes, & in successores in officio, nisi infra mensē adepti regiminis restitutionem extortorum fieri procurauerint: nec sufficeret, ipsos omnem diligentiam adhibere, nisi effectualiter per eos procuraretur restitutio, vel nisi in euentum quod id procurari per eos non possit, dimittant officium, secundum Ioan. And. Ant. de Butrio, Petrum de Anch. & Panormi. in d. c. aduersus: licet dicant id valde rigorosum. Patet ergo clarè ex illis duobus text. quod laici talliam, gabellam, vel collectam, clericis vel eorum bonis imponere non possunt, etiam si subsit necessitas vel communis utilitas, & quod ecclesiae vel clerici ratione bonorum suorum non tenentur ad collectam vel talliam, nisi facultatibus laicorum deficientibus, & Romano Pontifice consulto, ponderando diligenter verba eorundem tex. & signanter illa verba, sacerdotes & possessiones eorum, & similiter illa verba, de bonis ecclesiarum & clericorum, & illa, siue solata siue expeditiones, & illa, communes utilitates & necessitates, non sine mysterio repetita, in d. ca. aduersus, arg. l. balista. ff. ad Trebel. vbi enim secunda interuenit consideratio, ibi plena praesumitur esse deliberatio. §. & hoc verò, iunct. glo. in auct. vt nulli iud. col. 9. capiuntque; tex. dictorum conciliorum robor à d. cle. vnica, edita vt praemittitur in concilio Viennensi, in quodam innouatur & inuolabiliter obseruari mandatur.

Nec obstat si forte dicatur, quod dicta verba, sacerdotes & possessiones eorum, & praefata verba, de bonis ecclesiarum & clericorum, & illa verba, solata siue expeditiones, ponuntur in d. c. non minus, vt narratiua, & sic non videntur ponderanda, c. si Papa, de priuileg. lib. 6. cum vulgar. Quia respondetur, quod propter verba illa, sub anathematis distinctione fieri talia de cetero prohibemus, posita postmodum in dispositiua, d. c. non minus, & repetita effectualiter in d. c. aduersus: ex quibus patet, quod huiusmodi consilia super illis verbis narratiuis fundant suam intentionem, habenda sunt dicta verba perinde, ac si in dispositiua posita essent, iuxta doctrinam singularem do. Io. de Im. in c. cū apostolica, de his quae fiunt à praes. & in c. 2. de cō-

fitu, quam refert & sequitur do. Alex. de Imo. in l. i. ff. de offi. eius cui manda. est iuridic. & do. Fe li. in c. 1. de confi. & dominus lafon & posteriores in l. 1. C. quando non peten. par. pet. accref. per tex. Clem. 1. de proba. Ratio autem, ¶ quare bona clericorum hoc priuilegio gaudent, poreft assignari: quia bona clerici deseruiunt clerico, & clericus deseruit diuino officio, vnde bona clericorum videntur esse in seruitio Ecclesie: & ergo nimirum si perfruantur priuilegio bonorum ecclesiasticorum ad instar familiae clericorum. l. 2. C. de episcop. & cleri. cum spiritualia ¶ sine temporalibus diu subsistere non possunt, ca. si quis obiecerit. 1. quæstio. 3. attento, quod bona sunt alia vita hominis, vt est gloss. notabilis, & ibi Bald. in l. aduocati. C. de aduo. diuerso. iudic. & notat Panormitan. in capit. Abbas, quod metus causa. Patet ergo, quod bona clericorum alia à fensualibus, tanquam accessoria, & quasi causa sine qua non, gaudere debent priuilegio personæ clericorum, & esse immunita à tallijs & exactiõibus laicorum: & istud vult gloss. ordinaria, & ibi hoc expresse determinat Panorm. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constitu. vbi decidit, quod statutum ¶ laicorum specificè disponens super bonis patrimonialibus clericorum, non valet ex defectu potestatis: de quo latius ibi per eum, & idem voluerunt Anton. de Butrio, Ioan. de Imol. & Panormitan. in cap. 1. de consuet. vbi dicunt, quod sicut non possunt collectari reseclesie, ita nec patrimonialia clericorum, quando tempore collectæ imponendæ sunt incorporata in clericum: & idem volunt Ioan. de Ligna. Ioan. de Imol. & Card. in præalleg. Clem. 13. præfenti, vbi dicunt, quod bona ¶ non habentia onus annexum sequuntur personam tanquam accessoria, & ideo gaudent priuilegio personæ, & per consequens secundum eos domini temporales non possunt pro talibus rebus clericis collectas imponere: & idem volunt Anton. de Butrio, Cardin. Panorm. Imol. & alij in præallegato cap. fin. de vita & honest. cleri. idem etiam volunt Archid. Ioan. Andr. in nouella. Domini. Imol. Philippus, & alij in d. c. 1. de immun. eccle. lib. 6. & originaliter Specul. in titu. de cler. coniug. post prin. in vers. ad huiusmodi: & idem Specul. in tit. de immu. eccle. in vers. & scias. Et deducuntur præmissa plenissimè per do. Panorm. in d. c. nõ minus, vbi post multa dicit, ab hac opinione in iudicando non esse recedendum. Præcipuè attento, quod Accursius glossator iuris ciuili in l. ad instructionem. C. de sacrosan. eccle. tenet & firmat hanc opinionem, in quantum tenet ecclesiam ¶ non teneri ad constructionem, instructionem, vel refectionem murorum ciuitatis: quam gloss. Bartol. summæ auctoritatis ibi sequitur: attento etiam, quod hanc opinionem tenet glossator decreti Ioan. Teuthonicus subtilissimus doctor in cap. generaliter, in §. primo, quæst. 1. & Ioan. Andr. in d. c. non minus, in fin. &

Guil. de Cuneo, in l. neminem. C. de sacrosanct. eccles. & secundum hanc opinionem consuluit idem Panorm. in confi. suo 3. Et quia ipse plenissimè hunc articulum ibidem, & in d. c. nõ minus, examinat: censo amplius in his quæ ipse commemorat nõ esse insistendum: cum lectura eiusdem & similiter sua consilia ab omnib. habeantur. Sed vltra per eum adducta adduco conf. Bart. incipiens, si aliqua possessio 180. vbi per plures efficaces rationes, p hac parte consuluit: de quo consilio commemorat do. Io. de Imo. in d. c. fin. & Dominicus & Philippus in d. cap. 1. & Paul. de Cast. in confi. suo 438. in nouis circa fin. dictum conf. Bart. approbantes, licet illud aliter intulerent. adduco etiam consilium Bal. 148. 1. volum. vbi multum bene loquitur ad propositum. adduco etiam doctrinam Bal. in d. l. placet, & in d. l. neminem, & in extrauag. de pace Constantiæ, in 5. col. in quib. locis tenet hanc partem: & idem vult Bar. in l. 1. circa fi. C. de mulie. & in quo loco lib. 10. facit etiam pro hac parte text. d. l. placet, in illis verbis, nihil extraordinarium ab hinc superinductum ve flagitetur, inducendum eum dupliciter. Primò sic, Ecclesia ¶ non tenetur ad munus extraordinarium, vt ibi est text. sed id quod indicitur extraordinariè ob aliquam causam superuenientem, est munus extraordinarium, ex quo non habet vniformè & ordinariam præstationem, quod est proprium muneris ordinario, secundum Bal. & DD. in d. l. placet. ergo, & c. Secundò sic, ecclesia non tenetur ad superinductum, vt ibi est tex. sed superinductum est, quod propter necessitatem belli indicitur, vt est glo. & Bart. in Rubrica. C. de superinduct. lib. 10. & gloss. in l. 1. C. vt ne. lice. in emp. spe. se excus. cod. lib. omne enim superinductum est extraordinarium, sed non econtrà, secundum Paul. de Cast. & alios in dict. l. placet, ergo, & c. Præterea considerandum est, duo ¶ esse genera hominum, vnum quod mancipatum est diuino officio & deditum contemplationi & orationi, vt clericus. Aliud genus est mundanis & temporalibus deditum, vt sunt laici. 12. quæst. 1. duo: Hinc istis distincta competunt officia, laicis quidem secularia, & clericis spiritualia, neque licitum est ¶ clericis, imò expresse vetitum, immiscere se negotijs secularibus, toto titulo ne cleri. vel monach. secular. nego. se immisc. & l. placet, C. de episcop. & cler. & l. consulta diuina. C. de testa. cum simili. inter quæ inter alia est, arma deferre, bellum mouere, & similia. Armaverò ¶ clericorum sunt orationes & lachrymæ, cap. conuenior. 23. q. 8. & militum Christi est seruire Christo: militum vero seculi seruire seculo. c. reprehensibile. 23. q. 8. vbi text. notabiliter probat, quod tempore obfidionis clerici non tenentur vigilare, sed hoc habent facere milites seculi: clerici vero debent orationibus vacare, quorum orationes quoad victoriam contra hostes obtinendam plus sunt ponderandæ, quam inuasio seu resistentia laicorum.

torum. Conseruat enim Deus ciuitates & loca, in quibus diuina celebrantur ministeria: vnde legitur de Mose, Exodi 17. capit. & habetur 36. distinct. cap. vlt. quod ipso orante vincebat populus eius: eo autem dimittente manum vincebatur populus eius. Præcipuum enim est, quod Christus nobiscum pugnet: & hinc dicit alibi text. quod sacerdotes suis orationibus dicuntur comedere, delere, & consumere peccata populi, cap. ipsi sacerdotes. 1. quæst. 1. & c. nulli. 19. 3. quæst. 1. Cum ergo vt plurimum ¶ Deus inducat super nos bellum propter peccata nostra, vt notat gl. & Doct. in c. ad apostolica, de re iud. libr. 6. non mirum, si ministri ecclesie & milites Christi, qui diurnum officium pariter & nocturnum laicis dormientibus & in suis delictijs viuentibus deuotissimè celebrant, vt Deum iratum suis precibus & orationibus placent, seminantes spiritualia gaudeant suis temporalibus, & tanquam boni vasalli principis pro obsequio in bonis suis collectam non patiuntur, sed potius remunerationem à laicis, ad antidora naturaliter obligatis, expectent: vnde potest ecclesia in suis possessionibus collectam passa contra laicos exclamare & dicere illud Esaiæ 1. filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me: imò non solum spreuerunt, sed pro gratia contumeliam reddiderunt, & pro familiaritate contemptum, illamque retributionem impenderunt, quam iuxta comune proverbium, de quo in c. & si Iudæis, de Iudæis: Mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueuerunt hostibus exhibere. Iste enim populus est Dei electus in sortem beatitudinis, cap. cum secundum apostolum, de præben. & cap. clericos 21. distinct. & d. cap. duo, quem si quis ¶ affligit, vtriusque testamenti pagina edocete, indubie ipsum Deum contra se prouocat, ad quem talium offensio pertinet, cum eius legatione fungatur. c. accusatio, in fi. 2. q. 7. vnde habetur Psalmo 104. Nolite tangere Christos meos: Christos quidem, id est, vnctos, de quo verbo commemorat gloss. iuris ciuili, in Auth. de non alienan. post principium, in verbo, degeneri, collat. 2. & alibi dominus in lege Mosaiica, Exodi 22. in fin. inter alia præcepta dedit illud, dijs non detrahes, per Deos sacerdotes intelligens: qui propter ordinis dignitatem Deorum nomine nuncupantur. c. cum exiniuncto. de hæret. Accedit præmissis, quod clericis ¶ & personis ecclesiasticis diuersa incumbunt onera, in quibus laici non contribunt, vt est procuratio legatorum sedis Apostolicæ, c. ad audientiam, de præscrip. cum similib. quæ non immeritò felici embolè vel expeditioni cæfareæ, de qua in l. iubemus nullam nauem, & in d. l. neminem. C. de sacrosan. eccle. comparari potest. Item decima beneficiorum imminente necessitate grandi, Clem. fi. de deci. Item procuratio debita episcopo ratione visitationis singulis annis fiendæ, c. cum venerabilis, de cenf.

& ca. cum non liceat. & c. cum ex officij, de præscript. Item charitatum subsidium, de quo in c. cum apostolus, de censu. & in Cle. ad nostram, eo. tit. Item cathedraticum, & alia iura ordinario debita, de quibus in c. conquerentes, de offi. ordi. & alia plura, vt annata & similia, quæ enumerare magis laboriosum esset, quæ subtile. Præterea vt impositio ¶ quæcunq; liget & arctet pelliparios, vocantur pelliparij: clerus autem ad nullum actum deliberatiuū vocatur, nec per clerum gubernatur respublica: ex quo planè videntur fateri laici, hæc onera clerum nõ tangere: quod enim omnes tangit, ab omnib. debet approbari, regula, quod omnes tangit, de reg. iur. li. 6. & ita expresse decidit Paul. de Cast. in d. suo consil. 438. circa fi. Præterea licet non esset tex. neq; auctoritas gl. neq; DD. tamen pro clero est euidentis ratio. Certum enim est, quod bona & possessiones clericorum vel ecclesiarum non sunt obligata pro oneribus extraordinarijs subeundis, hoc enim nullo iure cautum reperitur, & obligatio ¶ bonorum non inducitur nisi in casibus expressis in iure, secundum Io. de Imol. & alios in præal. c. fi. Incertæ enim obligationi hypotheca accedere non potest, secundum Bal. in d. extraneaganti, de pace Constantiæ: ergo eorū bona non possunt per laicos nouo onere grauari, ex quo prius affecta non fuerunt. Præterea gabella, ¶ talia, vel collecta, vel impositio alia similis, non imponitur rebus, sed personæ ratione rerum: & hinc est, quod non subdito, vel forensi imponi non potest, etiam si habeat possessiones subditum eorum, text. est in l. rescriptio. §. fina. & ibi gloss. notabilis, Bartol. Alexan. & Doctor. ff. de mune. & hono. quam glo. commendat Doct. & præcipuè Salic. in d. l. placet, ergo multò minus clerico ministro Dei & militi Christi à foro laicorum notoriè exempto: & hoc constanter asserit Bald. in d. l. placet, & in d. l. neminem, & in d. extraneaganti, de pace Constantiæ, & Angel. in confi. suo 24. post medium, & Bar. in locis supra allegatis. Quod autem clerici ¶ non sunt subiecti laicis, neque vnquam fuerunt, quoad iurisdiccionem: sed sunt exempti etiam de iure diuino, patet in ca. si Imperator, & ibi est gl. singularis super verbo, discuti, 96. dist. & notant Innocen. Hostien. Io. Andr. Imol. Panorm. & Doct. in c. 2. de maiori. & obed. & Card. in repetitione cap. perpendimus, in 7. contrario, de sent. excom. & idem Card. in Cle. 1. in 3. notabili & 1. quæstione, de offi. ord. post gl. ibidem: & Panorm. & canonista in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutio. & est decisio Rotæ pulcherrima 840. in antiquis. incipiens, vtrum valeat consuetudo anglicana, quæ plus determinat, scilicet non valere consuetudinem etiam quancunq; temporis, per quam in d. laicas aliquam iurisdiccionem sibi vèdicaret in clericum: & dicit tolerantiam Papæ hoc efficere non posse: imò quod fortius est, ¶ non solum ipsi clerici sunt exempti à iuridic-

à iurisdictione seculari, verum etiam ipsorum bona quæ sunt accessoria, & propter hominem creata. l. in pecudum. ff. de usuris, cum similib. Accessorium enim sequitur naturam principalis. c. accessorium. de reg. iur. lib. 6. & l. cum principalis. ff. eod. titu. etiam quoad forum, vt videmus in vxore clerici, filijs, seruatoribus, ac bonis eiusdem clerici, dict. l. 2. Cod. de episcopis & cleric. & cap. eos, cum ibi notatis, per gloss. 32. distinct. & cap. de prudentia, de donatione inter vir. & vxor. & l. cum quadam puella. ff. de iurisdictione. omni. iudi. qui t̄ enim iudex est personæ, est etiam iudex bonorum, d. c. de prudentia, & l. quotiens. §. adeo autem. C. vbi fenat. vel clar. & mutata t̄ conditione personæ, rei statum conuenit immutari. l. vnica. C. de imponē. lucrati. de scrip. lib. 10. & c. 1. de iure patro, lib. 6. etiam quoad forum, argumento l. si quis postea. ff. de iudic. Si enim per militiam secularem quis mutet forum. l. ex eo. Cod. de agen. in reb. libr. 12. & l. 2. Cod. de silentia. eod. lib. & l. qui cum vno. §. reus capitalis. ff. de remilita. Multo magis per militiam celestem quis forum mutabit, argumento l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de arbit. iuncta Authen. multo magis, C. de sacrosanct. eccle. Et quod mutatione personæ mutet quis forum etiam quoad res, probatur vltra præmissa: nam ex hoc fundatur æquitas illius tituli. C. ne liceat potentioribus. l. 1. & ff. de aliena. iudic. mutan. causa facta. l. 1. 2. & 3. in principio, & extra eodem titulo, capit. ex parte: vt enim ex illis titulis patet, ideo prohibetur cessio bonorum in potentiores, quia contingeret ex hoc forum mutari in bonis & rebus cessis. Sequitur ergo, quod cum clerici tam quoad personam, quam quoad bona eorum, seclusis feudalibus, sint exempti à iurisdictione laicorum: Et quia imponere collectam & talliam est iurisdictionis, nec potest imponi non subdito, vt dictum est: quod ipsi laici clerico vel bonis eiusdem collectam vel gabellam imponere non possint. Postquam enim bona ad ecclesiam vel clericum liberè peruenerunt, eius conditionem sequuntur. Nam quæ religiosis adherent, religiosa sunt. l. quæ religiosis. ff. de rei vendica. & magis dignum trahit ad se minus dignum, ca. quod in dubijs, de consecra. eccle. vel alta. & l. eum qui ædes. ff. de vsu. cap. & hinc dicit lex, quæ quæ diuini iuris sunt, humanis nexibus allegari non debent. l. sancimus. 1. C. de sacrosanct. eccles. & quæ semel Deo dedicata sunt, ad humanos vsus redire non debent. l. intantum. §. sacra. ff. de rerum diuis. cum similib. vnde t̄ cauere debent laici, ne clericos talliando, aut vnctos Christi tangēdo, iram Dei contra se prouocent, & à domino flagellentur: sicut rex Osiæ, qui lepra legitur esse percussus, vt habetur 2. Paralipo. 26. cap. & transumptiuè 2. quæst. 7. §. sed notandum: Præponantque sibi exemplum Hieroboam, de quo habetur ter-

tij Regum 13. c. & exemplum Osiæ, de quo habetur 2. Regum 6. cap. Et quod clerici non solum quod ad personas, sed etiam quod ad eorum bona sunt exempti à iurisdictione laicorum, consuevit Oldrad. de Lande, in consilio suo 83. incipiente, an Episcopus, & vult Albericus de Rosa. in d. Auth. statumimus, vbi dicit de hoc magnam fuisse contentionem inter Regem Portugaliæ & Episcopum; referens dictum consilium Oldrad. de verbo ad verbum, licet de eo mentionem non faciat: & idem volunt Bald. & Paul. de Cast. in Auth. clericus, C. de epif. & cler. & idem Bald. & Paul. de Cast. in d. l. iubemus nullam nauem. C. de sacrosanct. eccles. & Hostien. Ioann. And. & canonistæ in cap. postulasti, de foro compet. & idem vult Bald. in d. l. de his: & collec. per Panor. in c. qualiter, de iudic. & ibi cum eo transeunt Andreas Siculus, Feli. & Moderni. Imò fortius vult idem Bald. in cap. 2. in fin. de iud. quod non t̄ valet consuetudo disponens quod clericus in actione reali conueniatur coram iudice laico: quem referunt & sequuntur nouissimi in d. c. qualiter. & faciunt no. per Panor. in c. clericus, in fin. de iud. Hinc etiam legitur Genes. 47. c. vltra medium: subiecit Ioseph omnem terram Aegypti Pharaoni, & cunctos populos eius à nouissimis terminis Aegypti, vsque ad extremos fines eius, præter terram sacerdotum: & post interuallum subditur, ex eo tempore, vsq; in præsentem diem in vniuersa terra Aegypti regibus quinta pars soluitur, & factum est quasi in legē, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac exactione fuit: imò plus dicit ibi text. quod statuta cibaria ex horreis publicis sacerdotibus dabatur: & hoc est quod vult l. priuilegia, in fin. C. de sacrosanct. eccle. & d. c. non minus, in princip. & in §. quamuis. 23. quæst. 8. dicitur, quod extunc dominus pronunciauit, sacerdotes in omni gente liberos esse debere: & Eldrad. 7. capit. legitur, quod Artaxerxes rex ministris præcepit in hunc modum: Omne quod ad ritum Dei cœli pertinet tribuatur diligenter in domo Dei cœli, ne forte irascatur contra regnum regis & filiorum eius: vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus & leuitis, cantoribus & ianitoribus, nathinæis & ministris domus Dei huius, vt vectigal, & tributum, & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos: & hinc rectè dicitur in præallega. cap. non minus, & in d. c. quanquam, quod ecclesiæ, ecclesiasticæ quæ personæ, ac res ipsarum, non solum iure humano, quinimò & diuino, à personarum seculariū exactionibus sunt immunes: vbi gl. hoc intelligens de bonis proprijs clericorum, adducit passus biblæ iam proximè allegatos. Hinc etiam rectè dicit dominus Panor. in c. Massana, circa fin. de elec. quod non potest introduci consuetudine, vt clerici de bonis suis patrimonialibus soluant collectam vel gabellam, ex quo est contra libertatem ecclesiæ: & idem volunt Anton. de

de Butrio, Io. de Imol. & Panor. in d. c. 1. de consuet. & est talis consuetudo reprobata, & declarata corruptela in d. c. quanquam, & in §. illicitas, de pace iura. fir. in vsibus feudor. Ex quibus conuincitur error dicentium, in bonis clericorum vel ecclesiarum per laicos executiones licite posse fieri, cum asserant, ea tonsuram non habere: quorum vesaniam reprehendunt Bald. Paul. de Cast. Oldrad. Alber. & Doct. in passibus supra allegatis. Fateor tamen, quod t̄ ad tributum & alia onera realia, quibus obligatæ fuerunt possessiones, antequam venerunt ad ecclesiam vel ministros eius, bene tenentur ecclesiæ & clerici: ita loquitur c. tributum, 11. q. 1. & c. tributum, 23. q. 8. & d. l. de his, & d. l. placet, in verbo, canonicam illationem. Nisi prædia t̄ fuerint dedicata pro cimiterio, fundatione, horto, manso, vel dote ecclesiæ, quia talia ab omni tributo debent esse libera, c. 1. de cens. & habetur per Innoc. Henric. Boick & alios in d. c. non minus, & per Cardin. in d. Clem. 1. de vita & honest. clerico. in 18. quæstione & sequenti. In bonis t̄ autem feudalibus Bald. in l. 1. in fin. C. sine censu vel reliq. & Henric. Boick in d. ca. non minus, expressè volunt, quod ecclesiæ vel clerici ratione illorum bonorum tenentur ad collectam in casibus in quibus dominus vasallo collectam imponere potest, qui quales sint, habetur per Specu. & Ioan. And. irrit. de feudis, in §. quoniam, in vers. & nota quæ vasalli comitum. Cum igitur ex actis huius causæ, & præcipuè ex confessione ipsorum reorum in responsione ad libellum copiatam folio 135. pagina prima, lucidè habeatur, quod ipsi rei certa onera præfatis agentibus imposuerunt, & quod ab eisdem agentibus assisias & maletotas exegerunt. Constat etiam ex eisdem actis, & præcipuè ex scriptura pro parte dictorum reorum exhibita copiatam 145. pagina secunda, quod ipsi rei huiusmodi assisias prius impositas adauerunt, & quædam noua extraordinaria onera imposuerunt: sequitur clarè, huiusmodi impositiones seu gabellas per præfatos reos ipsi agentibus eis minime subiectis imponi non potuisse, nec eosdem agentes ligasse, per prædicta. Cum omnium Doct. iudicio collecta vel gabella extraordinaria clericis imponi non posset, licet aliqui t̄ voluerint res & bona antequam ad clericum peruenerint, onere collectarum subeundarum affici posse: sine tamen & absque eo, quod à clericis inuitis, vel personis eorum, etiam postquæ bona ad eos peruenerunt, huiusmodi collectæ exigi possint: quæ tamen cautela afficiendi bona in præiudicium ecclesiasticæ libertatis, tradita originaliter per Bart. in d. l. rescripto, & in d. l. placet, damnatur per do. Ioan. de Imol. Panor. & Doct. in d. c. fina. & per Bald. in d. l. placet, & in d. l. neminem. & in præfato consilio 148. & per Feli. in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ, in 5. quæstione, de consuet. & in pluribus alijs passibus: de qua tamen

affectione bonorum ex actis huius causæ nullo modo constat, & sic casus præsens actis huiusmodi attentis, sub opinionibus Doct. non cadit: sed clarissimè est decisus, nedum per ius diuinum & canonicum, sed etiam per ius ciuile in præal. l. 2. & in præal. placet, & in præalle. Auth. item nulla communitas, & in alijs iuribus supra abundè factis adductis: vbi t̄ enim est casus legis, ibi nulla est dubitatio. l. ancillæ, cum sua gloss. & ibi Bald. Cod. de furt. Licet enim clericis etiam voluntariè soluentibus collectas vel gabellas, laici ab eis recipientes olim incurrebant sententiam excommunicationis, capit. clericis laicos, de immun. eccles. lib. 6. Hodie tamen, t̄ vt laici incurrant sententiam excommunicationis & alias pœnas canonicas & legales, requiritur duocopulatiuè, scilicet quæ ab inuitis petantur & extorqueantur collectæ seu gabellæ, & quod moniti seu requisiti vt desistant non obtemperent, d. Auth. item nulla communitas, & d. cap. non minus, & præal. c. aduersus, & Clem. vnica eod. tit. hoc tamen casu sufficit vnica monitio, secundum Host. Ioan. And. & Doct. in d. c. non minus, & voluit Card. in consilio suo 12. & dicuntur extorqueri eo ipso, quod præcedit petitio laicorum, & subsequitur solutio clericorum, secundum Host. & Ioan. Andr. in d. c. aduersus, & secundum eosdem in simili casu in c. præterea secundo, de iure patro. In casu autè præsentis constat ex actis, & signanter ex confessione præfata, ipsos reos ab agentibus collectas & gabellas exigisse: Exigere t̄ autem est ab inuito extorqueri, l. fideicommissa. §. si rem. ff. de leg. 3. cum simili. Constat etiam eos fuisse monitos, vt desisteret: cui monitioni nondum paruerunt, imò ea sprete & contempta ab eisdem agentibus collectas & gabellas, vt prius exegerunt & exigunt de præfatis: quare ad restitutionem, nedum perceptorum saltem à tempore huiusmodi monitionis seu litis motæ citra tenentur, & condemnandi sunt: verum etiam ad refusionem tripli, si ad hoc conclusum esset, tenerentur: & præter hoc sententiam excommunicationis & alias censuras incurrerunt, & tales etiam declarari deberent, si petitum fuisset, per iura supra allegata. Et posset iudex ex officio hoc casu, instante procuratore fiscali, dictis reis ad hoc vocatis, licet ipsi agentes hoc non peterent, præfatos reos declarare huiusmodi censuras & pœnas incurrisse, dict. Clem. præfati, iuncta sua notabili gloss. in verbo, consisterit, approbata per omnes ibi Scribentes, & per Cardin. in d. suo consilio 12. valde horribili & periculoso pro ipsis laicis, à clericis collectas vel gabellas exigentibus. Tenet enim ibidem expressè, & in d. Clem. præfati, post Stephan. & Fede. de Senis in suo consilio 207. quod d. cap. quanquam, nedum habet locum in pedagijs & gindagijs seu vectigalibus, sed etiam in gabellis, quales sunt impositiones super vino, ceruisa, farina, & alijs, de quibus in actis.

in actis. Tutè ergo facerent ipsi rei, si exacta restituerent, & deinceps desisterent, de commissis penitentiam agentes, & absolutionem à cen-
 39 suris petendo: Ad quam † restitutionem nedum tenentur illi rectores, qui suo tempore huiusmodi collectas vel gabellas exegerunt vel exigi fecerunt, verum etiam successores eorum in officio, iuxta tenorem dicti cap. aduersus, & quisque eorum tenetur in solidum, vt eleganter in terminis nostris consuluit Bal. in consilio suo 222. quartæ partis, de quo ibi latius per eum. Ex quibus satis deducta & roborata est conclusio responsiua, de qua supra, quoad vtramque eius partem. Sed quia parum esset aliquid asserere, nisi respondeatur contrarijs: hinc vtile mihi videtur respondere ad ea quæ videntur obstantia: licet non ignorem magnificentias vestras perspicacissimas per allegata per partem ream in actis tacta non moueri, nec immeritò: cum vt infra patebit, super baculo arundineo fundata sint. Et primò non obstant motiua tacta in scriptura per partem ream exhibita copiatâ folio 141. cum sequen. Ad quæ descendendo respondeo, primò ad motiua colligibilia ex quinque primis articulis dictæ scripturæ, quæ in effectu in hoc consistunt, quòd ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ tenentur ad refectionem murorum, portarum, pontium, viarum, ac ad vigilias & custodiam ciuitatis, tanquam ad illa quæ respiciunt communem vtilitatem tam cleri, quam laicorum, aut saltem pietatem, d. l. ad instructio-
 nem, cum ibi notatis, per Iacob. Burri. & Bal. & capit. peruenit, de immunita. eccles. cum similibus. Licet enim regulariter ecclesiæ exempta sit ab omnibus muneribus, exactionibus, collectis, datijs, & gabellis laicorum, præallega. Authen. item nulla communitas, & d. l. placet, cum similibus. Illa tamen regula recipit limitationem in casibus pietatem vel communem v-
 40 tilitatem concernentibus, per iura prædicta: Cum ergo onera assisiarum vini, & ceruisæ, multuræ, ac aliorum onerum de quibus in actis, imposita sint, vt per teos asseritur, ad sustinendum onera constructionis & intertentionis murorum, portarum, pontium & viarum prædicti oppidi: & cum surrogatum sapiat naturam eius in cuius locum surrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus, cum similibus. sequitur quòd clerus Bruxellensis ad huiusmodi assisias & maletotas subeundas teneri debet. Ad quod motiuum respondetur multipliciter, primò negando minorem, videlicet, quòd illa de causa assisias fuerint impositæ, nec hoc creditur ex actis constare, tanquam non verisimile ob antiquitatem dictorum murorum, & opulentiam seu abundantiam dicti oppidi vltra annos 40. & 50. quibus muri fuerunt ædificati & portæ constructæ, pontes lapidei erecti, & viæ publicæ pulchrè instructæ: ita quòd ex causa constructionis præmissorum non est verisimile,

eos in vno obulo remanisse obligatos: Ob intertentionem verò præmissorum assisias huiusmodi etiam non creduntur impositæ, cum ad hoc, vt speratur similiter ex actis constare, sine redditus speciales deputati, vltra plura tempora per ipsum oppidum ad hoc empti & comparati, & ministri seu officii ad intertentionem huiusmodi ordinati, & ex illis redditibus salariati: & specialiter pro dictorum intertentione tales deputati, in exequijs laicorum & simplicium clericorum defunctorum, valorem quartæ partis candelarum ab hæredibus defuncti recipiunt, quòd & notorium est, & ex actis constare speratur. Præterea supponendo sine præiudicio veritatem minoris, respondetur, quòd licet ita esset, quòd aliqua pars istarum assisiarum, vt puta centesima ad vsus præmissos applicaretur, quæ vt asseritur sufficeret, etiam si ad hoc non essent redditus speciales deputati, non tamen omnes assisias ad onera prædicta applicantur, cum, vt ipsemet rei in eadem scriptura in articulo vigesimo secundo, cum sequen. confitentur, ex eisdem assisijis soluuntur precariz domini Archiducis & alia extraordinaria onera ipsius oppidi, ad quæ onera certo certius est clerum non teneri: imò, vt mihi asseritur & publicè famatur, omnia & singula onera dicti oppido incumbentia qualiacunque fuerint & quantumcunque sordida & extraordinaria, ex huiusmodi assisijis & gabellis soluuntur: & sic non potest dici surrogatum in locum illius ad quod clerici tenentur: sed noua quædam dispositio seu impositio suam habens distinctionem naturam, quare dicta obiectio non obstat, cum præsupposita veritate maioris, constare deberet ex actis, pecunias ex huiusmodi assisijis provenientes in dictos vsus tantummodo, & non in alios conuerti. Præterea respondetur ad maiorem, † quòd illa vt iacet non est indistinctè vera, nam vt dicit glos. ordinaria in dict. l. ad instructionem, quam ibi sequitur Bartolus & Guilhelm. in dict. l. neminem, illa lex non ligat ecclesiam, & idem tenet glos. ordinaria decreti in d. cap. generaliter, quam sequitur Ioan. And. & Panormitan. in d. cap. non minus. & idem Panormi. in d. consilio suo tertio. & Paulus de Castro in dict. suo consilio 438. in nouis, in principio 3. colum. vbi dicit hanc opinionem esse tiorum. Et supposita eius veritate, & quòd liget ecclesiam: adhuc solum sibi vendicat locum, quando constructio murorum esset omnino necessaria, & quando ex facultatibus laicorum commodè fieri non posset: de qua necessitate constare deberet apud acta, prout tamen non constat de ea, nec est articulatum nec probatum. Non autem procedit tunc, quando constructio esset solum ad ornatum vel ad pompam, vel quando ex facultatibus laicorum commodè fieri posset, vt dicunt Iacob. Butrig. Bald. & Salicet. in dict. l. ad instructionem, qui etiam

etiam subdunt, quòd in casu summæ necessitatis compulsio fieri deberet per iudicem cleri, & minimè per laicos: quòd etiam est de mente d. c. non minus, & ca. aduersus, cum volunt ex-
 43 cusionem facultatum ipsorum laicorum primò fieri, & romanum pontificem consuli: quòd etiam in actis non constat esse factum. Illud etiam vult Ioan. de Platea, in l. si diuina, in 2. colu. Cod. de exact. tribu. libr. 10. & hoc quoad constructionem vel refectionem murorum vel portarum oppidi, quæ concernunt communem & publicam vtilitatem. Quo verò ad refectionem
 41 † pontium & viarum, quæ concernit pietatem dict. l. ad instructionem, similiter sibi locum non vendicat, cum lex ciuili seu imperialis expressè disponens de Ecclesia (sicut facit dict. l. ad instructionem) non valet ex defectu potestatis, nisi in quantum per ecclesiam fuerit recepta & approbata, d. cap. ecclesia sanctæ Mariæ, & ibi hoc volunt Panormitan. & canonistæ, & Hostien. Ioan. Andre. Panormitan. & alij canonistæ in cap. finali, de solut. & Ioan. Calde. in c. 1. de noui oper. nuncia. & vult specificè in terminis nostris Ioan. And. Panor. & Doct. in d. c. non minus. Modò sic est, quòd d. l. ad instructionem, non est recepta nec approbata per ius canonicum, nisi cum modificatione, quæ habetur in d. cap. non minus. & cap. aduersus: quare sequitur, quòd etiam in illis ipsa maior non est indistinctè vera, non magis quam in illis quæ concernunt publicam & communem vtilitatem: cum lex canonica in illis nullam faciat differentiam, & per hoc etiam respondetur ad d. l. iubemus nullam nauem, & ad l. neminem, & ad leg. nullus, cum ibi notatis, per Bartolum & Ioannem de Platea, Cod. de cursu publi. libro 12. & ad alias quascumque leges, specificè de ecclesia in hac materia disponentes. Si tamen bene inspiciantur notata per Bartolum, & Ioannem de Platea, in dict. l. nullus, & ea quæ habentur per Petrum de Anchora. in consilio suo 96. illa iura loquuntur in casu qui respicit priuatam vtilitatem clericorum aequè principaliter sicut laicorum, & sic sumus omnino extra casum dict. capit. non minus. & cap. aduersus: vt bene declarat Paulus de Castro, in dicto suo consilio 438. ante finem, & Angelus de Clauasio in sua summa, & Panormitan. in dict. cap. non minus. Quo verò ad vigilias & custodiam oppidi, de qua loquitur dict. cap. peruenit. Respondetur multipliciter, primò, quòd hoc cap. diuersos
 45 † habet intellectus. Nam aliqui illud intelligunt in vigilia, quæ fieret contra inuasionem fiendam per infideles inimicos Christi. Alij autem hoc intelligunt de oppidis subiectis ecclesiæ Romanæ quoad temporalem iurisdictionem; & alij aliter: quare non potest efficaciter ad decisionem præcisam alicuius casus allegari, iuxta notabilem doctrinam Bartoli in l. in ambiguo. ff. de rebus dubijs, quòd enim

multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur. l. cum prolatis, secundum vnum intellectum. ff. de re iudicata. Capiendo tamen intellectum magis fauorabilem laicis, loquitur † d. cap. solum in casu maxime necessitatis, quo casu tenentur clerici personaliter vigilare & custodiam facere, vel alios suis sumptibus substituere, argument. l. suo victu, cum sequentibus. ff. de operi. liberto. de qua necessitate debet discernere ipse episcopus loci, & non laici, vt volunt omnes Doctores. in d. cap. peruenit. & in d. cap. non minus. vnde ex hoc non sequitur, quòd ipsi laici possent authoritate d. cap. propter huiusmodi vigilias, sic vt præmittitur raro & irregulariter obuenientes, aliquòd onus regulare & quasi ordinarium omni tempore exoluum
 44 dum imponere. Et dato, † quòd authoritate superioris ob hoc imponeretur collecta: tamen clerici duntaxat tenerentur ad soluendum illam, quando in illum vsum duntaxat, & non in alium conuerteretur, vt notanter dicit Paul. de Cast. in d. consilio 438. circa finem, quare sequitur, quòd propter ea quæ concernunt publicam vtilitatem, aut propter ea quæ concernunt pietatem, aut etiam propter vigiliam personalem modo præmissa fiendam, ipsi rei huiusmodi onera assisiarum & alia, de quibus in actis imponere non potuerunt: cum de necessitate vel publica vtilitate, pietate, vel necessaria custodia, inopia reorum, & de authoritate vel decreto Romani pontificis vel episcopi, ex actis non constet: quæ omnia tamen sunt necessaria, ad hoc, quòd clerici teneantur & efficaciter compelli possunt ad contribuendum, per supra dicta.

Quo verò ad motiua contenta in 6. 7. 8. & 9. articulis dictæ scripturæ, Respondetur breuiter, quòd illa motiua non merentur allegari, quia vt ex supra dictis patet, supposito quòd contenta in eisdem essent vera, ipsi tamen agentes ad contribuendum in illis oneribus non tenerentur, maxime cum illa concernant principaliter commodum dictorum reorum, & nullo modo onus: imò rei magnum lucrum, vt asseritur ex articulatis, singulis annis consequuntur, quare non debent inter onera oppidi reputari, argument. l. fin. Cod. de codicil. cum similib. Non obstant etiam motiua tacta in 10. 11. & omnibus subsequenter articulis dictæ scripturæ, quæ in effectu sunt septem. Quorum primum est, consuetudo † tanti temporis de cuius initio memoria hominum non existit, habet priuilegij seu concessionis principis, etiam si non allegetur. l. hoc iure. §. ductus aqua. ff. de aqua quotid. & æst. & cap. super quibusdam. §. præterea, de verbo. signi. Sed, vt rei asserunt, dicti agentes & sui prædecessores soluerunt assisias à tempore memoriam hominum excedente, ergo ius, titulus, & actio, ex huiusmodi tanti temporis solutione dictis reis acquisitum est
 M recipiendi

recipiendi assisias ab eisdem in futurum: cum ex huiusmodi tanti temporis solutione presumatur interuenisse autoritas & consensus summi pontificis, argum. cum de in rem verso, cum ibi notatis. ff. de vsuris, & l. cum filius, C. de petitio. haeredita. & ca. peruenit, cum ibi notatis, de censibus, quæ inducit tolerantiam, & reddit licitum quod aliàs est illicitum, cap. quia circa, cum ibi notatis per glossam, Panormita. & Doctor. ff. de consanguinit. & affini. præcipue cum dicta consuetudo sit vniuersalis tam clericorum quam laicorum, cap. cum venissent, de eo qui mittitur in possess. & ca. cum causa, de re iudica. cum similib. & tolerabilis, quod sufficit, licet non sit rationabilis, secundum Bald. in cap. 1. de feudi cognitione, in vsibus feudorum. Secundum vero in effectu est istud, Ecclesia ¶ seu ecclesiastica personæ, de iure scripto non reperiuntur exemptæ à muneribus ordinarijs, vt patet inspicienti iura priuilegiantia ecclesias & ecclesiasticas personas, & priuilegium à muneribus etiam generale solum, eximit priuilegiatam à muneribus extraordinarijs & non ab ordinarijs: textus est notabilis in l. in honoribus, in §. qui muneris. ff. de vacati. mune. & in l. vnica, Cod. de vacat. muner. publi. libro 10. & vult Bartolus in l. vacuatis, C. de decurionibus libro decimo, & Paulus de Castro & Ioannes de Imola in l. si ex toto, in principio. ff. de legatis primo: Sed assisias, vt rei asserunt, sunt munera ordinaria autoritate principis indicta, & vniuersalem præstationem huiusmodi assisiarum recusare non possunt. Tertium est, quia causa originalis impositionis huiusmodi onerum fuit conclusio pacis, facta in Brugis, & bellum exinde subsecutum, sed huiusmodi conclusioni interfuit status ecclesiasticus ducatus Brabantia, sub quo dicti agentes comprehendentur, & ipsi agentes fuerunt causa belli subsecuti, instigando populum suis monitionibus ad seruandum huiusmodi conclusionem, vnde omnia mala orta sunt, vt rei asserunt: ergo debent ad contribuendum cum laicis teneri, cum damnum ¶ quod quis sua culpa sentit, sibi debeat non alteri imputare, regul. damnum, de regulis iuris, libr. sexto. Quartum est, quia omnes alij prælati patriæ Brabantia de eorum bonis contribuunt in præcarijs domini archiducis, & similiter sacerdotes in rure degentes vbi non soluntur assisias, ergo & dicti agentes sub statu prælatorum comprehensi, contribuere debent. Quintum est, quia dicti agentes tutantur in eorum bonis quæ habent intra oppidum Bruxellense vel eius districtum per ipsos reos, sicut alij ciues, qui propter huiusmodi tuitionem soluunt assisias, & ipsi agentes vtuntur priuilegio magnis expensis oppidi impetrato. Cum ergo ratio & æquitas dicat, vt onus ¶ non recuset qui commodum sentit & amplectitur, l. secun-

dum naturam. ff. de regulis iuris, & l. vnica. §. pro secundo, C. de caduc. tollend. cum similib. ergo ipsi agentes merito solutionem huiusmodi assisiarum recusare non debent. Sextum est, æquitas suadet pacta seruari, ca. 1. & c. qualiter, de pac. & ff. C. eod. tit. per totum sed dicti agentes, vt rei asserunt, conuenerunt cum ipsis reis & promiserunt eisdem, in huiusmodi oneribus in antea contribuere, vt sui prædecessores contribuunt, ergo & c. Septimum est, bona ad hæredes transeunt cum onere suo, l. 1. & 3. C. de hered. ac. cum similib. Sed sic est, quod multi ex agentibus successerunt suis parentibus laicis, qui consueuerunt in huiusmodi oneribus contribuere, ergo, & c. Ad quæ contraria per ordinem respondetur: Et primò ad primum de consuetudine respondetur dupliciter, primò negando, quod illa præsentia consuetudo obseruata fuit, saltem in omnibus assisias, quinimò vt ex scriptura eorundem reorum & ex actis constat certæ adauktiones ad veteres & quædam nouæ assisias seu impositiones à paucis annis citra in præfecto oppido Bruxellensi impositæ fuerunt, in quibus certum est illam consuetudinem sibi locum non vendicare, neque argumentum militare. Secundò respondetur, supposito quod illa consuetudo subsistat in antiquis, tamen adhuc non obstat etiam in illis, quia illa præsentia consuetudo est expressè reprobata, vt patet in d. ca. quanquam, & in d. §. illicitas, de pace iur. fir. in vsibus feud. & volunt Ant. de Butrio, Io. de Imo. & Panor. & Doct. in d. c. 1. de consuet. & idem Panor. in d. c. Massana, qui omnes volunt, huiusmodi consuetudinem simpliciter non valere, neque aliquod ius tribuere, etiam in bonis patrimonialibus clericorum: pro quo etiam facit decisio Rotæ supra allegata, & Consilium Oldrad. præallegatum, & patet clarè in aucten. casta & irrita, C. de sacrosanct. eccles. vbi cassantur statuta ¶ & consuetudines introductæ seu introducendæ contra libertatem ecclesie, qualis est ista, cum sit contra priuilegia concessa ecclesie vniuersali & clericis, per Deum, Imperatores, & Papam, per supra dicta, quorum alterum sufficeret, iuxta Theoricam Innoc. Hostiep. Abba. Io. And. Hen. Boick, & Doctor. in d. c. nouerit, quam sequitur Antoninus in sua summa, in tertia parte, titul. 24. §. 17. & Lapus pulchrè in allegatione sua 92. & Ioan. And. in c. eos, de immunit. eccles. libr. 6. in nouella, & multum eleganter Cardin. in repetitione dict. cap. perpendimus. Et dato, quod non esset contra ius diuinum, tamen quia semel est reprobata nunquam posset de nouo induci resistente lege, quæ semper loquitur, l. Arriani, Co. de hæretic. & semper resistit consuetudini introducendæ, secundum Lauren. & Cardin. in clem. statutum, de election. licet gloss. ibi aliud sentire videatur: & quia eo ipso quod est reprobata constat de eius irrationabilitate. Ex quibus

quibus patet solutio ad omnia supra in confirmatione huiusmodi consuetudinis adducta, quæ sibi locum vendicant in consuetudine ¶ tolerata à iure, & non reprobata, qualis est ista: nam ipsa est contra ius diuinum, vt supra latè deductum est, & sic in præscriptibilis, cum nutriat peccatum: & tanto sunt grauiora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam, c. si. de consuetud. & c. sunt quidam 25. quæsti. 1. Nec aliquid facit, quod de præsumpto consensu summi pontificis vel tolerantia eiusdem ex diuturna præstatione allegatum est, quia vt dicit dicta decisio Rotæ, cum ius in hac parte sit prohibitium & ab exemptione diuina procedens, vt supra latè deductum est, actus in contrarium factus inducit peccatum & abusum, & sic hoc casu non sufficit tolerantia papæ, nec illa consensum operatur: quia ¶ multa per patientiam tolerantur, quæ in iudicium deducta forent, non tollerentur, cap. cum iam dudum, in fine, de præben. Præcepta enim negatiua obligant semper & ad semper, secundum Theologos & Canonistas, in cap. nouit, de iudic. & in c. si peccauerit, 2. quæsti. 1. cum alijs in dicta decisione adductis: vltra quæ benè facit decisio Anton. de Butrio. Panormi. Præpositi, & aliorum in d. c. quia circa, de fine. Nec etiam facit, quod propter diuturnam præstationem præsumitur ex legitima causa huiusmodi onus assisiarum impositum, vt rei sustinent, quia licet interdum iusta causa potuit sufficere, quod tamen non creditur, illa tamen iam diu cessauit: Non enim fuit ipsa causa perpetua, vt ex deductis ipsorum reorum satis colligitur, & supra deductum est: Etiam sola causa iusta impositionis præsumpta non sufficit, nisi interuenerit autoritas superioris, quæ hinc non præsumitur interuuisse, vt supra dictum est. Et licet hæc obiectio concluderet, pro ut non, solum tamen hoc esset de antiquis assisias, & minimè de nouis, vel adauktionibus, per supra dicta. Nec aliquid facit, quod de vniuersali consuetudine allegatum est, quia licet ¶ vniuersalis consuetudo laicorum & clericorum liget clericos, quando disponit generaliter super actu indifferenti cadente in clericos sicut in laicos, vt est consuetudo disponens, quod primogenitus excludat alios, vel similibus: tamen hoc non procedit, quando actus non sunt indifferentes, vt quia clerici sunt specialiter priuilegiati, vt in casu præsentis: casus est de hoc in dict. c. quanquam, & vult Paulus de Cast. in dicto suo consilio quadragesimo 38. quando consuetudo astringit ad onus, ita quod euitari non potest, & Cardin. multum pulchrè in repetitione dicto capit. perpendimus. Nec præmissis obstant not. ipsius Hostien. in summa sua, in titulo, de immunitat. eccles. in §. quibus, circa finem tertiæ columnæ. vbi sentire videtur, quod ¶ valet consuetudo illa, quæ habet: vt

annuatim aliquid certi detur laicis per clericos pro illis quæ respiciunt communem utilitatem vel pietatem: talis enim præstatio quamuis vocetur tallia, est tamen census, secundum eum: Clerici autem obligantur ad census, vt supra, sicut ad tributum. Nec ea quæ habentur per Paul. de Cast. in dict. suo consilio 438. in nouis, in 2. dubio, qui in terminis nostræ quæstionis videtur approbare dictam consuetudinem: Quia respondetur, negando quod præfati Doct. volunt illam consuetudinem valere, quæ laici collectas vel gabellas imponunt ipsis clericis: sed solum hoc dicunt & determinant, quod consuetudo illa valet, quia ipsi clerici in illis quæ respiciunt pietatem vel communem utilitatem singulis annis aliquid dant, iustum initium habens & non quidem per directum, secundum Paulum de Cast. sed per indirectum, eo modo quo assisias soluntur per clericos volentes vt commodo prouisionis habendi & quærendi ceruisiam, vinum, carnes, & similia, indies per pottos & pondera, seu per minutum: dummodo tamen si non voluerint vt huiusmodi commodo quærendi per minutum, pateat eis via alibi in grosso liberè emendi. Patet ergo ex determinatione ipsorum Hostien. & Pauli de Castro, quod illa consuetudo valet solum tunc, quando illa quæ soluntur, dantur propter ea, quæ respiciunt pietatem vel communem utilitatem, & in illos vsus conuertuntur, sicuti non est in casu præsentis, vt supra deductum est: & ulterius ex determinatione ipsius Paul. de Cast. hoc plus habetur, quod nullo modo per directum hoc potest fieri, vt clericis & ecclesiasticis personis auferatur facultas habendi & quærendi ceruisiam, vinum, carnes, & similia alibi in grosso, absque solutione cuiuscunque gabellæ, non obstante quocunque statuto directè vel indirectè in contrarium faciente: cum illud tanquam contra libertatem ecclesie sit nullum, & statuentes excommunicati, dict. cap. nouerit, & c. grauem, de sentent. excommunic. & dict. ca. eos, de immunit. eccles. libr. 6. etiam si illud statutum esset generale, prima facie comprehendens in genere tam clericos quam laicos, quo casu si dubium fuerit, an statutum illud generale comprehendat clericos vel non, licet in dubio clerici non comprehendantur de iure: cum ¶ in generali dispositione nunquam comprehendantur illi, contra quos non potest specificè disponi, vt vult Paul. de Cast. in l. si quando. ff. de legat. 1. cum similib. quales sunt clerici, vt dictum est: quia tamen propter huiusmodi dubium dicti clerici grauari possent de facto, cogi possunt & debent ipsi laici per episcopum, declarare quod in illo eorum generali ambiguo & æquiuoco statuto clerici non comprehenduntur, vt notanter dicit Io. And. in d. ca. eos in nouella, & ibi hoc dictum sequuntur Dominicus, Philippus, & alij, & vult

Cardi. in repetitione d. c. perpendimus, quibus accedunt ea quæ eleganter habentur per Petrum de Ancho. in consi. suo 155. & no. per Alex. de Im. in d. auct. cassa & irrita. & ea quæ habentur per Caspar. de Cald. in consi. 12. posito inter consilia Petri de Anchor. & ea, quæ habentur in duobus consilijs sequentibus editis per venerandum collegium vtriusq; iuris Bononiens. in quibus passibus præfati Docto. plus volunt, videlicet quod libertas t̄ accedendi ad molendinum episcopi non potest impediri per statutum laicorum, etiam si statuatur directè contra suos laicos. Præsupposita ergo veritate determinationis præfatorum Doctor. Hostien. & Paul. de Cast. conclusiue solum sequitur ex illa, quod si consuetudo articulata per ipsos reos fuerit probata, prout speratur quod non, quod illa duntaxat sibi locum vendicare potest, & clerum obligare ad antiquas assisias: & tunc demum ad illas quæ imponuntur & ordinantur ad persolvendum onera, pietatem vel communem utilitatem concernentia, & solum in illos usus conuertantur, quoad illos, qui volunt uti commoditate prouisionis emendi & habendi vinu, ceruisiam, carnes, & similia in dicto oppido Bruxelensi: per pottos vel pondera modo prædicto: dummodò tamen, si illa commoditate uti non voluerint, non impediuntur aliunde querere, & liberè ad domos proprias adducere. Hoc enim nulla potest introduci consuetudine, secundum Paul. de Cast. vbi supra per d. ca. quanquam, vbi de hoc est casus: intelligendo, illud locum habere in gabellis & assisias, prout vult Car. in d. suo consilio 12. & alij Doct. in passibus supra allegatis. Ad secundum verò dicitur, quod illud assu-
56 mit falsum, videlicet quod ecclesiæ t̄ & clerici solum sunt exempti ab extraordinarijs, & non ab ordinarijs, quia certum est eos esse exēptos ab angarijs & perangarijs, quæ tamen sunt ordinaria, vt volunt Innocen. Ioan. And. Henricus Boick, & Doctores in d. ca. non minus, & etiam ab omnibus alijs muneribus, ecclesiæ & ipsi clerici sunt immunes, quæ imponuntur personis ratione rerum, etiam si fierent ordinaria auctoritate principis, statuti vel consuetudinis: cum personæ nullo modo subijciantur eisdem neq; subijci possint per consuetudinem vel statutum laicorum, vt supra dictum est: ita expressè determinat Cyn. post Petrum in d. l. placet, licet enim per statutum vel legem de extraordinario fieri possit ordinarium, vt est textus in l. prima, C. de indicijs lib. 10. & ibi hoc notat Bartol. Tamen in præiudicium ecclesiarum vel clericorum non subiectorum talis declaratio nihil operatur: & ratio est apertissima, quia ordinarium vel extraordinarium non alterat vel auget facultatem seu iurisdictionem imponentis onus: quin ipse cuius auctoritate ipsa onera imponuntur, seu imposita ordinaria esse declarantur, debet esse superior, habens iurisdictionem in illum vel il-

los quibus ea imponit. Sed hoc cessat in laicis respectu clericorum, vt supra deductum est, ergo clarè patet, quod si iudex secularis declaret aliqua onera esse ordinaria, illa tamen declaratio non magis ligat clericos, quam prius: ex quo iudex t̄ secularis nullam iurisdictionem de iure habet in clericos, exceptis specialibus casibus notatis per gloss. in cap. principes, 23. quaest. 5. Nec tam ex consuetudine quancunq; temporis acquirere posset, vt vult decisio Rotæ supra allegata, & sic collectam imponere, & alia iurisdictionalia in eos exercere non potest, etiam ex quacunq; consuetudine. Secus tamen est t̄ in forensi, cui ratione bonorum, quæ hic habet ex consuetudine collecta imponi posset licet non de iure communi, d. l. rescripto. §. si. & ibi habetur per Alex. & Doct. & voluit idem Alex. in consi. suo 68. 2. voluminis incip. viso, & benè discusso processu, & Franci. de Are. in consilio suo 133. incip. in causa quæ vertitur. & Bart. in d. l. 1. in 3. column. C. de mulie. & in quo loco lib. 10. In forensi enim non est resistentia iuris diuini, sicut est in clericis. Onera t̄ autem quæ imponuntur personæ ratione personæ, vel personæ ratione rerum, sunt personalia non realia, secundum Bald. in l. final. in prin. 2. column. C. sine censu vel reliquis, & voluit Ioan. And. & Doct. in d. c. 1. de immunit. eccles. lib. 6. in nouella. Cum ergo persona clerici non subit nec subesse possit etiam ex consuetudine, vt dictum est, sequitur quod ei ratione bonorum suorum quæ libera ad eum peruenerunt, collecta vel gabella imponi non potest, per prædicta. Errant ergo vehementer ipsi rei, sustinentes illam vniuersalem, quod ad omnia onera ordinaria obligantur clerici vel ecclesiastica personæ: quoniam solum obligantur ad tributa & census, quæ sunt merè realia, & ab ipsis rebus & nullo modo à personis debita. Ad alia autem onera non reperiuntur obligati, nisi in subsidium, iuxta supra dicta: & ergo Doct. in præall. c. non minus, & Io. de Platea in d. l. si diuina, & Cardin. in d. clem. 1. de vita & honest. clericor. ponunt hanc vniuersalem veram, quod clerici ab omnibus oneribus sunt exempti, demptis casibus in ipse expressis, per nos supra latè satis commemoratis. Secundò supposita veritate assumpti, Respondetur, negando quod assisias sunt munera ordinaria: imò sunt extraordinaria, ex quo non habent vniformem & perpetuam præstationem, ex quo aucta sunt, & sperantur iterum minui de deficientibus oneribus, iuxta deducta ipsorum reorum: & hinc à Doctoribus gabellæ nuncupantur & ad instar pedagiorum soluantur, à quibus dicti agentes sunt immunes, iuxta propriam confessionem ipsorum reorum, copiatam fol. 135. pag. 1. & vt supra dictum est, d. c. quanquam, loquens in pedagijs, habet locum in gabellis & assisias: vnde clarè patet, clericos ab illis debere esse immunes. Ad tertium verò respondetur, negando

negando quod dicti agentes interfuerunt conclusioni pacis, vel quod ipsi fuerunt causa belli: Et dato, quod aliqui ex agentibus fuissent causa belli, hoc tamen toti clero obesse non posset, nec dici posset per vniuersitatem cleri factu esse iuxta glo. notabilem in l. sicut. ff. quod cuiusque vniuer. nomine, & not. per Bar. in l. aut facta. ff. de pœnis, & Ioan. And. in c. felicis, de pen. lib. 6. in nouella, & Panormit. in ca. dilectus, in 6. col. de simo. quare non obstat. Ad quartum respondetur præsupposita veritate assumpti, quod illud non obstat, quia vel hoc ipsi prælati & sacerdotes præstant de eorum bonis immobilibus, terris & pratis, onere reali priusquam ad eos peruenerunt oneratis & affectis: & non est mirum, quia tenentur, cum res t̄ transeat cum suo onere & sua causa, cap. pastoralis, de deci. & l. si debitor, Cod. de distract. pigno. cum similibus, aut aliàs ex noua impositione, & tunc indebitè grauantur, nec soluere tenentur, per supra dicta. Sicq; hoc inconueniens t̄ allegatum non immeritò inconueniens infert, cum ad absurdum sequatur aliud absurdum, vt dicit glo. in l. diuortio. ff. solut. matri. Posito enim quod non expedit, sequitur quod non oportet, vt dicit glo. in l. à testatore. ff. de cond. & demonst. & vno inconuenienti dato, plura sequuntur, l. ratas, & ibi Bal. C. de rescin. vend. cum simi. Ad quintum autem respondetur, quod illud simpliciter falsum præsupponit: quia vt patet ex supra dictis, ipsæ assisias propter huiusmodi tuitionem non fuerunt neque sunt impositæ, sed propter alia diuersa onera ipsi oppido incumbentia, ortum habentia ex bellis & guerris diuersis, vt ex scripturis reorum patet, ad quæ onera ipsi clerici non tenentur contribuere, cum sint plenè exempti, iuxta prius dicta: ad quæ etiam faciunt ea, quæ notanter voluit Rayne. Paul. de Castro, Ioan. de Imol. & Doctores, in dict. l. si extoto, in princip. ff. de legat. 1. vbi volunt, quod habens t̄ immunitatem à collectis, non tenetur ad collectam imponendam, etiam propter guerram superuenientem, & idem voluit Paul. de Cast. in d. suo consilio 438. circa finem, etiam bona clericorum non tenentur, cum ipsa sint libera & non obligata, vt dictum est: & eodem modo respondetur ad id, quod ipsi rei de impetratione cuiusdam privilegij allegant: cum in fauorabilibus t̄ gaudere debeant privilegio ciuium, secundum Bart. in l. 3. in §. si emancipatus. ff. de bonor. possess. secundum tabul. & est tex. notabilis in ca. dilecti, de foro compet. nec ideo debent minus bene tractari, quia habent privilegium ab exactionibus, quia sic indirectè violaretur eorum libertas, quod non licet, d. ca. eos, vbi de hoc est casus: etiam in actis non constat, clerum Bruxellensem illo privilegio fuisse usum, & sic non obstat. Ad sextum autem de pacto respondetur per interemptionem: neq; hoc constat per acta. Supposito etiam, quod de illo con-

staret, adhuc non posset obesse, ex quo consensus summi pontificis ad hoc requisitus, d. ca. aduersus, non interuenit: & etiam non posset obesse alijs à paciscentibus, cum actus t̄ nostri voluntarij eatenus nos obligent & præiudicium faciant, quatenus geruntur, & non vltra. l. si. C. quando vxor pro mari. & l. Lucius. §. testator. ff. de lega. 2. & l. voluntariè, C. de excus. tuto. cum simi. Ad septimum verò respondetur, quod hoc vendicat sibi locum, quando ipsa bona per prius erant grauata tributo vel censu, aut alio onere merè reali certo & perpetuo: Secus autem, quando illa bona non erant per prius affecta onere reali, vt in casu præfenti: cum tunc mutent naturam & regulentur secundum qualitatem personæ ad quam transeunt, iuxta vulgatam regulam quæ habet, quod quando t̄ priuilegiatus succedit priuato, tunc pro futuro tempore vitur iure proprio, & non iure priuati: licet secus sit de tempore præterito, text. est notabilis in l. fiscus, ff. de iure fisci, & volunt Doct. in auct. quas actiones, Cod. de sacrosanct. eccles. & in pluribus alijs passibus supra latè commemoratis. Concludo ergo ex præmissis, per vos præstantissimos dominos iudicandum esse vt supra dixi: Iudicio vestro, cui DEVS adsit, semper saluo.

CONSILIVM XLIII.

S. V. M. M. A. R. I. A.

- 1 Collatio beneficiorum fructibus ecclesie adnumeratur.
- 2 Relatio semper fieri debet ad præcedentia nedum quò ad substantiam, sed et quò ad qualitatem.
- 3 Papa voluisse non censetur, quod non expressit.
- 4 Exceptio debet esse de regula.
- 5 Dicitur, Tamen, quando ponitur sine copula, debet aduersari tam in iure, quam in facto.
- 6 Specialis mentio designat specialitatis notam.
- 7 A iure suo per verba generalia quis recedere voluisse presumitur.

Hic quo de subscriptione duntaxat sui requisitus, & quia dom. præconfulens amplissimè materiam declarauit: idcirco omissa casus positione, & longa iurium recitatione vt breuis sim, videtur mihi subscripto idem de iure dicendum & consulendum. Pro cuius fortificatione ponderanda est clausula, super qua pars aduersa principaliter se fundat, illa videlicet, sic & taliter se extendens vsq; ibi, quod dicitur: idem abbas Florentin. &c. In qua clausula inter alia habentur hæc verba, gaudeat etiam pacificè & integrè omnibus fructibus redditibus, puentibus, & iuribus,

iribus, & obventionibus vniuersis dictarum ecclesiarum & annexarum, quamdiu rector earum permanferit: quæ clausula & si prima facie videatur
 1 facere pro parte aduersa, ex quo collatio beneficiorum est in fructu, vt est gl. in c. cum olim, de maio. & obediens. Tamen si bene ponderentur singula verba eiusdem clausulæ, & signanter illa verba, dictarum ecclesiarum & annexarum, & illa, quamdiu rector earundem permanferit, earum
 2 scilicet ecclesiarum & annexarum, vt sic fiat relatio ad præcedentia, nedum quoad substantiam ipsam, sed etiam quoad qualitatem eiusdem pro ut fieri debet. l. Seiæ. §. Caio, cum sua materia. ff. de fundo instr. & l. in repetendis. ff. de lega. 3. cum simil. patet clarè, quod post dimembrationem præfatarum ecclesiarum & erectionem earundem in parochiales ecclesias, non remansit ipse dominus Henricus rector dictarum ecclesiarum & annexarum, cum iam qualitas eorundem beneficiorum fuerit omnino mutata, ita & taliter, quod ambo ab eodem sine dispensatione in titulum obrineri non potuerunt, ca. de multa, de præben. vbi prius modo præmisso obtineri potuerunt, c. dudum. 2. de elect. Et hinc est, quod sedes apostolica vel eius commissarius in confirmatione huiusmodi concordiarum specialiter circa hoc disposuit, & concordiam ipsam in ea parte non in ea qua iacet forma sed aliter approbavit, conferendo dicto domino Henrico vnam ecclesiam in titulum, & aliam in commendam. Postquam siquidè dimembratio & antehuiusmodi collatio, certum est huiusmodi beneficia vacasse, & ipsum dominum Henricum huiusmodi beneficia ex collatione apostolica, & sic ex nouo titulo extra tenorem concordiarum habere & possidere: quare sequitur, quod dicta verba bene ponderata faciunt de directo contra partem aduersam: cum vt ex præmissis patet, ipse desijt esse rector dictarum ecclesiarum & annexarum, & ex concordia huiusmodi non potuit habere fructus & prouentus illarum, nisi quamdiu earundem ecclesiarum & annexarum permaneret rector: quare etiam sequitur, vt dicit dominus præconfulens, quod huiusmodi concordia est sortita effectum suum quoad collationem beneficiorum in ipsis ecclesijs situatorum post huiusmodi dimembrationem factam: ex quo, vt præmittitur, tunc non mansit ecclesia & annexa, sed factæ sunt duæ ecclesie parochiales: in quarum vna collatio beneficiorum spectat ad Auerbodiensem abbatem, & in alia ad Floreffiensem abbatem. Nam anteq̄ separatæ erant, hoc fieri non potuit, cum tantum vna erat ecclesia. Et istud clarè patet in spicienti concordiam: nam postq̄ in ea sermo habitus est de dimembratione faciendâ, referuatur ius præsentandi ad ecclesiam de Myerda superiori abbati Auerbodienfi, & de Myerda inferiori abbati Floreffienfi, dum & quando eas vacare contigerit per cessum vel decessum dicti domini Henrici, & subsequenter immediatè subijcitur clausula, bene-

ficiorum tamen collatione, &c. In qua clausula referuatur ius conferendi beneficia vacantia infra ecclesiam de Myerda superiori domino Auerbodienfi, absque hoc quod in ea aliquid dicitur de morte dicti domini Henrici: patet ergo clarè, quod quoad dictam clausulam statim post dimembrationem concordia sortita fuit suum effectum, & sic aliud seruandum est post huiusmodi dimembrationem quod ad collationem ipsarum parochialium ecclesiarum, & aliud quod ad collationem beneficiorum infra limites ipsarum
 3 situatorum. Nam si Papa voluisset collationem beneficiorum infra dictas ecclesias situatorum in vita dicti domini Henrici ad ipsum dominum Henricum pertinere, hoc vtique expressisset, c. ad audientiam, de deci. quod tamen non fecit. Præterea confirmatur & deducitur istud ex dicta clausula referuationis collationis beneficiorum infra dictas ecclesias respectiue situatorum. Nam aut illa clausula venit exceptiue aut aduersatiue ad clausulam immediatè præcedentem, ad quam in dubio faciendâ est relatio. l. si idem cum eodem. §. fin. ff. de iurisdic. om. iudi. cum simil. Ad clausulam autem præcedentem non potest venire exceptiue, quia exceptio debet esse de regula, vt notat gl. super Rubrica, de regu. iur. lib. 6. Ista autem esset inepta exceptio, ergo duntaxat venit aduersatiue propter dictionem & tamen, quæ est aduersatiua, l. cum hic status. §. si diuortium, & ibi notatur. ff. de donat. inter virum & vxor. & debet aduersari tam in iure quam in facto, quando ponitur sine copula, vt hic: vt notat gl. & Doct. in l. 2. ff. ne quis eum qui in ius voca. est vt eximat: sed non potest aduersari nisi illud quod dicitur in præcedente clausula, post cessum vel decessum dicti domini Henrici, cui si aduersetur, res est clara, vt prædixi: ergo, &c. vel dicta clausula venit exceptiue aut aduersatiue ad clausulam non immediatè præcedentem, sed ad illam, gaudeat etiam pacificè & integrè omnibus fructibus, &c. quamdiu rector earum permanferit, &c. & tunc bene venit exceptiue ad illam vniuersalem, & etiam aduersatiue, & vtroque casu sequitur propositum. Nam si exceptiue, clarum est, quia tunc excipitur fructus collationis beneficiorum infra dictas ecclesias situatorum: quod si aduersatiue, tunc similiter clarum est, quia non potest venire aduersatiue, nisi ad illa verba, quamdiu rector ecclesiarum & annexarum permanferit, &c. Certum autem est, eum non mansisse rectorem ecclesiarum & annexarum, vt supra dictum est: ergo in illum euentum qui iam accidit habebit locum dicta clausula aduersatiua, beneficiorum tamen collatione, &c. & hoc est quod supra dixi, quod quoad hoc concordia per dimembrationem sortita est effectum, & iste fuit verisimiliter intellectus ipsorum contrahentium, si ipsa concordia diligenter ponderetur.
 Primò

Primò enim hoc colligi potest ex hoc, quod facit specialem mentionem de istis collationibus beneficiorum infra dictas ecclesias situatorum: specialis autem mentio designat specialitatis notam, l. sanctio legu. ff. de pœn. & l. doli clausula. ff. de verbor. oblig. cum simil. & sic non voluerunt partes verisimiliter huiusmodi collationem beneficiorum venire sub appellatione fructuum ipsarum ecclesiarum & annexarum generalis clausula.

Secundò ex eadem concordia hoc deducitur in quantum in ea dicitur & narratur, ipsam ecclesiam & annexam vacasse nouissimè per mortem domini Iacobi Nicolai de rethij religiosi professi monasterij Auerbodienfis, vltimi rectoris eiusdem, & sic abbas Auerbodienfis in illa ecclesia ante habuit collationem omnium beneficiorum infra limites dictarum ecclesiarum situatorum: asseritur enim pro firmo fundamento, quod dominus Abbas Auerbodienfis in omnibus ecclesijs ad collationem suam spectantibus religiosis conferri solitis, obtinuit & obtinet collationem omnium beneficiorum in eisdem ecclesijs fundatorum & situatorum: A quo iure non est verisimile ipsum voluisse recedere per verba huiusmodi generalia. Sed hoc ius per ipsa verba specialia voluisse potius specialiter referuare, l. cum de indebito. ff. de probatio. & c. super hoc, de renun. cum vulg.

CONSILIVM XLIIII.

S V M M A R I A.

- 1 Pluralitas vinculorum non attenditur ultra fratres & filios fratrum.
- 2 Pluralitas vinculorum non facit quem esse in propinquiori gradu.
- 3 In patruelis non attenditur pluralitas vinculorum.
- 4 Consuetudo capit in dubio interpretationem à iure communi.
- 5 Aurb. cessante. C. de legit. hered. quando locum habeat. &c.
- 6 Dictum Doctoris debet intelligi secundum legem quam allegat.



Malus talis est, quidam Petrus ex sua prima vxore Ioanna nomine, habuit filiam Iacomina nomine, & ex eadem nepotè nomine Robertum: Ex secunda autem vxore sua nomine Michaela, habuit duos filios, maiorem natu Robertum nomine, minorem natu Ioannem nomine: quorum vterq̄ habuit filium nomine Iacobum: Robertus autem ex secunda vxore genuit, reliquit post se centum libras hereditarij redditus, quo defuncto eidem successit suus filius Iacobus, qui iam nuper diem vitæ suæ clausit extremum, nullis post se relictis liberis, neq̄

ascendentibus. Modo queritur, quis dicto Iacobo debeat succedere? An scilicet Robertus præfati Petri ex prima vxore nepos, an Iacobus eiusdem Petri ex secunda vxore nepos, an vterque? quæ questio in effectu dependet ab ista. An in successione patruelis admittatur patruelis ex altera tantum parte coniunctus cum patrueli vtrinq̄; coniuncto, vel an alter alterum excludat: & eadem questio fieri posset in amitinis vel consobrinis, si casus occurreret. Pro cuius questionis decisione præmittenda est theoricæ Iacobi de bello visu, in auct. de heredita. quæ ab intest. de fe. §. si veronec fratres, col. 9. quam refert & sequitur Paul. de Cast. in auct. post fratres 2. C. de legi. hære. & sentit Bar. in l. post consanguineos. §. hæreditas, in finalibus verbis. ff. de suis & legi. hæred. & Io. Fab. Instit. de serui cog. post mediū, quæ est ista: quod si pluralitas vinculorum, de qua in auct. cessante, C. de legit. hæred. & in auct. itaque C. communia de success. non attenditur ultra fratres & filios fratrum: quia in vltioribus tantum consideratur proximitas gradus, pluralitas autem vinculorum non facit quæ esse in propinquiori gradu: Qua decisione sic præmissa, questionis supra positæ breuiter respondetur, quod tam Robertus quam Iacobus, Iacobo defuncto equaliter succedent: ex quo sunt in pari gradu, nec sunt fratres, vel defuncti fratrum filij: sed ipsius defuncti patruelis, in quibus iuxta theoricam supra positam non attenditur pluralitas vinculorum: & pro hac theoricæ est tex. in d. auct. post fratres 2. & ibi Doct. & in corpore vnde sumitur. Nec in aliquo contrariatur, vel aliqd ad casum præsentem faciunt consuetudines mihi transmissæ. Et primò nihil facit prima consuetudo, disponens proximioris lineæ, vel in linea vnde prouenerunt bona de quibus queritur, debere præferri alijs quibuscunq̄; gradu etiam proximioribus, cum hic vterq̄; sit æquè proximus lineæ vnde prouenerunt bona, & neuter in ipsa linea. Secunda verò consuetudo similiter nihil facit ad casum præsentem, cum tantummodo loquatur in masculo & femina ad successionem alicuius venien. præferens masculum femina: In casu autem præsentem vterq̄; est masculus. Non obstat etiã clausula finalis eiusdem secundæ consuetudinis, volens quod in collateribus debeat esse vnicus tantum hæres, quia illa intelligenda est in casu vbi reperiretur proximior in gradu, quo casu ille solus succederet: alijs vbi essent duo æquè proximi, vt in casu præsentem, esset talis consuetudo incerta in dubio: autem consuetudo capit interpretationem à iure communi, l. 2. & ibi Bal. Salic. & Doct. C. de noxa actio. & c. cū dilectus, & ibi Pan. & Doct. de consue. quare dicta consuetudo nihil ad casum præsentem facit. Non obstat etiam decisione questionis propositæ argumentum Paul. de Cast. in d. auct. post fratres, 2. in finalibus verbis, de auct. cessante, supra alleg. per hoc illic reprehēdens sententiã aliquorū
 M 4 famosiss.

famossimorum doctorum pro casu subiecto expressissent. Quia respondeo, quod d. Authen. cessante, † loquitur quando patruo succeditur per nepotes, & sic ille de cuius hereditate agitur reliquit post se fratres vel filios fratrum, sed in casu presenti agitur de successione illius, qui non reliquit post se fratres, neque filios fratrum, habendo respectum ad eum: sed reliquit post se filios duorum patruorum suorum, qui sunt patruus sui: & ergo merito simul admittuntur ad successionem eius, non obstante quod vnus descendit à patruo defuncti, qui eidem defuncto vtrinque coniunctus fuit, & aliter ab alio patruo qui defuncto attinebat ex vno latere duntaxat, per dictam theoriam Iacobi de bello visu & sequacium: licet enim dicti patruus sint filij duorum fratrum simpliciter loquendo, habendo tamen respectum ad eum de cuius hereditate agitur, sunt filij duorum patruorum, nec est verum dicere, quod dictus Iacobus de cuius hereditate agitur, post se reliquit fratres vel filios fratrum, & sic casui subiecto rectè congruit theoria Iacobi de bello visu & sequacium supra tacta. Nec in aliquo obstat d. Authen. cessante, quæ non tangit casum presentem, vt supra declarauimus: & nisi Pau. de Castro, se referat ad casum d. Authen. cessante, e non minus errat: si verò se referat ad casum d. Authen. cessante, prout in dubio præsumi debet, quia dictum † doctoris debet intelligi secundum legem quam allegat, vt dicit Bart. in l. nō solum. §. si liberationis verba. ff. de liber. lega. tunc nihil facit ad propositum: & quod vera sit opinio dicti Iacobi & sequacium, patet euidentissimè ex notatis per eundem Paul. de Cast. in Auth. post fratres l. C. de legit. hered. vbi idem dicit quod Iacobus prædictus, licet eum non alleget: & dicit se sic Bononiæ consuluisse. Et sic patet, nihil facere dictum argumentum, sed optimè consuluisse illos famosissimos doctores, quorum consilium ipse Paul. de Cast. in d. Authen. post fratres 2. se vidisse commemorat. Concludendo ergo dico in casu & questione presenti, vtroque tam Robertum quam Iacobum (licet Robertus sit defuncto ex altera tantum parte coniunctus) præfato Iacobo defuncto æqualiter debere succedere, per supra dicta.

CONSILIVM XLV.

SVM MARIA.

1. *Validitas statutorum probatur per internentium causarum ad eam requisitarum.*
2. *Fraudibus occurrendum, & malitijs hominum non indulgendum.*
3. *Collecte singulis etiam capitatis imponi possunt pro sufferendis oneribus ciuitatis ipsorum incumbentibus.*
4. *Per statutum potest prohiberi ciuibus ne agant*

- vel faciant quid extra territorium statuentium.*
5. *Statutum ligat subditum extra territorium delinquentem. & nu. 13.*
 6. *Reperitus in loco suspecto an & quando puniatur, &c.*
 7. *A suspecto semper potest exigere iuramentum.*
 8. *Frequentatio in loco prohibito inducit presumptionem maleficij.*
 9. *Contra statutum municipale præceptum veniens peccat mortaliter, etiam si in statuto ponatur alia pœna corporalis.*
 10. *Ignorantes facientes contra statutum quando puniuntur, &c.*
 11. *Vestigalia noua sine consensu principis imponi non possunt in præiudicium forensium.*
 12. *Ius dicenti extra territorium impune non paratur.*
 14. *Verba pœnalia futuri temporis faciunt pœnam non insigni ipso iure, sed ministerio hominis.*
 15. *Delictum infra territorium alicuius iniunctum, & extra illud consummatum, vbi puniatur, &c.*
 16. *Sagittans ex vno territorio in aliud, efficitur ratione delicti subditus vtriusque iudicis.*
 17. *Consuetudo vel statutum loci commissi delicti, quatenus attendatur, &c.*
 18. *Iudex domicilij potest punire subditum pro delicto extra territorium commissi pœna iuris communis vel municipalis loci commissi delicti.*



Asus, super quo consilium petitur, talis est. Scultetus, burgimagistri, scabini, iurati, ac alij legislatores oppidi Bergensis, ad quos de antiqua inuolabiliter obseruata consuetudine spectat & pertinet pro vtilitate eiusdem oppidi statuta condere, prospicientes dictum oppidum diuersimodè in suis assisijs, male totis seu impositionibus super vino & ceruisia impositis, ac alijs emolumentis fraudari: Tum per hoc, quod aliqui clam & secretè infra libertatem siue districtum dicti oppidi ceruisiam ab extra sine exolutione assisiæ deferri procurarunt: Tum etiam ex eo, quod multi ciues & incolæ suburbia extra libertatem dicti oppidi iacentia, in quibus assisiæ de consuetudine non soluntur, causa fraudandi dictum oppidum suis assisijs siue gabellis, bibendi seu potandi gratia acceperunt: per quæ antefatum oppidum in suis iuribus nimium damnificabatur, ac minus sufficiens reddebatur: Considerantes quoque, quod nisi huiusmodi fraudibus occurreretur, necesse foret pro supportandis oneribus populo ac plebi eiusdem oppidi (qui semper immunes permanserunt) alias nouas gabellas & impositiones imponere interuenientibus solennitatibus

bus consuetis, vniuersimodè pro communi vtilitate dicti oppidi statuerunt & ordinauerunt in modum qui sequitur.

Item es geordineert ende ouerdragen, dat nye-mant binnen der Stadt vierseharen geseten, het zij poortier oft ingeseten, oft oock yemant anders, egeen hier buyten der vierseharen van Bergen halen en zal oft doen halen om drinckens wilen binnen der zeluer vierseharen vader stadt noch oock buyten gaen om drinckens wille, daer mede de vorst stadt vercoort moete wesen in huere assyse: ende oft yemant benonden worde conrrarie doede, alzoedat hij eenich bier haelde oft dede ha le anders dan met vaten oft halue vaten, ende op zijne assyse, alst behoort: die zoude verbeuren telcke male als hij benonden worde tber anders gebaelt hebbende, rwinlich schellingen ouder groeten: Ende des machme elck eed nemen: ende als van buyten gegaen wesende om drincken wille, drie ponden zwaerten. Id est, Item ordinatum est & placuit, quod nullus intra ciuitatis districtum residens, siue cuius siue incola, aut etiam quiuis alius, nullam ceruicisiam extra districtum Bergensem feret aut adferri curabit, potandi gratia intra eundem districtum ciuitatis, neque foras ibit potandi gratia, quo prædicta ciuitas in suis assisijs damno afficiatur. Et si quis reperitus fuerit contrarium facere qui ceruicisiam ferat aut ferri curet aliter quam in vase aut medio vase, idque sub suis assisijs, vt oportet, committet singulis vicibus quibus ceruicisiam reperitus erit aliter tulisse, viginti solidos antiquorum grossorum: super quo exigere potest vniuersimodè iuramentum. Et quantum ad eos qui potandi causa foras eunt, tres libras zwaerten.

Reuocatur modò in dubium & dubitatur, an huiusmodi statutum præcipuè quoad clausulam mentionem facientem de potantibus vel gratia potandi extra districtum dictorum statuentium euntibus quoad pœnè impositionem sit validum nec ne: & an subditos extra libertatem potantes vel gratia bibendi euntes astringat, nec ne.

Pro cuius decisione breuiter est præmittendum illud, quod notant Doctor. & præcipuè do. Bald. in l. i. in 9. & 10. colum. in versitu. nunc venio ad materiam statutorum. Cod. de summa Trinita. & fide cathol. quod quemadmodum † ex defectu causarum ad validitatem statuti requisitarum probatur non substantia alicuius statuti: sic à contrario, vbi causa materialis, formalis, efficiens, & finalis, debite in aliquo statuto interuenierunt, sufficienter constat de validitate eiusdem. Cum ergo prædictum statutum de communi consensu dictorum legislatorum, quibus ex antiqua consuetudine & alijs legitimè facultas statuendi competijt super rebus vtilitatem dicti oppidi concernentibus, seruatis solennitatibus debitis & consuetis editum fuerit, constat sufficienter, dictum statutum non deficere ex defectu causæ efficientis, materia-

lis, aut formalis, nec etiam ex defectu causæ finalis, quæ maximè est attendenda: quia dictum statutum, vt in themate præmittitur, editum est ad occurrendum fraudibus, & ne melioris conditionis sint fraudantes assisijs dicti oppidi, quàm debite soluentes: & vt omnium par & æqua esset conditio: fraudibus † enim occurrendum, & malitijs hominum non est indulgendum, in fundo. ff. de rei vendica. nec debet esse melioris conditionis stultus, quàm prudens, cap. eum qui, de præben. d. lib. 6. Congruum etiam est, vt hi qui per huiusmodi assisiarum solutionem releuantur ab alijs impositionibus, collectis, gabellis, & oneribus diuersis, † quæ possent singulis etiam capitatis, non sufficientibus bonis dicti oppidi pro sufferendis oneribus dicto oppido incumbentibus, exigent vtilitate vel necessitate reipublicæ, imponi: iuxta notata per Bartol. Angel. Ioan. de Imol. Alexan. & Doct. in l. 4. §. actor. ff. de re iudica. & per glo. & Bald. in l. i. ante fin. ff. quod cuiusque vniuers. nomine, per glof. & Doct. in cap. cum dilecti, de rescrip. & per glof. ordina. in Authen. quibus modis naturales efficiuntur sui, in §. si quis igitur. super verbo, per soluat, collat. 7. eadem assisijs subeant & exoluant sine fraude: qui enim sentit commodum, non debet refutare onus, per iura vulgaria. Ex quibus concluditur validitas dicti statuti. Quod autem præcisè in casu nostro quoad clausulam mentionem facientem de exeuntibus districtum & libertatem dicti oppidi causa fraudandi assisijs eiusdem oppidi, huiusmodi statutum valeat, probatur per casum legis expressum in l. fin. ff. de decre. ab ordi. faciend. vbi patet, quod per statutum † potest prohiberi ciuibus, ne agant vel faciant quid extra territorium statuentium, per quem text. dicit notabiliter Bartol. in l. relocatorum, in §. interdicere. ff. de interdic. & relega. quod ciuitas potest prohibere ciuibus suis, ne vadant ad certa loca extra eorum districtum, dummodo hoc faciant in commodum propriæ ciuitatis, prout in casu dicti statuti factum est: aut in odium illorum, ad quos illos ire non volunt: & hoc dictum tanquam singulare recitat, approbat, & sequitur dom. Panormit. in cap. postulasti, de foro competen. & Angel. de Clauasio in sua summa, super verbo, statutum, in vers. sed non quid si statutum prohibet: idem probatur in l. mercatores. C. de commer. & merca. per quem tex. dicunt ibi Bart. & Sali. q. potest fieri statutum vel lex puniens subditum egredientem terminos assignatos, licet sint extra territorium: idè probatur in l. 2. C. de eunuchis, ibi dicit Bart. q. ciuitas potest statuere legem contra suum ciuè, facientem aliquid extra suum territorium Pro confirmatione præmissorum facit † etiam illud quod notârunt Bal. & Ang. in l. arboribus. §. Julianus. ff. de usufruc. & idem Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de episcop. & cleri. de statuto prohi-

prohibente sub certa pœna portari bladum extra territorium, vbi non dubitantes de validitate dicti statuti, cōcludunt quòd vbi statutum dicit, quòd extrahens bladum puniatur, tunc in extrahenti bladum habet locum pœna statuti, ex quo realiter extraxit, & non prius: cum requiratur delicti consummatio, vt verba statuti planè important: & sic sentiunt ibi apertè Doct. statutum ligare subditum extra territorium delinquentem. Si autem statutum ¶ dicat, quòd in uetus exportare bladum puniatur, tunc si quis reperiat in loco suspecto, quamuis nondum limites exccerit, habet locum pœna statuti, per l. qui fiscales. C. de nauicula. & nauale. lib. 11. Si autem non fuerit repertus in loco suspecto, defertur ei iuramentum super eo, quòd non defert illud contra deuetum siue prohibitionem, per l. 1. Cod. de litto. & iti. custo. lib. 12. per quem tex. dicit ibi Ioan. de Platea, quòd a suspecto ¶ possit semper exigi iuramentum, ex quibus iustificatur clausula in dicto statuto contenta, quæ habet, quòd possit recipi iuramentum à quocunque, supple. suspecto de contrauentione, vel reperto in loco suspecto, aut pœsumptione faciente contra ipsum. Pœsumitur autem quòd quis ierit causa fraudandi statutum, si non recta via, sed per deuia incedit, l. 2. & l. si quis per publicum, C. de curf. pub. lib. 12. & d. l. qui fiscales, & vtroque per Barto. Ioan. de Platea, & alios, vel si sapius locum prohibitum visi & reperti fuerint accedere seu frequentare, argumen. Authen. si quis ei. C. de adult. & ca. monasteria, cum ibi notatis per Bal. de vita & hon. cler. vbi dicit, quòd frequentatio ¶ inducit pœsumptionem maleficii. Præterea ad superius dicta faciunt notata per Bart. & alios Doct. in d. l. 1. C. de sum. tri. & fide catho. & per eundem Bar. in l. de quibus. ff. de legi. in quibus passibus ipsi notant, quòd statutum disponens circa personas, ligat subditum vbiunque existentem, maxime quando in statuto hoc cauetur & exprimitur, vt in casu pœsenti, quòd secundum Barto. in d. l. 1. in 8. q. nedum procedit in delicto iure communi prohibito, sed etiam in damno seu prohibito per statutum duntaxat: quòd dictum refert & sequitur Bal. in l. fin. ff. de iurisdic. om. iud. in fin. secunda quæstionis: & est tex. in d. l. fin. ff. de decre. ab ordi. facien. Ex quibus, & alijs inferius allegandis, dico: iudicio cuiuscunque melius sentientis semper saluo: dictum statutum esse validum, licitum & honestum, omnesq; subditos dicti oppidi & statuentium illo ligari & astringi, nec scienter contrauenientes à pœna dicti statuti, imò nec à culpa vel peccato excusare possem: per theoreticam glo. ordinariæ in ca. vt animatum, in princi. super verbo, sententijs, cum ibi not. per Domin. & alios Doct. de constit. lib. 6. qui volunt, quòd veniens ¶ contra statutum municipale pœceptium peccat mortaliter, etiam si ponatur in statuto

alia pœna corporalis: facit tex. & ibi not. in c. 2. de maiori. & obed. & c. qui resistit. 11. q. 3. de quo etiam pulchrè per do. Panor. post beatum Thomam in ca. nam concupiscentiam, de constitu. ignorantibus ¶ autem à pœna excusantur, d. c. vt animatum, & d. l. ff. de decre. ab ordi. faci. nisi ipsorum ignorantia esset crassa & supina, quòd pœsumitur, si diu ibi morati fuerint, aut si id fuit generaliter & publicè in locis etiam vicinis prohibito, de quo per Cyn. & Bart. in d. l. 1. C. de sum. tri. & fide catho. in 2. quæstione principali, & per Sali. ibidè in vers. nunc quæro quando conuenitur. Non obstat pœmissis si dicatur, quòd statutum de quo est quæstio, non est factum de consensu imperatoris seu principis, ¶ sine cuius consensu noua vectigalia imponi non possunt, vt C. noua vecti. per to. & l. vectigalia, ff. de pub. vecti. vbi dicit Bart. qd defraudantes huiusmodi vectigalia, à communitatib. sine consensu principis imposita, non tenentur. Deo neque mundo, cum sint potius exactiones. Quia dico, qd hoc potest habere locum in forisibus, in quorum pœiudicium non possunt gabellæ indici: secus autem est in subditis statuentium, qui tenentur ad illorum solutionem, prout ibi notauit ipsemet Bar. & post eum Io. de Imol. Paul. de Cast. & Doct. & Bal. in l. 2. in fi. C. de iur. aur. annu. imò secundum Pau. de Cast. in d. l. vectigalia, si exactio gabellarum sit pœscripta tanto tempore, cuius initij memoria non existit: etiam forenses nō possent licitè fraudare huiusmodi gabellas. Cum ergo in dicto oppido Bergensi dictæ gabellæ siue asisizæ, sicut etiam in alijs locis circumuicinis fuerint ab æuo impositæ, & à tanto tempore, de cuius initio memoria hominum non existit, quia etiam exinde onera dicti oppidi in releuamen subditorum soluuntur & supportantur, ac ipsi incolæ, à muneribus extraordinarijs & alijs gabellis siue collectis eximuntur & releuantur, vt pœmissum est, ergo, & c. Nō obstat etiam si dicatur, quòd ¶ ius dicenti extra territorium non paretur impune, d. l. fin. ff. de iurisdic. omni. iud. & pœallega. c. vt animatum. §. 1. vbi contra hanc decisionem videtur casus: per quos tex. Panor. in c. fina. super glof. 3. vers. sed circa hoc quæro, de foro compet. & idè Panor. Anton. de Butrio, & Doct. in c. à nobis. 1. de sent. excom. Io. An. Domini. & alij canonistæ in d. cap. vt animatum, indistinctè tenent, quòd ¶ statutum ¶ pœnale non potest comprehendere vel ligare subditum delinquentem extra territorium statuentis: nec potest delinquens pœna huiusmodi statuti puniri, secundum eos: & hoc videtur concludere, siue habeamus respectum ad pœsumptam voluntatè statuentium, qui censentur voluisse comprehendere delinquentem extra territorium, vt sentit Bart. & sui sequaces in d. l. 1. C. de sum. tri. & fide cath. vbi distinguit, an statutum simpliciter loquatur, an verò expresse & nominatim in eo caueatur & disponatur de

de subdito delincente etiam extra diocœsim: siue habeamus respectum ad potestatem dictorum statuentium, qua (pœsupposita etiam voluntate) caruisse videntur extra territorium, per pœalleg. cap. vt animatum, in fin. cum vulgaribus. Nam dico, quòd licet in pœactio puncto, An videlicet statutum obliget subditum delinquentem in alieno territorio ad pœnam statuti loci domicilij, varia sit doctorum opinio, & quæstio ferè inextricabilis: adeò qd Ang. de Perusio in d. l. fin. ff. de iurisdic. om. iud. dicit, hunc casum egerè decisione Casarea, & meo iudicio non male: quia Pet. & Cy. in d. l. 1. C. de sum. tri. & fide cath. & pleriq; alij indistinctè tenuerunt, quòd statutum ligat subditum vbiunque existentem, dicentes d. c. vt animatum, processisse ex errore canonistarum: in qua opinione post multa etiam residet do. And. Sicu. Barbatia modernus doctor, in d. c. postulasti, in 34. col. in 5. oppositione principali. Io. An. autem, Panor. Domi. & ferè omnes canonistæ in passibus supra allegatis tenuerunt simpliciter cōtrarium: Barto. verò in passu supra alleg. & sui sequaces, fœdere distinctionis dictas contrarias opiniones concordarunt, modo prius dicto: Ang. autè in dict. l. fin. de iurisdic. omni. iudic. & Bald. in d. l. 1. C. de summa trinita. aliam adhibent distinctionem, dicentes, aut pœnæ per statutum ipso facto infliguntur, & habet locum d. c. vt animatum, & d. l. ff. de iurif. om. iud. Aut pœnæ comminatæ per statutum requirunt sententiam hominis, & habet locum d. l. ff. de decre. ab ord. fac. Tamè quantum sufficit, pposito dico, qd statutum de quo est quæstio, etià secundum omnium opinionones, valet & ligat subditos cōtrauenientes extra territorium ad pœnam, per casum pœal. l. ff. de decre. ab ordi. fac. ad quem tex. non potest dari solutio. Quod deduco, quia si intelligamus d. c. vt animatum, processisse ex errore canonistarum, quòd tamen absurdum esset dicere, sic planè illud c. non obstat. Si autem intelligamus illud ca. loqui quando statutum simpliciter loquitur, put illud intelligit Bar. in d. l. 1. & sequaces: cuius opinio videtur mihi omnium verissima: vel intelligamus, quado pœna infligitur ipso facto absq; vltiori executione hominis: quæmadmodum tenet Ang. & sui sequaces in passu pœal. & istis duobus casib. etiam non obstat, ex quo dictum statutum, de quo est quæstio, clarè & nominatim cauet de bibentibus extra territorium: & quia ¶ pœna non est imposita ipso iure, sed imponenda ministerio hominis, prout hoc denotant verba in statuto posita, Soude verbueren, quæ important pœnā non esse inflictā ipso iure, ex quo sunt verba futuri temporis, iuxta theoreticam gl. notabilis, quam ibi sequuntur DD. in l. in criminali. C. de iurisd. om. iud. & in Auth. habita. C. ne fil. pro patre, & in regula, in pœnis, de reg. iur. lib. 6. Nec etiam obstat opinio Panor. & aliorum canonistarum, de qua supra, ex quo pœ-

actum statutum non solum punit bibentes extra territorium, sed etiam phibet subditum causa bibendi ire extra territorium, quòd fieri potest per iura superius latè deducta. Subditus ¶ ergo sic cundo extra territorium causa bibendi: contrauenit statuto, & iniuriatur delictum infra territorium in loco statuentium: in quo casu indistinctè etiam secundum opinionem canonistarum, tenentium simpliciter statutum pœnale non arctare subditum extra territorium delinquentem: ligatur subditus quando, vt pœmittitur, delictum est iniuriatum infra territorium in loco domicilij: ad hoc enim vt d. c. vt animatum, locum habeat, requiritur, quòd delinques & res circa quam delinquitur, & etiam in delictum, siue totaliter extra prouinciam siue territorium statuentium, secundum Domini. in pœalleg. cap. vt animatum. & voluit do. Ang. de Clauasio, qui circa hoc ponit plura pulchra verba, in sua summa, super verbo, excommuniatio. 1. in vers. qui ligantur sententijs: facit ad pœmissa illud quòd dicunt Doct. de sagittante ¶ ex vno territorio in aliud, vt efficiatur ratione delicti subditus vtriusque iudicis, de quo latè per Ioan. And. in regu. in obscuris, de regu. iur. lib. 6. in mercurialib. & per eundem in cap. 1. de priuileg. lib. 6. in nouella, & per do. Panormita. in cap. de pœsump. & sic hoc non obstat. Non obstat etiam si dicatur, quòd consuetudo vel statutum loci commissi delicti debeat inspic. l. facularij. §. sunt quædam. ff. de extraor. crimi. prout illud idem videmus in contractibus. l. si fundus. ff. de euictio. æquiparantur enim quoad ius fori contractus & delictum, l. omnem. ff. de iudi. & cap. fin. de foro compet. quæ adeò procedunt, ¶ iudex ¶ domicilij potest punire subditum pro delicto extra territorium commissi pœna iuris communis vel municipalis loci commissi delicti, vt vult Bart. & Doct. in d. l. 1. in vers. item quæro quid si in statuto hoc non caueatur expresse, circa finem. Quia dico, quòd licet hæc vera essent, per hoc tamen non arguitur, quin iudex domicilij possit etiam punire subditum pro delicto alibi commissi pœna statuti loci domicilij, maxime quando huiusmodi statutum nominatim hoc cauet, pœnam imponens subdito pro tali delicto infligendam, prout voluit Petr. Cyn. & Salicetus, in dict. l. 1. in vers. secunda quæstio ad idem sit ista: & quando delictum est iniuriatum in loco domicilij (prout in casu nostro) per pœmissa: & tanto magis, quando ex sola dispositione statuti loci domicilij pœna imponitur, & non est alia de iure communi vel municipalis loci perpetrati vel consummati delicti imposita, qua contraueniens puniri posset, vt etiam contingit in casu pœsenti. Et ita concludo, statutum in casu pœsenti indubitanter valere: nam cum statutum de quo est quæstio, conditum sit ex causa rationabili, interuenientibus solennitatibus de con-

de consuetudine requisitis, per habentes potestatem statuendi, & in ciues non in forenses: non video, quare huiusmodi statutum non debeat fortiori suum effectum.

CONSILIVM XLVI.

S V M M A R I A.

- 1 *Dammum patitur qui diminutionem sui patrimonij patitur.*
- 2 *Fideiusor omne damnum, quod propter negligentiam debitoris non soluentis passus est, recuperat a debitore. & num. 12.*
- 3 *Iuramentum reiterare non censetur.*
- 4 *Quod legitime sit, potest non retractari.*
- 5 *De peritio pauiri quis non potest, nisi scienter & dolose iurasse probatum fuerit.*
- 6 *Dolum alleganti incumbit probatio.*
- 7 *Causa qualibet credendi colorata vel adparens etiam iniusta, excusat a dolo.*
- 8 *Qualitate criminis non probata, reus absoluitur.*
- 9 *Priora declarant posteriora, & e contra.*
- 10 *Dominus esse praesumitur, qui semel fuit dominus, nisi de alienatione constet.*
- 11 *Verba inter iurios ignaros & rusticos debent capere grosso modo, etiam impropriando terminos.*
- 12 *Contra scriptum pronuncianum est, siue sit dubium iuris sine facti.*



Asus, super quo consilium petitur, in vulgari fermone sequitur, & est talis. Tes gevallen int iaer van 98, dat een genaempt A. nae rechte ende costume dez er stede, &c. heeft doen arresteren eenen genaempt B. vanden zeluen eysschende de somme van 25. pont, &c. ter cause van coop van harinck, daer op de voirs gearresteert de B. antwoerde kennende harinck gecocht te hebben vanden voirs A. maer hadde de somme die A. hem B. eysschide was betaelt: een genaempt C. die zels A. gemachtiche: daer op de voirs A. antwoerde zeggende mit protestatie, alzoec B. de schult nyet ontkent, maer alleene zyn defenstie doet, dat hij die schult betaelt hebben zonde den voirs C. als zyn gemachtich, heeft de zelue A. de macht vanden C. ontkent, ende voirts gezeyt, dat B. voirs schuldich was hem A. te betalen. Deze naevolgende heeft de voirs B. te rechte doen inthimeren den voirs C. van hem eysschende de voirs penningen die hij hem van wegen de voirs A. zeyde gegenen ende betaelt te hebben: daer op de voirs C. antwoerde, kennende dat hij de voirs penningen ontfangen hadde, maer hij en hadde die nyet te geuen noch te betalen, maer was bereet den zeluen B. in betalinge vade voirs schult ouer te geuende te transporteren een half huys, alswelck de zelue B. hij transporte vanden zeluen C. accepteerde. Achternolgende dez en heeft de voirs A. voirts geprocedeert om betalinge te hebben vanden voirs B. daer op B. antwoerde, dat hij geen penningen

en hadde te geuen, maer transporteerde in betalinge van des hij A. schuldich was voirs half huys hem byden voirs C. getransporteerde: daer op A. antwoerde, dat hij nyet schuldich en was voirs half huys te accepteren, ouer mits dat B. een man van buyten was, ende hier op de heerlicheyt geen goet en hadde waer hij indien hem thalf huys voirs hier nae mit onderbriuen oft schoender betoich afgewonnen worde, hij zyn verbael nyet hebben en zonde: daer op een genaempt D. staede aende vierchbare hoeren A. voirs heysch doen op B. voirs heeft de zelue D. gezeyt, ick zal de voirs B. borge blyuen, indient v mit onderbriuen oft schoender betoich afgewonnen worde, des zal C. voirs mij hier te cause vanden borchtichte gelouen te ghyt, welck de voirs C. alzoec dede ende geloefde D. wrye, ghyte, ende scadeloos te houden. Achternolgende iguent des voirs is heeft de zelue A. voirts geprocedeert opten voirs B. goet, daer aff hij brieuen van eygendomme ende scatinge genomen heeft.

Nu is voirts gevallen int iaer van 99, naede voirs proceduere byden voirs A. gedaen, dat een genaempt E. te rechte geint himeert heeft eenen genaempt F. eysschende vaden zeluen F. de somme van 45. pont groot, ter cause van een coop van drie achtendele van een buysschip, daer op F. antwoerde, kennende den eyssch byden voirs E. ophem gedaen: maer zeyde de zelue F. dat hij die coop ontergeuen hadde de voirs C. de welke C. hem F. daer aff geloefte hadde vry ende scadeloos te houden vanden zeluen coop, ende be daer af borge gestelt de voirs A. als dat bleck byden registre van verbae de int iaer van 97. ende zeyde dat E. schuldich was te gaene aende voirs C. ende aen A. voirs des zels C. borge: daer op E. antwoerde zeggende dat hij contract noch voerwaerde gemaect noch gedaen en hadde mit C. noch mit A. voirs, maer hilt zyn actie aenden zeluen F. ende zeyde indien C. oft A. hem wat geloofte hadde, zyn zonden hem F. wel ghyten. Achternolgende dez heeft de zelue E. voirts mit rechte geprocedeert opten voirs F. dat hij afgesat ende geeygent heeft des zels F. goet: nae den welcken heeft de voirs F. voirts van bekende scade geprocedeert opten voirs C. ende A. ter cause vander proceduere byden voirs E. op hem gedaen vande 45. pont groot, alzoec de zelue C. hem geloefte hadde ghyte ende scadeloos te houden, daer voere hij hem borge gestelt hadde A. voirs. Deze naevolgende heeft de voirs F. zoe verre mit rechte geprocedeert dat hij begerde een eygendomme aende voirs C. oft zyn borge goet, ende daer en tende een scatinge, de welke scatinge de zelue F. toegeweesen es zzyne vermaene: nae den welcken de zelue F. gegat heeft aenden voirs A. goet, als borge voir de voirs C. daer op de zelue antwoerde ende zeyde dat F. nyet schuldich was te gaen noch te comen an zyn goet. Maer dat hij eerst gaen zonde an C. goet, daer op F. antwoerde dat hij geen goet en wiste den voirs C. toebehoeren. Maer zeyde dat hij schuldich was hem zeker goet te bewyzen daer an dat hij behoerde te gaen ende zyn bekende scade an te hebben. Nauolgende de zoe heeft de zelue A. bewyzen een huysken staende int coel voet, den voirs C. toebehoeren, welck by scepenen gesat wert om drie pont

pont groot, ende noch een half huys van sinte Anna oick den voirs C. toebehoerende, welck scepenen voirs scate dede voer 22. lib. 10. s. groot. Naerwelck dat voirs is, heeft de zelue F. voirts gezeyt, dat voirs aengesatte ende bewyzen goet nyet volstrecken en mochte zyn voirs gebreck van 45. lib. groot, bouen die wettelycke oosten bedragende 25. s. 4. d. Daer op de zelue A. antwoerde dat hij voirts bewees als borge voer de voirs C. die ander helft van sinte Anna als hem toebehoerende, de welke helft van sinte Anna scepenen scate dede voer 22. lib. 10. s. groot. Ende achternolgende de voirs procedure zoe ist waer dat de voirs A. int iaer 1500. drie, tegen hem te rechte ontboden heeft de voirs C. ende heeft opten zeluen C. mit belet ende drie dynsendaechliche geboden geprocedeert alzoec dat hem zeynde laeste gebot gestelt wert een dach van rechte inde weke, ten welcken dage de zelue A. compareerde, begerende zynen dach van rechte, opten voirs C. ste ende bekent gemaect te hebben, welck by scepenen alzoec gedaen wert: des naevolgende heeft de zelue A. begeret zyn gebreck van bekende scade te maekē opten voirs C. welck scepenen by maninge vanden schonte hem toe gewesen hebben, dat hij zyn gebreck maekē zonde opten voirscreuen C. lieuer minder dan meerder steken zynen eedt, dat hij meende behouden eedt te doene. Naede welcken de zelue A. gesterit heeft opten voirs C. dat hem noch gebreect op C. ende op zyn goet ter cause van bekende scade die hij van wegen des zelue C. geleden heeft de somme van 45. lib. groot, hoest ende principal gelts, ende heeft ter cause van dien vercregen eygendomme ende scatinge aenden voirs C. goet zzyne vermaene. Naerwelck dat voirs is, ende naevolgende te gebreck dat de voirs A. geaffirmeert heeft opten voirs C. zeyt ende mainteneert de heere vander plecken, dat de voirs A. gedaen heeft een valschen eedt, ende dat by desen alzoec de zelue A. geaffirmeert heeft op C. voirs 45. lib. groot van bekende scade, welck hij niet en behoort te doene, want hij voer C. nyet meer scade geleden en heeft dan de helft van thuis geheeten sinte Anna, die de zelue A. bewees als de voirscreuen F. op de voirscreuen C. procedeerde, ende als hij geen goet meer en conste bewyzen den voirscreuen C. toebehoerende, zeyde voirts dat thalve huys dat de voirs A. gehadt heeft van B. voirs ende hij bewees den voirs C. toebehoerende meende dat te soeken aen den ghenen daer hij selue half huys af gecregen hadde oft an zyn borge ende nyet an C. zeyde noch voirts sprekende tot de scepenen, Alwaert dat vheeren dochtie dat A. tegeheel huys toebehoert hadde, ende hem dat affgegaen was als borge vande voirs C. byde vuytwinninge vanden voirs F. voer die vijfenveertich pont groot voirscreuen die C. voirs den voirs F. schuldich ende zachtere was, zoe heeft de zelue A. daer op ontfangen iguent dat den zeluen C. aengecomen ende bestormen es geueest byden ouerlyden des zels C. huysvrouwe moeder ende oom, Ende concludeerde de zelue heer daer mede ende mit meer woorden, dat de zelue A. nyet mer scade geleden en hadde van C. wegen dan 22. lib. 10. s. groot, waer by de zelue A. ge-

daen heeft een valschen eedt, ende schuldich waer daer in gecondemneert te zyn, ende alsdan zyn conclusie te nemen gelyck ter materie behoort, waer op de voirscreuen A. antwoerde ende zeyde dat hij wel ende te rechte gesworen hadde, want thlyck dat hem den eygendomme van voirs huys welck by possedeerde geheel affgegaen is voerde voirs C. schult, daer hij als borge voersfont. zeyde voirts dat de heere zeyt dat hij schuldich waer de een helft van voirs huys dat hij vercregen zonde hebben te verhalen aenden genen daer hij af gecregen hadde, om dus wille dat hem dat affgegaen was mit onder brieuen ende schoender betoich, zeyt neen want hem van geene noode en was dat de doene, want hij zyn goet als borge voer de voirs C. heeft af laten eygen ende scatten, welck hij al ende geheel te buyten is, ende schuldich is te zoeken aenden ghenen daer zyn goet voer en affgegaen was zeyde noch voirts dat de heere oick zeyt dat hij op de voirs schult ontfangen hebben zonde iguent dat de voirs C. in maniere voirs aengecomen is. Suspiceert ende zeyt de zelue A. neen, maer indien C. eenich goet aencomen eycht dat met zulck recht als daer toe staet. Ende concludeerde de zelue A. mit iguent dat voirs is, ende met meer woorden dat hij schuldich is geabstineert te zyne vande aensprake byden voirs heer gedaen, ende zeyt dat dat recht is, begerede daer aff vormisse. Id est, Accidit anno 98 quod quidam dictus A. secundum ius & consuetudinem huius oppidi arrestari curauit quendam appellatum B. petens ab eodem summam 25. librarum, &c. ad causam empti halecis, super quo praedictus B. arrestatus respondit fatendo se emisse halecā praedicto A. Sed quod soluerat praedictam summam quam a se exigeret B. cuidam vocato C. ab eodem A. mandatum habente, ad quod praedictus A. respondit dicens cum protestatione, attēto quod B. debitum non neget, sed solum defendendo dicit, debitum se soluisse praedicto C. tanquam ab eodem mandatum ad hoc habente: Idem A. negauit mandatum, & praeterea dicens praedictum B. obligatum esse sibi satisfacere. Quibus consequenter praedictus B. in ius traxit praedictum C. petens ab eo praedictos nummos, quos nomine A. praedicti dicebat se tradidisse & soluisse. Ad quod praedictus B. respondit, fatendo se praedictos nummos accepisse, sed non debere se eos restituere aut soluere. Sed paratus erat eidem B. in solutionem praedicti debiti, cedere & transportare medietatem vnius domus, quae omnia praedictus B. transportu & cessione eiusdem C. acceptauit. His consequenter praedictus A. vterius processit pro solutione habenda a praedicto B. ad quod B. respondit non habere se nummos quos solueret, sed cedebat in solutionem eorum, quae debebat A. medietatem domus sibi a praedicto C. cessā, ad quod A. respondit non teneri se medietatem praedictae domus acceptare, eo quod B. homo esset extraneus, & in hoc districtu nulla bona habebat, super quibus, si forte medietas domus praedictae

sibi per antiquiores literas aut melioribus probationibus euinceretur. regressum habiturus non esset. Ad quæ quidam vocatus D. stans ad tribunalia, audiens A. prædictum petitionem facientem super prædictum B. idem D. respondit, ego sponso ero pro prædicto B. in euentum, quo tibi per literas antiquiores aut meliores probationes euincatur: Dum tamen C. prædictus hic ad causam sponsonis meæ securitatem mihi promittat. Ad quod prædictus C. ita fecit & promisit D. liberum, securum & indemnem seruare. Quibus inherendo vt prædictum est, idem A. vltius processit super prædicti B. bonis, de quibus literas proprietatis & scattinge, hoc est, æstimationem accepit.

Accidit deinde anno 99. post prædictum processum per prænominatum A. factum, quod quidam dictus E. in causam traxit quendam vocatum F. petens ab eodem F. summam 45. librarum grossorum, ad causam emptionis trium octauarum *van een buysschip*. Ad quod F. respondit agnoscens petitionem à prædicto E. super se factam: sed dicebat idem F. contractum emptionis celsisse se prædicto C. qui C. eidem F. promiserat liberum & indemnem se eum seruare de eadem emptione, dato eidem fideiussore prædicto A. vt patet ex registro obligationum anni 97. Et dicebat quod E. tenebatur conuenire prænominatum C. & prænominatum A. fideiussorem eiusdem C. ad quod E. respondit, dicens, quod neque contractum neque cautionem dedisset vel fecisset cum C. neque cum A. prædictis, sed integram retinebat actionem suam super eodem F. Et dicebat, quod si C. aut A. aliquid ei promississent, bene eidem F. satisfacerent & soluerent. His inherendo idem E. vltius iure expertus est cum eodē F. ita quod euicit & appropriauit sibi eiusdem F. bona. Post quæ idem F. vltius super recognito damno dato processit contra prædictum C. & A. ad causam processus per præfatum E. super eo facti de 45. libris grossorum, eo quod idem C. promississet sibi liberum se & indemnem seruare, dato sibi fideiussore prænominato A. his inherendo idem F. eo vsque in iure processit, vt peteret aliquam proprietatem A. præfati C. aut bona sua prædica, & hinc fieri æstimationem, quæ æstimatione eidem F. adiudicata est ad suam instantiam. Post quæ idem F. aggressus est prædicti A. bona, tanquam fideiussoris pro prædicto C. ad quæ idem respondens dicebat non licere F. ad sua bona recurrere, sed quod prius bona C. petenda essent. Ad quæ F. respondit, nescire se vlla bona ad prædictum C. pertinentia. Sed dicebat, quod ipse tenebatur eidem certa bona demonstrare quæ peteret, & super quibus damna recognita reciperet. Quibus inherendo idem A. demonstrauit domunculam stantem *int coeluoet*, pertinentem ad prædictum C. quæ per scabinos æstimata est ad tres libras grossorum. Et adhuc

medietatem domus sanctæ Annæ similiter ad dictum C. pertinentem, quam scabini prædicti æstimarunt ad 22. libras, 10. solidos grossorum. Post quæ prædicta idem F. vltius dixit, quod bona prædicta æstimata & designata non poterant sufficere ad supplendum id quod deerat 45. libris grossorum, cum legitimis expensis ad 25. solidos & 4. d. ad quæ idem A. respondit, quod vltius designabat tanquam fideiussor, pro prædicto C. aliam medietatem sanctæ Annæ tanquam ad se pertinentem, quam medietatem scabini similiter æstimarunt pro 22. libris 10. solidis grossorum. Et insequendo prædictum processum verum est, quod prædictus A. anno 1500. tertio in ius traxit prædictum C. cum missione in bona & trium dierum edictis processit, ita vt in fine vltimi edicti statutus sibi sit dies vnus iuris dicendi in septimana, ad quam diem idem A. comparuit petens comparitionem suam contra prædictum C. statim & recognitam factam, habere, id quod per scabinos ita factum extitit. Quibus inherendo idem A. petijt defectum recogniti dani sui fieri super prædicto C. quod scabini ad summationem sculteti sibi adiudicarunt, quod defectum suum super prædicto C. potius faceret minorem quam maiorem, & medio suo iuramento velit confirmare & asserere. Post quæ idem A. fortificando contra prædictum C. sibi deesse super C. & bonis suis ad causam recogniti damni quod ex parte ipsius C. incurrit, summam 45. librarum grossorum capitalis & principalis debiti, & occasione huius assecutus est proprietatem & æstimationem super prædicti C. bonis ad suam instantiam. Post quæ prædicta & insequendo defectum quem prædictus A. affirmavit, super prædicto C. dicit & contendit dominus loci prædictum A. falsum iuramentum prestitisse, quodque per hoc idem A. affirmavit super C. prædicto 45. libras grossorum recogniti debiti, quod facere non debet, quia pro C. non plus damni passus est quam medietatem domus sanctæ Annæ, quæ idem A. designauit, cum prædictus F. super prædicto C. procederet, & cum alia bona designare non posset, ad prædictum C. pertinentia. Dicebat præterea medietatem domus quam prædictus A. habuit à B. prædicto, & designabat prædicto C. competere, putabat hoc recipere ab eis à quibus eandem medietatem nactus erat, aut ab eius fideiussoribus & non à C. dicebat vltius ad scabinos loquens, & si vobis dominis videretur quod ad A. rota domus spectasset, & ab eodem abscisisset tanquam fideiussore prædicti C. per euictionem præfati F. pro 45. libris grossorum prædictis quas prædictus C. prædicto F. debebat ex residuo: tamen prædictus A. desuper recipit id quod prædicto C. accessit per mortem eiusdem C. coniugis, matris & auunculi. Concludebatque idem dominus per hoc absque pluribus verbis, prædictum A. non plus damni passum nomine C. quam

quam 22. libras 10. solidos grossorum. Quapropter idem A. præstitit falsum iuramentum, & dignus erat in hoc condemnari, & extunc conclusionem sumere pro causa pertinentem. Ad quæ idem A. respondit, dicens, quod bene & rectè iurasset, quia liquet quod proprietates prædictæ domus in totum sibi abscisisset pro prædicti C. debito, cuius ipse fideiussor erat. Dicebat præterea dominum dicere quod deberet medietatem prædictæ domus quæ acquisisset, recipere ab eis, à quibus conquisierat, eo quod abscisisset sibi per antiquiores literas & meliores probationes. Dicit quod non, quia sibi id facere non incumbat, quia ipse sita bona tanquam fideiussor pro prædicto C. passus est ab iudicari sibi & æstimari, quæ sibi prioribus & in totum adempta sunt, & quæ tere debet ab eis quibus bona sibi ablata prius abscisierant. Dicebat præterea dominum dicere quod super præfato debito recepisset id, quod prædicto C. modo prædicto accessit. Sustinet & dicit idem A. quod non, verum si C. bona aliqua competunt, petit ea iure ad hoc competente. Concludebat idem A. per prædicta & pluribus verbis, debere se absolui ab impetitione per prædictum dominum facta, dicens ita ius esse, ac de eo sententiam petens. Queritur quid iuris.

Viso casu supra scripto mihi transmissio, ommissis ambagibus, videtur mihi subscripto, quod dictus A. de peritio quouis modo inculpato non possit: sed quod idem A. venit ab impetitione scici seu domini super peritio eundem detinuit culpantis omni iure absoluitur: quod deducitur euidentissimè medio infra scripto. Nam certum est, quod dictus A. ob culpam dicti C. non soluendo præfati F. suo creditori 45. libras, in quibus ipse C. eidem F. vt principalis, obligatus fuit, ac pro quibus 45. libris dictus A. se fideiussorio nomine pro dicto C. obligauit, sustinuit ac passus est damnum 45. librarum: Sed sic est, quod fideiussor vel quicumque alius passus damnum culpa tertij, illud recuperare potest ab illo, cuius culpa damnum sustinuit. Sequitur ergo, quod dictus A. rectè impetijt dictum C. pro refusione seu solutione dictarum 45. librarum. Maior deducitur, quia vt ex casu patet, dictus A. pridem fuit solus & in solidum dominus domus sanctæ Annæ, cuius medietatem iure dominij habuit ab antiquo: Aliam vero medietatem vt ex casu patet, consecutus est per cessionem factam à dicto C. in præfatum B. & ex consequenti per cessionem factam à præfato B. in præfatum A. Ex casu etiam patet, quod dictus F. præfati domum sanctæ Annæ pro exolutione dicti scici crediti 45. librarum, ex integro euicit: & certissimi iuris est, quod ille patitur damnum, qui diminutionem sui patrimonij patitur. 1. 3. ff. de damno infecto. cum similibus. & patet ad sensum. Patet etiam ex casu, quod dicta domus fuit æstimata ad 45. libr.

& certissimi iuris est, quod ipse debitor est in culpa non soluendo creditori suo, quia non facit, quod facere debuit. l. culpa. & l. qui non facit. ff. de regu. iur. Patet ergo verificata maior. 2. Minor vero videlicet, quod si debitor non soluente creditori suo, fideiussor vel alius ob hoc damnum passus illud recuperat à debitore, deducitur ex pulchre & singulariter commemoratis per dom. Panorini. in consilio suo 232. volum. vbi ad hoc probandum plura pulchra & prægnantia media adducit vltra quæ est text. ad literam in cap. peruenit, & ibi do. Ioan. de Imol. & Doctor. de fideiussor. & etiam text. in 1. si glo. ff. in cap. fin. de iniur. & in l. in lege Aquilia, & quasi per tot. titu. ff. ad legem Aquil. & text. pulcher cum glo. in l. si merces, in §. culpa. ff. loca. cum similibus: Non enim debet damno affici, qui præmium ex fideiussione meretur, d. ca. peruenit. & sic patet verificata minor. Quibus subsistentibus, si ponatur ratio in aliquo modo formali, necessaria est omnium iudiciorum sequentia. Præterea certum est, vt verum iurante non perirare, iuribus vulgaribus, dictus autem A. verum iurauit, se sustinuisse damnum culpa præfati C. vsque ad 45. libras, & hoc fuit verum: quia tanti fuit æstimata integra domus sanctæ Annæ, vt patet in casu: quam domum perdidit culpa dicti C. ob non impensam solutionem præfati F. de præfatis 45. libris grossorum: ergo, & c.

Nec præmissis obstat si dicatur, quod dictus A. tempore præstiti iuramenti non fuit dominus dictæ domus, quæ fuit ablata per præfatum F. Quia respondeo, fatendo hoc verum, quo præsupposito necessariò sequitur dictum A. fuisse passum damnum vsque ad dictam summam 45. librarum, ad quam præfata domus fuit, vt præmittitur, æstimata: cum constet ex casu & actis, dictum A. prius fuisse dominum integræ domus. Cum ergo damnum sit diminutio patrimonij, vt dixi, & cum ipse A. diminutionem patrimonij sustinuit vsque ad illam summam: patet clare, eum sustinuisse damnum 45. librarum, & sic eum verum iurasse, & per consequens eum inculpari non posse: quod tamen legitime fit, poenam non meretur. l. Gracchus. C. de adul. & cap. qui peccat, 23. q. 4. per quæ patet solutio ad argumentum, quo dicitur, quod dictus A. non fuit passus damnum 45. lib. sed duntaxat damnum 22. libr. & 10. s. quia contrarium patet per supra dicta. Imò quod plus est, etiam si dictus A. ex aliqua verisimili credulitate deceptus falsum iurasset, tamen tamen ex hoc puniri non posset de peritio: nisi articularetur & probaretur, eum falsum iurasse: cum illa qualitate, scienter & dolose: text. est expressus in l. qui iurasse, in princip. & ibi Paul. de Cast. & Doctor. ff. de iure iuran. & vult Bald. in l. obseruare, in §. proficisci. in 3. colum. ff. de offic. procon. & lega. & Paul. de Cast. in l. fin. ff. qui satisfada. cog. & Alex. in consilio suo

42. primi voluminis. In casu autem presenti constat dictum A. verum iurasse: & præterealictet constaret eum falsum iurasse: ex hoc tamen non conuinceretur eum falsum dolose iurasse: quia dolus non præsumitur; sed qui dolum allegat, dolum probare debet. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de proba. & l. merito. ff. pro socio, ubi gl. dicit; quod hæc est notabilis præsumptio: & quæ libet. si causa credendi colorata vel apparens, etiam si sit iniusta, excusatur a dolo: text. est ad litteram in l. i. in fine, ff. de abig. & Angel. in l. plagij. Cod. ad legem Falcid. de plag. & Baldus post glossam in l. i. in fine; Cod. ubi causa facta debet ergo dictus A. absoluti, quia non constat, eum falsum iurasse, imò verum. Et dato quod constaret eum falsum iurasse, non constat. si tamen de qualitate requisita ad punitionem perurij: quare debet absolui, iuxta theoriam Cyn. & Doctor. in l. secunda: C. de probatio. & Bartol. in l. Fulcinius, in §. cum hoc, per illum text. ff. de rebus quibus casus in poss. ea. Nec obstat si dicatur, quod dictus A. tempore euictionis factæ præfatum F. de huiusmodi domo demonstrauit medietatem eiusdem domus tanquam spectantem ad præfatum C. ut patet ex actis & casu, & sic non est passus damnum nisi in medietate domus ad eum spectante, quæ estimata fuit duntaxat ad 22. libras & 10. s. & per consequens malè iuravit se sustinuisse damnum, 45. libr. Quia dico breuiter; quod acta dicentia, quod dictus A. demonstrauit medietatem dictæ domus tanquam spectantem ad præfatum C. debent intelligi non crudo modo, sed taliter vt non contrariantur alijs prioribus, & prout ius interpretatur. Priora enim declarant posteriora, & econtra: l. si seruus plurium. §. si. ff. de legat. t. cum similibus. Debent ergo intelligi sic, quod medietas dictæ domus quondam pertinetur præfato C. quia ex actis publicis & ex casu patet, quod interim præfatus C. dictam medietatem transtulit in præfatum B. & quod ex post præfatus B. eandem medietatem transtulit in præfatum A. Semel hærentem domus semper præsumitur dominus, nisi constat de alienatione. l. siue possidetis. C. de probatio: nec potest dominium sola voluntate perdi. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquirenda possessione, cum similibus. Ex actis autem non constat, dictum A. alienasse vel in aliquem transtulisse dominium medietatis domus, quæ ad eum peruenit ex cessione seu transportu facto in eum per præfatum B. Præsumitur ergo iuris præsumptione, tempore euictionis adhuc fuisse dominus integræ domus: & sic verba huiusmodi, quibus denotatur medietatem dictæ domus ad præfatum C. peruenisse, intelligi debent, scilicet tempore initæ obligationis cum præfato F. in qua obligatione venit etiam præfata medietas domus: verba

enim inter iuris ignaros & rusticos debent capi grosso modo, etiam impropriando terminos, l. quid si nepotes, cum sua glossa. ff. de testat. ubi glo. dicit, quod dicendi varietas non cadit in idiotas: & est bonus text. cum glo. in l. stipulatio ista, in §. hæc quoque. ff. de verbor. oblig. verba enim impropriantur ratione subiectæ materiæ. l. si vno, in princip. ff. loca. & l. infulam. ff. de præscrip. verbis.

Non obstat etiam si dicatur, quod dictus A. recuperare debuisset damnum sustentum ex euictione medietatis domus in eum translata per præfatum B. ab ipso B. vel à præfato D. qui pro eo fideiussit, & non ab ipso C. quia dico, quod utique dictus A. hoc facere potuisset, agendo de euictione contra suum auctorem, sed hoc facere non tenebatur: imò ex quo dicta euictio processit culpa dicti C. non soluentis præfato F. dictas 25. libras. habuit dictus A. actionem contra præfatum C. pro recuperatione damni sustenti ex huiusmodi euictione ascendente, vt præmittitur, ad 45. libr. quod si quidem damnum ipse A. non sustinuisse, si dictus C. præfato F. solutionem impendisset: & sic quia culpa dicti C. facta est huiusmodi euictio, rearsimè contra eum actum est per præfatum A. ad resartionem damni ob hoc sustenti, per d. l. si merces, in §. culpa, ubi text. multum notabilis cum glossa, etiam in longè fortioribus terminis.

12. Aequum est enim, si vt damnum quod culpa debitoris fideiussor sentit, eidem fideiussori debitor resartiat, dict. cap. peruenit, cum ibi not. ubi de hoc est casus. Licet enim contra auctorem auctoris in quantum huiusmodi non competat actio de euictione nisi cedatur, l. si res quam à Titio. ff. de euict. fideiussori tamen contra debitorem eundemque auctorem auctoris non in quantum huiusmodi ob damnum sustentum ob non solutionem factam per eum bene competit actio ad resartionem damni, præalle, c. peruenit. & d. §. culpa. & ita punctualiter accidit in casu nostro. Nec obstat etiam aliud, quod dicitur, eundem A. falsum iurasse ex eo, quod apud se habuit partem hæreditatis præfati C. per obitum matris & auunculi vxoris præfati A. obuentæ: quia respondetur, quod non obstat: Nam ex casu clarè patet, quod dictus A. affirmavit ex causa fideiussionis præcisè & specificè ac illius occasione ob non solutionem dicti C. se sustinuisse damnum 45. lib. quod utique verum fuit, vt ex supra deductis patet. Nec illi repugnat, si quid sub se ex causa successione aut alia quacunque causa habuit, quod vel in executione compensari, vel nouo instituto iudicio peti potuisset. Stant enim hæc simul, dictum A. fuisse passum damnum 45. lib. ex causa fideiussionis, & ex alia causa eidem C. fuisse obligatum, nec probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, neque natales. C. de probat. & l. non hoc, C. vnde cog. cum sim. Debet ergo dictus A. absolui

absolui, cum fauorabiliores sint rei quam actores, l. Arriani. ff. de ac. & oblig. & maximè in casu presenti: quia in dubio contra fiscum pronuntiandum est, siue sit dubium iuris siue facti, l. non puto, & ibi Bart. ff. de iure fis. cum sim. Et quia præfatus casus apertissimè decus est, per supra alleg. c. peruenit, & alia iura supra allega. Idcirco circa eundem amplius insistere non curo, cum superuacuis labore impendijs, qui solem facibus certat adiuuare, 6. q. 1. cap. si omnia, cum vulgaribus.

CONSILIVM XLVII.

SVMARIA.

1. *Mulier in dote, etiam anterioribus creditoribus, tacitam hypothecam habentibus, præfertur, quando dotans tenetur de euictione.*
2. *Dot quando incipit à traditione, dotans non tenetur de euictione.*
3. *Euictionis incommodum in dubio pro rata sustineri debet, re ad plures pertinet pro parte euicta.*
4. *Sententia resrens se ad acta probatoria, quæ illud non probant, est ipsi iure nulla.*
5. *Dispensandum non est de apicibus iuris ubi de salute anima tractatur.*
6. *Estimatio dotis datæ quid operetur, &c.*
7. *Estimatio facit emptionem, quando res traditur ita vt restituatur estimatio.*
8. *Inducta ad diminutionem, non operantur augmentum.*
9. *Patrius persona liberis semper sancta & honesta videri debet.*
10. *Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.*



Vidam Petrus in dotem habuit cum sua vxore Elisabeth van Amstel medietatem duarum curtium pro indiuiso: Is Petrus cuidam Arnoldo Tacobi, à quo Henricus de Mechlinia ad causam suæ vxoris ex post causam habuit, eadem medietatem pro 25. libris Flandriæ hæreditarij redditus obligauit: Depost dictus Petrus reliquam medietatem dictarum curtium à Iacobo van Amstel suo focero emit & comparauit: & depost domicellæ Christianæ suæ filia tertiam dictarum duarum curtium pro indiuiso in dotem dedit, quam voluit se posse redimere mediantibus 25. lb. Brabantia hæreditarij redditus, dote siquidem incipiente à traditione & non à promissione, vt ex tenore copiarum apud acta exhibitæ constare videtur: & expost idem Petrus illam medietatem dictarum curtium, quam à præfato Iacobo van Amstel suo focero emit, vendidit Adriano Vrancken, dicta domicella Christina sua filia & eius marito presentibus, scientibus, tacentibus, & non contradi-

centibus, nec aliquid de dote ipsis addita dicentibus: & quod amplius est, partem precij puta duas libras hæreditarij redditus recipientibus, ac depost præfatus Petrus vnam ex dictis curtibus, & præfatus Adrianus Vrancken reliquam, 13. 14. aut 15. annis quietè & pacificè possederunt, ac fructus earundem respectiue receperunt: deinde præfatus Henricus de Mechlinia antiquior creditor medietatem dictarum curtium sibi vt præmittitur hypothecam euicit, præfata domicella Christina nihil contra euictionem obijcitur, contra quam tamen propter antiquitatem eiusdem præscriptio & plura alia obijci potuissent: Sed quia sanguine iuncti erant, præsumitur id in fraudem omissum: Filius verò dicti Adriani Vrancken coram lege loci protestatus fuit, quod in quantum huiusmodi inchoata euictio se extendere posset ad partem per eum emptam in sui præiudicium, ipse se huiusmodi euictioni opponere vellet. Ad quod procurator dicti Henrici respondit in effectu, quod duntaxat procedere intendebat & processit ad euictionem medietatis huiusmodi curtium, quæ præfato Petro in dotem data fuit: quo audito filius dicti Adriani Vrancken in huiusmodi euictione se non opposuit. Post hoc medietate huiusmodi curtium euicta, dicta domicella Christina agens contra colonos earundem curtium pro exolutione suæ dotis, ex eo quod de ea fidem facere non potuit, succubuit, colonis ab impetitione eiusdem absolutis. Ex post autem questione suborta inter filium præfati Adriani Vrancken impetrantis ex vna, & dictam domicellam Christinam ex altera, coram legislatoribus de Barendrecht super eo, an huiusmodi euictio præfata impetranti tanquam posteriori creditori in solidum nocere deberet, vel an simul impetrantem & Christinam concerneret: lata est per præfatos scabinos quedam sententia, in effectu continens, quod præfata domicella Christina præfato impetranti in annali solutione dotis sibi constituta præferri deberet, iuxta tenorem contractus antenuptialis, ad quem sententia se refert, & petita deinde à legislatoribus oppidi Antuerpiensis declaratione præfata sententiæ, declaratum est per eosdem, quod ante omnia detrahi debent onera antiquiora præcedentia dictam constitutionem dotis, & quod illa detractione facta, præfata domicella Christina recipiet integram dotem in residuo huiusmodi dictarum curtium, & quod quod ad perolutionem illius præferri debet præfato impetranti. A quibus sententijs licet fortè fuerit appellatum, eadem tamen non est appellans profecutus. Post hoc dictus impetrans credens sibi licere offerendo 25. libr. hæreditariè posse huiusmodi curtis liberas reddere à præfata dote, prout potuit præfatus Petrus auctor eius, instituit processum contra dictam domicellam Christinam, concludens

ad finem suprãtãsum, in quo succubuit primò Antuerpiã, & deinde per reformationẽ in consilio Brabantia, Nouissimẽ autẽ dictus impetrã porrectã domino archiduci supplicatione, obtinuit, huiusmodi pcessus omnes & singulos reuideri, & de nullitate ac iniustitia eorundem disputari, cognosci, & diffiniri: ad quem finem exhibitã sunt scripturã, in quibus plura, nullitate & iniustitiam sententiã latã per legislatores de Barendrecht, & declarationis subsecutã per legislatores oppidi Antuerpiensis, concernentia deducuntur. Queritur nunc, an dictã sententia per legislatores de Barendrecht lata, & declaratio per legislatores oppidi Antuerpiensis subsecuta sint iustẽ, iniustẽ, aut nulliter lata. In qua materia videtur prima facie dicendum, sententiam & declarationem huiusmodi prima facie iustẽ latã. cum mulier ÷ in dote habeat hypothecam, ratione cuius præfertur alijs creditoribus, etiam anterioribus tacitam hypothecam habentibus, & sic multò fortius posterioribus expressam hypothecam habentibus, vulgari l. alsiduis. Cod. qui pot. in pig. hab. cum similib. Tamen q̃ istud non procedit in casu præsentis, deducitur oculariter sic. Certũ est, quòd tunc demũ mulier in dote habet hypothecam, quando habet dotantem obligatum de euictione. ita dicit gl. in l. vnica. post princ. & ibi Sali. & DD. C. de rei vxo. ac. & Bal. in l. i. in 4. co. in noua lectura, C. de iur. do. & est communis & vera opinio. Sed sic est, q̃ quando ÷ dos incipit à traditione, vt in casu præsentis, vt patet ex tenore copiarũ instrumenti dotalis, dotans non tenetur de euictione, d. l. i. vbi rex. clarus. Ergo dictã domicellã Christinã non competijt hypotheca, & per consequens non debuit præferri præfato impetranti, sed debebant simul cõcurrere, iuxta l. priuilegia, cum sua materia. ff. de priuileg. cred. & simul ÷ incommodum euictionis sustinere, iuxta l. cum plures. & l. minor, in §. si à me besselm, iuncta gl. & ibi Ang. ff. de euic. vbi est casus, quòd in dubio pro rata debet sustineri incommodũ euictionis, re ad plures pertinente, pro aliqua parte euictã: & sic sententia declaratoriã per legislatores oppidi Antuerpiensis lata contrariũ volens, est notoriẽ iniusta. imò quia dictã sententia se refert ad actã probatoria, puta ad contractũ antenuptialẽ, ex quo cõtractũ antenuptialẽ clarẽ patet, dotẽ incepisse à traditione, & sic ex consequenti clarẽ patet, dotantem de euictione non fuisse obligatum, & per consequens hypothecam mulieri dotatã non competijse pro dote, per suprã dictã præfata sententia nedum est iniusta, sed nulla: quia communis & vera opinio habet, q̃ sententia ÷ referens se ad actã probatoria, quã illud non probant, est ipso iure nulla. ita dicit Innoc. pater iuris in c. cum Bertoldus, de re iud. & Bart. in l. vnica. C. de erro. cal. & volunt Panor. & Feli. pulcherrimẽ in c. interceterã, de re iud. vbi Fel. in 2. col. dicit, quòd hæc est

cõmunis opinio, Respondens omnib. obiectis, quã possent fieri in contrarium. Imò plus voluerunt Iac. de Ra. Pet. de bel. pert. & Cy. in d. l. vnica, videlicet q̃ semper sententia est nulla, quòd error apparet ex actis: licet sententia expressẽ se non referat ad actã: sed hoc communiter non tenetur, nec est in practica acceptatum. Sufficit autem nobis, q̃ communis opinio habet, quòd quando error apparet ex actis, & sententia se refert ad actã, q̃ tunc sententia est nulla: & cessante nullitate, prout non cessat, adhuc clarẽ patet in casu præsentis de iniustitia & iniquitate dictã declarationis, per suprã dictã, quòd sufficere debet, maximẽ in hac suprema curia, in qua non debet de apicibus disputari, nec subtilitates admitti, sed ex bono & æquo pcedi: sicut in simili dicit Archid. in c. scriptũ, c. q. 3. q̃ vbi de ÷ salute animã tractatur, non est de iuris apicibus disputandum: propriẽ enim principis est, inter æquitatem & ius interpretationem facere. l. i. C. de legi. teste enim Vlpiano in l. si fideiussor, in §. quidam. ff. manda. non congruit de apicibus iuris disputare, sed de hoc solum querendum est, an quis debitor fuerit nec ne: cui etiam consonat. l. sicut, in §. si debitori, ff. quib. mo pig. vel hypo. sol. Nec obstat si dicatur, q̃ imò dotans tenetur ÷ de euictione, quando dos incipit à traditione, si dos fuit data æstimata, d. l. i. In casu autem præsentis dos fuit tradita æstimata, vt videtur: ergo, & c. quia fateor assumptum verum, quando talis facta est æstimatio, quẽ facit emptionem. l. quotiens. C. de iur. do. Secus si non faciat emptionẽ, l. si inter virum, eo. ti. In casu autem præsentis certum est, gl. iustitiam factã per dictũ Petrũ non facere emptionem, quia tunc demum ÷ æstimatio facit emptionem, quando res traditur, & partes inter se paciscuntur, quòd restituatur æstimatio, d. l. quotiens. Sed sic non est in casu præsentis, an scilicet soluto matrimonio tertia curtiã restituenda sit, an. 25. lib. hereditarij redditus, ergo, & c. Imò æstimatio in casu præsentis facta est in fauorem dotantis, in casu quo vellet reluere vel rehabere dictã tertiam curtiã, & minimẽ in fauorem recipientis dotem, prout loquitur d. l. quotiens. Iam inducta ÷ ad diminutionem non operantur augmentum, l. legata inutiliter. ff. de legat. 1. & econtrã inducta ad augmentum non operantur diminutionẽ, l. si mancipia, in principio, ff. de fundo instruat. & regulariter inducta ad vnum effectum non operantur eius contrarium, vt voluit Bald. & Imol. in d. l. legata inutiliter. Et sic non obstat, quòd de æstimatione obiectum est. Non potest etiam allegari dolus dicti Petri per præfata domicellã Christinã eius filiam, quia persona ÷ patris filio vel filia semper sancta & honesta videri debet, l. liberto. ff. de obseq. & patet clarẽ, dolum nullum interuuisse tempore traditã dotis, cum duntaxat mediãtã dictarum curtiã

curtiã tunc obligata fuerit, vt patet ex casu: imò dolus dictã domicellã Christinã conuincitur ex hoc, quòd tempore venditionis expost subsecutã eidem venditioni interfuit, & de dote sibi constituta mentionem non fecit: quare & si præmissa cessarent, etiam de euictione teneri debet, iuxta l. quidam, & ibi Angel. ff. de euic. & ex quo passa est patrem vendere medietatem dictarum curtiã tanquam suam propriam, in quarum qualibet ipsa habuit tertiam ex causa dotis, voluit decipere emptorem bonã fidei, & sic sibi præiudicauit, per l. si sine, in fine, vbi casus: & ibi Bald. Paul. de Cast. & Doctor. C. ad Vellei. Nocet enim magis hoc casu dolus, qui colligitur ex patientia & silentio, quã consensus expressus, vt est textus apertissimus in d. l. si sine, & ibi expressẽ Bald. & Doct. & sic audiri non debet agendo ad integram dotem, per regulam, quam ÷ de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio, l. vendicantem. ff. de euic. cum similib. & sic multo fortius debet sentiri incommodum euictionis factã per dictũ Henricum de Mechlinia pro rata suã dotis, cum vt suprã deductum est, hypothecam nõ habuit, ex quo dos à traditione incepit non æstimata tali æstimatione, quã facit emptionem, & ita concludo.

CONSILIVM XLVIII. S V M M A R I A.

- 1 Pactum iuratum per filiam patri factum de non succedendo eidem, valet.
- 2 Iuramentum & interpositio fidei æquipollent.
- 3 Renunciatio hereditatis iurata facta per liberos an valeat.
- 4 Fily meritis non pactionibus ad paterna prouocandi sunt obsequia.
- 5 Hereditas parentũ voto naturali debetur filijs.
- 6 Correctio iurium non presumitur, nisi de ea expresse constet.
- 7 Iuramentum, in quo dolus interuenit, non est obligatorium.
- 8 Iuramentum tris debet habere comites, veritatem, iudicium & iustitiam.
- 9 Renunciatio hereditatis eius qui non consentijt, nullius est momenti, & num. 11.
- 10 Timor reuerentialis idem operatur, quod iustus metus.
- 11 Renunciatio hereditatis est pactum de succedendo: Secus tamen quò ad renunciantem.
- 12 Iudex contra communem opinionem iudicans librem suam facit.
- 14 Renunciatio patris filio venienti ex persona propria non præiudicat.



Istis verbis renunciationis dominij de Haren cum suis pertinentijs, instante domino Vuilhelmo van Doenrade milite domino temporali de Harẽ in præsentia bonã memo-

riã reuerendissimi in Christo patris & domini domini Ludouici de Borbon dum vixit Episcopi Leodiensis ac comitis Loffensis, & suorum dictã curiã Loffensis hominum feudaliũ, per domicellum Theodoricũ van Doenrade dicti domini Vuilhelmi seniorẽ filiũ in anno ætatis suã 18. factã, ac eiusdem renunciationis verbis diligenter ponderatis: licet prima facie videatur huiusmodi pactum siue renunciatio de non succedendo in dicto dominio de Haren per præfatum domicellum Theodoricum factum seu factã valere, & sibi præiudicare, per c. 2. de pac. lib. 6. Vbi habetur, quòd ÷ pactum per filiam patri factum de non succedendo eidem valet: si iuramento valletur, & per auct. sacramenta puberũ, C. si aduer. vend. & c. cõ contingat. de iurciur. & c. licet, eo. tit. lib. 6. cum sim. cum in casu præsentis pactum de quo suprã sit de non succedendo, & ei accesserit iuramentum vel æquipollens, ex quo dictus domicellus Theodoricus promissit fide sua media loco iuramenti, dictũ dominium nunq̃ petere, illiq̃ renunciauit, ac contra huiusmodi renunciationem nullo vnquam tempore venire, eãdem fide media solenniter promissit: fidei ÷ enim interpositio & iuramentum æquipollent, vt est gl. ordin. in c. præterea. 1. de spons. & in c. peruenit, de fideiuss. & probatur in c. iuramẽti. 22. q. 5. & in c. ad aures, quòd me. caus. cõ si.

In contrarium tamen est veritas, quã vt lucẽ clarius appareat, est præmittẽdum, quòd de iure ÷ ciuili renunciatio hereditatis futurã patris vel maternã etiam iurata, facta per filios, nõ valet. l. pactum dotali, cum ibi notatis per gloss. & Bald. in 1. colum. C. de col. & l. qui superstitis, cum ibi notatis per gl. ff. de acquir. hæ. iuncta l. non dubium, C. de legi. cum sim. Nec iuncta col. quo vtuntur laici dicentes, quòd filij hoc modo nedum prouocantur, sed etiam astringuntur ad obsequia paterna: quia filij ÷ ad paterna obsequia meritis sunt prouocandi, non autem pactionibus astringendi: vt pulchrẽ inquit tex. in l. si qñ. §. 1. C. de inoff. testa. Postea autẽ superuenit ius canonicũ. quo iure filia potest cõ patre pacisci, vt dote contenta nullum habeat regressum ad bona paterna, cui pacto si accedat iuramentum non vi vel dolo præstitum, seruandum est. d. c. 2. Modò est considerandum. q̃ dictum c. 2. venit correctiue ad præfata iura ciuilia, & sic non debet extendi extra terminos, in quibus loquitur, iuxta notata per Barto. & alios in aucten. quas actiones, C. de sacrosanct. eccle. tex. autẽ d. c. 2. loquitur, quando filia renuncias fuit dotata, & sic quando aliquid loco renunciationis recepit, quòd non est in casu præsentis: vn-de cum hereditas ÷ parentum debeat filijs naturali voto, l. nam & si parentibus, ff. de inoffic. testa. & l. cum ratio, ff. de bon. damna. cum si. In humanum esset & præter mentem iuris, quòd valeret renunciatio facta in casu præsentis per dictũ domicellũ Theodoricum nihilo pcepto. Nec est

6 verisimile, sius canonicum quod innitur equi-
 rati, voluisse corrigere legem in hoc casu: cum
 d. c. 2. veniens, vt pramittitur, ad correctionem
 iuris ciuili non loquatur in hoc casu, argu. l. si
 verò. §. de viro. ff. solu. matrimonio, quod enim
 non mutatur expressè, firmum remanet. l. præci-
 pimus, in fin. C. de appel. & l. sancimus. C. de tes-
 tiam. Correctio enim iurium est vitanda. l. vnica
 C. de inof. doti. & c. cum expediatur, de elec. lib. 6.
 Ad eò qd nunquam inducitur correctio iuris, et-
 iam per tacitos & subauditos intellectus, vt est
 gl. singularis communiter approbata in c. cupi-
 entes, in §. quod si per 20. in verbo, petere, de e-
 lect. li. 6. & istud expressè in terminis nostris vult
 do. Bartho. de Saliceto, in l. pactum quod dota-
 li. C. de pac. in pen. col. & do. Pet. de Ancho. mul-
 tum latè in d. c. 2. & idem in consil. suo 39. inci-
 piente, pro clariori decisione, & c. Præterea est
 considerandum, qd d. c. 2. non procedit, etiam si
 7 aliquid detur pro renunciatione, si illud da-
 tum sit minus dimidia hæreditatis renunciatæ:
 cum tunc interueniat dolus re ipsa: quo interue-
 niente iuramentum non obligat cum effectu.
 d. c. 2. in sua exceptione quæ generaliter & indi-
 stinctè loquitur, & sic intelligi debet tam de do-
 lo re ipsa, quàm de dolo ex proposito secundum
 do. Pet. de Ancho. in d. c. 2. & in d. consil. 39. & in
 repetitione c. canonum statuta, de constitu. &
 voluit Anto. de Butrio, & post eum Panor. in d.
 c. cum contingat, in 22. col. & seq. in vers. domi-
 nus Pet. de Ancho. & Fed. de Senis in consil. 199.
 incipiente, quæritur an domina Margarèta, vbi
 expressè vult d. c. 2. non procedere, quando do-
 lus dedit causam renunciationi, & reputat hoc
 valde notabile Panor. in d. ca. cum contingat, in
 24. col. vbi enim est dolus, ibi excluditur volun-
 8 tas. l. i. ff. de dolo, & iuramentum debet habere
 tres comites, veritatè, iustitiam & iudiciũ.
 c. & si Christus, de iureiur. & c. inter cætera. 22.
 quæstio. 4. nec debet esse iniquitatis vinculum,
 cap. 1. de iureiuran. lib. 6. cum similibus. Præter-
 eà tertio est considerandum, quòd dictum do-
 minium de Haren, vt in facto præsupponitur,
 venit ex latere materno dicti domicelli Theo-
 doric, quæ mater, vt etiam in facto præsupponi-
 tur dictæ renunciationi non interfuit, nec illi
 vnquam consentijt. Modò sic est, quòd de
 consuetudine curiæ feudalis, vbi dictum domi-
 nium de Haren resortum habet, à memoria ho-
 minum tentum & obseruatum fuit, ac de præ-
 senti tenetur & inuolabiliter obseruatur, vt in
 facto præsupponitur, quòd de bonis ex latere
 vxoris prouenientibus maritus absque con-
 sensu & præsentia vxoris suæ disponere non pò-
 test; nec illa alienare, aut de eis aliquem contra-
 ctum facere quouis modo, qua consuetudine
 præsupposita quæ in primis est attendenda cap.
 1. de feud. cog. cum ibi notatis, in vsibus feudo.
 & qua deficiente ad ius scriptum recurrendum
 est, vt ibi in versicu. strenuus, patet clarè huius-

modi renunciationem etiam si iuramentum
 solenniter interuenisset, dicto domicello Theo-
 doric non præiudicare, cum mater dicti
 domicelli de cuius hæreditate agebatur, eidem
 renunciationi non consentijt. l. fina. C. de pact.
 cum similibus. & tantò minus debet huiusmodi
 renunciatio præiudicium generare, quia tem-
 pore factæ renunciationis dictus domicellus
 Theodoricus fuit, vt pramittitur minor 25. an-
 nis, cuius ætatis consilium infirmum & facillè
 multorum insidijs & captionib. expositum esse
 omnibus constat, vnde naturalis equitas suadet
 talibus subueniri. l. i. ff. de minorib. & maxi-
 mè, quando instante patre in filium suum sto-
 machato, cui magna reuerentia debetur, renun-
 10 ciatio fit, vt in casu præfenti, qui quidem timor
 reuerentialis idem operatur quod iustus me-
 tus, vt est textus notabilis in l. i. §. quæ oneran-
 dæ, iuncta sua gl. ff. qua de re actio non datur,
 & ibi Bartol. & ita in terminis nostris decedit
 Bald. in d. l. pactum dotali, in secunda columna,
 in prima quæstione. Et licet præmissa consuetu-
 do cessaret, & similiter tam minor ætas quàm
 metus reuerentialis patris, tamè adhuc ex alio
 capite sine aliquo dubio non obstat dicto domi-
 cello Theodoric huiusmodi renunciatio, quia
 de iure scripto cessante etiam omni consuetu-
 dine, in renunciatone seu pacto de non succed-
 11 endo interuenire debet cõsensus illius, de cuius
 hæreditatis renunciatone agitur, & si illius
 consensus non interuenit nihil valet renun-
 ciatio, nec habet locum d. c. 2. ita singulariter de-
 cidit Raph. Fulg. in d. l. pactum dotali, & sequitur
 Raph. Cumanus in l. stipulatio hoc modo con-
 cepta. ff. de verb. oblig. & post eum ibidem latè
 hoc comprobatur do. Alex. de Imol. idem etiam
 volunt dom. Petr. de Anchorano, Ioan. de Imol.
 & Dominicus in d. c. 2. & idem Petr. de Ancho-
 ran. in d. consilio 39. & probatur clarè in d. l. fin.
 C. de pact. quia in casu præfenti quoad iuniores
 fratres vel nepotes dicti domicelli Theodoric
 12 renunciantis, huiusmodi renunciatio est pactum
 de succedendo, quod omnium iudicio nõ
 firmatur iuramento, licet quoad renunciantem
 sit de non succedendo, vt benè declarat do. A-
 lexan. de Imol. in d. l. stipulatio hoc modo con-
 cepta, & Doct. præallegati hanc conclusionem
 pro veritate irrefragabili ponentes, à qua con-
 clusione incommutabili & vera non est in iudi-
 cado quouis modo recedendũ, iuxta theoreticam
 notabilem Ioan. And. Panor. & Docto. in c. 1. de
 consil. & not. per Bart. in l. fin. C. de pæn. iudicis
 qui mal. iud. & est bonus tex. in c. nouimus, & ibi
 Panor. & Doct. de verb. signif. & in l. 1. & ibi Bal.
 ff. de off. quæsto. & in cap. de iudicijs. 3. q. 3. imò
 13 iudex contra talem veritatem iudicans facit
 litem suam, & tenetur parti ad interessè, nec ex-
 cusatur in syndicatu, secundum Bartol. & alios
 in d. l. fin. cum vulga. Cum ergo mater dicti do-
 micelli Theodoric, ex cuius latere huiusmodi domi-

dominium venit, huiusmodi renunciatoni vt
 pramittitur non interfuit, patet manifestè hu-
 iusmodi renunciatonem etiam si iuramento
 formali vallata fuisset, dicto domicello Theo-
 doric non præiudicare, & dict. c. 2. hoc casu lo-
 cum habere, per quæ etiam patet solutio ad ad-
 ducta in oppositum, quia illa recipiunt limita-
 tionem ex his quæ dicta sunt. Et licet huiusmo-
 di renunciatio propter religionem iuramenti
 vel si dei interpositionis fortè posset præiudicare
 dicto domicello Theodoric renuncianti,
 prout non, cum veritas irrefragabilis sit in con-
 trarium, vt supra ostensum est, tamen huiusmo-
 di renunciatio filijs dicti domicelli Theo-
 14 doric, qui sunt nepotes præfati domini VVil-
 helmi, nõ modo præiudicare posset, vt nota-
 biliter in his terminis decidit Bald. in dict. l. pã-
 ctum quòd dotali, in 2. col. & 2. quæstione, C. de
 collat. ex quo veniunt ex persona propria cum
 pater eorum decessit: vt notabiliter declarat
 Pau. de Cast. & dicit se consuluisse in l. qui super-
 stitis, circa fi. ff. de acqui. hære. Ex quibus conclu-
 do, fratres iuniores d. domicelli Theodoric ex
 huiusmodi renunciatone in præfatto dominio
 de Haren nullam ius prætere dere posse, & ergo
 eos consulere facturos, si alite desistant, & inani-
 bus expensis se non vexent, iuxta consilium Iu-
 risconsulti in l. i. ff. de inoffi. testa. cum simi-
 libus.

CONSILIVM XLIX.

S V M M A R I A.

- 1. Afferens se damnificatum, probare tenetur.
- 2. Religiosus non habet legitimam personam standi in iudicio.
- 3. Quicquid contra rescriptum Principis sit ipso iure irritum est & inane.
- 4. Iudex delegatus alium subdelegare extra dioccesim in qua ipse deputatus est, ne quidem de consensu partium expressè potest.



Venerabilis domine Decane, visita-
 ui acta vtriusq; instantiæ mihi per
 dominationem vestram missa, & il-
 lis attentis, si & quatum vestra di-
 gnitati competere iurisdictione vi-
 gore respicit, & si acta secundæ instantiæ essent
 aliqua, deberetis primam sententiam Abbatis
 de Echoute, tanquam iniquam, imò tanquam
 nullam retractare ex primis actis, & appellatum
 in expensis vtriusq; instantiæ condemnare. Iniu-
 stitia enim primæ sententiæ patet ex actis primæ
 instantiæ ex hoc, quòd Ioannes Colarts egit vt
 hæres Jacobi Colarts, & ex eo qd quod asseruit
 se damnificatum in summa per eum libellata,
 quam ipse asseruit se soluere habuisse illis de or-
 dine Sancti Ioannis Hierosolymitani: tamen ex
 actis non constat, quòd fuit heres Jacobi Colarts.
 Et præterea (quod præcipuum est) non constat

ex actis, qd fuit damnificatus, videlicet, quòd ha-
 buit soluere illis de ordine S. Ioannis Hieroso-
 lymitani summam per eum libellatam. Itè de nul-
 litate sententiæ abbatis de Echoute potest pro-
 babiliter dubitari. Primò, qd licet abbas de E-
 choute sit conseruator dictorum fratrum ordinis
 S. Ioannis contra occupatores bonorum dicto-
 rum fratrum, & contra inferentes eis iniurias:
 tamen non constat ex literis exhibitis, quòd sit
 iudex in causis intentandis per quoscuq; alios
 non religiosos dicti ordinis, contra religiosos
 de dicto ordine S. Ioannis. Præterea de nullitate
 satis patet ex eo, quia Ioannes Colarts traxit
 coram abbate de Echoute fratrem Nicolauum de Er-
 fuelt religiosum ordinis S. Ioannis præfati, sine
 licentia sui superioris: & hoc fuit exceptum pro
 2. parte ipsius fratris Nicolai. Et cum religio-
 sus non habeat legitimam personam standi in iud-
 icio, & constet ex actis, eum religiosum præ-
 fessum: idè de nullitate sententiæ non parua
 sunt motiua: & ergo si essetis iudex, deberetis
 pronunciare vt supra scriptum est. Verum quia
 non estis iudex, & appellas nulliter processisti, &
 acta sunt nulla, vt infra deducitur: si non possunt
 partes concordari, ipse debet soluere omnes ex-
 pensas, & in illis condemnari: & ad releuandum
 p. v. à laboribus, mitto formam sententiæ per me
 conceptæ in hunc qui sequitur modum.

In causa appellationis, quæ coram nobis veni-
 titur per & inter fratrem Nicolauum de Erfuel-
 de religiosum ordinis sancti Ioannis Hierosoly-
 mitani de Rodes appellantem ex vna, & Ioan-
 nem Colarts dum vineret ac eo defuncto Isabel-
 lam relictam dicti quondam Ioannis Colarts, ac
 Philippum de Viseh ad causam domicelli Iosinæ
 Colarts fororis dicti quondam Ioannis Colarts, qui
 dictam appellationis causam resumpserunt, app-
 ellatos ex alia partibus. Christi nomine in uo-
 cato pro tribunali sedentes, ac solum DEUM &
 & iustitiam præ oculis habentes, ius dicentes
 per hanc nostram sententiam, quam de iurispe-
 ritorum consilio & assensu ferimus in his scri-
 ptis, dicimus, decernimus, & declaramus, di-
 ctos appellatos ab instantia iudicij nostri absol-
 uendos fore, fuisse, & esse, prout absoluiimus per
 præfentes, nullamq; nobis competijse neque
 competere iurisdictionem de præfenti in causa
 præfata: dictumq; fratrem Nicolauum de Erfuel-
 de appellantem in expensis legitimis pro par-
 te dictorum appellatorum factis condemnan-
 dum fore, fuisse & esse: prout condemnamus per
 præfentes: quarum expensarum legitimarũ ta-
 xationem nobis referuamus.

Ad quam sententiam in causa appellationis
 sic pronunciandum motus sum: quia Præpo-
 situs Frigidimontis, Decanus sanctæ Ghudilæ,
 & Officialis Cameracensis in Bruxella, fuerunt
 dati indices in rescripto extra dioccesim tam
 appellantis, quàm appellati cum clausula de
 perhorrescentia contenta in rescripto: non in
 forma

forma humilibus, in quo casu antequam index decernat citationem in causa appellationis, debet ei constare saltem per proprium iuramentum appellantis, de perhorrescentia: alia acta sunt nulla. tex. est in c. statutum. §. cum verò eiusdem civitatis seu diocesis, iuncto versu. si. eiusdem c. statutum, de rescripton. libr. 6. vbi dicit text. in fine, quicquid contra premissa veletur a-liquod contigerit attentari, ipso iure sit irritum & Inane. & ibi hoc notant Doctores, vnde cum vnus iudicum nominatus in rescripto decreverit citationem, non constito sibi prius de perhorrescentia, de qua etiam postea non constabat, nec constat: ergo acta sunt nulla. Præterea ex alio, Officialis Cameracensis Bruxellæ residens, nō potuit vos dominum Decanum in diocesi Tornacensi residentem subdelegare, vt est tex. & clarus in d. c. statutum, in versu. in nullo quoque casuum predictorum, dum dicit: neque alibi quā in fra illas, & personis duntaxat designatis superius, committere quolibet vices suas: vnde ibi originaliter Ioan. And. super verbo, quomodolibet, & post eum Domi. de sancto Gemi. Philip. Fran. & alij dicunt, quod etiam de partium expresso consensu non posset iudex delegatus subdelegare alij extra diocesim, in qua iudex delegatus deputatus est: & sic nulla vobis competit iurisdictio ex dicta subdelegatione, & non estis nominatus in rescripto, ergo & c. Ergo pronunciandum mihi videtur vt supra, iudicio cuiuslibet melius sentientis semper salvo.

CONSILIVM L.

SVMARIA.

1. Alienationis prohibitio facta in contractu inter viuos non impedit translationem dominij. & num. 11.
2. Vfusfructuaria an possit conveniri personali actio ne ratione bonorum obligatorum, & c.
3. Donatio propter nuptias per virum constans matrimonio quando & qualiter alienari possit, & c.
4. Hypotheca contra prohibitionem legis est inefficax & inualida.
5. Donatio propter nuptias non retransfertur in hæredes mariti, nisi dote efficaciter restituta, & num. 14.
6. Contrahens consuetudini loci tacite renunciare voluisse non censetur.
7. Pactum de non alienando concurrens cum prohibitione legis, impedit alienationem & hypothecationem.
8. Consuetudo loci derogat iuri communi aliter disponendi.
9. Res de facili ad suam redit naturam.
10. Res ecclesie alienari prohibita an pro redemptione captiuorum alienari possit, & c.

12. In bonis donatis propter nuptias vxor dominium habere dicitur.
13. Pignoris constitutionem & rei obligationem ius municipale tacite inducere potest.
15. Vxor vsufructuaria non tenetur ad exolutionem debitorum per quondam maritum ipsius contractorum.
16. Vfusfructus ex prouisione legis obueniens in praedictum vsufructuarius obligari nequit.
17. Arrogatus impubes in quarta sibi in bonis arrogatoris debita, granari onere fideicommissi non potest.



Asus. Quidam Petrus van der Houuen senior cū filio suo Petro van der Houuen iuniore, in subsidium matrimonij quod idē Petrus suus filius tunc cum domicella Margareta de Puytsynberge contrahere intendebat, & postea contraxit, promisit & addixit, ac in donationem propter nuptias dedit & donauit domum seu curiam vulgariter nuncupatam, thofre Kerckem, cum suis pertinentijs, & nonnullis alijs bonis in instrumento dotali latius nominatis & descriptis adiciens donationi huiusmodi propter nuptias, quod huiusmodi bona alienari, hypothecari, vel obligari per dictum Petrum suum filium nō possent, nisi maxima urgente necessitate sua vel amicorum suorum, & tunc non nisi cum expresso consensu præfate domicellæ Margaretae ac suorum parentum: & ita per stipulationem solennem fuit hinc inde promissum. Conuentum etiam fuit inter alia, quod casu quo contingeret dictum Petrum iuniorem van der Houuen futurum. Spōnsam ante præfatam domicellam Margaretam absque prole legitima ex corpore eius per eam suscitanda, præcedere, prout prædecessit: in eum euentum ipsa domicella Margareta pro sua duaria seu lucro antenuptiali ad vitam suam ad & supra dictam curiam & alia bona in instrumento dotali latius descripta consequeretur & retineret singulis annis 80. florenos Rhenenses communes. Modò contigit, dictum Petrum van der Houuen iuniorem in vita sua plura contrahere debita, tam nomine suo, quam nomine alieno, pro alijs se obligando, & bona sua hypothecando. Queritur nunc, an dicta obligatio vel hypotheca bonorum fuerit valida, vel non: & si non, an saltem actione personali præfata domicella Margareta relicta quondam Petri à dictis creditoribus conveniri possit, vel non. attento quod ipsa, vt mihi præsupponitur, de iure municipali oppidi Louaniensis loci situationis domus mortuariæ statim post mortem dicti Petri sui dum vixit mariti effecta est vsufructuaria, nec ratione apprehensionis huiusmodi vsufructus de eodem iure municipali teneretur ad solutionem debitorum eiusdem quondam Petri, si non apprehendat bona mobilia,

mobilia, prout nulla dicitur apprehendisse. Et videtur prima facie dicendum, quod huiusmodi obligatio & hypotheca sit efficax: cum prohibitio & alienationis facta in contractu inter viuos non impediatur alienationem vel translationem dominij: vt est text. apertus in l. ea lege, C. de condic. ob cau. cum alijs vulgar. Et si sic, ergo dicta domicella Margareta relicta ratione defrutuacionis bonorum obligatorum, licet non sit etiam hæres defuncti, tenebitur actione personali, arg. notatorum per Hosti. Io. An. Panor. & Doct. in c. parochianos, & in c. tua, de deci. & per Paul. de Cast. in l. Imperatoris, in princ. ff. de publica, facit benè l. neq; stipendium. ff. de impen. in reb. dotal. fac.

In contrarium tamen meo iudicio est veritas, videlicet quod prædicta domicella Margareta, stante dicto iure municipali, non potest conveniri actione personali ratione defrutuacionis bonorum, quæ prætentur obligata: & quod huiusmodi obligatio seu hypotheca non valuit, neq; potest censeri efficax: Quod deducitur breuiter, omisis ambagibus, rationibus infra scriptis. Primò sic, quia certum est, quod donatio & propter nuptias non potest alienari per virum constante matrimonio, nisi interueniat consensus vxoris: ne hoc sufficit, nisi post biennium secundarius interueniat consensus: ne hoc quidem satis est, nisi super sint alia bona viri, ex quibus possit consuli mulieri in dote: vt de isto est text. ad literam: & ibi Bald. Paulus de Castro, & Doctores in aut. siue à me. C. ad Velleia, & nota. per gloss. Panor. & Doct. in c. peruenit, de emp. & vendic. & in c. cum contingat, de iure iur. & in c. ex literis, de pignori. In casu autem præfati consensu dictæ domicellæ Margaretae dicitur non interuenisse, nec etiā alia solennitates, de quibus supra. Nec est vnde posset consuli eidem mulieri in dote: ergo hypotheca, & si quæ est facta per dictum quondam Petrum de præfatis bonis donatis propter nuptias, etiam cessante prohibitione hominis, de qua in dicto contractu antenuptiali, propter prohibitionem legis est inefficax & inualida, l. non dubium, C. de legib. cum vulgaribus. Nec obstat, si quis dicat, quod hæc possent habere locum constante matrimonio, sed eo soluto non: cum donatio & propter nuptias debeat redire ad hæredes mariti, c. fin. de dona. inter vir. & vxor. cum vulgar. Quia dico, quod etiam hæc stant soluto matrimonio: quia donatio propter nuptias nō retransfertur in hæredes mariti, nisi restituta dote: & sic intelligitur d. c. si. dote autem non restituta, non retransfertur, secundum Nicol. de Matthe. Bald. & Paul. de Cast. in præal. aut. siue à me. In casu autem præfati præsupponitur mihi, dotem non esse efficaciter restitutam. Etiam propter & consuetudinem loci, per quam superstes lucratur vsufructum bonorum immobilium defuncti, præfata domicella Margareta

videtur tacite pepigisse de lucrando vsufructum dictorum bonorum donatorum propter nuptias: quare ex alio non retransfertur efficaciter donatio propter nuptias in hæredes dicti quondam Petri, iuxta theoreticam gloss. & Doct. in d. aut. siue à me, & est tex. in præalleg. c. fin. & ibi domi. Panor. ponit effectus qui resultant ex constitutione donationis propter nuptias. Præterea deducitur istud, quia dictæ prohibitioni legis accessit prohibitio hominis, vt patet ex tenore contractus antenuptialis. Modò certum est, quod quando & pactum prohibitium alienationis apponitur in contractu inter viuos super eo quod prohibetur alienari per legem, tunc pactum de non alienando quod de se non habet vim impeditiuam alienationis, ex quo concurrens cū prohibitione legis, impedit alienationem. & hypothecationem, textus est in §. sanctissimas, in aut. de alie. & emphy. colum. 9. & ita per illum tex. decidunt Bald. & Salicet. in d. l. ea lege: ergo hypothecatio, si quæ sit facta per dictum quondam Petrum, est nulla & inefficax. Nec obstat si dicatur, quod licet per auc. siue à me, interdicitur alienatio donationis propter nuptias, tamē de consuetudine loci domus mortuariæ vir potest constante matrimonio illam alienare, quæ consuetudo habet vim legis, & est lex in loco illo, quod tollit legem aliter disponentem, l. de quibus, cum ibi nota. ff. de legi. & §. ex non scripto, Instit. de iur. natu. gen. & ci. cum vulg. ergo non dici potest vt videtur, quod in casu præfati pactum prohibitium concurret cum prohibitione legis, cum lex & consuetudo patriæ admittat alienationem quia dico quod posito quod consuetudo loci alienationem donationis propter nuptias cessante pacto admittat: tamen adhuc militat ratio supra dicta, cum satis sit, quod pactum reducat contractum ad ius commune: nam de & facili res redit ad naturam suam, l. si vnus. §. pactus ne peteret, §. si. quod in specie, ff. de pac. & c. ab exordio, 35. dist. & hoc probat apertissime tex. in d. §. sanctissimas, vbi habetur, quod regulariter res immobiles ecclesiarum, prohibentur alienari. In casu tamen lex posterior admittit alienationem rerum immobilium patriæ pro redemptione captiuorum. Ponamus modò, quod quidam donet ecclesie rem immobilē cum pacto, quod nullo modo alienetur: dubitatur, an posset alienari pro redemptione captiuorum: & dicit ibi text. quod non: & tamen lex posterior in casu illo redemptionis captiuorum admittit alienationem, sed propter pactum quod reducit ecclesiam ad ius suum commune & regulare, impeditur alienatio indifferēter, vt ibi est casus notabilis. Istud etiam aperte vult do. Sali. in d. l. ea lege. in 7. oppositione: & sic habeo intentum. Præterea deducitur istud aliter. Nam certum est, quod quando & quis retinet aliquod ius in re, siue sit ius vsufructus, siue ius pignoris, vel quodcunque aliud: tunc pactum de non

de non alienando appositum traditioni rei inter viuos impedit translationem dominij: text. est singularis secundum literam Pisanam & veram in l. creditor, in §. final. ff. de distract. pign. & ibi Bald. Voluntidem Bald. & Doct. in d. l. ea lege, Paul. de Castro, Ioan. de Imo, Alexan. de Imol. & Doct. in l. qui absent. §. i. ff. de acquir. post Panor. & Doct. in c. querclam, ne praelati vi suas. Modò clarum est, quòd dicta domicella

12 † Margareta habuit ius in dictis bonis donatis propter nuptias, quia fuit domina illorum: vt est textus apertus in d. aucten. siue à me, in verbo in rem actio, & ibi gl. Bal. Salic. Paul. de Cast. & Doct. Certum etiam est, quòd dictus Petrus van der Houuen senior in dicta curti, sibi seruauit ius pignoris pro exolutione 30. duorum florenorum Rhenensium, vt inspicienti contractum antenuptiale patet. Pariformiter etiam Michael de Puytuyneberge cum sua vxore, seruauit domicellæ Margarete suæ filie pro sua duaria, in euentum quo dictus Petrus sine prole præcederet, 80. florenos Rhenenses ex dicta curti cum suis pertinentijs exoluentos: & sic seruauit ius pignoris in dictis bonis: & præterea tacite lex municipalis eidem domicellæ Margarete in euentum quo supervineret, prout supervixit, in dictis bonis ius vsusfructus referuauit: quòd ius † municipale sine dubio hoc inducere potest: vt est text. in fortioribus terminis in d. c. fin. de dona. inter virum & vxor. Nec est dubium, quin inducant pignoris constitutionem & rei obligationem: vt est glo. ordin. in l. si. de contrahen. empt. & in l. Lucius, ff. de ali. & ciba. lega. & in l. Caius de annu. legat. quas gl. approbat & commendat Lnd. Rom. in suis singularibus, singulari 435. incipiente, queritur an. Certum autem est, quòd præstationes alimentorum, vsusfructus, vel duaria, sunt fauorabiles præstationes: ergo clarè patet, hypothecam si quæ in dictis bonis generaliter vel specialiter per præfatum Petrum constituta sit, nullius est vigoris vel efficacia: & si sic, relinquatur quòd dicta domicella Margareta à creditoribus præfati Petri nullo modo conueniri possit, stante iure municipali, de quo in themate: imò

14 † posset ipsa domicella Margareta tam diu retinere dictam curtem cum suis pertinentijs, quousq; dos sua sibi integraliter esset restituta per præleg. aucten. siue à me, cum ibi nota. per do. Nico. de Matthe. Bald. Paul. de Cast. & Doct. & voluit notabiliter Bal. in l. penul. C. de pig. ac. & idem Bal. in l. penul. in prin. C. de non nu. pe. & idem Bald. in l. cum tibi. C. qui potio. in pig. hab. quam theoriam refert, sequitur & cõmendat do. Iason in l. si non fortem, in §. centum. ff. de condic. indeb. & est bonus text. in l. si filiofa. primo in princi. ff. soluto matrimonio. Nec obstant adducta in contrarium, quia procedunt vbi res non est prohibita alienari per legem, & vbi non cõcurrit prohibitio hominis cum pro-

hibitione legis, & vbi apponens pactum de non alienando traditioni rei non reseruat sibi ius in illa re, quæ omnia in casu nostro concurrunt: & sic ex triplici capite inuadatur alienatio vel hypothecatio, si quæ sit constituta per præfatum quondam Petrum in dictis bonis donatis propter nuptias. Concludo ergo, quòd licet dicta domicella Margareta nullo modo cõueniri potest, neq; actione personali propter ius municipale, neq; actione reali, quia bona dicti quondam Petri non sunt realiter & efficaciter obligata, propter rationes superius allegatas. Et quia ad dominum officialem Leodiensem spectat cognitio sup vi & efficacia ipsius pacti dotalis seu contractus antenuptialis. idè rectè aditus est ipse in hoc casu. Et licet prædicta sufficiant pro iustificacione boni iuris dictæ domicellæ Margarete: Tamen vt luce clarius appareat, dictam † domicellam Margaretam non teneri ad exolutionem debitorum per dictum quondam Petrum contractorum propter apprehensionem vsusfructus: adduco tex. expressum cum ibi not. per Bal. & DD. in l. licet, C. de iur. dot. vbi de hoc est casus. Speciale enim est, quòd hoc maritus, qui lucratur dotem, teneatur pro rata dotis ad expensas funeris vxoris defunctæ: Sed ad solutionem æris alieni tenentur hæredes vniuersales, & de hoc est casus in l. Celsus, cum quinq; legibus sequentibus, & ibi gl. de relig. & sump. fun. & in l. si vir, ff. ad l. fal. Comprobatur etiam istud, quia

16 lucrum † vsusfructus, q̄ per ius municipale defertur vxori supersititi, non dicitur haberi per eam iure hæreditario, sed ex prouisione legis, vt not. eleganter do. Alex. in d. l. si vir, Bar. Bal. & DD. in l. si arrogator, ff. de adop. ergo clarè patet, quòd ipsa ad solutionem æris alieni non tenetur, sed hæredes & vniuersales successores, per præall. l. licet, quæ ad hoc est singularis secundum Bal. ibi, & per d. l. si arrogator, in vers. sed an impuberi, vbi habetur, quòd impubes † arrogator non potest in quarta sibi ex constitutione diui Pij de bita in bonis arrogatoris, per ipsum arrogatorem grauari onere fideicommissi: & ponitur ratio in tex. quia dicta quarta ad impuberem peruenit non ex iudicio arrogatoris, sed ex prouisione & prouidentia legis. ita dico etiam in proposito: qui tex. fortius probant, dictam domicellam Margaretam non teneri ad solutionem huiusmodi debitorum, etiam si hoc præfatus Petrus sibi iniunxisset: cum huiusmodi grauamen non valisset tanquam iniunctum ei, quæ non ex iudicio grauantis, sed ex prouisione legis vsusfructum consequitur.

CONSILIVM LI.

SUMMARI A.

1 Affinitas solum primi generis impedit matrimonium

nium contrahendum, & post contractum dirimit.

2 Affinitas primi generis quomodo contrahatur. et num. 3.

4 Vxores duorum fratrum inter se sunt in secundo genere affinitatis.

5 Cognatio spiritualis quando contrahatur & o.



Vidam Cornelius & quædam Apolonia fuerunt filius & filia duorum fororum: Cornelius præfatus contraxit matrimonium cum quadam nomine Elizabeth: Apolonia autè contraxit cum quodam Ioanne: mortuus est Cornelius, similiter mortua est Apolonia, superstitibus remanentibus Ioanne & Elizabeth. Item præfatus quondam Cornelius antequam contraxisset matrimonium cum Elizabeth, leuauit prolem ipsorum Ioannis & Apoloniae de sacro fonte. Queritur modò, an præfati Ioannes & Elizabeth, præmissis non obstantibus, matrimonium in facie ecclesiæ contrahere possint, & an si contractum sit, teneat.

Ad quam quæstionem breuiter, dimissis argumentorum inuolutionibus, videtur mihi subscripto de iure dicendum, quòd præfati Ioannes & Elizabeth matrimonium in facie ecclesiæ contrahere possint: & si contraxerunt, quòd hoc matrimonium contractum mero iure teneat. Pro cuius clara deductione, quoad primum apprensus impedimentum, affinitatis videlicet apparentis inter Ioannem & Elizabeth videntes, est præsupponendum, quòd † hodie solum & duntaxat attenditur affinitas primi generis, quæ est proximitas personarum inter copulatam & consanguineos copulati, & inter copulatam & consanguineos copulata, solumq; affinitas primi generis causat impedimentum, matrimonium contrahendum impediens, & post contractum dirimens: secus autem est de secundo genere affinitatis, quod causatur ex persona addita primo generi, & similiter de alijs generibus vterioribus: de isto est text. cum glo. in c. non debet, de consan. & affin. & ibidem Doct. Quo tanquam certissimo præsupposito, clarè sequitur in casu proposito, impedimentum affinitatis non obstare: Quod sic deducitur, quia vt ex præmissis patet, impedimentum affinitatis † primi generis, quod præstat impedimentum, contrahitur inter maritum & consanguineos vxoris cum qua contraxit, ac inter ipsam vxorem & consanguineos mariti cum quo ipsa contraxit: Iam sic non est in casu præfati, ex quo ipse Cornelius non erat consanguineus ipsius Ioannis, & sic per eum non potuit contrahi affinitas primi generis inter Ioannem & Elizabeth: nec etiam Apolonia erat consanguinea ipsius Elizabeth, quare etiam per eam non fuit contracta affinitas inter præfatum Ioannem & Elizabeth. Patet ergo, quòd nulla est ibi affini-

tas primi generis, cum illa debuisset necessariò fuisse contracta per ipsum Cornelium seu medio ipsius, vel per ipsam Apoloniam seu medio eius. Affinitas ergo, quæ hinc est seu esse potest inter Ioannem & Elizabeth, causatur ab affinitate quæ fuit inter quondam Cornelium & Ioannem ratione Apoloniae vxoris ipsius Ioannis, quæ affinitas est causata ab affinitate, & sic est alterius generis à primo: cum affinitas † primi generis nunquã causetur ab affinitate, sed duntaxat à consanguinitate, vt supra deductum est, vltra quæ adducta est sententia & regula Ricardi de media villa in quarto, distinct. 41. q. 1. articulo 4. vnde notanter dicunt do. Panor. & Ant. de Butrio in d. c. non debet, quòd † vxores duorum fratrum inter se sunt in secundo genere affinitatis: vxor ergo fratris & maritus sororis pariformiter sunt in secundo genere affinitatis: & propterea decedentibus fratre & sorore, possunt maritus sororis defunctæ & vxor fratris defuncti inuicem matrimonium contrahere, ergo & in casu nostro hoc potest fieri: pro quo etiam est text. in c. quod super his, de consan. & affin. & in §. mariti, in lit. de nup. cum simi. Quòd verò ad secundum, de apparenti impedimento cognationis spiritualis contractæ, vt intenditur, per quondam Cornelium ex hoc, quòd prolem dicti Ioannis & quondam Apoloniae, de sacro fonte leuauit, clarum est hoc etiam non obstare. Pro cuius clara deductione est præsupponendum, quòd ad † hoc vt contrahatur cognatio spiritualis inter vxorem & parentes prolis leuatae per ipsum maritum leuantem de sacro fonte, oportet quòd illa prius fuisset vxor illius mariti: & vltra hoc requiritur, quòd fuerit prius carnaliter cognita ab eodem, sic quòd sint facti vna caro, antequam ipse maritus huiusmodi prolem de sacro fonte leuauit: Aliàs enim ex post facta vxor, aut prius vxor & postea carnaliter cognita, non fit commater parentibus prolis leuatae: text. est in c. Martinus Bertam, iuncta gl. quam sequuntur ibidem Ant. de Butrio, Panor. Henric. Boick & Doct. de cognat. spiri. & in cap. cum spiritualem, cum seq. & ibi Archid. 30. q. 4. & hoc idem tenet præfatus Ricar. in 4. distinct. 42. q. 1. arg. 3. reprobans Gratianum in §. notandum, 30. quæstio. 4. contrarium tenentem: pro quo etiam est tex. cum glo. in c. 1. de cognat. spiri. libr. 6. Cum ergo in proposito ipsa Elizabeth non fuit vxor Cornelij, neq; carnaliter cognita ab ipso Cornelio tempore quo ipse Cornelius leuauit prolem Ioannis & Apoloniae de sacro fonte: sequitur clarè, hoc impedimentum similiter non obstare: Et per consequens dicti Ioannes & Elizabeth sine hæsitacione aliqua, inuicem matrimonium contrahere possunt, si aliud non obstiterit canonicum impedimentum, cum præmissa apparentia impedimenta non obstant, per prædicta.

O

CON-

CONSILIVM LII.

SVMARIA.

- 1 *Vxor conuolans ad secunda vota contra voluntatem mariti defuncti, perdit legata sibi ab ipso relicta.*
- 2 *Dictio, Hoc amplius, est repetitiua precedentium, quod ad qualitatem & conditionem eorundem.*
- 3 *Repetitio conditionis precedentis quando in sequentibus presumatur &c.*

Vlo instrumento testamenti quondam Ioannis van der Guechte, in fauorem domicellę Margaretę suę relicta conditi, videtur mihi subscripto, dictam domicellam Margaretam perdidisse legata sibi relicta, ex quo ad secunda conuolauerit vota, vt ex actis constat, iuxta autē. cui relicta, cum ibi plenē notatis per la. & nouissimos, C. de indic. vidui. Nec debet fieri distinctio inter legata posteriora & priora: licet in posterioribus conditio indictę viduitatis non fuerit adiecta, quia meo iudicio debet ceteri repetita propter dictionem, hierenbouen, &c. quę tantundem importat sicut dictio, † hoc amplius: quę dictio, hoc amplius, est repetitiua precedentis legati, & non solum repetitiua precedentis legati, sed etiam qualitatis seu conditionis eidem legato adiectę, l. si tibi putē. ff. de legat. tertio, & l. legata inutiliter, & ibi Moderni. ff. de legat. primo, & est glos. ordinaria in l. in repetendis. ff. de legat. 3. quam in terminis nostris sequitur Bar. in d. l. si tibi putē. Nec obstant notata Bar. in d. l. in repetendis, in 2. col. in vers. quandoque est identitas personarum & rerum diuersitas, vbi videtur hoc limitare, quando illa oratio non est perfecta: quia si bene inspiciatur, loquitur de dictione, item, & non de dictione, hoc amplius, quę est multo amplior: vt ex notatis eiusdem facile colligi potest. Non obstant etiam notata Barto. in eadem l. in repetendis, in 3. colum. in vers. item aduerte, 3 vbi videtur hoc limitare, † quando repetitio congruit: quia in casu presentis omnia legata sunt annua & sic plura, & successiuum tractum habentia, l. 4. & l. in singulos. ff. de annu. lega. cū similib. & sic repetitio congruit iuxta declarationem ipsius Bartol. vbi supra: quare sequitur, quod conditio debet ceteri repetita in posterioribus legatis, & per consequens dicta domicella Margareta debet omnia perdere: per dict. autē. cui relicta, & alia iura supra allegata, cū similib. circa quod amplius non insisto, ex quo materia de se meo iudicio est tota clara. Superuacuis enim laborat impendijs, qui solem facibus certat adiuuare, ca. si omnia, 6. quęstione 1. §. final. ff. de dotē prælega. cum similib.

CONSILIVM LIII.

SVMARIA.

- 1 *Bona constante matrimonio acquisita, soluto eo pariter diuidi debent.*
- 2 *In generali sermone omnia veniunt, nisi specialiter excipiantur.*
- 3 *Filij prætextu lætionis accidentalis ex conuentione venientum, obuenientis, restitui non possunt.*
- 4 *Conuentio reciproca habens se equaliter ad commodum & incommodum, non dicitur onerosa.*
- 5 *Verba pactorum intelligi debent, vt aliquid operentur.*
- 6 *Argumentum à contractu societatis ad contractum sponsaliorum valet.*
- 7 *Nemo presumitur extraneum, velle posteritati præferre.*
- 8 *Ambigua verba contra proferentem interpretanda sunt.*
- 9 *Bonorum appellatione in generali conuentione vel sermone non veniunt bona feudalia.*
- 10 *In societate omnium bonorum, non venit feudum.*
- 11 *In sermone generali ex tacita coniecturata voluntate plus venire non potest, quam possit ex expressa.*
- 12 *Primogenitus solum ex consuetudine succedens in regno, tenetur ad recompensam, secundogenito.*
- 13 *Feudum si legetur ad pias etiam causas, non valet legatum in aliquo, etiam ad hoc vt debeatur assignatio.*
- 14 *Ex separatim nulla fit illatio.*

Stantibus verbis contractus antenuptialis, quo cauetur, qd altero coniugum decedente superstes ad se capiet mille per eum in subsidium matrimonij data, similibus mille apud filios si sint, vel eis non existentibus apud heredes defuncti remanentibus, & quod omnia alia bona, quę tunc in hæreditate reperiri contingeret, diuidentur æquis portionibus inter superstitem & filios vel hæredes defuncti. Dubitatur de tribus. Primò an bona hæreditaria, quę ex successione titulo vniuersali stante huiusmodi matrimonio obuenerunt, debeant æqualiter diuidi: vel an debeant remanere præcipua penes filios, ex quo ex latere materno prouenerunt. Secundò dubitatur de bonis feudalibus. Et tertio, dato quod bona feudalia non veniant diuidenda, an saltē superstes debeat ex alijs bonis consequi tantundem.

Super quibus dubijs per ordinem respondēdo, præhabita de supermatura deliberatione, videtur mihi subscripto de iure dicendum quod ad primū

CONSILIVM LIII.

1 primū dubium, quod sicut † bona mobilia & alia ex industria stante matrimonio acquisita, debent diuidi iuxta consuetudinem loci notoriam, cui satis consonat ius commune, cap. significauit, de donat. inter vir. & vxor. Ita etiam vigore dicti pacti diuidi debent bona hæreditaria, stante matrimonio obuientia, licet illa cessante huiusmodi pacto de iure & consuetudine loci debuissent deuolui duntaxat ad illum vel illos, ex cuius latere obuenerunt. Et quod istud operetur pactum in casu presentis, probomedijs infra scriptis. Primò enim pro hac parte facit generalitas illorum verborum, omnia alia bona quę tunc in hæreditate reperiri contingeret, &c. qui enim † omne dicit, nihil excludit, l. à procuratore, cum gloss. C. mand. & c. solitæ, de ma. & obed. & in generali sermone omnia veniunt, nisi specialiter excipiantur, l. quicquid astringendæ primo responso. ff. de verbor. oblig. & l. si. C. de dot. promiss. & quia verba huiusmodi intuitum suum dirigunt ad futurum, vt patet ad sensum. Certum autem est, quod soluto matrimonio bona hæreditaria, de quibus est quęstio, reperta sunt in hæreditate, ergo &c. Secundò pro hac parte facit, quod conuentio † huiusmodi est reciproca, habens se equaliter ad commodum & incommodum, lucrum & damnum: vnde licet casualiter sit damnosa filijs, potuisset tamen esse lucrosa, si pater constante matrimonio alicui successisset: vnde non debet dici onerosa, nec possent filij prætextu talis lætionis accidentalis, etiam si sint minorenes, restitui. text. est optimus in l. de fideicommissio, C. de transact. & ibi Paul. de Cast. & Docto. in l. si pater puellæ, C. de inoffic. testam. Tertio pro hac parte adduco notabilem theoricam Angel. in consilio suo 26. in penul. col. vbi dicit, quod

4 quando † plures inter se paciscuntur, quod nullus confædatorum debeat recipere bannitos vel rebelles alterius, quantumcunq; verba sonent in præsens, tamē trahuntur ad futurum: cum conuentio sit reciproca, & non contineat plus odij vel incommodi quam fauoris & commodi, quam decisionem refert & sequitur dom. Iason in d. l. si pater puellæ. Quartò, pro hac parte facit alia ratio, quia † verba pacti sic debent intelligi, vt aliquid operentur, c. si papa, de priuileg. lib. 6. & l. si quando, ff. de lega. 1. & notat Bar. in l. 4. in §. prætor ait. ff. de dam. in fec. sed nisi bona hæreditaria quę titulo vniuersali obuenerunt, comprehendantur in dicto pacto, verba huiusmodi pacti nihil operarentur: quod patet, quia bona mobilia & alia ex quęstu vel industria acquisita, etiam pacto non appposito, ex consuetudine loci cui satis consonat ius commune, vt dixi, debebant æqualiter diuidi: vt ergo verba pacti quę sunt generalia & ampla, aliquid operentur, debent in eo comprehendi bona hæreditaria, ex successione obuientia. Quintò pro hac parte adduco talem rationem,

6 vxor est socia rerum mariti, l. i. ff. rer. amo. & l. aduersus, C. de crim. exp. hæred. & probatur in c. 2. de sponsal. vbi † arguitur à contractu societatis ad contractum sponsaliorum: & vult Specul. in titul. de feud. §. 2. versic. 20. quaritur: Sed sic est, quod cum expressè contrahitur societas omnium bonorum, tunc & hæreditas & legatum & quod donatum est, aut quacunque ratione acquisitum est, communioni acquiritur: text. est ad literam in l. tertia. §. cum specialiter. ff. pro socio, licet secus sit, quando non est expressè dictum, quod sit omnium bonorum: tunc enim solum ea communicantur, quę ex quęstu veniunt, l. coiri, cum tribus seq. ff. eod. tit. Sed in casu presentis expressè, imò expressissimè contracta est societas omnium bonorum, vt patet ex verbis pacti, ergo &c. Et quia ferro viam aperit, qui per contractum transit, teste Bal. in l. precibus, C. de impub. & alijs sublit. Respondebo paucis quibusdam motiuis prima facie tendentibus ad contrarium. Et primò non obstat si dicatur, quod nemo præsumitur suum iactare, l. cum de indebito, ff. de probat. cum sim. & quod quis † non præsumitur extraneum propria posteritati velle præferre, l. cum acutissimi, C. de fideicom. cum sim. Quia fateor in dubio: sed vbi constat de voluntate contraria, cessat præsumptio. In incertis enim non in certis locus est coniecturis l. continuus. §. cum ita, ff. de verbor. oblig. quod autem hic sumus in certis, patet ex præmissis. Non obstat etiam si dicatur, qd verba † ambigua debent interpretari contra proferentem, qui potuit legem apertius dicere, l. veteribus, ff. de pac. cum simi, cum in casu presentis verba non sint dubia, sed multum clara & aperta, vt prædixi: Concludo ergo, quod bona quę ex successione obuenerunt comprehendantur in dicto pacto, & quod debent diuidi æquis portionibus. Quò autem ad secundum dubium dico breuiter, quod bona feudalia † non comprehenduntur vigore dictorum verborum: quia in generali conuentione vel sermone non venit feudum, text. est ad literam in cap. in generali, si de feud. fuer. controuert. in vrbibus feudor. & in c. 1. de vafal. qui cur. vendi. & volunt Bal. & Præpositus, in l. imperialem, in tit. de probi. feud. alie. per Fede. circa princip. vbi dicunt, quod consuetudo disponens quod vir lucretur tertiam partem bonorum vxoris, non habet locum in feudis: & idem Præpositus in c. 1. de inuest. de re alie. facta, circa finem principij, vbi punctaliter concludit, quod in societate † omnium bonorum vel in generalibus contractibus non venit feudum, per multas rationes, de quibus per eum ibi. Nec obstat quod de generalitate obijci posset, ex quo lex expressè declarat, feudum in generali sermone non comprehendi: cuius ratio est, quia cum in alienatione requiratur licentia domini feudi, nec posset aliter alienari, dict. l. imperialem, cum simi. non mirum si non

veniat in sermone generali: cum vasallus, etiam
 11 si vellet, illud alienare non possit: Nec plus cen-
 feri debet venire in sermone generali ex tacita
 coniecturata voluntate, quam venire posset ex
 expressa, arg. c. si. de off. vicar. li. 6. Concludo ergo,
 quod feuda non erunt diuisibilia, sed recto
 tramite de uolui debent ad filios, iuxta formam &
 tenorem inuestiturae, ad quem praecipuus ocu-
 lus est habendus, c. i. §. praeterea, in titul. quid sit
 inuesti. & in capit. vnico, ubi optimus textus, de
 duobus fratri. a capi. inuest. in vsibus feudorum
 cum similib. Quod autem ad tertium dubium,
 licet inueniam per sententiam arbitralem de-
 claratum, patrem huiusmodi prolium debere
 recompenari a mamburnis occasione dicto-
 rum feudorum in ducentis florenis Rhenenfi-
 bus: tamen credo mamburnos male fecisse se
 submittendo dictamini arbitrorum, arg. l. si di-
 ctum. §. si compromisero, cum ibi notat. ff. de eu-
 ikt. & credo etiam sententiam huiusmodi ar-
 bitralem non bene latam: Imo credo eam nul-
 lam, per l. clarum, C. de auctor. praestan. & l. non
 eo minus, C. de procur. iuncto d. §. si compromi-
 sero, cessante tamen nullitate, deduco iniusti-
 ciam eius tali ratione: de iure communi scripto
 vel consuetudinario pater in praetatis feudis
 ius non habet, & ex pacto non est consequutus
 aliquod ius in feudis, cum illa in pacto non fue-
 rint comprehensa, vt praedixi: sequitur ergo, quod
 nullum colorem habet petendi recompenam:
 12 licet enim secundo genito debeat fieri recom-
 pensa, a primogenito, quando primogenitus
 solus ex consuetudine succedit in regno vel du-
 catu, iuxta notata Host. Io. And. Panor. & Doct.
 in c. licet, de voto: & tangitur per Io. And. in re-
 gula sine culpa, de reg. iur. libr. 6. tamen in casu
 praesenti nullam video apparentiam, cum id ra-
 tione, cuius ipse pater petit recompenam, puta
 feudum, non includatur in pacto, nec etiam
 ius competit, vt praedixi, nec subest ratio dandi
 recompenam, vt in primogenito: Nec potest di-
 ci huiusmodi contrahentes sensisse de recom-
 pensa feudi, ex quo de feudo non sentierunt ta-
 cite vel expresse: pro quo optime faciunt nota.
 Bald. in l. i. in lectura in quarta colum. C. de sa-
 crofanct. eccles. & nota. eiusdem Bald. in tit. qua-
 liter olim seu. po. alie. in §. donare, in vsibus feud.
 & notata Io. Fab. in §. non solum, Instit. de legat.
 13 in fin. in quibus locis volunt, quod si legetur
 feudum expresse etiam ad pias causas, & pro a-
 nima, non valet legatum in aliquo, etiam ad
 hoc, vt debeat aestimatio: minus ergo debetur
 aestimatio, vel loco eius fieri debet recompena,
 quando de feudo contrahentes non sentierunt
 tacite vel expresse. Et per praemissa tolluntur
 notata per Bald. & Salicet. in l. omnimodo, in §.
 imputari, C. de inoffic. testa. & nota. per Bart. in
 l. in §. nec castrense, ff. de collatio. bonot. quia
 loquuntur in casu multum diuerso a casu praesenti:
 sic ex dictis eorum nihil concludi potest

in hac materia: cum ex + separatis non fiat is-
 latio, l. neq; natales, C. de proba. cum simi. Et id
 quod dicunt de imputatione, non placet Ange-
 neque Paul. de Cast. in l. si patroni, in principio,
 ff. ad Trebellia. nec Iasoni & nouissimis in l. quo-
 niam nouella, C. de inoffic. testamen. ubi plene
 hoc prosequitur in secunda colum. circa finem.
 Quia tamen causa est modica, & agitur inter pa-
 trem & filios, & reperio iudicatum contra filios
 consulo pro bono pacis & concordiae, quod per
 amicos neutrales causam ducentorum floren-
 norum sopiatur, si fieri potest.

CONSILIVM LIIII.

S V M M A R I A.

- 1 Clericus suspensus a diuinis, immiscens se diuinis incurrit irregularitatem.
- 2 Clericum ab irregularitate solus Papa absolueri potest.
- 3 Irregularis ad diuina nullo modo est admissendus.
- 4 Irregularis carere debet fructibus beneficij, ex quo a iure suspensus fuit.
- 5 Excommunicatum exemptum absolueri ab excommunicacione ordinarius vel eius officialis non potest.

Clericus, super quo consilium petitu-
 talis est. Decanus + suspensus a di-
 uinis tempore suspensionis immi-
 scuit se diuinis: queritur an ob hoc
 excommunicationem & irregula-
 ritatem incurrit. Super quo breuiter respon-
 deo, quod ex ea causa irregularitatem incurrit,
 cap. primo, in fine, de re iudica. lib. 6. & cap. i. in
 fi. de sent. excom. eo. li. sed non incurrit excom-
 municationem, quia hoc nullo iure cautum re-
 peritur, nec etiam statuta synodalia per me visa
 hoc volunt, licet alias poenas infligant, vt patet
 ea intuenti. Ad aliud autem quo queritur, quis
 + eundem in foro exteriori posset absolueri: &
 an absolutio in foro conscientiae sibi impen-
 sa profit ei in foro contentioso siue exteriori, bre-
 uiter dico, quod solus Papa eundem absolueri
 potest ab irregularitate, vt in dictis iuribus: Nec
 suffragatur sibi in foro exteriori absolutio sibi
 impen-
 2 sa per do. Egidiu de Brabantia in foro co-
 scientiae, per notata Io. And. Hen. Boick, & DD.
 in cap. clerici, de cler. excom. ministran. Ad ter-
 tium autem quo queritur, quid cum eo agen-
 dum sit, & qualiter secum debeat conuersari, si-
 3 militer breuiter respondeo, quod quia + vt
 praemittitur excommunicatus non est, extra di-
 uina non est vitandus. Sed quia irregularitatem
 incurrit, & sic est a iure suspensus, iuxta notata
 per Innoc. Ioan. And. & Doct. in c. vestra, de co-
 ha. cler. & mulier. vitandus est in diuinis, nec ad
 ea quouis modo admittendus, donec & quousque
 a summo

a summo pontifice vel eius in ea parte in foro
 exteriori commissario, rehabilitationem obti-
 nuerit, & ostenderit, per iura praerogata. Ad
 4 quartum autem quo queritur, + an propter
 praemissa medio tempore debeat priuari fructi-
 bus sui decanatus vel beneficij, & cui accretat,
 breuiter respondeo, quod de iuris rigore debet
 carere fructibus, ex quo vt praemittitur a iure
 suspensus est, & illi si sint fructus grossi applica-
 ri debent ecclesiae: si vero distributiones quoti-
 dianae, socijs ecclesiae: vt est tex. iuncta sua nota-
 bili gloss. in clemen. 2. super verbo suspensus, de
 vit. & hon. cler. & volunt Doct. post gl. in c. pasto-
 ralis, in §. verum, de appella. habenda tamen est
 consideratio ex fraterna charitate, ne egeat vel
 fame laboret: vt vult gl. & Doct. in d. §. verum.
 Ad quintum autem quo queritur, an Officialis
 Leodiensis posset dictam decanum declarare
 suspensum & irregularem, ac cum vt talem ad
 sedem apostolicam pro abolitione conse-
 quenda remittere: videtur mihi, quod tenor
 priuilegij exemptionis secundariorum eccle-
 siarum est inspiciendus, cap. porro, de priuileg.
 de quo, quia mihi non constat, non possum de-
 super certum dare responsum, arg. c. de muliere,
 de sponsal. & l. vt responsum, C. de transact. Sed
 in quantum huiusmodi exemptio non haberet
 speciales derogatorias, crederem officialem id
 posse, per clemen. 1. post principium, de priu-
 5 leg. absolueri + autem exemptum excommuni-
 catum ab excommunicatione ordinarius vel
 officialis eius non potest, vt est textus cum sua
 singulari gloss. in clem. cum ex eo, in fine, de sen-
 excommun. quam ibi summe commendat Pa-
 nor. & idem Panor. in c. cum tempore, in secun-
 da columna, de arbit.

CONSILIVM LV.

S V M M A R I A.

- 1 Verba contrahentium ad tempus contractu re-ferenda sunt.
- 2 Verbum Peruenisse semper intelligitur cum effectu, scilicet deductis impensis et ere alieno.

Vigente consuetudine, qua omnia
 coniugum bona tam mobilia, quam
 immobilia, tam credita quam de-
 bita communicantur, ita vt post al-
 terius decessum, omnium bonoru
 medietas, etiam quoad plenam proprietatem,
 cum medietate onerum seu debitorum apud
 superstitem remaneat, reliqua medietate ad pro-
 les si sint, alias ad haeredes praedefuncti vel pra-
 defunctae transeunte.

Quidam A. contraxit matrimonium cum
 quadam B. contractu antenuptiali tali inter-
 se habito & inito. Videlicet, quod matrimonio (al-

tero eorum carnis debitum soluente) soluto,
 haereditates cuiusque integre ad illum vel illam per-
 uenirent, ex cuius latere prouenerunt, nec com-
 municarentur caeteris bonis creditisque ac de-
 bitis hinc inde communicandis & diuidendis.
 Contigit modò, quod praefatus A. ante huius-
 modi contractum antenuptiale initum, vel ma-
 trimonium contractum, certam haereditatem
 suorum parentum pro certa denariorum sum-
 ma exoluenda titulo emptionis acquisiuit: quo-
 sic se habente, praefatoque matrimonio contra-
 cto, contractuque antenuptiali vt praemittitur
 praehabito & inito, praefata B. sine liberis, certis
 relictis haeredibus, praedeceffit. Est iam quaestio,
 inter dictum A. ex vna, & haeredes praefata B. ex
 altera: an debitum per praefatum A. ex emptio-
 ne praefatae haereditatis contractum, inter eum &
 haeredes uxoris praedefunctae veniat communi-
 candum, ea haereditate apud praefatum A. tota
 ac integra remanente: vel an potius huiusmodi
 es alienum integraliter solui debeat per dictum
 A. ac sibi soli incumbat exolutio illius. In qua
 quaestione videtur mihi, quod huiusmodi as a-
 lienum solui debet integraliter per dictum A.
 recipientem ad se dictas haereditates, vt sic eo-
 modo dictae haereditates emptae ad eum rede-
 1 ant, quo peruenerunt: cum sic + censentur ip-
 si contrahentes intellexisse, referendo scilicet
 verba ad tempus contractus, prout referri de-
 bent de iure, l. Rutilia Polla. ff. de contrah. emp.
 & l. 2. §. i. ff. de ha. vel ac. ven. cum sim. Nec obstat,
 quod huiusmodi debitum ex vi huiusmodi con-
 suetudinis fuit communicatum statim contra-
 cto & consummato matrimonio: quia licet hoc
 sit verum, ex hoc tamen non sequitur, quod he-
 redes dictae B. debent medietatem eius soluere:
 & hoc propter dictum pactum, quod vult hu-
 iusmodi haereditates peruenire ad illum, ex cui-
 us latere peruenerunt: non autem est verum
 dicere, huiusmodi haereditates peruenisse ad di-
 ctum A. nisi cum onere huiusmodi eris alienit
 & sic cum effectu non peruenerunt ad eum, hoc
 2 + enim importat significatio huius verbi per-
 uenisse, vt est textus in l. secunda, in §. peruenisse,
 cum versic. sequen. ff. de hered. vel accep. ven.
 & in l. vtrum. ff. de petend. haeredit. cum similib.
 siue enim verbum peruenisse proferatur in con-
 tractibus, siue in vltimis voluntatibus, semper
 intelligitur cum effectu, scilicet deductis impen-
 sis & ere alieno, vt vult Bart. in l. Menio, in §. i. ff.
 de lega. 2. & legitur in iuribus supra allega. cum
 concor. ergo etiam cum eodem onere huiusmo-
 di haereditates debent ad dictum A. reuerti: & si
 haeredes dictae B. a creditoribus, istius occasione
 conueniantur, debet ipsa A. eosdem quoad hoc
 indenes conseruare, tum ex vi verbi peruenisse,
 tum etiam, quia verba debent in dubio ad
 tempus contractus referri, dicta l.
 Rutilia Polla. cum simi-
 libus.

CONSILIVM LVI.

S V M M A R I A.

- 1 *Paſſa in contractu antenuptiali inita ſervari debent, modo non ſint contra leges. & numero 6.*
- 2 *Medietas bonorum conſtante matrimonio acquiſitorum, debetur heredibus prius defuncti coniugii: Alia verò ſuperſtiti coniugii.*
- 3 *Verba relatiue poſita nihil operantur, ſi non reperiuntur id ad quod ſit relatio.*
- 4 *In legitima iure natura filijs debita pater gravari non poteſt.*
- 5 *Legitima non intelligitur renunciatum in generali renunciatione hereditatis, niſi de ea ſpecialis fiat mentio.*
- 7 *Legitima vltra orientem ſe non extendit quatuor duntaxat exiſtentibus liberis.*
- 8 *Claufula à non habente facultatem, diſponendi ad poſita contractus, nihil operatur.*



Aſus. Anno milleſimo, quadringentiſimo octuageſimo ſeptimo, vigentiſimo ſexto Ianuarij. compaerunt Arnoldus van Ouerhof, & dominus Lambertus cum ſuis amici, prius matrimonio per & inter Chriſtianum dicti Arnoldi filium, & Corneliam dicti domini Lamberti filiam contrahendo: Et designarunt certa bona in ſubſidium cuiusmodi matrimonij apportanda, in quadam ſchedula ſpecificata, & conuenerunt ſub hac forma.

Ende waert alzoe, dat die huwelick ſcheyde by de aſtmecht vanden eenen of den anderen, 127 Chriſtiamen of Cornelie zander wettighe ende leuende gehoerte van haren iure comende, dat in die gheuil tot allen tyde als dat gebuerenzal, alzulcke goeden als Chriſtiamen bonen bewelen, ende van zyne vaderen ghecomen zyn ende aenſteruen by ſucceſſien, ghegheuen by teſtamente of anders aencomen mogen, nae der doot van Chriſtiamen voirß zullen guen ende beſteruen op die rechte oyr ende erfghenamo van hem, alſe dat van rechts wegen behoort ende ſchuldich es te geſchien. Id eſt, Et ſi contingeret hoc matrimonium ſeparari per mortem alterutrius, ſiue Chriſtiani aut Cornelie abſque legitimis relictis liberis ex eorum corpore procreatis, quod in eum euentum quādocunque hoc accidet, huiusmodi bona Chriſtiano ſuprà aſignata, & à patre ſuo peruenta & per ſucceſſionem delata, teſtamento relicta, vel alio modo accepta, poſt obitum Chriſtiani prædicti, deferentur ſucceſſiuè ad legitimum eius heredem, vti de iure fieri conuenit. Pari modo conditionatum eſt de bonis Cornelie: & ex poſt ſequitur clauſula. Niet wederſtaende enighe ſake van rechte, conſtumen, preuilegien,

of anders, deſe voirß voormaerde contrarierende in eenigher manieren. Id eſt, non obſtante vlla ratione iuris, conſuetudinis, priuilegij aut aliter præmiſſæ conuentioni aduerſante vilo modo. Idem conditionatum eſt, quod ſuperſtes loco duarum retinebit annuum canonem quatuor librarum monetae Brabantia, quādiu in humanis vixerit. Item, quod omnia bona acquiſita, & bona dicta, hantſchoke goeden, id eſt, mobilia bona, erunt matrimonio ſoluto diuiſibilia in duas partes, vt præmiſſum eſt: in hijs prouiſo, quod redditus dequitabiles ſtabunt ad naturam reddituum perpetuorum, ſiue proles exiterint ſiue non. Item conditionatum eſt, quod præmiſſis non obſtantibus, poterit alter prædictorum coniugum alteri in teſtamento aut alijs relinquere quinquaginta Rheneſes ſemel ſoluendos, & non amplius: Tandem promiſerunt dicti Arnoldus & Chriſtianus cum ſuis amicis, ac dominus Lambertus & Cornelia cum ſuis amicis, & eorum quilibet pro ſuo intereſſe in manibus notarij, id nomine eorum quorum intereſt, vel intereſſe poſſet in futurum, legitimè ſtipulando, & teſtium ad hoc vocatorum, ſub hypotheca omnium bonorum ſuorum, præmiſſa omnia intertenere & ſeruare. Depoſt autem 16. Octobris anni 1503. dicti Chriſtianus & Cornelia ſimul & vniformi conſenſu condiderunt ſuum teſtamentum: Et primò declararunt, quod quia iuxta tenorem contractus antenuptialis prius initi Cornelie non poſſit diſponere de bonis in ſubſidium matrimonij per patrem ſuum donatis. Sic ipſa reliquit Chriſtiano ſuo marito omnia bona, quæ ei à matre & latere materno aduenerunt quoad vſum fructum: Chriſtianus verò in recompensam illius reliquit Cornelie ſux coniugi tot & tanta bona quoad vſum fructum, quot & quanta aduenerunt Cornelie ex latere materno. Item conſentierunt dicti teſtatores, quod ſuperſtes eorum retinebit omnes ſuas veſtes & clenodia corpori ſuo ſeruiencia quoad proprietatem. Item dicti teſtatores reliquerunt ſibi inuicem omnia ſua bona mobilia vulgariter dicta, huylraet, inweelen, kateelen, gend, zyluer, cleederen, habtyen, id eſt, inſtrumentum domus, precioſas imagines, katelen, aurum, argentum, veſtes, indumenta, quæ habebant & habituri eſſent, ita vt ſuperſtes de illis ad libitum diſponere poſſit, ſub onere exoluendi hæredibus defuncti centum rheneſes ſemel, volentes ſuos hæredes mediantibus illis eſſe contentos ſub pena priuationis portionis contrauenienti debita. Expoſt autem defunctus eſt prænomiatus Chriſtianus ſine prole legitima ex corpore dictæ Cornelie ſuſcitata. Petunt modò hæredes dicti quondam Chriſtiani bona per & poſt deceſſum eiusdem relicta ſecundum tenorem contractuum antenuptialium prædictorum: quibus reſtitit dicta Cornelia ſuperſtes, præten-

pretendens habere medietatem bonorum mobilium, & aliorum conſtante matrimonio acquiſitorum virtute dicti contractus antenuptialis: ac reliquam medietatem eorundem bonorum mobilium & acquiſitorum ſibi retinere ſecundum tenorem teſtamenti antea facti. Queritur, quid iuris?

In hoc puncto prima facie videtur dicendum, quod bona per & poſt deceſſum dicti quondam Chriſtiani relicta, deuolui debent ad illius hæredes, ſecundum tenorem contractuum antenuptialium, vt præmittitur initorum: quia pacta in huiusmodi contractibus ſervari debent, iuxta ea quæ habentur & notantur in c. i. extra de pac. & ff. eod. tit. per totum cum concor. Præterea publica perſona nomine hæredum dicti quondam Chriſtiani ſtipulata eſt, bona eius ad eodem hæredes debere deuolui, ſecundum tenorem prædictorum contractuum antenuptialium: Ex ſtipulatu ergo poſſunt huiusmodi hæredes agere pro intertentione eorum, quæ in eodem contractu accordata ſunt & concluſa, per ea quæ habentur in l. i. §. exigere, verſic. plaud. ff. de magiſt. conuenien. cum ſimilibus.

Præmiſſis tamen non obſtantibus, videtur mihi ſubſcripto, iudicio melius ſententiū ſemper ſaluo, de iure dicendum, quod in medietas cuiusmodi bonorum mobilium & acquiſitorum debetur dictæ Cornelie ſuperſtiti, virtute dicti contractus antenuptialis, quo vt præmittitur cauetur, quod talia ſoluto matrimonio debent eſſe diuiſibilia in duas partes, & ſic vna applicari debet ſuperſtiti, Alia verò hæredibus defuncti (prout hoc etiam habet conſuetudo loci domus mortuariæ) ſaltem de acquiſitis, & eſt ſatis conforme iuri, c. ſignificauit, de donatio. inter virum & vxorem, cum ſimilib. Nec obſtat ſi dicatur, quod fieri debet diuiſio cuiusmodi bonorum mobilium & acquiſitorum æquis portionibus inter hæredes defuncti & hæredes dicti quondam domini Lamberti, de quo rum numero non eſt dicta Cornelia, cum ſit illegitima: & hoc per clauſulam illam, erunt diuiſibilia in duas partes, vt præmiſſum eſt: ex clauſulis autem præcedentibus clarè reperitur diſpoſitio de tranſitu bonorum ad hæredes defuncti ex vna, & hæredes quondam domini Lamberti ex alia, ergo &c. Quia reſpondetur, quod dicta clauſula, erunt diuiſibilia, &c. nihil facit ad hoc propoſitum, cum debeat fieri punctatio poſt verba illa, in duas partes & ante clauſulam, vt præmiſſum eſt, Quod patet ex duplici conſideratione: tum primò, quia in clauſulis præcedentibus nihil de diuiſione bonorum dictum eſt, ſed duntaxat qualiter redire debent bona, quæ ex latere vno vel alio obuenerunt, & ſic incepta hæc eſſet relatio, cum non reperiatur id ad quod fieret relatio: vnde ex

diſpoſitione iuris nihil deberet operari, etiam ſi fieret punctatio poſt clauſulam illam, vt præmiſſum eſt: iuxta l. ſi quis legauerit, cum ibi notatis per Bartol. & Doctores. ff. de legatis primo, & notata per Angel. in l. ſi in venditione. ff. commun. prædiorum ſecundò, quia punctando ante clauſulam, vt præmiſſum, bene congruit, quod ſequitur, cum de illo prius facta fuerit mentio in quadam clauſula ſuperiori, & quia de illa vna medietate non eſt quaſtio, amplius circa hoc non inſiſto. Quo verò ad aliam medietatem bonorum mobilium & acquiſitorum, veſtium, clenodiorum, ac aliorum dictæ Cornelie per ſuum maritum teſtamentaliſter legatorum, de qua eſt quaſtio: videtur in ſcripto, quod teſtamentum dicti quondam Chriſtiani fortiſſime debet ſuum effectum vſque ad quantitatem legitimæ ſibi de iure naturæ in bonis ſui patris ante eum defuncti debere, quia in illa pater eum gravare non potuit, leg. quoniam in prioribus, C. de inoffic. teſta. Imò nec ipſe quondam Chriſtianus per ſtipulationem in dictis contractibus antenuptialibus poſitam intelligitur ſe quoad hoc grauaffe, quia ibi ſpecialiter ſua legitimæ non renunciauit, quod tamen ex diſpoſitione iuris requiritur, vt in ea filius ſibi præiudicet, text. in l. ſi quando. §. & generaliter, C. de inoffic. teſtam. per hunc text. Guilhel. de Cu. in l. de his. ff. de tranſact. (quem ſequuntur Bald. Salic. & Paul. de Caſtr. in d. §. generaliter.) notat, quod in generali renunciatione hereditatis non intelligitur renunciatum legitimæ, niſi de ea ſpecialis fiat mentio. Potuit ergo dictus quondam Chriſtianus de ſuis bonis paternis vſque ad legitimam, teſtamentaliſter aut alijs diſponere. Nec obſtant ea quæ habentur in præalleg. ca. i. extra, de pac. cum ſimil. quia verum eſt, pacta ſervari debere, quæ contra leges facta non ſunt, l. iuris gentium. §. prætor ait. ff. de pac. & vult gl. in d. c. i. quatenus verba pacti ſe extendunt. Sed pactum de quo eſt quaſtio, legitimam dicti Chriſtiani non comprehendit ſeu includit, cum de ea non ſit ſpecialis facta mentio, præalleg. l. ſi quando, in §. illud, & in §. & generaliter: quare non obſtat. Vnde ſequitur, quod hæredes dicti quondam Chriſtiani ex ſtipulatu agere poſſunt, duntaxat contra illius relictam, ſi & in quantum id quod ipſe Chriſtianus ei reliquit excedat ſuam legitimam & bona materna ad eum tempore initarum conuentionum antenuptialium deuoluta: quoniam in illo exceſſu acquiſitum eſt ius hæredibus ſæpe dicti quondam Chriſtiani per ſtipulationem in dictis contractibus antenuptialibus interpoſitam. Reſtaſtigitur inquirere, quam quantitatem poteſt dicta Cornelia ex vi teſtamenti quondam ſui mariti retinere. Ad quod reſpondetur, quod poteſt omnia ei relicta retinere, ſi illa non excedant illius legitimam

& bona materna, ut præmittitur. Sed tunc queritur, ad quantum extendit se huiusmodi legitima? ad quod dicitur, quod ex quo dicitur quondam Arnoldi sui patris quatuor duntaxat fuerunt proles, legitima dicti Christiani extendit se ad trientem, id est, ad tertiam partem eius quod ei provenisset ab intestato, deducto are alieno & funeris impensa, ut habetur & notatur in Auth. nouissima. C. de inoffic. testa. & in corpore vnde sumitur, & volunt canonista in c. Raynutius, extra, de testamen. Nec præmissis obstat illa clausula posita in contractu antenuptiali. *Nyet wederstande eenighe sake van rechtte, coutume, privilege, oft anders, dezee voirs voer waerde contrarievende in eeniger manieren:* id est, non obstante vlla ratione iuris, consuetudinis, priuilegij vel aliter præsentis contractui aduersante vilo modo: quia talis clausula, quatenus concernere potest legitimam, rejicitur ipso iure, & habetur pro nõ apposta: ut est text. singularis in §. ceterum. in Authen. ut cum de appel. cog. colla. 8. & vult expressè Paul. de Cast. & nouissimi in d. §. & generaliter, & idem Paul. de Cast. in l. omnimodo. 8 C. de inoffic. testamen. & operatur ¶ solum dicta clausula, subistente facultate disponendi in disponente, aliàs nihil valet quod agitur. l. vxor patri. C. de lega. & l. quod in rerum. §. i. ff. de lega. 1. & l. i. C. de bon. mat. iuncta l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi, & c. cum super, de offic. deleg. cum similibus. Cum ergo de iure certum sit, dictum Christianum in sua legitima per patrem grauari non potuisse, d. l. quoniam in prioribus similibus. patet euidenter, dictam clausulam non obstat dispositioni præfati quondam Christiani quoad suam legitimam.

CONSILIVM LVII.

S V M M A R I A.

- 1 In legato etiam generali non veniunt nomina debitorum, nisi specialiter hoc exprimat.
- 2 Retinuisse quis præsumitur quod semel habuit, nisi de alienatione constet.
- 3 Dicitur, Reseruare, quid importet, &c.
- 4 Retinuitur retrotrahitur, & mandato æquiparatur.
- 5 Ad veritatem copulatiua requiritur concursus vtriusq; copulati, nisi copula ponatur inter duo idem importantia.
- 6 Communis vsus loquendi præcipue in vltimis voluntatibus est attendendus.
- 7 Dispositio testamentaria non vitatur, licet in ea non reperiat id ad quod sit relatio.
- 8 Relatio falsa dispositionem vitare non debet.
- 9 Ad quem spectat creatio, ad eum spectat & destitutio.
- 10 Notarium creare ad Papam, principem vel deputatos per eos pertinet.

11 *Gesta per eum qui notarius non erat, quando videntur.*



Asus. A. maritus certas emit vitales pensiones, & inter ceteras vnam quatuor modiorum bladi ad vitam B. vxoris suæ, & cuiusdam Gertrudis in literis desuper confectis nominata, reseruando dicta B. suæ vxori in eadem pensione vitali receptionem & liberam dispositionem: tandem decessit dictus A. superstitibus remanentibus præfatis B. & Gertrude. Expõit autem dicta B. ad secunda conuolauit vota cum quodam C. & tandem dicta B. de bonis suis disponens, testamentum condidit, in quo in effectu dicto C. suo marito omnia sua bona mobilia & immobilia hæreditario iure tenenda, & possidenda reliquit: nec non eidem legauit omnes vitales pensiones quas habuit, ad vitas quarumcunq; personarum emptas, de quibus prius non disposuit, & in quibus sibi iuxta tenorem literarum scabinalium desuper confectarum dispositionem suam liberam retinuit & reseruauit. Quæritur modò, an dicto C. legatario ex huiusmodi testamento ius competat ad prædictum redditum vitalem quatuor modiorum, nec ne. Et videtur prima facie, quod non, quia dicta B. eidem C. duntaxat legauit pensiones vitales, in quibus ipsa sibi liberam suam dispositionem, iuxta tenorem literarum scabinalium desuper confectarum retinuit & reseruauit: Sed redditus dictorum quatuor modiorum non est huiusmodi, quod patet, quia dicta B. ut præmittitur in prædicto redditu nõ reseruauit sibi dispositionem, sed præfatus originalis emptor, ut ex literis scabinalibus patet: ergo sub dicta generalitate nõ videtur dictus redditus quatuor modiorum comprehensus, deficiente præsumpta voluntate testatrix: attento, quod in ¶ legato etiam generali non veniunt nomina debitorum, nisi hoc specialiter exprimat. l. Caius, in princip. ff. de legat. 2. etiam si adijciantur verba illa, nullo omnino excepto, ut est text. in l. si mihi Mæuia, in §. fin. ff. de lega. 3. Contrarium tamen videtur mihi infra scripto de iure verius, quia certum est, dictam B. testatricem tempore conditi testamenti habuisse ius ad dictum redditum quatuor modiorum, & quia ¶ de alienatione eiusdem redditus facta per eam nõ apparet, ius præsumit eandem tempore conditi testamenti retinuisse dictum redditum. l. siue possidetis, cum sua materia, C. de proba. quo pro vero præsupposito, vltius sequitur, quod eundem redditum sibi reseruauit: cum reseruare, ¶ ex proprio significato nihil aliud sit, quàm acquisitionem retinere: cõponitur enim ex re & seruare, quasi præcipuum seruare, dictio enim re, addita verbo simplici, addit & ampliat id cui adiungitur: sicut videmus in dictionibus, retinere, repetere, & similibus: & hinc est, quod verbum reseruare inducit

CONSILIVM LVII.

inducit fidelcommissum, l. filiam. ff. de auro & argenti. lega. Nec obstat si dicatur, quod dicta B. non reseruauit sibi dictum redditum tempore emptionis eiusdem, sed maritus eius, ad quod tempus videtur ipsa testatrix se retulisse. Quia responderetur per interemptionem, negando quod non reseruauit tempore emptionis. Nec valet consequentia, præfatus A. maritus dicti redditus dispositionem dicta B. reseruauit, ergo ipsa sibi eum non reseruauit: quia cum huiusmodi reseruatio facta fuerit per dictum A. nomine & ad vtilitatem dicta B. præfata B. potuit huiusmodi reseruationem habere ratam & gratam, prout eam ratam & gratam habuit: quo stante, succedit dispositio iuris, quæ habet, quod ratihabitio ¶ retrotrahitur & mandato æquiparatur: & quod quis per alium facit, per se facere videtur, iuribus vulgaribus. Nec obstat dict. l. Caius, & l. si mihi Mæuia, §. finali, quia in casu præsentis legati sunt omnes redditus vitales ad testatricem spectantes, in quibus suam dispositionem retinuit & reseruauit, & sic legata sunt nomina: & solum dubitatur, an iste redditus sub legato comprehendatur, quare sumus extra casum dictarum legum, in quibus de nominibus debitorum nulla fiebat mentio: quod autem iste redditus sub legato comprehendatur, patet ex præmissis. Nec obstat si dicatur, quod ad veritatem ¶ copulatiua requiritur concursus vtriusque copulati. l. si hæredi plures. ff. de condi. inst. cum similibus. In casu autem præsentis non habetur concursus vtriusque copulati, cum dicta B. sibi non reseruauerit dictam pensionem, ergo &c. Quia data veritate minoris, quæ tamen est falsa, ut dictum est: responderetur ad maiorem, quod concursus vtriusque copulati non requiritur, quando copula ponitur inter duo idem importantia, secundum Bart. & Doct. in l. i. ff. de insti. & iure, & in l. i. ff. de pact. cum similibus. & sic est in casu præsentis, cum retinere & reseruare idem important, tam ex dispositione iuris, quàm ex communi vsu loquendi: qui communis ¶ vsus loquendi præcipue in vltimis voluntatibus attendendus est. l. Iacobus, cum ibi nota. per Bart. ff. de supel. lega. & l. liberorum. §. quod tamen Celsus. ff. de legat. 3. & cap. ex literis. i. cum ibi nota. per canonistas, de sponsa. cum similibus. quare non obstat. Nec obstat si dicatur, quod saltem concursus vnus copulati requiritur, & ergo legatum non debetur dicto C. quia neutrum copulatorum concurrat, quod patet, quia non est verum dicere, quod dicta B. in literis scabinalibus sibi reseruauit, vel etiam retinuit dispositionem dicti redditus, quod tamen videtur requiri ad hoc, quod legatum debeatur. Quia responderetur per interemptionem, negando quod neutrum copulatorum cõcurrit, & ad probationem dicitur, quod tenor testamenti soluit contrarium, quia in eo non dicitur, quod dicta B. reliquit pensiones, in

quibus ipsa sibi in literis scabinalibus, dispositionem retinuit & reseruauit: sed dicitur, quod ipsa legat & relinquit dicto C. omnes & singulas pensiones suas, quas habet ad vitas quarumcunq; personarum, de quibus prius nõ disposuit, & in quibus sibi, ut in literis scabinalibus, suam liberam dispositionem retinuit & reseruauit. Sed hæc omnia cõcurrunt in prædicto redditu. Primò enim verum est, huiusmodi redditum fuisse suum. Secundò verum est, quod de eo prius nõ disposuit: Et terciò verum est, dictam B. in isto redditu, ut in literis scabinalibus desuper confectis, non dico simpliciter in literis scabinalibus desuper confectis, suam dispositionem retinuisse & reseruasse: sed quare debetur legatum. Per hæc ¶ enim verba, ut in literis desuper confectis, fit relatio ad aliud, quod licet nõ reperiat, tamẽ ex hoc dispositio testamentaria non vitatur: est notabilis in l. Lucius, vltima, in §. quisquis. ff. de lega. 2. & in l. si donatio. C. de don. vbi habetur, quod commemoratio donationis inter vivos, facta in testamento, habet vim testamenti, licet non appareat de donatione inter vivos: & dicitur Bal. valde notabiliter in finalibus verbis, quod quando in vno instrumento sit mentio alterius instrumenti, non est necesse de primo constare, quãdo secundum potest per se principaliter disponere, prout est in proposito: per quod limitatur singulariter Auth. si quis in aliquo documento. C. de eden. ex quo ¶ enim dicta testatrix potuit de dicto redditu disponere, prout est indubitatum, non debet falsa relatio dispositionem vitare, d. §. quisquis. & d. l. si donatio: prout in simili videmus, quod falsa demonstratio vel causa non vitat legatum. §. huic proxima, cum seq. Instit. de lega. cum similibus. Præterea verum etiam est dicere, dictam testatricem retinuisse & reseruasse sibi dispositionem dicti redditus in ipsis literis scabinalibus, cum id maritus eius fecerit, & ipsa ratam habuerit, quare ipsa fecisse videtur, per prius dicta. Nec obstat si dicatur, quod huiusmodi legatum corrumpitur, quia interdicta fuit illi qui instrumentum conscripsit, per capitulum Thenense, confectio testamentorum. Quia responderetur, dato quod hoc verum esset, tamen non præiudicat in hoc casu: tum quia d. capitulum id in præiudicium tertij facere nõ potuit. Non enim potuit capitulum facere, quod ipse non esset vicecuratus, coram quo tam de iure, quàm de consuetudine fieri possunt testamentaria, c. cum eses. de testa. Non ¶ potuit etiam capitulum facere, quod defineret esse notarius. Ad eum enim spectat destitutio, ad quem creatio, c. cum ex inuncto, in fin. de hæc. cum similibus. Capitulum autem Thenense eundem non creauit notarium, nec creare posset: cum hoc ad ¶ papam vel principem spectet, vel deputatos per eos, iuxta not. per canonistas in c. cum P. tabellio, de fide instru. Et dato, quod capitulum hoc potuisset, tamen quia illo non obstante ad eum tanquam

tanquam ad notarium habitus est recursus, ipse que ralis publicè habitus est, tentus, & reputatus, sequè ¶ pro tali gerebat, debent gesta per cum in fauore tertij legatarij ignorantis valere, iuxta materiam l. Barbarius Philippus. ff. de offic. prato. & benè facit l. si quis patrem familiars, in princip. ff. ad Macedo. & ibi hoc notat Paul. de Cast. in fortioribus terminis.

CONSILIVM LVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Ex factio ius oritur.
- 2 Facti species.
- 3 Abdicanti à se ius sibi competens, non datur regressus ad illud.
- 4 Materie quotidianæ non sunt summo, saltè digno attingende.
- 5 Papa in beneficalibus habet potestatem amplissimam. & num. 10.
- 6 Papa potest præiudicare patronis laici, conferendo beneficia, ipsi non auditis vel vocatis. & num. 19. & 24.
- 7 Rapibatio retrahitur & perinde habetur, ac si ab initio quis consensisset.
- 8 Ius patronatus inuentum est à iure postiuo.
- 9 Papa potest omnium est amplissima.
- 11 Ius patronatus competens ecclesie facilius tollitur quam quod laico competit.
- 12 Claus. Motu proprio & ex certa scientia, & c. super reptionem tollant.
- 13 Collatio beneficiorum vacantium in curia an ad Papam spectet, & c. & num. 23.
- 14 Collatio facta de beneficio non vacante, ipso iure nulla est.
- 15 Plus operatur contemptus vnius Canonici in electione, quam contradiçtio multorum.
- 16 Collatio facta etiam per Papam sine presentatione patroni est funditus nulla.
- 17 Sub & obreptio in beneficalibus reddit provisionem ipso iure nullam.
- 18 Voluntas & potestas ad validitatem cuiuslibet actus copulat inè requiruntur.
- 20 Actus nullus habetur pro non actus.
- 21 Rescriptum per inhabilem impetratum censetur subreptitum.
- 22 Gratia per summum Pontificem more solito concessa presumuntur.
- 23 Papa semper presumitur vti potestate ordinaria & non potestate absoluta, nisi exprimatür clausula, ex certa scientia.
- 25 Papa nunquam censetur voluisse præiudicare iuri patronorum laicorum.
- 26 Verbis generalibus non includuntur ea quæ in specie verisimiliter non venient.
- 27 Circumuentus consensisse non presumitur.
- 28 Charitas benè ordinata incipit à seipso.

- 29 Patra in fundatione ecclesiarum adposita non tollitur, nisi de illis specialis & expressa fiat mentio.
- 30 Claus. Motu proprio non ampliat gratiam ad tollendum ius alterius, sed tollit solam subreptionem.
- 31 Claus. Motu proprio, non tollit inhabilitatem per sona impetrantis.
- 32 Claus. Supplendo defectum omnem, si quis interuenit, de plenitudine potestatis, & c. quid operetur, & c.
- 34 Beneficia quando vacare dicantur, & c.
- 35 Ad electiones vocandi non sunt qui extra prouinciam commorantur.
- 36 Patronus collationi de beneficio ad patronatum suum spectante, per alium facta, consentire intelligitur, non presentando alium infra tempus iuris.
- 37 Consensus post impletum factum adhibitus quid operetur, & c.
- 38 Ex separatis non fit bona illatio de uno ad aliud.
- 39 Princeps in dubio nunquam intelligitur velle tollere ius tertio quaesitum. & num. 44.
- 40 Princeps ex pacto ut alius obligatur.
- 41 Verba improprie sunt accipienda, ne præiudicet iuri alterius.
- 42 Dispensasse Papam super factio ignoro non est præsumendum.
- 43 Impedimento vno ex pluribus sublato, non etiam aliud sublatum censetur.
- 45 Leges futuris regulas imponere, non præteritis calumnias excitare conuenit.
- 46 Verba reuocatorum narrativa & enunciatiua nihil operantur.
- 47 Decretum irritans afficit etiam ignorantem & annullat actum postea contra illud factum. Limita ut num. 51.
- 48 Dilectio, dummodo, adiecta rei imperfecte, conditionem facit. Secus si perfectæ.
- 49 Papa sepe circumuenitur.
- 50 In rescriptis semper subintelligitur clausula, si præces veritate nitantur.
- 52 Mendax precator propter surreptionem impetratis penitus carere debet.
- 53 Electio secunda facta post primam, prima prius non cassata, an & quando sit nulla.
- 54 Actus ipso iure nullus non præstat impedimentum actui postea fiendo.
- 55 Disputare de potestate Pape nulli licet.
- 56 Vicegerens dominum representat. Et quando opus habeat specialimandato.
- 57 Ius conferendi beneficia ad solius Episcopi collationem spectans, non transit in capitulum, sede vacante.
- 58 Electum, in prælatus petisse confirmationem, sufficit, licet non obtineat eam.
- 59 Iura spiritualia non cadunt in laicum nisi ex privilegio sedis Apostolicæ, ideò, præscribi nequeunt.

60 Constitutiones penales & odiosæ non sunt extra terminos suos extendenda.

61 Quod legitime factum est, penam non meretur.



VM ex factio ius oritur. l. si expla-
gis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquil. l. obliga-
mur. §. ex facto. ff. de actio. & obli. l.
quidam referunt. ff. de iur. codicil.
& l. vt responsum. C. de transact. &
cum incerto quaesito non posset dari certa
responso, c. de muliere, de sponsa. vbi Cardi. Flo-
ren. & Præposi. referunt fabulam de infirmo &
medico. Et quia, nisi fundamentum facti præ-
mittatur, nullum bonæ allegationis poterit æ-
dificium superponi, c. cum Paulus. & c. princi-
patus, l. q. r. & cap. veniens, de presby. non bap-
tista. Nec posset clientulus vllum de allegatio-
nis nitore habere subsidium, facti fundamentum
non præmissio. 9. q. 3. aliorum, cum simi. Idcirco
casum in terminis, siue seriem facti, breuitus &
claris quo potui, præmittendum duxi: qui est
talus.

- 2 Quidam ¶ A. decanus ecclesie collegiatæ san-
ctæ Odæ Rodensis, constituit procuratorem in
forma communi, ad simpliciter resignandū in
manib. summi Pontificis d. decanatum Roden-
sem, tam ex fundatione, q̄ ex donatione de iure
patronatus ducis Brabantie notoriè existente,
per què siquidem ducenti tēpore fundationis d.
decanatus ius eligēdi decanū eodem decanatu
per cessum vel decessum vacante, in capitulum
dictæ ecclesie Rodensis sponte tranlatū est: qui
procurator iuxta potestatem & facultatem sibi
irraditas, dictum decanatum in manibus dicti
summi Pontificis simpliciter resignauit: qua re-
signatione sic, vt p̄mittitur, facta, summus Pon-
tifex eandem admittit, & cuidam B. nepoti d. A.
de eodem decanatu adiecta hac clausula, dum-
modo dicti ducis ad id expressus accedat assen-
sus, dato ad hoc certo executore p̄uideri man-
dauit, cui etiam exposit non accedente consensu
dicti ducis, p̄uisum extitit, vt in literis de super
confectis plenius continetur. Deinde aut cano-
nici dicti capituli Rodensis, de præacta renun-
tiatione & prætena provisione subsecuta, fama
publica referent. certiorati, perpēdentes ex fun-
datione ac voto & desiderio fundatoris patroni
laici electionem futuri decani ad d. capitulum
Rodenſe spectare, ac certiorati, q̄ dicta pro-
uifio fuit & erat ex multis capitibus surreptitia
& obreptitia ac alijs nulla, sicq; non esse nec cen-
seri debere dictæ ecclesie prouifum de pastore
& prælato, quodq; diutina vacatio periculosa &
damnosa esse consuevit ecclesijs, vocatis con-
fratribus de iure vocandis ad certam & deter-
minatam diem, ad electionem futuri decani vna
cum eis procedendum, & c. die huiusmodi adue-
niente tali diutina & periculosa vacatione, vt
p̄mittitur occurrere volētes, ad electionē hu-

iusmodi processerunt, & via sancti spiritus con-
corditer nemine discrepante vna voce quendam
C. in eorum Decanum elegerunt, prout iuxta
facultatem per dictum fundatorem tempore
erectionis & fundationis dicti decanatus eis tra-
ditam sibi facere licuisse sperant. Cuius funda-
tionis verba inter alia sic sonant. Henricus Dei
gratia dux Lothoringie & Brabantie vniuersis
præsentem paginam inspecturis salutem & sci-
re veritatem. Cum in cunctis plerunq; locis
in sancta ecclesia pro defectu capitis membra
dissoluantur, ex quo canonicam disciplinam
venire contingit à pluribus in contemptum: ne
diuina iustitia arguere nos valeat in futuro de-
sidia vel corporis, si in horum regimine, quæ
nostræ prouifioni à cœlesti rege sunt commissa,
negligentes inuenimur & remissi, ad honorem
saluatoris proponimus huiusmodi defectibus
quancocumq; obuiare. Verum cum ex ordine
ministrorum dictæ matris ecclesie non modica
pulchritudo confurgat, & in ecclesia beatæ Odæ
de Rode huiusmodi ministrorum sit defectus,
pro quo ibidem domino minus dignè ministra-
tur: ipsam ecclesiam tam in capite, quam in mem-
bris, diuino cultui necessarijs, annuente domi-
no, decreuimus releuare. Tenore igitur præsen-
tium ordinamus, quod in dicta ecclesia Rodensī
decanus statuatur sufficiens & idoneus, qui sub-
ditos suos bonis informet moribus, & coram
corrigat & emendet excessus: eidem pro benefi-
cio ecclesiam de Lirſehot ad nostram collationē
antea pertinente, cum omni integritate totali-
ter assignantes, hoc saluo, quicquid ibidem pro
tempore celebranti redditus competēt. refer-
uentur: & vt de cetero decano d. loci vel cedente,
semp̄er utilis eligatur, ipsam electionē ad ca-
pitulū Rodensē decernimus pertinere: cui, ele-
ctione celebrata nobis à capitulo præsentata, si
fuerit idoneus, dictū beneficium tenebimur ce-
largiri & c. Post huiusmodi aut electionē dicitur
consensus dicti ducis præfate prouifioni aposto-
licæ accessisse. Quaritur modo ex præmissis: v-
tri istorum ius competat ad d. decanatum Ro-
densē. An dicto B. habenti prouifionem à sede
apostolica ante factam electionem, vel an dicto
C. per dictum capitulum Rodensē exposit, ante-
quam tamen accessit consensus ducis, electo,
Nam de iure dicti A. non dubitatur, cum ¶ ille
sponte cesserit, & ius sibi prius competens à se
abdicauerit, & sic sibi regressus ad idem benefi-
cium dati non debet de iure. l. quæritur. §. si ven-
ditor. ff. de ædil. edict. & Clemen. vnica de re-
nuncia. cum similibus. Restat ergo solum videri
de efficacia & validitate prouifionis factæ
dicto B. per sedem apostolicam: nec non de
validitate electionis factæ per capitulum Ro-
densē de persona dicti C. Et quamuis circa
quodlibet præmissorum d. fuisse argui & initari
posset, cum ¶ materia sit pulchra, subtilis, & quo-
tidiana, & ergo non summo digito attingenda.
I. legauit,

legau, in princi. ff. de liber. lega. Attamen breuitatis causa procedam succincte, & conclusiue corroborando primo aliquibus medijs, prouisionem factam dicto B. per summum Pontificem: Deinde impugnabo ex aliquibus capitibus dictam electionem: Tertio subiiciam summam id quod sentio circa predicta: Et quarto tollam pro viribus omnia & singula motiua, quæ pro parte contraria adducuntur: Sub correctione tamen cuiuslibet melius & rectius sentientis, vt accedat illud quod habetur in l. Claudius Felix, in fine, ibi, sine præiudicio, & c. ff. qui potio. in pign. habet. cum similibus. Redeundo igitur ad primam, videtur, quod prouisio facta dicto B. sit valida, & quod omnino sortiri debeat effectum suum. nam in ¶ beneficalibus dominus papa habet potestatem amplissimam, vt est tex. in cap. 2. in fin. de præben. lib. 6. & in Clemen. 1. in fin. vt lite pendens. adeo quod dicit gl. notabilis in cap. per principalem. 9. quæstio. 3. quod Papa potest etiam sine causa deponere vnum Episcopum. Ergo videtur, quod nõ obstante, quod dictus decanatus est de iure patronatus principis laici, dominus papa potuit ipsum conferre, vel alicui de eo prouidere, etiam non audi-
 6 to vel vocato patrono: & quod. ¶ papa possit præiudicare patronis laicis, firmant communiter omnes Doct. in d. c. 2. de præben. lib. 6. & Archi. in c. hortatur, in prin. 71. dist. vbi dicit, quod ad solum papam pertinet potestas conferendi beneficia iuris patronatus patronis inuitis, & c. hoc etiam vult idem Archi. in c. piæ mentis, in fin. 16. q. 7. hoc etiam firmat communiter omnes DD. in c. cum dilectus, de iure patron. & in pluribus alijs passibus: ergo multo magis valebit prouisio facta dicto B. attento, quod in prouisione sua adiecta sit hæc clausula, dummodo ad id dicti principis expressus accedat assensus, qui dicitur
 7 expost, vt præmittitur accessisse: & sic ¶ rati habitio sua debet retraheri, & perinde haberi, ac si ab initio consentisset: regul. rati habitio nem, de regu. iur. libr. 6. quo vltimo casu nemo dubitaret prouisionem valere: quare, & c. Præterea corroboratur istud, quia ius ¶ patronorum est inuentum à iure positio, à quo illud eis concessum est de gratia, c. 3. de iure patron. cum similibus. cui iuri positio dominus papa non subiicitur, cap. proposuit, de concess. præben. & l. princeps ff. de legib. cum vulgari. ergo, & c.
 9 Præterea potestas ¶ summi Pontificis est adeo ampla, quod dummodo contra fidem non veniat, in omnib. & per omnia potest facere & dicere quicquid sibi placet, auferendo etiam alteri ius suum: quia non est qui ei dicat, cur ita facis? ita dicit Spec. in tit. de lega. in §. nunc ostendendum, in vers. 89. & est gl. notabilis de hoc in cap. quanto, in verbo, vicem Dei, de transla. prælat. hoc etiam vult Bald. in præiudicij feudorum, in vers. expedita, cum seq. faciunt etiam ad propositum notata per canonicos in ca. quæ in

ecclesiarum, & in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constituto. & notata per legistas in l. fi. C. si contra ius vel vtili. pub. Præterea corroboratur prouisio facta dicto B. ex alio: quia vt præsupponitur in positione casus, electio cedente vel decedente Decano, spectat ad d. capitulum Rodense, cui dominus papa ¶ præiudicare potest, sicut quotidie præiudicat, in hibendo illis de capitulo, ne eligant: vel dando coadiutorẽ cum clausula successione, & c. vel vniendo decanatum cum præbenda: & sic indirecte præcludendo illis de capitulo viam eligendi, prout videmus quotidie fieri: pro hoc est tex. optimus in c. si capitulo, & in c. si soli, de concess. præb. lib. 6. & in c. dilectus, 2. cum ibi no. per DD. de præben. cum infinitis similib. & censetur ipse summus pontifex voluisse præiudicare dicto capitulo Rodensi, ex quo in literis prouisionis factæ dicto A. posita sunt clausula non obstantia generales: pro isto etiam faciunt not. in ¶ d. c. cum dilectus, de iure patro. vbi habetur & notatur, quod facilius tollitur ius patronatus competens ecclesiæ, quam laico, ergo & c. Præterea istud videtur concludi ex alio, quia in literis dictæ prouisionis inserta est clausula, motu ¶ proprio, & clausula, ex certa scientia, vt asseritur: quæ clausula surreptionem tollunt, c. si motu proprio, cum ibi plenè no. de præben. lib. 6. & l. 3. in princip. cum ibi plenè not. per domi. Alexand. de Imol. & alios. ff. quod quisque iur. cum similibus. Ergo licet in huiusmodi prouisione non sit facta mentio, quod dictus Decanatus est de iure patronatus principis laici, hoc non poterit obesse impetranti: quia id supplet clausula, motu proprio. Præterea videtur istud non habere dubium, ex quo dictus decanatus ¶ per resignationem simplicem vacauit in curia, & sic indubitanter dispositio illius ad collationem summi pontificis videtur spectare, iuxta ea quæ habentur & notantur in cap. licet, & in cap. statutum, & in cap. præfenti, de præben. libr. 6. cum alijs vulgaribus. Et multa alia pro dicto B. adduci possent, quæ ex infra dicendis colligantur, & hæc breuitatis gratia omittuntur. Venio nunc ad impugnationem dictæ electionis, vt sic constet, dictum B. liberat ædes habere quoad dictum C. dato etiam, quod aliàs sibi ius non competat: & ad hoc deducendum videtur in primis, quod ¶ dicta electio sit penitus & funditus nulla, cum sit facta de beneficio non vacante, quæ est ipso iure nulla, cap. 1. & 2. de concess. præben. cum vulgaribus. Assumptum deducitur sic: quia dicta prouisio præcessit electionem, vt præsupponitur in themate. Cum ergo pro prouisionem factam dicto B. per summum pontificem beneficium desijt vacare, ergo electio quæ est subsequuta, est omnino nulla. Præterea vnus ex canonicis dictæ ecclesiæ Rodensis, puta magister Ambrosius Dintere, non fuit ad diem electionis citatus, sed spretus & contemptus: quare etiam electio debet iudicari

15 cari nulla, vel saltem est annullanda: cum ¶ plus operetur contemptus vnus, quam contradictio multorum, c. quod sicut, & ca. bona, 2. de elect. cum alijs vulg.

Quibus omnibus non obstantibus videtur, quod electio facta de persona dicti C. est canonica & præferenda prouisioni factæ dicto B. Quod deducitur primò sic: quia cum ex tenore fundationis, de qua supra, clarè constat dictum decanatum esse de iure patronatus principis laici, tam ex dotatione, quam ex fundatiõe, liquet aperte, quod collatio ¶ siue prouisio facta per

16 dominum Papam de ipso sine præsentatione patroni, est funditus nulla: vt de isto est text. clarus in c. discernimus, in verbo, irrita, 16. q. 7. qui text. licet loquatur in episcopo, tamen etiam habet locum in summo pontifice, secundum do. Feli. in tractatu suo quem intitulauit, quoniam literæ apostolicæ noceant patronis ecclesiarum: vbi dicit, se hoc indubitanter tenere, nec reperitur habere contradictorem: ergo cũ dictus Decanatus per cessionem dicti A. & admissionem eiusdem post factam etiam prouisionem & adhuc tempore electionis vacauerit, tam de facto, quam de iure: de facto, quia tempore factæ dictæ prouisionis, & etiam tempore factæ electionis possessio dicti beneficij fuit vacua publicè & notoriè, de iure quia prouisio facta dicto B. fuit & est ipso iure nulla, quia ex multis capitibus surreptitiæ & obreptitiæ, & sic ipso iure nulla: cũ

17 surreptio ¶ & obreptio in beneficalibus redditat prouisione ipso iure nulla, vt est text. apertus in c. 1. & 2. in fi. de filijs presb. lib. 6. cũ vulg. optimo iure potuit capitulum, & canonici dictæ Ecclesiæ Rodensis capitulum representantes, procedere ad electionem, cũ nõ fuerint inhibiti aut eis manus clausæ. Istud etiam deducitur ex alio sic,

18 nam clarum est, quod ¶ ad validitatem cuiuslibet actus requiruntur copulatiue duo, scilicet, voluntas & potestas: quorum alterum si defuerit, redditur actus nullus, & habet locum regulæ, quod noluit potuit, & quod voluit adimplere nequiuit, c. cũ super, de offi. deleg. & l. multum interest, C. si quis alteri vel sibi: de quo consueuerunt dari tales versus, Omnes res gestas faciunt cum velle potestas. Si coniungantur, disiuncta nil operantur. Modò sic, Posito sine præiudicio, quod Romanus Pontifex possit conferre beneficium iuris patronatus laici, vt supra deducum est, tamen ipse ¶ non præsumitur

19 velle præiudicare patrono laico, nisi hoc exprimat clarè & specificè, benè & plenè de omnibus informatus. hinc dicit Hostien. in capit. dilectus, de officio legat. se vidisse bullam papalem directam prælatis Angliæ, in qua continebatur, quod quando papa scribit pro aliquo beneficiando, non est suæ intentionis, quod conferantur beneficia, in quibus laicus obtinet ius patronatus, de quo dicam latius infra. Sed non comperitur, quod summus

Pontifex, in casu præfenti debite & plenè fuerit de natura dicti Decanatus, imò sinistrè & mendosè informatus, vt ex literis prouisionis, & ex his quæ infra dicam, clarè patebit. Non constat etiam, quod voluerit principi patrono, vel iuri dicti capituli Rodensis sibi ex voto & desiderio fundatoris laici competentem derogare: corrumpit ergo dicta prouisio ex defectu voluntatis ipsius summi Pontificis. Præterea literæ dictæ prouisionis in multis sunt surreptitiæ & obreptitiæ, vt supra dixi, & sic ex alio capite nullæ, & penitus inualidæ, iuribus supra allegatis, cum alijs vulgaribus, quod autem literæ dictæ prouisionis sunt surreptitiæ & obreptitiæ, statim infra deducam. Si ergo literæ prouisionis sunt nullæ, & actus ¶ nullus habetur pro non actus, l. 4. §. condemnati, & ibi Paul. de Castro. ff. de re iudic. & l. non putauit. §. non quænis. ff. de bonor. possess. contra tabul. cum similibus, sequitur, quod dictæ literæ prouisionis in nullo poterunt suffragari dicto B. aut obesse dicto C. quia non præstat impedimentum, quod de iure non fortitur effectum, regul. non præstat, de regu. iur. lib. 6. quæ regula indistinctè procedit secundum Doct. quando aliquid non fortitur effectum, eo quod est ipso iure & penitus nullum: sicuti in casu præfenti. Quod autem dicta prouisio sit surreptitiæ & obreptitiæ, deducitur ex tribus infra scriptis capitibus. Primò ex eo, quia dictus B. in impetratione huiusmodi decanatus asserere non erubuit, dictum decanatum esse de iure patronatus principis ex speciali priuilegio sedis apostolicæ, quod minimè verum est. Sed ex eo capite est de iure patronatus principis, quia illum fundauit & dotauit, assignando pro dote eiusdem, Ecclesiam de Erfchot cum suis pertinentijs, prius pleno iure ad eum, vt præmittitur, spectantem: cuius expressio facilius induxit summum Pontificem ad prouidendum, & si hoc tacitum fuisset, vel si veritas fuisset debite expressata, tardius vel difficilius concessisset: quare talis surreptio vitiat prouisionem, per ea quæ habentur & notantur per Doct. canonistas in ca. super literis, & in c. postulasti, & in ca. in nostra, de rescrip. Secundo, quia dictus impetrans tacuit, per principem patronum & fundatorem tempore fundationis ius eligendi Decanum fuisse translatum in Capitulum Rodense, & sic ad capitulum Rodense spectasse & spectare ius eligendi ex voto & desiderio siue pacto fundatoris laici: quod si fuisset expressum, summus Pontifex in præiudicium fundationis & extremi desiderij fundatoris laici non annuisset supplicanti, vel saltem valde difficulter, & tunc cum expressa derogatione: in bulla autem dictæ prouisionis non reperitur facta aliqua mentio de hoc, quod ius eligendi Decanum in Ecclesia Rodensi spectat ad Capitulum Rodense ex voto & extremo desiderio

desiderio fundatoris laici, puta ducis Brabantiae: quare etiam talis surreptio vitiat huiusmodi praesentiam provisionem, iuxta ea, quae statim copiose adducam in solutione contrariorum. Tertio ex eo, quia dictus impetrans tacuit, se oriundum ex Gallia & nescire idioma theutoniam, quale loquuntur homines loci situationis dicti decanatus, cum tamen dictus decanatus curam habeat animarum, etiam laicorum, ut puta virgiferi, & nonnullorum aliorum, & sic quomodo ipse impetrans illorum confessionem audire, vultum pecoris sui agnoscere, ipsis poenitentiam salutarem iniungere, vel eosdem ab-
 21 solvere posset, non video: ex quo capite dictus B. censendus fuit & est omnino inhabilis & inutilis: quare etiam talis provisio censenda est surreptitia: ita dicit glossa singularis in cap. si proponente, de rescripti. quam ibi extollit, approbat, & sequitur dominus Panormita. Praeterea regula Cancellariae Moderni Pontificis in audientia contradictarum legitime publicata in ordine 19. tales & similes provisiones damnat & annullat, cui non reperitur expressè derogatum, ergo &c. Quod autem primum istorum trium eo modo expressum quo mendosè reperitur expressum facilius induxit summum Pontificem ad concedendum, & si veritas fuisset expressata, retraxisset eundem à concedendo: Quod etiam taciturnitas aliorum duorum facilius ad concedendum induxit, & si veritas fuisset expressata, summus Pontifex nequaquam vel difficillimè concessisset, colligere debemus ex generalibus regulis iuris, & ex communi stylo & cursu curiae Romanae, ac ex regulis Cancellariae eiusdem: alias enim nunquam sciri posset, an Papa fecisset gratiam, si quid fuisset expressum vel non expressum: forte enim fecisset, & forte non. unde referendum est hoc, ut dixi, ad probabilem coniecturam, vel communem usum aliarum gratiarum per summum Pontificem concessarum vel solidarum concedi. ita pulchrè dicit Lopus de Castellione in allegatione sua 89. quae apud aliquos incipit, duo praetati &c. & apud aliquos, in DEI nomine amen, factum super quo &c. Certum autem est, quod summus Pontifex non consuevit patronis laicis & praecipue Regibus vel Principibus in beneficiis per eos vel praedecessores suos fundatis, praediacare per literas suas quantumcunque amplas, nisi hoc clarissimè exprimat, ut infra latius patebit: & tunc vitur plenitudine potestatis suae, qua non debet vitare sine causa, nec passim: ita singulariter dicit Innocentius in cap. innotuit, de electio. Nec praesumitur vel ut plenitudine potestatis, nisi hoc exprimat: ita dicit glossa singularis in clem. & si principalis in fine, de rescripti. & glossa notabilis in cap. statutum, in princip. in verbo literarum, de rescripti. lib. 6. hoc vult etiam singulariter Ludouici de Roma in suis singularibus, in singulari 760.

23 ubi dicit, quod summus pontifex semper praesumitur ubi potestate ordinaria & non potestate absoluta, nisi in suis literis apponatur illam clausulam, ex certa scientia. sed quando hoc verbum reperitur, tunc praesumitur uti potestate absoluta, secundum eum, & allegat gloss. quam reperit singularem in c. ad hanc, de rescripti. & in illo c. ad hanc, id idem in effectu ibi dicit dominus Panormi. haec autem clausula, ex certa scientia, in literis dictae provisionis minimè reperitur, ergo &c. Praeterea non consuevit summus Pontifex praediacare capitulis in iuribus suis quae ex fundatione alicuius laici, praecipue Principis vel Regis habent in praediacatione praediacationis. nec censetur hoc velle, etiam si in literis provisionis apponi faciat clausulas non obstantiae generales, ut infra in solutione contrariorum pluribus medijs comprobabo. Non consuevit etiam summus Pontifex balbis seu balbutientibus & idioma loci ignorantibus curam animarum committere, ergo in casu nostro summus Pontifex dictam praesentiam provisionem verisimiliter non fecisset, si praedicta sibi clarè & debite exposita fuissent, & per consequens huiusmodi surreptio & obreptio merito vitiat huiusmodi provisionem, & reddit eam ipso iure nullam, iuxta supra dicta, & infra alleganda.

Restat nunc respondere ad obiecta in contrarium: Et primò non obstant tria prima, quia ad illa respondeo simul unico verbo, quod illa bene probant dominum praesentem Papam de potestate absoluta posse conferre beneficia existentia de iure patronatus Principis laici & posse praediacare patronis laicis, quando hoc clarè & lucidè exprimit, & ubi de voluntate eius aperte & clarè constat, ut quia in literis ponitur clausula, ex certa scientia, vel clausula, de plenitudine potestatis, quae idem important, secundum Panormitan. & Ludouic. in passibus supra allegatis: & de hac potestate non intendo disputare, quia hoc esset ponere os in caelum lingua gradiente supra terram, contra ca. in tantum, 21. distinct. imò planè fateor, quod ipse hoc potest, si vult, & si de voluntate sua clarè constat sed illa non debet vitare sine causa, nec praesumitur illa uti nisi exprimat clarè & lucidè, ut supra dixi. Sed ego disputo quid dominus Papa in casu praesentis praesumitur voluisse, & quid debeat vel le: Et in hoc dicto, quod summus pontifex non praesumitur vnquam velle, per literas à se emanatas, praediacare iuri patronorum laicorum, praecipue Regum vel Principum, hoc luce clarius non expresso: ista est conclusio Ioan. Mona. Archid. & Ioan. And. in d. c. 2. de praeben. lib. 6. in nouella sua, quos late refert & sequitur ibidem Dominic. quicquid dicat ibi gloss. quam omnes damnant. hanc conclusionem etiam sentit Ang. in l. sed si hac, in §. patronum. ff. de in ius vocan. dicens, quod qui impetrat beneficium patronale laicorum nihil agit: idem etiam vult dominus Panormi.

Panormi. post Ioan. And. & alios in d. ca. cum dilectus in fine, hoc etiam late firmat Lopus de Castellione, aduocatus dum vixit consistorialis, & practicus maximus, in allegatione sua 96. incipiente, beneficia vacantia in curia Romana, concludens, quod reservationes quas facit dominus Papa de beneficiis vacantibus in curia Romana vel alibi, non includunt beneficia patronalia, & refert inter alia verba Hostien. in d. ca. dilectus, de offic. lega. ubi dicit se vidisse bullam papalem directam praetatis Angliae, in qua continebatur, quod quando papa scribit pro aliquo beneficiando, non est sua intentionis, quod conferantur beneficia in quibus laicus obtinet ius patronatus, & hoc dictum refert ibidem Ioan. And. in nouella, & ad idem refert ipse Io. And. in addit. Spec. in tit. de actio. seu petit. in §. super petitionibus & actionibus, in versic. illud etiam praetermittendum non est. Adducit etiam Lopus rationem, quia si talia beneficia patronalia per istum modum vel alium conferrentur per Papam vel per alios praetatos ecclesiasticos, laici retardarentur à foundationibus ecclesiarum, contra praesentem quam rationem non est verisimile, quod dominus Papa in specie veniret, ergo etiam generalibus verbis contrarietate non intelligitur, c. cum in generali, de offic. vicar. lib. 6. cum similibus, quam siquidem rationem assignauit originaliter gloss. ordinaria in d. c. cum dilectus, in fin. de iure patrona. & dicit Lopus ubi supra, in fine dictae allegationis se vidisse seruari per Gregorium vndecimum, quod dum contulisset ecclesiam Sancti Romuli Florentiae, non facta mentione de patronatu parochianorum, non potuit postea obtinere ille cui contulit: imò plus voluit Lopus ubi supra, videlicet, quod etiam si Papa mandaret prouideri de beneficio ad cuiuscunque collationem, provisionem, electionem, vel praesentationem, aut quamvis aliam dispositionem, spectante: tamen adhuc non comprehenderetur beneficium spectans ad praesentationem laicorum, & idem voluit ipse Lopus in aurea allegatione sua 84. incipiente, dominus Papa gratiosè concessit, & dicit Io. Andreas ita consuluisse per notata in dict. c. dilectus, de offic. lega. & de isto consilio Ioan. And. etiam commemorat Dominic. in c. cum in illis, in §. 1. in vlt. colum. de praeben. lib. 6. & sic ista tria contraria in nullo obstant, nec merentur allegari: quia nihil operatur potestas, ubi non adest voluntas, iuribus praesentat. Quod autem non adfuit voluntas papae, patet ex iam proximè dictis, & deductum est supra ex surreptionibus & obreptionibus dictae provisionis,
 27 ex quibus papa praesentem circumuentus fuit, & sic non consentiit, cum nihil sit magis contrarium consensui, quam error, l. si per errorem. ff. de iurisdict. omnium iud. & sic in casu praesentis etiam si cessaret obreptio & surreptio, non deberit meo iudicio per aliquem facilem persuaderi illustri-

28 simo Archiduci, quod huiusmodi provisionem Apostolicam admittat, & ius suum proprium quod habet in admittendo personam electam, negligat: ordinata enim charitas incipit à seipso, nec debet quis agris suis siccitibus, alienos agros irrigare, c. nisi specialis, de auto. & vsu pal. & l. praesens, C. de seruitur. & aqua, cum vulgaribus. & multò minus hoc persuadendum sentio domino Archiduci attentis surreptionibus & obreptionibus praedictis, & praecipue quia in diminitione iuris sibi, ut praemittitur, competente, dictus impetrans mendosè asserere non erubuit ius patronatus dicti decanatus Rodensis ad ipsum spectare ex speciali privilegio sedis Apostolicae, quod notoriè falsum est, ut supra sepe commemoratum est. Quod autem illicitan gatur de consensu principis, qui dicitur postea accessisse, infra latius reassumam, & ibi formaliter solvam.

Non obstat etiam aliud cum dicitur, quod capitulum Rodense subest summo pontifici, & ergo summum pontificem posse praediacare capitulo quoad ius eligendi ad capitulum spectans, & quod censetur voluisse praediacare dicto capitulo Rodensi quoad ius eligendi, per clausulas non obstantie generales positas in bulla dictae provisionis: Quia respondeo, quod hoc esset utiq; verum, si electio spectaret ad dictum capitulum Rodense ex alio capite, quam ex voto seu extremo desiderio fundatoris laici: Sed quia in casu praesentis ius eligendi spectat ad dictum capitulum Rodense, ex speciali gratia, votoque, & desiderio fundatoris laici, ut ex literis fundationis, de quibus supra, clarè patet, idè hoc non obstat, quia in tali casu dominus Papa non intendit, etiam per quascunque clausulas non obstantie generales, pactis, modis, & conditionibus, in fundatione facta per laicum, appositis, vel voluntati aut desiderio ipsius fundatoris laici in aliquo derogare: imò ut
 29 illa pacta in fundatione apposita tollantur, debet de illis fieri expressa & specialis mentio, quod in casu praesentis non reperitur factum: pro isto est text. in cap. ex multiplici, de deci. & est glossa aurea Guilhelmi de monte Laudino in extrauaganti, sedes apostolica, in verbo, mutare, de qua exclamat Rota in decisionibus novis, decisione 3. quae incipit, si statutum est in aliqua ecclesia: istud etiam refert & sequitur dominus Panormi. in cap. cum in cunctis, in §. inferiora, circa finem, de electio. hoc etiam voluit notanter dominus Petrus de Anchor. in consilijs suis, consilio 19. quod apud aliquos est 20. & secundum aliquas quotas 16. & incipit, quaestio talis est, dominus noster Papa Bonifacius, ubi adhuc plus voluit, videlicet, quod etiam hoc locum habet in pactis & conventionibus appositis in vltima voluntate tempore fundationis per fundatores ecclesiasticos, & non solum in fundationibus laicorum: & hoc dictum tanquam singu-

lare & solenne refert & sequitur dominus Felinus Zandeus in c. nonnulli, in principio illius c. in 26. column. in versic. octava conclusio, de rescript. in tractatu supra allegato. hoc dictum etiam refert & sequitur dominus Vitalis de Cambanis in libro suo clausularum, in 11. column. in versic. clausula non obstantibus quibuscunque statutis, privilegijs, vel consuetudinibus, ecclesie contrarijs: pro isto etiam faciunt duæ gloss. Ioan. And. singulares, quarum una est in ca. cum non deceat, de electio. libr. 6. & alia in clem. dudum, circa fin. de sepultu. quas in suis locis tanquam singulares approbant Doct. ibidem scribentes: illas etiam tales reputat Ludouic. de Roma in singulari suo 9. incipiente, quod dispositio emanans &c. & Panor. in ca. constitutus, de rescript. Et sic lucidè patet, istud contrarium in aliquo non obstat. Non obstat etiam quod obijcitur de clausula, ex certa scientia, & motu proprio, &c. quia & si papa scriberet motu proprio pro aliquo beneficiando, quæ clausula tamen in dicta prouisione non inferitur, ex hoc non censeretur comprehendere beneficium patronale laicorum, aut velle præiudicare patrono laico, nisi hoc clarè aliter exprimeret, vt scilicet supra dictum est: & ratio illius est, quia motus proprius non ampliatur gratiam ad tollendum ius alterius, sed tollit solum surreptionem, ita decidit singulariter Rota decisione 115. in nouis incipiente, dicebant domini quod motus proprius &c. secundum quotas meas: & hoc voluit Cardin. Florent. in consilio suo 96. incipiente, Papa uenit quondam Abbatiam &c. ita etiam sentit dominus Panor. in ca. ad aures, in penult. column. de rescript. Admisso ergo, quod motus proprius surreptionem tollat, vt probat argumentum, nihil ex hoc arguitur contra electum, Tum primò, quia dicta clausula in bulla prouisionis non ponitur, Tum secundò, quia & si illa in ea esset posita, tamen per eam iuri tertij, puta patroni laici, & iuri dicti capituli Rodensis, ex voto & desiderio fundatoris laici eidem competentis, non est per eam derogatum, vt dictum est. Tum tertio, quia motus proprius non tollit inhabilitatem personæ impetrantis, vt est gloss. singularis quam ibi approbat dominus Cardin. & Doctor. in clem. si Romanus Pontifex, de præben. Cum ergo ipse impetrans fuerit & sit inhabilis ad obtinendum dictum decanatum habentem curam animarum, propter ignorantiam idiomaticam, vt supra dictum est, nihil sibi prodesse posset dicta clausula, motu proprio, vel clausula, ex certa scientia. Sic etiam clausula illa quæ consuevit poni in rescriptis, videlicet, supplendo defectum omnem, si quis in eo interuenierit, de nostræ plenitudine potestatis: de qua clausula habetur in clem. pastoralis, de re iudic. & in ca. inter dilectos, de fide instru. non tollit nec legitimat defectus concernentes personam supplicantis vel inhabilitatem eius,

sed duntaxat operatur circa solennia iuris. ita singulariter dicit Specu. in tit. de lega. in §. nunc ostendendum, in versic. 18. supplet. refert & sequitur Archid. in c. Zenomomastem, §. 6. distinct. & Ludouic. de Roma, in singularibus suis, singulari 421. incipiente, verba rescripti: hoc etiam vult Cardin. Florent. in consilio suo 97. incipiente, casus talis est, agitur de processu &c. facit etiam bene id quod voluit idem Cardin. in consilio suo 142. incipiente, punctus quaestiois seu dubij &c. alias incipit, sanctissimus Dominus noster Bonifacius Papa nonus, & sic in nullo obstat dictum contrarium. Non obstat etiam, quod dictum beneficium dicit vacasse in curia, quia hoc admissio iuxta doctrinam gloss. singularis in clem. 1. vt lite pendens. respondet breuiter, quod si sine beneficium iuris patronatus vacet in curia, siue extra curiam, nunquam cadit sub collatione vel reservatione summi Pontificis, sed remanet presentatio penes patronum vel illum ad quem ex dispositione patroni hoc spectat: ita singulariter in specie decidit Lapsus de Castellione per plura pulchra media, in allegatione sua 96. vt supra dixi: & quod hoc fit de mente summi Pontificis ultra prædicta bene declarat regula cancellariæ apostolicæ quæ incipit, Item voluit quod super quouis, numero quadragesima, qua specialiter cauetur, quod super quouis beneficio ecclesiastico de iure patronatus laicorum existente, non expeditur litteræ, nisi ponatur expressè, quod tale beneficium tanto tempore vacauit, quod eius collatio est ad sedem Apostolicam legitime deuoluta, vel quoad id patronorum accedit assensus, & si per ipsum Papam iuri patronatus derogari contigerit, non vult huiusmodi iuri ceteri derogari, si ius huiusmodi ad aliquem Regem, Ducem, Marchionem, vel alium Principem pertineat, & de hoc mentio in litteris facta non fuerit. Non obstat etiam quod obiectum est de non vacanti beneficij, quia respondetur breuiter, quod de vacatione per præmissa sufficienter constat, ex quo liquet de resignatione simpliciter facta, & constat beneficium esse de iure patronatus principis laici: nec apparet de aliqua valida collatione vel prouisione quæ electionem impedire posset, vt in simili dicitur in dict. cap. cum in cunctis, in principio, sed duntaxat de quodam mandato de prouidendo quod ex multis capitibus est surreptitium, obreptitium, & nullum, & sic beneficium tempore factæ electionis adhuc verè vacauit de iure & de facto, quare optimo iure potuit dictum Capitulum Rodense ad electionem procedere, prout processit, dicto prætenso mandato de prouidendo & prouisione subsecuta, tanquam nulla, non obstante, iuxta plenius supra dicta: & sic non obstat. Non obstat etiam id, quod allegatur, magistram Ambrosiu de Dintere, vnum ex Canonicis dictæ Ecclesie Rodensis,

denfis, tempore celebratæ electionis, non fuisse vocatum, & per consequens contemptum, & sic electionem nullam, cum plus noceat contemptus vnus, quam contradictio multorum, d. ca. bonæ. 2. & c. quod sicut, cum simili. Nam admissio assumpto, respondetur negando consequentiam, cum vocari non debuit: arg. l. non videtur, ff. de iudic. Quod autem vocari non debuit pater, qui extra prouinciam moram traxit, & de presentia trahit, qui ex antiquissima consuetudine dictæ ecclesie Rodensis, & etiam de iure communi, vocari non debet, c. coram, de elect. cum vulgaribus. Præterea dato, quod vocari debuisset, tamen ex eo, quod vocatus non fuit, electio non potest dici nulla, licet contempto proficiente contemptum cassari & annullari possit, d. c. bonæ, & c. quod sicut, & ibi Doctor. & debet contemptus prosequi contemptum suum infra tempus datum ad eligendum, aliis non auditur: vt vult dom. Panor. & Doctores, in dict. c. quod sicut, in 7. notabili, & facit in simili notabile dictum domini Cardi. in clem. vniuersa, de supplen. neglig. prælator. vbi dicit, quod si patronus facta collatione per alium de beneficio ad patronatum suum spectante non presentet alium infra tempus iuris, intelligitur consentire collationi factæ, cum tunc sublata sit omnis potestas agendi de contemptu, qui durat, secundum eum, duntaxateo tempore quo durat potestas presentandi: Nam lapsa tempore non potest ipse dici contemptus, sed potius ipse suum ius contempsit. Tempus autem iuris datum ad eligendum diu est fluxum est, absque eo, quod dictus Magister Ambrosius vel quibus alius contemptum suum profecerit: & sic illud non obstat. Non obstat si dicitur, quod illustrissimus Dominus Archidux post præmissam factam dicto B. præstitit consensum suum, quare conualidata est ipso iure prouisio facta dicto B. etiam si præsupponamus eam ab initio fuisse nullam, iuxta notata singulariter per dominum Cardin. Florent. in d. clem. vnica, in 9. column. in versicul. sed post longam cogitationem, de supplen. neglig. prælat. & per ea quæ voluit dom. Panor. in disputatione sua quæ incipit Augerio, in 13. column. quia responso concessio, non tamen admissio, quod consensus principis interuenit, negando consequentiam, quia Theorica domini Cardi. & Panor. de qua supra, procedit quando per consensus postea præstitum nulli sit præiudicium, nisi soli patrono consentienti, apud quem remansit ius presentandi: ita enim proprie loquuntur ipsi si bene inspiciantur. sed in casu nostro patronus tempore foundationis transtulit ius eligendi in capitulum Rodense, reseruando sibi duntaxat admissionem personæ eligendæ: & sic in casu nostro consensus domini Archiducis etiam si ex post interuenisset, tenderet nedum in præiudicium ipsius patroni, sed etiam in præiudicium ipsius capituli Rodensis,

38 velle non præsumitur, & sic hoc argumentum, tanquam procedens à separatis, non valet: ex separatis enim non fit bona illatio de vno ad aliud, l. neq; natales, C. de probat. & l. non hoc, C. vnde cognat. cum vulgaribus. Cum ergo ad dictum capitulum Rodense ex voto & desiderio fundatoris spectet electio decani, vt extenore foundationis clarè patet, neque princeps tempore foundationis aliud sibi reseruauit, quam admissionem personæ eligendæ per capitulum, sequitur quod principis consensus in casu presenti nihil penitus potuit operari in præiudicium dicti capituli Rodensis & electi. Et quod sic est moderandus, temperandus, & intelligendus consensus principis, vt sine incòmodo & præiudicio tertij fiat, patet: quia nunquam in dubio princeps intelligitur velle tollere ius tertij vel ius quaesitum tertio, etiam per quæcunq; verba ampla vel generalia loquatur, etiam si vtatur verbo restitutionis, text. est singularis in c. quamuis, de rescrip. libr. 6. & ibi DD. & ita per dictum c. quamuis, & alia iura concludunt Bar. & DD. in l. fi. C. de sen. pass. & idem Bart. Bald. Paul. de Cast. Alex. de Imol. & omnes Doct. in l. Gallus, in §. & quid si tantum, ff. de liber. & posthu. dicentes quod restitutus ad bona sua per principem prius confiscata, non censetur propterea restitutus ad bona medio tempore alienata, ne tertio præiudicetur: facit etiam tex. in l. 2. in §. merito, & in §. si quis à princip. ff. ne quid in loco publ. & maxime non est faciendâ illa interpretatio, quando ultra lætionem illatâ tertio etiam ipse princeps veniret contra pacta & promissa, quemadmodum hic fieret, si foundationem bene inspiciamus: quia vt verba foundationis habent, ipse fundator se obligauit & promisit electo idoneo beneficium elargiri, & sic nulli alteri nisi soli electo consensus principis posset suffragari, propter dictum pactum: cum princeps obligetur ex pacto vt ceteri homines: text. est in c. 1. & ibi Panormi. Bald. & Doct. de proba. & in c. 1. de natu. feud. in vlt. feud. & ibi Bald. voluit Cy. Paul. de Cast. & DD. in l. digna vox, C. de legib. Alias si princeps non obligaretur ex pacto, interdicitum esset sibi commercium, & esset tanquam exul, qui est omnium præsul: vt dicit idem Bal. in d. l. princeps, & in l. 2. C. de seruit. & aqua, & nimirum si princeps ex suo pacto vel contractu obligetur, cum etiam ipse Deus creator omnium obligetur ex pacto, secundum Bald. allegantem Magistrum sententiarum, in l. 1. ff. de pac. Cum ergo dicto C. ante consensum emanatum à principe suerit ius quaesitum, vt mihi in factis præsupponitur per electionem, per quam quaeritur ius in re, iuxta notata in ca. transmissa, de electio. ergo consensus principis superueniens nihil potuit operari in præiudicium iuris quaesiti tertio, imò potius impropianda sunt verba litterarum principis,

principis, ne præiudicet iuri alterius, cum id nullatenus princeps facere intendat: pro hoc est text. peculiaris ultra iura supra allegata in ca. super eo, de offic. delega. ubi verbum ecclesiam ordinet, ne tertio præiudicetur, exponitur, id est, ordinandam pronuncietur: & est ille text. singularis in hac materia ad regulandum ambitionem impetrantium, quorum importunitas inducit, ut non concedenda concedantur, secundum domin. Cardin. Floren. in præallegato con-
 filio suo 142. in fine. Præterea dato, quod consensus principis præcessisset huiusmodi provisionem, & quod ex hoc capite huiusmodi provisio impugnari non posset: tamen eadem provisio non posset viribus subsistere, propter alias duas surreptiones commissas in tacendo, de quibus supra, ut quia tacuit, ius eligendi ad capitulum Rodense spectare ex voto & desiderio patroni laici ducis Brabantie, cui Papa non derogavit, nec derogare unquam intendit, etiam per clausulas non obstantie generales, ut supra commemoratum est: & quia tacuit, se alienigenam & idioma loci situationis dicti beneficii curati, ut ipsa bulla de providendo in duobus locis commemorat, ignorare: & sic se inhabilem, cum quo non potest dici, papam facti ignarum tacite censeri dispensasse: licet forte aliud dicendum esset, si eum inhabilem sciisset, iuxta materiam l. quidam consulebant. ff. de re iudi. & notata, per Innoc. Panor. & alios in c. diversis fallacis, de cler. coniuga. cum similib. que duo si expressisset, nullatenus huiusmodi literas obtinisset, ut supra declaratum est. Modò
 43 regula est firmissima, quod quædo si alicui obstant plura impedimenta, licet tollatur unum, non tamen propter hoc aliud censetur sublatum: & ideo uno remanente, totum adhuc remanet impedimentum: hinc est, quod duabus excommunicationibus innodatus, si absoluitur ab una, remanet nihilominus excommunicatus, & est evitandus, c. cum pro causa: de sent. excommun. cum ibi notatis: & si ex duabus servitutibus una remittatur, altera remanet, l. si domus. ff. de servitut. vrb. præ. & ibi Bald. & Ang. & dispensatus super uno impedimento, non censetur dispensatus super alio non expresso, c. secundo, ubi text. optimus, de filijs presbyt. cum vulgaribus. Deduco tamen, consensum domini Archiducis huiusmodi provisionem non præcessisse: tum ex eo, quia in dispositiva bullæ dictæ provisionis ponitur hæc clausula, dummodo dicti ducis ad id expressus accedat assensus, &c. & non dicit, accedit vel accessit: ex quo videtur clarè patere, consensum huiusmodi non præcessisse datam dictæ provisionis, vel verius mandati de providendo: tum ex alio, quia ipsemet princeps post factam antea electionem ad requisitam dicti B. per suas literas clausas, quas capitulo Rodensi in favorem dicti B. direxit, scripsit præfactum decana-

tum adhuc vacare, & dictum B. sibi esse gratum, hortando eosdem ut eundem B. vel intelligeres quare &c. Nec standum esset meo iudicio principi vel eius assertioni, si de nouo nunc declararet, se huiusmodi literas consensu sui dicti B. ante factam electionem dedisse, licet agatur de facto suo, propter præiudicium quod ex hoc tertio generaretur. Nec huic dicto obstat Cle. 1. de probat. quam intelligo procedere, ubi declaratio non esset expressè in præiudicium tertij, ut est in casu nostro, & contra ius quæsitum alteri, quod non est suæ intentionis tollere, cum sit fons iustitiæ & lex animata in terris, in aut. de consuli. in fin. colum. 4. cum alijs iuribus supra allegatis. Nec esset talis declaratio ab aliquibus iudicibus recipienda vel admittenda, sed penitus refutanda, cum tendat ut præmittitur in præiudicium tertij: & quia reperio eam non admitti in simili post sententiam, cuius rationem puto esse præiudicium tertij: dicit enim alibi lex, quod si super iam statutis legem iterum statuere, non est æquitatem in medium proponere, sed præteritis calumniam inuenire: ita sonat text. in l. penulti. in finalibus verbis, C. de decur. lib. 10. & ita per præmissa in simili casu decidit singulariter dominus Pet. de Anchor. in consilio suo 398. incipiente, præmitto pro clariori. Nec obstant literæ executoris apostolici deputati ad providendum dicto B. de huiusmodi decanatu, in quibus ipse asserit, sibi de consensu dicti principis constare: quia literæ illæ nihil probant, cum si verba earundem sint merè narratiua & enunciatiua, quæ non probant, & maxime ex eo, quia tenor huiusmodi præsentium literarum consensus principis non est insertus huiusmodi provisioni, l. ex his verbis & ibi pulchrè per do. Iason. & alios, C. de testa. mili. & l. ex hac scriptura, & ibi per Bart. & alios. ff. de dona. cum similib. Sed quicquid sit, licet dictæ literæ fidem facerent, (prout non) & licet etiam aliàs legitime constare posset, consensus principis præcessisse huiusmodi provisionem (prout etiam non) tamen quia dictæ provisioni adhuc duo obstant alia impedimenta, quæ ipsam surreptionem & obreptionem, & per consequens nullam reddunt, ut supra deductum est: Non militat, quod de consensu principis præcedente vel subsequente huiusmodi provisionem tam animosè contra electum allegatur. Non obstat etiam si quispiam dicat, dictam electionem nullam ex eo, quod in bulla provisionis seu verius mandati de providendo, habetur clausula decreti irritantis, quod decretum si irritans afficit etiam ignorantes, ca. penul. de præben. lib. 6. cum similib. & annullat actum expositum contra illud quomodolibet factum, ut ibi, & c. si eo tempore, de elect. eod. lib. cum similib. Quia respondetur dupliciter: Primò, quod hoc habet veritatem, quando clausula decreti irritantis apponitur, provisioni puræ, non autem quando appo-

do apponitur provisioni conditionali: tunc enim non operatur effectum suum antea actum, nisi à tempore conditionis impletæ, text. est de hoc apertissimus in cap. quia cunctis, in §. sub iunctum, de concess. præben. lib. 6. & in Clem. vnica, in princip. eod. tit. nisi impletioni conditionis tempus adijciatur, ut ibi in §. secus, quod non est hic. Cum ergo summus pontifex ad falsam suggestionem dicti B. impetrantis, mandauerit sibi de dicto decanatu provideri, non quidè purè, sed conditionaliter: dummodo scilicet ad id expressus principis accesserit assensus, cum appositione decreti: & ante euentum dictæ conditionis præfate C. quæsitum fuerit ius in re per electionem, ut præsupponitur in facto: clarè patet, quod dicta clausula decreti irritantis in casu præfati nihil penitus potuit operari, cum ante euentum dictæ conditionis alteri prius fuerit quæsitum ius in re, per dicta iura, & per text. pulchrè in cap. si pro te, de rescrip. 48 lib. 6. dictio si enim dummodo, hoc casu facit conditionem, ex quo adijcitur rei imperfectæ, ut voluit Paulus, Dominicus & Philippus Francus in cap. non potest, in §. 1. de elect. lib. 6. licet secus sit, quando adijcitur rei perfectæ: quo casu facit modum & non conditionem, ut ibi per eos. Respondeo etiam secundò, quod hoc habet veritatem, quando clausula irritans apponitur in bulla provisionis validæ, non quædo apponitur provisioni surreptitiæ vel obreptitiæ, ut in casu nostro: quia cum isto secundo casu papa si circumuentus, prout sæpe circumuenitur, cap. sententiam, & c. veniam, 35. q. 9. c. cum ex literis, de in integ. restit. & de re iudi. cum olim, non est mentis summi pontificis, quod dicta clausula decreti irritantis operetur contra intentionem suam: actus enim agentium non operantur ultra intentionem eorum, l. non omnis. ff. si cer. peta. cum si. fuit enim mens summi pontificis, prout dicitur dicto B. si preces veritate nitantur: & e converso si preces veritate non nitantur, mentis suæ fuit, non velle providere eidem: quia illa clausula si preces veritate nitantur, semper subintelligitur, cap. 2. cum ibi nota, de rescrip. cum vulgar. & est dicta clausula, si preces veritate nitantur tanti effectus, ut si res aliter se habeat quàm præsupponat mens summi pontificis vel rescripti, ut in casu præfati, super sedendum est per executorem vel iudicem cui rescriptum dirigitur, quantumcunque etiam præcisè papa scribit, etiam si rescriptum contineret excommunicationem latæ sententiæ: quia illa tacita conditio, si preces veritate nitantur, tenet eam in suspenso: ita singulariter determinat do. Pet. de Anchora. in consilio suo 240. quod incipit, per prædicta subtiliter. Cum ergo dicta provisio, vel verius mandatum de providendo, sit, ut supra declaratum est, ex multis capitibus surreptitiæ & obreptitiæ, non potest ipsa contra mentem eiusdem virtute dictæ clausulæ decreti

irritantis aliquid operari. Tunc enim duntaxat operatur si dicta clausula, quando apponitur provisioni validæ, non autem quando provisioni surreptitiæ vel obreptitiæ, ut supra declaratum est: Et cum apponitur provisioni validæ aut apponitur provisioni puræ, aut conditionali: si provisio puræ, tunc immediatè incipit operari: si autem apponitur provisioni conditionali, tunc incipit demum operari post euentum conditionis, & non ante, etiam si addatur ex nunc prout extunc, & extunc prout ex nunc: ut in d. Clem. 1. in principio, ubi est text. apertus. Aliàs oporteret dicere, summum pontificem alicui iniicere laqueum contra suam intentionem & voluntatem, quod est absurdum, & contra d. l. non omnis, & d. l. multum interest, & d. cap. cum super, & alia infinita iura. Nam cum si propter surreptionem mendax præcator carere debeat penitus impetratis, cap. super literis, de rescrip. cum vulgar. absurdum est dicere, eum huiusmodi surreptionis vel obreptionis nomine quicquam consequi, arg. l. sine hæreditaria. ff. de nego. gest. cum sim. & sic hoc argumentum, quod Achillem vocitant, in nullo obstat. Non obstat etiam, si dicatur huiusmodi electio nulla ex eo capite, quia celebrata fuit post provisionem summi pontificis dicta provisione prius non cassata, quemadmodum dicitur in electione si secunda facta post primam, prima non cassata, cap. auditis, de elect. cum similibus. Nam responderetur, quod id non obstat, quia quod dicitur de secunda electione celebrata post primam, prima prius non cassata, quod illa est nulla, non est indistinctè verum, ut patet in cap. cum terra, & in c. bonæ primo, in si. illo eo. tit. tunc enim secunda electio facta post primam, prima non cassata est nulla, quando prima electio non est ipso iure nulla sed iniusta, vel saltem habet colorem validitatis, vel cum electores essent privati potestate eligendi, ut quia elegissent scienter indignum: tunc enim nihil validè postea agunt. Sed quando prima electio esset ipso iure & penitus ac notoriè nulla, & electores non essent privati potestate eligendi, puta, quia elegerunt ignoranter indignum, tunc possunt propria autoritate transire ad secundam electionem: & ratio est, quia ex quo electio prima est ipso iure & penitus ac notoriè nulla, non oportet expectare, ut reprobetur à superiore, ita notabiliter dicit do. Pan. in d. c. cum terra, & si oculos mentis aperiamus, & rectè singula consideremus, hoc vltimum multum servit pro intentione electi: quia cum omnis provisio in beneficialibus surreptitiæ & obreptitiæ sit ipso iure ac penitus & funditus nulla, ut sæpius dictum est supra, optimo iure in casu isto processum est ad electionem, dicta provisione summi pontificis ipso iure, ut præmittitur nulla prius non cassata, vel eius cassatione non expectata. Est enim firma regula,
 P 4 quod

54 quoddam ius ipso iure nullus, & ex eo capite, quod penitus est ipso iure nullus effectum non fortis, non præstat impedimentum actui postea fiendo: & ita procedit regula, non præstat impedimentum, quod de iure non fortitur effectum, supra allegata, licet bene secus sit in actu non ipso iure & penitus nullo sed iniusto, vel ex aliquo capite annullando: & sic procedit c. ad audientiam, de sponsal. cum similibus. & argumentum supra formatum, & quod expectari non debuit cassatio provisionis ipso iure nullæ, voluit expressè Compostel. in c. capitulum sancte crucis, de rescrip. & refert & sequitur Domic. de sancto Geminiano in c. dudum, in quinto notabili, de præbend. lib. 6. ubi dicit de hoc esse casum. Nec valet si dicatur, quod dicere provisionem factam per summum Pontificem esse nullam, est ponere os in cælum, & incurrere sacrilegium: cum sacrilegium sit disputare de factis domini papæ, cap. si quis suadente diabolo. §. qui autem, 17. quæst. 4. Nam respondeo, quod ille, hoc non dicit, sed duntaxat dicit, quod sacrilegium committunt qui disputant, an sit dignus is quem princeps elegerit: & tamen dicunt ibidem Laurent. & Archid. quod si constat quod est malus & indignus, potest de hoc disputari: & hoc dictum refert & sequitur dominus Cardin. Floren. in consilio suo 143. incipiente, post hoc consilium. Hinc etiam dicunt Abbas antiquus & Ioan. Andr. in cap. à nobis secundo, de sentent. excom: quod si ecclesia ligat vel absoluit clancerrante, non valet quod ad Deum, ne tunc tam de potestate papæ (quod non licet) quam de informatione facti, seu non plena scientia ipsius disputatur (quod utique licet) & idem est de mente Bald. in l. 1. in principio. ff. de constitu. principum, & ita est in proposito: quare non obstat. Non obstat etiam, si dicatur electio nulla ex eo capite, quia dominus electus, non petit confirmationem à principe infra tres menses, prout de iure debuit, cap. quàm sit, circa fin. de electio. lib. 6. cum vulgar. Quia respondetur per interemptionem. Nam imò summa cum diligentia ac debito tempore eam petiuit à domino Cancellario & concilio Brabantie, in absentia domini Archiducis, tunc extra patriam suam Brabant. in remotis agentis: in quo casu absentie dictus Cancellarius & concilium in talibus & similibus obtinent vicem principis, ut præsupponitur in facto: & sic perinde censerit debet, ac si à principe id petiitum fuisset: cum vicegerens & dominum representet, cap. vlti. 93. distinct. cum vulgar. & licet vicegerens alicuius non posset vigore generalis sue commissionis conferre beneficia, nisi id specialiter habeat in mandatis, ut est tex. planus in cap. fin. de offi. vica. lib. 6. tamen vicarius generalis virtute sue generalis commissionis potest præsentatum per patronum vel præsentatum per habentes de iure eligere, admittere, instituire, & con-

firmare, c. ex frequentibus, ubi de hoc est tex. singularis & rotundus, & ibi hoc communiter tenetur per Doct. secundum Panor. ibidem de institutu. & voluit Ludo. de Roma, in suis singularibus singulari 605. incipiente, Tu scis quod fundatores ecclesiarum, referens quendam Doct. aliter consuluisset, & malè secundum eum: & sic non fuit necessariò ad eundem principem existens in remotis, vel eius aduentus expectandus, ut aliqui per generalia iura sibi persuaserunt: & 57 pro hoc est optimum simile, quia licet ius conferendi beneficia ad solius episcopi collationem spectans non transeat in capitulum sede vacante, ut est tex. planus & pulcher in c. vnic. de sede vacante, li. 6. tamè in instituendi vel confirmandi electum transit in capitulum sede vacante, ut est tex. apertus in cap. cum olim, de maio. & obedien. Rationem autem diuersitatis inter præmissa ponit dominus Panormitan. in dicto cap. ex frequentibus: quia conferre beneficium est liberalitatis, admittere autem præsentatum vel instituire est necessitatis: & hoc etiam in casu nostro sonant verba foundationis, cum dicitur, tenebimur beneficium elargiri, &c. quod est verbum necessitatem importans, Clemen. exiui. §. item ordo, de verborum signif. sicut est verbum Dei, de quo est gloss. notabilis in Clemen. attenden. in verbo, debeant, de stat. mona. Potuit ergo de iure præacta electio præsentari domino cancellario & concilio Brabantie, & per eos admitti, d. c. ex frequentibus. Præfatus tamen dominus Cancellarius Brabantie, licet debet in presentia concilij, ut præmittitur requisitus fuerit, confirmationem tamen impendere vel verius electionem huiusmodi admittere recusavit, licet minus iuste & indebitè. Et quia de iure sufficit petere confirmationem, licet non obtineatur, ut est glo. ordinaria, quam ibidem sequitur Dominicus & Doct. in d. c. quàm sit, in verbo, petere: ideo hoc non obstat. Præterea dictus electus infra paucos dies post petitionem huiusmodi de seitu & beneplacito dicti domini Archiducis coram dicto domino Cancellario & concilio Brabantie, iudicibus siquidem per eundem principem sibi deputatis, contra eundem B. suum instituit processum, ubi id idem iteratò petijt in effectu: & quia per eum non stetit, quod minus confirmationem obtinere potuit, sibi imputari non debet: regula, imputari, de regu. iur. lib. 6. Præterea (& istud obstruit ora oblatrantium) confirmatio, de qua in proposito, non est propriè confirmatio, de qua loquuntur iura, d. c. quàm sit, cum similibus. cum illa sicut qualibet alia spiritualia ut decimæ, electio, collatio, & similia, non cadat propriè in laicum, nisi habeatur ex privilegio sedis apostolicæ, c. Massana, & c. sacrosancta, de elect. & c. causam quæ, de rescrip. cum infinitis similibus. Nec possunt huiusmodi spiritualia per laicum præscribi propter incapacitatem eius, etiam tanto tempore

CONSILIUM LIX.

De eadem materia.

SUMMARIUM.

tempore & per tantum tempus, de cuius initio non est memoria: ut singulariter voluit Ioan. Monach. & Ioan. And. in d. cap. 2. de præben. lib. 6. quam theoriam pro valde singulari commendat, refert, & sequitur dominus Panorm. in d. c. causam quæ, de rescrip. Et istud etiam satis sonant verba foundationis dicti decanatus in fin. cum dicitur, cui electione celebrata nobis à capitulo præsentata, si fuerit idoneus, dictum beneficium tenebimur elargiri: Non autem dicit, electionem confirmabimus. Est ergo hæc confirmatio, de qua in proposito, nihil aliud, quam admissio seu approbatio personæ electæ, quam approbationem siue admissionem ipse dux Brabantie fundator & patronus non immeritò sibi reseruauit, cum multum interesset sua, talem vel talem in patria sua habere prælatum fidem vel perfidum: iuxta notam singularem Innocen. in cap. super his, de accusa. Cum ergo constitutio dicti cap. quàm sit, sit & pœnalis & odiosa, non est extra terminos vel limites suos extendenda, maxime cum verba foundationis non patiantur, regula odia, & regula in pœnis, de regu. iur. lib. 6. cum vulgaribus, & ad hoc adduci possit materia extensionis in pœnalibus, de qua per gloss. Panormitan. & Doct. in cap. de multa, de præben. & per legistas in l. si verò, §. de viro, & in l. si constante, ff. solut. matrimonio, & in alijs pluribus casibus, quos breuitatis gratia referre omitto. Et cogimur dicere hoc casu, tempus præsentandi electionem principis, ut personam electam si idonea sit admittat, esse arbitrarium, ex quo tempus hoc in iure specificatum non est. l. i. ff. de iure deliberan. & cap. de causa, de offic. deleg. cum similibus, & facit optime in simili theoria singularis Ioan. Andr. & aliorum, in capit. secundo, de magist. de qua commemorat glossa ordina. Ioan. Andr. in cap. ad apostolicæ, circa finem, de re ind. lib. 6. & sic constitutio d. cap. quàm sit, quoad tempus ibidem præfixum ad petendum confirmationem, & quod ad pœnam ibidem adiectam, eundem electum non arctauit neque arctat: & cum confirmationem sæpius & legitime ut præmittitur petierit, dictum medium eidem non obstat: quod enim & legitime factum est, pœnam non meretur. l. Gracchus, Cod. de adulter. & cap. qui peccat, 23. quæstio. 4. cum vulgaribus. Quare ex præmissis concludo pro veritate, quæ verborum adminicula non desiderat, sed seipsam protegit & defendit, electionem factam de persona dicti C. fuisse & esse canonicam, & præfato B. nullum penitus ius ad dictum decanatum Rodensem competere: & ita esse iudicandum & pronuntiandum, omnibus futillis medijs, de quibus supra non obstantibus: & ad maiorem fidem me huius chartæ subscripti: Saluo tamen iudicio cutuslibet melius & rectius sentientis.

Magnifici ac circumspetti domini, ultra deducta & allegata in consilio meo pro parte electi ecclesie Rodensis, ponderandum videtur, quod ius patronatus acquiritur altero de tribus modis: ut puta ex constructione, ex fundatione, & ex dotatione: ita vult Panorm. & Doct. in Rub. de iure patron. & in cap. 1. super i. gl. illo eo. ti. & in pluribus alijs passibus.

Ex actis autem clare apparet, quod dux Lotharingia & Brabantia creando quantum in eo erat decanatum in ecclesia Rodensi, ubi per prius non fuit decanus, dedit pro dote eiusdem decanatus ecclesiam de Erschor, cum suis pertinentijs, transferens in capitulum ius eligendi decanum, cum vacauerit per cessum vel decessum, ut hæc & alia in instrumento fundationis plenè habentur: & sic negari non potest, quin decanatus Rodensis sit de iure patronatus principis & ducis Brabantia ex fundatione & donatione, & minimè ex priuilegio sedis apostolicæ, cum de hoc non constet: Nec est præsumendum, cum facta non præsumantur, l. quæcunque, in fin. ff. de publi. cum vulga. Nec est verisimile, cum frustra præcibus imploretur, quod iure communi conceditur. l. vnica. C. de thesaur. lib. 10. hoc dico propter illos, qui dicunt ducem Brantig in casu præfenti non esse patronum, ex quo transtulit in capitulum Rodense ius eligendi decanum, quod non credo benè dictum: quia licet transtulerit in capitulum ius eligendi, patronatum tamen à se non abdicauit, nec hoc ex verbis fundationis quouis modo apparere potest. Re-nunciatio enim nunquam se extendit ultra expressata, l. si domus. ff. de ver. vrb. prædio. Nec est verisimile, quod abdicasset à se huiusmodi patronatum, qui posset sibi esse utilis propter multa, de quibus pulchrè per Doct. in c. nobis, de iure patro. quibus carere deberet, si patronatum à se abdicasset. Nec præsumitur quis velle suum iactare. l. cum de indebito. ff. de probat. & c. super hoc, de renunc. cum vulgar. Imò potius præsumeretur stulticia vel fatuitas, quam donatio: teste Bal. in l. generaliter. C. de non num. pec. & in signum huius patronatus retenti, reseruaui sibi princeps facultatem admittendi personam eligendam: & si hoc fuisset expressum, verisimiliter mouisset summum pontificem ad non concedendum, etiam in forma in qua concessit: cum non consueuerit summus pontifex alicui prouidere de beneficio iuris patronatus alicuius principis ex fundatione vel dotatione, nisi consulto sibi prius de consensu patroni, imò per regulam cancellariæ apostolicæ 46. de mandato moderni summi pontificis anno nonagesimo secundo. nouissimè præterito de mense Augusti palam, publicè, & notoriè publicatam, quæ incipit, Item voluit, quod super quouis, & c. expressè prohibetur, ne literæ de cætero super talibus beneficijs patronalibus expediantur, nisi in eis expressè ponatur alterum horum trium, videlicet quod tale beneficium tanto tempore vacauit, quod eius collatio est ad sedem apostolicam legitime deuoluta, vel quod tempus patronis laicis ad præsentandum à iure prefixum, lapsum existit, aut quod ad patronorum ipsorum accedat assensus, & c. cui regulæ non est in præfensa prouisione dicti B. derogatum. Modò consuetudo præcuria adeo est attendenda, quod si ema-

nauerint literæ à curia contra talem communem & solitum stylum, tales præsumuntur suspectæ de falso, glo. est notabilis, & ibi Panor. & Doct. in c. causam, de testib. Imò si papa etiam motu proprio aliquod rescribendo concedat, non præsumitur tamè velle id quod non est consuetu rescribi: quia nemo præsumitur velle id quod non est consuetum fieri, licet sit possibile: text. est notabilis in l. fideicommissa, in §. si seruo. ff. de lega. 3. & ergo si clericus secularis impetraret beneficium non solitum dari clericis secularibus, non valet talis impetratio, dato quod Papa etiam motu proprio concesserit: ita determinat notabiliter Bald. in d. l. fideicommissa, in §. si seruo. per illum text. & sequitur ibidem do. Floria. de sancto Petro: & est bonus text. licet ipsi non allegent, in c. cum de beneficio, de præben. lib. 6. iunctis notatis ibidem per Domin. & per Host. Panor. & alios in c. possessiones, ubi etiam bonus text. de re eccl. non alie. Idem ergo erit in proposito de beneficio iuris patronatus laicorum, maximè principum, de quo ut præmittitur papa non consuevit disponere, nisi modo & forma præmissis. Hinc est, quod talia beneficia patronalia, si vacent in curia Romana, non veniunt neque comprehenduntur in generali reservatione beneficiorum vacantium in curia, ut vult Lopus in allegatione sua 96. incipiente, beneficia vacantia in curia Romana: & dixi supra in consilio meo principali, ergo præfensa literæ prouisionis dicti B. tanquam contra solitum stylum Romanæ curiæ ab eadem emanatæ, & per consequens de falso suspectæ & nihilominus surreptitiæ & obreptitiæ sibi suffragari non debent. Certum enim est, quod omnes præuisiones & gratiæ sunt odiosæ, cum per eas præiudicetur ordinarijs in eorum collationibus: & ergo restringendæ, c. quamuis. 1. de præben. lib. 6. cum simili. & propterea surreptio & obreptio in illis vitiat gratiam ipso iure, c. 1. & 2. de hl. presbyt. cum similib. Si ergo gratia vel prouisio propter surreptionem vel obreptionem sit ipso iure nulla, ut præmittitur, consequens est, ut executor desuper à sede apostolica datus nihil validè facere potuit, cum cessat principale & fundamentum facultatis suæ, & accessorium sequitur naturam principalis, in iuris vulgaribus, & hoc aperta fronte in his terminis per pulchras & efficaces rationes tenet domi. Panor. in c. ad audientiam, 2. in fin. 4. col. de rescript. & hoc dictum refert & extollit ibidem And. Sicut & Moderni. Hinc etiam videmus, quod deferta præuisione, iudex appellationis desinit esse iudex, cum deficiat fundamentum suæ iurisdictionis, pura appellatio: ita expressè decidit Rota in prima decisione in nouis, sub titu. de appel. Cum ergo ex multiplici capite bulla prouisionis sit surreptitiæ & obreptitiæ, ut supra in consilio meo longè lateque deduxi: sequitur, quod impetratio & prouisio & omnia ex post subsecuta vigore dictæ

dictæ impetrationis, utpote ipso iure nullæ & inualidæ, sint nulla, cassa, & irrita: & si sic, ergo nullum possunt operari iuris effectum: & ergo illa non obstatè procedi potuit ad electionem, cum nihil obstitit. non enim præstat impedimentum quod de iure ex eo capite, quia ipso iure nullum, non sortitur effectum, ut ibidem etiam dixi. Non entis enim nullæ sunt qualitates. Leius qui in prouincia. ff. si cer. peta. cum vulgaribus. Hinc videmus, quod de literis nullis in impetratione secundarum non est necessariò faciendæ mentio, maximè quando nullitas primarum literarum surgit ex defectu impetrantis, ut in casu nostro præfenti, glo. est ordinaria in cap. ex tenore, de rescrip. quam ibi approbat & commendat dominus Panorm. & communiter Scribentes. pro isto etiam militat & stringit decisio Archidia. quam sequuntur ibidem Dominicus & alij in c. nemo deinceps, de electio. lib. 6. vbi dicunt, quod si commenda fiat contra formam illius ca. quod interim habens eligere non prohibetur procedere ad electionem, & allegant aliqua ex iuribus prædictis. Et per hæc etiam si nulla alia facerent pro electo, prout tamen multa alia sunt quæ pro eo faciunt, ut supra in consilio meo latius deduxi, corrumpunt funditus omniaper partem aduersam præfensa. corruit enim præfensa prouisio facta B. per præfensum executorem apostolicum, cum illi defuerit potestas, per præmissa. Electio ergo, tanquam ritè & canonicè facta, debet iudicari valida. Nec obstat, quod dominus archidux ex post facto dicitur approbasse omnem processum habitum per dictum præfensum executorem apostolicum. Quia ratificatio illa vel approbatio non debet operari, nec debet intelligi facta in præiudicium tertij, vel iuris iam que sit tertio, capit. quamuis, de rescript. libro 6. sæpius allegato, cum alijs generalibus, de quibus supra in consilio meo. Et si forsitan allegetur, quod surreptio si quæ esset in literis apostolicis, illa duntaxat præiudicaret principi, & ergo dominus archidux potuit huiusmodi ratificationem facere. Respondetur per interemptionem, quia imò de interesse electi & capituli Rodensis agitur, ad quod ex fundatione decanatus spectat electio decani, ut præmittitur: cui summus pontifex in dubio non censetur voluisse præiudicare, etiam per clausulas non obstantia generales, attento quod illud ius in capitulum Rodense transfusum est ex voto & desiderio ducis Lotharingia & Brabantia fundatoris laici, & de ex pressa voluntate summi pontificis: quod scilicet iuri capituli, sic ut præmittitur sibi competenti derogare voluit, non apparet: & de his quæ non sunt, & non apparent, idem est iudicium, l. in lege. ff. de contrahen. emptio. cum vulgaribus. Obstat etiam inhabilitas personæ impetrantis, ita ut vno impedimento ex tribus sublato, adhuc remaneant alia duo quæ obstant, ita ut locum

habeat illud vulgare, de quo in c. cum olim, de verbor. signif. dum ansam soluimus, nodum dicimur ligauisse, ut in consilio meo latius tetigi. Et si forsitan ex aduerso prætendatur, quod nemo potest beneficium dare in commendam, nisi solus papa, est text. rotundus in contrarium in d. cap. nemo deinceps, de electio. lib. 6. dummodo tamen seruetur forma, de qua ibi. Præterea posito sine præiudicio, quod solus papa posset beneficia commendare, & ea commendata postea conferre, hoc tamen non militaret in proposito, quia hoc debet intelligi de beneficijs per eum datis in commendam, quæ aliàs non essent de iure patronatus principis laici, & minime de beneficijs patronalibus: cum papa per nullam concessionem quantumcunque amplam velit præiudicare patronis laicis, præcipuè regibus, ducibus, vel principibus: nisi id clarè exprimat, ut supra in consilio meo longè lateque deduxi. Neque obstat si dicatur, quod dictus decanatus Rodensis non potuit resignari, nisi in manibus summi pontificis, attento quod ab eo primo fuit receptus in commendam per dictum A. Quia respondetur per interemptionem. Nam in contrarium est bonus text. in argumentum, & ibi per illum text. hoc expressè decidit Bal. in l. ad optatū. C. de ad op. vbi ipse dicit quod si papa contulit beneficium quod vacabat in curia, quod illud potest nihilominus resignari in manibus diocessani, cum quo transeunt Angel. Alex. & posteriores, illud tacitè approbantes: & etiam regula est firmissima, quod beneficia iuris patronatus non possunt resignari, nisi interueniat in resignatione & tempore resignationis consensus patroni, siue ille fuerit laicus, siue ecclesiasticus. ista est nota singularis Innocen. in c. fin. de renuncia. quam sequuntur Paul. de Lyazarijs, Pet. de Anch. & Doct. in Cle. vnica, de renunc. & dominus Panorm. referens hoc dictum Innocen. in c. significatum, de præben. in vlt. notabili circa fin. dicit illud menti tenendum. Imò plus notabiliter voluit do. Pet. de Anchor. in d. Cle. vnica, in tertio notabili, videlicet quod in resignatione beneficij requiratur etiam consensus habentium eligere, à qua regula non reperitur per aliquam constitutionem in corpore iuris clausam, de qua meminimus, exceptus iste casus, quando beneficium iuris patronatus datur in commendam. Cum ergo regulæ sint tenaciter obseruandæ, nisi in contrarium appareat exceptio vel dispositio specialis: teste Bal. in l. si tutor, in fin. C. de ser. pig. da. ma. & voluit glos. ordinaria super Rub. de regu. iur. lib. 6. circa fin. non potest præfensa allegatio vel obiectio dicto C. electo Rodensi quouis modo præiudicare, per prædicta. Hinc etiam est, quod quando est beneficium præfensum existens de iure patronatus alicuius, datur in commendam: ille patronus debet ad hoc vocari, cum de eius præiudicio agatur, glos. est ordinaria approbata in d. c. nemo

c. nemo deinceps, in verbo, commendare, circa medium, & voluit Innoc. & Doct. in c. si confiterit, de accusa. qui consensus hic non interuenit ante ius quaesitum electo. Nec obstat electo praetensa dispensatio super ignorantia idioma-
 17 tatis dicti B. quam dicit se habere: tum quia de illa non constat, nisi per solam signaturam, quae non probat: quia certissimum est, quod gratia vel dispensatio papalis non potest probari per testes vel signaturam: sed duntaxat per bullam & literas debite confectas & expeditas: ita determinat Rota in decisione 335. quae incipit, licet Romana curia obseruet, in nouis decisionibus, secundum quotas meas: ita etiam determinat do. Cardi. Flor. in proemio Cle. in §. nec sane, in quinta quaestione, & Rota in decisio. 462. quae incipit, factum circa quod multae difficultates palatii versantur, in versis. circa secundum dubium, in nouis secundum quotas meas: ubi dicitur, quod gratia facta per principem ante confectas literas, est quadam res informis siue imperfecta, quae postea in confectioe literarum formaliter politur, & ad suum esse perfectum per adiectionem clausularum necessariorum & dationem certorum executorum reducitur. Hinc etiam dicit alia regula cancellariae apostolicae, approbata & publicata publice de mandato moderni summi pontificis, quae incipit, Item cum concessiones, &c. numero 55. quod ante confectas literas nulla dispensatio alicui prodest vel suffragatur: quia multa petuntur, quae postea ex stylo limitantur, quando reducitur signatura ad formam. Praeterea huiusmodi praetensa dispensatio est obtenta post datam electionis, vt in facto praesupponitur: & sic cuius efficacit & vigoris sit, quisque facile diiudicare potest. Praeterea licet impetranti dicta praetensa dispensatio suffragari possit, prout non, tamen eidem obstat aliud impedimentum, quod sublatum non est: videlicet surreptio commissa pereum in tacendo, quod ius eligendi decanum Rodensem spectat ad capitulum Rodense, ex voto & desiderio fundatoris laici, quod papa expressè non submouit, nec praesumitur voluisse tollere per clausulas non obstantia generales, positas in bulla prouisionis, vt supra in consilio meo longè lateque deduxi: & sic illud impedimentum semper manet. & solum illud, etiam si alia non concurrerent, facit dictam praetensam prouisionem funditus ruinosam & nullam, vt supra saepius repetitum est. Debet ergo electio tanquam canonicè facta declarari valida, dicta praetensa prouisione tanquam nulla, cum omnibus inde secutis, non obstante. Nec obstat motium dicti B. quo sic arguit. Confessio facta contra naturam rei, non praedicit consentienti, vt si quis confiteatur, se occidisse hominem qui adhuc viuit: tex. est in l. inde Neratius, in §. ff. ad l. Aquil. Sed quicquid per supplicantiem in supplicatione ponitur ad finem impetrandi aliquid, habe-

tur tanquam confessarum per eum, etiam si faciat contra eum: vt est text. iuncta glos. in l. cum precum. C. de libe. causa: ergo talis confessio si est contra naturam rei & veritatem, non obicit consentienti vel supplicanti, per d. l. inde Neratius, in §. ff. & per consequens licet in bulla prouisionis expressum sit, dictum praefatum decanatum esse de iure patronatus principis laici, cum illa adiectione, ex speciali privilegio sedis apostolicae, quae reperitur falsa, non debet obesse supplicanti, ex quo est contra naturam rei. Nam respondeo, quod licet confessio contra veritatem & naturam rei facta per aliquem, si per illam non praedicitur alicui nisi soli consentienti, & sit notorium illam non esse veram, non noceat consentienti ad poenam sustinendam, vt in d. l. inde Neratius, tamen quando porrigitur summo pontifici vel principi supplicatio aliqua obtinendo beneficium, in qua continentur multa mendacia, licet supplicans videatur omnia illa confiteri, talis tamen supplicatio & confessio nocet supplicanti, vt nihil obtineat vel impetret, cap. super literis, de rescript. mendax enim precator carere debet impetratis, vt ibi: & non est mirum, cum per illam studeat summum pontificem vel principem circumuenire, & velit per illam alijs praedicare, & sibi lucrum quærere: iam sunt multum diuersa, damnum sentire, & lucrum non capere, l. ff. C. de codicil. cum vulgar. & sic est in casu praesenti, ubi dicitur B. tacens de iure patronatus principis laici, seu verius non exprimens prout debuit exprimere, tacens etiam ius capituli Rodensis sibi ex voto & desiderio fundatoris laici competens, tacens etiam inhabilitatem propriam falsum suggestit, & tale falsum, quod si non expressisset, sed veritatem rei gesta, nihil obtinisset: merito ergo tanquam mendax precator carere debet penitus impetratis: cum literae factae ad beneficia sint multum stricti iuris propter ambitionem impetrantium, d. cap. cum iuribus vulgaribus. & quia gratia nunquam excedit casum proprium, ex quo mens principis non est, concedere gratiam in alio casu quam expresso: & hinc est quod impetrans non potest gratiam suam trahere ad beneficium magis tenue, vt est textus expressus in capit. cui de non sacerdotali, in fin. de praeben. lib. 6. Hinc etiam videmus, quod licet renunciatio & mors aequiparentur quantum ad vacationem: tamen si quis impetret beneficium quod dicit vacare per renunciationem, & in veritate vacet per mortem & non per renunciationem, nihil consequetur: licet etiam de corpore beneficij constet: Et ratio est, quia vt dixi, princeps taxauit gratiam ad illum casum expressum: ideo non debet fieri extensio ad alium casum. iste est casus expressus & notabilis in cap. susceptum, de rescript. lib. 6. & voluit domini de Rota in decisione 582. quae incipit, quidam obtinuit gratiam de quadam sacristia, in anti-

in antiquis: & id refert & sequitur do. Panor. in d. c. super literis, de rescript. Nec adiuvat si allegetur per partem aduersam, quod ipse ex probabili ignorantia & simplicitate dictam adiectionem ex speciali privilegio sedis Apostolicae, &c. in supplicatione posuit, & minime ex dolo, quae probabilis ignorantia excusat, & a surreptione impetrantem tuetur, per tex. notabilem in c. gratia, de rescript. li. 6. quare dicta expressio sibi vt videtur non debet nocere, maxime cum papa etiam hoc non expresso, nihilominus vt allegatur petitioni suae annuisset. Nam quod ipse de ignorantia dicit, nihil sibi potest suffragari, tum quia in consideranda validitate gratiae non aduertimus ad culpam impetrantis, sed potius ad intentionem concedentis: vt in c. postulasti, de rescript. & in c. si motu proprio, de praeben. lib. 6. tum etiam, quia vt dicit Ioan. Andr. in d. c. gratia, in nouella, illud c. gratia, fundatum est super maxima ratione, & non debet excedere terminos suos. & diceremus contrarium secundum eum, si illud capit. non emanasset. Cum ergo ibi sit speciale in casu illius capituli, quod probabilis ignorantia excusat a surreptione, ergo extra illum casum ius commune est in contrarium. I. ius singulare. & l. quod verò contra. ff. de legibus, & notat glo. in c. praesenti, in §. loca, de praeben. lib. 6. & sic illud contrarium non obstat. Vel respondeo secundò aliter & plenius, pro enucleatione huius articuli praemittendo duo per Doct. communiter comprobata: quorum primum est, quod d. c. gratia non ponit casum adeo specialem, quin in simili vel maiori casu decisio eiusdem posset habere locum: secundum est, quod regulariter ignorantia etiam probabilis non excusat impetrantem, quin surreptio vitiet gratiam ipso facto, etiam si consistat in tacendo factum alienum, quod impetrans probabiliter ignorauit: primum voluit Doct. in d. c. super literis, & in d. c. gratia, & de secundo est text. notabilis & semper mentinendus, nec reperitur alibi secundum Panor. mit. ibidem in c. constitutus, de rescript. Quibus praemissis dico, quod regula dicit. cap. constitutus, procedit & habet veritatem passim & indistinctè, quando surreptio ex ignorantia fuisset circa ea, quibus bene & clarè specificatis, papa in totum denegasset literas: tunc enim neque ignorantia, neque simplicitas excusant, secundum Imol. Panor. & alios, in d. c. super literis, per d. c. constitutus, procedit etiam dicta regula sine dubio, quando iuri tertij praedicitur, de quo non est facta mentio: quia tunc ignorantia, quamuis probabilis, etiam non excusat, secundum Panor. & alios, in d. c. super literis, & in d. c. constitutus, in secundo notabili. Fallit autem dicta regula in duobus casibus, quorum primus est, quando princeps vel papa fuisset alijs concessurus talem gratiam, si fuisset expressum id, quod per ignorantiam fuit ta-

citum: licet forsitan non ita faciliter, secundum Panor. & alios in d. c. super literis, per praedilegatum c. gratia. Fallit etiam secundo, quando gratia huiusmodi, stante validitate rescripti, reduci posset ad terminos iuris communis, argu. d. c. gratia, in quo non seruatur praecise forma rescripti, sed reducitur ad ius commune, vt alterum dimittat prout olim erat: vt in c. referente, & in c. praeterea, de praeben. & sic stat substantia rescripti, quando dimittit beneficium habitum alicui: si autem dimittat beneficium habitum a papa, non corrumpit rescriptum ex surreptione, sed ex renunciatione: & procedit haec sententia, quando talis reductio fieri possit ex proportionem verborum rescripti, prout sit in dict. c. gratia: secus si disproportionarentur verba, quia tunc etiam si reductio fieri posset ad casum, in quo aequè faciliter vel facilius concessisset, non fiet reductio, secundum Imol. in d. c. super literis, per praedilegatum cap. susceptum. Cum ergo in casu praesenti summus pontifex in totum denegasset literas prouisionis, omnibus exprimentis bene specificatis & expressis: tum quia iuri tertij, puta capituli Rodensis, habitus eligere ex voto & desiderio fundatoris laici, de quo in bulla prouisionis non est facta mentio, & iuri principis habitus electum admittere praedicaretur, ac ultra hoc persona impetrantis citra intentionem summi pontificis ad habendam curam populi, cuius idioma non intelligit, habitata censeretur, si huiusmodi prouisio facta dicto B. effectum sortiretur: ideo non immeritò surreptio ex ignorantia proueniens, circa praedicta nullatenus debet dicto B. impetranti suffragari, per praedicta. Et quia vera & firma est theoria & doctrina Dominici & Doctor. in c. in nostra, & in c. postulasti, de rescript. quod in supplicatione beneficij debet fieri mentio de his quae possent papam retrahere vel difficiliorem reddere ad concedendum, vt in d. c. postulasti, & etiam de his, de quibus est specialiter a iure prouisum, quod de eis debeat fieri mentio, etiam si non sint talia, quorum taciturnitas haberet papam retrahere vel difficiliorem reddere, per casum d. c. si motu proprio, in verbo, quantumcumque modicum: & cum clari & indubitati iuris sit, quod de iure patronatus laicorum, vel de iure alicui etiam ecclesiastico, competente, ex voto & desiderio fundatoris laici facienda est clara & expressa mentio in impetratione, vt primum habetur per omnes Doct. in praedileg. c. 2. de praeben. lib. 6. & voluit regula cancellariae supra allegata, quae incipit, Item voluit quod super quouis, &c. & secundum longè lateque deduxi in dicto meo consilio, illud plurimorum doctissimorum viro-
 22 rum autoritatibus & rationibus stabilendo: cum etiam sit clari iuris, quod papa non intendit iuri tertij in aliquo derogare, vt in iuribus vulgaribus, saepius supra allega. & habetur in
 Q alia

alia regula cancellariæ, quæ incipit, Item ne per varias, & c. cum etiam surreptio t̄ dolosa vitiet literas gratiosas in totum, secundum omnes Docto. in d. c. super literis, & cum in literis gratiosis falsitas in dubio præsumatur semper expressa cum dolo, ut vult Innoc. in c. accedens, de crimi. fal. & in c. dilectus, primo de rescrip. sequitur, quod neq; probabilis ignorantia, neq; simplicitas exculat dictum B. impetrantem in istis gratiosis, & per consequens cum huiusmodi prouisio sit surreptitia & obreptitia, & sic ipso iure nulla: & cum surreptio vitiet nedū gratiam, sed etiam literas ipso facto, adeo q̄ processus inde secutus est nullus, ut supra dixi: clarè patet, dictam electionem esse canonicam, & dicto B. ad præfatam decanatum Rodensem nullum ius competisse, aut competere.

CONSILIVM LX.

S V M M A R I A.

- 1 Legari possunt res etiam aliena.
- 2 Dans potestatem alicui testandi de rebus suis, præiudicat sibi & suis successoribus, adeo quod actione mandati vel de dolo consentientem hæredes testatōria conuenire possint. & numero 3.
- 4 Notorietas tollit præsumptionem iuris.
- 5 Pœnitentia eius qui semel consentit, non aufert ius alteri ex illo consensu questum.
- 6 Consentientem alteri disponenti de re sua, donare non videtur.
- 7 Incapax capere potest ut capaci restituat.
- 8 Donatio inter virum & uxorem, si est remuneratoria vel morte confirmata, censetur valida & irrevocabilis.
- 9 Donatio inter coniuges non valet, nisi traditio vera vel facta interuenierit.
- 10 Donatio inter coniuges remuneratoria, insinuatione non madget.
- 11 Ultima voluntas non potest dependere ex alieno arbitrio de futuro. Secus de presenti & de præterito.
- 12 Captatoria nō potest dici ea voluntas, in qua quis animi sui desiderium perficere exprimit.
- 13 Dispositio quando dicatur ex alieno pendere arbitrio, & c.
- 14 Disponens modo non permisso, nihil agit.
- 15 Ad perfectionem codicillorum interuentus quinque testium sufficit.
- 16 Mandatum an morte mandantis semper expirer, & c.
- 17 Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel fieri tempore permisso & conferri in tempus prohibendum.
- 18 Bona alterius pecunia emptæ cuius efficiantur.
- 19 Favendum est in dubio parti stanti pro testamento.

Vobis venerabilibus & circumspicis viris, dominis iudicibus causæ, & partibus infrascriptarum, liquidissime constet, executores testamenti quondam domini Iohannis Scampreos & conuentos, contra & aduersus hæredes quondam Gertrudis Bogarts dicti quondam domini Iohannis dum vixit vxoris actores & impetrantes, iustam fouisse & sustinuisse causam: Considerandum est ante omnia, quod difficultas eiusdem causæ versari videtur circa validitatem testamenti seu ultimæ voluntatis d. domini Iohannis Scamp, cum ex decisione validitatis eiusdem testamenti facile liquerit determinatio totius negotij & materiæ principalis. Et quia decisio huiusmodi quæstionis principaliter & originaliter pendet ex virtute potestatis & facultatis dicto domino Iohanni per prælibatam Gertrudem suam dum vixit vxorem præstita & attributa, idcirco breuiter & succinctè circa hoc elaborandum est. Pro cuius intelligentia præmitto, quod t̄ nedum res testatoris, sed etiam aliena legari potest, ut est text. Instit. de lega. in § non solum, & in l. cum aliena. C. eo. cum concordant. Item secundò præmitto, quod consentiens vel dans t̄ potestatem alicui de rebus suis disponendi vel testandi, præiudicat sibi & suis successoribus, perinde ac si consentiret in contractu, adeo quod huiusmodi legata debeantur in ipsius consentientis & suorum hæredum præiudicium: ut est textus ad literam, qui ad hoc reputatur singularis, in l. sicut, in §. venditionis. ff. quibus mod. pign. vel hypo. sol. & ibi Barto & Alex. de Imol. in apostillis ad Bartol. declarant benè Bald. Salic. & domi. Iason in d. l. cum aliena. & est bonus text. & ibi Bald. in c. 1. in §. præterea, quibus mod. feud. amit. in v. lib. feud. & idem Bal. in l. senium. C. qui testa. fac. possunt, cum in finitibus similibus: & istud est indubitatum quod ad hoc, ut pariatur ex huiusmodi consensu exceptio contra consentientem vel eius hæredem, secundum Barto. in d. §. venditiones, & secundum Bald. & Salicet. in d. l. cum alienam, & secundum eundem Bald. in l. 1. in 3. colum. suæ lecturæ, in versicu. deinde quæro nunquid filius f. C. de sacrosan. eccle. sicut est in casu proposito, vbi dicti executores sunt rei, & hæredes dictæ quondam Gertrudis impetrantes siue actores, contra quos excipitur de consensu testandi præstito dicto quondam domino Iohanni per dictam quondam Gertrudem, & dispositione postmodum subsecuta: benè tamen t̄ verum est, quod meris legatarijs non datur actio vigore huiusmodi consensu contra consentientem vel eius hæredes, possidentem vel possidentes res legatas: licet actio mandati vel de dolo benè detur hæredibus testatoris vel legantis contra consentientem vel ipsius hæredes: ex quo aliàs verisimiliter restitutus non fuisset, vt eleganter inquit Bartolus, cum

cum quo ceteri Docto. transeunt in l. cum quis decedens, in principio. ff. de leg. 3. & idem Bart. in l. si fundum per fideicommissum. ff. de lega. 1. & idem in consilio suo 2. incipientes, quidam sibi filios. In casu autem presenti præfati executores non agunt vt præmissum est, sed se defendunt: Quibus præmissis, iudicio cuiuscunque melius sentientis breuiter dico, quod dispositio & ultima voluntas dicti quondam domini Iohannis Scamp sortiri debet suum effectum & declarari valida, nedum quoad bona propria ipsius quondam domini Iohannis, sed etiam quoad bona prædictæ quondam Gertrudis: ex quo ipsa sibi potestatem & facultatem de eiusdem bonis disponendi & ordinandi tribuit, ac de eiusdem bonis testari permittit, quare licet potuit dictus testator in præiudicium dictæ Gertrudis consentientis & suorum heredum, sic vt præmittitur disponere: per tex. dicti §. venditionis, cum alijs supra allegatis: prout solenniter coram notario & quatuor testibus, & sic ad minus coram quinque anno 1487. nona Ianuarij disposuit, & nedum domino Iohanni de Vadder cum suis coheredibus huius causæ reis ex hoc capite contra dictos impetrantes competit exceptio, cum ipsi sint rei & in possessione bonorum, vnde est quæstio: Sed etiam in quantum ipsi huiusmodi bona non possiderent, daretur ipsis efficax actio mandati vel de dolo contra hæredes dictæ quondam Gertrudis, cum non sint meri legatarij, sed etiam hæredes dicti quondam domini Iohannis Scamp testatoris, per præ allegata: facit etiam ad præmissa, quod dicta quondam Gertrudis vxor dum vixit dicti quondam domini Iohannis Scamp testatoris huiusmodi consensum disponendi de suis bonis præfato suo marito tribuit ex causa rationabili, euidenti, & notoria, hac videlicet, quia ipse domini Iohannis industria & diligentia, bona de quibus est quæstio fuerunt acquisita: nec est huiusmodi confessio reputanda simulata, & in fraudem legis emissæ, quia notorium est, huiusmodi bona facta, industria, diligentia dicti quondam domini Iohannis fuisse & esse acquisita: quæ notorietas t̄ tollit præsumptionem iuris, de qua in l. qui testium. ff. de probat. cum vulga. Id etiam præsumit lex, ut est text. in l. etiam. C. de donat. inter vir. & vxor. & in l. Quintus. ff. eo. Pro isto facit etiam notabilis doctrina Bal. in d. l. senium, vbi dicitur, quod si t̄ alius quàm filius qui est in potestate mea, leget rem meam me consentiente, non possum ego talem actum per pœnitentiam impedire, cum ius legandi sit sibi acquisitum: & allegat d. l. sicut, in §. venditionis, & notata in d. l. cum quis discedens, in principio, cum pluribus alijs. Patet ergo, quod si dicta quondam Gertrudis post consensum per eam præstitum expressè peruenisset, quod illo non obstante huiusmodi dispositio nihilominus effectum sortiretur. Restat modò respondere non-

nullis motiuis, super quibus vt ex actis apparete potest, pars aduersa se fundare videtur: & primo non obstat si dicatur, quod ex nudo pacto non oritur actio, iuribus vulg. & sic nec ex consensu. Quia respondeo, quod pro victoria reorum satis est, quod ex dicto consensu pariatur ipsis reis in possessione bonorum, de quibus est quæstio, existentibus, quod dispositio & consentientem vel eius hæredes: quam exceptionem certum est ex huiusmodi consensu nasci, vt supra latius dixi. Præterea licet meris legatarijs non oriatur actio ex huiusmodi consensu, tamen hæredibus testatoris quales sunt rei licet cum hoc sint legatarij, bene cōpetit actio mandati contra consentientem vel eius hæredes, ad hoc vt rem legatam iuxta voluntatem testatoris legatarium habere sinant & permittant: cum aliàs testator verisimiliter restitutus non fuisset illam rem, nisi verus dominus consentisset, vt etiam supra dixi, & sic hoc non obstat. Non obstat etiam si dicatur, quod iste t̄ consensus operatur donationem: Sed donatio inter virum & vxorem non valet, l. 1. & quasi per to. ff. de donatio. inter vir. & vxor. cum vulgarib. ergo, & c. Quia dico, quod iste consensus non est proprie donatio, sed inducit mandatum disponendi, ex quo siquidem mandato dicto quondam domino Iohanni Scamp marito & testatori nihil incommodi, quod apud eum fixè & irrevocabiliter remansurum erat, acquirebatur: & sic quia ex ea factus non est locupletior, non habet locum prohibitio antea facta, per c. fin. de donatio. inter vir. & vxor. cum vulgarib. Nec est inconueniens, quod t̄ incapax capiat, vt capaci restituat, ut est text. in l. cum ei quis de legat. 2. & in l. cogit. in §. hi qui solue. ff. ad Trebell. cum vulgar. Esto etiam, quod dictus consensus operaretur veram donationem, & talem ex qua maritus si rem locupletior, & sic inter virum & vxorem prohibita: tamen quia illa t̄ est morte mulieris confirmata, proculdubio censenda est valida, vt est textus in l. cum hic status. in §. ait oratio. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & quia non est simplex, sed remuneratoria magis, vt supra dixi, omnino est censenda valida & irrevocabilis, iuxta plene notat. per dominum Panor. & dom. Anton. in d. c. fin. circa princip. per tex. pulchr. in l. quod autem. §. si vir. ff. de donatio. inter vir. & vxorem, vbi patet, quod si maritus donauit vnam rem vxori, & vxor vnam aliam marito, sic hinc inde compensatio: & per hoc notabiliter dixit Bart. in l. si diuortij. ff. de verborum oblig. & est gloss. notabilis in l. si voluntate. C. de donat. promiss. quod si mulier nobilis nubit plebeo, potest plebeus sibi constituere dotem animo donandi, licet conferatur in tempus matrimonij: quia ista non est simplex donatio quæ prohibetur, sed est remuneratiua: quia nobilis nubendo plebeo videtur sibi quoddam munus conferre, & sic maritus donando videtur remune-

remunerare, & non simpliciter donare: pro hoc etiam est l. Aquilius Regulus, ff. de donat. & l. si patitur. §. i. ff. eo. vbi habetur iuncta glossa quod donatio remuneratoria est irrevocabilis, etiam secuta ingratitude. ad hoc etiam est, quod singulariter dicit Cyn. & post eum Paul. de Cast. Iason & alij in l. pater puellæ. C. de inoffic. testa. vbi dicit, quod si coniuges faciant sibi invicem reciprocam donationem, si contingat alterum præmori, talis donatio non dicitur prohibita, sed statim erit valida, nec egebit confirmatione per mortem: & non interveniente traditione poterunt bona peti post mortem: quod Paulus de Castro, & alij ibi reputant singulare & menti tenendum. Nec obstat si dicatur, quod non ¶ valet donatio inter virum & uxorem etiam morte confirmata, nisi intervenit traditio in vita, per l. Papinianus. ff. de donatione inter virum & uxorem, quæ hic non intervenit. Quia respondeo per interemptionem, negando quod hic non intervenit traditio: licet enim hic non intervenit traditio vera, intervenit tamen traditio facta per hoc quod dicto quondam domino Iohanni Scamp, omnia & singula bona sua & dicta quondam uxoris suæ possidenti, attributa fuit potestas disponendi de illis, quatenus concernebant dictam quondam Gertrudem, ut de proprijs suis bonis: quæ facta traditio tantum operatur, sicut vera, per tex. §. interdom, de rer. diuis. cum similibus. & sic hoc non obstat.

10 Non obstat etiam si dicatur, quod hæc ¶ donatio non debet fortiri effectum, quia non fuit insinuata, per l. sancimus. C. de dona. cum similibus. quia dico ut supra dixi, quod hæc non est propriè donatio: Est tamen, quod esset propriè donatio, tamen quia remuneratoria est, insinuatione nõ indiget, per tex. pulchrum iunct. gloss. cum ibi notatis, per Paul. de Castro & Doctor. in d. l. Aquilius Regulus, vbi de hoc est casus. Non obstat etiam si dicatur, quod huiusmodi ¶ voluntas censenda est captatoria, tanquã collata in voluntatem sui mariti, quæ de iure non valet. l. captatorias. C. de testa. mili. & l. captatorias. ff. de lega. 1. Quia respondeo breviter, quod illud quod dicitur, quod ultima voluntas non potest esse captatoria, id est, non potest dependere ex alieno arbitrio, quia posset sequi captio: Sed de præsentibus & de præteritis bene potest dependere ex alieno arbitrio & valet, text. est in l. illa autem institutiones. ff. de hæred. institut. & ratio diversitatis est, quia quando est consensus de præterito, vel de præsentibus, tunc nulla potest esse deceptio, & sic talis dispositio non est captatoria, & per consequens non est prohibita. Sed non sic, quando consensus est de futuro: Modò ad propositum, quando quis consentit alteri, ut de re sua testetur, ista voluntas non pendet ab alieno arbitrio de futuro, imò statim est perfecta & irrevocabilis, ut supra dixi.

12 xi. Illa enim ¶ non est captatoria voluntas, in

qua quis perfecte exprimit animi sui d. fidem. in l. clemens patronus. §. fin. ff. de hæred. institut. Cum ergo in casu præsentis consensus dicta quondam Gertrudis uxoris intervenit de præsentibus & purè, & cum non possit revocari huiusmodi consensus, ut supra latius deduxi: claret aperte, quod dicta voluntas non est captatoria, siue loquamur de voluntate dicta quondam Gertrudis, siue loquamur de voluntate ultima dicti quondam domini Iohannis Scamp: neutra enim ex eis collata est in alienum arbitrium de futuro: Sed utraque statim recepit perfectionem suam, voluntas scilicet dicta quondam Gertrudis per hoc quod consentiit, & voluntas dicti quondam domini Iohannis Scamp per hoc quod testatus est. Non enim dicta quondam Gertrudis censetur disposuisse, & substantiam dispositionis in arbitrium dicti domini Iohannis contulisse: Sed ipse dominus Iohannes est ille, qui disposuit ex potestate sibi tradita tam à iure, quam ab homine: per hoc sunt notata Bal. in repetitione l. 1. C. de sacrosanc. eccle. in 6. col. in versicu. iuxta hoc quæro incidenter quare filius, Et sic hoc non obstat. Nec obstat si dicatur, quod imò bona dicta Gertrudis fuerunt in suspensio & pendentia, ex quo dictus testator de eisdem bonis potuit non disponere: & sic negari non potest, quin dispositio pendebat in alieno arbitrio de futuro contra prohibitionem legis. Quia respondeo, admissio assumpto, negando consequentiam: quia ¶ dispositio non pendere ex alio arbitrio de futuro, quantum proposito servit, potest intelligi dupliciter: vno modo, quod huiusmodi facultas disponendi de certis rebus à iure & ab homine habenti, liberum sit de huiusmodi rebus disponere vel non disponere. Et hoc modo intelligendo, fateor dispositionem pendere posse licet in alicuius arbitrio: clarum enim est, quod regulariter vnicuique gratiosè data est à lege facultas testandi de bonis suis. l. illa institutio, cum sua notabili glossa. ff. de hæred. institut. de qua commemorat Panor. in Rubr. extra de testa. exceptis personis specialiter prohibitis, de quibus per glossa. & Doctor. in l. si queramus. ff. de testa. & per glossa. & Doctor. in l. si quis non est permis. facere testamentum, in fi. Modò clarum est, quod huiusmodi talem facultatem à iure habenti liberum est de bonis meis disponere vel non disponere, nec ad alterum præcisè faciendum compelli possem, & similiter si tertius consentiat mihi, quod possem de re sua disponere testamentaliter, potero de illa si voluero disponere, potero etiam non disponere, & hoc ultimo casu si ¶ non disposuero iuxta facultatem mihi ab homine præstitam, consensus mihi præstitus habetur pro non præstito, & consentienti non præiudicat: ut est text. apertus in d. l. si cut. in §. si voluntate, & in §. venditionis, supra allegato: & hoc modo intelligendo, falsa est illa propositio, quæ habet, quod omnis voluntas collata

in ar-

in arbitrium vel voluntatem alterius, est nulla tanquam captatoria: & hoc modo intelligendo non procederet argumentum. Alio modo potest intelligi aliquid poni in arbitrio alterius, ita quod actus tanquam captatorius non valet, quando tota substantia dispositionis conferretur in voluntatem tertij. Et istud potest contingere tribus modis. Vno si sic dicatur, instituo te si Titius voluerit. Nam cum tota substantia institutionis conferatur in meram voluntatem tertij, talis institutio præcudubio nihil valet, & habet locum regula d. l. captatorias. Secundo modo quando committitur alicui, electio personarum incertarum & de incertis, ut quia dicitur, instituo illos quos Titius voluerit, vel quos Titius elegerit. Nam cum tunc substantia institutionis etiam conferatur in voluntatem tertij, cum ille possit non eligere: secus si committeretur electio certarum personarum, sed de incertis. Tertio, si sub spe alterius institutionis, fiat institutio, ut si sic dicatur, instituo te heredem, si me institueris: talis etiam non valet tanquam captatoria & deceptoria, & in his tribus casibus vera est regula d. l. captatorias, quam materiam plenè declarant glossa. Paul. do. Iason & alij Doctor. in d. l. captatorias, & in d. l. captatorias, ad quos me remitto, & sic hoc non obstat. Non obstat etiam quod allegatur ¶ per partem aduersam, videlicet quod in huiusmodi ultima voluntate non est hæredum institutio, quare non debet valere, &c. Quia respondeo, quod dicti rei non se defendunt virtute testamenti formalis, sed virtute codicilli seu ultime voluntatis, in qua ut dixi ad minus quinque testes interfuerunt, & sic numerus ad hoc sufficiens, iuxta l. fin. C. de dona. causa mort. & c. cum esset, & c. relatum primo, de testa. cum vulgar. & sic hoc non obstat. Non obstat si dicatur, quod dictus consensus, ut supra dictum est, inducit mandatum: iam mandatum ¶ re integra mandantis morte expirat, ut est text. in l. mand. in §. rectè, & in l. inter causas. ff. eo. & ergo dictus quondam dominus Iohannes Scamp non potuit vigore præacti consensus in sua ultima codicillari voluntate de bonis suæ uxoris disponere vel legare, saltem post mortem dictæ uxoris: cum mandatum, ut præmittitur est expiratum. Quia respondeo, quod dicta regula, quæ habet quod morte mandantis re integra expirat mandatum, fallit in multis casibus: & quatenus propositum nostro servit, illa regula fallit, quando mandatum est explendum post mortem mandantis, & vbi effectus mandati conferretur post mortem, ut est text. notabilis in l. si verò non remunerandi, in §. si. cum l. sequen. ff. manda. & ibi notabiliter per Barto. & Bald. qui circa hoc faciunt distinctionem trimembrem, cum qua communiter omnes trãseunt: notat etiam ibidem Bald. illum tex. ad hoc quod possit constitui procurator tali modo, quod mandatum

non expiraret, & idem sentit ipse Bal. in d. §. rectè, & Cy. Bal. & Doct. in l. mandatum. C. mand. vbi dicit Bal. in 6. col. in versu. deinde statim opponitur contra aliud, quod quando mors est in forma mandati, ut quia mandatur aliquid fieri post mortem, tunc non finitur morte, sed incipit in morte: & addo rationem, quia non debet quid finiri ab eo capite, à quo debet incipere: quando autem mors est in casu, sed non in forma mandati, secus est secundum eum: & sic intellige l. fin. in fin. ff. de solut. & ita communiter tenetur secundum Bal. ibi. ita etiam declarat glossa. ordinaria in l. mortis causa, in §. Titia. ff. de dona. causa mort. In casu autem nostro mors est in forma mandati, cum dicta quondam Gertrudis præfata domino Iohanni Scamp suo dum vixit marito consenserit, & mandatum dederit, ut post mortem suam de bonis suis disponeret, ut de proprijs, aut bona eiusdem quondam Gertrudis retineret, donec & quousque summa inibi specificata eidem à contradicentibus integre persolveretur, & sic effectum mandati contulit post mortem suam: ergo clarè patet, quod huiusmodi mandatum non debet censi, per mortem mandantis expirasse: & per consequens dispositio d. quondam domini Iohannis mandatarij debet fortiri effectum suum, per præallegatum §. fin. cum l. sequenti, iuncto d. §. venditionis, & alijs iuribus supra plenius allegatis.

17 Nisi forte dicatur, quod quia paria ¶ sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel fieri tempore permisso & conferri in tempus prohibitum. l. quod sponsa. C. de don. ante nup. & dicta quondam Gertrudis nõ potuit de quondam suis bonis disponere post mortem, ut clarum est: ergo nec potuit in id tempus cõferre dispositionem in alterum in præiudicium hæredum suorum ab intestato: quibus per mortem fuit ius acquisitum in eisdem bonis, ita quod facultas disponendi dicto domino Iohanni data restringatur, dummodo ipse in vita eiusdem Gertrudis, & tempore quo ipsa et potuisset disponere disponat, & vtatur facultate sibi attributa, & non aliter. Circa quod multa dici possent. Sed quid istis immoramur, cum cessante etiam testamento seu ultima voluntate codicillari dicti quondam domini Iohannis Scamp ac validitate eiusdem, clarum sit, ius dictorum reorum ex alio: quod deduco per locum à sufficienti partium enumeratione, quod argumentum validum est & efficax in iure. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alic. iuris, notat Bald. & Doct. in l. conuentiulam. C. de episc. & cler. cum infinitis similibus. Nam est hic considerandum, quod bona per dictum quondam dominum Iohannem Scamp temporibus suorum & uxoris suæ vitæ, & decessus fuerunt, quantum proposito servit, in sextuplici differentia. Aut enim erant immobilia & stipalia, ex parte dictæ Gertrudis suæ uxoris ratione contractus matrimonialis aut titulo vnj-

uerfali, ad eum deuoluta: & in illis dicti executores huius causæ defensores & rei nihil iuris vnquam prætenderunt, sicut nec prætendunt, aut prætendere possunt: cum ipse quondam do. Iohannes Scamp in sua vltima codicillari voluntate apertè declarauerit, quòd illa ad hæredes dictæ quondam Gertrudis redire & deuolui debeant, prout etiam ab intestato debent. Aut erant immobilia & stipalia, ex latere dicti quondam domini Iohannis titulo vniuersali, vel aliàs legitimè ad eum deuoluta, & pculdubio in illis dicti executores, vt & tâquam veri & indubitati hæredes ab intestato dicti quondam domini Iohannis Scamp, cessante etiam testamento, omni iure successerunt ab intestato: Nec quicquam iuris in illis hæredes dictæ quondam Gertrudis prætendere possunt: cum ab intestato eidem domino Iohanni Scamp aliquo consanguinitatis gradu non attineant, neque eisdem in testamento dicti quondam domini Iohannis Scamp, quicquid in illis bonis relictum reperitur. Aut erant bona mobilia ad dictum quondam do. Iohannē Scamp ex morte parētum eiusdem aut aliàs legitimè deuoluta, & in illis idem vt supra eadē ratione. Tum etiam, quia in illis cessante testamento vel vltima voluntate dicti quondam domini Iohannis Scamp presbyteri succederet reuerendissimus dominus Cameracensis, à quo dictus dominus Iohannes de Vaddere cum suis litifconfortibus causam habet & actionem, & hoc si opus fuerit, prout non, propter præallegata, lucidè probabitur. Aut erant bona mobilia ex parte dictæ quondam Gertrudis in subsidium matrimonij adportata, & in illis eidem quondam domino Iohanni Scamp tanquam eius marito & superstiti iuxta antiquissimam & notoriam consuetudinem loci domus mortuariæ, & ferè totius patriæ Brabatiæ, plenum ius etiam quoad proprietatem statim per mortem eiusdem Gertrudis acquisitum fuit: & sic etiam in illis hæredes eiusdem Gertrudis nullum ius prætere potuerunt neque possunt. Aut erant bona mobilia constante eorum matrimonio acquisita, & in illis idem eadem ratione. Aut erant bona immobilia ex bonis parentū, vel amicorum dictæ quondam Gertrudis vel aliunde, ad dictum quondam do. Io. Scamp, tâquam ad quemlibet extraneum titulo singulari, puta emptione deuoluta, in quibus ipse solus inhæredatus est, & in illis similiter certum est nullum penitus ius hæredibus quondam dictæ Gertrudis competere posse hoc iudicio vniuersali, scilicet petittione hereditatis, ex eo capite, quòd aliquando fuerunt parentum vel amicorum dictæ quondam Gertrudis, docto per reos, quòd illa non per medium dictæ quondam Gertrudis ratione successione, & sic titulo vniuersali ad eundem quondam dominum Ioannem Scamp fuerint deuoluta, sed titulo singulari emptione, tanquam ad quemlibet extraneum, vt hæc sunt

18 iuris apertissimi, etiam si dicta bona essent empta ex pecunia dictæ quondam Gertrudis: licet hoc casu daretur actio hæredibus eiusdem Gertrudis ad pecuniam, tot. titu. C. si quis aliter, vel si. In casu autem præsentis non competit eisdem actio etiam ad pecuniam, cum de denarijs ad d. Iohannem spectantibus sint & præsumantur de iure empta, & comparata, iuribus supra allegatis: quibus est addenda glos. in §. est & aliud. Instit. de dona. quam Ludo. de Roma in singularibus suis singu. 545. reputat singularem & menti tenendam. Possit etiam hic addi septimū membrum, puta de his bonis, ad quæ ipsa quondam Gertrudis constante matrimonio peruenisset, vel in quibus inhæredata fuisset cum extraneo manburno de consensu sui mariti, & in illis possent hæredes eiusdem Gertrudis iuxta consuetudinem loci ius prætere, nec in hoc ipsi rei eis difficultatem aliquam fecerunt: sed quia illa nulla sunt vel pauca, omisi hoc membrum ponere inter alia membra. Concludendo ergo patet, quòd hæredibus quondam Gertrudis duntaxat ius competere potest in bonis qualificatis, vt in primo membro, & in hoc vltimo si quæ sint: & minimè in cæteris alijs. Cum ergo ex supra dictis & alijs huius causæ actis & actitatibus clarè constet de consensu dictæ quondam Gertrudis præfeto quoad effectum testandi dicto quondam domino Iohanni Scamp, cum etiam de dispositione eiusdem domini Iohannis Scamp subsecuta constet, neque appareat de consuetudine huiusmodi dispositionem vel similem reprobante: cum etiam ex depositionibus testium pro parte impetrantium productorum non plus habeatur, quàm quòd quondam dictæ Gertrudis cessante testamento in bonis immobilibus acquisitis ius haberet de consuetudine loci, si & in quantum ad illa ipsa deuenisset cum extraneo manburno & minimè aliàs, quam consuetudinem ipsi rei quatenus pro eis faciat, acceptarunt & acceptant. Videtur de iure dicendū, quòd cum in dubio fauorabilius sint rei, quàm actores: & cum sit factuendum parti stanti pro testamento. l. si pars. ff. de inoff. testa. & c. fin. de re iud. cum vulg. & maximè cum cessante etiam dispositione testamentaria reis ius competat ab intestato, vt in casu præsentis, vt supra dixi, ar. l. hac consultißima. §. si quis autē. C. de testa. cum si. q. dicti executores huius causæ rei & defensores per circumspeditiones vestras ab impetitione prætenforum hæredum dictæ quondam Gertrudis impetrantes, quoad omnia bona mobilia & immobilia per dictum quondam dominum Iohannem acquisita, & in quibus ipse inhæredatus est, & non dicta quondam Gertrudis cum extraneo manburno cum sua voluntate, etiam si illa ex latere suæ pridem vxoris ad eum titulo singulari, sicut ad quemlibet extraneum peruenerunt, dummodo ad eum nomine suæ vxoris non peruenerunt titulo

titulo vniuersali vel ex causa dotis, & similiter quoad omnia bona mobilia tam acquisita, quàm alia, omni iure sunt absoluendi: & dicti prætensi impetrantes sine actores eisdem reis in expensis condemnandi iudicio vestrarū circumspeditionum, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM LXI.

S V M M A R I A.

- 1 Testamentum tempore pestis conditum coram duobus testibus, valet.
- 2 Tempus belli & tempus pestis equiparari solent.
- 3 Propter imminentiam pestis receditur à iure communi.
- 4 Necessitas non subiacet legi.
- 5 In dubijs opinionibus tenenda est, qua fauet testamento.
- 6 Instrumentum carens substantialibus de iure requisitis, fidem non facit.
- 7 Testamentum, etiam militare, non valet, nisi per duos vel tres testes probetur.
- 8 Actore non probante, reus absoluitur.
- 9 Ecclesiis & viduis ita fauere debemus, ne alijs iniuriam faciamus.



Asus mihi transmisus, super quò consilium petitur, talis est. Quædã A. aduersa valetudine laboras, Deo creatori suo per confessionem proprio curato factam reconciliata, coram dicto curato eodemque notario absque testibus, qui propter periculum pestis, qua dicta A. per vicinos putabatur infecta, haberi non poterant, attentè precipuè angustia domus, in qua decumbebat, nullis relictis descenditibus nec ascenditibus, sed fratre & sorore duntaxat, suum condidit testamentum, extremamque ordinavit voluntatem, ac piam causam instituit, quã siquidem extremam voluntatem præfata A. testatrix post decessum dicti curati cuiusdam B. quem executorem suæ vltimæ voluntatis deputauerat, declarauit, repetijt, ac manifestauit: quo facto post modicum interuallum, altissimus disponente, diem vitæ suæ clausit extremum.

Quæritur, an dicta pia causa ad agendum sufficienter sit munita. Et videtur quòd sic, auctoritatibus & rationibus infra scriptis: tum primò auctoritate Bald. in l. fin. C. de testam. vbi tenet, quòd si testamentum fiat tempore pestis, quo tempore non possunt testes de facili haberi, valet testamentum cum minore numero septem testium, propter necessitatem: argu. d. l. si idem tenet do. Alex. de Imo. in l. scriuarios, in vlt. col. per glos. ibi. C. de testa. vbi dicit, quòd tempore pestis valet testamentum conditum coram duobus testibus, nec distinguit an sit ad piam cau-

sam, nec ne: & idem tenet Florianus de Sancto Petro in l. milites, per illum tex. C. de testa. mili. idem etiam tenet Raph. Cumanus in l. conficiuntur, in §. codicilli, ff. de iur. codicil. vbi dicit, quòd ista est æquior & humanior sententia: & loquuntur prædicti Doctor. habito respectu ad dispositionem iuris ciuilis. Cum ergo de iure canonico, etiam cessante necessitate, sufficiant duo testes ad validitatem testamenti ad pias causas, vt est text. singularis in cap. relatum. t. de testa. ergo imminente necessitate propter periculum pestis, ita quòd testes duo vno contextu haberi non possunt, sufficere debent vt videtur duo singulares testes diuerso tempore adhibiti: vt quemadmodum detrahitur numero septem testium de iure ciuili requisitorum propter necessitatem, vt volunt Doct. in passibus supra allegatis: Ita etiam detrahatur aliquid de iure canonico propter necessitatem, & seruetur vt ita dicam proportio sesquialtera, de qua per gloss. in c. final. 77. distin. pro quo vltra præmissa facit tex. in l. fin. C. de testa. mili. & in l. i. ff. de bonor. poss. ex test. mili. vbi existens in actu guerræ, dato quòd non sit miles, potest testari cum minori numero septem testium: Cum ergo tempus guerræ vigentis inter homines, & tempus mortalitatis seu pestis æquiparentur: cum tunc censeatur bellum inter Deum & homines, vt notat Bar. in l. naturaliter, ff. de vsucap. & canonistæ in c. ex transmissa, de præscripti. videtur idem seruandum in vno quod in alio, argu. l. illud, ff. ad l. Aquil. cum vulgaribus: pro ista parte etiam facit l. casus. C. de testa. vbi propter necessitatem aliquid relaxatur de solennitate, inducendo illam prout eam inducit domi. Iason. in præalleg. l. si. C. de testa. item facit, quia propter imminentiam pestis receditur à iure communi, l. de ætate, in c. l. præcedente cum ibi notatis, ff. ad Trebellia. c. ad supplicationem, cum ibi notatis per glo. de renun. & c. cum dilecti, de dol. & contum. item facit illud vulgatum, quia necessitas non habet legem, nec subiacet legi, c. quod non est licitum, & ibi glossa bona de reg. iur. & l. i. & ibi Bal. C. de oper. liber. item facit, quòd necessitas facit probabile illud, quod aliàs non esset probabile, vt dicit Bald. in l. si testamentum, C. de test. præterea pro hac parte facit illa communis theoricæ Doct. quæ habet, quòd vbi aliquid etiam pro forma & solennitate actus requiritur tamen propter casum necessitatis valet actus gestus non seruata illa solennitate: vnde videmus, quod licet pro solennitate sententiæ requiritur, quòd feratur iudice sedente in loco maiorum, & aliter lata non valet, l. si vt proponis, 2. C. quomodo & quando iud. & l. pe. ff. de iust. & iur. tamen alibi lata metu periculi vitæ, puta super turri, valet & tenet: vt est glo. ordinaria in l. 7. & ibi Bald. & Doct. C. de sent. ex bre. recit. & idem tenet gloss. in c. fin. in verbo sedendo, de re iud. l. 6. præterea pro hac parte facit decisio Ang. in §.

in §. quod autem, in auct. de non alien. per illum text. in verbo, aut etiam vno, si vnum solum ciuitas habeat, vbi determinat, quod stante statuto, quod nullus contractus minorum vel mulierum valeat, nisi interueniat duo notarij: tamen si tempore pestis non posset haberi nisi vnus notarius, valeret illo solo interueniente, & decisio eiusdē Ang. in l. si vacantia, C. de bo. vac. lib. 10. vbi determinat, quod si sit statutum in ciuitate, quod non possit fieri testamentum, nisi scribatur per notarium matriculatum: si tempore pestis non reperitur aliquis notarius matriculatus, poterit fieri testamentum per alium notarium non matriculatum. pro ista parte etiam facit, quia in dubijs opinionib. tenenda est illa, quæ fauet testamento, l. si pars, ff. de inoff. test. & c. si. de re iud. quia causa conseruationis testamēti concernit publicam vtilitatem, l. vel negare ff. quemad. testa. aper. facit etiam pro hac parte, quæ magna est ratio, quæ pro religione vel pia causa facit, l. sunt persona, ff. de relig. & sumpt. funer. Iste tamen non obstantibus, veritas est in contrarium: quod deduco rationibus infra scriptis. Primò, quia numerus testium de iure ciuili requisitus non interuenit, nec etiam satisfactum est iuri canonico, requirenti in testamento ad pias causas ad minus duos testes integros, d. ca. relatum ergo pia causa debet succumbere. Nec suffragatur ꝑ instrumentum de huiusmodi vltima voluntate confectum, quia cum non habeat inscriptionem testium, careatque substantiabilibus in instrumentis cōden dis requisitis, fidem non facit: iuxta notata per Io. Fabr. & Doct. in §. item verborum, Insti. de inutil. stipul. & in auct. de instru. cau. & sin. circa principium. Remanet ergo duntaxat fides vnus testis, puta dicta curati, cum tali quali adminiculo resultante ex declaratione postea facta coram dicto B. quod certum est non sufficere, cum vterque in sua depositione sit singularis, nec sint testes, quare non probant, c. bonæ. i. & ibi Doct. de elec. cum sim. Secundò idem deduco tali ratione: quia communis & vera theoricæ glo. & DD. habet, quod quantumcumque in testamentis militum, præsertim quando talia testamenta fiunt in discrimine belli, hoc est, in conflictu seu prelio, & sic subsistente maximo periculo vitæ, remissa sint solennitates iuris ciuilis: tamen semper ꝑ subsistente quacumque necessitate locum habent solennitates iuris gentium, ex quibus inter cæteras illud est vnum, quod in ore duorum aut trium stat omnne verbum, & sic requiruntur ad minus duo vel tres testes, per quos probetur talis vltima voluntas: ita dicit gl. ordinaria, & ibi Bart. & Doct. in l. ff. de test. mili. & gl. in d. l. milites, & ibi Bar. Paul. de Cast. Alex. de Im. Iaso. & Doct. & est text. notabilis in l. Lucius, in principio, & ibi glo. ff. de testa. mil. in illis verbis, ita tamen vt hoc subsecutum esse legitimis probationibus ostendatur: Ita etiam dico in proposito, aliàs dici posset

piæ causæ, non deficit tibi ius, sed probatio iuris, l. duo sunt Titij, ff. de testa. tutel. paria enim sunt, non esse, & esse & non apparere, l. in l. ff. de contrahen. emptio. Cum ergo pia causa hoc casu partes actoris sustinere deberet, ea non probante sufficienter fundamentum intentionis suæ, puta vltimam voluntatem dictæ A. deberet succumbere, & absolueretur reus iuxta vulgata regulam, actore ꝑ non probante reus absoluitur: cum non simus in casu, in quo deferri posset iuramentum, iuxta notat. per Bald. Salic. Paul. de Cast. Alexan. & alios in l. 2. C. de bonor. poss. secundum tabu. nec in casu, vbi vnus soli testi creditur qui sunt multi, de quibus per Specula. in tit. de teste, in §. restat, in versic. hoc tamen fallit: & per Ant. de Butrio, Felin. & alios in ca. veniens, de testib. Nec tantus est fauor piæ causæ, vt non confitit de fundamento intentionis suæ pronuncietur pro ea in præiudicium alterius: quia ita ꝑ sumus ecclesijs & viduis in iustitia debitorum, vt alijs iniuriam facere non debeamus, c. nuper. de donat. inter vir. & vxor. & ca. ex tenore, de foro competen. Non debet etiam discedo operiri vnum altare, vt cooperiatur aliud, c. cum causam, de præben. per quæ tollitur quicquid pro parte aduersa allegatum est: quia omnia supra allegata procedunt, quando de actu aliàs legitimè constat, saltem per duos testes, vt patet discurrendo per singula. Vnde concludo, piam causam in casu presenti non sufficienter munitam ad agendum: & ergo consultè faciet, si iuxta consilium iuriconsulti in l. ff. de inoff. testa. sumptibus inanibus se non vexet. Si verò quid offeratur, cum non ius sed probatio duntaxat ei deficiat, id capiat: & secum bene actum putet, vt fecit Paulus cum Græcis.

CONSILIVM LXII.

SVMARIA.

- 1 Alimentoꝝ causa multum est fauorabilis.
- 2 Minor transgens vel renuncians alimentis, cum iuramento etiam nihil agit.
- 3 Ad transactionem super alimentis qua requiritur iur.
- 4 Transactio super his que pendent ex testamento, non valet, nisi inspectis cognitissq; verbis testamenti.
- 5 Omissio solennitatis de iure requisita vitiat. actū ipsi iure.
- 6 Transactio super alimentis qualiter confirmari debeat.
- 7 Elegisse non censetur, cui facultas eligendi adempta fuit.
- 8 Renunciare iuri quod sibi competere ignorat nempe credendus est.
- 9 Tacitū non debet plus operari quàm expressum.
- 10 Sententia conformis esse debet libello, sine petitioni.

11 Alimen-

11 Alimentoꝝ conditio quando melior vel deterior fieri censetur, &c.

Prior, vt vobis lucidè constat de iustitia sententiæ per official. Camerac. in fauorē Arnoldi Houtmās & Barbaræ van der Brandelax, & de friuola appellatione eiusdē domicellæ Elizabeth, habet vestra circumspecta paternitas considerare infra scripta. Et primò paupertatem & miserabilitatem dictæ Barbaræ, de qua per auct. clarè constat: Secundò quod eisdem Barbaræ ob huiusmodi miserabilitatem per suum patrem relictum est legatum annuum alimentorum, de quo per instrumentum testamenti in actis primæ instantiæ exhibitum etiam clarè constat: Tertiò quod legatum ꝑ alimentorum est multum fauorabile, quia super alimentis potest procedi summarie, simpliciter, & de plano, l. si quis à liberis, §. si vel percus, & ibi Barrol. ff. de l. ber. agnos. & potest causa alimentorum etiam expediri diebus feriatis, l. 2. ff. de fer. nec in ea requiritur litis contestatio, clem. sæpè, de verborum significat. Quarto, quod super alimentis in testamento vel in vltima voluntate relictis non potest transigi sine auctoritate prætoris seu iudicis: imò talis transactio est nulla, text. est expressus in l. cum hi, in principio, ff. de transactio. nec etiam valet compromissum factum super alimentis sine decreto prætoris: ita volunt Spec. & Io. And. in titu de arbi. in §. restat videre, in vers. sed nunquid compromissum super alimentis: & volunt Alber. Ias. & Doct. in d. l. cum hi, in princip. imò fortius consuluit Petr. de Anchor. in consilio 375. vbi concludit valdè singulariter, quod stante statuto, quod contractus minoris cum iuramento valet: quod si minor ꝑ transigat vel renunciet alimentis cum iuramento, non valet quod per id ipsum factum est. Istud autem inductum est per legem ob publicam vtilitatem, ne pauperes fame pereant, secundum Pau. de Cast. in d. l. cum hi, in princ. In casu autem presenti non interuenit auctoritas prætoris in ipsa transactione seu in compromisso, super quo dicta domicella Elizabeth se fundare videtur: ergo sequitur, quod huiusmodi transactio & compromissum nullius sunt momenti, per præall. iura. Præterea auctoritas ꝑ prætoris sola non sufficit, quando transigitur super alimentis: sed requiritur causæ cognitio, quæ sit circa tria, scilicet causam, modum, & personas transigentium, aliàs transactio nullius est momenti. Prætori enim ea res querenda commissa est, non negligenda. nec donanda: ita dicit text. ad literam in d. l. cum hi, in §. vult igitur, & in §. si prætor: quæ causæ cognitio hic non interuenit, ergo & c. Præterea & si auctoritas prætoris & causæ cognitio interuenissent, prout non, tamen transactio super alimentis facta non extenderetur ad habitationem, vestiariam, vel calcearium, nisi specia-

liter auctore prætoris super eis esset transactum, quod hic factum non est: ita dicit tex. singularis in d. l. cum hi, in §. qui transigit, & ibi Bar. Pau. de Cast. Ias. & Doct. Præterea non valet transactio ꝑ super his, quæ pendent ex testamento, nisi inspectis cognitissq; verbis testamenti, vt est tex. expressus in l. de his, ff. de transactio. quod hic factum non est: & quemadmodum non potest fieri transactio super alimentis, nisi auctore prætoris, ita nec permutatio, d. l. cum hi, §. final. Restat modo respondere ad nonnulla motiua, quæ pro parte dictæ domicellæ Elizabeth adduci possent. Et primò non obstat transactio vel compromissum factum super alimentis in actis primæ instantiæ coram officiali Cameracensi petitis, per ea quæ supra dixi, quia omissio ꝑ solennitatis de iure requisitæ vitiat actum ipso iure, præalleg. §. si prætor, & ibi Doct. Non obstat etiam si dicatur, nihil aliud debet curare prætor, quàm quod partes sint concordæ, l. 1. §. & post operis, ff. de no. oper. nuncia. Sed hic partes semel fuerunt concordæ, ergo non est curandum de hoc quod auctoritas prætoris non interuenit, Quia dico, prout dicit do. Ias. in d. l. cum hi, in prin. quæ regula dicit l. 1. §. & post operis, fallit in casu nostro fauore alimentorum. Non obstat etiam si dicatur, compromissum & laudum legatum super alimentis fuit confirmatum per legislatores oppidi Mechliniæ, ergo omnia debet censi ritè & legitimè acta, Quia respondeo dupliciter. Primò, quod huiusmodi ꝑ confirmatio est nulla, ex quo facta est sine causæ cognitione præcedente, verbaliter & generaliter duntaxat ac ex abrupto, vt ex verbis eiusdem, de qua in actis primæ instantiæ, conspici potest, & per consequens nulla. d. §. si prætor, & ibi Pau. de Cast. & Doct. Etia ex alio, quia dato, quod in ea causæ cognitio interuenisset, tamen quia transactio in se fuit irrita & nulla, ex eo quod in ea non interuenit auctoritas prætoris nec causæ cognitio, vt prædixi confirmatio subsecuta non facit illam conualescere: ista est doctrina glo. ordinariæ in c. vnico, super verbo irritum, de postal. prela. lib. 6. & in c. quam sit, in final. verbis, de elect. eod. lib. & ibi Dominic. valdè notat illam glo. Non obstat etiam si dicatur, prout ex aduerso dicitur, quod ista non est proprie transactio, sed ex duab. vijs competentis vnus electio: quia nego assumptum. Nam non ꝑ dicitur electio, vbi facultas adimitur eligendi, vt in simili dicit tex. in ca. vbi periculum, ante fin. de elect. lib. 6. Sed in casu isto, vt prædixi, adempta fuit dictæ Barbaræ facultas eligendi viam transactionis super alimentis sibi per patrem testamentaliter relictis absque auctoritate prætoris per legem hoc statuentem ob publicam vtilitatem, ne pauperes vel membris destituti, quibus alimenta relinquuntur fame perirent, ergo non potest dici duarum viarum vnus electio, cum vt dixi ista non pendeant à voluntate partium: Imò

Imò dato, quòd partes millesies fuissent concores, tamen prætor pœnitente altera partium habet declarare actum nullum, ob omissionem solennitatis de iure requisitæ in ipso actu transactionis, dicit. §. si prætor: tum etiam ex alio, quia nemo incredendus est renunciare iuri, quod sibi ignorat competere, l. mater de cedens, ff. de inofficio, testamen. sed dicta Barbara tempore præterite transactionis, compromissi, seu diuisionis, ignorauit sibi competere ius ad legatum alimentorum sibi relictum, cum testamentum paternum non habuerit, neque sciuerit habentem: licet in confessione præsens fuisse dicatur, vt hæc medio iuramento suo affirmare offert, si vobis Venerande Pater necessarium videatur, prout non, propter præalleg. ergo &c. Imò si actius acta intueamur, non comperietur facta transactio super legato alimentorum, sed simpliciter facta diuisioni & quitatio hinc inde: ex quibus non potest dici sublatum legatum alimentorum, cum tacitum non possit plus operari, quam expressum, iuribus vulgaribus. Non obstat etiam si dicatur, si dicta Barbara non teneatur seruari huiusmodi transactionem, sed ea non obstante posset habere legatum alimentorum sibi relictum, ergo ipsa locupletaretur cum iactura & damno dictæ domicellæ Elizabeth, quod fieri non debet, l. nam hoc natura, ff. de condit. indeb. Quia respondeo dupliciter. Primò, quòd dicta transactio valuit in præiudicium dictæ Elizabeth & suorum adhærentium grauatorum per eorum patrem, ad præstandum alimenta dictæ Barbaræ claudæ & miserabili personæ eorum sorori: sed non valuit in præiudicium dictæ Barbaræ alimentariæ, dicit. l. cum hi. §. si integra. Si ergo dicta Elizabeth sua culpa contra dispositionem iuris veniens damnum sentiat, sibi debet, non alij imputare: regula damnū, de reg. iur. lib. 6. Præterea respondeo secundò, & dico, quòd dicta allegatio nihil facit ad propositum, quia actum est ad legatum alimentorum, non autem actum est vel conclusum ad repetitionem eorum, quæ ex causâ transactionis inualidæ & nullæ, seu verius ex diuisione dictæ Barbaræ consecuta dicitur: ergo super hoc non poterat pronunciari, vel sententia ferri: quia sententia debet esse conformis petitioni, l. vt fundus, ff. communi diuid. & cap. licet Heli, de simo. Imò fatuus est iudex, qui pronunciat super non petitis, l. final. Cod. de fidecommis. libertat. Nec potest dici, quòd conditio dictæ Barbaræ & sui mariti facta est melior per huiusmodi transactionem seu diuisionem, ex quo id quod illius prætextu dicuntur recepisse, consumpserunt & dilapidarunt: & quia verisimile erat eos id dilapidatos: cum ipsa appellans in responsione sua ad exceptiones in hac causa appellationis exhibitas confiteatur, appellatos semper delicate vixisse, & sua deuorasse, & sic non potest dici, quod eorū conditio est facta me-

lior. tex. est notabilis in d. l. cum hi, in §. eã transactio, & ibi hoc notat Pau. de Cast. Concludendo ergo dico, sententiam primam tanquam iustè latam, per vos debere confirmari, & appellantem in expensis debere condemnari: iudicio vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM LXIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Ascendentes in linea recta non succedunt descendibus in feudo. Secus in collateralibus, qui semper succedunt in feudo antiquo & paterno.*
- 2 *Fœmina in feudo non succedit quandiu masculus extat ex eo qui primò acquisiuit feudum, etiamsi illud sit fœmineum.*
- 3 *Quoto gradu collateralis in linea aequali distat à communi stipite, toto duplicato distat inter se de iure ciuili.*
- 4 *Quot sunt persona collateralium in linea inæquali, stipite dempto, tot quoque sunt gradus.*
- 5 *Post fratres fratrumq; filios proximior in gradu remotiorem excludit in feudo paterno, secus in feudo nouo.*
- 6 *Ius feudale vasallo mortuo continuatur in filium abq; inuestituram.*
- 7 *Succesio in feudis semper aspicit stipitem agnationis communis, & non alium.*
- 8 *Hæres non est melioris conditionis, quam fuit in cuius locum successit.*

Super casu proposito, quo quaritur, an patrus in successione feudali per & post decessum neptis sine liberis defunctæ relictæ, præferatur filio amitæ & filia propriæ. An e contra filius amitæ patris, & filia patris ipsi patris. Videtur mihi infra scripto breuiter de iure dicendum: quòd Raso de Lonchamp, qui est patrus dictæ quondam Mariæ de Lonchamp, per cuius Mariæ obitum feudum vacauit, eidem Mariæ succedere debet, & etiam sine aliquo dubio præferri Annæ de Lonchamp dictæ: Rasonis seniori filia: ex quo ipse Raso est vno gradu proximior dictæ quondam Mariæ, iuribus & rationibus infra scriptis. Nec obstat c. l. in principio, l. de natura succe. feud. vbi habetur, quòd natura successione feudi est talis, quòd ascendentes descendentes non succedunt: Sed dictus Raso respectu dictæ quondam Mariæ est huiusmodi, quia patrus, & sic in linea collateralis ascendenti: ergo &c. Quia respondetur, quòd illud procedit in linea recta, in qua pater non succedit filio aut filia in feudo, vbi licet in alijs bonis allodialibus, censualibus, aut similibus, præter bene succedat filio, aut filia, defuncto, Co. ad Tertul. cum simi. Sed in collateralibus, siue sint collate-

collaterales in linea transuersali ascendente, vt in casu isto: vel ex linea transuersali descendente, vel in linea transuersali æquali, seu ex latere: semper habet locum successio in feudo antiquo & paterno, c. l. §. his verò, de grad. succ. in feud. cum ibi non distinguatur, ergo nec nos distinguere debemus, l. de precio, ff. de publici. & ita expresse in d. §. his verò: tenet do. Iacob. de Aluarot. post Iaco. de Bel. & Doctor. & est casus expressus in l. vnica, in fine, & ibi Præpositus in tit. Imperator Lothar. Euge. papa: vbi text. planus, quòd patruus succedit nepoti: & sic ascendens in linea collateralis descendenti: & præferatur semper proximior remotiori post fratres fratrumq; filios: vt est in casu præsentis, per text. d. §. his verò, iuncta Aut. post fratres. C. de leg. hare. & ergo dictus Raso præferri debet sine aliquo dubio dictæ Annæ, ex capite supra tacto: & tum ex alio, quia nunquam succedit fœmina in feudo, etiam si sit eiusdem gradus cum masculo, quàm diu extat masculus ex eo, qui primò feudum acquisiuit, vt est tex. expressus in c. l. de succ. feud. in vsib. feud. etiam si feudum sit fœmineum, vel ex pacto fœmina possit in eo succedere: quia id locum habet, nisi extet masculus, qui eam impediat: vt ibi est tex. expressus: & vult gloss. ordinaria, & ibi do. Iac. de Aluarotis & alij Doct. in d. c. l. de natura succ. feud. in vsib. feud. Præterea dico, quòd dictus Raso de iure etiam præferri debet præfato Iohanni de Spontin: quia dictus Raso tanquam patruus præfata quondam Mariæ est vno gradu proximior dictæ quondam Mariæ suæ nepti, quàm est dictus Iohannes de Spontin, qui est filius amitæ dictæ quondam Mariæ, & sic in quarto gradu ei attingens: per regulam collateraliū in linea æquali: quoto gradu quis distat à communi stipite, toto duplicato de iure ciuili distat inter se vel sibi attingent. Sed dicta Maria & præfatus Iohannes de Spontin sunt collaterales in linea æquali, vt certum est, & quisque eorum distat à communi stipite secundo gradu, vt etiam certum est: ergo distant inter se quarto gradu, Præfatus verò Raso distat à dicta Maria eius nepte duntaxat tertio gradu in linea inæquali, per regulam collateraliū in linea inæquali, quot sunt persona de quibus quaritur, stipite dempto, tot sunt gradus: ergo dictus Raso debet præferri: quia vt dictum est, post fratres fratrumq; filios in collateralibus proximior in gradu semper præferatur, d. c. l. §. his verò, de grad. succ. in feud. iuncta d. aut. ten. post fratres, & d. c. l. de natu. succ. feud. & ibi Aluarot. qui dicit, quòd istis casibus circa istas successiones idem ordo seruat, qui in legibus quò ad alia bona non feudalia continetur & allegat bonum textum in c. primo, ante fin. in tit. An illi qui inter fratrem domini sui. Sed ita est de iure communi, quòd post fratres fratrumq; filios proximior remotiorem excludit, præalleg. aut. post fratres, C. de legit. hare.

ergo &c. quòd procedit in feudo paterno, quale est istud, cum à communi parente puta Iohanne de Lonchamp, qui fuit stipite agnationis communis, processit, d. c. l. §. his verò, & d. c. l. de natur. succ. feud. In feudo autem nouo frater fratri, vel agnatus agnato non succedit regulariter sed reuertitur ad dominum, d. §. his verò, & in tit. qui feud. dare poss. §. & quia vidimus, in fin. & titu. de beneficio fratris & qualiter frater fratri succe. c. vnico, cum similib. infinitis. Nec obstat, quòd dominus Iohannes de Lonchamp & etiam præfata quondam Maria eius filia inuestiti non comperiuntur in dicto feudo, de quo nunc est quæstio: quia in filiis & descendentes feudum acquirunt per successionem abq; inuestitura: quoniam vasallo mortuo ius feudale continuatur in filium, l. in suis, ff. de liber. & post hum. & l. i. §. largius, ff. de succ. edict. Imò filius succedendo patri in feudo non dicitur illud propriè acquirere, sed potius acquisitum capere. cum hæreditas patris sit sibi debita, ita in terminis nostris expresse determinat gloss. ordinaria, Bal. Iacob. de Aluarotis, & alij in c. 2. in fine, de feud. cognit. Ex quibus clare patet, huiusmodi feudum paternum ad dictam quondam Mariam fuisse deuolutum, & sic per eius obitum illud vacare, & per consequens dictum Rasonem eius patruum debere præferri dicto Iohanni de Spontin eius amitino: quia ipse Raso est vno gradu, vt præmittitur proximior. Quod si fortè diceretur hic agi de successione dicti quondam domicelli Iohannis de Lonchamp, aui præfatorum Mariæ & Iohannis de Spontin, prout reuera dici debet, per regulam quæ habet quòd in feudis successio semper aspicit suum stipitem, & non alium qui non est stipite agnationis communis: vt est tex. notabilis in d. c. vni co §. his verò, & ibi Bal. Præpositus, & alij, & per regulam quæ habet, quòd stipiti vsq; in infinitum potius dicitur succedi, quia ipse feudum acquisiuit, quàm vltimo morienti, in cuius feudum nunc vacat, vt vult singulariter Cald. in Rub. de feud. consilio 13. quem refert & sequitur Præpositus in c. l. §. & quia, in quarta colum. de his qui feud. dare poss. & est de mente eiusdem Præpositi. in c. vnico, in 2. colum. de vasal. decre. atat. tunc adhuc fortius Raso præferri deberet præfato Iohanni de Spontin: Tum quia filius, & sic vno gradu propinquior: Tum quia masculus, & sic potior dicto Iohanne de Spontin, qui descendit ex fœmina: & sic quemadmodum illa succedere non potuit in dicto feudo, quàm diu frater masculus eiusdem gradus extitit: ita nec ipse Iohannes ex ea descendens, per iura superius allegata: & per c. l. de his qui sibi vel hæredibus suis masculis vel fœminis. Nam debet ipse esse eiusdem iuris & conditionis, cuius fuit eius mater, cuius est hæres. leg. hæredem, ff. de regulis iuris. Tum etiam, quia dictum feudum nunquam fuit ad ma-

ad matrem dicti Iohannis de Spontin deuolutum: quia ipsa, vt ponitur in casu, decessit ante dictum domicellum Iohannem de Lonchamp, eius patrem, & similiter ante dictum dominum Iohannem de Lonchamp eius seniore fratrem: & sic non potuit plus iuris transmittre ad dictum Iohannem de Spontin eius filium, quam ipsa fuisset habitura si vixisset, iuribus vulgaribus. Sed ipsa si vixisset vel hodie viueret, nihil iuris in dicto feudo de iure scripto feudali pretendere posset, obstante dicto Rafone eius fratre masculino, per preallegata, ergo &c. Et sic licet hic tractetur de admittendo transuersali, puta Rafone patruo ad feudum vacans per mortem transuersalis, puta Mariæ neptis dicti Rasonis: tamen quia iste Raso transuersalis descendit ex primo auctore seu stipite agnationis communis potius ipse dicitur succedere ascendenti puta stipiti vel patri suo, quam dicta Mariæ collateralis defunctæ: & sic non obstat, d. c. r. in prin. de nat. suc. feu. quia non habet locum in feudo antiquo, secundum Prapositum in d. c. vnico, de vasal. decr. rra. Concludo ergo, dictum Rasonem in præfato feudo cæteris debere præferri.

CONSILIVM LXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Promissio facta à carcerato in fauorem incarcerantis vel participis etiam, nulla est, maxime quando incarceration est iniusta.
- 2 Delinquens vbi sit puniendus.
- 3 Appellatione pendente nihil est innouandum.
- 4 Factum per me censetur illud quod meo nomine agi, voluntate factum est.
- 5 Submissio etiam per sonam si eundem nominat, sed arguit.
- 6 Damnum dare videtur dans occasionem damni.

Affus, super quo consilium petitur talis est. Titio diffamato de certo prætenso crimine in ciuitate Tornanensi sub ditione regis Franciæ existente, per eundem vt præten-ditur commissio, per præfectum loci & quosdam alios assignata fuit domus propria pro carceri à quo per eundem Titium fuit ad parlamentum Franciæ appellatum, qua pendente, dictus Titius existens in territorio Insulensi regi Franciæ quò ad causas appellationum duntaxat subiecto, & de territorio siue iurisdictione dictæ Ciuitatis Tornaconsis aut regno Franciæ aliàs minime existente, per quendam Seium subditum domini Archiducis absq; mandato regis Franciæ vel dictæ ciuitatis captus fuit, ac captiuus ad castrum de Huesden ductus, non obstante quò dictus Titius allegabat dicto Seio captiuanti,

se ad dictam curiam parlamenti appellasse, & se esse in debita prosecutione eiusdem: In quo siquidem castro dictus Titius per 15. Menses vel circiter in duro carcere detentus fuit, adeo quòd nemò suorum amicorum sibi loqui potuit, vel ipse ad eos scribere, sibi que Titio instanter postulanti semper audientia & iustitia denegata fuit. Tandem defuncto domino de Nassou, dictus Seius cum suis complicitibus in prætenso iure, quòd præfatus dominus de Nassou sibi contra dictum Titium captiuum competere pretendebat, per dominum Archiducem fuit surrogatus, quòd videns dictus Titius, ac de iustitia sibi fienda quamdiu in carcere esset, verisimiliter dubitans: Rogauit fratrem suum, qui eum in carcere existentem visitauit, quatenus laboraret, vt audiri posset in iure, & sibi iniustitia ministrari: aut cogitaret de alio medio, quo à carcere liberari posset: qui frater non videns aliud remedium liberandi eundem Titium à carcere, nisi cum dicto Seio & suis complicitibus componeret: dicto Seio & suis complicitibus nomine sui fratris causa redimendi eundem Titium à carcere, certam summam pecuniariam infra certum terminum exolendam promisit, ac desuper chirographum suum eidem tradidit.

Quæritur, an huiusmodi promissio de iure sit valida, nec ne: & an dictus Titius damna occasione dictæ capturæ sustenta à præfato Seio & suis complicitibus recuperare possit. Et quantum ad primum, omnis superfluis, videtur nobis infra scriptis, quòd præfata promissio sic vt præmittitur facta, de iure est inualida nulliusque roboris vel momenti, per text. clarum in l. qui in carcerem, ff. quod met. causa, vbi est text. apertus, quòd promissio facta à carcerato in fauorem incarcerantis est nulla, non autem annullanda, vt regulariter sunt gesta per merum, quia regula, quòd gesta per metum tenent & sunt rescindenda, fallit in hoc casu: vt vult notabiliter Panormitan. in c. Abbas, in 2. fallentia quòd metus causa, ad hoc allegans dicit. l. qui in carcerem, quæ idem apertè vult cum dicit, nullius momenti. Et istud procedit, nedum quando promissio extorta est per incarcerantem, sed etiam quando per participem, vt vult gloss. in d. l. qui in carcerem, & probatur in l. non interest. C. quod met. causa, & procedunt præmissa, quando incarceration est iniusta, prout fuit in casu nostro: quòd sic deducitur. Nam vt ex casu patet, dictus Titius non fuit subditus carcerantis ratione delicti vel domicilij, & ergo per eum capi non potuit: quia de prætenso delicto alibi commissio per eum, puniri non potuit, cum sub dicto Seio domicilium non habuit, vt volunt Bal. Salicet. & communiter Doctor. in l. r. post gloss. ibidem. C. vbi de crimin. agi oportet. Præterea dato, quòd subfuisset ratione domicilij, tamen ante capturam constare debuisset de delicto, vt volunt

vt volunt Archid. & Ioan. Andr. in uouella, in c. clericos, de sent. excom. lib. 6. in verbo commissos: & vult Bald. in l. quod euitandi, in fin. C. de condic. ob turp. causam, de quo non constabat.

3 Præterea dictus Titius ante capturam & incarcerationem appellauit, & se pro appellante gessit, vt in themate. Sed appellatione pendente nihil est innouandum. l. r. & per totum, ff. nil no. ap. pen. & c. non solum, de appel. lib. 6. cum simi. Item præuenta fuit iurisdicctio dicti Seii, etiam si aliquam in præfatum Titium habuisset, quare sequitur, quòd huiusmodi incarceration fuit iniusta: vbi enim ceptum est iudicium, ibi si nem accipere debet. l. vbi ceptum, ff. de iudi. etiam in criminalib. d. l. in verbo, inchoata sunt. C. vbi de cri. ag. oportet. c. proposuisti, de for. compe. & l. si quis postea, ff. de iud. cum si. & per sequens promissio facta dicto Seio fuit & est nulla. d. l. qui in carcerem. Nec obstat l. si mulier, in principio, ff. quod met. causa: quia ibi reuocatio in seruitutem fuit iusta, & ergo promissio ad eam tollendam admittitur & est licita, secundum Doctor. ibi & volunt Doctor. in d. l. qui in carcerem. Sed in casu nostro captura fuit iniusta & iniuriosa, vt supra deductum est, & ergo promissio extorta non immeritò est nulla. Nec obstat si forte dicatur, quòd in casu præfati promissio non fuit facta per incarcerationem, sed per eius fratrem, & sic debet valere, l. metum. §. sed licet, ff. eod. titu. Quia respondetur, quòd cum in casu præfati huiusmodi promissio fuit facta incarcerationi nomine carcerati, & ob deliberationem eiusdem, perinde haberi debet, ac si facta fuisset per ipsum carceratum: quia quòd sit meo nomine & mea voluntate, per me fieri videtur, & perinde habetur, ac si per me fuisset factum, & nullo modo censetur factum per tertium: text. est optimus in l. in adibus, §. quod filius, & ibi Paulus de Cast. ff. de dona. In casu autem dicti §. sed licet, facta fuit promissio à carcerato tertio, qui vim non submisit, vt eundem liberaret, quæ valet: quòd si ille tertius vim submisisset, non valeret, vt ibi: in casu autem præfati dictus Seius vim submisit, vt in themate: ergo promissio ad eius utilitatem facta nomine incarcerationi non debet sibi prodesse. Ex alio capite etiam non prodest dicto Seio, quòd tertius sibi promissionem fecit: quia submissio tertie personæ fraudem non minuit, sed arguit: ar. l. si per impressionem. C. quod met. causa.

Concluditur ergo, quòd dicta promissio fuit & est nulla, aut saltem rescindenda. Quo verò ad secundum, respondetur breuiter: quòd dictus Titius recuperare potest damna, occasione huiusmodi capturæ sustenta: quòd deducitur primò per regulam, qui tertio occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, l. qui occidit, §. final: ff. ad legem Aquil. & capit. sicut nobis, & ibi gloss. & Henric. Boick de testibus. Præterea istud probatur per l. si merces, in §. culpa, cum sua gl.

ff. loca. vbi plus probatur, scilicet quòd patior damnum à tertio ex culpa tua, recupero damnum sustentum à te, & in l. penult. in principio, ff. soluto matrimonio, fortius ergo recupero, quando patior damnum pro te factò tuo damnato & iniusto, præterea de isto est casus ad literam in l. penult. ff. de calum. & sic de hoc dubitari non debet: vbi enim est casus legis, ibi nulla est dubitatio. l. ancillæ, cum gloss. & ibi Bald. C. de furtis.

CONSILIVM LXV.

S V M M A R I A.

- 1 Merces venales an sint hypothecate uxori pro datione propter nuptias.
- 2 A verbis contractus recedendum non est.
- 3 Mulier non competit actio, etiam pro dote sua consequenda, in mercibus venalibus per maritum mercatorem prius alienatis.
- 4 Dos maiora habet privilegia, quam donatio propter nuptias.

Aff. ET B coniuges inter tractandum de futuro eorum matrimonio, inter alia voluerunt, quòd præcedente dicto A. præfata B. ex omnibus bonis que post mortem dicti A. remanerent, haberet & consequeretur annuatim quamdiu viueret pro sua dotalia vnam libram grossorum monetæ Flandriæ. Exposit, solennitate huiusmodi matrimonio, præfatus A. mercator cum pluribus contraxit, & inter cæteros cum quodam C. cui ex resta maioris summæ in nouem libras grossorum similis monetæ legitime obligatus fuit, pro cuius C. securitate, præsentibus & absentibus scabinis loci de Valkenelle, eidem in solutum dedit quosdam res seu merces venales, vulgariter nuncupatas mer, iacentes in fundo conducto per eum à præfato C. & in subsidium casu quo præfata species res seu merces venales non sufficerent, assignauit ac dedit in solutum eidem, præsentibus quibus supra, species res seu merces venales vulgariter nuncupatas mer, iacentes in terra matricis ecclesiæ de Valkenelle, nihil iuris sibi in illis retinendo: super quo confecta sunt ltera scabinales. Mortuo autem dicto A. præfata B. nisi est impedire præfatum C. quo minus dictas species res seu merces venales consequatur & habeat, ac de eis pro libito suæ voluntatis disponat, nisi sibi de sua dotalia satisfiat, asserens omnia bona dicti A. pro sua dotalia fuisse obligata: Resistit autem dictus C. dicens dictas res species seu merces venales in eum legitime ante mortem dicti A. fuisse transportatas: & ergo dictam B. in illis ius pretendere non posse. Quæritur quid iuris. In quo dubio videtur prima facie, quòd dicta B. bene est fundata. Nam præ-

R supponi-

1 supponitur in themate, quod dicta res species seu merces venales fuerunt aliquando dicti A. & sic videtur in hypotheca comprehendere competente dicta B. pro sua duxaria, ex dispositione iuris. l. vnica, in principio. C. de rei vxo. act. & l. asiduis. C. qui potio. in pigno. hab. & l. qui res, in principio. ff. de solutio. iuncta l. & qua nondum, in §. quod dicitur. ff. de pigno. In contrarium tamen est veritas: quod deducitur ex duobus, primo ex verbis contractus antenuptialis, à quibus non est recedendum. l. non aliter. ff. de lega. tertio, habent enim verba contractus antenuptialis, quod dicta B. consequetur duxaria vnus libræ grossorum ad & supra omnia bona remanentia post mortem dicti A. vt ponitur in themate, sed dicta res species seu merces venales data prefato C. in solutum, non erant huiusmodi, ex quo dictus A. nullum sibi ius in illis retinuit: patet ergo clarè, huiusmodi res species seu merces venales sub dicta obligatione non comprehendere: sed solum illa, que post mortem dicti A. in bonis eius reperta fuerunt. Secundò istud deducitur ex alio, dato etiam quod verba contractus antenuptialis haberent, quod dicta B. ex omnibus bonis ipsius A. pro sua duxaria consequi deberet vnā librā grossorum Flandriæ absque pluri: tamen adhuc dicta res species seu merces venales dicto C. in solutum data, & sic in bonis dicti A. tempore decessus eiusdem non existentes non comprehendere potest. Nam firma est theoricā Doct. quod mulieri non competit actio, etiam pro dote consequenda, in rebus mobilibus seu mercibus venalibus per maritum mercatorem prius alienatis, seu in alium translatis, ita voluit Iacob. de Are. & Cyn. in c. vbi adhuc, in 15. quæstione. C. de iure dot. & Salice. ibidem in 11. quæstione, & Bal. ibidem in quinta colam. & Bartol. in repetitione. l. si constante, in tertia quæstione tertie quæstionis principalis. ff. soluto matrimonio, pro qua doctrina est bonus text. in l. cum tabernam, in principio, ff. de pignor. Cùm ergo in casu præsentis dictus A. fuerit mercator, & per prius transtulerit dictas res species seu merces venales in dictum C. sequitur quod dicta B. iniuste impedit dictum C. quominus de dictis rebus pro libito suæ voluntatis disponere possit. Et tantò fortius istud est dicendum in casu præsentis quia non ita priuilegiata est duxaria siue lucrum antenuptiale, sicut dos: quod mulier agens de dote certat de damno vitando: sed cùm agit pro duxaria, certat de lucro captando: præleg. l. asiduis, circa fin. Iam multum differunt damnum pati, & lucrum non capere. l. fin. C. de codicil. & sic ex alio capite dictus C. qui certat de damno vitando, præferri debet dicta B. certanti de lucro captando, argum. l. si vniuersæ. C. de lega. cum similibus. Nec obstant iura pro prima par-

te adducta: quia illa recipiunt limitationem, vt non procedant, quando maritus est mercator, & prius transtulit res mobiles seu merces venales in tertium: quia tunc id videtur tacite actum ex qualitate personarum, d. l. cum tabernam, vt voluit Doct. in passibus supra allegatis: prout est in casu nostro.

CONSILIVM LXVI.

S V M M A R I A.

- 1 *Ius cognationis non tollitur, masculo ex sexu famineo interueniente.*
- 2 *Actore non probante ius sibi competere, reus etiam iniuste possidens absolendus est. & numer. 4.*
- 3 *In feudo non succedunt collaterales.*



Vidam Vvtilhelmus de Beueren possedit vsq; in fine vitæ suæ quoddam officium dictum een Scrootambocht in oppido Dordracensi, in partibus Zuythollandiæ hæreditario iure gratia & consensu principis: qui Vvtilhelmus de Beueren habuit tres proles, Nicolaum, Iacobum, & Barbaram. Item post mortem eius successit ei in officium prædictum Nicolaus de Beueren primogenitus vigore naturæ & conditionis eiusdem officij Scrootambocht: qui Nicolaus resignauit illud ius hæreditarium, & suscepit illud in feudum à principe, pro se & hæredibus suis simpliciter. Item post mortem dicti Nicolai primi vasalli dicti feudi successit in prædictum feudum domicella Zucta de Beueren vnica filia eius. Item post obitum domicellæ Zuctæ successit Vvtilhelmus de Brakel etiam vnicus filius eius: Item iste Vvtilhelmus obiit absque prolibis, relicta post se magistro Vvtilhelmo de Beueren filio Iacobi de Beueren prædicti, propatru sui, & magistro Cornelio Henrici filio Barbaræ prædictæ proamitæ suæ. Item defuncto dicto Vvtilhelmo de Brakel, dictus magister Vvtilhelmus de Beueren fuit missus in possessionem dicti feudi, prout adhuc dictum feudum possidet: Tandem post præmissa dictus magister Cornelius Henrici coram hominibus feudi in curia Hollandiæ mouit litem contra dictum magistrum Vvtilhelmum de Beueren, de & super feudo prædicto: & dicti domini per eorum sententiam pronunciarunt contra dictum magistrum Vvtilhelmum, ac pro & in utilitatem dicti magistri Cornelij. Quæritur à nobis infra scriptis, an dicta sententia fuerit & sit iuste lata, & an alicui vel neutri dictarum partium ius in prædicto feudo competat, & cui: Antequam ad istius quæstionis decisionem perueniatur, præmittendum est, quod vterque litigantium tam dictus magister Vvtilhelmus de Beueren, q̄ dictus magister Cornelius Henrici

CONSILIVM LXVII.

Henrici est cognatus dicti Vvtilhelmi de Brakel, per cuius mortem dictum feudum vacauit: quia vterque ei attinet per sexum foemineum, puta per Zuetam: & licet pro parte dicti magistri Vvtilhelmi de Beueren masculus mediavit & interuenit, non minus tamen est cognatus, vt est textus expressus in §. sunt autem agnati, Instit. de legit. agn. succes. & ibi glossa expressa super verbo agnati. Respondendo iam ad primam partem quæstionis, videlicet an prædicta sententia, quæ fuit & est lata pro dicto magistro Cornelio Henrici contra dictum magistrum Vvtilhelmum de Beueren sit iuste lata, dicendum breuiter videtur, nobis infra scriptis, quod huiusmodi sententia non fuit iusta, sed omninò iniusta: quia vt infra deducetur, dicto magistro Cornelio Henrici actori originali in dicta prima instantia nullum ius competijt, neque competit de præsentis in prædicto feudo: & vt ex casu positione nobis deductum est, & dicitur constare apud acta, dictus magister Vvtilhelmus de Beueren fuit & erat & adhuc est in possessione dicti feudi. Cùm ergo actori nullum ius competijt in dicto feudo, nec potuit probare, nec probauit sibi aliquod ius in eodem feudo competijse, sequitur quod dictus magister Vvtilhelmus originalis reus debuisset de iure absolui ab impetitione dicti actoris, prout adhuc per sententiam diffinitiuam in causa appellationis absolui debet, etiam si constaret eum iniuste possidere: per text. expressum & clarum in l. fina. C. de rei vendic. dictus enim magister Vvtilhelmus originalis reus liberæ edes habuit quoad dictum magistrum Cornelium Henrici, vt in simili dicitur in l. loci corpus. §. cõpetit. ff. si ser. vend. & ex hoc sequitur, quod indices primæ instantiæ iniuste adiudicarunt dicto magistro Cornelio Henrici prædictum feudum. Quantum verò ad secundam partem quæstionis, videlicet cui dictorum litigantium ius competat, vel an neutri competat: dicitur breuiter, deducendo primò quod nullum ei ius competijt in dicto feudo dicto magistro Cornelio Henrici actori originali in dicta prima instantia, & quod ergo non potuit iuste ei dictum feudum adjudicari: quod patet, quia Nicolaus de Beueren primò prædictum feudum à principe pro se & hæredibus suis acquisiuit, & sic dictus Nicolaus fuit de nouo beneficio inuestitus: & dictus Nicolaus fuit ams maternus dicti Vvtilhelmi de Brakel, dictus autem Vvtilhelmus de Brakel decessit sine prole legitima, & mater magistri Cornelij Henrici vnus contententium & originalis actoris primæ instantiæ fuit proamita dicti quondam Vvtilhelmi van Brakel, & ergo mater dicti magistri Cornelij, & ea defuncta dictus magister Cornelius non potuerunt, nec possunt in dicto feudo succedere: sed reuersum est ad dominum: per textum clarum & expressum in tit. de gradib. succes. in feud. §. his verò deficientibus,

bus, in vericulo, si enim Titij anus: quia dictus magister Cornelius Henrici actor originalis non descendit à dicto Nicolao van Beueren, qui vt præmittitur primò dictum feudum acquisiuit, vt ibi habetur: & sic ad eum venire ex successione non potest. Et ex eadem ratione videtur nobis, quod etiam nullum ius competijt neque competit in dicto feudo prædicto magistro Vvtilhelmo van Beueren, & sic dictum feudum reuersum est ad dominum. d. §. his verò deficientibus. Tamen, vt præmissum est, ex quo dictus magister Cornelius fuit actor originalis, & nullum ius sibi probauit competere, dictusque magister Vvtilhelmus fuit reus originalis & possessor, debuit prout adhuc debet ab impetitione originali dicti magistri Cornelij Henrici per sententiam diffinitiuam absolui, & per vos pronuciari benè fuisse appellatum, & malè fuisse sententiatum & diffinitum: per d. l. fin. C. de rei vendicat. cum similibus. Actore enim non probante, reus debet (etiam si nihil præsterit) absolui. l. qui accusare, C. de eden. & c. fin. & ibi Doct. canonistæ de iure iurando.

CONSILIVM LXVII.

S V M M A R I A.

- 1 *Clericus crimen Sodomie committens qualiter puniendus.*
- 2 *Iudex de pœna non capitali, capitalem facere nequit, etiam si arbitrio eius voluta sit.*
- 3 *Pœna propter scandalum & frequentiam delicti augeri solet.*
- 4 *Pœna in dubio mollienda potius sunt quam exasperanda.*



Venerabilis domine Officialis, vidimus, legimus, & cum animo dolore ponderauimus articulos, per promotorem curiæ vestræ domino Rumuldo Luytens presbytero de crimine Sodomie diffamato impositos, confessionemque eiusdem ac responsum ad illos: quæ attenda videtur nobis subscriptis, maturatione desuper habita deliberatione, communitateque sapientis super hoc consilio: quod dictus presbyter & actualiter degradari & curiæ seculari tradi non debet de iure: Sed pœna depositionis verbalis seu amonitionis à clero, & canone per cap. clerici, de excels. prælato imposita, cuius depositionis verbalis effectus, vt scitis, multiplex est, percelli potest & debet: quia in dex ordinarius contentus esse deberet, nisi frequentia delicti, diuturnitas temporis, & scandalum populi, pœnam canonis augeri suaderent: in quo iudici arbitrium datur, & iuxta ea, quæ habentur & notantur in l. & si feuerior. Cod. de his qui notantur infam. & in l. quid ergo, in §. pœna grauior. ff. eo. & plenè per Henric. Boick in cap.

in archiepiscopatu, de raptor. non quidem, ut ex suo capite de pœna non capitali, capitale faciat, quod nullo modo potest, ut bene declarat dominus Felin. in cap. ex literis, in 13. colum. in quarta declaratione de constituto. Sed ut ultra pœnam iuris communis, † quod depositionem verbalem imponit dicitur cap. clerici, cum ibi notatis, per Hostiensem, Ioan. Andr. Anton. de Butrio, Panormitan. & Doctor. eundem ad pœnam perpetui carceris pro pœnitentia, in pane doloris, & aqua angustia peragenda condemnent, maximè cum secundum communem opinionem glof. & Doctor. à qua in iudicando non est recedendum, iuxta notam Ioan. Andre. Panormitan. & Doctor. in cap. 1. de constituto. casus iste non reperitur inter casus degradatione actuali dignos, & quod amplius est, specifica pœna hoc casu clerico imponitur, præ allegato cap. clerici: ultra quam si addatur perpetuus carcer, cessabit scandalum, & satisfiet nedum iuri, sed rigori eiusdem: quia augetur pœna propter scandalum & frequentiam delicti. Nec videtur nobis ad degradationem actualem & traditionem fiendam curia seculari procedendum, nisi in casibus in iure expressis, sanctissimo domino nostro papa inconsulto, etiam ubi pœna specifica imposta non esset: ut expressè determinat dominus Andreas Siculus in cap. at si clerici, de iudic. & tantò minus, quia in † dubio pœnæ sunt molliendæ magis, quam exasperandæ: & melius est argui de nimia misericordia, quam de nimio rigore, iuribus vulgaribus, maximè cum sanctissimus dominus noster papa in cap. nonimus, de verborum significatione, consultus super crimine falsitatis literarum apostolicarum, pro quo à canone imponitur pœna degradationis actualis & traditionis curiæ secularis, cap. ad falsarium, de crimine fal. consult. huiusmodi falsarium sceleratum in perpetuo carcere ad agendum pœnitentiam in pane doloris & aqua angustia detrudat: sic contulit pœnam à canone impostam minui: fortius ergo in casu præsentis degradationis actualis imponi non debet.

CONSILIVM LXVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Appellatio ab interlocutoria fieri debet in scriptis: alias neq. suspendit neq. deuoluit.
- 2 Sententia lata super appellatione ab interlocutoria, est interlocutoria.
- 3 Sententia, quod appellans non potuit appellare, censetur interlocutoria.
- 4 Sententia lata super peremptoria exceptione quædo habeat vim diffinitiuam, &c.
- 5 Rescriptum etiam surreptitium tribuit iurisdictionem, &c.



Varitur de duobus: Primò, an ab interlocutoria lata per archiepiscopum, per quam declarauit, appellantem ab interlocutoria lata per officialem suffraganei, per quam certa proposita ad impediendum executionem sententiæ diffinitiuæ prius latæ, quæ in ré transtulit iudicatum, exhibita tanq̃ impertinentia & inadmissibilia reiecta fuerunt, appellare nõ potuisse, vel tanquam appellantem recipiendum non esse, appellari possit viua voce: vel an necessariò appellandum sit in scriptis à dicta interlocutoria archiepiscopi. Secundò, an rescriptum super huiusmodi appellatione viua voce absque scriptis à dicta interlocutoria archiepiscopi interposita à sede apostolica impetratum, de cuius surreptione & obreptione per acta coram iudice in eodem nominato exhibita notoriè constat, huiusmodi iudici aliquam iurisdictionem tribuat: & si sic, an ne illa ope exceptionis, opposito de surreptione, & ea probata per acta elidatur: ita quòd talis necessè habeat se iudicem incompetentem declarare. Quantum ad primum videtur mihi subscripto, quòd à † dicta interlocutoria lata per archiepiscopum, per quam declarauit, appellantem appellare non potuisse, necessariò fuit appellandum in scriptis, & quòd si duntaxat viua voce fuerit appellatum, quòd talis appellatio neque suspendit neque deuoluit: quòd sic deduco, quia certum est, quòd dicta sententia archiepiscopi fuit interlocutoria: ita ad literam dicit Henric. Boick in cap. in literis, circa principium, de offic. dele. & Ioan. Monach. in c. cupientes, in vers. quòd si per 20. in verbo, priuatos, de elect. lib. 6. & Guiliel. de monte Laud. in Clem. fina. de appella. & dominus Cosmas Guinner super pragmatica, in titu. contra fri. appel. in fine magna glo. ergo debuit appellari in scriptis, ut dicunt præfati Docto. Henric. & Ioan. Mona. in passibus supra allegatis, iuxta cap. cordi, de appell. lib. 6. Confirmo etiam istud auctoritate Bald. in l. cum & minoris. C. si adner. rem iudica. & auctoritate eiusdem in Auth. hodie, C. de iura. cal. in quib. locis dicit, quòd huiusmodi sententia quoad partes est interlocutoria: & idem clarius vult in addit. ad Specul. in titu. de appella. in versicu. si iudex pronunciat, ubi expressè dicit, quòd est appellandum in scriptis ab interlocutoria vim diffinitiuam habente: & etiam dicit, quòd sententia † lata super appellatione ab interlocutoria, est interlocutoria: talis autem fuit sententia dicti archiepiscopi, ergo, &c. Confirmo etiã idem auctoritate Peli. super rubro, de re iud. in princ. vlt. colum. ubi formaliter dicit, quòd omnis sententia tangens negocium principale, censetur interlocutoria, quantum ad cap. 1. de appell. libr. 6. quòd disponit appellandum esse in scriptis, & allegat decisio. Rotæ 135. quæ in meis est, 13. in nouis, quæ expressè dicit, quòd in omni interlocutoria,

locutoria, etiam vim diffinitiuam habente, obseruandum est c. cordi, præ alleg. & sic appellandum in scriptis: & per hoc tollitur quòd ex aduerso obijci posset, videlicet, quòd huiusmodi sententia archiepiscopi, licet sit interlocutoria, habet tamen vim diffinitiuam: quia id negatur: & quòd non habeat vim diffinitiuam adducitur in primis † gl. ordin. in Cle. si. de appel. quæ dicit, quòd si pronuncietur, quòd appellans non potuit appellare, talis sententia est interlocutoria: adducitur etiam decisio Rotæ 432. in nouis, & decisio Specu. & Bald. in passu supra allega. Item esto, quòd haberet vim diffinitiuam, tamen adhuc appellandum esset in scriptis, per dictam decisionem Rotæ 13. quam sæpe refert & sequitur Milis in suo repertorio, in verbo, sententia, & per decisionem Bald. ubi supra. Nec obstat quòd gl. d. Cle. fia. subiungit, quòd sententia † lata super peremptoria, habet vim diffinitiuam. Quia dico, quòd dicta glo. non loquitur hoc modo, sed dicit, quòd tunc sententia lata super peremptoria habet vim diffinitiuam, quando pronunciatum est super peremptoria, quòd obstat: & ita ibi eam declarat Card. Flo. post Ioan. de Georgio, qui dicit secus esse, si pronunciatum duntaxat super admisione vel reiectione exceptionis peremptorie: nihil autem ultra prædicta dicit d. gl. de sententia qua pronunciat, quòd appellans non potuit appellare: & sic d. gl. per illud in hoc, quòd sententia per quam pronunciat, quòd appellans non potuit appellare, est mera interlocutoria, ex quo sequitur, quòd ab ea in scriptis est appellandum, iuxta d. c. cordi, quòd feruit proposito. Ex quibus omnibus concludo, præfatis iudici nominato in huiusmodi rescripto virtute huiusmodi appellationis, viua voce interposita, & rescripti de super impetrati, nullam penitus iurisdictionem competere.

Quo verò ad secundum dico: quòd si debet & pertinenter in scriptis appellatum fuisset, tunc huiusmodi † rescriptum licet esset surreptitium, tribueret iurisdictionem: quæ tamen per exceptionem elideretur: ita voluit Inn. Host. Goffre. Panor. & cõmuniter omnes DD. in c. ceterum, de rescri. & in c. ad audientiam 2. eo. tit. Cum ergo de surreptione, ut in casu ponitur, obiectum est, & per acta fides facta: sequitur, quòd elisa est iurisdictione, si qua dicto iudici cõpetijisset, prout tamen nunq̃ reuera competijt, ex quo non fuit appellatum in scriptis, quòd tamen fieri debebat, per supra deducta. Concludo ergo, dictum delegatum in huiusmodi rescripto nominatum debere declarare, se iudicem incompetentem, appellantemq̃ in expensis appellati condemnare.

CONSILIVM LXIX.

S V M M A R I A.

- 1 Excommunicatus dicens sententiam in se latam

esse nullam, ideòq̃ ad cautelam se absoluit, utens an absoluitus, &c.

- 2 Excommunicatus pro manifesta offensa, non absoluitur ante satisfactionem seu sufficientem emendam.



Vimus deinde consulti, an iudex huiusmodi, cui absolutio ad cautelam recepta cautione idonea, &c. in forma communi committitur, posset huiusmodi absolutionem ad cautelam impendere præstita cautione idonea pignoratitia vel fideiussoria, non obstante quòd ex aduerso obijciatur, & per acta iudicialia clarè probatur, quòd ipse impetrans pro re iudicata per eum approbata, & de suo consensu fuit excommunicatus, seu in pristinam excommunicationem reintroversus. In quo prima facie videtur dicendum, quòd sic, tenore huiusmodi rescripti attentò. In contrarium est veritas, quia absolutio † ad cautelam non est impendenda, quando obijciatur, & infra octo dies probatur, quòd excommunicatio lata fuit, pro manifesta offensa, nisi realiter & effectualiter prius satisfactio fuerit impensa: text. est ad literam in c. solet, de sent. excõ. lib. 6. Sed in casu præfati tempore latæ censuræ sententia ob cuius non paritionem impetrans de suo consensu excommunicatus seu reintroversus, ultra plures annos in rem transiit iudicatam, ut per acta iudicialia clarè constare supponitur, ergo talis excommunicatio lata fuit pro manifesta offensa commissa in non obtemperando, imò temerè resistendo iudici iuste præcipientes, ut vult glo. ordinaria & Doctor. in d. c. solet, & per consequens absolutio ad cautelam nullo modo est impendenda, nisi satisfactione impensa, & parito iudicato, d. c. solet, ubi casus, & c. ex parte, de verbor. sig. & ibi Panor. Nec obstat tenor rescripti, de quo supra, in quo sanctissimus dominus noster papa committit absolutionem ad cautelam recepta cautione idonea, ergo illa præstita videtur satisfactio in rescripto, & absolutio impendenda, dummodò aliàs competat iurisdictione, cum de voluntate papæ circa hoc constare videtur. Quia responderetur, quòd hoc procederet, nisi ex aduerso obijceretur, & per acta iudicialia clarè probaretur infra tempus octo dierum, quòd impetrans pro manifesta offensa fuit excommunicatus, d. c. solet. Modò sic est, quòd sanctissimus ad suggestionem impetrantis iuste, ut præmittitur, de suo consensu excommunicati, falsè narrantis sententiam cõtra eum esse latam post appellationem per eum interpositam, & sic post appellationem interiectam, esse excommunicatum, tacentisq̃ quòd huiusmodi excommunicatio de suo consensu, postquam sententia contra eum lata, diu in rem transiit iudicatam, fulminata fuit, commisit absolutionem ad cautelam recepta cautione idonea. Nec mirum, quia hoc casu si narrata

vera essent, offensa pro qua lata fuit excommunicatio esset dubia, & sic ad obtinendum absolutionem ad cautelam sufficeret competens cautio, ut dicit text. in d.c. solet, in tertio membro primi dicti. Sed quia per acta iudicialia clarè competitur, quòd sanctissimus fuit circumventus, & quòd excommunicatio † in casu præfenti lata fuit pro manifesta offensa de consensu impetrantis, laudantis, & approbantis sententiam contra eum prius latam, & quòd minimè lata fuit censura excommunicationis post appellationem per eum interpositam, quæ etiam postea interponere non potuit, ex quo de suo consensu censura, ut præmittitur, fulminata fuit: ut vult Panormi. & Doctor. in cap. P. & G. de offic. delega. apparet manifestè, quòd non sumus in casu rescripti, sed in casu d. cap. solet, in secundo membro primi dicti, puta quando excommunicatio lata est pro manifesta offensa, quo casu, ut præmittitur, requiritur satisfactio seu sufficiens emenda, d. cap. solet, quæ omnia si sanctissimo domino nostro papæ exposita fuissent, indubiè non mandasset absolutionem ad cautelam impendi, nisi satisfactio impensa, iuxta tenorem d. ca. solet, quod ex eo etiam apparet, quia in huiusmodi rescripto papa non mandat simpliciter absolutionem impendi ad cautelam recepta cautione idonea, sed si & prout iustum fuerit. Certum autem est, non esse iustum, censuram relaxari etiam ad cautelam, quæ lata est de consensu partis, ob non partitionem rei iudicata, laudatæ, & approbatæ: & sic pro manifesta offensa satisfactio non impensa in grande præiudicium partis aduersæ, dicto cap. solet, & præallegato capit. ex parte prima, ergo, &c. Concludimus ergo in casu præfenti, absolutionem ad cautelam, etiam si iurisdicctio dicto iudici competere, prout non, ut supra deduximus, non esse impendendam ob quamcunque cautionem, nisi impensa prius satisfactio.

CONSILIVM LXX.

S V M M A R I A.

- 1 Testamentum tempore quo quis ad testandum habilis fuit, conditum valet, licet tempore mortis testamenti factionem non habuerit.
- 2 Elogia defunctorum nonis constitutionibus superuenientibus non infirmantur.
- 3 Qualitatis causam efficientem concernentis perduratio non requiritur.
- 4 Interdictio bonorum à lege facta vel statuto, non rumpit testamentum prius factum, licet fieri impediat.
- 5 Heredes in testamento instituendi conditio tempore conditi testamenti, mortis, & adeundæ hereditatis inspicitur.

6 Testatoris conditio quando faciat valere vel inuaidari testamentum.



Actus post intronisationem piæ memoriæ illustrissimæ principis Mariæ ducissæ Brabantæ, &c. tempore scilicet quo licuit vnicuique personæ naturali & illegitimæ de bonis sibi ab altissimo collatis, liberè suum testamentum condere, & suam extremam voluntatem ordinare: honesta matrona Elizabeth Regis, persona naturalis & illegitima suam condidit testamentum, ac suam extremam ordinavit voluntatem: in quo seu qua honestum virum quendam Ioannem Herent hæredem instituit nunc nouissimè antea facta matrona post intronisationem serenissimi principis Philippi archiducis Austriæ, &c. in præfacto suo testamento seu vltima voluntate perseverando, altissimo disponente, decessit: verum cum iuxta tenorem intronisationis inuidicissimi principis Philippi non liceat naturalibus & illegitimis sine licentia eiusdem principis de bonis sibi ab altissimo collatis suum condere testamentum seu extremam ordinare voluntatem: Præterdunt officia ti principis antea facti, bona per & post decessum prænominatæ Elizabeth relicta apprehendere & principi applicare: quibus prænominatus Ioannes Herent hæres, ut præmittitur, per dictam Elizabeth institutus resistit, præterdunt sibi antea facta bona vigore dicti testamenti fuisse & esse applicanda. Quæritur quid iuris? Supposita etiam validitate articuli præfactæ intronisationis illustrissimæ archiducis Philippi testamenti factionem personarum illegitimarum concernentes: Videtur, iudicio melius sentientium semper saluo, de iure dicendum, quòd bona per & post decessum dictæ Elizabeth relicta, in quibus dictus Ioannes Herent inuenitur institutus, debent eidem Ioanni, & nullatenus fisco applicari: quod sic deducitur. Ad hoc quòd † testamentum per aliquem conditum de iure debet censi validum, sufficit quòd condens testamentum sit tempore quo condidit testamentum ad testandum habilis & idoneus: & non requiritur, quòd apud eum sit tempore decessus eiusdem testamenti factio, per ea quæ habentur & notantur in l. 2. ff. de testa. & est text. de hoc ad literam clarus in l. 1. §. si quis autem testamentum fecerit. ff. de bono. posses. secundum tabul. vbi textus sic inquit: Si quis autem testamentum fecerit, deinde amiserit testamenti factionem vel furere, vel quòd ei bonis interdictum est, potest eius peti bonorum possessio, quia iure eius testamentum valet. Et hoc generaliter de omnibus huiusmodi dicitur, qui amittunt mortis tempore testamenti factionem, sed ante factum eorum testamentum valet. Cum ergo prænominata Elizabeth tempore quo condidit præfactum suum testamentum,

testamenti habuit factionem, licet mortis tempore illam stante articulo præfacto intronisationis Archiducis Philippi amiserit, sequitur quòd eius testamentum de iure censi debet validum præterea text. est optimus in l. 1. in §. lo cum. C. de caduc. tollen. quòd non † constitutiones circa vltimas voluntates ordinatæ habent locum in elogijs post illas constitutiones conditis, & anteriora suo Marte decurrere debent. Non poterit ergo hæc noua constitutio seu articulus antea factus præmemorata intronisationis Archiducis Philippi, testamentum per antea factam Elizabeth conditum inuaidare: sed debet illud in suo robore permanere: hinc contingit, quòd † ut dicit Bald. in l. si quis hæredem, C. de insti. & subtit. sub condic. fac. si qualitas concernat causam efficientem, non requiritur illius perduratio, vnde text. in l. Titius. ff. de milit. testa. vult quòd si rusticus condidit testamentum, qui postea est effectus tribunus, testamentum rusticis & non tribuni dici debet, quamuis ergo qualitas seu idoneitas testandi penes dictam testatricem non perdurauerit, non debet eius testamentum per hoc inuaidari, pro quo etiam text. est, & ibi Bar. ff. de testa. l. 4. is cui, quo cauetur, quòd interdictio † facta bonis à lego, ac per hoc etiam à statuto, non rumpit testamentum prius factum, quamuis testamentum fieri impediat: non intelligitur ergo præfactum testamentum præfactæ testatricis per præmemoratum articulum intronisationis ruptum: licet testamentum per eandem testatricem ex post fieri, per eundem articulum fuisset impeditum. Nec obstat præmissis text. in §. hæredibus extraneis, Inst. de hære. qual. & diff. quia ille §. loquitur in hæredes † instituendo in testamento, apud quem debet esse testamenti factio passiva tempore conditi testamenti, tempore mortis, & tempore adeundæ hereditatis: ut vult ille text. In testatore verò solùm inspicendum est vnum tempus, videlicet conditi testamenti, ut supra dictum est. ita vult gl. in præall. l. 2. ff. de test. & ibi Pau. de Cast. & DD. Contra quod si opponatur de l. qui ex liberis §. testamento. ff. de bono. posses. secundum ta. vbi requiritur, † quod apud testatorem sit testamenti factio actiua tempore conditi testamenti & vsq; ad tempus mortis, vel saltem requiritur, quòd tempore facti testamenti & tempore mortis habeat testator testamenti factionem, iuxta l. 1. in §. exigit, eo. tit. Respondetur secundum gl. in d. §. exigit, quæ singularis est & benè notanda, post Bar. & communiter Doc. in d. l. 2. quòd præallegata iura in contrarium adducta loquuntur in casu quo testatoris conditio est mutata suo facto aut delicto: ita quòd ipse testator deuenit ad hoc, quòd non habet testamenti factionem. Secus autem si non suo facto aut delicto: tunc enim sufficit, quòd habeat testamenti factionem tempore conditi testamenti: ita quod si post testamentum conditum deueniat ad

tempus, quo non habeat testamenti factionem, testamentum non inuaidatur: ut de primò est text. in l. is qui, §. si cui. ff. de test. & de secundò est text. in l. item qui in potestate §. 1. ff. eod. & sic est hic: ergo &c. cui etiam consonant nota. per Dy. in regula 1. de reg. iur. lib. 6. ex cuius dictis habetur clarè decisio huius dubij.

CONSILIVM LXXI.

S V M M A R I A.

- 1 Statuta ciuitatum quando valeant.
- 2 Consuetudo non differt à statuto, nisi sicut tacitè ab expresse.
- 3 A pari potentia causa par procedit effectus.
- 4 Statutum quod bona immobilia non transferantur in extraneos, valet.
- 5 Bona Rerum publicarum isdem gaudent priuilegijs quibus bona ecclesiarum.
- 6 Statutum in fraudem libertatis ecclesiasticæ vel piæ cause conditum, non valet.
- 7 Facere in suo quis potest quod principaliter sibi prodest, licet alteri per consequentiam noceat: nec illud animo nocendi sibi presumitur.
- 8 Factum ubique, aliquo velumine excusari potest, lex interpretatur quod sit factum bona fide.
- 9 Statuta quando censeantur scripta in rem, &c.
- 10 De bonis alteri à lege delatis, ne quidem ad pijs causis testari licet.
- 11 Pro non dato habetur, quod ab eo datur qui ius dandi non habuit.
- 12 Ecclesia dimittere debet bona sibi donata, quæ a quietate naturali suadente retineri nequeunt: licet de stricto iure retinere possit.
- 13 Prohibitus testari fauore alterius, ne quidem ad pijs causam relinqueret potest.
- 14 Statuta scripta in rem, ligant ne tum laicos, sed etiam clericos.
- 15 Pena Testamento inualido inserta, nulla est.
- 16 Ex facto alterius alius prægrauari non debet.



Actus mihi oblati, super quo iuris consilium petitur, talis est. Statuto ciuitatis Hamburgensis, à tempore memoriam hominum excedente in inuolabiliter obseruato, cauetur, quòd bona hereditaria seu patrimonialia, districti dictæ ciuitatis subiecta, testamentaliter relinqui non possunt, sed ad filios defuncti si extiterint, vel eis non extantibus ad proximiores hæredes, aut illis deficientibus ad Rempublicam dictæ ciuitatis deuolui debent: de bonis verò acquisitis liberè disponi potest. Alio quoque statuto eiusdem ciuitatis inuolabiliter prædicato & obseruato cauetur, quòd

bona hereditaria seu patrimonialia neq; in vita neq; in morte alienari, obligari, seu aliquo modo distrahi possunt, nisi in casu necessitatis, de qua ante huiusmodi alienationem senatus dictę civitatis legitime constare debet.

Nunc accidit casus, quod quidam A. presbyter dictę civitatis, habens nedum bona patrimonialia seu hereditaria, sed etiam acquisita seu conquesta, condidit testamentum seu ultimam ordinavit voluntatem, in quo seu qua inter alia voluit & ordinavit, quod quia legitimos heredes non habuit seu agnovit, qui sibi iuxta morem patrię sue ius scriptum succedere possent, omnia bona sua in refrigerium animę suę pro foundatione trium stipendiorum seu burfarum tribus artium Magistris annuatim distribuendorum reliquit: & in euentum, quo aliquis ecclesiasticus vel secularis dictam ordinationem infringere, vel quouis modo inuadere presumpserit, in eum euentum huiusmodi bona mediatis ad summum Pontificem, & pro reliqua medietate ad dominum Archiepiscopum dictę Civitatis deuolui voluit: vt hæc & alia in instrumento dicti testamenti & statutis Civitatis prætaxa plenius & latius dicuntur contineri. Quæritur modò, vtum dictum testamentum, non obstantibus statutis, sit validum, nec ne. Pro cuius quæstionis decisione tria per ordinem sunt discutienda. Primò discutiendum est de validitate dictorum statutorum. Secundò præsupposita validitate vtriusque statuti, discutiendum erit, vtum valeat dicta testamentaria dispositio, quæ est collata in piam causam. Tertio præsupposita inuaditate testamenti, vtum propter clausulam testamenti qua prohibetur contraueniri, & in euentum contrauentionis dictus testator voluit bona sua ad summum Pontificem & Archiepiscopum dictę Civitatis deuolui, pœna prætaxa sibi locum vendicat. Quantum autem ad primùm, omisis superfluis, præsupposito vt mihi est expositum, quod ꝑ potestas statuendi seu condendi statuta competat dictę civitati & senatus eiusdem, & quod illustrissimus Imperator Federicus tertius prætaxa statuta dictę Civitatis confirmavit: dico & concludo, quod statuta huiusmodi valeant, & vim legis habent, l. omnes populi, cum ibi notatis, per Bart. & Doct. ff. de iusti. & iure, cum alijs iuribus vulgaribus, hoc confirmatur etiam autoritate Ioã. Fabr. in proœmio Instit. vbi in terminis nostris præsupponit validitatem consuetudinis, ꝑ quæ non differt à statuto, nisi sicut tacitum ab expresso, l. de quibus, & ibi Doctores, ff. de legib. confirmatur id idem per text. §. donare, in titulo, qualiter olim feud. alien. pote. in vsu. seu. vbi expressè disponitur, quod bona feudalia etiã pro anima, & sic in piam causam testamentariter relinqui non possunt: Et tamen nemo dubitat, quin dispositio illius iuris consuetudinarij va-

leat, ergo & valet statutum idem disponens de bonis patrimonialibus seu hereditarijs: quia à ꝑ pari potentia causæ par effectus procedit, d. l. de quibus, & l. i. §. veteres. ff. de acquir. poss. notat Bald. in l. conuenticulam, C. de epif. & cleric. confirmatur etiam istud per leges, quibus statutur, bona hereditaria deficientibus descendibus deberedenolui ad proximiores agnatos, vt in familia maneat: vt est textus expressus in §. cæterum, Instit. de legit. agna. suc. & in l. lege 12. tabularum, C. de legit. hære. & illis acagnatis deficientibus tandem ad fiscum, l. prima, C. vnde vir & vxor. Potest ergo pariformiter rationabiliter statui pro confirmatione familię & reipublicæ, quod bona patrimonialia seu hereditaria ad filios, & illis non extantibus ad proximiores heredes, ac illis deficientibus ad Rempublicam deuoluantur, Imperatore id statuente, vel prius per alios statutum confirmante seu ratificante, aut illi auctoritatem impartiente, quæ parificatur: cum vt inquit Imperator, in l. 1. C. de veter. iur. enu. & summus Pontifex in c. si apostolica, de præben. lib. 6. Omnia nostra facimus quibus auctoritatem impartitur: & sic cessat, quod de l. i. C. de bon. vacan. lib. 10. obijci posset. Præterea videmus per ꝑ legem statui, quod bona immobilia non transferantur in extraneos, l. vnica, C. non licere habita. metroco. lib. 11. ergo id idem ob publicam vtilitatem potest disponi per statutum civitatis, l. Anthioçen sium, iuncta glossa, in secunda eius lectu. quam Bart. ibi sequitur & commendat. ff. de priuileg. credit. & est bonus textus in l. venditor §. si constat, & ibi Bartolus, Ange. & Doctores. ff. communia prædi. & in c. in nostra, de iniur. Præterea quod dictum statutum valeat, probatur primò ex persona statuientium: secundò ex parte rerum, super quibus statutum disponitur: & tertio ex causa publicæ & communis vtilitatis. Præterea duo per se patent: tertium deducitur, quia dictum statutum pro causa habet fauorem proximorum, & illis deficientibus vtilitatem Reipublicæ: & sic ordinatur ad bonum commune: quare est iustum ex sine. Nam ꝑ editum est hoc statutum bona fide pro bono dictę Civitatis Hamburgensis, vt supportentur onera eiusdem Rempublicam deuoluentis, quod æquiparatur bono ecclesiarum, l. vt inter diuinum, Codic. de sacrosanct. eccles. Prolibus verò vel hereditibus existentibus, statutum huiusmodi naturali æquitati & iuri innitens, huiusmodi iurum eiusdem defert, l. cum ratio, ff. de bon. damn. cum vulgaribus. Nec aliquo modo dictum statutum ꝑ impedit piam causam, cum permittat de bonis acquisitis expressè & de fructibus huiusmodi bonorum hereditariorum tacitè, quia non vetat, liberè disponi: cum ergo dictum statutum disponat, deficientibus filijs & hereditibus, bona hereditaria deuolui debere ad rem publicam,

publicam, in hoc disponit principaliter in fauorem Reipublicæ ob onera eiusdem Reipublicæ supportanda, & sic dictum statutum non potest dici in fraudem libertatis ecclesiasticæ vel piæ causæ editum: quia licet in quæstis laici nullo ingenio possunt derogare ecclesijs vel iuribus ecclesiarum, vt in c. Ecclesia sanctę Marię, de constitutio. & c. si. de immun. eccles. li. 6. Tamen in acquirendis, si laici hoc non faciant malo ingenio, sed bono, & principaliter vt sibi profint, non vt piæ causæ obsint, hoc possunt. Potest enim quis in suo facere quod principaliter sibi prodest, licet alteri per consequentiam noceat, l. Proculus, ff. de damn. infect. & l. i. §. denique, vbi tex. notabilis, ff. de aqua plu. arcen. notat Ioan. Fab. & Doct. Instit. de leg. fu. cad. toll. circa si. In casu autè præfenti dicta ciuitas Hamburgensis statuit inter subditos, & super rebus & bonis sibi & suo territorio subiectis, & in dubio non præsumitur facere animo nocendi, qui quid in suo facit, quod sibi prodest, licet alteri obstat, merito. ff. pro soc. & notat glo. ordinaria & Doct. in l. suminum, in §. si. ff. de dam. infect. vbi quæritur: ꝑ enim factum potest aliquo velamine excusari, lex interpretatur quod sit factum bona fide, l. i. & ibi Bal. & Doct. ff. de distrac. pig. l. si adulterium cum incestu, ff. de adulter. in §. lib. fratres, & ligitur, ibi quotiens quis iustis rationibus ductus, vel non iustis sine caliditate tamen, & c. ff. de liberal. causa. accedit præmissis, quod in fortioribus terminis decidit dom. Pet. de Anchor. in consilio suo 24. incipiente, videretur prima facie: item accedit præmissis, quod etiam in terminis nostris & longè fortioribus decidit dom. Abbas Panor. in consilio suo 83. primi voluminis, vbi pro indubitato tenet, huiusmodi statuta valere, etiam si in personam concepta sint, etiam in præiudicium piæ causæ. accedit etiam præmissis id, quod notat Paulus de Castro in consilio suo 89. in nouis, incipiente, posset quis dicere, vbi pro indubitato concludit rem fieri posse hoc onera reali, per iura, ibi amplissimè adducta. accedit etiam præmissis, quod in fortioribus terminis decidit Barto. Bal. & DD. in l. si. C. de pac. & idem Bal. in l. Deo nobis, C. de epif. & cleri. & sequitur Petr. de Anchor. in cap. canonum statuta. in versic. ad idem quæritur an valeat: vbi concludunt, valere statutum, quo disponitur, quod ingrediens monasterium non succedat: licet sit conceptum in persona, & videatur retractiuum ingressus: id vltimum tamen pro constanti non pono. Concludo ergo, dicta statuta, de quibus in themate, vt iacent valere & viribus subsistere. Circa secundum quæsitum supra tactum, quod erat, vtum dictum testamentum valeat, attento quod sit ad piam causam, & per sacerdotem conditum: est primò considerandum, quod ꝑ dicta statuta, de quibus in themate, sunt facti præ in re, ex quo vt supra tactum est in themate, de bonis

hereditarijs testari prohibent, de acquisitis autem permittunt. Clarum autem est, quod quando verba statuti modo prætaxa concipiuntur, tunc statutum huiusmodi est scriptum in rem, & non in personam, vt est text. multum notabilis & singularis, & ibi Bart. in l. aut qui aliter, §. si. ff. quod vi aut clam. commemorat dominus Panormita & canonistæ in ca. mulieres, de senten. excommun. Bart. & Doct. in l. cunctos populos, C. de summa trinita. & fide cathol. Secundò est considerandum, quod cum dicta statuta sint vetustissima, vltra memoriam hominum condita, bona patrimonialia seu hereditaria dicti A. testatoris, antequam essent ad eundem A. per mortem suorum parentum seu consanguineorum deuoluta, vigore dictorum statutorum affici poterant, & erant affecta tali onere, quod non poterant in testamento relinqui, nisi duntaxat liberis si extarent, & eis non extantibus consanguineis proximis, quibus deficientibus ad rempublicam dictę civitatis deuoluerentur, per iura præallegata: & ergo non potuerunt dicta bona patrimonialia dicti A. obstantibus dictis statutis, etiam in piam causam per eum testamentariter relinqui: quod deducitur latius rationibus infra scriptis. Et primò sic. Nam vbi ꝑ lex simpliciter defert aliqua bona vel certam quotam bonorum alicui ex bonis alterius, si ille sit prægrauatus, nequit etiam ad piam causam de bonis alteri delatis testari, nec Ecclesia vel pia causa debet talia bona recipere: vt aperte probatur in ca. fina. 17. q. 4. vbi diuus August. sic inquit, quicumque vult exheredato filio heredem facere ecclesiam, alium quærat qui suscipiat, non Augustinum, & DEO propitiis neminem inueniet: & idem est vbi ipsa ciuitas hoc statuit, maxime superiore permittente vel confirmante: quia in hoc habet potestatem à iure communi, dict. l. omnes populi, & dict. l. Anthioçensium, cum alijs iuribus præallegatis. Et facit ratio, quia ꝑ ex quo bona hereditaria per dicta statuta deferuntur alijs, pro non dato seu legato habetur, quod ab illo datur seu legator, qui de iure dare seu legare non potest, l. traditio, ff. de acquir. rer. dom. & ca. quod autem, de iur. patro. & l. vxor patri, & ibi Paul. de Cast. & DD. C. de lega. & l. quod in rerum. §. 1. & ibi do. Ale. de Im. & DD. ff. de leg. 1. Itè ex alio istud deducitur ꝑ per d. c. fin. post principium. 17. q. 4. vbi notanter colligitur, ecclesiam debere dimittere bona sibi donata, quæ æquitate naturali sua dente retineri non possunt: licet de stricto iure ecclesia posset retinere. Sed in casu nostro omnis æquitas resistit, vt puta fauor filiorum, agnatorum, Reipublicæ: item communis vtilitas, ob quam multa specialia à iure introducta noscuntur, l. item si verberatum §. 1. ff. de rei vendi. cum similib. ergo & c. Sufficere enim debuit dicto A. quod de bonis acquisitis, sibi, vt mihi relatum est, abundè ab altissimo collatis, & de fructibus dictorum

dictorum bonorum hereditarium seu patrimonialium, iuxta morem patriæ suæ disponere potuit. Sequitur ergo, quod ecclesia vel pia causa non debet bona hereditaria præfata Republicæ, vt præmittitur delata, agnoscere. Sumus enim ecclesijs, viduis, pupillis, orphanis & miserabilibus personis, ita iniustitia debitores, vt alijs iniuriam facere non debeamus, inquit Pontifex maximus Innocentius tertius in cap. nuper, de donatio. inter vir. & vxor. & in c. extenore, de foro compet. Præterea vbicunq; lex vel statutum prohibet aliquem testari fauore alterius, nunquam prohibitio censetur remissa fauore piæ causæ: ista est theoria Bar. Bald. & Doct. in l. i. c. de sacrosan. eccl. & probatur apertè in c. licet. §. ff. de sepult. lib. 6. sed sic est hic, ergo, &c. Et istud quod dictum est, videlicet quod lex vel statutum posset prohibere aliquem testari saltem de certis rebus fauore alterius, ita & in tantum, quod talis prohibitio etiam vires suas porrigat ad piam causam, tenet apertè do. Abbas Pano. Iurisconsultorum sua ætate princeps, in consilio suo 63. incipiente, Stante quadam constitutione, in primo volumine supra allegato, per pulchra & diuersa motiua, & inter alia, quia facultas testandi indulta est hominibus gratiosè & ex speciali gratia, secundum gloss. singularem in l. illa constitutio, ff. de heredita. instit. de qua commemorat idem domi. Panor. & alij post eum in Rubrica de testam. ergo &c. Cum ergo dicta statuta, vt supra tactum est, sint scripta in rem, & cum i statutum scripta in rem ligent nedum laicos, sed etiam clericos & sacerdotes bona huiusmodi possidentes, saltem quæ do iniecerunt vinculum rebus & bonis, antequam peruenerunt ad eos, vt vult Barto. in l. rescripto. §. fin. ff. de mun. & hon. notant Inno. Panor. & Doct. in c. postulasti, de foro compe. & idem Panor. in c. quod clericus, in 13. col. eod. tit. referens dominum Ant. de Butrio & dominum Petrum de Anchor. ita consuluisse: & idem voluit ipse Panor. in ca. Ecclesia sanctæ Mariæ, vbi post Ioan. Andr. in regula sine culpa, de regulis iur. libr. 6. in Mercurialibus, in fortioribus terminis concludit, quod si statuto caueatur, quod primogenitus succedat patri, si secundo genitus fiat clericus, post statutum ligatur illo statuto: & idem quod supra dixi tenet domi. Felin in d. c. Ecclesia sanctæ Mariæ, in 34. colum. in vers. quintus & vltimus casus est, saluans Bart. &c. & idem consuluit do. Paul. de Cast. in consilio suo 88. in nouis supra allegato, & longè & accuratius do. Abbas Panormita. in d. consilio 63. vbi plenè obiectis & argumentis quæ fieri possent ad partem contrariam, respondet: & quia ipse plenissimè hunc passum tangit & examinat. superuacuum duxi huc ea transcribere: cum superuacuis labore impendij, qui solem facibus certat adiuuare. c. si omnia, §. quæsti. 1. Sequitur ergo, quod dictus A presbyter, obstantibus di-

ctis statutis in rem scriptis, de bonis suis hereditarijs seu patrimonialibus antequam ad eum peruenerunt hoc onere ne alienarentur vel in alium testamentariter transferantur affectis, validè disponere non potuit, per præallegata. Imò quod fortius est, etiam si dictus A. aliqua ex bonis hereditarijs, quæ ad eum iuxta tenorem dictorum statutorum à suis parentibus vel consanguineis omnino obuenerunt erant & obuenerunt, in vita eorum aliquo titulo acquisisset, talia tamen bona non dicerentur acquisita, sed hereditaria, ita quod de eis tanquam de bonis hereditarijs disponere non potuisset: ita singulariter determinat Ioan. Fabr. in passu supra allegato.

Ad tertium quæsitum supra tactum breuiter respondetur: quod huiusmodi poena ex duplici capite locum sibi non vendicat. Primò, quod dicta & vltima voluntas vt supra ostensum est, est inefficax & inualida, ergo & adiectio poenæ nulla, l. seruo alieno. §. fin. ff. de legat. i. cum ibi notatis. Tum ex alio, quia dictus A. testator propter culpam & aliorum eius testamentum fortè impugnaturorum, si culpa dici posset, piam causam heredem per eum instituta hereditate priuare, & eam ad alios transferre non potuit, vt est text. singularis in l. paterfam. testamento. ff. de hered. instit. quam valde commendat Ludouic. Rom. in singularibus suis in singulari 113. Præterea huiusmodi celsio seu translatio tanquam in potentiorum in odium dictæ reipublicæ Hamburgensis in euentum contrauentionis facta non valet, l. 2. & ibi Bar. Paul. de Cast. & Doct. C. ne hic, vel respub. Concludo ergo, dicta statuta valere, & præactam testamentariam dispositionem quoad bona hereditaria seu patrimonialia dicto A. à suis parentibus seu consanguineis obuenta, fuisse & esse in ualidam & inefficacem: quod verò ad bona acquisita, & fructus bonorum hereditarium, viribus subsistere, ac huiusmodi priuationem, celsionem, seu translationem, in euentum contrauentionis vt præmittitur factam, nullius fuisse aut esse roboris vel momenti. Et sic bona hereditaria dicti A. in casu præfati ad rem publicam dictæ ciuitatis Hamburgensis fuisse & esse deuoluta, & deuolui debere, iuxta & secundum tenorem præactorum statutorum.

CONSILIVM LXXII.

S V M M A R I A.

- 1 Testis in propriam exonerationem deponens, nihil probat.
- 2 Testis extra articulata deponens, nihil probat.
- 3 Succumbens ex eo, quod articulata non probant, non iudicio contra absolutum agere potest.

4 Solutio-

- 4 Solutioem inficiens, si conuincatur, onere probandi debitum se recepisse grauat.
- 5 Confessio extraiudicialis semiplenam saltem facit presumptionem, qua ad condemnationem non sufficit.
- 6 Delictum in dubio non presumuntur.

Venerabilis domine Officialis, viso processu coram vobis pendente in deciso, per & inter dominum Anthonium Pennenagle presbyterum actorem ex vna, nec non dominum Iohannem Custodem presbyterum reum ex altera, de & super conditione seu repetitione quinque librarum, indebitè vt prætenditur præfato domino Iohanni solutarum, ac cautionis de tribus alijs libris, certis in terminis exoluendis date. Videtur mihi subscripto, omnis superfluis & alijs in actis factis, sine aliqua hæstitione ad abolitionem dicti domini Iohannis Custodis rei fuisse & esse procedendum. Nam vt ex actis patet, dictus dominus Antonius actor libellat, se soluisse præfato domino Iohanni Custodis quinque libras, & dedisse cautionem de alijs tribus, in quibus tamen nullo iure dicit se præfato reo fuisse obligatum. Sed quod dictus actor præfato reo summam antactam vel partem eiusdem soluerit, ex actis nõ constat: sequitur ergo, quod dictus reus debet ab impetitione præfati actoris absolui. Nullus enim testium productorum per actorem, dicit reo aliquid solutum esse per actorem, quod tamen est libellatum: licet & aliqui in propriam exonerationem deponendo dicere videantur, se ab actore pecuniam recepisse ad opus rei & illam reo deliberasse, vt tertius & quartus testes, quæ depositio etiam si aliis esset canonica, prout non, cum vltra hoc quod in propriam exonerationem deponunt, etiam in suis dictis sint singulares, vnus de vna libra, alter de quatuor libris deponere satagens: tamen eorum depositio proposita non seruit, quia & id articulatum non est: sed quod actor reo quinque libras exoluit, & tres similes solucere promissit, licet indebitè, quæ multum distant: & eorum altero articulo altero que probato sequi debet absolutio: Licet & nouo iudicio contra sic absolutum succumbens agere possit. ita notabiliter sentit Innocen. pater iuris in c. inter dilectos, circa principium, de donat. quem refert & sequitur Ioan. Fab. in §. lex. Instit. de iur. natur. gen. & ci. dicens sic de facto seruari: & de isto est text. rotundus, licet nemo eorum illum alleget, in c. abbate sane, post prin. in vers. multum quoq; distabat, de re iudic. lib. 6. vbi Abbas de Bonefac. se fundans super donatione facta per Regem Arragoniæ monasterio Bonefac. succubuit, licet probauerit donationem factam per Regem monasterio de Populeti, & ex post per monasterium de Populeti ipsi monasterio de Bonefac. quia illa mul-

tum distant, vt dicit ibi text. & per hoc cessat fundamentum partis aduersæ, quo dicit luculentissimè probatum quod actor per se vel per alium reo pecuniam, de qua est quæstio, numeravit, & quod ergo ipse debet triumphare, per vulgatam regulam iuris, qui per alium &c. quia cum alterum præcisè sine altero non distinctuè libellatur seu articulatur: vt in casu præfati, alterius probatio non suffragatur, per prædicta. Per hoc etiam cessat aliud fundamentum domini actoris, quo dicit, quod & ex quo per reum negata est solutio, & per actorem probata, incumbit reo probatio quod id erat debitum, per ca. fin. de solut. & l. cum de indebito, in principio. ff. de probatio. Sed hoc per reum probatum non est, ergo debet succumbere. Quia respondetur per interemptionem assumpti, negando quod probata est solutio articulata, per prædicta. Nec iuuat actorem primus testis, qui dicit, reum sibi fuisse confessum, quod ab actore recepit quatuor libras, quia cum ille sit vnicus & singularis, ei non creditur, ca. bonæ. i. cum ibi notat. de elect. iuncto c. licet vniuersis, de re lib. Et dato, quod plures & deponerent de huiusmodi confessione extraiudiciali, tamè illi non facerent nisi semiplenam probationem, iuxta notata in c. fin. de confess. quæ semiplena probatio non sufficeret ad condemnationem, iuribus vulgaribus. Non obstat etiam missina producta apud acta, scripta per Iodocum Lips & recognita: quia de mandato rei vel tati habitatione eius non constat apud acta, nec probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, l. neque natales, C. de proba. & l. non hoc, C. vnde cogn. ex quibus sequitur, quod reus in casu præfati debet absolui, iuxta vulgatam regulam, actore non probante &c. l. qui accusare, C. de edend. & c. si. de iur. iur. cum sim. maximè cum fauorabiliores sint rei, quam actores. l. Arriani. ff. de ac. & obliga. cum simili. Et præcipuè attento, quod omnes testes vno ore dicunt se tenere reum pro 6 probo & honesto sacerdote, vnde debet & in dubio capi præsumptio exclusua delicti, l. merito, cum sua gl. ff. pro socio: attento etiam, quod allegata per actorem non sunt verisimilia, vt in nouissimis propositis rei licet reiectis deductum est: quæ non verisimilitudo artat & constringit allegantem ad plenissimam & clarissimam probationem. l. non est verisimile, cum sua gl. & ibi Bal. ff. quod met. causa, & c. quia non est verisimile, & ibi canonista, de præsump.

CONSILIVM LXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Dispensatio à iure communi exorbitans strictissimè intelligenda est.
- 2 Beneficij appellatio in materia stricta non venit canonice.

3 Beneficis

- 3 Beneficia duo uniformia in una ecclesia, an Pater & Filius obtinere possunt, &c.
- 4 Dispensationes intelligende sunt, ne multum laedant ius commune.
- 5 Concilij generalis decreta habent tacite clausulam derogatoriam ad rescripta vel dispensationes subsequentes.
- 6 Dispositio condicionalis non sortitur effectum, nisi existente condicione.
- 7 Qualitas in una orationis parte posita quando in alia repetita censetur, &c.
- 8 Determinatio sequens duo determinabilia in dubio utrunq, determinat.
- 9 A capite non est separanda cauda.
- 10 Canoniam habentes solum habent vocem in Capitulo.
- 11 Agens possessorio interdicto retinenda possessio ante omnia docere tenetur.



Asus. Quidam A. in sacerdotio constitutus, Canonicus præbendatus in quodam municipio, ac illic residentiam faciens, suscitavit ex quadam muliere libera & soluta filium, nomine A. iuniorum: quem ordinarius caractere clericali insigniuit, utque ad vnum beneficium ecclesiasticum promoveri posset eum eodem dispensavit, ac similiter postea ut ad duo beneficia ecclesiastica compatibilia, etiam si alterum personatus, canonicatus, vel præbenda etiam in Ecclesia collegiata esset, siue etiam alterum curam haberet animarum, dummodo non dignitas vel in Ecclesia cathedrali esset, promoveri posset: fuit à sede Apostolica misericorditer dispensatum: cuius vigore fuit Ecclesiam quandam curatam, nec non aliam quandam Capellaniam assecutus: tandem aliam impetrauit dispensationem à penitentiario sedis Apostolicæ, sub hac verborum forma: Iulianus miseratione diuina Episcopus Ostiensis dilecto in CHRISTO Arnolfo Meefens iuniori, Diacono rectori parochialis Ecclesiæ de Lilloe Cameracensis diocesis in Theologia Baccalario, salutem in Domino. Exhibita nobis pro parte tua petitio continebat, quod alias tecum super defectu natalium, quem pateris de presbytero genitus & soluta, quod huiusmodi non obstante defectu ad minores ordines promoveri, & beneficium ecclesiasticum cui cura non imminet animarum obtinere posses, fuit autoritate ordinaria primò dispensatum: & deinde ut ad omnes sacros etiam presbyteratus ordines promoveri & vnum aliud beneficium ecclesiasticum compatibile, etiam si curam haberet animarum obtinere velles, fuit de vberiori gratia Apostolica autoritate misericorditer dispensatum: Quarum quidem dispensationem vigore dictam parochialem Ecclesiam canonicè fuisse assecutus. Cuperes præterea, ut liceret tibi si dictam Ecclesiam

dimitteres, & loco dimissi aliud beneficium & illud seu aliud quod te alterius dispensationis vigore obtinere contigerit, fuerit etiam in Ecclesia in qua tuus genitor beneficiatus fuerit vel erit, si tibi aliàs canonicè conferatur, recipere & retinere: nec non in dicta seu alijs ecclesijs præfato tuo genitore præfente vel absente, missam & alia diuina officia celebrare, & illis dum celebrantur interesse: Nos igitur tuis in hac parte supplicationibus inclinati, autoritate Domini nostri Papæ, cuius penitentiariæ curam gerimus, & de eius speciali mandato super hoc viarum vocis oraculo nobis facto, tecum super præmissis petitis alio canonico non subsistente, & dum modo in beneficio seu beneficijs huiusmodi dicto tuo genitori immediatè non succedas, misericorditer dispensamus, constitutionibus Apostolicis ac statutis, tam provincialibus, quàm synodalibus, nec non ecclesijs seu ecclesiarum, in qua seu quibus beneficium seu beneficia huiusmodi extiterint, contrarijs non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub sigillo officij penitentiariæ, quarto Idus Septembris, Pontificatus domini Alexandri Papæ sexti anno decimo. Quarum dispensationum vigore dictus A. iunior obtinuit sibi conferri ab Ordinario canonicatum & præbendam ex causa permutationis in eadem Ecclesia & sub eodem recto & Capitulo, in qua & sub quo tuus genitor à tempore & ante tempus quo eundem suscitauerat semper Canonicus residens fuit, & adhuc de præfenti existit: fuitque ad possessionem eiusdem canonicatus & præbendæ, ac ad singula alia, ut alij residentes: prætextu dictæ collationis ultra annum & per annum admissus, absque tamen eo quod huiusmodi beneficium curatum quod tempore ultimæ impetrationis obtinuit dimisit, sed adhuc tenet de præfenti. Queritur iam, utrum dictus A. iunior dictos canonicatum & præbendam vigore dictarum dispensationum validè obtinuit & obtinet: & si sic, An debeat habere vocem & locum in Capitulo vnâ cum patre, sicut ceteri Canonici. Secundò queritur, dato quod non validè obtineat: An saltem, sic censendus habilis possessor, ac possessionem sufficientem nactus ad hoc, ut in possessorio retinendæ possessionis in cancellaria Brabantia intentato vel intentando, triumphare debeat, nec ne.

Ad quæ dubia per ordinem respondendo, videtur tota difficultas harum questionum stare in dispensatione nouissimè impetrata, cuius tenor supra relatus est: An scilicet per eam sit sufficienter derogatum, ca. ad abolendum, de fili. presby. nec ne.

Et videtur mihi subscripto breuiter dicendum, quod non, quia si huiusmodi dispensatio est odiosa, ac à iure communi exorbitans: ergo strictissimè est intelligenda, cap. 1. & 2. de filiis presbyt.

presbyt. in 6. & c. quamuis. de præben. eod. lib. vnde dicit gloss. ordinaria in c. ordinarij, in verbo, dispensationes. de offic. ordi. in 6. quod iste est vnus casus, vbi beneficium principis est strictè interpretandum, etiam si neminem lædat, nisi ius commune: sed in materia si stricta ac odiosa appellatione beneficij non venit canonicatus: ita volunt Goffred. Innoc. Ioan. Andr. Henric. Boick. Anton. de Butrio, Pet. de Ancho. Ioan. de Imo. Panor. & alij Doct. in c. fin. de præben. vbi Panor. dicit, quod est communis opinio, & ergo in iudicando ab ea non est recedendum, iuxta theoricam Ioan. Andr. ab omnibus approbatam in cap. 1. de constit. & ratio huius est, quia canoniam est longè honorabilior, quàm aliud beneficium simplex. Cum ergo in rescriptis & dispensationibus debeat fieri stricta interpretatio, iuribus præallegatis, appellatione beneficij non venit canoniam, & idem volunt Panor. Felin. & alij in c. postulasti, de rescript. patet ergo, quod licet dictus A. fortasse potuisset obtinere aliud simplex beneficium vigore dictæ dispensationis in eadem ecclesia vbi pater extitit beneficiatus: non tamen canonicatum.

Præterea si longè absurdum est, quod pater & suus filius teneant duo beneficia in eadem ecclesia omnino uniformia, quàm si sint difformia: vt declarat Anton. de Butrio, in ca. cum decorem, & in dicto cap. ad abolendam, de filiis presbyt. hinc est, quod licet ordinarius dispense, quod quis teneat duo beneficia difformia sub eodem recto, non tamen vniformia, secundum Ioan. Andr. Panor. & alios in c. literas, de concess. præben. & est gloss. ordinaria in c. 1. de consuet. lib. 6. sequitur ergo, quod quia pater fuit & adhuc est canonicus, quod in dicta dispensatione, appellatione beneficij non debet venire canonicatus, id est beneficium omnino vniforme, sed simplex capellania, vel aliud beneficium: vt minor sequatur absurditas: & istud maximè debet habere veritatem in canonicatibus, propter vota

& alia, & maximè in casu nostro, cum si non veniat hic appellatione beneficij canonicatus, non adeo nec tam expressè lædet hæc dispensatio ius commune, ac concilium generale, quod habetur in dict. cap. ad abolendam: quare est restringenda ad hoc, vt minus lædat: & tantò magis, quia non est hæc dispensatio à summo pontifice facta, licet habeatur quod ex sua speciali commissione facta sit. Nam non præsumitur summus pontifex alicui dare mandatum dispensandi cum quoquâ contra ius commune, & maximè contra concilium generale: nisi ex causa legitima iure expressa, secundum theoricam Innocen. in c. dudum secundo, paulò ante fin. in versicu. item & si papa, de elect. quam refert Felin. in c. ad audientiam. 2. in 6. colum. de rescript. Cum ergo in huiusmodi dispensatione nulla subsit nec exprimat legitima causa: ergo restringenda est, vt valeat, & ius commune in con-

cilio generali editum non lædat. Præterea dato, quod huiusmodi dispensatio à summo pontifice immediatè emanasset, tamen adhuc eidem non posset suffragari ex eodem capite scilicet, quia est contra concilium generale. Nam si est firma theorica, quod omnes constitutiones concilij generalis habent tacite clausulam derogatoriam ad rescripta vel dispensationes, adeo, quod rescripta vel dispensationes obtenta vel obtentæ, contra constitutionem concilij generalis, debent facere specialem mentionem concilij: nec sufficit clausula generalis, non obstante iure communi, ita originaliter & valde singulariter dicit Archid. in cap. 1. de constit. libr. 6. quem refert & sequitur Bald. & valde commendat in l. humanum, in tertio notabili, C. de legi. hoc etiam vult apertè Oldrad. in duobus locis: primo, in consilio suo 316. incipiente, quod articuli dati: & in consilio suo 318. incipiente, ad idem primò: in dicta autem dispensatione non dicitur, non obstante concilio generali, ergo, &c. Præterea & si præmissa cessarent, quæ tamen non cessant, non potest dictus A. ex alio dictum canonicatum obtinere secundum casum præmissum: quia si quandoque est facta aliqua dispositio sub conditione, non habet effectum illa dispositio, nisi subsistente conditione: Sed hæc dispensatio est facta sub conditione, scilicet si ecclesiam in dispensatione narratam dimitteret, vt patet intuenti eandem, quam non dimisit: ergo non debuit habere effectum dispensatio.

Nec obstat si dicatur, quod in dispensatione sunt plures clausule, quarum licet prima sit condicionalis, scilicet cuperes, vt liceret tibi si dictam ecclesiam dimitteres & loco dimissi aliud beneficium, & illud seu aliud, &c. fuerit etiam in ecclesia vbi tuus genitor, &c. licet illa dictio, & illud, ponatur conditionaliter, non tamen dictio sequens, seu aliud quod te alterius, &c. ponitur conditionaliter: vt patet masticanti & constituenti dictam orationem. Quia certè regula est in iure, quod si quandoque plures ponuntur clausule in vna oratione, quæ determinantur ab eodem verbo, tunc qualitas posita in vna parte censetur etiam repetita in alia, quando hoc fieri potest salua ratione recti sermonis, per text. in cap. olim, de rescript. & in cap. 2. requiris, de appel. & ita decidit Bart. in l. 4. §. eritque differentia. ff. de bon. rap. & idem Bart. in l. si legatarius. §. cum ita. ff. de lega. 3. per plura iura allegata ibidem per eum, & Io. de Imol. in Cle. 1. §. fin. de suppl. neg. prela. cum similibus. Sed in casu nostro istæ duæ clausule, & illud, &c. & alia clausula seu aliud &c. determinantur ab eodem verbo, scilicet recipere & retinere, potestque conditio ad vtramque clausulam salua ratione recti sermonis referri & adaptari: ergo, &c. pro hoc etiam est alia regula, quæ habet, quod quotiescunque si vna determinatio sequitur dno determinabilia, in dubio determinatur vtrumque in

casu quo potest equalitate seruata, text. est notabilis, & ibi Bart. Bald. Paul. de Castro, Ioan. de Imol. Alex. & Docto. in l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pupil. Sed certum est, quod in casu presententi determinatio sequens ambo determinabilia, non potest ea determinare equaliter, nisi dispensatio intelligatur in qualibet parte eius esse conditionalis, si scilicet dictam ecclesiam dimitteret, & si loco dimissi illud vel aliud, &c. ergo necessarium sic debet intelligi: & pro hoc etiam facit alia ratio, quia cauda non est separanda a capite, vt ad aliud referatur principium & ad aliud finis, ca. maiores, circa medium, & ibi glos. & Panorm. de baptis. Præterea huiusmodi dispensatio ex alio capite eidem suffragari non potest, quia est surreptitia, ex quo in ea subticetur capellania, per dictum A. iuniorum obrenta, quare est nulla, & non potest, in principio, vbi est casus, de præben. lib. 6. & d. cap. 1. & 2. de sil. presbyt. eod. lib. & sic frustra queritur, an dictus vocem habere debeat in capitulo: quia clarum est, quod non: ex quo titulum canonice non habet, & canonici non duntaxat vocem in capitulo habent, Clemen. vt hi qui, cum sua materiam, de ætate, & qualitate. Quod si esset de collegio, vel titulum canonice haberet, vtique vocem in capitulo haberet cum suo patre. l. illud. cum l. sequenti, ff. quod cuiusque vniuer. no. Ex quibus patet, quod dictus A. iunior huiusmodi canonicatum validè non obtinuit, nec obtinet de presententi. Restat nunc respondere ad vltimum quæsitum, an sua præsentia possessio, seu verius detentio, sufficiat ad triumphandum in possessorio retinendæ possessionis. Et breuiter respondetur, quod non: quia non agens interdicto retinendæ possessionis debet probare, se possidere, cap. licet, de proba. & §. retinendæ. In fitu. de interd. cum similibus. sed hic non possidet, ergo, &c. quod autem non possidet, probatur: quia dictum c. ad abolendam, habet in se decretum irritans, quod quidem decretum irritans inficit non solum titulum, sed etiam possessionem, vt est decisio Rotæ 16. in nouis. Præterea agenti possessorio retinendæ in beneficiis obstat defectus tituli c. dilecto, de præben. & habetur per omnes in c. in literis, de restitut. spol. qui hic deficit, vt supra late deductum est, ergo, &c.

CONSILIVM LXXIII.

SVMARIA.

- 1 Alienationum immobilium vel iurium ecclesie qualiter fieri debeat, &c.
- 2 Solennitates in alienatione rerum ecclesiasticarum quomodo internenisse doceantur, &c.
- 3 Bona ecclesiastica pignori non possunt, vel in eis in aliquod constitui.

- 4 Pro infitis habentur ea que contra ius sunt.
- 5 Omisso forma vel solennitatis vniat actum ipso iure.
- 6 Decretum irritans inficit non solum titulum sed & possessionem.
- 7 Emens bona ecclesiastica, non seruata solennitate debita, tenetur restituere recepta & perdere exposita, nisi pecuniam in utilitatem ecclesie conuersam doceat.
- 8 Pana alienantis rem ecclesia.
- 9 Contrahens cum consensu alicuius monasterij quid obseruare debeat.
- 10 Sigillum sine literis vel subscriptione est testis manuum & incertus.
- 11 Ignorantia iuris rusticum non excusat in his, que introducta sunt pro forma actus.



Asus, super quo consilium petitur, ex tenore subscriptæ schedule satis patet. *Vij broeder Bouwijn Reynerts, &c. Prior, ende gheemeen conuent der crucebroeders Tschyedam, doen cond allen leyden, dat wij om zekker noot, zaken bekennen vercocht te hebben ende schuldich te wesen voer ons ende onsen naecomelinghe Pieter Jan Pieters, &c. poerter te Leyden, 18. rijnsebe guldensturs ernelycke rente, ter lossinghe, die rijnsebe gulden gherkent voer 40. coemans groeten, te betalen allen iaeren op sinte Marie Magdalenen dach, oft 14. daghen onbegrepen daer nae: van welcke daer is dat yerste iaer verschijnen zal op sinte Marie Magdalenen dach int iaer van 86. naest comende, ende dan 20e voert van iaere tot iaere tot sinte Marie Magdalene naest volghende dese voerscreuen rente te betalen. Vwelcke rente wij ons ende voer onsen naecomelinghe versekeret beloest ende beuyt hebben Pieter Jan Pieters, &c. voers te versien ende te verhalen aen alle die goeden die ons voers conuenit nu ter tijt heeft, & hier naemaels vercrighen mach, voerende ende onruerende, waer ende waer dat die ghelegghen zijn binnen steden oft daer buyten: ende des en zullen wij noch onse naecomelinghe, noch nyemant van onsen wegghen ons verweeren met gheenen rechten gheestelijck oft waerlijck, noch met gheenen exceptien oft vonden diemen hiet egghen dinccken pynsen vinden oft versieren mach in eenigher manieren. Voert 20e sijn voer weerden, ende des wel bedingghen ende voersproken, dat wij ende onse naecomelinghe tot onse voers conuent behoest ende van onse conuents weege dese voerscreuen renten lossen zullen moghen, te weten naer thien iaer naer datum deser litter, tot wat tijden dat wij willen ende des van staede sijn, elcken penninck met 20. penninghen int hoefstghebt, ende met zulcken renten als nae deir belooppen vanden tijt verschoben zullen wesen: inder tijt als men die lossinghe vander voers rente doet. Ende wij Prior ende gemeen conuent voers belouen voer ons ende onse naecomelinghe Pieter Jan Pieters, &c. voers dese rente voers ernelycke rente ter lossinghe inder maniere voers, vrij te waeren iaer ende dach, alzoe rechts is, ende als men wij renten ter lossinghe schuldich*

schuldich is te waeren. Ende hier of belien wij ons wel voldaan ende betaelt te wesen, de lesken penninck met ten yersten. Ende hebben des te oerkende desen brief bezeghelt mit onse conuents zeghel hier an ghehanghen int iaer ons Heeren desent vierhondert ende vintende ende tachtich op sinte Marie Magdalene avont. Id est, Nos frater Bouinus Reynerts, &c. Prior & communis conuentus cruciferorum Tschyedami, notum facimus omnibus hominibus, quod pro certa necessitate fatemur vendidisse & debere pro nobis & nostris posteris Petro Ioannis Petri, &c. cui Leidano 18. Rhonenses aureos, annuos perpetui redditus, iuibiles, rhenense aureo computato ad 40. coemans grossos, soluendos quotannis in die Mariæ Magdalena, aut 14. diebus citra calumniam post. Cuius primus annus cedet ipso die Mariæ Magdalena, anno 86. proximè futuro, atque ita deinceps de anno in annum ad Mariæ Magdalena proximè futuram prædictum redditum soluere. Quem redditum nos pro nobis & nostris successoribus, certificauimus, promissimus & designauimus Petro Ioannis Petri, &c. prædicto recipiendum super omnibus bonis, quæ noster conuentus prædictus modo habet, aut in posteram acquisiturus est, mobilibus & immobilibus, vbicunque ea sita sint, in ciuitate aut extra, in quo nec nos, nec successores nostri, neque quisquam nostro nomine, obistemus vllio iure ecclesiastico aut seculari, neque vllis exceptionibus neque adinuentiombus in contrarium excogitandis aut inueniendis vlla ratione. Ad hæc conuenit & expressè cautum est, quod nos & nostri successores, ad nostram & nostri prædicti conuentus vtilitatem, nostrique conuentus nomine, prædictum redditum redimere poterimus, nempe post decem annos à data harum literarum, omni tempore quo volumus & quo expediet, singulos denarios pro 20. denarijs capitalibus, solutis quoque redditibus cur su temporis celsis, eo tempore quo redditus redimendus est. Et nos Prior & Conuentus communis prædictus promittimus pro nobis & nostris successoribus Petro Ioannis Petri prædicto, hunc perpetuum redditum prædictum redimibilem vt præmissum est, liberum custodire per annum & diem, vt est iuris, vtque debitum & iustum est liberis redditus grauentur) atque hoc nomine fatemur nobis plenè satisfactum & solutum esse, tam vltimum denarium quam primum. In cuius rei testimonium præsentem literas sigillauimus sigillo conuentus nostri his appenso, Anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimo quinto, in vigilia Mariæ Magdalena. Vis literis supra scriptis, loco casus nobis exhibitus, carumque tenore diligenter ponderato: Ad dubium, quo queritur, an constitutio huiusmodi redditus perpetui, redimibilis tamen, valeat, & effectum for

tiri debeat, nec ne: Dico breuiter, omisis superfluis, quod constitutio huiusmodi redditus est penitus nulla, nec ex ea ius aliquod acquiritur est Petro Ioannis Petri inibi nominato: quod deduco medijs infra scriptis. Ad validitatem enim non alienationis bonorum immobilium vel iurium ecclesie requiruntur multa. Primò enim requiritur, quod subsit necessitas vel vtilitas ecclesie, vel quid simile, puta pietas vel incommoditas: vt est gloss. 12. quæstio. 2. in Summa, & textus in Clemen. 1. de rebus ecclesie non alien. & in cap. 1. eodem titu. lib. 6. cum similibus. Secundò requiritur, quod vltra necessitatem vel vtilitatem interneniat tractatus & deliberatio clericorum ecclesie, ac subscriptio eorundem, d. cap. 1. & cap. sine exceptione. 12. quæst. 2. cum similibus. Tertio requiritur, quod vltra præmissa interueniat consensus superioris, aliàs alienatio est nulla, & nullum ius tribuit, dicta Clemen. 1. & ibi gloss. & Doct. nisi summa iniet necessitas, quæ tantam celeritatem requirat, quod licentiam vel consentium petere non potest, vel petitam obtinere: tunc enim non est locus penæ, d. Clemen. 1. secundum Cardin. ibi in 29. quæstione: de qua hic non constat. Et de omnibus istis debet constare per instrumenta, de quolibet huiusmodi requisito principaliter confecta. Nec sufficit, quod hoc narretur in literis super alienatione confectis, vt voluit Lauren. & Cardin. in dicta Clemen. vnica, in 30. quæstione, & legitur præsertim nouissimi in l. ciuitas. ff. si cert. petat. & Archid. in §. hoc ius porrectum. 10. quæst. 2. Bal. in Authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccles. Anton. de Burrio, & Imol. in cap. 1. de deposito, & Alexand. in consilio quarto tertij voluminis: literę enim huiusmodi quoad hoc nullam fidem faciunt, nec confessio prælati & conuentus contentium sufficere necessitatem vel vtilitatem ecclesie, aut pecuniam fuisse versam in vtilitatem ecclesie in casu in quo requiritur versus secundum eos: & ratio est, quia cum non possit alienare sine solennitate, de qua in d. cap. sine exceptione, & in d. cap. 1. confessio eius de qua aliàs non constaret, nisi per verba narratiua, ceteri debet emissa in fraudem legis, cui non statuitur, l. qui testamentum. ff. de probat. & l. si fortè, cum ibi notatis per Bartol. ff. de cast. pe. & pro hoc in simili est gloss. ordinaria approbata per Docto. in l. si donatione. C. de collat. in illis verbis, nec inspicio si pater dixerit, &c. Et quod literis super alienatione confectis non stetur, est textus optimus, quem ibi ad hoc ponderat Dominic. de sancto Geminiano in d. cap. 1. de rebus ecclesie non alien. libr. 6. & quemadmodum bona ecclesie non possunt alienari, nisi interuenientibus illis de quibus supra: ita non pignori, nec in eis aliquod ius constitui, cap. nulli, & ibi Docto. de rebus ecclesie non alien. faciunt notata per Bartol. in l. in quorum. ff. de pignor.

gnor. In casu autem presentis non constat per alia documenta, quod tempore constitutionis huiusmodi redditus sufficit necessitas vel utilitas ecclesie: defuit ergo unum requisitum ad validitatem alienationis bonorum vel iurium ecclesie. In casu etiam presentis non constat de tractatu clericorum dicti conventus, vel subscriptione eorundem per alia documenta: qui tamen tractatus est necessarius, cap. tua nuper, & ibi glo. super verbo, tractatu, de his quae fiunt à praela. sine consen. cap. & d. cap. 1. & ibi pulchra glo. super verbo, tractatus, & similiter subscriptio, d. cap. sine exceptione: quae solennitas etiam per consuetudinem tolli non potest, secundum Panormitan. in d. cap. nulli, per illum text. iuncto dict. cap. sine exceptione: & sic quod ad hoc etiam militatio proxime dicta. Tertio, in casu presentis non interuenit auctoritas superioris, quare ex alio capite huiusmodi alienatio est nulla, d. Clemen. prima, & ibi gloss. super verbo, non habeat: quam sequuntur Doctores.

4 Imò quod amplius est, huiusmodi titulus non dat causam praescribendi, cum habeatur pro non titulo: vt volunt communiter Doctores. & post eos Card. in d. Clemen. prima, in versic. si quis, in vltima quaestione, per illum textum: quae enim contra ius fiunt, debent pro infectis haberi. l. non dubium. Cod. de legib. & regula, quae contra ius, de regu. iur. libr. 6. Potuit enim Papa contractibus ecclesiasticis nouam formam certam & limitatam apponere, à qua recedere non liceret, & sine qua nullum esset quod fieret: forma enim est, quae dat esse rei. l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhibend. & dict. cap. tua: & omisio formae vel solennitatis viciat actum ipso iure. l. cum hi. §. si prator. ff. de transact. cum similibus. Imò quod fortius est, ex huiusmodi contractu secuta etiam perceptione actuali, non acquiritur possessio vel quasi, recipiendi in futurum: ita quod locum habere possit interdictum vnde vi, vel vti possidetis, vel etiam conditio cap. querelam, de elect. vel cap. reintegranda. 3. quae est. i. hoc patet, quia in d. cap. 1. & in d. Clemen. 1. habetur decretum irritans. Modò sic est, quod si decretum irritans inficit non solum titulum, sed etiam possessionem: vt est decisio Rotae ab omnibus approbata 16. in nonis, quocumque igitur dictus Petrus Iohannis Petri agat sine petitorio sine possessorio, debet succumbere, per praedicta. Item ex alio dictus contractus, & si ex forma non sit vfurarius, est tamen suspectus ex eo, quod libertas redimendi redditum venditum, restringitur taliter, quod infra decennium redimi non possit, & sic dictus Petrus Iohannis voluit certitudinaliter lucrari vsque ad decem annos, quolibet anno tres libras: argum. cap. ad nostram, de emp. & vend. Circa hoc tamen non insisto, quia per praedicta ad sufficientiam & luce clarius patet, huiusmodi contractum ex multiplicitate

fuisse & esse penitus nullum; & sic quicquid vigore dicti contractus per dictum Petrum Iohannis receptum est, iniuste & sine titulo receptum est: quare mitè cum eo agatur, si id quod receptum est, in sortem pecuniae numeratae computetur & deducatur. Nam de si rigore iuris restituere deberet recepta, & perdere exposita, ex quo non apparet pecuniam fuisse conuersam in utilitatem ecclesiae. l. iubemus nulli. §. fanè. & ibi Bald. & Salicet. Cod. de sacrosanct. eccles. & vult plenè Alexand. in consilio suo supra allegato post gloss. ordinarij, in Authen. qui res iam dictas, Cod. de sacrosanct. eccles. & alios per eum ibidem relatos. Qui enim contra iura mercatur, bonam fidem praesumitur non habere. l. quemadmodum, in fin. Cod. de agri. & cens. libr. 11. sibi quae imputare possent, quare cum talibus facultatem alienandi non habentibus contraxit, discat quae de cetero cautius mercari: argum. l. 2. C. de fur. cum similibus. Et dictus Prior penam suspensionis ab officio ipso iure, auctoritate canonis, temerè rem ecclesiae alienando vel onerando incurrit, d. ca. primo. §. si quis. Nec iuuat, quod dictus Prior promisit non contrahere per se vel per alium: quia ipse non potuit superiori legem imponere, nec etiam conventus, si cuius monachorum nomina specificari & exprimi tutius est, secundum Bald. in l. prima. ff. de magistra. conue. & ita videtur secundum eum ibidem: quae tamen hic non fuerunt expressa. Nec aliquid arguit, quod appensum dicitur sigillum conventus: quia illud potuit subtrahi, cap. tertio loco, de probatio. Sigillum etiam sine literis vel subscriptione est testis mutus & incertus, secundum Bald. in l. falsus, in fine. Cod. de furt. & vult idem Bald. in tractatu de pace Constantia, in verbo communi sigillo, & sic non probat consensum conventus interuenisse, & dato quod verè consensus conventus interuenisset, tamen id non sufficit, vt supra dictum est per d. Clemen. 1. cum sua gl. & ibi Doct. Concludo ergo ex praemissis, praefatum contractum esse nullum, & praefato Petro Iohannis ex eo nullum ius esse acquisitum, & bona ecclesiae pro obseruatione illius nullo modo esse obligata: Imò pecuniam illius occasione sibi solutam per ecclesiam repeti posse: quia tamen est, & ita fieri consulo, vt soluta cum receptis compensentur, vt sic dictus Petrus Iohannis iuris ignarus grauer non laedatur, licet rigorem iuris seruando aliter fieri possit, vt dixi. In his enim quae inducta sunt pro forma actus, iuris ignorantia non excusat mulierem vel rusticum, etiam si non potuit consulere peritiores. ita singulariter voluit Bald. quem omnes posteriores sequuntur, in l. iuris ignorantia. Cod. qui admit. ad hono. posses. possunt.

CONSI.

CONSILIVM LXXV.

S V M M A R I A.

- 1 *Fendi natura per pactum in inuestitura alterari & immutari potest.*
- 2 *Inuestitura tenor principaliter est attendendus.*
- 3 *In feudo immortalis qui succedant.*
- 4 *In successione feudi non attenditur proximitas respectu persona à qua feudum vacat, sed à qua incepit.*
- 5 *Agnatus cognatus in successione feudi praefertur, maxime quando feudum est indiuisibile.*
- 6 *Casus omisus in inuestitura relinquuntur dispositioni iuris consuetudinarij feudorum scripti, non iuris communis Romanorum.*
- 7 *Differentia suitatatis & emancipationis sublata est etiam in feudis: non tamen differentia agnationis & cognationis.*
- 8 *Senior an semper iuniori praefertendus sit.*
- 9 *Masculo existente, nedum femina sed etiam natus ex ea excluditur in successione feudi.*
- 10 *Actore non probante, Reus & possessor etiam simul praesumitur, absolendus est.*



Vidam Vvilielmus de Beueren, ex contractu emptionis de speciali gratia & consensu principis possessit pleno & haereditario iure quoddam officium dictum Tseroyambocht metter fontmate; cum suis pertinentijs, quo Vvilielmo defuncto, Nicolaus de Beueren eius filius primogenitus in huiusmodi officio successit: & ne illud officium scinderetur in plures haeredes, idem Nicolaus resignauit illud ius haereditarium ad manus principis, & recepit illud eodem instanti à principe in feudum haereditarium perpetuum & immortale pro se & haereditibus suis: defuncto quoque dicto Nicolao, successit eidem in praefato feudo Vvilielmus de Beueren eius filius, seclusa domicella Zoeta eiusdem Vvilielmi sorore, licet seniore: Expollit defuncto dicto Vvilielmo, in huiusmodi feudo successit praefata domicella Zoeta, atque ea defuncta sibi successit in eodem feudo Vvilielmus de Brakel dictae Zoetae filius, per cuius mortem iam feudum vacauit: dictus autem Nicolaus de Beueren primò infeudatus habuit fratrem Iacobum de Beueren nuncupatum, patrem siquidem ipsius magistri Vvilielmi de Beueren nunc appellantis, ac vnam sororem Barbaram de Beueren nuncupatam, matrem siquidem magistri Cornelij Henrici nunc appellati. Modò vertitur quaestio inter praefatum magistrum Cornelium Henrici originalem actorem ex vna, ac praefatum magistrum Vvilielmum de Beueren originalem reum ex

altera, quis eorum in successione dicti feudi erit potior.

Pro cuius quaestione decisione, praesupponendum est primò, quod si natura feudi potest alterari & immutari per pactum in inuestitura positum, vt est text. in c. vnico, de feud. non ha. propri. feud. nat. & ibi Bald. Aluar. Prapo. & Doct. & in c. feudum ea lege, in tit. si de feu. fue. contro. & ibi singulariter Aluar. & Praeposi. Pacta enim insolita possunt apponi in inuestituris, & seruanda sunt: vt in titu. quid sit inuesti. §. praeterea: contractus enim ex conventionem legem accipiunt. l. 1. §. si conuenit. ff. de po. cum similibus. Secundò praesupponendum est, quod feudum de quo est quaestio, est indiuisibile: vt patet ex tenore inuestiturae, cuius tenor si est maxime attendendus: vt est text. in cap. primo, de duobus fratribus à capi. inuestit. per quem dicit ibi Bald. quod tenor inuestiturae derogat omni feudi naturae. est etiam de hoc textus in cap. primo, in principio, de fratri. de no. benef. inuesti. ibi, nisi facta sit inuestitura eo pacto: & hinc est, quod feudi successio potius fit ex tenore inuestiturae seu ex pacto, quam ex successione, vt habetur & notatur per Bald. & Doctores, in cap. 1. de success. feud. & in cap. primo, an agnatus vel filii defunc. in vsibus feud. & per consequens ambo contententes non possunt simul succedere.

Tertiò praesupponendum est, quod feudum si de quo est quaestio, est immortale: vt etiam ex tenore inuestiturae patet, & sic in eo succedere debent nedum collaterales descendentijs à primo infeudato, sed etiam collaterales ipsius primi infeudati: quia aliàs feudum non esset immortale: & sic non obstat cap. vnicum. §. his verò deficientibus, versicu. si enim Titij auus, de grad. succe. in feud. quo minus collaterales dicti Nicolai primi infeudati etiam in huiusmodi feudo succedere possint. Quarto praesupponendum est, quod in si successione feudi non attenditur proximitas respectu persona eius à qua vacat feudum, sed respectu eius à qua incepit feudum, vt vult Gaspar de Caldri. in consilio suo 13. sub titu. de feudis. incipiente, concessum est feudum vni & haereditibus suis, &c. per text. cap. 1. in §. 1. ibi, si moriatur sine haerede, &c. de success. feud. in vsibus feudorum, quem refert & sequitur dominus Praeposi. in cap. 1. §. & quia, in quarta colum. de his qui feudum dare poss. Semper enim in successione feudi dirigimus oculos ad primum infeudatum, vt ibi per eum post alios per eum relatos. Ex quo sequitur, quod dictus magister Vvilielmus est ipsius Nicolai de Beueren primi infeudati agnatus, ei per lineam masculinam attinens, quia filius fratris dicti Nicolai: vt est textus in §. sunt autem agnati. Institut. de legitima agnatorum tute. & dictus magister Cornelius Henrici est ipsius Nicolai de Beueren primi infeudati cognatus,

S 3 quia

quia ei attinet per lineam fœmininam, videlicet, mediante matre ipsius: vt est textus in versu, at qui per fœmi. sexus. Instit. eod. titu. Quintò præsupponendum est, quòd in ÷ successione feudi agnatus præferatur cognato & ipsum excludit, vt in dicto titulo, de grad. succe. in feud. post principium. Nec obstat, quòd ex pacto in infœdatione dicti feudi appposito, cognati etiam possunt succedere, ex quo huiusmodi feudum vt præmittitur est immortale: & sic ne reuertatur ad dominum & fiat mortale, debet posse ad cognatos deuolui. Quia respondetur, quòd tenor huiusmodi inuestituræ duntaxat operatur exclusionem domini directi in casu quo non superessent agnati: vt tunc cognati etiam succedant domino excluso: sed quòd agnati non excludant cognatos, huiusmodi pactum non habet. Standum ergo erit consuetudini feudali scriptæ, quæ habet, quòd agnatus præferatur cognato & ipsum excludit, præsertim quando feudum est indiuisibile, sicut est in casu præfenti, vt præmittitur: pro hoc textus in dict. cap. i. de feud. non habent. prop. feud. nat. & ibi not. per Aluarot. in tercio notabili. Casus ÷ enim omisus in inuestitura relinquatur dispositioni iuris communis. si cum dotem, in principio. ff. soluto matrimonio, & cap. susceptum, de rescript. libro sexto, cum similibus: quòd ius commune, hoc casu deficiente speciali consuetudine curiæ domini feudi est ius consuetudinarium feudorum scriptum, non ius commune Romanorum: iuxta ea quæ plenè habentur & notantur per Bald. & dominum Præposit. Alexand. in cap. i. de feudi cogni. in vñbus feudorum, & pro hoc etiam faciunt notata per dominum Præposit. in titu. de eo, qui sibi vel heredibus, in secunda columna, vbi vult, quòd quando feudum ex tenore inuestituræ mutat propriam naturam feudi, ex quo sumus in materia feudali, magis debemus inspicere simile secundum naturam feudi, quàm ius commune: iuxta notata in d. cap. i. de feudi cogni. & in l. de quibus. ff. de legibus. Vnde in casu nostro licet inuestitura habeat, quòd Nicolaus de Beueren recepit in feudum perpetuum & immortale Tseroyambocht metter soutmate, &c. Tamen ex quo concurrunt filius ex masculo, qui est agnatus dicti Nicolai primi infœdati, & filius ex forore fœmina qui est cognatus eiusdem Nicolai: debet secundum naturam iuris consuetudinarij feudalis præferri agnatus cognato: dicto titulo, de grad. succe. in feud. post principium, & licet ÷ differentia suitatis & emancipationis sit sublata etiam in feudis, non tamen differentia agnationis & cognationis: vt determinat Iacobus Aluaro. & alij in titulo, qui feudum dare possunt. §. hoc quoque, ante finem.

Ex quibus præsuppositis euidenter concluditur, dictum magistrum Vvillumum, præfati Nicolai primi infœdati agnatum, in huiusmo-

di feudo esse potiorum. Nec obstat, quòd ÷ dictus magister Cornelius est senior præfato magistro Vvillhelmo, & sic videtur, quòd ipse esset præferendus, argumen. l. fina. ff. de fide instrum. cum similibus. Quia respondetur, quòd hoc possit habere locum cæteris paribus, vt in simili dicit Panor. in cap. i. de maio. & obedi. Sed in casu nostro cætera non sunt paria: quia dictus magister Vvillhelmus, vt præmittitur, est agnatus: & præfatus magister Cornelius cognatus. Agnatus autem de iure consuetudinarij feudali, vbi natura feudi per pactum non est mutata, solus admittitur, cognato penitus excluso: iuribus supra allegatis. Quando ÷ ergo ex pacto fœmina vel filius ex ea & sic cognatus extenore inuestituræ admittitur: id propter naturam feudi intelligendum est deficiente masculo vel agnato respectu: per text. cap. i. in §. filia verò, & ibi id notat Bald. & post eum dominus Præposit. & reputat notabile, in titu. de succ. ff. feud. & confirmatur per text. in cap. i. in §. hoc autem notandum, de his qui feud. dare possunt: & per text. in titu. de grad. succe. in feud. post principium, qui text. expressè voluit, quòd existente masculo, nedum fœmina, sed etiam filius ex ea excluditur. Quare sequitur, quòd præsertim in paritate agnatus cognato & masculus fœminæ, imò masculus filio ex fœmina, & sic cognato est præferendus: maximè in feudo indiuisibili, vt in casu præfenti: & per consequens dictus magister Vvillhelmus in iure dicti feudi est potior. Quare sequitur, quòd ÷ iudices primæ instantiæ debuissent dictum magistrum Vvillumum reum & possessorem ab impetitione dicti magistri Cornelij absoluisse: ex quo præfato magistro Cornelio in dicto feudo nullum ius competit, vt præmittitur, etiam si de iure dicti magistri Vvillhelmi non constitisset: per l. fin. C. de rei vendica. cum actore non probante reus debeat (etiam si nihil præstiterit) absolui. l. qui accusare. C. de edendo, & c. fin. de iur. iuran. cum vulgaribus.

CONSILIVM LXXVI.

SVMARIA.

- 1 *Redditi annuus super bonis ecclesia constituti non potest, nisi forma à iure tradita seruata.*
- 2 *Possidere non dicitur, cuius obuiat.*
- 3 *Agens interdicto recuperanda poss. qua probare teneatur.*
- 4 *In possessorijs mixta natura absque titulo non concluditur possessio, nec in eis datur possessorium.*
- 5 *Spoliatus non restituitur in possessorijs causam proprietatis sapientibus, nisi possessorum coloris titulo.*
- 6 *Spoliatus contra se habens presumptionem iuris*

CONSILIVM LXXVI.

- 7 *non restituitur, nisi possessionem se legitime acquisitum docuerit.*
- 8 *Titulus non præsumitur.*
- 9 *Laicus potest habere prabendam sed non canonicam.*
- 10 *Spoliatus non restituitur quando notorie constet vel constare potest incontinenti de non iure spoliati agentis possessorio.*
- 11 *Conferri quis videtur posita in libello vel supplicatione porrecta.*
- 12 *Acta iudicialia maximè post conclusionem in causa, faciunt notorium.*
- 13 *Notorius defectus iuris potentis renouationem attentatorum, impedit renouationem ipsorum.*
- 14 *Fatalia non curantur agenti super attentatis.*

Ruerende pater, in causa appellationis dominorum commendatarij & conuentus monasterij Sancti Trudonis appellantium, contra Antonium Colen & Elizabeth van Rockenburch appellatos, dignetur P. V. attendere: quòd licet in hac causa agatur possessorio recuperanda, quòd est valde priuilegiatum, tamen ex quadruplici capite dictus Antonius succumbere debet. Primò ex eo, quia dictus Antonius aut eius vxor nunquam habuit possessionem, vel quasi, recipiendi redditum annuum, de quo est quæstio, ad & supra bona ecclesiæ vel conuentus Sancti Trudonis. Quòd deducitur, quia ÷ super bonis Ecclesiæ vel Conuentus non potest constitui redditus, nisi interueniente consensu superioris, & seruata forma à iure tradita: aliàs autem ex huiusmodi constitutione redditus, nullum penitus ius acquiritur, text. est ad literam in clem. i. ante fin. de reb. eccles. non ale. & in c. i. eo. tit. lib. 6. vbi habetur decretum irritans, quòd inficit nedum titulum, sed etiam possessionem: vt est decisio Rotæ 16. in nouis, & 429 in antiquis: vbi autè ÷ ad iudicium iuris non adest, & fortius vbi obuiat, vt in casu præfenti, non dicitur quis possidere: licet animo & corpore insit rei, sicut dicitur Azo. in summa, C. de acq. poss. in 2. col. quem refert & sequitur Arch. in c. 2. vt lite pen. lib. 6. & Domin. in c. ad decimas, de restit. spolia. eod. lib. Cum ergo huiusmodi exceptio detrahât possessioni, ex quo declarat possessionem non fuisse in agente: non debet dictus Antonius posse obrinere agendo possessorio recuperanda ad restitutionem, cum in persona eius deficiat possessio, vt dixi. Ad obtinendum ÷ autem in interdicto recuperande requiritur. Primò, quòd agens illo interdicto pridem possidet: & secundò, quòd ipse spoliatus est: vt est tex. in ca. consultationibus, de officio delegat. cum pluribus similibus. Spolium enim præsupponit possessionem, sicut priuatio habitum, l. decem. ff. de verborum obligation.

& ita expressè firmat dom. Præposit. in c. porrò, in 4. col. in verticulis. nono fallit, de diuor. & Panor. post dominos de Rota in ca. 1. ante fin. de restit. spolia. & Domin. post eosdem dominos de Rota in d. c. ad decimas, in prima colum. in verticulis. sed pone rector. Secundò dictus Antonius debet succumbere ex alio, quia ÷ possessorium in casu præfenti sapit causam proprietatis: quòd patet, qui interdictum sapere vel habere annexam causam proprietatis ex eo venit, quòd illa pro quibus huiusmodi interdicta dantur, possideri non possunt sine titulo: vt est bonus textus cum sua gloss. & ibi Barto. in l. 2. in §. quædam, ff. de interdic. vbi habetur & notatur, quòd in possessorijs mixta nature absque titulo non concluditur possessio, nec in eis datur possessorium: & vult decisio Rotæ 14. in nouis, & Panor. in ca. in literis. in 6. colum. de restit. spoliator. Sed non potest haberi redditus per laicum sine titulo, vt in iuribus supra allegatis, ergo interdictum possessorium pro subtractione huiusmodi redditus per dictum Antonium laicum interdictum sapit causam proprietatis: modo sic est, quòd in ÷ possessorijs sapientibus causam proprietatis spoliatus non restituitur: nisi possessorium colorer titulo, dict. l. 2. §. quædam, cum ibi notatis, & patet in beneficialibus iuxta communem opinionem Doctorum in d. ca. in literis, & per Rotam in præallega. decisione 14. & in matrimonialibus, vt in c. ex transmissa & ca. ex parte, eodem titulo: & vult expressè Alex. in l. naturaliter, in §. nihil commune, in decima colum. in verticulis. quartò secundum Bal. hic fallit. ff. de acq. poss. & Philip. in d. ca. ad decimas, ergo etiam ita dicendum est in proposito. Patet ergo, quòd ex duplici capite dictus Antonius agens possessorio debet succumbere. Primò, quia non potest dici possedisse, propter decretum irritans positum in dictis iuribus, vt prædixi, & per consequens non potest dici spoliatus. Secundò, quia & si possedisset & de spolio constaret, tamen non deberet restitui, nisi possessorium sapiens causam proprietatis coloraret per titulum, quòd in actis factum non comperio. Tertio, dictus Antonius succumbere debet ex alio, quia ÷ quandoque præsumptio iniustæ possessionis est fundata de iure communi contra agentem, tunc talis exceptio admittitur contra agentem possessorio recuperanda, & non restituitur spoliatus, nisi euidenter docuerit, se possessionem legitime fuisse assequutum, cum eam iniuste occupasse verisimiliter præsumatur: text. est ad literam in d. c. ad decimas, de restit. spolia. lib. 6. & vult Alex. in d. §. nihil commune in decima colum. in verticulis. sexto fallit. Modò sic est, quòd in casu præfenti præsumptio iniustæ possessionis de iure communi fundata est contra dictum Antonium agentem, quòd patet, quia vt præmissum est, redditus super bonis Ecclesiæ maximè

per laicum haberi non potest sine titulo, & servata forma à iure tradita, ac interveniente consensu superioris, imò ius tali possessioni resistit, ut ex supra dictis patet. Hic autem petitur solutio redditus super bonis ecclesie per laicum, nec exprimitur titulus: Est ergo præsumptio iniuste possessionis, de iure communi fundata contra agentem: quia ¶ non debet præsumi titulus, vel quòd forma à iure tradita interuenit, vel quòd superior consentit, cum facta non præsumantur, l. quæcunque. §. fina. ff. de public. & licet redditus super bonis ecclesie haberi posset interveniente consensu superioris, & forma à iure tradita: tamen quia hoc est excipienti & potest abesse, non debet in dubio attendi: ut in simili dicit Rota in decisione 37. in antiquis per l. Seio. §. fin. ff. de annu. lega. cum alijs iuribus ibidem allegatis. Aliud autem esset, quando præsumptio iuris non esset contra agentem possessorio: prout contingit, quando ius non assitit nec etiam resistit: & sic intelligi debet c. cum ecclesia Sutrina, de causa posses. & proprie. & d. c. in literis, secundum Dominic. & Philip. in dict. ca. ad decimas, & Ioan. de Imola, in clemen. vnica, de causa posses. & proprie. Nec aliquid facit, quòd reus est capax possessionis redditus percipiendi ab ecclesia, cum ¶ laicus posset habere præbendam, licet non canonicam: ut est glo. ordinaria in c. cum M. de constit. Quia in primis dico, ut supra dixi, quòd decretum irritans positum in dictis iuribus, inficit hoc casu possessorium: decisione 16. & 429. præallegatis: ita quòd talis non potest dici possessionem habere, ut etiam in simili dicit Rota in septima decisione in antiquis. Secundò dico, dicit quòd ipse fuisset capax possessionis, & quòd possessionem vel quasi fuisset affectus, tamen hoc nihil faceret ad obtinendum, ex quo ius commune est contra eum & pro reis, ut dixi, nisi huiusmodi possessionem ex titulo colorasset, quòd non fecit: quia etiam in d. ca. ad decimas, canonici erant capaces possessionis decimarum, & tamen quia ius commune erat contra eos & pro reo, ipsi non restituantur, nisi euidenter docuerint, se possessionem legitime fuisse affectos, ut ibi dicit textus. Ita etiam dico in proposito. Quartò, dictus Antonius debet succumbere, etiam si præmissa omnia cessarent, ex alio capite: quia quancumque ¶ notoriè constat de non iure agentis possessorio, vel constare potest incontinenti, tunc ipse spoliatus non auditur petens restitutionem: ista est theoricæ Innoc. in ca. constitutus, de filijs presbytero. approbata per omnes, & commendata plurimum per Lanfran. in repetitione Rubricæ, de causa posses. & proprie. in quinta colum. in vers. secunda limitatio: & de ea est tex. apertus in c. significasti, de diuortijs, ubi petenti restitutionem coniugis obstat notorium adulterium, licet constet de spolio: & dicit ibi Innocen. hanc theoricam pro

cedere nedum in causa matrimoniali, sed etiam in qualibet alia: & idem firmat ibi dominus Præpos. & idem Præpositus in d. ca. porrò, in quarta colum. in versicul. 14. fallit, & in versic. 17. fallit: & ibi etiam per Panormi. & est glo. ordinaria in dict. c. ad decimas, quam ibi sequuntur Dominic. Philii. & alij, & vult Alexan. in d. §. nihil commune, in 10. colum. in versic. 10. fallit & pulchre dominus Ioan. de Imo. in d. clemen. vnica, in vlti. col. & Rota decisio. 46. in antiquis. Sed in casu præsentis ex propria confessione actoris inter easdem partes facta constat de notorio non iure dicti Antonij agentis possessorio: quòd patet, quia ipse in libello coram domino officiali Leodiensi exhibito, libellat licentiam superioris in constitutione huiusmodi redditus non intervenisse, & idem narratur in rescripto à sede Apostolica ad reuerendissimum dominum Leodiensem, & Decanum Ecclesie Coloniensis per eum impetrato: Modò sic est, quòd ¶ quicquid per aliquem libellatur, ponitur, vel in supplicatione porrecta exprimitur, is qui libellatur, ponit, vel supplicat, constitatur: ut est text. cum glo. in l. cum precum. C. de liber. causa, & gloss. in cap. 1. de confess. lib. 6. cum ergo sine licentia superioris super bonis ecclesie redditus constitui non potest, iuribus præalleg. patet manifestè, quòd notoriè constat de non iure dicti Antonij agentis possessorio ex sua propria confessione. Acta ¶ enim iudicialia maximè post conclusionem in causa, faciunt notorium: cap. cum olim, & ibi notatur de verbor. significat. Nec potest efficacior vel apertior aut magis notoria esse probatio, quam quæ ex propria confessione venit: cum non possit quis ex post facto resistere ei, quòd sua voce dilucide protestatus est, l. genera liter, in fin. C. de non num. pecu. Sequitur ergo, quòd dictus Antonius restitui non debet, per supra allegata: imò quòd fortius est, notorius ¶ defectus iuris petentis reuocationem attentatorum, impedit reuocationem ipsorum: licet interdicitur attentatorum sit longè plus privilegiatum, quàm interdictum unde vi: ut multum singulariter declarat Rota in decisione 14. præallegat. & decisio 348. & 505. in antiquis, magis ergo notorius defectus iuris agentis possessorio recuperanda, impedit restitutionem, quòd erat probandum. Nec præmissis obstat c. querelam, in fine, de electio. quia ibi non obijciebatur notorius defectus proprietatis, & sic recipit limitationem à theoricæ Doct. præallegata: & eodem modo soluitur dictum cap. cum ecclesia, & dictum c. ex literis. Non obstat etiam d. c. porrò, quia optimè ad illud respondet Ioan. de Imo. in d. clem. vnica, & Lanfran. in passu supra allegato, & Dominic. post alios in d. c. ad decimas, dicentes quòd ibi exceptio opposita contra petentem restitutionem non erat notoria: & ideò nimirum si admittatur restitutio, ut latius ibi declaratur per eos, & sic casus ille nihil

commune

commune habet cum casu præsentis. Ex quibus omnibus concludo, pro appellantis & contra appellatos debere pronuciari, & sententiam diffinitiuam per Decanum sancti Georgij primæ instantiæ iudicem post appellationem à reiectione propofitorum reuocantium legitime interpositam temerè latam, tanquam attentatum debere reuocari, iuxta ea quæ habentur & notantur in c. non solum, de appellatio. libr. 6. Nec dici potest, quòd quoad præmissa obstat lapsus fatalium: quia ¶ fatalia non currunt agenti super attentatis, imò totum illud tempus de fatalibus subducitur, ut est pulchra decisio Rotæ 448. in antiquis, & 105. in nouis. Nec in prosecutione huiusmodi attentatorum seruandi sunt termini sacri palatij, ut vult alia pulchra decisio Rotæ 765. in antiquis, & in pluribus alijs remedium attentatorum est priuilegiatum, ut latè habetur per Rotam, in præalleg. decisione 14. in nouis.

CONSILIVM LXXVII.

SUMMARI A.

- 1 Missio in possessionem bonorum heredis vel defuncti fieri potest ob non solutionem vel satisfactionem legati.
- 2 Legatarius quomodo consequatur missionem in poss. bon. heredis vel defuncti.
- 3 Mutare in possessionem est mixti imperij.



Varitur, An fieri possit missio in possessionem bonorum defuncti vel heredis, ob non solutionem vel satisfactionem legati: & an huiusmodi missio fieri possit per iudicem ecclesiasticum, coram quo pendet questio. Ad quòd breuiter respondetur per ordinem modo infra scripto. Primò quòd ¶ hærede non cauente se soluturum legata etiam purè relicta, vel contumaciter se absentante, ne de legato vel fideicommissio cognoscatur, aut ne cautio ab eo exigatur: potest pro securitate legatarij fieri missio in possessionem bonorum defuncti statim post inchoationem litis: tex. est in l. §. non exigit prætor, in fi. & in l. si à quo, in principio, & in l. quamuis, & in l. is cui, in principio, ff. ut in possess. lega. & in l. prima, & in l. etiam, ff. ut leg. no. cap. & in l. r. & in l. cum legati, ff. ex quib. cau. in poss. ea. & in l. qui legati. & in l. certa est forma in principio. C. ut in possess. legato. imò quòd plus est, fieri potest hæc missio ob causas præactas etiam in bonis heredis post lapsum sex mensium à tempore inchoatæ litis: ut est textus clarus in d. l. certa, in fin. & in d. l. is cui, in §. imperator. Nec tenetur si missus in possessionem recedere à possessione, nisi legatum sibi solutum aut eo nomine satisfidatum fuerit, quibus interuenientibus recedere debet de possessione:

tex. est in l. si pecunia, in §. i. ff. ut in poss. leg. An teq. tamen posset perueniri ad decretum missio- nis, habet legatarius summarè docere de iure suo ut sic possit constare iudici, cum non calumniòse petere hanc missionem, d. l. si à quo, post prin. cum sua singulari gl. & tex. & ibi Bal. Sal. & DD. in l. r. C. ut in poss. lega. exhibeat ergo testamētum vel codicillum, non abrasum, non abolitū, non cancellatū, aut in aliqua sui parte vitiatū, & faciat recognosci manum & signum notarij: itē doceat summarè per duos testes de apprehensione bonorum, & quòd in cæteris penè omnibus punctis testamētū fuit per heredem approbatum, per hoc quod satisfecit de cæteris legatis: ut mihi expositum est. Nec per istam missionem impeditur processus in principali negotio: tex. est peculiaris in d. l. qui legati, in fi. & ibi Bal. & Doct. C. ut in poss. lega. Et quia ¶ mittere in possessionem est mixti imperij, l. iubere caue re, ff. de iurisd. omnium iudic. ideo realis & effectualis missio fieri non potest, nisi per habentem merum & mixtum imperium: & sic non per iudicem ecclesiasticum merum & mixtum imperium non habentem, sed per iudicem ecclesiasticum bene potest interponi decretum de mittendo, quo habito impetrabitur à iustitarijs laicis imperium merum & mixtum habentibus, quòd realem faciant missionem subueniendo iurisdictioni ecclesiasticæ in hac parte: quòd facillè fiet per literas subsidij iuris. ita notabiliter sentit Bald. in aucten. ei qui iurat, C. de bon. auct. iud. poss. Attendendum est etiam, quòd si hæres habitauerit extra prouinciam, si eri poterit citatio ad domum & domicilium, secundum eundem Bal. ibid. & secundum Doct. canonistas in c. quoniam frequenter, ut lit. non contes. & in c. causam quæ, de dolo & contu.

CONSILIVM LXXVIII.

SUMMARI A.

- 1 Moneta in solutione annuæ reddituum qualis requiratur, & c.
- 2 Mos regionis in qua contractus celebratus fuit, attenditur. & nu. 17.
- 3 In bonæ fidei iudicijs venire debent ea, que sunt moris & consuetudinis.
- 4 In concernentibus decisoria cause consuetudo loci contractus semper inspicitur. & num. 26.
- 5 Contraxisse in eo loco unusquisq. intelligitur, in quo ut solueret se obligauit.
- 6 Quod principaliter agitur potius, quàm quòd accessorie vel secundario venit, inspicendum est.
- 7 Felix nunquam habet locum, nisi concurrat æquitas.
- 8 Pro promissore faciendæ est in dubio interpretatio.
- 9 Estimatio rei debet considerari secundum locum, ubi destinata est solutio.

10 Mora

- 10 *Mora contrahi dicitur in loco destinata solutionis.*
- 11 *Locus contractus duobus modis dicitur, &c. & num. 18.*
- 12 *In executione non consideratur causa de preterito, sed locus & tempus ubi & quando fieri debet.*
- 13 *Valor bladorum emptorum in loco destinata solutionis, non inuti contractus, inspicitur.*
- 14 *Valor beneficij impetrati consideratur secundum locum ubi est beneficium.*
- 15 *Contrahentes in dubio non presumuntur sensisse de moneta reprobata, sed de moneta in loco solutionis destinata cursum habente.*
- 16 *Verba contrahentium iuxta dispositionem & intellectum iuris interpretanda sunt.*
- 19 *Dictum Doctoris intelligendum est secundum legem quam allegat.*
- 20 *Contrahens in loco destinato solutioni conveniri potest, & non in loco inuti contractus, nisi ibi habeat domicilium.*
- 21 *Fideiusor conveniri potest in loco per principalem solutioni destinato.*
- 22 *In his que concernunt executionem contractus, inspicitur consuetudo loci destinata solutionis.*
- 23 *Locus destinata solutionis quando inspicitur, &c. & num. 24. & 25.*
- 27 *In contractu duplici quis locus inspicitur.*
- 28 *Relativum substantia in diversis orationibus inducit conjunctionem verbalem.*
- 29 *Veritas an magis sit inspicienda quam fictio.*
- 30 *Actus agentium contra intentionem ipsorum non operantur, sed bene operantur pro vel preter, &c.*
- 31 *Ad decisionem causarum licite allegatur ratio naturalis.*
- 32 *Ea que iuris sunt in contractibus expressa censentur.*
- 33 *Periculum pecunie debita ante solutionem est ipsius debitoris.*
- 34 *Solutio fieri debet in loco solutioni destinato, & non alibi.*
- 35 *Cautela a debitore in loco solutioni destinato coparente observanda.*
- 36 *Abundans cautela in contractibus non nocet.*
- 37 *Verba an semper aliquid operentur.*
- 38 *Vna eademq; res diverso iure censi non debet.*
- 39 *Determinatio sequens duo determinabilia, in dubio determinat utrumq; in casu quo potest, a qualitate servata.*
- 40 *Punitum in oratione habet vim copula.*

EX literis mihi pro casu, super quo iuris consilium petitur, exhibitis earumq; tenore, oritur dubitatio talis. Cuius loci valor seu estimatio monetæ in solutione annuali reddituum, de quibus est questio, attendi de-

beat: an valor loci destinata solutionis, an vero valor loci ubi contractus cœpit esse & perfectio nem accepit. Et quia teste Aristotele philosophorum principe, opposita iuxta se posita magis elucescunt: teste Bald. in l. precibus, C. de impub. & alijs substat. ferro viam aperit, qui per contraria transit: arguam primò ad vnam partem, deinde corroborabo & eligam aliam partem quæ meo imbecilli iudicio, iustitia, veritate, & æquitate fouetur: & demum respondebo obiectis pro prima parte adductis. Redeundo ergo ad primum. Videtur prima facie, quòd in hoc casu attendi debeat valor monetæ loci celebrati contractus, & quòd venditores talem monetam in oppido Bergensi supra Zomani deliberando debeant liberari, iuribus, rationibus, & auctoritatibus infra scriptis. Tum primò, quia ¶ ex quo inter partes contrahentium non est aperte conventum, cuius loci moneta attendi debeat, seu in quo valore huiusmodi redditus venditi solui debeant: inspicendum videtur, quod in regione illa, ubi huiusmodi contractus fuit celebratus, frequenter ab utroque usque partem notabilem, ubi videtur casus cum ibi notat. per Bart. in l. semper in stipulationibus, de reg. iur. cum similibus. Tum secundò, quia contrahentes non presumuntur cogitasse de alia moneta, quam quæ in loco celebrati contractus cursum habuit: ea enim ¶ quæ sunt moris & consuetudinis loci celebrati contractus, in bonæ fidei iudicijs debent venire, & habentur pro expressis: videnturque contrahentes se secundum illa regulasse, ut est text. notabilis in l. quod si nolit, in §. quia assidua. ff. de ædili. edict. cum vulgar. notant Bald. Alexan. & Moderni in l. huiusmodi, in principio. ff. de lega. primo, & idem Bald. in l. si quis sub conditione, in fin. ff. de condic. instit. & est text. optimus, & ibi etiam Bald. notat in l. fin. C. de fideiusori. ergo & c. Tum tertio, quia lege cauetur, quòd consuetudo loci contractus inspicienda est: text. est apertus in l. si fundus. ff. de cuius. quæ lex videtur decidere hunc casum, & ponere securum ad radicem. Tum quarto, quia theorica Bart. in l. cunctos populos, C. de sum. tri. & fid. cath. habet, quòd in ¶ concernentibus decisoria causæ, quale est istud de quo queritur, cum ex hoc condemnatio crescat vel decrescat, semper inspicitur consuetudo, lex, obseruantia, seu statutum loci contractus: & non consuetudo vel statutum loci iudicij, quando consuetudines huiusmodi locorum sunt diuersæ: ut in casu præfenti: & mouetur per d. l. si fundus, optimè probantem. Videtur ergo expeditum, quòd in casu præfenti inspicere debeat locus celebrati contractus: quia licet dicti venditores ratione adiectionis loci destinata solutionis, possint ibidem conveniri, cum ¶ videantur quòd ad hoc contraxisse, l. contraxisse, & ibi Dyn. Bar. & Doct. ff. de act. & oblig. l. 3. & ibi Doct. ff. de bo. auc. iud. pos. & est text. & ibi DD. in l. vnica, C. ubi con-

ubi conveni. qui cer. loc. dar. promisit, & tex. optimus in c. dilecti. de foro compet. qui fortius probat, quòd etiam hoc casu talis sortitur forum in loco destinata solutionis: non obstante privilegio suæ patriæ de non posse trahi extra patriam: etiam si talis sit clericus, qui aliàs expressè non posset prorogare iurisdictionem alterius iudicis etià ecclesiastici sine consensu sui diocesani, c. si diligenti. & c. significasti, eod. tit. Tamen propter theoricam Bar. in d. l. cunctos populos, & theoricam eiusdem Bar. in d. l. contraxisse, videtur omnino dicendum, quòd in casu præfenti, quòd ad valorem monetæ annuatim soluendæ inspicere debet consuetudo loci celebrati contractus: & non consuetudo loci destinata solutionis. Tum quintò, quia ¶ potius inspicendum est, quod principaliter agitur, quam quod accessorie vel secundario venit, l. si quis nec causam, ff. si certum petat. l. 1. in princ. ff. de autor. tutor. l. nauis ad uerfa. ff. ad leg. Rod. de iac. & l. prima. §. vnde Othilius. ff. de exercit. Sed in casu præfenti solutio accessorie seu secundario venit ad obligationem, ergo inspicenda videtur consuetudo loci contractus obligationis, non destinata solutionis. Tum sexto, quia plus inspicere debet veritas, quam fictio, l. si lio. ff. de liber. & posthum. & §. & si rem, Instit. de lega. Cum ergo in loco destinata solutionis solum fictè censeatur contrahi, in loco vero celebrati contractus verè: ergo locus celebrati contractus magis inspicere debet: & eò magis, quia fictio ¶ nunquam habet locum, nisi concurrat æquitas, ut est theorica Barto. quam omnes sequuntur in l. si is qui pro emptore. ff. de v. cap. Sed hic resuleret, ut videtur, magna iniquitas: si dicti venditores cogentur solutionem face- re in moneta cursum habente in loco destinata solutionis, cum de illa ut præmittitur non cogitarunt, & eò magis, quia illa asseritur esse grauior, attento quòd actus agentium non operantur contra legem ultra intentionem contrahentium, l. non omnis, in princ. ff. de reb. cre. ergo & c. Tum etiam, quia in ¶ dubio faciendæ est interpretatio pro promissore, & contra stipulatorem, l. quicquid astringendæ. ff. de verbo. oblig. cum similibus: & in dubio ad id quod minimum est redigenda est summa, l. semper in obsecris. ff. de regul. iur. cum vulgaribus: & impu- tet sibi emptor huiusmodi reddituum, qui potuit legem apertius dicere & non dixit, l. veteribus. ff. de pactis. Istis tamen non obstantibus, videtur mihi subscripto, quòd veritas est in contrarium: quod deduco iuribus, rationibus, & auctoritatibus infra scriptis: & ¶ primò per l. vinum, in fin. ff. si cer. petat. & per l. fin. cum ibi notatis per Ang. ff. de critica. quibus iuribus aperte cauetur, quòd estimatio rei debita consideratur secundum locum, ubi destinata est solutio seu deliberatio: non obstante quòd contractus alibi sit celebratus: id etiam probatur

toto tit. ff. de eo quod cer. loco: & præcipuè in l. ideo, illo eodem titulo, iunctis ibidem notatis per Angel. & Raphael. Fulgo. qui dicunt, quòd licet de iure communi valor seu estimatio pecunie debeat esse eadem ubique, ut ibi est text. quanquam precia aliarum rerum varientur secundum diuersitatem locorum & regionum: ut etiam ibi dicit text. tamen quia interdum in aliquibus locis aliter seruatur, ut punctaliter accidit in casu præfenti. Idem dicendum est secundum eos in variatione monetæ, quod deciditur toto illo titulo in alijs rebus, ut videlicet inspicatur valor monetæ, qui est in loco destinata solutionis. Præterea deduco istud rationibus infra scriptis. Et primò sic: quia ¶ ubi certus locus solutioni faciendæ destinatus est, tunc non facta solutione in termino & loco præfixo, mora dicitur contrahi in loco destinata solutionis: & non in loco celebrati contractus, l. 1. & Bart. Angl. & Doct. ff. de v. & voluit Alber. de Rosate in d. l. vinum: dies autem interpellat pro homine, & constituit debitorem in mora, cap. potuit, de locat. & l. magnam. Codic. de contrahen. & commit. stipula. Nimirum ergo si inspicatur valor rei debite secundum locum ubi destinata est solutio. Tum etiam, quia locus ¶ contractus dicitur duobus modis. Primò ubi contractus, conventio, siue obligatio perficitur, seu verba proferuntur. Secundò ubi solutio seu deliberatio destinatur: de primo loquitur dicta l. si fundus, de secundo loquitur dicta l. contraxisse, cum alijs iuribus supra allegatis. Modò sic est, quòd quòd ad perfectionem contractus seu ad solemnitatem ad esse seu substantiam eius requisitam, semper inspicitur statutum seu consuetudo loci celebrati contractus: & ita intelligitur dicta l. si fundus, secundum Ang. ibidem, qui sic summat illam legem: & secundum eundem in dicto. §. quia assidua, & secundum Bart. Ang. & Doctores in dict. l. prima. ff. de v. & est ratio, quia ex quo agitur de consuetudine contrahendi, non mirum si inspicatur locus initæ conuentionis, ubi contractus accepit perfectionem: Sed ubi agitur de consuetudine soluendi, ut in casu præfenti, vel de his quæ veniunt implenda diu post contractum, & in alio loco implementationi destinato, tunc inspicitur locus destinata solutionis. ita expressè determinat Ang. post Bald. in dicta l. si fundus: & idem determinat Baldus in his, quæ concernunt executionem contractus, in l. quæro, ff. de solutio. ubi tradit hanc theoricam, quòd in expeditiis contractus, non inspicuntur ordinata contractus, sed locus solutionis: cui concordat alia theorica Bald. in aucten. quas actiones, C. de sacrosanct. eccles. ubi dicit, quòd ¶ in executione non consideramus causam de preterito, sed locum & tempus, quando & ubi fiet: quia executio est actus de futuro, secundum eum: de qua theorica

Theorica meminit Iohan. de Platea in l. misi opinatores, C. de exactor. trib. lib. decimo. Præterea istud deduco auctoritatibus infra scriptis. Et primò ultra auctoritatem Ange. in d. l. si fundus, & Bald. in dictal. quæro, & in dicta aucten. quas actiones, adduco Iacob. de Aret. in d. l. tertia. ff. de bonis auctoritate iudic. possid.

13 vbi expressè determinat, quòd si † vendatur bladum vel quid aliud in vno loco, deliberandum in alio loco pro certo precio: & oriatur quæstio super rescissione contractus propter deceptionem ultra dimidiam iusti precij: iuxta l. secundam, C. de rescind. vendi. & cap. cum dilecti, & cap. penultimo, de emptio. & vend. venditione allegante, se deceptum inspecto valore bladi, qui est in loco destinata solutionis vel deliberationis, emptore contrarium asserente, inspecto valore bladi, qui est in loco celebrati contractus: quod hoc casu pro decisione dictæ controuersie inspiciendus est valor bladorum loci destinata solutionis seu deliberationis, & non valor loci celebrati contractus: vt si venditor reperitur deceptus ultra dimidiam iusti precij, attento valore bladorum, qui est in loco destinata solutionis, obtineat rescissionem contractus: non obstante quòd habito respectu ad valorem loci celebrati contractus non posset dici deceptus ultra dimidiam iusti precij, Sin autem succumbat: Ex qua decisione clarè patet, inspiciendum esse valorem loci destinata solutionis, & minimè valorem loci celebrati contractus: & idem in terminis præmissis inuenio determinasse Cyn. Alber. de Rosate, Alexan. de Imola, Iason. & Docto. in d. l. vinum. licet de Iacobo mentionem non faciant. Secundò adduco auctoritatem Oldra. in consilio suo

14 168. in principio, vbi consuluit, quòd † valor beneficij impetrati consideratur secundum locum vbi est beneficium, & non secundum locum vbi facta est impetratio, seu vbi gratia ortum sumpsit per d. l. contraxisse cum alijs iuribus supra allegatis. Tertiò adduco auctoritatem Alexand. de Imola, in consilio 37. quinti voluminis, vbi concludit, quòd attendi debet moneta loci beneficij, quando quis impetravit sibi gratiam, vt possent sibi conferre beneficia vsque ad certam summam, & non moneta loci in quo facta fuit gratia, referens & approbans dictum consilium Oldrad. Quartò confirmo hanc partem auctoritate domini Iaso. consummatissimi doctoris in d. l. vinum, vbi in terminis præsentis dubij expressè tenet hanc partem. Præterea ultra præmissa pro hac parte etiam facit tenor huiusmodi literarum, in quarum primis cauetur, quòd in primo termino soluendi erunt centum. 33. Rhenenses, septem stufers, & octo mitæ Flandriæ, & paulò post subditur, quòd de post, in quolibet termino soluendi erunt ducenti floreni monetæ prædictæ, & ex post subditur, quòd in euentum non solutionis

in quolibet termino emptor huiusmodi reddituum quolibet die consumere poterit tres grossos monetæ Flandriæ ad rationem cuiuslibet libræ: & idem multo pinguius habetur in alijs literis mentionem facientibus de quadringentis sexaginta sex florenis Rhenensibus, tredecim stufers & sexdecim mitis Flandriæ, annui & hæreditarij redditus: ergo † clarè patet, contrahentes non sensisse de moneta in loco celebrati contractus cursum habente, que in patrijs domini Archiducis reprobata censetur, & sic ibi expendi non potest, l. eleganter. §. qui reprobos nummos, ff. de pignor. act. habetur & notatur in cap. quarto, de iureiuran. & in l. Paulus, ff. de solutio. sed sensisse de moneta in loco solutioni destinato cursum habente, attento quòd moneta Flandriæ conformis existit quòd ad cursum & valorem monetæ cursum habenti in loco destinata solutionis. Nam huiusmodi geminatio seu repetitio in dictis literis sæpius facta de moneta Flandriæ nedum inducit demonstrationem, sed etiam arctationem seu restrictionem: ita quòd talis moneta & non alia solui posset. ita singulariter in similibus terminis determinat Bald. in c. fin. de offic. delega. per text. notabilem in l. Balista, ff. ad Trebellia. Cum ergo moneta Flandriæ & moneta in loco destinata solutionis cursum habens, sit vniformis quòd ad valorem: clarè patet, in illa moneta & valore eius solutionem fieri debere. Nam de mente contrahentium constat ex duplici capite. Primò ex tenore dictarum literarum, vt prædixi: Secundò ex vi † verborum adiectionis loci destinata solutionis, capiendum intellectum iuris, secundum quem verba intelligi debent: & non secundum capitalem sententiam alterius contrahentium: vt est textus notabilis in ca. ex literis primo, iunctis ibidem notatis per Innocen. Pannormitan. Præpositi. & Doctores, de sponsal. vbi ponitur hæc Theorica: quòd quando partes proferunt verba, certum quid vel mysterium ex dispositione iuris importata, licet partes postea dicant, verba illa nõ intellexisse vel vim huiusmodi verborum non concepisse, non creditur eis: imò spreto eorum capitali seu sophistico intellectu, capiendus est intellectus iuris, etiam si de statu hominis agatur, & sic de maximo præiudicio: iuxta glo. in c. mulieri, de iureiuran. pro quo etiam facit c. ne innitaris, de consti. fortius ergo est capiendus intellectus iuris in casu præsentis, Concludo ergo, quòd debet annuatim fieri solutio in valore florenorum Rhenensium in oppido Bergenfi supra Zomam, loco siquidem destinata solutionis cursum habentium. Restat modò respondere obiectis in contrariū adductis: & primò non obstat primum, quia respondeo per interemptionem negando quòd in casu præsentis non est expressè conuentum, de qua moneta debeat solui, quia imò hoc satis aperte conuentum est inter contrahentes, tum propter

propter illa verba moneta Flandriæ sæpius repetita, vt supra dixi, tum etiam propter appositionem loci destinata solutionis: ex quo ius interpretatur, solutionem fieri debere in valore monetæ cursum habentis in loco destinata solutionis: vt supra latè deduxi. Et per id etiam tollitur quòd ex aduerso obiectum est, de auctoritate Bartol. in d. l. semper in stipulationibus: quia † ipse loquitur in casu, quando vnicus duntaxat fuit locus contractus, vt quia promissio fuit facta simpliciter, & solutio non fuit destinata alibi, licet res vendita erat alibi sita, quòd non facit censeri ibi esse contractum, vt pulcherrè declarat Alexan. de Imol. in consilio suo 49. quinti voluminis, & Bal. in l. i. C. de contrahen. empt. & vendit. & sic loquitur omnino extra casum præsentem, in quo duplex est locus contractus, vt supra dixi, quo casu in tantum censetur contractus celebratus in loco destinata solutionis, quòd nullo modo censetur celebratus in loco vbi verba fuerunt prolata, quòd ad ea quæ veniunt post contractum, in esse productum, vt supra dixi, & infra latius deducam. Et sic non obstat.

Non obstat etiam secundum, quo dicitur, quòd partes contrahentes non intellexerunt de alia moneta, quam quæ ibi cursum habuit, &c. quia imò videntur intellexisse prout ius intelligit, præalleg. c. ex literis primo, cum ibi notatis, per Innocen. Pannormitan. Præpositi. & Doct. tradentes theoriam supra relata. Item ex alio videntur intellexisse de moneta cursum habente in loco destinata solutionis: propter specificationem monetæ Flandriæ, vt supra dixi, & sic non obstat. Non obstat etiam aliud, quo dicitur, quòd consuetudo loci contractus inspicienda est, &c. Quia dico, vt supra dixi, quòd † locus contractus dicitur duobus modis. Primò, vbi contractus celebratus est: Secundò, vbi solutio destinata est. Nunc ad propositum dico, quòd quando solutio non est destinata alibi, etiam si res super qua contrahitur sit alibi sita, tunc consuetudo loci celebrati contractus semper inspicitur consuetudo quòd ad omnem effectum, exceptis præparatorijs iudicij, in quibus inspicitur consuetudo loci suscepti iudicij, puta originis vel domicilij rei: & ita procedit dicta l. semper in stipulationibus, cum ibi notatis per Bartol. & notata per Bald. in d. l. i. C. de contrah. emp. & nota per Alex. in d. consilio 49. & nota per Cyn. Bar. Bal. & Doct. in l. i. C. quæ sit long. consue. & not. per canonistas in c. quod clericis, de foro comp. vbi verò in vno loco celebratus est contractus, & in alio loco destinata est solutio, vt in casu præsentis, tunc quòd ad ea quæ concernunt solennitatem actus, item ad esse & perfectionem contractus, inspicitur consuetudo loci celebrati contractus: vnde si ex statuto loci contractus requiratur certa solennitas in ipso contractu, vel ad substantiam contractus requiratur solutio

gabellæ, vel quid simile: tale statutum vel consuetudo debet obseruari, licet in loco destinata solutionis non sit simile statutum: & idem si ex consuetudine loci contractus requiratur satisfactio de euictione cum pignoribus: & ita propriè loquitur d. l. si fundus, pro contrario allegata: & ibi expressè Angel. & Docto. & ita intelligi debet theorica Bart. in d. l. cunctos populos, & in d. l. contraxisse, & in dict. l. i. ff. de vsur. Nam dictum † Docto. debet intelligi secundum legem, quam allegat: vt vult ibidem Bart. in l. non solum, in §. liberationis. ff. de liber. lega. sed d. l. si fundus, super qua Bar. se fundat, non plus probat, quam prædixi: vt ibi declarant Angel. & Docto. & sentiunt alij Doct. in locis supra allegatis, ergo, &c. Sed quæ veniunt ex post facto celebrato contractu, & eo perfectò implenda in alio loco implementationi destinato, semper inspiciuntur consuetudo loci destinata solutionis, & non consuetudo loci celebrati contractus: quòd ultra præmissa deduco argumento inconuincibili, à sufficienti partium enumeratione: quòd est efficacissimum in iure. l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. cum similibus. Nam aut † quærimus quis locus inspiciatur quoad forum: & certum est quòd inspicitur locus destinata solutionis, d. l. contraxisse, & d. l. 3. ff. de bon. auc. iud. possid. & præallegato cap. dilecti: & minimè locus celebrati contractus, in quo talis conuenire non potest, nisi ibi habeat domicilium: ita expressè determinat glo. & Doct. in d. l. contraxisse, & gl. Alex. & Docto. in d. l. 3. & est text. iuncta glo. & ibi Paul. de Castro & Docto. in l. hæres absens, in §. fin. ff. de iud. notant canonistas in d. c. dilecti, Bartol. Paul. de Castro & alij legistæ in d. l. i. ff. de eo quòd certo loco, & idem Paul. de Castro in l. eum qui, §. i. ff. de consti. pecu. & Bart. Bald. & Docto. in d. l. quæro, in quibus iuribus dicunt, quòd in loco destinata solutionis adeò fingitur celebratus esse contractus, quò nullo modo censetur esse celebratus in eo loco, vbi verba contractus fuerunt dicta vel prolata, nisi aliud expressè sit actum: exceptis his quæ concernunt solennitatem & substantiam contractus, vt dixi: imò fortius voluerunt Ang. & Alex. de Imol. in l. qui Romæ, ff. de verb. obli. & refert sequitur & approbat do. Iason in d. l. i. ff. de eo quòd cert. loc. quæ licet Roma sit communis patria, ita quòd quisque posset ibi conueniri, l. Roma, ff. ad munic. & habetur & no. per canonistas in c. si, de fo. comp. tamen si quis contrahat Romæ, & promittat soluere alibi, puta Paduæ vel Florentiæ, non poterit Romæ conueniri: & sic ratione contractus non fortitur ibi forum, licet sit communis patria: nisi aliàs ibi habeat domicilium, secundum eos: imò quòd mirabilius est, sicut † ipse principalis censetur contraxisse in loco destinata solutionis & ibi fortitur forum, vt prædixi: ita etiam fideiussor vel mandator, licet locus destinata solutionis duntaxat adiectus sit

T
in obli-

in obligatione principali: censetur enim repetitus in obligatione accessoria. tex. est notabilis & ibi Bart. Bal. Ang. Paul. de Cast. Ioan. de Imo. & Docto. in l. si vt proponitur. ff. de fideiuss. Aut
 22 querimus, quis \dagger locus inspiciatur quoad ea quæ concernunt executionem: & certum est, quod inspiciatur locus destinatus solutionis, text. est in d. l. quæro, & ibi Bal. idem Bal. & Ang. post Fede. de Senis in d. l. si fundus: unde dicunt ipsi, quod si in loco celebrati contractus sit statutum, quod debitor possit capi & incarcerari, vel quod instrumenta notariorum habeant executionem paratam: in loco vero destinatus solutionis non sit simile statutum, sed seruetur ius commune: attendetur quoad hoc obseruantia & lex loci destinatus solutionis, per d. l. quæro: & idem volunt
 23 Doc. moderni in d. l. cunctos populos. Aut querimus, \dagger quis locus inspiciatur quoad extinctionem actionis, propter præscriptionem statutariam vigentem in vno loco & non in alio, vel quoad exactionem pœnæ adiectæ quantitati: vbi statuta locorum sunt diuersa: & certum est quod inspiciatur locus destinatus solutionis. ita expressè determinat Bart. Ang. & Doct. in d. l. i. ff. de vsur. & idem Ang. in d. l. si fundus, & Bart. in d. l. cunctos
 24 populos. Aut querimus \dagger quis locus inspiciatur quoad accessoria, vt puta expensas & damna de iure canonico, & vsuras de iure ciuili, si minores vel leuiiores sint in vno loco, quam in alio: & similiter certum est, quod inspiciatur locus destinatus solutionis, nedum quoad principalem obligationem, sed etiam quoad accessoria: text. est notabilis & ibi Panor. & Docto. in d. c. dilecti, & in d. l. i. ff. de vsur. & ibi gl. Bar. Bal. Ang. & Doct. & voluit Alex. in d. l. quæro, & etiam tex. in d. l. si vt proponitur, & ibi omnes DD. Aut querimus
 25 \dagger quis locus inspiciatur quoad ea quæ concernunt valorem rei debitæ: & similiter certum est, quod inspiciendus est locus destinatus solutionis, & non locus celebrati contractus, siue hic inuestigatio fiat propter interesse creditoris in recipienda deliberatione rei debitæ consistentem in specie, cum varia sint precia rerum in regionibus distinctis, d. l. ideo, & per tot. titu. ff. de eo quod cer. loco, & præal. l. vinum, in fi. & præal. l. fin. ff. de tritica. & ibi specificè Ang. siue hæc inuestigatio fiat ad rescissionem contractus, propter deceptionem vltra dimidiam iusti precij, iuxta d. l. 2. C. de rescin. vendi. Nam similiter certum est, quod inspiciatur valor loci destinatus solutionis, ita expressè determinat Iacobus de Aret. in d. l. 3. & Cyn. Alberi. de Rosate, Alexan. Iason & Doct. in d. l. vinum, siue hæc inuestigatio fiat propter interesse creditoris cui debetur pecunia: cum alia sit æstimatio seu valor monetæ, in loco destinatus solutionis, quam in loco celebrati contractus, vt in casu præsentis: & similiter certum est, quod attendi debet valor loci destinatus solutionis, & non valor loci celebrati contractus: ita in terminis nostris expressè

se decidit dominus Iason in d. l. vinum, & Ang. post Bald. in d. l. si fundus, & idem Angel. & post eum Raphael Fulgo. in d. l. ideo, & Oldra. in dicto consilio 168. & post eum Alexan. de Imol. in dicto suo consilio 37. & sic dictum contrarium non obstat. Et eodem modo respondeo ad aliud quod dicitur, quod in \dagger decisorijs debet inspici consuetudo vel statutum loci contractus. Quia dico, quod dicta theorica procedit sine scrupulo, quando vnicus duntaxat est locus contractus, puta, quia solutio non est destinata alibi tunc enim in decisorijs non est inspicienda consuetudo seu lex loci iudicij, puta domicilij vel originis rei, nisi quoad præparatoria iudicij: sed lex vel consuetudo loci celebrati contractus, etiam si res super qua contrahitur sit alibi sita, vt supra dixi: & ergo si in loco contractus ad probationem plenam sufficiunt duo testes, in loco vero iudicij requiruntur quatuor ex statuto, inspiciatur consuetudo loci contractus: quia istud tendit ad decisionem causæ, & ita loquitur Bald. in d. l. cunctos populos, in 16. colum. & in d. l. i. circa finem. C. quæ sit longa consuet. & similiter si in loco contractus minor ex statuto non potest restitui, in loco vero iudicij potest restitui, inspicietur consuetudo vel statutum loci contractus, & non loci iudicij: quia ex quo contractus nascitur in expugnabilis attentio huiusmodi statuto in nullo loco poterit peti restitutio in integrum, nisi illa peteretur ratione lesionis postea emergentis ex præscriptione vel in iudicio, secundum Bart. Bald. & Doct. in d. l. cunctos populos, qui in hoc vltimo casu saluant gloss. quæ est in l. 2. ff. de eo quod cer. lo. vbi \dagger verò duplex est contractus, vt in casu præsentis, tunc est distinguendum: Quia aut querimus an in decisorijs inspiciatur locus celebrati contractus, an locus destinatus solutionis quoad ea quæ respiciunt solennitatem actus, vel quæ oriuntur secundum naturam ipsius contractus tempore contractus, & debent adhiberi in contractu vel impleri tempore contractus: & tunc dico quod debet inspici consuetudo loci celebrati contractus, & ita procedit theorica Bart. pro contrario allegata, quæ debet intelligi, vt dixi, secundum legem quam allegat. Aut querimus, an in decisorijs inspiciatur consuetudo loci celebrati contractus, an consuetudo loci destinatus solutionis quoad ea quæ veniunt implenda diu post contractum in esse productum in loco implementationi designato: tunc dico quod inspicienda est lex seu consuetudo loci destinatus solutionis, & non consuetudo loci celebrati contractus: usita expressè determinat Bald. Ange. Raphael Fulgo. Cyn. Alberi. de Rosate, Iacob. de Aret. Oldrad. Iason & Doct. in passibus supra allegatis: & in hoc casu non procedit theorica Bartol. per supra allegata, & sic non obstat. Non obstat etiam aliud quod dicitur, quod potius inspiciendum est, quod principaliter
 agit,

agitur, quam quod accessorie venit, &c. Quia fateor hoc verum, sed nõ seruit proposito, quia in casu præsentis vtrumque æquè principaliter in obligatione venit, vt ex verbis huiusmodi literarum clarè patet, quia vnico constructus, & in vna oratione tam obligatio, quæ solutionis seu deliberationis promissio & destinatio profertur per
 28 relatiuum \dagger substantiæ, quam summam, &c. cuius natura est continuare & proficui materiam præcedentem: imò tanta est ipsius relatiui potestas, vt etiam in diuersis orationibus inducat coniunctionem verbalem, secundum Bald. & Ang. in l. Iulianus, in princ. ff. de hære. insti. quare non obstat. Non obstat etiam aliud quod dicitur, quod plus \dagger inspicienda est veritas, quam fictio, &c. quia dico, quod hoc est regulariter verum, sed fallit in multis casibus, inter quos casus præsens est vnus, quia hic longè fortius operatur locus destinatus solutionis, quæ locus celebrati contractus, vt infra deduxi: & ita in terminis volunt canonistæ in d. c. dilecti, Bart. Paul. de Cast. Ias. & alij legistæ in d. l. i. ff. de eo quod cer. lo. & idem Pau. in d. l. eum qui. §. 1. & in d. l. hæres absens. §. fin. & Ang. Alex. & Doct. in d. l. qui Romæ. Et per hoc etiam tollitur aliud quod dicitur, quod fictio non habet locum nisi concurrat æquitas, quia id vtique verum est: sed in casu præsentis maxima subest æquitas, vt soluat pecunia in valore cursum habente in loco destinatus solutionis, propter varietatem monetæ & utilitatem contrahentium, d. l. ideo, cum ibi notatis per Angel. & Rapha. Fulgo. ratione cuius actio stricti iuris efficitur arbitraria, ita quod si alibi soluat, habetur ratio valoris qui est in loco destinatus solutionis, tot. tit. ff. de eo quod cer. lo. & sic non obstat. Non obstat etiam aliud quod dicitur, quod factus agentium non operantur contra intentionem eorum: quia fateor quod actus agentium non operantur contra intentionem contrahentium, sed bene operantur pro vel præter. l. si is qui. §. fin. ff. commo. hic autem non operantur contra sed pro, tum propter adiectionem loci, tum propter specificationem monetæ Flandriæ: ita in multo fortioribus terminis declarat Ang. in l. Proculus. ff. de vsufructu. Non obstant alia in contrarium adducta, quia non sumus in casu dubio sed claro, deciso per leges & auctoritates præclarissimorum Doctorum abundè satis supra adductas: vnde nulla \dagger debet censei subesse dubitatio vel ambiguitas. l. ancillæ, cum sua glossa, & ibi Bald. Paul. de Castro, & Doctores. C. de furtis. Quinimò ad decisionem causarum deficientibus legibus licite allegatur ratio naturalis, vt est gloss. ordinaria in cap. consuetudo, prima distin. & est tex. optimus in l. scire oportet, in §. sufficit, & ibi Bald. ff. de excu. tuto. & bon. tex. in cap. 2. requiris, & ibi Panormitan. & Doct. de appella. Contraria autem procedunt, quando est dubium facti & iuris, quorum neutrum est hic, vnde succedit il-

la trita regula, in incertis, non in certis locus est coniecturis. l. continuis. §. cum ita. ff. de verb. oblig. & per hoc etiam tollitur aliud obiectum, quia in casu præsentis, lex est apertè dicta, tum propter specificationem monetæ Flandriæ sæpius repetitam, tum propter adiectionem loci destinatus solutionis, quo expressè cætera \dagger quæ iuris sunt expressè videntur, iuxta præallegatam theoricam Innoc. Panor. Prapo. & Doct. in d. c. ex literis. 1. & decisionem Rotæ 468. in nouis, quæ incipit, extra Rotam. Nec valet si dicatur, prout vnus consentium pro parte aduersa dicere conatur, quod si verba dictarum literarum modo præmissis intelligantur, tunc illa verba in eis posita videlicet, nonse pericle, erunt superflua & negatoria, cum certum sit, quod periculum \dagger pecuniæ debitæ ante solutionem sit ipsius debitoris, cum sit debitor quantitatis, quæ perire non potest. l. incendium. C. si certum petatur. & l. in ratione. §. diligenter. ff. ad leg. Falc. cum similibus. Cum ergo ius odio habeat actus frustratorios, & cum verba ita debeant intelligi, vt aliquid operentur, l. si quando. ff. de legat. 1. & cap. si papa, de priuileg. lib. 6. etiam si debeant impropriari, secundum Bar. in l. quarta, in §. prætor. ff. de damn. infect. ergo videtur, quod huiusmodi verba intelligi debent taliter, quod solutio fiat in loco celebrati contractus, & quod ea ibi facta in moneta ibi cursum habente nuda traditio seu solutionis executio, vt verbis dicti domini consuleretur, fiat in oppido Bergensi supra Zomam: quia dico, quod dictus dominus consulens salua eius reuerentia somnauit, & quod turpe est præsertim viro patricio causas orati, ius scilicet in quo versatur, ignorare. l. 2. §. iuris ciuili scientiam, in ver. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. in fundamento iuris enormiter & multipliciter errauit. Præsupponendo primò, quod vbi adiectus est certus locus in quo fieri debeat solutio, distinctus à domicilio debitoris, quod nihilominus solutio posset fieri in domicilio debitoris, quod est falsum & contra casum legis expressè sum, quia non \dagger potest fieri solutio nisi in loco solutioni destinato, vt est textus expressus ad litteram in l. is qui cer. ff. de eo quod cer. loc. Item præsupponendo secundo, quod creditor hoc casu teneatur die constituta ad recipiendum solutionem ire vel mittere ad domum debitoris, quod similiter est falsum, quia ius neminem arctat ad impossibile, iuribus vulgaribus. Sed ita est, quod vbi certus locus solutioni fiendæ destinatus est, ius arctat creditorem ad comparandum in illo loco die constituta ad recipiendum solutionem, quando creditor & debitor sunt diuersi fori, & est debitum quantitatis, & est dies certa expressè, vel tacita à iure subintelligenda, vt in casu præsentis, aliàs debitor non constituitur in mora lapsu tēporis præfixi non obstat
 35 te, imò hoc \dagger casu creditore non cōparente, sufficeret

ficeret q̄ debitor in loco destinato solutioni cō-
pareret, vel mitteret & protestaretur corā nota-
rio & testibus, q̄ paratus esset soluere, si videret
aliquem qui posset legitime recipere pro credi-
tore, d. l. is qui certo, iuncta l. item illa, cum sua
singulari gl. ff. de consti. pecu. & ibi Bar. Paul. de
Cast. & Doct. & idem volunt Panor. & do. Io. de
Imo. in c. significante, de pig. ergo clarè patet, q̄
creditor vno eodemq̄ tēpore non tenetur com-
parere in loco domicilij debitoris, à loco solu-
tioni destinato fortè multum distante & remo-
to. Ex quo etiam sequitur, quòd debitor hoc ca-
su non posset liberari faciendoprotestationem,
de qua supra de constituta ad soluendum in lo-
co sui domicilij, cuius tamē contrarium dictus
dominus consulens præsupponit, & malè, d. l. is
qui certo, iuncta dicta. l. item illa, cum vtrobique
not. per Doct. Cum ergo propter adiectionem
loci destinatae solutionis ipsi debitores tenean-
tur pecuniam deferre ad illum locum, vbi aliàs
quando non esset adiectus locus solutioni fiend-
da, ipsi protestando in domo propria liberaren-
tur, præalleg. l. item illa, non incongruè nec su-
peruacue adiectū est in dictis literis, quòd hoc
facere debent suis expēsis & periculo, tum quia
hoc tacite inest, & sic deducitur in pacto secun-
dum naturam contractus, tum etiam, quia occa-
sione tollendæ litis quæ in posterum, si id ex-
pressum non esset, oriri posset, id cautè pro a-
bundanti cautela expressum est, quæ † abun-
danti cautela in contractibus non nocet, l. testa-
mentum, cum sup. glof. C. de testamen. hinc pul-
chrè dicit tex. in l. pediculis. §. Labeo, ff. de auro
& argen. lega. quòd non mutat substantiam rer-
um, non necessaria verborum multiplicatio.
Hinc etiam pulchrè ad propositum dicunt Ho-
stiens. Ioan. Andr. & dominus Anton. de Butrio
in cap. nimis primo, de excess. prælat. quòd in
instrumentis, literis, & priuilegijs non possunt
nimis specificari specificanda ad tollendam so-
phisticam interpretationem malignorum, se-
cundum eos, per quod tollitur obiectum quo
dicitur, quòd verba † debent aliquid operari,
&c. quia dicta regula fallit, quando aliquid ex-
primitur ex his, quæ dependent à voluntate, vel
tacite insunt, & fit expressio ex superabundanti:
tunc enim talia verba nihil operantur secun-
dum Dominic. in d. cap. si papa, & est text. in l. 3.
ff. de lega. 1. Ea enim quæ causa dubitationis tol-
lendæ in contractibus inseruntur, ius commu-
ne non lædunt, l. qui mutuum, in princ. ff. mand.
Ex quibus profectò redditur ridiculosa cauilla
tio & sophistica interpretatio dicti domini con-
sulentis, qua dicit, quòd solutio fieri debet in lo-
co celebrati contractus, & executio eiusdem in
oppido Bergenfi supra Zomā: Quod vltra prius
dicta deduco aliter, & primò sic, quia in dictis
literis vnico constructu & eadem oratione seu
conceptione verborum dicitur, quòd solutio
& deliberatio fieri debebit in dicto oppido Ber-

genfi: ergo clarè patet, solutionem & delibera-
tionem in eodem loco fieri debere, ne aliàs se-
quatur absurdum, quòd vna † & eadem res di-
uerso iure censetur, contra l. eum qui ædes, ff.
de vsucap. & quòd sequentia non declarent præ-
cedensia, maximè eodem constructu seu conce-
ptione verborum in eadem oratione posita,
contra l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. primò.
Tum etiam, quia dispositio etiam plures ora-
tiones habens debet vniformiter intelligi, nec
est cauda separanda à capite, vt ad aliud referat-
ur principium & ad aliud finis, vt dictus domi-
nus consulens facit & malè, textus est notabilis,
& ibi glof. Panor. & Doct. in c. maiores, circa
medium, de baptis. Tum etiam, quia quotiens
† vna determinatio sequitur duo determinabi-
lia, in dubio determinat vtrumque in casu quo
potest equalitate seruata, tex. est notabilis, & ibi
Bar. Bal. Pau. de Cast. Io. de Imo. Alex. & Doct. in
l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pupil. Sed sic est præ-
cisè in casu presenti, ergo, &c. Cuius contrari-
um ipse dominus consulens etiam vult & malè.
Tum etiam, quia vt supra dixi ex dicta interpre-
tatione sequitur absurditas, impossibilitas &
repugnantia, ergo est respuenda. l. vbi repu-
gnantia, ff. de reg. iur. cum similibus: imò quod
fortius est, si somniamus, vt fortè dictus domi-
nus consulens somnauit, quòd ante illa verba,
releuerè, &c. in huiusmodi literis posita sit pun-
ctus, tamè adhuc huiusmodi interpretatio con-
uincitur esse sophistica, cum punctus † habeat
vim copulæ & idem operetur, vt est glo. ordina-
ria in l. cum duobus, in §. si in coeunda, & ibi Bar-
to. & Doct. ff. pro socio, & glo. in l. precia rerum,
& ibi Alex. & Doct. ff. ad l. Falci. & voluit Bal. in
l. placet, in fin. C. de sacrosanct. eccle. Sed sic est,
quòd de natura copulæ est denotare, quòd ea-
dem sit qualitas in casu posteriori, quæ est in ca-
su præcedenti, & econtrà, de primo est text. no-
tabilis in l. Seia. in §. Gaio. ff. de fundo instru. &
& de secundo est glof. ordinaria in l. si sic, in
principio, ff. quemadmodum serui. amit. quam
refert & sequitur dominus Iason in l. iurifuran-
dum quod ex conuentione, in §. procurator, ff.
de iure iur. Sed si in dictis literis ante dicta ver-
ba, releueren, &c. esset hæc copula, ende, res es-
set clarissima, vt patet ad sensum, ergo etiam &
nunc res debet censi esse clara, si dicamus ibi
esse punctum, qui habet vt dixi vim copulæ, &
multò fortius res est clara si ibi nō fiat punctus,
sed vnico constructu & conceptione verbo-
rum sine pausa seu suspensione dicta oratio so-
luta pronuncietur, prout verisimiliter à parti-
bus contrahentibus fuit intellecta: quemadmo-
dum etiam communiter & à quolibet rectè sa-
pienti intelligeretur. Ad quam communem in-
telligentiam de iure recurrendum est, præalleg-
gato capit. ex literis primo. Ex quibus omni-
bus concludo, solutionem dictorum redditu-
um fieri debere de iure in florensis & valore in
oppido

oppido Bergenfi supra Zomam, loco siquidem
destinate solutionis cursum habente.

CONSILIVM LXXIX.

SVMARIA.

- 1 Testamenta tot sunt, quot persona testamentum facientes.
- 2 In re communi quis sua & non alterius parte vti voluisse censetur.
- 3 Nemo presumitur hæredes plus dilexisse quam seipsum.
- 4 Consensus vim contractus habet quò ad reuocationem.
- 5 Verba dubitationis tollenda gratia prolata nihil vltimus operantur.
- 6 Argumentum à contrario sensu locum non habet quando contraria iuris dispositio est expressa.
- 7 Testamentum reuocare potest etiam qui iurauit vel promisit non reuocare, &c.
- 8 Testamenti fultio eiusdemq̄, reuocatio semper debet esse libera.



Asus, E. & H. coniuges habentes
bona hæreditaria acquisita & cō-
munia pari manu, mutuo consen-
su reliquerunt per viam testa-
menti seu vltimæ voluntatis suis
hincinde proximioribus consanguineis residuo
bonorum acquiritorum, mediatim proxi-
mioribus hæredibus ipsius vxoris: deinde
accidit, quòd dicta H. sicut Deo placuit, dece-
sit, post cuius mortem vel decessum dictus E. ad
alia vota conuolans præactum suum legatum
reuocauit, & id quod hæredibus suis reliquit, ad
vxorem, cum qua cōtraxit deuolui voluit. Que-
ritur, an iure potuit. In quo dubio, omisis su-
perfluis argumentis, quæ hincinde possent ad-
duci videtur nobis infra scriptis resolutione esse
dicendum, quòd huiusmodi reuocationem de
iure facere potuit, & hoc ex motiuis infra scri-
ptis. Primò, quia de iure † duo censentur esse
testamenta, ex quo vir & vxor simul testati sunt,
quia tot sunt testamenta, quot sunt personæ tes-
tamentum facientes, vt vult Oldra. in consilio
suo 174. & Ioan. Andr. in addi. Spec. titulo de tes-
tamen. §. 1. per iura ibidem per eos allegata, quæ
ad hoc benè faciunt: & sic perinde est, ac si vnus-
quisque eorum discretiue de medietate bono-
rum communium ad eum spectante disposuis-
set, & per consequens superstes suam vltimam
voluntatem reuocare potuit, vt in passibus su-
prà allegatis. Præterea ex quo duo sunt testa-
menta, & testati sunt dicti coniuges de commu-
nibus bonis per eos acquisitis, censetur † vnus-
quisque in dubio disposuisse de parte sua, & mi-
nimè de parte alterius, vt est text. in l. serui ele-
ctione. §. fin. ff. de lega. 1. & vult Bald. in l. penult.

C. de impub. & alijs substi. & faciunt notata per
Ioan. de Imol. in l. fin. §. filium. ff. de lega. 2. quod
enim commune est, meum est, quòd ad disposi-
tionem partis meæ, vt in d. §. fin. Et quòd in casu
presenti quilibet censetur legasse partem suam
duntaxat, hoc patet ex verbis testamenti, quæ in
effectu sic sonant, Et omnia reliqua bona acqui-
sita dicti E. & H. legant eorum proximioribus
hæredibus, videlicet medietatem proximiori-
bus hæredibus dicti E. & aliam medietatē pro-
ximioribus dictæ H. &c. Ex quibus verbis eui-
denter constat, quòd vnusquisque solum voluit
disponere de parte sua, & non de parte alterius,
& vnusquisque solum voluit legare medietate-
tem eum concernentem, hæredibus suis & non
hæredibus alterius, quia non † præsumitur su-
perstes plus dilexisse hæredes proprios quam
seipsum, argu. l. cum acutissimi. C. de fideicom-
mis. & l. generaliter. §. cum autem. Cod. de instit.
substi. & restit. sub condi. fac. & l. cum auos. ff. de
condit. & demonstrat. quòd necessario dici de-
beret, si vnusquisque coniugum de toto residuo
bonorum acquiritorum disposuisse censetur,
cùm tunc coniunx superstes proprietatem suæ
partis amisisse censeretur, & sic plus dilexisse
hæredem proprium quam seipsum. Nec obstat,
quòd dicti coniuges de consensu mutuo con-
diderunt huiusmodi testamenta, cùm ergo †
consensus habeat vim contractus quoad reuo-
cationem, sequitur quòd dictus E. dictum te-
stamentum propter consensum adhibitum re-
uocare non potuit, per l. sicut. §. venditionis. ff.
quibus mod. pig. vel hypo. soluitur, iuncta l. sic-
ut ab initio. C. de actio. & obliga. iunctis nota-
tis Barto. in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff.
de leg. 3. cum similib. Quia dicendum est, quòd
quamuis dictus E. non potuit reuocare consen-
sum per eum adhibitum dictæ H. in testamenti
per eam conditi factioe, in quo dubio, quòd ipse E.
non potuit reuocare testamentum proprium,
per ipsum E. etiam de consensu præfata H. suæ
vxoris conditum, qui est casus nolter nihil com-
mune habens cum theorica Bar. & Doct. in d. §.
codicillis: si enim dicta H. non consentisset præ-
fata E. potuisset nihilominus ipse E. testari de
medietate huiusmodi bonorum acquiritorum,
pro indiuiso ad eum spectante, ergo licet præfa-
ta H. consentijt dicto E. vt de sua medietate tes-
taretur, ille consensus non aufert potestatem
reuocandi, quia ille consensus datus fuit ad an-
gmentum, ergo ille consensus non debet ope-
rari diminutionem l. legata inutiliter. ff. de lega.
1. cum similibus.

Nec obstat si dicatur, quòd consensus mu-
tuus nihil operaretur, cùm etiam sine consensu
alterius alter potuisset de parte sua disposuisse,
quod est contra l. si quando, in principio, ff. de
legat. 1. & cap. si papa, de priuileg. lib. 6. Quia re-
spondetur, quòd regula dictorum iurium non

5 procedit, quando † aliquid exprimitur ex superabundanti & causa dubitationis tollendæ: tunc enim talia verba non debent interpretari, vt aliquid operentur. l. qui mutuum. ff. manda. & notat Dominic. de sancto Geminiano, & post eum Phillip. Franc. in d. cap. si papa. Sed sic est in casu nostro, quod dictus consensus mutus est appositus ex superabundanti, & causa dubitationis tollendæ, quia potuisset dubitari, an dictus E. potuisset disponere in re communi de parte sua pro indiuiso sine consensu dictæ H. & econtrâ. Ad quam dubitationem tollendam fuerunt apposita dicta verba. Nec obstat, quod in dicto testamento cauetur, quod dicti coniuges referuauerunt sibi potestatem reuocandi testamentum suum de consensu alterius coniugis, ergo à contrario sensu, alter sine alterius consensu suum testamentum reuocare non potuit, cum argumentum † à contrario sensu sit fortissimum in iure, nedum in verbis legis. l. conuenticulam, & ibi Bald. & alij Doctor. C. de episcop. & cler. & in l. qui testamento. §. mulier. ff. de testamen. & in verbis contrahentium, l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pac. dotal. verum etiam in testamentis. l. aliquando. ff. de condit. & demonstrat. & l. quod purè. ff. quando di. leg. ce. cum similibus. Quia respondetur, quod argumentum à contrario sensu non habet locum, quando in casu contrario est expressa contraria iuris dispositio, vt vult glos. ordinaria in cap. vnico. de arat. & quali. ordi. lib. 6. & glos. in cap. significasti, de foro competen. & glos. in Clem. 1. de senten. excom. & volunt Doctor. in l. 1. in §. huius rei. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdic. tio, & canonista in cap. publicato, de electio. & in cap. cum apostolica, de his quæ fi. à præla. sine consen. ca. Sed in casu nostro est iure cautum, quod quamuis † aliquid promississet non reuocare testamentum sine consensu alterius, imò & si iurasset, tamen posset reuocare, iuxta notata per Barto. & Doctor. in l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. 3. & est ratio, quia testamenti factio non potest dependere ex alieno arbitrio. l. illa institutio, in principio. ff. de hered. instit. l. captatorias. C. de testam. milita. & l. captatorie. ff. de lega. 1. pro quo etiam bene facit text. in l. cum tale. §. si arbitrato. ff. de cond. & demonstrat. & nota per Paul. de Castro & Doctor. in l. turpia. §. 1. ff. delegat. 1. in quibus locis habetur, quod conditio apposta legato contra libertatem matrimonij, quod debet esse liberum, rejicitur. Sic etiam pactum appositum contra libertatem reuocandi testamentum debet rejici, cum testamenti factio † & eiusdem reuocatio debet esse libera. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. & non debet dependere ex alieno arbitrio, iuribus supra allegatis. Concludendo ergo videtur nobis infra scriptis, quod dictus E. potuit dictum suum testamentum, quoad medietatem eum conuenientem, reuocare.

CONSILIVM LXXX.

S V M M A R I A.

- 1 In iudicium venisse non censetur, quæ post litem contestatam obueniunt.
- 2 Sententia definitiua validè ferri non potest, super quibus litem non est contestata.
- 3 Lite contestata libellus alterari vel actio mutari nequit.
- 4 Probationes super fama locum non habent, postquam super crimine facta est inquisitio.
- 5 Non entis nulla sunt qualitates.
- 6 Accusans de vi publica & probans vim priuatam succumbit.
- 7 Rescripta principum intelligi debent, ne tertius laedatur.
- 8 Rescripta in præiudicium tertij tendentia reuocari debent.
- 9 Crimina vndeconq. claruerint, sunt punienda.

Super dubio mihi proposito, quo quæritur, An accusatio super homicidio contra A. reum ad vindictam proposita, & lite super veritate eiusdem delicti contestata, restitutusque desuper productis, & in publico, vt moris est examinatis, possit seu debeat accusans seu villicus illi adharens ad de nouo proponendum seu articulandum famam eadem durante instantia de iure admitti. & si nò, An saltem per viam reuocatiõis seu restitutionis ipse quodam speciali ad id admitti debeat. Videtur mihi subscripto post habitam desuper maturam deliberationem quoad vtrumq. dubium de iure breuiter dicendum, quod non, iuribus, motiuis & rationibus infra scriptis. Nam in primis certo certius est, † quod iudicium ex his quæ post litem contestationem obueniunt iustificari non potest, imò quæ post litem contestatam obueniunt, censentur in iudicium non venisse, & sic sequi debet absolutio, & alia interpellatione opus est, text. est expressus in l. non potest videri. ff. de de iud. & in c. abbate sanè, de re iud. lib. 6. & in c. cum ecclesia Sutrina, de causa posses. & proprie. 2 Ex quo † enim super huiusmodi deductis, quæ post litem contestatam obueniunt, litem contestata non est, non potest desuper sententia definitiua validè ferri, & si feratur processus talis irritus est & nullus, vt est text. apertus in c. vnico, in fin. de litis contest. cum sim. Certum etiam est, quod aliud est iudicium intentatum super veritate delicti, & aliud intentatum super fama, quia in vno concluditur ad pœnam, in alio solum ad torturam seu quæstionem, eod. titu. ff. & C. de pe. & tot. tit. ff. & C. de quæstio. Item certo certius est, quod post † litem contestatam non potest alterari libellus nec mutari actio in præiudicium rei, vt est text. & ibi notatur in l. edita. C. de eden. & in l. 1. ff. co. tit. & in c. significantib. de li-

de libel. oblat. imò cogitur actor tam in ciuili quam in criminali causa perseuerare in actione intentata, nisi ex toto velit litem renuocare, aut. qui semel, C. quomodo & quando iud. quam ita intelligit Paul. de Castro & Doct. in d. l. edita. Ex quibus lucidè patet, quod durante hac instantia, in qua super veritate delicti disputatum est, lite contestata & testibus productis non potest actor vel villicus articulum nouum dare de fama, cum hoc esset mutare actionem post litem contestatam, quod non licet, per supradicta, & hoc expressè firmat in hoc. pater iuris in c. cum oporteat, de accusa in secunda colum. vbi aperta fronte dicit, quod † inquisitiones super fama & probationes desuper habent locum antequam fiat inquisitio super crimine. Nam postquam super crimine fit inquisitio, extunc non habent locum probationes super fama, nisi adminiculenter secundum eum, & allegat §. item sæpè. 4. quæstio. 3. in casu autem præfati certum est, famam non adminiculari, quia vt mihi præsupponitur in facto, per testes publicè vt moris est examinatos nihil de veritate criminis impositi probatum, nec de fama quicquam prius articulatum est, ergo non potest intelligi vel concipi adminiculum eius quod non est in rerum natura. cum † non entis nulla sint qualitates, l. eius qui in prouincia, ff. si certum petat. cum vulgaribus. Præterea pro isto est theoricæ, Cyn. in l. 2. C. de proba. quam in hoc sequitur & approbat Salic. in l. tutores, C. ad l. lul. de vi publi. vel priu. quæ habet, quod accusans † & petens quem condemnari de vi publica, & probans vim priuatam succumbit: quia accusatio de vi priuata non videtur in iudicium deducta, & idem vult Bart. in l. denunciaffe, in §. quid tamen. ff. de adulter. ergo ita etiam dicendum est in proposito, pro isto etiam faciunt iura generalia, quæ dicunt, quod non licet actorem vagari in incerto, vel variare in præiudicium alterius, c. vt quis duas, de electio. lib. 6. cum similibus, & iura quæ dicunt favorabiliores esse reos quam actores, l. Arrianus, ff. de ac. & obliga. & c. ex literis de proba. Sanctius enim est nocentem absolueri, quam innocentem condemnare, l. abundantem in principio, ff. de pœnis. pro isto etiam est ratio clemè. testibus, de testib. quæ propter timorem subornationis, verat etiam in causa appellationis, testes produci potest publicationem attestatum, & c. Item pro hac parte etiam sunt iura, quæ volunt lites non esse ignorantales, c. finem litibus, de dol. & contum. & l. fratres, C. de transac. cum similibus, & iura quæ volunt ferri absolutionem propter ineptitudinem actionis, vel ob non probationem accusatoris, c. examinata, de iud. & l. qui accusare, C. de eden. Et tantum de primo quæsito. Quod verò ad secundum quæsitum, videtur mihi idem dicendum, & moueor vltra prædicta, quia † indultu principis in dubio sic debet intelligi, vt per hoc ter-

tius non laedatur, l. 2. §. merito & §. si quis à principio, ff. ne quid in loc. publi. & c. quamuis, de rescrip. lib. 6. cum similibus. maximè impetratum lite pendente, quod vt odiosum debet restringi, l. 1. & 2. C. vt lite pend. ergo huiusmodi indultum principis, tanquam ab omni iure deuians & exorbitans, debet intelligi, vt consonet iuri communi, iuxta c. causam quæ, de rescript. dummodo scilicet litem contestata non fuerit, & dummodo expensæ parti reæ refundantur vt iuris est, vt sic conueniat, d. l. edita, & alijs iuribus supra allegatis, præcipuè cum lata dicatur interlocutoria per scabinos Louanienfes in fauorem rei per quam declaratum est, villicum ad dandum nouos articulos super fama post litem contestatam & productionem testiũ admittendum non esse, quæ sententia in rem trãsiuit iudicatam, ex quo ab ea appellatum non fuit, c. cum dilecti, de electio. cum similibus. & sic ex ea vltra supradicta quæsitum est reo ius, vt de cætero tales articulos durante hac instantia prima, recipere non teneatur: cui iuri partis princeps † in dubio per suum indultum surreptitiè & obrepticè obtentum non videtur, nec censeri debet voluisse derogare, iuribus præallegatis. & si indultum huiusmodi contrarium sonet, tunc tanquam irrationabile parte inaudita per importunitatem obtentum, & sine causæ cognitione concessum, debet ex causis præmissis reuocari tanquam iuri contrarium, tendens ad noxam, & in præiudicium tertij. c. suggestum, de deci. & l. rescripta. C. de precib. imper. offer. vbi tex. nota. Nec præmissis obstat si dicatur, quod crimina † vndeconq. claruerint sunt punienda, c. ecce 2. l. q. 3. cum similibus iuribus ad idem tendentibus.

Quia dico, quod hoc debet intelligi secundum modum propositum & probatum, vt ad literam dicit Panor. in c. super his, in primo notabili in fin. de accusat. non autem potest accusans pro libito suæ voluntatis vagari & variare, quia hoc esset destruere omnes regulas iuris de hac materia loquentes, vt ex supradictis lucidè patet.

Ex quibus omnibus concludo, accusatorem & villicu ad dandum de nouo articulos super fama, durante hac instantia admittendos non esse: & rescriptum seu indultum, si quod desuper emanauit, fuisse & esse reuocandum.

CONSILIVM LXXXI.

S V M M A R I A.

- 1 Contrarius sensus in contractibus, legibus & statutis venire dicitur ex mente contrahentium, legum vel statutorum.
- 2 Pro expresso habetur quod à contrario sensu colligitur.
- 3 In pactis dotalibus sensus contrarius ex mente contrahentium venit.

- 4 *Quod tacite agitur, pro expresse habetur quod ad effectum iuris.*
 5 *Argumentum à contrario sensu quid operetur, & cat.*
 6 *Pro disposito habetur, quod verisimiliter fuisset dispositum, si disponens de eo fuisset interrogatus.*
 7 *Voluntas euidentis & liquida dicitur, quæ ex coniecturis etiam colligitur.*
 8 *Casus omissus habetur pro omissis quando pro expresse ex aliqua coniectura haberi non potest.*
 9 *Hæres non compellitur ad observandum iuramentum à defuncto cuius est hæres, præstitum.*

Venerabilis Domine Officialis, ad finem ut luculenter constet, dominationem vestram esse iudicem competentem in causis coram eadem d. v. per & inter domicellam Margaretam de Potluinberghe impetramentem ex vna, & Adam van Cauerssem & alios ipsius litis consortes partibus ex altera, pendentibus præ oculis haberi debet illa vulgata & vera theoricæ Doct. quæ habet, quod si casus veniens à contrario sensu contrarius in contractibus dicitur venire ex mente contrahentium seu pacificentium, prout contrarius sensus legis vel statuti dicitur venire ex mente ipsius legis vel statuti, ita vult Bald. & Doct. legista in l. conuenticulam, in principio, C. de epil. & cler. & Doct. maxime nouissimi in l. 1. §. huius rei, ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. & Ioan. de Imo. Alex. & Doct. in l. si cum dotem, in §. principij, ff. solut. matrim. & canonista in c. publicato, de elec. & est bonus textus in cap. cum apostolica, ibi, per quod indirectè datur intelligi, & ibi hoc notant Panor. Ioan. de Imo. & alij de his quæ fi. à prælati, sine consensu c. & Felin. in cap. significasti, in penult. colum. de for. compe. & vult gl. ordinaria in l. qui testamento, in §. mulier, ff. de testam. quæ dicit, quod si contrarius sensus legis pro lege accipitur, quam supplendo dicit ibi Paul. de Castro, quod id quod tacite colligitur à contrario sensu, pro expresse habetur: & probatur istud in l. in possessionem in §. i. ff. ex quibus causis in possess. eatur, & in l. apud antiquos, ibi per coniecturam, C. de furtis, ut ibi dicit gl. ordinaria, quod coniectura est, quando sensus tacite ex litera elicitur & non est in litera expressum. probatur etiam in l. his solis, ante fin. in verbo, tacite cautum putamus, C. de reuoc. dona. & in l. aliquando in fin. ff. de condit. & demonst. & in l. quod purè, in principio, ff. quando di. leg. ce. Et ne videar ire per mendicata suffragia, quoad propositum nostrum, quod scilicet si in pactis dotalibus sensus contrarius, venit ex mente contrahentium, allego tex. expressum in l. inter focerum in §. cum inter, ff. de pac. dota. vbi text. formaliter sic inquit, cum inter patrem puellæ

& generum conuenit, ut in matrimonio sine liberis defuncta filia, dos patri restituatur. id actum inter contrahentes intelligi debet, ut liberis superstitibus filia defuncta, dos retineatur. Pondero enim illa verba, id actum inter contrahentes intelligi debet, &c. quæ clarè volunt, quod sensus veniens à contrario in contractibus, venit ex mente contrahentium, & perinde habetur ac si veniret ex verbis contrahentium, quod si enim tacite agitur haberi debet pro expresse, quod ad iuris effectum, l. cum quid, ff. si certum petat. & c. ex parte, de sponsa. & vult expresse Panor. in dict. c. cum apostolica in penultimo notabili. Præterea firma est iuris regula ab omnibus approbata, quod id quod venit ex mente legis, videtur venire ex ipsa lege, text. est familiaris in l. nominis & rei, in §. verbum ex legibus, ff. de verbor. signifi. & vult Bar. & Doct. in l. omnes populi, ff. de iustit. & iur. & clarissimè dominus Petrus de Anchor. in consilio suo 213. incipiente, in Christi nomine amen pro isto patre, &c. in secunda colum. vbi formaliter dicit, quod ex hoc argumento à contrario sensu resultat euidentis coniectura disponens, & quod id quod venit ex tacita coniectura dispositionis, dicitur venire ex mente, & allegat d. l. nominis & rei in §. verbum ex legibus, & d. l. qui testamento, §. mulier, cum ergo sensus contrarius veniat ex mente contrahentium, ut probauimus, perinde haberi debet ac si verbis contrahentium id esset expressum d. l. cum quid, & alij iuribus supra allegatis, & d. §. verbum ex legibus, vbi text. formaliter sic inquit, verbum ex legibus sic accipiendum est, tam ex legum sententia, quam ex verbis, & gloss. ordinaria ibi dicit, quod appellatione legis continentur verba legis, & ipsa legis sententia cessantibus verbis, imò plus probat text. in l. si quis locuples, in fine, in verbo apertissimè, ff. de man. testam. scilicet quod sensus veniens à contrario dicitur apertissimus, & sic negari non potest quin veniat ex mente contrahentium, & per consequens de eo iudicari debet sicut & tanquam de expresse in pacto dotali, pro quo ultra præmissa est gloss. ordinaria notabilis approbata per Doct. in l. tale pactum, in §. fina. ff. de pac. quæ vult, quod si illud haberi debet pro disposito & expresse, quod verisimiliter fuisset expressum seu dispositum, si de hoc statuens fuisset interrogatus, & dicit ibi Bald. & post eum Paul. de Castr. & DD. quod illa gloss. est optima, & menti tenenda necdum in legibus & statutis, sed etiam in conuentionibus & scriptis, & idem vult Bald. in l. 1. c. quæ res pig. oblig. poss. & Paul. de Castr. & apertius Alexan. de Imol. in l. Titius in §. Lucius per illum text. ff. de liber. & posth. pro isto etiam facit, quod voluntas si dicitur euidentis & liquida, quæ expresse vel ex coniecturis colligitur, text. est notabilis in l. licet imperator, ff. de lega. 1. & vult Pau. & DD. in c. super quæstionum, in principio in secun-

in secunda colum. per illum tex. in verbo liquide, de offic. deleg. Et quod casus omissus habetur pro expresse vbi haberi potest pro expresse ex aliqua coniectura, text. est notabilis in l. si ita scriptum, in principio, ff. de liber. & posth. & in l. Clemens patronus, ff. de hæred. instit. in quibus iuribus de præmissis est tex. & habentur exempla, cum ergo ex actis clarè constet, quod vos domine Officialis ex antiqua obseruata consuetudine habetis iurisdictionem in laicos diocesis Leodiensis, quando disceptatio est super viribus seu efficacia contractuum antenuptialium seu comprehensorum in eisdem: luce clarius patet, quod in causis nunc coram vobis pendentibus etiam fundata est vestra iurisdictione, cum dicta domicella Margareta vos adierit virtute pactorum dotalium seu antenuptialium inter eam ex vna, & quondam Petrum van der Houuen iuniorem, suum dum vixit maritum ex altera initorum & conclusorum, in quibus pactis inter alia cauetur, quod dicto Petro eadem præcedente sine liberis, ipsa conseruaretur ex bonis eiusdem octuaginta florenos annuos, quam diu ipsa viueret in humanis, pro sua diuaria seu lucro antenuptiali. Et licet de casu veniente à contrario nunc occurrente, qui est, quod dicto Petro eam cum liberis præcedente ipsa conseruaretur id quod ius municipale superstitem lucrari vult & non plus, nihil in eisdem pactis dotalibus datur, & sic prima facie videatur casus si ille omissus debere haberi pro omissis, & relinqui dispositioni iuris municipalis, iuxta l. commodissimè, ff. de liber. & posth. & c. susceptum de rescrip. lib. 6. cum similib. & per consequens ac ex consequenti prima facie videatur quod vestra non sit fundata iurisdictione, ut in dictis etiam processibus partes opposites sæpè protestantur, tamen hoc non obstantè, credo contrarium esse verisimum, per text. d. §. cum inter, vbi de hoc meo iudicio est casus, & per iurationes & auctoritates supra per me adductas. Et ad contrarium supra formatum respondeo & dico, ut formaliter dicit Bald. in d. l. conuenticulam, in principio, & Petr. de Anchor. in d. c. susceptum, & est de mente Felin. in d. c. significasti, quod casus omissus habetur pro omissis, quod pro expresse ex aliqua coniectura haberi non potest, & sic propriè loquitur, d. l. commodissimè, & dict. c. susceptum. Sed quando haberi potest pro expresse ex aliqua coniectura, tunc secus est, ut est tex. apertissimus in dict. l. si ita scriptum, & in d. l. Clemens, & ita est in casu præsentis, ut clarè patet intuenti tex. d. §. cum inter, cuius verba retuli supra, & luce clarius patet ex alij iuribus & theoricis Doct. supra commemoratis. Cum ergo iste casus habeatur pro expresse, & eo expresse fundata esset indubiè vestra iurisdictione, ergo etiam & nunc fundata est. Tam etiam ex alio, quia dicta pacta dotalia seu antenuptialia firmata sunt iuramento, quod si accu-

mulat forum foro, ut est text. singularis in c. fin. de foro compet. lib. 6. & vult Panor. exclamans de illo in c. cum venissent, de instit. hoc vltimum tamen licet sit verum, quod ad iuramentum, non tamen habet veritatem in hæredes iurantis, & sic multò minus in creditoribus eius, secundum Ioan. And. in c. fin. de sepul. & sic non faceret ad propositum nostrum, Idem tamen in hæredes iurantis putat Ludou. de Roma in suis singularibus singulari 219. & ita fuit iudicatum per quendam Officialem, & eius sententia in causa appellationis confirmata, ut refert idem Io. Andr. in d. c. fin. de sepul. dicens Abbatem hoc tenuisse, & sic bene facit ad propositum: hoc etiam est de mente Paul. de Castro in l. qui superstitis, ff. de acqui. hæred. Quod verò ad materiam principalem late scripti pridem in fauorem dictæ domicellæ Margarete, antequam processus huiusmodi institueretur, ad quæ scripta me remitto, quibus adhuc pro præsentis hæreo iudicio tamen vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM LXXXII.

SUMMARIUM.

- 1 *Legatum alicui post mortem tertij relictum est conditionale, non purum, & nu. 8.*
- 2 *Legatarius quando transmittat legatum, & c.*
- 3 *Legata conditionalia an hæredi vel collegarijs accrescant, legatario moriente, & c.*
- 4 *Dies incertus legato adiectus, legatum facit conditionale.*
- 5 *Legatary re & verbis coniuncti qui dicantur, & cat.*
- 6 *Legatum quando habeatur pro non dato, & c.*
- 7 *Morte nihil certius: hora verò mortis nihil incertius.*
- 9 *Glossa auctoritas in iudicando maxima esse debet.*
- 10 *Dictum glossæ intelligendum est secundum legem quam allegat.*
- 11 *Dubius casus non dicitur, de quo est textus iuris expressus.*
- 12 *Correctio in dubio non præsumitur.*
- 13 *Verba contrahentium & testantium semper aliquid operari debent.*
- 14 *Voluntatis mutationem allegans probare tenetur.*
- 15 *Legum correctio per subauditiones & tacitus repetitionem nunquam inducitur.*
- 16 *Legatum redditur conditionale, siue conditio apponatur substantiæ legati siue executioni.*



Venerabilis Domine Officialis, ad finem ut luculenter & clarè cõstet, Ioannem Pilecpert originale actorem contra Franconem Pilecpert reum, in causa coram vobis pendente, malè, perperam, & ineptè agere, sibi; Ioanni nullum

nullum ius vel actionem competere ad tertiam vel etiam ad quartam partem tertiae partis bonorum immobilium, per quondam Gregorium Meydoghe Franconi, Gregorio, & Elizabeth Pilecperts, in suo testamento relictorum, pra oculis haberi debet illa vulgata & vera iuris regula, quae habet, quod si legatum relictum alicui post mortem tertij, est conditionale, non purum: text. est de hoc apertus in l. quibus diebus, in §. quidam Titio. ff. de cond. & demonstr. & ibi Paul. de Castro, in primo notabil. & idem Paul. de Castro in l. haeres meus, in principio. ff. illo eod. tit. & idem Paul. de Castro in l. si pecunia, in §. i. ff. de legat. secundo: sicut etiam legatum relictum alicui post mortem haeredis est conditionale, non purum: ut de hoc est text. expressus in dicta l. haeres meus, post principium, & in l. 4. ff. quando di. lega. cc. Item pra oculis haberi debet alia vulgata & firma iuris regula, quae habet, quod legatario si decedente ante haerem vel tertium, post cuius mortem sibi aliquid est relictum, & sic sub die incerta quando ipse legatarius non transmittit huiusmodi legatum, ut pote conditionale, ad suos haeredes: text. est expressus in dic. l. 4. post principium. ff. quando dies leg. ce. & probatur in d. l. haeres meus. Item pra oculis haberi debet tertia regula, quae habet, quod si huiusmodi legata conditionalia legatario moriente ante haerem vel tertium, post cuius mortem sibi est legatum, & sic antequam dies incerta quando venit, non remanent apud haerem testatoris, quasi habeantur pro non relictis: sed accrescunt collegarijs, si quos habeat talis legatarius: text. est apertus in l. vnica, in §. si autem aliquid sub conditione, C. de caduc. tollen. Ex quibus praesuppositis inferitur necessarium ad casum praesentem, quod dicto Iohanni nullum ius competit ad tertiam vel etiam ad quartam partem tertiae partis bonorum immobilium praefatis Franconi, Gregorio, & Elizabeth, ut praemittitur, relictorum. Quod deducitur apertissime hoc modo. Constat enim ex actis, quod dictus Gregorius Meydoghe testator reliquit praefatis Franconi, Gregorio, & Elizabeth Pilecpert, omnia bona sua immobilia, post mortem suam & domicellae Katharinae Meydoghe suae uxoris remanentis, haereditarie habenda, tenenda & possidenda, & inter ipsos aequaliter diuidenda, salvo dictae domicellae Katharinae suo usufructu in eisdem: & sic constat clarè, huiusmodi legatum esse relictum praefatis tribus personis Franconi, Gregorio, & Elizabeth, post mortem tertij, puta post mortem dictae domicellae Katharinae, & sic ex consequenti liquet, huiusmodi legatum esse conditionale, tanquam relictum in diem incertum quando, qui dies si incertus quando, facit conditionem, l. dies incertus, ff. de conditio. & demonstrat. & est text. apertissimus in d. l. quibus diebus, in §. quidam Titio, qui plus probat, vi-

delicet, quod etiam si legatum esset ab initio pure datum, & exposit per testatorem additum, quod fieret solutio post mortem tertij, adhuc legatum redderetur conditionale: ut ibi est text. valde singularis, per quem declaratur & limitatur l. ex his, Cod. quando di. leg. ced. secundum Paul. de Castro in dict. §. quidam Titio: & sentit ibi Bartol. in secunda oppositione. Patet etiam ex praemissis, dictos tres legatarios si fuisse & esse coniunctos re & verbis, iuxta ea quae habentur & notantur in l. re coniuncti. ff. de legatis tertio, & in §. si eadem res duobus. Inst. de legat. Item constat ex actis, quod dictus Gregorius Meydoghe testator primò, & deinde dictus Gregorius Pilecpert vnus legatariorum secundò, & postremò dicta domicella Katharina (post cuius mortem huiusmodi legatum relictum erat) tertio, & successiue decesserunt, & dies suos clauserunt extremos: Sequitur ergo ex praemissis necessarium, quod per mortem dicti Gregorij Pilecpert vnus ex legatarijs decedentis, ut praemittitur, ante dictam domicellam Katharinam, post cuius mortem huiusmodi legatum relictum fuit, totum legatum accreuit iure accrescendi, propter coniunctionem verbalem & realem dictis Franconi & Elizabeth collegatarijs: & ex consequenti sequitur, quod dictus Iohannes frater dictorum Franconi & Elizabeth, nullum ius habet vel praetendere potest in quota, dicto Gregorio Pilecpert suo fratri, ut praemittitur relictis: ex quo dictus Gregorius Pilecpert habuit coniunctos sibi in legato, & ex quo ipse decessit ante dictam domicellam Katharinam, post cuius mortem legatum fuit relictum. Si enim si dictus Gregorius non habuisset coniunctos vel substitutos in legato, ut puta, quia sibi soli fuissent omnia bona immobilia relictis post mortem dictae domicellae Katharinae, & decessisset ante dictam domicellam Katharinam: tunc legatum haberetur pro non dato, & si remaneret apud haeredes dicti Gregorij Meydoghe testatoris: & sic ex consequenti dictus Iohannes, ut vnus ex haereditibus ab intestato dicti Gregorij Meydoghe potuisset habere ius in huiusmodi bonis: ut est textus clarus in dict. §. si autem aliquid sub conditione, sed quia Gregorius Pilecpert legatarius habuit in huiusmodi legato, ut praemittitur, coniunctos re & verbis praefatum Franconem & Elizabeth, & decessit ante dictam domicellam Katharinam: patet luce clarius, quod dictum legatum accreuit dictis suis collegatarijs, per d. §. si autem aliquid sub conditione, vbi de hoc est casus: & quod illud non transmissit ad suos haeredes, de quorum numero dictus Iohannes est vnus tanquam frater eius, ut ex actis patet: per text. expressum in dict. l. 4. cuius ratio est, quia quando relinquuntur aliquid alicui post mortem haeredis vel tertij, potest conditio non existere viuente legatario, ut puta si moriatur legatarius ante il-

ante illum tertium: licet enim certum sit haerem vel illum tertium moriturum, quia nihil certius morte, l. i. ff. de cond. & demonstr. tamen non est certum illum moriturum ante legatarium: cum hora mortis nihil sit incertius, d. l. i. in si, quod requiritur ut purificetur legatum: ita dicit gloss. in d. l. 4. & probatur in praell. l. haeres meus, in principio, & apertius in d. l. quibus diebus, in §. quidam Titio, vbi plus probatur, scilicet, quod legatum si relictum alicui si talis moriatur, est conditionale: ad eò quod si contingat legatarium decedere ante illum, non transmittit legatum: quia non est certum talem conditionem exiturum viuo legatario, ut ibi pulchre declarat Paulus de Castro, in secundo notabili: huiusmodi enim dies mortis haeredis vel tertij est incertus: quando dies autem omnino incertus, vel etiam incertus quando, vbi est incertum diem euenturum viuo legatario, facit conditionem: dicta l. dies incertus, ff. de conditio. & demonstrat. & declarat pulchre Pau. de Castro, in d. l. i. in prima colum. ff. de condit. & demon. & idem Paul. de Castro in d. l. haeres meus: per quod tollitur quicquid pro parte aduersa adduci posset. Sed dicit aliquis, quod contra praedicta est gloss. ordinaria expressa in d. l. si pecunia, §. si. ff. de lega. 2. à qua non videtur in iudicando recedendum: iuxta notata per Bart. in l. vt vim. ff. de iustit. & iure, & per Bald. in l. cum haereditas, C. de po. Quia fateor, quod glo. in d. l. si pecunia, tenet contrarium: & quod magna est autoritas gl. & quod in dubio ei est adhaerendum, maxime vbi habet aliquos famosos Doctores post se, iuxta notam Iacob. Butri. in l. i. C. qui pro sua iuris. Sed gl. illa reprehenditur per omnes Doctores, ut ibi dicit Paul. de Cast. & merito reprehenditur: quia contra eam est casus expressus in d. l. quibus diebus, in §. quidam Titio, de quo textu gloss. non fuit recordata, nec mirum: quia omnium habere memoriam, & in nullo penitus peccare, potius est diuinitatis, quam humanitatis: ut inquit Imperator in l. 2. in §. colum. C. de veter. iur. enuc. & quandoque bonus dormitat Homerus: vnde quia gl. inaduertenter locuta est, & quia contra eam est casus expressus in d. l. quibus diebus, in §. quidam Titio: & ita Doctores omnes vno ore sentiunt, standum erit in hac parte textui, cui adherent Doctores contra gl. inaduertenter & notorie male loquente: dictum enim gl. intelligi debet sicut dictum cuiuslibet Doct. secundum text. quem allegat, ut dicit Bart. in l. non solum, in §. liberatio nis. ff. de liber. leg. & opinio glo. est probabilis dumtaxat, non autem necessaria: ut est gl. ordin. in l. si de interpretatione. ff. de legib. & in c. primo de postu. praella. cum ergo dicta gloss. nullum text. pro se habeat, nec tex. allegati per eam hoc probant: imò est text. contra eam, non est ei standum. Tunc si enim statur opinioni gloss. quando de casu occurrente non est casus ex-

pressus & sunt opiniones inter Doctores & sic sumus in casu dubio. Casus autem iste non potest dici dubius, cum de hoc sit casus expressus, ut praedixi. vbi enim est casus legis, ibi nulla est dubitatio, l. ancilla, cum gloss. & ibi Bald. C. de fur. tis. Nec praemissis obstat si dicatur, quod tenor testamenti ita posset intelligi glossari & suppleri, ut legatum huiusmodi censeatur pure relictum, quod patet, quia verba testamenti habent, quod dictus Gregorius testator praefatis Franconi, Gregorio, & Elizabeth, relinquit omnia bona sua immobilia, post mortem suam & domicellae Katharinae suae uxoris remanentia, haereditarie habenda, tenenda, & possidenda, & c. quae oratio sic potest resolui, ut censeantur relictis bona immobilia dictis tribus per eos haereditarie habenda & possidenda: ecce purum legatum: & vt maior haberetur specificatio bonorum relictorum, subsequitur intellectus alter, licet non in ordine verborum, clausula illa, remanentia post mortem suam, scilicet testatoris & dictae domicellae Katharinae, & alia clausula, salvo eidem domicellae Katharinae suo libero usufructu in eisdem quo intellectu sumpto, non potest dici legatum conditionale, sed purum: & sic cessant omnia supra dicta, quae super hoc fundata sunt. Quia respondetur multipliciter: primò per interemptionem, negando quod dicta oratio sic posset resolui: quia si attendatur clausula praecedens, in qua habetur quod dictus Gregorius testator legat uxori suae omnia bona sua mobilia & immobilia per eam retinenda & possidenda quamdiu vixerit, & cum illa iungatur clausula antea dicta, quae immediate absque medio sequitur: patet clarè quod dictus testator non voluit, dictos legatarios habere vel possidere dicta bona mobilia in vita dictae domicellae Katharinae suae uxoris, quia sic si intelligendo incontinenti se cor. rexisset, quod non est praesumendum, l. non ad ea, cum ibi notatis, per glo. & Doct. ff. de condi. & demonstrat. debet ergo clausula illa intelligi prout iacet, ut sic non contrarietur clausulae im. mediatae praecedenti: quia verba si contrahentium & testantium sic debent intelligi, ut etiam verbum vnum in eis non reperiatur quod suum non habeat mysterium, ut vult Bald. in rubri. C. de contra. empti. in §. quaestione. Nec est à verbis recedendum, vbi de contraria voluntate non apparet. l. non aliter, in principio. ff. de legat. 3. cum similib. & maxime vbi ex hoc argueretur mutatio voluntatis subitanea, dict. l. non ad ea, iuncta l. Labeo. ff. de sup. lega. & c. maiores, circa si. de Baptif. qui si enim voluntatem mutant dicit, id probare debet, ut in dictis iuris, & l. fideicommissa. §. si rem, ff. de leg. tertio. Item ex alio id clarè apparet, quia dicta clausula testamenti continet solum vniam rationem, ergo debet intelligi vniformiter & non dispariter, l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pu. cum ibi no. per DD. & d. c. ma-

d.c. maiores, circa medium, & ibi glo. Panor. & Doctor. Si autem præmissis modo intelligeretur, iam intelligeretur difformiter, & separare-tur cauda à capite, & induceretur tacita & subita-ne mutatio voluntatis, contra iura supradicta: sequitur ergo, quòd debet intelligi ut iacet, quomodo intelligendo nullum sequitur inconueniens: quòd si voluisset ipse testator intelligi ut supra somnium est, hoc utique expressisset: arg. c. ad audientiam, de deci. pro quo etiam vltra prædicta facit, quòd per ¶ subauditiones & tacitas repetitiones nunquam inducitur legum correctio, ut est glo. ordinaria singularis approbata per Doct. in c. cupientes, in §. quòd si per. 20. de elect. lib. 6. quam refert & sequitur do. Io. de Imo. in l. si cum dotem, in fin. principij, ff. sol. matrimonio & alij Doct. in pluribus alijs passibus: eadem ergo ratione moti dicemus, hic non debere induci correctionem vel mutationem voluntatis subitanam per transpositionem verborum, subauditionem, vel tacitam repetitionem. Et dato, quòd præmissa inconuenientia cessarent, & quòd huiusmodi transpositio verborum admittatur & fiat, tamen ex hoc non minus legatum redditur conditionale: quod patet, quia ¶ non refert in vltima voluntate an conditio apponatur substantiæ legati, vel executioni, quò minus legatum reddatur conditionale, & impediatur transmissio legatario decedente ante conditionis euentum: ut est text. singularis in dict. l. quibus diebus, in §. quidam Titio, & ibi pulchrè Paul. de Castro & nouissimi. Partes ergo vestra domine Officialis erunt, dictum reum ab impetitione præfati Iohannis absolueri, & eundem Iohannem ob suam temerariam vexationem præfato reo in expensis condemnare: iudicio vestro, cui DEVS adsit, semper saluo.

CONSILIVM LXXXIII.

SVMARIA.

- 1 *Venditor potest sibi reservare ius pignoris in re vendita, donec ipsi satisfiat.*
- 2 *Actio hypothecaria non subsistit principali penitus extincta.*
- 3 *Reservatio ab aliquo facta in iudicium, tertij nihil operatur.*
- 4 *Principalis debitor eiusque fideiussores prius sunt conveniendi, quam agatur contra tertium pignoris possessorem.*
- 5 *Privilegio suo quislibet renunciare potest.*
- 6 *Succedens in feudo iure feudali, & non hereditario, non tenetur ad solvendum debita sui prædecessoris.*
- 7 *Actionem ineptam proponens succumbere debet.*



Ominus Iacobus de Vvasenare, olim ducens in vxorem, nobilem dominam Elizabeth de Riuieres, fecit certa pacta antenuptialia, quibus inter alia cautetur, quòd si contingeret ipsum præcedere superflite dicta domina sua coniuge, quòd tunc & eo casu ipsa haberet in duariam redditum sexcentorum salutorum, pro quorum solutione & exactione, ipse obligavit & hypothecavit, specialiter accedente domini consensu, omnia sua bona & dominia feudalia. Contractis autem dictis obligatione & hypotheca bonorum, deueniunt aliqua ex eis ad quendam Philippum de Vvasenare fratrem dicti domini Iacobi, qui illa toto tempore vitæ suæ possedit, & tanquam feudalia tenebat: Labente autem tempore do. Iacob. antedictus, superflite dicta sua coniuge decessit, cui in omnibus bonis successit dominus Ioan. de Vvasenare: quapropter ab eadem ipse iudicialiter impetitur super solutione dictæ duvariarum: pendente autem processu moritur dicta coniux, cui in lite successit mater sua nomine A. ad cuius instantiam & persecutionem præfatus do. Io. nouissimè condemnatur occasione dictæ duvariarum, in summa 9. milium & tricentorum salutorum, vna cum litis expensis: Estque dicta sententia executioni mandata in omnibus bonis dicti do. Io. quæ valebant tunc temporis tria milia florenorum annuè & vltra: & sunt eidem A. ab executore vendita pro tribus milibus & sexingentis florenis semel tantum: Facta autem taliter executione in bonis prædictis, quorundam nobilium interlocutione reuendit dicta A. prædicto domino Iohanni pro 6. c. lib. grossorum semel & 60. clinckardis annuè persoluentis, omnia iura omnesque actiones quæ & quas ipsa haberet vel habere posset aduersus præfatum dominum de Vvasenare vel eius bona, redditus, terras, & dominia, executis. Saluo & hoc intellecto, quòd non obstante dicta reuenditione, ipsa posset exequendo procedere pro consecutione residui duvariarum contra & aduersus ea bona quæ præfatus Philippus de Vvasenare tenebat & possidebat, quòdque dominus Iohannes vel eius filij nullum impedimentum dictæ executioni præstarent: His ita peractis nouus processus oritur inter dictam A. & Philippum præfatum possessorem antedictorum bonorum occasione residui, quo pendente Philippus moritur, cui in prædictis bonis successit Dominus Iohannes antedictus, non hæreditario iure, sed feudali: denique post certa temporum curricula indeciso adhuc processu moritur A. quæ residuum antedictum & illius actionem legauit cuidam suæ nepti, cuius maritus reassumens prædictum processum inter A. & Philippum pendentem petit ab hæredibus domini Iohannis dictum residuum occasione dictorum bonorum ab eis possessorum. Queritur modò, an dictus maritus

maritus virtute legati & reservationis possit consequi residuum à dictis hæredibus tenentibus bona ipsius Philippi, & ita agere contra bonorum possessores. Viso casu supra scripto, reiectis superfluis, videtur nobis infra scriptis breuiter & conclusiuè dicendum, quòd maritus neptis dominæ de Riuieres, nomine vxoris suæ legataria potest agere de iure actione hypothecaria contra modernos possessores bonorum per quondam dominum Philippum de Vvasenare relictorum, & in conuentionibus antenuptialibus, de quibus in casu supra scripto fit mentio, ratione & medio infra scriptis: quia in reuenditione bonorum per præfata dominam de Riuieres quondam domino Iohanni de Vvasenare facta, dicta domina de Riuieres pro consecutione residui ius hypothecæ sibi in prædictis bonis per dictum quondam dominum Philippum possessorem expressè reseruauit, quòd facere de iure potuit, ut est bonus text. in l. si debitor, §. i. ff. quibus. mo. pig. vel hyp. sol. vbi aperte habetur, quod licet ex pacto cōtrahentium reseruare ius pignoris, vbi etiam aliàs sine reservatione ius pignoris tolleretur. Licet igitur dicta domina de Riuieres generaliter præfato domino Iohanni omne ius & actionem, quòd & quam aduersus præfatum dominum Io. vel eius bona haberet vel habere posset, remiserit: quia tamen dictæ partes in huiusmodi reuenditione per pactum ius hypothecæ in bonis dicti quondam do. Philippi expressè reseruauit: patet aperte, quod dicta generalis reuenditio, accessio, seu transportatio actionis, nō excludit actionem hypothecariam in prædictis bonis d. quondam domini Philippi reseruatum. Nec obstat, si dicatur, quod per dictam generalem reuenditionem & omnis iuris translationem, sublatur fuit principale debitum & actio personalis pro illo competens, & per consequens etiam actio hypothecaria, quæ sine principali subsistere non potest. l. cum principalis, ff. de reg. iur. cum si. Quia dicimus, quod bene verum est, quod actio hypothecaria subsistere nō potest principali penitus extincta, ut probat d. l. cum principalis: sed vbi actio principalis non est penitus extincta, sicut est in casu nostro propter reservationem, tunc prædicta l. cum principalis non vendicat sibi locum, d. l. si debitor, §. i. & vult Paul. de Castro. in l. debitor, & in l. si hæres pecuniam, ff. ad Trebell. Nec etiam obstat, quod dictus quondam do. Iohannes de Vvasenare tempore reuenditionis & reservationis huiusmodi actionis hypothecariæ in bonis quondam d. domini Philippi non fuit eorundem bonorum dominus vel possessor, sed d. quondam dominus Philippus: & sic ¶ in præiudicium dicti quondam domini Philippi tertij possessoris, huiusmodi reservatio nihil potuit operari: & sic videtur, quòd d. l. si debitor, §. i. quæ loquitur in casu, in quo pacificè dominus rei, super qua pacificatur, non vendicat sibi locum. Quia respondetur, quod hoc utique verum esset, si dominium

dictorum bonorum ad præfatum dominum Iohannem pacificè, vel eius hæredes expost nō venisset. Sed, quia in casu nostro dominium huiusmodi bonorum ad præfatum do. Iohannem pacificè, & eius filios seu hæredes expost peruenit, perinde est, ac si ipse dominus Iohannes pacificè tempore pacti dominus huiusmodi bonorum fuisset, per l. rem alienam, in principio, ff. de pig. ac. vbi de hoc casu. Et per præmissa etiam respondetur ad Auth. sed hodie. C. de act. & obl. & ad auth. hoc si debitor, C. de pigno. quibus iuribus cautetur, quod prius ¶ conuenientus est principalis debitor & eius fideiussores, quam agatur contra tertium possessorem pignoris, qui si quidem principalis debitor, si competus fuerit sufficiens, prout iuxta casus positionem constat dictum dominum Iohannem principalem fuisse sufficientem & soluendo, non potest contra tertium bonorum vel pignoris possessorem cum effectu agi, ex quo obstat exceptio, de qua in dictis Auth. ergo videtur, quòd contra dictum dominum Philippum tertium possessorem agi non potuit, & per consequens, nec contra dictum dominum Iohannem vel eius filios, ad quæ vel quos huiusmodi bona post mortem dicti domini Philippi iure feudali deueniunt. Quia, ut ex supra dictis patet, dicta bona perueniunt ad dictum dominum Io. pacificè, & sic ipse non censetur tertius possessor, nec uti potest iure tertij possessoris propter pactum per eum factum reservationis actionis, & non impediendi prosecutionem contra huiusmodi bona pro recuperatione residui faciendam, d. l. rem alienam, in principio, iuncta d. l. si debitor, §. i. per ¶ quod pactum censetur renunciasse privilegio seu beneficio dictarum authenticarum, quibus de iure renunciari potest: ut ibi volunt Doct. Licet autem dictus maritus posset agere actione hypothecaria, ut supra dictum est, non tamen potest agere actione personali ex ipsis conuentionibus antenuptialibus competente, ex quo dictus dominus Philippus nunquam fuit personaliter obligatus, nec fuit hæres obligans: sed solum fuit possessor bonorum hypothecatorum: & reservatio, de qua supra, duntaxat fuit facta inter partes præfatas, quò ad actionem hypothecariam: quare nullum est fundamentum obligationis personalis in eius persona. Et dato, quòd dictus dominus Philippus fuisset personaliter obligatus: quia ¶ tamen dictus dominus Iohannis non successit dicto domino Philippo suo fratri iure hæreditario, sed solum in feudo iure feudali: Ipse dominus Iohannes non teneretur ratione apprehensionis huiusmodi bonorum feudalium ad soluendum debita dicti quondam domini Philippi sui fratris ex persona d. quondam domini Philippi: per text. expressum in c. i. an agn. vel fil. ag. cum simil. nec etiam ex persona propria: quia licet actio personalis in eo remaneret, quò

rig; quo ad substantiam, tamen propter pactum non manet cum effectu, l. si vnus. §. pactus ne peteret, cum sua mate. ff. de pact. Et quanq̄ maritus agendo actione personali malè ageret & succumbere deberet in illo casu ineptam actionem proponendo. c. examinata, de iud. & l. i. ff. si mens. fal. mod. dix. cum ibi not. quia tamè post ea posset agere actione hypothecaria apta quidem, & hoc modo agendo intentum suum consequeretur, per suprâ dicta. Consulimus, q̄ si bono modo fieri possit, fiat & tractetur concordia.

CONSILIVM LXXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Matrimonium ad confessionem etiam vtriusq̄ coniugis affinitatem præcessisse dicentis, separandum non est.*
- 2 *Confessio emanans ab eo qui stabat pro matrimonio, probat: licet sit contra matrimonium.*
- 3 *Ratione dispositionis cessante cessat etiam ipsa dispositio.*
- 4 *Vxorè perditâ, perditur & lucrum dotis.*
- 5 *Allegans propriam surpitudinem audiendum nõ est, nisi in casu ubi periculum animæ vertitur.*
- 6 *Carnalis copula interuenisse præsumitur, ex quo nudus cum nuda & solus cum sola in vno lecto visi sunt.*
- 7 *Vnius testis fide digni vniua vox certius probat, quàm fama.*
- 8 *Probationes imperfectæ plures, coniungi debent ad faciendam plenam fidem.*
- 9 *Matrimonium ut separatur quæ requirantur.*
- 10 *Probatio copula carnalis difficilima est.*



Vidam A. cõtraxit matrimonium cum B. muliere carnali copula subsecuta: postea dicta B. habita noticia, q̄ præfatus A. priusquam cum eadem B. matrimonium contraheret, cognouerit quandam C. eius consanguineam tertio gradu eidem B. attinentem, petiuit à præfato A. marito suo separari, & declarari per iudicem huiusmodi matrimonium fuisse & esse nullum: dictus autem A. vocatus ad tribunal iudicis, stans pro matrimonio adiuratus de veritate dicenda, confessus est iudicialiter articulatam fornicationem cum cognata præfate B. suæ coniugis, ac eam præcessisse matrimonium inter eandem B. & ipsum A. contractum, & id ipsum ipsa C. cognata ipsius B. adiurata in forma iuris deposuit. Præterea vltra tres aut quatuor annos diu ante litem motam dicta C. extraiudicialiter recognouit, se à dicto A. fuisse carnaliter cognitam, coram pluribus probis viris salutem animarum zelantibus, & qui huic periculo occurrere cupiebant, iudicialiter productis, receptis & desuper auditis, ac hoc deponentibus. Item alius quidam bonæ famæ & reputationis

deposuit, se vidisse dictum A. & antedictam C. cognatam præfatæ B. simul in vno lecto, solum cum sola, ac nudum cum nuda, ante cõtractum matrimonium inter præfatos A. & B. Quæritur, an de iure sit fundata intentio dictæ B. actricis: vt iudex sine scrupulo diffiniendo habeat declarare, huiusmodi matrimonium fuisse & esse nullum.

Ad quam quætionem prima facie videtur dicendum, quòd non, per text. in cap. super eo, de eo qui cogno. consang. vxor. suæ, vbi habetur, quòd ¶ ad confessionem etiam vtriusque coniugis ambobus dicentibus affinitatem præcessisse, non est separandum matrimonium, etiam si rumor viciniaz consentiat: minus ergo hoc videtur dicendum in casu præfati: cum hic solum alter id confiteatur, & militat ratio conclusionis, de qua ibi: & agitur de magno præiudicio & periculo animæ, propter quod tollerabilius videtur, eos dimittere contra sacrorum canonum statuta ligatos, quam huiusmodi coniunctos separare vel matrimonium nullum declarare. arg. c. licet ex quadam, in fine, de testib. & c. iuuenis, de sponsalibus, cum similibus.

Istis tamen non obstantibus, credo contrarium licitè & sine scrupulo fieri posse. Nam in primis ponderanda est confessio dicti A. stantis pro matrimonio: quia ex hoc ¶ quod stat pro matrimonio, non præsumitur voluisse contra se, nisi veritas sic se habuisset: vt est text. iuncta glo. cum ibi not. per Hostien. Panor. Præpo. in c. attestationis, de despon. impu. vbi confessio emanans ab eo qui stabat pro matrimonio, probat: licet sit contra matrimonium: per quod dicit ibi Pan. limitari. d. c. super eo. Non est enim verisimile, quòd dictus A. confessus sit animò colludendi, ex quo stat pro matrimonio: & sic cessat ratio conclusionis, super qua fundatur de ciso d. c. super eo: & per consequens cessare debet dicta dispositio. Cessante ¶ enim ratione legis, cessat dispositio eius l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. cum similibus. quòd coadiuuatur etiam ex eo, quia vt mihi præsupponitur in facto esse notorium, dictus A. est inops & præfata B. satis locuples: Confessio ergo dicti A. stantis pro matrimonio, in quantum confessus est huiusmodi impedimentum affinitatis in nullo sibi prodesse, sed ex aduerso multum nocere potest: cum ¶ perditâ vxore quam retinere contendit, perdere debeat ex consequenti lucrum dotis, ex qua stante matrimonio alii deberet l. dotis fructus. ff. de iure dot. cum vulgaribus. Ergo in hac re ponderanda est, meo iudicio, confessio dicti A. stantis pro matrimonio: maximè cum illa coadiuuatur per depositionem dictæ C. quæ iurata deposuit se à præfato A. antequam huiusmodi matrimonium contraheretur, fuisse carnaliter cognitam. Nec obstat, quòd ¶ tam dictus A. quàm dicta C. allegant turpitudinem propriam, & sic non videntur audiendi, per regulâ l. si creditorib. C. de seruo pig. dato

dato manu. cum similibus. quia dicta regula nõ procedit, vbi vertitur periculum animæ, vt dicit glo. ordinaria in c. inter dilectos, de donat. & ibi Panor. & Doct. & idem Panor. in c. cum super, de concef. præben. & probatur in c. tertio loco, de præsump. & ibi expressè id firmant Innoc. Hosti. & Doct. & Archid. in c. si duo. 35. q. 6. probatur etiam in cap. lator, de re iudica. & ibi notatur per gl. & præsertim quia diu ante litem motam, vt ponitur in themate, dicta C. recognouit extraiudicialiter, vt probatum est, se à dicto A. carnaliter fuisse cognitam. Ex quibus omnib. simul iunctis patet, quòd multum ponderanda est confessio dicti A. stantis pro matrimonio coadiuuata tot verisimilibus, & quasi indubitatis indicijs seu coniecturis ad hoc tendentibus, vt verum videatur & credatur esse confessus: vt sic accedat illud vulgare, quæ non profunt singula, multa collecta iuuant, ca. cum causam, cum ibi notatis, de probationib. Præterea maximè in hoc casu ponderanda est meo iudicio depositio illius testis licet vnicui, qui deponit ¶ de visu super copula per conueniens testimonium, cum ex hoc quòd solus cum sola, nudus cum nuda visus est in vno lecto, iuris præsumptio præsumatur interuenisse copula. ca. literis, de præsumpt. vbi textus talem suspicionem appellat violentam & certam, ex qua præsumptione violenta potest ferri sententia diffinitiuâ, secundum Innocen. ibi, & probatur in cap. aserte, eod. ritu. & in l. iudicia, cum ibi notatis, per Doct. C. de rei vendi. cum similibus. maximè cū copula, vt frequenter, cautè & clandestinè expleatur, nec possit, etiam si publicè expleatur, de ea sufficiens & concludens testimonium reddi, secundum Ioan. Andr. in c. præterea, de testibus. vbi dicit, quòd & si testes viderent virum supra mulierem iacentem, non tamen per hoc necessariò inferunt, quòd illam cognouerit: forte enim vir erat frigidus aut maleficiatus, vel ipsa erat arcta. Cum ergo in casu præfati ad sit confessio dicti A. stantis pro matrimonio coadiuuata per dictam C. & roborata ex depositionibus aliorum testium deponentium super recognitione facta per dictam C. diu ante litem motam: ex qua recognitione orrus est rumor in vicinia: quibus etiam consonat depositio vnius testis deponentis de copula, vt in themate videtur; absq; scrupulo iudicem posse ex huiusmodi actis declarare, huiusmodi matrimonium nullum: quòd deducitur. Nam si cum confessione stantis pro matrimonio, articulata & probata esset fama viciniaz: posset iudex huiusmodi matrimonium declarare nullum, vt vult do. Panor. in d. c. super eo, in finalibus verbis, & est de mente Archid. in d. c. si duo. & vult expressè Innoc. pater iuris in d. c. tertio loco, ergo fortius id fieri potest in casu præfati: cum ¶ vniua vox vnius testis fide digni certius probet, quàm fama: quòd patet, quia vnus testis omni exce-

ptione maior semper facit semiplenam probationem, sed fama non semper: nisi indicia & præsumptiones vnde ortum habuit vrgeant, secundum Bart. in l. de iuniore. in §. tormenta, circa ff. de quæstio. & hinc dicunt canonistæ in c. veniens. i. de testi. quòd fama in arduis parum fidei habet: debent ¶ ergo omnes huiusmodi imperfectæ probationes, licet diuersi generis sint, coniungi ad faciendam plenam probationem: iuxta glo. notabilem in l. 2. in princ. super verbo legitimis. ff. de excu. tuto. Sicut enim harmonia fit ex multis & diuersis vocibus: ita probatio fit ex multis & diuersis præsumptionibus, indicijs, & adminiculis: vt notabiliter dicit Bal. in d. c. cum causam. Non enim debet iudex alstringere animum ad vnam speciem probationis tantum, c. causam quæ, de re iud. sed debet circumspicere & discretus iudex motum animi sui ex argumentis & testimonijs, quæ rei aptiora esse comperit, confirmare, d. c. præterea, de testib. quia vna species probationis coadiuuat & confirmat alteram. l. 3. §. i. ff. de testi. cum similibus. Nec obstat d. c. super eo, quia si bene inspiciatur, ille text. solum probat q̄ confessio coniugum sola, vel rumor viciniaz solus, aut etiã confessio coniugum cum rumore viciniaz, non sufficit: sed text. ill. non negat, quin si concurrat fama viciniaz, quæ in plus se habet quàm rumor cum confessione coniugum vel alterius eorum stantis pro matrimonio, separari possit matrimonium, & ita d. c. super eo, intelligit Innoc. pater iuris in d. c. tertio loco, vbi dicit sibi hoc placere, & Archid. in d. c. si duo, & expressè Panor. in d. c. super eo. Si ergo loco famæ sit vnus testis in teger cum confessione alterius coniugum stantis pro matrimonio, coadiuuata per confessionem adultere, & ex alteris coniecturis de quibus suprâ, vt in casu præfati: videtur longè fortius d. c. super eo, non obstat, per d. c. tertio loco, & alia suprâ alleg. & sic licitè poterit iudex huiusmodi matrimonium declarare nullum, maximè cum hoc ¶ casu non requiratur ex toto plena probatio, sed sufficiat quasi plena, propter difficultatem quæ est in probanda copula, secundum Archid. in d. c. si duo, & patet ex not. per Doct. in d. c. præterea, & in d. c. literis, & in d. c. tertio loco.

CONSILIVM LXXXV.

S V M M A R I A.

- 1 *Heres vniuersalis tenetur stare colono.*
- 2 *Verba narrativa in instrumentis nihil probant.*
- 3 *Verba relatiue posita nihil operantur, si non exhibetur id ad quod fit relatio.*
- 4 *Dominium rerum feudalium non transfertur, nisi presente domino feudi.*
- 5 *Dominium non transfert dicens se nolle esse vel non esse dominum.*

- 6 *Feudum absque expresso domini directi consensu in dotem dari nequit.*
 7 *Heres ex promissione & facto defuncti tenetur.*
 8 *Detentator etiam in sua detentatione turbari non debet.*

Viso & diligenter ponderato tenore instrumenti arendæ per nobile & generosum dominum quondam Antonium de Bourgundia dominum de Beueren, &c. spacio trium annorum, cum Iacobo vander Moere appellante factæ & initæ, Visis etiam scripturis pro parte dicti Iacobi contra domicellum Adolphum de Veris & dominam de Rauestein eius turricem in causa appellationis confectis, licet prima facie videatur, quod dictus domicellus Adolphus non teneatur stare dictæ arendæ, quia in instrumento narratur, quomodo aliàs dictus dominus Antonius dedit & transportauit suo quondam filio de Beueren, in subsidium sui matrimonij dominium de Beueren dicto Antonio tunc pertinens, prout latius declaratum est in literis desuper confectis, & quod de post certi tractatus facti sunt inter dominam de Veris relictam dicti sui filij, tam nomine suo quam nomine Adolphi eius filij, ac dominam de Rauestein, & dominum de Bergis executores testamenti dicti domini de Veris, per quam tractatum dicta terra de Beueren cum suis pertinentijs manere deberet ad utilitatem dicti domini Antonij, & quod illa uti posset, & emolumenta exinde prouenientia percipere & releuare vita sua durante, & quod per eundem tractatum dicta relicta remisit & quitauit vita dicti Antonij durante omnem duariam quam potuisset prætereendere super dicto dominio de Beueren, prout latius specificatum exiit in literis dicti tractatus, & quod ad causam præactam ipse dominus Antonius habet facultatem disponendi de omnibus & singulis officijs existentibus in dicto dominio de Beueren, & quod dictis causis consideratis dictum dominium in arendam, ut præmittitur, dicto Iacobo dedit, &c. ut ibi plenius habetur. Et sic videtur ipse solum fuisse vsu fructuarius, & per consequens videtur, quod ipse Adolphus non tenetur stare colono, per text. in l. si quis domum. ff. loc. & conduct. Istis tamen non obstantibus videtur nobis infra scriptis de iure dicendum, quod dictus domicellus Adolphus tenetur stare contractui dictæ arendæ, quia non constat ex dicto instrumento atendæ sine commissiois, dictum dominum Antonium se deestituisse coram hominibus feudi de dicto feudo, quinimò semper fuit & mansit proprietarius dicti domini de Beueris vsque in finem vitæ suæ. Et nobis exponitur notorium esse, quod dictus domicellus Adolphus est hæres vniuersalis dicti domini Antonij sui aui, unde cum hæres vniuersalis tenetur stare colono,

no, ut probat textus clarus in l. sed adde. §. fin. ff. loca. l. viam. C. loca. vult Bartol. in l. filiofamilias. §. si vir. ff. soluto matrimonio, allegans l. hæredem. ff. de regul. iuris. sequitur, quod dictus Adolphus tenetur stare contractui dictæ arendæ. Non obstant verba in dicto instrumento arendæ posita, per quæ videtur probari, quod ipse dominus Antonius quondam fuit dominus de Beueren, & quod donauit in conuentionibus matrimonialibus dictum dominium suo filio, &c. quasi illud sibi non retinisset. Quia dicitur, quod dicta verba sunt solum verba narratiua, & sic illa verba non probant, per text. in l. non nudis. C. de proba. & c. si papa, de priuileg. lib. 6. cum similibus. Præterea dictæ clausulæ in præfato instrumento arendæ posite, in quantum se referunt ad conuentiones matrimoniales, & ad alium tractatum præactum, non faciunt aliquam fidem, nec eis credi debet, nisi exhibeantur in forma authentica dictæ literæ conuentionum matrimonialium & alterius tractatus, per textum in Auchen. si quis in aliquo documento. C. de edend. & ibi per Bart. Bald. & alios Scribentes. Item & tertio, licet istæ conuentiones matrimoniales & dictæ alia literæ essent exhibitæ, tamen quia dicta donatio in subsidium matrimonij & transportatio non est facta coram hominibus feudi, attento quod dictum dominium de Beueren est feudum, dicta donatio & transportatio non abdicarunt dominium de Beueren à dicto domino Antonio in dictum suum filium, quia notissimi iuris est, quod pactis, & donationibus, conuentionibus, transportationibus feudorum, non factis coram hominibus feudi non transfertur dominium, per text. clarum in l. imperialem, de prohib. feud. alien. per Feder. sine traditione enim dominium non transfertur per donationem, aut quamcumque aliam transportationem. l. traditionibus. C. de pact. & l. traditio. ff. de acquirendo rerum dom. cum vulgaribus, in cuius etiam confirmationem dictus dominus Antonius in principio dictæ commissiois scribit, se dominum de Beueren de Tournahen, &c. Nec obstant illa verba, terram de Beueren ad nos tunc spectantem, &c. in dicto instrumento arendæ posita, quia per dicta verba nuda absque traditione non potuit transferri dominium in dictum filium, nec auferri dicto domino Antonio propter rationes præactas, licet enim quis dicat se nolle esse dominum vel non esse dominum, per hoc tamè dominium ab eo non auferitur, l. si quis vi. §. differencia. ff. de acquirenda pos. Nec obstat, quod in dicto instrumento arendæ contingitur hæc clausula, vita nostra durante, &c. quasi videatur sibi solum vsu fructum reseruasse, & sic dominum transtulisse, per l. quisquis. Cod. de donatio. & quod dicta relicta de Veris renunciauit duarum quam potuit prætereendere, quia dicitur, quod ex instrumento arendæ non constat

de speciali reservatione vsu fructus, & sic non sumus in casu dictæ l. quisquis, & quanquã constaret, tamen illa non sufficeret, cum non sit facta coram domino feudi, absque cuius expresso consensu feudum non potest in dotem neque pro anima donari dicta l. imperialem, & §. donare, qualiter olim feud. po. alie. vnde cum non constet de dominij translatione facta coram hominibus feudi. Renunciatio quæ est quædam priuatio præsupponens habitum, ut est textus in l. decem. ff. de verbo. oblig. in c. ad dissoluen. dam, de despon. impub. nihil operatur. Et licet esset per alia documenta legitime passata coram domino aut hominibus feudi probatum clarè de translatione dicti dominij de Beueren, & sic quod dictus dominus Antonius fuisset solus vsu fructuarius, quod non. Tamen dictus domicellus Adolphus adhuc teneretur stare colono, ex quo dictus dominus Antonius expressè & specialiter promisit dicto Iacobo in dicta arenda sine commissione dictum dominium Adolphum, gratum & ratum habiturum & se effecturum, quod ipse Iacobus & sui hæredes vterentur pacificè arenda pro tempore supra tacto. Certo est autem quod dictus dominus Antonius potuit obligare suum hæredem, per l. vnicam. C. ut actio ab hæred. & cont. hære. & l. stipulatio ista habere licere, in principio. ff. de verborum obligat. & ipse domicellus Adolphus est hæres eius vniuersalis, ut dictum est: ergo ex promissione dicti Antonij defuncti præfatus domicellus Adolphus tenetur, nec potest venire contra factum defuncti cuius est hæres, per l. cum à matre. C. de rer. vendica. ex qua persona enim quis lucrum capit eius factum præstare debet. l. ex qua persona. ff. de reg. iur. cum similibus. Et sic non obstat d. l. si quis dominium, tum quia ibi locator fuit nudus vsu fructuarius, hic autem proprietarius, tum etiam quia ibi defunctus non promisit hæredem tuum ratum & gratum habiturum, ut est factum in casu nostro, vnde cum hæres detentatori detur remedium de iure ciuili contra eum à quo rem & causam habet, & contra hæredem eius, ne turbetur in iusta detentatione rei iuste detentæ, licet secundum aliquos interdictionem retinendæ non detur, ut vult Ioan. Fab. Instit. de interd. §. retinendæ, in secunda colum. in vers. quo ergo remedio debet dicto Adolpho tanquam improbo turbatori silentium imponi.

CONSILIVM LXXXVI.

SUMMARI A.

- 1 *Legatario ante testatorem moriente, res legata apud hæredem testatoris remanet.*
 2 *Dubitabilis non existimatur esse casus, de quo textus in iuris habetur expressus.*

Titia in testamento reliquit Mænio decem solidos monetæ Flandriæ, decessit Mænius superstitite dicta Titia, quæ statim expost diem clausit extremum. Quæritur, an hæredes dicti Mænij debeant consequi huiusmodi legatum decem solidorum. Ad quod breuiter respondeo, quod non, sed debet huiusmodi legatum remanere apud hæredem testatoris, ex quo dictus Mænius legatarius coniunctum vel substitutum in huiusmodi legato non habuit, per text. expressum in l. vnica, in §. & cum triplici, vers. pro secundo, C. de cadu. tol. Et quia hæc ista ibi est text. expressus, & sic casus iste non est dubitabilis. l. ancillæ, cum ibi nota. per gl. Bald. Paul. de Castro & Doct. C. de furt. Idcirco amplius circa istud non insisto. Superuacuis enim laborat impendijs, qui solem facibus certat adiuuare, c. si omnia. 6. q. i. cum similibus.

CONSILIVM LXXXVII.

SUMMARI A.

- 1 *Pupillus in quarta quam habet in bonis arrogatoris, grauari non potest: Sicut nec filius in legitima.*
 2 *Bona restitutioni subiecta non possunt alienari.*
 3 *Dominus potest de rebus suis ad libitum, etiam abutendo illis, liberè disponere.*
 4 *Conducto, si sine liberis & c. donationi adiecta quid operetur, &c. & num. 6.*
 5 *Restitutioni subiecta ex contractu inter viuos irrevocabiliter alienari potest.*
 7 *Antiqua consuetudo pro lege seruanda est.*

Vidam purè donauit Titio tria iugera terræ, cum adiectione, quod si dictus Titius decederet sine liberis, huiusmodi tria iugera terræ reuertenti deberent ad donatorem vel hæredes eius. Modò dictus Titius contraxit matrimonium cum quadam muliere vidua quæ ex alio marito defuncto tres habebat proles, ex qua suscitauit prolem, post hoc decessit dicta mulier, post cuius decessum præfatus Titius qui ut maritus, tam nomine suo quam etiam nomine suæ prolis, de consuetudine loci de omnibus bonis, tam proprijs quam ex illis quæ venerunt ex latere vxoris suæ habere deberet mediam partem reliqua medietate pertinente ad hæredes vxoris defunctæ diuisione non facta superstitite dicta prole sicut altissimo placuit, diem clausit extremum. Iam quæritur, an in huiusmodi diuisione venire debeant dicta tria iugera terræ, vel an proles suscitata per dictum Titium ex corpore dictæ mulieris debeat ea habere præcipua. Et videtur prima facie quod dicta proles debeat ea habere præcipua, tum ex eo quod videtur ea habere non à patre, sed à primo

primo donatore, ex cuius prouisione ad dictum Titium, & eo defuncto, ad prolem eius perueniunt, & per consequens liberè & integrè debent ad dictam prolem venire & permanere, argumen. l. si arrogator, versic. sed nec impuberi. ff. de adop. & argu. l. omnimodo, post principium. C. de inoff. testa. cum similib. Sicut enim pupillus in quarta, quam habet ex constitutione diui Pij in bonis arrogatoris grauari non potest, cum eam habeat ex prouidentia legis dicto versic. sed nec impuberi neque etiam filius in legitima sibi iure naturæ debita, d. l. omnimodo. & l. si quando. §. r. eod. tit. Imò omne grauamen rejicitur, vt in dictis iuribus. Ita etiam videtur dicendum in proposito, tum etiam ex eo, quia dicta iugera subiacebant restitutioni, vt patet ex themate, sed bona ꝑ subiecta restitutioni non possunt alienari. l. Marcellus. §. res que. ff. ad Trebell. cum similib. ergo nec per contractum matrimonij ex consuetudine patriæ dicta iugera venire debent in diuisione, quia sic censerentur quodammodo alienata excommunicacione, quòd non licet, d. §. res que, cum sim. In contrarium tamen meo iudicio est veritas, quòd patet, quia dicta iugera fuerunt dicto Titio purè donata, ita quòd dominium eorum fuit in eum post traditionem plenè translatum, & sic ꝑ tanquam dominus potuit de eis ad libitum disponere, quilibet enim in re sua est moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda. etiam in abutendo, vt est tex. singularis in l. sed & si lege, in §. consuluit. ff. de peti. her. Potuit ergo contrahendo matrimonium iuxta legem patriæ huiusmodi bona communicare cum bonis vxoris, sicut potuisset ea in quemcunque alium alienare & transferre. Nec obstat, quòd eo decedente sine liberis huiusmodi iugera debebant reuerti ad donatorem vel hæredes eius, quia dico, quòd hoc non obstat, quia dicta ꝑ conditio non enenit, ex quo dictus Titius decessit cum liberis per hoc quod prolem viuentem post suum decessum reliquit. l. iubemus, versicu. sin autem. C. ad Trebell. & l. r. C. de cond. inser. cum similib. Et dato quod euenisset, tamen quia donatio fuit purè facta, & sic dominium transiuit in dictum Titium donatarium, licet huiusmodi donatio veniebat resoluenda Titio decedente sine liberis potuit dictus Titius, vt dixi, validè alienare huiusmodi iugera sibi donata, per tex. optimum in ratione sui, in l. fin. in §. sed quia, cum ibi not. per Doct. C. communia de leg. vbi habetur quòd re legata vel per fideicommissum relicta alicui sub conditione, si hæres decederet sine liberis, vel simili, potest per hæredem qui ante euentum conditionis manet dominus alienari, licet illa alienatio veniat retrahenda eueniente cõditione, vt ibi est tex. planus. Ita etiam dico in proposito, imò plus videtur posse dici, videlicet quòd alienatio facta in casu præsentis ex vi, consuetudinis patriæ per contractum matrimonij

non possit reuocari, etiam si dictus Titius decessisset sine prole, quia regula vulgata habet, quòd ꝑ res subiecta restitutioni ex contractu inter viuos, vt in casu præsentis potest alienari ir-reuocabiliter, textus est notabilis in l. & si dotis, & ibi, hoc voluit Bartol. Bald. & Doct. C. de iure dot. & refert & sequitur Iason in dict. §. sed quia in quarta fallentia per quod multum limitatur d. l. fin. §. sed quia, & Authen. res que, eod. tit. & d. §. res que. Non est ergo hæsitandum de alienatione facta, ex quo conditio sub qua debebat resoluti donatio, deficit Titio decedente cum prole, per quod tollitur secundum motum pro parte contraria adductum. Non obstat etiam primum, quia negatur quòd proles dicti Titij præfata iugera consequitur ex prouisione seu dispositione donatoris. Nam ex quo ꝑ verba huiusmodi donationis quòd ad liberos Titij sunt conditionalia, nullam dispositionem, quòd ad eos inducunt, & sic necessariò sequitur, quòd proles dicti Titij huiusmodi iugera consequitur à patre suo Titio ab intestato, iuxta text. in l. Lucius vltima, iuncta sua singulari gl. quam sequuntur ibi Bartol. Bald. Angel. & examinat ibidem plenissimè Ioan. de Imol. dicens hanc esse communem & veram opinionem. ff. de hæred. instit. Cum ergo consuetudo patriæ communicet bona contrahentium in simul matrimonium debent dicta iugera venire in diuisione cum alijs bonis, & facta ex omnibus bonis vna massa, capiet proles dicti Titij vnam integram medietatem, quo facta proles dicti Titij cum fratribus & sororibus suis vterinis prolibus, videlicet dictæ mulieris diuidet aliam medietatem pro virili, capiendo ex ea vnam quartam, alijs tribus quartis partibus apud suos fratres & sorores vterinos remanentibus, iuxta ꝑ consuetudinem patriæ antiquam, quæ pro lege est obseruanda. §. ex non scripto. Instit. de iur. nat. gen. & civil. & l. de quibus. ff. de legib. cum similibus.

CONSILIVM LXXXVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Oratio indefinita æquipollet vniuersali, quæ suam particularem indebitè infert.
- 2 Ad validitatem cuiuslibet depositionis requiruntur duo copulatiuè, voluntas & potestas, quorum altero deficiente, corrumpitur actus.
- 3 In generali mandato nemo censetur dedisse facultatem impugnandi per eum rectè disposita.
- 4 Verba prolata in materia habente dispositionem ordinatam à iure, semper intelliguntur ordine successiuo.
- 5 Conscientie puritas nihil prodest, quando deest iudicium rationis.
- 6 Verba testatorum an & quando ad tempus testamenti referantur, &c.

7 Qualitas

CONSILIVM LXXXVIII.

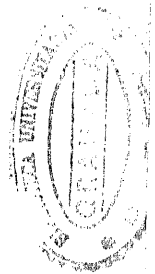
- 7 Qualitas adiecta verbo secundum tempus verbi intelligitur.
- 8 Coniunctio sanguinis facit verba amplè & contra modum consuetum intelligi.
- 9 Coniunctio sanguinis vel licita affectio testatoris habet vim clausule codicillaris.
- 10 Legatum pauperibus relictum, dicitur piuum.

Magnifice domine Cancellarie, cæterique Domini præstantissimi, in causa pensionis vitalis io. florenorum &c. de qua coram vestris magnificentijs pendet quæstio, per & inter Vvilhelmum de Bye ex vna, & Hadewigem Vvalcharts cum suis consortibus ex altera. Visis scripturis & alijs hinc inde exhibitis & allegatis, videtur mihi subscripto, sub correctione tamen vestra & omnium melius & rectius sententium, quòd pro dicto Vvilhelmo de Bye, & contra dictam Hadewigem & suos consortes sit pronuncianum: Nam ex actis clarè constat, quòd huiusmodi redditus ad vitas dicti Vvilhelmi, Mariæ, & Helwigis de Bye, & vltimo viuentis ex eis comparatus est, Constat etiam dictam Mariam & Helwigem decessisse, sicq; solus dictus Vvilhelmus in literis pensionis nominatus superest, Constat etiam ex instrumento testamèti quondam Magistri Iasparis morte sua confirmati, quòd redditus, in quibus nomina dictorum Mariæ, Helwigis & Vvilhelmi inueniuntur in literis scabinalibus desuper confectis eisdem Mariæ, Helwigis & Vvilhelmo per eundem sunt legati, sub quib. verbis pensio vitalis, de qua est quæstio, indubiè comprehenditur, cum illa indiffinita æquipollet vniuersali, quæ indubiè infert suam particularem, l. si quis ducenta. §. vtrum, cum ibi notatis, per Bart. & Doctor. ff. de reb. dub. & l. si pluribus. ff. de leg. 2. & est gl. magistralis in c. vt circa, in prin. de elect. lib. 6. Constat etiam per certificationem exhibitam, quòd in contumaciam dictæ Hadewigis & suorum consortum per legistatores oppidi de Halen præfatus redditus dicto Vvilhelmo de Bye est adjudicatus, quæ sententia in rem transiuit iudicatam, qua ad iudicationem etiam cessante, ex actis coram vobis nunc productis clarè constat de bono iure dicti Vvilhelmi per suprãdicta.

Nec præmissis obstant allegata per dictam Hadewigem & suos consortes, quæ omnia sunt notoriè friuola. Et primò non obstat primum, quo dicunt per executores dicti quondam magistri Iasparis, post mortem eiusdem de dicto redditu fuisse dispositum in fauorem dictæ Hadewigis & suorum consortum. Quia respondetur, quòd quia ad ꝑ validitatem cuiusque dispositionis requiruntur duo copulatiuè, scilicet voluntas & potestas, quorum altero deficiente corrumpitur actus, cap. cum super, de offic. deleg. & l. multum interest, C. si quis alter, vel sibi,

cum similibus, ex quo hic defuit potestas ipsorum executorum, corrumpit eorum præsentia dispositio. Non enim constat ex instrumento testamenti, in quo fundata est eorum potestas, quòd disponere possent contra disposita per testatorem, & fines mandati sunt diligenter custodiendi non excedendi, l. diligenter. ff. mand. & c. cum dilecta, de rescrip. nec censetur quis in dubio, in ꝑ generali mādato talem facultatem dedisse ad impugnandum rectè per eum disposita, ar. l. 3. ff. de mil. test. cum si. Nec aliquid facit clausula posita in literis scabinalibus confectis de huiusmodi redditu, per quam præfatus magister Iaspar reseruauit sibi & executoribus suis facultatem disponendi de huiusmodi redditu, quia quando verba ꝑ proferuntur in materia quæ habet ordinatam dispositionem à iure, non refert, an vtamur verbis copulatiuis, an alternatiuis: quia huiusmodi verba semper intelliguntur ordine successiuo, vt sic primò nominatus, primò sit in consideratione, tex. est notabilis, & ibi Bald. Præpositus & Doct. in c. vnico, in prin. iuncta Rubrica, de eo qui sibi & her. su. in vlt. feudor. & in l. Gallus, in §. quidam rectè, & ibi nota. per gloss. & Doct. ff. de liber. & posthu. nihil etiam facit quòd executores fuerunt viri valdè probi & conscientiosi, quia ex hoc capite nõ plus potuerunt facere quàm eis licuit ex facultate eis concessa, nihil ꝑ enim prodest zelus vel puritas conscientiæ, quando deest iudicium rationis, quia talis est zelus, non secundum scientiam, vt est tex. nota. in c. non solim, in prin. de regula. lib. 6.

Non obstat aliud quo dicunt, quòd præfatus redditus io. florenorum non censetur comprehensus in legato, attento ꝑ quòd tempore conditi testamenti nõdum dictus redditus fuit per testatorem acquisitus, verba autem testatoris censentur in dubio referri ad tempus testamenti, l. si ita. ff. de aur. & arg. lega. Quare respondeo & dico, quòd illud procedit, quando testator vsus est verbo præsentis temporis, sed in casu præsentis testator vsus est verbo futuri temporis, vnde haberi debet consideratio ad postea acquisita, vt illa etiam comprehendantur in legato: ita notabiliter dicit Bar. in d. l. si ita in duobus locis per l. filiam. ff. illo eodem titulo, & per l. cū pater. §. si dei tuæ, & ibi est gl. ord. ff. de leg. 2. sicut ꝑ enim qualitas adiecta verbo, intelligitur secundum tempus verbi, l. in delictis. §. si extraneus, & ibi Bart. Bal. & DD. ff. de nox. ac. & l. Titius, & ibi similiter Bar. Bal. & DD. ff. de test. mi. cum si. Ita etiam verba futuri temporis futura comprehendunt, iurib. præall. hoc etiam suadet proximitas sanguinis, ꝑ quæ facit verba amplè & contra consuetum modum intelligi, l. Aurelius. §. Titius testamento, iuncta gl. ff. de li. le. & l. si feruus V 4 plurium.



plurium. §. fin. ff. de legat. i. cum similib. dicta enim Maria fuit soror prefati quondam magistri Iasparis testatoris, Helwigis autem & Vvillhelmus fuerunt filij sororis, vt ex actis patet: ergo in eorum fauorem dicta verba debent ample interpretari, vt comprehendant futura, etiam si testator non fuisset vsus verbo futuri temporis, prout tamen vsus est: sicut videmus in simili quod coniunctio † sanguinis vel licita affectio in persona valde dilecta testatori habet vim clausulæ codicillaris, & tantum operatur, ac si in testamento fuisset posita clausula codicillaris, adeo quod illa affectio facit debere legata maximè pia, etiam in non solenni testamento relicta: hoc probat text. iuncta sua gloss. ordinaria in l. in testamento. ff. de fideicom. li. & sentit gl. in l. eam quam, in verbo traditur in 10. fallenria, C. de fideicom. & ibi Doctor. hoc etiam vult gl. & expressè Bald. in l. si iure. C. de testa. ma. & Matheus de Mathes. in notabili suo 42. & dominus Iafon in l. non dubium, C. de testa. legatum † autem annuum vice alimentorum prefatis legatarijs amicis pauperibus dicti quondam Magistri Iasparis per eundem relictum, fuit & est pium, iuxta gloss. ordinariam in l. si quis Titio. ff. de legat. 2. & nota. per Panor. in Rubrica, in 3. col. de testa. & per Bald. in l. i. C. de sacrosanct. eccles. viderur ergo pro dicto Vvillhelmo & contra prædictam Hadewigem sine aliqua hæsitacione pronuncian dum: iudicio vestro, cui DEVS adfit, semper saluo.

CONSILIVM LXXXIX.

S V M M A R I A.

- 1 Testis vnus in instrumento publico descriptus si contradicat eidem instrumento, illud vacillare facit.
- 2 Instrumentum carens debita solemnitate, nullum est momenti.
- 3 Instrumenti validitas non solum ex probitate notarij, sed etiam ex numero testium dependet.
- 4 Inimicitia solum capitales testes repellunt.
- 5 Testis conditio tempore depositionis attendenda debet.
- 6 Inimico reconciliato an habenda sit fides, & c.
- 7 A communi Doctorum opinione in iudicando recedendum non est.
- 8 Vbi casus legis est, sibi nulla est dubitatio.

Venerabilis domine Officialis, vt dominationi vestre constare possit, quod præsentum instrumentum cuiusdam testamenti, de quo in libello partis agentis sit mentio, viribus subsistere non possit, placeat attendere quod in huiusmodi præsenso instrumento sunt inscripti tantum duo testes, quorum vnus est mortuus

& alter viuens, & testis viuens expressè deponit, quod in præsenso testamento de bonis in libello specificatis & tactis, nulla fuit facta mentio, ex quo ergo huiusmodi testis est de testibus necessarijs in dicto instrumento descriptis, qui contra huiusmodi instrumentum deponit, sequitur quod huiusmodi instrumentum non facit fidem, quia communis opinio DD. vtriusque iuris habet, quod quando vnus est testibus necessarijs descriptus in instrumento publico contradicit eidem instrumento facit illud vacillare. ita tenent expressè & in specie Inno. Host. Io. And. Henr. Boick. Io. Cal. Ant. de But. Io. de Im. Pan. & Felin. in c. cum Ioannes heremita, de fide instrum. dicentes hanc esse communem opinionem: idem etiam tenent Barto. & Bald. in l. i. §. si quis neget. ff. que ad. test. aper. & Ange. in l. vel negare quam legit sub l. 2. §. diem, illo. eod. tit. & Bald. in l. in exercendis, C. de fide instrum. & ratio est manifesta, quia vno ex necessarijs testibus contradicente deficit solemnitas instrumenti & eius fides, & idem vult Io. Fab. in §. item verborum Inst. de inutil. sti. vbi etiã plus dicit: videlicet quod si ex duobus testibus descriptis in instrumento, vnus dicat pro instrumento ad huc vnus, & alter dicat contra, non tamen huiusmodi instrumentum vt tale probat secundum eum, minus ergo in casu presenti probabit, vbi ex duobus testibus descriptis in instrumento, alter mortuus est, alter verò dicit contra instrumentum, & non ita esse actum vbi continetur. Nec obstat si dicatur, quod si hoc esset verum, sequeretur quod semiplena probatio confunderet plenam. Quia id negatur, quia hoc non est ideo quod semiplena probatio confundat plenam, sed est ideo, quia instrumentum remanet sine debita solemnitate secundum Io. de Im. in præal. c. cum Ioannes heremita in 7. col. & alios ibid. & per hoc etiam soluitur illud generale, vox vnus, vox nullus, & plura alia generalia.

Nec obstat, quod notarius qui huiusmodi instrumentum subscripsit, fuit vir probus in reputatione hominum, quia hoc non sufficit ad instrumenti validitatem per eum confecti, quia solemnitas & efficacia instrumenti non solum dependet ex probitate notarij, sed etiam ex numero testium vt d. §. si verò, alijs non requirerentur testes in instrumento, si sola probitas notarij sufficeret.

Nec etiam obstat, quod dictus testis fuit inimicus ipsius rei originalis, quia huiusmodi inimicitia non fuit capitalis, quæ sola testem repellit, secundum Bald. in l. 3. in prin. ff. de testib. & Panor. in c. cum oportet, de accus. sed inimicitia dicti testis & rei non fuerunt capitales, ergo eum non repellit.

Præterea conditio † testis debet attendi secundum tempus depositionis testis, l. quoniam liberi, C. de testib. sed dictus testis non fuit inimicus tempore depositionis, quia deposuit sub anno M. quingentesimo tertio Mensis Decembris, die

bris, die 28. vt patet folio 39. pag. i. sed pax inter eos est facta diu ante, vt puta anno M. quadringentesimo, nonagesimo septimo, vt patet folio 74. pag. i. & sequenti: & sic huiusmodi inimicitia depositionis ipsius testis fuit sublata, quia illa non obstat, & huiusmodi pacem fuisse factam etiam probant testes pro parte agente secundo loco producti, & de illa pace facta non est hæsitandum, cum de illa constat ex litera scabinali oppidi Boscoducensis per ipsum met reum originalem producta, dicto folio 30. & 74. Nec obstat, si dicatur quod inimico † reconciliato non est adhibenda fides, c. 2. 3. quæstione 5. quia id est verum, quando reconciliatio est facta de recenti: secus si non est recens, vt in casu præsentis, ita volunt Innocen. Panormit. Felin. & alij in cap. cum oportet de accusatio. & est de mente dicti c. secundo, cum dicit, heri vel nudiustertius, voluit tamen Ioan. de Anania, in d. ca. cum oportet, quod testi reconciliato etiam de recenti adhibeatur fides, sed quia hic reconciliatio non est recens, non in sisto. Quare sequitur, quod huiusmodi instrumentum debet declarari non facere fidem, quoad legata in libello specificata, & declarari huiusmodi præsenso legata viribus subsistere non debere, prout petit pars agens in additione ad libellum facta, vt patet folio 11. pag. i. Cum ergo † hæc sit communis opinio, non debet quouis modo in iudicando ab ea recedi iuxta notata per Io. And. & alios in c. i. & in c. ne innitatis, de constit. & tanto fortius, quia pro hac opinione est casus in terminis in d. l. i. in §. si quis neget, in finalibus verbis si bene ponderetur in quantum vult, quod per contradictionem vel negationem vnus testis necessarij tabulæ sint suspectæ, ita quod fides instrumenti testamenti vacillat: cum ergo de isto sit casus legis, relinquatur quod de hoc nulla est dubitatio, quia † vbi est casus legis, ibi nulla est dubitatio, l. ancillæ, cum glo. & ibi Bald. Paul. de Castro, C. de fur. quare amplius circa hoc non in sisto, quia superuacuis laborat impendij, qui solem facibus certat adiuuare, ca. si omnia, 6. q. 1. vel qui rem de se claram nititur magis demonstrare, l. i. in ff. de dote præalleg.

CONSILIVM XC.

S V M M A R I A.

- 1 Mare & flumina publica sunt de iure naturali libera omnibus nauigare volentibus.
- 2 Jus recipiendi veltigal sine telonium, contrarium est libertati, unde ab allegante probari debet.
- 3 Veltigalia quando debeantur, & c.
- 4 Consuetudo vniuersa contraria non existit memoria vim privilegij principis habet.
- 5 Ex sententia arbitrarij nascitur nedum exceptio sed etiam actio.



Asus nobis propositus talis est. Ante Annum Milleimum quadringentesimum, oppidum de Ziercxzee comitatus Zeelandiæ fuit in possessione pacifica vel quasi libertatis, quod naues ex mari venientes poterant liberè & sine alicuius telonij solutione ad prædictum oppidum applicare. Quo non obstante redditarius seu receptor comitis Hollandiæ & Zeelandiæ nomine eiusdem comitis circa dictum annum quadringentesimum telonium à nautis & mercatoribus, cum suis nauibus & mercibus ad dictum oppidum de Ziercxzee applicantibus, exigere conatus est. Cuius conatus d. de Ziercxzee tunc restiterunt, quapropter lite præmissorum pretextu inter dictum receptorem nomine quo supra ex vna, & dictum oppidum de Ziercxzee ex alia, extorta: tandem dictæ partes in Albertum comitem Hollandiæ & Zeelandiæ compromiserunt. Qui Albertus comes per sententiam suam arbitralem & diffinitiuam anno millesimo quadringentesimo, de consilio & scitu consiliariorum latam pronunciauit, decreuit, & declarauit, quod huiusmodi mercatores & nautæ cum suis mercibus & nauibus liberè & sine solutione alicuius telonij possent ad di-

ad dictum oppidum applicare: ita & taliter, quod non liceat dicto comiti aut alicui eius nomine stationem seu custodiam ponere propius dictum oppidum de Ziercxzee, quam in loco vulgariter nuncupato, Cats, dictique de Ziercxzee à prætaçto tempore citra, & per totum illud tempus semper fuerunt & remanserunt in pacifica possessione vel quasi, libertatis prætaçta, eis tam de iure naturali, quam ex prætaçta sententia competentis, verum cum pauco tempore elapso, telonarij seu Publicani de Yersekeuoert, adiuncto eis procuratore generali Illustrissimi Domini nostri Comitum Hollandiæ & Zeelandiæ, à Mercatoribus & Nautis ad dictum oppidum de Ziercxzee, cum suis nauibus & mercibus per aquam applicantibus telonium exigere conarentur, præfati de Ziercxzee, pro conseruanda ipsorum & Mercatorum libertate & possessione se huiusmodi telonarij appellatione interposita opposuerunt. Cuius occasione lis coram magnificis dominis præfide & Consiliarijs magni consilij pendet indecisa, Qualitate pendente procurator generalis dicti Comitum, illa lite omissa, supplicationem porrexit, per quam petiuit, sibi nomine dicti comitis per modum prouisionis permitti, poni stationarios seu custodiam ante portum dicti oppidi de Ziercxzee. Cui requestra præfati de Ziercxzee se opposuerunt, ratione cuius lis pendet coram eisdem iudicibus indecisa.

Quæritur, vtrum dicta prouisio debeat dicto procuratori generali adiudicari, & ei nomine comitis Zeelandiæ permitti, posse facere poni custodiam ante portum dicti oppidi de Ziercxzee nec ne.

Et ex allegatis pro parte dicti procuratoris generalis in scripturis coram vestris magnificentijs exhibitis videtur quod sic.

Primò, quia in anno 45. nouissimè præterito, congregatis oppidis Zeelandiæ in oppido de Goes, & nomine comitis præfente domino de Laillain, ordinatum fuit, quod comes Zeelandiæ posset in omni loco Zeelandiæ ponere suas custodias pro telonio recipiendo, prout hoc procurator comitis probare nititur per certificationem oppidi Bergensis, relationem facientem de quadam litera certificatoria signeto dicti domini de Laillain, vt asserit, sigillata, & signo manuali Nicolai de Vriese Secretarij subfignata.

Secundò, quia sententia diffinitiuam in simili casu, vt dicit procurator generalis comitis infra pauca tempora, lata est contra Antverpienses & status Brabantæ pro duce Brabantæ, in qua declaratum est, quod in flumine nuncupato de Honte, & in omnibus alijs locis sibi placentibus ponere posset custodias.

Tertiò, quia ponere custodias spectat ad solum principem, ergo oppidum de Ziercxzee custodiam ponere non potest, cum iura princi-

pis non habeat, sed comitem Zeelandiæ pro superiore recognoscat.

Quartò, quia princeps concedendo alicui priuilegium, vel otroij, censetur semper sibi referuare potestatem reuocandi, diminuendi, &c. quæ potestas non est præscriptibilis, dato ergo quod illi de Ziercxzee aliquod habeant priuilegium à Comite, illud eis non posset suffragari.

Quintò, quia sententia quæ asseritur lata per Albertum comitem Zeelandiæ eis suffragari non potest, quia non est verè sententia, sed potius priuilegium seu otroij ad sollicitationem & supplicationem dictorum de Ziercxzee ipsis concessum, & sic ad nutum reuocabile.

Sextò, quia princeps potest ponere & ponit suas custodias circa & prope alia oppida Zeelandiæ, ergo & eadem ratione potest ponere custodiam circa oppidum de Ziercxzee.

Septimo, quia si princeps non posset ponere custodias ante portum de Ziercxzee, alia oppida comitatus Zeelandiæ destruerentur, & oppidum de Ziercxzee multum ditaretur, cum omnes mercatores ad illud confluerent, quod esset inconueniens.

Octauò, quia si oppidum de Ziercxzee aliquod priuilegium habuerit, illud dicit procurator propter rebellionem tempore dncis Caroli per eos commissam per confiscationem esse extinctum & perditum, & sic illi de Ziercxzee se cum illo iuuare non possunt.

Quibus non obstantibus videtur nobis infra scriptis contrarium de iure dicendum motiuis infra scriptis, pro cuius deductione. Primò præsupponendum censemus, quod de iure naturali mare & flumina publica communia sunt & libera omnibus nauigare volentibus. Institu. de re. di. post prin. & l. 2. cum ll. seq. ff. cod. tit.

Secundò est præsupponendum, quod ius precipiendi vectigal sine telonium à mercatoribus vel nautis cum suis mercibus per mare nauigantibus, est quedam seruitus, & per consequens eius contrarium est libertas, vt vult Bald. in consilio 65. primi voluminis post Bart. in l. si publicanus. §. fina. ff. de publi. quæ seruitus non præsumitur, vnde dicens rem vel personam debere seruitutem, debet hoc probare, cum res & persona præsumatur libera, l. altius, & l. si in ædib, & ibi Bar. C. de seru. & aqua. iuncto §. ius autem gentium, Inst. de iur. nat. gen. & ci.

Tertiò est præsupponendum, quod huiusmodi vectigalia & telonia non debentur, nisi probentur auctoritate Papæ, vel Imperatoris, vel Regis Romanorum, vel Consilij generalis instituta: vel antiqua consuetudine, de cuius initio non est memoria introducta, tex. est ad litteram, in c. super quibusdam. §. præterea, de verb. signific. & ibi Doct. & C. noua vectigalia institui non posse, per totum. Hinc est, quod hæc inter regalia numerantur toto titulo, quæ sunt regalia, in vñibus

in vñibus feudor. & ibi Bald. & Doct. & ergo inferiores à supremo principe non possunt pedagia recipere, nisi habeant priuilegium à supremo principe, vel nisi hoc iuridicè vendicent, ex consuetudine, cuius contraria memoria non existit, quæ vim priuilegij principis habet, l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua cotid. & est. l. d. c. super quibusdam. §. præterea, & ibi hoc notat Panor. & vult Bald. in consilio suo. 177. 2. voluminis, & Bar. & Doct. in d. l. si publicanus. §. fina. & Host. in Summa, in tit. de censib. §. ex quibus.

Quartò est præsupponendum, quod ex sententia diffinitiuam nedum iudicis, sed etiã arbitri per partes pacto nudo & sine pœna assumpti emologata expressè vel tacitè oritur nedum exceptio, sed etiam actio, vt est text. clarus & expressus in l. cum antea, C. de arbit.

Quintò est præsupponendum, quod libertas non soluendi telonium, est præscriptibilis, etiam contra telonium prius legitime institutum vt vult clarissimè Henr. Boick, in c. innouamus, de censibus, & probat à fortiori, l. licitatio. §. earum, & l. si publicanus. §. si. ff. de publi. & ibi hoc pro certo & indubitato præsupponunt Dyn. Bar. & alij Doct. in determinatione illius questionis an ius exigendi vectigal, potest præscribi, & Salicet. in l. vectigalia, C. noua vectig. insti. non posse. Si ergo ius exigendi vectigal præscribi potest, vt concludunt omnes Docti in passibus supra allegatis, & est tex. in dict. c. super quibusdam. §. præterea, multo fortius præscribi potest libertas, cum fauorabilior sit præscriptio libertatis contra seruitutem, quam e contra: hinc est, quod libertas hoc casu præscribi potest contra priuatum, ius exigendi vectigal fortè ex consuetudine habentem, spacio decem annorum, & contra fiscum spacio 40. annorum, secundum Bar. Paul. de Castro, Ioan. de Imo & alios in d. l. licitatio, §. fin. vbi tamen secundum omnes in

7 præscribendo iure exigendi vectigal seu telonium requiritur tempus, cuius initij non est memoria, d. c. super quibusdam, & ibi Pano. qui hoc limitat, quando contra principem præscribitur, secus si contra priuatum, qui fortè illud ex consuetudine vel priuilegio acquisit, & allegat Bar. in d. l. si publicanus. §. si. & vult Corsetus in notabili 266. Cum igitur pro ipsis de Ziercxzee est ius naturale, vt patet ex prima suppositione, nec ex actis constat ipsos de Ziercxzee, vel mercatores aut nautas illic cum suis mercibus applicantes, vñquã fuisse ad telonium soluendum obligatos, nec per constitutionem imperatoris, papæ, concilij generalis, vel ex consuetudine tanti temporis, cuius initij non est memoria aliter, imò constat ipsos à tempore memoriam hominum excedente semper fuisse in pacifica possessione libertatis vsq; ad hodiernum diem. Sequitur, quod dicti de Ziercxzee habent iustam causam se opponendi prouisioni per procuratorem generalem petita: nouæ quidem &

inauditæ. Præterea dicti de Ziercxzee nedum sunt fundati in iure communi & naturali, sed etiam ex sententia arbitrari diffinitiuam, lata per quondam Albertum comitem Zeelandiæ, quæ sententia nulla appellatione suspensa per lapsum temporis saltem tacitè est à partibus emologata. Cum igitur sententia arbitrari nedum producat exceptionem, quæ sufficeret in casu nostro (ex quo illi de Ziercxzee sunt rei) sed etiam producat actionem, vt habetur in quarto præsupposito, sequitur dictos de Ziercxzee se iuste opposuisse prouisioni per procuratorem generalem petita.

Præterea dicti de Ziercxzee nedum spacio 40. annorum, qui sufficerent ad præscribendum libertatem contra fiscum, vt supra deductum est in quinta suppositione, sed etiam à tempore memoriam hominum excedente fuerunt in possessione libertatis non soluendi telonium nec recipiendi custodias in loco magis propinquo oppido de Ziercxzee, quam sit locus vulgariter dictus Cats, & sic etiam si præmissa cessarent, ista præscriptio sufficeret, & per consequens dicti de Ziercxzee, prouisioni petita legitime se opposuerunt.

Nec præmissis obstant argumenta pro parte procuratoris generalis adducta, Et primo non obstat præfata ordinatio, vt asseritur facta in oppido de Goes.

Tum primò, quia dicta præfata certificatio Bergensis in actis exhibitæ non est nisi quoddam exemplatum ex alio sumptum, ad cuius exemplationis validitatem inter alia necessariò requiritur partis, de cuius præiudicio agitur, citatio, iuxta c. final. cum ibi notatis, per Innoc. & omnes; de fid. instru. qnam citationem in casu nostro non constat interuenisse, quare eadem transumpto seu exemplato nulla fides de iure adhibenda est.

Tum secundò, quia dato sine præiudicio, quod huiusmodi exemplato deberet adhiberi fides, prout non, tamen non constat ex actis, quod huiusmodi præfate ordinationi, quæ dicitur esse facta in oppido de Goes, oppidum de Ziercxzee aut maior pars eiusdem interfuit, aut in illam consentijt, de quorum tamen præiudicio maximè agitur, ex quo capite dicta præfata ordinatio illis de Ziercxzee præiudicare non potest, cū ad hoc vt alienatio rei vel iuris oppidi censeri debeat de iure valida, requiratur q saltem maior pars oppidi in illam consentiat, vt est tex. expressus in l. si. C. de ven. reb. ci. li. ii. quare sequitur, quod etiam si de huiusmodi præfata ordinatione legitime constaret, quod nihilominus illa dictis de Ziercxzee non obesset.

Tum tertiò, quia huiusmodi ordinatione, siue sit pactum, siue statutum, aut quocunq; nomine nominetur, semper est stricti iuris, l. si de certa, cum ibi not. C. de transact. & l. 4. §. hæc verba. ff. de nego. gest. & c. in nostra, de iniur. cum simili. & debet

& debet interpretari contra illum qui se super eo fundat, siue sit actor, siue reus, l. veteribus, & ibi expressè Bart. & Doct. ff. de pactis: cum ergo in huiusmodi prætenfa ordinatione non fiat mētio, nisi de positione custodiæ seu stationis, non autem de telonio de nouo acquirendo, debet huiusmodi ordinatio intelligi de custodia ponenda ratione telonij prius habiti, & non de telonio per illam prætenfam ordinationē de nouo acquirendo, cum debeat vt dictum est, strictè interpretari contra illum, qui se super illa fundat, d. l. veteribus.

Tum quartò, quia dicta prætenfa ordinatio, si quæ emanauit, fuit generalis, quæ non potuit derogare sententiæ specialiter in fauorem dictorum de Ziercxzee, vt præmittitur, lata: cum 12 generi per † speciem & non econtra derogetur. c. 1. & c. pastoralis, de rescriptio. & regula, generi per speciem, de reg. iur. lib. 6. cum simili. imò dispositio generalis recipit interpretationem, limitationem, & restrictionem, de habilitate personarum, l. vt gradatim. §. 1. ff. de muner. & honor. & l. i. iuncta glo. C. de sacrosan. eccles. cum similib. & restrictionem, vt non comprehendantur à iure vel ab homine priuilegiati aut aliàs à iure exclusi: vt est tex. expressus, & ibi not. per Doct. in c. cum ipsis, de offic. ordina. lib. 6. Cum ergo dicti de Ziercxzee nedum de iure naturali, verum etiam per sententiam, fuerunt à tempore memoriam hominum excedente liberi à receptione custodiæ & solutione telonij, sequitur quod sub dicta prætenfa ordinatione generali & generaliter loquente, non debeant de iure comprehendi.

Tum quintò, etiam si omnia præmissa cessarent, tamen quia dicti de Ziercxzee, vt præsupponitur in themate, sexaginta annos & amplius post datam dictæ prætenfæ ordinationis fuerunt & sunt de præsentia in vera possessione vel quasi libertatis non recipiendi custodiam aut soluendi telonium, vt præmittitur: sequitur ergo quòd & si de dicta prætenfa ordinatione constaret & esset legitime facta, quòd tamen contra eam esset legitime præscriptum per dictos de Ziercxzee, cum vt ex allegatis proprijs ipsius procuratoris generalis constat, huiusmodi prætenfa ordinatio facta fuisset anno 45. quæ tamen ex exhibitis proprijs, si vera forent, fuisset facta anno 41. ex quo capite dictum exhibitum non probat ordinationem articulatam: iuxta notata per gloss. & Doctores in c. Abbate sanè, de rei iud. lib. 6. & sic nedum 40. anni (qui sufficerent ad præscribendum libertatem contra fiscum, vt prius dictum est) sed etiam 40. anni & amplius effluerunt: vt patet calculanti.

13 Non obstat etiam † secundum motium ipsius procuratoris generalis, quo fundat se in sententia nouissimè, vt dicit, lata inter eum nomine ducis Brabantie ex vna, & oppidum Antuerpiense & status Brabantie ex altera &c. Quia

respondetur, qd dicta sententia inter alias partes lata, dictis de Ziercxzee non vocatis, nec ad causam pro eorum interesse veniente, præiudicare non potuit, to. ti. in rubro & in nigro, C. res inter alios acta, & l. sepè. ff. de re iudi. & c. penul. eo. ti. in antiquis, cum simil.

Præterea non sunt paria iura competentia dictis Antuerpiensibus, & dictis de Ziercxzee, cum dicti Antuerpienses solo priuilegio innitebantur, quòd est gratiæ & ex causa reuocabile per principem qui illud subditis concessit: dicti autem de Ziercxzee innituntur triplici iuri, eis tam ex sententia, quàm ex præscriptione, quàm etiam † ex iure naturali competente, quòd est immutabile. §. sed naturalia, Instit. de iure naturali gentium & ciuili, cum vulgar.

Præterea & si Antuerpienses habuissent similia iura, prout non, tamen sententia lata contra Antuerpienses, non potuit præiudicare illis de Ziercxzee: per tex. expressum in l. denunciaffe, circa fin. ff. ad leg. Iuliam de adul. & per tex. in c. dilecto, & ibi glo. ordina. Io. de Imo & Panor. in 4. col. de præben.

Non obstat etiam tertium quo dicitur, quòd ponere custodiam pertinet ad solum principem, ergo ipsi de Ziercxzee non possent ponere custodiam: Quia dicitur primò ad assumptum, quòd hoc verum est in locis vbi sibi competit talem custodiam ponere, prout non est in casu præsentia, vt deductum est: Respondetur etiam secundò ad consequens, quòd illo admisso nullum sequitur inconueniens, cum dicti de Ziercxzee non prætendant sibi ius ponendi custodiam competere, nec ad hoc contenditur, sed solum ad conseruationem libertatis eis ab antiquo debita.

Non obstat etiam quartum, quòd pro parte dicti procuratoris generalis allegatum est, quòd princeps † concedendo alicui priuilegium vel ottoij, videtur semper reseruare sibi potestatem reuocandi &c. & quòd illa potestas non est præscriptibilis &c. Quia respondetur, quòd illud argumentum præsupponit vnum, quòd nõ est veritate suffultum, videlicet, quòd illi de Ziercxzee prætendunt se posse ponere custodiam in mari vel in eorum portu, quòd non est verum quia solum manent, quòd comes Hollandiæ & Zeelandiæ non habet facultatem seu ius ponendi custodiam, nisi iuxta tenorem sententiæ præallegatæ, & sic dictum argumentum nihil facit ad propositum. Nec etiam verum est quòd subditur, quòd potestas ponendi custodiam non est præscriptibilis: quia nedum hoc, sed etiam ius exigendi telonium potest præscribi, vt supra latè deductum est.

Nec obstat, si fortè dominus Procurator generalis vellet se fundare super l. comperit, C. de rescriptio. 30. vel 40. annorum, vbi habetur quòd publicæ functiones & ea quæ debentur principi in signum superioritatis, non possunt præscribi.

16 † præscribi. Quia respondetur, quòd telonium non est publica functio, nec debetur soli principi in signum superioritatis, cum etiam inferioribus superioritatem non prætendentibus, illud posset competere ex priuilegio vel præscriptione, vt dictum est supra, & est de mente Cyn. in d. l. comperit, & Ioan. de Imol. in d. l. licitatio. §. fina. & Panormit. in c. ad audientiam, circa finem, de præscript. nec etiam dicti de Ziercxzee prætendunt præscribere aliquam functionem vel superioritatem, sed duntaxat libertatem, quæ præscriptibilis est, vt supra dictum est, vel verius contendunt in libertate eis de iure naturali primo competente, permanere & conseruari.

Non obstat etiam quintum, quo dictus procurator generalis prætendit sententiam per comitem Albertum latam non esse sententiam, sed ottoij seu priuilegium reuocabile, &c. Quia respondetur per interemptionem, negando quòd est priuilegium, cum contrarium illius notoriè appareat ex tenore ipsius sententiæ, cum huiusmodi sententia fuit lata inter duas partes de iure contendentes, cum causæ cognitione secundum ius, & sic ius irreuocabile producat. l. ingenuum. ff. de statu hominum, & d. l. cum antea. C. de arbit. cum similibus, priuilegium † autem regulariter datur vni ex gratia sine causæ cognitione, & contra ius. c. priuilegia. 3. dist. nec ius irreuocabile producat, quia ex causa reuocari potest, quando conceditur subdito, vt dictum est supra, quare dictum argumentum non obstat.

Nec obstat sextum, quo dicitur, quòd princeps potest ponere custodiam circa alia oppida Zeelandiæ, ergo etiam circa dictum oppidum de Ziercxzee. Quia respondetur, quòd hoc verique verum esset, nisi obstarent iura, dictis de Ziercxzee, vt ex præmissis apparet, competentia.

Non obstat etiam septimum, quo dicitur, quòd si princeps non posset ponere custodiam ante oppidum de Ziercxzee, alia oppida Zeelandiæ destruerentur, & oppidum de Ziercxzee ditaretur: quia ex actis non constat, alia oppida Zeelandiæ ex vsu libertatis dicto oppido de Ziercxzee, vt præmittitur, competentes aliquod notabile præiudicium passa fuisse, quinimò notoriè alia oppida Zeelandiæ à centum annis citra, & sic post datam dictæ sententiæ plurimum fuisse & esse ditata: & supposito, quòd alia oppida Zeelandiæ ex vsu libertatis prætactæ aliquod incommodum passa fuissent, ob hoc tamen nõ deberent impediri illi de Ziercxzee vt iure suæ libertatis, quia † nemini facit iniuriam qui vtitur iure suo, cap. cum ecclesia Vulterana, de elect. & l. iniuriarum, §. 1. ff. de ini. etiam si ex hoc alius lædatur. l. 1. §. denique. ff. de aqua plu. arcend. cum similibus: quinimò ex aduerso, si illi de Ziercxzee suo iure vti non pos-

sent, & alijs oppidis subueniretur, talis subuentio fieret cum intolerabili detrimento illorum de Ziercxzee, quòd fieri non debet, cum non sit alicui subueniendum cum detrimento alterius, c. denique. 13. quæst. 5. Nec debet discoperiri vnum altare ad coperiendum aliud, cap. cum causam, de præben. cum similibus.

Nec obstat etiam octauum, quo præfatus procurator generalis prætendit, priuilegia illorum de Ziercxzee fuisse propter delictum per eos commissum perdita. Quia respondetur, quòd hoc ex actis non constat, & dato sine præiudicio veritatis quòd de illo constaret, tamen argumentum non concluderet, ex quo dicti de Ziercxzee non innituntur priuilegio, sed iuri naturali, sententiæ, & præscriptioni, quæ appellatione priuilegij non veniunt: & de † vno ad aliud (ex quo diuisa sunt & separata) non fit bona illatio. l. neque natales. C. de probat. & l. non hoc. C. vnde cogna. cum similibus.

CONSILIVM XCI.

S V M M A R I A.

- 1 Surrogatum sapit naturam eius in cuius locum, surrogatur.
- 2 Pupillus ex administratione tutorum lesus, quos conuenire possit, & quo ordine, & c. & num. 6.
- 3 Exceptio dilatoria ante litem contestatam proponenda est, post verò nunquam proponi potest.
- 4 Legitimi tutores conueniendi sunt priusquam ad fideiussores & magistratum veniantur.
- 5 Statutum loquens in terminis iuris communis, recipit etiam interpretationem et intellectum à iure communi.

Ræsupposito casu vti ipse lator est ponit, videlicet quòd legitimis tutoribus de consuetudine loci adiungatur Burgimagister pro tempore existens, cuius officium est, vt intra tangitur, non videtur aliquod dubium, quin primò & ante omnia ipse appellatus debeat prosequi suos tutores seu curatores, & propter hoc fideiussores eorum, antequam potest conuenire Burgimagistrum aut eius hæredes ex eius persona.

Pro cuius breui deductione præsuppono, quòd consuetudo loci quæ habet, quòd Burgimagister pro tempore debeat facere bona pupillorum poni in libro orphanorum, & tunc à legitimis tutoribus, capere idoneam cautionem, quòdque legitimi tutores vel curatores non possint aliquid ex bonis pupillorum vendere seu alienare sine consensu ipsius Burgimagistri appellati vulgariter, toesfender, voecht, & conformis iuri communi, & facit illa † consuetudo eundem haberi loco magistratus, de quo loquuntur iura scripta: ad instar ergo illius ipse vel

vel sui hæredes sunt conueniendi & non alijs, iuxta regulam, surrogatum sapit naturam eius, in cuius locum surrogatur, l. si eum §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. cum similibus.

Secundò præsuppono illam iuris regulam notissimam, quæ habet, quòd pupillus † læsus ex administratione mala, vel non gestione tutoris vel curatoris, debet primò & ante omnia conuenire tutores vel hæredes eorum: & si fideiussores accesserint, secundo loco illos: & demum magistratum post omnes in subsidium, si videlicet non poterit consequi indemnitate ex primis: exceptis certis casibus, in quibus conuenitur, primò gerens, secundo magistratus, & tertio non gerens, de quorum numero nullus est in casu nostro, vt ista clarè habentur in §. sciendum, per tex glo. Ioan. Fab. & Doct. in l. i. c. de transac. fati. tuto. & per Bar. & Doct. in l. i. c. de transac.

Tertio præsuppono, quòd istud beneficium ordinis de non posse conueniri ante alium, parit exceptionem dilatoriam, quæ exceptio † dilatoria ante litem contestatam seu responsionem libelli est proponenda, vt est iuris notissima: imò quod plus est, si illa omissa fuerit in prima instantia ante litem contestatam, non potest proponi in secunda instantia seu in causa appellationis, vt est textus singularis in l. ita demum. C. de procurato. quem ad hoc notat Panor. in c. nostra, de procurato.

Ex quib. præsuppositis clarè sequitur, quòd cum pater ipse appellantis solum in casu posito fuit loco magistratus, nullam administrationem habens bonorum appellati: sed fuerunt alij legitimi tutores, qui administrationem habuerunt, quando hoc est exceptum, vt fuit in casu præsentis: imò quod fortius est, si ipse fuisset vnus ex principalibus tutoribus, non posset tamen adhuc conueniri, ex quo non gessit, cum gerens primò esset conueniendus, vt in dictis iuribus: & tantò minus potest ipse vel eius hæres conueniri, quia fecit debitum suum faciendum scribi in libro pupillorum, quòd de pecunia soluenda per emptorem de bonis vnde mouetur quæstio alienatis poni deberet fideiussores, prout positus fuit, & quia termini soluendi dati fuerunt, scribi fecit in libro pupillorum, quòd die solutionis adueniente Leonardus vnus ex legitimis tutoribus, antequam pecuniam reciperet, cautionem idoneam poneret, ante quorum duorum aduentum pater dicti appellantis decessit, quare sibi nihil imputari potest.

Nec obstat, si contra ista obijciatur, quòd iste Burgimagister appellatur, toezieder, voecht, alijs weefmeester, & sic est tutor seu curator, ergo potest conueniri, vt alij tutores. Quia respondetur primo, quòd ille terminus toezieder, voecht, seu weefmeester, non propriè venit appellatione tutoris seu curatoris, neq; officium tutoris gerit Burgimagister, vt supra clarè est deductum. Secundo etiam supposito, quòd ta-

lis veniret appellatione tutoris vel curatoris, ad huc † tamen haberet locum exceptio ista, vt prius conueniantur legitimi tutores qui administrarunt, quam ipse, vt est tex. clarus in fortioribus terminis in l. si plures. §. si parès. ff. de admini. tuto. Ex quibus clarè sequitur, constitutionè patriæ appellatam, de cuere, non ob stare: tum quia loquitur in tutoribus: ergo solum locum habet in illis qui veniunt appellatione tutoris, propriè sumpto vocabulo, l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. Tum etiam, quia illa † constitutio loquitur in terminis iuris communis, ergo à iure communi recipit interpretationem & intellectum. l. 2. C. de noxa. acti. & c. cum dilectus, de consue. & sic non excludit exceptionem ordinis, sed eam tacitè admittit & admittere debet.

Non obstat etiam si dicatur, quòd saltem iste Burgimagister non recepit fideiussores ab istis tutoribus legitimis, qui pecuniam prouenientem ex venditione domus recipere habebant, quod tamen ex suo officio facere tenebantur iuxta consuetudinem loci. Quia respondetur primò, quòd imò ipse satisfecit, ex quo pecunia soluenda non erat statim recipienda, sed pro maiori utilitate pupillorum, consentiente etiam illo qui quartam partem etiam in domo vendita habebat, dilata in tribus longis terminis, quolibet videlicet anno tertia pars: & sic quia tutores legitimi nihil receperunt, non habebant prestare cautionem, nisi cum reciperent: super quo ipse pater appellantis prospexit, & in libro pupillorum scribi fecit fideiusionem prestandam antequam pecuniam reciperent tutores, vt patet ex libro pupillorum, quare culpa sibi ex hoc imputari non potuit.

Præterea supposito, quòd in hoc culpabiliter egisset, adhuc † tamen sibi non præiudicauit, quin tutores qui pecuniam receperunt prius sint conueniendi, vt per supra dicta patet, quòd si illi non reperiantur soluendo, tunc præiudicauit sibi in hoc, quòd post eos statim conueniri possit: vbi tamen, si fideiussores cepisset, illi ante eum fuissent conueniendi, iuxta supra dicta.

Ex quo etiam sequitur, ipsum appellantem à decreto scabinorum quo decreuerunt & ordinarunt, quòd ipse appellans deberet, præmissis exceptionibus non obstantibus, respondere in principali materia, iuste & sanèdè prouocasse & appellasse, ex quo, vt supra in tertio præsupposito habetur, ista exceptio fundata super beneficio ordinis, est dilatoria, & sic ante responsionem libelli seu petitionis per quam intelligitur fieri liti contestatio, proponenda & deducenda.

CONSILIVM XCII.

SVMARIA.

1. Lucrum ex pecunia patris per filium acquisitum, patri ne an filio præiudicari debeat, &c.
2. Filium

CONSILIVM XCII.

1. Filius in domo & potestate patris constitutus laborare & seruitia patri impedere tenetur, nec mercedem non promissam petere potest.
2. Seruus alteri, licitè petit expensas ab illo cui seruit.
3. Viras de iure vel ex contractu debitas fructio decem annorum petere differens, illas tacitè remittere videtur.
4. Debitum vt tacitè remissum censetur, tria copulatiuè requiruntur, &c.
5. Alimentorum præstatio pia est, ideoq; facilius in illis præsumitur animus donandi quam, in alijs.
6. Alimentorum spe futura successione præstorum æstimatio peti non potest.



IN causa appellationis Gerardi le Tyndeur oppidani Huyensis contra Reynerum de Moresto & domicellam Mariam eius vxorem, tanquam hæredes quondam Petri relicte legitime quondam Henrici le Tyndeur, dantur dubia infra scripta.

Primum dubium est, vtrum filius familiaris, qui fuit in obsequio patris assistendo sibi in ministerio pannitincturæ vel aliquo alio simili officio, possit ratione talis obsequij petere mercedem à patre, ea non conuenta vel promissa: quando non appareat, quòd opera filij pater aliquod notabile lucrum sit consecutus.

Secundum dubium est, priuignus, id est, filius mariti ex alia vxore natus, habebat neptem nouercæ suæ in vxorem, decessit pater, quo defuncto, recepit priuignus nouercam in domum suam, & spacio decem & sex annorum, vel circiter, sibi alimenta condecentialiter ministravit. Item nouerca fuit mulier locuples sine liberis, in lanatinctura & regimine domestico sollicita & prudens, & in talibus solebat assistere priuigno suo ac illius vxori quæ fuit neptis: Item obiit vxor priuigni quæ fuit neptis nouercæ, relicta certis prolibus ex priuigno suscitatis, & priuignus aliam recepit, & ita fortassis, exorto disidio inter mulieres, discessit nouerca à domo & cohabitatione priuigni, quæ spacio sex annorum, vel circiter, postea superuixit, absque eo, quòd priuignus ad causam alimentorum præactorum aliqua exegisset. Postea decessit nouerca, & omnis prolibus priuigni quas suscepit ex nepte, alios instituit successores & hæredes bonorum suorum, à quibus priuignus repetit alimenta ministrata nouercæ, aut illorum æstimationem. Queritur vtrum possit ista alimenta ab hæredibus repetere, & vtrum in dubio debemus præsumere, quòd ista alimenta sint ministrata animo repetendi, vel contemplatione seruitiorum, vel spe futuræ successione seu remunerationis, pnt aliqui testes videntur deponere, qui dicunt, quod ipsa nouerca ita ab ipso actore tractata fuit sub spe, quòd ipsa

bona sua relinqueret prolibus actoris & quondam Ydæ neptis suæ, &c.

Item posito, quòd priuignus eandem sic tractasset sub spe futuræ successione vel remunerationis, an ne propter defectum istius causæ, quæ fuit impulsua, posset priuignus repetere æstimationem expensarum, postquam ista nouerca prolibus suis nihil reliquit, neque subsecuta est causa, cuius occasione expensas ministravit.

Item attento quòd iste priuignus tacuit decem & octo annis, id est, toto tempore quo nouerca secum habitabat & etiam de post, postquæ nouerca discesserat quædiu ipsa superuixit, an cursus tanti temporis cum consanguinitate vxoris & affinitate viri ac alijs qualitibus supra dictis faciat præsumi donationem, vel non?

Ad quæ dubia videtur nobis infra scriptis, iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo, de iure respondendum, prout & quemadmodum sequitur.

Et primò ad primum respondetur, quòd filius in casu quæstionis nihil potest petere ratione obsequij præstiti suo patri: Quod deducitur breuiter sic, quia licet de iure sit † dubium, si pater concederet filio peculium seu aliquam summam pecuniariam, cuius occasione ipse filius multa lucraretur, an tale lucrum acquiratur patri quoad plenum ius, & iudicari debeat peculium profectitium, vel filio quoad proprietatè, & sic aduentitium peculium, de quo dubio habetur per Bal. & alios Doct. in l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis, & in §. i. Institut. per quas perso. nobis acqui. & in l. certum. C. famil. hercil. de hoc tamen nullum est dubium, quin filius † existens in obsequio patris, in domo eiusdem recipiens alimenta & alia vitæ necessaria, teneatur laborare & seruitia impendere suo patri. l. sicut, iunctis nota. ibidem. ff. de oper. liber. & l. si vxorem. C. de condi. inser. quæ hoc probant à fortiori: nam licet de iure pater teneatur alere filium regulariter, hoc tamen fallit in filio sciēte laborare & non curante seu non volente hoc facere. l. si quis à liberis. §. sed & si filius. & §. alia. ff. de liber. ag. vnde poterit ei dicere pater, quemadmodum dicit gloss. in l. quamuis. ff. de damno infect. qui non laborat non manducet, & istud maximè verum est in filio in potestate patris constituto, vt fuit in casu præsentis, ex quo filius in potestate constitutus quicquid acquirit, acquirit patri, secus de emancipato, in quo tamen filio emancipato tenuit ipse Bald. idem quod supra dictum est, quoad petitionem mercedis non conuentæ vel promissæ in suis consil. consilio suo ducentesimo septimo, quarti voluminis, incipiente, facta super quibus queritur, &c. per l. officio. Cod. de negoc. gest. Quare cum in casu præsentis non constat, ipsum filium ex pecunia vel re patris aliquod notabile lucrum deductis expensis esse acquisitum, imò

tum, imò nec ex obsequio eius, sequitur clarè in hoc casu ipsum filium nihil posse petere.

Ad secundum verò dubium magis difficile respondetur, quòd ipse priuignus, stantibus omnibus qualitatibus & circumstantijs in ipso dubio narratis & positis, non poterit petere ab hæredibus nouerçæ sicut aliquid ratione alimentorum eidem nouerçæ ministratorum.

Itud deducitur ex multis, primò ex illo quod nouerça fuit mulier industriosa sollicita in regimine domus, & sic laborans & seruiens priuigno: iam sic est, quòd alteri seruiens lucratur, & debet habere expensas ab illo cui seruit. l. in rebus. §. possunt. ff. de commodat. & l. item si serui. §. qui impensis. ff. de adili. edict. cum suis conxor. & hoc maximè præsumere debemus quando cum seruitio concurrat affinitas, vt in hoc casu, pro quo est text. & glo. in l. si seruus. ff. de donat. inter vir. & vxor. glo. & ibidem notat. Bald. Salic. Alexand. & aliorum in l. si paterno. C. de negoc. gest. in qua lege videtur decideri iste casus per præfatos Doct. scribentes post gl. ibidem.

Secundò deducitur idem ex hoc, quòd ipse priuignus quòd tanto tempore distulit petere aliquid pro huiusmodi alimentis per eum præstitis, ex quo præsumitur ipse tacitè remississe actionem, etiam si quam habuit, pro quo facit in simili. l. Procula. ff. de proba. & glo. in l. quæ dotis. ff. solut. matrimo. & melius text. in l. vir vsuras, ff. de donatio. inter vir. & vxor. & l. cum quidam. ff. de vsuris, ex quib. legib. clarè habetur, quòd si quis distulit petere vsuras, ex contractu vel à vero iure sibi debitas per longum tempus, hoc est, spacio decem annorum, videtur tacitè illas remittere, adeo quòd illas postea petere nõ potest, pro quo etiam est text. in l. cum post. ff. de iure dot. in princ. per quas l. vt refert Alexan. de Imo. in d. l. quæ dotis, circa finem, 4. colum. confuluit Bal. quòd licet maritus de iure potest petere alimenta vxori præstita ab illo qui dotem promiserat & eam non persoluerat, si tamè ipse maritus cessauerit petere per decennium huiusmodi alimenta, præsumitur titulo donationis eadem remississe: ex quibus videtur sequi, quòd solus curstanti temporis excluderet actorem à petendo.

Nec obstat si contra præmissa obijciatur de nota. per glo. Bart. & Doct. in l. libertis. §. i. ff. de ali. & ciba. lega. nam vt ibi patet, quòd solus cursus temporis per se nihil operatur, sed requiruntur tria copulatiuè, de quibus in d. l. Procula, de quibus hic vltimum deest, videlicet calculatio sapius facta. Quia respondetur etiam supposita illa opinione pro vera, videlicet, quòd omnia tria requirantur ad hoc, vt l. Procula, habeat locum, quòd d. l. Procula, loquitur omnino in alio casu, videlicet in remissione fidei commissi magni, vero iure prius debiti: sed ita non est in casu nostro. nam in casu nostro non constat, ipsa alimenta ex aliquo pacto vel con-

uentione fuisse debita, quare facilius præsumitur ex lapsu tanti temporis, ipsum priuignum illa donasse & donare voluisse, vt actio nõ nascatur, quàm actionem competentem voluisse remittere, pro quo facit decisio Paul. de Cast. in d. l. quæ dotis, circa finem tertij col. in sua notabili dist. Ex cuius dictis clarè colligitur, quòd est magna differentia in præstatione alimentorum, & in alijs debitis: facilius enim in alimentis quorum præstatio pia est, præsumitur animus donandi, quàm in alijs.

Etiã ex alio in casu præfati concurrunt affinitas, seruitium, & diuturnitas tēporis, quod seruitium, vt ex supra dictis patet, operatur ad minus tantum, imò plus, quàm ratio sapius calculata, iuxta nota. Doct. in d. l. si paterno. Quare sequitur d. not. non obstat in casu præfati.

Ad tertium verò dubium, quòd præsupponit ipsum priuignum habuisse animum donandi & donasse alimenta suæ nouerçæ, respondetur breuiter, quòd iste priuignus licet non sit consecutus successionem quam sperabat, & ob quam alimenta præstitit, non poterit tamen illius occasione iam petere æstimationem alimentorum per eum, vt præsupponitur donatorum, text. est ad literam in l. si maiores. C. de transact. imò quod plus est, & si nouerça per expressum promississet & conuenisset cum priuigno, quòd priuignus sibi alimenta præstaret & donaret quamdiu vixerit, ipsa eum hæredem institueret, & sibi omnia bona sua relinqueret: adhuc non posset petere neque hæreditatem, neque etiam æstimationem alimentorum, vt est text. in l. cum donationis, & ibidem Pau. de Cast. Alex. de Imol. & nouissi. C. de transact. Quare constat in casu præfati in quo non est conuentum neque aliquid promissum nullum esse dubium, sed casum expressè decisum in dict. l. si maiores. & per consequens nulla est dubitatio. l. ancillæ, & ibi glo. Bal. Pau. de Cast. & Doct. C. de fur.

Ex quibus omnibus patet solutio ad præmissa, & similiter ad vltimū dubium in effectu comprehensum in præmissis alijs dubijs.

CONSILIVM XCIII.

SVMARIA.

- 1 Bone fidei possessor hæreditatis, cõdemnatus illam restituere, vti potest iure retentionis bonorum, donec sibi de debitis hæreditarijs, per ipsum solutis, fuerit satisfactum.
- 2 Exceptio quæ non est contraria sententia, semper potest opponi post sententiam latam.
- 3 Sententia contra ius scriptum lata, est ipsi iure nulla.
- 4 Iudex qualiter sententiam suam interpretari possit, &c.
- 5 Supplicatio contra sententiam, quam vim habet, &c.

6 Senten-

- 5 Sententia manifestè iniqua non meretur nomen sententia.
- 7 Exceptio contra sententiam in continenti probare volens audiri debet, non obstante statuto ois exceptiones contra sententias excludent.
- 8 Præiudiciales articuli ante omnia terminari debent.

S tante sententia lata, quæ habet, quòd Arnoldus Rootman teneatur insequendo iura oppidi Mechliniensis facere diuisionem & partitionem bonorum per & post decetium iuxta quondam vxoris relictorum suis duabus prolib. secundum statum per eundem exhibitum, & præter hoc de alijs bonis specificatis in ipsa sententia pro nunc, non obstante reclamatione ipsius Arnoldi executioni, vt præ tenditur demandanda. Quæritur an ipse Arnoldus, qui totam hæreditatem pluribus annis bona fide possedit, poterit deducere in executione sententiæ debita hæreditaria per eundem exoluta: non obstante, quòd ante huiusmodi sententiam latam illa debita non probauit neque clarè ea deduxit.

Ad quam questionem respondetur breuiter, quòd ipse Arnoldus hoc facere potest, imò quòd plus est, vti potest iure retentionis bonorum, donec sibi de illis debitis fuerit satisfactum, per l. his consequenter. §. sumptuum. & ibi Alber. & per litem ex diuerso. ff. famil. herciscund. & l. in restituenda, cum l. sequenti. Cod. de peti. hæred. & ibidem expressè Paul. de Castro, hoc dicit in bonæ fidei possessore hæreditatis, de quo loquuntur illa iura, condemnato restituere hæreditatem, quòd scilicet ipse post sententiam potest huiusmodi exceptionem opponere & deducere: ex quo talis exceptio non est contraria sententiæ, quæ semper potest opponi post sententiam, vti est communis resolutio Doct. in l. i. C. de iur. & facti igno.

Nec obstat declaratio scabinorum post huiusmodi sententiam latam facta, de hoc quod ipse deberet diuidere, reseruata sibi actione, ad recuperandum exoluta per eum. Quia dico, quòd ex quo ipse illa declaratio est facta post sententiam latam & contra ius scriptum notorium supra dictum, est manifestè iniqua, & sic etiam illo capite ipso iure nulla & nullius momenti, iuxta notata Bartol. & aliorum Doctor. in l. ab excoctore. ff. de appel. & nota. per Panor. & Doct. in c. inter ceteros, de re iudi. Nam licet sit ipse permissum iudici interpretari suam sententiam, hoc tamen est intelligendum, quando hoc ipse facit secundum formam iuris & non aliam. Alias enim possit ipse iudex interpretando eandem immutare, quòd ei nõ licet secundum Bart. vbi supra, & istud maximè verum est in casu præfati, cum vt præmittitur, fuit reformatum seu supplicatum contra sententiam, quæ

reformatio seu supplicatio quæ ex consuetudine habet vim appellationis illo solo dempro, quòd non suspenderet executionem, quare post eam supplicationem iam porrectam nihil est innouandum circa ipsam sententiam iuxta nota. in Authen. que supplicatio. C. de preci. impe. & C. vt lit. penden. per totum. Consulo igitur, quòd porrigatur supplicatio magnificis dominis præfati & consulibus magni consilij capiendo pro maiore antea factam theoreticam iuris, quòd condemnatus iudicio familiæ herciscundæ potest in executione sententiæ opponere & deducere, per eum creditoribus hæreditarijs soluta, & quòd ipse Arnoldus hoc opposuit, postquam tamen oppositionem ipsi scabini omnino extra formam sententiæ & iuris procedentes dederunt vnam interlocutoriam continentem in effectu, quòd primò faciendâ erit diuisio iuxta interlocutoriam prius per eos latam, non obstante exceptione per dictum Arnoldum propositâ, reseruata nihilominus præfato Arnoldo actione sua contra huiusmodi proles, si quam diuisione facta occasione solutorum per eum creditoribus hæreditarijs, vel alias contra eos intentare voluerit reiiciendo hoc modo exceptionem deductionis per dictum Arnoldum propositam, cum nulla alia exceptio per eum proposita fuerit: cum ergo ipse ipso tenore interlocutoria pateat euidenter de ipsius manifesta iniquitate & nullitate, iuribus præallegatis, sic quod nomen sententiæ habere non mereatur. l. 4 §. condemnatum. ff. de re iudi. & ibi Doct. & Clem. vnica. in fine, & ibi gloss. ordi ab omnibus commendata, de sequet. pos. & fruc. non debet huiusmodi vltima interlocutoria mādari executioni, attento maximè, quòd ipse Arnoldus paratus est in continenti docere per quitantias seu alias legitimè de solutione huiusmodi debitorum hæreditariorum iuxta nota. per glo. Panormi. & Doct. in c. suscitata. 4. colum. de integ. rest. ibi expressè dicit Panor. quòd volens ipse in continenti probare exceptionem legitimam contra sententiam, debet audiri, non obstante statuto vel priuilegio excludente omnes exceptiones contra sententias. nam tale statutum vel priuilegium videtur excludisse omnes exceptiones propter præsumptam statudem opponentium, quæ præsumptio cessat in probatione, quæ offertur in continenti secundum eum: & pro eo est casus in c. literas, post medium, de restit. spoliat. Quibus attentis petatur prouisio à consilio cum inhibitione contra partem & legislatores, & præterea discussio ipse articulo præiudiciali, qui ante omnia debet terminari. c. tuam, de ord. cog. c. lator. qui si. sunt legi. & l. 2. C. de ord. iud. Si præmissis non obstantibus, declarari contingat, quòd absit, sententias declaratorias scabinorum executioni mandandas esse, petenda erit tunc cautio à prolibus de restituendo recepta, in euētum in quem huiusmodi

X 3 senten-

sententia per concilium retractentur, quam praestare tenentur iuxta d. Auth. quae supplicatio. Item, quia alia emergere possent onera nunc incognita, petenda est a prolibus cautio de indemnitate, iuxta d. l. item ex diverso, cum similibus.

CONSILIVM XCIII.

SVMARIA.

- 1 Legatum ad certum pium usum relictum non potest sine auctoritate papae in alium pium usum converteri.
- 2 Papa qualiter possit legatum pium in alium convertere usum.
- 3 Virginitas maritandis relictum in alios etiam pios usus converteri nequit.
- 4 Dispositio testatoris facta ad certum usum, maxime pium, pro lege servari debet.
- 5 Legatum concernens spiritualitatem, in alios usus converteri potest.
- 6 Pauperibus eroganda qui tenet, aliena rapere censetur.
- 7 Quod omnia tangit, ab omnibus approbari debet.
- 8 Pauperes domestici qui proprie dicantur, &c.
- 9 Communis loquendi usus, & consuetudo testatoris attendi debent.



Vidam dominus Vvillhelmus presbyter beneficiatus in ecclesia collegiata sancti N. suum condidit testamentum, in quo inter alia dedit & legavit residuum bonorum suorum in perpetuum pauperibus domesticis sub hac forma verborum: Ipse dominus testator voluit & mandavit, quod executores sui testamenti, quamprimum eis expedire videbitur, omnia alia sua bona per eum relinquentia, siue mobilia siue immobilia, in quibuscunque locis seu rebus consistentia, apprehendant & vendant publicaeque venditioni exponant plus offerenti, nemini in hoc fauente, suorum executorum conscientias ad hoc onerando, & pecunias inde provenientes & excrecentes ultra debita sua, legitima legata supra scripta, expensas exequiarum suarum, & alia onera emergentia, ipse dominus testator voluit diuidi in duas partes aequales, de quibus unam partem eorundem bonorum pauperibus domesticis & miserabilibus personis oppidi N. dari, distribui & erogari voluit, si tamen & in quantum debite & honeste vixerint, eosdem pauperes & domesticos dicti oppidi honeste viuentes, & non extraneos in una parte bonorum suorum excrecentium suos veros heredes nominando & instituyendo, desiderans in super suos consanguineos, si tales reperiantur, in huiusmodi distributione alijs anteferri & praeponi.

Domini decanus & capitulum ecclesiae beati N. intendunt pueris choralibus eiusdem ecclesiae iam seorsum habitantibus providere de domo per certum magistrum regulanda, quatenus ibi simul inhabitent & inibi sustententur. Quiritur, vtrum liceat executoribus praetacti testamenti salua conscientia aliquam partem bonorum suorum excrecentium ad opus praedictum praetactis dominis de capitulo instantibus tradere & deliberare.

Ad quod, iudicio melius sententiarum semper saluo, dicendum videtur pro indubitato, quod non, quia legatum ad certum pium usum relictum non potest sine auctoritate sedis apostolicae in alium etiam pium usum converteri, Clem. quia contingit, iuncta sua glossa in verb. non alium, de relig. do. dum ibi dicitur, quod ea quae ad certum usum pium largitione fidelium destinata sunt, debent ad illum non ad alium salua quidem sedis apostolicae auctoritate converteri. Cum ergo medietas bonorum dicti testatoris sit relicta ad certum pium usum, videlicet ad distribuendum eam pauperibus domesticis dicti oppidi, non potest illa medietas aut illius pars ad opus choralium, etiam si hoc pium esset, converteri nisi auctoritas sedis apostolicae interueniret, de cuius potestate saltem absoluta est convertere pia legata in alium usum, quae etiam papa uti non debet sine causa, ut voluit Innocent. in c. innotuit, extra de elect. quod etiam sentit Alexan. de Imol. in addi. ad Bart. in l. legatum ciuitati. ff. de usu & usufr. leg. ibi dicens, quod si papa ex causa alteret legatum in alium usum, facit hoc ex plenitudine potestatis, adeo quod requiratur insertio clausulae non obstante in lata forma, secundum Bald. l. si testamentum. C. de testa. hinc idem Bald. in l. i. C. de his quae ponae no. in fin. dicit, quod id quod relictum est virginibus maritandis, non potest converteri in alios etiam pios usus, quamdiu in usum destinatum converteri possit, quia legitima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius, ut nota. in l. voluntatis. C. de fideicom. & ut dicit, sic fuit consultum per collegium Bononiense, tam decretistarum quam legistarum, ut notat Iacob. Butrig. in l. si quis ad declinandum, C. de episcop. & cle. vnde bene sentiuit Lapus, & post eum Card. in praelleg. cle. quia contingit, quod episcopus aut etiam legatus de latere non possit facere huiusmodi alterationem, quia hoc facere est disponere contra legem, quod soli principi licet: dispositio enim testatoris facta ad certum usum, maxime pium, pro lege servari debet. 13. q. 2. c. vltima voluntas: vnde etiam, ut prima fronte apparet, hoc papa etiam non liceret, c. non liceat. 12. q. 2. ad quod facit dictum apostoli, quod allegat Bal. in l. executorem. C. de ex. rei iudicatae, in fin. primae colum. volentes, quod testamentum morte confirmatum nemo superordinare potest, quod necessaria ratio est mu-

est munitionum, nam cum oporteat testamentum per mortem confirmari, & possit confirmari id quod tempore mortis non erit dispositum, sequitur de necessitate, talem alterationem quae tempore in rerum natura non erat, eius morte non potuisse confirmari in iure, l. Aurelius. §. testamento. ff. de liber. lega. Non obstat praemissis dictum Innocent. in cap. significatum, extra, de praebend. ibi volentis, quod papa & etiam inferior eo possit mutare relicta ad pios usus, si concernant spiritualitatem, quia ut ibi etiam vult Innocent. si huiusmodi legata pia concernant commodum temporale, non potest saltem a principe inferior mutare illa legata in alium pium usum, quod etiam sentit And. Barba. in c. nos quidem, extra, de testam. in 4. colum. nam istud legatum de quo in proposito respicit temporale commodum, ut hoc de se est manifestum, vnde non possit ante notabili dicto Innocent. per quod dominus And. limitat praedictum. Clem. quia contingit, legatum de quo in proposito relictum pauperibus domesticis conuer-ti in alium usum per dictos dominum decanum & capitulum praetensum (sanctae sedis apostolicae auctoritate salua) prout dicit d. clem. quam imple etiam sine causa impartiri non debet, ut supra deductum est, quod enim pauperibus debetur, si alteri soluat, onus non remittitur, ca. ea re, de iur. iur. & c. tua. 2. de decim. & qui tenet pauperibus eroganda, rapit aliena, dicit text. in c. sicut hi. 47. dif. & bene. c. non est putanda. 1. q. 1. nemini enim consulendum est, cum alterius iniuria, c. locupletari, de reg. iur. lib. 6. & c. denique. 14. q. 5. licet ergo iuuare chorales, sit opus pietatis, non tamen hoc est cum iactura pauperum domesticorum exercendum, cum soli papa videtur esse, hoc liceat, subsistente causa rationabili, d. clem. quia contingit: & dato quod hoc fieri posset absque licentia sedis apostolicae prout non, tamen omnium illorum requireretur consensus, quorum iuri detraheretur, per regulam, l. fin. C. de auctoritate praest. & de reg. iuris, lib. 6. quod omnes tangit, & sic interuenire deberet consensus pauperum domesticorum dicti oppidi, quibus ex testamento morte confirmato est ius quaesitum. Nec praemissis obstat, si dicatur quod ista non est proprie conuersio in alium usum, sed distributio in usum destinatum & desideratum per testatorem, ex quo dicti chorales sunt pauperes domestici simul habitantes, & sic videtur etiam in d. legato comprehensi appellatione pauperum domesticorum, & sic sumus iuxta casum d. clem. quia contingit: nam respondeo per interemptionem, negans quod dicti chorales sunt pauperes domestici, & de quibus sentit testator: appellatione enim pauperum domesticorum ex communi usu loquendi veniunt illi, qui vel senio vel alio impedimento detenti domi penuriam patiuntur, qui ut sua valetudine vel medicitate victum per pla-

teas & vicos quaerere non possunt: quales non sunt dicti chorales, qui sunt iuvenes validi & robusti non permanentes quotidie domi, sed indies frequentantes ecclesiam gratia cantandi, ita quod sua industria & valetudine victum quaerere possunt, quare non possunt dici pauperes domestici de iure, iuxta l. paupertas, cum ibi notat. ff. de excusat. tuto. & iuxta l. vnicam cum sua materia, C. de mendi. vali. lib. 11. neque etiam ex communi usu loquendi, qui est maxime attendendus, c. ex literis, & ibi Docto. de sponsa. l. Labeo, & ibi Bart. ff. de suppell. leg. l. cum de lationis, in §. asnam, ff. de fun. inst. & l. librorum, §. quod tamen Casius. ff. de lega. tertio, cum nec etiam ex consuetudine testatoris, qui si interrogatus fuisset, an appellatione pauperum domesticorum voluisset comprehendere chorales, verisimiliter respondisset quod non: debet ergo in casu praesenti ita iudicari, per tex. notabilem cum sua singulari gl. in l. tale pactum, in §. ff. de pac. cu. ibi no. per Bal. Pau. de Caf. & DD.

CONSILIVM XCV.

SVMARIA.

- 1 Casus per testatorem omissus, censetur dispositio in iuris relicta.
- 2 Bona restitutionis subiecta non possunt per heredem vel legatarium alienari aut grauari.
- 3 Casus omissus habetur pro expresse quando ex aliqua coniectura colligi potest.
- 4 Verba vltimarum voluntatum semper intelliguntur ut non sint superflua sed aliquid operentur.
- 5 Sequentia declarant praecedentia & e contra.
- 6 Praesumptio testatoris voluntas quid operetur, &c.
- 7 Quando casus omissus omnino similis est cum expresse, eundem effectum habet, tunc pro expresse etiam haberi solet.
- 8 Evidenter illud constare dicitur quod ex serie instrumenti constat.



Casus talis est, Anno millesimo quadringentesimo, 45. Mensis Iulij die 27. domicella Margareta vxor legitima cuiusdam Petri, in praesentia eiusdem sui mariti, suis consensum pariter & assensum adhibens, quendam fecit codicillum seu extremam ordinavit voluntatem, in quo seu qua reliquit cuidam Petro filio Magistri Gerardi certa bona feudalia, & eidem substituit alios filios eiusdem Ma Gerardi sub hac forma, Item oft gheuele dat die voorst Peter storue oer die goeden tot he quamen zonder wettige ghebuerte, & oer zullen die goeden comē tot de ondisten z. one oft tot den ghenē die lancet leuen zal vā meester Gerardis kinderē die hy nu heeft oft cryge z. al. id est, Itē si contingat praedictū Petrus, mori absque legitimis liberis prius

prius quam bona ad eum deueniant, tunc rediunt bona ad seniorē filium vel eum qui diutius superuiuet de magistri Gerardi liberis, quos modò habet vel habiturus est. Expost autem dicta testatrix substituit dictis prolibus magistri Gerardi decedentis sine liberis proximiores suos hæredes sub hac forma. *Ende ofi gebuerde dat alle die Kinderen voorß zonder wettige gebuerde van hem achter se lat en storuen, dat als dan die goeden gaen zullen tot den erfgenamen van Jousfrou Margriete testatueresse, &c.* hoc est, Et si contingeret omnes liberos prædictos absque legitimis liberis ex se relictis mori, quod eo casu tunc bona ibunt ad hæredes dominæ Margaretæ testatricis, &c. Deinde præfatus Petrus legatarius statim post mortem dictæ testatricis & dicti Petri sui mariti prædicta bona apprehendit, & illa spacio quadraginta annorum possedit, & nouissimè illa bona certis annuis legatis diuersis personis in suo codicillo relictis oneravit, quo nunc anno M. quingentesimo quarto sine liberis defuncto, petunt prædicti legatarij legata sibi per quondam Petrum in suo codicillo relictis. Quibus resistit Iohannes filius secundò genitus dicti quondam magistri Gerardi, præterens prædicta bona dicto quondam Petro per præfatam quondam domicellam Margaretam relictis, fuisse subiecta restitutioni, & sic ea non potuisse onerari aliquibus legatis, dicti autem legatarij præterunt contrariū. Quæritur quid iuris.

Et videtur prima facie, quòd præfatus Iohannes cogi debeat & compelli ad exoluendum legata per dictum quondam Petrum ex prædictis bonis relictis, quia prædicta bona, quæ dicto quondam Petro fuerunt per prædictam quondam Margaretam relictis, solum sunt subiecta restitutioni in casu quo ipse Petrus decederet sine liberis priusquam bona ad eum deuenirent, ex quo alij filij dicti quondam Magistri Gerardi sunt in illum euentum dicto quondam Petro solum & duntaxat substituti. Modo ipse quondam Petrus decepsit diu postquam huiusmodi bona deuenierunt ad ipsum, ergo in casu qui nunc euēnit, dicta bona non fuerunt subiecta restitutioni, cum t̄ ille casus sit per testatorem ommissus, & sic haberi debet pro omisso, l. commodissimè, ff. de liberis & posthu. & relictus censetur dispositioni iuris communis, l. si cum dotem, in prin. ff. sol. ma. & c. susceptum, de rescri. li. 6. cum si. & per consequens dicta bona poterunt per dictum quondam Petrum originalem legatarium onerari & grauari legatis antea relictis.

Quibus tamen non obstantibus, videtur nobis infra scriptis dicendum & concludendum, quòd præfatus Iohannes nullo modo veniat compellendus ad exoluendum prædicta legata: Quod sic deducitur, quia bona t̄ subiecta restitutioni non possunt per hæredem institutum

vel legatarium alienari aut onerari, text. est expressus in l. final. §. sed quia, C. communia delegatis, saltem extra casus authenticæ, res quæ ibi positæ, quorum nullus est in casu præfati, sed prædicta bona Petro relictis, fuerunt restitutioni subiecta, eo quòd dictus Iohannes cum suis fratribus & ultimo viuens ex eis fuit eidem Petro substitutus in casu, quo sine liberis decederet, prout decepsit, vt patet in themate: ergo dictus Petrus ea onerare non potuit per d. §. sed quia, cum similib. Nec obstat contrarium quod dicitur, quòd filij dicti magistri Gerardi solum fuerunt substituti præfato Petro eorum seniori fratri, in casu quo ipse decederet sine liberis, priusquam bona ad eum deuenierunt, qui casus non euēnit, & sic haberi debet pro omisso &c. Quia respondetur, quòd licet casus ille, si Petrus sine liberis decedat priusquam bona ad eum deuenierint, solum reperitur scriptus in codicillo dictæ quondam domicellæ Margaretæ, tamen t̄ casus decessus dicti quondam Petri sine liberis, postquam bona ad eum deuenierunt, ommissus per testatorem, qui nunc euēnit, fuit & est ex mente eiusdem testatricis subintellectus & tacite inclusus, quod sufficit ad hoc, quòd ista bona dicantur in proposito subiecta restitutioni per theoreticam Doctō. qui volunt, quòd casus ommissus habetur pro expresso, quando ex aliqua coniectura haberi potest pro expresso, l. si ita scriptum in princip. ff. de libe. & posthu. nam voluntas quæ expressè vel ex coniecturis colligitur, dicitur euidēs, l. licet Imperator. ff. delegat. i. ita vult expressè Bald. in l. conuentulam, in 2. colum. C. de epis. & cleri. & idem Bald. in l. vnica, C. de his qui ante apertas tabulas, & maximè hoc procedit, quando ille casus ommissus dependet, ex vnus tantum voluntate, vt contingit in vltimis voluntatibus, in quibus potius mens, quam verba est attendenda, l. inter vestem. ff. de auro & argent. legat. & l. in conditionibus primum locum. ff. de condit. & demonst. cum simi. præsertim quando illud ommissum non est de substantia aut forma vltimæ voluntatis, sed vbi casus ommissus haberi non potest pro expresso ex aliqua coniectura, tunc haberi debet pro omisso & ita procedit, l. commodissimè de lib. & posthu. p̄ contrario allegata, cum si. Quod autem de mente prædictæ testatricis fuit, casum prædictum, qui euēnit haberi pro subintellecto & inclusio, deducitur a pertissimè hoc modo: nam nisi dicta clausula codicilli, *Item ofi geniele, &c.* intelligeretur in omnem euentum, siue Petrus decederet sine liberis, priusquam bona ad eum peruenirent, siue ex post, frustra addita fuisset clausula substitutionis hæredum testatricis, sed hoc est inconueniens, quia verba t̄ vltimæ voluntatis semper debent intelligi, vt aliquid operentur, & vt non sint superflua, l. si quando, in princip. ff. de legat. primo, &c. Assumptum deducitur, quia nisi verba dictæ clausulæ, *Item ofi geniele, &c.* omnem

omnem casum decessus sine liberis comprehenderent, sed solum & duntaxat casum decessus sine liberis, postquam bona ad eum deuenierunt, vt prima facie videntur sonare verba, defecisset fideicommissum in personam dicti Iohannis & suorum fratrum, ex quo Petrus decepsit sine liberis, postquam apprehendit bona, & ad dicta bona venissent hæredes proximiores dictæ testatricis: vbi tamen expressè constat de mente testatricis fuisse, quòd hæredes sui solum veniant ad illa bona post decessum omnium filiorum Magistri Gerardi sine liberis: vt patet ex illa clausula sequenti: *Ende ofi gebuerde, &c.* & quædam alia clausula sequenti, iam sic est, quòd sequentiã t̄ declarant præcedentia & e contra, l. si feruus plurium. §. final. ff. de legat. primo, & l. quisquis, cum sua gloss. & ibi Bartol. ff. de legat. tertio. Hinc est, quòd ex præsumpta voluntate defuncti coniunctus interdum præfertur substituto, cum tamen regulariter substitutus excludat coniunctum, vt patet in l. quidam testamento, & ibi Paul. de Castro. ff. de vulgarib. & pupil. substitu. & interdum plures hæredes coniunctim substituti, cum disincto non habentur loco vnus, sed loco diuersorum ex præsumpta voluntate defuncti, vt patet in l. qui cum plures. ff. de vulgar. & pupil. Præterea facit pro dicto Iohanne, tex. in l. fina. C. de posthu. hære. instit. vbi posthumus natus in vita testatoris intelligitur institutus, qui tamen solum institutus fuit, si nascatur post mortem testatoris, quod ex eo contingit: quia si testator illum casum cogitasset, vel de illo interrogatus fuisset, idem statuisset in eo: cui concordat l. tale pactum. §. fina. cum sua singulari gloss. quam ibi commendant Bald. Paul. de Castro. & Doctō. ff. de pactis. concordat etiam l. Titius. §. i. ff. de liber. & posthu. vbi institutio facta de nascituro, quia testator putabat eum adhuc non fuisse natum, trahitur ad iam natum illa ratione, quia si hoc sciuisset, eodem modo instituisset: & ibi hoc notauit Paul. de Castro. Alexan. de Imol. & Doctō. sic etiam dico in proposito, quòd si testatrix sciuisset istum Petrum decessurum sine liberis, postquam bona ad eum deuenissent, vel de hoc interrogata fuisset, vtique illum casum expressisset, & idem in illo statuisset, vt ex coniecturata mente eius colligitur per supra dicta: nam quando t̄ casus ommissus est omnino similis cum expresso, & habet vnum effectum cum casu expresso, tunc ille casus ommissus habetur pro expresso, text. est in l. si mater. C. de instit. & substit. sub condic. factis, & vult Bar. & Doctō. in l. Gallus, in §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. Casus autem iste ommissus, est omnino similis cum expresso casu, & habet eundem effectum cum illo, videlicet effectum admissionis aliorum filiorum dicti Magistri Gerardi, virtute substitutionis in defectum conditionis, quos non multo minus dilexit, quam dictum in æquali gradu sibi attinente, & sic verifi-

militer eos voluit substituere in omnem euentum quo dictus Petrus decederet sine liberis. Præterea hoc colligitur ex alio, quia Petrus maritus dictæ testatricis, de cuius consensu dicta testatrix suam vltimam ordinavit voluntatem post mortem dictæ suæ coniugis suam condidit testamentum, in quo præfato Petro filio Magistri Gerardi suo nepoti reliquit certa sua bona hæreditaria, libera, & censualia in parochia de Roetsmalem & Gheffel, quæ ipse habuit & possedit tempore dictæ domicellæ Margaretæ, suæ dū vixit coniugis, adijciendo hanc clausulam.

Toegedaen ofi Zake waer, dat die selue Pieter meester Gerards sine astuich worde zonder wettige gebuerde van hem se blyuen, zoe wil id dat in die genal de selue goeden comen ende vallen zullen naer manieren des testaments van mij ende wijlen ionffrou Margriete mijnder Huysvrouwe se dier rye, van zekeren leengoeyen, den seluen Pieteren meester Gheerardes sine, beset ende begrepen waren. hoc est, Iun- & in euentum quo idem Petrus Magistri Gerardi filius decederet absque legitimis liberis ex se relictis, tunc volo in eum casum quod eadem bona adueniant & cedant secundum formam testamenti mei & quondam dominæ Margaretæ vxoris meæ illo tempore, de certis bonis feudilibus eidem Petro Magistri Gerardi filio assignatis & comprehensis.

In qua clausula non distinguitur, an dictus Petrus decedat sine liberis ante apprehensionem dictorum bonorum, vel post: sed solum consideratur, an decedat sine liberis, vel non. Ex quibus omnibus liquidè & euidenter constat, quòd de mente tam dictæ domicellæ Margaretæ, quam dicti Petri mariti, antea dictæ testatricis fuit, quòd in omnem euentum decessus dicti Petri, sine liberis, bona huiusmodi deuolui deberent ad fratres eiusdem quondam Petri illi substitutos, quæ magis est attendenda, quam verba dictæ l. in conditionibus primum locum, cum alijs iuribus supra allegatis. Euidenter t̄ enim illud dicitur constare, quòd constat ex serie instrumenti, quamuis inanis seu vana possit cadere dubitatio: vt dicit Iohan. de Imola in cap. cum dilecti, per illum text. de donatio. Cum ergo, ex tenore & serie instrumenti dictæ vltimæ voluntatis, constat euidenter, istud fuisse de mente dictæ domicellæ Katharinæ, ex præcedentibus & sequentibus, licet verba prima facie aliud videantur sonare, in dicandum erit pro dicto Iohanne, contra præfatos legatarios, per præmissa.

CONSILIVM XCVI.

S V M M A R I A.

- 1 Minorum & mulierum fragile est & infirmum consilium, multorumq; insidijs expositum.
2 Paucum

- 2 *Pañum de futura successione per denda an et quã do valeat. & num. 8.*
- 3 *Lesus ultra dimidium restituitur.*
- 4 *Timor reuerentialis idem operatur quod iustus metus.*
- 5 *Grauari non potest per patrem filia in bonis maternis.*
- 6 *Filia nubens viro probo & digno sine consensu patris, exheredari nequit: sed pater illam dotare tenetur. & num. 9.*
- 7 *Minores non restituntur nisi concurrat & probetur quod, lesio enormis, qua sua facultate vel dolo aduersarij contigerit.*
- 10 *Filia recipiens legitimam a patre viuento, cum pacto de non plus petendo in posterum, auctis postea bonis paternis ultra petere non potest.*
- 11 *Legitima filio non debetur nisi post mortem patris.*
- 12 *Legitima non augetur ex incremento post mortem patris casualiter subsecuto, extraneis hereditibus institutis.*
- 13 *Pater donans filio in vita, videtur illud dedisse ut imputet in legitima instar dotis data.*
- 14 *Inuentus amicorum facit cessare presumptionem doli vel metus reuerentialis.*
- 15 *Actus factus in iudicio, executionem paratam habet.*
- 16 *Autoritas iudicialis quantum operetur, & c.*
- 17 *Sententia maiorem habet auctoritatem quam iuramentum.*
- 18 *Venditio coram iudice facta rescindi non potest preterea lesionis ultra dimidium & c.*
- 19 *Alienatio rei ecclesiastica interueniente decreto superiorum celebrata, in vilitatem ecclesie facta censetur.*
- 20 *Renunciari non potest iuri de futuro, nisi fiat in iudicio.*
- 21 *Mulier renuncians beneficio Velleia. an & quando teneatur.*
- 22 *Geminatus consensus tantum operatur, quantum consensus iuratus.*
- 23 *Geminatus facit presumi plenam deliberationem. Metum reuerentialem qua cessare faciunt, & c.*
- 24 *Lesio in principio contractus non adparens, sed postea superueniens, non rescindit contractum.*
- 26 *Vile per inutile in separabilibus non vitatur.*

Vilis, pacto, concordia, & renunciationibus, per & inter bonã in emortia quondam dominum Vvillhelmum de Stradio patrem ex vna, ac domicellam Margaretam eius filiam ac Antonium de Lu eius maritum ex altera, medio & interlocutione amicorum factis, initis, & conclusis, nec non condemnatione in consilio Brabantia, de consensu huiusmodi partium, ex post subsecuta: videtur prima facie dicta domicella Margareta huiusmodi pacto, concordia, renunciationibus, & condemnatione

non obstantibus, audienda, petens aduersus ea restitui. Primò ex eo, quia dicta domicella Margaretha, tempore huiusmodi pacti, transactionis, renunciationis, & condemnationis, fuit minor 25. annis: & mulier, cuius ætatis & sexus consilium, apud omnes constat, fragile esse & infirmum, multis captionibus suppositum, multorumque insidijs expositum, & sæpe contra propria commoda laborans, vnde naturalis æquitas suadet ei subuenire. l. 1. ff. de mino. iuncta l. si mulier. 2. C. ad Velleia. cum similib. Tum secundò ratione pacti in se, quia huiusmodi pactum est factum super futura successione per denda, quod est omni iure, tam ciuili, quam canonico reprobata. Iure ciuili, patet in l. pactum, C. de colla. & in l. qui superstitis. ff. de acqui. hered. de iure etiam canonico, quando pactum non est iuramento firmatum, patet in c. 2. de pac. lib. 6. vbi pro dicta domicella Katharina videtur casus. Tum tertio, quia dicta domicella Katharina, ex huiusmodi pacto & renunciatione, dicitur timore enormiter læsa, longè ultra dimidiam, & sic etiam si præmissa cessarent, deberet sibi, vt cuilibet maiori succurri, per remedium l. 2. C. de rescind. ven. fortius ergo debet sibi minori, enormiter læsæ, succurri, per beneficium restitutionis in integrum. Nec potest sibi obesse condemnatione facta in consilio Brabatiæ, quia illa, tanquam subsecuta ex consequentia suã fragilitatis sibi obesse non debet, d. l. si mulier. 2. & l. doli mali. versic. diuersum est. ff. de noua. & l. 3. §. scio, cum ibi notatis per gloss. & Doctorem ff. de minor. cum similib. Tum quartò, quia huiusmodi pactum, & alia subsecuta, facta sunt per metum seu reuerentiam paternalem, & propter potentiam patris in dictam domicellam Margaretam suam filiam stomachati, cui magna reuerentia debetur: qui quidem timor reuerentialis idem operatur, quod iustus metus, vt est textus notabilis in l. prima, §. que oneranda, iuncta sua glossa, ff. qua. rer. acti. non dat. & ibi Bartolus, & ita in fortioribus terminis decidit Baldus in dicta l. pactum, in secunda columna, in prima quæstione. Tum quintò, quia dicta domicella Margareta, in bonis, per decessum suã matris ad eam quoad proprietatem iam deuolutis, non potuit per suum patrem grauari aut illis priuari, cum ea à patre suo non sit consecuta, l. si arrogator, circa finem, vbi textus notabilis. ff. de adoptio. & ultra hoc dicta domicella Margareta habere debuit in bonis sui patris, ad minus, legitimam iure naturæ sibi debitam, in qua etiam grauari non potuit, l. omnimodo, C. de inofficio. testamen. & cap. Raynurius, cum ibi notatis, de testam. cum similibus. Cum ergo dicta domicella Margareta bona per concordiam sibi dimissa habeat loco bonorum maternorum, & loco futuræ successione paternæ, quæ tamen vix ad quantitatem bonorum maternorum ascendere dicuntur, & cum illis grauatã

grauata sit, per hoc quod sibi ex pacto interdicta est alienatio illorum bonorum in toto vel in parte, patet eam enormiter læsam, & sic eam debere restitui aduersus huiusmodi pactum, renunciationem, & alia subsecuta, maxime cum nulla subfuerit causa exheredationis, prout etiam per eundem suum patrem non reperitur exheredata: propterea enim timor quod filia minor 25. annis nubit viro probo & digno sine consensu patris, ab eo exheredari non potest, si non nubit seruo: vt est gloss. ordinaria in auct. sed si post. C. de inofficio testam. & ibi Ioan. Fabri. in breuiario eam ad hoc ponderat & approbat: imò quod plus est, pater teneatur illam filiam dotare de suo, quando nupsit digno, vt præmittitur, attento quod hodie de iure canonico consensu patris, in matrimonio per filiam contrahendo non requiritur: gloss. est ordinaria notabilis in c. de raptoribus, 36. quæstio. 1. & in ca. hoc sanctum, 32. quæstio. 2. quas gl. refert & sequitur Panor. in c. 1. de desponsa. impube. & volunt Ioan. Andr. Panor. & Doctorem in ca. accedens, de procura. Cum ergo dicta domicella Margareta non potuit ob hanc causam exheredari, nec etiam sit exheredata, & est enormiter læsa, videtur quod ipsa audienda est, petens aduersus præmissa, pacta, renunciationes, & alia subsecuta restitui.

In contrarium tamen meo iudicio est veritas attentis omnibus his quæ in huiusmodi pacto & renunciatione interueniunt: quod vt clarius liquet, respondendum est motiuis, pro dicta Margareta supra adductis: ex quorum solutione, patebit nitida, & est enormiter læsa, veritas. Et primò non obstat primùm, de minoritate & fragilitate sexus, quia sola minoritas vel sexus fragilitas, non sufficit ad dandum restitutionem in integrum, nisi concurrat & probetur læsio, l. nam postea. §. si minor, & ibi notat. ff. de iureiurand. & quidem enormis requiritur læsio, l. scio. ff. de in integrum restit. & ultra hoc requiritur, quod talis læsio accidat sui facilitate, vel dolo aduersarij: si enim fortuito casu accidat, non est danda in integrum restitutio: textus est notabilis in l. verum, in §. sciendum, & ibi Bart. ff. de minorib. vnde si aliquid se habet ad lucrum & ad damnum, licet casualiter contingat damnum, non tamen propter hoc dicitur vt quis lædi: & si sit minor, non debet propter hoc tanquam læsus restitui: text. est nota in l. de fideicommissis, & ibi pulchre Paul. de Cast. Alexand. de Imol. & Doct. C. de transact. & facit l. si pater puellæ, C. de inoffic. testa. & l. si ea lege in ratione sui, C. de vsur. & vult Bal. in l. cum Archimedoram, in 1. colum. C. vt in poss. legat. vbi dicitur d. l. de fideicommissis, ad hoc esse vnicam & singularem: vt vult etiam Salicet. in l. prima, in quarto notabili, C. de pactis. In casu autem præfenti dicta domicella Margareta, per huiusmodi pactum, renunciationem, & alia subsecuta, nõ est quouis modo læsa, saltem tali læsione quæ

debet attendi, vt infra latius declarabo: quare non obstat. Non obstat etiam secundum, de pacto timore futuro successione reprobato præalleg. l. pactum, C. de collati. cum similibus. Quia respondetur multipliciter, Primò quod regula d. l. pactum, non procedit, quando cum pacto est admixtum delictum, text. est in l. 1. §. si parens, secundum vnam lectionem. ff. si quis à pa. sue. manu. & vult Bar. in l. final. in vers. secundò quæro, C. de pact. & Ange. in l. stipulatio hoc modo concepta, in §. fallentia. ff. de verbor. obligat. In casu autem præfenti cum pacto est admixtum delictum dicta domicella Margareta, quæ in scio suo patre ante 25. annum matrimonium contraxit cum dicto Antonio: nam licet de iure canonico matrimonium per filiam sine consensu patris contractum teneat, cum solum requiratur consensus illius de cuius matrimonio agitur, c. cum locum, de spon. c. 1. de despon. impu. & c. sufficit, 27. q. 1. cum sim. Tamen filia ob hanc causam exheredari potest etiam hodie secundum aliquos, cum fiat iniuria patri, nec ius canonicum aliquid de hoc disponit, sed solum de fœdere matrimonij ita tenet Paul. de Cast. in d. auct. sed si post, & Goff. in sum. de despon. impu. in vers. sed quæritur pone, in hoc tamen non facio fundamentum: ex quo in hoc ultimo puncto cõmunis opinio est in contrarium, vt dicit Pan. & rest. in d. c. 1. de despon. impu. Secundò respondeo & dico, quod regula d. l. pactum, non procedit, quãdo ratione talis pacti tantum percipit filia, quantum sibi occasione successione debetur, text. est not. in d. l. 1. §. si parens, secundò quæro: imò plus notabiliter dixit Iacob. Buttriga. in d. l. pactum, videlicet, quod quando pater in vita assignat filie legitimã cum pacto, quod plus in posterum non petat, quod filia non potest amplius ultra petere, etiam si facultates patris post ea multum augeantur: cum hoc, tempore pacti, fuit incertum: & quia facultates patris potuissent minui: quod dicitur refert & sequitur Ang. in l. si proponas. §. 1. ff. de inoffic. testamen. vbi dicit, quod filia hoc casu non excluditur pacto, sed perceptione: & idem Ange. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, in decima fallentia: hoc dictum etiam refert & sequitur Bald. in l. 2. Co. de reuoc. his quæ in fraud. cred. & idem Bald. in l. fina. in penultim. colum. C. de vsu. rei iudic. & idem Bald. in auct. res quæ in 2. col. C. communia de lega. Et ratio huius est manifesta, quia legitima timore debetur filio in vita patris, sed de mum post mortem, vt tenent Pet. Cyn. Bar. Sali. & DD. in auct. si qua mulier, circa fi. C. de sacros. eccl. vbi Sal. dicit hanc esse commun. op. Si ergo assignata est legitima filio in vita patris, ipsam patrem debet attendi tempus quo assignata est legitima, & non dubius euentus, cum ille potuisset se habere tam ad incommodum, quam ad commodum filie, per tex. in d. l. de fideico. & in præallegata

præallegata. si ea lege, & in d. l. si pater puellæ, cum similibus. sicut in simili legitima non data in vita non augetur ex incremento post mortem casualiter subsecuto, extraneis institutis hæredibus: vt est textus notabilis in l. si patronum ex debita. §. final. & in l. etiam. §. final. ff. de bon. libert. quæ iura licet loquantur in legitima debita patrono in bonis liberti, adaptari tamen possunt in legitima debita filio, ex paritate rationis. in casu autem præsentis dicta domicella Margareta tantum consecuta est, quantum sibi occasione legitima, ultra bona materna, debebatur: imò tantum quantum sibi ratione successione, in spectro tempore pacti, competijt, vt præsupponitur in facto: ergo nimirum si teneatur huiusmodi pactum de iure validum seruare: nam in dubio quando pater aliquid donat filio in vita, videtur hoc dedisse vt imputet in legitima instar dotis datæ, secundum Bartol. notabiliter in d. §. si parens: fortius ergo, quando constat, quòd animo compensandi aliquid ei datum est per patrem inter viuos, vt in casu præsentis lucidè constat ex documentis desuper confectis. Tertio respondetur, quòd bene verum est, quòd pactum patri factum de non succedendo non valet, si non firmetur iuramento: sed vbi iuramento firmatur, tenetur ipsa filia illud omnino seruare, vt est casus in dict. ca. secundo. Licet autem in casu præsentis non interuenit iuramentum, quod videtur requirere dict. ca. secundo, tamen hic interuenerunt plura alia longè fortiora, & inter alia consensus geminatus, & res iudicata, quorum quodlibet iuramento æquiparatur, vt infra ostendam, quare non obstat. Primo enim hic interuenerunt præsentia, consensus, & autoritas dicti Antonij mariti maioris, & præsentia amicorum & consanguineorum dictæ domicellæ Margareta: qui interuentus pater amicorum facit cessare præsumptionem doli vel metus reuerentialis: textus est notabilis in l. transactionem, Cod. de transactio. & ibi Barto. Bald. Paul. de Castro, Alexan. de Imola, & Doctores & vult idem Bar. in l. final. in 1. colum. ff. si quis aliquem testa. prohi. & Bald. in l. final. C. illo eodem titulo, cui consonant notata per glo. ordinariam in l. Polla super pupillo, ibi, vel tertio, C. de his quibus vt indignis, & notata per Bald. in tit. qui feudum dare poss. in fine primæ colum. Secundo hic interuenerunt autoritas iudicis & sententia condemnatoria seu approbatoria dicti pacti & renunciationum, de consensu & ex inquisitione dictarum partium, vt præmittitur, lata. Iam sic est, quòd omnis factus in iudicio, etià qui aliàs non deberet fortiri effectum, habet de iure communi executionem paratam: nam vestitur calore iudicij, vt est textus notabilis in l. tale pactum. §. qui prouocauit, in verbo, legitimam conventionem ff. de pactis, & ibi Barto. Bald. & Doctores. quæ autoritas pater iudiciaria tantum o-

peratur, quantum iuramentum, & plus: quod deduco ex infra scriptis. Primo per l. si iurauero. ff. de iure patronatus, vbi habetur, quòd si patronus iurauit se patronum, nõ habetur pro patrono quoad successionem, & tamen si per sententiam pronuncietur patronus, habetur pro tali etiam quoad successionem. Secundo quia sententia non retractatur prætextu instrumentorum de nouo repertorum, l. sub specie, C. de re iudicat. sed bene iuramentum, l. ad monendi. ff. de iure iur. per quas l. patet, quòd sententiam pater maiorem autoritatem habet, quam iuramentum: & nimirum cum faciat ius inter partes, linguum. ff. de stat. homin. cum similib. Præsentia enim iudicis inducit magnam præsumptionem pro his quæ coram eo aguntur, & ergo contractus facti apud acta, licet non pertineant ad naturam iudicij, sunt multum efficaces, l. pacta nouissima, ibi, apud acta præfidis. C. de pactis, & ibi Bald. Salicetus, Alex. & Doctores. nam in primis præsumitur metus & dolus abesse, vbi decretum iudicis interuenit, ad eò quòd non potest rescindi venditio tanquam facta citra dimidium iusti precij beneficio dic. l. 2. C. de rescinden. vendi, quando in contractu venditionis interuenit decretum iudicis, textus est notabilis in l. prima, & ibi Bart. Ioan. de Platea, & Doctores, C. de prædij curialium, libro 10. & vbi decretum iudicis interuenit, omnia præsumuntur ritè & rectè processisse, vt vult Specula. in titulo, de emptio. & venditio. §. nunc dicendum, versic. & breuiter, & sequitur Bal. in l. cum hi. §. si prætor. ff. de transactio. & idem Bald. in ca. in præsentia. in vltima col. de renun. vbi bonus text. hinc dicit Bald. in c. sicut, in 2. col. de re iud. q. propter autoritatem iudiciariam omnia præsumuntur solenniter processisse, etiam si iudex esset vnus rebaldus: fortius ergo hoc est præsumendum de tam præclaro fenatu, cuius decreta semper fuerunt in magna autoritate, robore, & firmitate habita, minimè que sunt mutanda, quæ certam obseruantiam semper habuerunt, l. minimè, ff. de legib. iniuriam que facit fenatui, qui rectè per eum disposita in dubium reuocare cõtrahit, l. 3. C. de summa trinit. imò quod fortius est, vbi decretum pater superiorum est interpositum in alienatione, vel alio contractu cum ecclesia celebrato, censetur talis contractus factus in utilitatem ecclesiæ: ita singulariter dicit Bald. in ca. 1. in secunda colum. qui feudum dare possunt, in vltibus feudorum, quod dictum commendat, refert & sequitur do. Alexan. de Imo. in consilio 79. primi voluminis, incipiente, circa principium de quo queritur, in 4. col. Hinc etiam est, quòd si aliquis confiteatur in iudicio ex causa mutui, non habet exceptionem non numeratæ pecuniæ etiam infra biennium, vbi aliàs haberet si confessio emanaret extra iudicium: vt vult Salicetus in l. vnica, in prima colum. per illum textum, iuncta gloss. Cod. de confess. Hinc etiam

etiam est, quòd vbi aliàs pater iuri de futuro renunciari non potest, d. l. qui superfluitis. ff. de acquiren. hæred. cum similibus, tamen si talis renunciatio fiat in iudicio, valet: vt est text. iuncta glo. in l. in plurium, in fine, & ibi Bart. Bald. Paul. de Cast. Ioan. de Imola, & Doct. ff. de acqui. hæred. & notata per gl. & Ang. in l. 1. ff. de cura. bo. dan. Hinc etiam videmus, quòd si mulier pater renunciet beneficio Velleiani in iudicio, valet renunciatio: secus si extra iudicium. l. fin. §. penul. ff. ad Velleian. & volunt Cyn. & Barto. in l. fin. C. eod. tit. & Io. de Imo. Felin. & alij in c. ex rescripto, de iurciurand. assignantes rationem diuersitatis: quia primo casu hoc cõfetur deliberatè factum: secundo autem casu ipsa videtur ex eadem fragilitate renunciare, ex qua se obligauit pro alio d. l. doli mali, versic. diuersum est. ff. de noua. per quod patet non obstat dict. l. si mulier. 2. & notata in d. l. 3. §. scio, in fauorem dictæ domicellæ Margareta: supra adducta, quia illa solum locum habent in actibus extra iudicium factis, non in iudicialibus, quæ deliberatè fieri censentur, per præmissa. Præterea post sententiam condemnatoriam, interuenit etiam in casu præsentis actus positius in hæredationis factæ coram domino feudi loci situationis bonorum renunciatorum: quæ omnia simul iuncta nedum tantum, verum multò plus operantur, quam iuramentum: imò solus pater consensus geminatus tantum operatur sicut consensus iuratus: vt est glo. ordinaria iunctis ibidem notatis per Panor. in 4. colum. in c. cum contingat, de iure iur. iuncta Authen. siue à me, C. ad Velleianum: solus enim consensus mulieris in alienatione fundi dotalis non sufficit, iuribus vulgaribus: tamen si est iuratus vel geminatus, valet & præiudicat, vt in dictis iuribus: & videmus idem in simili, nam mulier fideiubendo inuatur beneficio Velleiani, toto titu. ff. ad Velleian. tamen si interueniat consensus geminatus mulieris in fideiubendo, vel consensus iuratus, cessat exceptio Velleiani. de primo est text. in l. si mulier. 2. C. ad Velleian. supra allegata. & de secundo est glossa ordinaria in d. cap. ex rescripto, quam ibi ponderat & valde commendat Panorm. Ioan. de Imola. Felinus & Doctores. vbi pater enim interuenit geminatio, ibi præsumitur plena deliberatio. §. & hoc verò iubemus, in Auth. vt nulli iudicium. col. lat. 9. reiteratio enim præsupponit deliberationem, d. l. si mulier. 2. & est gloss. ordinaria in cap. si quis iratus, 2. quæstio. 3. & vult Bald. in diuino suo tractatu schismatis. Cum ergo tantum operetur geminatus consensus, quantum iuratus, & tantum autoritas rei iudicatæ, quantum iuramentum, vt supra ostensum est, & huiusmodi pactum iuratum sine dubio præiudicat, d. c. 2. Ergo etiam idem pactum in præsentia amicorum initum & per iudicem de consensu partium approbatum, & exposit per in hæredationem factam roboratum, & sic sæpius gemi-

natum, dictæ domicellæ Katharinæ præiudicabit: & sic dictum contrarium non obstat.

Non obstat etiam tertium, quo dicitur, dictam domicellam Margaretam esse enormiter læsam. Quia respondetur per interemptionem, negando, quòd ipsa per huiusmodi pactum seu concordiam est læsa: imò bona eidem per huiusmodi concordiam dimissa, longè dicuntur excedere quantitatem bonorum maternorum ultra legitimam, in quibus tamen suus pater, cessante huiusmodi pacto, habere debuisset toto tempore vitæ suæ usum fructum, & sic non potest dici læsa, vt latius in alio contrario deducitur. Ad confirmationem autem dicitur, vt in c. denter dixi in solutione secundi motui pro dicta domicella Katharina facti.

Non obstat etiam quartum de metu pater reuerentiali, quia præsentia mariti, maiorum amicorum & consanguineorum, decretum iudicis, & in hæredatio subsecuta, tollunt & cessare faciunt omnem præsumptionem doli vel metus reuerentialis, iuxta notata Bart. Bald. Paul. de Castro, Alexan. & Doct. in d. l. transactionem, & in alijs passibus supra allegatis.

Non obstat etiam quintum, quia licet dicta domicella Margareta in bonis maternis, vel etiam in legitima, cessante ingratitude, gravari non potuit, vt probat contrarium: tamen in spectro tempore concordie, ipsa non potuit, nec potest dici læsa, cum plus vigore dicti pacti sit consecuta, quam ascendit legitima & successio materna, vt in facto præsupponitur, quod sufficit, vt supra latè deducum est, licet ex euentu fortè apparere posset, eam esse læsam per hoc, quòd dictus dominus Vvillhelmus eius pater ex

post plura acquisiuit bona. Iam ita est, quòd non consideratur euentus, sed principium contractus: quo tempore si non apparet de læsione, remanet contractus firmus, secundum Bal. in l. 1. in quarta colum. in versic. extra oppono. C. de pactis, per text. notabilem in præallegata. l. si ea lege, quæ ad hoc secundum cum est notabilis: & volunt Iacob. Butrig. Ang. & Bald. in passibus supra alleg. imò etiam minor læsus hoc casu in integrum restitutionem petere non potest, per tex. expressum in præallegata. l. de fideicommissis, cum alijs supra adductis, & sic dicta domicella Katharina frustra querulatur, prudenterque faceret, si se inanibus expensis non vexaret: iuxta iurisconsult. in l. 1. ff. de inofficioso testamento: nec debet inutilis pater adiectio grauaminis consistentis in hoc, quòd interdicta est alienatio, vitare dispositionem dictæ concordie vel transactionis in reliquis suis partibus, cum vitale per inutile in separabilibus non vitietur, regula, vitale, cum ibi notatis, de regu. iur. libr. 6. cum similibus.

Ex quibus omnibus patet, dictam domicellam Margaretam, ad petendum restitutionem aduersus huiusmodi pactum, renunciationem,

& alia subsecuta, non esse audiendam, sed pactū reconciliationis cum alijs subsecutis, debere declarari validum, & sortiri suum effectum, vt & tanquam dispositio patris inter liberos, iuxta l. fina. C. famil. heriscunde, & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testamen. cum vtro bique notatis per Doctores.

CONSILIVM XCVII.

S V M M A R I A.

- 1 *Litera sue rescripta quando censeantur surreptia.*
- 2 *Ecclesia in suis actibus fraudem adhibere non debet, neq. lucris temporalibus inhiare.*
- 3 *Dolum allegans probare tenetur.*
- 4 *Taciturnitas vitiat gratiam pontificalem, &c. Fallit &c. & num. 6.*
- 5 *Collatio beneficij facta criminoso valet, nisi esset crimen inducens inhabilitatem ipso iure.*
- 7 *Certum esse per se vel per relationem ad aliud paria sunt.*
- 8 *Quod ad aliud refertur, intelligitur secundum id ad quod fit relatio.*
- 9 *Clausula presumptionem surreptionis tollentes quaerunt, &c.*
- 10 *Speciale denotat ius commune in contrarium.*
- 11 *Mens contrahentium in primis consideranda est.*
- 12 *Geminatio & repetitio verborum congruentium dilucidè ostendit deliberatam mentem contrahentium.*
- 13 *In contrahibus ne minimum quidem verbum sine virtute operandi esse debet.*
- 14 *Prelatus cum conuentu recipiens pensionem de re litigiosa, ecclesia prauidet.*



his actis coram domino Decano sancti Iacobi Louanienfis. tanquā iudice subdelegato inter syndicum monasterij Vverdinensis ex vna, & procuratorem Egidij de Marfeleere ex altera, habitis instrumento contractus a-rendæ seu ad firmam, bulla Eugeniæ, processu per bonæ memoriæ decanum sancti Rumoldi Mechliniensis iudicem apostolicum, præuia informatione capta per eum in loco situationis bonorum ad firmam datorum, de quibus est quæstio, fulminato: & alijs in huiusmodi actis latius deductis, ac informationibus iuris, tam pro parte dicti monasterij, quam pro parte dicti Egidij præfati Decano sancti Iacobi iudici subdelegato datis, & mihi postea ad manus traditis. Licet attenta qualitate negotij, multa adduci possent, tamen quia causa ista agitur coram peritissimo iudice, cui multiloquium gratum non est, breuiter omnis superfluis, videtur mihi subscripto sub correctione omnium

melius sentientium, ex illis actis pro dicto Egidio, & contra præfatum syndicum debuisse pronunciari: nam vt ex eisdem actis patet ex duobus tantum capitibus, Abbas & Conuentus dicti monasterij Vverdinensis nituntur infringere alienationem seu bonorum ad firmam dationem, de qua in actis vltra annos sexaginta factam, quorum primum caput siue medium est præfata surreptio commissa in impetratione confirmationis dictæ alienationis, ex eo quod ibi callidè, vt dicunt, subicitum est de decimis & oblationibus. Secundum verò caput est non obseruantia modi, ex quo infra annum post mortem ciuilem fratris Henrici de Marfeleere, non est in locum eius alius surrogatus, & soluta summa centum florenorum rhenensium, quod tamen, vt dicunt, forma contractus requirit: Ostenso autem, quod neutrum dictorum mediorum suffragetur dictis Abbati & Conuentui, vel oblitet præfato Egidio, lucidè patebit, pro dicto Egidio & contra præfatum syndicum debuisse pronunciari. Hoc ergo per ordinem omisissis superfluis breuiter deduco, & primò, quod hic nulla sit commissa surreptio de iure attendenda, ostendo medijs infra scriptis, & primò tali medio, nam si commissa esset surreptio, hoc idè esset secundum dominos consultores, qui pro parte dicti Abbatis & Conuentus scripserunt, quia in supplicatione sanctissimo domino nostro felicis recordationis Eugenio porrecta solum narratur de bonis immobilibus, iuribus, iurisdictionibus, cum alijs eis annexis ad dictum monasterium pertinentibus, præfatis Egidio & Henrico ad firmam datis, & callidè subicitur de decimis & oblationibus: sed si de decimis & oblationibus in supplicatione mentio facta fuisset, sanctissimus literas non dedidisset, vel non ita faciliter, vel saltem non in ea forma: ergo ex tunc huiusmodi callida & dolosa taciturnitate huiusmodi literæ & omnia subsecuta fuerunt & censeari debent surreptitia, per c. super literis, de rescrip. vbi de hoc est tex. expressus secundum eos, sed istud salua eorum reuerentia, non est verum, nec d. c. super literis, istud probat: quod deduco, quia d. c. super literis, loquitur in literis ad lites, sed nos loquimur de literis gratiosis, in quibus d. c. super literis non habet locum indistinctè, quoad secundam eius regulam, sed in ea alia faciendæ sunt distinctiones: & quoad tertiam eius regulam nullo modo habet locum, secundum do. Io. de Imol. in d. c. super literis, in tertia colum. & ibi latè per Feli. & alios nouissimos. Nec potest dici, quod literæ hoc casu fuerunt impetratæ per dolum vel malitiam, & quod ergo sumus in prima regula d. c. super literis, quæ etiam habet locum in literis gratiosis secundum omnes, siue malitia siue dolum committatur in exprimendo falsum, siue in tacendo verum, quod dico, si in casu præfati fuisset commissus dolum in tacendo de decimis & ob-

& obligationibus, ille fuisset commissus per dictos Abbatem & Conuentum supplicantes, sed absit tunc à cordibus fidelium, quòd tam sancti patres & religiosi viri voluissent committere dolum vel malitiam, aut decipere secum contrahentes: ecclesia enim in suis actibus non debet fraudem aliquam adhibere, ca. per tuas, de dona. nec lucris temporalibus inhiare, c. ex parte, de censibus: ecclesia enim est cultrix iustitiæ, nec patitur contra iustitiam aliquid fieri in se vel in alterum, c. vnico. §. inde potest præsumi, de aliena. seu. in vrbibus feudorum, præterea d. c. super literis, in prima eius regula loquitur, quando constat, quod impetratio facta est per dolum vel malitiam: in casu autem nostro de hoc non constat, imò excluditur dolum per hoc, quod adiuncta est clausula cum alijs eis annexis, &c. & per hoc quod recitato tenore contractus, quoad effectum facta est relatio ad instrumentum desuper confectum, vt ex infra dicendis patebit.

7 Nec tunc præsumitur dolum, imò qui eum allegat probare debet. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de probat. nec huic dicto obstat theoricæ Innoc. in ca. accedens, de crim. falsi, vbi vult, quod in gratiosis falsitas semper præsumitur expressa ex dolo: quia loquitur, vt ex verbis eius apparet, in expressione eius, quod est falsum. Nos autem loquimur in tacitis & subicitis, inter quæ magna est differentia, vt infra patebit, & sic stat regula d. §. qui dolo, & patet d. c. super literis, non facere ad propositum. Secundò hæc deduco tali medio, nam licet tunc omnes falsæ expressiones quæ poterant mouere principem vel papam, verisimiliter ad facilius concedendum regulariter vitiant gratias: tamen non omnia tacita, quorum expressio mouere potuisset ad denegandum, vitiant gratiam: sed ea solum de quibus reperitur expressum vel iure cautum, quod eis expressis eam gratiam nullatenus concessisset: istam theoreticam, per quam declarantur & limitantur iura volentia quod taciturnitas vitiat gratiam, tradit Rota decisione quadringentesima septuagesima prima in nouis, incipiente, extra Rotam supposito isto facto, &c. circa finem secundæ quotas meas, & istam theoreticam refert & sequitur Felinus, licet aliam quotam assignet in cap. postulasti, in 3. colum. in versicu. declarata etiam notabiliter ex dictis Egidij de Bellemere, &c. de rescript. hinc est, quod si tunc supplicans in supplicatione, dixisset se esse criminosum, papa fuisset verisimiliter difficilior in concedendo gratiam, & tamen tacere hoc non nocet: quia valet collatio facta criminoso, nisi esset crimen inducens inhabilitatem ipso iure, ex quo hoc non reperitur expressum in iure, secundum Innoc. & Ioan. de Imol. in cap. cum nostris, de concessione præbendæ, & vult decisio Rotæ & Felini. vbi supra: & ex aduerso videmus, quod licet tunc papa habenti paruum beneficium, non denegaret verisimiliter secundum, tamen, quia

iure est cautum, quod impetrans tenetur mentionem facere de beneficijs per eum obtentis, huiusmodi taciturnitas reddit gratiam surreptitiam, & eam vitiat, capit. si motu proprio, de præben. libr. 6. cum ergo in casu præfati nemo dubitet decimas & oblationes posse dari ad firmam de consensu papæ, laico ad longum tempus: nam hoc firmant Doctores. in cap. cum apostolica, de his quæ si. à prælat. sine consen. ca. & in c. 2. de loca. & glo. Panorm. & Doct. in c. quam uis, de deci. nec reperitur iure cautum, saltem quod meminerim, quod in alienatione rerum ecclesiasticarum fienda de consensu summi pontificis, fiat mentio de hac qualitate, sequitur per dictam theoreticam, quod huiusmodi confirmatio quæ est gratiæ, non debet ob hoc censeari surreptitia. Tertiò, istud deduco alio medio, nam tunc paria sunt, aliquid esse certum per se vel per relationem ad aliud, vbi à iure non requiritur certa forma. l. vbi autem non apparet. §. illud, in versicu. sed si vinum, & ibi Angel. Paul. de Cast. Alex. de Imol. & Doct. ff. de verbo, oblig. & l. certum. ff. si cert. peta. imò id ad quod fit relatio, perinde habetur ac si esset expressum specificè in scriptura, quæ se ad illud refert. l. ait prætor. §. i. ff. de re iud. vbi accipiendum sic est, quasi quantitatem nominauerit: & est textus singularis melior de iure in l. omnes, circa principium, ibi, tanquam si per hanc specialiter ac nominatim fuissent enumeratæ, Cod. de præscrip. triginta vel quadraginta annorum, Bal. & Ang. & bonus text. in l. omnes, ibi, tanquam si super singul. C. de quadrienn. præscrip. Hinc est, quod id tunc quod ad aliud refertur, intelligitur secundum id ad quod refertur seu fit relatio, vt dicit Bal. post Iacob. Butrig. in Auth. sacramenta puerorum, in tertia colum. in versicu. secundo quæro, in fine, C. si aduersus venditionem. Cum ergo papa Eugenius, narrato effectualiter tenore contractus, referat se ad instrumentum desuper confectum, in quo instrumento habetur expressè de decimis & oblationibus, haberi debet illa tanquam expressa per prædicta, & sic cessat quod de surreptione obijcitur, & maximè istud procedit, quando ille se refert ad aliud, qui potest principaliter disponere, vt in casu præfati est papa, de cuius potestate non dubitatur, text. est notabilis in l. si donatio, & ibi Bal. in fine hoc notat. C. de dona. & vult glo. in cap. si Romanorum, super verbo, quæ defunt. 19. dist. & ibi Doct. & Bart. & Doct. in l. admonendi. ff. de iure iur. præsertim attento quod vnicus duntaxat inter dictas partes celebratus est contractus, attento etiam, quod in parochia de Zeele, vbi bona de quibus est quæstio situantur, principalior pars bonorum ad dictos Abbatem & Conuentum spectans consistit in decimis & oblationibus: debuit ergo commissarius sedis apostolicæ solum inquirere, an dictus contractus celsit in utilitatem dicti monasterij nec ne, iuxta facultatem

tatem sibi traditam, cum nihil aliud voluit pa-
 9 pa, vt patet ex tenore dictæ bullæ, & præcipue
 † ex eo quod in eo est clausula supplens omnes
 & singulos defectus, &c. quæ æquiparatur clau-
 sulis motu proprio, & ex certa scientia, quæ de
 sui natura tollunt omnem surreptionem, d. cap.
 si motu proprio, cum ibi nota. iuncta glo. & no-
 ta. per Panormitan. & alios in cap. ad hac, de re-
 scrip. Quarto istud deduco alio medio, nam in
 10 certo & speciali † casu regulæ cancellariæ a-
 postolicæ prohibent impetrari literas ad instar
 seu per relationem ad aliud, puta in casu indul-
 gentiarum impetrandarum, vt patet in regula
 cancellariæ 58. ergo in contrarium erit ius com-
 mune. l. ius singulare, & l. quod verò contra. ff.
 de legibus, iunctis notatis per gloss. in cap. præ-
 senti. §. loca. de præben. lib. 6. & per consequens
 in alijs casibus non prohibitis valebit impetra-
 tio ad instar seu per relationem ad aliud, & hoc
 pro certo præsupponit Bald. in l. omnia priuile-
 gia. C. de epif. & cler. & Panor. in c. super specu-
 la, de priuilegijs, & sic cessat, quod de surreptione
 huiusmodi confirmationis pro parte dicto-
 rum Abbatis & Conuentus adducitur. Cui per
 præmissa sufficienter est responsum vltra ea, quæ
 bene & subtiliter circa hoc scripsit aduocatus
 dicti Egidij, cuius dicta referre omitto. Se-
 cundo deduco, quod non obstat secundum cap-
 11 put sue medium, quo dicti Abbas & Conuen-
 tus nituntur infringere dictam alienationem,
 seu ad firmam dationem, ex eo scilicet quod dic-
 tus Egidius huiusmodi bona non releuant
 post ingressum dicti Henrici sui fratris in reli-
 gionem, ad quod colorandum domini consul-
 tores pro parte dictorum Abbatis & Conuen-
 tus scribentes adducunt duntaxat illud gene-
 rale, mentem contrahentium esse consideran-
 dam, & dicunt fuisse de mente contrahentium,
 quod duo simul deberent stare in аренда seu
 firma, propter verba dicti contractus quæ ha-
 bent, quod ipsi Egidius & Henricus post eorum
 parentum mortem & eorum hæredes, in per-
 petuum habebunt in аренда ad duas perso-
 nas, præfatas decimas, &c. quia vltra subtiliter
 deducta per aduocatum dicti Egidij. respondeo
 ad dictam considerationem, quod vtique ve-
 rum est, mentem † contrahentium esse consi-
 derandam, quo pro vero præsupposito, retor-
 queo illud idem contra eos, nam ex verbis sub-
 sequentibus quæ declarant præcedentia. l. si ser-
 uis plurium §. fina. ff. de legat. 1. clarè colligitur
 de mente contrahentium fuisse, quod quamdiu
 dicti Egidius & Henricus ambo viuerent, non
 esset opus reuelatione, quia verba subsequen-
 tia ad hoc tendunt, quod tunc debeant huius-
 modi bona releuari, quando alterum eorum de-
 cedere contigerit, & quia illa verba sæpius sunt
 geminata, reiterata, & repetita, clarè patet, quod
 post mortem naturalem alterius deberet primò
 potest

12 fieri releuatio, arg. l. balista, cum ibi nota. ff. ad
 Trebellia. deliberata † enim mens contrahen-
 tium ex geminatione & repetitione verborum
 congruentium dilucidè declaratur. §. & hoc ve-
 rò, iubemus, iuncta glo. in Authen. vt nulli iudi-
 cum, colla. 9. & est glo. in c. si quis iratus. 2. q. 3. &
 vult Bald. in diuino suo consilio schismatis. Nec
 obstat si dicatur, vt videntur dicere dicti consul-
 tores, quod dictus Henricus, ex quo est frater
 minor, non potest habere proprium ex persona
 propria, nec etiã monasterium ex persona eius,
 cum non sit capax bonorum in communi, & sic
 non dicitur huiusmodi аренда stare ad duas
 personas, quod requirit forma contractus, quia
 admissio assumpto negatur consequens, nam li-
 cet comodum аренда ad dictam fratrem Hen-
 ricum vel monasterium eius spectare non pos-
 set, tamen non minus verum est dicere, huius-
 modi аренда stare ad duas personas, hoc est,
 ad vitam duarum personarum, & quod sic de-
 bet exponi illa clausula, ad duas personas patet,
 quia aliàs verba in subsequenti clausula de mor-
 te & decessu alterius sæpius repetita, essent su-
 perflua, & nihil operarentur, quod non est veri-
 simile fuisse de mente contrahentium, ex quo
 totiens sunt repetita: ex quo præsumitur deli-
 beratus animus, vt prædixi, & in contractibus
 13 † nulla clausula, imò nec minimum verbum, de-
 bet esse sine virtute aliquid operandi, si potest,
 secundum Bald. notabiliter in Rubrica. Cod. de
 contrahen. empt. in 9. quæstione, & probatur in
 l. si stipulatus, in principio. ff. de vsu. & in l. hanc
 legem. ff. de contrahen. emptio. imò verba im-
 propriantur in contractibus, vt actus ipse valeat,
 & verba non sint sine effectu, text. est notabi-
 lis in l. insulam, ff. de præscrip. verb. & in c. con-
 stitutus, de reli. do. & ibi Panormit. in 6. colum.
 & in l. si vno. ff. loca. & in l. si olei. C. eodem, &
 vult latè Alexand. de Imol. in consilio 43. quarti
 voluminis, incipiente, redemptoris nostri in-
 uocato suffragio visis & ponderatis, &c. in quin-
 ta colum. & licet dictus Egidius cecidisset à in-
 tre suo, prout tamen reuera non cecidit, ad huc
 tamen dicti Abbas & Conuentus sibi præiudi-
 cassent recipiendo pensionem post moram
 commissam pro annis tribus in actis, ex quo e-
 nim non solum prælatus, sed prælatus ipse cum
 scita & consensu totius conuentus, vt sonant
 quitantia in actis exhibitæ, pensionem huius-
 modi annorum recepit, non debet amplius au-
 diri ecclesia volens contrahere, vt concludit
 glo. ordinaria à Ioan. And. & Doc. communiter
 approbata in ca. potuit, super verbo, expelli, de
 loca. imò Cardin. Flo. & plures alij, vt refert ibi
 Ioan. de Imol. in 17. colum. tenuerunt, quod et-
 14 iam solus † prælatus potest hoc casu recipien-
 do pensionem præiudicare ecclesie, per ratio-
 nes, de quib. per eum ibi, sed proposito nostro
 sufficit, quod communis opinio habet, quod
 prælatus cum conuentu recipiendo pensionem
 potest

potest in hoc ecclesie præiudicare, vt dixi, à qua
 in iudicando non est recedendum, iuxta theo-
 ricam Ioan. And. Panor. & Doct. in c. 1. & in c. ne
 innitaris, de consi. cum similibus. Ex quibus o-
 mnibus videtur mihi pro dicto Egidio & con-
 tra dictum syndicum debuisse prononciari, &
 sententiam pro dictis abbate & conuentu latam
 debere retractari: iudicio vestro acutissime iu-
 dex, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM XCVIII.

SUMMARI A.

- 1 *Gratuus alteri restituere fideicommissum non censetur nudum minister, quando verba dispositiua testamenti principaliter ad ipsum diriguntur.*
- 2 *Vltra dotis non soluta mariti sunt, etiam si per ipsum non omnes in alimentis vxoris expendantur.*
- 3 *Legatarius potest retinere omne id quod ex legato ad opus per alios implendum, conuersum non fuit.*
- 4 *Accessoria regulari debent secundum naturam principalis dispositionis.*



1 *V*ltis clausulis testamenti seu vltime voluntatis bonæ memoriæ R. mihi ad manus traditis, super dubio quo queritur, an rectores fabricæ ecclesie sancti Leonardi in Lewis possint nomine fabricæ retinere & vsum eiusdem fabricæ conuertere id quod singulis annis superexcreuit facta, congrua impensa & solutione canonicis & capellanis, annuuario per dictum testatorem fundato interessentibus, iuxta solitum morem, & prout eidem canonicis & capellanis de alijs annuuarijs proportio-
 4 nabiliter satisfieri consuevit: breuiter omisis superfluis, dico, quod vtique dicti rectores fabricæ huiusmodi comodum superexcreuis-
 bi ad opus fabricæ retinere possunt. Quod deduco: nam ex dictis clausulis testamenti manifestè patet, quod verba dispositiua diriguntur ad dictos rectores fabricæ: modo sic est, quod
 1 † quando verba dispositiua diriguntur principaliter ad aliquem, tunc in dubio licet grauatus sit alteri restituere non censetur nudus minister, ita quod comodum ad eum spectet deficiente fideicommissio vel aliquo superexcrecente, sed censetur in dubio legatarius, & penes eum remanet fideicommissum deficiens sui natura vel per casum, contingentem in personam fideicommissarij & comodum si quod superexcrecat, nisi alia sit mens testatoris, vt quia fortè expressit, quod voluit eum esse nudum minister, licet verba dispositiua ad eum dirigantur: vel quia fortè dixit, quod noluit eum ali-
 quod comodum penitus habere ex ipso lega-

to. istud probat textus notabilis in l. si quis Titio, in principio, ff. de legat. 2. & ibi Bartol. Bald. Paul. de Castr. & apertissimè dominus Ioan. de Imol. in duobus locis, & pro hoc etiam faciunt nota. per gloss. ordinariam, in l. si legatarius, in principio. ff. de legat. 2. Cum ergo in casu præ-
 2 † senti non constet de contraria mente dicti testatoris, huiusmodi comodum superexcrecens debet spectare ad dictos rectores fabricæ ad opus eiusdem. Secundò, hoc confirmo per textum notabilem in l. creditor, in §. si inter. r. respon-
 so. ff. mandati, vbi est casus, quod quando vsuræ
 2 † dotis non solutæ dantur per focerum genero seu marito ratione oneris alimentandi vxorem, si integra quantitas vsuratum non expendatur per maritum in alimentis vxoris, remanet nihilominus superexcrecens apud eundem maritum, sic etiam dico in proposito. Tertio pro isto allego notabilem decisionem Paul. de Castr. in lect. Bononiensi, in l. Lucius vltima. §. i. ff. de lega. 2. & ibi apertius idem vult dominus Ioan. de Imol. qui vno ore expressè dicunt, quod † quan-
 3 do primo loco & principaliter legatur alicui certa quantitas, & postea iniungitur onus explendum per alios, de pecunia tamen legata, quod si in onere iniuncto explendo non expendatur tota quantitas, poterit legatarius superexcrecens retinere, & mouentur per ea quæ habentur & not. in d. l. si quis Titio, & in d. §. si inter, & sic illa decisio decidit casum præsentem: debet tamen annuuarium celebrari decenter iuxta facultates & dignitatem defuncti, & prout in similibus consuetum est fieri, quod totum pendet ex bono & æquo, vt in simili dicit textus in l. at si quis, in §. hæc actio. ff. de reli. & sump. fu. Nec præmissis obstat præalleg. l. Lucius. §. r. quæ vult, quod executor minus expendens quàm testator dixit, residuum reddit hæredi, quia loquitur in casu conuerso ad casum nostrum, quando scilicet principalis dispositio importat nudum ministerium, & sic alia † accessoria regulari debent secundum naturam primæ dispositio-
 4 nis, arg. l. cum principalis. ff. de regu. iur. & c. accessorium, cod. tit. lib. 6. secundum Ioan. de Imol. & Paul. de Cast. ibi. In casu autem præsen-
 ti principalis dispositio importat dispositionem, & secundariò iniungitur onus soluendi interessentibus annuuario, quare non obstat: & etiam ex alio non obstat, quia ibi nõ dicitur, quod residuum superexcrecens accrescit fideicommissarijs, sed quod debet restitui hæredi, & sic in nullo d. l. Lucius. §. i. facit pro dictis canonicis & capellanis. Ex quibus concludo, quod in casu præsen-
 ti dicti rectores fabricæ poterunt retinere nomine fabricæ totum id & quicquid superexcreuerit singulis annis, deducta congrua & rationabili solutione fienda canonicis & capellanis dicto annuuario interessentibus iuxta solitum morem & facultates ac dignitatem defuncti.

- 1 Oblatio & consignatio pecunie debita legitima quid operetur, &c.
- 2 Satisfactio idonea in debito non liquido eundem habet effectum quem operatur solutio vel consignatio.
- 3 Remissio arreragiorum quibus ex causis fieri debeat, &c.
- 4 In liti litigandi causa excusat a calumnia & expensis.
- 5 Bona fides potest causari non ex iustis solum sed etiam iniustis & temerarijs rationibus.
- 6 Consignationem factam esse de liquido, & satisfactionem de non liquido resano sufficit.
- 7 Solutio fieri non potest alia moneta quam est in obligatione.
- 8 In alternatiuis electio est debitoris.
- 9 Clausula in soluta litera faciunt suspectas.
- 10 Iuri publico in favorem Reipub. introducto pactis priuatorum derogare nequit.
- 11 Impossibile nulla obligatio.
- 12 Difficultas vel impossibilitas excusat promissorem etiam iurantiem.
- 13 Donatio in dubio non presumitur, nisi qualitas personarum aliud inducat, vel causam remunerationis precedat.
- 14 Promissor facti liberatur soluendo interesse.
- 15 Consuetudo disponens unam monetam solui posse pro alia, intelligitur, dummodo creditor ex hoc damnum non sentiat.
- 16 In minimis non cadit affectio.
- 17 Quod principi placet, animo condendi legem, legis habet vigorem.
- 18 Lex principis & patrie semper iusta presumitur.
- 19 Solvens vigore statuti illud quod aliis de iure communi non debetur, indebitum soluisse non censetur.
- 20 Princeps subditos circumvenire aut eis laqueum iniicere velle non presumitur.
- 21 Mora non est, ubi nulla peritio.
- 22 Mutuum sub qua affirmatione reddi debeat, &c.
- 23 Debitor quantitatis non liberatur, nisi dominio in creditorem translato.
- 24 Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi non alij imputare debet.
- 25 A consignatione semel facta an resilire licet, &c.
- 26 Voluntas mutata non presumitur.
- 27 Bene captum ex sinistro euentu ruinam pati non debet.



Magnifice domine Cancellarie, ceteriq; domini præclarissimi, visis scripturis in causa per & inter magistrum Artoldū de Lathem impetrantem ex vna, & Egidium Vrancx huiusmodi Iudoci ex altera, coram vobis pen-

dente indecisa, exhibitis videtur mihi subscripto, saluo iudicio meliori, punctus difficultatis stare & residere in hoc, an obligatio & consignatio facta per præfatum impetrantem anno nonagesimo nono in nouembri de summa mille & septingentorum florenorum rhenensium tunc cursum habentium vnā cum cautione idonea præstita per eundem de soluendo residuum arreragiorum, si & quatenus ad illa teneretur, sit & ceteri debeat legitime & sufficienter facta pro dequitatione & extinctione redditus triginta septem cum dimidio florenorum aureorum, de quo nunc contenditur, nec ne: quod si sic, habet impetrans intētum, quia tunc redditus huiusmodi a die consignationis & insinuationis fuit ipso iure extinctus, nec amplius cursum habere potuit, vt est casus in terminis in l. accepta, C. de vsu. si vero non comperitur legitime facta, secus est. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsu. In quo puncto, vt breuiter me absoluam, deduco, quod consignatio huiusmodi est debite & legitime facta, tali modo: nam facta est congruo tempore, puta in nouembri, & congruo loco, puta in banco publico oppidi Bruxellensis, vbi tam ex beneficio d. l. acceptam, quam ex cōuentione partium, de qua in literis constitutionis redditus apparet fieri poterat, & facta est de toto liquido sufficiente pro dequitatione nedum redditus 37. cum dimidio florenorum rhenensium aureorum, sed etiam pro dequitatione alterius consimilis redditus: nam ascendebat fors pro dequitatione redditus 37. cum dimidio florenorum rhenensium aureorum, de quo nunc contenditur, ad octingentos & decem florenos rhenenses communes duntaxat. & non vltra: sic ergo consignatio dictorum mille & septingentorum florenorum rhenensium sufficiebat pro sorte dicti redditus 37. cum dimidio florenorum rhenensium, de quo nunc contenditur, & pro dequitatione alterius consimilis redditus & exercebant adhuc pro arreragijs liquidis octuaginta similes floreni rhenenses, vt comperiri potest per calculum: de residuo autem arreragiorum, quod non erat liquidum, vt infra deducetur, dictus impetrans posuit vt mihi assigneretur cautionem idoneam & satisfactionem, quæ satisfactio in non liquido habetur pro consignatione, & eundem effectum operatur quem operatur solutio vel consignatio, text. est de hoc optimus & clarissimus in l. statuliber rationum. ff. de statulibe. & in l. seruus si hæredi. §. si illo eo. tit. per quos tex. hoc voluit notabiliter Angel. & reputat notabile in l. si residuum. C. de distrac. pig. & idem Ang. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iud. hoc idem etiam vult glo. ordinaria in d. l. acceptam, & ibi Bal. in c. oppositione, & glo. ordinaria in l. ob signatione. C. de solut. istud etiam volunt Bart. & dominus Alex. in l. creditor vltima. ff. de distrac. pig. & Bal. in l. 1. in 3. colum. C. ne lice. in vna eademq; causa tertio prouo. & idem

idem Bald. in l. 1. in §. 1. de l. Conradi, in vrb. feudor. Istud etiam vult dominus Ioan. de Imo. in l. ait prætor. in §. si quis. ff. de no. oper. nu. & idem in l. si mora. ff. solut. matri. & dominus Bartholomeus Veronenis in cautela quinquagesima prima: ergo consignatio huiusmodi fuit legitime facta, per d. l. acceptam, cum ibi nota. per gl. & Doct. quæ lex nihil aliud requirit, & per consequens a tempore huiusmodi consignationis dictus redditus 37. cum dimidio florenorum rhenensium, de quo nunc contenditur, cursum non habuit, & omne periculum dictæ pecuniæ consignatæ etiam si casu fortuito perijisset, spe & auit ad dictum Egidium, postquam intimatio dictæ consignationis per literas dicti oppidi Bruxellensis sibi legitime facta fuit, vt expressè dicit text. in præallegata l. acceptam, quæ ad hoc est singularis secundum Bald. ibi: licet ergo valor huiusmodi pecuniæ consignatæ decreuerit postea, vel pecunia consignata facta sit reprobata, nihil ad dictum impetrantem, qui congruo loco & tempore iuxta ordinationem Illustrissimi domini nostri Archiducis huiusmodi consignationem fecit in pecunia & valore tunc cursum habente, sed imputet sibi reus qui pecuniam huiusmodi legitime consignatam ad se recipere temere recusauit. Quod autem residuum arreragiorum, pro quo posita est cautio idonea vt præmittitur non fuit liquidum, sic deducitur, quia desuper per prius longo tempore fuit inchoata lis, & pendit quæstio coram vobis præclarissimis dominis inter præfatum impetrantem ex vna, & dictum Egidium ac Euerhardum Spareck ex altera, dicto impetrante ex iustis causis sustinente, se debere habere remissionem propter infinitam & maximam damna, per eum tempore nouissimæ guerræ ex incursu hostium, incendio, sterilitate, & alijs sustentata, arg. l. ex conducto. §. si vis tempestatis. ff. locat. & c. propter sterilitatem, eod. tit. cum vtrobiq; notatis, quem admodum etiam ceteri sui vicini gratiam & remissionem plurium annorum obtinuerunt. Exempla igitur vicinorum, pendentialitis, & dubius litis euentus, fecerunt residuum arreragiorum non liquidum, quare sufficiebat pro illo præstare cautionem idoneam, per iura supra copiosè satis adducta. Cum ergo octuaginta floreni Rheneses de summa præacta mille septingentorum florenorum pro arreragijs liquidis, vt præmittitur consignati supercreuerint, constat dictum impetrantem propter præmissa habuisse iustam litigandi causam, & per consequens dictam residuum arreragiorum non fuisse liquidum, & ex consequenti cautionem idoneam pro illo sufficere.

Nec obstat si dicatur, quod dictus impetrans in petitione huiusmodi succubuit, ergo non habuit iustam causam litigandi, quia non valet cōsequētia, talis succubuit, ergo calumniatus est. nam sæpè & succumbunt iustam litigandi cau-

sam habentes, & ideo litis euentus dicitur dubius, l. quod deberet, ff. de pecu. & c. fraternitatis, de frigid. & malef. iuxta autem causa litigandi excusat a calumnia & expensis, l. qui solidum. §. etiam. ff. de lega. 2. & not. in c. in primis. 2. q. 1. & in c. finem litibus, de dol. & contu. & in l. propterandum, & in l. sancimus, C. de iudic. non ergo probat hoc esse, quod ab hoc contingat abesse, l. neq; natales, C. de prob. cum vulgaribus, imò qualibet causa etiam iniusta & temeraria, apprens tamē, colorata, & verisimilis, excusat a calumnia & dolo, vt est gl. in l. plagij, & ibi not. Aug. C. ad leg. Falcid. de plag. & tex. cum gl. in l. igitur, ibi iustis rationibus vel iniustis abiq; caliditate tamen. ff. de liberali causa, & in l. 1. in fin. ff. de abigeis: hinc dicit notabili. Bal. in l. 1. in fin. per glo. ibi. C. vbi causa status, quod bona & fides potest causari non solum ex iustis rationibus, sed etiam ex iniustis & temerarijs, quod reputat tenendum: ex quibus omnibus patet, dictum impetrantē propter exempla vicinorū, & dubium litis euentum, iustam litigandi causam habuisse, & per consequens dictum residuum arreragiorum non fuisse liquidum, & ex consequenti cautionem idoneam pro illo sufficere.

Restat modo tollere nonnulla obiecta quæ ex scriptura dicti Egidij contra dictam obligationem & consignationem colligi & obijci possunt. Et primo non obstat si dicatur huiusmodi consignatio & satisfactio inualida ex eo, quia non est facta consignatio de principali & omnibus arreragijs per d. l. tutor. §. Lucius: quia dico vt supra dixi, consignationem esse factam de liquido, & satisfactionem esse præstitam de residuo non liquido, quod sufficit, per iura supra copiosè satis adducta.

Non obstat etiam si dicatur, quod consignatio fieri debebat in florenis aureis iuxta tenorem literarum constitutionis redditus, quibus cauetur, quod dequitatio redditus, de quo contenditur, fieri debet cum florenis aureis ante annum Milleimum quadriugesimum quinquagesimum cussis & monetatis, & non cum alia moneta vel valore: cum ergo contractus ex conuentione legem accipiant, l. 1. §. si conuenit. ff. de po. cum vulgari. ergo huiusmodi consignatio facta in alia moneta seu valore, non potest dici vt videtur legitime facta. Quia dico, quod quando & floreni aurei sunt in obligatione tacite, vt in mutuo florenorum aureorum receptorum, vel expressè per pactum, vt in casu nostro, sicut literæ constitutionis redditus sonare videntur, licet de iure non posset solui alia moneta, quam sit in obligatione saltem moneta alterius ligæ, vt volunt Doct. in c. quanto, de iure iur. Bart. Paul. de Cast. Ioan. de Imo. & Doct. in l. Paulus. ff. de solut. & dominus Petrus de Anchor. & Doct. in clem. fin. de decimis, tamen iuxta consuetudinem notoriam in patria domini nostri Archiducis obseruatam debitor soluendo

aliam pecuniam etiam argenteam aut estimacionem liberatur, non obstante obligatione tacita vel expressa: quæ consuetudo valet & est seruanda, vt est gloss. ordinaria & singularis in l. si quis argentum, in principio, super verbo estimacione, C. de donatio. & volunt. Bart. Paul. de Castro, & do. Ioan. de Imol. & Docto. in præalleg. l. Paulus, quæ quidem consuetudo per ordinationem domini nostri Archiducis & patriæ anno octuagesimo nono in legem est redacta per quæ ordinationem expressè disponitur de quitationes reddituum florenorum aureorum posse fieri cum florenis vel valore eorundem, & sic cum ¶ in alternatiuis electio sit debitorum, l. plerunque. §. fina. ff. de iur. doti. patet, quod dictus impetrans hoc casu potuit eligere, an cum florenis vel cum valore eorundem, redditum de quo contenditur, dequitare voluit, & quia lex semper loquitur & est in viridi obseruantia, donec fuerit reuocata, l. Arriani, Co. de hæreticis, & l. præcipimus, C. de appella. sequitur, quod dicta lex siue ordinatione domini Archiducis & patriæ dans debitori huiusmodi beneficium optionis, adhuc hodie viget, cum quo ad prædictam clausulam non sit reuocata per posteriores ordinationes, adeo quod & si quis hodie tacite vel expressè ad Denarios aureos se obligaret, estimacionem vel aliam monetam soluendo liberaretur: modo ad propositum, cum dictus impetrans nullos Denarios aureos vel valde paucos tempore venditionis huiusmodi redditus ab emptore receperit, vt per testes probatum speratur, & adhuc ad restitutionem denariorum aureorum non sit ex dispositione iuris tacite obligatus, sed duntaxat ex pacto, quod per literas huiusmodi prætenitur esse factum, ostenso quod huiusmodi pactum non obstat cessat obiectum. Quod autem huiusmodi pactum non obstat, deducitur ex multis, & primò, quia præfatus impetrans asserit, se nunquam huiusmodi pactum fecisse vel illud de scitu suo processisse, super quo in quantum vobis p̄clarissimis dñis videatur iuramentum præstare offert, sed credit huiusmodi literas quantum ad clausulam præteniti pacti, de quo supra, per errorem fuisse conscriptas instar aliarum literarum primi redditus 37. cum dimidio florenorum, quod etiam est verisimile propter exorbitantes & insolitas ¶ clausulas in huiusmodi literis positas, quæ de verbo ad verbum concordant cum literis super primo simili redditu confectis: quis enim ille qui vnquam talem literarum formam vidit vel percunctatus est, in quibus ad datam quadraginta annorum, datam confectiois literarum præcedentium respectus est habitus, sicuti hic factum est: literæ enim constitutionis redditus de quo agitur, sunt de anno nonagesimo, & dicunt, vt prima facie apparet, de quitationem siendam cum Denarijs cussis & monetatis ante annum quinquagesimum: quis etiam ille est, qui ad soluendum De-

narios, quorum vnicum vix vnquam vidit, de quo certitudinaliter sciri potuit, talem Denarium ante annum quinquagesimum fuisse monetatum, sese obligare voluisset, quod si ad creditorem intuitum dirigamus, minimè etiam verisimile videtur, eundem de florenis aureis ante annum quinquagesimum cussis & monetatis censisse, cum pro annali solutione tales aureos non receperit. Posito tamen, quod dictum pactum interuenisset, & quod dictus impetrans denarios aureos suscepisset, neque pro se consuetudinem haberet, tamen huiusmodi ¶ pactum ex multis non posset suffragari dicto Egidio. Primò ex eo, quia aduersatur iuri publico in fauorem & utilitatem reipublicæ introducto, videlicet ordinationi patriæ, de qua supra, editæ ex iustis causis, vt videlicet moneta in patria domini Archiducis monetata, liberè & copiosè suū cursum haberet: & ne populus forensi moneta grauaretur, quare non valet. Ius publicum, cui ibi not. ff. de pac. & c. si diligenti, de for. comp. cum vulgar. Etiam ex alio, quia ad impossibile nemo ¶ potest obligari, iuribus vulgaribus. Sed sic est, quod non solum valde difficile, sed penitus impossibile esset nunc reperire, maxime vsque ad tantam summam, huiusmodi denarios aureos, quos certitudinaliter cõstaret, ita quod iuri sufficeret, ante datam anni quinquagesimi, cussos & monetatos, cum datam communiter non habeant, & monetarum frequens fiat mutatio, ita quod antiqui denarii instantur, & alij ex eis de nouo fiant, licet forsitan tempore confectarum literarum, quod tamen non creditur, in hac patria potestatis dominorum supra Rhenum minimè subdita, reperiri potuissent: ergo huiusmodi pactum tanquæ obligans ad impossibile, nõ ¶ valet. Vnde ne huiusmodi pactum annihiletur & quia difficultas, & fortius impossibilitas, excusat promissorem etiam iurantem, c. breui, cū ibi not. de iur. iur. & l. quod te, cum ibi not. ff. si cer. peta. statuit rationabiliter canon in c. olim, & in c. cum canonicis, de cens. ¶ hoc casu sit factis soluere vel consignare valorem talium denariorum: sequitur ergo, quod huiusmodi consignatio fuit legitime facta, & quod huiusmodi pactum præfatio impetranti non præiudicet.

Nec præsumitur aut censetur dictus impetrans per huiusmodi prætensum pactum renunciaisse aut voluisse renunciare beneficio optionis, sibi ex prædicta consuetudine & ordinatione principis & patriæ competenti, cum in ¶ dubio non præsumitur donatio: imò potius præsumitur facultas, quam liberalitas, nisi qualitas personarum aliud inducat, vel nisi causa remunerationis præcedat, quorum neutrum est hic: ita dicit singulariter Bald. in l. generaliter, in 4. oppositione, C. de non nume. pec. & do simile in venditore promittente rem venditam tradere, qui ex beneficio legis, soluendo interesse, vbi dolo vel culpa desijt habere, liberatur à traditio-

ne rei,

ne rei, de quo habetur per gl. Bald. & Doct. in l. 1. ff. de actio. emp. & per gl. in §. precium, Instit. de emp. & vendi. & per Panor. & canonistas in c. cum Ioannes, de fide instr. do etiam aliud simile in ¶ promissore facti, qui ex beneficio legis euadit soluendo interesse, licet tempore promissionis sciat huiusmodi beneficium sibi competere, l. si quis ab alio, in fin. ff. de re iudi. & l. stipulationes non diuiditur, in §. census, ff. de verb. oblig.

Nec obstat si dicatur, quod si ordinatione principis, de qua supra, habeat locum, & pactum interpretetur modo supra dicto, tunc huiusmodi pactum seruiret de vento, & nihil operaretur: contra, l. si quando, ff. de legat. primo. Quia dico, quod imò huiusmodi pactum aliquid operatur: nam primò exprimit id quod ius commune disponit. Secundò operatur, quod ita demum potest fieri solutio in valore, quando creditor ex hoc damnum non sentit: ita singulariter sentit do. Paul. de Cast. si subtiliter consideretur in præalleg. l. Paulus, circa prin. vbi notabiliter dicit, quod ¶ consuetudo disponens, quæ vna moneta posset solui pro alia, intelligitur secundum d. l. Paulus, dummodo scilicet creditor ex hoc damnum nõ sentiat: ita similiter dico in proposito in pacto. Cùm ergo de interesse dicti Egidij apud acta non constat, imò nec interesse deductum sit, & in ¶ minimis non cadat affectio, l. minimis, ff. de in litem iuran. patet, constitutionem huiusmodi, in valore seu estimacione, vt præmittitur, factam, fuisse legitime & debite factam, quod autem dictus impetrans consignat valorem seu estimacionem florenorum aureorum, sic deducitur, nam florenus aureus exceptis sophisticatis & specialiter exceptis per ordinationem illustrissimi domini nostri Archiducis & patriæ, Anno nonagesimo nono editam, valuatus & estimatus fuit ad viginti septem Stuferos, quam ordinationem dictus Egidius tempore huiusmodi consignationis vigere sciuit, & ignorare non potuit, & totidem Stuferos pro quolibet floreno aureo dictus impetrans deposuit & consignauit: ergo consignando valorem florenorum aureorum statutum & approbatum per principem & patriam, satisfecit, & censetur consignatio legitime facta, quod ¶ enim principi placet animo legem condendi, legis habet vigorem, & obseruandum est per subditos: quales sunt dictus impetrans & Egidius l. r. ff. de constit. principum, cum simil. & cum tempore dictæ consignationis per ordinationem antetactam singuli floreni aurei, etiam in pondere diminuti cursum habebant, & similiter anno nonagesimo tempore constitutionis redditus, de quo nunc contenditur, quo tempore licet reductio monetæ facta fuerit de extremo in extremum pondus, tamen apud nos tunc nondum erat cognitum, imò indifferenter singuli floreni, dummodo ad oculum non perpende-

bantur minus diminuti, expendebantur & recipiebantur in valore tunc approbato per patriam, sic patet consignacionem huiusmodi fuisse legitime factam: siue enim consideremus valorem floreni aurei qui approbatus fuit per dominum Archiducem & patriam dicto anno nonagesimo nono, consignatus est verus valor florenorum aureorum, siue etiam consideremus valorem florenorum aureorum, statutum & approbatum prædicto anno nonagesimo, etiam verus valor reperitur consignatus, & amplius: Quod deducitur per calculum sic, quia duodecim vieryfers, quæ secundum ordinationem anni nonagesimi noni constituerunt florenum aureum secundum ordinationem editam anno nonagesimo, constituerunt plusquæ florenum aureum, quia florenus aureus tunc estimatus fuit ad octodecim Stuferos cum medio, & duodecim vieryfers tunc constituerunt viginti Stuferos, & similiter videmus in griphonibus, quia decem tales secundum ordinationem factam anno nonagesimo nono, constituunt viginti septem Stuferos cum medio, & secundum ordinationem priorem editam anno nonagesimo, decem tales constituunt viginti Stuferos. Idem etiam in Stuferis Philippi, quorum viginti & vnus cum medio secundum ordinationem factam dicto Anno nonagesimo nono constituunt viginti septem Stuferos minus nouem mitis, & totidem Stuferi Philippi secundum ordinationem editam dicto Anno nonagesimo constituunt octodecim Stuferos cum blanca & amplius, & sic de alijs denarijs, & sic secundum ordinationem factam anno nonagesimo nono, semper vltra verum valorem florenorum aureorum per dictum impetrantem consignatum est, satisfactum est ergo vtriq̄ue ordinationi, & per consequens iure, ratione, & æquitate suadentibus, dictus impetrans censeri debet legitime fecisse huiusmodi consignacionem, quia ¶ iuxta & secundum legem principis & patriæ eam fecit, pro cuius iustitia semper præsumitur, iuxta notata per canonistas, in c. quæ in ecclesiarum, de constit. & per Bald. & Doct. in l. final. C. si contra ius vel utilita. publ. & per Cyn. in l. rescripta, C. de preci. impera. offe. imò plus dico, quod si aliquid de facto seruatur in aliqua ciuitate, dato quod de iure non valeat, tamen est perinde ac si valeret, postquam Principes volunt aut patiuntur sic obseruari, ita singulariter dicit Dominus Albericus de Rosa in l. prima, C. de summa trinit. & fide catholic. vbi per hoc dicit, quod si in ciuitate sit statutum, quod ¶ debitoribus ¶ vel fideiussoribus non possunt opponere exceptionem, quod vsuræ non debeantur, & ex illo fideiussor condemnatus sit soluere vsuras, illasque postea repetat à principali debitore, debitor autem opponat quod indebitè illas soluit: quia statutum huiusmodi permittens vsuras, non valebat de iure, clem.

clem. vnica, de vsur. Certè licet de iure illud statutum non valeat, tamen postquam in ciuitate de facto seruatur, est perinde, ac si de iure valeret, & ergo ipse fideiussor, qui vigore dicti statuti soluit vsuras, poterit easdem repetere à principali debitore, secundum eum, referentem sic in quaestione facti, tempore suo fuisse iudicatum, & idem vult Iohan. de Imola, in ca. peruenit, de fideiuss. in septima colum. Ita etiam dico in proposito, quòd & si ordinatio domini Archiducis & patriæ fuisse iniusta, tamen iniustitia vel nullitas huiusmodi statuti vel ordinationis, non posset suffragari dicto Egidio, ex quo de facto seruabatur: multominus ergo conquire poterit dict. Egidius de præacta ordinatione domini nostri Archiducis & patriæ, cum fuerit communis & iusta ex certis causis ob publicam vtilitatem, vt videlicet, moneta in patria domini Archiducis monetata, liberè & copiosè sum cursum haberet, & populus forensi moneta non grauareretur, ædita: quare etiam per pactum huiusmodi iuri publico in fauorem publicum & vtilitatem reipublicæ introducto, renunciari non potuit, vt prædixi, per iura præallegata, & per consequens assignatio facta in huiusmodi valore est legitimè facta.

Nec obstat si dicatur, quòd quamuis æstimatio secundum bonitatem extrinsecam aureorum, fuit signata, non tamen secundum bonitatem intrinsecam, contra l. cum quid. ff. si certum pget. quia floreni aurei habentes verum pondus in quo fuerunt monetati ante annum quinquagesimum, tempore consignationis bene valebant viginti octo Stuferos, & totidem non fuit consignatum, ergo & cætera. Quia respondeo & dico, quòd hoc, videlicet, quòd floreni aurei habentes verum pondus in quo fuerunt monetati ante annum quinquagesimum, valebant viginti octo Stuferos, quoad bonitatem intrinsecam, non constabat tempore contractus aut etiam tempore assignationis, imò potius contrarium, vt supra declarauit: nec hoc presumitur, quia princeps omnes florenos aureos, exceptis sophisticatis, & alijs specialiter in ordinatione designatis & nominatis, dicto anno nonagesimo nono æstimauit ad vnum precium, puta ad viginti septem Stuferos. Nec est 20 credibile, aut præsumendum, quòd princeps per suam constitutionem voluerit subditos circumuenire, aut decipere, aut eis laqueum iniicere, infra, c. de viduis, 27. quaestione. quia omne quod princeps statuit, sanctum & iustum subditis videri debet, argumen. l. liberto. ff. de obsequijs, cum princeps in dubio præsumatur iusta causa motus ad sic statuendum, vt dicunt omnes canonistæ in c. quæ in ecclesiarum, præallega. & legitæ in pascibus supra allegatis. Et 21 cum dictus impetrans potuit huiusmodi redditum dequitare cum voluit, & ad dequitandum non constringebatur, liquet eum non fuisse

in mora, nec moram sibi posse imputari: quia vbi nulla petitio, ibi nulla mora. l. lecta, circa finem, ff. si certum petat. Præterea respondeo aliter & dico, quòd cum in literis constitutionis redditus, non contineatur, quòd debeant solui floreni aurei eiusdem valoris & ponderis quo fuerant ante annum quinquagesimum, & in quo pondere fuerunt monetati: sed duntaxat habetur, quòd reddantur floreni aurei iusti & boni auri & ponderis, Patet luce clarius, dictum impetrantem non fuisse adstrictum ad soluendum æstimationem florenorum aureorum habentium idem pondus quod habebant tunc, cum fuerunt monetati. Sed ipsum impetrantem duntaxat fuisse obligatum ad soluendum æstimationem florenorum aureorum, tempore consignationis commune pondus & iustum, secundum æstimationem communem & ordinationem Principis & patriæ, habentium: ita singulariter vult Bart. in præalleg. l. Paulus, in finalibus suis verbis, & ibi hoc dictum magni ponderis refert, declarat, sequitur & approbat dominus Ioan. de Imola. Dicit enim Barto. ibidem, quòd si fuit actum seu conuentum inter partes, quòd: f. mutuum reddatur in florenis sub eadem æstimatione, tunc sub eadem æstimatione debet reddi, secus si non addatur hoc verbum, eadem, quòd tunc debet reddi in æstimatione communi, quæ esset tempore quo debet fieri solutio, quod seruit proposito nostro: Et ergo cauti homines volentes sibi bene prospicere, hodie hoc agunt, vt eis reddantur floreni aurei, non solum boni & iusti ponderis, verum etiam eiusdem ponderis, materis, valoris, & cursus: & volentes sibi adhuc melius prospicere, addunt, quorum tot numero faciunt marcham, iuxta consilium Ioan. And. in d. c. quanto, quod consilium etiam commemorat Bald. in consilio suo 339.

Non obstat etiam si dicatur, quòd pecunia consignata mansit apud campforem, nec vnquam dominium eiusdem transiit in dictum Egidium: ergo videtur, quòd dictus impetrans, per huiusmodi consignationem non fuit liberatus: quia regula est: p. f. quando debetur quantitas, vt in casu præfenti, tunc nunquam liberatur debitor, nisi dominio translato in creditorem, l. exempto, circa prin. cum ibi not. per gl. & Bar. ff. de actio. empt. Quia respondeo & dico, quòd consignatio legitimè facta, habet vim solutionis, traditionis, & translationis dominij, præal. l. ob signatione: vnde imputet sibi dictus Egidius, si pecuniam ad se non recepit, nam potuit recipere si voluisset, & potuisset vtiq; dictus Egidius consentiendo dictæ consignationi, sibi 24 acquirere dominium, potuit etiam vtili actione depositi campforem compellere vel compelli facere ad tradendum pecuniam sibi consignatam, vt est textus apertus in d. l. acceptam, in fin. si ergo hoc fecit, per eum stetit quo minus

minus huiusmodi pecuniam habuit, sibi imputet: nam damnnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet & non alij imputare, regula, damnnum, de reg. iur. lib. 6. Dicto autem impetranti nihil imputari potest, qui fecit quod potuit & debuit de iure, præal. l. acceptam, cum ibi not. per Bal. Pau. de Cast. & Doct.

Non obstat etiam si dicatur, quòd huiusmodi consignatio non fuit legitima, quia dictus impetrans, de dicta summa mille & septingentorum florenorum Rhenensium, ex post detraxit vel detrahi permisit quadringentos florenos. Cum ergo præacta summa, ab initio fuerit consignata, pro dequitatione redditus 37. cum dimidio florenorum Rhenensium, de quo nunc contenditur: & pro dequitatione alterius consimilis redditus non dequasit, vt videtur, sufficiens pecunia apud campforem, pro dequitatione redditus præfati Egidij, de cuius extinctione agitur & contenditur. Quia respondeo, admissa vtrâque parte assumpti, negando consequentiâ, quòd scilicet non manserit sufficiens pecunia pro dequitatione redditus dicti Egidij, de quo nunc contenditur: Nam consignatio 25 fuit ab initio legitimè facta pro dequitatione vtriusque redditus, vt supra dixi, ex post facto in libero arbitrio dicti impetrantis fuit resiliere à proposita & concepta dequitatione redditus, præfato Euerhardo spectantis, quamdiu dictus Euerhardus huiusmodi consignationem gratam & ratam non habuit, vt volunt Bald. Paulus de Castro, & alij in dict. l. acceptam, per illum textum, & per l. 3. Codic. de nouatio. potuisset enim, si voluisset, totam pecuniam ad se recipere, potuit etiam dictus impetrans, tempore deductionis dictorum quadringentorum florenorum Rhenensium declarare prout declarauit, cuius redditum persistentiâ habere voluit, & cuius redditum dequitare voluit, fuit enim pecunia consignata pro dequitatione dictorum reddituum, ante acceptationem dictorum creditorum, minime adhuc ipsorum creditorum, vt vult Bald. in d. l. acceptam, in nona quaestione, & ibidem Paulus de Castro, & alij, & ergo secundum eos, debitor pœnitere potuit pecuniâ iterum ad se recipiendo: nec per hoc mutata est qualitas negocij quoad dictum Egidium, contra quem huiusmodi consignatio mansit in suo robore, in quo fuit ante deductionem huiusmodi quadringentorum florenorum Rhenensium: nam hi redditus sunt omnino distincti, nec alter aliquid commune habet cum altero, & sic præfatus impetrans, quoad dictum Egidium, quantum concernit redditum 37. cum dimidio florenorum Rhenensium, de cuius extinctione nunc contenditur, liberas ædes habet, per d. l. acceptam, cum ibi not. & alia iura superius alleg.

Non obstat etiam, quòd ideo huiusmodi consignatio non debet præiudicare dicto Egidio, quia primò ante festum natiuitatis Christi anni

99. facta fuit intimatio consignationis huiusmodi præfato Egidio & Euerhardo coniunctim: in profesto autem natiuitatis Christi, eiusdem anni, lata fuit sententia super arreragijs contra dictum impetrantem: post festum autem natiuitatis CHRISTI, de summa consignata deducti fuerunt quadringenti floreni Rhenenses, & tunc primum & non ante festum natiuitatis CHRISTI facta fuit intimatio dicto Egidio soli, & sic non congruo tempore, ante mutationem monetæ. Quia respondeo ad hoc & dico, quod dicta vltima insinuatio, quoad dictum Egidium, non fuit necessaria, attento quod per prius tempore, diu ante festum natiuitatis Christi, eidem Egidio & præfato Euerhardo facta fuit, vt præmittitur, legitimè insinuatio: quæ quidem prima insinuatio per subsequentem non fuit sublata, sed potius confortata, & mansit in suo robore quoad dictum Egidium, ex quo non fuit mutata voluntas prima: quo verò ad dictum Euerhardum sublatus est effectus dictæ consignationis contraria voluntate dicti impetrantis. Certum est enim, quòd 26 f. quis præsumitur permanere in eadem voluntate, nisi voluntas probetur mutata, tex. est in c. maiores, in fi. de baptismo, & in l. fideicommissa, in §. si rem, ff. de leg. 3. Cum ergo voluntas dicti impetrantis declarata per primam insinuationem huiusmodi consignationis non probetur postea mutata quoad d. Egidium, patet aperte ipsum impetrantem in eadem prima voluntate perseverasse, & sic ex consequenti consignationem huiusmodi & insinuationem tempore ante festum natiuitatis Christi per literas dicti oppidi Bruxellensis præfato Egidio, vt præmittitur factam, in suo robore perdurasse quoad dictum Egidium & quoad extinctionem redditus, de quo nunc contenditur. Quòd autem dicitur, sententiam fuisse latam in profesto natiuitatis CHRISTI contra dictum impetrantem in materia arreragiorum, nihil facit ad impugnandum huiusmodi consignationem prius legitimè in forma iuris factam, & præfato Egidio debite & intempore insinuatam: fuit enim vt præmittitur facta realis consignatio de forte principali, & vltra hoc depositi & consignati fuerunt pro arreragijs liquidis floreni Rhenenses octuaginta, & de residuo non liquido p. stita fuit idonea cautio, quod sufficit, præal. l. statuliber rationem, cum alijs iuribus supra adductis. Nec 27 debet bene ceptum ex sinistro euentu postea ruinam pati, l. sed an vltro. ff. de nego. gest. maxime cum in materia consignationis attendatur tempus consignationis & insinuationis, & non tempus posterius, vt aperte vult text. in præalleg. l. acceptam, in illis verbis, quo subscuto etiam periculo debitor lucratur. Nec debet angustia temporis paucarum horarum quæ inter tempus sententiæ dictæ & festum natiuitatis Christi superferunt, in consideratione haberi, aut dicto impetranti qui bene

benè cœpit & legitimè consignationem fecit, obesse, l. precia rerum, in fi. ff. ad legem falcidiam, & voluit notabiliter Bart. in præalleg. l. Paulus, maxime cum dictus impetrans notitiam huiusmodi sententiæ non habuit, nisi diu post huiusmodi Festum natiuitatis CHRISTI. Cum ergo huiusmodi consignatio fuit, vt præmittitur, legitimè facta, & tempestiuè præfatio Egidio intimata, videtur mihi sub correctione vestra & aliorum melius sentientium, quòd huiusmodi redditus 37. cum dimidio florenorum aureorum fuit & est per huiusmodi consignationem extinctus, & pro extincto habendus & censendus, ac talis per circumspersiones vestras declarandus: iudicio vestro, cui DEVS adfit, & cui me submitto, qui testium depositiones & alia huius causæ secreta per me non visa plenè & exactè vidistis & cognoscistis, semper saluo.

CONSILIVM C.

S V M M A R I A.

- 1 Suffragium consentientis in illum, in quem maior pars consentiret, nullum censetur.
- 2 Inhabilis an ex admissione aliorum habilitari possit, &c.
- 3 Facere quia alieno nomine prohibetur, quod proprio nomine facere non potest.
- 4 Actus alio, quam fieri debuit, tempore factus, reputatur nullus.
- 5 Electio facta Canonici absentibus et non vocatis retractari potest.
- 6 In electione qua sint seruanda, &c. & nu. 8.
- 7 Electio à maiore parte capituli facta quando valet.



Asus talis est. In ecclesia Oerschotensi, mortuo Decano, vocatis vocandis, canonici residentes, qui erant solum quatuor numero, processerunt ad electionem, ex his quatuor vnus puta A. renunciauit voci, alter puta B. vicedecanus non erat in sacris, admissus tamen per alios duos residentes, videlicet C. & D. nomine suo elegit dictum A. & nomine procuratorio constitutus ad hoc specialiter per duos canonicos absentes non residentes, in sacris existentes, & infra prouinciam degentes, legitimè ad electionem vt præmittitur vocatos, elegit eundem A. præfati verò C. & D. in sacris constituti elegerunt alium, puta E. eorum confratrem extra prouinciam existentem, & quidam alter non residens etiam ad electionem vocatus, elegit seu nominauit scripto illum quem maior pars capituli eligeret. Quæritur nunc, an alicui dictorum ius competat in dicto decanatu, & cui, an nulli? Et omiſsis superfluis, in primis cla-

rum est, quod vox illius qui consentiit in illum in quem consentiret maior pars capituli nullum suffragium affert dicto E. quia tale votum est nullum ex duplici capite, primò, quia incertum, c. 2. de elect. lib. 6. secundò, quia votum non potest exprimi per literas vel ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secretè & sigillatim, c. si quis iusto impedimento, in fi. eo. ti. & li. Item etiam certum est, quod vox dicti B. nullum suffragium affert dicto A. ex quo ipse B. non fuit in sacris, per tex. clarum in cle. vt hi qui, de æta. & quali. nec aliquid facit quod ad eligendum per alios admissus fuit, quia tunc ex quo persona eius de se omnino & simpliciter inhabilis fuit ad eligendum, non potuit ex admissione aliorum habilitari, imò nec episcopus eum habilitare posset, vel circa hanc inhabilitatem dispensare, vt dicit glo. ordinaria in d. clem. vt hi qui, super verbo concedatur, & ibi hoc sequitur Cardin. in quarta colum. in io. quæsti. post Stephan. Paul. & alios, respondendo clarè ad nota. in c. cum vintonien. de electio. quæ prima facie videtur obſtare. Præterea etiam certum est quòd ex quo dictus B. vicedecanus caruit voce vt iam declarauit, non potuit validè procurator constitui ad eligendum per alios absentes etiam de se habiles, etiam si datum esset mandatum de certa persona eligenda: quia tunc quod ipse non potuit facere proprio nomine, non potuit etiam facere nomine alieno, ex quo per d. cle. vt hi qui talis non episcopus in sacris simpliciter inhabilitatur ad vocem, non facta distinctione, an suo nomine eligat, an alieno, & ita conclusiue tenet dominus Cardin. in d. clem. vt hi qui, in princ. 4. colum. in 11. quæstio. & in §. illi verò, in octauo notabili post Paul. de Leaza. & Ioan. And. in regula. quod alicui suo, de regul. iuris, libro 6. in mercur. Videtur ergo, quòd præfatus E. electus per antea C. & D. cenferi debeat Decanus tanquam electus per illos, apud quos residebat potestas capitularis. Sed quatuor eidem E. obſtât: 4 Primò quia tunc huiusmodi electio facta non est in termino electioni præfixo, sed alio tempore continuatione termini non facta, & sic huiusmodi terminus videtur circumductus, & per consequens actus nullus, iuxta notat. per Doct. in ca. constituit, de offic. delega. cum similibus. Secundò, quia etiam si tempore præfixo celebrata fuisset electio, tamen illa videtur nulla, ex eo quòd non est seruata aliqua formarum requisitarum in concilio generali, de quo in cap. quia propter, de elect. Tertiò eidem E. obſtat, quòd non est electus à maiore parte capituli, quòd videtur requirere d. ca. quia propter, ibi, maior & sanior pars. Quartò eidem E. obſtat prouiso facta dicto A. per reuerendissimum dominum Episcopum Leodiensem ordinarium loci iure deuoluto. Sed motiuis non obstantibus dicto præfato E. duntaxat ius ad dictum decanatum competere tanquam electo per illos, apud quos resedit tota potestas Capitularis, vt infra declarabo.

declarabo. Nec obſtat primum motiuum, quia dico, quòd ex illo capite etiam tunc si hoc verum esset, electio facta de persona dicti E. non redditur nulla, licet posset retractari canonicis absentibus non vocatis legitimè post circumductionem termini proſequentibus contemptum, vt vult Panormi. & Doctor. in d. cap. quia propter, in 7. colum. in versi. vltius quæritur, & Doct. in c. quod sicut, & in c. bonæ 2. eo. tit. In casu autem præſenti non constat de aliqua proſequentione contemptum, quare non obſtat. Non obſtat etiam secundum, quia dico, quòd tunc quando in collegio sunt pauci canonici, puta duo duntaxat vel tres, vt accidit in casu præſenti, tunc non est per eos necessariò seruanda aliqua ex formis, d. c. quia propter, vt vult Panormi. in d. c. quia propter, in versi. vel saltem, circa finem, post Goffre. Inno. Compost. & alios, quare non obſtat. Non obſtat etiam tertium, quia præsupponit falsum, licet enim dictus E. non sit electus à maiore parte capituli, habito respectu ad maioritatem facti, tamen reuera electus est à maiori parte capituli habito respectu ad maioritatem consistentem in iure vel effectu iuris, imò dictus E. electus est nedum à maiori parte capituli, sed à toto capitulo, ex quo omnes alij vocati quocumque debent excludi vt prædixi vnus renunciatione vocis, quæ renunciationem facere potuit, d. c. quia propter, ibi, volunt intereſſe, & ibi DD. & no. per gl. ord. in c. si quando, eo. ti. li. 6. Alter, quia non erat in sacris, d. cle. vt hi qui, Alter neminem ad eligendum constituit, sed votum incertum dedit, d. c. 2. & c. si quis iusto, in fi. & alij duo, quia constituerunt inhabile, quare sibi debent imputare, iuxta not. DD. in d. cle. vt hi qui, & in alijs supra commemoratis, & sic tota potestas capitularis residebat penes dictos duos C. & D. & per cõsequens electus ab eis censetur electus à toto capitulo, sicuti si oēs dempto vno essent excommunicati, suspensi, vel irregulares, electus ab illo vno diceretur electus à toto capitulo, cum voces aliorum non debeant computari in numero, vt est gl. ord. notabilis in cle. quod circa, super verbo, quæ in facto, circa princ. de elect. & vult gl. in d. c. si quando, in principio. eo. tit. li. 6. & Inno. in c. gratum, circa med. de postula. præla. & ibi bonus text. est etiam bonus tex. in c. congregato, de elect. & ita nota. in gl. vlt. licet tunc regulariter non valeat electio facta à minori parte capituli, d. c. quia propter, cum si hoc tamen fallit in duob. casibus, quorum primus est in c. scriptum, de elec. quãdo scilicet electio concurret cum postulatione: & alius seruiens proposito est, quando maior pars est inhabilis vel priuata potestate eligendi, ita dicitur ad literam Io. And. Panor. Io. de Imo. & DD. in d. c. congregato, imò plus dico, quod quando tunc aliqui canonici sunt priuati voce vel inhabiles ad eligendum, non est necessariò vocare eos ad electionem, licet hoc non sit declaratum: satis enim est

quod de huiusmodi inhabilitate postea cõstare possit, ita notab. dicit Inno. in d. c. gratum, ante finem. & ibi hoc dictum referunt, cõmendant, & sequuntur Io. And. Panor. & DD. posteriores, & sic dictum motiuum prima facie multum apprensens, non obſtat. Non obſtat etiã quartum, quia ex quo infra tempus iure per d. capitulantes C. & D. qui soli erant habiles ad eligendum ex residentibus, & apud quos vt præmittitur tota potestas capitularis residebat, ritè processum est ad electionem factam de persona dicti E. cessat prouiso facta per ordinarium iure deuoluto, cum cesset causa deuolutionem inducens, puta negligentia, vel simile, per supra dicta: & ita concludo.

CONSILIVM CI.

S V M M A R I A.

- 1 Beneficij ad beneficium duntaxat fit permutatio.
- 2 Accidens sine subiecto subsistere nequit.
- 3 Surreptio in beneficiis, ipsi iure vitiat gratiam.
- 4 In gratijs omnis expressio falsa præsumitur expressa dolose, & sic vitiat gratiam.
- 5 Sape qui totum vult, totum perdit.
- 6 Claus. vt asseris, literis inserta, conditionalis est, & idem importat quod claus. Si ita est, &c.
- 7 Condicio de præſenti vel præterito falsa non suspendit actum, sed ipsum gestum reddit nullum.
- 8 Ad validitatem cuiuslibet actus requiruntur compulsiue potestatis & voluntatis.



Reuerende domine Conseruator, in causa pendente coram vobis super nullitate reservationis per & inter do. Iohannem Lups rectorum Ecclesiæ parochialis de Kerckxmis Cameracensis diocesis actorem seu impetrantem ex vna, ac dominum Petrum Pauonis reum ex altera, actus eiusdem causæ attentis, videtur mihi subscripto sine aliqua hæſitatione pro dicto actore & contra præfatum reum debere pronuciari: nam ex confessione propria ipsius rei facta ad tertium & quartum articulos libelli, luculenter constat, nullam capellaniam beatæ Mariæ in ecclesia parochiali de Onckezele vnquam fuisse in rerum natura, & sic ex consequenti clarum est, quod de ea ad præfatum ecclesiam nullam vnquam potuit fieri nec facta est permutatio, cum tunc beneficij ad beneficium duntaxat fiat permutatio, c. vnico, ibi sua beneficia, de re. permu. li. 6. & c. quæſitum, eo. tit. in antiquis, cum si non chymera ad beneficiu, & sic ex consequenti etiam certum est, quod dictus reus vigore permutationis non est dictam capellaniam assensentus, & sic etiam ex consequenti falsum est, esse inæqualitatem quoad valorem inter dictam ecclesiam & præfatum capellaniam beatæ Mariæ, cum accidens tunc sine subiecto subsistere non possit, & non entis nullæ sũt qualitates. l. eius qui

in prouincia. ff. si cer. per. cum si. & tamen dictus reus animo circumueniendi sanctissimum bonæ memorię Inno. in impetratione huiusmodi pensionis narrauit omnia præmissa interuenisse, quorum tamen neutrum est verum, vt patet ex prædictis, & sic huiusmodi reseruatio pensionis est surreptitia & obreptitia, & per consequens ipso iure nulla, cum surreptio ¶ in beneficialib. vitiet ipso iure gratiam, c. 1. & 2. de si. presby. lib. 6. & c. ad audientiam. 2. cum ibi nota. de rescrip. Nec obstat si dicatur, prout procurator dicti rei dicere videtur, quod huiusmodi expressio facta est per ignorantiam, & sic non debet obesse. Quia dico, quod ex quo aliqua ex præmissis concernunt factum proprium dicti rei, videlicet quod ipse affectus est dictam capellaniam vigore huiusmodi permutationis, & c. non potest præterea circa hoc ignorantia, cum in facto proprio non cadit probabilis ignorantia. c. ab excommunicato, de rescri. & dato ¶ quod caderet ignorantia, tamen in gratijs omnis expressio falsa præsumitur in dubio expressa dolose, vt dicit Inno. pater iuris in c. accedens, de cri. fal. quem refert & sequitur Feli. in c. super literis, in 3. col. de rescri. & sic dictus reus mendax precator debet omnino carere impetratis, iuxta primam regulam d. ca. super literis. quæ secundum omnes Doct. ibi scribentes teste Felino in 1. col. locum habet in literis gratiosis, quales sunt literæ reseruationis pensionis, de qua nunc est quæstio. Præterea licet non omnia tacita, quorum expressio mouere potuisset papam ad denegandum gratiam, vitient gratiam, sed solum ea de quib. reperitur expressum, vel de quib. in iure est cautum, quod eis expressis eam gratiam nullatenus concessisset, tamen omnes falsæ expressiones quæ potuerunt mouere papam verisimiliter ad facilius concedendum vitiant gratias, quia literæ habent tacitam conditionem, si preces veritate nitantur, ita dicit Rota decisio. 471. in nouis in fin. secundum quotas meas, incipiente extra Rotam supposito isto facto, & c. quem refert & sequitur Feli. in c. postulasti, in 3. col. de rescri. licet aliam quotam assignet: negari autem non potest, quin papa per expressionem præmissorum verisimiliter fuit motus ad facilius concedendum huiusmodi reseruationem pensionis quam si nihil horum fuisset falsè & dolose expressum: sequitur ergo quod huiusmodi falsa expressio vitiat huiusmodi gratiam, maximè cum camera apostolica fuerit per hoc defraudata, vt attestantur practici curiales. Nec aliquid facit, quod dictus reus dimisit huiusmodi ecclesiam, & sic esset defraudatus si nõ consequeretur huiusmodi pensionem, quia cum huiusmodi ¶ damnus sentiat ex sua culpa & dolo. debet hoc sibi ipsi imputare, regula, damnus, de reg. i. lib. 5. discatq; de cætero cautius mercari. l. 2. C. de fur. sæpe enim qui totum vult, totum perdit, c. super quæstionum. §. si verò, de offi. dele. maximè cum

quis contra legem mercatur, & legem circumuenire conatur. l. quemadmodum. C. de agri. & cenfi. lib. 11. & d. l. 2. vbi empor & rem & precij perdit, & rãto fortius contra reum præsumitur, quod voluit fraudare legem, quia cum fuerit antiquus cortisanus & practicus curiæ Romanæ, melius nouit quomodo fraud fieri posset. l. defensionis facultas in fi. C. de iure fil. lib. 10. cum si. Et meo imbecilli iudicio, etiam si omnia præmissa cessarent lucidè patet nullitas dictæ expeditionis ex alio capite videlicet, quia in dispositione literarum sanctissimi domini Inno. habetur hæc clausula, nos tibi qui vt asseris dictam capellaniam inter alia obtines, & c. modò certum est, quod hæc ¶ verba, vt asseris, sunt conditionalia idè importantia, quod hæc, si ita est, vt expressè determinat Gaspar de Cal. in conf. suo 8. sub Rubrica de rescrip. in 1. col. quem refert & sequitur Feli. in c. ad aures, in 6. col. in versu. 7. conclusio, in fine, de rescrip. & clarum est, quod si conditio ¶ de præterito vel de præterito est falsa, non suspendit actum, sed reddit actum gestum sub ea conditione de præterito vel de præterito falsa nullum, vt est text. in l. cum ad præsens, cum seq. ff. si cer. per. cum sim. Sequitur ergo, quod ex quo huiusmodi cõditio importata per huiusmodi verba, vt asseris, est falsa vt præmittitur, quod ea deficiente corrumpit actus huiusmodi gratiæ seu reseruationis pensionis ex defectu voluntatis sanctissimi concedentis, licet enim dominus noster papa potuisset huiusmodi pensionem reseruare ad vtilitatem dicti rei, etiam cessante huiusmodi permutatione ex sola dimissione dictæ ecclesiæ parochialis, ne dispensium ex hoc pateretur: tamen in casu præsentis non constat, quod hoc voluit, imò constat contrarium per supra dicta: cum ergo ad validitatem ¶ cuiuslibet actus requirantur copulatiuè duo, videlicet potestas & voluntas, & altero deficiente corrumpit actus. l. multum interest, Cod. si quis alteri vel sibi, & c. cum super, de offi. deleg. sequitur quod ex quo hic defuit voluntas sanctissimi deficiente cõditione, sub qua facta fuit huiusmodi concessio seu reseruatio pensionis, quod huiusmodi literæ reseruationis pensionis sunt nullæ & nulliter expeditæ. Et ita videtur mihi subscripto, iudicio vestro reuerende pater, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CII.

S V M M A R I A.

1. Præiudiciales quæstiones ante oia discutiende sunt.
2. Cognitio super validitate conventionum antenuptialium est mixta fori.
3. Pater impedire potest processum per arrestum contra bona filio suo obligata inchoatum, & c.
4. Voluntas seu qualitas mutata non præsumitur, nisi probetur.

3 Pater

5. Pater sine mandato agere potest pro bonis aduentitius liberorum, in quib. ususfr. habet.
6. Debitore comparente an ad venditionem bonorum procedi possit, & c.

Venerabilis domine Præposite in causa coram vobis pendente indicata per & inter Adrianum de Höt, nomine Antonij sui filij naturalis & legitimi appellantis ex vna, & Egidium Vranx, & alios suos litis confortes appellatos ex altera, videtur nobis infra scriptis, sententiam per dominum Officialem Cameracensem latam, fuisse & esse modo infra scripto per vos retractandam & reformandam. Pro cuius clara deductione est præsupponendum, vt ex actis colligitur, quod pridem dictus Egidius Vranx & sui confortes, mediante iustitia seculari procurarunt arrestari diuersa bona in oppido Mechliniensis, & sub eius districtu existentia quondam Petro de Parelt, & Elizabeth vander Venne, parentibus quondam domicellæ Iacomina de Parelt, dum vixerunt spectantia & pertinentia, & per mortem ac decessum eorundem Petri & Elizabeth ad dictam domicellam Iacomina deuoluta, in nono & decimo articulis libelli appellatorij specificata: quo arresto sic facto, venerunt ad causam coram præfatis legislatoribus præfata domicella Iacomina, vxor dicti Adriani nunc appellantis pro se ipsa, & præfatus Adrianus etiam pro se ipso duntaxat, quibus comparentibus præfata domicella Iacomina, coram præfata iustitia recognouit, se debere præfato Egidio & suis confortibus, magnas pecuniarum summas, ob quam recognitionem dictus Egidius cum suis confortibus, coram dicta iustitia seculari nisi fuit procedere ad huiusmodi bonorum adiudicationem sibi & suis confortibus, ex causa præmissa sciendam contra præfata Iacomina ex eius confessione, & contra præfatum Adrianum, tanquam maritum dictæ domicellæ Iacomina, & de cuius parentibus, vt dicebat & prætendebat, huiusmodi debita fuerunt contracta, vt ex actis primæ instantiæ liquidè constat, & quia præfatus Adrianus existens pater naturalis & legitimus dicti Antonij sui filij, in eius potestate existentis, vidit & considerauit huiusmodi adiudicationem & processum cedere posse in graue præiudicium dicti Antonij sui filij, propter conuentiones seu tractatus antenuptiales inter dictum Adrianum ex vna, & præfatos Petrum & Elizabeth parentes dictæ quondam Iacomina, cum de eorundem Adriani & Iacomina matrimonio tractabatur ex altera initas & conclusas, quibus cauetur inter alia, quod si contingeret dictum Adrianum ex dicta domicella Iacomina suscitare prolem vel proles (prout iam suscitauit dictum Antonium) quod in illum euentum, de & ex omnibus bo-

nis post decessum dictorum Petri & Elizabeth parentum relinquendis emerentur ante omnia tot redditus vitales ad vitam huiusmodi prolis vel prolium, quot redditus dictus Petrus & Elizabeth parètes emerunt ad vitas prolium, quas dicta Iacomina habuit ex quondam Rumoldo Hemelrijcx suo primo marito, pro conseruatione iuris dicto suo filio in bonis arrestatis vigore dicti contractus antenuptialis, vt præmittitur, competente, recurrit ad dictum Officialem Cameracensem iudicem, in ea parte iudicem competentem, & ab eodem Officiali nomine sui filij literas monitorias & inhibitorias, ac in euentum oppositionis citatorias debitè expeditas impetravit & obtinuit, quibus in dictos appellatos ritè & legitime executis, comparuerunt in termino præfixo dicti appellati, & se huiusmodi literis opposuerunt, proponendo certas exceptiones declinatorias in effectu, quantum proposito seruit, præacti arrestum & processum coram dictis iudicibus laicis habitum continentes, & quod dictus Adrianus ibidem comparuit, & huiusmodi bona defendere voluit, & se ibidem iuri stare velle obtulit, in quantum personam suam concerneret, prout & quemadmodum per certificationem oppidi Mechliniensis de huiusmodi actis confectam in actis primæ instantiæ exhibitam, vt prætendunt, docuerunt concludentes propterea ad remissionem huiusmodi causæ, ac literas inhibitorias huiusmodi à præfato domino Officiali obtentas malè fuisse impetratas, & illas esse reuocandas & reuocari debere, prout etiam dictus dominus Officialis per suam sententiam eandem causam remisit, & præfatos appellatos ab instantia iudicij absoluit, à qua sententia fuit pro parte dicti Adriani nomine quo supra ad sanctam sedem apostolicam appellatum, & huiusmodi appellationi delatum, causaque appellationis huiusmodi vobis commissas, vt hæc omnia ex actis, tam primæ, quam secundæ instantiarum lucidè constent. Quibus sic pro casu præsuppositis deducitur, quod sententia per dictum dominum Officialem lata, fuit malè, perperam, & iniquè lata, & quod tanquam talis venit retractanda: nam ex præmissis & ex actis lucidè constat, quod bona arrestata seu saltem plura ex eis fuerunt & sunt vigore dictarum conuentionum antenuptialium dicto Antonio pro consequendis vitalibus pensionibus obligata & hypothecata, quare ¶ in eius & huiusmodi conuentionum antenuptialium præiudicium, huiusmodi bona non potuerunt pro debitis personalibus postea contractis impeteri, maximè coram iudice seculari, non decisa prius huiusmodi quæstione præiudiciali, ortum sumente ex antea actis conuentionibus antenuptialibus, cuius siquidem quæstionis præiudicialis dictus dominus Officialis est competens iudex, vt apud acta est confestatum: debet

Z 2 ergo

ergo similiter dicta quaestio arresti, donec & quousque huiusmodi quaestio praedicta fuerit decisa, differri, iuxta ea quae habentur in c. tuam, de ordi. cog. & in c. lator, qui fil. sint legit. cum similibus.

Nec obstat etiam, si contra praemissa obijciatur, quod praemissa procederent, nisi dictus Adrianus comparuisset coram dictis legislatoribus, & obtulisset ibidem stare iuri, ut constat eum in casu isto fecisse: nam ex huiusmodi oblatione sibi praedicta videtur, ex quo cognitio ² [†] super viribus vel non viribus conuentio- num antenuptialium est mixti fori, iuxta nota- ta per Doct. in c. de prudentia, de don. inter vir. & vxor. & sic solum spectans ad iudicem ecclesia- sticum in casu quando pars illam reclamatur, quae reclamatio in tempore fieri debet, antequam iudicium coram alio iudice sit inchoatum & fir- matum, argu. l. si consequens postea. ff. de iudic. & cap. postulat. de for. compe. cum similib. per quod si quidem motuum credimus, dictum do- minum Officialem motum ad sic pronuncian- dum, & partem appellatam ad huiusmodi de- clinatoriam proponendam. Quia respondetur quod dictum argumentum procederet, si di- ctus Adrianus comparuisset coram praefatis iu- dicialibus laicis nomine sui filij cuius nominem li- teras inhibitorias impetrauit, prout non com- paruit, imò clarè constat ex certificatione con- tinente in se acta coram praefatis iudicialibus ha- bita pro parte appellata in actis primae instan- tiae exhibita, dictum Adrianum comparuisse duntaxat nomine proprio, & quatenus perso- nam suam propriam concernebat & minime a- lias, & in illa qualitate constat eum non impe- trasse literas inhibitorias, sed nomine dicti An- tonij sui filij, in cuius praedictum tendebat processus contra dictam domicellam Iacomina- nam, seu verius contra bona arrestata per dictos appellatos intentatus, & sic licet impetratio- nem huiusmodi literarum inhibitoriarum, quoad dictum processum in quantum tende- bat in praedictum praefatarum conuentio- num antenuptialium bene fuisse factam, & praefatum dominum Officialem sic pronunciare debuisset, non obstantem comparitione dicti A- driani, si enim dictus Adrianus nifus fuisset per huiusmodi impetrationem impedire proces- sum coram dictis iudicialibus contra eius perso- nam inchoatum, bene debuisset eam remittere: sed quia ipse Adrianus per huiusmodi impetra- tionem non est nifus impedire illum processum, quatenus contra personam suam & bona non obligata inchoatus fuit, ut ex tenore literarum inhibitoriarum clarè constat, sed nomine dicti Antonij sui filij ³ [†] nifus est impedire proces- sum inchoatum per arrestum contra bona suo filio, ut praemittitur, obligata ex dicto contra- ctu antenuptiali, quod facere potuit ratione patriae potestatis, ut est tex. in l. i. C. de bo. mar. &

ibi Bald. in prima oppositione, & alij Doct. no- uissimi, liquet huiusmodi literas bene fuisse im- petratas, & sic partes vestri erunt, declarare ma- le per dictum dominum Officialem iudicem primae instantiae fuisse & esse processum & sen- tentiatum, ac bene pro parte appellantis esse ap- pellatum super literis inhibitorialibus huius- modi, ac ad iustificationem earundem coram vobis fuisse & esse procedendum iuxta c. ut de- bitus, cum ibi not. per gl. & Doct. de appel. cur. si. Nec obstat etiã si dicatur, quod dictus Adria- nus in causa praesenti comparuit in persona pro- pria, & non nomine filij, ut patet ex scripturis & terminis seruatis in actis. Quia respondetur, quod licet hoc non sit expressum in terminis, est tamè expressum in literis inhibitorialibus impetra- tis: nam ex narratis in literis inhibitorijs & de- ductis in libello iustificatorio, satis clarè constat ipsum Adrianum, nomine sui filij & pro eius in- teresse comparuisse & literas impetrasse, sub qua qualitate videtur ulterius in huiusmodi causa processisse, cum ⁴ [†] non praesumatur mutata vo- luntas seu qualitas, nisi probetur. l. si deicommissa. §. si rem. ff. de legat. 3. & quia dictus Adrianus est pater habens dictum Antonium suum filium in potestate, quod in dubio praesumitur de iure, ut est gl. ordinaria, & ibi Doc. in l. sed & si de sua, & ibi Angel. ff. de acqui. hære. & vult Capolla in cautela 164. potuit nomine ipsius filij agere ab- que eo quod opus fuit ⁵ [†] constitutione filij, imò no- mine proprio agere potuit pro bonis aduenti- tijs filij, in quibus de iure habet vsum fructum, & constituere procuratorem, etiam ante litem contestatam, cum sit procurator in rem suam, vel mixtus in rem suam & filij, praesalleg. l. i. cum ibi not. per Bald. & Doct. quo nomine & si pro- cessisset, adhuc bene literas impetrasset, ex quo per illas solum & duntaxat nititur impedire ven- ditionem & alienationem bonorum pro emen- dis vitalibus pensionibus, ut praemittitur obli- gatorum, & suspendere processum contra di- ctam domicellam Iacomina institutum: nec per hoc vult impedire processum contra per- sonam suam coram praefatis iudicialibus laicis institutum, quem prosequi posset contra perso- nam eiusdem in actione personali, dummodo ad venditionem huiusmodi bonorum obliga- torum non veniant vel concludant: & quia ⁶ [†] di- ctus Adrianus comparuit, non potuit ad ven- ditionem huiusmodi bonorum ob debita eius- dem, etiam si in aliquo dictis appellatis obliga- tus fuisset, procedi, sed debuit arrestum tolli, iuxta ea quae habentur & notantur in l. si fide- iussor. §. fin. ff. qui satisda. cogon. & sic non fuit opus impetrare literas inhibitorias propter processum contra eum competentem legiti- mè institutum, sed solum ad impediendum ven- ditionem huiusmodi bonorum ex processu seruato contra dictam domicellam Iacomina, ex cuius confessione fuisset ad venditionem eorum-

eorundem bonorum processum in praedicti- um dicti Antonij, nisi per huiusmodi literas fu- isset impeditum: quare sequitur, huiusmodi li- teras bene fuisse impetratas.

CONSILIVM CIII.

S V M M A R I A.

- 1 Promittens stare simplici verbo creditoris super damnis expensis & interesse, antea tenetur, &c. & num. 2. & 6.
- 3 Statutum volens stari dicto damnnum passum, intelli- gitur nisi possit probari contrarium.
- 4 Cautio in debito non liquido quid operetur, &c.
- 5 Sine iuramento non creditur illi cuius conscientia aliquid est commissum.
- 7 Tutor contrahens pro pupillo pacisci non potest, quod statetur dicto vel iuramento creditoris.
- 8 Pupillus & civitas aequiparantur.



Vidam debitores promiserunt sta- re simplici verbo creditoris super damnis, expensis, & interesse: cre- ditor autem simplici verbo absq; iuramento declaravit expensas, damna, & interesse ascendere ad magnam & ex- cessiuam summam: & iudex assumptus insequen- do talem affirmationem, condemnauit reos in personam procuratoris in forma camerae assum- ptum, in absentia huiusmodi debitorum ad solu- dum huiusmodi summam: dicti autem debito- res tempore huiusmodi sententiae habuerunt indultum de soluendo in certis terminis, & cer- to modo à principe, confirmatum per sedem a- postolicam, in qua confirmatione dari erant iu- dices, qui eos defenderent, ut contra tenorem huiusmodi indulti non grauentur, & eos absol- vant, si contra illius tenorem grauentur, vel vi- gore obligationum suarum excommunicati fuerint. Quæ- ritur modò, attentò, quod fors est soluta, & pro ex- pensis etiam soluta dicitur certa summa, an af- firmationi dicti creditoris debeat stari, & an cõ- uentio huiusmodi sit valida vel non, & quae e- runt partes iudicum dictis debitoribus per se- dem apostolicam deputatorum. In isto articu- lo breuiter omifsis superfluis inuenio plures opiniones. Quidam enim dicunt, quod huius- modi ¹ [†] conuentio non valet, quia daretur per eam materia & occasio delinquendi: ergo non valet. l. conuenire. ff. de pac. do. ita tenent Pet. & Cyn. in l. si quis in conscribendo, in fi. C. de epis. & cle. & Spe. in ti. de proba. in §. videndū. in vers. quid si ibi, & Sal. in l. i. iurandum quod ex con- uentione. ff. de iureiu. & Bar. in conf. 168. incipi- ente, quidam habens bona communia, in fi. Alij dicunt, quod conuentio valet, sed si creditor ini- que declaret, moderabitur & reducetur eius de- claratio arbitrio boni viri instar laudii arbitra-

torum, ita dicit Dyn. in l. fin. ff. de præto. stipu. & sequitur Io. And. in d. §. videndum, in vers. quid si ibi. Alij, ut Ray. de Forli. dicunt, quod conuen- tio valet, & non reducetur declaratio creditoris, etiam si inique declaret, dummodò non decla- ret in infinitum, sed istam opinionem nemo se- quitur. Alij dicunt, quod ² [†] conuentio valet, sed si inique arbitretur, fiet reductio arbitrio boni viri, sed potest huiusmodi promissio reuocari, antequam creditor declaret vel iuret: ita dicit Bart. in d. l. si quis iurandum. C. de re- bus cre. & iureiu. & Ang. ibi & post eum Ioan. de Imo. limitant hoc vltimum verum, quando cre- ditor expositus esset vnus rebaldus vel infamata vita, aliàs secus, per l. cum quis, & l. si cum Cornelius. ff. de solu. & idem volunt Alexan. de Imol. Iaf. & DD. in d. l. iurandum quod ex con- uentione, in principali autem dicto Ange. Paul. de Cast. & Io. de Imo. in d. l. si. & Alex. & Iaf. in d. l. iurandum, & Alber. de Rosate in d. l. si quis in conscribendo, stant cum Dyn. & Bartol. quod conuentio valet, sed reducetur declaratio arbi- trio boni viri, si inique vel excessiuè declaret. ad dit tamen Pau. de Cast. in d. l. si. quod non stabit- tur dicto creditoris si posset probari contrari- um: nam etiam ³ [†] statutum volens stari dicto damnnum passum, recipit hanc limitationem se- cundum eum, ad quod allegat notabilem do- ctrinam Iacob. Butrigarij in l. i. C. de re iudic. & idem vult Bal. in l. i. C. si aduersus libertatem, & Panormi. Praepositus, & nouissimi in c. contin- gebatur, de despon. impub. & Bartho. Veronen. in cautela 210. ex quibus concludo, quod in casu praesenti partes iudicum erunt, vocare dictum creditorem & ei statuere competentem termi- num, infra quem exhibeat per designationem distinctè & clausulatum expensas, damna, & in- teresse per eum sustenta vel sustentas, quod si fecerit cognitione capta super illo deberet re- ducere & statuere, ut iustum & æquum videbi- tur: si autem dictus creditor non exhibuerit designationem huiusmodi bonorum, expensa- rum, & interesse, tunc partes iudicum erunt ha- bito respectu ad summam super huiusmodi ex- pensis solutam, & considerato ad quantum hu- iusmodi expensarum, damna, & interesse, verifimi- liter ascendere possent, ordinare, quod tanta summa deponatur & consignetur ad opus cre- ditoris, & quod ponatur cautio de refunden- do residuo, si in veritate postmodum compe- riat, damna, expensas, & interesse dicti credi- toris ad plus ascendere, quae ⁴ [†] cautio sufficit quoad residuum non liquidum, ut est text. opti- mus in l. statuliber rationem, ff. de statuli. & in l. si seruus heredi. §. fin. illo eod. tit. & vult Angel. in l. si residuum. C. de distra. pig. & idem Ang. in l. 4. in §. ait prætor. ff. de re iudic. & hoc facto partes eorum erunt, absolueri huiusmodi debi- tores, maxime cum dictus creditor huiusmodi declarationem damnorum, expensarum, & in- teresse

5 teresse non firmavit iuramento, sine quo non creditur etiam illi, cuius conscientia aliquid commissum est, & volunt Angel. & Pau. de Cast. in l. de pupillo, §. qui opus. ff. de no. ope. nuncia. per l. Theopompus. ff. de do. præle. quam Ang. ibi ad hoc reputat optimam: & in dubio, quando conuentum est, quod stare debet dicto creditoris, non intelligitur de simplici dicto, sed intelligitur in dubio de dicto iurato, secundum Bald. in d. l. iurandum quod ex conuentione, circa princip. ff. de iure iurand. imò etiam si dictum esset, quod stare deberet simplici dicto creditoris, vt in casu præfenti, tamen adhuc teneatur creditor iurare de calumnia, vt singulariter dicit Bal. in c. ceterum, de iura. calum. quem refert & sequitur Iason in d. l. iurandum, in 3. colum. quod hic factum non reperitur, si enim tenemus opinionem Pet. Cy. Spe. & Salic. secundum quam consuluit Bart. vt dixi in præalleg. consilio 168. incipiente, quidam habens bona communia, non valet huiusmodi conuentione, & sic non est ponderanda huiusmodi declaratio: si autem tenemus opinionem Dyn. Bar. Albe. Ange. Pau. de Cast. Ioan. de Imol. & Ioan. And. quæ est communis, vt volunt Alex. & Iaf. in d. l. iurandum, debet fieri reductio arbitrio boni viri: & quia dicta vltima opinio est communis, non debet in iudicando ab ea recedi, iuxta nota. per Ioan. And. Panor. & Doct. in c. 1. & in c. ne in iuramentis, de consti. cum si. & sic in omnem euentum que dictarum opinionum teneatur, absolui debent dicti rei: & tantò fortius, quia tutor contrahendo pro pupillo, non potest apponere huiusmodi pactum quod statur verbo, dicto, vel iuramento creditoris, vt vult Bart. & Doct. in l. iurandi gratiam, per illum tex. de iure iur. & Pau. de Cast. in d. l. fin. & Iason in præalleg. l. iurandum, quòd ex conuentione: Sed sic est, quod pupillus & ciuitas æquiparantur. l. respública, & ibi Salic. & Doct. C. ex quib. cau. ma. ergo etiam dicti debitores incolæ & administratores oppidi Louaniensis, nomine cuius facta est obligatio, non potuerunt huiusmodi pactum apponere in præiudicium dicti oppidi: quare non est ponderanda affirmatio dicti creditoris extraiudicialiter facta. Nec obstat decretum domini Officialis Traiectensis, quia ipse pronunciauit super eo, de quo sibi non constabat per acta, & sic nulliter: nam etiam si conuentione huiusmodi valisset, tamen debuit affirmans iurare de calumnia, vt prædixi, quòd non fecit, quare nulla fuit ei fides adhibenda. Nec obstat confessio asserti procuratoris assumpti in forma camere, quia ipse ad hoc consentendum non habuit mandatum, vt ex instrumento obligationis clarè conspicitur potest: dato tamen, quòd sententia dicti domini Officialis fuisset aliqua, tamen, quia fuit iniusta, ex capitibus supra tactis, debent dicti rei à censuris huiusmodi occasione inflictis, solutis expensis, damnis, & inter-

esse, rationabiliter taxatis, absolui, per supra dicta.

CONSILIVM CIII.

SVMARIA.

- 1 *Fendum antiquum ne quidem accedente consensu domini alienari potest, nisi proximior agnatus consentiat.*
- 2 *Alius feudum antiquum à patre alienari, reuocare potest, etiam si patri hæres existat.*
- 3 *Dubitatio nulla est, vbi casus legis haberi potest.*

N ET B. coniuges habuerunt duas filias, videlicet C. & D. dicti A. & B. in conuentionibus antenuptialibus, factis inter futurum sponsum dictæ C. & ipsam C. promiserunt eidem, quòd ipsa, si extaret, aut eius hæres post eam, diuiderent in omnibus bonis post obitum eorum relinquendis, secundum quotà eidem de iure patriæ competentem: saluo quòd ipsa importaret id quod ei in dicti matrimonij subsidium erat donatum. Postmodum in alio tractatu antenuptiali facto inter sponsum dictæ D. & eandem D. præfati A. & B. specialiter & nominatim ferè omnia bona sua dederunt, transulerunt, & transportauerunt in ipsam D. filiam eorum, & fuit ille tractatus antenuptialis postea per regem approbatus: & de iure municipali loci situationis bonorum feudalium præactorum omnia bona feudalium debuissent ad dictam C. filiam deuolui, si nihil in contrarium neque per vnum tractatum, neque per alium ordinatum fuisset. Sunt etiam dicta feudalium bona feuda antiqua, in quibus tam mascululi, quam feminae, de consuetudine loci, succedere possunt. Defunctis autem dictis A. & B. relictis post se dictis C. & D. eorum proliibus, dicta D. & eius maritus omnia bona feudalium præacta in vim præacti tractatus antenuptialis & confirmationis regie occupant. Queritur vtrum dicta C. possit petere de iure à dicta D. præacta bona feudalium, per & post decessum dicti eorum patris relictæ, non obstante dicta datione antenuptiali, & confirmatione regie subsecuta. Pro cuius quæstionis decisione primò est præmittendum, prout ponitur pro constanti in casu, quòd dicta bona feudalium, de quibus est quæstio, sunt feuda paterna antiqua. Secundò præmittendum est, prout ponitur in casu, quòd de consuetudine loci situationis dictorum bonorum feudalium, dicta C. debuisset succedere in dictis bonis feudalibus, si dictæ conuentiones initæ cum dicta D. factæ non fuissent. Tertio est præsupponendum, quòd bona & feudalium antiqua non possunt per patrem alienari, etiam cum consensu domini feudi, nisi interueniat

interueniat consensus proximioris, qui de consuetudine in illis feudalibus bonis succedere deberet, & si alienentur, potest proximior reuocare talem alienationem: vt est textus clarissimus in titulo, de alienatio. feudi patris, in principio: ad idem est textus clarus in cap. Titius filios masculos non habens, si de feudo controuersia fuerit, & ibi Bald. Aluarotus, Præpositus & Doctores, & vult clarissimè Bald. in c. primo, de alienatio. feud. in tertia colum. in versiculo, pro vberiori intellectu, & ibi hoc etiam vult dominus Præpositus, & tenent idem Baldus Iacob. Aluarotus, & Præpositus in c. primo, in §. hæc quoque, vbi etiam bonus textus, de successione feudi: hoc item etiam vult Iacob. Aluarotus in §. final. quæ fuit prima causa beneficij amitt. in 22. quæstione. Imò plus dicit glossa ordinaria in d. §. hæc quoque super inuentura, in fine, quòd etiam filius, in cuius præiudicium pater consentit feudum paternum alienari, etiam si esset hæres patri, posset adhuc contrauenire dictæ alienationi de consensu sui patris, curus est hæres, factæ, ex quo ipse filius habet ius in bonis feudalibus per antecessores acquisitis ex prouidentia antecessorum & sic ex dispositione legis, quare potest reprobare factum patris sui defuncti, etià licet sit eius hæres, argumen. l. si arrogator, in fine, ff. de adoptionibus: pro isto etiam facit textus in dict. ca. 1. circa principium, de successio. feudi, ibi, nulla ordinatione defuncti in feudo manente vel valente. Ex quibus præsuppositis breuiter, & omisis superfluis, concluditur, quòd ex quo dicti A. & B. dederunt in tractatu antenuptiali bona eorum feudalium antiqua ipsi D. sine consensu dictæ C. quæ C. tamen de consuetudine loci situationis bonorum feudalium præactorum, succedere debuisset, quòd donatio præacta fuit & est nulla & nullius roboris, & similiter regia approbatio subsecuta, & quòd dicta C. potest dicta bona feudalium petere optimo iure tanquam ad eam spectantia, & deuoluta ex prouidentia suorum antecessorum ac ex dispositione legali, per iura supra alleg. in quibus de isto est casus, & sic nulla hic est dubitatio. nam & vbi est casus legis, ibi nulla est ambiguitas. l. ancilla. & ibi gloss. Bald. Pau. de Cast. C. de fur. quare censensum superuacuum circa hoc amplius instare superuacuis enim laborat impendij, qui solem facibus certat adiuuare, c. si omnia, 6. quæstio. 1. cum si.

CONSILIVM CV.

SVMARIA.

- 1 *Legatum in certa consistens moneta, solui debet iuxta valorem tempore conditi testamenti currentem.*
- 2 *Legatum proliibus naturalibus, factum censetur in re compensam alimentorum, ipsis debitorum.*

- 3 *Testator non presumitur nimirum suos heredes grauare voluisse.*
- 4 *Verisimilitudo p lege vel pacto expresso habetur.*
- 5 *In legatis vniuersalibus attenditur tempus mortis testatoris in particularibus autem tempus conditi testamenti.*
- 6 *A communi Doctorum opinione in iudicando non est recedendum.*
- 7 *Ludouicus Romanus nouitatem inuentor & proprie inuiti sapientia dicitur.*
- 8 *Doctorum lecturis plus creditur quam consilijs.*
- 9 *Quando vnum & idem est in obligatione & solutione, tunc non potest nisi vnum tempus in consideratione haberi.*
- 10 *Ex separatjs non fit bona illatio.*

A fus, mihi ad desuper consulendū oblatas, talis est. Matthæus Anya suum condens testamentum de anno Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, quo tempore pecunia erat leuis, inter alia relicta sua tale fecit legatum, per talia vel in effectu similia verba: Similiter idem Matthæus testator voluit & ordinauit, quòd Lucia, Elizabeth, & Maria, proles ipsius testatoris à prænominata Rosafiera procreata, ab ipsius testatoris hereditibus & bonorum apprehensoribus, in singulis nutrimenti, victus, & vestitus necessarijs, guberuari debeant, donec ad statum aliquem se diuerterint ecclesiasticum aut secularem. Et cum ad statum huiusmodi se diuerterint, extunc de die & legauit idem testator cuiilibet prolium sexaginta libras grossorum monete Fladricæ semel dandas, substituendo ad inuicem easdem proles vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum &c. Modò tempore quo cessit dies legati, pecunia fuit ponderans & plus valens, quam valeret tempore legati facti. Quare queritur, in quo valore fiet solutio istius legati: an in valore currente tempore legati facti, an verò in valore currente tempore legati cessi. In quo articulo, omisis superfluis, quia coram prudentissimis iudicibus pendet quæstio, respondeo breuiter & dico, deberi & monetam in valore & æstimatione, qui vel quæ cursum habuit tempore conditi testamenti, iuribus, rationibus, & authoritatibus infra scriptis. Iuribus hoc probò, Primò per textum clarum, in l. vxorem. §. testamento. ff. de legatis tertio. Secundò per l. nomen debitorum. §. 1. ff. illo eodem tit. Tertio per l. medico, in princ. cum ibi not. ff. de auro & argen. lega. qui text. omnes loquuntur in materia vltimarum voluntatum, & dicunt, tempus testamenti debere attendi. Quartò pro isto bene facit, c. olim, & capi. cum canonicis, de cens. arguendo à contractibus ad vltimas voluntates affirmatiue, quòd argumentum est validum in iure, l. feruum filij. §. cum qui chirographum. ff. de legat. 1. & l. fi. C. de lega. cum similib.

Rationibus autem hoc probo medijs infra scri-
 2 ptis: Primò quia huiusmodi legatum reli-
 ctum est per testatorem suis prolibus naturali-
 bus, in recompensam alimentorum, eis de iure
 canonico per testatorem eorum patrem debi-
 torum, iuxta ea quæ habentur & notantur in ca.
 cum haberet, de eo qui duxit in matrimo. quam
 3 poll. per adulte. præstandum quidem ab hære-
 ditibus suis. Modò sic est, quòd in dubio testa-
 tor videtur minus quo potest hæredes suos gra-
 uare, l. apud Iulianum. §. scio. ff. de legatis 1. & li-
 nummis. ff. de legat. 3. cum similibus, sed tem-
 pore conditi testamenti valor pecuniæ fuit mi-
 nor, vt patet in themate, ergo &c. Secundò, quia
 huiusmodi legatum relicum est in recompensam
 alimentorum, vt dixi: sed recompensa non
 potest fieri, nisi fiat per pecuniam certam & in-
 uariabilem, argumè. l. 1. ff. de contrahen. empt.
 Ergo necessariò debemus dicere, quòd testator
 intellexit de moneta tunc currente: per quam
 rationem idem consuluit dominus Panormi. in
 dispositione legali, vt patet in consilio suo 56. se-
 cundivoluminis. Tertiò, istud ostendit verisimi-
 litudo, quæ in talibus pro lege habetur, l. fem-
 per in stipulationibus. ff. de reg. iur. & l. in ob-
 securis, cum ibi nota. eod. titu. cum similib. Non
 4 enim est verisimile, quòd testator senserit de
 alia moneta, quam de illa quæ tempore conditi
 testamenti cursum habuit: vnde succedit regula
 de qua in l. tale pactum. §. fina. cum sua singulari
 gl. ff. de pac. quæ habet, quòd illud habetur pro
 disposito, quòd verisimiliter fuisset dispositum,
 si de hoc disponens fuisset interrogatus: quæ
 gl. ibi valde commendat Bal. Paul. de Cast. Iaf.
 & Doctores, dicentes eam procedere, nedum
 in legibus & statutis, sed etiam in conventioni-
 bus, pactis, rescriptis, & vltimis voluntatibus: de
 quo quoad casum præsentem in materia vltima-
 rum voluntatum, est optimus tex. secundum in-
 tellectum Bar. & Bald. & aliorum, in l. fina. C. de
 posthu. hæred. institut. & in l. Titius. §. Lucius, &
 ibi Paul. de Castro, & Alexan. de Imola. ff. de lib.
 & posthum. Præterea auctoritatibus hoc corro-
 boro, nam in primis ita in terminis nostris con-
 suluit consummatissimus Doctor Oldradus
 de Lande, in cons. suo 31. per iura supra allegata.
 Secundò hoc idem per eadem iura tacito auto-
 re vult Ioannes And. maximæ auctoritatis, in ad-
 ditio. ad Speculum, in titul. de obligatio. & so-
 lutio. in §. nunc aliqua, circa finem. Tertiò istud
 etiam in terminis nostris vult Panormi. in d. ca.
 olim, in primo notabili, de censib. & idem Pa-
 normitan. in c. quanto, in penultima colum. de
 iure iur. & idem ibi vult Io. de Imol. circa finem
 remittens ad Ioan. And. in passu supra allegato.
 Quartò istud idem etiam apertissimè firmat
 dominus Iason in l. cum quid, in vltima colum.
 ff. sicerrum petatur, post Albericum de Rosate
 & Ludouicum de Roma ibi, & alios per eum re-
 lator, allegans pro hac decisione vltra alios the-

5 oricam in gloss. ordinariæ in l. penultim. super
 verbo, cedit. ff. de fun. instruct. quæ habet, quòd
 licet in legatis vniuersalibus attendatur tem-
 pus mortis testatoris, vt ibi, in legatis tamè par-
 ticularibus, quale est illud de quo est questio,
 attenditur tempus conditi testamenti. Et quia
 6 hæc est communis opinio, à qua in iudican-
 do non est recedendum, iuxta notata per Ioan.
 And. Panormita. & alios in c. 1. & in c. ne inmita-
 ris, de constitutio. & vult Bar. & Legistæ in l. fin.
 C. de pen. iud. qui malè iudi. superuacuum puta-
 ni amplius circa istud instare. Nam licet circa
 hanc materiam mutationis seu variationis mo-
 netur, plura & diuersa scribantur per Doctores, tam
 legitas, quam canonistas, in diuersis passibus
 per dominum Alexan. de Imol. in d. l. cum quid,
 plenissimè commemoratis & omnibus notis,
 tamen in casu præsentis, puta testamenti seu vlti-
 mæ voluntatis, hæc est vera & communis opi-
 nio, vt dixi: Et ergo meo iudicio superuacuis la-
 borat impendij, qui (vt ita loquar) solem faci-
 bus certaret adiuuare. ca. si omnia, 6. questione
 7 1. cum similibus. Licet enim Ludouicus in de
 Roma nouitatum inuenitor, in hoc casu voluerit
 debere attendi tempus solutionis, in singu-
 lari suo 519. incipiente, quòd tempus inspiciatur
 &c. & in consilio suo 123. motus per l. cum
 certum. ff. de auro & argen. legat. tamen à dicta
 communi opinione non est recedendum in iu-
 dicando, vt dixi. Tum quia ipse Ludouicus sin-
 gularis est & propria innitens prudentiæ, con-
 tra doctrinam Salomonis, de qua Prouerbio-
 rum 3. cap. & in dict. c. ne innitaris: vnde ei acci-
 dit quòd scribitur Ecclesiastes 4. cap. & c. secun-
 do, de statu. monach. Væ soli qui cum ceciderit
 nou habet subleuantem se. Tum secundò, quia
 ipse eidem contrarium ponit in lectura, in præ-
 8 allega. l. cum quid, vt dixi: & in dubio magis ei
 credendum est, in lectura, vbi nulla affectione
 motus, veritatem præsumitur dixisse, quàm in con-
 silijs ad requisitionem partis sæpè affectu osè da-
 tis. Tum tertiò, quia non respondet ad iura su-
 præ allegata, sed dantaxat volatili verbo dicit ea
 non facere, quòd nihil facilius. Tum quartò quia
 d. l. cum certum, per quam mouetur, nihil facit,
 cum loquatur in casu omnino diuerso à casu
 præsentis, puta quando massa vel corpus argenti
 legatur, quo casu massa est in obligatione, sed
 estimatio in solutione, vt est text. in l. ff. de au-
 ro & argen. lega. nos autem sumus in casu quan-
 9 do in vnum & idem est in obligatione & in so-
 lutione, puta quando quantitas vt quantitas le-
 gatur, quo casu non potest nisi vnum tempus in
 consideratione haberi, quòd verisimiliter est
 tempus conditi testamenti, seu factæ dispositio-
 nis ex qua agitur, l. fundum Cornelianum, in fi-
 ne, vbi text. singularis. ff. de noua. & volunt Do-
 ctor. in l. ergo cum in diem. ff. de verb. obl. In ca-
 su autem d. l. cum certum, e contrario verisimili-
 ter in consideratione fuit tempus solutionis, cum
 tunc pri-

tunc primùm constare posset, an massam seu
 corpus, an verò estimationem soluere velit hæ-
 10 res. Iam ita est, quòd ex separationis non fit bona
 illatio, l. neq; natales, C. de probationibus, & l.
 non hoc, C. vnde cognat. cum similibus. Ex qui-
 bus concludo, tempus conditi testamenti in ca-
 su præsentis debere attendi, & sic solutionem fi-
 eri debere in valore librarum tunc cursum ha-
 bentium.

CONSILIVM CVI.

S V M M A R I A.

- 1 *Matrimonium qualiter probetur, &c.*
- 2 *Solennitas extrinseca intervenisse non præsumitur.*
- 3 *Impedimentum etiam, quod à contrahentibus, matrimonium ignoratur, facit liberos inde nasci illegitimos.*
- 4 *Habitum religiosorum per annum deferens, tacite professus habetur.*
- 5 *Factum esse præsumitur, quod solitum est fieri.*
- 6 *Talis esse quis præsumitur, qualis eius est habitus.*
- 7 *Nocturnum allegare sufficit.*
- 8 *Actus in ea, quæ fieri debuit, etate celebratus præsumitur.*
- 9 *Scire dicimur quod ab alijs audimus, & nunc, 17.*
- 10 *Testi deponenti de eo quod sensu corporeo percipi nequit, fides non adhibetur.*
- 11 *Testis dictum necessario concludere debet.*
- 12 *Testes numero plures, digniores, & verisimilia deponentes plus probant quam alij.*
- 13 *Ad legitimam proles non exigitur veritas matrimonij, sed alia etiam, quævis colorata, ex bona tamen fide resultans possessio sufficit.*
- 14 *Constitutio pœnalis extendi non debet.*
- 15 *Introducta in fauorem animarum, dilatanda sunt, vt animarum pericula evitentur.*
- 16 *Matrimonium in facie ecclesie quando dicitur contractum, &c.*
- 18 *Ignorare factum proprium nemo præsumitur.*



Venerabilis domine Officialis, To-
 ta difficultas huius processus pen-
 det principaliter super duob. pun-
 ctis, Primùm est, an sufficienter cõ-
 stet, quòd quondam Elizabeth ante
 tempus natiuitatis & conceptionis reæ causæ
 præsentis fuit monialis professa ordinis sancti
 Benedicti à sede apostolica approbati, & quòd
 propterea matrimonium saltem legitimè con-
 trahere non potuit, iuxta c. vnic. de vot. li. 6. Se-
 cundùm est an sufficienter ex actis constet, quòd ipse
 quòdam Henricus, antequàm cum ipsa Elizabeth
 præsentem matrimonium contraxisset, & ante
 conceptionem & natiuitatē dictæ reæ sciuit di-

ctã quondam Elizabeth fuisse monialem profes-
 sam dicti ordinis S. Benedicti. Ex his duob. pro-
 batis, sufficienter constat præfatam ream fuisse
 illegitimam prolem dictorum quondam Hen-
 rici & Elizabeth, etiã si ex actis sufficienter con-
 staret matrimonium, etiã in facie ecclesie fuisse
 per eosdem contractum, quò tamen minimè con-
 stat ex actis: nã nullus testium deponit se inter-
 fuisse, vbi dicti quondam Henr. & Elizabeth ma-
 trimoniũ in facie ecclesie cõ debitis solennitati-
 bus intervenientibus contraxisse debuissent, &
 licet aliqui testes pro parte reæ producti dicunt,
 1 quòd dicti quondam Henricus & Elizabeth fue-
 runt tenti habiti & reputati pro coniugibus le-
 gitimis, & quòd desuper fuit publica vox & fama,
 & sic secundum opinionem aliquorum in c. il-
 lud, de præsump. possit præsumi matrimonium
 inter eos contractum tamen non sequitur, quòd
 propterea sit probatum, eos in facie ecclesie ma-
 trimonium contraxisse, quia matrimonium etiã
 clandestinum dicitur matrimonium, & sic
 non sequitur necessariò, contraxerunt. matri-
 monium, ergo contraxerunt in facie ecclesie, &
 cum debitis solennitatibus, quia non probat
 hoc esse, quòd ab hoc cõtingit abesse, l. non hoc,
 C. vnde cognati, & l. neq; natales, C. de probat.
 & sic, quia potest esse matrimonium sine illis so-
 lennitatibus, & absq; hoc, quòd contrahatur in
 facie ecclesie, sequitur, quòd non est probatum, ma-
 trimoniũ in facie ecclesie fuisse per eos contra-
 2 ctum: etiam ista solennitas est extrinseca ma-
 trimonio, ergo non præsumitur intervenisse
 secundum Bart. in l. sciendum. ff. de verbor. ob-
 ligatio. sed si aliqui contrahant matrimonium,
 non in facie ecclesie & cum debitis solennitati-
 bus, obstante impedimento legitimo, propter
 3 quòd contrahentes de iure non possunt, tunc
 proles ex tali matrimonio procreata est illegi-
 tima, etiam si parentes ambo ignorent impedi-
 mentum subesse, c. cum inhib. §. si quis verò, de
 clandestin. desponsatio. ergo à fortiori, si alter
 parentum sciret impedimentum subesse: cum
 igitur indubitanter ipsa quondam Elizabeth
 sciuit se esse monialem professam, quia in facto
 non proprio non potest esse probabilis igno-
 rantia: ergo ex isto capite ipsa rea deberet cen-
 ferri illegitima, probato, quòd inter eius paren-
 tes subfuit impedimentum legitimum. Quòd
 aut inter ipsius parentes subfuit impedimentũ
 legitimum, videlicet quòd ipsa quondam Eliza-
 beth mater ipsius reæ fuit monialis professa an-
 tequam cum dicto Henrico contraxisset, & ante
 conceptionem & natiuitatem ipsius reæ, patet
 euidenter ex depositione tertii testis pro parte
 agentis producti, quæ deponit quòd moniales vela-
 tæ monasterij sancti Mauricij ciuitatis Coloni-
 ensis ante reformationem solent facere & emit-
 tere tria vota substantialia ordinis Sancti Bene-
 dicti, & quòd ipsa Elizabeth mater reæ fuit
 vna de monialibus velatis, vt patet folio

70. pagin. prima. Cui concordat quarta testis, folio 82. pagi. 2. & quod fuit monialis dicti monasterij velata, & pro tali tenta, habita, narrata, & reputata: & quod tales vestes detulit, deponit etiam quintus testis, vt patet folio 93. pagi. prima, cui concordat sextus testis folio centesimo pag. 1. & sic sufficienter constat ex præmissis testibus, quod dicta quondam domicella Elizabeth fuit monialis, p̄fessa dicti monasterij. Præterea dicta quondam domicella Elizabeth portauit habitum dicti monasterij, in huiusmodi monasterio benè per spacium nouem annorum vel circiter vt patet ex depositione tertie partis agentis folio 73. pagi. 3. Cui concordat quarta testis, 4 folio 84. pagina prima, sed de ferens ꝑ habitum religiosorum etiam nouitiorum per annum, vbi non est distinctio habitus sicuti est in casu nostro, de quo saltem ex actis constat, censetur tacite professā. clemen. eos, de regular. quare sequitur, quod dicta quondam Elizabeth, etiam si tria vota substantialia, expressè non emisisset, quod tamen esset tacite professā per delationem huiusmodi habitus, nedum per annum, sed etiam spatio annorum vel circiter, vt huiusmodi testes deponunt. Præterea lex ꝑ præsumit factum esse, quod solitum est fieri, secundum Dyn. consilio suo decimo tertio, qui ad hoc allegat l. de minore, §. tormenta. ff. de quaestio. & l. circa locationes, C. locat. & l. quod si nolit, §. quia a sidiua. ff. de adili. edi. cum multis alijs iuribus: sed domicella velata, ante reformationem dicti monasterij, solèt viuere sub tribus votis substantialibus, vt deponit tertia testis partis agentis folio 68. pagina prima, cui concordat quarta testis folio 81. pagina secunda. Cùm igitur, vt supra deductum est, ipsa domicella Elizabeth fuit velata ante reformationem dicti monasterij, sequitur, quod ipsa tria vota substantialia emisit, quia hoc solitum erat fieri, periura præallegata. Præterea ꝑ qualis est habitus alicuius, talis esse quis præsumitur, l. mo ueri, & ibi Bart. & Bald. C. si ser. expor. ve. & ca. si iudex, de senten. excomm. libr. 6. sed præfata domicella Elizabeth detulit & incesit in habitu monialium professorum dicti monasterij, vt nedum deponunt tertia & quarta testes partis agentis, sed etiam quintus & sextus testes eiusdem partis agentis: Quare sequitur, quod ipsa debeat præsumi de iure fuisse monialis professā dicti monasterij: & quod huiusmodi monasterium est Ordinis sancti Benedicti, deponunt quasi omnes testes pro parte agentis producti: qui ordo quod est de religionibus à sede apostolica 7 approbatus, est ꝑ notorium, & sic sufficit hoc solum allegare, iuxta glo. in clemen. appellanti, de appellatio. & iura infra allegata. Nec obstat si fortè dicatur, quod non constat ex actis, quod dicta quondam Elizabeth, quando professionem fecit, fuit ætatis legitime: quia hoc præsumitur, quod quando ꝑ actus aliquis requirit

certam ætatem, tunc ius præsumit illum actum fuisse in illa ætate, præsertim quando non est ætas negata per partem aduersam, secundum Panor. & Ioan. de Imo. & communiter Doct. in c. in præsentia, de proba. ex quo ergo ius hoc præsumit, non est necesse illud probare, sed solum allegato, quia præsumptio iuris releuat ab onere probandi, licet non releuet ab onere allegandi: secundum Bart. in l. rem alienam. ff. de pigno. actio. & Bald. in l. lecta. ff. si cer. petat. & ideo pro parte agentis, illud quod ius præsumit, videlicet professionem esse factam in ætate legitima, est allegatum per partem agentem, vt patet folio 247.

Quantum verò ad secundum punctum principale, videlicet, quod parentes dictæ reæ nedum ante conceptionem & natiuitatem dictæ reæ, sed etiam ante tempus prætensi matrimonij per eos contracti sciuerunt impedimentum subesse, vt probant tres testes pro parte agentis producti, videlicet quintus testis qui sæpè dixit quodam Henrico, quod se abstineret à consortio dictæ Elizabeth, quia esset monialis, p̄fessa, & hoc antequam cum ea matrimonium contraxisset, vt patet folio 93. pag. 2. cum folio sequenti, cui concordat sextus testis folio centesimo tertio, qui deponit, quod ipse Henricus fuit certioratus & auisatus per ipsum testem, quod dicta Elizabeth erat monialis professā & hoc accidit in anno octuagesimo secundo, & quod ipse recessit à Colonia in anno octuagesimo tertio: & sic fuit certioratus & auisatus per ipsum testem de dicto impedimento antequam contraxit præteritum matrimonium cum dicta Elizabeth, quia vt ponit pars reæ in sua positione secunda originali, præteritum præactum matrimonium fuit contractum anno octuagesimo quarto, vt patet folio centesimo tricesimo quinto, pagina 1. Et ipse Henricus sciuit huiusmodi impedimentum, deponit etiam octauus testis, vt patet folio centesimo decimo octauo: & sic ex istis constat, quod Henricus pater reæ sciuit antequam contraxisset cum Elizabeth præfata, matrimonium præactum, Elizabeth fuisse monialem professam, 9 quia illud scimus ꝑ quod ab alijs audiimus, 22. q. 5. c. hoc videtur, & notat gl. in c. apostolicæ, de cle. excomm. minist. & debuit ipse Henricus abstinuisse a contractu matrimonij propter auisationes dictorum testium, vt notat Bal. in l. si fundum, C. de rei vend. & gl. ibid. & ipsa reæ diu post præactum annum 84. fuit genita, vt confitetur pars reæ, respondens 5. positioni partis agentis, vt patet fol. 28. pag. 1. Nec præmissis obstat quod deponit nonus testis pro parte reæ productus, qui dicit, quod ante reformationem domicellæ dicti monasterij habebant propria bona, & quod poterant modum viuendi relinquere, & ad seculum redire, & matrimonium contrahere: nam non sequitur, habebant propria vtenilia, ergo non erant moniales professæ, imò poterant habere

habere vsum illorum ex licentia abbatissæ, vel si non interuenit licentia abbatissæ, hoc habuerunt de facto & in damnum animarum suarum: & sic hoc non tollit professionem, quam omnes domicellæ velatæ facere solent, vt deponunt tres testes partis agentis, videlicet secunda, tertia & quarta, etiam ante reformationem: sicuti etiam vidimus in omnibus monasterijs monialium non reformatarum, in quibus moniales etiam professæ habent propria vtenilia, & tamen sunt moniales professæ: & quod ulterius dicit dicta testis, quod ante reformationem domicellæ poterat exire & matrimonium 10 contrahere, in hoc ipsi testi ꝑ non est fides adhibenda, ex quo deponit de eo quod non potest percipi per sensum corporeum, & sic tenetur reddere causam dicti sui, etiã non interrogatus secundum Innoc. quem sequitur Pano. in c. cum causam, primo de testi. & Bat. & Sal. in l. solam, C. de testi. quã causam saltem sufficientem non reddidit: & quamuis nouit, vt dicit, duas domicellas quæ exiuerunt dictum monasterium & matrimonium contraxerunt, tamen non sequitur, quod hoc facere potuerunt, quia possibile est hoc de facto fuisse actum, & non de iure: etiam non deponit huiusmodi testis, quod tales domicellæ quæ exiuerunt, fuerunt velatæ, sicuti fuit dicta Elizabeth, & quod tanto tempore manserunt in monasterio, sicuti mansit dicta Elizabeth: imò est possibile, quod fuerunt huiusmodi domicellæ in anno probationis, & quod tunc ante lapsum anni huiusmodi exiuerunt: non ergo sequitur necessariò ex depositione dictæ testis, quod duæ exiuerunt & matrimonium contraxerunt, quod propterea hoc omnes facere possent indifferenter. Cùm igitur dictum ꝑ testis debet necessariò concludere, c. in præsentia, de probati. & dictum istius testis non necessariò concludit, quia potuerunt huiusmodi duæ domicellæ quæ exiuerunt, exiuisse ante annum probationis completum, sequitur quod huiusmodi testis non obstat parti agentis, præsertim ex eo quod dicit iste testis, quod non interfuit vbi dictæ domicellæ exeuntes, professionem fecerunt, vt patet folio 127. & propter præmissa etiam non est credendum testi decimo partis reæ, qui etiam solum deponit per audire dici. Nec etiam est credendum vndecimæ testi partis reæ, quia ipsa est sibi ipsi contraria, quia folio 233. pagi. 2. dicit, quod interfuit, vbi tres domicellæ fuerunt velatæ, & illa velatio fuit eorum professio, & quod aliquæ ex huiusmodi domicellabus exiuerunt & matrimonium contraxerunt, & postea folio 234. pagina 1. dicit eadem testis, quod non interfuit, vbi moniales illæ quæ sic exiuerunt, suas fecerunt professiones, quæ duo sunt contraria, quia primò deponit quod interfuit, p̄fessione, & post ea dicit, non interfuit. Item primò dicit, quod non recordatur de nominibus domicellarum quæ fuerunt velatæ, & postea dicit, quod inter illas

quæ exiuerunt, fuit vna domicella de Iouenich. Item ista dicit, quod nunquam sciuit, tempore quo ipsa habitauit in dicto monasterio, ibidem aliquam velatam fuisse in anno probationis, sed postquam erant velatæ, dicebantur moniales. Cùm igitur dicta Elizabeth fuit velata, vt deponunt tres testes partis agentis, videlicet secunda, tertia, & quarta: sequitur quod ipsa fuit monialis, vt dicit ista testis, & sic ipsa exire non potuit aut matrimonium contrahere: etiam huiusmodi testis est in dictis suis omnino singularis, nullum habens contestem in hoc quod deponit, quod velatæ exiuerunt & matrimonium contraxerunt, quia hoc nullus alius testis deponit.

Nec etiam obstat depositio duodecimi, quia ille solum deponit, quod sciuit quandam domicellam Margaretam, relicto dicto monasterio, contraxisse cum quodam domicello Iohanne Spoer, sed non deponit quod dicta domicella fuit velata, vel quod mansit ibidem vltra annum probationis: potuit enim relinquere monasterium in anno probationis, & sic eius dictum non necessariò concludit, professas posse exire & matrimonium posse contrahere, quare eius testimonium non obest, dicto cap. in præsentia. Et propter eandem rationem non obstat depositio decimi tertij testis, & magis venit credendum testibus partis agentis, quàm testibus 12 partis reæ, cum ꝑ sint numero plures, digniores, & verisimiliora deponentes, cap. in nostra, de testibus, & l. ob carmen, §. final. ff. eodem titulo. Cùm igitur dicta Elizabeth fuit monialis professā antequam cum Henrico contraxit præteritum matrimonium, & ipse Henricus hoc sciuit, sequitur quod etiam si matrimonium huiusmodi esset contractum in facie ecclesiæ, & cum debitis solemnitatibus, quod ipsa reæ de iure debeat censeri illegitima, ex quo ambo parentes sciuerunt impedimentum subesse, d. cap. cum inhibito. §. si verò, vers. proles pari modo. Nec huic decisioni obstat cap. ex tenore, qui si 13 sunt legit. vbi habetur, quod ꝑ ad legitimationem proles non exigitur veritas matrimonij, sed sufficit quasi possessio colorata, resultans ex bona fide alterius coniugum. Quia respondeo & dico, quod d. c. ex tenore procedit duobus concurrentibus, scilicet quando alter coniugum ignorat impedimentum, & quando matrimonium fuit in facie ecclesiæ contractum, quorum vtrunque deficit in casu præsentis, quia vterque sciuit impedimentum subesse, & ex actis non constat, matrimonium in facie ecclesiæ fuisse contractum, vt supra deductum est, quare non obstat. Non obstat etiam præmissis nota. per Gofret. & Vincè. in d. c. ex tenore, vbi volunt, quod 14 dato, quod ambo ꝑ parentes sciunt impedimentum, tamen si in facie ecclesiæ contraxerunt, proles est legitima, quando subest impedimentum aliud ab impedimento consanguinitatis, de quo in d. c. cum inhibito, de clandest. despon. vel aliud

vel aliud impedimentum ab illo, de quo in d. c. ex tenore, ut est in casu præfenti: & mouentur subtili ratione, quia ex quo constitutio d. c. cum inhibicio est odiosa, quia pœnalis, & loquitur solum in impedimento consanguinitatis, non est extendenda, regula odia, & regula in pœnis, de reg. iuris, libr. 6. Quia respondeo & dico, quod licet Goffre. & Vincen. ita teneant, ut præfendit argumentum, tamen contrarium & rectius tenuerunt ibidem Hostien. Ioannes And. Anton. de Butrio, Card. Panor. Præpositus & Doctor.

14 posteriores. Nam ex † quo constitutio d. c. inducta est in fauorem animarum, ideo dilanda est, ut animarum pericula vitentur, & generaliter intelligenda est in omni impedimento canonico, cui partes renunciare non possunt licet videatur odiosa & pœnalis, & quia dicta vltima opinio est communis, non debet in iudicando ab ea recedi, iuxta nota, per Ioan. And. Panor. & DD. in c. 1. & in c. ne in nitaris. de cōst. & per Bar. in l. fi. C. de pœ. iud. qui malè iud. p̄ terea dato, q̄ opinio Goff. & Vinc. est vera, prout non, tamè quia non constat ex actis, matrimonium † in facie ecclesiæ esse contractum, ut supra dixi, prout Innoc. Hosti. & Io. Andr. intelligunt matrimonium in facie ecclesiæ contractum, d. c. ex tenore, & in d. c. cum inhibicio, nihil suffragatur eorū theoria, nec in aliquo obstat, nec proles est fauorabilis, ex quo concurrat canonicum impedimentum, nisi matrimonium fuerit in facie ecclesiæ contractum, ut probat text. in d. c. ex tenore, &

17 in d. c. cum inhibicio, cum ergo dicatur † quis pro certo scire illud, quod ab aliquo fide digno audivit, ut volunt Domin. & Præpos. in c. de capitulis 10. dist. & est gl. in l. Titio fundus. ff. de condit. & demonst. & gl. in c. cupientes, in prin. super verbo, notitiam, de electio. libr. 6. patet, quod Henricus à pluribus fide dignis certioratus, quod ipsa domicella Elizabeth, fuit monialis professa, ut patet ex actis, illius certam notitiam & scientiam habuit, ipsa † autem factū pro prium ignorare non potuit, c. ab excommunicato, de rescrip. & sic vterq; sciuit impedimentum subesse, & per consequens detecto iam impedimento, proles ex huiusmodi matrimonio nullo nata, declaranda est illegitima, propter notitiam, quā de huiusmodi impedimento habuerunt ambo parentes, etiam si constaret ex actis huiusmodi matrimonium in facie ecclesiæ fuisse contractum, prout tamen non constat, ut dixi: quare etiam sequitur iuxta conclusionem libelli partis agentis, per dominationem vestram fore pronuntiandum, vestro tamen iudicio saniori, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CVII.

SVMARIA.

1 Agens possessoria recuperanda si longissimam possessionem liquido probauit, obtinere debet.

- 2 Spoliatus, contra quem est ius commune, non restituitur nisi de possessione, spolio & titulo possessionis doceat.
- 3 Capellani ecclesiæ possunt prescriptione acquirere ius eligendi.
- 4 Ex possessione recentis bona fides vel iustus titulus non præsumitur.
- 5 Titulus iustus præsumitur ex probatione possessionis tanti temporis de cuius initio non est memoria.
- 6 Nemo summ iactare velle censetur.
- 7 Incertitudo & impossibilitas excusant non exprimentem causam specialem.
- 8 In antiquis sola probatio per famam sufficit.
- 9 Antiquum quoddam dicatur, & c.
- 10 Probatio dubia non releuat.
- 11 Testes plures & digniores alijs sunt præferendi.
- 12 Testes minus specificè deponentes suppleuntur per alios suos testes.

Venerabilis domine Officialis, visis actis & actitatis coram vobis habitis per & inter dominum Iohannem Delmoth, Capellanum capellaniam sancti Iohannis Evangelistæ, sitæ in Ecclesia parochiali de Yscha superiori, actore ex vna, & dominum Iohannem de Acha curatum eiusdem ecclesiæ reū ex altera, videtur mihi subscripto, quod actis eiusdem cause attentis, debet pro ipso domino actore & contra reū pronuciari. Nam ex † actis & confessione rei constat, actorem fuisse & per plures annos ante inchoationem litis, & adhuc esse capellanum dictæ capellaniam sancti Iohannis Evangelistæ, cuius nomine possessorio agit, de quo etiam si plenariè non constaret, sed duntaxat semiplenè, adhuc tamè ipse obtinere deberet, etiā si ipse nunquam in possessione vel quasi recipiendi articulo fuisse, sed duntaxat eius prædecessor, dummodo ipse diu in possessione beneficii fuisse, & talis reputatus, ut est decisio Rotæ 4. in nouis, quæ incipit, possessor beneficii, cum ergo de hoc constet & agatur possessorio recuperanda, quod est multum fauorabile in spoliantis odium, debet dictus actor probata longissima possessione articulata & spolio, put caliquidissimè probata sunt per acta obtinere, ca. querelam, in fin. de elect. c. in literis, & per totum, de restitut. spoli. & c. cum ecclesia Sutrina, de causa poss. & proprie. cum infinitis similib. Contra præmissa tamen fortiter videtur ob stare c. ad decimas, de restit. spo. li. 6. vbi prima facie videtur esse casus in terminis contra actorem. Nam illic dicitur quod spoliatus, † contra quem est ius commune, non restituitur, nisi doceat de possessione, spolio, & titulo possessionis: nec iuuat præscriptio, etiam cum bona fide hoc casu, nisi allegatur & probetur titulus, c. 1. de præscript. eodem libro, modò in casu præfenti actor agit, ut restituitur ad possessionem, vel quasi percipiendi tertiam

tertiam partem oblationum ad altaria dictæ ecclesiæ, & in certis festis in actis dignitatis in dicta ecclesia obuenientium, ac ad tertiam partem medietatis oblationum in trunco eiusdem ecclesiæ poni consuetarum, quo casu ius commune est pro reo curato & contra actorem, ut est bonus textus in cap. pactoralis, & ibi hoc volunt Anton. de But. Ioan. de Imol. Panor. & Doctor. de his quæ si. à præla. & Doct. in Rubrica de parochijs: ergo videtur, quod actor in casu præfenti non venit restituendus, ex quo nullum titulum possessionis probauit, quemadmodum in d. ca. ad decimas. Canonici spoliati non fuerunt restituti, ex quo de titulo non docuerunt, & ponitur ibi ratio in tex. quia quando ius commune est contra aliquem, tunc præsumitur verisimiliter illud iniuste occupasse. Ad quod motuum prima facie multum apprens, respondet multipliciter. Primò, ut in simili respondet Ioan. Andr. in d. c. cum ecclesia Sutrina, ante finem. & in d. c. ad decimas, in nouella: quem etiam sequitur ibi Dominicus circa finem, videlicet quod quamuis præscribere contra curatum, quod ipse oblationes vel decimas non recipiat, sed præscribens sit contra ius commune, tamen præscribere, quod ego vna cum curato recipiam decimas vel oblationes in sua parochia, non est contra ius commune: sicut in simili, quamuis † præscribere, quod canonici non eligant, sit contra ius commune, tamen præscribere quod vna cum canonicis capellani ecclesiæ eligant, non est contra ius commune, ut voluit Doctor. in passibus supra allegatis, quo fundamento stante, cessat theoria sumpta ex d. cap. ad decimas, & ex d. cap. 1. ex quo ius commune in casu præfenti non est contra agentem, ut deduxi. Secundo respondeo aliter, & dico, quod etiam si præmissa cessarent, tamen adhuc non obstat d. c. ad decimas, ex alio: quia in d. cap. ad decimas, canonici succubuerunt, quia allegarunt decimas sitas esse in parochia alterius, & se illas aliquandiu possedisse, & nunc spoliatos esse, quia ergo ius commune ex propria confessione erat contra eos, & ipsi allegabant se solum aliquandiu, hoc est, pauco tēpore illas possedisse, & spoliatos esse, debebant succumbere: quia ex † tali recenti possessione, non præsumitur bona fides, nec iustus titulus, sed requiritur longa. l. possideri. §. cum seruus. ff. de acquiren. posses. & vult Innoc. in c. 2. in 4. colum. de integ. restit. & decif. Rotæ supra allegata: sed in casu præfenti, dato etiam sine præiudicio, quod ius commune esset contra actorem, prout non est, ut supra deduxi: tamen quia ipse actor allegauit & probauit se & prædecessores suos nedum longo, sed longissimo tempore fuisse in possessione, vel quasi recipiendi quotam oblationum cum curato, ut in suo libello latius declaratur, debet obtinere: primus enim, tertius, quartus, & octauus testes deponunt de possessione 30. annorum:

secundus & sextus, de possessione 40. annorum. septimus autè & decimus, de possessione quinquaginta annorum, & quod ita à suis senioribus semper obseruatum fuisse audierunt, ut ex dictis dictorum testium perspicue liquet: debet ergo ipse actor obtinere hanc limitationem ad d. cap. ad decimas, tradunt ibi Ioan. And. in nouella, Dominicus, Philippus Franc. & alij. Et ratio istius est, quia ex longa possessione, & fortius ex longissima præsumitur bona fides & iustus titulus, per supra allegata. Tertio respondeo aliter & dico, quod dicta obiectio non obstat, quia actor in suo libello articulatur possessio nem tanti temporis, de cuius initio non est memoria, quam etiam, ut dixi, clarè probauit: ipse etiam actor in suo libello articulatur, se & prædecessores suos ex legitimo titulo huiusmodi oblationes, vel quotam oblationis articulatam recepisse, modò ita est, quod licet actor huiusmodi titulum non probet, tamen ex † probatione possessionis tanti temporis, de cuius initio non est memoria, titulus allegatus præsumitur. l. cum de in rem verso. cum ibi nota, per Bart. ff. de vsu. & nota, per Ioan. And. Panor. & canonicistas in c. peruenit, de cens. & probat text. in d. c. 1. in fi. cursus enim tanti temporis, de cuius initio non est memoria, habet vim tituli, ut ibi, in l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de aqua quoti. & alti. & c. super quibusdam, de verbo. sig. cum similibus. Nec obstat quod non specificatur causa, quia præsumptio † hoc casu est pro petente, cum non sit verisimile, oblationes tanto tempore sine causa per dictum actorem, & suos prædecessores patientibus curatis fuisse receptas, arg. l. cum de indebito. ff. de proba. & ca. super hoc, de renun. Item † incertitudo & impossibilitas meritò excusat hoc casu non exprimentem specialem causam, secundum Ioan. And. in d. c. peruenit, in præfenti, & ibi. Panor. in 2. colum. dicit hoc tenendum menti, quia quotidianum, per quod multa monasteria in suo iure defendi possunt, imò in † antiquis, sola probatio per famam sufficit, ut vult Innoc. in c. veniens, de verb. sig. li. 6. & Bald. in Auth. quas actiones, ante finem. C. de sacrosan. eccle. & idem Bal. in l. cum super. C. de rei vendica. sicut in simili verba enunciatua, etiam incidenter prolata in antiquis plenè probant, secundum Bald. Salicet. & Modernos in l. cum aliquis. C. de iure delibe. & est bonus text. in c. cum causam, de probat. & glo. ordinaria, & ibi canonistæ in c. cum olim, de cens. & sumus in antiquis, quando † excedimus quadraginta vel quinquaginta annos, ut in casu præfenti, ita vult notabiliter Anton. de Butr. in capit. veniens. 1. de testibus, & sequitur Alex. de Imol. in consilio 4. secundi voluminis, circa medium, vel saltem hoc est arbitrio iudicis relinquendum, secundum eum ibidem, & idem firmat ipse Alexand. in consilio 70. tertij voluminis, iacipiente, in causa vertente, & c. & Francisc. de

Aret. in consilio suo trigesimo sexto, incipiente, casus talis est, præsupponitur in facto, &c. & sufficit hoc casu, quod testes, & deponentes excedant quinquaginta quatuor annos, ita quod de quadraginta annis possint deponere de visu, & de reliquis annis de auditu, ut vult Lapus Abbas in d. cap. 1. quem refert & sequitur Dominicus in quarta colum. patet ergo clarè, quod dicta obiectio non obstat, licet prima fronte videatur multum apprensens. Non obstant etiam depositiones testium pro parte dicti rei productorum, quia omnes testes rei nihil concludenter deponunt in fauorem eius, dempto septimo & octauo, qui aliquid dicere videntur: non enim sequitur, ipsi non viderunt, ergo ita non est, & sic depositiones illæ non suffragantur, cum ¶ dubia probatio non releuet, cap. in præsentia, de probat. cum similibus. imò secundus testis pro parte rei productus, multum facit, pro actore in quantum dicit, quod actor & sui prædecessores semper fuerunt in possessione leuandi oblationes modo articulo. Nec obstant septimus & octauus testes, quia licet contra eos nihil specificè sit exceptum, ut ipsi conentur deponere se vidisse, quod quondam dominus Vvillhelmus Meys curatus omnes oblationes extra quatuor principalia festa anni solus percepit, tamen inter se discrepant, quia septimus dicit, quod in festo crucis & parascueves capellanus sancti Iohannis Euangelista debet habere tertiam partem: octauus autem de hoc dicit se nihil scire deponere: & quantum ad principale dato, quod bonam & concludentem scientie causam redderent, prout non, tamen quia ¶ in casu præfati dicti duo testes discrepant à testibus actoris, qui sunt longè plures numero, & æquè vel magis honesti, cum hinc inde nihil specialiter reperitur exceptum in eos, debet in hoc casu, in hac causa possessoria stari potius depositionibus testium pro parte dicti actoris productorum, quam depositionibus testium pro parte præfati rei productorum, iuxta ea que habentur & notantur in cap. in nostra, de testi. & in l. ob carmen. ff. de testi. cum similib. attento maximè quod dictus septimus testis infra vngintiquinque annos & vltra, non resedit in dicta parochia de Yscha superiori, ut ex depositione eius patet, à quo tempore citra nedū longum, sed longissimum tempus effluxum est: attento etiam, quod ambo deponunt de tempore quondam domini Vvillhelmi Meys, & non de tempore citeriori, à quo tempore citra fuerunt quàm plures curati, ut ipse reus in suis propositionibus ante publicatis articulauit, & sic valde multi anni ab eo tempore citra effluxerunt, de quibus ipsi minimè deponunt: testes autem pro parte actoris producti, clarè de illis annis deponunt, & etiam de tempore quondam domini Vvillhelmi Meys, quare eis potius est standum per supra dicta, & licet ¶ aliqui testes non spe-

cificè deponant de quota recipi consueta per actorem & suos prædecessores ex trunco, ut primus, quartus, septimus, octauus, & decimus testes actoris: tamen alij testes, puta secundus, tertius, quintus, sextus, nonus, & vndecimus actoris testes clarè de hoc deponunt, vnde alij testes suppletur per illos, ut est textus notab. in cap. cum Martæ, de celebra. miss. quem ad hoc notat Panormitan. ibi, in tertio notab. Ex quibus concludo, pro actore & contra reum esse pronunciantium.

CONSILIVM CVIII.

SVMARIA.

- 1 Promittens factum alienum, non obligatur.
- 2 Debitum non liquidum remitti potest per tutorem, & præiudicatur pupillo.
- 3 Tutor remittens debitum liquidum sibi solum & non pupillo præiudicat.
- 4 Promittens alium habiturum, ratum, videtur promittere se curaturum, & facturum quod ita fiet.
- 5 Promissio facti alieni quando valeat, &c. & numer. 6.



Vidam A. gerens se pro tutore seu administratore bonorum quorundam pupillorum, fecit compositionem quandam cum debitore eorundem condemnato finaliter eorum patrum dum vixit in magna quæritate, & promisit debitori pro sua securitate in manibus notarij legitime stipulantis dictos pupillos daturos quitantiam talem, qualem ipse dedit, & ratificatos, ratum habituros compositionem per eum factam, illamq; dari, tradi, seu deliberari facere infra certum expressum terminum, pro cuius adimplatione etiam dedit fideiussorem, qui se pro eo solenniter per stipulationem obligauit. Queritur modò, an ex dicta promissione oriatur actio contra dictum A. promissorem & eius fideiussorem non procurata quitantia vel ratificatione pupillorum in forma debita infra tempus præfixum. Et videtur prima facie quod non, ¶ quia dictus A. videtur promisisse factum alienum, & sic non obligatur. l. stipulatio ista, in princ. ff. de verbo. obligat. & §. si quis alium, Institutu. de inuti. stipu. cum simi. & per consequens fideiussor qui pro eo intercessit non obligatur, quia accessoria obligatio non subsistit, non subsistente principali. l. cum lex, & l. Marcellus, & ibi nota. ff. de fideiuss. cum simi. Iste tamen non obstantib. dico breuiter, contrarium esse verum, pro cuius intelligentia præmitto primò, quod licet ¶ debitum non liquidum possit remitti per tutorem vel administratorem, & præiudicatur pupillo, quando probationes deficiunt, ut est gl. ordinaria singularis in l. cõtra iuris ciuillis genera-

generalis, in §. si filius, in fin. ff. de pact. & probatur in l. mediterraneæ, & ibi Bart. C. de anno. & tributis, libr. 10. tamen debitum liquidum non potest per administratorem remitti in præiudicium pupilli, ut volunt Doc. moderni in iuribus præalle. & in l. præses, vbi bonus tex. C. de transfact. Secundò præmittitur, quod licet in præiudicium pupilli non valeat remissio debiti liquidi facta per administratorem, ut prædixi, tamen in præiudicium ¶ remittentis, ut teneatur ei, cui remissionem fecit & cum quo contraxit, bene valet huiusmodi remissio, sicut valet venditio vel legatum rei alienæ in præiudicium vendentis vel legantis. l. rem alienam. ff. de contrahen. emp. & §. non solum. Infit. de legat. cum similibus. Quibus præmissis deduco, quod ex dicta promissione nata est actio ad interesse contra dictum A. & eius fideiussorem, medijs infra scriptis, primò, quia si bene ponderentur verba instrumenti, patet clarè, quod dictus promissor non promisit factum alienum, sed proprium: nam promisit facere, dari, tradi, seu deliberari quitantiam, & facere ratificari gesta per eum. Modò promittens se facturum vel curaturum, ut aliquid fiat per extraneum, bene tenetur & obligatur, ut in dictis iuribus, ergo, &c. Secundò dato, quod reuera dictus A. promississet factum alienum, & quod verba ita sonarent, prout tamen non sonant si bene ponderentur, bene adhuc ipse obligaretur, quia ¶ speciale est in cautione rati, quod si promittatur alium ratum habiturum, valet promissio, quia talis videtur promittere, se curaturum & facturum, quod ita fiet, l. quotiens quis, secundum verum intellectum. ff. de verb. oblig. & vult Paul. de Cast. in d. l. stipulatio ista, in princ. maximè quando promittitur impersonaliter, ut factum est in causa, quia promisit facere, dari, tradi, seu deliberari quitantiam & ratificari gesta, ita volunt Petr. & Cyn. in l. 1. in 7. q. C. de procura. vbi satis plenè de hoc, imò etiam in terminis nostris, quando etiam personaliter promittitur, aliquem ratum habiturum absque pluri, tenet obligatio, ut est text. expressus qui dat hanc formam in l. si sine, in §. si in stipulatione, & in l. procurator cum peteret. ff. rem ratam habe. vult gloss. in d. §. si quis, quem in pluribus passibus secutus est Dyn. & idem voluit Iaco. de Are. ut refert Cyn. in d. l. 1. in 7. quæst. Tertio istud probò, quia regula est, quando ¶ alius contractus præcedet cautione rati, vel habere licere, ex quo contractu cauens erat obligatus, cessante etiam cautione ad hoc, ut alter impedimentum non præstaret, valet tunc promissio facti alieni. l. emptorem. §. qui autem. ff. de actio. empt. & volunt Paul. de Castr. Ioan. de Imol. Alexan. & Doct. in d. l. stipulatio ista, in princ. Cum ergo dictus A. absque huiusmodi cautione rati ex primo suo contractu celebrato cum debitore dictorum pupillorum, quo fecit eum eo compositionem super debito, obliga-

tus fuit ad procurandum, ut alter impedimentum non præstaret. Nimirum si potuit hoc expressè deducere in pactum & promittere. d. l. emptorem. §. qui autem. Quarto istud probò ex alio, quia hæc cautio rati rædit ad corroboracionem alterius obligationis factæ per dictum A. promissorem, ut est per se notum. Iam ita est, quod quando ¶ factum alienum tendit ad corroboracionem obligationis factæ per promissorem, tunc valet promissio: nam videtur tunc in dubio quis promittere se facturum & curaturum, tex. est notabilis, & ibi hoc notant Bart. Paul. de Cast. & Doct. in l. qui autem, in §. si & si quis. ff. de constit. pecu. & volunt Paul. de Cast. Ioan. de Imol. Alex. & Doct. in d. l. stipulatio ista, & Bald. in Rubri. C. de consti. pecu. in vltima colum. Ex quibus omnibus concludo, ex dicta promissione actionem competere ad interesse contra dictum A. & eius fideiussorem.

CONSILIVM CIX.

SVMARIA.

- 1 Reddus ecclesie administrator ad vitam alicui concedere non potest.
- 2 Solennitates extrinsecæ in antiquis interuenisse præsumuntur.
- 3 Res de factis ad suam redit naturam.
- 4 Claus. petens ius dici & iustitiam ministrari, &c. in bello quid operetur, &c.



Restantissime domine Doctor, licet exceptio pro parte religiosorum virorum Abbatis & conuentus de Berne, iudicialiter exhibita contra Vvillhelmum van Bouchout videatur prima facie releuans, & admittenda propter ea que habentur & notantur in clem. 1. de reb. eccle. non alie. cum simi. tamen videtur mihi sub correctione vestra, non admittenda, ex multis capitibus. Primò, quia reddus, de quo est quæstio, emptus est ad vitas aliquorum duntaxat, & sic non est perpetuus, & talis in quo requiruntur solennitates dictæ clem. 1. secundum aliquos doctores relatos per Cardi. in d. cle. 1. & latius per Lau. de Rodulphis in repetitioe c. sine exceptione. 12. q. 2. & hæc opinio innititur æquitati, licet plures Doct. teneant contrarium. Secundò, à tempore celebrati contractus effluxit longissimum tempus, puta 40. annorum & amplius, & sic sumus in antiquis, secundum Antonium de Butrio in c. veniens. 1. de testi. Modò ita est, quod in antiquis ¶ solennitates etiam extrinsecæ præsumuntur interuenisse, etiam si non enuncientur, ut vult Felin. plenè in c. Albericus, circa finem, de testib. & multò fortius quando sunt enunciatæ, secundum eum, & alios per eum ibidem relatos, modò in literis constitutionis pensionis narratur & enunciat, & consensus

& licentia superioris interuenit, ergo id debet præsumi. Tertiò, quia interuenit confirmatio ordinarij passata annis quadraginta, & pacifica possessio, vel quasi recipiendi tam longissimo tempore 40. annorum, quæ confirmatio ordinarij videtur sufficere hoc casu, attento, quòd Præmonstratenses non sunt exempti ab ordinario in corpore iuris, ergo probabiliter hoc ignorauit genitor dicti Vvilhelmi contrahens cum dictis Abbate & Conuentu, & per consequens etiam probabiliter stetit contentus confirmatione ordinarij, maximè cum exemptus posset in ordinarij consentire, non obstante priuilegio exemptionis, cum ¶ de facili res redeat ad naturam suam, secundum Bal. & Pau. de Cast. in l. si quis in conscribendo, per illum text. C. de episc. & cler. Quartò videtur inepta exceptio ex eo, quòd non articulatur de vsu priuilegij exemptionis, vel cui ipsi sunt subiecti: iuxta decisionem Rotæ 243. in nouis. Quintò, in libello ¶ a-ctoris narratur, tam ea quæ concernunt possessorium, quam ea quæ concernunt petitorium: & in eo est clausula illa, petens in & super præmissis ius dici & iustitiam ministrari, quæ clausula est tantæ efficacis, quòd etiam si expressè concludatur in petitorio subiecta dicta clausula, poterit vigore eius pronounciari in possessorio, vt vult Panor. post Ioan. Cald. in c. 2. de ordi. cog. in 25. col. Sed in possessorio hæc exceptio est notoriè inepta, per c. querelam, in fi. de elect. cum similib. ergo debet reijci. Nec præmissis obstat c. ad decimas, de restitut. spol. lib. 6. quia illud non procedit quando articulatur & probatur longa possessio ante spoliū, secundum Ioan. Andr. in nouella, Domini. & Philip. Francum ibidem, & sic multò magis d. c. non procedit, probata longissima possessione. Ex quibus videtur dicta exceptio reijcienda, & ad expeditionem causæ esse procedendum: iudicio vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CX.

S V M M A R I A.

- 1 Exceptio priuilegiata, liti contestationem impediens, quæ sint, &c.
- 2 Plures habens presentationes, alijs preferendus est.
- 3 Cessante ratione legis, cessat & eius dispositio.
- 4 Exceptio rei indicata vt obstat, requiritur quòd sint eadem persone.
- 5 Litis extinctio non fit nisi per sententiam diffinitiuam, quæ in rem iudicatam transit.
- 6 Litigiosa non efficitur res, nisi agatur de dominio.
- 7 Electio lite pendente facta non valet.
- 8 Litis pendentia per solam inducitur citationem.

9 Res inter alios indicata, non habenti actionem neque prodest neque nocet.

Reuertende pater, ad finem, vt paternitati vestræ constare possit, quod dominus Cornelius reus causæ presentis, libello pro parte Leonardii Laurentij exhibito, respondere teneatur: non obstante exceptione pro parte dicti domini Cornelij exhibita, placeat attendere, quòd ¶ huiusmodi exceptio, etiam si obstat, prout non obstat, vt infra clarè deducetur: tamen non impeditur litis contestationem, cum non sit de exceptionibus priuilegiatis, de quibus fit mentio in cap. 1. de liti contest. lib. 6. Non enim est exceptio rei indicatæ, cum nulla sit sententia lata contra ipsum Leonardum, ex quo sententia per Decanum & Capitulum lata, est per paternitatem vestram declarata nulla, nec est de re scienda, vt de se patet, nec de re transacta. Quare sequitur, quòd huiusmodi exceptio, de iure litis contestationem impedire non potest.

Quòd autem huiusmodi exceptio non obstat, patet, quia si huiusmodi exceptio obstat, hoc esset propter c. vt quis duas, de elec. li. 6. sed huiusmodi c. non habet locum in duabus ¶ presentationibus à diuersis patronis factis: quæ patet, quia ratio d. c. est, quia non potest quis habere ius de duabus electionibus, vt ibidem dicitur, & sic secundum gloss. ibidem, si vna valet altera valere non potest: sed huiusmodi ratio cessat in duabus presentationibus à diuersis patronis factis: quod patet, nam ponamus, quòd ius patronatus spectat ad A. B. C. sicut spectare potest, quando sunt plures hæredes, cle. si. de iu. patro. A. presentat Titium, & B. presentat Scium, vterque eorum ante presentationem ipsius C. habet ius ad rem, quia ius patronatus est insolidum apud plures hæredes seu patronos, secundum glo. & communiter Doctores, in c. 1. de iure patro. Si modò C. presentat dictum Titium, iam dictus Titius acquirat ius nouum ex ipsius C. presentatione, vnde ipse Titius debet præfato Scio præferri, ex quo habet duas presentationes, & Scius nisi vnam, de iure patro. c. 3. & non solum per huiusmodi presentationem per ipsum C. factam, acquirat ipse Titius ius prælationis, sed etiam aufert ipsi Scio ius gratificationis: quia si ipse C. non presentasset præfatum Titium, locus fuisset gratificationi, quæ cessat ex presentatione ipsius C. potest ergo quis habere ius ex duabus presentationibus à diuersis patronis factis, licet non ex diuersis electionibus: & sic cessat ratio d. c. vt quis duas, ergo debet cessare eiusdem cap. dispositio. l. quod dictum, ff. de patris. Nec obstat illud quod dicit Lapus allegatione sua octaua, quia loquitur in alio casu omnino diuerso, ponit enim casum in eo qui est presentatus ab vno, & ad eius presentationem institutus, & sic est eius plenum acquisitum, & sic aliud ius eidem acquiri non potest ex noua presentatione per eundem facta. Etiam ipse ponit casum in presentato bis ab eodem, in effectus, quod non est in casu nostro: Etiam ipse ponit casum, quando aduersarius voluit, quòd ipse eligeret, quod etiam in casu nostro non est factum: & quanquam hoc pars aduersa alleget fuisse factum, tamen hoc nunquam in veritate comperietur, quòd pars hoc ipsi Leonardo opposuit, & sic videtur, quod d. cap. vt quis duas, & præacta allegatio Lapi, non obstant, quin ipse reus deberet & teneretur respondere libello pro parte dicti Leonardii exhibito. Nec obstat quòd dici possit, quòd articuli iam dati pro parte Leonardii, in causa contra Martinum, fuerunt per Decanum & Capitulum reiecti, quæ sententia transit in rem iudicatam: quia licet hoc verum foret, tamen in hac causa iam inter dictum Leonardum, & quendam dominum Cornelium, coram paternitate vestra pendente, non potest obijci: quia ad hoc ¶ vt obstat exceptio rei indicatæ, requiritur, quòd sint eadem persone. l. cum queritur, cum duab. ff. de excep. rei iud. sed hic sunt diuersæ persone, quia in prima causa fuit Martinus, & in ista causa est dominus Cornelius. Nec etiam obstat si dicatur, quòd ipse dominus Cornelius habet causam à dicto Martino, quia in beneficialibus non est hæres, nec ab eo habuit causam, nec habere potuit, quia tempore resignationis factæ per dictum Martinum, & tempore collationis factæ dicto domino Cornelio lis pendebat adhuc inter dictum Leonardum & præfatum Martinum, quæ non fuit extincta: quia extinctio ¶ liti non fit, nisi per sententiam diffinitiuam, quæ in rem transit iudicatam, secundum dominos de Rota decisione 415. in nouis, quæ in causa presenti non interuenit: sed collatio, electio seu presentatio facta lite pendente, est ipso iure nulla, c. 1. & 2. vt lite penden. li. 6. quare sequitur, quòd dictus dominus Cornelius non potuit habere causam à præfato Martino, & sic res iudicata inter Martinum & Leonardum dicto domino Cornelio suffragari non potest. dict. l. cum queritur, & C. res inter alios acta, in rubro & nigro. Nec obstat quòd dicit Panor. mita. in c. ecclesia, vt lite penden. quòd res ¶ non efficitur litigiosa, nisi quando agitur de dominio, quia hoc non obstat in casu nostro: quia non dico, collationem factam domino Cornelio ex eo capite non valere, quia facta de re litigiosa: sed ex eo, quia lite pendente: dicta enim duo cc. videlicet, primum & secundum, vt lite penden. non attendunt beneficium esse litigiosum, vel non: sed solum attendunt liti pendentiam, quæ potest esse etiam si non contendatur de dominio, vt est text. apertus in d. c. 1. vbi duo ¶ litigabant super iure ad rem, & non super iure in re: & tamen ibidem dicitur, quòd non valet elec-

ctio facta lite pendente, & sic potest lis pendere licet non sit res litigiosa: etiam d. c. 2. non fundatur super eo, quòd res est litigiosa. Sed super eo, quòd non licet nouum aduersarium iurrogari, quòd æquè potest fieri, quando litigatur inter duos super duabus presentationibus factis diuersis, licet neuter sit in possessione beneficii, prout est casus expressus in d. c. 1. vbi duo erant electi tantum, & sic non habebant ius in re: & tamen ibidem deciditur, quòd si alter moriatur vel renunciati iuri suo, quòd non potest fieri electio noua: non enim est dubium, quòd potest lis pendere, licet res super qua pendet lis non efficiatur litigiosa: quia ¶ liti pendentia inducitur per solam citationem, Clement. fina. vt lite pendente: sed res non efficitur litigiosa, nisi per liti contestationem, secundum Ioan. Andr. & Panormitan. in d. c. ecclesia. Cum igitur c. primum & secundum ponderent liti pendentiam, & ne nouus aduersarius surrogetur, quæ duo in casu nostro concurrebant: & sic collatio domino Cornelio tanquam facta lite pendente sit nulla, non potest iuuare ipsum dominum Cornelium, nec obstat in causa presentis, iuribus præallegatis. Nec obstat ¶ liti pendentia de re iudic. quia illa magis facit pro, quam contra, si bene inspiciatur: quia tempore quo pependit questio inter Leonardum & Martinum, nulla competeat actio dicto domino Cornelio, & sic illo tempore non erat prioritas vel posterioritas iuris, imò poterat dictus Martinus agere inuito domino Cornelio, & sic sibi domino Cornelio res iudicata non nocet nec prodest. d. l. sape.

CONSILIVM CXI.

S V M M A R I A.

- 1 Clericus in minoribus existens ordinibus si contra hit matrimonium, priuatur beneficijs prius obtentis. & num. 4. & 8.
- 2 Per ademptionem secundi beneficii curati vacat primum.
- 3 Clericus contrahens matrimonium cum consanguinea perdit ipso iure beneficia.
- 5 Opinio glossæ habens post se vnum saltem famosum Doctorem, in iudicando retinenda est.
- 6 In pœnalis, mitior interpretatio assumenda est.
- 7 Priuatio ipso iure nunquam inducitur, nisi in casibus expressis in iure. & nu. 10.
- 9 Delinquens non debet esse melioris conditionis, quam non delinquens.
- 11 Verbum careat in rescriptis non inducit priuationem ipso iure, maximè quando subiecta materia illud non patitur.
- 12 A separatis non fit bona illatio.
- 13 Auctoritas Doctorum probabilis est, non necessaria.

- 14 Clericum contrahendo matrimonium an plus peccet quam adulter.
 15 Episcopus dispensare potest super his, quibus Deus offenditur.
 16 Dispensare non potest episcopus in criminibus adulterio maioribus, &c.

Itius in subdiaconatus ordine constitutus, & diuersa habes beneficia quandam feminam deflorauit, cui post præactam deflorationem hîc dedit, per verba de præfenti, & post præactam hîc dationem, eandem frequenter & diuersis vicibus carnaliter cognouit. Queritur, vtrum aliquod sit remedium, vt idem Titius beneficia sua retineat, & vt ad vteriores ordines possit promoueri: vel vtrum ipse beneficijs suis sit priuatus ipso facto: & si non, vtrum cum eo episcopus suus, post præactam pœnitentiam, possit dispensare.

Et videtur prima facie quoad primum, quod dictus Titius est priuatus ipso facto suis beneficijs, medijs & autoritatib. infra scriptis. Primò, quia si clericus in minoribus ordinibus existens contrahit matrimonium, priuatur ipso facto beneficijs prius obtentis, vt concludit gl. & omnes Doct. in c. 1. de cleri. coniugatis: ergo fortius clericus in sacris constitutus matrimonium contrahens. Secundò, quia non debet esse melioris conditionis delinquens, quam non delinquens, c. eum qui, de præbend. lib. 6. & l. Seruius. ff. quod vi aut clam. Sed manifestum est, clericum in sacris constitutum delinquere contrahendo matrimonium, qui cleri. vel vo. c. 1. & per totum, ergo, &c. Tertio per adeptionem secundi beneficii curati vacat primum ipso facto, quia redditur impotens ad seruendum vtrique, c. de multa, de præben. cum siml. quod locum habet etiam, si quis ad ipiscatur secundum de facto, d. c. eum qui: ergo etiam in proposito contrahens matrimonium carnale, cum non possit ipso facto, debet censeri priuatus. Quarto, quia causa perditionis beneficiorum est tacita renunciatio seu habitus pro derelicto, qui causatur ex contracta matrimonij per Titium de facto contracti, cum elegerit actum omnino contrarium clericatui, & sic, quantum in se fuit, habuit beneficium pro derelicto, argu. c. ex transf. missa, de renuncia. Quintò, dicit textus, quod hi qui in ordine subdiaconatus & supra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque beneficio ecclesiastico careant, c. decernimus, 28. dist. Sextò, istud confirmatur auctoritate Barth. Brixen. in quæst. sua quæ incipit, clericus quidam, vbi vult, quod si clericus etiam in minoribus existens, contraxit matrimonium cum consanguinea, perdit ipso iure beneficia, licet matrimonium non teneat, quia quantum in eo fuit matrimonium contraxit, argum. cap. nupt. de biga. Ergo iste Titius, qui matri-

monium de facto contraxit, quamuis illud non teneat, suis beneficijs priuatus censeri debet. Septimò & vltimò, istud aperte tenet Panormi. in d. cap. 1. de cleri. coniuga. & ante cum Petr. de Anchoran. & Cardin. Florentinus, vt ibi refert Ioan. de Imola.

Quantum verò ad secundum etiam videtur, quod episcopus dispensare non potest, cum istud delictum grauius adulterio videatur: & per consequens episcopus dispensare non potest, iuxta c. ar. si clerici. §. de adulterijs: de iudi.

In contrarium tamen quoad vtrumque est veritas: Nam de primo est glossa ordinaria expressa in c. 1. præleg. quam ibi sequuntur Anto. de Butrio, & Ioan. de Imo. & idem vult Hostien. in summa, in titu. de clericis coniugatis. §. quam pœnam, in princ. & Ioan. Andr. in c. Ioannes, in penult. colum. & Henri. Boick in c. diuersis fallacijs, eod. tit. & Præposi. in c. 1. in fine, qui cleri. vel vo. in quibus passibus omnes vnanimiter tenent, quod Titius non est priuatus ipso iure, sed est priuatus beneficijs, & quod episcopus cum eo potest dispensare, pro quo vltimo est bonus tex. in c. sanè, tit. præleg. Causa autem inducens hanc dispensationem est, ne ad secularia negocia redeat clericus, in opprobrium ordinis clericalis, secundum Archid. Præposi. & Doct. in c. presbyterum, 28. dist. Et hæc opinio seruanda est in iudicando propter quatuor. Primò, quia pro hac parte est glossa ordinaria & plures Doctores, vt ex supra dictis patet. In iudicando autem non est recedendum in dubio ab opinione glossæ, quando habet saltem vnum Doctorem famosum post se, iuxta theoricam Iacob. Butrig. in l. 1. c. qui pro sua iurisdict. Secundò, quia hæc opinio est communis, à qua in iudicando non est recedendum, iuxta notata per Ioan. And. Panor. & Doct. in c. 1. & in c. ne innitaris, de constit. & vult Barro. in l. fin. c. de pœna iudi. qui malè iudi. Tertio, quia in pœnalibus mitior interpretatio est assumenda, regula, in pœnis, de reg. iur. li. 6. Et quatinus sit tenere hanc opinionem, dicit expressè Ioan. de Imol. in d. c. 1. in fi. Quarto, quia regula est, quod nunquam inducitur priuatio ipso iure, nisi in casibus expressis in iure, vt est gl. ord. notab. & ibi Panor. ip. c. fin. de iure pat. & text. bonus in Authen. de non eligen. secundò nuben. muli. §. igitur, colum. prima, quem ad hoc ponderat Bald. in Authentico, ex testamento, in pen. coll. C. de secun. nupt. Cum ergo non reperitur iure cautum, quod iste sit ipso facto priuatus, standum est huic opinioni tanquam mitiori. Nec obstant argumenta in contrarium adducta. Et primò non obstat primum, quia matrimonium clerici in minoribus constituti, iure subsistit, de cleri. coniu. c. 1. & sic beneficium amplius retinere non poterit, vt ibi declarat gl. & DD. Secus in causa præfenti, vbi matrimonium non tenuit propter ordinem sacrum prius susceptum, cap. vnico, de vor.

de vor. libro 6. Similiter nec obstat secundum, quo dicitur, quod non debet esse melioris conditionis, &c. quia hoc est verum, nisi ratio diuersitatis suadeat oppositum, prout facit in casu præfenti: nam ratio, quare clericus coniugatus non potest tenere beneficium est, quia non potest bene seruire beneficio & vxori, cum illa ad inuicem non conueniant, d. c. diuersis fallacijs, quæ ratio cessat in clerico constituto in sacris, quia ex quo non tenet matrimonium, dicto cap. vnico, non obligatur vxori, & ideo potest deseruire beneficio. Et pro tanto non sic repugnat ipsi beneficio contractus matrimonij, quem facit clericus constitutus in sacris, sicut repugnat contractus matrimonij, celebratus per clericum constitutum in minoribus, secundum Antonium de Butrio, & Ioan. Andr. in dict. c. primo. Nec obstat tertium, quia vt supra dictum est, nunquam inducitur priuatio ipso iure, nisi in casibus specialiter expressis per supra allega. hinc videmus, quod licet nemo potest obtrahere duo beneficia simplicia etiam difformia sub eodem titulo & in eadem ecclesia sine dispensatione saltem Episcopi, c. literas, cum ibi notatis per gloss. & Doct. de concess. præbend. & in c. primo, de consuet. lib. 6. tamen per acceptationem secundum non vacat primum ipso iure, cum hoc iure cautum non sit, vt expressè confuluit Cardin. consilio tertio, & sic de multis alijs exemplis, quæ breuitatis gratia hic omittuntur. Nec obstat quartum, quia illud falsum præsupponit, cum illa non sit causa, vt præmissum est, sed causa præmissa, videlicet quia non possit vxori & beneficio deseruire, quæ cessat in casu præfenti: & etiam posito, quod illa esset causa, prout non est, tamen argumentum non concludit, cum non inducat priuatio ipso iure, nisi in casibus expressis per iura superiora allegata. Nec obstat etiam quintum, de cap. decernimus, supra allega. quia licet in eo habeatur verbum careat, tamen illud non inducit priuationem ipso iure, c. dispendia, de rescript. lib. 6. vbi ponitur verbum careat, & additur nec processus valeat, quod non fuisset necessè addere, si hoc verbum careat, importasset nullitatem ipso iure, prout vult Matthæus de Matefyllanis in notabilibus suis, notabili 111. & dato quod verbum careat, priuationem aut nullitatem ipso iure induceret, tamen hoc fallit, quando subiecta materia non patitur, vt est textus clarus in c. ceterum, de rescript. cum ibi notatis per Doctores: In casu autem præfenti manifestum est, quod subiecta materia non patitur, sicut etiam in dicto cap. decernimus, sentit Archi. super eodem verbo careant: cum illud verbum exponit: careant, id est, separentur, &c. Non etiam obstat sextum de quæstione Bartho. Brixen. quia ipse in alio casu loquitur, videlicet cum clericus in minoribus contraxit cum consanguinea, quo casu aperta reddi potest ratio di-

ueritatis, quia ille clericus in minoribus constitutus omnino censetur voluisse mutare vitam, in casu autem nostro dictus Titius in sacris constitutus non potuit vitam mutare, etiam si voluisset, & sic malè ibi de vno casu ad alium arguitur, l. neque natales, C. de probatio. & l. non hoc, C. vnde cog. Ex quibus etiam patet solutio ad septimum, in quo Panormitan. Petri de Anchora. & Cardina. Floren. auctoritas inducitur. Quia licet eorum auctoritas sit probabilis, & ipsi disputatiue sic teneant: tamen eorum auctoritas non est necessaria, vt vult glo. in l. si de interpretatione. ff. de legibus, & gloss. in cap. primo, de postula. prælato. maximè cum communis opinio & gloss. & tantorum Doctorum sit contrarium, à quibus in iudicando & maximè in pœnalibus, non est recedendum. Non obstat etiam aliud, quo dicitur, quod Episcopus attentata grauitate delicti, cum Titio dispensare non possit. Quia responderetur primò ad assumptum, quod licet certo respectu clericus existens in sacris dicatur magis peccare quam adulter, quia cadit à maiori bono: nam tres sunt gradus, virginum, continentium, & coniugatorum: modò existens in sacris cadit à secundo gradu: adulteri autem à tertio, & sic ab inferiori. Tamen alio respectu potest dici, quod existens in sacris minus peccat, quia per adulterium offenditur DEVS & etiam proximus: Sed per matrimonium contractum per clericum constitutum in sacris solus DEVS offenditur, & ideo ius voluit, quod Episcopus possit dispensare, d. c. sanè, 2. Secundò responderetur ad consequens, quod licet regulariter episcopi non dispensent in criminibus maioribus adulterio, dic. §. de adulterijs, tamen hoc fallit quando expressè eis hoc permittitur, sicut in casu nostro, d. c. sanè, & ibi Ioan. de Imol. & Doct. & Hosti. in dict. §. quam pœnam, circa filiius. §. & Ioan. And. in d. c. Ioannes, & Henric. Boick, in d. c. diuersis fallacijs. Ex quibus omnibus concluditur, dictum Titium non esse suis beneficijs ipso iure priuatum, sed priuari posse per sententiam episcopi sui vel officialis, nisi cum eo per episcopum suum dispensetur. Quia dispensatione præueniente sententiam, est in omni foro tutus.

CONSILIVM CXII.

SUMMARI A.

- 1 Patrum de bonis viuenti factum, non valet, nisi de eius consensu fiat. Et numero quario.
- 2 Renuncians omni iuri sibi competituro in bonis alterius, potest illi succedere ex testamento.
- 3 Hæres sanguinis etiam dicitur hæres.

Renerende Pater, quanquam monasterium de Arschot renunciauit successioni futuræ, tam parentum, quam filiorum fororum Barbaræ & Elizabeth, huiusmodi tamen renunciatio, ex duabus causis, huiusmodi monasterio non obest. Primò, quòd þ huiusmodi pactum non valet, cum sit factum de bonis filiorum pro tunc viventium, quod pactum de iure non valet, nisi fiat de consensu illius de cuius bonis sit pactum, l. final. C. de pact. Sed huiusmodi pactum est factum inter parentes dictarum fororum, & dictum monasterium, & non interfuit, nec in hoc consensit dictus dominus Ioannes de Backere, de cuius bonis ad presens est questio. Quare sequitur, quòd huiusmodi renunciatio non obstat. Præterea renunciatio omni þ iuri sibi competenti in bonis alicuius in presenti & in futurum, potest illi succedere ex testamento, secundum Bald. consilio suo trigesimo septimo, in secundo volumine. Item renunciatio simpliciter facta intelligitur ab intestato, non ex testamento, secundum Bald. in d. l. final. & Salicet. in l. pactum quod dotali. C. de pactis, ubi etiam dicit, quòd c. quamuis. de pact. lib. 6. non habet locum, quando renunciatio petit hereditatem ex voluntate patris expressa vel tacita: cum igitur dictus quondam dominus Ioannes residuum bonorum suorum reliquit suis veris hæredibus, & dictæ Barbara & Elizabeth sunt veri hæredes ipsius, sequitur, quòd ipsum monasterium ex testamento dicti domini Ioannis eidem succedere possunt, non obstante huiusmodi renunciatio, quia per renunciatioem iuris competens vel competenti in bonis alicuius quis non desinit esse hæres saltem sanguinis, quia þ hæres sanguinis etiam dicitur hæres, secundum Bald. in tit. qui sibi & hæred. suis mascul. c. 1. & glo. in c. filijs, 16. q. 7. de quibus testator sensisse videtur: quia ante hereditatem aditam quis non dicitur hæres vel hæredem habere, secundum glossam in l. sanctus, Cod. ad Trebellianum, quod est verum, non habet hæredem hereditatis, sed bene habet hæredem sanguinis, de quo testator sensisse intelligitur, quia tempore testamenti non habuit nisi hæredem sanguinis. Cum igitur Dominus Ioannes residuum bonorum suorum reliquit hæredibus suis, & isti sunt hæredes saltem sanguinis, possunt succedere ex testamento dicto domino Ioanni, etiam si pactum esset factum cum Domino Ioanne, prout non est, quia non constat ex actis, quòd dominus Ioannes huiusmodi pactum fecit seu in illud consensit, & sic non valet, d. l. final. nec etiam þ potest huiusmodi pactum de hereditate viventis sine eius consensu firmari iuramento, cum sit contra honores mores, d. l. si. ergo iuramento firmari non potest, c. nõ est obligatorium, de reg. iur. lib. 6.

- 1 Clericū percipiens suum decanum in loco sacro non nisi a solo Papa absolui debet.
- 2 Fructus præbendæ tempore suspensionis ad quos pertineant, &c.
- 3 Verba iniuriosa verbis repelli debent.
- 4 Præcedentia declarant posteriora & e contra.
- 5 Excommunicatus ante declarationem an vitandus, &c.
- 6 Pœna iuris sine causa augeri nequit, imò index e contra faciens infamiam incurrit.
- 7 Delibentate fieri dicitur quod sæpè & iteratò fit.
- 8 Capitulares habentes iurisdictionem in suos subditos, illam exercere non possunt cum exclusione episcopi.
- 9 Index in propria causa nemo esse potest.

Super casu mihi ostenso videtur in primis, quòd dominus þ Nicolaus Mayoel incurrit sententiam canonis, si quis suadente diabolo, 17. quæ st. 4. propter temerariam & iniuriosam iniectionem manuum factam per eum in suum decanum clericum in loco sacro, ad eò quòd a solo pontifice maximo possit absolui, cum hæc iniuria tam ratione loci, quam ratione personæ cui est illata, debet iudicari atrocior, iuxta s. atrocior, Infit. de iniur. & ergo episcopus non potest absolueri, iuxta ea quæ habentur & notantur in c. peruenit. de senten. excommunic. maxime cum dictus dominus Nicolaus non comprehendatur sub casibus qui habentur in c. ea noscitur, de sent. excommu. Nec obstat, quòd ex dicta iniectione manuum non est subsecuta violentia vel sanguinis effusio, quia ad incurrendum sententiam dicti canonis, si quis suadente, non requiritur violentia, sed sufficit iniuriosa & temeraria manuum iniectione in clericum, vel detentio eiusdem, vt probatur a peritissimè in c. nuper, & in c. contingit. 1. eo. tit. & ibi Panormit. hoc notari videtur ergo, quòd eidem þ domino Nicolao possit & debeat interdicti ingressus ecclesiæ tempore diuinorū & substrahi prouentus præbendæ suæ, donec & quousq; absolutionem ab habente potestatem obtinere meruerit, & ostenderit dominis de capitulo, iuxta c. pastoralis. s. fin. de appellati. qui fructus seu prouentus, si consistant in distributionibus quotidianis, vel anniuersarijs quæ iudicantur a pari, c. vnico, in fin. de cleric. non resid. libro 6. accrescent alijs dominis interessentibus diuinis: si verò sint grossi fructus, pro illo tempore applicari debent ecclesiæ: iuxta notata per gloss. ordinariam in clem. 2. super verbo, suspensus, de vita & honestat. cleric. & in clem. vt hi qui, de ætat. & qual. ordina. Nec inuauat excusatio dicti Domini Nicolai cum dicit, quòd hoc fecit timens.

timens offendi per decanum, quia ex casu non constat, quòd Decanus gestus aliquos fecerit ad percipiendum eum, sed duntaxat verba iniuriosa in eum protulit, vnde non debuit inuadere suum Decanum, sed sufficisset þ iniuriam verbalem verbis repellere, quia hoc suadet ratio, æquitas, & lex, volens vim vi repelli posse cum moderamine inculpatæ tutelæ, l. 1. cum ibi notatis, C. vnde vi, & c. olim, 1. de restitut. spolia. & ibi canonista, & l. vt vim. ff. de iustit. & iure, cum similibus. Nec potest dici manus iocosa, propter verba iniuriosa præcedentia hinc inde prolata, nam þ præcedentia declarant posteriora, & e contra, l. si seruus plurium, s. fina. ff. de legat. 1. & l. quisquis. ff. de legat. 2. & eò magis quia omne maleficium malè præsumitur actum c. 1. de præsumpt. cum ibi notatis per glo. & Doctores. Non etiam obstat, quòd iste dominus Nicolaus non est declaratus incidisse sententiam canonis antè tacti, vel talis denunciatus, quare non videtur vitandus: quia þ iste est vnus casus in quo vitandus est excommunicatus ante declarationem vel denunciatioem, vt vult extrauagans, ad vitandum scandala, ædita in consilio Constantiensi, & renouata in consilio Basiliensi, secundum vnam litteram approbatam per glossatorem pragmaticæ per summam Pisanam in verbo, clericus 3. & per Felinum in ca. Rodolphus, in antepenultima columna, de rescrip. & per summam Anglicam in verbo, excommunicatio, 8. Quòd autem ad factum decani videtur mihi, quòd quia in loco sacro, & tempore capituli pro expediendis negotijs eiusdem, ex consuetudine obseruari soliti, verba iniuriosa & tumultuosa per eum prolata sunt: interdendum erit ei consortium confratrum tribus diebus, iuxta tenorem c. in loco benedictionis, 5. quæ st. 4. qui tex. ad hoc est singularis, secundum Ludo. de Roma in suis singularibus, singulari 677. posset þ tamen, si subesset causa huiusmodi, pœna iuris augeri, iuxta l. quid ergo. s. pœna grauior. ff. de his qui not. in fa. & l. si seuerior, C. eod. tit. & c. nisi specialis, de offic. leg. sed sine causa hoc non esset faciendum, imò index incurreret infamiam, secundum Host. Io. And. Panor. & Doct. in c. de causis, de offic. deleg. & vult Lud. de Ro. in singulari 79. posset autem esse causa augendi pœnam ordinariam frequentia delicti & iteratio, quia þ quòd sæpè & iteratò fit, censetur deliberatè fieri, c. si quis iratus. cum ibi notatis, 2. quæ st. 3. & quasi duci in consuetudinem, quæ interdum facit de veniali mortale. s. criminis, 25. distinc. & sapius commissa grauius sunt punienda, quam si semel duntaxat committantur, l. capitulum. s. si solent. ff. de panis, & l. 4. in fine, ubi bonus text. C. de episc. audien. & quantum ad partes ipsas inter se, inducendi sunt ambo ad pacem & remissionem iniuriæ hinc inde, quòd si non possint, vel non velint induci, reseruanda erit eis & cuiq; eorum actio iniuri-

arum, proponenda coram dominis dum & quãdo voluerint. Quò verò ad id quod extra casum mihi propositum est, scilicet de tractione illorum de capella sancta per eum coram domino officiali, videtur mihi quòd ob hoc non posset dici delictum, quia licet þ domini de capitulo habeant iurisdictionem in suos subditos, non tamen habent eam cum exclusione Episcopi, sed accumulatiuè duntaxat, ita quòd si episcopus primò adeatur, locus est præuentioni, iuxta notata per glo. si Panor. & Doct. in c. si sacerdos, in fin. de offic. ordina. Quo verò ad literas scriptas per eum sapientes diffamationem & iniuriam dominorum, competit ipsis dominis contra eum actio iniuriarum, sed non video quòd domini possent propriam iniuriam vlcisci, licet etiam esset notoria, cum emenda debita pro iniuria illata sit arbitraria non regulata à iure, quare þ non possunt in propria causa esse iudices, secundum Panor. pulchrè in c. 1. de maledic. vel saltem possent recusari, secundum eum ibidem post Pet. & alios in l. vnica, Cod. ne quis in sua causa ius sibi dicat. Quantum verò ad quadraginta florenses Rhemenes solui solitos per canonicos noniter receptos pro augmento panis, tutius videtur, quòd domini se fundēt super consuetudine longana ultra memoriam hominum inuolabiliter obseruata, quàm super statuto, propter notata per Panor. in c. cum M. Ferrariensis, in 8. & 9. col. de conflict. & ibi etiam hoc tangunt nouissimi.

CONSILIVM CXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Beneficia quando vacare dicantur, &c.
- 2 Executor Apostolicarum litterarum partes iudicis necessario assumere tenetur, &c.
- 3 Suppressionis, unionis, annexionis & incorporationis materie ubi tractantur.
- 4 Possessor beneficii quando ab executore apostolico vocari debet, &c.
- 5 Appellatio conditionaliter interposita valet et impedit censuras apostolicas.

Venerabiles & egregij domini, post salutes vidimus copiam instrumenti acceptationis, ac copiam reuocationis unionum, annexionum & incorporationum, non fortitarum effectum, nec non literas suppressionis decem capellaniarum: quibus omnibus visis apparet nobis, quòd huiusmodi acceptatione & reuocatione non obstante, vos domini iustè possetis recusare admittere Daniele Regis vel procuratorem eius ad possessionem capellanæ per eum acceptatæ. Primò, quia reuera þ ipsa non valet propter suppressionem præcedentem auctoritate apostolica factam, iuxta ea quæ habentur &

tur & notatur in c. cum accessissent, de constitur. & ibi præsertim per Ioan. de Imo. Panormi. & Felin. Secundò, quia supposito quòd vacasset, tamen quia vos domini insequendo tenorem suppressionis, alteri prouidistis & possessionem tradidistis, non debet ipse possessor sine causæ cognitione spoliari vel possessione priuari per ipsum executores apostolicum vigore literarum apostolicarum, aut processus etiam in quacunque forma decreti, c. licet episcopus, de præben. lib. 6. & vult Felin. post multos alios Doct. per eum relatos, in c. si. in 7. colum. in versic. fallit secundò, de præsump. ad quem breuitatis gratia nos remittimus: ex cuius dictis clarè habetur, quod in hoc casu ipse executor debet necessariò assumere partes iudicis, & citare possessorè, & sic cum causæ cognitione procedere & audire defensionem possessoris, antequam possit fulminare censuras: quam practicam tradit etiam Cardin. in consilio 75. incipiente, Reuerende Pater, quod consilium allegat Felin. licet corruptè, in dict. c. si. Nec obstat si dicatur, papa ante mortem domini Arnoldi van den poelcke vltimè rectoris, reuocauit omnes vniones, annexiones, & incorporaciones, non fortitas effectū ante datam huiusmodi reuocationis, ergo cum suppressio quoad dictam Capellaniam non sit fortita effectum, censetur reuocata, & per consequens ipsa capellania vacauit & debetur impetranti. Quia respondetur primò, quòd tenore reuocationis attentò non censetur in huiusmodi reuocatione comprehensa ista capellania, aut alia quæcunque beneficia suppressa, cum in bulla reuocatoria solum reuocentur vniones annexiones, & incorporaciones, sub quibus non comprehenduntur nec veniunt suppressiones, inter quæ longa est differentia, vt colligitur ex nota. Doct. in d. c. cum accessissent, vbi tangitur materia suppressionis, & ex not. per glo. & Doct. & præcipue Innoc. in c. i. ne se. va. vbi tractatur materia vnionis, annexionis, & incorporacionis: & colligitur clarè ex decisione Rotæ 277. in nouis, quæ vult, aliquid posse fieri per viam suppressionis, quòd aliàs nõ posset fieri per viam vnionis, & sic etiam nec per viam annexionis & incorporacionis, quæ sunt species vnionis vt colligitur ex notatis in d. cap. primo, ne se. va. Secundò respondetur, supposito quòd præmissa cessarent, prout non, quòd in casu præsentii ipsa suppressio fortita fuit suum effectum statim fulminato processu diu ante huiusmodi reuocationem, ex quo in ipso processu huiusmodi capellanie, quorum possessores adhuc viuunt, iam suppressa sunt & extinctæ, adeo & intantum, quòd possessores ipsarum capellaniarum deserunt & titulares, & ex ipso indulto Apostolico duntaxat fructus percipiunt quàm diu vixerint quòd omnino secus esset in vnione, annexione, aut incorporacione, quia ibi possessor beneficij, quàm diu viuunt, manet in ipso beneficio titularis,

4 & fructus percipit vt prius. Hinc est, quòd in istis vnionibus, incorporacionibus, & annexionibus non est necessè vocare possessorem, quia nullum sibi sit præiudicium, vt est textus iuncta gloss. & nota. Doctores in clem. tertia, de reb. eccle. non alien. & in c. consultationibus, de donation. secus autem in terminis vnionibus, in quæ necessè est vocare possessorem, prout etiam papa in casu præsentii iussit eos vocari & citari, prout citati fuerunt & extiterunt. Ex quo etiam sequitur in confirmacionem præmissorum clarè, differentia inter vnionem, annexionem, & incorporacionem ex vna, & suppressionem ex altera. Ex quibus præmissis sequitur, quòd vos domini in casu præsentii in termino præfixo per responso dicere poteritis procuratori Danielis, quòd propter præmissa, puta suppressionem & extinctionem huiusmodi capellanie, seu apprehensionis fructuum, illius vigore per vos diu ante acceptationem ipsius Danielis Regis factam, nec non propter assumptionem alterius presbyteri seu clerici qualificati, per vos factam qui iam diu fuit & de præsentii exiit in possessione fructuum eiusdem, non potestis nec debetis eundem ad possessionem quouis modo recipere, cum acceptatio sua sit nulla, tanquam de beneficio non vacante, de qua responsione petetis confici instrumentum per notarium vestrum: quo factò ad impediendum processum executoris, si quem ipsa assumpserit, ad fulminandum censuras capituli, coram eodem executore præmissa exponi facietis in forma exceptionis debita, offerendo vos præmissa coram eo probaturos, & cum exceptione habetis paratam appellationem, ex præmissis facile conficiendam, & illam interponetis in euentum reiectionis, saluando vos à censuris, quia appellatio hoc modo, vt conditionaliter interposita, valet, & censetur præuenire censuras: iuxta nota. Panormita. & Doctores in ca. præterea requisiti, de appellat. Confecissemus appellationem, sed ignoramus processum ipsius Danielis Regis, an iudex elegit, & quem, & quomodo estis requisiti: etiam tempus non patiebatur, & facile confici poterit ex præmissis per aliquem practicum, si opus fuerit. his bene & foeliciter valeatis.

CONSILIVM CXV.

SVMARIA.

- 1 *Supernacuis laborat impendijs, qui solum fructibus adiuuare conatur.*
- 2 *Vestium appellatione veniunt etiam panni nondum incisi vel in formam vestium redacti: Idè de pellibus & foderaturis vestibus nondum incisis.*
- 3 *Voluntas testatoris ex verbis eius colligitur.*

4 *A signi-*

- 4 *A significatione verborum recedi non aliter oportet quàm cum manifestum est, aliud testatorem sensisse.*
- 5 *In testamentis larga debet fieri interpretatio in fauorem legatarij.*
- 6 *Legatum contruere debet utilitatem.*
- 7 *Dignitas, charitas, necessitudo, conuictioq. sanguinis quid in legatis operentur, &c.*
- 8 *Remissio debui præsumitur de facili propter conuictionem personarum.*
- 9 *Illud habetur pro disposito, quod verisimiliter dispositum fuisset, si testator de hoc fuisset interrogatus.*
- 10 *Iuris peritorum verba intelliguntur secundum interpretationem legalem.*
- 11 *Cõtextum & detextum quomodo differant, &c.*
- 12 *Vestis appellatione non venit pannus nondum completus in textura.*
- 13 *Ornamentorum appellatione qua veniant, &c.*
- 14 *Ex separatim non fit bona illatio.*
- 15 *Vsus loquendi communis preferendus est propria verborum significationi. Fallit, &c.*
- 16 *Caligæ etiam veniunt appellatione vestis.*
- 17 *Verba intelliguntur secundum qualitatem personarum, a quibus proferuntur, & ad quæ referuntur.*
- 18 *Verba in latino vel literali sermone prolata quomodo intelligenda, &c.*
- 19 *Indicare tota lege non perspecta, incivile est.*

Viso casu mihi ad manus tradito, & dubijs ex eo elicitis, visis etiam & maturè ponderatis consilij præclarissimorum dominorum iurisperitorum, qui super hoc casu subtiliter scriperunt, quia huiusmodi cõsilia sunt copiosa, & quia materia circa quam versantur præmissa puncta, est in iure multum trita, paucis allegacionibus contentus ero & succinctè scribam. Et in primis, quia omnes domini in hac materia consulentes conueniunt in hoc, quod vestis aurea, baculus pastoralis, crux archiepiscopalis, & fimbria aurea, debentur domino legatario ex vi legati, ipsis simpliciter assentio, quia in hoc verum dicunt, vt lucidè patet ex iuribus per eos allegatis: nec amplius circa hoc insistere vel quicquam addere decreui, non ignarus, quòd superuacuis laborat impendijs, qui solem facibus certat adiuuare, c. si omnia. 6. q. 1. Sed in quantum venerandus magister noster Adrianus de Traiecto discrepat ab alijs dominis iurisperitis consulentibus super hoc casu, in hoc quòd dicit, in legato vestium non veniunt panni nondum incisos vel in formam vestium redactos, quos habuit felicis recordacionis dominus testator, non causa vendendi vel mercandi, sed causa faciendi de his vestes: nec etiam pelles vel foderaturas nondum vestibus infusas, salua eius reuerentia, teneo contrarium esse alijs dominis consulentibus, & moueor cū eis

per text. clarum in l. vestimentum, cum sua glo. & in l. vestis, post principium. ff. de aur. & argen. lega. & hoc quo ad annos apertissimè vult dominus Bart. lucerna iuris in d. l. vestimenti, & quo ad pelles & foderaturas non infusas, est text. apertus in d. l. vestis, in fi. & in l. argumen. in versic. item pelles, eod. tit. Secundò pro confirmacione præmissorum, vltra adducta per præfatos dominos consulentes, adduco in primis Viuinum, qui hoc apertè vult in d. l. vestimentum: se cundò adduco Bald. idem sentientem in l. in legatis, C. de legat. Tertio adduco Barthacium idem expressè volentem in verbo, vestis, in versiculo 24. Quarto adduco Alex. de Imol. in d. l. vestimentum, qui in postillis ad Bartho. transit cum Bart. quem verisimiliter reprehendisset, si in hoc malè locurus fuisset. Quintò adduco Cardin. istud expressè tenentem in clem. secunda, in quinta quæstio. de vita & honest. cler. Præterea adduco talem rationem. In dubio testator præsumitur velle, quòd verbis expressis, & quòd verborum significatio importat: verba enim & voces sunt notæ earum quæ in animo sunt passionum, l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de supp. lega. Et hinc dicit Bald. in Rub. de testibus, & in c. super literis, in 3. col. de referip. quòd nullum est maius mentis nostræ testimonium, quàm qualitas inspecta verborum, & idem Bald. in l. voluntatis, C. de fideicommiss. dicit, quòd non credimus hominem velle, nisi id quòd dicit, & idem Bald. in c. primò, in tertia col. de constitutio. dicit, quòd vbi habemus verborum sonum, non egemus interprete, & idem Baldus in l. ea quæ, circa principium, C. quomodo & quando iud. dicit, quòd vox est mentis euidentissimum argumentum: & vt paucis omnia claudam, lingua est nuncius & organum intellectus, & tuba & preco. & verbum voce prolatum est nuncius elicitus ab intellectu. Ita dicit idem Baldus in suo diuino consilio schismatis, posito in l. etura Bald. super Rub. C. si quis ali. testa. prohib. in 6. colum. in versic. hoc itaque promisso: & hinc rectè dicit text. in l. non aliter, in principio, ff. de legat. tertio, quòd non aliter à significatione verborum recedi oportet, quàm cum manifestum est, aliud sensisse testatorem. Cùm ergo significatio verbi vestis, ex sua amplitudine comprehendat præmissa, puta pannos nondum incisos, & pelles nondum infusas, quos vel quas testator habuit non causa vendendi, iuribus præ allegatis, nec manifestè constet aliud sensisse testatorem, standum erit propriæ significationi verborum. Præterea non debet legatum ex alio restringi: quia in testamentis debet fieri larga interpretatio in fauore legatarij, c. cum dilecti, de don. & l. in testa. ff. de reg. iur. cum si. maximè quando ex præcedentibus, vel sequentibus apparet: testatorè voluisse exercere liberalitatè, sicut in casu præsentii apparet: ex præcedentibus enim & sequentibus fit interpretatio voluntatis defuncti, l. si seruus plurium.

plurium. §. fin. ff. de legat. primo, & l. penul. ff. de Calimen. & cib. lega. legatum ¶ enim debet continere utilitatem. §. e contrario, Institu. de leg. & in necessitatibus nemo est liberalis, l. rem legata. ff. de adimen. lega. cum simili. Et tanto magis debet fieri larga interpretatio, quando legatarius est coniuncta persona valde dilecta testatori & digna tanto legato, prout concurrat in casu presenti, dignitas enim ¶ legatarij, charitas, & necessitudo facit ampliari legatum, d. l. si servus plurium, §. si. Imò quod fortius est, legatarij charitas & necessitudo facit intelligi legatum contra consuetum modum amplè & extraordinariè, vt est bonus text. & ibi expressa glo. in l. Aurelius, in §. Titius testamento. ff. de liber. leg. & singularis textus in l. in fideicommissi, in §. cum Pollidius. ff. de vsur. & hinc etiam est, quòd coniunctio sanguinis & licita affectio in persona valde dilecta testatori, habet vim clausulæ codicillaris, & tantum operatur, ac si in testamento esset apposta clausula codicillaris, vt dicit gloss. ordinaria approbata per omnes Doct. in l. eam quam in ro. fallentia, C. de fideicommiss. & idem vult gloss. in l. in testamento, in secunda solutione. ff. de fideicommiss. libert. & vult Bal. in l. si iure, C. de ma. testa. Hinc etiam est, quòd propter ¶ coniunctionem personarum de facili præsumitur remissio debiti, l. Procula, ff. de prob. Sequitur ergo, quòd in casu presenti vbi concurrunt legatarij dignitas, charitas, & necessitudo, summa dilectio, animus testatoris repèdere seu recompenfare volentis, & propria significatio vocabuli, legatum debeat largè interpretari. Præterea videmus, quòd ¶ illud habetur pro disposito, quòd verisimiliter fuisse dispositum, si de hoc testator fuisse interrogatus, etiam si prima fronte aliud videatur voluisse ex verbis, text. est valde notabilis in l. tale pactum. §. si. & ibi hoc vult gloss. ordinaria notabilis, & Doct. ff. de pac. & tex. pulcher in l. si. & ibi Pau. de Cast. & Doct. C. de posthu. hæc. instit. & notabilis tex. in l. Titius, in §. Lucius, & ibi similiter Paul. de Castr. Alexan. & Doct. ff. de liber. & posthu. ergo fortius hoc erit dicendum, quando verba ex proprio significato hoc important, vt in casu presenti, & præcipuè hoc est dicendum in casu presenti, quia testator fuit iurisperitus, decretorum Doctor, & orator consummatissimus: Nam verba ¶ prolata à iurisperitis intelliguntur secundum interpretationem legalem, licet si proferantur ab ideotis, intelligantur secundum quòd in ideotam cadunt, secundum Alexan. de Imo. in consili. suo 44. incipiente, Alfonso, in secunda col. quinti voluminis, & Bald. in c. 1. in 3. col. de success. feud. in vlt. feud. Ex quibus omnibus simul iunctis euidentissimè apparet de voluntate domini testatoris. Restat modo respondere ad motiuam venerandi magistri nostri, quibus motus est ad tenendum contrarium, quæ licet videantur apparentia, tamen reuera sunt sophistica, vt in-

frà patebit, quibus solutis nitescit veritas. Et primò non obstat primum, quo venerandus Magister noster dicit, quòd si pannus non incisus appellatione vestis vel vestimenti veniat, tunc pannus contextus, qui detextus non est, paritate appellatione vestimenti comprehendetur, sed hoc est falsum secundum eum, & contral. librorum, in §. quod tamen Casius. ff. de legatis tertio, vbi libri non conscripti & vestis non detexta æquiparantur in hoc, quòd sicut appellatione librorum non veniunt libri non præscripti, ita nec appellatione vestis, venit vestis non detexta. Quia respondeo, quòd dictam argumentum præsupponit falsum. Præsupponit enim, quòd aliqua sit vestis contexta quæ non sit detexta, quòd est falsum: omnis enim vestis contexta est detexta, sed non eòtrà. Contextum ¶ enim habet in se plus, quòd detextum: nam detextum dicitur, quòd est remotum à textura, licet non sit remotum à tela vel globo: sed contextum dicitur, quòd est perfectum in textura & etiam remotum à tela seu globo, vt clarè patet in d. l. vestimentum, iuncta glo. & ibi hoc vult Viuianus & Doctor. & probatur clarè in l. si cui lana, circa medium. ff. de leg. tertio, vbi in text. præmittitur detextum, & sequitur contextum, vt aliquid addat, & ibi hoc sentit gloss. nec d. l. librorum. §. quod tamen Casius, vult contrarium, sed solum vult, quòd appellatione ¶ vestis non venit pannus, qui nondum est completus in textura, quia ille pannus non potest dici detextus vel vestis detexta: & hoc vtiq; verum est, sed non facit ad propositum, quia in casu presenti panni, de quibus est questio, sunt nedum detexti, hoc est, completi in textura, sed etiam contexti, hoc est, à tela & globo remoti, separati, seu incisi, licet nõ sint incisi in formam vestis, quòd vltimum faciebat dubium: sed dicitur expressè per d. l. vestimentum, iuncta glo. & per præall. l. vestis, post principi. quare non obstat. Non obstat etiam aliud, quo mouetur dictus Venerandus Magister noster, dicit enim ¶ appellatione ¶ ornamentorum non veniunt rudes lapilli, margaritæ, vel gemme, nisi testator aliud expresserit, l. argumento, circa finem, ff. de aur. & argen. lega. ergo secundum eum appellatione vestimentorum non debent venire panni, qui vt sint vestimenta, egent formæ superinductione. Nam ad hoc respondeo, negando consequentiam, quia quòd lapilli rudes, gemmæ & margaritæ non veniant appellatione ornamentorum, hoc non est ideo, quia formam certam non sumpserunt, vt præsupponit argumentum, sed ideo est, quia rudes sunt, non cum alio coniuncti, cuius ornandi gratia poni haberent, si appellatione ornamentorum venire deberet, secundum Viuianum, ibidem, & sic malè ¶ concluditur: quia ¶ ex separatis non fit bonæ illatio, l. neque natales, C. de proba. & l. non hoc C. vnde cogn. cum simi. quare etiam non obstat. Non

Non etiam obstat aliud, quo dicit venerandus magister noster, còmunem vsu loquendi præferèdum esse propriæ significationi verborum, per text. & theoricas, de quibus in suo consilio fit mentio, quia respondeo & dico, quòd licet istud argumentum prima facie sit multum apparens, tamen si benè inspiciantur theorica doctorum in diuersis locis, decipitur venerandus magister noster per syllogismum falligraphum ex principijs malè intellectis: nam theorica quæ habet, quòd communis ¶ vsus loquendi præferendus est propriæ significationi verborum, recipit multas declarationes & fallentias. Et inter alias quæ seruiunt proposito vna est, quòd illa theorica procedit in materia pœnali & exorbitanti, sed in materia fauorabili, in qua debet fieri larga interpretatio, vt in legatis, non est recedendum à propria significatione vocabuli propter còmunem vsu loquendi militantem in contrarium, ita dicit expressè domi. Cardin. in d. Clem. secunda, in quinta quaestione, quæ fallentia seruit proposito nostro, vt ipse idem Card. ibidem affirmat, dicens quòd appellatione ¶ vestis legata veniat caligè, non obstante còmunis vsu loquendi militante in contrariu. Alia fallentia similiter seruiens proposito, est quòd theorica prædicta procedit, quando communis vsus loquendi contrariu propriæ significationi vocabuli, esset tam apud peritos, quàm apud imperitos, ita dicit Bald. in d. cap. primo, in tertia colum. de success. feud. quòd non est in casu presenti. Nimis enim absurdum esset dicere, quòd propter abusu modum loquendi personarum illiteratarum deberet recedi à propria significatione vocabuli, vel quòd communis vsus loquendi caufati posset ab infenata vulgi assertione, vt inquit Bal. in l. r. C. de success. ecclie. Tertia fallentia similiter seruiens proposito est, quòd illa theorica procedit, quando ¶ verba sunt prolata ab ideota, secus si à iurisperito, vt in casu presenti, tunc enim intelligenda sunt secundum interpretationem legalem, secundum Bald. in d. cap. 1. de success. feud. & Alexan. in consilio 44. Sicut enim verba intelliguntur secundum qualitatem personarum, ad quas referuntur, l. stipulatio ista. §. hi qui sunt. ff. de verbor. obligat. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habi. & cap. solita, de maior. & obedi. Ita etiam debent intelligi secundum qualitatem personarum à quibus proferuntur, secundum glo. notabilem in d. l. stipulatio ista, in §. hac quoque, & sentit ibi Bartho. in finalibus verbis, & idem Bartol. & alij Doct. in pluribus alijs locis inferius allegandis. Quarta fallentia etiam seruiens proposito per quam radicatus euellitur & perimitur argumentum præactum, est, quòd dicta theorica procedit, quando verba sunt prolata seu scripta in vulgari sermone, tunc enim indistinctè intelliguntur secundum vulgarem & communem vsu loquendi, secus ¶ si sint prolata vel

scripta in latino vel literali sermone, vt in casu presenti, tunc enim sunt intelligenda secundum interpretationem legalem, & non secundum còmunem modum loquendi, ita singulariter decidit Bald. in l. lege 12. tabularum, circa finem, C. de legit. hæred. & sentit glo. ordinaria in §. cum igitur, super verbo, filios, in Auth. de non elige. secundo nub. col. prima, & Bart. in d. §. hoc quoque, & idem Bart. in l. liberorum, in penul. colum. ff. de verbo. signif. & est de mente eiusdem Bart. in l. si quis filiabus. ff. de testat. tute. per id quòd notat gloss. in l. quid si nepotes. eodem titu. secundum quòd ipse dicitam glo. intelligit, & in hoc Paul. de Cast. sequitur Barto. in præall. l. stipulatio ista, in §. hoc quoque, in fin. & ibi istud expressissimè vult dominus Alexan. de Imol. in sua. verbis, & est de mente domini Io. de Imol. in c. cum tibi, in fi. de testam. & sic non obstat. Non obstat etiam theorica Bart. in d. l. non aliter, quia illa præsupposita pro vera, non obstat in casu presenti, cum ex præmissis constet, testatorem hoc sensisse per verba per eum prolata, hoc ex propria significatione importantia: & etiam est verisimile, eum hoc sensisse, quia fuit iurisperitus & decretorum Doctor & orator magnus, qui verbis in propria significatione vt consuevit, & etiam propter affectionem maguam quam habuit ad legatarium, & quia liberalitatem exercere & repèdere voluit, & propter dignitatem legatarij, charitatem, & necessitudinem, vt supra dictum est. Ex quibus omnibus concludo cum alijs dominis consultantibus, quòd in hac materia fauorabili appellatione vestium, venient panni in textura consummati, licet nondum formam vestium receperint, nec etiam ad illum finem incisi fuerint, & similiter pelles seu federaturæ nondum vestibus infutæ, ex quo huiusmodi pannos & pelles dominus testator habuit, non causa vendendi, sed ad vsu vestium, vt in themate præsupponitur. Et ita meo exiguo iudicio debet iudicari, non obstante opinione venerandi magistri nostri, cuius autoritas licet sit magna in sacra pagina, tamen in materia legali quæ non est de foro suo, & in qua, cum consulit, dicitur temerè contra professionem suam mittere fallacem in messem alienam, potius stādum erit scriptis Bart. & aliorum, tam illustrium virorum in scientia legali expertorū, maxime cum eius sint soluta motiua, ita quòd constat, cum nedum sine lege, imò contra legem loqui: & credo ¶ eum sic non fuisse locutum, si singula præmissa vidisset & totam legem perspexisset, quæ non tota p̄specta incinile est iudicare. l. incinile. ff. de leg.

CONSILIVM CXVI.

S V M M A R I A.

1 Instrumentum publicum reprobatum, quando duo testat

- testes integerrimi inscripti clarè deponunt con-
trarium eius quod habetur in instrumento.
- 2 Probatio plena non eliditur vel debilitatur per se-
mplenam vel non concludentem probationem.
 - 3 Legata debentur, etiamsi testib. testamentarijs
testator ea nominatim non expresse-
rit.
 - 4 Notarij de falso accusati vel conuicti instrumen-
ta an valeant.
 - 5 Testamenta tot sunt quot persona, etiamsi simul
& coniunctim testentur.
 - 6 Hæres factum defuncti reprobare non potest.
 - 7 Mobilium bonorum appellatione veniunt omnia
blada, frumenta ac pecunia numerata.
 - 8 Vfus loquendi communis omni præferitur consti-
tutioni.
 - 9 Bona mulieris ex bonis mariti acquisita præsi-
muntur.
 - 10 Mens & intentio testatoris omnino attendenda
est.
 - 11 Instrumentum non reprobatur, etiamsi vnu te-
stum inscriptorum non esset fidedignus.
 - 12 Impugnans testamentum, nullum omnino ex eo
lucrum consequitur.

RRO iustificatione intentionis pro-
uidi viri Arnoldi de Beringhe ma-
riti legitimi domicellæ Elizabeth
van Herentals, ac corroboracione
& confirmatione pro parte eiusdè
deductorum & exhibitorum in causa sue pro-
cessu coram magnifico & spectabili viro domi-
no & magistro Johanne vander Vorst Cancel-
lario Brabantia, tanquam arbitrio arbitratore
sue amabili compositore, à partib. infra scri-
ptis electo pendente indecisè, per & inter præ-
fatum Arnoldum nomine, quo procedit ex vna,
& honorabilem virum magistrum Martinum
de Cuyt, tam suo quam Petri van Cuyt sui pa-
tris nominibus ex altera partibus, Sub corre-
ctione cuiuscunque melius sentientis decisio-
nes infra scriptarum quaestionum sunt ponde-
randæ & attendendæ. Primò namque reuoca-
tur in dubium, an instrumentum testamenti
quondam Matthiæ van Rode, & domicellæ Io-
hannæ Spapen, coruat & reprobetur, si testes
inscripti in eodem instrumento attestentur, q̄
certa schedula continens in se diuersa legata, in
ipsorum præsentia non fuit lecta, neque etiam
recordentur de illius schedulæ exhibitione vel
demonstratione, cum tamen idem testes fate-
antur se fuisse præsentis, & habere memoriam
multarum dispositionum in eodem instrumen-
to contentorum. Et an legata in eadem schedu-
la contenta debeantur. Secundò posito, quòd
constaret, notarium præfacti testamenti aliter
vel plus quam dictum fuerit scripsisse, ac quòd
dictum testamenti instrumentum tanquam fal-
sum reprobari posset, An propterea posterius
testamentum per solum præfatum quondam
Matthiam coram eodem notario & alijs testi-

bus factum, & in eadem charta siue pergamenò
insertum, de alia & posteriori data, corruere de-
beat & reprobetur. Tertio, an blada & pecuniæ
numeratæ, de quibus non est specialiter, sed
duntaxat generaliter de mobilibus sub vulgari
vocabulo, vanden hanelijcke goeden, disposi-
tum, sicut cætera bona mobilia inter dictas par-
tes sint communicandæ & æqualiter diuiden-
dæ, non obstante quòd dicta domicella Iohan-
na suo præfato marito testatori per 16. vel 18.
menses superuixerit. Quartò, an instrumen-
tum codicilli siue vltimæ voluntatis dictæ do-
micellæ Iohannæ esset minoris efficacitæ, si vn-
us ex testibus necessarijs probaretur idone-
us. Quintò, an dictus magister Martinus im-
pugnando dictas testamentarias dispositiones
priuari debeat omni emolumento sibi ex parte
dictorum testatorum, ac alterius eorundem
proueniente. Et breuiter omisis diuersorum
iurium & Doctorum allegationibus, indubia
omnium est opinio, quòd instrumentum ꝑ pu-
blicum non reprobatur, neque fides illius tolli-
tur per hoc quòd testes inscripti etiam necessa-
rij deponunt se nõ recordare vel habere memo-
riam contentorum in aliquo instrumento, vel
illorum quæ ibi asseruntur esse acta in ipsorum
præsentia, sed ad omne minus debent esse duo
testes integerrimi, qui clarè deponant sine ali-
qua hæsracione directè contrarium illius, quòd
habetur in instrumento, sic quòd dictum testi-
um non possit simul stare cum instrumento, iu-
xta plenè nota. Panormita. & canonistas in cap.
cùm Iohannes, de fide instr. per legistas in l. in
exercendis. C. de fide instr. & Bar. in l. 2. ff. quem
admo. testa. aper. Et est ratio euidens, quia ple-
na ꝑ probatio, quæ insurgit ex publico instru-
mento, non potest elidi vel debilitari per seni-
plenam probationem, & multò minus per non
concludentem. Et cum non sequitur, schedula
præfacta non fuit lecta coram testibus, aut ipsi
non recordantur de illius ostensione: ergo no-
tarius falsum scripsit, cum possit simul stare, q̄
testatores testari voluissent, prout in schedula
exhibita continebatur, & quòd illa tunc realiter
ipsis testibus fuisse demonstrata, & vtrumque
obliuioni tradidissent, vt l. peregrè. ff. de acqui.
possef. maximè cum homines, vbi vt testes dū-
taxat adhibentur, tanquam in rebus ipsos pa-
rum concernentibus, sæpe non multum atten-
dunt, ergo, &c. Quòd autem ꝑ valeant & debe-
antur legata in dicta schedula contenta, licet illa
non fuerint lecta vel coram testibus declarata,
patet per casum l. si ita scripsero, cum ibi no. per
Bart. & clarius per Paul. de Cast. ff. de condit. &
demon. vbi decidunt, quòd valet saltem quoad
legata, licet forsitan secus, quoad institutionem
hæredis, qui debet palàm & expressè nomina-
ri, si dicat testator dispono, prout in schedula
habetur, quæ est apud fratrem minorum, dum-
modo ex præsumptione & coniecturis posset
constare

constare de schedula quam testator sentijt. Et
cùm de dicta schedula nedum constat per nota-
rium testamenti & eius instrumentum: verum
etiam per hoc, quòd legata inibi contenta sunt
in posterioribus dispositionibus testamenta-
rij dictæ domicellæ Iohannæ repetita & inser-
ta, & tempore vitæ eiusdem testatricis post mor-
tem sui mariti exoluta, & ex alijs diuersis indi-
cijs ex processu colligibilibus, ergo, &c. Nec ob-
stant præmissis notata per Bart. in l. si is qui. ff.
de testa. & in l. fideicommissa. §. 1. ff. de lega. ter-
tio, vbi in effectu videtur velle, quòd si reperia-
tur schedula testamenti in libro notarij, si non
appareat illam schedulam esse traditam, quòd ex
eo testamento nihil debeat, quia hoc verum
secundum Bart. & Paul. de Cast. in d. l. si ita scri-
psero, nisi constet per coniecturas vel indicia,
huiusmodi schedulam esse traditam notario
per testatorem. Ad secundò quaesitum breuiter
respondendum est negatiuè, ex quo de iure in-
strumenti ꝑ publicis per notarium confectis
& per testes inscriptos, aut alios non reproba-
tos, est standum & fides adhibenda, non obstan-
te quòd ante datam huiusmodi instrumento-
rum, aliud instrumentũ cõfessè dicatur quòd
postea possit reprobari, & per testes inscriptos
vel alios de falso conuinci, dummodo fuerit in
officio tolleratus, prout notat Inno. in c. frater-
nitatis, de hæreti. & Bald. in l. 1. C. de testam. imò
quod magis est, accusatus de falso pendente
processu potest conficere instrumenta: & quòd
fortius est, etiam condemnatus, licet non pos-
sit noua instrumenta facere, potest tamen post
condemnationem vetera instrumenta ex suo
prothocollo tradere & persicere, secundum
Bald. in l. secunda. C. de sent. & interlo. omnium
iudi. & Bart. plenè in repetitione l. Barbarius. ff.
de offic. prætor. versi. quid de notario, cum se-
quentibus. Sed cum notarius dictorum instru-
mentorum nunquam fuit condemnatus vel ac-
cusatus de falso, quinimò toleratus, & quòd ma-
gis est tempore datæ huiusmodi instrumento-
rum, & adhuc de præsentis pro bono & legali no-
tario tentus & reputatus, ergo &c. Nec obstaret
etiam, si primum testamentum posset in aliquo
reprobari, quòd secundum dicti Matthiæ testa-
mentum sit scriptum in eadem charta vel per-
gamenò, quia nihilominus censetur esse duo
diuersa testamenta, ac quodlibet per se subsi-
stens, imò & quòd fortius est, tot ꝑ sunt testa-
menta, quot sunt personæ, etiam si simul & con-
iunctim testentur, prout clarè determinat Ol-
drad. consilio suo 174. incipiente, vir & vxor. Et
si aliquis quouismodo præfactum instrumen-
tum posset impugnare, tamen hoc est prohibi-
tum dicto magistro Martino, qui non potest
ꝑ reprobare factum & approbatum per dictam
domicellam Iohannam, pro cuius hærede se ge-
rit, vt l. cum à matre, & alijs vulgaribus, C. de rei
vendi. maximè cum eandem personam cum de-

functo hæres repræsentet, vt in Authen. de iure-
iuran. à mo. præst. Tertiaz autem quaestioni faci-
lè est respondere, cum indubiè tam de iure com-
muni, quam etiam de communi vsu loquentium
appellatione mobilium ꝑ siue hanelijcke goe-
den, veniant omnia blada ac cætera grana ac pe-
cuniæ numeratæ. Imò etiam si pecunia esset re-
dacta ex re immobili, nihilominus comprehen-
deretur sub re mobili, prout est casus in l. si in
fundo. §. si fundus. ff. de iure dot. & eo cessante,
prout non, tamen communis vsus loquentium,
quo appellatione mobilium omnia blada & pe-
cuniæ comprehenduntur, in casu subiecto ve-
nire deberent, vt l. librorum. §. quod tamen Cas-
sius. ff. de lega. tertio, cum concord. tum secun-
dum Bartol. in l. talis scriptura. ff. de lega. pri-
mo, communis ꝑ vsus loquendi præfertur om-
ni constitutioni. Nec obstat quòd dicitur, di-
ctæ domicellæ Iohanna suum maritum superui-
xisse, & quòd propterea non constaret, huius-
modi bona & pecunias esse relicta dicto Arnol-
do: Quia ex quo dicta domicella Iohanna, paru-
uo tempore superuixit, & sic quicquid, siue in
vita dicti quondam Matthiæ sui mariti, siue ex-
post habuit, præsumitur ex bonis mariti, vel sal-
tem ex communibus habuisse: sic omnia iuxta
tenorem dictorum testamentorum pro medie-
tate ad dictam Arnoldum sunt deuoluta. Quic-
quid enim ꝑ mulier habet, præsumptione iu-
ris acquirit ex bonis mariti, vt l. quintus. ff. de
donatio. inter virum & vxorem, & l. etiam. Cod.
eo. cum vtrobique notatis, & præcipuè per Al-
beric. post Vber. de Bo. qui dicit in dict. l. etiam,
quòd ex quo lex, quintus, loquitur generaliter,
præsumptio est, quòd etiam quaesita post mor-
tem viri, mulier ex bonis mariti habuit, & quòd
propterea sibi incumbit onus probandi, maxi-
mè, quando maritus paruo tempore prædeces-
sit. Sed cum dicta domicella Iohanna pauco
tempore superuixit, nec constet eandem ex
mercantijs, successione, aut alijs, quicquam
habuisse, quinimò impossibile foret eandem
tot pecunias & blada, quot in domo mortuaria
reperita sunt, post mortem sui mariti acquisi-
uisse, ergo, &c. Et tantò minus, quia ipsa domi-
cella Iohanna intentionem & mentem ꝑ suam,
quæ maximè attendenda est, vt l. inter vltimæ.
ff. de auro & argento lega. & l. in conditionibus.
ff. de conditio. & demonstratio. interpretando
& declarando in suo testamento voluit atque
expressè desiderauit, quòd nedum bona mo-
bilia sub quibus blada & pecuniæ, iuxta prius
dicta, comprehenduntur: verum etiam actio-
nes & credita inter præfatum Arnoldum & i-
psius hæredes diuiderentur, prout ex tenore
testamenti siue codicilli ipsius clarè apparet.
Ad quartum dubium breuissimè dicitur, quòd
testamentum dictæ domicellæ Iohannæ omni-
no viribus subsistere debet, etiam dato, quòd
vnu ꝑ ex testibus inscriptis, non esset fide-
dignus.

dignus, prout determinat glossa super verbo, & supplicij, in Authen. de testibus. §. & licet. colum. 7. Imò secundum Innocen. in cap. pia, de exceptio. libro sexto, non vitatur instrumentum etiam si vnus testium sit excommunicatus: & idem tenet & sequitur Speculator in titul. de instrumen. editi. §. postremo, versicu. quòd si testes, & Ioan. And. in cap. decernimus, de sententia excommunicationis, libro sexto, in nouella. Et ratio est, quia ex quo ipsum vt testem adhibuerunt, videntur eius personam approbasse. Ad quintum & vltimum respondetur, quòd ex quo ¶ dictus magister Martinus, contra voluntatem vtriusque testatoris, sine iusta causa molestauit dictum Arnoldum impugnando prædicta testamenta, sic de iure priuatus est & incurrere debet pœnam à testatoribus impostam, prout est casus in l. Lucius. §. tres hæredes, iuncta glossa verbi, mouerit. ff. ad Trebellianum, & ibi per Doctores, & in l. i. C. de his, quæ pœ. no.

CONSILIVM CXVII.

SVMARIA.

- 1 Index semel electus, postea reprobari non potest.
- 2 Exceptio declinatoria qualiter proponenda.
- 3 Populi vel communitatis appellacione non venit clericus vel persona ecclesiastica.
- 4 Non potest hoc esse, quod ab eo contingit abesse.

VISA forma obligationis, transportus, & acceptationis, cum scripturis hinc inde exhibitis, videtur mihi subscripto, quòd bene est interlocutum per officiale, & quòd non est in iuram grauamen opponentibus, attento quòd si vera essent quæ in replicis impetrantis continentur, corrueret omnia que pro parte opponentium, tam in exceptioe, quam in duplica obiecta sunt, bene ergo sunt admissa contenta in replica ad respondendum. Si enim ¶ Officialis habet iurisdictionem vniuersalem in omnibus causis etiam prophanis in incolas diocesis & patriæ Leodiensis, vt articulatur in replicis, non est locus pœnitentiæ, vt notat omnes DD. in c. i. de iudi. & in l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iu. quia virtute submissionis aditus est suus iudex. Nec obstat, qd potest declinari & peti vt remittatur causa ad Officialem residentem in ciuitate Leodiensi, quia satis est, qd habet vniuersalem iurisdictionem, & qd sit iudex eorum licet declinabilis, vt volunt oēs in locis sup. alleg. Et eodem modo tolluntur omnia alia, quæ habentur in exceptione & duplica: Debet ergo, meo exiguo iudicio responderi ¶ huismodi replicis cū protestatione de non consentiendo in iurisdictionem eius, nisi quatenus de iure ad hoc teneantur, & cum protestatione de non receden-

do ab exceptione declinatoria proposita, cuius contenta elisina contentorum in replica offert se legitime probaturum, quæ protestatio præferuabit opponentes, vt non videantur consentire. iuxta notata per Docto. in c. cum M. Ferrarien, de constit. Et si postea non probentur contenta in replica, debebunt rei absolui ab instantia. Si verò condemnentur, tunc habent grauamen, & poterunt appellare ad metropolitanum. Sed quantum ad dominum Reynerum, qui non est de obligatis, videtur mihi, quòd ille est indebitè vocatus. Obligati enim sunt duntaxat iurati consules & communitas villa & castellanæ de Huyo, inter quos ipse non potest comprehendi: non enim est iuratus oppidi, nec consul oppidi, nec de communitate vel castellanæ oppidi. Appellacione ¶ enim populi vel communitatis non venit clericus vel persona ecclesiastica, cap. si sententia, de senten. excomm. libr. 6. Nec obstat quòd ipse habet regimen ex parte domini reuerendissimi Leodicis, quia in casu presenti non agitur de obligatione dicti domini reuerendissimi, sed de obligatione iuratorum consulum & communitatis villa & castellanæ de Huyo, vnde impertinens est hæc allegatio, nec ¶ probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse, l. neque natales. C. de probat. & l. non hoc. C. vnde cog. cum simi. vnde videtur mihi, quòd ipse dominus Reynerus debet ab instantia iudicij domini Officialis licentari & absolui. Et ad illum finem debet aduocatus eius se ponere in altricatione, & si aliter pronuncietur, iustè tunc poterit ab huismodi grauamine in scriptis ex præmissis causis appellare.

CONSILIVM CXVIII.

SVMARIA.

- 1 Quod ex sua persona quis consequi nequit, illud interdum ex persona tertij consequitur. & numer. 5.
- 2 Iniuria personalis tertio obesse non debet.
- 3 Res inter alios acta non præiudicat tertio etiam si in contradictorio iudicio negotium fuerit terminatum.
- 4 Mutanda nõ sunt qua certam semper habuerunt obseruationem.
- 6 Si vinco te vincentem, te quog, vinco. Fallit, &c.
- 7 Ius quæsitum alicui sine factio ipsius auferri non potest.

Venerabilis domine Licentiate, fautor & amice sincere dilecte. Hodie recepi literas vestras mihi per seruitorem vestrum delatas, quibus petitis super casu eidem literis incluso de iure responderi, vt secundum responsionem meam iuridicè vos regulare possitis. Super quo vestris desiderijs satis faciendo, licet casus obscure satis formatus fuerit, taliter quòd prima

prima facie non viderim rationem dubitandi, hæc scribo, cum sæpius relegedo literas vestras, & familiarem vestrum de nonnullis circumstantijs interrogando, credam me casum bene & perfectè intellexisse. Et vt paucis me absoluaui, videtur in hoc consistere dubitatio vestra, an dominus Petrus Duwez debeat in præsentatione beneficij nunc vacantis ante vos præferri, nec ne. Et videtur prima facie quòd sic, tum, quia dominus Nicolaus Mayoel senior, qui est causa turbationis, præsentauit ante dictum dominum Petrum Duwez, de post autem vos præsentastis, & post vos dict. dominus Duwez. Cùm ergo ex post facto compertum sit dictum dominum Nicolaum malè & extra turnum suum præsentasse, & præfatum dominum Petrum Duwez iniuste fuisse supplantatum, videtur quòd ius in tegrum sit reseruatum dicto domino Petro Duwez pro hac parte, maxime cùm in concordia nouissimè inita adiecta sit illa clausula consuetæ, sine præiudicio iuris cuiuscunque, &c. & tantò magis, quia ¶ ex persona tertij, puta dicti domini Nicolai, dictus dominus Petrus videtur posse consequi, quod ex persona sua non posset. l. Aristo. ff. quæ res pig. ob. poss. imò hic videtur habere locum, regula, Si vinco vincentem te, ergo vinco te, l. de accessionibus. ff. de diuer. & tempo. præscrip. cùm ergo dictus dominus Petrus vicerit per concordiam dictum dominum Nicolaum, & dictus dominus Nicolaus præsentauerit ante vos, & sic vicerit quoad hoc personam vestram, videtur quòd dictus dominus Petrus debeat pro hac vice vincere vos & præferri, ac poni in locum præsentationis factæ per dictum dominum Nicolaum, quoad tempus turni, per antea tactam regulam, si vinco vincentem te, &c. Sed licet hæc videantur apparentia, tamen reuera sunt sophistica, quia iniuria ¶ facta domino Petro Duwez per dominum Nicolaum fuit personalis, concernens duntaxat eius personam, & sic debet sibi soli nocere. l. si per imprudentiam. ff. de euctio. cum similibus. nec vos habuistis pro illa vice interesse, vel causam opponendi vos, cùm nondum turnus vester aduenisset, & quanquam ex post sit facta concordia inter dominum Petrum Duwez & dominum Nicolaum, illa non potest vobis obesse, quia res ¶ inter alios acta per concordiam vel submissionem alijs non præiudicat, imò nocet concordiam ineunti, textus est notabilis in l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euctio. Imò quod fortius est, res inter alios acta non præiudicat tertio, etiam si in contradictorio iudicio per sententiam negotium fuerit diffinitum. l. denunciaffe. §. fin. ff. de adulter. & capit. dilecto, eum ibi notatis, de præbend. & l. Claudius Felix. ff. qui pot. in pign. habe. maxime cum virtute concordia dictus dominus Petrus verè præsentauerit, saltem semel, quo stante ipse debet quiescere & supersedere à præsentatione,

donec & quousq; viderit omnes alios præsentare ante se, quia aliàs infringeret turnus & obseruantia ¶ antiqua, quæ minimè est mutanda. l. minimè. ff. de legi. Nec obstat quòd huismodi concordia facta est saluo iure cuiuscunque, quia dicta clausula est pro vobis, cùm ex hoc conuincatur, quòd saluum remanserit ius vestrum, vobis ex patientia dicti domini Petri que situm, & hic verificatur illa regula supra allegata, quòd ¶ quis consequitur ex persona alterius, quod ex propria persona non consequeretur, d. l. Aristo: quod procedit, quando ille tertius non est submissus ad faciendum actum per illum qui ex eius persona aliquid vult consequi, secundum Dyn. in regula, quod alicui, de regul. iur. lib. 6. prout punctaliter accidit in casu presenti: nam dominus Nicolaus non fuit per vos submissus ad faciendum præsentationem ante dominum Petrum, vt verisimiliter credo: vnde licet ex propria persona vos non potuissetis præsentare ante dominum Petrum Duwez, &c. & tamen ex persona domini Nicolai, qui dominum Petrum vicit & superauit, hunc turnum de cætero ante eum estis consecutus, d. l. Aristo, & c. autoritate Martini, de concess. præb. vbi bonus tex.

Restat autem solum respondere ad regulam, si ¶ vinco vincentem te, &c. Quia dico primò, qd dicta regula non procedit in victoria, quæ fieret in diuersis casibus: vnde non sequitur, vinco Titium in ludo pilæ, & Titius vincit te in hastiludij, ergo vinco te in ludo hastiludij, Auth. licet patri. C. de natura. lib. vbi casus cum concor. ibi in gl. allegat. Secundò dico, quòd dicta regula non procedit, quando non est eadem ratio vincendi, tex. est notabilis valde in præalleg. l. Claudius Felix, & vult Cyn. in d. Auth. licet patri, & Ioan. And. in nouella, & Domini. in d. c. autoritate Martini, & ita proprie est in casu presenti: nam quòd dominus Petrus vicit dominum Nicolaum post ius acquisitum vobis, hoc contingit ex concordia inita, quæ concordia vobis præiudicare non potuit in iure vobis quæsito, etiam si non fuisset adiecta illa clausula, sine præiudicio iuris cuiuscunque: quibus medijs puto vos debere præferri præfato domino Petro in præsentatione beneficij nunc vacantis, quia ius ¶ vobis quæsitum sine factio vestro vobis auferri non potuit: & ius competens præfato domino Petro ablatum per præfatum dominum Nicolaum in præiudicium vestrum recuperari nõ potuit per concordiam. d. §. si compromisero. Imò nec per sententiam d. l. Claudius Felix, Domine his bene & feliciter valeatis. ex Mechlinia die octaua Ianuarij, 1506.

CONSILIVM CXIX.

SVMARIA.

- 1 Contractus antenuptiales mutuo consensu con-

- ingum reuocari possunt, licet tertio sit ex eo ius quæsitum.
- 2 Ius alicui irrevocabiliter quæsitum sine ipsius factu auferri non potest.
- 3 Consuetudo posterior prævalet anteriori.
- 4 Hæres defuncti factum, etiam aliis inualidum, impugnare non potest.
- 5 Mulier de dote in præiudicium extranei testari non potest.
- 6 Dispositio de re hæredis æquæ valet sicut de re propria testatoris.
- 7 Dicitur Doctores intelligitur secundum legem, quam allegat.
- 8 Cui competat actio, ei multo magis datur exceptio.
- 9 Ius accrescendi locum habet in contractibus vltro citroq; obligatorijs. Secus in alijs, vt stipulatione & similibus.
- 10 Ad communionem nemo inuitus cogitur.
- 11 Ius accrescendi inter socios etiam locum habet.
- 12 Domo legata quid debeatur, &c.
- 13 Minus sequitur maius.
- 14 Possidere in solidum & pro indiviso differunt.
- 15 Possessionis amissio non præsumitur.
- 16 Legatarius propria auctoritate legatum apprehendere non debet, nisi est a ore data sit ipsi facultas apprehendendi tacite vel expresse, & num. 17. & 18.
- 19 Argumentum à contrario sensu statuti ad correctionem iuris communis non valet.
- 20 Læsus propter damnum casualiter contingens, non restituitur.
- 21 Donatio reciproca vel remuneratoria inter coniuges prohibita non censetur.
- 22 Statuta & consuetudines recipiunt interpretationem à iure communi.
- 23 Ex titulo etiam inualido transfertur possessio.
- 24 Vbi possessio est apud alium, non transfertur per actus fictos, nisi interveniat consensus vel factum possidentis.
- 25 Fictio non cadit super impossibili.
- 26 Aspectu vel verbis non transfertur possessio, si alius est in possessione.
- 27 Ingrediens fundum alterius iure familiaritatis, possidere non dicitur.
- 28 Agenti interdito retinende si obijciatur defectus proprietatis, probatioq; in continenti offeratur, necessario succumbit.
- 29 Mulier quantum secundo marito, existentib; ex primo matrimonio liberis, relinquere possit.
- 30 Dubitatio nulla esse censetur, ubi casus legis haberi potest.

Reclarissime domine Cancellarie, pro notitia clari iuris Ioannis vander heyden, in materia recedentis coram vobis pendente, difficultas totius materiae videtur consistere in punctis infra scriptis. Primo, vtrum contractus antenuptialis conclusus inter eundem

Ioannem & domicellam Gertrudem suam dum vixit uxorem, ante matrimonium, reuocari potuit validè per eosdem, post matrimonium inter eos consummatum, nec ne: attendente præsentia consuetudine per ipsos impetrantes allegata, quæ caueri dicunt, contractus antenuptiales per ipsos coniuges, constante matrimonio, reuocari non posse. Secundò, vtrum d. Ioannes, quoad vnam medietatem domus, quam medietatem, ipse & sua vxor, simul conduxerunt erga impetrantes huius causæ ad certos annos nondum effluxos, sit benè fundatus contra impetrantes, vt sinant eum vt, frui, & gaudere dicta medietate, iuxta tenorem arendæ. Tertio, vtrum dictus Ioannes, quoad aliam medietatem domus, & alia sibi in testamento per suam vxorem relicta, cum clausula, vt post mortem eius post mortem illa propria auctoritate apprehendere, similiter sit benè fundatus, non obstante præsentia consuetudine, statuto, vsu, vel obseruantia, allegata per impetrantes: quæ caueri prætendunt, quòd possessio transfertur in hæredem, illic post mortem defuncti, sine apprehensione, & quòd maritus potest relinquere vxori, & e contra, domum quam inhabitant ad vitam cum vna marca argenti & non plus, & quòd hoc habet locum, quando non est facta conuentio antenuptialis in contrarium, & non alijs, &c. Et quantum ad primum, certum est de iure, contractus antenuptialis inuitos inter futuros coniuges, mutuo consensu, posse reuocari, licet ex hoc tertio sit quæsitum in s, argum. l. r. C. si mancip. ita fuc. al. ac man. quæ loquitur etiam in actu multum fauorabili putat libertatis, & pernotata per Bart. Ioan. de Imol. & Docto. in l. qui Romæ, in §. Flavius Hermes. ff. de verbor. oblig. vbi volunt, quòd si dono Titio fundum cum pacto, vt post mortem Titij ille veniat ad Ecclesiam, non obstante huiusmodi pacto apposito in fauore Ecclesiæ, Titius & ego possumus aliter disponere, & illud pactum reuocare taliter, quòd Ecclesia post mortem Titij agendo ex illo pacto nihil consequi possit, ergo idem in proposito: & ad idem est textus in l. Seia. ff. de dote præleg. vbi mulier quæ dedit dotem animo donandi adhibuit tertium ad stipulandum dotem sibi reddi soluto matrimonio morte mulieris, & sic ex stipulatione & donatione fuit illo tertio ius quæsitum, & tamen dicit ibi textus iuncta gloss. quòd non obstante huiusmodi donatione & stipulatione, mulier potest de dote disponere & voluntatem mutare, quod seruit proposito. Nec obstat si dicatur, quòd ius quæsitum, ex huiusmodi pacto non potest auferri sine facto eorum quibus est ius quæsitum, l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. iuncta l. quotiens. C. de donat. quæ sub modo. Quia respondetur, prout respondet Ioan. de Imol. in d. §. Flavius, quod hoc est verum, quando quæsitum est ius alicui irrevocabiliter: In casu autem præsentis quæsitum

quæsitum est ius reuocabiliter, quo casu non procedit contrarium, secundum eum, & alios ibidem, per l. sed & si quis, in princip. & §. primo, iuncta gloss. ff. de usufructu. Et positò quòd esset quæsitum ius irrevocabiliter impetrantibus: tamen ex quo fuerunt & sunt hæreses dictæ domicellæ Gertrudis, certum est & de iure indubitatum, quòd ipsi contra factum defunctæ venire non possunt, per iura statim alleganda. Nò obstat etiam præsentia consuetudo articulata per impetrantes, quia illa non creditur probata: tamò clarissimè ¶ creditur probata contraria obseruantia vel consuetudo posterior, quæ magis est attendenda, iuxta notata per Bald. in c. primo, de feud. cogni. in vsibus feudorum, & probatur in l. Mela, post principium, ff. de alimentis, & cib. legat. Posito tamen sine præiudicio, quòd consuetudo esset probata, & quòd iura hoc vellent tamen adhuc id non suffragaretur impetrantibus, cum ipsi ¶ impetrantes sint hæreses dictæ domicellæ Gertrudis, cuius hæreditatem adierunt & agnouerunt, & ergo contra factum defunctæ venire non possunt, etiam licet illud factum alijs de iure non subfiteretur eis non consentientibus, textus est ad litteram in l. cum à matre, C. de rei vendi. Ex qua persona enim quis lucrum captat vt hæres, eius factum præstare debet, l. ex qua persona. ff. de reg. iur. & quantum ad propositum nostrum, de isto est casus in terminis in l. cum maritus. §. fin. in fi. & ibi Bal. ff. de pact. dot. & vult expressè gl. ordinaria in d. l. Seia, & Bartol. Bald. Paulus de Castro, Ioannes de Imo. Alexan. & Doctores, in l. quæ dotis. ff. soluto matrimon. qui omnes intelligunt dicta l. cum maritus. §. final. quòd ibi constabat, fratrem esse adhibitum ad stipulandum dotem animo donandi inter viuos, prout glossa ibidem etiam intelligit, & Baldus, Salicet, & Doctores in l. secunda. C. de iure dot. Quòd epim ibi frater agit ex stipulatu contra maritum est ex eo, quia non fuit hæres sororis, & sic soror in præiudicium eius nò potuit de ea disponere, Quòd si frater fuisset eius hæres, vtique potuisset soror in præiudicium eius disponere, vt ibi vult clarè textus in fine, & expressissimè ibi Bald. qui dicit hæc verba. nota. quòd mulier ¶ non potest testari de dote in præiudicium extranei, cui eratur quæsitum, sed solum in præiudicium suorum hæredum, & iste casus noster. Nemo enim ambigit, quin ¶ valeat dispositio de re hæredis sicut de re propria testatoris, l. vnum ex familia. §. si rem, vbi textus clarissimus. ff. de legat. 1. & l. cum filius. §. dominus, illo eodem titu. & ita etiam debet intelligi dictum Bald. in l. pro hæreditarijs, in fine, C. de hæredit. ac. qui etiam in eadem lege, in quinta columna, allegat dictam l. cum maritus. §. final. dictum ¶ autem Doctores debet intelligi secundum legem quam allegat, secundum Bartolum, in l. non solum. §. si liberationis ver-

ba, ff. de libera. legat. dato etiam quòd dictum Bald. esset verum, de quo tamen multum dubitat dominus Alexan. (& non immeritò) in d. l. quæ dotis, in tertia col. in versic. tertio prædicta limitabat Bald. Quòd autem ad secundum, certum est, dictum Ioannem non possidere duas quartas partes domus, quæ faciunt medietatem eiusdem per eum & vxorem suam conductas, sic quòd ei illius occasione interdicitur vt possidetis, non competit. Non tamen est dubium, quòd quoad vnam quartam ei ex sua persona competat actio ciuili ex conducto contra impetrantes, vt sinant & permittant eum vt & frui sua conductione, tot. tit. ff. & C. de loca. & conduct. & vult in specie Ioan. Fab. in §. retinendæ, in prima colum. Institut. de interdicit. & sic ¶ si sibi competat actio, multo fortius exceptio, l. inuitus. §. cui damus. ff. de regulis iuris, cum similib. quo autem ad reliquam quartam, vtrum illa prædictæ quartæ accrescere debeat ad vtilitatem dicti Ioannis alterius ex conducentibus adhuc superstitis, magis videtur dubium, quia ¶ in contractibus regulariter non habet locum ius accrescendi, l. si mihi & Titio. ff. de verb. oblig. Sed illo non obstante, in casu præsentis inconuincibiliter deducitur, contrarium esse verum, medijs infra scriptis. Primo, quia licet in contractibus non vltro citroq; obligatorijs, vt in stipulatione & similibus non habeat locum ius accrescendi, vt probat d. l. si mihi & Titio, tamen in contractibus vltro citroq; obligatorijs, vt est contractus emptionis & venditionis, & quantum ad propositum contractus locationis & conductionis, locum habet ius accrescendi, vt est text. clarus in l. fundus ille. ff. de contra. empt. & ven. & ibi Bald. & vult expressè Cyn. in l. final. C. de inutil. stipula. Et suadet triplex ratio. Prima, ne resoluta conductione per mortem alterius ex conducentibus, quis inuitus ¶ ad communionem cogatur, contra l. fin. C. com. diuid. Secunda, quia contractus redderetur inutilis, contra l. quotiens. ff. de verb. oblig. quia vt notabiliter dicit Bald. in l. fina. in r. col. ff. de constit. princ. ius accrescendi habet locum in contractibus, quotiens contractus alijs redderetur inutilis: in casu autem præsentis contractus conductionis redderetur inutilis, si dictus Ioannes, qui est mercator, non posset exercere suam præstantiam in domo conducta ad libitum suum, vt de se patet. Tertia est, quia inter ¶ socios locum habet ius accrescendi, l. i. C. si libera. impe. so. libro 10. & vult Bald. in d. l. fin. vir autem & vxor sunt socij, l. prima, cum ibi notatis, ff. rer. amo. & l. alimenta. §. fin. ff. de aliment. & cib. leg. cum similib. & tales sunt in hac patria notoriè reputati, quare, &c. Secundò deducitur illud ex alio, positò etiam quòd primum cessaret, quia in instrumento reuocationis apud acta exhibito præfati coniuges ¶ partem domus, de qua est quæstio, sibi inuicem legauerunt & reliquerunt, & sic

sibi inuicem nedum ius conductionis, imò totum ius quod in eadem domo habuerunt, legasse censentur, l. si domum. §. final. ff. de legatis primo, & l. quod in rerum, §. 1. illo eod. tit. cum utrobique not. per Doc. adeò quòd ipsi impetrantes, qui sunt dictæ domicellæ hæredes, non solum tenentur sinere & permittere dictum Iohannem uti & frui dicta quarta parte domus, verum etiam mercedem conductionis pro rata quitare, l. qui concubinam. §. qui hortos & ibi casus. ff. de lega. 3. Præterea posito sine præiudicio, quòd ad præfatam quartam dicto Iohanni nullum competeret ius, tamen quia habet ius conductionis in vna quarta ex sua persona, ut probatum est supra, & etiam veram possessionem cum legitimo titulo, in alia medietate totius domus, ut infra deducetur, sequitur ergo quòd dicta quarta pars, etiam si verè esset contentiosa (prout non) per præallegata, tamen reliquas tres quartas sequi deberet, quia † minus sequitur maius, l. sancimus. §. ne autem, Cod. de donatio. maximè ubi res non patitur commodam diuisionem, argum. l. non amplius. §. fin. ff. de legat. primo. cum similibus. Quòd autem ad tertium præsupponitur primo, tanquam indubitatum, quòd coniuges iuxta notoriam consuetudinem oppidi Antuerpiensis possident pro indiuiso, licet non in solidum, omnia & singula bona mobilia, ac etiam domum quam inhabitant, cum domus ibidem de consuetudine notoria inter mobilia reputentur. Quæ autem sit differentia † inter in solidum possidere, & possidere pro indiuiso clarè habetur in l. si vt certo. §. si duobus vehiculis. ff. commo. & ita præsupposito quòd consuetudo per impetrantem allegata esset probata, tamen non posset impetrans aliam vel ampliorem habere possessionem, quam habuit defuncta domicella Gertrudis, & ita quamuis nullum esset testamentum conditum, tamen dictus † Iohannes cum impetrante, iam pro indiuiso præfata bona mobilia omnia & singula, & domum antea præfata possideret, prout viuente dicta domicella Gertrude corpore & animo possedit, quia ipsa possidere non desijt, neque à possessione vnquam prohibitus fuit vel expulsus, quare eandem retinuit, l. clam possidere. §. qui ad nundinas, ff. de acqui. poss. & maximè dicta reuocatione attendita, quam ipsi impetrantes tanquam dictæ domicellæ hæredes obseruare debent per iura supra in primo puncto allegata. Præterea dictus Iohannes non solum est possessor dictorum bonorum mobilium & medietatis domus non conductæ pro indiuiso, sed etiam verus & in solidum possessor omnium sibi in huiusmodi testamento relictorum, quorum possessionem in solidum illic post mortem dictæ domicellæ apprehendit, prout sibi illa apprehendere licuit tenore testamenti attento. Nec obstat si dicatur, quòd dictus Iohannes est nundus legatarius, legatarius † autem non potest

propria auctoritate apprehendere legatum, sed debet illud capere de manu hæredis, aliàs perdit legatum, l. non est dubium, Cod. de legat. videtur ergo quòd ipse Iohannes non est adeptus possessionem huiusmodi legatorum, & si aliquam esset adeptus, illam cum vitio esset adeptus, ac ius sibi competens ex legato perdidisset, & per consequens non potest intentare interdictionem uti possidetis. Quia respondetur, quòd regula d. l. non est dubium, patitur multas fallentias, & inter aliàs patitur illam, quòd hoc † non est verum quando data est legatario facultas apprehendendi suum legatum propria auctoritate, vel à se ipso uti factum est in casu præfati, ut ex tenore testamenti liquidè constat, textus est in l. Titia cum testamento, in §. 1. secundum tertiam lectionem glo. approbatam ibidem per Bartol. Bald. Paul. de Cast. Alexan. in apostillis, & Doct. ff. de leg. secundo, & per Bald. in l. 1. in 3. colum. super prima gloss. C. communi de legatis, & vult Bartol. in l. tertia, C. de pigno. & Ludouicus de Roma, in singularibus suis, singulari 89. incipiente, aduerte ad me, & vult Bald. Ang. Salic. Paul. de Cast. Alexan. de Imo. & do. Iason in præallegata lege non est dubium, & idem Bald. in l. legis Iulie, C. qui bo. cc. possunt, & Bart. in l. legitimos, in princ. ff. de legit. tutor. imò plus notabiliter vult Ange. in l. hoc si res. ff. de rei vendica. & idem Angel. Paul. de Castro, Salicet. & Iason in dicta l. non est dubium, videlicet quòd † etiam tacita licentia sufficit, vnde si testator legauerit dpmum, & inhibeat hæredibus, ne impediant legatarium in possessione, per hæc verba videtur data licentia occupandi auctoritate propria, secundum Ang. in d. l. hoc si res, & alios in præalleg. l. non est dubium. Nec obstat etiam præsumptum statutum, quo impetrante caueri dicunt, quòd coniuges possunt sibi inuicem legare domum ad vitam & Marcham argenti, & non plus. Quia respondetur per interemptionem, negando quòd in huiusmodi præfatis statutis habeatur dicta clausula, & non plus, vel æquipollens: nec potest † argui à contrario sensu illius statuti ad correctionem iuris communis, quod permittit coniuges sibi mutuo legata relinquere, d. l. cum maritus. §. si. & l. si. C. de infir. pcc. & præalleg. l. Seia. ita notabiliter vult Bart. & Doct. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure: & posito quòd clausula illa, & nõ amplius, haberetur in præfatis statutis (prout ut non) & posito quòd argumentum à contrario sensu haberet locum in statutis ad correctionem iuris communis, tamen adhuc non obest in casu præfati, tum quia illud statutum non est in obseruantia, ut speratur clarè probatum apud acta, tum etiam & si esset in obseruantia, tamen duntaxat procederet in donatione vel legato simplici, quæ vel quod fieret ab vna partetantum, & non quando esset donatio vel legatum reciprocum, argumen. l. si pater puellæ. & ibi hoc

ibi hoc voluit Cyn. Bald. Salic. Paul. de Cast. Iaf. & Doct. C. de inoffic. testam. & est ratio, quia † quandoque; aliquid se habet ad lucrum, & ad damnum, licet casualiter contingat damnum, non per hoc dicitur quis lædi: & si talis esset minor, non deberet tanquam lesus ob hoc restitui, text. est singularis in l. de fideicommissio, & ibi hoc voluit Paul. de Castro, & Iason, C. de transact. & Bal. in l. cum Archimedoram, C. vt in pos. legat. & probatur in d. l. cum pater puellæ. Item † non † procederet quando esset donatio remuneratoria, text. est notabilis in l. quòd autem. §. si vir. ff. de donat. inter vir. & vxor. & hoc per l. text. volunt Panor. Præposit. & Doct. cano. in c. fin. circa prin. de donat. inter vir. & vxor. In casu autem præfati est donatio seu legatum reciprocum & remuneratorium, vt ex tenore testamenti liquidè constat, ergo & c. Nemo enim † ignorat, quin statuta † & consuetudines recipient interpretationem à iure communis, quia est text. clarus in l. secunda, C. de noxa. ac. & in c. cum dilectus, de consuet. & in c. cum dilectus, & in c. ad audientiam, de cleric. non resid. & utrobique Doct. Item ex alio non obstat dictum statutum, quia licet † forsan per huiusmodi statutum prohibeatur donatio vel legatum, tamè ex huiusmodi donatione vel legato, etiam si esset in inutile, benè fertur possessio apprehensa per legatarium vel donatarium, l. 1. §. si vir, vbi casus, ff. de acqui. possessione, quod sufficit proposito: quia in casu præfati duntaxat agitur possessorio. Non obstat etiam præfata consuetudo, qua possessio abque apprehensione in proximiorum hæredem defunctæ continuari dicunt, quia illa præfata consuetudo non creditur esse probata, nec creditur esse in obseruantia, maximè quando contrarium dispositum est per testatorem, prout in illo casu qui seruit proposito in oppido Antuerpensis frequenter, & etiam in hac curia præcipue de anno Domini 1502. 24. Decembris, inter quondam Iohannem Vosselman impetrantem & Vvilhelmum Houtakere defenforem. Similiter in anno Domini 497. 21. Iulij, inter executores testamenti quondam Balthazaris Vvonters & Petri ac Laurentium Dijck, hæredes ipsius Balthazaris ex altera, iudicatum fuit. Et dato sine præiudicio, quòd huiusmodi consuetudo esset approbata, tamen non haberet locum, quando possessio est apud alium, quia † vbi possessio est apud alium, per actus fictos non transfertur in alium non interueniente consensu vel facto illius penes quem est, quia illa actualis apprehensio impedit illam continuationem fictam introductam à consuetudine vel statuto, vt notabiliter vult Alexan. de Imol. in consilio 83. 2. voluminis. incipiente, Redemptoris nostri inuocato suffragio visa facti narratione, & c. & idem Alex. in l. cum hæredes, in princ. ff. de acqui. poss. & Rapha. Cuma. in l. Pomponius. §. quæsitum. ff.

de acqui. poss. & do. Iason in l. si forori, C. de iur. delib. & est de mente gl. ordi. in l. cum miles, super verbo quasi coniunctim, ff. ex quib. cau. ma. quam gl. Iaf. in d. l. si forori, valdè commendat, & est ratio, quia fictio † non cadit super impossibili, nec habet locum fictio, vbi non potest habere locum veritas, secundum Bart. in l. si quis qui pro emptore. ff. de vsuca. sed impossibile secundum veritatem, duos in solidum eandem rem possidere, d. l. si vt certo. §. si duobus, ergo non potest habere locum fictio, vnde dicunt Compost. Panor. & Doct. in c. secundo, de consuet. quòd licet aspectu † & verbis transferatur possessio, vbi quis est in conspectu rei, l. quod meo. ff. de acqui. poss. tamen hoc fallit, quando alius erat in possessione: cum ergo dictus Iohannes ante mortem suæ vxoris omnia & singula bona mobilia & medietatem domus possederit cum eadem pro indiuiso, sibi que omnia & singula legata realiter & de facto apprehenderit, prout potuit per supra dicta, ac in possessione eorundem semper remanserit: de iure indubitatum est eundem in casu præfati, quòd ad recedentiam obtinere debere, non obstante huiusmodi præfata consuetudine, qua in hoc casu locum habere non potest per supra dicta, & non obstantia dictorum impetrantium familiari conuersatione, quæ in præfata domo habuerunt & habent, cum ille † qui iure familiaritatis vicini fundum ingreditur, non videatur possidere, l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. poss. cum sim. Cum ergo ad obtinendum in interdictione uti possidetis, requiratur, quòd illud intentans possideat tenore litis contestata, non vi. non clam, non precario ab aduersario, d. §. retinenda, in fin. sequitur, quòd dicti impetrantes obtinere non possunt in hac materia non recedentia, sed dictus Iohannes qui ante mortem suæ vxoris & in morte & post mortem semper fuit & permansit in possessione domus & aliorum bonorum mobilium ad lespectantium, & quorumcunque aliorum sibi testamentaliter relictorum, præter id & absque eo quòd inter dictum Iohannem & quondam suam vxorem, aut etiam interimperantes, qui personam dictæ domicellæ Gertrudis tanquam eius hæredes nunc representant, & eundem Iohannem aliqua vnquam facta fuerit diuisio, & maximè debent dicti impetrantes succumbere, quia eis obstat notorius defectus proprietatis, qui ex actis & præcipue ex instrumentis testamenti & reuocationis, ac alijs pro parte dicti Iohannis exhibitis liquidè constat: nõ quandoque; † agenti interdictione retinenda obijciatur defectus proprietatis, & offertur incontinèti probatio, tunc etiam si de sua possessione cõstet, ipse succumbit, iuxta ea quæ notabiliter vult Dyn. in regula, qui ad agendum de reg. iur. libro 6. & Cyn. post eum multum latè in l. secunda, C. de edict. diu. Adria. toll. Nec aliquid facit contra prædictam l. hac edictali, circa princip. C. de se-

29 C. de secund. nup. quacauetur, quod si mulier habens proles ex primo marito, si nubat secundo, non potest illi secundo in testamento, vel aliis plus relinquere, quam vni filiorum reliquit, quia in casu presentis dicta domicella de suo non reliquit plus dicto Iohanni suo marito, quam alicui filiorum, imò quolibet prolium quasi in duplo plus habebit hereditarie, quam dicto Iohanni per eam sit relicta ad vitam suam duntaxat. Præterea dato quod ei plus esset relicta, prout non, tamen ex hoc non vitaretur tota dispositio, sed solum eatenus, quatenus plus ei esset relicta, quam alicui filiorum, vt ibi apertissime dicit text. Cum si ergo ibi sit casus l. pro dicto Iohanne, quod ei relinqui potest tantum, quantum alicui filiorum relinquatur: sequitur ergo quod de hoc nulla est dubitatio, l. ancillæ, cum gl. & ibi Bald. Paul. de Cast. & Doctor. C. de furtis.

CONSILIVM CXX.

SVMMARIA.

- 1. Papa vel Princeps non presumitur voluisse alicui præiudicare in iure competente, nisi illud exprimat.
- 2. Verba improprie accipienda sunt ne præiudicentur tertio in iure quaesito.
- 3. Clausula: Motu proprio in rescriptis quid operetur, &c.
- 4. Clausula: Non obstantibus quibuscumq, &c. cuius effectus.
- 5. Verba generalia semper intelligenda sunt sine alterius præiudicio.
- 6. Claus. Non obstante collatione alteri facta, intel. ligi debet de collatione inualida.
- 7. Collatio facta de beneficio non vacante, nullius est momenti.

Vllo processu, pendente coram Reuerendo in Christo patre domino Conservatore privilegiorum præclaræ vniuersitatis Louaniensis inter Iasparem de Langroede actorem ex vna, & dominum Iohannem Garrot reum ex altera, visa etiam consultatione in hac materia confecta per clarissimum iurisperitum magistrum Nicolaum de Amsterdammis, videtur mihi Nicolao Everhardi de Middelburgo vtriusque Iuris Doctori omnium minimo, actis attentis, de iure esse dicendum, sententiandum & pronuntiandum, prout & quemadmodum eleganter & subtiliter per dictum dominum præconfulentem est conclusum. Pro quo vltra subtiliter allegata per eundem, adduco quod si papa vel princeps non intendit alicui præiudicare in iure sibi competente in re vel ad rem, nisi hoc exprimat, etiam si rescribat in materia, in qua per solam voluntatem posset alteri ius auferre,

vt in beneficialibus, tex. est clarissimus loquens de iure ad rem, in c. quamuis, de rescrip. lib. 6. & ibi omnes scribentes, imò verba si improprian- tur, vt non præiudicetur tertio in iure quaesito, tex. est notabilis in c. super eo, de offic. dele. imò quod fortius est, si papa in literis de prouidendo si apponat illam clausulam, motu proprio, non tamen per hoc intelligitur derogare iuri tertij quaesito eidem tertio in re vel ad rem, sed solum tollitur surreptio, vt glo. notabilis in cle. per literas, super verbo directas, & in clem. si Romanus pontifex, super verbo validam, de præben. & voluit Lap. Dominic. & Phil. Franc. in dict. ca. quamuis, & in cap. si postquam, & in cap. si tibi absenti, de præben. libro 6. imò secundum Dominic. & Philip. in d. c. quamuis, licet si papa in gratia de prouidendo apposuerit clausulam illam generalem, non obstantibus quibuscumq, per quæ effectus nostræ gratiæ posset quomodo libet impediri vel differri, adhuc non fieret præiudicium tertio, cui esset quaesitum ius in re vel ad rem, quia talia si verba generalia debent strictè intelligi, scilicet sine alterius præiudicio, per præal. c. super eo, vt ibi latius per eos, imò si dicitur in literis papæ, quod vult eum omnibus alijs anteferi, adhuc non præfertur alteri, cui ius est quaesitum in re vel ad rem ex electione, præsentatione, vel collatione sibi absenti facta, vt voluit originaliter Compost. in ca. causam, de rescrip. vbi dicit, se de mandato papæ ita pronun- ciasse in quadam causa Mediolanensi, & ibi optime per Felin. maximè in secunda colum. post Egidium de Bellemere decisione 167. imò quod fortius est, etiam si papa mandauerit, alicui certum beneficium conferri cum clausula illa, non obstante collatione alteri facta, adhuc non fit præiudicium illi, qui habet collationem iustam. Nam dicta clausula si non obstante col- latione alteri facta, debet intelligi de collatione inualida, ita singulariter dicit Compost. in d. ca. causam, de rescrip. & sequuntur ibi Ioan. Andr. Anton. de Butrio, Ioan. de Imol. Domini. Felin. & alij. & Phil. Francus in præalle. c. si postquam, in fine, cum ergo de collatione facta dicto do- mino Iohanni Garrot defensori huius causæ non fiat mentio in literis papæ de prouiden- do, sequitur quod papa non voluit eidem Do- mino Iohanni in iure sibi quaesito præiudicare, per iura præallegata, imò quod fortius est, quò- do absenti conferitur beneficium, licet eidem absenti ex huiusmodi collatione non acquiratur ius in huiusmodi beneficio, sed solum ius ad rem ante acceptationem per eum factam, licet etiam huiusmodi beneficium sit collatum ab- senti ante acceptationem dicatur vacare, ta- men si ex quo huiusmodi beneficium per col- lationem factam absenti non est liberum etiam ante acceptationem, non valet collatio facta al- teri de huiusmodi beneficio, sic vt præmittitur absenti collato, siue talis collatio fiat per illum qui pri-

qui primò cõtulit absenti, siue per legatum, siue etiam per papam, nisi absens, cui facta fuit col- latio, requisitus recufauerit acceptare vel con- sentire, vt est text. singularis, & ibi hoc voluit Lap. Phil. Francus, & alij in præalleg. c. si tibi ab- senti, de præben. libro sexto, nisi papa de hu- iusmodi collatione mentionem faceret, secun- dum eos ibidem.

CONSILIVM CXXI.

SVMMARIA.

- 1. Religiosus ante professionem contrahens matrimo- nium, censuras potius sustinere debet & uxori adherere, quàm econtrà manere in monasterio.
- 2. Adulterium separat matrimonium consummatum.
- 3. Ab excommunicatione inflicta per sententiam legis simplex etiam sacerdos absolui potest.
- 4. Excommunicatio non impedit ingressum religio- nis nec professionem.
- 5. Ratio legis facit ipsam generaliter vel strictè in- telligi.
- 6. Dispensatio cum irregulari ad solum papam per- tinet.
- 7. Bigamus & irregularis efficitur qui uxorem post commissum adulterium cognoscit: licet igno- ret eam commississe illud.
- 8. Diuinare nemo tenetur.
- 9. Crimina paria tolluntur mutua compensatione.

Venerabilis domine Prepositi, post salutem & commendationem, visis literis vestris, & casu illis inclu- so, statui incontinentim respondere, sed propter alias occupationes ne- cessarias tunc emergentes non potui propo- situm adimplere: nunc autem oportunitate cap- tata statui singulis dubijs vestris succinctè per ordinem respondere. Et primò, quoad primum breuiter dico, quod licet prima facie videatur dicendum, quod si dictus religiosus, qui scit se matrimonium contraxisse, cum illa muliere ante professionem, debeat potius sustinere cen- suras & adherere uxori, quàm econtrà manendo in monasterio damnare animam suam, per tex. pulchrum in ca. inquisitioni. in prin. de sent. ex- comun. & per nota. per omnes canoni. in c. is qui fidem, de sponsa. Tamen isto non obstante, dico contrarium esse verum in casu presentis, quia ex quo si dicta mulier commisit ex post a- dulterium adherendo alteri, licuit dicto iuueni ingredi religionem, non obstante matrimonio prius per eum contracto & consummato, vt est tex. planus in c. Agatosa, 2. quaestio. 2. & voluit Innoc. Panor. & Doctor. in c. cum sis, de conuer. coniug. nec obstat hinc d. c. inquisitioni, quia hic alia ratio reformatur pactum, puta adulterium & ingressus religionis subsequens, vt dicit l. inter- positas, in fin. C. de transact. nec obstat etiam c.

ex publico, in fin. de conuersa. confuga. Quia il- lud recipit limitationem à præall. c. Agatosa, vt iam dixi, & tantum de primo. Quò autem ad se- cundum, credo firmiter eum incurrisse senten- tiam excommunicationis virtute statuti syno- dalis excommunicatis clandestinè contrahen- tes matrimonium. Quò autem ad tertium, cre- do eum potuisse si absolui à suo curato, cum illa excommunicatione inflicta per statutum syno- dale non sit sententia hominis, sed legis, à qua simplex sacerdos potest absolui, secudum Pan. & Felin. & alios per eum late relatos in c. nuper. de sen. excom. & hoc quando absolutio non est per statutum reservata episcopo, secundum eum, prout in casu presentis non credo absolutio nem esse reservatam per statutum: & quanquam es- set reservata, tamen adhuc idem videtur de iure dicendum fauore religionis: & ne detur religio- sis materia euagandi, c. cum illorum, de sent. ex- comu. vbi habetur, quod si excommunicatio non impedit ingressum religionis, nec profes- sionem: & quòd Abbas potest absolui Monachum qui incurrit excommunicationem ante ingressum religionis. Et licet Panor. ibi restrin- gat illum tex. ad excommunicationem pro vio- lenta manuum iniectioe, tamen si ego credo illum text. generaliter esse intelligendum, pro- pter amplitudinem rationis positæ in tex. arg. l. regula, in fin. cum ibi notat. per Bart. ff. de iur. & fact. igno. sicut econtrà generalis dispositio re- stringitur propter rationem l. cum pater. §. dul- cissimis. ff. de legat. secundo. Quò autè ad quar- tum certum est, quòd dispensare cum si irregu- lari regulariter spectat ad solum papam, cap. cum æterni, in fin. de sent. & re iudic. lib. 6. & ca. primo, in fi. de sent. excommun. eodem libr. Sed fallit in religioso irregulari, cum quo abbas di- spensat, quando delictum non est graue, solum enim iste deliquit clandestinè contrahendo. Præ- terea hoc non est verisimile, aliquam incurram esse irregularitatem, cum credatur poenituisse & absolutionem recepisse diu ante receptione ordinum, vel antequam celebrauerit. Quò au- tem ad quintum dico breuiter, quòd licet ita sit quòd si maritus efficitur irregularis & biga- mus, quando vxor sua fornicatur, & ipse eam postea cognoscit, licet ignoret eam adulterium commississe, vt est text. cum glos. in c. si cuius. 34. distin. tamen non video, quòd in casu præsen- ti ipse debeat aliquid formidare, cum si nemo teneatur diuinare, c. vnico, vt ecc. ben. & l. si pu- tator. ff. ad l. aquil. & si habeat fatuam conscien- tiam, illam debet deponere cum consilio con- fessoris, d. c. inquisitioni, ne ædificet ad lehen- nam, c. per tuam, secundo, de simo. Quò autem ad sextum & vltimum dubium, dico breuiter, quòd licet paria si crimina mutua compen- satione tollantur, c. penul. & si. de adult. tamen in casu presentis aliud est. quia propter delictum mulieris ipse potuit licitè intrare religionem, vt dixi,

vt dixi, & religionem ingressus profitendo tria vota substantialia, vnde res iam non est integra, & sic si post emissum votum ipse peccauit, per hoc non potest liberare à voto & religione, sed debet de hoc pœnitere, sicut dicitur in simili, in c. meminimus, qui cleri. vel vo. His benè & feliciter valeat.

CONSILIVM CXXII.

S V M M A R I A.

- 1 Permutatio facta per aliquem de re non sua, non valet.
- 2 Beneficiatus censetur subditus episcopi in cuius diocesi beneficium habet.
- 3 Clericum residere tenetur in loco beneficij ibique principale domicilium habere censetur.
- 4 Beneficiatus non residens in loco beneficij latitare dicitur.
- 5 Eius est priuare vel destituere, cuius est instituere.
- 6 Contra clericum malitiosè latitantem potest per edictum procedi.
- 7 Citatio facta per edictum in territorio citantis, existentem extra territorium constituit consummationem.



Venerabilis Domine Præposite, ad finem, vt liquide constet in causa pendente coram vobis inter honestum iuuenem Henricum clericum appellansem ex vna, & magistrum Ioannem in lima appellatum ex altera, dictum appellansem fouere iustam causam, placeat attendere ad infra scripta. Primò quòd capellania beati Ioannis Euangelistæ, de qua est quæstio, est situata in diocesi Cameracensi, sub iurisdictione domini Officialis Cameracensis, vt ex actis primæ instantiæ clarè constat. Secundò placeat attendere, quòd dominus Felix Boots suis delictis, criminibus & excessibus exigentibus fuit 6. Maij, anno 502. per sententiã diffinitiuã dicti Officialis Cameracensis, quæ transiit in rem iudicatam, ad instantiam procuratoris fiscalis reuerendissimi domini Cameracensis legitime & canonicè dicta capellania priuatus, de qua priuatione constat per sententiã dicti domini Officialis in actis primæ instantiæ exhibitam. Item tertio placebit attendere, quòd post huiusmodi priuationem sic vt præmittitur legitime factam cum dicta capellania verè vacasset, fuit de ea prouisum dicto Henrico clerico appellanti per illum, ad què tempore vacationis spectabat collatio seu presentatio, vt etiam constat per acta. Ex quibus omnibus sequitur, quòd permutatio postea facta per dictum dominum Felicè sententialiter priuatum de dicta capellania, non valet de iure, cum non valeat permutatio facta per aliquem de beneficio non suo, c.

vnico, in verbo sua, de re. permu. lib. 6. cum similibus, & quòd mala lata est sententia per dominum Abbatem sanctæ Gertrudis Louaniensis contra dictum appellansem, & quòd illa talis qualis sententia debet per vos iudicem appellationis infirmari & retractari. Et licet hæc sufficiant, tamen pro maiori elucidatione boni iuris dicti appellantis, Respondendum est aliquibus obiectis ex actis primæ instantiæ colligibilibus, propter quæ dicta priuatio non videtur legitime facta, quæ in effectu sunt tria. Primum est, quia dictus dominus Felix tempore priuationis, & diuante non habuit domicilium in diocesi Cameracensi, nec in ea resedit, nec in ea deliquit, ergo videtur quòd non fuit subditus dicti Officialis Cameracensis, & per consequens non potuit per eum priuari. Secundum fundatur in c. postulasti, de for. compe. vbi episcopus domicilij vel delicti priuat quem beneficio propter delictum, & non episcopus in cuius diocesi beneficium est situm. Tertium est, quia dictus dominus Felix, nunquam fuit in persona citatus, sed solum per edictum, quæ citatio per edictum non videtur sufficiens, vbi agitur de priuatione beneficij, cum agatur de graui præiudicio. Sed istis non obstantibus contrarium est verum. Nec obstat primum, quia præsupponit falsum, præsupponit enim, quòd beneficiatus in aliqua diocesi non est subditus illius episcopi, nisi in ea resideat vel delinquat, quòd est falsum, nam tex. est clarus in contrarium, in c. cum nullus, de tempo. or. lib. 6. Et patet ex alio, quia principale domicilium clericum est in loco beneficij, in quo tenetur residere de iure, c. ad hæc, de præbend. & c. conquerente, de cler. non resi. cum similibus. Ad eò quòd citatus in loco beneficij, si ibi non reperiatur, præsumitur in dubio malitiosè latitare, & potest contra eum procedi per edictum, vt vult singulariter Innoc. & post eum Ioan. And. & alij in c. fin. de eo qui mitti. in possess. causa rei seruand. refert & sequitur Card. in clem. prima, in secunda quæstione de iud. & Io. de Imo. in clem. causam, de elect. & Panor. in c. prolatum, qui si. sunt legit. tenetur enim quilibet beneficiatus, vt dixi, de iure residere in beneficio suo, d. c. ad hæc, cum similibus. Non constat autem ex processu, quòd dictus dominus Felix fuerit dispensatus de non residendo in dicta capellania, ergo se absentando ab ea videtur latitasse, & sic potuit contra eum procedi per edictum, per supra dicta, & per ea quæ habentur & notantur in clem. 1. de iud. & in c. quoniam frequenter, in §. porro, vt lite non contel. & est tex. expressus ad propositum in c. ex tua, in principio, de cle. non resi. & ibi hoc vult Ioan. de Imol. in primo notabili. Præterea ex actis patet, quòd ad episcopum Cameracensem spectat institutio dictæ capellaniæ: ergo etiam ad eundem vel ad suum Officialem spectat destitutio & priuatio, per text. in c. cum ex iniuncto, in fine, de heret. maximè



illis scripturis & alijs munimentis in causa pendente, in curia feudali coram locum tenente reuerendi patris domini Theaurarij Cameracensis, inter Arnoldum van Heremis, alias Degauere impetran. ex vna, & dominum Ioannem de Mol, militem defenforem ex altera, hinc inde productis & exhibitis. Omnis superfluis, videtur mihi subscripto breuiter absque hæitatione dicendū, præfatum Arnoldum impetransem malè agere & debere succumbere, medijs infra scriptis. Primò, nam certū est, quod ex persona actoris ius metimur. l. 1. in prin. ff. si pars hæred. pet. & quòd sine actione nemo experitur, l. si pupilli. §. videamus. ff. de nego. gest. cum si. Sed dicto impetranti nõ competit actio, quòd patet, quia si ei cõpeteret actio, hoc esset vigore consuetudinis, quæ admittit, quod proximior retrahat cõtractum in initum per suum consanguineum cum extraneo vel cum consanguineo remotiori in gradu, sed virtute dictæ consuetudinis, præfatus impetrans non potest admitti, quòd patet, quia ad hoc, vt dicta consuetudo habeat locum, requiruntur duæ copulatiuæ. Primò, quòd talis retractus fiat infra annū. Secundò, quòd velit retrahere cõtractum in initum per consanguineum, sed in casu presenti hæc duo copulatiuè non concurrunt, quia vel dictus impetrans vult retrahere cõtractum in initum anno 98. & tunc venit nimis tardè, quia diu post annum, quòd quidem tunc annale silentium operatur consensum & confirmat cõtractum, cap. Titius, in fin. si de feu. fuc. controuer. in vltibus feu. & in c. constitutus, de in integ. resi. Aut dictus impetrans vult retrahere ius relinendi re feruatum tempore venditionis per dominum Ioannem de Gauere militem, & nunc infra annum per eundem remissum ad vtilitatem dicti domini Ioannis de Mol militis huius causæ defensoris, & tunc certum est etiam, quòd non debet admitti, quia huiusmodi retractus non potest dici cõtractus, sed potius distractus, ar. §. is quoque, in fi. Insti. quib. mod. re contrah. obl. consuetudo autem loquitur in cõtractu retrahendo. Modò ita est, quòd dicta consuetudo admittens retractum, est contra ius commune. l. dudum, cum ibi not. per Doct. C. de contrahen. emp. & vend. & d. c. constitutus, cum ibi not. per Panormi. in septimo notabili, & sic debet strictè interpretari, quia omnis retractus iuri contraria, est stricti iuris, & non extenditur ad alias res vel personas, vt vult Bald. in c. 1. in fin. prin. de feu. cog. in vlt. feu. & idem Bal. in Auth. si quas ruinas, in prima colum. C. de sacrosanct. eccle. & Inno. in c. delecto, in secunda colum. de off. archid. Cõtractus autem & distractus sunt diuersi, l. fin. & ibi Bald. in primo notabili. C. si tuto. vel cur. inter. & d. §. is quoque, in fin. vnde consuetudo vel statutum maximè contra ius loquens de vno, non debet extendi ad aliud per

CONSILIVM CXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Ex persona actoris ius metimur.
- 2 Ius retractus, vt locum habeat que requirantur, &c.
- 3 Consensus & ratihabitio præsumitur ex lapsu temporis à iure præscripti, &c.
- 4 Remittens debitum, disrabadere, non contrahere dicitur.
- 5 Consuetudo iuri contraria est stricti iuris, nec ad alias res vel personas extenditur.
- 6 Casus in statuto ommissus remanet in dispositione iuris communis.
- 7 Accessorium sequitur naturam sui principalis.
- 8 Statuta de cõtractibus loquentia non habent locum in renunciationibus vel liberationibus.
- 9 Agens ex cessione propinquioris consanguinei ad retractum, succumbit.
- 10 Cõtractus appellatione propria venit solum cõtractus vltro citroq. obligatarium.

suprà

6 *suprà dicta.* Casus enim *†* omissus in statuto vel consuetudine, remanet in dispositione iuris communis, l. si cum dotem, in prin. ff. solut. matrim. & c. susceptum, de rescrip. lib. 6. cum similibus. Sed de iure communi certum est, impetrantem malè agere, ergo, &c. Præterea dicta consuetudo debet intelligi, vt habeat locum, quando translatum est dominium alicuius rei, vt scilicet tunc consanguineus proximus infra annum possit retrahere & offerre precium solum per emptorem, quia hoc importat verbum retractus, sed in casu præsentis per remissionem huiusmodi reservationis de reluendo non est translatum dominium alicuius rei, sed duntaxat abdicatum ius personale inhærens personæ venditoris: dominium autem fuit plenè translatum dicto anno 98. patet ergo, quod dicta consuetudo non potest habere locum in casu præsentis. Præterea pactum *†* de reluendo vel reuendendo est accessorium, & dependens à contractu venditionis, l. 2. & ibi Bald. in fin. C. de pact. inter empt. & vendit. cum ergo contractus principalis non potest retrahi propter lapsum anni, vt *suprà* dixi: ergo nec remissio huiusmodi pacti de reluendo, quia accessorium sequitur naturam principalis, vt in quo non potest habere locum principale, nec accessorium, regula accessorium, cum ibi not. de reg. iur. lib. 6. cum simili. Præterea certum est, quod statuta *†* vel consuetudines loquentia vel loquentes de contractibus, non habent locum in renunciationibus vel liberationibus, ita dicit notabiliter Bald. in l. siue apud acta, in prima colum. in vers. vlt. etius nota. C. de transa. vbi dicit, se consuluisset, q. statuta disponentia quod contractus mulierum non valeant sine insinuatione, non habent locum in liberatione, & idem Bald. in l. pen. C. de dolo, ergo in casu præsentis dicta præsentia consuetudo non potest sibi vendicare locum, cum dicta remissio pacti de reuendendo vel reluendo non sit contractus, sed liberatio ab onere annexo rei venditæ, vt volunt Panormi. & Doct. in c. ad nostram, de empt. & vendit. Concluditur ergo, quod dictus impetrans malè agit fundando se super consuetudine non loquente in casu suo, & sic debet succumbere, quemadmodum *†* succumberet ille, qui ex cessione propinquioris consanguinei ageret ad retractum, vt volunt Pet. Cyn. Bal. & Doct. in l. ad officium. C. commu. diuid. Præterea hoc est dicendum ex alio, quia verba statutorum & consuetudinum debent intelligi propriè, l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. & ibi Doct. c. in nostra, de iniur. & ibi similiter Doct. Modò ita est, q. appellatione *†* contractus in proprio significato non venit, nisi ille contractus, qui est vtrò citroque obligatorius, tex. est cum gl. in l. Labeo. ff. de verbo. sign. & ibi Bart. & Alex. in apostill. cum ergo per remissionem dictæ reservationis de reluendo non nascatur vtrò citroque obligatio, sequitur quod dicta

consuetudo permittens retractum non habet locum in casu præsentis: ad quod etiam faciunt notata per Bald. in l. contractus, in secunda colum. C. de fide instrum.

CONSILIVM CXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Villa vel castrum in feudum dato, ius quoque patronatus existens in illo transit in feudatarium: nec non honor, districtus & iurisdictionis, imò merum imperium, nisi specialiter excipiatur.*
- 2 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.*
- 3 *Retentio vnius operatur ceterorum non exceptorum concessionem.*
- 4 *In possessorio obtinere debet, habens priorem, & magis coloratam possessionem iustificatam meliori titulo, &c.*
- 5 *Ius patronatus, non specialiter exceptum, transit cum vniuersitate ville seu castri in feudum dato.*
- 6 *Ius patronatus non à iurisdictione sed à dominio vtili dependet.*
- 7 *Collatio vel presentatio computatur inter fructus.*
- 8 *Contractus, etiam iuramento firmati recipiunt interpretationem à iure communi.*
- 9 *Non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse.*
- 10 *Collatio beneficiorum non requirit de substantia consuetudinem literarum.*

Ræclarissime domine Cancellarie pro notitia & euidencia boni & clari iuris domini Ioannis Borchman, capellani capellanæ nostræ domine in Gagendonck rei huius causæ, placeat attendere ad infra scripta. Primò, quod indubitati iuris est, quod cum *†* villa vel castrum datur in feudum, ius patronatus existens in villa vel castro, transit in feudatarium, qui habet vtile dominium, & non remanet apud dominum directum, nisi specialiter excipiatur, tex. est notab. secundum verum intellectum gl. Inno. Host. Io. And. Henri. Boick, Panor. & omnium Doct. in c. ex literis, de iure patron. & in c. cum seculum, eo. tit. & notata per gl. & Doct. in c. cum Bertoldus, de re iud. & per gl. Bar. & DD. in l. in modicis. ff. de contrah. empt. & in l. quædam. ff. de acquir. rer. do. & in l. si mercedem. §. 1. ff. de ac. emp. & vult Pau. de Cast. in consi. 57. incipiente, Venerabilis vir & clarissime domine: imò quod fortius est, cum villa vel castrum datur in feudum, nedum transit ius patronatus, vt dixi, sed etiam honor, districtus, & iurisdictionis: imò etiam merum imperium, nisi referuetur, secundum Specu. in titu. de iurisdic. om. iud. in vers.

vers. & dicunt quidam, & vult Henr. Boick in d. c. ex literis, in 1. & 2. colum. Secundò placeat attendere, quod in infeudatione facta per dominum de Nassou & de Breda, in personam quondam Vvilhelmi de Bye, de villa, castro, seu domo de Gagendonck & Hambrouck, cum omnibus suis pertinentijs, ipse dominus de Nassou & de Breda non seruauit sibi specialiter & expressè ius patronatus: sequitur ergo, quod illud transit in dictum quondam Vvilhelmum & suos successores feudatarios & vtilis dominos dictorum dominorū de Gagendonck & Hambrouck, per iura sup. alleg. Tertiò placeat attendere, quod in infeudatione, de qua *suprà*, ipse dominus de Nassou & de Breda, seruauit sibi duntaxat iurisdictionem supremam seu merum imperium, vt patet ex verbis illis teutonicilibus, *Vvylghefcheyden alleene dat hy geenrehande bedryff van heerlicheiden, van gerechten, van manscappen oft laetscappen en sal hebben, &c.* id est, excepto eo solo quod nullum omnino actum dominiij, aut exercitij iustitiæ, aut hominum feudaliū seu parium habiturus sit. Modò ita est, quod *†* exceptio firmat regulam in non exceptuatis, cap. dominus, 22. quæstio. 1. & cap. 2. de coniug. lepro. & l. quæsitum. §. denique. ff. de fundo instructo, & l. nam quod liquidè. §. fina. ff. de pen. lega. cum similibus. Vnius *†* enim retentio, reservatio, vel exceptio, operatur ceterorum non exceptorum concessionem. l. cum prætor. ff. de iudic. l. 1. in principio. ff. de offic. præfec. vrb. & cap. nonne, de præsump. cum similibus. Ex quibus omnibus liquidè constat, & per bonam consequentiam inferitur, quod cum dictus dominus Ioannes Borchman habeat præsentationem suam à Ghysberto de bye feudatario & vtili domino, ratione cuius præsentationis ipse adeptus est legitime possessionem capellanæ contentiosæ, diu ante Raphaelem van Bruwersem huius causæ impetrantem, ipse debet *†* obtinere, maxime in recrecentia, cum priorem & magis coloratam habeat possessionem iustificatam meliori & clariori titulo, quod requiritur ad obtinendum in possessorio in istis beneficiis: iuxta notata per Doctores, canonistas in cap. in literis, de restit. spolia. & in c. vnica, de cau. pos. & pro. Restat nunc respondere ad nonnulla friuola media per dictum Raphaelem pro iustificatione sui pretenfi iuris adducta. Et primò non obstat illud cum dicit, q. in literis infeudationis non sit mentio de iure patronatus, quia istud facit pro dicto domino Ioanne: nam ex quo *†* non excipitur specialiter, transit cum vniuersitate villæ seu castri dati in feudum, vt *suprà* probaui, imò longè melius est non fuisse factam mentionem, quam si mentio facta fuisset de eo, quia isto secundo casu probabiliter dubitaretur, an transiret ius patronatus, vt latè habetur per Ioan. And. in nouella, Dominic. & Philip. Franc. in c. vnico, de iure patrona-

libr. 6. vbi primo casu nulla est dubitatio, quin transeat cum vniuersitate villæ vel castri dati in feudum, secundum eos ibidem. Et tantò fortius constat, ius patronatus transiisse, quia excipitur iurisdictionis seu merum imperium, cum ergo exceptio firmat regulam, necesse est dicere, ius patronatus contentum in villa vel in castro datum in feudum fuisse translatum cum vniuersitate per *suprà* dicta. Nec obstat aliud, cum dicit, quod dominus de Breda seruauit sibi iurisdictionem, sed ius patronatus dependet à iurisdictione, ergo etiam videtur sibi seruasse ius patronatus, quia subsumptio est falsa, quia non est verum quod ius *†* patronatus dependet à iurisdictione, nec hoc est aliquo iure cautum, imò dependet à domino vtili, secundum Doct. in d. c. ex literis, vnde quia collatio *†* vel presentatio est in fructu, & computatur inter fructus, vt est gloss. ordinaria in c. cum olim, de ma. & obed. sequitur q. feudatarius ad quem spectant fructus dictæ villæ de Gagendonck debet præsentare, & non dominus directus. Non obstat etiam aliud quo dicit, q. in literis foundationis & augmentationis habetur, quod collatio spectabit ad dominum temporalem de Gagendonck, cum ergo dominus de Breda sit dominus temporalis de Gagendonck: ergo ad eum spectat collatio seu presentatio. Quia respondetur, quod dicta clausula foundationis & augmentationis recipit interpretationem suam à iure communi, intelligendo de domino temporali simpliciter, quando non esset facta infeudatio, & intelligendo de domino vtili, quando facta esset infeudatio, vt in casu præsentis per iura *suprà* allegata. Contractus *†* enim etiam iuramento firmati recipiunt interpretationem à iure communi, c. ad nostram tertio, de iure iuran. sicuti rescripta, c. causam quæ, de rescript. & statuta, l. 2. C. de noxal. ac. & consuetudines, c. cum dilectus, cum similib. & sic non obstat. Non obstat etiam aliud quo dicit, quod dictus dominus Iohannes tempore captæ possessionis nondum habuit apud se suas literas collationis vel præsentationis, sed illæ adhuc erant apud notarium, quia dato sine præiudicio, quod hoc verum esset, tamen nihil ad rōbum: quia *†* non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. l. neque natales. C. de proba. cum similib. Nullo enim iure cautum reperitur, quod literæ sint de substantia *†* collationis, ita quod collatio non valeat literis non confectis, imò contrarium tenent omnes in proæmio decret. Archid. Ioan. Andr. & Doct. in proæm. 6. & Cardin. in proæ. Cle. in vers. nec sanè, quare non obstat.

CONSILIVM CXXV.

S V M M A R I A.

- 1 *Hæc ab intestato si se hæredem & proximiorum probat,*

- probat, obtinere debet contra institutum heredem etiam possessorem, suam intentionem legitime non probantem.
- 2 Omissio forma substantialis actum viciat.
- 3 Integritas testis in instrumento contradicentis non inscripti principaliter attenditur.
- 4 Instrumenti fides a tabellione et testibus connexa procedit.
- 5 Testamentorum et ultimarum volunt. materia plenam, perfectam et legitimam requirunt probationem.

Venerabilis domine Officialis, vltra ea quae alias scripti in fauorem venerabilis viri magistri Arnoldi de Tundel, & suorum litisconfortum, circa materiam processus coram vobis indecisi pendenti, cogitavi pro elucidatione veritatis respondere quibusdam friuolis motiuis, quibus pars aduersa se fundare videtur. Et primo non obstat si dicatur, quod ex quod dictus magister Arnoldus & sui litisconfortes sunt impetrantes & actores, ipsi debuerunt plenè probare falsitatem contentorum in instrumento testamenti, alias reus debet absolui, quia licet vnus testis contradicens instrumento, faciat vacillare instrumentum, ipsum tamen manet stans & tantum valens, quantum vnus testis, & sic cum stat aequalitas probationis, agens debet succumbere & reus absolui, iuxta nota, per Bald. in l. in exercendis. C. de fide instr. quia dico, salua pace allegantium, quod Bald. id non dicit in præalleg. l. in exercendis, in terminis nostris si ponderentur singula eius verba, imò si benè videatur, vult expressè contrarium in pluribus locis, si benè ponderentur eius verba & distinctionum membra, & si videatur Bald. in l. secunda, in secunda colum. in vers. modò aduerte ad caudam glo. C. de bo. posses. secundum tab. palpari poterit, quod hæredem & ab intestato probante se hæredem & proximiorum, ac talem qui de lege loci debeat ab intestato succedere, vt factum est in casu præsentis, ipse debet obtinere contra heredem institutum etiam possessorem & reum, qui non legitime probat id quod est causa intentionis suae: imò secundum eum dubia probatio hoc casu non facit indicium, nisi inter liberos, & ergo talis institutus debet succumbere, licet possideat: quia debet plenè constare de voluntate defuncti, nec est hoc casu deferendum iuramentum reo in defectum probationis secundum eum, quia ¶ vbi certus numerus testium est de substantia actus, & de forma probationis, vt in testamentis & codicillis, omissio substantialis formae viciat, l. si vnus. C. de testa. & quando numerus testium requisitus in testamentis vel codicillis deficit, iudex est certus non deberi: ergo non est deferendum iuramentum secundum eundem Bald. in præal. l. 2. circa si. quem sequuntur in præmiss. Pau. de Cast. Sali,

Fulg. Lud. de Roma, Alex. Ias. & alij Moderni ibidem, & sic dictum motiuum, tanquam falsum præsupponens, non obstat. Non obstat etiam si dicatur, quod testis contradicens instrumento non est integer, quia id negatur, & plenè circa hoc scriptum est per dominum Licentiatum de Amsterdams in principali motiuo, & illo supposito adhuc non obstat, quia ¶ quando testis contradicens instrumento est de inscriptis & de necessarijs, non refert qualis sit, quia fides eius videtur approbata, sed benè quæritur de integritate testis contradicentis instrumento, quando ipse non est de inscriptis, vt vult idem Bald. in d. l. in exercendis, in 3. col. si benè ponderentur eius verba. Non obstat etiam, quod de legalitate notarij adducitur, quia dico, quod fides ¶ instrumenti non procedit a tabellione duntaxat, etiam si esset legalissimus: sed procedit connexè a tabellione & testibus inscriptis, vt dicit idem Bald. in præalleg. l. in exercendis, in 1. & 3. col. & est text. in Auth. de instru. cau. & fide, in §. si verò tale aliquid, colla. 6. Non obstat etiam si dicatur, quod depositio dicti testis non est de recenti, vnde potest excidisse de memoria: quia hæc & similes considerationes possent habere locum, quando testis inscriptus contradicens instrumento non est de necessarijs, & vbi essemus extra materiam testamenti. Sed quando testis contradicens instrumento est de inscriptis & de necessarijs, & quando sumus in materia testamenti & ultimæ voluntatis, hæc & similes considerationes cessant, quia deficit solennitas requisita, & probatio remanet dubia, non releuans, imò suspecta, & non faciens indicium, vt supra dixi: vbi tamen ¶ lex requirit eam esse plenam, perfectam, & legitimam, d. l. si vnus, ne quid falsitatis incurrat. l. si. C. de fideicommiss. cum vulgaribus.

CONSILIVM CXXVI.

SVMARIA.

- 1 Ex conclusione libelli colligitur, quæ actio intentetur. & num. 8.
- 2 Nouatione tollitur actio prius competens.
- 3 Actio semel extincta amplius non reuiuiscit.
- 4 Chirographum debitori reddens, debitum postea petere non potest.
- 5 Actio per nouationem extincta reuiuiscit, quando id quod datum est sine facto eius qui accipit, euincitur.
- 6 Permutatione transfertur dominium.
- 7 Venditor ad tradendum non ad dandum obligatur.
- 9 Libellum non concludentem iudex, parte etiam non presente, reuocare tenetur.
- 10 Bona habentes omnino discreta & distincta non conueniri possunt, nisi quislibet ipsorum pro rata.
- 11 Consuetudo optima legum interpret.

- 12 Debitum priuatum cum conventionione publica nihil commune habet.
- 13 Compromissum vnus reorum debendi non porrigitur ad alium, nisi sint socij.
- 14 Commissio vno videtur etiam commissio ea, si quibus commissum explicari non potest.
- 15 Ex principio causa finalis colligitur.
- 16 Generalitas restringi debet vt euitetur captiosus intellectus & non verisimilis.
- 17 Accessorium naturam principalis non sequitur, quando in accessorio specialis provisio vel dispositio reperitur.
- 18 Forma substantiali non seruata corrumpit actum.
- 19 Decretum vel sententia interposita ex falsa causa nullius est momenti.
- 20 Iudex postquam semel sententiam dixit, index esse desinit.
- 21 Interpretatio est congrua verbi vel orationis expositioni.

VISO processu inter dominum Ioannem de Busco dominum Desqueres impetrantem ex vna, & tria membra Flandriae defensores ex altera, videtur breuiter, omissis superfluis, abiq; aliqua hesitatione dicendum, præfatum dominum impetrantem non receptibilem eo modo quo procedit, tanquam experientem sine actione. Pro cuius articuli lucida & clara decisione, excludendi sunt primò casus minus dubitabiles, iuxta doctrinam Ioannis Andre. super regula, cum sint partium iura obscura, de regul. iuris, lib. 6. in mercurialibus. Et in ¶ primis certum est, dictum dominum impetrantem non agere ex primitiua actione competente ex mutuo, quia non concludit vt in illa actione concludi debet, de quo in l. 2. ff. si certum petatur, & Inlittur. quibus mod. re contrahi. oblig. in princip. Ex conclusione autem decernitur, quæ actio intentatur, vt notatur per Doctores canonistas in ca. dilecti, de iudi. & per legistas in l. 1. ff. de eden. & in l. edita actio. Cod. eod. tit. Principaliter enim est attendenda conclusio libelli, non autem facti narratio, c. ex parte B. & ibi Panormit. Ioan. de Imol. & Doct. de foro competen. Præterea cum illa actio ¶ primitiua sit sublata per nouationem secutam. §. præterea. Institu. quib. mod. toll. oblig. & l. fina. C. de noua. sequitur, quod etiam si aptè in illa actione primitiua concluderet, quod non esset audiendus, cum nemo sine actione experiatur. l. si pupilli. §. videamus. ff. de nego. gest. & remittentibus actiones suas non est amplius dandus regressus ad eas. l. item quæritur. §. si venditor. ff. de ædili. edicto, & cap. quam periculosum. 7. quæst. 1. & actio ¶ semel extincta amplius non reuiuiscit, l. qui rem. §. arcam. ff. de solutio. & l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obligat. cum similibus. Constat autem in casu præfati, redditum ¶ esse chirographum de vo-

luntate domini Desqueres creditoris: ergo actio ex eo competens fuit & est extincta, l. 2. cum ibi not. ff. de pact. cum similib. Nec obstat si forte dicatur, quod imò ¶ actio extincta per nouationem, reuiuiscit, quando illud quod datum est in solutum sine facto eius cui datum est euincitur, l. si quis aliam. ff. de solutio. Cum ergo personæ datæ in solutum fuerint euictæ per superuenientem pacem, vt ponitur in themate, videtur quod actio prima reuiuiscat, maxime cum illud factum regis Franciae censetur casus fortuitus. l. Lucius. ff. de euict. sicut sententia iniusta. l. si per imprudentiam, in princ. ff. co. ti. iun. & l. si. cum ibi not. per Pau. de Cast. & Doct. C. de ac. empt. Nam respondetur, quod d. l. si quis aliam, procedit, quando fuit data in solutum species pro specie, quo casu censetur quedam ¶ permutatio, in qua venit translatio dominij, & nisi transferatur non perficitur permutatio. Si ergo species in solutum data est euicta, apparet quod dominium non fuit translatum, vel non perfectè. l. 1. ff. de rerum permu. Ideo nimirum si non est recessum ab actione prima, secundum glo. Bart. Paul. de Cast. & Doct. in d. l. si quis aliam: sed in casu præsentis personæ fuerunt datæ in solutum pro pecunia seu quantitate debita. Nam translatum fuit dominium rerum mutuarum in accipientes, & erant recipientes mutuum obligati ad aliud eiusdem generis & bonitatis, seu ad quantitatem illi correspondentem. Vnde in casu præsentis, cum datæ sunt huiusmodi personæ in solutum mutui contracti, censetur contracta quadam emptio, in qua venditores non promiserunt transferre dominium, sed solum personas tradere: vnde si ¶ tradiderunt, licet postea euipantur, ex hoc non apparet venditionem non esse perfectam, imò fuit perfecta, & per consequens fuit recessum ab actione prima: & debitum primum fuit conuersum in causam secundam, & in precium personarum liberatarum, merito re euicta non est redeundum ad actionem primam, à qua fuit recessum. l. eleganter, in princip. & ibi glo. & Doct. ff. de pigno. acti. & volunt Barto. Paulus de Castro, & Doct. in præalleg. l. si quis aliam. Nec obstat præalleg. l. Lucius, imò multum facit pro dictis defensoribus, quia ibi euictio quæ fit facto principis, non præiudicat venditori, sed emptori, quod seruit proposito. Circa hoc tamen non est insistendum, ex quo illa actione non agitur, vt supra dixi. Item certum ¶ est etiam, dictum dominum impetrantem non agere actione negotiorum gestorum, nec actione in factum generali, cum non concludat, prout in illis actionibus concludendum venit, de quo. ff. & Cod. de negot. gest. & in l. 1. ff. de præscrip. verb. cum similibus. Conclusio autem est attendenda, quando volumus scire, quæ actio est intentata, vt prædixi. Restat ergo videre, quæ actione ipse dominus impetrans agit: Et certè ex modo concludendi clarè colligitur, quod

ipse agit actione in factum ex sententia arbitrali vel laudo, seu verius ex prætenfa interpretatione facta ex interuallo per dictum Regem Franciæ, cum præcisè concludat & agat ad summam in huiusmodi prætenfa interpretatione tactam, vel ad assignationem redditus, iuxta tenorem dictæ prætenfæ interpretationis. Item viso qua actione agit, restat nunc videre, an bene agat: & quia factum supra plene est recitatum in themate seu casu ex processu collecto, breuissimè me expediam adducendo duntaxat aliqua iura ad materiam facientia: Unde præmittendum est, quòd ex ¶ persona actoris ius metimur, l. prima, in principio. ff. si pars hæred. peta. & quòd sine actione nemo experitur, dicta leg. si pupilli, ad eò quòd etiam parte non opponente iudex debet rejicere libellum non concludentem, quando constat, agenti actionem non competere, vt est glossa ordinaria, l. si vnus, in § pactus ne peteret, & ibi Bartolus, Paulus de Castro, Iason, & Doctores. ff. de pactis, & glossa in l. vbi pactum, Cod. de tranfact. & ibi similiter Doctores. Quo pro vero præsupposito dico, quòd in casu præfenti dicto impetranti non competit actio, & sic declarari debet non receptibilis, modo & forma quibus procedit, quòd deducitur ex multis. Primo, quia ¶ pro debito comitatus Flandriæ non possunt conueniri dicta tria oppida pro totali summa, etiam si aliqua summa esset debita, prout non, propter nouationem, de qua supra, sed esset quodlibet oppidum comitatus Flandriæ, pro sua quota & rata duntaxat, & non aliàs, conueniendum, cum singula oppida habeant sua bona distincta, per ea quæ habentur & notantur in capit. edoceri, de rescript. Non enim debet alteri per alterum iniqua conditio afferri, regula, non debet, de regulis iuris, libr. 6. & ita ¶ habet consuetudo ab æuo obseruata, quæ est optima legum interpretis, l. si de interpretatione. ff. de legibus, & ca. cum dilectus, de consuetu. Secundò hoc deducitur ex alio, etiam si dicta tria oppida solum conuenirentur pro eorum quota siue rata, quia ipse dominus impetrans agit ex prætenfa interpretatione Regis Franciæ, vt præmittitur, sed illa est nulla ex multis capitibus. Primò, quia arbiter non potest pronuciare super his, super quibus non est in eum compromissum, capit. cum dilectus, de arbit. & l. non distinguemus. §. de officio. ff. eod. tit. Sed de credito prætenso per dominum Desquerdes patrum dicti domini impetrantis, non fuit in procuratorio dato ad compromittendum, vel etiam in compromisso facta mentio, ergo, &c. Non obstat si dicatur, quòd istud fuit de dependentijs pacis factæ in Tours, quia ¶ certè ¶ nihil commune habet debitum priuatum cum conuentione publica. l. conuentionum, cum ibi not. ff. de pac. sicut nec habet possessio cum proprietate, l. naturaliter. §. nihil com-

mune. ff. de acq. poss. Nec dici potest de dependentijs, cum concernat duntaxat Flandren. & minimè regem Romanorum. Compromissum autem factum fuit ad sopiendum & terminandum lites existentes inter regem Romanorum, & Flamings, & sic inter alias partes: quare factum domini Desquerdes non potest dici dependens à compromisso per alias partes in regem Franciæ factò, imò quòd fortius est, compromissum ¶ vnus reorum debendi non porrigitur ad alium, nisi sint socij, vt est tex. expressus in l. si duo, in princ. ff. de arbit. Præterea ex dicto tractatu pacis nulli competit actio, nisi captiuis qui hic non agunt, nec ipse dominus impetrans habet causam vel celsionem ab eis, ergo, &c. Præterea dato quòd relaxatio personarum liberatarum domino Desquerdes fuisset de dependentijs & annexis, tamen quantum ipse dominus Desquerdes esset habiturus pro relaxatione dictarum personarum non erat de dependentijs, quia hoc erat omnino crudum, nec de hoc vnquam habitum fuit verbum: debuisset ergo cognitio illius articuli requirerentis alio rem in dagnem referuari iudicio ordinario reorum. Præterea dato, quòd esset de dependentijs, prout non est, tamen adhuc id non militaret in casu præfenti, quia licet ¶ vno commisso videatur commissa ea, sine quibus explicari non potest commissum. l. secunda. ff. de iuridictio. omnium iud. & c. præterea, de offi. deleg. cum si hoc tamen est verum, quando commissum principaliter nullo modo posset explicari vel expediri sine illo, sed vbi principale potest expediri, sed non ita commode, certè illud non videtur commissum vel venire in mandato. ita expressè volunt Dominicus & Philip. Francus in c. solet, de sent. excom. lib. 6. post glo. ordinariam, Innoc. Hosti. Ioan. And. in nouella ibidem, qui omnes volunt, quòd iudex delegatus non potest absolute ad cautelam, licet sine illa absolute ad cautelam negocium sibi commissum commode expediri non posset, & hoc ex eo quòd id non est sibi specialiter commissum, & limitat hoc modo d. l. secundã, & præall. c. præterea, & istud etiam firmat Feli. in d. c. præterea: non relaxatis autem dictis duobus captiuis, æquè bene pax habuisset suum progressum, licet captiui ad relaxationem agere potuissent ex vigore dictæ pacis, ergo, &c. Nec obstat si dicatur, quòd in procuratorio habetur clausula generalis, videlicet quòd facere poterunt omnia, quæ fieri expediet pro bono pacis, &c. Quia dico, quòd dicta clausula generalis debet intelligi de pace tractanda inter Regem Romanorum & Flamings, de ¶ qua loquitur proœmium procuratorij, quòd est inspiciendum, cum ex eo colligatur causa finalis. l. fin. ff. de hæ. instit. & ibi Bald. & Docto. & idem Bald. in l. r. ff. de reg. iur. & non de persona extranea, præall. l. si duo: actus enim agentium nõ operantur ultra eorum intentionem,

¶ nem, l. non omnes. ff. si certum pet. ergo ¶ debet restringi dicta generalitas, vt euitetur captiosus intellectus & non verisimilis, l. penulti. ff. ad exhibendum, c. secundo de pœn. & remiss. lib. 6. & regula in generali, de regul. iur. eod. lib. & ibi Dyn. Io. And. in nouel. Phil. Francus & alij. Non autem est verisimile, quòd constituentes voluerunt vigore dictæ clausulæ generalis dare potestatem ad resciscandum obligationem concernentem tertium iam extinctã. Præterea quanquam relaxatio dictorum captiuorum esset de accessorijs pacis, & procuratorij dati ad eam tractandum, tamen quia iam de huiusmodi personis fuit dispositum, vt puta quòd manerent periculo domini Desquerdes, non potest argumentari validè de principali ad accessorium, quia ¶ accessorium non sequitur naturam principalis, quando in accessorio reperitur dispositio vel prouisio specialis, l. centum Capua. & l. si. ff. de eo quod cer. lo. & l. si cui fundum. ff. de fun. instr. Præterea dicta prætenfa interpretatio est nulla, quia, aut est facta virtute submissionis factæ in regem Franciæ per deputatos dictorum trium oppidorum, & certum est quòd non valet, quia ad hoc mandatum non habuerunt, neque mandatum ad hoc se extendebat, vt supra dixi, neque etiam aliquid de hoc in submissione, vel in sententia pacis dictum fuit: aut est facta, virtute eiusdè nouæ prætenfæ submissionis emanatæ post promulgationem pacis: & tunc etiam certum est quòd non valet, quia reuera nunquam noua submitio interuenit, & dato quòd interuenisset, non valuit, quia duo de principalioribus ambasiatoribus recesserunt: & quòd fortius est, forma procuratorij ad submitendum non fuit seruata: habet enim procuratorium, quòd ex 12. omnes debent consentire & interesse, vel ad minus octo, quorum sex erunt de statibus. Sed ex illis sex qui erant deputati pro statibus, ad minus vnus defuit, vt patet clarè ex actis & depositionibus testium. Sequitur ergo, quòd huiusmodi prætenfa interpretatio ex isto capite est nulla: quia forma ¶ est quæ dat esse rei, qua non seruata corruit actus, c. quia propter, cum ibi notatis, de elec. l. Iulianus. §. sed & si quis. ff. ad exhib. & l. diligenter. ff. mand. cum sim. Præterea huiusmodi prætenfa interpretatio est nulla ex alio capite, quia interposita ex falsa causa: Præsupponit enim, præcessisse obligationem 60. millium florenorum vel circiter, cum tamen ex actis constet, summam nunquam ascendisse ad 9. milia. Modò ita est, quòd decretum ¶ vel sententia interpositum vel interposita ex falsa causa, nullius est momenti, tex. est clarus in l. Scia. egisse. ff. de tutor. & curat. da. ab his. Præterea huiusmodi prætenfa interpretatio est nulla ex alio capite, quia dictus rex ¶ pronuciando suum laudum & recipiendo procuratoria ad se, fuit functus officio suo, l. iudex, ff. de re iud. non potuit post-

eà aliquid ei addere vel detrudere, nisi hoc fecisset eodem die, quo casu duntaxat valeret, & non aliàs, etiam in accessorijs, ita dicit gloss. ordinaria in l. qui arbiter. ff. de arbi. per l. Paulus. i. ff. de re iud. & facit c. cum appellationibus friuolis, de appel. lib. 6. & sequitur Bal. & Doct. in præal. l. quia arbiter. Et sic supposito etiam quòd istud esset de accessorijs pacis de Tours inter alias partes, vt præmittitur, factæ: adhuc huiusmodi interpretatio esset nulla, quia non fuit facta eodem die. Præterea illa non est propriè interpretatio vel declaratio, sed est potius quadam noua dispositio, quia ¶ interpretatio, est congrua verbi vel orationis expositio, secundum Bartol. & Ioan. de Imo. in l. ab executore. ff. de appellat. & Paul. de Castro in l. hæredes palam. §. si quid. ff. de testam. In dicta autem pace de Tours, nullum fuit verbum dubium, de quo inter partes submittentes dubitabatur, ergo huiusmodi extraneæ, nouæ, & voluntaria dispositio in nullo modo est standum, etiam si fuisset facta eodem die, prout non, secundum Bar. & Io. de Imo. in præalleg. l. ab executore, & Paul. de Cast. in præalleg. l. hæredes palam. §. si quid, nec ex illa est aliquid quæsitum præfato domino impetranti, & sic tanquam experiens sine actione, debet succumbere. Circa alia autem quæ concernunt merita causæ & finem absolutionis, nihil curauit scribere, tum quia sunt de se omnino clara, tum etiam ne arguar de plixitate nimia & superfluitate. Cum hic finis non admissibilitatis, cõsiderato modo, quo procedit dictus do. impetrans, sit omnino securus & tutus, vt ex supra dict. patet.

CONSILIVM CXXVII.

S V M M A R I A.

- 1 Testes suspecti non solum de tempore, sed & de temporis & vestium qualitate sunt interrogandi.
- 2 Iudex omnibus modis laborare debet ad veritatem & falsitatem inuestigandum.
- 3 Discrepancia etiam minima in testibus est signum contrarietatis, ita quòd illis fides nulla adhibeatur nec delationi inuicandandi locus sit.
- 4 Testis dicens se non recordari de tempore redditur suspectus.
- 5 Verbis formalibus articulatis non probatis, ipsum factum non censetur probatum.
- 6 Instigator, sollicitator, proxeneta & mediator à testimonio firmando repelluntur.
- 7 Simonia crimen etiam per mediatorem probari potest.
- 8 Per iurum quantumcumque emendatus ad testimonium amplius non recipitur.
- 9 Iurans solvere die certa & non solvens, etiam iudice temporali vacante, est per iurum.
- 10 Testes in causa matrimoniali debent esse omni exceptione maiores.

- 11 *Dictio, præcipue, est implicativa denotans idem in casu contrario.*
- 12 *Quando lex requirit testes omni exceptione maiores necesse est articulare & probari, quod testes sint tales.*
- 13 *Testes in causa matrimoniali debent esse rogati.*
- 14 *Fides est duplex, pactionis & consensus, &c.*
- 15 *Pactio omnis quantumcumq; simplex, potest appellari fides.*
- 16 *Matrimonium, quibus verbis contrahatur, &cat.*
- 17 *In finitius ducere, contrahere vel accipere, non importat dispositionem de presenti.*
- 18 *Sponsalia quibus verbis contrahi dicantur, &c.*
- 19 *Verba stipulantis & testis semper contra stipulationem & producentem interpretanda sunt.*
- 20 *Per osculum vel annuli dationem matrimonium non probatur, nisi verba matrimonialia præcesserint.*



Is & diligenter prælectis propositionibus domicelli Iasparis de Mol, & response domicellæ Elizabeth Bauw ad eandem propositionem, ac testium hincinde productorum depositionibus. Omissis superfluis videtur mihi subscripto de iure in hac causa dicendum, præfatam domicellâ Elizabeth ab impetitione, tam promotoris officij curiæ Cameracensis, quam etiam ipsius domicelli Iasparis absolui debere, quia duo testes, videlicet Petrus van Kerstergate, & Martinus van Oly, qui aliquid deponere nititur cõtra præfatam domicellam, sunt in suis depositionibus varij, & in principalibus verbis, per quæ contractus initus esse astringitur, discordes & discrepantes: nam Petrus dicit dictum Iasparem dixisse hæc formalia verba, *Alse verre als ghy my van den ghelicken doen wilt, zo gheue ick u mijn kerstelycke trouwe, ende geloue nem mermeer ander wyf te trouwen dan u*, id est, Eo casu quo tu mihi paria facere velis, ego do tibi meam christianam fidem, & promitto non quam aliam vxorem ducere quam te. Et se ipsum tunc dixisse hæc formalia verba, *Nichte geloeft hem oock u kerstelycke trouwe*, id est, Neptis promittas illi etiam christianam fidem tuam, & dictam domicellam tunc respondisse per hæc formalia verba, *Ja ic, ic geloue hem mijn trouwe*, id est, Ita, ego promitto illi fidem meam: & tunc iterum se dixisse hæc formalia verba, *ende ghy geloeft oock nemmermeer ander man te trouwen, doedy nyet?id est*, Et tu quoque promittis, nunquam alium virum accipere, nonne? & ipsam respondisse per hæc formalia verba, *Ja ic*, id est, Ita, Martinus verò non illo ordine, sed alio modo incipit verba, & dicit, dictum Iasparem hoc modo incepisse, *ic geue u hier mijn wettige trouwe, nem mermeer ander wif te trouwen dan u, alzo verre als ghy my van den ghelicken doen wilt*, id est, Ego do tibi hic meam legitimam fidem, quod nunquam

aliam ducam vxorem quam te, ita tamen, si tu quoq; mihi paria facere voles. Et Petrus dixisse hæc formalia verba, *Nichte gheeft oock hem u wettige trouwe*, & eam respondisse per hæc formalia verba, *Ja ic, ick geue u mijn trouwe*, id est, Ita, ego do tibi fidem meam. Quæ verba non solum à propositis per dictum Iasparem, sed etiam ab inuicem in ordine, & aliàs multum discrepant, de ordine constat, similiter & de verbis & de substantia in illis verbis, *hier kerstelycke wettige*, id est, hic, christianam, legitimam, Petrus dicit, *ende geloue*, id est, Et promitto, quæ verba nequaquam dicit Martinus: Item Petrus dicit, *Nichte geloeft hem oock*, id est, Neptis promittas illi etiam, & Martinus dicit, *gheeft oock*, id est, do etiam. Similiter in principali response ipsius reæ, ex qua pendet lex & propheta. Petrus dicit reâ respondisse, *Ja ic, ic geue hem mijn trouwe*, id est, Ita, ego do illi meam fidem, & etiam plura verba dicit Petrus q. Martinus, per ream plata, ut supra patet, & nõ solum plura quam Martinus sed vterque eorum plura quam ipse proponens, quia ille solum dicit eam dixisse, *Ja ic*, hoc est, Ita. Ideò ipsis nulla penitus venit in hac tam ardua causa, in qua de hominis statu agitur, (vt dicit glossa ordinaria in capit. mulieri, de iureiurando.) fides adhibenda: nam testes maxime ¶ quando suspecti sunt, non solum de tempore, sed etiam de temporis & vestium qualitate sunt interrogandi. ff. de testibus, l. tertia. §. deo que. 4. quæstione 3. §. in testibus secundo: nam & tunc potest quæri de formis & circumstantijs & de modo loquendi, & quæ verba dicta fuerunt, & an simul vel separatim ad locum peruenerunt, & quis prius & quis posterius recessit, & an contrahentes starent, an sederent, vt sic in sermone capiantur, & ore proprio conuincantur. 5. quæstione 5. sed aliud, in quibus omnibus præfati testes sunt discrepantes & varij, sicut manifestè patere potest iudici, qui ¶ omnibus modis laborare debet ad veritatem & falsitatem inuestigandum, 30. quæstione vltima, indicantem, C. de edend. l. is apud quem, 36. quæstione 9. grauem, 20. quæstione 2. præfentes, de fide instrumen. cum Iohannes: non solum enim in modo, ordine loquendi, & verbis discrepant & varij sunt, vt prius patuit, sed etiam in aduentu & recessu, vt vnus dicit proponentem stetit, & alter dicit eundem geniculasse, & ergo non solum eorum dictis credi non debet, vt vult Speculat. in titul. de testibus. §. primo versic. item §. præallega. versic. item opponitur testi quod recipit. & §. sequen. & quod plus est, minima ¶ discrepantia in testibus, signum est contrarietatis, vt vult Bal. in l. de quibus. ff. de legibus. ita quod illis neque fides adhibetur neque tunc delationi iurisurandi locus est, vt vult idem Baldus in dicta l. de quibus, in decima septima columna.

columna, & Lanfr. in repetitione cap. quoniam contra falsam, de probationibus, in tertia columna, & idem Lanfr. in repetitione l. admodum, in decima quinta columna, in versic. secunda conclusio, de iureiuran. & Bartholomeus Cæpola in suis cautelis, cautela 202. Quod autem præfati testes sunt suspecti, & ita super præmissis interrogatorijs, & iuxta illa examinari debuerunt, liquidè constat: quia ¶ vt magis dicta sua colorent, & ne facile videatur in eorum dictis discrepantia, de tempore se non recordari dicunt, & ita vehementer est præsumptio contra eos, vt scribit Ioannes Andreas de testibus, ca. ex parte, in gloss. quærendum, & in additione Specul. tit. de testibus. §. iam de interrogatorijs, versic. & notat. & eo magis, quia vnus, videlicet Martinus dicit illa, quæ sine dubio non sunt verisimilia ipsum scire, sicut domini iudici manifestè ex visitatione loci constare poterit, 22. quæst. 2. §. fi. Sed vt adhuc vberius cõstet de bono iure ipsius reæ, ex actis manifestè constat, proponentè quædam verba formalia, non addendo illam clausulam vel de his similia, contra ream huius causæ proposuisse, quæ verba formalia per proponentem, sicut ex superius deductis patet, minimè in illa forma sunt probata, sed certum est & de iure indubitatum, ¶ quandocumq; ¶ aliqua verba formalia articulantur, & illa verba formalia non probantur, matrimonium non censetur esse probatum, iuxta notat. per Anton. de Butrio, Panor. & Doctor. in c. nihil obstat, de verbor. signi. & Iason in l. secunda. C. de bon. poss. secundum tab. in quibus locis dicunt, quod illud generale sufficit, testes cõcordare in substantia & in effectu, de quo in d. ca. nihil obstat, cum similib. est verum, nisi testes producerentur ad probandum aliquid formaliter, & exemplificat de eo quod euenit in factis, in eo qui præterdebat se esse hæredem, & articulauit qualiter testator vsus esset istis formalibus verbis, videlicet te Titium hæredem instituo: & ad istud probadum produxit duos testes quorum alius deponit qualiter testator dixit, te hæredem facio: alius testis deponit, quod dicit, te hæredem instituo, & dicunt, quod fuit iudicatum, & idem vult Bald. in mutuo, in c. bonæ, primo, in quarta colum. in versic. sed quid dices de electio. quando testes fuerunt interrogati quibus verbis fuit vsus, vt latius ibi per eum. Præterea præfati testes non solum sunt suspecti, varij, singulares, discrepantes, & extra formalia verba proposita deponentes, sed vterque eorum est talis, quod dictum suum nullius credulitatis aut fidei esse debeat: nam Petrus van Kerstergate, prout ipsemet in sua depositione fatetur, & ex reliquis deductis constat, fuit in ¶ hac causa primus instigator, sollicitator, proxeneta, & mediator: & ita de iure, suo dicto non statur, & à testimonio repelli debet, vt vult Alexander de

Imola, in quarta parte Consiliorum suorum, consilio 19. incipiente, Redemptoris nostri inuocato suffragio in his quæ in Themate narrata sunt, & probatur in aucten. de testib. §. antepen. & est decisio Rotæ 157. in nouis, incipiente, sollicitator. In simonia ¶ enim est speciale, quod mediator ibidem admittitur ad testificandum, de testi. c. l. li. 6. ergo in contrarium est ius commune: Martinus verò van Oly, aliàs van Santberghe, alter testium, non solum hoc negotio, sed duplici periurio, sicut ex actis constat, est notatus: cui ea de causa etiam fides non adhibetur, ac à testimonio ferendo repelli debet, non obstantibus quibusdam friuolis pro eodem Martino & pro sua excusatione allegatis: nam periurus ¶ quantumcumq; penitentiam agat, & quantumcumq; fuerit emendatus, ad testimonium amplius non recipitur, de testibus, cap. ex parte primo, & ibi glo. super verbo, de periurio, & c. testimonium, & ibi gl. & Doct. eo. ti. 6. q. i. c. quicumq; 22. q. 5. c. paruuli, & ca. si quis, arg. 2. q. 7. non potest, & de præsum. ca. literas: & ¶ iurans soluere die certa, & non soluens etiam iudice temporali vtante, est periurus, vt notant Panor. & Doct. in c. significauit, de testibus. Præterea ¶ testes in causa matrimoniali non solum debent esse non mediatores siue proxenetae, non periuri, non varij & c. sed etiam debent esse omni exceptione maiores, vt est text. & ibi Panor. & Doct. de consang. & affinit. c. primo, ibi, omni exceptione maiores, qui matrimo. accusa. poss. c. in super, & ibi verisimiliter Doct. & voluit expressè Feli. in rubr. de sponsal. in quarto privilegio matrimonij, quod etiam locum habet in matrimonio contrahendo, vt vult gloss. in c. in literis, de test. cum vtitur ¶ dictione præcipue, quæ est implicatiua, denotans idem in casu contrario, vt est glo. notabilis, & ibi Pano. in c. per tuas primò, de simo. & idem vult Andreas Siculus in consilio suo 54. Et adhuc non sufficit, quod sint omni exceptione maiores, sed etiam requiritur quod hoc sit articulatam & probatum: quia licet ¶ quis præsumatur bonus, c. fi. de præsumptio. cum similibus, non tamen præsumitur omni exceptione maior vel optimus, & ergo quandocumque canon vel lex requirit testes omni exceptione maiores, vt in casu præfenti, tunc debet articulare & probari, quod testes sint tales. ita punctaliter dicit Angelus in l. secunda. §. diem, & ibi dominus Ioan. de Imol. ff. quemadmodum test. aper. & voluit Bar. in l. i. §. si quis neget, circa fin. illo eod. titul. Et non solum hoc, vt præmissum est, requiritur, sed ¶ etiam quod tales testes sint rogati, vt vult Spec. in tit. de test. §. i. versic. item non fuit, quod procedit, non solum quando agitur de dissolutione matrimonij, de quo est tex. expressus in l. nullum, ibi, 7. puberibus adhibitis: & ibi gloss. notat. ff. de repud. sed etiam in matrimonio contrahendo, de hoc est glo. ordin. in c. de his, 3. q. 9. & hanc opinionem sentiunt

sentiunt veriores Archid. in c. nōstrates, 30. q. 5. & Ioan. And. in c. ex parte de sponsa. remitten do ad gloss. d. c. de his, & Cardin. in d. c. ex parte, qui dicit, hoc communiter teneri, & Ludo. de Roma singulari 713. & Andreas Siculus consilio 54. præalleg. Cū igitur præfati testes sint, al ter eorum mediator & periurus, alter mediator & proxeneta, & ambo in suis dictis, tam quoad substantia & formalia verba, quàm etiam quoad circumstantias varij, & non solum varij, sed etiam in aliquibus contrarij, & ita minimè omni exceptione maiores, neque rogati ad actum contra ream propositum, neque etiam hoc articulatam sit, eos scilicet omni exceptione maiores, neque esse in hac causa tam ardua, in qua de perpetuo hominis statu agitur, vt supra dixi, ipsis & eorum dictis nulla penitus venit aut est fides adhibenda, per iura præalleg. Pro maiore tamen enucleatione huius materie restat videre præsupposito, quòd præfatus proponens plene probasset verba formalia per eum contra ream proposita, aut per ream essent confessata, vtrum per illa verba censeretur verum matrimonium inter præfatas partes esse contractum. Pro cuius notitia præsupposito casu, & habendo illa verba pro repetitis, præmitto quòd dicta verba videntur sic in linguam latinam posse transferri, Domicella, ego do siue præsto tibi hic meam Christianam fidem, nunquam aliam vxorem ducere quàm te, vel nisi te, in quantum aut si tu mihi de simili facere velis, quæ sunt verba proponentis, & verba Petri tunc subsequentes sunt, Neptis tuas ei etiam tuam Christianam fidem, & promittis ei etiam nunquam alium virum ducere? ad quæ ipsa reã videtur respondisse, Ita, qua translatione habita tanquam vera, hic sunt quatuor præmittenda. 14 Primum est, quòd duplex est fides, scilicet fides pactio nis, & fides consensus: & quòd fides pactio nis est, quando aliquis promittit allicui fidem quòd eam ducet, si permiserit eum secum rem habere, vel etiam pro consensu, de sponsal. duo. ca. primo, & exponunt ibi Al. Innoc. & Ioan. And. hoc verbum scilicet opponen do, i. si in me consenseris, ego consentiam in te, vt punctualiter accidisse pretenditur in casu proposito, & ita per vtrumque in expositione fidei pactio nis notatur conditio, vt vult gloss. in d. c. i. præal. super verbo si permiserit, quam ibi sequitur Pan. Secundo, quòd fides pactio nis, est tantum de futuro, d. c. i. præal. Tertio, quòd omnis fides pactio quantumcunq; simplex, potest appellari fides, ita quòd veniens contra promissionem, dicitur venire contra fidem per eum præstitam, quemadmodum capitur in l. i. ff. de const. pecu. & in l. prima. ff. de pac. & vult Panor. in d. ca. primo præal. Et ita dicere, præsto vel do tibi fidem, quòd tecum ibo ad Sa. Iacobum, vel ad Urbem, nil aliud est, quàm promitto tibi, quòd tecum ibo & c. Et do tibi fidem meam Christianam tecum

ire, vel quòd tecum ibo & c. nihil aliud est, quàm promitto tanquam bonus Christianus tecum ire, Et quòd dare seu prestare fidem, nil aliud sit quàm promittere, sunt text. expressi in c. veniens, 2. & in c. is qui fidem, de sponsal. Quarto, quòd infinitius de se sonat in futurum, vt promitto tecum ire, tecum contrahere, te ducere, nil aliud est, quàm quòd tecum ibo, tecum contraham, te ducam. Quibus præsuppositis, & verbis, vt præmittitur, in linguam latinam translatis, diligenter que masticatis singulis, quæ Doctor. diuersi circa verba matrimonialia scripserunt, dicendum videtur, & tanquam indubitatum haberi debet, per præmissa verba matrimonium minimè censeretur debere esse contractum, quia verba fidei proposita per dictum Iasparem proponentem nihil aliud sonant, quàm istud, videlicet domicella, ego do siue præsto tibi meam Christianam fidem, id est, promitto per fidem meam Christianam, siue tanquam bonus Christianus, quòd nunquam aliam mulierem ducam quàm te, vel nisi te, si & in quantum tu mihi simile, siue de simili facere velis, quæ sicuti manifestè patet ex nota, per Spec. in tit. de sponsa, & per Io. And. do. Anton. de Butrio, Præpo. & DD. in c. ex literis, 1. & in c. ex parte, de spons. nullo modo matrimonium important, quia fidei infinitius ducere, contrahere, vel accipere, est talis naturæ, ita quòd executio eius pendet de futuro, & non importat dispositionem de præfenti, vt vult Præpos. & Doct. in d. c. ex literis, licet aliud sit secundum præfatos Doctores, in verbo habere, tenere, vel tractare, quæ verba important executionem actus præteriti, nec plus important hæc verba, non ducam, vel non accipiam aliam nisi te, quàm hæc, ducam vel accipiam te, quæ clarum est solum importare sponsalia, c. penul. de sponsa. cum simili. Nec obstant nota, per aliquos Doct. in d. c. ex parte, in quantum volunt, quòd per hæc verba, non habeo aliam nisi te, contrahatur matrimonium, sicuti per hæc verba, habeo te: quia dato quòd huiusmodi opinio esset vera, de qua tamen ibi dubitat Anton. & plures alij, tamen nihil facit ad propositum: quia in casu præfenti non prætenditur, quòd sunt prolata dicta verba, non habeo aliam nisi te, nec quòd sint prolata illa verba, non ducam vel non accipiam, seu promitto non ducere vel non accipere aliam nisi te, quæ non important nisi sponsalia, vt supra dixi. Et ita dictus Iaspas proponens etiam si sua narra ta probata essent vel confessata, in casu præfenti obtinere non posset, maximè cum verba fidei stipulantis & verba testis semper contra stipulantes & producentes sunt interpretanda, l. veteribus, ff. de pactis, l. stipulatio ista, §. in stipulationibus, ff. de verborum obligatio. & c. in præfentia, de probatio. & vult Alexan. in consilio suo, 20. & 43. quarti voluminis. Nec obest præfensum osculum, neq; præfensa annullatio cū neque

neque fidei per osculum matrimonium probatur contractum, per tex. notabilem, in l. si a sponso, & ibi Bal. C. de dona. ante nup. & Præpo. in d. ca. 1. de sponsa duo. neque per annullationem, vt vult Archid. 30. q. 5. c. fœmine, dummodo verba matrimonialia non præcesserunt, vt per Pan. in c. si de despon. impu.

CONSILIVM CXXVIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Vltima voluntatis naturam habet dispositio, cuius effectus post mortem confertur.*
- 2 *Vltima voluntatis dispositio mutari, alterari & renouari potest: licet iuramento vallata sit.*
- 3 *Actus gestus contra iuramentum regulariter valet.*
- 4 *Pactum vel stipulatio non impediunt renouationem vltima voluntatis.*



Mo contractu antenuptiali, anno millefimo quadringentesimo 84. inter A. & B. tunc futuros coniuges concepto & concluso, & alteratione eiusdem facta, anno 87. ex post subtequente de consensu & assensu prolium primi matrimonij dictorum A. & B. interpositione fidei vallata, & stipulatione solenni interueniente firmata, videtur mihi subscripto omisis superfluis breuiter & absq; hæsitacione dicendum, quòd alteratio seu mutatio nunc nouissime facta per dictum A. ad sollicitationem præfata B. suæ vxoris, in absentia & sine consensu prolium dicti A. valet, & tenet, non obstante dicto contractu antenuptiali, anno 84. vt præmittitur concluso & præfacto alteratione anno 87. ex post subsequente fidei interpositione, vt præmittitur vallata & stipulatione solenni firmata. Et ratio quæ memouet est, quia dispositio seu diuisio bonorum facta per dictos A. & B. in dicto contractu antenuptiali, anno 84. & in dicta alteratione anno 87. non potest dici dispositio inter vivos, sed vltima voluntas, quia in ea disponitur de eo, cuius effectus confertur post mortem, ergo habet naturam vltimæ voluntatis, l. Seia, ff. de donatio. causa mort. & l. Seia, ff. de dote præleg. iuncta l. legatum, ff. de legatis secundo, & volunt expressè Tac. de Arc. Cy. Bar. Bald. & alij in auct. si qua mulier, C. de sacrosan. eccles. & est de mente gloss. in l. quotiens, & ibi Paul. de Castro, & Doct. C. famil. hercil. sequitur ergo, quòd fidei potuit mutari, alterari, & renouari, in l. si quis in princi. testamenti, cum ibi not. per Doct. ff. de lega. tertio, iuncta l. 3. & 4. ff. de adimen. legat. & c. cum Marthæ, de cele. miss. & l. prima. Co. de sacrosanct. eccles. Nec obstat, quòd de fidei interpositione & stipulatione interueniente objici posset, quia etiam si dicti A. & B. coniuges expressè iurassent huiusmodi di-

spositionem non reuocare, tamen illo non obstante, si reuocarent, teneret reuocatio, licet reuocando incurrerent peritium, secundum aliquos, vt notatur plene per Barto. in d. l. si quis in princi. testamenti, & per Ioan. Andr. in regula, quòd semel, de reg. iur. lib. 6. in mercurialibus 3 regulariter enim valet actus gestus contra iuramentum, etiam si sit actus spiritualis, ca. sicut, & c. si inter, de sponsal. & notat. per Panor. & Doct. canonistas in c. dilecto, de præben. licet de actu spirituali magis dubitetur, & fiat distinctio per Rotam decisione 104. incipiente, nota quòd vbi aliquis facit procuratorem, & c. in antiquis: & certum est, pactum fidei vel stipulationem non impedire reuocacionem vltimæ voluntatis vel dispositionis factæ de hæreditate alius, certo modo post mortem eius diuidenda, d. l. si quis in principio testamenti, cum ibi notatis, & l. stipulatio hoc modo concepra, ff. de verborum obligatio. iuncta l. fina. in versi. nisi forte, vbi casus, C. de pac. & l. ex eo, C. de inutil. stipula. cum alijs vulgaribus.

CONSILIVM CXXIX.

S V M M A R I A.

- 1 *Hæreditas parentum inter liberos æqualitate diuidi debet.*
- 2 *Renunciatio iuri, nondum delato, nihil agit.*
- 3 *Pactum auferens liberam testandi facultatem, si morte paciscentis confirmatur, valet inter liberos.*
- 4 *Pactum de futura successione seruanda, valet.*
- 5 *Hæreditas pactis dari potest solum liberis, non autem extraneis.*
- 6 *Filius feudum habens, suis coheredibus recompensari debet.*
- 7 *In omni dispositione que fit inter liberos semper subintelligitur clausula, quòd eo modo valeat, quo valere potest.*
- 8 *Feudo legato debetur estimatio.*



Venerabilis do. Officialis, viso pcesu pendente coram vobis, per & inter Iacobum Couthals nomine domicellæ Katherinæ suæ vxoris, & Adrianū Verbecken actores ex vna, & Iohan. Verbecken reū ex altera. Videtur mihi subscripto pro dictis impetratibus & contra præfatum reum pronuncian dum: nam ex actis clarè constat, intentionem dictorum actorū esse fundatam, cum constet dictos Katharinam & Adrianum esse proles naturales & legitimas quòd dantur Iohan. Verbecken, de cuius successione ac eiusdem hæreditatis diuisione agitur, constat etiam de contractibus antenuptialibus libellatis, tam agentium quàm rei, constat etiam, dictum quondam Iohannem Verbecken decessisse, nec constat de aliqua mutatione huiusmodi pactorum vel con-

vel contraria dispositione. Cum ergo ex conventionibus antenuptialibus ipsius Iohannis rei libellatis & confessatis, constet eundem centum Leones debere conferre, quos etiam conferre obtulit, ut patet in processu, folio 37. pro ut etiam de iure conferre debet, toto titulo, de collat. ff. & C. Sequitur, quod ipse reus illos centum leones importare seu conferre debet, & etiam ipsos agentes ad æqualem diuisionem admittere, ac inuentarium dare, nec non computum, calculum, & rationem de administratis reddere. Restat duntaxat respondere ad aliqua quæ prima facie videntur facere pro dicto Iohanne reo, quibus solutus patebit nitida huius articuli contentiosi veritas. Et primò non obstat, quod reus in sua peremptoria videtur allegare, videlicet quod ipsi etiam agentes bonis dicti quondam Iohannis Verbeecken se immiscuerunt, & pro hæredibus se gesserunt, quare videtur eorum actionem per confusionem esse extinctam. Quia respondetur, quod hoc non constat ex actis, & dato quod de hoc constaret, non tamen militaret in casu præsentis, cum actio cõperens ex huiusmodi pacto antenuptiali tendat ad hoc, ut actores æqualem habeant cum reo & alijs prolibus diuisionem & portionem, & sic deducta per eundem reum potius faciunt contra reum: nam fatendo ¶ ipsos hæredes, & quod pro hæredibus se gesserunt, necessariò de iure fateri debet eosdem agentes ad æqualem, cum eo & alijs prolibus diuisionem esse admittendum, l. maximum vitium, C. de liber. præter. iuncta auct. in successione, C. de suis & legit. hæredibus. Non obstat etiam aliud, per quod reus finaliter allegat, videlicet quod agentes recognouissent sibi esse satisfactum de additis & promissis in contractibus eorum antenuptialibus: Quia hoc similiter nullo modo constat ex actis, & dato quod de hoc cõstaret, per ¶ hoc tamen iure nondum delato, sed adhuc futuro, nõ censerentur renunciassè, imò & si renunciaffent non valeret renunciatio, l. qui superstitis, de acquir. hæ. cum simil. Non obstat etiam l. pactum quod dotali, C. de pact. in qua videtur dici, quod huiusmodi pactum non valet. Quia respondetur, quod d. l. pactum, nihil aliud vult, quàm quod huiusmodi pactum nõ valet, ut auferat liberam testandi facultatem, ita quod pater dictarum partium aliter disponere non potuisset, imò si contrarium disposuisset, valeret dispositio, ut ibi vult text. Sed quia dictus quondam Iohannes Verbeecken pacificens aliter non disposuit, sed in pacto perseverauit, huiusmodi pactum habet vim vltimi iudicij seu extremæ voluntatis, & valet inter liberos, ut est in casu præsentis, text. est in l. finali, C. de pact. in præalleg. l. pactum quod dotali, & idem Alex. in l. licet, C. de pac. & Iason in l. fin. in sexta & septima colum. C. cod.

tit. & Ludo. Roma. in repetitione auct. similiter, C. ad l. falcid. Nec obstat etiam si dicatur, quod istud est pactum futuræ successions, quod regulariter non valet, d. l. fi. & l. ex eo, C. de inutil. stipul. cum simil. quia dicta iura loquuntur, aut de pacto de succedendo affirmatio, vel de hæreditate obuenienda certo modo diuidenda, & neutrum eorum regulariter valet, ut bene declarat Barthol. & Doctor. in præalleg. l. fin. sed nos sumus in ¶ casu futuræ successions conseruanda, quod pactum valet, ut est tex. in §. fi. Instit. de legit. agn. succ. & voluit in specie Bar. Ang. Ias. & Doct. in præal. l. fi. & Doct. legit. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbor. obl. & Panor. Io. de Im. & canonist. in c. secundo de concess. præb. quare non obstat. Non obstat etiam, quod ¶ hæreditas non potest dari pacto, hæreditas, C. de pactis conuen. Quia id fallit inter liberos, secundum Alexan. in dictal. pactum, & in præalleg. l. licet, & vult Ias. in d. l. fin. C. de pactis, cuius ratio est, quia quacunque dispositio inter liberos valet & habet vim extremæ voluntatis, præalleg. l. fi. C. famil. herciscun. & hoc patet etiam ex dict. l. hæreditas, in contrarium allegata, dum dicitur ibi, hæreditas extraneis testamentato datur, quasi sentiat secus in filijs, & per illa verba quæ sequuntur vice testamenti. Non obstat etiam si dicatur, quod dictus Iohannes Verbeecken pater non potuit disponere de feudo sine consensu domini. l. hac edictali, C. de prohib. feud. alie. per Fœder. in vlt. feud. cum simili. quia in casu præsentis in contractu Iacobi alterius agentis, dictus Iohannes Verbeecken non disposuit de feudo, sed duntaxat de recompensa, quod de iure patet, cum etiam ¶ de iure communi cessante dispositione paternæ, filius habens feudum teneatur alijs recompensam dare, iuxta notat. per Io. And. Panor. & Doct. in c. licet, de voto. Et licet in alio tractatu nihil dixit expressè de recompensa, tamen in effectu etiam voluit recompensam fieri, cum dixit bona omnia & singula æqualiter esse diuidenda, & ita videtur voluisse, quod habens feudalia faciat recompensam alijs, siue tanto minus in alijs bonis non feudilibus percipiat, quod etiam cõfirmatur: quia in ¶ omni dispositione, quæ fit inter liberos, semper subintelligitur clausula, quod eo modo valeat talis dispositio, quo melius valere potest, ut est gloss. ordina. relata ad tex. in l. cohæredi. §. cum filiæ, ff. de vulg. & pupil. & ibi eam notant, & valde exclamant Io. de Imo. & Alexand. & Ias. in aucten. nouissima, in 6. colum. C. de inoffici. testam. Præterea hoc confirmatur ex alio capite, quia dispositio prædicta seu pactum huiusmodi vim habet extremæ voluntatis, quando aliter nõ est per patrem dispositum, ut est dictum supra, sed in ¶ extrema voluntate legato feudo debetur estimatio, ut vult notabiliter Ioan. Fab. in §. non solum, in fine, Institut. de legatis, ergo, & cætera.

CONSILIVM

CONSILIVM CXXX.

S V M M A R I A.

- 1 Ex persona actoris ius metimur.
- 2 Paria sunt non esse, vel esse & non adparere.
- 3 Qualitas contentiosa liquidè probanda est, nec sufficit vulgaris reputatio.
- 4 Agens possessorio si non possideat, vel possessio sit re cens habeatur præsumptionem contra se, titulum & non communem solum reputationem probare tenetur.
- 5 Decanatum, plebaniam & capellaniam in vna ecclesia quis simul habere non potest.
- 6 Collatio beneficiorum incompatibilium est nulla.
- 7 Decretum irritans inficit titulum & possessionem.
- 8 Beneficia plura incompatibilia detinens efficitur inhabilis ad quæcumque postea obtinenda.
- 9 Penaliter constitutio fauorem animarum continens extenditur ad alium casum similem rationem habentem, largoque modo interpretatur.
- 10 Idem si contineat fauorem ecclesiarum.
- 11 Dispositio in dubio præsumitur minus sufficiens.
- 12 Possessio & residentia in beneficiis alijs, canonico titulo haberi non potest.
- 13 Actor contraria allegans non est audiendus.
- 14 Variatio in personis ecclesiasticis, maxime vitanda est. Fallit, & c. ut num. 15. 16. & seq.
- 17 Turpitudinem propriam excipiendo, vel contra participem turpitudinis agendo allegare licet: quando allegans certat de damno vitando, & aduersarius de lucro captando, & numero 18.
- 19 Exceptio elidens ius actoris, licet turpitudinem contineat opponentis, omnino admittenda est.
- 20 Scriptura ex archiuo publico extracta plenam facit fidem absq. alia comparatione, approbatione vel subsignatione, & c. & nu. 21.
- 22 Scriptura, etiam non publica, continens factum antiquissimum plenam facit fidem quando de modico agitur præiudicio.
- 23 Beneficia duo curata quis in eadem ecclesia simul habere non potest: multò minus duas præbendas.
- 24 In ordinationibus antiquis non requiritur priorum nominum expressio.
- 25 Solemnitates extrinsecæ, cum sint facti, non præsumuntur, nisi in factis valde antiquis.
- 26 A communi opinione in iudicando non est recedendum.
- 27 Plenitudo adiectione non eget.
- 28 Pactum vel compromissum prædecessorum in spiritualibus futuro successorum non nocet. Fallit, ut num. 29. & 30.
- 31 Reprobare non possum semel probatum.



Enerabilis domine Officialis, in causa coram vobis pendente indicata, per & inter venerabile & prouidum virum dominum Marcum de Steenberch, decanum insignis ecclesiæ collegiatae sanctæ Gudulæ Bruxellenfis actorem ex vna, & spectabiles ac circumspectos dominos canonicos dictæ insignis ecclesiæ capitulum eiusdem representantes reos ac defensores ex altera partibus, ad finem, ut vobis liquet de iusta oppositione dictorum dominorum reorum, & de non iure dicti domini Marci impetrantis, quodq. sibi sua conclusio non debeat adiudicari, placeat attendere ad infra scripta. Quibus consideratis, videbitis luce clarius (nisi fallor) dictum dominum Marcum actorem, nedum malè agere & sine actione experiri, sed etiam temerariè & cauillosè præfatos dominos reos molestare. Ex persona ¶ enim actoris ius metimur, adeo quod debet constare actori ius competere, ut ipse triumphet, nec factis est constare reo ius non competere. l. prima, circa principium. ff. si pars hæred. pet. iuncta l. fin. C. de rei vendi. Actore autem non probante de iure suo, locus est regulæ, actore non probante reus absoluitur, l. qui accusare. C. de eden. cum similib. Quod autem dicto domino actori nec ius nec actio competit ad canonicatum & præbendam, de quibus in actis, & quod sibi prima pars suæ conclusionis adiudicari non debet, in qua petit literas monitorias declarari validas, & collationem, prouisionem, possessionem, & residentiam canonicatus & præbendæ, per obitum quondam magistri Hieronymi de Burgundia vacantes eidem, ut præterdit factas, esse legitimas, validas & efficaces, patet multipliciter. Primò, quia ex processu non constat, aliquam sibi vnquam collationem aut prouisionem dictorū canonicatus & præbendæ esse aut fuisse factam: Cum ¶ ergo paria sint, non esse, vel esse & non apparere, l. in lege. ff. de contrah. emp. & l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. patet quod collatio seu prouisio non potest declarari valida, de qua non apparet, & ita ad literam dicit decisio Rotæ 15. in nouis incipiens, si in causa beneficii, quæ plus vult, videlicet quod hoc procedit, etiam si actor possessor petat titulum suum pronunciarum canonicum, & sibi adiudicari beneficium, de quo latè ibidem. Nec obstat si dicatur, quod ex actis & ex confessione dictorum dominorum reorum constat, præfatum dominum actorem fuisse & esse reputatum pro canonico. Quia dico, quod hoc non sufficit, nam quando ¶ alicui mouetur questio de qualitate extrinsecæ inhærente personæ, ut puta, quia dicitur, quod non est notarius, presbyter, vel canonicus, & desuper contenditur cum eo, & factum est recens non excedens memoriam hominum, vel annos 40. tunc non sufficit illi qui contendit personæ suæ inhærente qualitatem contentio-

d

sam

sam probare, quod ipse habitus & reputatus est, vel quod habetur & reputatur pro tali, sed debet liquidè docere se esse talem: Nam reputatio hoc casu non sufficit: ita specificè dicit Panormi. & Doct. in c. innotuit, de eo qui fur. ord. rece. & vult decisio Rotæ 4. in nouis, incipiens possessor beneficij, quæ fortius dicit, videlicet, quod actor ꝑ non possidens, etiam si agat possessorio ex decre. querelam, de electio. debet plenè probare titulum, nec sufficit communis reputatio, & idem si possideat, sed possessio est recens: imò adhuc plus dicit, quod si longo tempore possedit, sed habet præsumptionem contra se, vt quia habet competitorem, vel patitur litem super beneficio, debet probare titulum, nec sufficit probare communem reputationem. Cùm ergo in casu præsentis dictus dominus actor agat principaliter ad hoc, quod collatio sua delectetur valda & efficax, & negatur esse canonicus, debet de collatione constare, maximè cùm factum sit recens, & cùm præsumptio sit contra eum, tum, quia patitur litem super dicto beneficio, & tum etiam quia ipse est incapax & inhabilis illius beneficij, vt statim deducetur. Secundò, postò quod ex actis constaret de collatione & prouisione, deducitur ex alio, quod non debet dicto domino actori ad iudicari sua conclusio: quia ex actis manifestè constat dictum dominum actorem, tempore decessus dicti quondam magistri Hieronymi, & semper deposit fuisse & esse inhabilem & incapax, non solum ad dictos canonicatum & præbendam, verùm etiam ad quodcunque aliud beneficium obtinendum, ita quod dicta collatio & prouisio, si facta forent, fuissent & essent ipso iure nullæ & inualidæ propter pluralitatem & incompatibilitatem beneficiorum, quæ tunc temporis dictus dominus actor in dicta ecclesia collegiata & alibi habuit, tenuit, & occupauit. Nam ex actis & confessatis ipsius domini actoris constat, quod ipse tunc temporis habuit & possedit in dicta ecclesia ꝑ collegiata decanatum, plebaniam & capellaniam, quæ sunt incompatibilia maximè sub eodem tecto, cap. de multa, de præbendis, & cap. dudum, secundo, de electio. imò non valet consuetudo in contrarium, cap. 1. de consuetudi. libro 6. & per consequens, si aliqua sibi esset ꝑ facta collatio vel prouisio de dictis canonicatu & præbenda existentes in eadem ecclesia, ex quo prius habuit plura incompatibilia, illa collatio est nulla, per textum expressum in cap. ordinarij, in §. in conferendis, de offic. ordina. libr. 6. vbi ponitur decretum ꝑ irritans, quod nedum inficit titulum sed etiam possessionem, vt est decisio Rotæ 16. in nouis, incipiens, si contra agentem possessorio, & tantò magis talis collatio vel prouisio esset nulla: quia detinens ꝑ plura beneficia incompatibilia efficitur inhabilis ad quæcunque postea obtinenda, vt habetur in extra-

uaganti Ioan. 22. execrabilis, articulata in actis, in §. qui verò, de qua facit mentionem glossa ordinaria in clementina, si plures, in fine, de præbendis. Nec obstat si dicatur, quod dictum cap. ordinarij. §. in conferendis, est pœnale, ergo non debet extendi extra suos terminos: Quia dico, quod constitutio ꝑ quantumcunque pœnalis continens fauorem animarum, vt quia emanauit, vt vitarentur animarum pericula, quælis est dicta constitutio cap. ordinarij, vt patet ex præallegato cap. de multa, & cap. dudum, extenditur ad casum alium, similem rationem habentem, & debet largo modo interpretari: ita singulariter dicit Ioan. And. in cap. ex tenore, & ibi hoc sequuntur Panormitanus, Præpositus, & Doctores, qui filij sunt legitimi, & vult Bartol. in Authen. sacramenta puberum, circa finem, C. si aduer. vendi. & Felin. in cap. translato, circa finem, de constitut. & Ioannes Baptista in repetitione l. omnes populi, in octaua fallentia, ff. de iustitia & iure: sicut videmus in simili, quod constitutio ꝑ pœnalis continens fauorem ecclesiarum, extenditur ad alium casum ex identitate rationis, vt est glossa ordinaria notabilis in cap. sciant cuncti, de electio. libr. 6. & ibi hoc firmant Dominicus & Philippus Francus, & idem volunt Dominicus & Philippus in cap. de tempo. ordin. libr. 6. Nec valet si obijciatur de dispensatione, quia de illa ex actis non constat, nec præsumitur, quia facta ꝑ non præsumuntur. l. quæcunque. §. fina. ff. de publici. & si de illa constaret, tamen in dubio præsumeretur minus sufficiens, vt est textus singularis in d. §. in conferendis, & ibi expressè hoc notat Philippus Francus in 3. notabili. Præterea malè petit dictus dominus actor, possessionem & residentiam declarari validas, quia possessio ꝑ & residentia in beneficiis libris absq; canonico titulo haberi non potest. c. primo, de regu. iur. libr. 6. & volunt DD. in c. in literis, de restitu. spol. quem titulum allegare & probare debuisset, cùm ei restitit ius cõmune, c. ad decimas, de resti. spo. libr. 6. & propter decretum irritans positum in d. c. ordinarij. §. in conferendis, & in d. extrauagante, execrabilis, quod nedum inficit titulum, sed etiam possessionem, vt supra dixi. Cùm ergo ipse non probauerit titulum, vel docuerit de collatione vel prouisione, vt supra dixi, cessat possessio, & malè petit possessionem & residentiam declarari validam, maximè quia ex actis non constat de possessione fructuum, de quibus est quæstio: imò quod magis est, ipse dominus actor in eadem conclusione petit illos sibi tradi cõtrarius sibi ipsi. Actor ꝑ autem contraria allegans, non est audiendus. l. 1. C. de furt. & c. sollicitudinem, de appellat. Et ex alio ineptè petit fructus, cùm per sententiam in possessorio latam, quæ in rem transit iudicatam, illos perdidit, sicuti ex actis & confessatis dicti domini actoris constat. Nec obstat si dicatur, quod domini canonici

nici admiserunt præfatum dominum Marcum ad possessionem & introduxerunt in eandem, ergo contra factum proprium venire non possunt: cùm illud sit & variatio in personis ecclesiasticis, maximè sunt vitandæ, cle. vnica. de renun. Turpius enim eijcitur, quàm non admittitur hospes, c. quemadmodum, de iure iur. & quem semel approbauerim, non possum postea reprobare. l. Pomponius primo, ff. de neg gest. cum si. Quia ad hoc potest multipliciter responderi. 15 Primò, quod ꝑ dicta regula fallit, & licita est variatio, quando in non variatione vertitur periculum animæ, sicut in casu præsentis, quia dictus dominus actor possideret beneficium sine titulo, & cum periculo animæ suæ & prætorum dominorum sibi nõ resistendum, de hoc est text. in cap. lator, & in c. consanguinei, de re iud. & est gl. ordinaria in c. inter dilectos, de don. & ibi Panorm. & Io. de Imol. & pulchrè per Felin. in d. c. lator. 16 Secundò potest ꝑ responderi, quod dicta regula fallit, & licita est variatio fauore ecclesie, vt est text. in c. si quis presbyterorum, de reb. eccl. non alien. & in ca. quod quis commisit. 35. q. 9. & vult gl. in d. c. inter dilectos, & Ioan. de Imol. in l. qui superstitis, ff. de acquir. hered. in proposito autem, nomine ecclesie sit hæc variatio, & in fauorem eiusdem. Tertiò potest ꝑ responderi, quod etiam vbi non vertitur periculum animæ, nec subest fauor ecclesie, adhuc potest quis venire contra factum suum, & allegare propriam turpitudinem, excipiendò, secundum Bal. in l. post mortem, circa fin. ff. de adopt. potest etiam quis venire contra factum suum, & allegare propriam turpitudinem, replicando, aut intentionem suam aliter iuuando contra participem turpitudinis, quando allegans propriam turpitudinem certat de damno vitando, & aduersarius de lucro captando: de hoc est textus notabilis & singularis in l. de tutela. Cod. de in integrum restit. mili. vbi est casus, quod si per collusionem probauit me maiorem ad instantiam tutoris, vt ipse absolueretur à tutela, possum postea variare & allegare hanc turpitudinem contra tutorem, qui fuit particeps turpitudinis, ex quo ego certo de damno vitando, & ipse de lucro captando, cùm iniuste sit absolutus, & fuit particeps huius turpitudinis: quem textum ad hoc ponderat Panormitanus in cap. cùm super quæstione, de concess. præbend. & Ioannes de Imol. in dicto cap. inter dilectos, & Bartol. in l. iusturandum quod ex conuentione. §. procurator. 18 ff. de iure iurando, vbi per hoc dicit, ꝑ quod si ego ago rei vindicatione, dicens rem esse meam: tu autem opponis, quod fuit tibi vendita, & ego replico quod illa venditio fuit simulata & imaginaria, facta in fraudem fisci, quod ego debeat audiri, licet allegem turpitudinem meam, & velim venire contra factum proprium. Nam ego allego dictam turpitudinem ad coadiuuandum intentionem meam. Item allego eam

contra te, qui fuisti particeps. Item ego certo de damno vitando, & tu de lucro captando, d. l. de tutela, & idem vult Felin. in d. c. lator, in princi. & ita punctaliter accidit in casu præsentis, quia ad importunam sollicitationem dicti domini actoris scientis & ignorare non valentis, sed non sufficenter dispesatum & inhabilem, præfati domini canonici ex inaduertètia decepti per d. dominum actorem, admiserunt eundem ad possessionem sub certis tamen protestationibus, de quibus in actis: nunc autem certiorati excipiendò veniunt contra factum proprium, & allegant turpitudinem propriam contra præfatum dominum actorem participem turpitudinis ad vitandũ damnum, & ne ipse actor indebitè lucretur, quod eis licet per prædicta. Præterea quartò potest responderi, quod vbiq; ꝑ exceptio vel turpitudinis est talis, quod ex toto elidit ius actoris, tunc admittitur variatio, & potest quis venire contra factum proprium, quia vbi exceptio elidit ius agentis, non debet iudex audire actorem, ex quo notoriè fouet iniustitiam: ita singulariter dicit Io. And. quem sequuntur Cardi. & Panorm. in d. c. inter dilectos, & Felin. in d. c. lator, in 2. col. In casu autem præsentis hæc exceptio, tu es inhabilis ad obtinendum præbendam in ista ecclesia in qua habes decanatum, capellaniam, & plebaniam, & ratione plebanie præbendam vnã, elidit penitus ius agentis, vt supra dixi, & patebit ex infra dicentis: ergo non obstante, quod dicti domini canonici præfatum actorem semel admiserunt, etiam si eum admissent simpliciter sine protestatione, possunt nunc opponere exceptionem elidentem ius ipsius actoris, per supra dicta, & sic non obstat. Præterea quamuis præmissa cessarent & constaret de vero & canonico titulo ipsius domini actoris, licet etiam de possessione eius constaret, possessioque eius recens non esset, nec obstat suo titulo ius commune, tamen adhuc sine dubio quoad fructus contentiosos obtinere non posset, propter ordinationem ex parte dominorum reorum ex archiuis publicis eorundem solenniter & legitime extractam, & actis huius causæ insertam: qua inter alia cauetur, quod si contingat plebanum canonicum fieri, quod talis quoad fructus canonicos foraneus censeri debet, &c. quæ ꝑ ordinatio licet non sit subscripta, nec habeat sigillum appensum, tamen hinc plenam facit absque alia comparatione vel approbatione, ex quo extracta est ex archiuis publicis dictorum dominorum, id est, ex loco deputato à communi & antiquissimo tempore, in quo reponuntur & reponi ab æno consueuerunt scripturæ authenticæ, & ex quo ibidem inter scripturas authenticas est reperta: ita expressè decidunt Panorm. Ioannes de Imola, & Doctores, in cap. 2. de fide instrumen. & idem Panormitan. in c. 1. in 1. col. illo eod. tit. & Ioan. de Imol. in c. 1. de procur. & Iason tam in repetitione, quàm in lectura. in l.

admonendi, ff. de iure iuran. & est textus in c. ad
audientiam, & ibi similiter Ioan. de Imo. Panor.
& Doct. de præscrip. & bonus text. in Auth. ad
hæc, in fin. & ibi Pau. de Cast. C. de fide instrum.
& volunt Bal. & Sali. in l. comparationes, C. eod.
tit. & bonus textus cum glo. & ibi Archid. in ca.
peruenit. 30. q. 1. & vult glo. ordinaria, & ibi et-
iam Panor. Felin. & Doct. in c. cum causam, de
probat. & Cardi. in consilio suo 72. in tertio du-
bio, vbi pulchrè loquitur: & Io. And. in additio.
ad Specu. in tit. de instrum. ed. in §. nunc dicen-
dum, in additione magna, in vers. quintum sup-
plementum, & Bald. in Rubrica, de fide instru-
men. in penult. & vlti. colum. imò ¶ plus nota-
biliter dixit Bart. in Auth. & si contra. C. de
fide instrum. videlicet, quòd creditur tali scriptu-
ræ repertæ in archiuo publico, propter autho-
ritatem Officialis qui præest armario seu archi-
no, etiam si extractio vel publicatio non fiat per
notarium: Creditur enim illis scripturis, secun-
dum eum, licet non sint publicæ: imò plus dixit
Bart. in præallegata Auth. & si contra. C. de
fide instrum. videlicet, quòd si in scripturis armarij, vel repertis
in archiuo publico, non sint anni domini, indi-
ctio, & similia, tamen probant, quia tales scri-
pturæ sunt scripturæ Authenticæ, licet priua-
tæ, in quibus dictæ solennitates non requirun-
tur, secundum eum. Præterea ex alio capite,
dicta ordinatio facit fidem, quia quancum-
que ¶ scriptura aliqua continet factum anti-
quissimum & agit de modico præiudicio,
tunc facit plenam fidem: ita notabiliter dicit
dominus Panorm. in præalleg. c. cum causam, in
2. colum. sed dicta ordinatio continet factum
antiquissimum, vt patet ex eius data, & agit
de modico vel nullo præiudicio domini actoris:
quod patet, quia ex dictis huius causæ constat,
quòd dictus plebanus ratione plebanie, habet
cum canonicis dictæ ecclesie decimam tertiam
præbendam siue portionem, vnde non potest
vigore canonicatus habere aliam præbendam
contentiosam, quia sic haberet duas præbendas
in eadem ecclesia, quòd esse non potest: imò iu-
ra ¶ magis abhorrent, quòd quis habeat in e-
adem ecclesia duas præbendas, quam quòd quis
habeat duo beneficia curata, vt est text. cum sua
singulari glo. in Cle. si. de præben. & vult Panor.
& Doct. in c. literas, in princ. de concess. præben.
Cum ergo de modico vel nullo præiudicio dicti
domini actoris agatur, cum nõ possit ambas ha-
bere, & parum refert an hanc vel illam habeat, se-
quitur, quòd dicta ordinatio facit plenam fidem.
24 Nec obstat si dicatur, quòd ¶ in dicta ordinatio-
ne non habentur nomina propria arbitrorum,
sed solum designantur per A. & B. quòd non suf-
ficat. Quia dico, quòd imò hoc sufficit, per ea
quæ habentur & notantur per Doct. in cap.
G. perpetuus, de fide instrum. & in cap. cum
P. Manconella, de accusatio. & in cap. P. & G. de
offic. deleg.

Non obstat etiam si dicatur, quòd dicta ordi-
natio videtur processisse ex compromisso & sub-
missione ipsius plebani, sed de huiusmodi sub-
missione vel compromisso non constat, & cum
25 ¶ sit facti, non præsumitur, vt supra dixi: ergo hu-
iusmodi ordinatio non potest facere fidem, ex
quo non constat de potestate attributa ipsis præ-
tensis arbitris, arg. eorum quæ habentur per gl.
& Doct. in c. cum in iure peritus, de offic. deleg.
& l. sciendum, de verbo. oblig. cum si. Quia di-
co, quòd iura quæ dicant solennitatem extrin-
secam non præsumi patiuntur fallentiam in fa-
ctis valde antiquis, quia in illis præsumuntur so-
lennitates extrinsecæ interuenisse propter diffi-
cultatem probationum: ita aperte dicunt Host.
Io. And. Bal. Anto. de Butrio, Io. de Imol. & DD.
in c. Albericus, de testi. & bene facit l. si filius. C.
de peti. hæred. vbi est casus singularis de hoc se-
cundum Bart. ibidem, & vult Ange. in d. l. sci-
endum: quòd maxime procedit quando solenni-
tates extrinsecæ sunt enunciatae in instrumeto,
vt in casu præsentis, vbi narratur compromissum
factum: imò quòd fortius est, illud procedit, et-
iam si in instrumeto non sint enunciatae so-
lennitates extrinsecæ, secundum d. Felin. in d. c.
26 Albericus, vbi dicit hanc esse communem ¶ o-
pinionem, & ergo in iudicando non est receden-
dum ab ea, secundum theoricam Ioan. Andr. &
Doct. in cap. 1. & in c. ne in iuris, de constit. &
Bar. in l. si. C. de pœ. iudi. qui ma. iudica. Et quia
de ista materia plenissime habetur per Felin. &
DD. canonistas in d. c. Albericus, & per Bal. Pau.
de Cast. Sal. Alexan. Ias. & alios DD. legitas in l.
cum aliquis. C. de iure deliber. idcirco decreui
amplius circa hoc non inlare, cum plenitudo
27 ¶ adiectione non egeat, & superuacuis laboret
impendijs qui solem facibus certat adiuuare, c.
si omnia. 6. quæst. 1. & l. 1. in si. ff. de dote præleg.
cum simili. Nec obstat si dicatur, posito ¶ quæ dicta
scriptura esset omnino authentica, & ¶ ei plena
fides adhiberi deberet, tamen nullum præiudici-
um potest afferre actori causæ præsentis, quia
28 in ¶ spiritualibus pactum vel compromissum
prædecessorum futuro successori non nocet. c.
veniens, de transact. cum similib. Quia respon-
detur dupliciter, Primò, ¶ hoc est verum, quan-
do ¶ non interuenit consensus papæ vel episco-
pi: hinc autem interuenit consensus episcopi dio-
cesani loci immediati superioris dominorum
de capitulo sanctæ Gudulæ, vt patet ex inspectio-
ne dictæ ordinationis, quòd sufficit: vt est text. in
c. de cetero, de transact. & vult expressè Io. de Imol.
in d. c. veniens, in 3. notabili, dicens text. præalle-
gati c. veniens, debere suppleri per d. c. de cæte-
ro. Secundò responderetur, ¶ dictum ¶ contrariū
procedit, nisi per pactum vel renunciationem fiat
reductio ad ius commune: tunc enim pactum vel
tacita renunciatio prælati, præiudicat ecclesie,
siue præiudiciū sit leue, siue graue, quamuis nõ
interuenierit consensus superioris, vt est text. in
c. 1. &

¶ & in c. si. de pact. lib. 6. quos ad hoc ponderat
Panor. in c. veniens, in 7. col. de præscrip. & Felin.
in c. cum accessissent, in 3. col. de constitu. quòd
autem fiat hæc reductio ad ius commune, patet,
quia de iure communi nemo potest habere du-
as præbendas in eadem ecclesia, vt supra dixi, ad
quòd duntaxat tendat dicta ordinatio, & tantò
31 ¶ magis, dictus dominus actor debet huiusmo-
di ordinationem seruare, quia ipse & sui præde-
cessores semper decimam tertiam portionem
siue præbendam, vigore dictæ ordinationis, con-
secuti sunt, vt ex actis patet, quantum personam
dicti domini actoris concernit: ergo noti debet
eam impugnare, d. l. Pomponius, cum alijs iuri-
bus supra allegatis. Et per eadem media proba-
tur, dictum dominum actorem etiam male fun-
datum in secunda parte suæ conclusionis. Con-
cludendo ergo dico, quòd dicti domini Cano-
nici debent ab impetitione prælati domini
Marci actoris absolui: & ipse dominus Mar-
cus in expensis condemnari: Iudicio vestro
venerabilis domine, cui DEVS adsit, semper
saluo.

CONSILIVM CXXXI.

SYMARIA.

- 1 Confessio extraiudicialis in presentia partis ad-
uersæ emissa, etiam sola plenè probat.
- 2 Confessio extraiudicialis geminata non solum pro-
bat, sed etiam inducit obligationem.
- 3 Probationes duæ semiplenæ debent coniungi ad
faciendum plenam probationem.
- 4 Schedula continens ultimam alicuius voluntatem
quatenus fidem faciat, &c.
- 5 Instrumentum ab eo, qui pro notario leg. ali. com-
muniter reputatur, confictum valet.
- 6 Articulis in libello quando credendum sit, &c.
- 7 Hereditati paterna se immiscens, debita paterna
soluere obligatur.
- 8 Fundum apprehendere & alia bona repudiare,
causa emittendi solutionem debitorum paterno-
rum filius non potest: Secus est in agnato.
- 9 Non probat hoc esse quòd ab eo contingit abesse.
- 10 Bona per nos ex manibus iniuste eam occupan-
tium recuperata, non dicuntur amplius pa-
trimonialia: licet in eis ius habeamus, sed ac-
quisita.
- 11 Filius, etiam modicum de hereditate patris ap-
prehendens vel de vino patris bibens, censetur
hæres nec amplius abstinere potest.

Venerabilis domine Officialis, quæ-
quam inspecto laborioso & intri-
cato processu domicellæ Corneliæ
vanden Vverue, relicte quondam
Henrici van Kets actricis, contra
Henricum van Kets, dicti quondam Henrici fi-
lium naturalem & legitimum, coram vobis agi-

tato & pèdente indeciso, nullum in eo du-
bium esse videatur: tamen vt facilius pateat totius pro-
cessus relectio, de duobus præcipue est viden-
dum. Primò, an actrix tractatum antenuptia-
lem quem allegat, & ultimam voluntatem; su-
per qua se fundat, plenè probauit. Secundò, au-
plenè probauit, præfatum Henricum rem, fu-
isse & esse hæredem quondam sui patris, & ipsi-
us bona apprehendisse. Et quoad primum, in-
dubitatum est, quòd sic. Constat enim de hoc
per duos testes, quorum vnus clarè deponit, et-
iam vique ad summam petitam, & præterea li-
quet hoc per ¶ confessionem extraiudicialem
in presentia partis emissam, quæ quidem con-
fessio etiam sola plenè probat ex quadru-
plici capite. Primò, quia emissa est in presentia
partis expressa causa, vt est glo. ordinaria in c. si
cautio, de fide instrum. & glo. in c. fin. de confess. &
vtrouique Doct. & vult Paul. de Cast. in l. pu-
bilia §. Titius. ff. de po. Secundò, quia est decla-
ratoria duntaxat, quo casu confessio extraiudi-
cialis etiam emissa absente parte, plenè probat,
secundum Petr. & Cyn. in l. generaliter. Cod. de
non num. pecun. maxime de iure canonico, se-
cundum quòd non requiritur presentia partis,
vt est gloss. ordinaria in c. quotiens cordis ocu-
lus. l. q. 7. & volunt Ioan. And. Anton. de Butrio,
Car. Io. de Imol. & Felin. in d. c. si cautio. Hinc au-
tem fuit emissa in presentia partis, vt dixi, & sic
nemini dubium est, quin plenè probet. Tertiò,
quia interuenit scriptura confitentis, quò casu
confessio extraiudicialis probat etiam facta in
absentia partis per epistolam, vt est text. notab.
in præalle. l. publica §. Titius, & ibi Paul. de Cast.
& Doct. & vult Panor. & Doct. in præalle. c. fin. &
2 omnes in d. c. si cautio. Quartò, quia est ¶ gemi-
nata, & sæpius iterata, quo casu confessio extra-
iudicialis nedum probat, sed etiam inducit ob-
ligationem, vt singulariter dicit Barto. in l. cum
scimus, in si. C. de agri. & cens. lib. 1. & sequun-
tur Panor. & Felin. in præal. c. si cautio, & Paul. de
Cast. in præallegata l. publica §. Titius. Patet ergo,
quòd huiusmodi confessio sola plenè probat.
Et dato, quòd non plenè probaret, sed solum se-
miplenè, sicut facit regulariter quælibet con-
fessio extraiudicialis emissa absente parte, vt
vult Ioan. de Imol. & alij Doct. in præal. c. si cau-
tio, & omnes Doct. in d. c. fin. de confess. tamen
adhuc hoc sufficeret in casu isto, attento, quòd
cum ista confessione concurrat ad minus vnus
3 testis clarè deponens. Et sic istæ duæ ¶ semiplenæ
probationes debent coniungi ad faciendum
plenam probationem, vt vult Bart. & Doct. in l.
admonendi. ff. de iure iuran. & habetur pulchrè
per Felin. in cap. cum causam, de proba. & tantò
fortius, quia cum dicto teste clarè deponente
concurrat alius clarè deponens, contractum an-
tenuptialem articulatam fuisse in initum, licet di-
cat se de summa præcisè nõ recordari. Præterea
nemini dubium est, quin posset actrici de ferri
d 3 iuramen-

iuramentum in supplementum probationis, licet hoc non sit necessarium meo iudicio, propter præallegata, & quia de huiusmodi contractu antenuptiali ultra præmissa constat, præsumptiuè per exhibitionem prothocolli. Item de
4 † vltima voluntate dicti quondam Henrici constat per schedulam manu sua propria scriptam, & subscriptam, in qua tres testes sunt inscripti, cuius tenor & manus est probata apud acta, & probatum etiam est, quòd illa est eadem schedula per plures testes: ergo ei est standum per illud, quòd singulariter vult Bar. & Doct. in l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstr. & Iason in l. captatorias. C. de testa. milit. & vltra † hoc exhibitum est instrumentum, publicum confectum in remotis, quòd etiam præsumptionè inducit, licet notariatus sit negatus, ex quo apud acta probatum est, illum qui cõfecit instrumentum fuisse reputatum in loco pro notario publico & legali, iuxta not. per Inn. Panor. & DD. in c. innotuit, de eo qui fur. ord. re. & facit l. Barbarius Philippus. ff. de offi. prætor. & vnus testis dicit, illud esse idem instrumentum, quòd per eum
6 fuit confectum, quæ † omnia simul iuncta confirmant motum animi circumspecti iudicis ad firmiter credendum ita esse, vt articulatur ar. c. præterea, de testi. cum similibus. Et tantum de primo.

Quo autem ad secundum etiam clarum est, plenè & sufficenter esse probatum in actis, quòd dictus Henricus fuit & est filius ac hæres vniuersalis dicti quondam Henrici sui patris, & talis habitus, tentus & reputatus, quòdque dicti quondam sui patris bona, non solum feudalia, & immobilia non feudalia, verum etiam mobilia quadam, vt instrumenta braxatoria & lapidem molarem apprehendit, sicut ex depositionibus plurium testium lucidissimè apparet: patet ergo, quòd intentio dictæ domicellæ Cornelie actricis est fundata: nam filius † qui se immisceat hæreditati paternæ, obligatur soluere debita paternæ, l. necessarijs, cum ibi not. per gl. & Doct. ff. de acquir. hæred. cum alijs vulgaribus. Restat nunc respondere ad nonnulla obiecta, quæ ex scripturis dicti Henrici rei colligi possunt, quæ in effectu sunt duo. Et primò non obstat, cum ipse reus dicit patrem suum constante suo primo matrimonio acquisuisse vsufructum bonorũ per eum apprehensorum à domicella Ysabella matre patris sui & auia ipsius rei. Cum ergo ipse pater fuerit plenus dominus, ergo per decessum suæ primæ vxoris matris rei factus est vsufructuarius, & per consequens dictus reus factus est proprietarius, ita quòd illa bona proprio iure apprehendere potuit, præter id & absque eo quòd teneatur soluere debita paternæ, iuxta legem & consuetudinem loci situationis huiusmodi bonorum, & c. Quia ad hoc respondetur per interemptionem, negando quòd pater dicti defensoris ac-

quisiuit huiusmodi vsufructum à præfata domicella Ysabella matre sua & auia rei, ita quòd factus fuerit illorum bonorum plenus dominus constante suo primo matrimonio. Imò, vt plures testes dicunt, dicta domicella Ysabella vixit pluribus annis post decessum domicellæ Elizabeth vander Eyken primæ vxoris dicti quondam Henrici van Kets patris rei, & ipse duntaxat habuit regimen seu administrationem illius vsufructus. Et dato, quòd ita esset, vt ex aduerso articulatur, tamen non releuaret, & esset impertinens, quia satis est domicellæ Cornelie actricis, quòd ipse reus apprehendit plura bona mobilia ipsius patris, vt supra dixi. Item satis est sibi, quòd ipse apprehendit bona feudalia patris: quia † filius non potest apprehendere feudum & repudiare alia bona, vt euitet solutionem debitorum patris, licet aliud sit in agnato, vt est tex. planus in tit. an agna. vel filius agna. & in c. filius, in tit. de capi. qui cur. vend. in vsibus feud. Item satis est sibi, quòd bona mobilia non sufficiunt ad solutionem creditorum: nam hoc casu, vt dicunt plures testes, itur ad immobilia, & sic data veritate dictorum propositorum illa sunt impertinentia & non releuantia, & locus est regulæ, non probat † hoc esse quòd ab hoc contingit abesse, l. neque naturales. C. de proba. l. non hoc. C. vnde cog. & c. in presentia, de proba. cum simi. Secundo non obstat si dicatur, quòd domus sine hospitium ad interfectionem galli cum braxatorio & pertinentijs suis sita sine situm in parochia de Noyvoert, speclauit & pertinere consuevit patri, auo, abauo, & attauis dicti rei, & quòd non fuit acquisita, vel acquisita à patre dicti rei, & sic non potest dicto reo nocere apprehensio facta de huiusmodi bonis, & c.

Quia respondetur similiter per interemptionem negando assumptum. Et dato quòd ita esset, tamen quia à 40. 50. 60. & 70. annis, & vltra, huiusmodi bona fuerunt occupata & possessa per alios, vt patet ex actis, huiusmodi bona dicuntur acquisita per patrem dicti rei, vt † probatur in Rubr. Institutionum, vbi Iustinianus nominat se Alamanicum, Atticum & Germanicum, quia illos deuicit, & suæ ditioni subiecit, dictæque prouinciæ dicuntur per eum acquisitæ, vt ibi dicunt omnes scribentes, & tamen imperator est dominus totius mundi. l. deprecatio. ff. ad leg. Rod. de iac. ibi ergo est tex. quòd bona acquisita per nos, ex manibus iniuste ea occupantium, licet habeamus ius in eis, dicuntur bona acquisita & talia censentur, non autem censentur bona patrimonialia, licet sint recuperata per nos, quando longissimo tempore fuerint occupata & possessa per alios, quòd est vnus propositus. Præterea quamuis hoc cessaret, adhuc tamè dictum contrarium non obstat, quia vt supra dixi, satis est, quòd ipse reus apprehendit aliqua bona mobilia ipsius patris, vel quòd apprehen-

apprehendit bona feudalia, vel quòd bona mobilia non sufficiunt ad solutionem creditorum, quæ omnia concurrunt in casu presentis, vt patet ex actis, quare non obstat: imò plus † voluit Ange. in l. si seruum. §. prætor. ff. de acquir. hære. & sequitur Capolla in cautela 209. quòd filius qui quantumcunq; modicum apprehendit de hæreditate patris, vel bibit de vino patris, si hoc negat & probetur, censetur amouisse de hæreditate patris, & poterit conueniri tanquam hæres sublato sibi beneficio abstinendi, vnde habet filius solum vnum remedium secundum Ang. in d. §. prætor, scilicet quòd antequam aliquid hæreditatis contingat, declarat per publicum instrumentum & coram testibus, quòd renunciat hæreditati, quòd non constat esse factum in casu presentis, ergo & c. Concludendo ergo dico, quòd cum ex actis constat de contractu antenuptiali, & de vltima voluntate dicti quondam Henrici van Kets, ac de apprehensione & immixtione facta per dictum reum, sequitur quòd dictus reus debet succumbere, omnibus friuolis per eum allegatis non obstantibus, iudicio vltro, cui Deus asit, semper saluo.

CONSILIVM CXXXII.

SVMARIA.

1. Ex vnico actu presentationis acquiritur possessio in futurum.
2. Possessio lite pendente nemini aufrenda est.
3. Ad validitatem presentationis vel electionis sufficit presentantem vel eligentem esse in possessione iuris presentandi vel eligendi.
4. Possessio & eius beneficium transit ad successores.
5. Conuentio inter aliquos de presentando alterius vicibus facta valet.
6. Ministerium in ecclesia habere non potest, nisi attingerit annum 25. & c.
7. Zeelandia aer de se corrumpt ferrum.
8. Actus contrarius derogat concordie prius factæ.
9. Res iudicata in facu & pro veritate habetur.
10. Exceptio rei iudicatæ competens auctori competens etiam singulari successori.
11. Exceptio rei iudicatæ competens contra auctorem, transit contra singularem possessorem.
12. Resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris.
13. Vassalus fundum in præiudicium domini directi vel simultaneè inuestitus deteriorare non potest.
14. Solem facibus adinuare superuacuum est.

Venerabilis domine Officialis, Pro iustificatione clari & indubitati iuris domini Egidij Vvilhelmi presentati ad Ecclesiam parochialem de Scoudec, per Nobilem & generosum virum domicellum Ioan. Zilli dominum temporale, dominij de Scoudec, placcat attendere,

quòd ex processu pridem intentato coram vobis, per & inter dominum Nicolaum Laurentij, aliàs Amici, ex vna, & quendam dominum Nicolaum Philippi de Remmerwals ex secunda, & syndicum venerabilium dominorum decani & capituli Ecclesie sancti Saluatoris Traiectensis, & Berwoldum Gerardi presentatum per eos ex tertia partibus, & in ista instantia repetito, clarè constat, tam ex confessionibus dictarum partium, quàm ex probationibus, quòd vacante dicta Ecclesia parochiali de Scoudec, per mortem seu liberam resignationem quondam domini Vvilhelmi filij Iacobi, nobiles & generosi Viri Iodocus de Haelwijn, & Iodocus de Huele, vt & tanquam domini temporales de Scoudec, presentarunt domino Archidiacono Traiectensi venerabilem virum dominum Cornelium vuyten Broeke, & quòd eorum presentatio fuit sortita debitum effectum, quia ipse dominus Cornelius fuit ad presentationem eorundem in illa Ecclesia de Scoudec institutus, ac in possessionem corporalem, realem, & actualem inductus, ac vt talis eam pacificè possedit vsque ad diem obitus sui. Patet ergo ex illo actu, quòd domini temporales presentati dominij de Scoudec, sunt in possessione presentandi ad dictam ecclesiam, tempore vacationis, quia † ex vnico actu presentandi acquiritur possessio in futurum, vt vult Innocen. in cap. secundo, in secunda columna, de in integr. restit. & sequitur Panor. in c. consultatione, de iure patro. qua possessione † priuari non debet presentatus domicellus Iohannes Zilli lite pendente, nisi eo prius per sententiam conuictus, vt est casus in c. primo, vt lite pendente, & in d. ca. consultationibus, & in c. querelam, de elect. cum si. Maximè, quia domicellus Egidius Butoir post mortem dicti domini Cornelij, vt & tanquam dom. temporalis de Scoudec, & verus patronus dictæ Ecclesie presentauit ad eam presentatum magistrum Nicolaum Laurentij, aliàs Amici, cuius presentatio etiam sortita est suum plenum & debitum effectum, vt per sententiam diffinitiuam in contradictorio iudicio latam, quæ in rem transiit iudicatam decreta erat, vt infra latius diceretur: dato ergo sine præiudicio, quòd ius † presentandi verè spectaret ad presentatos dominos Decanum & Capitulum Ecclesie sancti Saluatoris, tamen presentatio facta per dictum domicellum Iohannem Zilli de persona presentati domini Egidij Vvilhelmi debet sortiri suum effectum, per tex. expressum in d. ca. consultationibus, & in præallegat. ca. querelam, in quibus iuribus clarè habetur, quòd ad validitatem presentationis vel electionis sufficit, quòd presentans vel eligens, sit in possessione iuris presentandi vel eligendi. Nec obstat si dicatur, quòd licet Egidius Butoir & sui prædecessores fuerint in possessione presentandi, tamen presentatus dominus Iohannes Zilli non fuit
d 4 in pos-

in possessione presentandi. Quia dico, quod
 4 probata et possessione predecessoris in domi-
 nio et iure presentandi, concluditur possessio
 illius, qui nunc est dominus, quia possessio et e-
 ius beneficium transit ad successores, ut est text.
 in dict. ca. primo, ut lite penden. et ibi hoc notat
 Bald. et Doct. Nec obstat quedam presentata con-
 cordia allegata per prefatos dominos Deca-
 num et Capitulum Ecclesie sancti Saluatoris,
 5 vigore cuius dicunt, conuentum et fuisse anno
 Domini millesimo tricentesimo quinquagesimo
 quinto, inter dominos temporales domini
 de Scoudee ex vna, et prefatos dominos Deca-
 num et Capitulum ex altera, de presentando al-
 ternatis vicibus, quae conuentio valet, cle. 2. cir-
 ca fin. de iure patron. Quia ad hoc respondetur
 multipliciter, dato etiam, quod de illa legitime
 constaret, prout non: Primo, quod dicta prete-
 sa concordia, in quantum aliqua vnquam facta
 fuisset, derogatum est per contrarios actus, quia
 ex dicto processu in hac instantia repetito, ex
 productis per ipsosmet decanum et capitulum;
 apparet, quod vltimus actus gestus per eos fuit
 anno domini 1373. dempra nouissima presentata
 presentatione, quam ipsi facere attentarunt
 anno domini 1470. in Februario, de persona
 cuiusdam Thielmanni, et in Iulio, de persona
 prefati Berwoldi. Certum autem est, quod a di-
 cto anno 1373. effluerunt nonaginta septem
 anni, infra quod medium tempus non est du-
 bium, saepe vacasse dictam ecclesiam de Scou-
 6 dee, quia et presentatus tunc per eos, si aliquis
 vnquam presentatus fuit, debuit ad minus at-
 tingere 25. annum, c. cum in cunctis §. inferiora
 de elect. et c. licet canon, eo. tit. lib. 6. Nec est ve-
 rissimile, quod in patria et Zeelandia, vbi aer de
 se corrumpit ferrum, vixerint aliqui centum et
 7 22. annis, imo de mille vix vnus, ibi continue
 moram trahens, attingit quinquagesimum an-
 num, curatus autem debet residere in cura sua,
 iuribus vulgaribus. Et sic licet aliqua concordia
 8 et fuisset inita, illi esset derogatum, ut praedixi,
 per contrarios actus, arg. ca. cum accessissent, in
 fin. de constitut. cum similibus. Et domini tem-
 porales de Scoudee acquisiuerunt possessionem
 presentandi, quae sola inspicitur, ad validitatem
 presentationis, cap. consultationibus, et c. que-
 relam, supra alleg. Secundo respondetur aliter,
 quia dato quod aliqua fuisset inita concordia,
 illi esset derogatum per sententiam diffinitiu-
 am in iudicio contradictorio latam, quae in
 rem transiit iudicatam: nam cum dudum erat
 questio inter dictum dominum Nicolaum A-
 mici, alias Laurentij, ex vna, et dominum Nico-
 laum Philippi ex secunda, et prefatos dominos
 Decanum et Capitulum, et Berwoldum Ger-
 hardi presentatum per eos ex tertia, coram vo-
 bis domino Officiali, vel vestro predecessore:
 et cum dictus dominus Nicolaus Philippi in
 medio litis cessisset iuri, liti, et causa, materia

super iure presentandi, de quo nunc est qua-
 estio, plene et studiosissime disputata, presentata
 domino Decano et Capitulo sustentibus pre-
 sentationem ad eos spectare pro illa vice ex vi
 dictae presentatae concordiae, et prefato domino
 Nicolao Amici, alias Laurentij sustentente con-
 trarium, processu plene instructo cum maxima
 causa cognitione, et deliberatione per senten-
 tiam diffinitiuam, quae nulla prouocatione su-
 spensa, in rem transiit iudicatam: dictum fuit
 et declaratum, presentationem de persona di-
 cti domini Nicolai Amici, alias Laurentij, fuisse
 et esse canonicam, et effectum sortiri debere,
 eumque esse institutum, et in corporalem
 possessionem mittendum oppositionesque et
 impedimenta, per prefatos dominum Nico-
 laum Philippi, Berwoldum, et dominos Deca-
 num et Capitulum, aduersarios praestitas et pra-
 stitit, fuisse et esse illicitas et temerarias, illicita
 et temeraria, et propter huiusmodi temerariam
 oppositionem presentati aduersarij, fuerunt eidem
 domino Nicolao Amici, condemnati in expen-
 sis: dominus videlicet Nicolaus Philippi, vsque
 ad diem cessionis iuris, liti, et causa, et alij pra-
 fati in omnibus expensis in illa causa factis.
 Cum ergo, dicta presentata concordia non ob-
 stante, lata sit sententia diffinitiuam in iudicio
 contradictorio, contra prefatos dominos Deca-
 num et Capitulum, quae nulla prouocatione
 suspensa, in rem transiit iudicatam, non debet
 modo audiri proponentes dictam presentatam
 9 concordiam, cum et res iudicata faciat ius et
 pro veritate accipiatur, l. ingenuum. ff. de statu
 hom. et l. res iudicata. ff. de reg. iur. et to. tit. ff. et
 C. de excepti. rei iudic. Nec obstat si forte dica-
 tur, quod exceptio rei iudicatae non potest ob-
 stare, quia questio iam est inter alias personas, et
 res inter alios acta alijs non nocet neque prodest,
 l. cum queritur, cum duabus sequentibus. ff. de
 excep. rei iud. et to. tit. C. res inter alia acta. Quia
 10 dico, quod et exceptio rei iudicatae competens
 auctori, competit etiam singulari successori
 tex. est notabilis in l. si mater, §. item Iulianus. ff.
 de excep. rei iudic. Cum ergo dictus do. Egidius
 Vvilhelmi sit singularis successor quondam do-
 mini Nicolai Amici, alias Laurentij, in dicta ec-
 clesia de Scoudee, exceptio rei iudicatae, quae
 competit prefato domino Nicolao Amici, alias
 Laurentij, contra prefatos dominos decanum et
 capitulum: competit etiam prefato Egidio Vvilhel-
 mi singulari successori, contra prefatos domi-
 nos decanum et capitulum, per d. l. si mater, §. item
 Iulianus, et etiam contra presentatum per eos,
 11 qui causam habet ab eis, quia exceptio et rei iud-
 icatae competens contra auctorem, transit con-
 tra singularem successorem: ut est textus in l. si a-
 te, §. Iulianus. ff. de excepti. rei iudic. et sic non
 obstat.

Item tertio respondetur aliter, quia ex dicto
 processu in hac instantia repetito constat, ut
 dixi,

dixi, quod presentatus dominus Cornelius van-
 den Broeck fuit presentatus per patronos lai-
 cos supra nominatos: ergo stante dicta presentata
 concordia, turnus dictorum dominorum
 Decani et Capituli, secundum eorum propriam
 confessionem fuisset tempore, quo huiusmodi
 Ecclesia de Scoudee vacauit per mortem dicti
 domini Cornelij, pro qua vice presentarunt
 primo dictum Thielmannum in Februario, et
 illo defuncto in Iulio, expost presentarunt di-
 ctum Berwaldum, et sic dato etiam quod con-
 cordia valeret et subsisteret, non potuissent
 nunc presentare, sed deberent expectare quo-
 usque iterato vocaret dicta ecclesia de Scoudee,
 et sic pro presenti nulla est dubitatio, quin ma-
 le presentauerint, et se opposuerint presentata-
 tioni factae per dictum domicellum Iohannem
 Zilli, de persona dicti domini Vvilhelmi. Quar-
 to respondetur aliter et dicitur, quod resoluta
 12 et iure ditoris resoluitur ius acceptoris. l. lex ve-
 stigali. ff. de pigno. cum sim. Modo ex dicto pro-
 cessu, in hac instantia repetito, deductum et pro-
 batum est, quod feudum dicti domini de Scou-
 dee, cui adheret ius patronatus reuersum est ad
 dominum directum, puta ad bonae memoriae
 ducem Philippum, et ab eo datum dicto domi-
 cello Egidio Butoir, et ab eo venit ad presentatum
 domicellum Iohannem Zilli. Certum autem
 13 est, quod et vasalli cum quibus dicitur facta dicta
 presentata concordia, non potuerunt conditio-
 nem feudi facere deteriorem in praedictum
 domini directi, vel eius cui postea dominus dire-
 ctus illud concessit in feudum, licet bene in pra-
 iudicium proprium, quamdiu ipsi tenuerunt
 feudum, ut est text. expressus in ca. vnico, §. quid
 ergo, in tit. de inuest. de re ali. facta, in vsib. feu-
 dor. Et sic dato, quod aliqua concordia fuisset
 facta, ut ex aduerso praetenditur, illa euauisset
 feudo reuerso ad dominum, praesallega. l. lex ve-
 stigali, cum vulgaribus, circa quod amplius non
 14 insisto, quia et superuacuum mihi visum est,
 rem clarissimam conari elucidare, sicuti super-
 uacuum est solem facibus adiutare, c. si omnia,
 c. q. 1. et l. in fin. ff. de dote praeg. Concludendo
 ergo dico, quod pro prefato domino Egidio Vvil-
 helmi, et contra prefatos dominos decanum et
 capitulum, et presentatum per eos, est pronun-
 ciandum: Iudicio vestro venerabilis do. Officia-
 lis, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CXXXIII.

SUMMARI A.

- 1 De patrum variantiis sententis iudicare non mi-
 nus arduum et difficile, quam periculosum.
- 2 Substitutio compendiosa dicitur, quae facta est sub
 hac forma, si sine liberis decesserit, et c.
- 3 Sine liberis decessisse dicitur, qui tempore mortis
 nullos relinquit descendentes: licet ante deces-
 sum quosdam habuerit.

- 4 Clausula: Cum liberis habuerit, et clausula: Si sine libe-
 ris decesserit, multum differunt.
- 5 Substitutio vel conuictus legatario, ante obitum
 testatoris mori non facit valere dispositionem in
 persona ipsius substituti vel conuicti. Et nu-
 me. 29.
- 6 Substitutio compendiosa complectitur tacitam,
 vulgarem et tacitam papillarem, et num. 30.
 Fallit.
- 7 Testamentum potest sumere vires a substitutio-
 ne tacita vulgari inclusa in expressa papillari.
- 8 Substitutio papillaris tacitam compendiosa com-
 prehenfam excludit matrem.
- 9 Compendiosa substitutio facta a pagano per ver-
 bum commune, ut substituo puberi vel impu-
 beri, et c. semper est fideicommissaria, et nu. 21.
- 10 Legata et fideicommissa debentur, etiam irrita
 existente vel rupto testamento, et nu. 15.
- 11 Hereditas descendendum debetur ascendenti-
 bus, adeo quod ipsi etiam legitimam relinquere te-
 neantur, et contra.
- 12 Praterito de matre in testamento filij facta cum
 causa expresse, habetur pro exheredatione:
 sine causa reddit testamento nullum.
- 13 Legitima ascendendum hodie est tertia, licet olim
 fuerit quarta.
- 14 Legitima iure institutionis relinquenda est: alius
 testamentum est nullum.
- 16 Substitutiones directae per quas testatori succedi-
 tur, testamento rupto vel irritato infringuntur:
 sicut et ipsa institutio.
- 17 Ad veritatem copulationis requiritur utrang, par-
 tem esse veram.
- 18 Nullum et inutile equiparantur.
- 19 Mater in testamento filij praterita, illud ener-
 tit.
- 20 Substitutio papillaris ut valeat, quae requirantur,
 et c.
- 22 Substitutio debet in dubio interpretari et cen-
 ri directa, dummodo conueniat verbus et per-
 sonis.
- 23 Clausula codicillaris operatur fideicommissum vni-
 uersale, et nu. seq.
- 25 Trebellianica quando detrahatur, et c.
- 26 Substitutio compendiosa quando dicatur fidei-
 commissaria.
- 27 Heres ab intestato veniens tenetur substitutis ex
 fideicommissis vniuersali restituere heredita-
 tem reuera legitima, et quarta Trebellia-
 nica.
- 28 Prateritus in testamento quando teneatur here-
 ditatem fideicommissario restituere, et c.
- 31 Mater impugnans testamentum filij ex causa pra-
 teritionis, perdit omnia legata sibi in testamen-
 to filij relicta, et nu. seq.
- 33 Dotem aliasque res paraphernales mulier ante om-
 nia habere debet.
- 34 Donatio propter nuptias adeo priuilegiata non
 est sicuti dos.
- 35 Legari non possunt res restitutioni subiectae.

- 36 *In legato usufructus continetur effectualiter legatum duarum, sicut pars in toto.*
- 37 *Legato generali habitationis vel usufructus non derogatur per legatum proprietatis alteri vel ali.*
- 38 *Usufructus in morte usufructuarij extincto, res ad haeredes pleno iure transit.*

Mis & bene ponderatis clausulis testamenti conditi per nobilem virum dominum Ioaachimum de Brion, nec non clausulis contractus antenuptialis initi & conclusi inter nobilem virum dominum Petrum de Brion eius patrem, & nobilem dominam Iohannē de Ponper matrem dicti domini Ioaichimi, ac clausulis testamenti & codicilli per eundem dominum Petrum conditorum, visa etiam clausula contractus antenuptialis initi & conclusi inter dictum dominum Ioaachimum & dominā Katharinam de Lens eius uxorem, cum dubijs ex his elicitis, viso etiam per me quodam consilio super hac materia edito mihi ad manus tradito, licet periculosum sit, teste Hieronymo, iudicare de sententijs patrum variantium, nec minus arduum & difficile, vt ego existimo & ipsa ratio dicat: sub correctione tamen cuiuslibet melius & rectius sentientis, videtur mihi subscripto in hac materia substitutionis difficili subtili & pulchra, in qua Doctores & Patres nostri fuerunt multum varij, & quod amplius est, sæpè contrarij, omisis superfluis & ambagibus, prima facie dicendum, quod locus est substitutioni, de qua est quaestio, medijs & rationibus infra scriptis. Primo, quia ex testamento dicti domini Petri constat, dictum dominum Ioaachimum eius filium fuisse institutum heredem inutile, & ei factam esse substitutionem sub hac forma, si sine liberis decesserit, quæ est compendiosa, vt patet ex notat. per gloss. & Doct. in l. precibus, C. de impu. & ali. subst. & ex not. per Bar. & Doct. in l. centurio. ff. de vulg. & pupil. & per canonistas, in c. Raynutius. de testam. & in c. si pater, eo. ti. lib. 6. cum ergo dictus dominus Ioaichimus decesserit sine liberis, locus est dictæ substitutioni, iuribus præallegat. quod autem sine liberis decessit pater, quia tempore decessus nullum reliquit filium vel descendente, licet aliquando ante decessum filios habuerit, quod nõ prodest ad expirationem substitutionis, nisi liberi superuiuant tempore decessus instituti, vt est text. planus in l. ex facto. §. si quis autem suscepit. ff. ad Treb. & facit tex. in c. nam & ego, de ver. sig. licet secus esset quando verba concepta essent hoc modo, cum liberos habuerit, vt est casus in l. cū vxori, & in l. ex his, C. quando di. leg. ced. ergo si inspicatur testamentum dicti domini Petri, locus est substitutioni. Si autem inspicatur testamentum dicti domini Ioaichimi confirmatoriū testamenti paterni, in quo eosdē substituit, quos pater, si filij ex sua vxore nascituri sine liberis de-

cederent, etiam est locus dictæ substitutioni, cum etiam liberi præfari Ioaichimi decesserint sine liberis, & quod plus est ante dictum Ioaichimum eorum patrem. Præterea licet olim institutiones vel legata factæ vel facta ei vel de persona eius, qui post testamentum conditum ante mortem testatoris decessit, efficiebantur quasi caduca vel quasi caduca, hodie tamen quando est datus substitutus vel coniunctus, substitit dispositio in persona substituti vel coniuncti, vt est textus planus in l. vnica, §. & cum triplici, cum sequentib. C. de cadu. tol. Cum ergo in casu præfati per dictum dominum Ioaichimum in testamento suo fuerint instituti filij nascituri ex dicta domina Katharina sua vxore, & substituti illi, quos dictus dominus Petrus eius pater substituerat in euentum, in quem huiusmodi filij nascituri decesserint sine liberis, locus est substitutioni, ex quo dicti filij tunc nascituri, & postea nati ante dictum Ioaachimum testatorem sine liberis decesserunt, vt supra dixi per dictum §. & cum triplici, cum sequen. Præterea in dicta substitutione compendiosa comprehenditur tacita vulgaris & tacita pupillaris, sed nemini dubium est, quin ex tacita vulgari comprehensa in compendiosa possent venire dicti substituti, d. l. precibus, cum ibi notat. per gloss. & Doct. C. de impub. & ali. sub. & præalle. l. centurio. ff. de vulg. & pupil. & d. c. Raynutius, de testa. & c. si pater, eo. tit. lib. 6. imò quod plus est, testamentum potest sumere vires à tacita vulgari inclusa in expressa pupillari, pupillo decedente in vita testatoris indistinctè, siue testator post mortem filij potuit sibi providere, siue non: ita determinat Ioan. de Imol. & Alexan. de Imo. in l. prima, ff. de vulg. & pupil. & est gloss. ordinaria nota. & ibi hoc voluit expressè Ange. Ioan. de Imo. Alex. & Doct. in l. lex Cornelia, super verbo non existimo. ff. eo. tit. idem vult gloss. ordinaria in pluribus alijs locis ibi commemoratis per eos, & idem vult Ioan. de Imol. in d. c. Raynutius, in materia substitutionis vulgaris, & Angelus & Paul. de Castro in d. l. vnica. §. pro secundo, C. de cad. toll. & est communis opinio secundum Io. de Imo. in d. l. lex Cornelia, de expressa autem vulgari non est dubium, quin ab ea testamentum posset exordium capere, vt est text. expressus in l. Titia. §. fin. ff. de lib. & posthu. & in l. Thais. §. Splendophorus. ff. de fideic. libert. sequitur ergo, quod ex vi tacitæ vulgaris comprehensæ in hac compendiosa, locus est dictæ substitutioni, quia verum est dicere, dictos filios nascituros institutos, non fuisse hæredes dicti domini Ioaichimi eorum patris, cum ante eum, vt dixi, decesserint, quo stante locus est substitutioni vulgari, iuribus vulgaribus. Præterea nemini dubium est, quin tacita substitutionis pupillaris comprehendatur in compendiosa excludat matrē, quia tacita pupillaris comprehensa in compendiosa & expressa pupillaris æquiparantur, vt est

vt est text. in d. l. precibus, sed expressa pupillaris excludit matrem, d. l. precibus, & præall. c. si pater, in fi. ergo & tacita pupillaris comprehensa in compendiosa, & ita expressè decidit gloss. ordinaria in d. l. precibus, circa fin. & sequitur ibi Bart. & omnes alij posteriores, & Io. de Imo. in d. c. Raynutius, & Philip. Franc. in d. c. si pater, sequitur ergo, quod dictæ substitutioni potest esse locus ex alio capite, puta ex vi tacitæ pupillaris comprehensæ in compendiosa, non obstante, quod mater sit in medio, per supra dicta. Præterea substitutio compendiosa facta à pagano, hoc est, non milite, per verbum commune, vt est verbum substituo puberi vel impuberi, est omni tempore fideicommissaria, vt dicit glo. in præalleg. l. precibus, & est communis opinio, & communiter obseruatur secundum Bald. in l. i. a hoc iure. ff. de vulg. & pupil. sed si fideicommissa & legata firma permanent, etiam testamento irrito existentia quoad institutionem propter præteritionem vel exhæredationem descendentiū vel ascendentiū minus legitime factam, vt est text. in aut. ex causa, in fi. & ibi Bar. & DD. C. de liber. præter. & clarior text. in §. fin autem hæc non fuerint obseruata, in auc. vt cum de appell. cog. col. 8. Sequitur ergo, quod in omni euentum locus est substitutioni. Iis tamen non obstantibus, veritas est in contrarium, quoad tacitam vulgarem & tacitam pupillarem, quæ comprehenduntur sub compendiosa. Pro cuius intelligentia, aliqua sunt præmittenda. Primo, quod licet hæreditas ascendentiū de iure naturali debetur descendenti, l. cum ratio, ff. de bon. damn. & l. scripto, ff. vn. de liberi, adeo quod teneatur sibi relinquere legitimam absq; grauamine, l. quoniã in prioribus, l. omnino. & l. si quando. §. primo & secundo, C. de inoffic. testa. cum simili. Ita e conuerso, ratione pietatis turbato ordine mortalitatis, nõ minus hæreditas descendentiū debetur ipsi ascendenti, to. tit. ff. C. & Insti. ad Tertul. Et sic tenetur sibi relinquere legitimam nam & si parentibus. ff. de inoffic. testa. vbi gl. ponit illum vulgarem versus, Ordine turbato succedis Bulgare nato. Secundo est præmittendum, quod licet præteritio facta de filio in testamento matris, habetur pro exhæredatione & subijcit testamenti querelæ hodie, si est inserta legitima causa, & si non est inserta, testamentum est nullum, ita e conuerso, præteritio facta de matre in testamento filij cū causa habetur pro exhæredatione, & sine causa reddit testamentum nullum, ita punctaliter decidit Bar. Bal. Ang. Sal. & DD. in d. auc. ex causa. Tertiõ est præmittendum, quod sicut legitima descendentiū est aucta hodie, quia olim erat quarta, hodie tertia vel dimidia, secundum numerum liberorum, aucten. nouissima, cum ibi nota. C. de inoffic. testa. Ita etiam hodie aucta est legitima ascendentiū, vt hodie sit tertia licet olim fuerit quarta, secundum Barto. quem

omnes sequuntur in d. l. nam & si parentibus, in fin. quam legit sub l. pater filium, & vult Paul. de Castro, & Doct. in d. aucten. ex causa, & Ioan. de Imo. in d. c. Raynutius, & Philip. Francus, & Doct. in præalleg. c. si pater. Quarto est præmittendum, quod licet legitima est relinquenda descendenti iure institutionis, aliàs dicitur præteritus, vt est text. cū gl. & ibi Bar. in §. aliud quoque capitulum, in auc. vt cum de appell. cog. col. 8. & volunt Cyn. Bartol. & communiter omnes Doct. in d. auct. nouissima, & habetur latè per Io. de Imo. in præal. c. Raynutius, & per Phil. in d. c. si pater, ita & ascendenti relinquenda est legitima iure institutionis, aliàs testamentum est nullum, secundum Bartol. in §. & hæc quidem, quam legit sub §. siue igitur, per illum tex. & ibi etiam hoc vult fac. de Bel. vis. in auct. vt cum de appell. cog. col. 8. & idem vult ipse Bar. in l. filio præterito, & ibi etiam Ioan. de Imo. ff. de iniust. rup. irri. testa. & volunt Ange. Paul. de Castro, & Doct. in dicta auct. ex causa, & Bal. in d. l. omnino, post prin. C. de inoffic. testam. & idem Bald. l. prima, C. de bono. possess. con. tabul. liberti. & Ang. in l. si à milite. §. patri, ff. de testa. mili. & Ioan. de Imo. latè in d. c. Raynutius, & idem Io. de Imo. in l. his verbis, in fi. ff. de hære. instit. & idem Ioan. de Imo. latè in repetitione l. prima. §. si ex fundo, in 32. colum. in versic. iuxta prædicta restat dubium, ff. de hæred. instit. & Phil. Francus plenè in præal. c. si pater, & est communis opinio, secundum Sal. in d. auct. ex causa, & la. in d. aucten. nouissima, à qua in iudicando non est recedendum, secundum theoricam Innoc. Ioan. And. Panor. Feli. & Doct. in c. i. de constitu. & Bar. in l. fina. C. de pœn. iud. qui ma. iudi. Quinto est præmittendum, quod licet rupto vel irrito facto testamento ex præteritione vel exhæredatione filij vel parentis, legata & fideicommissa, nedum particularia, sed etiam fideicommissum vniuersale conferuntur per d. auct. ex causa, & ibi Bart. Sal. Alex. Ias. & Doct. & clarior text. in corpore, vnde sumitur: tamen substitutiones directæ, per quas succeditur testatori, vt est substitutio vulgaris, infringuntur, sicut ipsa institutio ita determinat Bart. quem omnes sequuntur in d. auc. ex causa, & idē Bart. Io. de Imo. & Doct. in d. l. filio præterito. Et ratio est in præp. quia si quis benè aduertat ad text. & litteram d. auct. ex causa, & corporis vnde sumitur, intentio imperatoris est irritare omnem actum per quem prohibetur successio ab intestato, sed substitutio vulgaris impedit successionem ab intestato, ergo merito non sustinetur, per substitutionem autem fideicommissariam non impeditur successio ab intestato, quia filius vel ascendens præteritus vel exhæredatus hæres ab intestato succedit, licet cogatur restituere, ergo & illa sustinetur, sicut & alia legata vel fideicommissa particularia. Quibus præsuppositis pro veris, dico, quod substitutio compendiosa, de qua

de qua est quæstio, non potest habere locum; quoad tacitam vulgarem, nec etiam quoad tacitam pupillarem in ea comprehensam. Et primò ostendo, quòd non potest habere locum ex testamento dicti quondam domini Petri, quia vt ex causa mihi transmissa percipio, substitutio, de qua in testamento dicti domini Petri, facta est sub duabus conditionibus copulatiuè positis, puta si dictus Ioachimus eius filius decederet sine liberis, & si de bonis per patrem suum sibi relictis non disponderet. Modò ad veritatem copulatiuè requiritur, vtramque partem esse veram. §. penulti. Institut. de hæred. insti. & l. si hæredi plures, ff. de condic. insti. cum simi. In casu autem præsentis, vtraque non est vera, quia licet verum sit dictum Ioachimum decessisse sine liberis, vt supra declarauit, tamen non est verum dicere, eum de bonis suis non disposuisse, & sic patet, quòd non potest esse locus substitutioni ex testamento dicti domini Petri. Nec obstat, si fortè dicatur, nullum ÷ & inutile æquiparantur, ca. secundo de translat. præla. & §. fin. Insti. de facit. tuto. cum simi. Sed dispositio dicti domini Ioachimi est nulla propter præteritionem matris, d. auct. ex causa, cum ibi notat. per Doctores. ergo perinde censeretur debet, ac si non disposuisset. Quia dico, quòd licet fortè dicta dispositio testamentaria sit nulla, quoad institutionem & substitutionem vulgarem, vt supra dixi, tamen clausula codicillaris in ea posita operatur, vt institutio directa conuertatur in fideicommissum vniuersale, vt latius declarabo infra. Et quanquam in dicta dispositione testamentaria non fuisset apposita clausula codicillaris, tamen ex illa dispositione testamentaria deberentur legata, vt volunt omnes DD. in præalleg. auct. ex causa, & sic non obstat. Secundo ostendo, quòd dicta substitutio non potest habere locum ex testamento dicti domini Ioachimi, quia ipse dominus Ioachimus tempore conditi testamèti non habuit filios, vt in facto præsupponitur, nec sciuit an habiturus esset nec ne: cum ergo erat in dubio, & cum ÷ sciuit se habere matrem, debuit præuidere, & non præuidendo, iniuriam fecit matri præterita, vnde mater quæ reperitur præterita tempore mortis filij, euertit testamètu, secundum Ang. in d. auct. ex causa, in l. col. arg. l. Galus. ff. de lib. & posthu. & §. posthumorum, insti. de exhæ. liber. & l. posthumorū. ff. de iniust. rup. irrit. testa. vnde patet, quòd testamètu dicti domini Ioachimi ex hoc capite corrumpitur, d. auct. ex causa, & ex consequenti tacita vulgaris comprehensa in substitutione compendiosa per supra dicta. Nec possent substituti ÷ per eum venire ex tacita pupillari comprehensa in compendiosa, quia illa nunquam locum habuit, ex quo instituti tempore mortis dicti domini Ioachimi testatoris non fuerunt in potestate eius, sed iam de medio sublatis, iuxta notat. per Ang. in d. §. pro secundo. Item, quia non fuit adita hæredi-

tas dicti domini Ioachimi, & quia plura alia requisita ad substantiam substitutionis pupillaris posita in l. secunda, & ibi declarat Bar. in prima, secunda & tertia col. ff. de vulg. & pupil. defuerunt in hoc casu. Restat ergo solum videre, an dicti substituti possent venire ex causa fideicommissi. Et licet iste articulus videtur dependere ab illo, an ÷ substitutio compendiosa facta à pagano per verbum commune, vt est verbum, substituo, cõseatur omni tempore, & post pubertatem, & ante, fideicommissaria, vel pro tempore pupillaris ætatis directa, & postea fideicommissaria, in quo articulo sunt plures diuersæ & contrariæ opiniones, quas recitat Bart. & Doctor. in d. l. precibus, & in d. l. centurio, tamen in proposito nostro, meo iudicio non est curandum de his opinionibus, quia in casu nostro dicta substitutio compendiosa nunquam potuit valere iure directo ex vi tacite vulgaris propter præteritionem matris, quæ præteritio annullat testamètu quoad institutionem & quoad substitutionem vulgarem, per quam impeditur successio ab intestato, vt dixi supra: nec potuit etiam vnquam valere iure directo, ex vi tacite pupillaris, quia in ea non concurrerunt ea quæ requiruntur ad substantiam pupillaris substitutionis, vt etiam dixi supra. Et sic relinquatur, quòd in casu præsentis dicta substitutio fuit omni tempore fideicommissaria, & ista etiam est communis opinio, vt dicit Baldus in dicta. Nam hoc iure, licet lacon in præallegat. l. precibus, dicat aliam esse communiorum: & pro isto facit præallegat. c. si pater, in fine, à contrario, vbi dicitur, quòd substitutio ÷ debet in dubio interpretari & censeretur directa, dummodo conueniat verbis & personis. Cum ergo interpretatio quæ caderet in directam pupillarem, non potest conuenire personis propter defectu eorum, quæ ad eius substantiam requiruntur, vt supra dixi. Et cum præteritio matris operetur extinctionem seu annulationem vulgaris, ergo iudicanda est fideicommissaria. Hoc etiam est dicendum ex alio, quia in huiusmodi ÷ instrumento testamèti habetur clausula codicillaris, quæ operatur fideicommissum vniuersale, vt est text. nota. in l. generaliter, in §. ex testamèto. ff. de fideicõ. lib. & bonus text. in l. si patroni. §. si. secundum vnum intellectum gl. quæ sequuntur Doc. ff. ad Trebel. & bonus text. in l. posthumus, in si. de iniust. rup. irri. test. & melior text. in l. ex ea. §. r. ff. de testa. Nec obstat si in contrariu allegetur glossa. singularis in d. auct. ex causa, circa si. quam sequitur Cy. in d. l. ex ea, quæ vult, quòd clausula codicillaris tunc operatur fideicommissum, quando testamètu est nullum ex defectu solennitatis ommissæ, secus si propter præteritionem vel exhæredationem ascendentium vel descendendum sit nullum: quia sicut tunc testamètu rumpitur quoad institutionem, ex quo præsumitur factum à demente: ita etiam debet rumpi

rumpi clausula codicillaris, vt non operetur fideicommissum, eadem ratione. Nam ad hoc respondetur, quòd dicta gl. nõ dicit verum: imò communis opinio est in contrarium, quæ habet, quòd quomodocumq; ÷ irritatur testamètu, siue ratione solennitatis ommissæ, siue ratione exhæredationis vel præteritionis, semper clausula codicillaris habet vim fideicommissi vniuersalis, per d. l. generaliter. §. ex testamento, cum alijs iurib. supra allegatis, & ita expressè tenent Dy. Bal. Ange. & Ioan. de Imol. in d. l. ex ea, dicentes se secundum hanc opinionem sæpe consuluisse. & ita communiter tenent: hoc etiam firmat Bart. in l. in §. q. ff. de iure codicil. & voluit Cy. Bart. Bald. Ang. Sali. Pau. de Cast. Fulg. Alex. de Imol. Ias. & commun. omnes DD. in d. Auth. ex causa, reprobantes gl. ibid. quæ contrarium sentit & malè. Ex quo sequitur, quòd dicta domina Iohanna mater dicti domini Ioachimi, detrahet pro sua legitima tertiam de hereditate dicti domini Ioachimi sui filij, & ultra hoc detrahet quartam ÷ Trebellianicam, iuxta ea quæ habentur & notantur per glossam & Doctores in præallegato cap. Raynutius, de testamètu. & in l. quanquam, C. ad leg. Falc. circa quod amplius non infisto, ne videar solem facibus velle adiuuare, contra c. si omnia, c. q. i. & l. prima, in fin. ff. de dot. præleg. Dicta autem ÷ substitutio compendiosa, circa quam laboramus, non potest dici fideicommissaria, ex eo quòd mater est in medio, vt voluerunt singulariter Bart. & Bal. in d. l. precibus, & Francisc. de Aretio in consilio suo 155. vbi circa finem dicit, quòd ista est communis opinio, pro qua est auctoritas Barto. patris iuris: quia si benè consideremus casum, quem habemus præ manibus, mater hic non fuit in medio, quia in casu nostro primo decesserunt filij nascituri dicti domini Ioachimi per eum instituti, deinde decessit dictus dominus Ioachimus testator, superstitibus dicta domina Iohanna matre dicti domini Ioachimi, & præfata domina Katharina vxore dicti domini Ioachimi & substitutis, & sic clarè patet, quòd mater institutoris non fuit in medio inter institutos & substitutos, quia ex quo filij instituti decesserunt ante testatorem, non potest hic quari de bonis filiorum institutorum, sed est ÷ quæstio de bonis Ioachimi testatoris, cuius testamètu præteritur nullum, quia dicta domina Iohanna eius mater, quam nemo tempore mortis in gradu præcessit, reperitur præterita, & sic per d. Authen. ex causa, ipsa venit ab intestato, sed tenetur ex dispositione eiusdem auct. restituere substitutis ex fideicommissio vniuersali hæreditate dicti Ioachimi sui filij: tertia iure naturæ & quarta Trebellianica per d. cap. Raynutius, cum ibi notatis & alijs supra allegatis. Et tantò fortius, quia in huiusmodi testamento est posita clausula codicillaris, quæ operatur fideicommissum vniuersale, vt dixi, vnde sicut ipsa mater

cogeretur restituere hæreditatem dicti domini Ioachimi instituto, si dictus Ioachimus ea præterita instituisset extraneu hæredè, per d. Auth. ex causa, cum ibi not. Ita etiam cogeretur mater restituere institutis, tam ex vi substitutionis, quam dictæ clausulæ codicillaris, secundum Bart. Sali. & communiter omnes Doct. in d. Authen. ex causa: vnum tamen est sciendum, quòd quando ÷ ascendente vel descendente præterito & extraneo hæredè instituto, ipse hæres institutus rogatur restituere hæreditatem tertio, si sine liberis decesserit, hoc casu testamento rupto per præteritum, non expectatur in restitutione fideicommissi, quòd præteritus decedat sine liberis, sed quòd hæres extraneus institutus decedat sine liberis: tunc enim & non prius præteritus restituet hæreditatem illi tertio, ita singulariter voluit Bart. Soli. Alexan. Ias. & Doct. in dicta Authen. ex causa. & idem Bart. Ioan. de Imol. & Doctores, in præalleg. l. filio præterito, & idem Bartolus in l. peculium. §. fin. per illum text. ff. de leg. secundo, & idem Bartolus in l. fundum. ff. de act. emp. & sequitur Baldus in l. multum interest, in quinta colum. Cod. si quis al. vel sibi. Et sic patet, quòd non sumus in casu dictæ l. precibus, nec in casu, d. cap. si pater, in quibus iuribus primò decessit testator, postea filij matre filiorum & substitutis superstitibus, qui non est casus noster. Et sic patet ad oculos, quòd mater institutorum in casu nostro non est in medio, quòd erat probandum.

Restat nunc respondere ad allegata in oppositum, quæ si benè considerentur, non obstant. Et primò nõ obstat primum, quia fateor, quòd locus est dictæ substitutioni compendiosa, non quidem ex testamento dicti domini Petri, per supra deducta, sed ex testamento dicti domini Ioachimi, non tamen ex vi tacite vulgaris, nec etiam ex vi tacite pupillaris comprehensæ in dicta compendiosa per supra allegata: sed ex eo, quòd dicta compendiosa fuit omni tempore fideicommissaria, vt supra latius declarauit, & sic deductis duabus quartis per dictam dominam Iohannam matrem dicti domini Ioachimi testatoris substituti, obtinebunt residuum hæreditatis dicti domini Ioachimi cum onere suo, vt supra dixi. Non obstat ÷ etiam secundum, quia id comprobatur & corroboratur conclusionem supra captam, hoc saluo, quòd dicta l. vniuersa. §. & cum triplici, cum sequentibus recipit declarationem à dicta Authentica ex causa, iuxta supra dicta. Non obstat etiam tertium, quia licet verum sit, quòd in compendiosa comprehendatur tacita vulgaris, & quòd ex illa vulgari tacita regulariter possint venire substituti, vt probatur contrarium, tamen hoc ÷ fallit, quando mater testatoris est per eum præterita, quo casu & institutio & substitutio vulgaris expressa vel tacita annullatur, per dict. Authentica ex causa, vt supra latè declarauit. & ita punctaliter

liter accidit in casu præfenti. Et quod subijcitur de tacita vulgari comprehensa in expressa pupillari, non est ad propositum, quia in casu præfenti substitutio non fuit pupillaris, sed compendiosa, ut supra dixi. Non obstat etiam quartum, quia tacita pupillaris comprehensa in compendiosa in casu præfenti nunquam habuit nec habere potuit locum, propter multa quæ defuerunt in casu præfenti, quæ tamen debuissent concurrere, ut substitutio pupillaris subsisteret, de quibus in præallega. l. secunda, & ibi plenè per Bart. & Doct. ff. de vulg. & pupilla. & declaravi latius supra. Non obstat etiam quintum, imò illud probat & corroborat conclusionem supra captam, ut ad oculum videri potest. Vnum tamen scire oportet, quòd si in casu præfenti dicta domina Johanna mater dicti domini Ioachimi impugnet testamentum præfati Ioachimi sui filij ex causa præteritionis, quòd in illum euentum ipsa perdet omnia legata sibi per dictum dominum Ioachimum eius filium in suo testamento relicta: nec illa conseruabuntur per dictam Authenticam ex causa: ita ad literam dicunt Bart. Bald. Ange. Sal. & Iaf. in d. Authen. ex causa, & idem Barto. in l. filium. §. omnibus, per illum textum, vbi dicit esse casum, ff. de lega. præta. & Angelus, Fulgo. & Alexand. in l. maximum vitium. Cod. de libe. præter. & Bartolus in dicta l. filio præterito, & ibi etiam Ioannes de Imol. in 32. colum. & Ludo. de Roma in consilio 516 incipiente, in casu propositæ consultationis, in secundo dubio, vbi dicit, hanc esse communem opinionem, & idem dicunt Salic. & Iason in dicta Authen. ex causa, & Alexan. in d. l. maximum vitium, circa finem. Et sic licet plures Doctores in hoc articulo teneant contrarium, tamen ab hac opinione communi non est in iudicando recedendum, ut supra dixi. Est tamen in potestate dictæ dominæ Iohannæ matris dicti Ioachimi, approbare eius testamentum, & illud non impugnare, d. l. filio præterito. quo casu consequetur legata sibi relicta, d. l. filium. §. omnibus, vbi est textus pulcherrimus instruens præteritum, quomodo debeat deliberare, an contra tabulas bonorum possessionem petere velit. an verò legatum persequi malit: & subdit, quòd si elegerit contra tabulas, non habebit legatum: si verò legatum elegerit, eo iure vtimur, ne petat bonorum possessionem contra tabulas. Et ex his facile soluantur omnia alia dubia. Nam in t primis nemini dubium est, quin dicta domina Johanna debeat ante omnia habere suam dotem vnâ cum alijs rebus paraphernalibus, toto titul. ff. & Cod. soluto matrimonio, & cap. plerunque, & cap. finâ. cum vtrobique notatis, de donatio. inter virum & vxorem, & l. fina. Cqd. de pactis conuen. Item nemini dubium est, quin t. etiam debeat consequi & habere suam duariam, licet illa duaria non sit adeo priuilegiata sicut

dos. l. asiduis, circa finem, cum ibi notatis per gloss. Salicet. & Doct. Cod. qui potio in pigno. habe. Item nemini dubium est, quin debeat habere medietatem bonorum mobilium, & aliorum bonorum, constante matrimonio inter eam & dictum dominum Petrum acquisitorum, ex vi contractus sui antenuptialis. Præterea nemini dubium est, quin ex testamento dicti domini Ioachimi sui filij confirmatorio quoad quid testamenti paterni, in quantum ipsa illud non impugnaverit, consequi & habere debeat castrum de Sarras cum suis pertinentijs pleno iure, & præterea vsum fructum omnium bonorum dicti domini Ioachimi sui filij. Nec obstat si t. dicatur, dictum castrum de Sarras subiicit restitutioni ex testamento dicti domini Petri propter substitutiones per eum factas: Ergo non potuit per præfatum dominum Ioachimum legari præfate dominæ Iohannæ suæ matri, per l. final. §. fina. Cod. communia de legat. & l. Marcellus. §. res quæ ad Trebellianum, cum vtrobique notatis per gloss. & Doct. Quia respondeo per interemptionem, negando quòd dictum castrum subiicit restitutioni, in casu, in quo dictus dominus Ioachimus de bonis suis aliter disposeret, prout disposuit, imò testamentum dicti domini Petri expressè habet, quòd ipse dominus Ioachimus posset de huiusmodi bonis ad libitum disponere, quare non obstat. Non obstat etiam si dicatur, quòd dicta domina Johanna habet duariam: ergo videtur, quòd non possit habere vsum fructum: quia dico, quòd non sequitur: nam oppositum consequentis, stat cum veritate antecedentis: Nullo enim iure prohibetur mulier habere duariam ex contractu antenuptiali, & cum hoc vsum fructum omnium bonorum ex testamento, vel etiam vtrumque ex testamento, licet hoc vltimo casu in legato vsum fructum contineatur effectualiter legatum duariæ sicut pars in toto. Cum ergo ex leparatis nõ fiat illatio, nec probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. l. neque natales. Cod. de probatio. & l. non hoc. Cod. vnde cogna. patet dictum contrarium non obstat. Imò quod fortius est, legato t. generali habitationis vel vsum fructum non derogatur per legatum proprietatis alteri relictum, ut est textus notabilis in l. Sempronio, in principio, & ibi Bartolus ff. de vsum fructu lega. Et per hoc superflua redditur alia quæstio, qua quæritur, an dicta domina Johanna posset petere a substitutis pleniorum assignationem duariæ: quia frustra extra quæreret, quòd intus habet. Cum enim habeat vsum fructum omnium bonorum, potest sibi ipsi abundè satis prospicere. Per præmissa etiam redditur superflua alia quæstio, qua quæritur, an dicta domina Johanna posset habere & duariam & vsum fructum: quia ex prædictis patet, quòd sic. Nec obstat t. si dicatur, quòd tunc substituta-

substituti erunt hæredes in vanum: quia id negatur. nam post mortem dictæ dominæ Iohannæ extinguetur vsum fructus, & etiam cessabit duaria, vnde tunc substituti plenè gaudebunt effectu substitutionis, nec erunt hæredes in vanum, sicut in fortioribus terminis decidit Imperator in l. antiquitas, Cod. de vsu & habita. & facit §. ne tamen. Institut. de vsum fructu, cum similibus.

CONSILIVM CXXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Aequalitas in oneribus imponendis seruanda est.*
- 2 *Inequaliter factum in melius est reformandum.*
- 3 *Lex debet esse iusta, rationalis, possibilis, communis, proq. vtilitate communi inducta, loco & temporis conueniens.*
- 4 *Totum qui vult, totum saepe perdit.*
- 5 *Magistratus publicam vtilitatem priuato commo modo præferre tenetur.*
- 6 *In nouis rebus constituendis euidentis debet esse vtilitas.*
- 7 *Consuetudo, priuilegium vel statutum repugnans vtilitati communi non valet. & nu. 10.*
- 8 *In generali concessione non venit potestas disponendi contra publicam vtilitatem.*
- 9 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
- 10 *Positioni criminosa nemo nisi diffamatus, conuictus, confessus vel in crimine deprehensus, respondere tenetur.*
- 11 *Occulta non sunt publicanda.*
- 12 *Princeps fons iustitiæ & lex animata dicitur.*
- 13 *Monachi agentes contra suum abbatem vel vxor contra maritum, vnde habeant expensas.*

Restantissimi ac præclarissimi domini. ad finem, ut de bono iure incolarum oppidi Louanienfis teutonice vuytsnijders nuncupatorum, in hac causa impetrantium lucidè constet, placeat aduertere ad infra scripta: ex quibus euidentissimè, nisi fallor, constabit, dictos impetrantes benè & iustè vestras literas impetrasse, ac burgimagistros & scabinos Louanienfes ac Decanos inferiorum opponentès, malè & perperam se huiusmodi literis opposuisse: In pluribus enim summè grauatur dicti impetrantes. Primò in hoc, quòd de qualibet vna panni exteri, quæ venditur vltra quatuordecim stufers, soluere habent, vt in formor, pro assisa dicti oppidi duos stuferos; & amplius. Secundò in hoc, quòd non possunt vendere pannos exteros, nisi certi & magni valoris. Tertiò in hoc, quòd pannos albos exteros, quibus vtimur pro foderatura, vendere non possunt vltra sex cum medio stufers, cum tamen eisdem pluris vel tantundem emant. Quartò in hoc, quòd illos pannos albos non

possunt facere colorari alio colore, quàm glaucoco. Quintò in hoc, quòd dicti Decani, Burgimagistri, & Legislatores eosdem impetrantes compellere nituntur, & nedum eos, sed eorum familiares, domesticos, & consanguineos, ad præstandum iuramentum, de & super eo, quòd statutis nouiter per eos æditis, præmissa grauamina & alia insolita continentia, in aliquo non contrauerunt, & sic ad prodendum & accusandum seipso ad finem pœnæ temporalis incurrenda, & ab eis exigenda, quæ omnia tendere in præiudicium Reipublicæ Louanienfis, & esse grauamina non tolerabilia, sigillatim & per ordinem, breuiter & succinctè omissis superfluis deduco medijs infra scriptis. Et primò pro deductione primi grauaminis oportet præsupponere, quòd in t oneribus imponendis debet seruari æqualitas, ita & taliter, quòd vnus non magis grauetur, quàm alius, textus est notabilis in l. fina. Cod. quemadmo. ciuil. mu. indi. libr. 10. & in l. r. C. de mune. patri. eod. lib. & in l. in fraudem, in fine, C. de anno. & tribu. libr. 10. cum similibus. Et hoc totum spectat ad præsidem prouinciæ prouidere & seruari facere. l. 3. §. præses. ff. de muneribus & honoribus, vt ex eo grauati leuamen accipiant, quòd per difformia & criminosa commercia impostum sibi esse deplorant, vt dicit textus notabilis in l. qui grauatos. Cod. de censu. & censitor. lib. 11. Inæqualiter t. enim factum, in melius est reformandum, l. maioribus. Cod. communia vtriusque iudic. vnde dicit imperator in Authen. de non eligen. secundo nuben. §. fina. collatio. 1. quòd æqualitatis & iustitiæ ipse est amator. Et ratio, quare debeat seruari æqualitas in oneribus imponendis, ponitur multum singulariter in dicta lege tertia, §. præses, ne scilicet Respub. destituantur simul viris & viribus, eis sine discrimine & frequenter oppressis: ex hoc enim sequitur depopulatio oppidorum, quæ ex consequenti facit oppida destitui viris & viribus. Cum ergo alij incolæ de alijs ministerijs, vt peliparij, & similes comprehensi sub assisa nuncupata de pontasise, soluant duntaxat pro assisa quadragesimum denarium, non est æquum, quòd dicti venditores pannorum impetrantes, pro qualibet vna quam vendunt vltra quatuordecim stuferos, soluant duos stuferos & plus: Lex t. enim vel ordinatio debet esse iusta, rationalis, possibilis, communis, & pro communi vtilitate inducta, loco temporisque conueniens capitu. erit autem lex, 4. distinctio. Ex hoc autem, quòd de qualibet vna talis panni debent solui duo stuferi pro assisa, incolæ & studentes dicti oppidi, & exteri qui ibi essent venturi, aliunde vbi non tantum soluitur emunt suos pannos, quod redundat in perniciem dictorum impetrantium, & etiam in destitutionem dicti oppidi, quòd cessante dicta magna & excessiua assisa imposta super qua-

libet vlna panni, lucraretur aliunde in asisijis vini & ceruisij longè plus quàm nunc lucraretur, vt in scripturis dictorum impetrantium longè lateque deductum est: & sic incidit in scyllam volens vitare charybdim, & qui totum vult totum perdit, c. super quæstionum. §. si verò, de officio delegati, cum similibus. Sed istud ex eo prouenit, vt informor, quia regentes & principales ꝑ dicti oppidi, quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi, & postposita utilitate reipublicæ priuatam seclantur, contra salutem suarum animarum, iuramentum prælitum, & dispositionē iuris, tam ciuilibus quàm canonicis, c. bone, primo, cum ibi notatis, pulchrè per glo. Panor. & Docto. de postul. præla. & l. vnica, circa fin. C. de caduc. tollen. cum similibus. Et tantum de primo.

Quò autem ad secundum, deduco illud omnino esse contra communem utilitatem dicti oppidi, nã sunt valde multi, tam intranei quàm extranei, qui contentarentur cum pannis minoris precij, & sic ex consequenti, si dicti impetrantes iuxta antiquam ordinationem cogentur facere totidem pannos intraneos, quot extraneos vendiderunt, omnes tam ab extra, quàm ab intra, illic venirent pro pannis emendis, quia illic quilibet reperiret quod desideraret, & omnes intranei in conficiendis pannis intraneis lucrarentur eorum panem, vbi nunc vel mendicant, vel abbi pro lucrando victu se transferunt: cum ergo ꝑ in rebus nouis constituendis euidenter debeat esse utilitas. l. secunda. ff. de constit. princ. patet, quòd dicta ordinatio, quæ omnino repugnat communi utilitati, debet reuocari, sicut ꝑ reuocatur priuilegium tendens ad noxam, capit. suggestum, de decimis, & consuetudo irrationabilis, cap. peu. de consuetu. & lex vel statutum existens contra communem utilitatem. l. fin. cum ibi nota. per Cyn. & Docto. C. si contra ius vel utilita. publi. & c. quæ in ecclesiarum, cum ibi nota. per Panorm. & canonicas de constit. Nulla enim lex, consuetudo, priuilegium, vel statutum valet repugnans communi utilitati, d. l. fin. & l. iubemus nullam nauem. C. de sacrosanct. eccles. cum alijs iuribus supra allegatis. Nec iuuat, quòd huiusmodi statutum dicitur esse confectum per dictos reos ex concessione cuiusdam indulti principis. Quia dico, quòd in ꝑ generali mandato non venit illicitum vel delictum, l. si procurator, in fin. ff. de condi. in deb. & in generali concessione non venit potestas disponendi contra publicam utilitatem, tex. est not. in preal. l. in fraudem, in prin. & facit text. pulcher in l. si quando, in prin. C. de inoff. testa. Et tantum de secundo.

Quò autem ad tertium, deduco illud etiam esse contra communem utilitatem dicti oppidi, cum tales panni albi non possent per impetrantes vendi, sine eorum grandi præiudicio pro sex stufferis, vel sex stufferis cum dimidio per di-

ctos reos seu opposites taxatis, cum ipsimet eisdem pluris emant. Et sic sequitur alterum duorum inconuenientium, scilicet, quòd vel ipsi impetrantes cogantur perdere de suo, quòd est irrationabile: cum ꝑ officium suum nemini debeat esse damnosum, cap. cum non deceat, de electio. lib. 6. cum similibus. vel quòd illi qui huiusmodi pannos albos habere desiderant, cogantur eos alibi emere, cum in oppido Louanienfi tales panni non fiant, nec fieri possent pro tam vili precio, vt in facto præsupponitur, quòd etiam est inconueniens, & cedit in præiudicium Reipublicæ dicti oppidi: melius enim esset, quòd dicti impetrantes lucrarentur & manerent cum mora in dicto oppido, quàm quòd alij de alijs oppidis lucrarentur, & dicti impetrantes cogantur oppidum dimittere: quia primo casu oppidum lucraretur asisijas, tam à dictis impetrantibus, quàm ab alijs qui illic venirent pro huiusmodi pannis emendis: secundo verò casu perderet vtrouique, & sic dictum statutum tanq̃ irrationabile, & contra comunem utilitatem dicti oppidi inductum, tanquam penitus nullum, est per vos reuocandum, & quatenus de facto processit annullandum, per iura supra allegata.

Quò autem ad quartum, deduco etiam illud omnino esse contra communem utilitatem dicti oppidi, quia per hoc, quòd dicti impetrantes prohibentur illos pannos albos facere colorari alio colore quàm glauco, retrahantur plures ab emendo dictos pannos, quia pluribus non placet color glaucus vel albus. Et quòd amplius est, plures incolæ dicti oppidi, qui nunc vacant & præ penuria mendicant, lucrarentur victum & amictum laborando in huiusmodi negotio, quare ꝑ euidenter constat, id esse contra communem utilitatem, & per consequens statutum id disponens non valet, d. l. fin. & præalleg. l. iubemus, & præalleg. l. in fraudem, cum pluribus alijs supra allegatis. Et tantum de quarto.

Quò autem ad quintum breuiter & resolutiue loquendo, omisissis superfluis, vera & indubitata conclusio est, quòd quis ꝑ non potest per iudicem medio iuramento interrogari vel cogi ad respondendum positioni criminosa, quando non est diffamatus, ita quòd fama publica laborat contra eum, nec est conuictus, nec confessus, nec deprehensus in crimine, hoc probatur clarè in c. qualiter & quando, primo in fi. de accus. Nemo enim tenetur seipsum prodere vel accusare de crimine occulto, tex. est expressus in c. non tibi dico, & in §. his autoritatibus, de pœnit. dist. 1. & in cap. si peccauerit, 2. q. 1. Occulta tamen publicanda non sunt, c. si omnia, c. oues, & cap. ex merito. 6. quæst. 1. & c. sicut tuis, in fin. de simo. & ratio istius est, quia interrogatio iudicialis fundata est super æquitate, vt colligitur ex l. vbi cunque. ff. de interrog. ac. sed in occultis nulla

tis nulla æquitas mouere potest iudicem ad interrogandum. Nulla enim æquitas suggerit, vt quis debeat prodere crimen suum, maxime quando agitur ad aliam pœnam, quàm spiritualem, sicut in casu præfenti, tunc enim cessat æquitas & imminet odium, quòd debet restringi, regula odia, & regula in pœnis, de regu. iur. lib. 6. Et ita in terminis istis specificè decidunt, Innoc. Host. Ioan. And. & post eos Panorm. qui ceteris clarius loquitur in c. 2. de confes. & idem Innoc. Ioan. And. & Doct. canonista in c. dudum secundo, de elect. & est de mente Barto. in l. Marcellus. §. 1. ff. rer. amo. & de mente eiusdem Bart. in l. transactioe secunda, per illum text. C. de transactio. & de mente Specu. in titu. de poss. in §. 7. in versu. 19. qui plus dicit, videlicet, quòd si ponatur vel articuletur, quòd aliquis crimen commisit: item quòd illud est notorium, item quòd est fama, licet teneatur respondere super notorio posito seu articulo & fama, non tamen tenetur respondere super hoc, an crimen commisit, cum non teneatur se publicare vel prodere, vt supra dixi. Si autem confessus fuerit se diffamatum, vel aliàs probatum fuerit, tunc demum tenetur respondere super crimine sibi imposito & non prius, secundum eum ibidem. Et quia superiores naturaliter inclinatur ad suppeditandum subditis, debet ꝑ princeps fons iustitiæ & lex animata in terris. §. sua. in Authen. de consulib. col. 4. patulas adhibere aures subditis se opponētibus. iniustitia contra suos superiores, & eos patienter audire & remedio competentis succurrere, arg. l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & Insti. eo. tit. §. fin. cum similib. Et hinc est, quòd ꝑ iura monachorum agentium contra suum Abbatem, & vxori agenti contra maritum, prouident de expensis loco prouisionis, cap. ex parte, & ibi Panorm. & Doct. de accusa. & notat Præpositus in c. ex parte: de sponsali.

CONSILIVM CXXXV.

SVMARIA.

- 1 Solutio matrimonio dos ad mulierem & donatio propter nuptias ad virum reuertitur: nisi consuetudo vel pactum sit in contrarium.
- 2 Vir vxori non succedit, nisi omni parentela cessante.
- 3 Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.
- 4 Bonis acquisitis non adnumeratur hereditas cessante matrimonio alteri coniugum delata.
- 5 Acquisita bona que dicantur, &c.
- 6 Pacta & conuentiones, maxime antenuptiales seruari debent.
- 7 Casus omisissus quis dicatur vel quando dispositioni iuris relicti censentur, &c.
- 8 Voluntas contrahentium dicitur euidenter, quæ expressè vel ex coniectura aliqua colligitur.

- 9 Argumentum à contrario sensu in contractibus quoque locum obtinet.
- 10 Quod ex mente legis vel paciscentium venit, ex ipsa lege vel pacto venire dicitur.
- 11 Pro expresso vel disposito habetur, quòd verisimiliter fuisse expressum vel dispositum, si contra hentes de hoc fuisse interrogati.
- 12 Filios suos extraneis præferri voluisse quilibet præsumitur.
- 13 Limitata causa limitatum producit effectum.
- 14 Frustra sit quis quid rei per se clara demonstrandi gratia adijcitur.

M Ifo contractu antenuptiali inito & concluso inter Hugonem Iacobi ex vna, & quondam Margaretam Hugonis ex altera, videtur mihi subscripto sine aliqua hæitatione dicendum, quòd dictus Hugo in bonis immobilibus constante matrimonio, ad dictam quondam Margaretam Hugonis eius vxorem, per decessum domicellæ Katharinæ eius materteræ ab intestato decedentis deuolutis, nullum ius habet vel prætereendere potest: de iure ꝑ enim communi certum est, cum ius non habere, quia soluto matrimonio dos ad mulierem, & donatio propter nuptias ad virum reuertitur, nisi consuetudo vel pactum sit in contrarium, c. fin. de dona. inter virum & vxorem, & toto titu. ff. & C. solu. matrimonio, quemad. dos pe. cum simi. & vir ꝑ non succedit vxori de iure in aliquo, nisi omni parentela cessante. l. 1. C. vnde vir & vxor, cum si. In casu autem præfenti dicta quondam Margareta reliquit plures filios ex alio matrimonio, ergo dictus Hugo non potest aliquod ius prætereendere de iure communi in hæreditate dictæ quondam Margarete suæ vxoris, vel in bonis immobilibus ad eam, constante matrimonio ex successione deuolutis. Non potest etiam prætereendere ius in dictis bonis immobilibus ad eam constante matrimonio ex successione, vt præmittitur, deuolutis: ex consuetudine patriæ Zealandiæ, quæ habet, quòd soluto matrimonio omnia bona quæ reperiuntur in domo mortuaria, sunt diuidenda æqualiter inter superstitem pro vna dimidia, & hæredes defuncti pro alia dimidia, quia ab illa consuetudine recessum est per contractum antenuptialem in initum & conclusum inter dictos Hugonem Iacobi & quondam Margaretam, quo cauetur, quòd soluto matrimonio per mortem alterius eorundem quisq; recipiet & præcipiet omnia immobilia, quæ ipse in subsidium matrimonij importauit, & vltra hoc vestes & alia ad suum corpus spectantia, & hoc factò omnia bona mobilia & bona acquisita constante matrimonio, diuidentur æqualiter inter superstitem & hæredes defuncti, & his superstes erit contentus, nec amplius petere vel consequi poterit ab hæredibus defuncti, vt expressè habet verba dicti contractus antenuptialis.

renuptialis, Prouisso t̄ autem hominis facit cessare prouisionem legis, text. est nota. in l. fi. & ibi nota. per glo. & Bal. C. de pac. conuen. & bonus text. in l. si fundum per fideicommissum. §. Stichum. & ibi Paul. de Cast. ff. de legat. primo.

4 Modò sic est, quòd dicta bona t̄ immobilia, quæ obueniunt dictæ quondam Margaretae constante matrimonio ex successione per decessum dictæ domicellæ Katharinæ suæ materteræ non possunt dici bona acquisita seu cõquæsta, quòd deducitur in multipliciter. Primò per text. in l. r. circa principium. Cod. de impo. lucra. de scrip. libr. 10. & ibi nota. per Ioan. de Platea & alios, & est bonus textus in l. r. versicu. quòd autem, & versic. sed si liberrus. ff. si quid in fraudem par. & est bonus textus in c. vnico, de vasal. decrep. etatis, in v̄sibus seu. & voluit notabiliter Ioan. Fab. in pri. Institutionum super verbo Iustinianus, in sine. Secundo hoc deducitur, quia acquisita t̄ propriè dicuntur, quæ ex opera, industria, solertia & diligentia obueniunt, qualis non est hereditas, text. est clarissimus in l. quæstus, cum quinq; legibus sequentibus. ff. pro locio, & in l. duo. §. si illo eo. ti. & bonus text. in l. ad ijcio, in vers. & cum quæstus. ff. de acqui. hæ. Cum ergo ex conuentione seu pacto antenuptiali, solum veniant diuidenda bona mobilia & bona constante matrimonio acquisita, de quorum numero non est hereditas, de qua est quæstio, vt supra ostendi, sequitur quòd dictus Hugo nullum ius pretendere potest in dicta hereditate obuenta, sed illa sola debetur filijs dictæ quondam Margaretae.

6 Pacta enim t̄ & conuentiones maximè antenuptiales debent seruari. l. prima. ff. de pac. & l. prima, & per totum, C. de pactis conuen. Nec obstat, si dicatur de hereditate quæ posset obuenire, in pacto non fit mentio, & per consequens relinquatur dispositioni iuris consuetudinarij. l. si cum dotem, in princip. ff. solut. matrimonio, & c. susceptum, de rescript. libr. 6. quo iure consuetudinario maritus superstes debet habere medietatē omnium bonorum. Quia dico quòd imò iste casus non est omisus in pacto, quia pactū habet, vt prædixi, quòd superstes debet stare contentus, præcipiendo bona per eum importata, & ea quæ ad suum corpus spectant, cum medietate bonorum mobilium & acquiritorum constante matrimonio: à contrario ergo immobilia non acquisita constante matrimonio, sed obuenientia ex successione, qualia sunt illa de quibus est quæstio, ex vi pacti non sunt diuisibilia. Tunc t̄ autem casus omisus habetur pro omisso, & relinquatur dispositioni iuris communis vel consuetudinarij, quando non potest haberi pro expresso ex aliqua coniectura, sed vbi potest pro expresso haberi ex aliqua coniectura, puta à contrario sensu pacti, tunc non dicitur omisus, sed habetur pro expresso: voluntas t̄ enim contrahentium dicitur euidentis, quæ expressè vel ex coniectura colligitur, text. est nota.

in l. licet imperator. ff. de lega. primo, & in l. si ita scriptum, in principio. ff. de libe. & posthu. & in l. clemens patronus, ff. de hæredi. instit. & ita in fortioribus terminis decidit Bald. in l. conuentulam, in 2. colum. C. de episcop. & cler. & Panor. in c. cum apostolica, de his quæ fi. à præla. & Ioan. de Imol. in d. l. si cum dotem. Quòd autem in t̄ contractibus habeat locum, argumentum à contrario sensu, est text. ad litteram in l. inter forcerum. §. cum inter. ff. de pac. & dota. Casus enim veniens à contrario, seu sensus contrarius in contractibus, dicitur venire ex mente contrahentium seu pacifcentium, d. l. inter forcerum. §. cum inter, vbi casus, & probatur in l. his solis, ante fin. in verbo tacitè cautum putamus, C. de reuo. dona. Sicut enim id t̄ quòd venit ex mente legis, dicitur venire ex ipsa lege, l. n. omnis & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verbor. signifi. & vult Barto. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. Ita etiam id quòd venit ex mente pacifcentium, dicitur venire ex pacto, & hoc apertissimè vult Petrus de Anchora, in consilio suo 213, incipiente, in Christi nomine amen pro patre, & c. vbi formaliter dicit, quòd ex argumento à contrario sensu resultat euidentis coniectura dispositioni. Præterea t̄ illud haberi debet pro expresso & disposito, quòd verisimiliter fuisse expressum & dispositum, si contrahentes de hoc fuisse interrogati, text. est nota. cum sua singulari gl. in l. tale pactum. §. fin. & ibi Bal. Paul. de Cast. Alex. Iason, & Doct. ff. de pac. sed si dicta Margareta t̄ tempore initi pacti fuisse interrogata, quid fieri voluisset de bonis, quæ constante matrimonio ratione successione ad eam deuenirent, verisimiliter respondisset, ea velle seruari & manere apud filios suos, & non communicari dicto Hugoni suo futuro marito, sicut ipsa expressit de bonis suis immobilibus: quilibet t̄ enim præsumitur præsumptioe iuris velle præferri filios suos extraneis, textus est apertus in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & in l. cum auus. ff. de condi. & demon. Et quicquid sit, clarè patet, istam fuisse intentionem ipsorum contrahentium per hoc quòd voluerunt, superstitem stare contentum cum medietate bonorum mobilium & acquiritorum, de quorum numero non est hereditas obuenta, de qua est quæstio, vt supra latè deduxi. Cum ergo dictus Hugo debeat manere contentus cum medietate bonorum mobilium & acquiritorum, nihil amplius petero poterit: limitata t̄ enim causali limitatum producit effectum. l. in agris. ff. de acq. rer. dom. & §. quòd autem, Instit. de legit. ag. tu. cum si. & inducta ad exclusionem seu diminutionem non debent operari augmentum, l. legata inutiliter. ff. de adi. lega. Et quia verba dicti contractus antenuptialis sunt clara & aperta, excludentia dictum Hugonem ab vteriori, quàm dictum est petitione, amplius non insisto, ne videar solè adinuare velle: quicquid enim t̄ rei de se clara

se clarè adijcitur ad magis demonstrandum, frustrà est, l. in fi. ff. de dot. preleg. & c. si omnia, §. q. i. cum similibus.

CONSILIVM CXXXVI.

S V M M A R I A.

- 1 Consuetudinem notoriã allegare vel probare non oportet.
- 2 Notorium releuat ab onere probandi.
- 3 Acti in una instantia quando faciunt fidem in alia, & c.
- 4 Socij sunt maritus & uxor, possident que bona pro communi & indiuiso, nulla etiam interueniente traditione.
- 5 Bona constante matrimonio acquisita censentur ex bonis mariti quesita, esse, ipsius mariti; propria.
- 6 Iniuriam facit senatui vel principi, qui rectè per eum disposita reuoluerit vel in dubium reuocare conatur.
- 7 Sententia lata à principe partibus presentibus et causa cognita, vim legis generalis habet.
- 8 Facta pro infestis haberi nequeunt. Et numero 31.
- 9 Contractus antenuptialis mutuo consensu conuictum reuocari potest: etiam si tertio sit ex illius quæstium.
- 10 Jus alicui ex pacto quæstum, sine facto ipsius amferri nequit: nisi sit reuocabiliter quæstum.
- 11 Contractus voluntate duorum iniuriam, eorundem contrario sensu tollitur.
- 12 Consuetudo posterior attendi solet.
- 13 Hæres factum defuncti impugnare non potest.
- 14 Dispositio de re hæredis æque ualeat ac de re testatoris propria.
- 15 Statuta & consuetudines interpretationem à iure communi recipiunt.
- 16 Argumentum à contrario sensu ad correctionem iuris communis non ualeat.
- 17 Minor propter damnum casualiter contingens non restituitur.
- 18 Donatio reciproca vel remuneratoria in quibus sine priuilegiata.
- 19 Possessio ex contractu, donatione vel legato etiam inutiliter transfertur, & nu. 34. & 40.
- 20 Statutum vires sumit à potestate statuentis & secundum illam mensuratur.
- 21 Statutum quando sublatum censetur, & c.
- 22 Testis de eo quòd iudicio rationis & non immensitate per sensum corporis, perspicit, sine assignatione cause deponens, nihil probat.
- 23 Consuetudo qualiter per testes probetur, & c.
- 24 Consuetudo videtur qui ponit.
- 25 Consuetudine plus introductum non est, quàm uisitatum.
- 26 Reuocatione res ad pristinam suam redit naturam.

- 27 Fictio requirit duo extrema habita, scilicet extremum à quo & extremum ad quod.
- 28 Fictio in proprio dicto contrariis & impossibilibus vel in imaginabile deponentibus credendum non est.
- 29 Possessio per actum fictos non transfertur nisi interueniente consensu vel facto possidentis.
- 30 Fictio non cadit super impossibilibus.
- 31 Possessio transfertur etiam aspectu & uerbis, ubi quis est in conspectu res.
- 32 Possidere non dicitur qui iure familiaritatis fundum vicini ingreditur, & nu. 36.
- 33 Agenti interdicitur retinere si defectus proprietatis obiciatur, eiusq; probatio incontinenti offeratur, succumbit.
- 34 Reus quilibet est moderator & arbiter.
- 38 Possessionis causam nemo sibi mutare potest: nisi noua causa à domino interueniat.
- 39 Donatio inter coniuges reciproca vel morte confirmata ualeat.
- 41 Agens interdicitur uti possidetis, nisi possideat, succumbit.
- 42 Colonus non admittendo dominum ad possessionem, statim possidere incipit.



Ræclarissime domine Cancellarie, licet quæstio pendens in decisa inter prætensores mamburnos prolium & hæredum quondam domicellæ Gertrudis Ysbrants impetrantis ex vna, & Ioannem van der Heyden defensorem ex altera, partibus, magis sit facti quàm iuris: pro modica tamen informatione uestra, licet meum non sit instruere Mineruã, difficultas totius processus, qui multis superfluis deductus est, meo exiguo iudicio consistere videtur in hoc, An dictus Ioannes van der Heyden constante matrimonio inter eum & præfatam domicellam Gertrudem suam vxorem, tanquam socius omnium bonorum mobilium & acquiritorum immobilium, illa eadem bona cum eadem sua vxore communiter & pro indiuiso constante huiusmodi matrimonio, & etiam eo soluto possederit, nec ne. Et licet sub cuiusdam prætensoe consuetudinis fucato colore, proposita dictorum impetrantium aliquid apparentiæ habere videantur, tamen apud peritos de hac re non potest dubitari, sicut nec communes ciues Antuerpienses de hac re hæsitant, attenda notoria consuetudine, non solum oppidi Antuerpiensis, verum etiam totius Ducatus & patriæ Brabantie, iuxta quam bona mobilia ab ipsis coniugibus hinc inde importata, incontinenti consummato matrimonio ad inuicem confunduntur & possidentur ab ipsis coniugibus, & inter ipsos coniuges communiter & pro indiuiso, & idem est de mobilibus ac immobilibus, quæ constante matrimonio ab ipsis coniugibus acquiruntur: quæ consuetudo adeo notoria est, vt nulla egeat probatione: consuetudinè

1 † enim notoriam non oportet nec allegare nec probare, vt expressè dicit Bart. in repetitione l. secundæ, in 27. quæstione, C. quæ sit long. consuet. per iura, de quibus ibi per eum. Et dato, quòd notorium deberet allegari, non tamen est necessè, quòd illud probetur, quia notorium † releuat ab onere probandi, vt est gl. ordin. approbata, per omnes in cle. appellanti, de appella. & vult Panor. & alij canonistæ in c. 2. vt lite non contest. & facit text. in l. si adulterium cum incestu, in §. idem Pollioni, cum ibi notatis per Bart. ff. ad l. Iul. de adulter. ista tamen consuetudo speratur per defensionem in materia recedentia plenè probata, cuius processus † & eius acta sunt in hac instantia repetita & iuncta, & sic faciunt fidem, iuxta notat. per Iacob. Butrigar. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quibus causis maior. quem refert & sequitur Alex. de Imo. in l. apud Iulianum. §. vtrum, circa fin. ff. ad Trebel. Præterea † maritus & vxor sunt socij, l. i. ff. rer. amo. & l. alimenta. §. si. & ibi gl. ff. de ali. & cibar. lega. & tales ac pro talibus in hac patria Brabantie notoriè reputatur, saltem quoad bona præacta: socij autem possident in communi & pro indiuiso, etiam non interueniente traditione, l. prima in fine, & l. secunda, & ibi gloss. & Doctor. ff. pro soc. Estq; dicta consuetudo multum fauorabilis mulieribus, quia aliàs omnia † acquisita censerentur esse ipsius mariti, & ex bonis ipsius mariti acquisita, l. quintus. ff. de dona. inter vir. & vxor. & l. etiam, C. eo. ti. & probatur in c. significauit, iunctis nota. ibid. per Panor. & Doct. de donat. inter vir. & vxor. Cum igitur dictus Iohannes vander Heyden communiter & pro indiuiso possederit bona præacta cum præfata domicella Gertrude sua vxore cõstante matrimonio, illaque possidere non desijt, nec vnquam à possessione prohibitus fuit vel expulsus: sequitur quòd conclusio per eundem capta in materia vt possidetis, sibi debeat adiudicari, l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acqui. poss. cum similit. Et quòd ita sit faciendum, inconuincibiliter probatur ex infrà dicendis. Et per hoc, quòd recedentia quoad præacta bona per vestram interlocutoriam dicto Iohanni fuit adiudicata, quæ cum maxima maturitate & solennitate fuit pronunciata, præuijs informationibus & in quæstis hinc inde factis, & causæ cognitione præcedente, quod autem † tam solenniter factum est per principem, vel senatum principem representantem, retractari non debet, quia iniuriam facit senatui & principi, si quis semel iudicata & rectè disposita reuoluere, vel in dubium reuocare contendit, l. 3. C. de summa trinita. & fide cathol. l. humanum, C. de legi. l. dubium non est, C. de repud. & l. prima. ff. de consti. princ. cum similit. hinc singulariter dixit Alex. de Imo. in d. l. apud Iulianum. §. vtrum, quòd quando † sententia aliqua etiam interlocutoria lata est à principe, partibus præ-

sentibus, & causa cognita, habet vim legis generalis, & idem vult Felin. post Hofst. & Ioan. Andr. in c. in causis, de re iudic. Non obstat contractus antenuptialis per impetrantem allegatus, quia in eo de possessione, de qua nunc est quæstio, nihil disponitur, & sic non facit ad propositum. Et posito etiam, quòd aliquid esset dispositum in eo de possessione, tamen cum possessio sit facta, l. i. §. si vir. ff. de ac. posses. facta & vsu contrario derogaretur illi contractui, facta † enim pro infectis haberi non possunt, l. in bello. §. captæ. ff. de cap. cum sim. & res facti infirmari iure cui non potest, dicta l. i. §. si vir. Præterea contractus antenuptialis initus inter dictos coniuges mutuo consensu eorumdè fuit reuocatus, quòd fieri potuit, etiam licet ex tractatu ius fuisset acquisitum tertio, arg. l. i. C. si manci. ita fuer. alien. ne manu. quæ loquitur etiam in actu multum fauorabili, puta in actu liberatis: & faciunt nota. pulchre per Bar. Ioan. de Imo. & Doct. in l. qui Romæ in §. Flavius Hermes. ff. de verbor. oblig. vbi volunt, quòd si dono Titio fundum cum pacto, quòd post mortem Titij ille veniat ad ecclesiam, non obstante huiusmodi pacto apposito in fauorem ecclesie, Titius & ego possumus aliter disponere, & illud pactum reuocare taliter, quòd ecclesia post mortem Titij agendo ex illo pacto, nihil consequi posset: ergo idem in proposito. & pro isto est text. notabilis in l. Seia. ff. de dot. prælega. vbi mulier quæ dedit dotem, adhibuit animo donandi tertium ad stipulandum, dotem sibi reddi soluto matrimonio morte mulieris, & sic ex stipulatione & donatione fuit illi tertio ius acquisitum, & tamè dicit ibi text. iuncta gl. quòd non obstante huiusmodi donatione & stipulatione, mulier potest de dote disponere & voluntatem mutare, quòd seruit proposito. Nec obstat si dicatur, quòd ius † quæsitum tertio ex pacto, non potest auferri sine facta eius, cui est ius quæsitum, l. id quod nostrum ff. de regulis iur. iuncta l. quotiens, C. de donati. quæ sub mo. cum ergo in casu præsentis ius fuerit quæsitum dictis impetrantibus ex dicto contractu antenuptiali: ergo sine consensu dictorum impetrantium illud ius non potuit eis auferri, & per consequens, nec reuocatio fieri. Quia respondetur, prout respondet Ioan. de Imo. in d. §. Flavius Hermes, & idem Io. de Imo. in c. potuit, in pen. & vlti. colum. de locat. quòd hoc est verum, quando quæsitum est alicui ius irrevocabiliter, secus si reuocabiliter duntaxat: In casu autem præsentis dictis impetrantibus fuit duntaxat quæsitum ius reuocabiliter, quo casu non procedit contrarium, secundum eum & alios in locis præallegatis per l. sed & si quis in principio. & §. i. iuncta gloss. ff. de vsu fruct. cum pluribus alijs per eundem ibidem latè adductis, contractus † enim qui voluntate duorum initus est, contrario consensu eorumdem tollitur, vt est casus expressus in l. prima & secunda, Codic. quando

quando lic. ab empt. disc. cum alijs vulgaribus. Nihil enim tam naturale est, quàm aliquid eo genere dissolui, quo colligatum est, l. nihil, ff. de regul. iur. & c. primo, eo. tit. in antiquis, & pacta nouissima sunt spectanda, l. pacta nouissima, C. de pac. cum vulg. Nec obstat regula, quod semel placuit, de reg. iur. l. i. §. quia illa procedit, quando interueniret pœnitentia ex parte vnus contrahentium duntaxat: In casu autem præsentis ambo contrahentes pœnituerunt, vt patet ex instrumento reuocationis, quòd facere potuerunt per iura supra allegata. Præterea posito, quòd esset quæsitum ius irrevocabiliter dictis impetrantibus, tamen ex quo fuerunt & sunt hæredes dictæ domicellæ Gertrudis, certum est & de iure indubitatum, quòd ipsi contra factum matris defunctæ venire non possunt per iura statim alleganda. Non obstat etiam præsentis consuetudo articulata per impetrantes, qua prætentur, contractum antenuptialem reuocari non posse, quia illa non creditur probata, imò clarissimè creditur probata contraria obseruantia vel † consuetudo posterior, quæ magis est attendenda, iuxta notat. per Bald. in c. primo, de feud. cog. & probatur in l. Mela, in princ. ff. de alim. & cibar. legat. Posito tamen sine præiudicio, quòd huiusmodi præsentis consuetudo esset probata, tamen id adhuc non suffragaretur dictis impetrantibus, cum ipsi impetrantes sint hæredes dictæ domicellæ Gertrudis, cuius hæreditatem adierunt & agnouerunt: & ergo contra factum matris defunctæ venire non possunt, etiam licet illud factum aliàs de iure non subsisteret, eis non consentientibus, text. est ad literam in l. cum à matre. C. de rei vendicati. Ex qua † persona enim quis lucrum capit, vt hæres, eius factum præstare debet, l. ex qua persona, ff. de regu. iur. cum sim. Et quantum ad propositum nostrum de isto est casus in terminis in l. cum maritus. §. si. in fin. & ibi Bal. ff. de pac. dotal. & vult expressè gloss. ordinaria in d. l. Seia, & Bart. Bald. Paul. de Cast. Io. de Imo. Alex. & DD. in l. quæ dotis, ff. solut. matrimonio, qui omnes intelligunt d. l. cum maritus. §. si. quòd ibi constabat fratrem esse adhibitum ad stipulandum dotem animo donandi inter viuos, prout gloss. ibidem etiam intelligit, & Bald. Salic. & Doct. in l. 2. C. de iur. dota. & quòd frater non fuit hæres sororis, & sic soror in præiudicium eius non potuit de ea disponere: quòd si frater fuisset eius hæres, vtique potuisset soror in præiudicium eius disponere, vt ibi clarè vult text. in fin. & expressissimè ibi Bald. qui dicit hæc formalia verba, Nota quòd † mulier non potest testari de dote in præiudicium extranei, cui erat ius quæsitum, sed solum in præiudicium suorum hæredum, & iste est casus noster. Nemo enim ambigit, quin valeat dispositio de re hæredis, sicuti de re propria testatoris, l. vnum ex familia. §. si rem, vbi est text. clarissimus, ff. de legatis 2. & l. cum

filius. §. dominus, illo eodem tit. Præterea dato, quòd præmissa cessarent, prout non, & quòd dicta consuetudo esset probata, quæ tamen in se esset negatiua, & sic difficillimè probationis, tamen adhuc dicta consuetudo reciperet interpretationem à iure communi, vt tunc de mun. locum habeat, quando alter coniugum duntaxat reuocaret contractum antenuptialem, non quando ambo simul, qui & contrahendi & distrahendi facultatem habuerunt, vt in casu præsentis per supra dicta. Nam statuta † & consuetudines, quæ paribus partibus ambulant, interpretationem recipiunt à iure communi, l. secunda, C. de noxal. act. & c. cum dilectus, de consue. & c. ad audientiam, & c. cum dilectus, & ibi Doctor. canonistæ de cle. non resid. Non obstat prætentum statutum, quo impetrantes caueri dicunt quòd coniuges possunt sibi inuicem legare domum, & marcham argenti & non plus. Quia respondetur per interemptionem negando quòd in huiusmodi prætenso statuto habeatur dicta clausula, & non plus, vel æquipollens. Nec † potest argui à contrario sensu illius statuti, ad correctionem iuris communis, quòd permittit coniuges sibi mutuo legata relinquere, d. l. cum maritus. §. si. & l. fin. C. de iur. pœn. & præall. l. Scia. ita notabiliter vult Bart. & Doct. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Et posito, quod clausula illa, & non amplius, haberetur in dicto prætenso statuto, prout non. Et posito etiam, quòd argumentum à contrario sensu haberet locum in statutis ad correctionem iuris communis, tamen adhuc non obesset in casu præsentis. Tum quia dictus Iohannes in hac materia possessionis non concludit ad omnia legata sibi relicta, sed ad possessionem duntaxat eorum, quæ de iure municipali siue de consuetudine præalleg. sibi competunt. Tum etiam quia illud statutum non est in obseruantia, vt speratur clarè probatum apud acta. Tum etiam si esset in obseruantia, tamen duntaxat procederet in donatione vel legato simplici, quæ vel quòd fieret ab vna parte tantum, & non quando esset donatio vel legatum reciprocum, argumen. l. si pater puellæ, & ibi hoc volunt Cyn. Bal. Salic. Paul. de Cast. Iason, & Doct. C. de inoffic. testam. & est ratio, quia † quando cunq; aliquid se habet ad lucrum & ad damnum: licet casualiter contingat damnum, non per hoc dicitur quis lædi: & si talis esset minor, non deberet tãquam læsus ob hoc restitui, text. est singul. in l. de fideicommissis, & ibi hoc volunt Paul. de Cast. & Iason, C. de transact. & Bald. in l. cum Archimedoram, C. vt in possess. lega. & probatur in d. l. si pater puellæ. Item non † procederet dictum statutum, quando esset donatio remuneratoria, text. est notabilis in l. quod autem. §. si vir, ff. de donation. inter vir. & vxor. & hoc per illum text. volunt Panor. Præpos. & Doct. canonistæ in c. fin. circa prin. de dona. inter vir. & vxor. In casu autem præsentis legatum confir-

confirmatorium iuris municipalis seu consuetudinarii, super quo iure municipali dictus Iohannes van der Heyden defensor se fundat, est reciprocum & remuneratorium, vt extenore testamenti liquidè constat, ergo &c. Nemo autem interpretationem à iure communi, per iura supra allegata. Item ex alio non obstat dictum statutum, quia licet forsan per huiusmodi statutum prohibeatur donatio vel legatum, tamen ¶ ex huiusmodi donatione vel legato, etiam si esset inutilis, benè transfertur possessio apprehensa per legatarium vel donatarium, d. l. 1. §. si vir, vbi casus, ff. de acquir. possess. quod sufficit proposito, quia in casu præsentis duntaxat agitur possessorio. Præterea posito, quòd dicti legislatores ita statuerent, tamen quia iuxta consuetudinem notoriam huius diocesis Cameracensis allegatam & probatam, cognitio & decisio causarum testamentariorum & dotium non spectat ad illos legislatores, sed ad dominum Cameracensem aut eius Officialem, sequitur quod illud statutum esset simpliciter nullum & inualidum: nam statuere ¶ quis non potest de eare, de qua non potest cognoscere: statutum què sumit vires à potestate statuentis, & secundum illam mensuratur, de senten. excommunic. c. à nobis primò, l. final. ff. de iurisd. omnium iudic. & ita apertissimè vult Bald. in l. nulli, C. de senten. & interlo. omnium iudic. & fa. nota. per eundem Bald. in l. 2. Co. quæ sit lon. consuet. & notat. per Bartol. in l. edicimus, C. de murileg. lib. 11. cum vulg. Posito tamen sine præiudicio, quod habuissent facultatem statuendi, tamè ¶ quia ipsi frequenter eidè prætenso statuto collegialiter, & per diuersas sententias contraueniunt, & in iudicio contradictorio indicantur vt apud acta clarè probatum speratur, illud statutum censeretur penitus sublatum, tex. not. in c. cum accessissent, in fin. & ibi hoc notat Panor. in vlti. notabili de constitu. & est bonus tex. in c. eum M. Ferrarien. cod. tit. & volunt Hostien. Io. And. & Doct. in d. c. ad audientiam, de cleri. non residen. Non obstat etiam prætenfa consuetudo, qua dicti impetrantes possessionem sine apprehensionem in proximiorum heredem defunctum continuari dicunt, etiam iuxta tenorem tractatus seu contractus antenuptialis, quæ clausulam tanquam somniatam nunc adijcere conati sunt, quia illa prætenfa consuetudo non creditur esse probata aliter, quam his teutonicalibus verbis:

Op derde articla seggen ende deponeren, die vuirff deposanten, in turba, als woeren, dat nader seluer Stadt recht gewoente ende costume, die doode aldaer sayseert den leuen, also dat binnen der seluer Stadt derfgenaemen wanden eersten afluigen van manne ofte van wifue verfont ende sonder eenich interual van ryde, comen ende succederen int recht vanden seluen afluigen, en van zynen goeden hem competeren, naer wruyssen.

vander bouveloycke gemaect, En dat also wel aencomde der continuatie vander possessie byden afluigen gehadt, als andersins, sonder dat van noode zj, ofte behoevelick eenighe nieuwe actuelle possessie te nemen ofte apprehensie te doene, id est: Super tertio articulo dicunt & deponunt prædicti deponentes, in turba, vt supra, quod secundum ciuitatis ius, vsum & consuetudinem, mortuus ibi sayfit, quod est possessorem facit, viuum, ita in eadem ciuitate hæredes primi defuncti, vir sit ille aut mulier, statim & absq; vilo temporis interuallo, veniunt & succedunt in ius ipsius defuncti, & bonorum ei competentium, secundum contenta contractus antenuptialis ante bannum matrimoniale facti. Idq; tam quòd ad continuationem possessionis à defuncto habitæ, quam aliter, vt non sit necesse aut vtile nouam aliquam possessionem capere aut apprehensionem facere, sine pluri: & ita manifestè patet, cõsuetudinem articulatam in casu præsentis non esse probatam, quod ostenditur multis modis. Primò, quia cõsuetudo est ius non scriptum, & ita res quædã, quæ absq; magno discursu rationis percipi nõ potest, & ergo quia ¶ testes producti in turba ad probandum dictam consuetudinem, qui se magis iudices quã testes constituisse videntur, nullam causam scientiæ reddunt, eorum dictum non probat, c. cum causam, iuncta glo. de test. & l. solam, C. de testi. etiã posito, quòd de causa scientiæ interrogati non fuissent in isto casu. Nam quando testis deponit super his quæ ipse perspicit iudicio rationis, & non immediatè per sensum corporis, tunc non valet dictum eius, si causam non assignat, etiam si non fuerit interrogatus, vt ad literam volunt Inno. Io. And. Io. de Imo. Panor. & Doct. in d. c. cum causam, & Bar. & Bald. in d. l. solam, & ergo Doct. in d. l. 2. C. quæ sit longa consuet. & in l. de ¶ quibus, ff. de legi. dicunt ¶ in materia consuetudinis, testes debere deponere de tanta frequentia actuum & diurnitate temporis, ex quibus colligi potest & concludi consuetudinem introductam de consensu populi vel maioris partis. Non comperietur autem apud acta probatum de præmissis necessariò ad introductionem consuetudinis requisitis, imò vltra paucos annos in oppido Antuerpiensi dictus terminus, sayseert, in turba positus, fuit omnino incognitus & inauditus, & ab idiomate nostro vulgari fuit & est de præsentis penitus alienus. Tum secundò, quia ipsimet impetrantes in principio exceptionum suarum ex eo capite excipere nituntur contra informationem pro parte dicti Iohannis van der Heyden factam, quia testes per eum auditi fuerunt in turba & non sigillatim, ponentes & contententes, quòd ¶ dictum testimonium productorum in turba nõ valet, qui enim aliquid ponit, illud confitetur per l. precii, iuncta gloss. C. de libera. causa, & notatur in c. de confess. l. 6. & in c. si. de iure iur. cod. l. sequitur ergo ex eorum proprio fundamento, quod testes per eos

per eos producti & auditi in turba non probat. Tum tertio, quia in casu præsentis nedum interuenit contractus antenuptialis, sed etiam reuocatio eiusdem, in quo casu testes producti in turba nihil deponunt. Cum ergo firma regula habeat, non plus præscriptum quàm possessum, nec plus ¶ consuetudine introductum, quàm visitatum, c. cum olim, de præscriptio. & ca. dilecto de offi. Arch. & l. 1. §. si quis hoc interdico, & ¶ ibi Bar. ff. de iti actus; priua. & cum res per reuocationem redeat ad suam primitiuam naturam, perindeq; habeatur, ac si in rerum natura non fuisset, c. ab exordio, 35. dist. & l. si vnus, §. pactus ne peteret in fin. ff. de pac. sequitur, quòd dicta turba præfata Iohanni obesse non potest, Et quòd dictus contractus antenuptialis reuocari potuit, patet per supra latè deducta. Tum quarto, quia per precipaciter intuenti dictam turbam, in ea patebit aperta contrarietas & impossibilitas secundum naturam, quia præsupposito tractatu antenuptiali articulado, prout articulatur, & vt præcipaciter dicti impetrantes per eorum scripturam, & stante consuetudine quam ipsi videntur affirmare, possessio quam habuit dictus Iohannes van der Heyden, tempore vitæ suæ vxoris, & quam adhuc habet, quia eam habere non desijt, neque animo neque corpore continuata fuisset in ipsos impetrantes per mortem dictæ domicellæ Gertrudis defunctæ, quæ illam nunquam habuit, quod non est imaginabile: cum si illa continuatio fieret, hoc esset perfictionem, sed fictio ¶ requirit duo extrema habilia, scilicet extremum à quo, & extremum ad quod, vt notat Bart. in l. si is qui pro emptore, ff. de vici capio. nec cadit super impossibili, vt infra dicam. In casu autem præsentis deficit extremum à quo fieret continuatio, vt supra dixi, patet ergo quòd dictis ¶ testibus auditis in turba, tanquam in eorum proprio dicto contrarijs, & impossibile & inimaginabile deponentib. non est standum, c. pura. 3. q. 9. & c. si ad facras, 11. dist. & l. qui varic. ff. de proba. cum simil. Tum quinto, cessante contrarietate & alijs, de quibus supra, in nullo facit dicta turba contra præfatum Iohannem, nam ex turba duntaxat habetur, quòd possessio quæ erat apud defunctum, continuatur in hæredem. per illa verba posita in turba ¶ possessie hyden afluigen gehadt: cum ergo, vt supra latè deductum est, dicta domicella Gertrudis non habuit in vita nisi possessionem medietatis bonorum, de quibus est questio pro indiuiso, sequitur quòd dicta turba nihil penitus facit contra præfatum Iohannem, qui semper confessus est præfatos impetrantes habuisse & habere possessionem in vna medietate bonorum, de quibus est questio. Tum sexto, quia dato sine præiudicio, quòd dicta consuetudo esset probata in casu præsentis, prout non. Tamen ex quo dicti impetrantes sunt hæredes dictæ quondam domicellæ Gertrudis, non possunt factum

matris impugnare, vt supra latè deduxi. Tum septimò, quia dicta consuetudo non creditur esse in obseruantia, quando contrarium dispositum est per testatorem, vt in casu præsentis. Nam in illo casu, qui seruit proposito in oppido Antuerpiensi frequenter, & etiam in hac curia, præcipuè de Anno Domini millesimo quingentesimo secundo, 24. Decembris, inter quondam Iohannem Bosselmann impetransem, & Vvilhelmum Houtackere defensore. Similiter in anno Domini millesimo quadringentesimo, 27. 21. Iulij, inter executores testamenti quondam Balthazaris Vvouters, & Petrum & Laurentium Dijk hæredes ipsius Balthazaris Vvouters ex altera, contra dictam prætenfam consuetudinem iudicatum fuit. Tum octauò, dicta prætenfa consuetudo non potest suffragari dictis impetrantibus, quia etiam si esset probata, prout non, tamen non haberet locum, quando possessio est apud alium: quia ¶ quando possessio est apud alium, per actus fictos non transfertur in alterum non interueniente consensu vel facto illius, penes quem est, quia illa actualis apprehensio impedit illam continuationem fictam introductam à consuetudine vel statuto, vt notabiliter vult Alexander de Imola, in Consilio 83. secundi voluminis incipiente. Redemptoris nostri innocato suffragio, visa facti narratione &c. & idem Alexander in l. cum hæredes, in principio, ff. de acquir. possess. & Rapha. Cuman. in l. Pomponius, §. quæ situm, ff. de acquir. possess. & dominus Iason in l. si forori, C. de iure deliber. & est de mente gloss. ordinariæ in l. cum miles, super verbo quasi coniunctim, ff. ex quib. causis maior. quam glossam Iason in dicta l. si forori, valdè commendat: & idem vult apertissimè Signorollus de Homodeis in consilio 190. incipiente. In nomine &c. casus continens &c. Et est ratio, quia ¶ fictio non cadit super impossibili: nec habet locum fictio, vbi non potest habere locum veritas, secundum Bart. in præalleg. l. si is qui pro emptore, ff. de vici capio. & dixi supra, sed impossibile est secundum veritatem duos in solidum eandem rem possidere, l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, ff. commod. ergo non potest habere locum fictio, vnde dicunt Compost. Pan. & Doc. in c. 2. de consuet. quod licet ¶ aspectu & verbis transferatur possessio, vbi quis est in conspectu rei, l. quod meo, ff. de acqui. possess. tamen hoc fallit, quando alius erat in possessione. Cum ergo dictus Iohannes ante mortem suæ vxoris, omnia & singula bona mobilia & acquisita immobilia, redditus, & census, & medietatem domus possederit cum eadem sua vxore pro indiuiso, ac in possessione eorundem semper remanserit: de iure indubitatum est, eundem in casu præsentis, quòd ad possessionem in sua medietate, ad quam contendit obtinere debere, non obstantem huiusmodi prætenfa consuetudine, quæ in hoc casu

hoc casu non est probata: nec etiam si probata foret, locum habere posset hoc casu, per supra dicta. Et non obstante dictorum impetrantium familiari conuersatione, quam in præacta do-
 32 mo habuerunt ac habent, cum ille qui iure familiaritatis vicini fundum ingreditur, non videatur possidere, l. qui iure familiaritatis, ff. de acquir. poss. cum similibus. Cum ergo ad obtinendum in interdico uti possidetis requiritur, quod illud intentans possideat tempore litis contestatae, non vi, non clam, non precario ab aduersario, §. retinende, in fi. Inst. de interdico, sequitur, quod dicti impetrantes obtinere non possunt in hac materia possessoria, sed dictus Ioannes qui ante mortem suæ vxoris, & in morte, & post mortem semper fuit & permansit in possessione domus & aliorum bonorum mobiliū, & quorumcumque aliorum acquiritorum contentiosorum pro indiuiso præter & absque eo, quod aliqua vnquam facta fuerit diuisio inter dictum Ioannem & quondam suam vxorem, & etiam inter impetrantes qui personam dictæ domicellæ Gertrudis tanquam eius hæredes nunc repræsentant, & eundem Ioannem, præterquam non uisimè virtute sententiæ latæ in materia recedentia. Cum ergo ipsi impetrantes non possint plus iuris habere, quam dicta quondam domicella Gertrudis tempore mortis habuit, sequitur quod dictus Ioannes in possessorio obtinere debeat, d. l. clā possidere, §. q. ad nundinas, ff. de acq. poss. & maxime debent dicti impetrantes succumbere, tū quia actores intentionem eorum non probantes, tum etiam quia eis obstat notorius defectus proprietatis, qui ex actis & præcipue ex instrumento testamenti & reuocationis contractus antenuptialis, ac alijs pro parte dicti Ioannis exhibitis, liquide constat. Nā quodcumque agentis interdico retinenda, obijcitur defectus proprietatis, & offertur incōtinenti pbatio, tūc etiam si de sua possessione constet, propterea non constat, ipse succumbit, iuxta ea quæ notabiliter vult Dy. irregula qui ad agendum, de reg. iur. li. 6. & Cy. post eum multum latè in l. 2. C. de edicti diu. Adria. toll. Nec aliquid facit contra prædicta, l. hac edictali, circa principium, C. de secun. nup. quia cauetur, quod mulier habens proles ex primo marito, si nubat secundo, non potest illi secundo marito in testamento, vel alijs plus relinquere, quam vni filiorum reliquit. Quia respondetur multipliciter, Primò, quod in casu præfenti dictus Ioannes non fundat se super legato vel relicto, neque petit id quod petit per modum relicti, sed fundat se principaliter super iure & super possessione sua, iuxta consuetudinem suam notoriam præallegatam. Secundò respondetur per interemptionem, negando, quod dicta domicella Gertrudis de suo reliquit plus dicto Ioanni suo marito, quam alicui filiorum, imò quælibet prolium quasi in duplo plus habebit hæreditariè quam dicto Ioanni per eam sit relictum

ad vitam suam duntaxat. Et quicquid sit, hæc obiectio concernit petitorium, de quo nunc non est quæstio, non autem possessorium de quo contenditur, in quo certum est, quod ex inutili contractu transfertur possessio, præalleg. l. 1. §. si vir, vbi casus expressus, ff. de acq. poss. cum ergo ibi sit casus legis pro dicto Ioanne, sequitur quod de hoc nulla est dubitatio, l. ancillæ, cum gl. & ibi Paul. de Castr. & Doctor. C. de furtis. Et tanto minus de isto debet aliquis dubitare, quia dicta domicella Gertrudis post diuisionem inter eam & proles ex primo thoro, seu mamburnos earundem prolium factam, fuit & remansit vera domina & proprietaria bonorum ei ex diuisione obuientorum & remanentium, iuxta consuetudinem notoriam dicti oppidi Antuerpiensis inuolabiliter ab eoque obseruata, & sic de eis disponere potuit, cum quisque in re sua sit moderator & arbiter, l. in re mandata, C. mand. cum simi. Secus autem dici posset, si proprietatis in vita dictæ domicellæ Gertrudis fuisset deuoluta ad proles primi thori, ut de consuetudine seruatur Louanij & Bruxellæ. Non obstat si dicatur, quando res pertinet ad aliquem, & alius simul cum eo est in ea re, ut pater & filius, maritus & vxor, vel duo fratres, tunc ille cuius est res dicitur possidere, & alter detinere ac uti iure quodam familiaritatis, l. qui iure familiaritatis, cum ibi notat. per Doctores. ff. de acquir. poss. ergo in casu præfenti dictus Ioannes maritus non potest ceteri possidere, sed potius detinuisse iure quodam familiaritatis, & dicta domicella Gertrudis sua vxor possidisse per eum, & per consequens non potest obtinere in possessorio: Quia respondeo & dico, quod dicta l. qui iure familiaritatis, cum sua materia procedit in terminis iuris communis cessante omni statuto & consuetudine contrarijs. Sed nos sumus omnino extra terminos iuris communis, quia de notoria consuetudine oppidi Antuerpiensis articulata & probata, statim con summato matrimonio omnia bona mobilia coniugum hinc inde apportata & acquisita, confunduntur & communicantur, qua consuetudine stante, prout notoriè stat in dicto oppido Antuerpiensi, cessat dicta l. qui iure familiaritatis, imò vir & vxor bona mobilia hinc inde apportata & acquisita possident communiter pro indiuiso secundum eandem consuetudinem notoriam allegatam articulatam, & ut speratur bene probatam. Nam ex quo quilibet est dominus medietatis huiusmodi bonorum pro indiuiso & non iure familiaritatis, argumentando à ratione intrinseca dictæ l. qui iure familiaritatis, de qua supra, & sic dictum argumentum retorquetur contra impetrantes. Nec obstat etiam, si fortè replicetur & dicatur, quod dicta consuetudo Antuerpiensis solum locum habet, quando non est initus contractus antenuptialis ante contractum matrimonij, in quo disponatur,

disponatur, quomodo & qualiter bona soluto matrimonio per mortem alterius coniugum, diuidi debeant: quia in illo casu videtur perinde de bere ceteri, ac si effemus in terminis iuris communis, & per consequens habebit adhuc locum dict. l. qui iure familiaritatis, ex quo in casu præfenti initus fuit præterfusus contractus antenuptialis, & sic quilibet ex coniugibus censetur possidisse iuxta dispositionem huiusmodi præfenti contractus antenuptialis, & detentio facta per alium, censetur non possessio, sed detentio iure quodam familiaritatis. Quia ad istud respondeo multipliciter. Primò, quod præterfusus contractus antenuptialis de possessione nihil disponit, ut supra dixi. Secundò, dato quod de possessione disponderet, non potest immutare effectum consuetudinis quoad ius possessionis: quia quod factum est, infectum esse impossibile est: ut dicit textus in Authentic. de equal. dot. in principio, colum. 7. Tertiò respondeo aliter, & dico, quod dato, quod dictus præterfusus contractus antenuptialis posset immutare effectum consuetudinis, quoad ius possessionis, tamen quia illius præfenti contractus antenuptialis facta est reuocatio mutuo consensu dictorum Ioannis & dictæ quondam domicellæ Gertrudis suæ vxoris, quod fieri potuit, ut supra dixi, reditum est ad terminos antea factæ consuetudinis: quia ergo dictus Ioannes post huiusmodi reuocationem possedit bona, de quibus est quæstio cum dicta quondam domicella Gertrudis sua vxore pro indiuiso, iuxta dictam consuetudinem: liquet cum suo iure & suo nomine possidisse, & non iure familiaritatis: nam idem oculus qui respicit ad præterfusus contractum antenuptialem, debet etiam respicere ad reuocationem eiusdem. Nec obstat, si iterum fortè replicetur & dicatur, quod ex quo dictus Ioannes van der Heyden semel possedit nomine suæ vxoris, & iure quodam familiaritatis bona pertinentia ad suam vxorem propter præterfusus contractum antenuptialem præcedentem non potuit sibi postea mutare causam possessionis, per textum in l. cum nemo, C. de acquir. poss. Quia respondeo, quod bene verum est regulariter, quod nemo potest sibi mutare causam possessionis, ut dicit textus in d. l. nemo, sed hoc fallit, quando interuenit noua causa à domino, ut est casus in terminis seruiens proposito nostro, in l. 3. §. si rem, in fin. ff. de acquir. poss. vbi dicit text. quod si depositarius emit rem apud se depositam à deponenti, vel si deponens sibi donauerit eam, licet prius non possederit eam sed detinuerit, à tempore tamen emptionis vel donationis incipit eam possidere, nec requiritur traditio ad translationem possessionis, cum venditur vel donatur res existens apud emptorem vel donatarium. l. qua ratione, §. interdum ff. de acquir. rerum dom. & §. interdum, Insti. de

rerum diuis. quod seruit proposito, quia in casu præfenti dicta quondam domicella Gertrudis post consummatum matrimonium, & dictus Ioannes cum ea, & ambo simul coniuncta manu reuocarunt huiusmodi contractum antenuptialem, & in eadem reuocatione voluerunt redire ad terminos dictæ consuetudinis, ut lucidissimè apparet ex instrumento reuocationis apud acta exhibito, & sic ex noua causa superueniente à domino, etiam si præmissa cessarent, dictus Ioannes van der Heyden potuit sibi mutare causam possessionis, quam possessionem continuauit, vsque in præsentem diem. Nec valet, si dicatur, quod huiusmodi reuocatio, si deberet sortiri effectum, censetur inducere donationem, quæ inter virum & vxorem cadere non potest, tot. titu. ff. & C. de donat. inter virum & vxorem. Quia dico, ut dixi latè supra, quod in isto casu donatio valuit, ex quo fuit reciproca & morte confirmata, reducens eas ad terminos iuris municipalis loci domicilij, quod facile sit, e. ab exordio, 35. distin. & l. si vnus, §. pactus ne peteret, in fin. ff. de pact. Et dato, quod non valeret, tamen ut supra dixi, ex inutili contractu transfertur possessio, ut est casus in terminis nostris de viro & vxore in l. prima, §. si vir, ff. de acquir. poss. supra allegata, quod sufficit proposito. Et posito, quod præmissa omnia cessarent, prout non, & quod dictus Ioannes vsque ad mortem dictæ quondam domicellæ Gertrudis bona, de quibus est quæstio, detinuisse iure quodam familiaritatis, tanquam socius familiaris ipsius: tamen clarum est, quod ipse non detinuit bona, de quibus est quæstio, cum impetrantibus, tanquam socius eorum vel iure familiaritatis cum eis, sed ea possedit animo & corpore, cum ipsis pro indiuiso ipsis scientibus & permittentibus. Et sic constat manifestè, dictos impetrantes non possidisse insolidum bona, de quibus est quæstio. Ad hoc autem quod quis obtineat in interdico uti possidetis, ut actor, prout sunt impetrantes, requiritur quod ipse possideat, imò succumbit, quamuis alius vi ab eo possideat, ut est textus, & ibi hoc firmat aperitissimè Ioannes Fab. in §. retinenda, Insti. de interdico. Hinc est, quod si colonus interuertet domino possessionem cum non admittendo, statim colonus incipit possidere, & potest dominus agere contra colonum interdico unde vi, sed non interdico uti possidetis, ut est casus in terminis in d. l. tertia, §. si rem, in princip. plus autem est in casu nostro, quia dictus Ioannes habet titulum legitimum, ut ex supra dictis patet, Et sic non potest dici vi possidere. Concludendo ergo dico, quod in casu præfenti ex multiplici respectu dicto Ioanni van der Heyden reo, cui in dubio magis fauent iura, sua conclusio debet adiudicari: vestro iudicio, cui Deus adsit, semper saluo.

S V M M A R I A.

- 1 *Sententia contra principalem lata, contra fidei-
bentem solui iudicatum, potest mandari exe-
cutioni sine nouo processu. & nu. 6.*
- 2 *Vsfructuarij heres vel fideiussor ab obligatione
vsfructuarij, per mortem ipsius non libera-
tur. & num. 5.*
- 3 *Ex separatim non fit bona illatio.*
- 4 *Fideiussor accipitur, ut per eum magis sit cautum
creditori.*



Agnosce ac præclarissime domine Cancellarie, licet meum non sit intruere Mineruam, tamẽ pro declaratione boni & clari iuris Egidij Musche, quod habet in causa quam intulit contra Egidium Reuiers reum, paucis illud corroborabo. Constat enim ex processu, quod dictus reus est fideiussor iudicij, qui pro Nicolao Reuiers suo patre fideiussit iudicatum solui. Cõstat etiam ex processu, præfatum Nicolaum condemnatum ad reintegrandum domum mortuariam quondam Siberti van Roodde & domicellæ Katharinæ van den Driesche, ad finem faciendi nouam diuisionem, sed clarum est de iure, quod fideiussor ¶ iudicij qui fideiussit iudicatum solui, potest conueniri & excuti, imò quod amplius est, sententia lata contra principalem, potest contra eum mandari executioni sine nouo processu seu libello, vt est textus in l. i. ff. de iud. & ibi expressè hoc vult Cyn. & DD. C. de vsur. rei iud. & ita pulchrè determinat Bar. in l. i. ff. iud. solui, & post eum Bald. m. l. m. eleganter in §. fi. Inst. de satisda. Restat ergo duntaxat respondere ad nonnulla pro parte dicti rei obiecta. Et primò non obstat in quantum dicit, quod dictus Nicolaus suus pater fuit duntaxat vsfructuarius, sed vsfructus finitur morte. §. finitur. Insti. de vsfruc. cum vulg. Ergo extincta est obligatio, qua ipse Nicolaus tenebatur ex vi sententiæ reintegrare domum mortuariam dictorũ quondam Siberti van Roodde, & domicellæ Katharinæ van den Driesche. Et si sic, ergo ipse reus non potest conueniri. Quia non ¶ valet consequentia, vsfructus est finitus per mortem vsfructuarij, ergo vsfructuarius fuit liberatus ab obligatione, vel ergo hæres aut fideiussor ipsius, est liberatus ab obligatione, qua tenebatur vsfructuarius: oppositum enim consequentis stat cum veritate antecedentis, nec ¶ probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. l. neque natales, iunctis notatis ibidem per Sal. C. de proba. cum similibus. ex separatim non fit illatio, l. non hoc. C. vnde cog. cum simi. Et sic stat, quod dictus reus fideiussor tenetur reintegrare dictam domum mortuariam, quemadmodum eius pater obligabatur. Ad hoc enim capi-

4 tur ¶ fideiussor, vt per eum sit magis cautum creditori, Institut. de fideiuss. in principio, cum vulgar. Non obstat etiam secundò, in quantum ipse reus dicit, quod per dictam domicellam Katharinam fuerunt plura legata relicta ad pios vsus, & quod hæres eiusdem domicellæ Katharinæ reliqua bona inter se diuiserunt, quia per hoc non infertur per bonam consequentiam, quod ipse reus non tenetur reintegrare domum mortuariam, de quo est quæstio, ad quod faciendum suus pater fuit sententialiter condemnatus, imò oppositum consequentis, vt dixi. stat cum veritate antecedentis, & sic committitur fallacia consequentis, vt dicunt philosophi naturales, & habet locum dicta regula, non probat hoc esse, &c. præallega. l. neque natales, cum similibus. Et eodem modo soluitur aliud, in quantum dictus reus dicit, quod ipse non possidet aliqua bona relicta per dictam domicellam Katharinam, nec etiam suus pater vnquam possedit, quia illo supposito sine præiudicio, hoc non potest ¶ argui, quod ipse reus sit liberatus ab obligatione sua fideiussoria iudicatum solui, quia fideiussor qui nihil possidet de bonis debitoris, tenetur nihilominus satis facere creditori, nec potest se hoc prætextu excusare, iuribus vulgar. Non obstat etiam aliud in quantum dicit, quod dictus Nicolaus suus pater semel fecit declarationem bonorum, quæ habuit ex domo mortuaria, & obtulit præstare iuramentum, quod non habuit alia bona ex domo mortuaria, & sibi fuit remissum iuramentum, ergo reus impetiri vel conueniri non potest. Quia responderetur, quod sola declaratio bonorum non sufficit, nisi fiat effectualis reintegratio domus mortuaria, vt habet sententia condemnatoria, ad quod faciendum ipse reus nunc est in causam tractus: quia ergo ipse reus non docet, dictum Nicolaum Reuiers, suum patrem paruisse dictæ sententiæ cum effectu: sequitur, quod ipse vt eius fideiussor, iudicatum solui debeat ad hoc faciendum condemnari, per iura supra in principio allegata. Non obstat etiam vltimum, in quantum ipse dicit, quod dictus Nicolaus Reuiers suus pater decepsit Bruxellæ, & quod reliquit relictam, quæ de consuetudine dicti oppidi tenetur soluere omnia debita, & quod ipse non est hæres sui patris, &c. ergo ipse non potest conueniri. Quia breuiter ad istud responderetur, quod illud ¶ posset procedere, nisi dictus reus esset fideiussor iudicij, qui fideiussit iudicatum solui. Nam talis potest constringi ad soluendum iudicatum sine alio processu, vt supra probaui, quare non obstat. Et quia materia ista meo exiguo iudicio est clarissima, omnino disposita ad condemnationem dicti rei, decreui amplius circa eam non instare, ne videar solem facibus adiuuare velle, contra cap. si omnia. 6. quæstio. 1. & l. prima, in fin. ff. de dot. præleg. Iudicio vestro (cui Deus adsit) semper saluo.

CONSI.

S V M M A R I A.

- 1 *Argumentum à sufficienti partium enumeratione in iure validum est.*
- 2 *Non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse.*
- 3 *Diuersitas factorum & actuum ex diuersitate temporum arguitur.*
- 4 *Libellus, probatio & sententia debent esse conformia. & num. 11.*
- 5 *Sententia lata super eo, super quo lis non est contestata, nihil valet.*
- 6 *Testium numerus in testamento vel codicillis requisitus, & c. qui sit.*
- 7 *Præsentia presbyteri parochialis excludit præsumptionem fraudis.*
- 8 *Filius in testamento patris præteritus, rumpit illud.*
- 9 *Notorium non releuat ab onere proponendi, licet ab onere probandi.*
- 10 *Filius plus quam extraneum diligere quilibet sane mentis præsumitur.*



Enerabilis domine Officialis, licet meum nõ sit intruere Mineruam, tamen pro elucidatione clari iuris Iohannis, Barbaræ, Margaretæ, & Katharinæ Elseuers prolium quondam Iohannis Elseuers in hac causa reorum, contra Petrum Vleminck maritum Elizabethis van Vloersem impetrantem, placeat attendere, quod tota intentio præfati Petri Vleminck impetrantis fundata est super quodam prætenso testamento per quondam Iohannem de Bijn, primum maritum dictæ Elizabethis van Vloersem condito anno nonagesimo tertio, 19. Octobris, vt ex tenore libelli pro parte dicti Petri Vleminck coram vobis exhibiti lucidè patet, sed de dicto testamento anno nonagesimo tertio, vt præmittitur condito non constat apud acta, sequitur ergo, quod iurisdictio vestra non est fundata, & per consequens causa remitti debet ad legem loci de Parte. Quod autem de dicto prætenso testamento libellato non constat, patet per ¶ locum à sufficienti partium enumeratione, qui est validus in iure. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris, cum similibus. quia si de eo constaret, hoc esset per confessionem reorum, vel per testes instrumentarios in hac causa productos & auditos, vel per instrumentum in hac causa per impetrantem exhibitum & productum, sed neutro istorum modorum apud acta constat de prætenso testamento libellato, ergo &c. De dicto enim prætenso testamento libellato non constat apud acta per confessionem reorum, vt patet inspicienti responsionem reorum ad dictum libellum, ex qua non plus habetur, quam quod rei credunt, quod dictus quondam Iohannes de Bijn asseritur fecisse

se quoddam prætensum & nullum testamentum tempore libellato, ac voluisse & disposuisse vt libellatur, sed hæc consequentia non valet, credo quod Titius id fecit: oppositum ¶ enim consequentis stat cum veritate antecedentis, & sic habet locum regula, non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse. l. neque natales, & ibi Sal. C. de probat. Vnde patet, quod ex confessione constat de huiusmodi prætenso libellato testamento: de hoc etiam non constat per testes, qui notoriè deponunt de alio tempore, & interrogati de tenore testamenti, dicunt se nihil scire: de hoc etiam non constat per instrumentum apud acta exhibitum, quia illud est de alia longè anteriori data. Modò ita est, quod ex ¶ diuersitate temporum arguitur diuersitas factorum & actuum. l. nunquam plura. ff. de priua. delict. & est bonus textus cum sua singulari glossa in c. nihilominus, 3. quæst. 9. & habetur per gl. ordinariam in cap. cum igitur, in principio, 35. quæst. 1. & per Bart. in l. denunciaste. §. quid tamen, quem legit sub l. qui vxori, ff. ad leg. Iul. de adulter. & per Bald. in l. prima, in 15. colum. Cod. qui accu. non possunt, & per eundem Bald. in l. conuenticulam, C. de episco. & cler. & per Spec. in tit. de teste, in §. iam de interrogatorijs, in vers. quid si vnus, & per Panorm. & alios canonistas in c. cum tu, de testib. sequitur ergo, quod non potest pronunciari super testamento libellato, quia illud non est probatum: certum ¶ autem est, quod hæc tria debent esse conformia, libellus, probatio, & sententia, vt dicit notabiliter Bald. in l. fin. in 1. colum. C. de fideicommiss. liber. & idem Bald. in l. prima. C. si plures vna sent. condem. fue. & Taf. in l. vinum, in 14. col. ff. si certum peta. nec etiam pronunciari potest super testamento probato per instrumentum apud acta exhibitum, quia super illo non est lis contestata, sed duntaxat super testamento libellato, condito, vt prætenditur anno nonagesimo tertio, vt prædixi. Modò certum est, quod sententia ¶ lata super eo super quo non est lis contestata, nihil valet, l. prolata, & ibi Bart. C. de senten. & interlo. omnium iud. & c. vnico, de litis contestata. cum alijs vulg. & istud funditus euertit intentionem impetrantis, ita quod non est opus adducere alia. Tamen pro euidentiore intellectu & abundantè cautela deduco, quod etiam si libellatum esset de tempore, de quo loquitur dictum instrumentum, tamen adhuc dictum instrumentum non probaret: quod deduco, quia principalis dispositio de qua contenditur, non est facta ad pias causas, sed est facta per maritum & vxorem ad vilitatem superstitis, & in præiudicium prolis naturalis & legitimæ, & ex consequenti in præiudicium heredum eiusdem, in hac causa reorum. Certum autem est, quod ¶ ius ciuile requirens septem testes in testamento, & in codicillis quinque, non est immutatum, secundum comu-

f 2 nem

nem opinionem, à qua in iudicando non est recedendum, nisi in relictis ad pias causas, vt in c. relatum primo, de testa. vel quando testamentum conditur per ecclesiasticos, vel laicos in terra ecclesie, seruata forma cap. cum esses, eo. tit. puta, quando fiet coram presbytero parochiali, & duobus vel tribus testibus fide dignis & idoneis: ita expressè volunt Iohannes Andr. Card. Petr. de Anchor. & post eos latè dominus Ioan. de Imol. in d. c. cum esses, in tertia, quarta, quinta & sexta colum. vbi dicit, hanc esse communem opinionem, à qua in iudicando non est recedendum, & se ita consuluisse, vt ibi habetur pulchrè & latissimè per eum: & idem sequitur ibi latissimè Andreas Siculus, & idem vult Fred. de Senis, in consilio 217. & Spec. in titu. de instru. edit. in §. compendiosè, in versu. item per ius canonicum, quia multum ¶ presumitur pro presbytero parochiali, quòd excludat fraudes: nec debet recedi à dispositione iuris civilis, nisi quatenus reperitur immutatum, secundum eum ibidem: & volunt Doct. in palsibus supra proximè allegatis. Cum ergo in casu presentis dictus Iohannes de Bijn testator fuerit laicus, in terris imperij moram trahens & finiens vitam, puta in parochia de Rymenam ducatus Brabantie, & cum legatum per maritum uxori superstiti relictum, vel econtra, non possit dici ad pias causas, & cum non adfuerit presbyter parochialis, puta curatus de Rymenam, in cuius parochia dictus Iohannes de Bijn moram traxit, vt patet ex verbis dicti præfati instrumenti circa principium, certum est, quòd dictum instrumentum non probat tanquam confectum per eum qui in casu presentis non fuit qualificatus de iure. Præterea dictus Iohannes de Bijn ¶ præterijt suum filium, quia eum non instituit, nec exheredauit. §. eadem hæc. In titu. de hæc. quæ ab intesta. defer. cum si. ergo etiam ex alio capite dictum præfatum instrumentum non potest suffragari dicto impetranti, quia testamentum est nullum, per tex. expressum, iuncta glo. & ibi Barto. in §. aliud quoq; capitulum, in Auth. vt cum de ap. cog. col. 8. & est communis & vera opinio, vt vult pulchrè Io. de Imol. in c. Raynutius, de testam. & communiter omnes Doct. in Auth. nouissima, C. de inoff. testa. Nec obstat si fortè dicatur, quòd de consuetudine, notarij possunt conficere & indies conficiunt testamenta & codicillos: quia fateor, quòd ipsi possunt hoc facere, quando adhibent solennitatem numeri testium requisitam de iure civili in testamentis vel legatis ad non pias causas conditis vel relictis per laicos in terris imperij, cum in hoc casu ius civile nõ reperitur correctum, vt dixi, & si ampliore potestate dicantur habere ex consuetudine, hoc debuisset articulari & probari, quod hic factum non est, vnde illud attendi non debet, quia dato ¶ quod illud esset notorium, tamen non releuaret ab onere proponendi, licet benè releuaret ab onere probandi, vt est glo. ordinaria approbata in Cle. appellanti, de appel. vt vult Panor. & canonista in c. accedens, vt lite non contesta. Præterea ¶ dictus Iohannes de Bijn non videtur fuisse compos mentis ordinando, quòd per decessum vnius prolis quatuor libere cuilibet prolium relictæ nõ accrescant superstiti, & sic dictum testamentum suum ex alio capite potest dici nullum, vt probat textus notabilis in l. quidam in fu. ff. de condit. insti. iuncta l. cum acutissimi, C. de fidei commif. præsumitur enim quilibet sanæ mentis plus diligere filios quàm extraneum, vt dicit textus in d. l. cum acutissimi, cuius contrarium factum ostendit dictus Iohannes de Bijn præfatus testator. Et quicquid sit, aliud ¶ est libellatum, & aliud probatum: vnde constat, quòd non potest ferri sententia in fauorem dicti impetrantis, quia hæc tria, libellus, probatio, & sententia debent esse cõformia, vt supra dixi, quòd non est in casu presentis, vt supra declarauit: ergo & si omnia alia cessarent, debet dictus impetrans in hac instantia eo modo quo agit succumbere, per supra dicta.

CONSILIVM CXXXIX.

Istud Consilium pertinet ad materiam Consilij 150. & post illud videtur ponendum.

S V M M A R I A.

- 1 *Contractus vt rescindatur quodam tempore inspicere debeat, &c.*
- 2 *Obligatio extinguitur si in eam casum incidit, à quo incipere non potest, & nu. 8.*
- 3 *Contractus in quo deceptio nulla à principio interuenit, seruandus est.*
- 4 *Prescriptio semel rite perfecta propter conscientiam rei alienæ postea superuenientem, in foro etiam conscientia non retractatur.*
- 5 *Incerta non attendi solent.*
- 6 *Emptores communiter lucrum sperant.*
- 7 *Precium vt dicatur iniustum, tempus contractum inspicitur.*
- 9 *Communitas accedente consensu principis vendere & donare potest.*



Vltra supra dicta per præfatos consultores adducta, videtur nobis infra scriptis idem dicendum in foro fori, de quo nullum videtur dubium per iura per eos allegata: & etiam ex eo, quia ¶ tempus contractus in hac materia attendi debet, vt est casus in l. si voluntate. in fin. C. de rescin. vend. contractus autem iste fuit perfectus sine aliqua circũuentione, do lo vel fraude, de partiu expresso consensu: ergo sine aliquo dubio licitus fuit & validus. Sed in foro poli & conscientie videtur maius dubium, tum

CONSILIVM CXXXIX.

cum propter speratum lucrum ex parte emptoris, tum etiam propter iniustitiam precij, secundum communem loci æstimationem, tum ¶ etiam quia res nunc videtur venisse ad eum casum, à quo non potuit inchoari. l. pluribus, §. & si placet. ff. de verborum obligat. & l. si à me fuerit arrogatus, & l. Iulianus ait. ff. de iudic. cum similibus. tum etiam, quia saltem videtur interuenisse deceptio re ipsa, quæ in foro poli non est admissa, vt dicunt domini præconfulentes: tum etiam, quia venditores non poterant donare, ex quo fuerunt nudi administratores Reipublicæ, vt dicunt præfati domini præconfulentes. Sed istis non obstantibus videtur nobis infra scriptis idem dicendum in foro poli & conscientie. Primò, quia non ¶ interuenit deceptio aliqua in contractu perfectione; eiusdem, & sic huiusmodi contractus est seruandus, l. 2. C. de pact. inter emp. & vendi. compos. cum si. neq; etiam post contractum per ipsas partes, vt supponitur: nisi quis diceret videri iam deceptionem re ipsa secundum æstimationem communem, quæ in casu isto ex post facto non videtur attendenda, d. l. si voluntate, cum simi. & per ea quæ notat Ioan. Andr. in regula possessor, de reg. iur. lib. 6. in mercu. post Hostien. beatum Thomam, & alios ibidem relatos per eum, & Panor. & Ioan. de Imol. in c. vigilanti, de præscr. & Ioan. de Imo. in c. primo, de concessione præben. in quibus locis præfati Doct. volunt, & est communis opinio, quòd ille ¶ qui præscripsit rem alienam bona fide & legitimo titulo, licet postea superuenit conscientia rei alienæ, nihilominus tutus est in foro conscientie, nec tenetur rem iam suam factam per prescriptionem restituere, & idem vult Petrus de Anchor. in regula peccati venia, de reg. iur. lib. 6. & Panor. in c. quia plerique. de immu. ecc. multò fortius ergo in casu isto, vbi emptor habuit causam à domino venditore, qui potest contractum pro similibus denarijs ad libitum redimere. Ex quibus patet, quòd nulla est deceptio re ipsa, quæ sibi locum vendicat, quando ultra dimidiam iusti precij tempore contractus venditor deceptus est: nec redimere potest, nisi ex legis subsidiis, l. 2. C. de rescin. vend. & l. si quis cum aliter. ff. de verbor. obliga. Neq; obstant adducta in contrarium. Et primò non obstat primum de sperato lucro, quia illud ¶ fuit incertum, tam ex qualitate venditorum, qui notorie effecti sunt malè soluendo, quàm etiam ex vi pacti redemptionis adiecti, & sic non attendendum, l. si ea pactio, C. de vsur. & cap. in ciuitate, de vsu. Item illud de sperato lucro procedit in mutuo, non autem in contractu emptionis & venditionis, in quo emptores communiter ¶ & quotidie lucrum sperant, præ alleg. l. 2. C. de pact. inter empto. & vendit. compos. nec hoc est reprobatum, quando est inceptum, d. c. in ciuitate Dei, & ibi Doct. canonista, cum similibus, quòd sufficit proposito, imò etiam certum lucrum non est reprobatum in contractu emptionis & venditionis, nisi differatur solutio precij propter lucrum, quo casu est vsura interpretatiua, d. c. in ciuitate, & c. consuluit, eodem titu. Non obstat etiam ¶ secundum de iniustitia precij, quia tempus contractus debet inspicere, vt dictum est, d. l. si voluntate. Item licet etiam emptori iniusto precio emere sciente venditore, nec tenetur talis emptor sibi facere scrupulum conscientie, secundum Ioan. Calder. Panor. & Doct. in c. nauiganti, de vsur. Non obstat etiam tertium, quia illud procedit, quando ¶ actus non fuit ab initio perfectus, sed capit tractum successiuum, d. l. si à me fuerit arrogatus, cum simi. Secus, quando actus ab initio fuit perfectus, vt in casu presentis secundum Dy. in regula factum legitime, de reg. iur. lib. 6. & probatur in §. econtrario, Instit. de lega. & ibi habetur per Io. Fab. Non obstat etiam quartum de deceptione re ipsa, quia vt dictum est supra, illa hic non subest. Non obstat etiam quintum, quia ¶ in casu presentis administratores Reipublicæ non vendiderunt, sed communitas ipsa cum consensu principis, quæ sicuti potuit vendere, ita potuit etiam donare: & hinc est, quòd singuli insolitum obligantur, & excuti possunt, vt quotidie de facto videmus, secundum ea quæ habentur in l. 4. §. actor, & ibi Bart. & posteriores. ff. de re iud. cum simili. Ex quibus omnibus videtur, emptorem tam in foro poli, quàm in foro fori secundum casus positionem esse tutum.

CONSILIVM CXL.

S V M M A R I A.

- 1 *Nemo priuatur iure suo sine culpa, nisi subit causa, & nu. 5.*
- 2 *In omni dispositione principis vel pontificis subintelligitur claus. Saluo iure tertij, & num. 9.*
- 3 *Litipendencia interrumpit prescriptionem.*
- 4 *Modicum in iure non curatur, & nu. 7.*
- 6 *Vnus duorum vices sepe representat.*
- 8 *Non omne quod est infra districtum, est subiectum districtui.*
- 10 *Actor de suo iure certus esse debet, antequam agendum procedat.*
- 11 *In omni negotio tria sunt attendenda, verum expediat, licent, & decet.*



Vper themate subscripto, an scilicet nobiles domicellæ sanctæ Vual detrudis oppidi Montensis patriæ Hannoniæ sint iuridicè fundatæ, eisq; actio competat ad hoc, vt possint vicarium per capitulum sancti Germani nouissimè deputatum facere constringi atque compelli ad dimittendum canonicatum vel vicariatum, nec ne: videtur prima facie, quòd sunt fundatæ,

fundata, quia ecclesia sancti Germani est situa-
ta in patronatu ipsarum, & canonici dicti capi-
tuli sancti Germani sunt vicarij dictarum nobi-
lium domicellarum, adeo quod certis diebus
& festiuitatibus anni tenentur cantare diuinum
officium in dicta ecclesia sanctae Vvaldetrudis,
& assistere praefatis nobilibus domicellabus, &
ad idem faciendum obligatus fuit curatus dic-
tae ecclesiae sancti Germani ante vnionem vel
1 incorporationem. Si ergo vnus & idem posset
esse canonicus & curatus, fraudarentur dictae
nobiles domicellae seruitio vnus personae, quod
esse non debet. l. id quod nostrum est. ff. de reg.
iur. & l. 2. ff. de his qui sui vel alie. iuris, cum simi.
Praeterea dicta vnio seu incorporatio, quae posset
allegari in contrarium, fieri non potuit sine con-
sensu dictarum nobilium domicellarum, in qua-
rum patronatu sita est dicta ecclesia sancti Ger-
mani, iuxta nota. per Pau. & Card. in clem. ne in
agro § ad haec, de sta. regul. & per eosdem in cle.
2. de reb. eccle. non alic. & per Panor. & Doct. in
cap. cum accessissent, de constitu. in quibus pas-
sibus praefati Doct. volunt, quod in vnione re-
quiritur consensus patroni, qui hic non inter-
uenit. Praeterea † in omni dispositione quam
facit summus pontifex vel princeps, subintelli-
gitur clausula, saluo iure tertij, l. 2. §. si quis a
principe, & §. merito, ff. ne quid in loco publi. &
c. quamuis, de rescrip. li. 6. cum si. Praeterea mo-
ta est lis, cum similis casus euenit, vt patet per
processum habitum coram domino Officiali
3 Tornacensi, quae litispendentia † interrupisset
praescriptionem, si quae fuisset inchoata, e. illud,
de praescri. cum si. Sed istis non obstantibus, vide-
tur mihi subscripto, non leuiter consulendum
praefatis nobilib. domicellabus, quod ob hanc
causam intentent processum, cum non videan-
tur fundatae supra firmam petram, vt ex infra
dicendis patebit, melius ergo & consultius facient,
si a lite abstineant, vt in simili consuluu it
risconsultus in l. prima. ff. de inoffi. test. frustrari
4 † enim seruitio seu interessentia vnus personae,
dummodo aliud non subsit, est paruum inter-
esse a iure non ponderatum. Idem enim eueni-
ret, si aliqui canonici sancti Germani non resi-
derent. Aliud autem forte dici posset, si ferè o-
mnes canonici se absentarent, ita quod ecclesia
fraudaretur ex toto ministris & obsequio diui-
no, quo casu sibi prospicere possent dictae nobi-
les domicellae, secundum ea quae habentur in c.
extua, & in c. pen. de cler. non resid. & honestius
est, quod deseruiatur curae incorporatae per ca-
nonicum, quam per alium. Item reperio ex bul-
la incorporationis, quod collatio & omnimoda
dispositio dictae curae ante incorporationem
semper pertinuit ad praefatum capitulum san-
cti Germani, & sic in incorporatione huiusmo-
di non fuit necessarius consensus dictarum no-
bilium domicellarum, quae non fuerunt patro-
nae dictae curae, licet in earum patronatu funda-

tum sit dictum capitulum sancti Germani. Re-
stat nunc respondere ad ea quae supra adducta
sunt in contrarium. Et primò non obstat pri-
mum, quia vt dixi, istud est paruum interesse
non ponderatum a iure, imò hoc regulare † est
in vnione, quod quis priuatur iure suo sine cul-
pa, ex causa mouente summum pontificem ad
faciendum vnionem, vt est tex. in cap. vnio. 10. q.
3. & nota. per glos. in c. antiqua, de priuileg. & iu.
c. 2. de constitu. Regulariter enim nemo priua-
tur iure suo sine culpa, sed hoc fallit, vt dixi, quã
do subest causa, vt in iuribus supra allegatis, &
in regula sine culpa, de reg. iur. libr. 6. Papa au-
tem in huiusmodi vnione seu incorporatione
ordinat, quod dictum capitulum sancti Ger-
mani poterit deputari deseruiotore curae in-
corporatae, vnum ex Vicarijs vel Canonicis, &
eundem ad nutum amouere, si ergo ipsi pos-
sunt deputare Canonicum ad deseruiendum
huiusmodi curae incorporatae, sequitur quod il-
le repraesentabit vices duorum, sicut videmus
saepe in ecclesijs collegiatis, in quibus aliquan-
do vnus est Decanus non Canonicus, & inter-
dum est Canonicus, Decanus & curatus, sicut
visum est his proximis annis in ecclesia colle-
giata sanctae Gudulae Bruxellensis. Saepe † e-
nim hoc contingit, quod quis repraesentat vic-
ces duorum, l. si consul. ff. de adopt. Et licet hoc
casu ecclesia priuatur vno ministro, illud tamen
non reputatur inconueniens in iure, per supra
7 allega. de † modico enim non curat praetor, c.
& si quaestiones, de simo. & l. si oleum, in fin. ff.
de dolo. Non obstat etiam secundum, quia vt
dixi supra, dictae nobiles domicellae ante incor-
porationem non fuerunt patronae dictae curae,
sed collatio & omnimoda dispositio pertinuit
ad praefatum capitulum, quo stante, certum est
quod consensus earum non fuit necessarius.
Nec absolute valet haec consequentia, ecclesia
sancti Germani sita est intra patronatum seu di-
strictum earum, ergo ipsae sunt patronae ipsius
ecclesiae, quia oppositum consequentis potest
8 stare cum veritate antecedentis. Nam † non
omne quod est infra districtum vel de districtu,
est subiectum districtui, vt probatur in cap. cum
episcopus, de offic. ordi. libr. 6. Non obstat etiam
tertium, quia † illud intelligitur, si tertius ex
hoc passurus esset magnum praedictum, secus
si leue, vt vult gloss. ordinaria notabilis in d. §. si
quis a principe, & probatur in iuribus supra al-
legatis, & in l. quotiens. C. de precib. impera. of-
feren. vbi de hoc est casus expressus. Non obstat
etiam quartum, quia dicta lis inconsulte mota
videretur, & stante validitate incorporationis mo-
ueri non debuit. Et quicquid sit, nihil est in hac
re iudicatum in fauorem dictarum nobilium
domicellarum. Nec habent dicti capitulantes
de sancto Germano necessario se iuuare ex pre-
scriptione, cum vsi sint iure suo, illudque con-
tinnauerint, vnde cessat quod de interruptione
supra

10 supra allegatum est. Cum ergo † actor debe-
at esse certus de iure suo, antequam proce-
dat ad agendum, & debeat explorare, an ex-
pediat agere nec ne, vt bellissimè inquit Iurif-
consultus in l. qui in alterius, in fine, ff. de regul.
iuris, propter has difficultates non videtur mi-
hi consultum, quod intenteretur istius occasione
11 processus, cum hoc † neq; expedire, neq; lice-
re, neq; decere videatur, quae tria in omni nego-
cio sunt attendenda, vt eleganter inquit text. in
c. magna, de voto.

CONSILIVM CXLI.

SVMARIA.

1. *Dictio Erben' quid importet.*
2. *Verba secundum communem intellectum acci-
pienda sunt.*
3. *Dictio copulativa in oratione posita de sui natura
coniungit diuersa, ac extendit & ampliat.*
4. *Verba contrabentium non superflua esse, sed sem-
per aliquid operari debent.*
5. *Geminatio verborum designat exuberantem men-
tem profertentis.*
6. *Extraneus dando dotem nec pacifendo sibi illam
reddi censetur indistinctè mulieri donare, nec
amplius illi pro recuperatione dotis competat
actio.*
7. *Casus omisus relinquitur dispositioni iur. com-
munis.*
8. *Argumentum a contrario sensu non solum in le-
gem sed & contractuum verbis validum est.*
9. *Dubium ille non dicitur casus, de quo expressus iu-
ris textus habetur.*
10. *Hereditum appellatione in materia qua sui natu-
ra est transitoria ad heredes, veniunt heredes
in infinitum.*
11. *Stipulatio annua simpliciter facta, in dubio tran-
sit ad heredes stipulatoris.*
12. *Mens promittentis ex precedentibus & sequen-
tibus facile colligitur.*
13. *In finitatis toleratur quando verba sunt apta ad in-
finitatem, etiam vbi de obligatione vel actione
conseruanda agitur.*
14. *Contractum quando censentur perpetui vel tem-
porales, & c.*
15. *Liberos habere non a voluntate hominis sed ex
gratia Dei dependet.*
16. *Fructus quando in sortem absq; vitio usura com-
putentur, & c.*
17. *In certis non est locus coniecturis.*
18. *Hereditum appellatione in fideicommissis qui ve-
niant, & c.*



Vidam A. in fauorem & subsidium
matrimonij inter B. & C. in facie
sanctae matris Ecclesiae contrahen-
di promissit, dedit & donauit centum
nobilia aurea boni & iusti ponde-

ris annue leuanda & percipienda ex bonis seu
redditibus bonorum dominij sui de Voorne,
illo pro huiusmodi annuo reddito obligando
& hypothecando ita & taliter, quod dicti B. & C.
eadem centum nobilia annuatim recipient quã
diu ambo viuent, vel eorum alter vinerit in huma-
nis, cum pacto, quod post mortem eorundem
vel alterius eorum huiusmodi redditus centum
nobilium ad proles eorundem B. & D. ex eo-
rum corporibus suscitandas, in quantum ali-
quae post mortem dictorum B. & C. vel alterius
eorum superuixerint: Cum adiectione tali,
quod si dictos B. & C. decedere contingat prole
vel prolibus de & ex suis corporibus minimè
suscitatis & superuientibus, in eum euentum
huiusmodi redditus centum nobilium post
mortem d. C. deuoluetur ad proles legitimas
eiusdè C. in quantum eadè C. aliquas proles ex
alio matrimonio per eam forsan contrahendo
habere contingat, cum pacto tamen, quod hu-
iusmodi redditus centum nobilium redimi &
dequitari possit per dictum A. vel suos succes-
sores, dum & quando voluerit vel voluerint,
mediante mille similibus nobilibus aureis sol-
uendis & deliberandis dicto B. aut dictae C. vel
haeredibus eorundem cum renunciationibus
generalibus, vt haec & alia in literis contractus
dotalitij siue antenuptialis plenius continètur
& habentur. Modò accidit, quod dictus B. & C.
matrimonio inter eos legitimè contracto &
consummato, stante eorum coniugio procrea-
runt plures proles, & inter alios Adrianum van
Asche & Mariam van Asche, tempore decessus
dictorum B. & C. superflites, quae siquidem pro-
les Adrianus & Maria sic vt praemittitur post
mortem dictorum B. & C. suorum patrum su-
perflites contracto successiuè matrimonio di-
uersas proles adhuc in humanis viuentes pro-
crearunt.

Quaeritur modò, an dictis prolibus contra
possessorem dominij de Voorne, huius causae
reum, actio vel ius petendi annuatim huiusmo-
di redditum centum nobilium competat, nec
ne. Et praesupposita facultate & potestate di-
cti A. dotantis, de qua vt informor non dubita-
tur, omisus superfluis, saluo iudicio melius &
& rectius sentientis: Dico breuiter, quod dictis
prolibus virtute dicti contractus antenuptia-
lis competunt ius & actio efficaces ad peten-
dum huiusmodi redditus. Quod deduco ex
verbis dicti contractus antenuptialis luce cla-
rius multipliciter. Et primò sic, dicit enim te-
xtus dicti contractus antenuptialis, quod di-
cti B. & C. huiusmodi centum nobilia reci-
pient quã diu ambo vixerint vel eorum al-
ter vixerit in humanis, & subiungit haec ver-
ba teutonice seu vulgaria: Ende voert te com-
men ende te eruen op haer wettige gheboorte en-
de kinderen die zij by manderen crigen ende
achterlaten selen, & cetera, Hoc est: Et deinceps
f 4 deuolui

deuolui & hereditario iure competere eius legitima successioni ac liberis, quos communiter generabunt & post se relinquent, & c. quo sic se habente, ponderandas dico has dictiones, *te cōmen ende te eruen*, id est, deuolui & hereditare, siue hereditario iure competere, quæ verba clarè denotant & demonstrant dictum A. dotantem, non solum voluisse, quod huiusmodi redditus centum nobilium deuolueretur temporaliter ad proles superstitis dictorum B. & C. sed etiam prolium in dicto redditu ius & actio plenè, per seclè, perpetuè & hereditariè acquireretur. hoc enim importat hæc dicitio *te eruen*, id est, hereditari, apud vulgares linguam matrem & vulgarem dictorum contrahentium intelligentes, quorum interpretationi standum est, l. prima, in principio, in verbo, circumuolens. ff. de flumin.

2 Ad etiam communem enim intelligentiam verborum recurrendum est, cap. ex literis primo, cum ibi notatis, per Innocen. Panormita. Præposit. & Doctores, de sponsalib. & est bonus textus in l. Labeo, ff. de suppel. legat. & in l. cum de Ianionis. §. asinam molendinariam, ff. de fun. instruc. & optimè faciunt nota. per Barto. & Docto. in l. non dubium, C. de legi. cum si quid enim aliud significat hæc propositio, *te eruen*, hoc est, hereditariè acquiri, vel teneri, siue possideri, in latino, certè non video. Hoc etiam probat hæc copulatiua, & posita inter dictas orationes, *te cōmen ende te eruen*, de cuius natura est coniungere diuersa, vt est gl. & ibi Bar. in rub. ff. de iur. & fa. ig. & gl. in c. querelā, & ibi Pan. de simo. & vult Bal. in l. in 6. col. in vers. 6. q. respondeo, C. quando non pet. par. pe. ac. & Cy. in Auth. iisdem pœnis. Co. de secund. nupt. est que de natura eiusdem copulæ, & extendere & ampliare, vt deducunt Bald. & Cyn. vbi supra. Cum ergo hæc sit copula, & inter dicta verba, *te cōmen ende te eruen*, hoc est, deuolui & hereditario iure succedere, patet clarè, quod mens dicti A. dotantis fuit, quod dictus redditus centum nobilium, nedum temporaliter veniret ad proles dictorum B. & C. quod satis explicatum est per verba illa, *te cōmen*, hoc est, deuolui, sed etiam voluit, quod perpetuè & hereditariè redditus huiusmodi acquireretur & affectaretur prolium dictorum B. & C. aliàs frustra subiunxisset hæc verba, *ende te eruen*, hoc est, & hereditariè, verba enim contrahentium debent aliquid operari, & ita intelligi, quod aliquid operentur, non quod sint superflua, vt l. si stipulatus, post principium. ff. de vfuris, cum infinitis similibus, & vult notabiliter Bal. in Rubr. C. de contra. emp. & vendi. in 9. quæst. Et plurimum ponderandum existimo, quod hæc verba, *te cōmen, ende te eruen*, id est, deuolui & hereditariè, sunt repetita & geminata in dicto contractu antenuptiali, quæ etiam geminatio designat exuberantem mentè dicti A. sic voluit, pro hoc tex. singularis in l. balista, cū ibi not. per Bar. & DD.

ff. ad Trebel. & faciunt nota. pulchrè per Pano. & Fel. in c. si cautio, de fid. inst. & not. per Bar. in cū scimus, C. de agric. & cens. lib. 11. Secundò etiam deduco istud ex textu dicti contractus antenuptialis, hoc modo, dicitur in dicto contractu, quod si & in quantum dicti B. & C. decederent sine prole vel prolium ex se procreandis superuentibus seu superstitibus, tunc & in eum euentum redditus dictorum centum nobilium deberet redire ad dictum A. dotantem vel suos successores. Modò sic est, post decessum dictorum B. & C. remanserunt ex corpore eorum proles superstites, vt præmissi in casu, ergo deficit cōditio, de qua ibi, & per consequens huiusmodi redditus auius 100. nobilium manere debet apud proles dictorum B. & C. superstites, & earundem prolium proles, cum iam vt præmissum est, & latius patebit infra, in persona earundem prolium. redditus huiusmodi sit efficaciter ratificatus, per hoc tex. in l. ex factis. §. si quis autem susceperit, in versic. aut igitur filius, ff. ad Trebellia. Confirmo etiam hoc, quia vt præsupponitur in factis, & est notorium apud omnes, notitiam personarum habentes. dictus A. erat extraneus respectu dictorum B. & C. Modò sic est, et quod quando extraneus dat dotem & non paciscitur sibi illam reddi, censetur indistinctè mulieri donare, & illi soli competit actio pro recuperatione dotis, & minimè dotanti, textus est expressus in l. vnica, in §. accedit, C. de rei vxor. ac. Extraneum autem intelligo illum, qui non habet dotatam in potestate, textus est in dicta l. vnica, in versic. extraneum. Habeo etiam expressum, quod si extraneus datur dotem, paciscitur in vnum solum casum dotem sibi reddi, in illo casu tantum agit, in alio autem agit mulier, sicut ageret, si nullo modo talis extraneus pactus fuisset dotem sibi reddi, text. est de hoc expressus & familiaris in l. si cum dotem, in principio, ff. soluto matrimonio, & ibi. inter alios hoc volunt Paulus de Castro, & Ioan. de Imo. Cum ergo in casu præsentis dictus A. solum in vno casu pactus sit dotem sibi vel successoribus suis reddi, puta in casu quo dicti B. & C. decederent sine prolium legitimis superuentibus: ergo cessante illo casu, prout cessat, non competit actio extra illum casum. Casus enim etiam si omittitur relinquitur dispositioni iuris communis, d. l. si cum dotem, & c. susceptum, de rescrip. libr. 6. cū sim. Ius autem commune disponit, vt dixi, quod quando extraneus dotans non paciscitur dotem sibi reddi, actiōnem nullam habet, ergo & c. Præterea demonstro istud ex eisdem verbis contractus antenuptialis, arguendo à contrario sensu verborum dictæ clausulæ, quod argumentum nedum est validum in verbis legis, l. i. §. huius rei, ff. de offi. eius, cui man. est iurisdic. cum sim. sed etiam in verbis contractuum, tex. est optimus, & ibi est casus ad literā, de hac quæstione in l. inter socerum. §. cum inter, ff. de pac. do. vbi tex. for-

tex. formaliter inquit: cum autem patrem puellæ & generum conuenit, vt in matrimonio sine liberis defuncta filia, dos patri restituatur, id autem inter contrahentes intelligi debet, vt liberis superstitibus filia defuncta dos retineatur & c. imò plus decidit ibi notabiliter tex. quod etiam augmentum vel additamentum dotis expostiterueniens retinebitur, si aliud non sit tempore facti augmenti conuentum inter partes: si ergo hoc est in patre. vt ibi, fortius in extraneo, vt dicunt Paul. de Cast. Ioan. de Imo. & Doct. in d. l. si cum dotem, in principio, vbi optimus textus cum ergo et de isto habemus casum legis expressum, casus iste non potest dici dubius, l. ancilla, cum gl. C. de furtis: Præterea deduco conclusionem supra captam ex eodem tex. dicti contractus antenuptialis aliter, hoc modo, dicit enim textus dicti contractus in quadam clausula circa finem, quod dictus A. dotans, vel sui successores poterunt huiusmodi redditum centum nobilium redimere seu dequitare soluendo semel dictis B. & C. vel suis heredibus mille similia nobilia: & pondero dictionem ibi positam, *ost huer erfgenamen*, hoc est, aut eorum successoribus, quæ etiam repetitur & geminatur, ita quod ex hoc aperitissimè & euidentissimè patet de voluntate dotantis, per d. l. balista, cum alijs supra allegatis. Præterea etiam vbi cunctis fit mentio de hærede in materia quæ sui natura est transitoria ad heredes, tunc appellatione heredum veniunt heredes in infinitum, iuxta regulam hæres hæredis, testatoris est hæres & c. de qua in l. si C. de hære. instit. cum vulga. Clarum autem est, quod stipulatio annua et simpliciter facta nulla habita mentione heredum, in dubio transit ad heredes stipularis, per casum l. si Stichum, §. i. ff. de verb. obligati. & ita ibi determinant Dyn. Pet. Bald. Raphael Cuman. Paul. de Cast. Ludov. de Roma, Alexan. de Imo. & Doctor. & Ioannes Fabri. in §. omnis, Instit. de verborum obligati. vbi dicit, quod hæc est omnium opinio: præsumitur enim paciscendo sibi & heredibus voluisse prospicere, l. si pactum, ff. de probatiō. cum simili. Si ergo hoc est in dubio, ergo multo fortius vbi fit mentio de heredibus, vt in casu præsentis per dicta verba, *te cōmen ende te eruen*, id est, deuolui & hereditariè, & per dicta verba, *ost huer erfgenamen*, hoc est, aut eius successores, repetita & geminata, vt præmittitur, quæ cum sint posteriora declarant priora: ex etiam præcedentibus enim & sequentibus colligitur mens promittentis, quod scilicet voluit redditum huiusmodi in euentum, quo nascerentur & superessent proles in persona earundem & successorum radicatis, si ferus plurium. §. si ff. de lega. primo, cum vulgaribus. Concludo ergo ex præmissis, quod dictis impetrantibus competit actio efficax ad dictum redditum centum nobilium pro annis cessis & cedendis, per casum dicti §. cum inter, cum alijs supra allegatis. Restat modò, vt pau-

eis restem aliqua, quæ obijci possent in contractu. Et primò non obstat, si dicatur etiam infinitas est vitanda, l. final. C. de sacrosanct. ecclesia, sed si admittantur filij filiorum in casu præsentis ad perceptionem dictorum centum nobilium, durabit obligatio in infinitum ergo vt hoc in eodè ueniens vitetur, videtur dicto impetranti actionem non competere. Quia dico ad maiorem, quod quando verba sunt apta ad infinitatem, etiam vbi agitur de obligatione vel actione conseruanda, toleratur infinitas, textus est bonus in l. si ita stipulatus fuero a Seio, ff. de fideiussio. & notat Bartol. in l. qui bona, §. final. ff. de damno infecto: in casu autem præsentis verba apta sunt ad infinitatem, vt latius declarauimus supra, & sic non obstat. Non obstat etiam, si dicatur ex verbis dicti contractus, patet quod huiusmodi redditus potest dequitari, soluendo mille similia nobilia, & sic decem Denarios pro vno Denario, præsumitur ergo dicta promissio temporalis, sicut dicimus etiam in contractibus qui iudicantur perpetui vel vitales ex precio statuto seu conuento in contractu, in dequitatione facienda, iuxta ea quæ plenè notant Innocen. Ioan. And. Panor. & Doctor. in c. in ciuitate D E I, de vfur. & legista in l. si ea pactione, C. eod. tit. & faciunt nota. per gloss. ordinariam notabilem in l. super verbo concedendo, ff. de superficiebus. Nam dico, quod dicti B. & C. potuissent mori sine liberis, cum etiam habere liberos non pendeat à voluntate hominis, sed à natura & gratia D E I. l. maximum vitium, C. de liber. præter. & §. final. Instit. ad Officia. cum similib. accedat & illud generale Aristotelis, homo generat hominem ex materia, & sol. habito ergo ad hoc respectu, non mirum, si dictus A. referua nerit sibi facultatem redimendi dictum redditum, cum mille similibus denarijs. Præterea etiam videmus, quotidie hæc fieri per dominos in iurisdictionibus, quæ dantur in gageriam, quo casu fructus licitè non computantur in fortem absque vicio vfuræ, c. i. de feud. & idem videmus in fructibus pignoris dati genero fauore dotis, c. salubriter, de vfur. Vnde cum clarè constet ex præmissis, redditum perpetuè & hereditariè ac efficaciter esse translatum in proles & prolium proles, qui superferunt tempore decessus A. & B. ponderandum non est, quod ex aduerso tam debili fundamento obijcitur, cum etiam in incertis non in certis locus sit coniecturis, l. continuus. §. cum ita, ff. de verbor. obligati. Non obstat etiam dicta l. ex factis, in §. final. ff. ad Trebel. vbi appellatione etiam heredis datur taxatè intelligitur de descendentibus, & minimè de heredibus extraneis, ne fideicommissum reddatur inutile, quia respondeo, quod in casu præsentis, postquam superferunt proles ex corporibus dictorum B. & C. procreata eisdem B. & C. defunctis superuenientes, satisfactum fuit dicto contractui antenuptiali, ita quod dos in perpetuum retineri potuit,

potuit, per casum d. s. cum inter: & sic amplius querere de heredibus dictarum prolium, an sua sint, vel extranei, superuacuum est: etiam impetrantes sunt de descendibus in recta linea à dictis B. & C. & sic in nullo obstat.

CONSILIVM CXLII.

S V M M A R I A.

1. *Prohibitio personalis non extenditur ad personam non prohibitam.*
2. *Limitata causa limitatum producit effectum.*
3. *Heres defuncti personam representat.*
4. *Præceptum de non alienando si non est nudum quid operetur, &c.*
5. *Dictiones Ex & De, designant causam proximam & immediatam.*



Vidam A. non habens proles legitimas condidit testamentum, & in eo reliquit B. suo nepoti ex filia bastarda seu naturali omnia bona sua, inter quæ inter alia erat, dominium de Grobbendonck, prohibens expressè in eodem suo testamento, ne dictus B. nec hæres suus de seu ex corpore dicti B. descendens, huiusmodi bona alienet: Defunctus est præfatus A. & post eum dictus B. qui post se reliquit filium nomine C. & ille de post etiam decessit relicta quadam filia.

Queritur nunc, an dicta D. filia dicti C. proles non habens, possit huiusmodi dominium de Grobbendonck alienare, nec ne. Et breuiter omnis superfluis videtur mihi infra scripto dicendum, quod sic, medijs & rationibus infra scriptis. Primò, quia si huiusmodi prohibitio non est realis, sed personalis, ut patet ex verbis positis in themate: & per consequens non comprehenditur nisi persona prohibita, l. pater filium. §. fundum. ff. de legat. 2. & habetur pulchre per Paul. de Cast. in l. filius familiars. §. diui. ff. de legat. primo. Et est ratio, quia si limitata causa limitatum producit effectum, l. in agris. ff. de acquirendo rerum domin. & §. quod autem, Instituit. de legit. agnatorum tute. hæres si tamen prohibiti comprehenditur, ex quo est eadem persona cum defuncto, etiam si de eo non esset facta mentio, quando præceptum non est nudum, l. Lucius, in principio, à contrario sensu, & ibi hoc norant Rayn. & Flor. de sancto Petro. ff. de legat. tertio. & Pau. de Cast. in d. l. filius familiars. §. diui. In casu autem præfati facta est mentio hæredis, & præceptum si de non alienando non est nudum ex qualitate rei prohibet alienari, ut expressè in turri & castro decidit glossa ordinaria, & post eam Cyn. & alij Doctores in l. quotiens ab omnibus, Cod. de fideicommiss. & Paulus de Castro, & Alexander de Imola, in d. l. filius familiars. §. diui. & Bald. in l. secunda, C. de

vsucapio, pro emp. & sentit idem Bald. in l. 2. C. de his qui ad lib. per. non poss. & sic certum & indubitatum est, quod dictus B. alienare non potuit, nec etià dictus C. Sed dubitatur, an dictus D. possit alienare: Et dico, quod sic, quia ipse testator in casu præfati duntaxat prohibuit dictum B. & hæredes ex suo corpore descendentes, alienare huiusmodi castrum seu dominium de Grobbendonck: Sequitur ergo, quod dicta D. non est in huiusmodi prohibitione comprehensa, quia dicta D. non descendit ex corpore præfati B. sed ex corpore dicti C. & sic locum non habet huiusmodi prohibitio in persona dictæ D. præallegata l. pater filium. §. fundum, & quia limitata causa limitatum producit effectum, iuribus supra allegatis.

Præterea hoc comprobo alia ratione sic, quia dictio si ex designat causam proximam & immediatam, l. eo tempore, in fine. ff. de peculio, & l. non dubium, C. de legibus, & idem est de dictione de, secundum Iacob. Butria. & Bal. in præallegata l. non dubium: debet ergo dicta clausula, de corpore suo, intelligi proprie scilicet immediate non mediate, sed certum & indubitatum est, quod dicta D. non descendit immediate à præfato C. prohibito alienare: Ergo sequitur, quod ipsa non comprehenditur in huiusmodi prohibitione, quod erat probandum. Concludo ergo, quod dicta D. valide potest huiusmodi Castrum de Grobbendonck alienare, dicta prohibitione testamentaria non obstante.

CONSILIVM CXLIII.

S V M M A R I A.

1. *Feudum primus post mortem vasalli, ultimi possessoris, agnoscat & inuestituram à domino accipiens, in possessione potior est, & nu. 4.*
2. *Feudalis res an legari possit, &c.*
3. *Retentionis ius etiam in feudo locum habet.*
4. *Statuta & consuetudines sunt stricti iuris & intelligenda in forma qua iacent & disponunt.*
5. *Fictio non cadit super impossibili à natura & dicto facto.*
6. *Fictio duo requirit extrema habilia, extremum à quo & extremum ad quod.*
7. *Actio personalis contra heredem & non legatarii intentari debet.*
8. *Usufructuarius de re seruente disponere non potest.*
9. *Verba, Dono ad usum, vel pro usu vel usufructu, transferunt proprietatem in donatarium.*
10. *Signans testamentum alterius, non uisus vel cogitatus eius uerbis, sibi non praudivit.*
11. *Error ex enormi lesione presumitur.*
12. *Conditio de dimisso vitando certantis potior est quam lucri captantis.*

Magnifice

Magnifice domine Cancellarie, pro elucidatione clari iuris Iohannis van Ranst, placeat attendere ad infra scripta. Primò quod nos sumus in materia & causa possessoria interdicti reuendæ, & in materia feudali, in qua dicta relicta est actrix & præfatus Iohannes reus: Vnde pro dicto reo considerandum est in primis, quod ipse si reus primò agnouit dominum feudi, inuestituramque & possessionem prior habuit post mortem quondam domini Iohannis van Ranst sui patris ultimi possessoris, de quibus est quæstio: quare secundum statuta feudalia uolentia, quod primus feudum agnoscat à domino, & inuestituram capiens post mortem uasalli ultimi possessoris, sit in possessione potior & præferendus, ipse debet præferri. Secundò est considerandum, quod dictus Iohannes reus, insequendo præmissa, legatum sibi à patre suo relictum acceptauit, ac se pro possessore gessit & tenuit, iusque patronatus exercuit, ac capellaniam sitam in capella castri de Cantierode, infra limites parochiæ de Mortsele, ex causa permutationis, in manibus suis ut patroni, resignatam, tanquam possessor & patronus, alteri in cuius fauore resignata fuerat, contulit, ac illam Archidiacono Antuerpiensi, ut in facto præsupponitur, presentauerit: quæ quidem presentatio seu collatio sortita est, ut etiam præsupponitur, effectum, adeò quod ille qui per eum presentatus fuit, eandem adhuc obtinet sciente dicta relicta & alijs scire uolentibus. Tertio est considerandum, quod res si etiam aliena potest legari, & sic etiam feudalis cum consensu domini feudi potest legari cum maximè coniunctæ personæ, qualis est dictus dominus Iohannes van Ranst reus, etiam si legans ignorasset rem alienam esse, & fortius si sciuisset, ut est casus in l. cum alienam, C. de legatis, & Instituit. de legatis. §. non solum, & ibi Iohannes Fabri. in fine, expressè tenet, quod si legatur res feudalis etiam sine consensu domini, quod debetur æstimatione: & si sic, ergo si datur retentio quousque æstimatio fuerit soluta, per §. si uasallus, hic finitur lex, deinde consuetudines regni incipiunt, in uisibus feudorum, ubi textus expressè uult, quod etiam in feudis habet locum ius retentionis. Item considerandum est etiam in facto, quod dictus dominus Iohannes van Ranst, tempore conditi testamenti seu ultimæ uoluntatis fuit uerus & actualis possessor honorum feudaliu de Cantierode de Mortsele, Egedem, & aliorum contentiosorum, & habuit consensum disponendi à domino feudi, tempore uerò assertæ concordiæ & sententiæ subsecutæ, in quibus dicta actrix se fundare uidetur, ipse non habuit licentiam disponendi vel testandi, aut similes actus faciendi: Quare si quid ab ipso domino Iohanne, vel ab ipso domino de

Boxtel de illis dispositum aut ordinatum sit, non interueniente consensu domini feudi, pro nullo est habendum, & in illius confortationem comperietur in actis, ut supponitur, quod præfatus dominus Iohannes, huiusmodi concordia & sententia non obstantibus, tanquam nullis & inefficabilibus, semper in possessione præfatorum feudorum remansit, usque ad diem obitus sui.

Restat modò respondere ad ea quæ pro parte aduersa obijciuntur. Et primò non obstat possessio ex aduerso articulata & deducta: Quia respondetur, quod illa etiam si de ea constaret, non debet attendi, propter statuta & consuetudines feudorum, quæ ut præmittitur, disponunt specificè de inuestitura & possessione post mortem uasalli ultimi possessoris habita, illam esse attendendam, non aliam priorem habitam in uita uasalli, ex quo illa propter repugnantiam naturalem effectus possessoris, neque de iure, neque de facto operari potest, l. tertia, §. e contrario. ff. de acquirenda possessione, & l. si uero certo. §. si duobus uehiculum. ff. de commodat. cum nec obstarer, si ex aduerso fortè allegaretur, inuestituram per Dominum Carolum nomine suæ uxoris captam, operari potuisse, ut saltem post mortem dicti domini Iohannis illa retrotraheretur iuris fictione. Quia posset responderi primò, quod statuta & consuetudines sunt stricti iuris, & sic intelligenda in forma qua iacent & disponunt. l. tertia, §. hæc uerba. ff. de negocijs gestis, & c. in nostra, de iniurijs, iuncta l. quicquid astringenda. ff. de uerborum obligationibus, sed illa duntaxat disponunt post mortem uasalli ultimi possessoris capiendam esse inuestituram, ut dictum est, ergo & cetera. Secundò potest dici, quod fictio si in casu præfati non potest habere locum propter impossibilitatem naturalem & facti, ex quo alius, puta dictus dominus Iohannes, tunc erat in possessione reali & actuali, ut dictum est: fictio autem non cadit super impossibili à natura & de facto secundum Bartolum, & omnes in l. si quis qui pro emptore. ff. de uisucapionib. & Cardinalis in clementi. quod circa, de electio. Tertio potest dici, quod ad si fictionem requiruntur duo extrema habilia, scilicet extremum à quo, & extremum ad quod, hic autem non concurrunt extremum à quo habile, per supra dicta, maximè quia dictus Iohannes reus titulo legati, post mortem præfati domini Iohannis, insequendo dicta statuta & consuetudines feudales, inuestituram à Domino cepit & possessionem prior nactus est, ut supra dictum est. Nec etiam obstat si fortè dicatur, quod dictus dominus Iohannes, prætextu concordiæ per eum factæ, & sententiæ subsecutæ, obligatus fuit ad intertentionem earundem, quia cum illa facta sint sine consensu Domini aut parium, non potuerunt

potuerunt afficere huiusmodi bona feudalia, quod etiam magis petitorium quam possessio-
 7 rium concernere videtur, & si competat actio personalis, illa intentanda esset contra hæredem præfati domini Iohannis, quæ nunc non agitur, & non contra dictum Iohannem qui non est hæres dicti domini Iohannis, nec gessit se pro hærede, sed est nudus legatarius, vt supra dictum est. Nec etiam obstat si fortè dicatur, quòd dictus dominus Iohannes fuit duntaxat nudus + usufructuarius, & sic non potuit disponere, l. vxor patris, C. de legatis, & l. quod in rerum. §. primo. ff. de legatis primo. Quia respondetur negando assumptum, imò ipse dominus Iohannes mansit proprietarius, quia in dicta præsentia concordia non habetur aliquod verbum per quod possit dici, quòd ipse dominus Iohannes abdicasset à se proprietatem, vt patet eam intuenti, imò dicitur in eadem, quòd post mortem eiusdem, illa bona debent devenire ad Dominum Henricum de Boxtel & suos hæredes titulo successione, quæ verba denotant eum mansisse proprietarium, & sic potuit de eis validè disponere in præiudicium suorum hæredum: imò quod plus est, hæc + verba, dono ad usum vel pro usu, vel pro usufructu, non denotant, eum cui fit donatio vel legatum esse nudum usufructuarium vel nudum usuarium, imò talis consequitur proprietatem, vt est textus cum glossa in l. Titia cum testamento. §. final. ff. de legatis secundo, & bonus textus in l. donationes, in Concubinam. §. species. ff. de donatio. & vult Salicetus in l. si mulier, in fine, Cod. de iure dotium. Nec obstat signatura qua præiudicatur, dictum Iohannem consensisse præsentia concordia de qua supra: quia de illa signatura plenè tactum est in processu releuamenti, in quo dictus Iohannes reus petit se ab illa releuari ex causis illis per eum allegatis. Primò, quia illa + facta est per errorem non visis neque cognitis verbis testamenti, neque cognita natura bonorum: vnde & ex quo latere prouenerunt, quare præiudicare non potest, quin saltem sit restituendus, l. de his. ff. de transactio. & l. si per errorem. ff. de iurisdictione omni. iudic. & vult apertissimè Barto. in l. cum filius §. in hac. ff. de verborum obligatio. Tum secundo, per tenorem lationem, ob quam error præfatus præsumitur, iuxta notata per Cynum & Doctores, in l. quisquis, C. de rescindenda venditione, & alias causas in dicto processu latus allegatas.
 10 Tum tertio, quia + dictus Iohannes certat de magno damno vitando, & præfata relicta de lucro captando, quare potior debet censeri conditio dicti rei, etiam si in iure errasset, l. iuris ignorantia. ff. de iur. & fac. igno. cum siml.
 Ex quibus sequitur, quòd relicta domini Karoli non est fundata contra dictum Iohannem reum, maximè in hac causa possessoria, sed pos-

set forsan esse fundata actione personali ex promissione contra hæredem dicti quondam domini Iohannis van Ranst ad extimationem vel interesse.

CONSILIVM CXLIIII.

SVMARIA.

- 1 *Mulieres facillè minis, blanditijs et pollicitationibus seducuntur.*
- 2 *Consuetudine rationabili non potest etiam cum iuramento renunciari.*
- 3 *Mariti appellatione in fauorabilibus venit etiam sponsus, & appellatione vxoris sponsa.*
- 4 *Fraudulenter facta reuocari debent.*
- 5 *Recognitio sine causa expressione facta præsumitur simulata, nec valet.*
- 6 *Actio vt ex contractu simulato detur, nulla consuetudine introduci potest.*
- 7 *Sponsalia clandestina licet sint punibilia, tamen operantur omnè effectum, quem habent sponsalia in facie ecclesie contracta.*
- 8 *Contra literas scabinales vtrum admittatur probatio, &c.*
- 9 *Contra præsumptionem iuris & de iure non admittitur probatio directè contraria: indirectè verò admittitur.*
- 10 *Contractus ab eo qui contrahendi potestatem non habuit, celebratus, nullum sortitur effectum.*
- 11 *Solutionem probare potest etiam qui antea coram Scabinis debitum confessus est.*

Venerandi ac præclari dñi iudices, vidi & visitaui literas scabinales de 100. libris mentionem facientes, per Mariam relictam Rogeri, & sponsam Cornelij Andreæ, 28. Iunij anno 53. in fauorem prolium suarum primi matrimonij recognitas: vidi etiam literas scabinales conuentionum antenuptialium inter dictos Cornelium Andreæ & Mariam, de posteriori data expeditas: nec non scripturas hinc inde exhibitas, ac depositiones testium hinc inde productorum, cum omnibus alijs papyris, certificatione, & schedulis ad hanc causam facientibus, mihi per magistrum Ioannem Olardi Scpensem vestrum confratrem ad manus traditis, & omnibus visis videtur mihi, quòd dictæ literæ scabinales de data 28. diei mensis Iunij anni 53. cassari debent, & non sortiri aliquem effectum, rationibus infrascriptis. Primò quia ex depositionibus testium clarè constat, quòd diu antedatam dictarum literarum scabinalium, contracta fuerit sponsalia inter dictos Cornelium Andreæ & Mariam. Consuetudo autem notoria patriæ Zeeladiæ habet, quòd mulier maritata non potest bona sua alienare sine consensu mariti, quæ quidem consuetudo est laudabilis, honesta & æquissima, quia + mulieres facillè seducuntur,

ducuntur, quandoque minis, quandoque blanditijs, & quandoque pollicitationibus, vt dicit Bald. in l. 2. in nona quaestione, C. de rescindendo. vendi. vnde talibus + consuetudinibus, vel statutis etiam cum iuramento renunciari non potest, secundum Bald. vbi supra: & est talis consuetudo fauorabilis mulieribus, iuxta ea quæ habentur & notantur in l. 1. ff. soluto matrimonio, & in Authen. siue à me, C. ad Velleia. Modò ita est, quòd in statutis + fauorabilibus appellatione mariti venit sponsus, & appellatione vxoris venit sponsa, licet aliud sit in odiosis, vt pulchrè determinant Cynus, Perrus, Bald. Paulus de Cast. Salice. & Doctores in l. non sine, per illum textum, C. de bon. quæ liber. & Panormi. Præposit. & Doctores in Rubrica, de sponsalibus. Sequitur ergo, quòd dicta consuetudo loquens in maritata, debet etiam locum habere in sponsa, per supra dicta: & hoc habeo pro indubitato, & per consequens ex defectu potestatis non valet huiusmodi alienatio. Secundo reperio ex actis, quòd dicta recognitio + est facta in fraudem & præiudicium dicti Cornelij sponsi & suæ prolis, ad blandam sollicitationem matris dictæ Mariæ & aliorum: quare etiam si dicta recognitio valeret, deberet reuocari per actionem Paulianam, iuxta ea quæ habentur & notantur in §. item si quis in fraudem, Instit. de ac. & per glo. Cyn. & Doctores in l. 1. & 2. C. si quid in fraudem pa. & in l. penultima. C. de reuocandis his quæ in fraudem credi. & in l. nam & postea, §. sed & si quid in fraudem, & ibi præcipuè per Isconem & nouissimos. ff. de iureiurando. Tertio, dicta recognitio reperitur + facta sine causa expressa, quare præsumitur simulata, & non valet. l. per diuersas, & l. ab Anastasio, & ibi Paulus de Castro, & Doctores, Cod. manda. & l. cum de debito, C. de probati. & tantò magis, quia est facta à matre in filios, l. qui testamentum. ff. de probatio. & sic à coniuncta persona in coniunctam personam, ex quo præsumitur simulatio, fraus, & dolus: iuxta notata per Bartol. in l. post contractum. ff. de donatio. Nec inuat consuetudo contraria, quia nulla + consuetudo potest introducere, quòd ex contractu simulato detur actio, vt volunt Doctores in dictis iuribus. Nec obstat si dicatur, quòd imò per literas scabinales continentes conuentiones antenuptiales, quæ sunt posterioris date, constat, quòd tempore factæ recognitionis de centum libris, ipsa Maria non fuit maritata. Quia certè hoc negatur, imò si benè inspiciantur huiusmodi literæ nihil probant, imò referunt se ad tempus præteritum: & solum ex illis habetur, quòd antequam simul de matrimonio tractarunt, fecerunt illas conuentiones, quæ sunt verba dubia, ex quibus non potest inferri, quòd tunc temporis nullæ præcesserunt inter eos conuentiones, & sic nihil faciunt illæ literæ: & tantò minus habendus est respectus ad dictas literas, cum

cum constet apertè ex dictis & depositionibus testium, quòd diu ante, simul contraxerunt sponsalia. Nec obstat si dicatur, quòd huiusmodi sponsalia, si quæ interuenerunt, fuerunt clandestina, quæ non sunt attendenda, imò punibilia. Quia licet + sponsalia clandestina sint punibilia, tamen operantur omnem effectum, quem operantur sponsalia in facie ecclesie contracta, vt patet in toto titul. de clandestinis sponsalibus. Non obstat etiam si dicatur, quòd contra literas scabinales non admittitur probatio, nisi per alias literas scabinales, quòd videtur probari in l. generaliter. Cod. de non numerata pecunia. Quia respondeo per interemptionem, negando quòd + contra literas scabinales non admittitur probatio, nisi per literas scabinales: quia est casus expressus in contrarium, in l. optimam. C. de contra. & commit. stipul. & in §. item verborum, Instit. de inutil. stipula. vt quando quis manifestissimè probat per testes, se tempore date instrumenti vel literarum scabinalium fuisse alibi in tam remoto loco, adeo quòd non fuit possibile eundem fuisse illo die in loco vbi confectæ dicuntur literæ scabinales, tunc enim statim dicitur probatio. Et ad l. generaliter, patet responsio ex his quæ dicit Bald. ibidem in tertia oppositione: Vel possum dicere aliter, quòd licet contra instrumentum, vel literas scabinales non admittatur probatio directè contraria, tamen benè admittitur probatio talis, per quam stante veritate contentorum in literis scabinalibus, effectus eius impeditur & redditur nullus. Sicut dicitur in simili, quòd + licet contra præsumptionem iuris & de iure, non admittatur probatio in contrarium, tamen hoc est verum de probatione directè contraria, sed benè admittitur probatio indirectè contraria, vt est glo. ordinaria in Cle. vnica, de probatio. & vult Panor. & Doct. in c. is qui fidem, de sponsa. In casu autem præsentis testes deponentes de sponsalibus præcedentibus non deponunt directè contra tenorem dictarum literarum scabinalium, sed ex eorum depositionibus hoc duntaxat habetur, quòd tempore date dictarum literarum præfata Maria fuit sponsa dicti Cornelij, & sic + non qualificata ad contrahendum sine consensu sui sponsi vel mariti, quo stante sequitur, quòd dictæ literæ scabinales non debent sortiri suum effectum tanquam passatæ per talem personam, quæ contrahere non potuit. sicut in simili dicitur de contractu pupilli non interueniente consensu tutoris, & de contractu adulti habentis curatorem, Instit. de auc. tu. in prin. & l. si curatorem habens. Cod. de in integr. restitut. milit. Et potest dari aliud simile in contractu prodigi, cui bonis interdictum est, sine autoritate iudicis contrahentis, l. is cui bonis, cum ibi nota. ff. de verbor. oblig. Hinc etiam videmus, quòd debitor + qui se coram scabinis recognouit debere certam

certam summam, potest ad finem tollendi effectum dictarum literarum scabinalium probare solutionem per testes, vel per quitantias creditoris. l. prima. C. de proba. iuncta d. l. optimam, cum alijs vulgaribus.

CONSILIVM GXLY.

S V M M A R I A.

- 1 Bona constante matrimonio quesita qualiter dividendi debeant.
- 2 Consuetudo loci attendenda est.
- 3 Plus valet quod agitur, quam quod simulatè concipitur.
- 4 Argumentum à communiter accidentibus in materia probationum est utilissimum.
- 5 Simulatio qualiter deprehendatur, &c.
- 6 In acquisitionib. qualitas personæ est attendenda.
- 7 Evidenter constare dicitur, de quo sunt coniectura probabilis, vel pro quo est præsumptio iuris.
- 8 Sententia ferri potest ex sola etiam præsumptione violenta.



Asus super quo consilium petitur talis est: Marten van Paris ende Johanne de Hamau zyn wijf, hebben t samen binnen buer en huwelycke gehade zesse kinderen, daer af de twee waeren gheordent & geproffyt, ende daer af deen binnen des waders leuene astuich werdt sonder oer. Item de voirs Johanne is astuich ghe worden tot Atrecht, daer zij woenden, achter latende die voirs kinderen, ende de voirs Marten achtervolgende der stadt recht van Atrecht, is bliuen sittende in alle de goeden, Item die selue Marten heeft nader hant gevour een ander wijf ghebeeten Anne Neerincx, by de welke hy gheen kinderen hadde, oft emmers achter en liet, ende alle igoet dat zij t samen brochten te huwelycke was greeet oft mobil goet, gedragende wel 800. libr. groote vlaems. Item de voirs Marten heeft binnen dese lesten huwelycke gecoect een huys metten houe ende zynen toeboorten gestaen alhier Tantiwerpen, ende den scepenen brief vander goedingen des voirs huys heeft hy doen maken op twee van zynen voirkinderen, ladende den seluen scepenen brief als oft die twee kinderen die maer, 17. oft 18. iaeren ont en waren, voirs huys, dwelck coste omtrēt 1600. Andries gulden, seluer ghecoect haddē. Item die voirs kinderen en behielden naer de doot van haerder moedere, gheen goet, want hy int gheheel goet bleef zittē als voere. Itē inden voirs scepenen brief is gecondicioneert oft ondersproken, dat die voirs Marten ende zyn twee wijf beyde, ende die lancst leuende van hem beyden, dat huys souden bliuen besittende, dwelck zij besceeten hebben ontrent 33. iaer. nadē coop des selfs huys. Item der stadt recht van Antwerpen is daer dit huys staet, dat alle vercregenen goeden ten secheydene vanden bedde gaen ende keeren tot twee zijden. Item die voirs voirkinderen hebben onderlinge huers vaders en moeders goeden gedeyle, vrgenomen

alleene voirs huys, dwelck huere stiefmoedere t huers ouerlidens noch besittende was. Item nu is die vrage, oft die erfgenamen vanden twee voirs huys, gerechte len zyn paert ende deel te hebben int voirs huys, oft niet. Item oft die andere voirkinderen niet ghe naempt inden voirs scepenen brief vrgesloten zelen zyn, ende mitten twee kinderen ghe naempt inden scepenen brief gheen paert oft deel hebben en zelen, oft dat zij paerten ende deelen zullen met hem hebbende virilem seu æqualem portionem. Id est, Martinus à Parisijs & Ioanna de Hamau vxor eius, constante matrimonio sex procrearūt liberos, quorum duo Religionem professi, postea viuentē patre sine liberis obierunt. Item prædicta Ioanna mortua est Atrebatī, vbi habitabant ipsi coniuges, relictis post se supra nominatis liberis, & Martiao marito suo, qui iuxta statuta prædictæ ciuitatis Atrebatensis in omnibus bonis remansit usufructuarius. Idem Martinus postea duxit secundā vxorem, nomine Anna Neerincx, ex qua nullos suscepit liberos, & ea bona quæ simul in secundum matrimonium apportabant, erant mobilia, valoris circiter octingentarū librarum magnarum Flandrensiū. Item prædictus Martinus in hoc secundo matrimonio, emit domum quādam cum curia & pertinentijs in vrbe Antuerpia, & procurabat vt literæ scabinalium super emptione illius domus consecrarentur nomine duorum tantum ex quatuor ipsius liberis: in eum teatorem, quasi duo illi liberi (quorum tantummodo 17. aut 18. erant annorū) ipsi domum eam (quæ constabat aureis S. Andreæ, mille sexcentis) sua pecunia emissent. Item prædicti quatuor liberi à morte matris ipsorum, nihil bonorum tenebant, sed prædicti coniuges in communi ea possidebant, ita vt antea. Item in prædictis literis scabinalium continebatur expressum pactum, quod ipse Martinus & secunda eius vxor, simul, atque etiam vltimus eorum superstes solus, dictam domum debebant possidere: id quod etiam circiter 33. annos. post emptionem illius domus, factum est. Item statutū est Antuerpiæ, vbi domus illa sita est, quod omnia bona constante matrimonio acquisita, eo soluto, deferuntur æqualiter heredibus. vtriusq; cōiugis. Item quatuor illi liberi omnia paterna & materna sua bona inter sese diuiserūt, sola sēpē dicta domo excepta, quādo quidem eam nouerca ipsorum, vtpote vltimō superstes, adhuc possidebat. Iam oritur & mouetur questio, verū hæredes secundæ illius vxoris, de iure possint partem istius domus sibi vindicare, nec ne? Item, vtrum ceteri liberi (ex quatuor illis) qui non sunt nominati in literis scabinalium, debeant esse exclusi, nec admitti cum alijs duob. nominatis, in diuisione illius domus? vel an debeāt cum illis admitti in partem virilem seu æqualem portionem? Super quibus dubijs, omīssis argumentis quæ fieri possent, præsuppositis his quæ præmittuntur in themate p. veris, videtur mihi subscripto

subscripto sine aliqua hæsitacione dicendum, quod dicta domus diuidi debet in duas partes, quarum vnā habebunt hæredes dictæ Annæ, & aliam medietatem habebunt & diuident proles dicti Martini inter se pro virili portione: quia ex quo constat, dictam domum esse acquisitam, constante matrimonio inter dictos Martinum & Annam, & eam per eos tanquam propriam, 30. annis & amplius continuè fuisse pacificè possessam, vt ponitur in themate. Sequitur, quod debet diuidi modo præmissis iuxta consuetudinem prædicti oppidi Antuerpiensis, quæ in hoc est obseruanda, l. minimè, & l. de quibus. ff. de legi. cum similib. Nec obstat, quod in literis scabinalibus cōtinetur, quod dicta domus fuit empta per Iohannem & Robertum filios, dicti Martini, quia plus valet quod agitur, quam quod simulatè concipitur, toto titu. C. plus valere quod agitur: non enim est verisimile, quod dicti Iohannes & Robertus qui tempore acquisitionis dictæ domus fuerunt iuuenes 17. vel 18. annorum, emerint domum tanti precij, hoc enim communiter non accidit, & bonum est argumentum à communiter accidentibus & utilissimum in materia probationum, vt est gl. ordinaria notabilis in l. neque naturales, & ibi Bald. & Sali. C. de prob. & vult idē Bald. in l. cum oportet, post princ. C. de bon. quæ lib. & idem Bald. in l. conuenticulam, C. de episc. & cler. & Salic. in l. non hoc, C. vnde cog. & multò minus hoc est verisimile, ex quo dictus Martinus, vt in factō præsupponitur, tempore acquisitionis dictæ domus nondum fecerit diuisionem cum suis prolibus, & sic dicti Iohannes & Robertus non habuerunt bona: sunt ergo dictæ literæ scabinales simulatæ: quæ simulatio vltra præmissa clarè colligitur ex dictis literis scabinalibus, in quibus referuntur dicto Martino & Annæ habitandi in ea, quamdiu ambo vel alter eorum vixerit, quod factum non fuisse verisimiliter, si realiter dicta domus empta fuisset per dictos Iohannem & Robertum & de pecunia eorum, arg. l. sicut. §. superuacuum, ff. quib. modis pig. vel hypo. solui. & l. & qui sub imagine, C. de distra. pig. Cum ergo huiusmodi literæ sint simulatè confectæ, sub nomine dictorum Iohannis & Roberti in fraudem hæredum dictæ Annæ, vt lucidè ex præmissis coniecturis colligitur: & etiam ex eo, quod dicti Iohannes & Robertus nominati in dictis literis sunt coniunctæ personæ præfati Martini: certum est de iure, quod ad illas non est respectus habendus, iuxta not. eleganter per Bar. & Doct. in l. post contractum, ff. de donationi. in acquisitionibus enim qualitas personæ est attendenda, secundum Bald. & Doct. in d. l. cum oportet. Ex quibus omnibus concludo & dico, quod domus antea dicta diuidi debet modo præmissis, dictis literis scabinalibus non obstantibus, quarum fidei derogatur per coniecturas præmissas simul concurrentes, quæ sunt multum vehementes,

adeo quod ex eis lucidè & euidenter colligitur simulatio, vt prædixi. Id enim dicitur euidenter constare, de quo sunt coniecturæ probabiles, licet imperator. ff. de leg. 1. & c. super questionum, de off. de leg. vel pro quo est præsumptio iuris, l. si tutor petitus, cum sua singulari glo. C. de peri. tut. maximè quando talis præsumptio est violenta, quia tunc ex illa sola potest ferri sententia diffinitiva, vt est tex. notabilis in c. asserere mihi gladium, de præsump. cum similibus.

CONSILIVM CXLVI.

S V M M A R I A.

- 1 Feudum ad aliquam lineam deuolutū gradatim transit ad omnes posteros eiusdē & non alterius lineæ, quādiu de prima lineā alijs supersuerit.
- 2 In generalis renunciatione de successione parentū facta non comprehenduntur bona feudalia.
- 3 Feuda quo gradu & ordine ad successores transferant, &c.
- 4 Bona non agnata non transmittuntur.
- 5 Consueti tacitè vel expressè, alium de feudo ad se spectante inuestiri, perdit ius in illo feudo sibi competens.
- 6 Silentium annale præiudicat nō petenti feudum, illudq; agnato remotiori in gradu aperire videtur.
- 7 Feudum antiquum, licet queratur sine inuestitura, non tamen conseruatur, nisi inuestitura infra annum petatur.



N causa feudali, pendente coram nobilibus viris dominis locumtente & vassallis curiæ feudalis Brabantia, per & inter domicellum Erardum de Permont actorem & impetrantem ex vna, & nobilem virum N. tanquam maritum domicellæ Margaretæ van Sombrecht, ex altera matrimonij, prout in casu qui hinc p. præsupposito breuitatis gratia habetur, latius continetur, Licet pro parte præfati actoris aliqua facere videantur, & inter cætera quod feudum contentiosum optimo ordine de præfato domicello Vvillhelmo transiit iure successorio ad dominum Vvillhelmum de Sombrecht militem, filium suum primogenitū, quo sine liberis anno 84. defuncto, trāsitum habuit ad domicellam Elizabeth dicti domini Vvillhelmi sororem, & de ea ad Henricum de Permont eius filium, & eo defuncto ad impetrantem præfati Henrici filium, & præfata domicellæ Elizabeth nepotem, quare dicta domicellæ Margaretæ videtur preferendus tanquam nata successorie ex secundo matrimonio dicti domicelli Vvillhelmi, quia quando feudum est deuolutum ad aliquam lineam, tunc debet gradatim transire ad omnes posteros eiusdem lineæ, quādiu aliquis de illa lineā fuerit: nec facit transitū ad aliam

lineam, quam diu aliquis fuerit de prima linea, vt est text. in c. vnico, de natura succ. in feudum in vñ. feud. Nec obstat renunciatio, quæ pretenditur facta per dictam domicellam Elizabeth eius auiam, tum quia illa non est facta de consuetudine feudi neque autoritate parium quod requiritur, tum etiam quia illa ¶ renunciatio facta est donatæ de successione parentum, in qua generali renuntiatione bona feudalia non comprehenduntur, vt est text. in c. generali, si de feud. sue. contro. in vñ. feud.

In contrarium tamen videtur veritas, quod sic deducitur, quia feuda ¶ transeunt eo gradu & ordine, quo bona hereditaria de iure ciuili Romanorum transire & succedere dinoscuntur, vt est text. in c. vnico, de gradi. succe. in feu. & ibi glo. Bald. & Doct. Sed sic est, quod de iure ciuili bona transeunt iure successorio de gradu in gradum adeo, quod bona ¶ non agnita non transmittuntur, vt habetur in l. prima, ff. de success. edic. & in l. eam quam, C. de fideicom. cum simi. ergo sequitur, quod præfatum feudum quod non fuit post mortem dicti domini Vvillelmi per præfatam domicellam Elizabeth eius sororem agnitum, neque recognitum à domino feudi, nec post decessum dictæ domicellæ Elizabeth per præfatum dominum Henricum de Sombrecht præfati impetrantis patrem, fuit alijs agnatis iure feudali apertum, vigore cuius apertura post mortem dicti domini Vvillelmi filij & filia: præfati domini Vvillelmi ex eodem patre, à quo feudum ortum habuit, geniti seu genitæ successiue vnus post alium vsque ad dictam domicellam Margaretam inclusiue à domino feudi, prout iuris est & consuetudinis, licet agnouerunt & releuarunt, ac agnoscere & releuare potuerunt, & sic de gradu in gradum ad dictum feudum optimo iure peruenerunt, per ¶ ea quæ habentur in d. c. de grad. succe. in feu. & per text. in c. primo, §. præterea, & ibi per glo. Bald. Præpo. & Doct. quibus mo. feu. amit. vbi habetur, quod si aliquis consentiat tacite vel expresse, alium inuestiri de feudo ad se spectante, perdit ius sibi in illo feudo competens: & bene facit quod habetur in c. Titius, in fine, si de feu. conten. sit inter, &c. in vñ. feud. vbi Bald. in fine dicit, quod silentium ¶ annale inducit consensum & præiudicat agnato proximiori non petenti feudum vel inuestituram eius infra annum, & quod videtur aperire feudum agnato remotiori in gradu, ad quod etiam facit cap. 1. quo tempore miles, in vñ. feud. Concurrunt enim hic plura, Primò culpa parentum impetrantis in non agnoscendo feudum à domino directo infra tempus debitum. Secundò concurrunt inuestitura reæ & aliorum de sua linea. Tertio, cum titulo inuestituræ concurrat pacifica possessio reæ & illorum de sua linea per spacium 23. annorum. Quarto concurrunt proximitas agnationis reæ & suorū cum impetrante.

Item quinto cõcurrit hic silentium impetrantis & suorū prædecessorum nedum vnus anni, sed 23. annorum. Certum autem est, quod feudum ¶ antiquū, licet quærat sine inuestitura, tamē non conseruatur nisi infra annum petatur inuestitura, quia petere inuestituram, est quasi quiddam census denotionis & recognitionis, quod debet præstari domino: & si nõ præstatur, res incidit in commissum, quia census reuerentialis & professio censualis est omnia. l. quoniã, de prohi. feud. alie. per Lotharium, & vult ad litteram Bal. in l. i. in quarta quæstione, ff. de rerum diuisi. Ex quibus apparet facilis solutio ad prius obiecta, quæ licet dictus Erardus impetrans per rectam lineam descenderit ex dicta domicella Elizabeth, tamen ob eius Elizabeth culpam, & similiter ob culpam præfati Henrici patris dicti Erardi impetrantis, dictum feudum agnoscere non curatum, aperturam de illo præfata reæ & alijs suis fratribus & sororibus eam præcedentibus fecerunt, ipsumque actorem excluderunt, per iura superius allegata.

CONSILIVM CXLVII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio merè personalis fundum vel singularem successorem non sequitur. & num. 9.
- 2 Actio personalis an detur contra singularem successorem, quando bona specialiter sunt obligata. & num. 13.
- 3 Fructus beneficiorum quando pro pensionibus obligati esse censentur, &c.
- 4 Dictio, Super, importat hypothecam.
- 5 Actio personalis competit contra possessorem bonorum pro certa annua pensione obligatorum, pro tempore quo possedit & fructus percepit.
- 6 Hæres adeundo hereditatem obligati, tenetur creditoribus ex quasi contractu.
- 7 Fructus percipiens onus quoque reale sustinere cogitur.
- 8 Consuetudo optima legum interpret.
- 10 Actio personalis in rem scripta, datur contra singularem successorem.
- 11 Officium iudicis contra singularem successorem quando detur, &c.
- 12 Claus. petens ius sibi dici & iusticiam ministrari, &c. in libellis quid operetur, &c.
- 14 Distio De & ex fructibus, &c. non inducunt hypothecam nisi in alimentis.
- 15 Clausula ex stylo aduocatorum adiecta non vitiant.
- 16 Recopisse fructus censetur qui debuit ac potuit recipere, licet non percepit.
- 17 Creditores hypothecarij chirographarij præferuntur.
- 18 Soluens creditori contra prohibitionem iudicis qualiter puniatur.

Præclarif.



Ræclarissime domine Decane, in causa venerabilis viri domi. Theodorici Houwagen, intenta coram P. V. contra dominum Iohannem Ludouici, Prima facie plura facere videntur, contra dictum dominum Theodoricum actorem. Primò, quod ¶ actio personalis non sequitur fundum, nec datur contra singularem successorem, l. prima, §. si hæres percepto fundo, ff. ad Trebell. l. fin. §. si. ff. de contrab. emp. & l. fideicommissum, §. tractatum, ff. de iudi. Secundo, theorica ¶ Bart. in l. 2. ff. de ali. & ciba. lega. & theorica Lud. de Roma in consilio 388. in quibus locis prædicti Doctores sentiunt, quod etiam vbi bona sunt obligata, actio personalis non datur contra singularem successorem: Tertio theorica Paul. de Cast. in consilio 53. in antiquis secundum quotas meas, vbi vult, quod licet ¶ in bulla dicatur, quod pensio soluatur de & ex fructibus certi beneficij, si fructus vendantur vel alienentur, non competit actio contra emptorem vel singularem successorem, quia fructus hoc casu non censentur esse obligati, quod probatur in dicta l. fin. & dato quod fuissent obligati, per alienationem desinunt esse hypothecati, & videtur sequi Felin. licet aliam quotam assignet in cap. ad audientiam, 2. de re scriptis. Quarto videtur ob stare, quod licet etiam præmissa cessarent, tamen libellus non videtur concludere, ex quo categoricè non articulat, quod dictus reus fructus pro pensione obligatos recepit, sed articulat duntaxat, quod illos recepit, vel per eum stetit quomodus. Item quinto videtur ob stare aliud, quia non articulat, quod reus omnes fructus percepit, vnde non debet soluere de suo, secundum Panorm. in cap. nisi essent, de præben. Istis tamen non obstantibus, videtur mihi subscripto, sub correctione melius sentientis, quod dictus reus debet præfato domino actori in pensione 50. florenorum petita condemnari: Et moueor ex eo, quia ex tenore bullæ constat, fructus beneficij articulati esse obligatos pro pensione antea facta, cum sanctissimus dominus noster papa illam assignauerit super fructibus dicti beneficij: dictio ¶ autem super, importat hypothecam, vt est text. notabilis in l. codicillis, §. instituto, ff. de lega. secundo, quem ad hoc ponderat Bar. in l. fundum, ff. de annu. leg. & Ludo. in dicto consilio 388. & idem in singulari 629. Vbi autem ¶ bona aliqua sunt obligata pro certa annua præstatione, actio personalis competit contra possessorem pro tempore quo possedit & defrustrauit, ita expresse vult Pau. de Cast. in l. imperatores, in princip. ff. de publica. & sentiunt apertius Hostien. Ioan. And. & Panor. in c. parochianos, de deci. & idem Panorm. in c. pastoralis, & in c. cum homines, in fi. eod. tit. & Fred. de Senjs in cons. 81. & oritur hic actio ex quasi contractu, secundum Hosti. Ioan. Andr. & Panor. in

d. c. parochianos, sicut enim ¶ hæres obligatur creditoribus ex quasi contractu, adeundo hereditatem alicuius obligati, licet cum eis non contraxerit, l. 3. in fi. cum l. seq. ff. ex quibus caus. in poss. ea. Ita etiam obligatur ille, ex quasi contractu, qui defrustrauit rem alteri obligatam, vel qui fructus obligatos percipit, licet sit singularis successor, vt in casu præfatorum Doctorum: qui ¶ enim percipit fructus, debet soluere onus reale, l. neque stipendium, ff. de impen. in rebus dota. fac. cum simili. nec curatur qualis successor sit, an vniuersalis, an singularis, vt prædixi. Nec obstat si dicatur, quod hoc est verum, si conueniatur hypothecaria, secus si actio personalis: Quia dico, quod imò hoc procedit, etiam si conueniatur actio personalis, per prædicta, cui consonat decisio parlamenti Delphinatus 576. & ita interpretata est consuetudo ¶ in omnibus curijs spiritualibus à tempore memoriam hominum excedente, quæ est optima legum & canonum interpret., l. si de interpretatione, ff. de legi. & cap. cum dilectus, de consuetu. Restat modò respondere ad obiecta in contrarium, quibus solutis parebit, nisi fallor, nitida veritas. Et primò nõ obstat primum, quia respondeo multipliciter, & dico primò, quod ¶ quando actio est merè personalis non respectiua ad rem, tunc bene procedit contrarium, scilicet quod actio personalis non datur contra singularem successorem: exempli gratia, Tu es mihi obligatus ex mutuo vel ex causa emptionis in ro. & vendis bona tua Titio, certum est, quod ego non habeo actionem contra Titium emptorem huiusmodi bonorum & singularem successorem, & ita loquuntur contraria: sed quando actio non est merè personalis, sed respectiua ad rem, tunc bene sequitur fundum, ita dicit Iason in l. 1. in 22. colum. C. de iure emphyt. Hinc etiam est, quod ¶ actio personalis in rem scripta, sicut est actio noxalis ad exhibendum, quod metus causa & similes, datur contra singularem successorem, vt est textus in l. metum, §. si. ff. quod metus causa, & in l. si cum exceptione, §. aliquando, & l. si ipsa, eod. tit. cum sim. vbi cunque enim res est affecta, actio personalis datur contra singularem successorem, vt vult notabiliter Bald. in l. 2. in 13. q. C. de rescin. vend. & Alexan. in d. l. prima, §. si hæres percepto fundo, & Albe. & Iaf. in Rubri. ff. si certum petatur. In casu autem præfati fructus beneficij articulati percepti per reum sunt affecti & obligati pro pensione, vt supra dixi, ergo, &c. Item dico secundo, quod dato quod ¶ actio personalis respectiua ad rem non daretur contra singularem successorem, prout sic, tamen in casu præfati sufficit, quod officium iudicis detur contra singularem successorem, l. in causa, §. si. cum l. sequen. ff. de minorib. maxime quando principalis non est soluendo, & quando singularis successor sciuit rem affecta, vt ibi est casus, quorum

g 3

quorum vtrumque concurrat in casu presentis, vt ex actis dicitur constare. Item dico tertio, quod dato quod premissa cessarent, tamen si quia in libello dicti domini actoris habetur clausula, petens in & super premissis ius dici & iustitiam ministrari, potest ferri sententia contra dictum reum, quasi intentata esset actio hypothecaria, de qua non dubitatur, quin detur contra singularem successorem, quia dicta clausula operatur, quod si ponatur in libello formato & concludente in possessorio, narratione facta de respicientibus possessorium & petitorium, probato petitorio & non possessorio, sententia ferri potest in petitorio, & generaliter reddit de inepta conclusione aptam, vt singulariter dicit Ioan. Cald. & post eum Panorm. in c. 2. in 25. colum. de ordi. cog. & dominus Ioan. de Imol. in c. cum ecclesia Surrina, circa finem, de causa poss. & proprie. & idem Io. de Imol. in l. si cum nulla, & in l. in summa, ff. de re iudic. & Bal. in l. incerti, circa finem, C. de interdic. & Feli. in c. licet Heli, circa finem, de simo. & Alex. de Imo. in l. 2. §. prius, in fine, ff. de vulg. & pupilla. Non obstat si etiam theoricam Bartol. & Ludo. in passibus supra commemoratis, quia patet solutio ex premissis: nam plures & famosiores Doctores tenent contrarium, & vltra hoc alia ratio in casu presentis reformat pactum, vt praedixi, quare non obstat, l. interpositas, C. de transact. cum si. Non obstat etiam theoricam Paul. de Cast. quia ipse in dicto consilio loquitur in casu, in quo bona non fuerunt obligata, puta, quando in bulla habentur hec si verba, de & ex fructibus, quae non inducunt hypothecam, nisi in alimentis, secundum eum: & idem sentit Ludo. de Roma in singulari 421. nimirum ergo si contra emptorem huiusmodi fructuum non detur actio personalis, quia etiam non competit hypothecaria, vt ipsemet dicit. In casu autem presentis fructus fuerunt obligati, quo casu ipsemet Pau. de Cast. in d. l. imperatores, & plures alij in passibus supra allegatis expressè tenent, quod competit actio nedum hypothecaria, sed etiam personalis contra singularem successorem, quare non obstat. Nec obstant etiam duo vltima, quia ex quo dicitur constare apud acta, reum recepisse fructus beneficij articulati vltra seu saltem vsque ad summam pensionis & dolose soluisse aliquibus creditoribus chirographarijs non priuilegiatis, nec hypothecam habentibus, vbi tamen sciuit fructus pro pensione esse obligatos, debet condemnari: nam licet si forte ex rigore consequentiae articulus non videatur concludere, tamen ex stylo aduocatorum illa clausula, vel per eum stetit quo minus, adiecta non debet vitari, cum in separabilibus vtile per inutile non vitietur, regula vtile, de regu. iur. lib. 6. cum similibus. Praeterea, ex quo dictus reus fuit arrendator huiusmodi fructuum, debuit si recipere huiusmodi fructus, alias fuit in culpa, & im-

putet sibi si eos non recepit, cum potuit eos recipere, & hoc casu sufficit articulare, quod eos recepit, vel quod per eum stetit quominus, quia ille qui dolo desijt possidere, habetur pro possessore, reg. pro possessore. de reg. iur. lib. 6. cum si. Debuit etiam scire, quod creditores si hypothecarij praferuntur alijs, & priuilegiati non priuilegiatis, vt plenè habetur & nota. in l. priuilegia, ff. de priuil. cred. & notatur ipse reus de perfidia, ex eo quod soluit dominæ hospitalis creditrici chirographariae praematurè ante diem, vnde sibi imputet, sicut dicitur si de eo qui cum sibi per creditorem creditoris sui vel periudicem inhibuit erat seu denunciatio, ne suo creditor solueret, quod fieri potest, l. haeres cum debuerat, in fin. & ibi Ange. & Pau. de Cast. ff. ad Trebell. & habetur per Inno. in c. sanè, 2. de offi. delega. spreta huiusmodi denunciatione soluit, & quemadmodum etiam dicitur de colono conducente scienter ab usufructuario, & faciente impensas in re, l. si quis domum. §. i. ff. de loca. & sicut dicitur de debitore, qui post denunciationem cessionarij soluit cedenti. l. 3. C. de noua. Cum ergo hic concurrant multa, Primò affectio fructuum, Secundò scientia rei, Tertio inopia principalis, contra quem non potest haberi recursus per dominum actorem, Quartò dolus rei in praefendo alios creditores chirographarios, Quintò quod res debita actori peruenit ad alium, puta reum, & est vel censetur saltem adhuc esse apud eum sine iusta causa, cum solutio facta per eum creditoribus chirographarijs debeat haberi pro nulla per supra dicta, videtur sub correptione melius sentientis, quod praefatus reus debeat dicto domino actori condemnari, per praedicta, reserua sibi actione contra creditores chirographarios, quibus spontè & inconfultè soluit non compulsi: iudicio vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CXLVIII.

SVMARIA.

- 1 *Ius alicui irreuocabiliter quaesitum sine ipsius factu tolli non potest. Secus si reuocabiliter quaesitum fuisse, vt num. 2. & 7.*
- 3 *Donatio causa mortis ex quibus in dubio praesumatur, & c.*
- 4 *Haeres factum defuncti, alias etiam inualidum, impugnare non potest.*
- 5 *Testari de dote mulier in praedictum extranei, ius in illa habentis, an possit, & c.*
- 6 *Dispositio de re heredis propria valet, & numero 8.*
- 9 *Donatio inter virum & uxorem, morte confirmatur.*
- 10 *Geminario designat animi constantiam & deliberationem plenam, reddens, de actu insufficientem.*

Quaedam



Quaedam Heylwigis, ante solennisationem matrimonij, pepigit pro se & heredibus suis, quod in euentum in que ipsa praecederet ante suum futurum maritum, prout praedeceffit, in eum euentum haeres sui ex omnibus bonis ipsius Heylwigis & sui futuri mariti, praehabere & praecaperet, antequam aliqua fieret diuisio, quinquaginta libras grossorum monetæ Flandriae, de post solennisatione matrimonio, & eo constante dicta Heylwigis poenitentia ducta, nedum semel, sed pluries & diuersis vicibus cum interuallo temporum reuocauit, annullauit, & cassauit huiusmodi stipulationem & conuentionem in fauorem suorum heredum factam. Queritur, an huiusmodi reuocatio valeat & effectum sortiri debeat in praedictum haeredum dictæ Heylwigis, qui in huiusmodi reuocatione suum consensum non praebuerunt. Et videtur prima facie, quod non. Tum primò, quia per huiusmodi stipulationem quaesitum fuit ius heredibus dictæ Heylwigis, modò ita est, quod si ius alicui quaesitum, sine facto suo tolli non potest, l. id quod nostrum, ff. de reg. iur. & l. cum maritus, §. si ff. de pac. dot. Tum secundò, quia si huiusmodi reuocatio valeret, ipsa haberet vim donationis, quia remittere est dare, c. veniens primo, de testibus, & l. si mulier, ff. de condit. caus. data cau. non secu. sed donatio simplex non cadit inter virum & uxorem, imò est prohibita toto tit. ff. & C. de dona. inter virum & uxorem, ergo & c. Sed istis non obstantibus videtur mihi subscripto, quod huiusmodi reuocatio valet & sortiri debet suum effectum: quia quando si alicui quaesitum est ius reuocabiliter duntaxat, vt in casu presentis, tunc valet reuocatio, text. est in l. prima, C. si manci. ita fue. alien. ne manu. que loquitur etiam, in actu multum fauorabili, puta in actu libertatis, & faciunt nota. pulchrè per Bar. Io. de Imo. & Doct. in l. qui Romæ, in §. Flauius Hermes, ff. de verb. obliga. vbi voluit, quod si dono Titio fundum cum pacto, quod post mortem Titij ille veniat ad ecclesiam, non obstante huiusmodi pacto appposito in fauorem ecclesiae, Titius & ego possumus aliter disponere, & illud pactum reuocare taliter, quod ecclesia post mortem Titij agendo ex illo pacto nihil consequi posset: ergo etiam dicta Heylwigis potuit pactum appositum in fauorem suorum heredum reuocare, pro quo est text. notabilis in l. Scia. ff. de dote praelegata. vbi mulier, quae dedit dotem adhibuit tertium animo donandi, ad stipulandum dotem sibi reddi soluto matrimonio morte mulieris, & sic ex stipulatione & donatione fuit illi tertio ius quaesitum, & tamen dicit ibi textus, iuncta gloss. quod non obstante huiusmodi donatione & stipulatione, mulier potest de dote disponere & voluntatem mutare. quod seruit proposito: Quod autem in casu presentis fuit acquisitum

ius heredibus dictæ Heylwigis reuocabiliter tantum, patet, quia prouisio facta dictis heredibus fuit & est facta in casu mortis dictæ Heylwigis. Modò ita est, quod quando si verba prouisionis, stipulationis, dispositionis, vel donationis, conferuntur post mortem, tunc talis dispositio seu donatio in dubio, ceterum donatio causa mortis, vt est casus in d. l. Scia, iuncta gloss. & vult Cyn. & Doctor. in l. 2. C. de iur. dota. Praeterea non si potest haeres venire contra factum defuncti, etiam licet illud factum aliàs de iure non subsisteret haerede non consentiente, text. est ad literam in l. cum à matre, C. de rei vendic. ex qua persona enim quis lucrum capit vt haeres, eius factum praestare debet, l. ex qua persona, ff. de regul. iur. & probatur si optime in d. l. cum maritus, §. si. & ibi expressè Bald. qui dicit haec formalia verba, Nota quod mulier non potest testari de dote in praedictum extranei, cui erat ius quaesitum irreuocabiliter, sed solum in praedictum suorum heredum: nemo si enim ambigit, quin valet dispositio de re heredis, sicuti de re propria testatoris, text. est clarissimus in l. vnum ex familia, §. si rem, & in l. cum filius, §. dominus, ff. de legat. secundo. Restat modò respondere ad motiua pro alia parte adducta, & ostendere quod illa non obstant. Et primò non obstat primum, quia si vt dixi supra, ius alicui quaesitum irreuocabiliter non potest tolli sine facto suo, vt probant contraria, sed quando alicui quaesitum est ius reuocabiliter duntaxat, vt in casu presentis, tunc illud reuocari potest, per supra dicta, vt latè declarat Ioan. de Imola, in c. potuit, in vltima columna, de locat. & idem Ioannes de Imola, in d. §. Flauius Hermes, imò quod fortius si est, quando quis est haeres alicuius, etiam si sibi sit quaesitum ius irreuocabiliter, tale ius potest sibi auferri, si hereditatem agnoscat, vt habetur in dic. l. vnum ex familia, §. si rem, & in d. l. cum filius, §. dominus, & in d. l. cum maritus, §. si. & sic in casu presentis, haeres dictæ Heylwigis non possunt venire contra factum dictæ Heylwigis, à qua grauari potuerunt, per iura supra allegata. Non obstat etiam secundum quia dico, quod licet simplex si donatio inter virum & uxorem sit prohibita, tamen quando alter coniugum qui donationem fecit, in ea per seuerat vsque ad mortem, ita quod talis donatio morte confirmatur, tunc bene valet, text. est expressus in l. cum hic status, §. ait oratio, ff. de donatio. inter virum & vxor. vbi text. ponit haec formalia verba, ait oratio fas esse eum quidem qui donauit poenitere: haeredem vero eripere forsitan aduersus voluntatem supremam eius qui donauit durum & auarum esse: in casu presentis autem dicta Heylwigis nedum semel, sed pluries & diuersis vicibus cum interuallo temporum reuocauit, annullauit, & cassauit huiusmodi conuentionem & stipulationem in fauorem suorum heredum factam, & in illa

§ 4 reuoca-

reuocatione perseverauit vsq; ad mortem, standum est ergo dicta reuocationi tam solemniter & tam constanter facta, ac totiens cum intervallo temporum reiterata & geminata, quae geminatio designat animi constantiam & plenam deliberationem, ut vult Bal. in tractatu schismaticis, quem ponit in Rubr. C. si quis al. testari prohib. & reddit de actu insufficienti sufficientem, ut vult Bar. in l. cum scimus, C. de agric. & cens. li. ii. pluresq; notabiles operatur effectus, quos commemorat Feli. post Panor. in c. si cautio, de fide instrum. Concludendo ergo dico, quod dicta reuocatio valet, & fortiri debet suam effectum.

CONSILIVM CXLIX.

S V M M A R I A.

- 1 *Facti species.*
- 2 *Remittenti suam actionem amplius ad illam non datur ingressus.*
- 3 *Agentem sine actione iudex ex officio, parte non petente repellere potest.*
- 4 *Durus est qui vocem matris non exaudit.*
- 5 *Dotem conferre tenetur volens parentum suorum hereditatem.*
- 6 *Actus agentium ultra ipsorum intentionem non operantur.*
- 7 *Diuisio bonorum simulata qualiter deprehenditur, &c.*
- 8 *Simulatio factum pro infecto habetur.*
- 9 *Res de facili ad suam redit naturam.*
- 10 *Verbis in ultima voluntate expressis maxima fides adhibenda est.*
- 11 *Simulatio vitiat sententiam, iuramentum, trans actionem & laudum.*
- 12 *Simulatus contractus iuramento firmari non potest.*

ANNO domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, 27. Augusti, initus & conclusus fuit quidam contractus antenuptialis, per & inter Iohannem Pels futurum maritum ex vna, & Henricum van Etten ac Domicellam Corneliam van Valckenberge coniuges, nomine domicellae Elizabeth eorum filiae futurae sponsae ex altera, in quo quidem contractu antenuptiali inter alia cauetur in effectu quod dicta domicella Elizabeth, post mortem dictorum Henrici & domicellae Corneliae suorum parentum, succedet aequaliter in bonis mobilibus & immobilibus cum alijs suis fratribus & sororibus, conferendo seu importando dotem, reseruata dictis Henrico & domicellae Corneliae potestate faciendi coniuncta manu diuisionem aequalem & rationabilem inter suas proles: de post anno octuagesimo octauo in profesto Marci 24. Aprilis decessit dictus

Henricus van Etten, absque hoc, quod cum dicta domicella Cornelia aliquam fecisset diuisionem bonorum inter suas proles. Post hoc eodem anno octuagesimo octauo septima Maij, dicta domicella Cornelia formidans ne propter amplum patrimonium raperetur a quoquam, coram scabinis Antuerpiensibus praesentibus dicta domicella Elizabeth & praefato Iohanne Pels suo marito ac Henrico Engelberto, & Nicolao suis prolibus quandam fecit diuisionem bonorum, assignando cuilibet dictarum prolium certa bona in literis scabinalibus desuper confectis plenius specificata, illa tamen bona ferè omnia huiusmodi diuisione non obstante possedit, locauit, & deservauit vsque ad annum 96. vel 97. & plura ex eis vsque ad annum quingentesimum sextum, quo decessit, & eodem anno quingentesimo sexto, decima quarta Aprilis coram duobus notarijs & testibus quandam fecit declarationem confirmatoriam in effectu dictae diuisionis, asserendo quod illa diuisio concepta fuit per eam & dictum quondam Henricum van Etten suum maritum dum vixit, & quod eam interteneri voluit praesentibus praefatis Engelberto & Nicolao qui eandem acceptarunt & laudarunt, praesente etiam dicta domicella Elizabeth, sed contradicente ac allegante in effectu, quod dicta diuisio facta fuit ad nullum alium finem, quam ne ipsa domicella Cornelia praetextu ampli patrimonij raperetur, & quod si illam diuisionem seruare debet, ipsa esset laesa in quatuor milibus florenorum, persistens in hoc, quod voluit stare in iure suo sibi competente ex dicto contractu antenuptiali, ut haec & alia in instrumento desuper confecto latius continentur, altera autem die dicta domicella Cornelia melius ut asseruit, consulta & deliberata, ac nolens propter assignationem, diuisionem seu partificationem bonorum ac alia per ipsam, die praecedente instantijs & suggestionibus, ut asseruit, praedictorum Engelberti & Nicolai facta, dicta, seu allegata, animam suam in periculis damnationis ponere, coram eisdem notarijs & pluribus testibus illa reuocauit, cassauit, & annullauit, ac pro cassatis, reuocatis, & annullatis, haberi voluit, ponens dictam domicellam Elizabeth suam filiam in suo pristino iure sibi ex dicto contractu antenuptiali competente, & alias suas proles similiter in eorum iure: & in maiorem declarationem animi sui petijt ab vno notario, in cuius manibus die praecedente rotulos & literas scabinales Antuerpienses diuisionem continentem posuerat, sibi restitui instanter, instantius & instantissime, quod ad eius iteratas preces ita factum fuit, & his gestis infra paucos dies ex post in praemissis perseverando decessit.

Queritur modò, vtrum dicta domicella Elizabeth sit de iure fundata ad petendum quartam partem bonorum post mortem suorum parentum

parentum reliquorum, ex vi dicti contractus antenuptialis. Et videtur prima facie, quod non, quia actio quae competit ex dicto contractu antenuptiali, videtur extincta, nouata & remissa per antea factam diuisionem factam Anno octuagesimo octauo approbatam, laudatam, & ratificatam per dictam domicellam Elizabeth & Iohannem Pels suum maritum praesentes & acceptantes, ac non contrauenire promittentes, ergo ad eam nunc reduci non potest, quia remittentibus actiones suas non datur amplius regressus ad eas, l. item quæritur. §. si venditor. ff. de adil. edict. cum similibus, & si age-ret seu experiretur sine actione, quod non licet, l. sed & si pupilli. §. finali. ff. de negocijs gestis, non videtur ergo talis petitio admittenda, imò etiam parte non opponente, iudex ex officio potest agentem sine actione repellere, quando videt sibi actionem non competere, ut est glossa ordinaria, in l. vbi pactum, & ibi Doctores, C. de transactio. & bona gloss. in l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pac. cum similibus. Præterea cum consensu praestito in praeterea diuisione, anno octuagesimo octauo, per dictam domicellam Elizabeth & suum maritum concurrat declaratio dictae domicellae Corneliae matris dictae domicellae Elizabeth facta anno quingentesimo sexto, decima quarta Aprilis, quae videtur multum attendenda: nam durus est, qui vocem matris non exaudit, ut dicit glo. in c. officij, de poeni. & remiss. Sed istis non obstantibus credo indubitanter, praefata domicellae Elizabeth competere actionem ex vi dicti contractus antenuptialis, ad quartam partem bonorum post mortem dictorum suorum parentum & reliquorum, conferendo dotem: qui tenim vult hereditatem, debet conferre dotem, l. si. & per totum. ff. de coll. do. & de colla. bonorum, & c. de collat. per totum: nam ut dicitur in themate praeterea diuisio facta fuit ad finem duntaxat, ne ipsa domicella Cornelia propter amplas facultates raperetur, sed actus & agentium non operantur ultra eorum intentionem, l. non omnis, in principio. ff. si certum petatur, & l. obligationum substantia. ff. de actio. & obligatio.

Præterea ex hoc, quod dicta domicella Cornelia, non obstante huiusmodi diuisione, permansit in possessione dictorum bonorum, ut ponitur in Themate, dicta diuisio praesumitur simulata: textus est notabilis in l. & qui sub imagine, C. de distractio. pignori, & in l. sicuti. §. superuacuum. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur: & vult expressè Speculator in titulo, de donatio. §. primo versiculo, item pone aliquis, ergo nullum & debet operari effectum, quia simulata factum, pro infecto debet haberi, l. si ex precio, & l. non singuli, Cod. si certum petatur. Præterea istud clarè patet ex declaratione dictae domicellae Corneliae, reponens dictam domicellam Elizabeth suam filiam in

suo primo iure, sibi ex contractu antenuptiali competente, dicta diuisione & alijs per eam asseueratis & gestis non obstantibus: quae omnia dicit fecisse ad suggestionem dictorum Engelberti & Nicolai, de facili autem res redit ad naturam suam, c. ab exordio, 35. distinct. & l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pac. cum similibus. cuius declarationi maxima fides est adhibenda, tum quia mater: tum & quia in extremis facta est haec declaratio: iuxta notata per glossam singularem in l. prima, C. de fal. cau. adiec. lega. Nemo enim praesumitur esse immemor suae salutis, maxime cum est in extremis, c. sancimus, r. quæst. 7. & c. literas, de praesumptio. & maxime haec des tenentur stare declarationi defuncti factae in extremis, Authent. quod obtinet, C. de probation. cum similibus. Nec obstant allegata in contrarium, quia ex praemissis patet solutio, nam ex quo diuisio fuit simulata, nullam debet operari effectum: Nam ut supra dixi, simulata factum, pro infecto debet haberi: simulatio enim vitiat sententiam, iuramentum, transactionem ac laudum, ex quo deest consensus qui requiritur in omnibus actibus dependentibus à voluntate: ita ad literam dicit Bald. in l. prima, in tertia oppositio, C. plus valere quod agitur. Hinc est, quod contractus & simulatus non firmatur iuramento, ut est glossa ordinaria singularis in l. emptione, illo eodem tit. haec autem diuisio habet vim transactionis, ergo simulatio eam vitiat, per supra dicta. Non obstat etiam declaratio matris, quia illa est postea per eam melius deliberata, redocata, cui est standum, l. si mihi & tibi, §. fin. ff. de lega. i. cum similibus.

CONSILIVM CL.

S V M M A R I A.

- 1 *Facti species.*
- 2 *Pactum de non redimendo infra certum tempus, an vitiet contractum, &c. & nu. 21.*
- 3 *Simulatus vel non simulatus censetur contractus emptionis ex tractatibus & praesentationib. praesentibus.*
- 4 *Pactum de reuendendo contractum non facit usurarium, nisi originalis causa fuerit mutuum.*
- 5 *Coniectura simulationis & usura tolluntur per contrarias coniecturas vel partium confessio-nem iudici factam.*
- 6 *Emptor rescisso propter vilitatem pretij contractus an fructus lucretur, &c.*
- 7 *Pactum de reuendendo post certum tempus valet, similiter pactum de non soluendo nisi certo tempore elapsi.*
- 8 *Pretium iustum facit cessare praesumptionem contractus illiciti & usurarij.*
- 9 *Decretum iudicis excludit omnem de vilitate pretij querelam.*

- 10 *Licentia Principis obtinet vim decreti.*
- 11 *Honestas persona emptoris omnem simulationis & contractus usurarij suspicionem cessare facit.*
- 12 *Bonum indicatur et licitum, quod a bono viro factum est.*
- 13 *Vile per inutile in separabilibus non vitiat.*
- 14 *Paucalicia que non sunt contra substantiam contractus cui adponuntur, non vitiant sed vitiantur. ut nu. 15. 16. 17. & 18.*
- 19 *Speciale in vno casu ad alium non extenditur.*
- 20 *Intellectus c. ad nostram. de empt. & vend.*
- 22 *Paucum de redimendo post certum tempus, non facit censeri contractum usurarium: nisi plures coniectura concurrant.*
- 23 *Vsura est quicquid sorti accedit, & hoc verum in contractum mutui, secus in contractu emptionis.*
- 24 *Emprio reddituum quando de iure sit valida.*
- 25 *Tempus contractus principaliter respiciendum est.*
- 26 *Paucum in preservationem indemnitate circa tempus solutionis facienda adpositum, valet.*
- 27 *Paucum ne veniens ante quinquennium rem venditam redimere possit, contractus bona fide adpositum valet.*
- 28 *Clausula instrumenti non vitiosa propter aliam clausulam vitiosam non confunduntur.*
- 29 *Contractus emptionis quos habeat iuris effectus, &c.*
- 30 *Paucum de reuocando contractui emptionis adpositum quid operetur, &c.*
- 31 *Redditus unde fiat redimibilis.*
- 32 *Redditus de sui natura sunt perpetui & immobilibus bonis annumerantur.*
- 33 *Contra naturam contractus aliquid fieri, quomodo cognoscatur.*
- 34 *Paucum contra substantiam rei in contractum deducit adpositum, totam dispositionem redditum nullam & inutilem.*
- 35 *Fauori pro se introducto unusquisque renunciare potest.*
- 36 *Fundus communis omni momento diuidi potest.*
- 37 *Paucum contra naturalia rei in contractum deducit adposita valent.*
- 38 *Substantia redditus in quo consistat.*
- 39 *Naturalia & substantialia differunt.*
- 40 *Paucum contra substantiam contractus non vitiat sed vitiat.*
- 41 *Procurator excedens fines mandati nulliter agit.*
- 42 *Procuratorum paucum a quibus & quando profint.*
- 43 *Inuvalida per ratificationem subsequentem validantur.*
- 44 *Paucum inutile dispositioni vitii prius perfecta adpositum vitiat & non vitiat.*
- 45 *Idem operatur propositum in proposito quod adpositum in opposito.*
- 46 *Scripturam vitare non solent que superabundant.*
- 47 *Paucum in alicuius fauorem adpositum, in odium ipsius reuocari non debet.*

48 *Contractus ab initio validus tractu temporis non infirmatur.*



Asus talis in facto proponitur. Ad supplicationem maioris partis incolarum & possessionatorum territorij de Assenedambocht, domini de consilio Flandriæ ad reparandos certos aggeres contra vim maris valde necessarios præmissa causæ cognitione per quendam ostiarium vice & nomine illustrissimi principis & domini nostri Archiducis comitis Flandriæ concesserunt dictis incolis & possessionatis licentiam & auctoritatem ad hoc constituto precio ad rationem 1. denariorum pro vno denario constituendi, vendendi, & super dicto territorio assignandi & hypothecandi vsq; ad certam summam annuos & perpetuos redditus redimibiles. Qua quidem auctoritate vt præmittitur cõcessa dictis incolæ & possessionati, vel saltem eorūdem maior & sanior pars cuida honesto ac probato viro Philippo van den Berghæ constituerunt, vendiderunt & super dicto territorio assignarunt & hypothecarunt iuxta supra dictum constitutum precium, Ipsiq; dictus Philippus emit, & super dicto territorio acceptauit nullos perpetuos redditus redimibiles, tali pacto adiecto, vt venditores prædicti, dictos perpetuos redditus quandocunq; post triennium, & non ante, possent pro eodem precio redimere. Iam præfati venditores a dicto Philippo interpellati, vt annuos redditus a pluribus annis absque solutione cessos soluerent, solutionem facere recusarunt, dicentes se ad huiusmodi solutionem non teneri, ex eo capite, quia iste contractus emptionis fuisset & esset vitiosus & inuvalidus propter prædictum pactum de non redimendo, nisi post triennium. Quæritur quid iuris. Et videtur prima facie, quod dicta emptio est vitiosa nulla, & in fraudem contractus pignoratitij & usurarij facta & simulata, per ca. ad nostram, de emp. & vend. & per not. per Io. And. in nouella ibidem, super verbo ad nouennium, vbi per illum tex. dicit, hinc cõuincuntur moderni usurarij secundum Hostien. qui quotidie sic contrahunt ementes possessiones eo pacto, quod post septennium & infra nouennium recuperari possunt, volunt enim lucrari septem annorum fructus. Illis tamen non obstantibus, saluo semper iudicio melius de iure sentiendum, videtur nobis infra scriptis, quod in casu nostro per appositionem prædicti pacti, non est dictus contractus emptionis simulatus, vitiosus, aut aliter inuvalidus, & hoc per iura & rationes sequentes. Primo patet, quod iste contractus est verus contractus emptionis, nec potest propter appositionem dicti pacti censeri simulatus & pignoratitius, quoniam omnis sinistra suspicio simulationis contractus pignoratitij cessat, tum per literas licentiæ, consensus, & auctoritatis,

toritatis, ex quibus planissime certum est, quod ab origine seu ab initio voluerunt venditores facere cum dicto Philippo van den Berghæ emptore verum contractum emptionis, vnde dicit Baldus in l. multum, Codi. si quis sibi vel alteri, quod ex tractatibus & præfationibus præambulis præsumitur contractus emptionis simulatus, vel non simulatus, secundum diuersitatem tractatum & præfationum præcedentium, & idem tenet Bartholus in l. item quia §. final. ff. de pac. & facit textus in l. Titia. §. primo, ff. de verborum obligationibus, & Innocen. in c. primo, de depositio. tum etiam ex eo, quod quicquid gestum sit in isto contractu tendit ad verum contractum emptionis. Igitur ex præfationibus & præambulis cessat hic suspicio simulationis, & ad istud facit quod dicit Baldus in l. tertia, C. plus valet quod agitur, post Odofret. quod vbi f. originaliter fuit dictum de non mutando, tunc ex appositione pacti de reuocando post decennium, præsumitur contractus emptionis simulatus & usurarius, sed vbi originalis causa non fuit causamutui, sicut hic in casu nostro, tunc ex appositione pacti de reuocando post decennium, non iudicaretur contractus emptionis usurarius, etiam vt inquit Baldus, si esset cum usurario factus, quoniam (vt dicit) usurarij sæpè faciunt veros contractus. Idem & fortius tenet Salicetus in dictal. tertia, dicens, quod vbi originalis causa non fuit mutuum, tunc ex appositione pacti de reuocando post decennium non præsumitur emptio fundisimulata & pignoratitia, etiam si fundus valeat plusquam venditus est, & ad hoc facit apertissime textus in principio, in dicto cap. ad nostram, vbi patet, quod originalis causa fuit ibidem causa mutui, & quod mutuans volebat dissimulare & tegere sub titulo & colore emptionis, vt euitaret constitutiones contra usurarios factas, pronon ibidem dicit text. fortissime loquitur Cyn. in d. l. tertia, dicens, quod quamuis constaret de tribus, scilicet emptore esse usurarium, precium modicum, & pactum de reuocando fuisse appositum, tamen cessantibus alijs coniecturis, scilicet, quod originalis intentio non fuit mutuum &c. tunc ex dictis tribus simul concurrentibus, non iudicabitur contractus emptionis simulatus & usurarius. Igitur in casu nostro, vbi certum est, quod originalis intentio contrahentium, non fuit mutuum contrahere, sed verum contractum emptionis facere, vt supra dictum est, non debet emptio iudicari simulata aut vitiosa propter solam appositionem pacti de non redimendo ante triennium, de quo non inuenimus iure cautum, quod ipsum sit illicitum aut vitiosum: ad idem apertissime facit, quod post multa conclusuè tenet dominus Pet. de Anchor. in cap. peccati, de regulis iuris, libro sexto, vbi dicit, quod quamuis

plures coniecturæ simul concurrentes sufficerent ad iudicandum contractum emptionis fuisse simulatum & usurarium, vt in cap. illo vos, de pignor. & in dicto ca. ad nostram, Tamen vbi per contrarias coniecturas, vel per partium confessionem constaret iudici, quod ille contractus in veritate fuit verus contractus emptionis, tunc cessarent omnes coniecturæ simulationis & usuræ, & iudicaretur ille contractus secundum veram naturam contractus emptionis: & licet f. propter vilitatem precij, quod forsitan dimidiam iusti precij non contingebat, esset ille contractus rescindendus per beneficium, l. secunda, C. de rescindenda venditione: verum tamen emptor lucraretur fructus medij temporis vsque ad tempus rescissionis, quos salua conscientia in foro poli possit retinere. Hæc ille, & istud dictum maxime vendicat sibi locum in præfenti casu, vbi certissimum est, quod ab initio factus est verus contractus emptionis inter partes absque eo, quod vnquam de mutuo habitus esset aliquis sermo: Ad f. istud etiam est textus & Doctores in l. secunda, C. de pactis inter empti. & venditio. vbi patet ad literam, quod non solum valet in contractu emptionis pactum de reuocando liberum, quando cunq; scilicet placebit venditori: sed etiam valet pactum de reuocando cum limitatione temporis, vt scilicet liceat vltique ad tempus redimere, vt ibi, & eadem ratione valet pactum, vt post tempus liceat redimere, sicut est casus noster: & de hoc videtur textus satis clarus in l. si vir vxori. ff. de præscriptio. ver. vbi valet pactum, vt res empta post tempus dissoluti matrimonij eodem precio transferatur: & ad istud optime facit quod notat glossa, & ibi Baldus in l. final. C. de pac. pignor. vbi patet, quod valet pactum, vt non liceat soluere, nisi post certum tempus. & hoc idem sequitur Bart. in l. qui Romæ, in principio. ff. de verborum obligatio. potest enim dies solutionis apponi fauore creditoris, vt notat. per Bartolum, & Bald. in l. stipulatio ista §. inter certam ff. de verborum obligatio. Secundo patet, quod iste noster contractus non est vitiosus aut simulatus propter dictum pactum de non redimendo nisi post triennium, & hoc f. quia hic interuenit iustum precium, quod facit cessare præsumptionem contractus illiciti & usurarij, secundum gl. & Doct. in d. c. ad nostram. Quod autem in casu nostro interuenit iustum precium taxatum in literis licentiæ auctoritatis dominorum de consilio Flandriæ, vt dictum est supra in positione casus. Modò sic est, quod f. quando cunq; decretum venditionis in rebus sine decreto non alienabilibus interpositum continet taxatum precij, tunc illud est pro iusto precio seruandum, & excludit omnem querelam de vilitate precij, vt in l. 1. & ibi Bart. & Io. de plat. C. de prædec. sine decr. non alic. lib. 10. & gl. sing. super verbo,

verbo, audiretur, in l. ait prator. ff. de minoribus. Iudicibus enim committitur de iure extimatio rerum, vt l. final. C. de iure domi. impe. & not. Bal. in vlti. col. & ibidem etiam Ange. de Perusio in l. 2. C. de rescind. vend. & Bart. in l. si æquo precio. ff. de legat. 1. & quod dictum est de decreto, idem dicendum est de ꝑ licentia principis, quæ obtinet vim decreti, l. 2. C. quando decreto opus non est. Tertio, quod iste contractus noster propter appositionem prædicti pacti, nõ est iudicandus simulatus & pignoraticus, arguitur ex qualitate personarum cõtrahentium, quoniam non solum venditores dictorum reddituum, sed etiam ipse Philippus emptor, fuerunt & sunt semper viri probi, honesti, & bonarum conscientiarum, ac pro talibus communiter apud omnes eorum notitiam habentes, tenti, habiti, & reputati. Igitur contractus ꝑ dictorũ virorum, etiam si aliàs essent suspecti propter probitatem eorum cessarent esse suspecti, & faceret honestas personæ emptoris omnem suspicionem simulationis & contractus vsurarij cessare, & iudicaretur contractus licitus & recta intentione factus, vt in cap. nisi essent viri prouidi, de præbend. & ibi Panor. facit textus in c. qui de menfa, & ibi glossa 37. distinct. & 7. quæstio. i. ca. omnis, in quibus iuribus aliquid ꝑ iudicatur bonum & licitum, quia est à bono viro factum. Item sicut vilitas personarum fœnerari solitarum auget suspicionem simulationis, vt in c. illo vos, de pign. sic per oppositum honestas personarum diminuit suspicionem vsuræ & tollit præsumptionem de contrario. Quarto, posito & non concesso, quod huiusmodi pactum esset illicitum, tamen ipsum non vitaret contractum emptionis cui apponitur, sed haberetur pro non adiecto, Probatur primò per communem illam iuris regulam, vtile ꝑ in inutile nõ vitatur, quæ regula habet locum in omnibus ab inuicem separabilibus, vt notat Bar. in l. græcè. §. illud commune, post Dyn. & alios, ff. de fideiuss. Sed in casu nostro contractus emptionis est separabilis à pacto, potest enim emptio sine tali pacto consistere: igitur valet contractus noster emptionis, quamuis pactum prædictum esset illicitum & inutile, sic tenet Bald. in l. secunda, C. de iure emphyteut. vbi vult, quod illicita ꝑ pacta, præsertim quæ non sunt contra substantiam contractus cui apponuntur, non vitiant contractum, sed vitiantur in se, & manet contractus validus, plus dicit Bartol. in Authen. ingressi, C. de sacrosanct. eccles. quod ingrediens ꝑ religionem cum pacto, quod referuabit sibi aliquod proprium, sit Monachus, tale pactum non vitiat ingressum, sed vitatur, licet ipsum sit contra substantiam religionis, cap. cum ad monasterium, de statu Monachor. & licet istud dictum Barto. est dubium, propterea quod illud pactum est contra substantiam religionis, vt notat Panor. in c. insinuante, qui cleri,

vel vouen. Tamen de pactis illicitis, quæ non sunt contra substantiam actus, cui apponuntur, sanè nemo vnquam dixit, huiusmodi pacta vitare seu annullare totum contractum. Et vt hoc amplius liqueat videamus exempla, pactum legis ꝑ commissoriæ, & pactum simile pacto legis commissoriæ sunt pacta in pignoribus illicita & à iure reprobata, tamen contractum pignoris cui apponuntur, non vitiant, vt in cap. significante, de pignor. & l. i. & fin. C. de pac. pign. Simile exemplum habemus de pacto pœnæ pecuniariæ solutioni quantitatis adiectæ, quod quidem pactum præsumitur appositum in fraudem vsurarum, & tamen non vitiat stipulationem cui apponitur, sed duntaxat in se vitatur, l. Iulianus & Papinianus, ff. de actio. empti. & l. cum allegas, C. de vsur. Simile ꝑ exemplum in l. prima, §. si conueniatur, ff. de po. vbi pactum de non præstando dolo in contractu depositi non valet, sed contractum depositi non vitiat, & perindè est ac si non esset appositum: facit ad istud dictum Specul. in tit. de iure emphyte. §. i. articulo 138. versicu. quod si fiat pactum, vbi dicit; illud autem certum est, quod ꝑ pactum in vno capitulo specialiter factum non debeat ad alia extendi, ff. de pac. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de transactio. l. qui cum tutoribus & C. eodem l. si de certa, & C. de iure emphyteo. l. prima, Conclusio, pactum hie de non redimendo ante triennium non est illicitum, aut quomodolibet vitiosum: & dato, quod illicitum & vsurarium esset, non vitaret tamen hunc nostrum verum emptionis contractum, sed haberetur pro non adiecto. Ad argumentum ꝑ dicti cap. ad nostram, de emptio. & vendit. vbi ex appositione pacti de redimendo post septennium & infra nouennium præsumitur contractus emptionis fictus & simulatus in fraudem contractus mutui & vsurarij, vt ibidem vult Iohannes Andrez in Nonella post Hostiensem, & alios Doctores canonistas. Solutio, in dicto cap. ad nostram, non iudicatur contractus emptionis fictus & simulatus propter solam appositionem pacti de redimendo post septennium, sed ibi fuerunt multæ coniecturæ, scilicet originalis causa fuit ibidem mutuum precium modicum, ita quod vix contingebat ad dimidium iusti precij, & cum hoc pactum de redimendo post septennium non quandocunque volebat venditor, sed duntaxat infra nouennium: sed in casu nostro hæc omnia cessant, præter quam quod hie est pactum ꝑ de non redimendo nisi post triennium & hoc solum per se non facit violentam præsumptionem contractus vsurarij, vt tenet ibidem gloss. & sequitur Innocent. Panormit. in dict. c. ad nostram, & communitet omnes Doctores, idem tenet Bald. in Rubrica, C. de vsu & vsufruct. legat. & Angel. in d. l. secunda, C. de pac. inter emp. & vendi. & ꝑ facit quod tenet Archidia. in ca. quia pleriq. 14. quæstio. 3. & tenet

& tenet idem Panormita. in consilio suo 77. vbi vult, quod præsumptio quæ oritur ex appositione pacti de redimendo post tempus, non est sufficiens & violenta ad iudicandum contractum vsurarium & simulatum, nisi plures coniecturæ concurrant: hic autem in casu nostro non concurrunt aliquæ coniecturæ augentes suspicionem simulationis, sed verius contrariæ coniecturæ diminuentes, & penitus elidentes omnes malas suspiciones, vt patet per suprâ dicta: nec aliter censuerunt Hostien. & Ioan. And. vbi suprâ.

Ego verò his quæ suprâ scripta sunt plene assentio, atque alijs præterea rationibus confirmo. Primò sic, omnis ratio omneque argumentum, quod ab aduersarijs obijci potest in allegatione contractus vsurarij est, quod emptores reddituum certi atque securi erant, durante triennio, de fructu vel reddito, & ultra hoc in fine de forte: vnde quicquid ꝑ sorti accedit, vsura est, cap. plerique, 14. quæstio. 3. quæ ratio, licet in contractu mutui locum habere posset, tamen in contractu emptionis omnino confunditur: per Doctores præsertim Panormitan. & alios in capitulo in ciuitate, de vsu. vbi approbatur contractus, q̄ quis det alteri censum, vt in perpetuum habeat redditum super rebus vel personis: vnde in tali casu si quis emisset redditum perpetuum & recepisset illum per triginta annos, postea vendens alteri eundem redditum, ipse lucrifaceret sibi fructus perceptos, & nihilominus sortem seu verius precium capitale, quod ab initio, dum huiusmodi redditum emeret, persoluit: iam iterum à secundo seu nouo emptore ex integro reciperet: & tamen hoc faciendum nequaquam committeret vsuram, secundum Doctores. Vnde & efficacius ad propositum dicunt Iohannes Andrez & Hostiensis in summa tituli, de vsu. versicu. quid de his, quod refert Paulus de Castro in suo secundo volumine antiquorum consiliorum, consilio 19. alias est consilio 12. incipiente, præfens dubium videtur determinari, vbi dicunt, quod valet emptio ꝑ reddituum, siue emanatur ad determinatum tempus, siue in perpetuum, quotienscunque precium est tantum, quod ex eo potuisset emi vna possessio tanti fructus annuè. Modò sic est, vt proposuerunt actores in suis nouis articulis seu factis, quod ꝑ tempore emptionis huiusmodi sui redditus, quod quidem tempus respiciendum est, l. si voluntate. Cod. de rescindenda venditione: fundus seu possessio emebatur vndique in illo territorio ad rationem 12. qui fundus annuatim reddit plusquam dictus annuus redditus reddere possit: igitur licita fuit huiusmodi emptio. Nec obstat pactum de non redimendo ante triennium. Quoniam quando ꝑ circa tempus solutionis faciendæ apponitur pactum in præseruationem indemnitate, hoc pactum va-

let: puta, quia dubium est ne moneta tempore solutionis, vtputa ante triennium deterioraretur, si ob talem vel similem rationabilem causam differret solutio, valet, secundum quod notabiliter dicit Paulus de Castro, post alios, in l. qui Roma. ff. de verborum obligatio. Modò sic est, prout dicitur in nouis articulis, quod tempore emptionis reddituum de die in diem dubitabatur, an deterioraretur aut augmentaretur moneta, vnde potuerunt emptores, qui sunt mercatores, suæ indemnitate ob eam causam prouidere: nec censentur hoc fecisse in fraudem viurarum: sicut ꝑ in simili dicunt omnes Doctores, præsertim Angelus in summa, de vsura: §. sexagesimo septimo, vbi dicit valere pactum bona fide appositum, vt vendens non possit ante quinquennium rem venditam redimere: quoniam scilicet emptor vult possessionem emptam impinguare: quæ pinguedo non consumetur, nisi ad tot annos, & propterea non vult, quod inter tot annos possessio possit retro emi sine redimi: Sic in proposito, iussit potuerunt emptores suæ indemnitate consulendo pacisci, ne intra triennium redditus dequirari possint. Et licet, quod tamen non creditur, dicta clausula de non posse dictos redditus redimere ad triennium, fuisse & esse vitiosa verum tamen quando ꝑ emptores non sunt vsi tali clausula, ideo emptores literis & instrumentis suis, in quibus emptiones huiusmodi reddituum continentur, quoad alias clausulas non vitiosas vtique vti possunt, & eorum debitum à debitoribus persequi: sicut in simili, licet in aliquo instrumento sint clausulae illicitæ, tamen si quis nõ vitur illis clausulis, potest vtique reliquas clausulas non vitiosas persequi, per textum & Bald. in l. nec exemplum, C. de fal. vbi dicit, q̄ si vna clausula instrumenti est erronea, nulla, seu inutilis, tamen licitum est illis inutilibus repudiatis, cæteras viles clausulas persequi, allegat l. quintam, ff. de leg. secundo l. Carmelia pia. ff. de iure patron. in huiusmodi enim separabilibus obtinet locum illa communis iuris regula, vtile per inutile non vitatur, prout per priorem consuetorem superius magis amplè declaratum est, cui in omnibus & per omnia, mea opinione de iure assentiendum, & sicut superius continetur, iudicandum esse videtur, saluo semper saniori consilio.

Superioribus diebus satis amplè disputatum & declaratum fuit, quod antea clausula de non redimendo ante triennium non est sufficiens præsumptio contra emptores ad iudicandum contractum fuisse & esse vsurarium, pignoratitiũ & illicitum, vel etiam simulatum alium esse quàm apparet. Iam ad omnem dubitationem tollendam restat videre, an dicta clausula possit alia via induci ad annullationem contractus emptionis reddituum, de quibus pendet magna lis & quæstio, ad quod discutien-

dum quaritur, vt sequitur. Queritur, vtrum contra naturam siue substantiam contractus venditionum reddituum redimibilium sit pactum de non redimendo intra triennium. Pro solutione dubij necessarium est presupponere quod sequitur. Primo, quod contractus emptionis, est contractus nominatus habens nomen specificum, & nonnullos iuris effectus consequentes naturam seu speciem contractus. Exemplum, quod venditor tenetur rem venditam dare venditori, iste effectus consequuntur substantiam siue specificam naturam venditionis & emptionis, l. ex empto. ff. de actio. & emptio.

Secundo, quod circa contractum emptionis & venditionis quandoque apponuntur quaedam conuentiones siue pacta, vt pactum de retrouendendo, vt l. secunda, C. de pact. inter emptio. & vendit. ex quo pacto accedente ad contractum venditionis consequitur contractus ille talem effectum, quod emptor potest retroemere siue redimere rem per ipsum venditam, vt dista l. secunda, sed talis effectus consequitur non ipsam speciem contractus emptionis, sed est de accidentali siue extrinseca natura contractus, consequens pactum inter contrahentes appositum, ita dicit Baldus in l. prima, C. de mod. & probatur in dicta l. ex empto, & dista l. secunda, cum similib. & vide Bald. gl. & Doct. in l. pacta conuenta, ff. de contrahenda emptio.

Tertio, quod ex premissis sequitur & est deductum, quod vendens redditus annuos non potest ex specifica siue substantiali natura contractus venditionis tales redditus redimere: sed quod redditus est redimibilis, hoc consequitur & dependet ex pacto de redimendo, iuxta contractum venditionis reddituum inter contrahentes apposito. Et vltius sequitur, quod esse redimibile, non est de natura & substantia redditus venditi, neque consequens ad speciem contractus, sed est duntaxat de accidentalibus redditus siue de his quae dependent a pacto posito iuxta contractum emptionis reddituum per supra dicta. Redditus enim sunt de essentiali natura sua perpetui, & de numero bonorum perpetuorum siue immobilium, vt in Cle. exiui. §. cumque annui redditus, de verbor. signifi. Sed quod possunt redimi, hoc habent ex accidenti, videlicet ex pacto apposito, & ideo si nunquam redimerentur, sine dubio durarent in aeternum. Iste presuppositis, respondetur ad questionem, quod tale pactum de non redimendo ante triennium, non est contra substantiam siue specificam naturam emptionis reddituum, sed tale pactum est duntaxat vna restrictio siue limitatio ad pactum de redimendo, iuxta contractum emptionis reddituum appositum: probatur, quia si vnum contrariorum non est secundum naturam contractus, reliquum non est contra naturam contractus, cum vnum contra-

riorum cognoscitur per aliud, iura sunt vulgaria. Sed posse redimere redditum, non est secundum naturam contractus emptionis reddituum, vt modò dictum est: ideo non posse redimere intra triennium, non est contra naturam contractus emptionis: sed sicut posse redimere redditum, est de accidentali natura contractus, vt etiam dictum est, sic non posse redimere intra triennium, est de accidentalibus contractus, & venit limitatiue siue restrictiue contra illam accidentalem naturam, quam habet contractus ex pacto precedenti. Sed diceret aliquis, quod licet per praemissa sit satis deductum, quod pactum de non redimendo, non est contra substantiam contractus, stando in nudo contractu emptionis & venditionis, Tamen descendendo ad contractum emptionis reddituum redimibilium videtur aliud dicendum, quia tale pactum videtur esse contra substantiam rei in contractum deductae, scilicet contra substantiam redditus redimibilis, qui de natura sua potest omni momento redimi. Iam tunc quandoque in aliquo contractu vel dispositione apponitur aliquid, quod est contra substantiam rei in contractum deductae, hoc reddit totum contractum seu dispositionem inutilem siue nullam, vt in l. per seruum. §. i. ff. de usu & habit. & notat Bar. in l. vbi ita donatur. ff. de dona. causa mor. Sed redditus redimibilis est res quae deducitur in contractum, igitur pactum de non redimendo ante triennium appositum in hoc contractu contra naturam & substantiam rei venditae & in contractum deductae, viciat totum contractum. Solutio in casu nostro, res vendita seu res quae in contractum deducitur, non est redditus redimibilis, vt presupponit argumentum & male, sed res vendita est redditus siue ius recipiendi pro singulis annis tantam pecuniarum quantitatem: emptor enim nihil emit, nec venditor aliquid vendidit, quam redditum: sed quod ille redditus est redimibilis, hoc habet ex accidenti, videlicet ex pacto iuxta contractum apposito, vt supra dictum est: & quia tunc illud pactum de redimendo iuxta contractum emptionis reddituum apponitur in beneficium siue fauorem venditoris, ideo per aliud pactum potest illud beneficium siue ille fauor restringi & limitari, vt in l. pacisci. & ibi gloss. ff. de pact. & l. si quis in conscribendo. Cod. de pactis. Ex isto sequitur, quod pactum de non redimendo ante triennium, non est contra substantiam rei in contractum deductae, sed venit restrictiue siue limitatiue ad esse redimibile, quod est rei venditae deductum in pactum iuxta contractum appositum. Secundo ponatur sine veritatis prauiudicio, quod esse redimibile non esset quid accidentale ad redditum, prout est, sed quod redditus redimibilis esset vna species redditus, de cuius natura esset, quod possit omni momento redimi, sicut tunc de natura fundi communis est, quod potest

potest omni momento diuidi, vt in §. si familiae, & ibi glo. Insti. de offi. iud. Tamen valet pactum, quod talis redditus non possit redimi ante triennium, vt in l. in hoc iudicio. §. si conueniat. ff. de communi diuidund. pacta tamen quae apponuntur contra naturalia rei in contractum deductae, bene valent, nec viciant, nec viciantur, vt in l. pacta conuenta, & ibi nota. ff. de contrahen. empti. & per Bart. in l. vbi ita donatur. ff. de donat. causa mor. & in l. 2. C. de iure emphyt. & in l. in emptione. ff. de pact. aliud enim est apponere aliquid contra substantiam rei in contractum deductae, vt ibidem notat Doct. Sed esse redimibile non est de substantia redditus redimibilis, cuius scilicet substantia siue essentia consistit in iure percipiendi annuè tantam pecuniarum quantitatem, donec redimatur. Sed esse redimibile, aut est accidentale ad redditum (prout re vera est) aut est naturale ad illam speciem redditus, quia ponitur presuppositiue loquendo esse redditus redimibilis: sicut tunc philosophice loquendo, prout dicit Bald. in dicta l. pacta conuenta, in hac materia loquendum esse, risibile non est de substantia hominis, sed est naturale homini, consequens eius naturam specificam, secundum philosophos. Ad istud facit, quod sicut fera bestia, vt sunt cerui, quorum natura fera est, possunt ex accidenti in suis naturalibus restringi & mansueti fieri. I. naturaliter. §. ceruos. ff. de acquirendo rerum domi. sic in simili redditus redimibilis, licet secundum naturalia sua esset omni momento redimibilis, tamen ex accidenti, vt puta per pactum fieri possit, quod pro aliquo tempore non possit redimi. Tertio, quod iterum presuppositiue loquendo sine prauiudicio veritatis, videlicet supposito, quod redditus redimibilis esset vna natura siue species redditus, & quod illa esset res vendita in casu nostro, contra cuius etiam substantiam esse non posse omni momento redimi, & sic presupposito, quod pactum esset contra naturam seu substantiam rei venditae, & consequenter contra naturam seu substantiam contractus, quorum omnium veritas est in contrario. Tamen quoniam praedictum pactum tunc de non redimendo ante triennium ponitur in dicto contractu per se, scilicet per vnam orationem seu clausulam in se perfectam, quae siquidem clausula, vt videri potest in literis scabinalibus, ponitur, postquam illi de Assenedambocht, qui vendiderunt redditus, pacti fuerunt de eisdem redditibus omni tempore ad eorum beneplacitum redimendis, ideo hoc pactum de non redimendo ante triennium licet esset, vt presupponitur, contra substantiam rei venditae in contractum deductae, tamen ipsum viciaretur in se & haberetur pro non adiecto, & non viciaret praecedentem perfectum contractum, ita dicit Bar. & clarius Bal. in d. l. per seruum, primò. ff. de usu & habi. Et iterum haec praedicta clausula siue

pactum de non redimendo ante triennium operabatur ad longiorem durationem, & sic ad augmentum contractus venditionis reddituum redimibilium. Ideo quamuis esset contra substantiam contractus, tamen non viciaret contractum, sed viciaretur: vt in l. cum precario. ff. de prec. & Bal. in d. l. 2. C. de iur. emphy. & DD. in Auth. ingreisi, C. de sacrosan. eccl. Bald. in c. 1. §. nulla, per quos fiat inuest. in vsib. feud. Sed adhuc dubitaret aliquis, quamuis pactum siue clausula de non redimendo ante triennium non est contra substantiam huius emptionis reddituum, Tamen est contra intentionem, tam principis quam adheritorum de Assenedambocht, quorum voluntas & intentio fuit, vendere redditus omni momento siue omni tempore redimibiles, & sic procuratores tunc constituti ad vendendum huiusmodi redditus exsuperant fines mandati, & sic nulliter processerunt, per l. diligenter. ff. manda. & in cap. cum dilecta, de confir. vti vel inuti. &c. Solutio, non creditur, quod voluntas & intentio principis & adheritorum fuit tam stricta & limitata, quod voluerunt & mandauerunt procuratoribus ad vendendum constitutis in pactum deducere, quod redditus quos venderent potuissent omni tempore ante triennium & post redimi absque eo quod emptoribus deberet fieri de redimendo aliqua praecedens innuatio. Sed creditur, & constat ex literis, quod princeps dedit licentiam in forma consueta abiq; eo quod ipse in literis licentiae dedit adhaerentis vel eorum procuratoribus aliquam formam specialem paciscendi cum emptoribus, sed illam commisit, prout de stylo committere consuevit, discretioni eorum, nec etiam adhaeritati dederunt suis procuratoribus strictam & limitatam formam paciscendi seu clausulandi cum emptoribus reddituum, sed habuerunt mandatum indeterminatum & generale cum libera potestate illa omnia faciendi, quae ipsimet facere potuerunt. Ideo pacta per & inter istos procuratores & reddituum emptores in contractibus apposita prodesse & nocere poterant ac debebant adhaerentis, l. rescriptum. §. plerunque, cum duabus ll. sequentibus, & ibi Bart. Alex. & Bal. ff. de pact. sufficit enim, quod antedicti procuratores adheritorum apposuerunt pacta de redimendo vtilia, & secundum qualitatem temporis rationabilia, vt in l. praeterea, & ibi Doct. ff. manda. pactum autem de redimendo redditus, saluo, quod infra triennium non redimerent, fuit rationabile pactum, propter ascensum pecuniae, qui tunc verisimiliter timebatur futurus, prout reuera futurus fuit & sequebatur. Si enim adhaerentis potuissent redditus redimere in primo vel secundo anno, ipsi restituentes libras & solidos in estimatione, qua tempore restitutionis fuerunt, redemissent redditus & soluissent decursum eorundem. Et nihilominus de speciebus nummorum quos receperunt, tenu-

issent aliquos nummos in eorū manibus, quod fuisse irrationabile. Item præsuppositiue loquendo ponatur, quod procuratores habuerunt mandatum restrictum & limitatum ad vendendum redditus cum clausula, quod essent omni tempore & momento redimibiles. (quod non) Tamen ex hoc non sequeretur, quod contractus per eos cum emptoribus reddituum factus, esset nullus propter clausulam de non redimendo ante triennium, quia ꝑ scabini seu rectores officij de Assenedambocht, qui repræsentant totam communitatem siue adheritatos, vt in l. municipibus. ff. de cond. & demon. vt l. 1. §. fin. ff. de acquir. posses. & in l. item magistri. ff. de pact. videntes & scientes dictam clausulam ratificauerunt contractum cum clausulis inibi comprehensis, apponendo sigilla sua: igitur quamuis procuratores excessissent fines & formam mandati sui, quod non creditur, tamē per ratificationem omnia essent validata, per l. cum mandati, vbi est notabilis tex. C. manda. Nouissimē supposito iterum, quod procuratores habuerunt mādatum restrictum, vt supra, & quod fines illius mandati excesserunt in & per hoc, quod apposuerunt pactum de non redimendo ante triennium, & amplius, posito quod contractus cum pactis sibi apposis non esset expost ratificatus seu rati habitus, de quibus omnibus est veritas in opposito, vt supra dictum est. Tamen attento tenore literarum de Assenedambocht liquidō constat, quod procuratores vendiderunt redditus omni tempore redimibiles, quia vt ibidem in literis patet, procuratores pacti sunt cum emptoribus, quod ipsi de Assenedambocht possent quocumque omni tempore & momento pro eorum placito dictos redditus redimere & dequitare. Quare patet, quod contractus fuit perfectus in omnibus substantialibus suis, antequam appositum fuit pactum de non redimendo ante triennium, quod si quidem pactum præsuppositiue loquendo, si ponatur esse contra licentiam principis, & extra mandatum & intentionem adheritatorum appositum, & sic inutile. Tamen, quia ꝑ contractus cum pacto de redimendo factus fuit prius in alia oratione perfectus, secundum intentionem principis & adheritatorum, ideo ipsum dictum pactum non vitiat contractum, nec impedit seu impediuit consensum partium volentium respectiue vendere & emere redditus redimibiles: sed stat regula, vtile per inutile non vitiat, vt superius in tertia solutione probatum est per iura & Doct. ibidem allegatos, per quæ iura & Doctores constat, quod pactum inutile dispositioni vtili prius perfectę appositum vitiat, & non vitiat dispositionem prius perfectam, & istud tenet Bald. in l. certi. §. quoniam. ff. si cer. per. vbi dicit per illum tex. ꝑ partes per dispositionem inutilem non intelliguntur velle recedere à dispositione vtili prius ꝑ & inter eas

45 perfecta. Item nullitas ꝑ pacti post perfectū contractum in fauorem emptoris appositi, non potest nec debet de iure & rationis paritate plus nocere emptoribus quā idem pactum casu quod validum fuisse, potuisset eisde emptoribus, prodesse, quia idem operatur propositum in proposito, quod oppositum in opposito, l. & si contra, in fi. & ibi Bar. & Alex. ff. de vulg. & pu. Sed si pactum de non redimendo ante triennium, fuisse pactum vtile, non profuisset emptoribus, nisi in hoc duntaxat, ꝑ redditus debuissent ad triennium permanere & currere ad cōmodum ipsorum, sic ꝑ venditores si ante triennium venissent, non potuissent redimere redditus per eos venditos. Igitur in casu contrario, in quo scilicet idem pactum contra licentiam principis vel extra mandatum adheritatorum appositum est nullum, huiusmodi nullitas nō plus potuit nocere emptoribus, & prodesse venditoribus, quā quod venditores potuissent non obstante pacto ante triennium sepe dictos redditus redimere, quare iniquū & contra omnem rationē foret, quod sepe dictum inutile pactum vitaret contractum per & inter illos de Assenedambocht iuxta formam licentię principis, & emptores reddituum redimibiliū prius perfectum: non enim solent quæ superabundant vitare scripturā. l. non solent. ff. de reg. iur. Et certē omne sanum & discretum ingenium abhorret, ꝑ illud pactum quod in fauorem emptorū fuit, & quidē ex bona & iusta causa appositū, deberet ita amare retorqueri in eorū odiū, ꝑ eius nullitas annullaret totum contractum, contra l. quod fauore, C. de leg. & l. ea lege. ff. loca. cum si. Et tantō minus debet d. clausula siue pactum retorqueri in odium emptorū ad totā annullationem contractus, quā venditores reddituum nunquā intra triennium tentauerunt dictos redditus redimere, ꝑ si tentassent & docuissent dictum pactū fuisse appositum extra eorū mandatum & contra licentiā principis, eo casu fuit in potestate emptorum, venditorib. dictum pactū remittere, & se secundum residuum contractus regulare, vt est tex. in l. ꝑ terea, cum l. se q. ff. man. quilibet enim potest renunciare pacto in fauorem suū appposito, l. si quis in cōscribendo. C. de pact. Igitur si intra triennium contractus emptionis reddituum nō fuit vitatus per appositionem clausulæ predictę, nec hodie potest vitari vel vitiatum esse, intellige per appositionem eiusdem clausulæ, quæ contractus ab initio validus tractu tēporis non infirmatur, l. in ambiguis. §. non est nouū. ff. de reg. iur. Ex omnib. istis sequitur conclusiones infra scriptæ. Prima conclusio, ꝑ pactum de non redimendo ante triennium non est contra substantiā, vel etiam naturam cōtractus emptionis & venditionis reddituum, de quibus vertitur questio. Secunda conclusio, ꝑ idem pactum non est contra substantiam vel etiam naturam rei in contractum emptionis & venditionis deductæ. Tertia conclusio, quod quamuis idem pactum

43 dimendo ante triennium, quia ꝑ scabini seu rectores officij de Assenedambocht, qui repræsentant totam communitatem siue adheritatos, vt in l. municipibus. ff. de cond. & demon. vt l. 1. §. fin. ff. de acquir. posses. & in l. item magistri. ff. de pact. videntes & scientes dictam clausulam ratificauerunt contractum cum clausulis inibi comprehensis, apponendo sigilla sua: igitur quamuis procuratores excessissent fines & formam mandati sui, quod non creditur, tamē per ratificationem omnia essent validata, per l. cum mandati, vbi est notabilis tex. C. manda. Nouissimē supposito iterum, quod procuratores habuerunt mādatum restrictum, vt supra, & quod fines illius mandati excesserunt in & per hoc, quod apposuerunt pactum de non redimendo ante triennium, & amplius, posito quod contractus cum pactis sibi apposis non esset expost ratificatus seu rati habitus, de quibus omnibus est veritas in opposito, vt supra dictum est. Tamen attento tenore literarum de Assenedambocht liquidō constat, quod procuratores vendiderunt redditus omni tempore redimibiles, quia vt ibidem in literis patet, procuratores pacti sunt cum emptoribus, quod ipsi de Assenedambocht possent quocumque omni tempore & momento pro eorum placito dictos redditus redimere & dequitare. Quare patet, quod contractus fuit perfectus in omnibus substantialibus suis, antequam appositum fuit pactum de non redimendo ante triennium, quod si quidem pactum præsuppositiue loquendo, si ponatur esse contra licentiam principis, & extra mandatum & intentionem adheritatorum appositum, & sic inutile. Tamen, quia ꝑ contractus cum pacto de redimendo factus fuit prius in alia oratione perfectus, secundum intentionem principis & adheritatorum, ideo ipsum dictum pactum non vitiat contractum, nec impedit seu impediuit consensum partium volentium respectiue vendere & emere redditus redimibiles: sed stat regula, vtile per inutile non vitiat, vt superius in tertia solutione probatum est per iura & Doct. ibidem allegatos, per quæ iura & Doctores constat, quod pactum inutile dispositioni vtili prius perfectę appositum vitiat, & non vitiat dispositionem prius perfectam, & istud tenet Bald. in l. certi. §. quoniam. ff. si cer. per. vbi dicit per illum tex. ꝑ partes per dispositionem inutilem non intelliguntur velle recedere à dispositione vtili prius ꝑ & inter eas

44 positum, & sic inutile. Tamen, quia ꝑ contractus cum pacto de redimendo factus fuit prius in alia oratione perfectus, secundum intentionem principis & adheritatorum, ideo ipsum dictum pactum non vitiat contractum, nec impedit seu impediuit consensum partium volentium respectiue vendere & emere redditus redimibiles: sed stat regula, vtile per inutile non vitiat, vt superius in tertia solutione probatum est per iura & Doct. ibidem allegatos, per quæ iura & Doctores constat, quod pactum inutile dispositioni vtili prius perfectę appositum vitiat, & non vitiat dispositionem prius perfectam, & istud tenet Bald. in l. certi. §. quoniam. ff. si cer. per. vbi dicit per illum tex. ꝑ partes per dispositionem inutilem non intelliguntur velle recedere à dispositione vtili prius ꝑ & inter eas

46 abhorret, ꝑ illud pactum quod in fauorem emptorū fuit, & quidē ex bona & iusta causa appositū, deberet ita amare retorqueri in eorū odiū, ꝑ eius nullitas annullaret totum contractum, contra l. quod fauore, C. de leg. & l. ea lege. ff. loca. cum si. Et tantō minus debet d. clausula siue pactum retorqueri in odium emptorū ad totā annullationem contractus, quā venditores reddituum nunquā intra triennium tentauerunt dictos redditus redimere, ꝑ si tentassent & docuissent dictum pactū fuisse appositum extra eorū mandatum & contra licentiā principis, eo casu fuit in potestate emptorum, venditorib. dictum pactū remittere, & se secundum residuum contractus regulare, vt est tex. in l. ꝑ terea, cum l. se q. ff. man. quilibet enim potest renunciare pacto in fauorem suū appposito, l. si quis in cōscribendo. C. de pact. Igitur si intra triennium contractus emptionis reddituum nō fuit vitatus per appositionem clausulæ predictę, nec hodie potest vitari vel vitiatum esse, intellige per appositionem eiusdem clausulæ, quæ contractus ab initio validus tractu tēporis non infirmatur, l. in ambiguis. §. non est nouū. ff. de reg. iur. Ex omnib. istis sequitur conclusiones infra scriptæ. Prima conclusio, ꝑ pactum de non redimendo ante triennium non est contra substantiā, vel etiam naturam cōtractus emptionis & venditionis reddituum, de quibus vertitur questio. Secunda conclusio, ꝑ idem pactum non est contra substantiam vel etiam naturam rei in contractum emptionis & venditionis deductæ. Tertia conclusio, quod quamuis idem pactum

47 abhorret, ꝑ illud pactum quod in fauorem emptorū fuit, & quidē ex bona & iusta causa appositū, deberet ita amare retorqueri in eorū odiū, ꝑ eius nullitas annullaret totum contractum, contra l. quod fauore, C. de leg. & l. ea lege. ff. loca. cum si. Et tantō minus debet d. clausula siue pactum retorqueri in odium emptorū ad totā annullationem contractus, quā venditores reddituum nunquā intra triennium tentauerunt dictos redditus redimere, ꝑ si tentassent & docuissent dictum pactū fuisse appositum extra eorū mandatum & contra licentiā principis, eo casu fuit in potestate emptorum, venditorib. dictum pactū remittere, & se secundum residuum contractus regulare, vt est tex. in l. ꝑ terea, cum l. se q. ff. man. quilibet enim potest renunciare pacto in fauorem suū appposito, l. si quis in cōscribendo. C. de pact. Igitur si intra triennium contractus emptionis reddituum nō fuit vitatus per appositionem clausulæ predictę, nec hodie potest vitari vel vitiatum esse, intellige per appositionem eiusdem clausulæ, quæ contractus ab initio validus tractu tēporis non infirmatur, l. in ambiguis. §. non est nouū. ff. de reg. iur. Ex omnib. istis sequitur conclusiones infra scriptæ. Prima conclusio, ꝑ pactum de non redimendo ante triennium non est contra substantiā, vel etiam naturam cōtractus emptionis & venditionis reddituum, de quibus vertitur questio. Secunda conclusio, ꝑ idem pactum non est contra substantiam vel etiam naturam rei in contractum emptionis & venditionis deductæ. Tertia conclusio, quod quamuis idem pactum

48 clausulæ, quæ contractus ab initio validus tractu tēporis non infirmatur, l. in ambiguis. §. non est nouū. ff. de reg. iur. Ex omnib. istis sequitur conclusiones infra scriptæ. Prima conclusio, ꝑ pactum de non redimendo ante triennium non est contra substantiā, vel etiam naturam cōtractus emptionis & venditionis reddituum, de quibus vertitur questio. Secunda conclusio, ꝑ idem pactum non est contra substantiam vel etiam naturam rei in contractum emptionis & venditionis deductæ. Tertia conclusio, quod quamuis idem pactum

pactum esset contra naturam vel etiam substantiam contractus vel rei in contractum deductę, tamen solum ipsum in se vitaretur, & non vitaret contractum eodem tempore prius in alia oratione iuxta principis licentiam & intentionem adheritatorum plenē perfectum. Quarta conclusio, quod ipsum præfatum pactum fuit benē & nequam contra licentiam principis vel etiam contra vel ultra intentionem seu mandatum adheritatorum per procuratores ipsorum iuxta contractum antedictum appositum. Quinta conclusio, quod licet id idem pactum fuisse contra licentiam principis & etiam contra vel ultra intentionem & mandatum adheritatorum appositum, tamen ipsum solum vitaretur & non vitaret contractum emptionis reddituum prius in alia oratione, & inter contrahentes iuxta licentiam principis & mandatum seu intentionem adheritatorum plenē perfectum.

Correlarium igitur responsum est titulus quæstionis negatiue sumptus.

CONSILIVM CLI.

SVMARIA.

- 1 Emphyteota vtile dominium sine consensu domini impignorare potest. & num. 5.
- 2 Resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris.
- 3 Emphyteota ex quibus causis à iure suo cadat. & num. 6.
- 4 Ius percipiendi annuū redditum ex bonis emphyteoticis sine consensu domini dicitur obligatis an & quanto tempore præscribatur.
- 7 Emphyteota alterare naturam bonorum emphyteoticorum non potest.

Miso casu, pro indubitato præsupponendum censeo, primò quòd ꝑ emphyteota potest sine consensu domini impignorare rem emphyteoticam, quo ad vtile dominium quod in ea habet, text. est iuncta glo. in l. lex vectigali. ff. de pigno. & est glossa ordinaria, & ibi hoc sequuntur omnes Doct. in l. fi. C. de iure emphyt. Item secundò præsupponendum censeo pro indubitato, quòd emphyteota ꝑ cadente à iure, euanesceat ius pignorum, quòd in re emphyteotica tertius habet, quia resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris, vt est casus in d. l. lex vectigali, in fin. & ibi Doct. Item tertio præsupponendum censeo pro indubitato, quòd emphyteota ꝑ ecclesiæ cadit à iure non soluendo canonem infra biennium, c. potuit, de loca. & Auth. qui rem, C. de sacrosan. eccl. & emphyteota priuati non soluendo canonem infra triennium. l. 2. C. de iure emphy. Item alienando, vendendo, vel transferendo ius emphyteoticum in alium sine consensu domini denunciatione non præ-

cedente, vt habetur in præg. l. fin. C. de iure emphy. & in d. c. potuit, in quo consensu non venit, quòd possit alienare in personas potentiores & alias personas prohibitas, vt in iuribus præalle. cum vtrobique not. per gl. & Doc. sed est difficultas inter DD. an emphyteota cadat ipso iure, vel an requiratur sententia, vt videri potest in locis præall. in casu autem præsentis non est opus intrare illam difficultatem, quia lata est sententia priuatiua seu declaratoria cōtra emphyteotam vel eius heredem anno 1483, vt habet casus: restat ergo duntaxat dubium, an tertius ꝑ creditor, cui res emphyteotica per emphyteotam non interueniente consensu domini, fuit obligata vel hypothecata pro certo reddito, præscriperit ius recipiendi huiusmodi redditum super dictis rebus emphyteoticis ad ecclesiā spectantibus, resoluto iure emphyteote hypothecantis. In quo articulo omisissis superfluis, videtur mihi subscripto breuiter dicendum, quòd non, quia si benē inspiciamus, à tempore latæ sententię effluxi sunt duntaxat 24. anni, qui nō sufficiunt ad præscribendum ius percipiendi redditum ex re emphyteotica, maximè contra ecclesiā, contra quam non præscribitur, nisi spacio 40. annorum regulariter, cap. de quarta, cum ibi nota. per Doct. & maximè per Panorm. de præscriptio. & Auth. quas actiones, C. de sacrosan. eccl. dictus autem creditor habet actionem suam contra emphyteotam, qui huiusmodi hypothecam constituit, & eius heredes, sed fundus ecclesię liber remanet, nec potest dici contra eam præscripta seruitus soluendi huiusmodi redditum ex cursu 24. annorum per iura supra alleg. cum vtrobique nota. Nec obstat si dicatur, ꝑ redditus ꝑ iste fuit constitutus anno 1410. & semper cursum habuit, factaque est solutio, quare sequitur quòd iam præscripta sit seruitus soluendi huiusmodi redditum contra ecclesiā, cuius est res hypothecata, quia dico quòd constitutio redditus ab initio valuit, quatenus tangebatur seu concernebat vtile dominium emphyteote, d. l. lex vectigali, cum similib. sed in præiudicium ecclesię, apud quam fuit directum dominium, non valuit nec potest ecclesię præiudicare solutio facta per emphyteotam quā diu non fuit facta declaratio super caducitate, puta, quòd cecidit à iure suo, nam vt supra dixi, emphyteota potest vtile suum dominium hypothecare & impignorare sine consensu domini: A tempore autem huiusmodi declarationis solum effluerunt 24. anni, qui non sufficiunt ad præscribendum contra ecclesiā in isto casu, vt supra dixi, quare non obstat. Possent etiam ex multis alijs capitibus impugnari alienatio ꝑ facta per dictum emphyteotam, tum quia in potentiorē iuxta notata eleganter per Bartol. Paul. de Cast. & Doct. in l. fin. C. ne siscus vel respub. tum quia de re litigiosa, iuxta ea quæ habentur, Cod. de litigiosis, per totum,

7 tum etiam, quia ꝑ recipiendo illa bona emphyteotica in feudum à duce Brabantia, alteravit naturam eorundem, quod non licet emphyteotice, vt latè habetur per Bald. Iaf. & alios in l. prima, circa finem, C. de iure emphyt. sed quia de isto non est quæstio, sed duntaxat de redditu constituto per emphyteotam, cuius ius resolutum fuit per sententiam, vt dixi, anno 1483. amplius circa ista non insisto.

CONSILIVM CLII.

SVMARIA.

- 1 Verba precedentia declarantur per subsequencia.
- 2 Qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.
- 3 Verba legis, statuti vel ordinationis dubia capiunt interpretationem à consuetudine.
- 4 Omnes mundi constitutiones interpretationem à iure communi recipiunt.
- 5 Seniores iunioribus præferendi sunt.
- 6 Quod contra naturam sit rationem, tolerandum non est.
- 7 In nouis rebus constituendis euidentis debet esse utilitas, vt recedatur ab eo quod diu æquum visum est.

In casu proposito, ommissis ambagibus, videtur mihi subscripto breuiter sine aliqua hæsitatione dicendum, quod verba ꝑ dictæ ordinationis debent intelligi secundum vltimum intellectum positum in casu, quia verba clausulæ incipientia, donec & quousque omnes ante ipsum residetes contulerint, &c. sunt in se clara, aperte volètia, quod nouiter receptus in canonicum, non possit conferre, imò debet expectare, donec & quousque viderit omnes alios ante ipsum residentes conferre. Nec obstat si dicatur, quod verba huiusmodi clausulæ non dicunt, quod nouiter receptus in canonicum debet vidisse, quod omnes alij ante ipsum residentes contulerint, sed ex vi verborum satis est, si alij ante eum residentes aliquando contulerint, licet ipse non viderit, vel licet hoc tempore suæ residentia non acciderit, quia dico, quod verba dictæ clausulæ necessario debent intelligi secundum vltimum intellectum positum in casu per me approbatum ex multis respectibus. Primo per regulam generalem quæ habet, quod ꝑ qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi, de qua in l. in delictis §. si extraneus & ibi Bar. Bal. & Doct. ff. de nox. actio. Modò ita est, quod verbum, contulerint, positum in dicta clausula est futuri temporis: ergo qualitas illa donec & quousque adiecta eidem verbo debet intelligi secundum tempus eiusdem verbi, vt sit sensus, quod nouiter receptus expectabit, donec & quousque omnes alij ante eum residentes contu-

lerint, scilicet in futurum, per regulam d. §. si extraneus, cum ibi notatis. Præterea dato, quod ꝑ verba dictæ clausulæ essent dubia, prout non sunt rectè intelligenti, tamen in dubio deberet capi intellectus approbatus per consuetudinem hætenus obseruatam, quia vbi verba legis, statuti vel ordinationis sunt dubia, capiunt interpretationem à consuetudine, quia consuetudo est optima legum interpretis, l. si de interpretatione, ff. de legi. cũ si. cum ergo semper obseruatus dicatur vltimus intellectus in casu positus vt ex diuersis ordinationibus & declarationibus apparere potest, sine aliqua hæsitatione capiendus est ille intellectus, qui est consuetudini conformis. Præterea cessante consuetudine & data dubietate in intellectu dictæ clausulæ, deberet capi interpretatio à iure communi, quia omnes ꝑ constitutiones mundi capiunt interpretationem à iure communi, l. 2. C. de noxa. acti. & c. cum dilectus, de consuet. sed de iure communi seniores ꝑ in collegio præferuntur iunioribus & postea receptis, in sessionibus & alijs, l. prima, ff. de obsequijs, cum ibi nota. & habetur pulchrè per Felin. in Rubrica, de maior. & obedien. ergo, &c. Præterea si aliter fieret interpretatio, sequeretur absurdum, ꝑ quia postea receptus alijs antiquioribus ante eum receptis, qui aliquandiu ante eius receptionem contulerunt, præferrentur, quod esset absurdum & contra rationem naturalem, & ergo non tolerandum, cap. solitæ, cum ibi nota. per Panor. de maio. & obe. & cap. dudum, cum glo. de præb. lib. 6. cum similibus. Præterea interpretatio quam nouiter recepti facere conantur, inducit nouitatem, nam est contra antiquam & inuiolabiliter obseruatam consuetudinem, vt supra dixi. Modò ita est, quod in rebus ꝑ nouis constituendis, euidentis debet esse utilitas, vt recedatur ab eo iure quod diu æquum visum est, vt eleganter dicit tex. in l. rebus, ff. de const. princ. & est ratio, quia nouitates pariunt discordiam, & faciunt detrimentum maximum in republica, vt habent iura vulgaria. Ex quibus omnibus videtur mihi subscripto sine aliqua hæsitatione, quod sanus & iuridicus est secundus intellectus dictæ clausulæ, de quo in casu.

CONSILIVM CLIII.

SVMARIA.

- 1 Fideicommissum expirat conditione eius deficiente, &c.
- 2 Sine liberis decessisse non censetur, etiam si liberi statim post parentem mortui fuerint.
- 3 Nemo potest plus iuris in alium transferre quam ipse habet.
- 4 Alienari non possunt res restitutioni subiectæ.
- 5 Venditionem iniuste impediens qua actione tenetur, &c.

Visa

Visa clausula testamenti bonæ memoriæ dom. Arnoldi van Crayenhem militis conditi anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo nono, Mensis Februarij die quarta, in quo quidem testamento seu vltima voluntate inter alia ordinavit & disposuit, quod post mortem suæ vxoris Vvilihelmus van Roode filius Laurentij habebit & possidebit perpetuò & hæreditariè censam seu domum & domistadium cum pertinentijs suis situatam in villa de Duffele, cum conditione adiecta, quod si dictus Vvilihelmus decederet sine liberis legitimis ex suo corpore procreatis, quod in eum euentum dicta censa siue domus & domistadium redire debeat ad dicti domini testatoris hæredes, possessores castri seu domini de Grobbendonck, visis etiam literis scabinalibus, quibus apparet dictum Vvilihelmum van Roode vigore dicti testamenti fuisse in possessione dictæ censæ siue domus, videtur mihi subscripto, sine aliqua hæsitatione dicendum, quod possessores dicti castri seu domini de Grobbendonck nullo iure fundati sunt, imò nec colorem habent ad impediendum dominum Simonem van Roode filium naturalem & legitimum dicti Vvilhelmi Laurentij van Roode, quo minus de dicta domo seu censa ad libitum disponere possit, illam vendendo, alienando, hypothecando, seu aliàs de ea disponendo, nam certum, ꝑ notorium & indubitatum est, quod dictus Vvilihelmus van Roode filius Laurentij legatarius decessit, relictis post se liberis legitimis, puta Domino Laurentio van Roode, & præfato domino Simone van Roode: ergo certi & indubitati iuris est, quod conditio dicti fideicommissi defecit, etiam si dicti filij naturales & legitimi solum vno momento superuixissent, & hoc constaret, vt est casus in terminis in l. ex facto §. penulti. ff. ad Trebell. quo stante certum est & indubitatum, quod dicti filij naturales & legitimi præfati Vvilhelmi van Roode, in quibus radicatum fuit dominium & proprietatem dictæ censæ post ipsius Vvilhelmi van Roode decessum, superstitibus de eadem censa seu domo disponere possunt, ex quo non subiacet amplius restitutioni, vt dixi, d. l. ex facto §. penulti. cum concor. Nec obstat si dicatur, quod licet dictus Vvilihelmus van Roode decesserat cum liberis legitimis, tamen liberi legitimi dicti Vvilhelmi non sunt habituri liberos legitimos, ex quo fuerunt & sunt Sacerdotes. Quia respondeo & dico, quod ꝑ satis est, quod dictus Vvilihelmus van Roode decessit, relictis liberis legitimis, etiam si illi non superuixissent, nisi vna dimidia hora, vt est casus in d. l. ex facto §. penulti. cum concor. aliàs si dictus dominus Arnoldus testator voluisset, quod dicta censa seu domus debuisset reuerti ad suos hæredes post mortem dicti domini Vvilhelmi van Roode & suorum filiorum legitimorum,

necessè fuisset adijcere adhuc vnam aliam clausulam, videlicet & si proles legitimæ dicti Vvilhelmi van Roode decedant sine prolibus legitimis, quod tunc & in eum euentum dicta censa seu domus reuertatur ad hæredes ipsius testatoris, quod factum non est, relinquatur ergo quod sine aliquo dubio nullum ius competit hæredibus dicti domini Arnoldi in dicta censa seu domo de Duffele. Nec obstat si dicatur, nemo ꝑ potest plus iuris in alium transferre, quàm ipse habeat, l. nemo plus. ff. de reg. iu. & c. nuper, de donati. inter vir. & vxor. cum concor. sed dictus Vvilihelmus van Roode non potuisset dictam censam alienare in vita, ergo nec filij sui legitimi, quia concessa maiore respondetur ad minorem, negando quod dictus Vvilihelmus van Roode non potuisset alienare, imò ꝑ si alienasset dictam censam subiectam restitutioni, in euentum conditionis si decederet sine liberis, valida fuisset alienatio: sed si contigisset eum postea decedere sine liberis legitimis, huiusmodi alienatio potuisset impugnari, annihilari & retractari per hæredes dicti quondam domini Arnoldi, vt est casus in terminis in l. final. §. fina. C. communia delegatis, & ibi Doctores. Potest etiam dici, quod in hoc casu non est attendenda persona legatarij, sed persona testatoris, qui potuit plenè de ea re disponere, & sic conditione apposita per eum in testamento, qua existente, voluit eam censam redire ad hæredes deficiente: certum est, hæredes dicti domini Arnoldi nullum penitus ius habere in dicta censa seu domo, & per consequens eos non posse impedire venditionem eiusdem, & sic etiam clarum est, quod ꝑ impediendo venditionem eiusdem tenentur actione in factum, vel de dolo ad interesse & indemnitate, vt est casus expressus in l. rem quandam, ff. de dolo. & quia impedire volentes huiusmodi venditionem sunt laici & nobiles omnes vel pro maiori parte moram trahentes in ducatu Brabantia, consulere, quod iuxta formam, l. diffamari, C. de ingenu. manu. facta narratione de præmissis, contra eos procedatur in Cancellaria Brabantia, vt vitetur inculcatio & multitudine processuum.

CONSILIVM CLIIII.

SVMARIA.

- 1 Matrimonium facit filius consensus.
- 2 Annulli datus inter futuros coniuges quid probet.
- 3 Consensus matrimonialis qualiter probetur, et n. 4.
- 5 Dixisse nemo præsumitur quod non mente cogitauit.
- 6 Insurandum contra matrimonium locum non habet.
- 7 Sententia in causa matrimoniali nunquam tranfit in rem iudicatam.

h 4 Viso

Also processu inter promotorem officij actorem ex vna. & Marcum Balget & Margaretam van weyn-deweke reos partibus ex altera, coram vobis venerabili viro & domino Officiali Cameracensi, pendente indeciso, tota difficultas in duobus punctis videtur consistere, quorum primus est, vtrum exactis sufficienter constat, intentionem promotoris esse fundatam, ac matrimonium inter dictos Marcum & Margaretam fuisse & esse contractum. Secundus est, præsupposito quòd esset contractum, vtrum ne obster sententia lata per Officialem Tornacensem in actis exhibita. Pro solutione primi, breuiter omisis superfluis dicitur, quòd † solus consensus, dummodo constet de illo, facit matrimonium, capi. cum apud, c. cum locum, ca. tuæ, de sponsalibus, l. finali. ff. eodem titulo, c. sufficiat, 27. quæstione secunda, in quo consensu verborum solennitas non requiritur, l. consensu. ff. de actio. & obligatio. Nec refert an præsentis vel absentes per literas siue per nuncium talem consensum exprimant c. distinct. cap. optatum, 63. distinct. c. quanto, & 18. distinct. c. placuit, & volunt omnes Doctores in c. finali, de procuratoribus, libro sexto, & notat per glossam, 30. quæstione 5. cap. nec illud, & ibi Archidiaconus siue † per immisionem annuli in digito, maxime si tractatus præcesserit, c. si inter, de sponsalibus. & Calderinus consilio quinto, de sponsalibus, nisi probetur per recipientem vel immittentem, non animo contrahendi se hoc fecisse, argum. ca. femina, & c. nostrates, 30. quæst. 5. & expressè Panor. in c. tenor, de re iudi. siue † etiam per propriam confessionem coniugum, dummodo alteri matrimonio non præiudicetur, c. super eo, de eo qui cognouit consangu. vxor. suæ & est glo. super verbo legitima, in c. aliter, 30. quæstio. 5. & in cap. si quis diuini, ca. cau. & quæstio. vbi dicit Archid. quòd etiam statur confessioni coniugum in præiudicium monasterij, si confessio præcessit ingressum: nec refert si talis confessio absente, vel præsentem parte facta sit, cum à solo arbitrio dependeat, vt est glossa singularis in l. Pomponius. ff. de negocijs gestis, & vult Barro. in l. certum. §. si quis. ff. de confessio. Et multò fortius hoc procedit, si fuerit geminata, secundum Bart. in l. cum scimus. C. de agric. & cens. lib. 11. & volunt Doctores in l. in contractibus, C. de non numerata pecu. & Panormi. & Doctor. in c. si cautio, de fide instrum. Cum igitur dictus Marcus confiteatur & proponat verba de præsentem, ac diuersas literas à rea sibi & econtra scriptas per eum receptas, & annuli dationem & receptionem, dicta q; Margaretam in sua responsione fateatur, se misisse literas, de quibus in actis, in quarum vna ex tribus primis habetur, *O lieff, ic gheleue v nu myn vrouwe &c.* id est: O dilecte, ego promitto tibi nunc meam fidem, &c. seq; per mansisse apud il-

la verba & annulum recepisse, & depositum scripsisse per alias literas, *lok houwe my a die trouwe die ghy my ghegheuen hebt*, id est: Ego teneo me ad fidem quam mihi dedisti, quæ verba præsupponunt matrimonium: & iterum in tertia ex tribus primis literis exhibitis, *maer en segt huer met dat wij deen dander trouwe ghehoest hebben*, hoc est: Sed non dicas ei, quòd nos mutuum dederimus inter nos fidem, & in literis signatis per B. in ruptura dicit, *lok ben vwe ende ghy sijt myne*, id est: Ego sum tuus & tu es meus, & in literis signatis per C. *wij en moghen van malcander en niet scheyden, want wij deen dander eenen dier en pande ghehoest hebben*, id est, nos non possumus ab inuicem separari, quia nos inuicem caro pignore deuindimus sumus. Et adhuc in eisdem, *want wij van deen dander nyet scheyden, en moghen*, id est, quia nos ab inuicem separari non possumus, & in literis signatis per D. *doen ick my ouergaf*, id est: Cum ego me traderem, & in eisdem, *en willet niemant segghen, dat wij deen dander trouwe ghehoest hebben*, id est: Nemi ni dicas, quòd nos inter nos dederimus fidem, & in literis signatis per E. *dat weet ick wel, dat wij van deen dander nyet scheyden en moghen*, id est: Hoc scio bene, quòd nos ab inuicem separari non possumus, & in eisdem, *lieff ick bid v dat ghy nyemant segghen en wilt dat wij deen dander trouwe ghehoest hebben*, id est, Dilecte ego te rogo, nemini dicas, quòd nos mutuum inter nos dederimus fidem, cum multis alijs recognitionibus in alijs adhuc literis apud acta recognitis, constat manifestè matrimonium etiam de præsentem sufficienter esse probatum, per iura superius allegata, & quæ etiam † consensum suum etiam de præsentem non solum alteri, sed sibi inuicem sufficienter notificarunt, quòd requiritur, vt volunt Archidiaconus, Iohannes Andreæ, Dominicus, & Philippus Franc. & Doctores in dicto c. finali, de procuratoribus, libro sexto. Nec obstat si dicat dicta Margaretam, se † non fecisse præmissa animo contrahendi, quia hoc ipsa probare deberet, argum. dictorum cc. femina. & nostrates 30. quæstione quinta, & per Panormitan. in dicto c. tenor, nemo enim præsumitur dixisse vel scripsisse, quòd mente non cogitauit, l. Labeo. ff. de suppellect. legat. cum similibus, & tantum de primo. Veniendo nunc ad secundum punctum, dicitur breuiter, quòd quia illa præsentem sententia est lata à non iudice, lite hic coram vobis indecisa pendente, promotore vestro minimè vocato vel sciente, etiam si esset lata in alia causa, in qua sententia transierit in rem iudicatam, obesse non posset, & longè minus poterit obesse contra matrimonium, cum † contra matrimonium neq; iusiurandum locum habeat, l. ait prætor, in glossa super verbo agatur, & ibi Bar. ff. de iureiur. neq; præscriptio, 33. q. 5. c. quod Dec. neq; † sententia vllò vnquam tempore in rem transit iudicatam, c. lator, de sent. & re iudi. & c. fraternitatis, de frigi. & malef. cum similibus.

CONSI-

SVMARIA.

- 1 *Voluntas an agne ex literis, sicut ex verbis colligi possit. & num. 16.*
- 2 *Testamenti loco inter liberos habetur quavis scriptura manu patris propria scripta & publicata. & num. 7.*
- 3 *Probatio per testes & probatio per confessionem, æquiparantur, quatenus concernit præiudicium contentis.*
- 4 *Temporis expressio etiam in testamento inter liberos manu patris scripto de iure requiritur.*
- 5 *Testamentum posterius præualeat prioribus.*
- 6 *Liberi magis sunt priuilegiati quam pia causa.*
- 7 *Testamentum inter liberos que requirat.*
- 8 *Dispositio ad testandum non est testamentum. & num. 19.*
- 9 *Legata etiam pia ex imperfecto testamento non debentur. & num. 12.*
- 10 *Testamentum contrarium repugnantiam vel incertitudinem non valet.*
- 11 *Quando concurrent priuilegiatus cum pariter priuilegiato, tunc fauorabilior est causa rei.*
- 12 *Libertas qualiter relinquenda debeat.*
- 13 *Argumentum à libertate ad piam causam valet.*
- 14 *Ecclesia & libertas æquiparantur.*
- 15 *Actus non valet in quo id quod pro forma requiritur seruatum non fuit.*
- 16 *Correctio iurium vitanda est.*
- 17 *Confessio testatoris de qua alius legitime non constat, tertio præiudicare nequit.*

In articulo seu puncto mihi transmissio, an scilicet standum sit schedulæ manu propria quondam domini Ioannis Maket scriptæ, & vim testamenti seu vltimæ voluntatis habeat, nec ne. Prima fronte videtur dicendum, illi esse standum. Tum primò, quia litera & manus est recognita, nec hoc reuocatur in dubiū, voluntas † autem ita exprimitur literis, sicuti verbis, l. consensu, ff. de act. & obligat. cum similibus, & hinc est quòd per literas etiam contrahitur matrimonium, vt notat glossa & Doctores in c. nec illud, 30. quæstio. 5. & volunt omnes Doctores in cap. fin. de procuratoribus, libro sexto. Tum etiam quia ferè omnia in dicta schedula disposita sunt ad pias causas, in quibus duo testes sufficienter, c. relatum primò, de testam. si ergo duo testes sufficienter, videtur multo fortius sufficere scriptura manu propria dicti domini Iohannis scripta & recognita. Tum etiam, quia videmus, quòd inter † liberos sufficit scriptura manu propria patris scripta, vt habetur loco testamenti, Authentica, quod sine, C. de testamentis, in c. finali. Co. familia hereditaria: ergo idem videtur dicendum in pia causa, Tum etiam quia dicta scriptura saltem

habet vim confessionis. Modò ita est, quòd probatio † per testes, & probatio per confessionem æquiparantur, quatenus concernit præiudicium contentis, c. at si clerici, de iudic. cum similibus. Nec obstat si dicatur, quòd in ea non est tempus, quia in priuata scriptura, qualis est ista, non est necessaria expressio temporis, dicitur vel consulis, textus est singularis in l. cum tabernam. ff. de pignor. Istis tamen non obstantibus, videtur mihi subscripto sine aliqua hæsitatione dicendum, quòd dicta schedulæ non sit standum, & hoc ex multiplici capite. Primò, quia in † ea non est tempus, quòd de iure requiritur etiam in testamento inter liberos scripto manu patris, dicta Authentica, quod sine, & in corpore vnde sumitur, & ibi hoc expressè voluit Baldus, Ange. Salicetus, & Doctores, & Alexander de Imola, in Consilio suo 76. tertij voluminis, incipiente, Redemptoris, &c. ponderatis his de quibus in Themate: & est ratio, quia † testamentum pluries fieri & mutari potest, vnde est necesse, quòd appareat de tempore: quia illud est ratum, quòd est vltimum, l. omnium, Co. de testamentis, cum similibus. Fortius ergo hoc requiritur in testamento ad pias causas, quia liberi † magis sunt priuilegiati & fauorabiles, quam pia causa, vt probatur in c. quæcunque, 17. q. 4. tum etiam † quia dicta schedula non reperitur lecta, vel publicata, quòd etiam requiritur in testamento inter liberos scripto manu propria patris, secundum Salicet. & Doctores in dicta Authentica, quod sine, & sequitur Alexan. in dicto Consilio 64. & est de mente Bald. in l. fina. in penultima columna, C. de fideicommissis, nisi testator asserat se compleuisse, tum etiam, quia non videtur per dictam schedulam constare, quòd dictus dominus Iohannes Maket testatus est, sed solum videtur ex ea constare, quòd disposuit se ad testandum. Modò ita est, quòd dispositio † ad testandum, non est testamentum: sicuti scriptura quam iudex concipit pro formanda sententia, non est sententia, sed quædam præuia dispositio ad sententiam, l. secunda, de sent. ex breui. reci. & ita pulchrè in similibus terminis consuluit Oldrad. in consilio 119. incipiente, Titius condidit testamentum: ex quo vltèrius sequitur, quòd nihil valet quòd in ea dispositum est, ex quo non fuit perfecta & consummata, cap. 1. cum ibi notatis per Anto. de Butrio, de successio. ab intesta. vbi voluit, † quòd etiam legata pia non debentur ex voluntate imperfecta: & idem vult Andreas Siculus post alios per eum relatos in dict. c. relatum, primò, & probatur in l. si is qui, & in l. ex ea scriptura, ff. de testam. & vult expressè Oldradus, vbi supra. Præterea videtur ipse dominus Iohannes Maket vacillasse, quia in capite schedulæ habentur nomina executorum, & postea subiungitur manu sua cum deliberatione scripta & correctæ, quòd executores sunt nominati

nominati in dorso, ubi tamen nulli reperiantur
 10 scripti executores, illi ergo ꝑ schedulæ tanquam
 repugnantiam vel incertitudinem continenti
 non erit standum, l. ubi repugnantia. ff. de regu.
 iur. Præterea in casu præfenti pia causa, puta ec-
 11 clesia, fundata est ab intestato, d. c. 1. cum vulga-
 ribus. unde ꝑ cessat omne privilegium, & om-
 nis favor qui debetur dispositioni ad pias cau-
 sas, textus est notabilis in §. sed hæc præfenti, in
 si. in Authen. de sanc. episc. colla. 9. quando cun-
 que enim privilegiatus concurrat cum privile-
 giato pari privilegio, tunc favorabilior est cau-
 sa rei, l. verum §. fina. cum l. sequenti. ff. de mino-
 rum simili. nec enim debet discoopiriri ynum
 altare, ad cooperiendum aliud, c. cum causam,
 de præben. cum simili, & ita etiam vult Oldrad.
 in consilio supra allegato. Præterea dato, quod
 præmissa omnia cessarent, prout non, tamen de-
 12 ficit aliud ad quod non patet responsio, videli-
 cet, quod in dicta ꝑ schedula non sunt descripti
 aliqui testes, unde certum & indubitatum est, ꝑ
 ex illa schedula non debentur legata pia: ita ex-
 pressè vult do. Alex. de Im. in d. consi. 76. ante si.
 & sequitur lafon in præalleg. Auth. quod sine, &
 probatur optimè in Auth. de testa. imperfect. in
 versic. si tamen vxori, in verbo Libertates, colla.
 13 8. ubi est casus, quando ꝑ testator inter liberos
 manu propria scripsit ultimam voluntatem, si
 vult in eadem voluntate relinquere seruis liber-
 tatem, oportet quoad solennitatem, quod sal-
 tem coram duobus testib. exprimat illud quod
 scripsit: si ergo ita est in libertate, ergo idem erit
 14 in pia causa, quia ꝑ bonum & efficax est argu-
 mentum à libertate ad piam causam, l. proxime,
 & ibi Bart. Io. de Imo. & Doctor. ff. de his quæ in
 testa. delen. & vult idem Bart. & Doc. in l. si vnus,
 C. de testa. & idem Barto. in l. Titio vsu fructus,
 ff. de conditio. & demonstr. & Bald. in l. vnica, in
 §. in primo itaq; in vlti. colum. C. de caduc. toll.
 15 ubi expressè dicit, quod libertas & ꝑ ecclesia æ-
 qui parætur, & quod dispositum in libertate ser-
 uandum est in ecclesia & pia causa. Et per ista fa-
 cile solui possunt omnia, quæ supra in contrari-
 um adducta sunt. Et primò non obstat primum
 16 quia licet ꝑ voluntas ita declaretur literis, si-
 cut verbis, in actibus inter viuos, tamen in vlti-
 ma voluntate lex statuit certam formam, regu-
 larem, postea autem excipit testamentum pa-
 tris inter liberos, cui etiam dat certam formam
 dicta. Authen. quod sine, & in corpore unde su-
 mitur, puta quod ibi sit tempus, & quod ibi sint
 ad minus duo testes, quatenus dispositum in eo
 concurrunt alios quàm liberos, postea super-
 uenit ius canonicum, quod in testamentis ad
 pias causas dicit sufficere duos testes dic. c. rela-
 tum primo, sed ius canonicum nihil immutauit
 in casu nostro, puta quando testamentum con-
 ditum est & scriptum manu propria testatoris,
 non inter liberos, sed ad piam causam sine ex-
 pressionem temporis aut testium. In isto ergo ca-

su, in quo non est facta correctio per ius cano-
 nicum, standum est dispositioni iuris civilis, se-
 cundum quod clarum & indubitatum est, quod
 17 non valet per supra allegata: nam ꝑ vbicunque
 aliquid requiritur pro forma, si forma non ser-
 uetur, non valet actus, l. cum hi. §. si prætor, ff. de
 transactio. & c. cum dilecta, & ibi habetur plenè
 per Felin. & Doctor. de rescrip. Et eodem modo
 respondetur ad secundum obiectum, negando
 consequentiam, quia hoc esset arguere à casu ex-
 presso & claro de iure canonico ad casum non
 expressum, & omnino dissimilem & aliter deci-
 sum, per ius civile non correctam, quod non va-
 18 let, quia correctio ꝑ iurium est euitanda, l. vnica,
 C. de inoffic. dot. & c. cum expediat, de elect.
 libro sexto, imò à similitudine vel identitate ra-
 tionis non licet arguere ad correctionem legis,
 vt est glossa ordinaria notabilis, & ibi Bar. & Do-
 ctors, in Authentica, quas actiones, C. de sacro
 sanct. eccles. & volunt communiter Doctores,
 & maximè Iohan. de Imola, in cap. cum esses, de
 testam. Non obstat etiam tertium, quia vt dixi
 supra, liberi sunt magis fauorabiles, quàm pia
 causa, dicto c. quicumque, & tantominus proce-
 dit argumentum, quia in pia causa expressum
 est, quod requiruntur ad minus duo testes, di-
 cto versic. si tamen vxori, in verbo Libertates, in-
 19 ducendo vt supra induxi, & eo ꝑ minus, quia
 de perfectione eius non constat, imò magis vi-
 detur se præparasse ad testandum, quàm fecisse
 testamentum, vt dicit Oldrad. ubi supra, & post
 eum Iohan. Andre. in additio. ad Specul. in titu-
 lo, de instru. edit. in §. compendiosè, in versicu-
 lo, quid si prius, in additione, quæ incipit, si pri-
 mum testamentum, post medium: & post eum
 Paulus de Castro, in Consilio 365. incipiente,
 in CHRISTI nomine, Amen: Visa dicta facti
 narratione, circa finem in antiquis. Non obstat
 etiam quartum, quia hic agitur de præiudicio
 tertij, puta ecclesiæ, cui debetur successio ab in-
 20 testato, vt supra dixi, confessio ꝑ autem testa-
 toris, de qua aliàs legitimè non constat, non præ-
 iudicat tertio, Authen. quod obtinet, C. de pro-
 bat. cum similibus, & tanto minus standum est
 huic priuata scripturæ, ex quo non habet diem,
 quod est requisitum in priuata scriptura con-
 tinente ultimam voluntatem, etiam si fiat inter
 liberos, dicta Authentica, quod sine, & in cor-
 pore unde sumitur, & ibi omnes Scribentes.
 Concludendo ergo dico, quod dicta schedulæ
 imperfecta, deleta, interlineata, sine die, sine te-
 stibus, variæ, incertæ & confusæ, in præiudicium
 ecclesiæ, & piæ causæ non est standum, nec ex ea
 aliquid debetur.

CONSILIVM GLVI.

SVMARIA.

- 1 Adulter adulteræ legatum relinquere non potest.
- 2 Alimenta

- 1 Alimenta pro libris adulterinis relicta cum ipsa-
rum vita finiuntur, nec proprietati ipsius deberi
potest.
- 3 Alimenta liberis adulterinis quando debeantur,
& cetera.
- 4 Legitima liberis naturalibus & legitimis quali-
ter debeatur.
- 5 Obligatione principali non subsistente, accessori-
um quoq; corrui.



1 Venerabilis domine licentiate, post
 salutes & commendationem, intel-
 ligo, quod Dominus Præpositus
 Frigidi montis iudex appellatio-
 nis interpositæ, à sententia per me
 tanquam de zanum Anderlechtensem ex delega-
 tionis Apostolica in 2. instantia lata in fauorem
 Philippi de Groote & suæ vxoris tunc appellan-
 tium ex vna, & quendam Iohannem Verhulst &
 executores testamenti quondam Iohannis van
 Ghestele, tunc appellatos ex altera, assumpsit
 D. V. pro suo assessore, unde decreui duo dunta-
 xat verba pro iustificatione dictæ meæ senten-
 tiæ commemorare. Primò enim certum est, lega-
 1 tum ꝑ relictum per adulterum adulteræ de iure
 non esse validum, l. Claud. ff. de his quib. vtindi-
 cum vulga. & pro tanto declarauit legatum cen-
 tum coronarum relictum dictæ Iohannæ Ver-
 hulst adulteræ, per præfatum quondam Iohan-
 nem van Ghestele adulterum esse nullum, & hæc
 est prima pars sententiæ per me latæ. Secundò
 2 certum est, quod licet ꝑ pro libris adulterinis
 relinqui possint alimenta de benignitate iuris
 canonici, cap. cum haberet, de eo qui dux, in
 mat. quam poll. per adulte. tamen illa alimen-
 ta cum vita finiuntur, l. cum hi. ff. de transactio.
 & sic proprietatis eis non debetur, nec deberi
 potest, secundum Bald. hoc in terminis expres-
 sè ponentem in l. eam quam, C. de fideicom-
 3 missis. Item antequam ꝑ huiusmodi alimenta
 debeantur, deduci debet primò æs alienum iu-
 ribus vulgaribus. Item deduci debet legitima
 debita filij naturali & legitimæ dicti quondam
 4 Iohannis van Ghestele, in qua ꝑ grauari non
 potuit, l. omnimodo, C. de inoffic. testam. quia
 quod lex dat, homo non aufert, l. si arrogator. §.
 fin. ff. de adop. cum similibus. Item debet etiam
 deduci falcidia, iuxta notata in c. Raynuius, de
 testa. cum sim. & sic postquam deductum fuerit
 æs alienum, dimidia bonorum relictorum per
 dictum quondam Iohannem van Ghestele quo-
 ad plenam proprietatem, debet manere apud
 vxorem dicti Philippi de Groote, quæ fuit &
 est filia naturalis & legitima præfati quondam
 Iohannis van Ghestele præfati testatoris, vt a-
 pud acta constat: de residuo autem præfari po-
 terunt alimenta, & non prius, & ista fuit secun-
 da pars sententiæ per me latæ, ex quibus sequi-
 tur tertium scilicet, quod executores non pos-
 sunt, nec debent se intromittere amplius, quàm

pro consecutione huiusmodi alimentorum ta-
 5 xandorum, modò præmissis: sequitur etiam, ꝑ
 quia legatum relictum per adulterum adulteræ
 non valet, nec etiam legatum relictum filijs adu-
 lerinis, quatenus excedit alimenta, quod eatenus
 etiam respectiuè non valet hypotheca, per iura
 vulgarissima: & ista fuit tertia pars sententiæ per
 me latæ, & condemnauit appellantes duntaxat
 in medietate expensarum, tam primæ, quàm se-
 cundæ instantiæ coram me tunc pendente, ubi
 fortè potuissent, quoad hoc in pluri condemi-
 nari. Precor dignetur D. V. hanc causam quan-
 tocius expedire, quia inter pauperes versatur,
 & bona vt informor per appellantes dilapidan-
 tur, & dignetur D. V. in iudicando ad præmissa
 habere respectum, in qua materia latius scripsis-
 sem, sed omisi. tum primò, quia non est meum
 instruere Mineruam, tum etiam quia materia
 hæc est clara & familiaris. His benè & feliciter
 valeatis, mihi præcipiendo, raptum ex Mechli-
 nia vltima Ianuarij, anno 1508.

CONSILIVM CLVII.

SVMARIA.

- 1 Testamentorum verba largè sunt interpretanda.
- 2 Vsufructuarius fructus collectos & à solo separa-
tos facit suos.
- 3 A verbis claris recedendum non est ad coniectu-
ras.



1 Venerabilis Domine, vidi copiam
 testamenti seu vltimæ voluntatis
 quondam dominæ Barbaræ van Her-
 beys, relicte quondam dom. Hen-
 1 ricæ Bau militis, & licet verba ꝑ te-
 stamenti sua largè interpretanda, l. in testamen-
 tis, ff. de regulis iur. & c. cum dilecti, in fine, de
 2 dona. licet ꝑ etiam usufructuarius debeat ha-
 bere pensionem cessam post eius mortem, dum
 modo decedat post fructus collectos & à solo se-
 paratos per colonum suum, l. defuncta. ff. de v-
 usufruct. cum similibus. Istis tamen non obstantibus
 videtur mihi, quod domicella Gertrudis & Vvil-
 helmus Borchackere legatarij non habent actio-
 nem ad redditus eis legatos, nisi duntaxat ad eos
 qui cesserunt, vel quorum termini cesserunt 24.
 Iulij, anni millesimi quingentesimi quarti, quò
 autem ad redditus cessos, postea in illo anno nõ
 competit eis actio, quia verba testamenti sunt
 clara cum dicunt: *Item nach gheeft ende maect die*
 3 *testatueresse voers alle heure vernallen renten van*
desen iaere, hoc est: Item dat & legat Testatrix
 prædicta omnes redditus seu pensiones, quæ hoc
 anno eidem comparuerunt: in ꝑ incertis au-
 tem, non in certis locus est coniecturis, l. conti-
 nuus. ff. de verb. obli. & ubi verba sunt clara, non
 est recedendum à verbis, l. non aliter. ff. de lega.
 3. cum similibus. his benè, & c.

CONSI.

SVMARIA.

- 1 Ecclesia agere volens pro recuperatione possessionis rei ecclesie, etiam feudalis, iudicem ecclesiasticum adire tenetur.
- 2 Iudices feudales qualem habeant cognitionem, &c.
- 3 Sacrilegium committitur in spolio rei ecclesiastica.
- 4 Iurisdictio cuius sit, cognoscitur ex forma, & tenore vel conclusione libelli.
- 5 Iudex ordinarius cognoscit de possessorio feudi, nisi agatur ex lege feudali, vel ad proprietatem ipsius concludatur.
- 6 Consuetudo auferens privilegium ecclesie, rationabilis dici non potest, adeoque, cassa est & irrita.

Reclarissime domine Doctor, pater & Præceptor obseruandissime, post salutes, citra recessum meum cogitavi super materia illius declinatorie propositæ per partem domini de Ouerhem contra episcopum Traiectensem, & ex his quæ ego inuenire possum, videtur mihi sub correptione vestra & aliorum res clarissima, nam quotienscunq; ꝑ ecclesia agit pro recuperatione possessionis rei ecclesiæ etiam feudalis, aditur iudex ecclesiasticus, vt videri potest in c. ex parte B. de foro compet. & in c. Pisanis, & ibi Io. de Imo. de restit. spol. & ratio huius est duplex: prima, quia ecclesia agendo super spolio non innititur ex iure feudi, sed ex iure communi, quo casu omnes conueniunt, quod iudices ꝑ feudales non habent cognitionem, vt videri potest per Doct. in c. ceterum, de iudicijs, & per Aluar. & Doct. in c. 1. apud quos controuer. feu. termi. de. & vult in specie Alexan. de Imo. in consilio suo 79. primi voluminis, in prima columna, quem omnino V. D. dignetur videre. Secunda ratio est, quia ꝑ in spolio rei ecclesiasticæ committitur sacrilegium, c. quicumque militum, 12. q. 1. & c. cum sit generale, de foro compet. cum simili. & ergo ex alio capite iudex ecclesiasticus est iudex competens. Nec obstat, quod reus in exceptione dicit rem esse feudalem, quia ꝑ quoad discernendum cuius sit iurisdictio, inspicienda est forma & tenor libelli, vt est casus in l. cum quadam puella. ff. de iurisd. om. iudi. & volunt omnes Doct. in d. c. cum sit generale: & attendenda est conclusio libelli, non autem narratio secundum Inno. & alios in d. c. ex parte B. & hinc dicit singulariter Bal. in §. præterea, 2. in prima colum. ibi, quare si de possessione feu. & c. de prohi. feu. alic. per Federi. ꝑ ꝑ ordinarius cognoscit de possessorio feudi, etiam si in narratione fiat mentio feudi, dummodo non concludatur ad proprietatem feudi, vel aliàs agatur ex lege feudali: cum ergo ecclesia vel episcopus nomine ecclesiæ non innitatur ex iure feudi, nec fundet intentionem suam super

feudo, sed super spolio rei ecclesiæ, & ob hoc petat fieri restitutionem, quod remedium competit de iure communi, nihil facit dicta allegatio rei. Non obstat etiam, quod reus in exceptione dicit, quod tam de iure: quàm de consuetudine rationabili, causa feudalis tam in possessorio quàm in petitorio debet tractari per iudices feudales. Quia dicta exceptio, quatenus concernit ius commune in possessorio, est notoriè falsa, per prædicta: quatenus autem concernit consuetudinem, certum est quod non releuat: quia non ꝑ potest consuetudo esse rationabilis, quæ tollit priuilegium ecclesiæ competens, imò talis consuetudo, si quæ esset, illa esset cassa & irrita, tanq; contra libertatem ecclesiæ: ita volunt omnes Doct. in c. nouerit, de sen. excommu. & in Auth. cassa, C. de sacrosan. eccle.

CONSILIVM CLIX.

SVMARIA.

- 1 Onera hereditaria qualiter in heredes diuisione bonorum facta transferantur, &c.
- 2 Diuisione hereditatis per communes amicos per modum tractationis facta, parem vim habet, quàm in excipiendo habet res iudicata.
- 3 Partitio per iudicium facta, herc. semel facta, amplius facienda non est. ff. de iur. 7.
- 4 Hereditas ascendentium etiam nondum agnita, transmittitur ad descendentes ipsorum, heredes à primo ascendente descendentes.
- 5 Hereditas collateralium non adita non transmittitur. ff. de iur. 8.
- 6 Minorem conditio per tutores seu curatores deterior fieri non potest.
- 9 Verba dubia intelligi debent secundum qualitatem personæ, ad quam dirigitur.
- 10 Re in solutum data & secuta traditione transferuntur dominium.
- 11 Hypotheca dominium penes debitorem remanet.
- 12 Repetitio sermonis plurimum est attendenda.
- 13 Verbum Redeat vel Reuertatur in dispositionibus quid importet.
- 14 Proprietarius quando relicta vel translata censetur. ff. de iur. 15. 16. & 17.
- 18 Cautioes hereditariæ an heres exhibere cogatur.
- 19 Verbis narratiuis de facto antiquo quadraginta annos excedente, fides adhibetur.
- 20 Monasteria habentur loco hereditatis in bonis per sonarum ipsa ingredientium.
- 21 In successione consuetudo loci, in quo bona sunt sita, attenditur.
- 22 Superuacuis laborat impendij, qui solem suum adiuuare certat.

Vis literis, munimentis, & scripturis hinc inde exhibitis in causa pendente coram consilio Hollandiæ per & inter Ioannem Albrecht & suos

suos litisconfortes impetrantes ac originales actores ex vna, nec non relicta & heredes quondam Theodorici Sonck defensores ac originales reos ex altera, præsupposito; casu, cum de bonis hereditarijs quondam Vvilhelmi Sonck in vna parte agatur, quantum ad Margaretam eius filiam, quæ in beginagio vitam duxit, & ex alia parte de parte hereditatis Iohannis Sonck filij dicti Vvilhelmi, quantum ad partem hereditatis Aleydis filie dicti Iohannis in monasterio sanctæ Agathæ oppidi Delfensis professæ obuentam per eiusdem Iohannis decessum, per quem proles ex filiabus præfati Iohannis nunc impetrantes successionem prætendunt in partibus ad dictas Margaretam & Aleydem morte prædictorum suorum parentum primò, & postea morte dictarum Margaretæ & Aleydis ad ipsos impetrantes & actores successiuè deuolutis, antequam ad decisionem perueniatur, videtur aliqua præmittenda. Primò, quod post mortem dicti Vvilhelmi Sonck bona sua omnia fuerunt ad Iohannem filium eius vnicum, & ad duas suas filias Margaretam & Aleydem deuoluta pro portionibus per ipsas filias agnitis & apprehensis de ipsarum consensu, partitione, seu diuisione per arbitros communes amicos & consanguineos facta, ita & taliter, quod de illa diuisione hætenus nulla querelæ in vita dictarum Margaretæ & Aleydis facta fuerit, quamuis hodie de bonis per dictam Margaretam beginam relicta, questio moueatur ex eo, quod actores prætendunt dictam Margaretam beginam ex substantia hereditatis paternæ dicti Vvilhelmi nihil habuisse sed solum redditum vitalem 60. librarum Hollandiæ ad vitam recepisse, Quo supposito ꝑ non tamen concessio, relinquatur saltem verum esse, quod ipsa illis 60. libris, pro parte portioneque sua in dicti Iohannis Sonck sui fratris fauorem, qui vicinè sa onera hereditaria pro ea acceptauit, contenta fuit: quare negare nequit, quin tali transactione portio eius sub dictis oneribus apud dictum Iohannem suum fratrem permansit, expressio vel saltem tacito consensu diuisionis, per ea que habentur in l. si filia. ff. familia. & in litem Labeo. ff. familia. ff. famil. herciscun. & in l. 1. & in l. si familia. C. eod. titu. per quam diuisionem etiam translata fuerunt actiones & iura saltem actiuè, vt habetur in l. si cum emptore. ff. de pactis. & est glos. in l. quotiens. ff. de noua. porisime, quia dictæ ꝑ diuisiones hereditatis factæ fuerunt per arbitratore communes amicos & consanguineos per modum transactionis, secundum ea quæ habentur in l. transactionem. Cod. de transactio. & in l. prima. ff. de arbit. quæ transactio parem vim habet, quam habet res iudicata in excipiendo, l. 1. & 2. ff. de iure iuran. & l. cum proponas, & l. fratris, C. de transactio. Secundò est præmittendum, quod licet per decessum præfati Iohannis Sonck bona sua fuissent

deuoluenda ad suas proles æqualiter iure successorio, tamen quia in vita aliter disposuit de Aleyde filia sua religiosa, omnes alios suos heredes onerando, & quotam certam annuam pro sua portione hereditaria ei assignando, cuius dispositionem seu ordinationem mamburni aliarum prolium post mortem dicti Iohannis executi sunt, qua portione seu assignatione monasterium ad quod portio eius hereditaria fuisset proculdubio deuoluta, si aliter non fuisset prouisum, contentum stetit, sequitur quod dicti impetrantes nunc actionem prætere non possunt per mortem dictæ Aleydis religiosæ, contra dictum Theodoricum Sonck filium præfati Iohannis, vel eius heredes reos huius causæ, quia ꝑ semel partitione per iudicium familiarum herciscundæ facta, non est amplius facienda, d. l. si filia. ff. familia, cum alijs supra allegatis, nisi dicamus hoc fieri posse per ꝑ l. nouam, & titulum, C. de his qui ante apertas tab. hæ. transf. per quem titulum descendentes hereditatem ascendentium, etiam non agnitam transmittunt ad ipsorum descendentes, dummodo repudiata non fuerit, sicuti & legata non agnita transmittuntur, quia hoc verum est in hereditate ascendente, quæ venit ad descendentem medium, & vterius transmittitur ad descendentem suum sequentem, ita, vt talis sit descendens ab illo primo ascendente, de cuius hereditate agitur, per l. si auia. C. de iure delib. & nota. in d. l. vnica, C. de his qui ante apert. tab. sed non ꝑ habet locum in hereditate collateralium, vt est casus in l. quoniam sororem. C. de iure delib. In casu autem præfati non agitur de hereditate Vvilhelmi Sonck, cui dictus Iohannes & cum eo duæ suæ sorores Margareta scilicet & Aleydis successerunt, hereditatemque & eius bona diuiserunt, vnde non est amplius diuidenda, neque iudicio familiarum herciscundæ agendum, iuribus præallegatis, neque etiam agitur de hereditate quondam Iohannis Sonck quæ similiter semel diuisa fuit, vt præmittitur, sed hic agitur de hereditate & bonis Margaretæ sororis præfati Iohannis Sonck pro vna parte, ac de hereditate Aleydis filie eiusdem Iohannis Sonck pro alia parte, respectu quorum dicti impetrantes sunt collaterales. Quibus pro fundamento præsuppositis, deueniendum est ad dubij decisionem, & videtur prima facie, quod impetrantes qui sunt proles filiarum quondam Iohannis Sonck, possunt nunc venire ad petendum portionem hereditatis, tam præfati quondam Vvilhelmi, quàm etiam quondam Iohannis, ex eo, quod dicta Margareta begina filia Vvilhelmi & soror Iohannis, & similiter dicta Aleydis religiosa filia præfati Iohannis, nihil pro sua portione hereditaria perceperunt, sed duntaxat redditum vitalem, Margareta redditum vitalem 60. librarum, & Aleydis redditum vitalem 70. librarum Hollandiæ, vnde partes

eorum hereditaria, quæ necessariò illis de iure communi, saltem quoad legitimam compete-
bant, l. penul. vers. repletionem, C. de inoff. te-
stamen. aut in hereditate communi manserunt
tâquam indiuisa, aut per edictum successorium
sunt ad gradus vltiores proximioresq; trans-
missa, quare eandem actionem in effectu habe-
re videntur dicti impetrantes, quàm haberent
illi si viuerent. Præterea quicquid allegatur de
diuisione vel partitione facta, præiudicari non
potest impetrantibus, vt videtur: quia id factum
est per tutores seu curatores, qui non potuerunt
conditionem minorèniū facere deteriorem,
l. contra iuris ciuilib. ff. de pact. & Institu. de au-
tho. tuto. in princ. cum similib. & per consequens
non potuerunt adijcere, quòd Margareta & A-
leyde defunctis, bona & redditus redirent ad
proximiores heredes tunc existentes. Sed istis
non obstantibus, in contrarium videtur mera
veritas, quod deducitur ex multis. Primò ex eo,
quia vt supra dictum est, non est ꝑ neque esse
potest de iure quæstio de hereditate sarpè dicti
Vuilhelmi, neque etiam de hereditate præfati
Iohannis, eorumque successione, quia illæ per
diuisiones & partitiones successiuè, vt præmit-
titur factas, effectum sortitæ fuerunt inter tunc
proles & heredes superexistentes, primò inter
Iohannem Sonck & duas suas sorores, & de post
inter Theodoricum Sonck & quinque suas soro-
res ex ordinatione paterna, & quia nihil allegat
aut prætenditur contra dictas diuisiones ex
personis illarum prolium, quæ neq; ipsa in vita
neque monasterium, aut aliquis illorum nomi-
ne querimoniam fecerunt, sequitur quòd nunc
dicti impetrantes contra præfatos reos ad fines
intentatos nullam actionem prætere dère pos-
sunt, d. l. si filia. §. familia, cum alijs iuribus supra
allegatis. Secundò ex eo, quia licet actores di-
cere videantur, quòd quantum ad dictas sum-
mas 60. & 70. librarum vitalium nihil realitatis
portionis que hereditaria diuisum fuerit, vel ad
præfatas Margaretam & Aleydem peruenit: ta-
men in veritate, ea quæ eis sunt assignata per
dictas diuisiones amicorum, assignata fuerunt
pro eorum portionibus & partibus heredita-
rijs, vt in casu supponitur, vt ex literis constat:
quinimò quantum ad dictam Margaretam si-
liam dicti Vuilhelmi, certum est, quòd illa par-
tem habuit hereditatis in bonis stabilibus &
hereditarijs, præter dictum redditum 60. li-
brarum benè assicuratum, dicta verò Aleydis
similiter suam habuit portionem, non in nudo
redditu vitali constitutam, sed in portione tan-
tæ summæ assicuratione que monasterij, in quo
fuit professa, adeò, vt idem monasterium fuerit
contentum secundum statuta, ordinationes, &
consuetudines illius, nec de aliqua queritur in-
iuria: minus ꝑ ergo dicti impetrantes quere-
lare possunt, cum neque ipsa professa neque mo-
nasterium quicquam ad impetrantes transmi-

serunt, neque transmittere de iure potuerunt,
d. l. quoniam sororem, cum similibus. Tertio &
fortius videntur, non solum actiones persona-
les hypothecaræ in prædictas Margaretam &
Aleydem trãslatæ, sed etiam realitas & proprie-
tas bonorum & reddituum in literis specifica-
torum vsque ad valorem dictorum reddituum
60. & 70. librarum Hollandiæ, prout etiam in
scripturis reorum allegatur. Quod patet, pri-
mò ex natura qualitate que personarum Mar-
garetæ & Aleydis, quæ fuerunt filia, vna Vuilhel-
mi & alia Iohannis, filia autè habere debet por-
tionem suam ex substantia hereditatis paternæ,
præalleg. l. penul. vers. repletionem, & sic ꝑ li-
cet verba essent dubia, prout non, deberent ta-
men intelligi secundum qualitatem persona,
ad quam referuntur seu diriguntur, & sic vt so-
nent in proprietatem, l. plurimum. §. equitij, & ibi
Bart. Bal. & Doct. ff. de vsu & habi. & l. stipulatio
ista. §. hi quoque. ff. de verb. obliga. & c. solita, de
maio. & obed. imò si bene perpendantur literæ
de data tertiæ diei mensis Maij, anni millesimi
quadringentesimi sexagesimi quinti, clarissimè
lucide que constabit, quòd bona & redditus ibi
specificati fuerunt dari in solutum portionis hæ-
reditariæ debite Margaretæ & Aleydi, quod que
proprietatis illo tum fuit translata in monaste-
rium sanctæ Agathæ durante vita Margaretæ &
Aleydis, & vltimi superstitis ex eis pro sua rata,
Quod deducitur ex verbis dictarum literarum
multipliciter. Primò ex illis verbis, *beuiff hebben*
etc. id est, concesserunt, iunctis illis verbis præ-
cedētibus, voer haers vaders ende moeders erue, etc.
id est, pro ipsorum paterna & materna heredi-
tate, iunctis illis verbis sequentibus, welcke goe-
den ende renten voer dat conuent voerf terfont vry
aen vaten ende gebruk en zullen, etc. id est, quæ bo-
na & redditus prædictus Conuentus illicò reci-
pere & vti debent, iunctis illis verbis sequenti-
bus, in alle dese goeden ende renten voerf louen wy den
conuente voerf te waren der persone voerf leuen lanck
etc. id est, omnia illa bona & redditus promitti-
mus Conuentui prædicto cōcedere quoad dies
vite prædictarum personarum. Modò clarum
est de iure, quòd reꝑ data in solutum, secuta tra-
ditione transfertur dominium, l. si quis aliam,
cum ibi not. ff. de solut. & habet locum actio de
11 cuius iōne ea euicta, vt ibi. dominium ꝑ autem
hypothecæ est penes debitorem & non penes
creditorum, & ergo hypotheca seu pignus perit
debitori non creditori. l. pignus. C. de pig. acti.
cum simili. & hypotheca sequitur possessorem,
sicut lepra leprosum, quia res transit cum suo
onere & cum sua causa, l. si debitor. C. de distrac.
pigno. Item istud clarius deducitur ex illis ver-
12 der vuyt vrenen sullen, etc. quæ repetitio ꝑ plurimū
est attendenda, iuxta not. per Bart. in l. cum sci-
mus.

mus, in fine, C. de agri. & cens. lib. ii. & habetur
plenè per Fel. & canonistas in c. si cautio, de fide
instru. & per Ludo. de Roma, in repetitione l. si
verò. §. de viro, in 31. fallentia, ff. solu. matri. & est
13 glo. ordinaria singularis in Clem. i. super verbo,
diocesanis, de iure patro. vbicunque ꝑ enim in
aliqua dispositione habetur verbum reuertatur
vel redeat, censetur translata proprietates, etiam
si de vsu vel vsu fructu fuit habita mentio, text. est
notabilis in l. fin. ff. de vsu fru. ea. re. quæ vsu con-
14 sumuntur, & idem est quando ꝑ in dispositione
apponuntur talia verba quæ soli proprietati con-
ueniunt, vt puta, quòd res non possit alienari,
etiam si fiat mentio vsu fructus, text. est singula-
ris in l. Proculus, & ibi Bald. & Ang. ff. de vsu fru.
15 Hinc videmus, quòd ꝑ rei subiectæ restitutioni
in certum euentum proprietates medio tempore
est apud legatarium, text. est in l. si. §. si. C. de com-
munia, de lega. & in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad
Trebellianum. Idem etiam videmus in re ven-
dita cum pacto de reuendendo, l. 2. C. de pact.
inter emptor. & vendi. imò quòd plus est, quan-
do ꝑ relinquitur vel donatur fundus ad alimen-
ta, vel ad vsu fructum, vel ad vsu, vel pro vsu,
vel ad habitationem, vel ad gaudium, censetur
data proprietates fundi, & non nudus vsus,
vsu fructus, vel habitatio, text. est notabilis in l.
donationis. §. species, & ibi Dyn. Bar. & Doct. ff.
de dona. & est text. cum glo. in l. Titia cum testa-
mento. §. fin. ff. de leg. 2. & text. cum glo. in l. cum
hi. §. si vni, & ibi Doct. ff. de transactio. & est bo-
na glo. & ibi Salicet. in l. si mulier. C. de iure dot.
& vult notabiliter Bart. in l. libertis. ff. de alim. &
17 ciba. lega. vbi dicit ꝑ hoc verum, nedum in lega-
tis, sed etiam in contractibus, per dict. §. species,
vbi de hoc est casus. Item istud etiam colligitur
ex illis verbis: *Ende dan sult conuent voerf van de-*
sen voerf renten ende gooden den erfgenamen voerf
beuiffen tot haer sonne tot van sulcken renten als dat
conuent voerf lieff ontbeuen sult, etc. id est, Et debet
Conuentus prædictus de supra commemora-
tis redditibus & bonis, hereditibus pro ipsarum
competente summa designare, prout ipsi maxi-
mè placuerit. In qua clausula datur monasterio
sanctæ Agathæ optio, decedente altera ex præ-
dictis Margareta & Aleyde, quæ bona vel quos
redditus monasterium velit restituere pro rata
valoris seu æstimationis redditus ex tunc per
mortem decedentis, per quod clarè demonstra-
tur, quòd proprietates fuit in monasterium trans-
lata, per d. l. si. cum alijs supra allegatis. Præterea
istud colligitur ex alio in illis verbis, Ende waert
dat conuent eenige brieuen behoefde van den eygen-
domme vanden landen oft rent en voerf, etc. id est, Et
20 fieri ad exclusionem monasterij, ꝑ quod aliàs
imperpetuū retinisset portionem dictæ Aley-
dis, cum sit capax bonorum in communi, iuxta
nota. in cap. in præsentia, de probat. & in Auth.
ingressi, & in Authen. si qua mulier, C. de sacro-
sancta ecclesia. & in l. Deo nobis, C. de episcop.
& cler. cum similibus, præcipue cum consensus

habebant in illis bonis, quæ ex dispositione ip-
sius Iohannis Sonck subiacebant restitutioni
post mortem dictarum Margaretæ & Aleydis,
vel vnus earum pro rata, sed heredes ꝑ esse
obligatos ad exhibendum illas literas conuen-
tui seu monasterio ad effectum prosequendi &
defendendi ius eidem monasterio competens,
licet reuocabiliter, vt præmittitur: cui conso-
nat, l. si quæ sunt cautiones, ff. famil. heriscund.
cum similibus. Restat nunc respondere ad ob-
iecta in oppositum, quorum solutio patet ex
præmissis, nihilominus tamen specialiter re-
spondendo dicitur ad primum, quòd illud præ-
supponit falsum, quia nedum Margareta, sed e-
tiam Aleydis habuerunt suam portionem ex
substantia hereditatis paternæ, de Margareta
patet, quia constat eam habuisse 24. & quinque
iugera terrarum, & vltra hoc redditum vitalem
60. librarum: de Aleyde etiam patet, quia ipsa ex
substantia hereditatis paternæ habuit bona vs-
que ad valorem 70. librarum, quorum bono-
rum in literis specificatorum proprietates trans-
lata fuit in dictum monasterium sanctæ Aga-
thæ, vt supra longè late que declaratum est, fue-
runt tamen illa bona subiecta restitutioni in e-
uentum mortis præfate Aleydis pro rata, & in
euentum mortis dictæ Margaretæ pro sua rata,
vt sarpè dictum est, & sic non obstat, quia neu-
trum eorum, quod inferitur aut supponitur est
verum: nam neque partes seu portiones earum
manserunt in hereditate communi, neque sunt
ad gradus vltiores deuolutæ, vt falsò præsup-
ponit argumentum, sed portio Margaretæ fuit
apud eam, quia ipsa potuit habere proprium
sub sola obedientia in beginagio viuens: por-
tio autem Aleydis fuit apud dictum monaste-
rium sanctæ Agathæ, vtraque tamen reuocabi-
liter, quia subiaceat restitutioni, vt præmittitur.
Non obstat etiam secundum, quia factum di-
ctorum mamburnorum seu tutorum non fuit
voluntarium, sed necessarium ac executiuum
voluntatis & ordinationis præfati quondam
Iohannis, vt ipsimet fatentur, cui confessioni
standum est, maximè cum ꝑ istud sit factum
de antiquo excedens 40. annos, quo casu statur
verbis narratiuis, quibus aliàs non staretur, iux-
ta nota. per Baldum, Paul. de Castro, Alexan. de
Imol. & Iaf. in l. cum aliquis, C. de iure deliber.
& per Iafon. in l. ex his, C. de testamen. milit. &
per Antonium de Butrio, & alios in cap. veniens
primo, de testi. & per Felin. in capit. Albericus,
eodem titul. attento præsertim, quod cum eo
concurrit verisimilitudo, quòd ita expediebat
fieri ad exclusionem monasterij, ꝑ quod aliàs
imperpetuū retinisset portionem dictæ Aley-
dis, cum sit capax bonorum in communi, iuxta
nota. in cap. in præsentia, de probat. & in Auth.
ingressi, & in Authen. si qua mulier, C. de sacro-
sancta ecclesia. & in l. Deo nobis, C. de episcop.
& cler. cum similibus, præcipue cum consensus

monasterij interuenit, vt supra tactum est, at-
tento etiam quod adiectio dictæ clausulæ ad hæ-
redes tunc existentes, &c. de qua in dictis literis
non obstat, quia etiam ea non adiecta, & aliter
non disposito, bona † & redditus, de quibus
21 in dictis literis post mortem dictarum Marga-
retæ & Aleidis deuolui debuerunt secundum
consuetudinem loci ubi stuantur, iuxta no. per
Cyn. Bart. & omnes in l. cunctos populos, C. de
summa Trin. & fide catholica, secundum quam
vt in facto præsupponitur, proximior præfertur
remotiori in gradu: cum ergo quondam Theo-
doricus Sonck fuerit proximior respectu dicta-
rum Margaretæ & Aleidis, de quarum hæredita-
te seu successione agitur, cum omnes super-
uixerit, vt in facto præsupponitur, relinquatur
quod dicti impetrantes malè fundati sunt con-
tra reos huius causæ, dato etiam quod subesset
causa restitutionis, de qua tamen non apparet,
& quia per præmissa, materia videtur mihi om-
nino clara, superuacuum duxi amplius in ea in-
22 sistere, cum superuacuis † labore impendijs,
qui solem facibus certat adiuuare, c. si omnia, 6.
q. 1. & l. 1. in fin. ff. de dote præleg.

CONSILIVM CLX.

S V M M A R I A.

- 1 Testamentum posterius derogat priori, modò in
posteriori continetur hæredis institutio.
- 2 Fratres minores non possunt institui hæredes, neq;
successionum sunt capaces, adeò vt ne quidem
estimatio debeatur.
- 3 Fratres minores legata in finium hæredi facta,
capere non possunt.
- 4 Quilibet præsumitur actum voluisse valere modo
meliori quo possit.
- 5 Notarius in dubio rogatus censetur, vt apponat
clausulas apponit solitas.

Venerabilis domine Decane, in ca-
su præsentis non est dubium, quin
† dispositio prima sonans in vlti-
mam voluntatem sit reuocata per
secundam, de qua apparet in in-
strumento, quia in ista prima dispositione non
est clausula derogatoria, & in secunda reuocan-
tur omnia alia testamenta & ordinationes vlti-
mæ voluntatis: & dato quod non reuocarentur
expressè, tum per secundum instrumentum in
quo est institutio hæredis, reuocatur primùm
tacitè, etiam si secundum non valeat, vt est text.
in §. posteriori. Institui quib. mod. testa. in fir. sed
dubium est, an secundum testamentum valeat,
2 & videtur quod non, quia fratres † minores
non possunt institui hæredes, nec sunt capaces
successionum, cle. exiui de paradiso. §. prouidè,
circa finem, de verb. sig. vbi tex. plus dicit, vide-
licet quod etiam hoc casu non debetur estimati-

o: In contrarium autem videtur, quia in instru-
mento est clausula codicillaris, quæ est huius ef-
ficaciæ, vt ex ea voluntate debeantur relicta in
vim legati, ipsi autem fratres sunt capaces lega-
torum, ergo, &c. Sed obstant duo. Primò, quod
in minuta non reperitur clausula codicillaris,
licet reperiat in instrumento extenso. Secun-
3 dò, quod † fratres minores non sunt capaces
legatorum, quando fiunt in fraudem, d. §. pro-
uidè, & dicuntur fieri in fraudem, quando tes-
tator reliquit plura immobilia vel redditus an-
nuos, de quibus non disposuit, quorum fratres
minores sunt incapaces, d. cle. exiui. §. cum que
annui redditus. Circa primum esset videndum,
an testes sciant loqui, quod testator voluit ap-
poni illam clausulam codicillarem vel æquipol-
lentem, quæ semper consuevit apponi per vul-
gares, in der. bester firmo, &c. Item est sciendum,
quod licet de hoc non posset, tum præsumptio
4 est, quod † testator voluit actum valere melio-
ri modo, quo valere posset, tex. est in l. 3. ff. de te-
stamen. milit. Præterea notarius † in dubio cen-
setur rogatus, vt apponat clausulas de consuetu-
dine semper apponi solitas, tex. est in l. fin. & ibi
Bald. C. de fideiuss. & habetur per eundem Bal.
Alexan. & alios in l. huiusmodi, in princ. ff. de legat. primo. Ista autem clausula codicillaris con-
suevit semper apponi, videtur ergo, quod no-
tarius illam apponendo non deliquit. Circa se-
cundum autem esset videndum, an dictus testa-
tor reliquisset bona immobilia & redditus an-
nuos, de quibus non disposuisset quæ possent
venire sub residuo, nec ne, & ex hoc præsumere-
tur fraus vel excluderetur, ergo citò posset ca-
tegoricè responderi.

CONSILIVM CLXI.

S V M M A R I A.

- 1 Commissarius ante præsentationem rescripti nul-
lam acquirit iurisdictionem, etiam si aliunde
sciat causam sibi commissam.
- 2 Transumptum, truncatum, nec plenè extensum,
fidem nullam facit.
- 3 Citationi an sit inserenda copia rescripti.

Ruerè de pater ac domine, viso pro-
cessu pendente coram D. V. per &
inter curatos ecclesiarum paro-
chialium oppidi Gandensis appel-
lantes ex vna, nec non Priores con-
uentuum ordinum prædicatorum, carmelitarū
& augustinenſium, eiusdè oppidi appellatos ex
altera, videtur nobis infra scriptis post maturā
deliberationem simul habitam, malè interlocu-
tum fuisse per Decanū sancti Petri Louanienſis
assertum iudicem primè instantiæ, & benè fuisse
appellatum per dictos curatos appellantes, præ-
fatosq; appellatos in expensis vtriusq; instantiæ
dictis

dictis appellantis per vos debere condemna-
ri, Ad quod inter alia mouemur, quia non com-
peritur ex actis, quod literæ originales rescripti
apostolici fuerunt præsentatæ dicto Decano san-
cti Petri Louanienſis. Sed de iure certum est,
1 quod ante † præsentationem rescripti non ac-
quiritur commissario iurisdictione, qualiscunque
ille sit, etiam si aliunde sciat causam sibi commis-
sam, vt expressè dicit Bald. in l. falsus. in quinta
columna, C. de furt. & idem Bald. in l. manda-
tum, in penul. colum. C. mada. & Spec. in tit. de
rescripti præsentatione. §. 1. & decisio Rotæ 462.
in nouis, in tertio dubio, vbi plenè materia exa-
minatur, & probatur in c. cum in iure peritus,
de offic. delega. & in c. 2. de dilat. & in c. ex con-
questione, de restit. spol. & ibi Innocen. cum in-
finitis alijs iuribus in dicta decisione Rotæ ple-
nè commemoratis. Item, quia dictis appellanti-
bus excipientibus contra iurisdictionem dicti
Decani, & petentibus specificationem iniuria-
rum ante omnia fieri, vt sciri possit, an iurisdic-
tio eidem Decano competat, nec ne, audientia
fuit denegata, vbi tamen eorum petitio rationa-
bilis fuit, iuxta Auchen. offeratur, C. de liticon-
iuncta l. non videtur in iudicem consensisse. ff.
de iud. Nec obstant quæ per aduocatū appel-
latorum allegantur & deducuntur, quia licet
illa videantur prima facie aliquam habere appa-
rentiam & aures demulceant, tamen in veri-
tate non militant, nam quod per eum allegatur,
2 transumpto † fidem adhibendam esse, in hoc
casu non procedit, tum quia transumptum re-
peritur truncatum & non plenè extensum, qua-
re fidem non facit, iuxta ea quæ habentur per Fe-
li. & alios in c. fin. de fide instru. tum etiam, quia
in casu præsentis non quæritur de fide transum-
pti, an rescriptum emanauit, nec ne, sed quæri-
tur, an rescriptum originale fuit præsentatum
Decano asserto iudici, nec ne, qua præsentatio-
ne deficiente non sufficit scientia vel notitia,
quæ haberi posset aliunde per exhibitionem
transumpti, vel per testes, aut aliàs, iuxta supra
allegata. Non obstat etiam quod per eum al-
legatur, copiam † rescripti uò esse inferendam
in citatorio, iuxta nota. in d. cap. 2. quia hîc non
quæritur, an pars citata teneatur comparere vel
non comparere, copia rescripti non inserta in
citatorio, sed tota difficultas stat in hoc, an ille
cui dicitur facta commissio per sedem aposto-
licam, posset aliquem actum iurisdictionalem
exercere ante præsentationem rescripti origi-
nalis, etiam si constet aliunde, commissio-
nem sibi esse factam: & certum est per iura supra alle-
gata, quod non, maximè quando transumptū,
per quod id constare posset, esset truncatum &
non extensum: in quantum ergo dictus domi-
nus Decanus se iudicem pronunciauit, malè in-
terlocutus est, & benè appellatum est, & eodem
modo soluuntur omnia alia quæ per aduoca-
tum dictorum appellantium pro saluatione di-

ctæ interlocutoriæ allegantur, quia eodè mor-
bo laborant, quo supra dicta, si benè ponderen-
tur, circa quam materiam latius scribetur, si fu-
erit necessarium.

CONSILIVM CLXII.

S V M M A R I A.

- 1 Remittenti suam actionem non datur amplius ad
eam regressus.
- 2 Actio personalis durat 30. annis.
- 3 Prescriptio in pupillari astate dormire dicitur.
- 4 Prescriptio non valens agere non currit.
- 5 Diminutionem operari non debent verba ad aug-
mentum prolata.
- 6 Renunciatio etiam expressa non extenditur ad
ignorata: multò minus tacita, &c.

Vis literis scabinalib. mentionem
facientibus de duabus libris gros-
sorum vitalibus ad vitam Adrianæ
vxo-
ris legitimæ Laurentij Corne-
lij, de data anni domini millesimi
quadringentesimi sexagesimi noni in Augusto
cum transfixo de data eiusdem anni in Nouem-
bri, omiſsis ambagibus, videtur sine aliqua hæ-
sitatione dicendum, quod competit actio dic-
to Laurentio nomine suæ vxoris, contra pro-
les Vvixæ, ex secundo thoro pro redditibus per-
ceptis per dictum quondam dominum Nico-
laum à tempore constitutionis redditus vsque
ad eius decessum, & hoc pro duabus partibus
medietatis dicti redditus, quod sic deducitur,
quia dictus redditus duarum librarum vitali-
um, licet emptus fuerit per dictum dominum
Nicolaum, tamen per eundem dominum Ni-
colaum translatus & transportatus est in præfa-
tam Adrianam, anno domini millesimo qua-
dringentesimo septuagesimo nono in Nouem-
bri: relinquatur ergo, quod dictus dominus Ni-
colaus nullum ius habuit recipiendi dictum red-
ditum, quia † remittentibus actiones suas non
datur amplius regressus ad eas. l. item quæritur.
§. si venditor. ff. de adil. edic. & c. quàm pericu-
losum. 7. q. 1. negari ergo nequit, quin dictus do-
minus Nicolaus dū vixit, obligatus fuit, & post
ipsius decessum eius hæredes ad restitutionem
in debitè perceptorum, l. quoniam, cum ibi no. ff.
de cond. furti. dicta aut Vvixæ fuit heres præfati
domini Nicolai pro vna medietate, & quidam
alius pro alia medietate: dictæ autem Vvixæ tres
fuerunt hæredes, quorum vnus est dictus Lau-
rentius nomine præfate Adrianæ suæ vxoris
pro tertia parte, & pro alijs duabus partibus
successerunt eidem proles suæ ex secundo thoro:
sequitur ergo, quod intentio dicti Lauren-
tij contra proles dictæ Vvixæ ex secundo thoro
fundata est pro duabus partibus medietatis red-
dituum duarum librarum perceptorum à præ-
fato

fato domino Nicolao dum vixit. Nec potest obijci præscriptio, quia nondum effluxum est tempus 30. annorum, omnes tamen actiones personales, qualis est ista, durant 30. annis, l. ficut. C. de præscript. 30. vel 40. annor. & l. neque mutui, C. quibus non obli. long. temp. præscrip. præterea de dicto tempore tamen 30. annorum deduci debet, quo præfata Adriana fuit in pupillari ætate, l. bonæ fidei. §. nec interest. ff. de acquir. domi. nec potuit dicta Adriana ante agere, quàm sciret ius sibi competere, quod primum sciuit paucis annis effluxis, cum primò ad eum peruenirent literæ dicti redditus cum transfixo traditæ eidem per dictam Viviam, sub qua semper per prius quieverunt: non tamen valenti autem agere non currit præscriptio, l. prima, in fi. C. de an. ex. Nec obstat si dicatur, quòd in contractu antenuptiali dicti Laurentij conuentum fuit, quòd dicta Adriana eius vxor post mortem dicti domini Nicolai percipiet huiusmodi redditum duarum librarum, videtur ergo, quòd nihil petere possit de cæsis in vita dicti domini Nicolai: Quia ad hoc respondetur, negando consequentiam, quia per dictum contractum antenuptialem nihil iuris ablatum fuit præfatae Adriane, imò tamen verba illa prolata fuerunt ad augmentum: non debuit ergo operari diminutionem vel sublationem iuris competentis, l. si mancipia, in principio. ff. de fundo instr. & maxime cum dicta Adriana tunc temporis & diu post, & similiter dictus Laurentius ignorauerunt sibi aliquod ius competere in dicto redditu: renuntiatio tamen etiam expressa non porrigitur nec extenditur ad ignorata, l. mater decedens, ff. de inoffi. testa. & l. qui in tutoribus, ff. de transact. cum similib. multominus ergo tacita, & adhuc minus inducitur ad augmentum operabuntur diminutionem, vt supra dixi, attento maxime, quòd litteræ originales huiusmodi redditus & literæ transportus fuerunt per dictum dominum Nicolaum traditæ ad manus auctoris primò, & deinde ad manus matris dictæ Adriane ad opus eiusdem Adriane, vt in facto præsupponitur: & præsertim attento, quòd dictus dominus Nicolaus, recipiendo huiusmodi redditum, post datam dicti transportus quitantiam dedit nomine præfatae Adriane, vt etiam in facto supponitur, recognoscendo per hoc, se in illo redditu nullum ius habere: iuxta ea quæ habentur & notantur in l. quædam mulier. ff. de rei vendi. & in c. 2. de consue. & in l. ab emptione. ff. de pact.

CONSILIVM CLXIII.

SVMARIA.

- 1 Legatarij in bonis sibi per testatorem relictis, omnibus hæredum creditoribus præferuntur.
- 2 Legata debentur, deducto are alieno testatoris.

- 3 Beneficium separationis aduersus quos creditores competat.
- 4 Exemplum in principio legis positum non restringit aut distinguit legem alias generaliter loquentem.
- 5 Iniuriam alteri facere non censetur qui suo iure vitatur.
- 6 Saisitio eiusdem effectus & efficacia videtur, cuius est aditio. Differunt tamen ut ibi, & c.
- 7 Afferens id quod in iure cautum non reperitur, probare tenetur.
- 8 Verba, plenam potestatem, adposita in testamento denotant potentiam omnimodam & absolutam.
- 9 Ratio ubi est eadem statuendum quoque, idem ius.
- 10 Potestas alicui concessa secundum iuris ordinem interpretanda est.
- 11 Culpa sua cuiuslibet damnosus.
- 12 Diuinare nemo tenetur.
- 13 Qualitates nouæ an actioni intentatæ addi possint.



Ornelius Altonitus mercator Florentinus suum cõdidit testamentum, in quo Nicolaum & Franciscum suos filios legitimos & naturales in fante hæredes instituit vniuersales: honestæ autem domicellæ Lionoræ vxori suæ & eius filijs naturalibus tantum, fecit plura legata, per hæc verba. Item ordinauit plures tutores inter quos nominauit præfata honestam domicellam Lionoram eius vxorem & Lactantium Altoniti eius nepotem: Quem quidem Lactantium præposuit gubernatorem & instititorem solum omnium suorum bonorum, ordinans quod exerceat mercaturam prout solitus erat testator exercere, per hæc verba. Atque ita condito testamento & relicta hæreditate opulentissima supra æs alienum decessit, Adita hæreditate Lactantius instititor debita ab ipso testatore exoluit, & ita mercaturam exercuit, vt sine dolo sine fato hæredes præfati infra quadriennium decesserunt. Quo fit, vt creditores hæredum, & qui cum Lactantio eorum instititore contraxerunt, sequestrare fecerunt omnia bona mobilia & immobilia dictorum hæredum, idem fecerunt & legatarij præfati, opposcentes se inuicem, creditores legatarij, & legatarij creditoribus, & quilibet de prælatione contententes. Quaritur, quis eorum præferatur.

In nomine domini, & c. Quoniam articulus videtur satis clarus, ideo paucis absoluendus. Firmiter ergo vnâ conclusionem, postmodum pro clariori dilucidatione formabuntur & soluentur quædam oppositiones. Conclusio ergo talis est, quod legatarij tamen in bonis tam mobilibus, quàm immobilibus relictis per ipsum testatorem extinctis, adhuc in esse, & separabilibus ab his quæ per consumptionem vel aliter conuersa sunt irrevocabiliter in dominium hæredum, de iure indistinctè

distinctè creditoribus hæredum præferuntur, ita quòd nullum ius efficax competat creditoribus in his bonis, donec legatarij præfatis integra legata fuerint exoluta, & hoc tam ratione anterioris eorum hypothecæ, quàm ob beneficium separationis, per l. i. cum ibi not. C. commu. de lega. & per l. i. & l. creditoribus, & l. quotiens, & per tit. ff. de separa. bon.

2 Oppono primò, legata tamen debentur deducto are alieno, l. fin. §. licentia, C. de iure delib. Solutio, id verum quoad creditores hæreditarios habentes causam à defuncto, secus in creditoribus hæredum, d. l. quotiens, & ibi per gl. Secundò oppono, & videtur quòd beneficium separationis competat tantum aduersus creditores hæredum, qui ante aditam hæreditatem contraxerunt: secus quoad eos qui post aditam hæreditatem contraxerunt, prout in casu nostro, & ita videtur loqui tex. in d. l. i. in prin. ff. de separa. bon. Solutio verbalis est hæc, distinctio est cõtra tex. in l. i. §. sciendum, vbi dicitur beneficium competere aduersus eum cui hæres hypothecauit seu pignori dedit rem hæreditariam, quòd verificari non potest nisi in creditore post aditam hæreditatem, ad idem §. videamus in ealge, & illud tamen exemplum positum in principio eiusdem legis, nõ restringit aut distinguit, si aliter generaliter loquitur, l. damni infecti, la secunda, ff. de damno infecto. & l. non distinguemus, cum vulgaribus, ff. de arbitris. Tertiò oppono, nam videtur, quòd fiat iniustitia auocando hæc bona à creditoribus hæredum, qui sub spe securitatis illorum, & putantes hæreditatem opulentissimam cum hæredibus contraxerunt. Solutio, fatendum est, quòd incommòdum patientur ex tali separatione, quia minus consequentur ab hæredibus, sed propter hoc non fit eis iniustitia: scire enim contrahentes debuerunt, quòd legatarij satisfieri debuit de bonis hæreditarij, & quòd in iure præferuntur quibuslibet creditoribus hæredum: nec tamen quòd legatarij imputare possit, qui ius eorum & non iniuriam & incommòdum creditorum prosequuntur, l. iniuriarum, §. primo. ff. de iniurijs, cum vulgaribus. Quartò oppono, & videtur, quòd beneficium separationis legatarij non competat, ob cõsuetudinem patriæ, ex qua mortuus saisit viuum, & per quam bona videtur irrevocabiliter hæredibus quæstæ, ita quod in his non detur bonorum separatio. Ista oppositio in mercatore extraneo habente animum redeundi, & testante secundum dispositionem iuris scripti, videtur omnino impertinens, præsertim cum dicta domicella post mortem testatoris non successit in medietate bonorum secundum consuetudinem patriæ, & scierit dispositioni testatoris factæ secundum ordinem iuris scripti, tamen pro clariori intelligentia ex hac oppositione non videtur aliquid inferri. Non enim negatur, quin bona Cornelij

deuenerunt in dominium hæredum, imò dum proponitur beneficium separationis, præsupponitur bona deuenerunt in dominium hæredum aliàs non esset opus beneficio. Siue autem uenerint in dominium hæredum ex saisitione, siue ex aditione, non videtur vis. Cum tamen eiusdem effectus & efficacia videtur saisitio, cuius est aditio, & in hoc tantum videntur differre, quòd in aditione necessaria est animi declaratio acquirentis, quòd non est necessarium in saisitione, in qua dominium censetur quodammodo cõtinuari de persona defuncti in personam hæredum absque aliquo facto. Sed quoad hoc, ut alio atque alio modo teneatur hæres ex aditione & ex saisitione, aut quòd magis sint immunes creditores hæredum ex saisitione, quàm ex aditione, ita quòd beneficium separationis, quòd competit contra vnum, non competit contra alium non inuenitur iure cautum, & ideo tamen qui hoc asserit, probet, aut incidit in l. illam, C. de colla. Quintò oppono, quòd tale beneficium non vendicet sibi locum contra hos creditores, & quòd sint saltem in eodem gradu cum legatarij: nam ratio quare legatarij habent beneficium separationis, nulla alia esse videtur, nisi quia habent causam à defuncto: quæ ratio pariter videtur habere locum in his creditoribus, qui contraxerunt cum institore, cui defunctus auctoritatem & liberam potestatem dedit contrahendi, ita quòd contractus initi cum ipso institore, debent sortiri eundem effectum, ac si fuissent initi & celebrati cum ipso testatore, quia ista tamen verba plenam potestatem & c. adposita in testamento, denotant potentiam omnimodam & absolutam, vt in l. alio, & ibi per Bart. Alexan. & alios. ff. de alimen. & cibar. lega. vnde cum sit eadem ratio in vno, quæ est in alio, merito idem ius est statuendum, l. illud, ad l. Aquiliam. Solutio, falsa ex diuersis illatio. l. cum prætor. §. item hi, ff. de iudi. cum vulgaribus, legatarij ius habent immediatè à persona & facto defuncti qui legauit, creditores cum defuncto non contraxerunt, sed cum institore habente auctoritatem à defuncto contrahendi, quàm à seipso non habebat, quæ quidem auctoritas institori concessa regulatur & interpretatur subordinatè & secundum voluntatem testatoris & iuris formam, non enim dedit testator auctoritatem Lactantio institori reuocandi legata facta suæ vxori & proprijs filijs & alias dispositiones per eum factas directè vel indirectè, non dixit testator, quòd beneficium separationis non competeret, aut quòd legatarij hypothecam priorum habentibus præferrentur creditores hæredis hypothecam non habentes, vel habentes posteriorem: non dixit, nec dixisse potuit, quòd leges & iuris ordo non haberet locum in testamento. Sanè itaque & tamen non extra iuris ordinem interpretanda est potestas institori concessa, ita quod statim in suo robore dispositionibus celebratis

per dictum testatorem, dictus institor de ceteris bonis disponere possit, prout ei expediens & oportunum videtur. Ad hæc faciunt quæ notat eleganter Bald. in l. quidam elogio, in fi. versic. nunquid dicta, l. qui patri, C. de iure delib. & in l. si testamentum, in vl. notabili, C. de iur. & fac. igno. facit l. in conditionibus, ff. de condi. & demon. & l. nemo potest, cum vulg. ff. de lega. r. Sexto oppono, nam si culpa sua cuiuslibet debet esse damnosa, cum ergo præfata domicella potuisset per auctoritatem sibi à testatore permissam videre rationes & computa administrationis dicti Laetantij institoris, vt patet ex verbis testameti, merito si id nõ fecit & pmisit rem filiorum omnino deperdi & grauari ultra vires ære alieno, talis culpa debet ei obesse & non creditorib. Solutio, fecit quantum in ea fuit euocando coexecutores viros graues & prouidentiores, qui decepti fuerunt per dictum institorẽ, put quilibet vir prudens de facili decipi potuisset: quis enim sanæ mentis scrutari possit ita breui spacio tot bona deperdi: nullus profecto absq; diuinatione, fad quam nemo tenetur, vt per Spec. in ti. de excep. §. 2. versic. quid si probatur exceptio: & si qua culpa imputanda est, imputari debet creditoribus qui sunt Mercatores viri experti, & qui statum suorum debitorum scire debuerunt. Septimò oppono, nemo debet pro eadem re diuersis iudicijs distrahi, sed hi legatarij primò petiuerunt coram oppido Brugenfi, & coram dominis de Franco in vna instantia legata eis facta: Mox coram eisdem in alia instantia petiuerunt beneficium separationis, quod esse non debuit, cum absolutoria lata in vno parat exceptionem rei iudicata in alio. Solutio, eadem est instantia, eadem personæ, eadem causa agendi, sed si addita fuit certa qualitas: petitur enim semper arreata per creditores facta declarari nulla quo ad præiudicium legatariorum, & dictis legatarijs præ ceteris omnibus assignari portiones eis relictas, & additur ista qualitas, quod ista assignatio fiat per modum & beneficium separationis bonorum, quod fieri potest vsq; ad sententiam, l. in delictis, §. si. de re iud. ff. de nox. ac. Bar. & alij in l. edita, C. de eden. & ibi de materia. Expediatis oppositionibus, remanet firma conclusio, quod legatarij huiusmodi præferri debent creditoribus hæredum, vt dictum est.

CONSILIVM CLXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Confessio extraiudicialis facta parte absente, si fuerit iterata aut geminata, plenam facit probationem: maxime si quis confessus fuerit, rem esse alterius. c. nu. 2. c. 3.
- 4 Confessio extraiudicialis munita alterius testimonio multum prodest.

- 5 Testimonium vnius inducit probationem semiplenam.
- 6 Testes non reputantur singulares quorum dicta ad eundem finem tendunt, sed, in principali dicto concordant.



Varietur vtrum per duos testes deponentes, put in instrumento pergamenæ, & alium deponentem, prout in instrumento papyreo continetur, refultat plena, vel semiplena vel nulla probatio. Et videtur, quod non plena imò nulla, quia nec ille vnus per se probat: quia vox vnius, vox nullius, c. licet vniuersis, c. cum à nobis, de testi. nec alij duo, quia confessio extraiudicialis facta absente parte etiam cum causa, nõ probat, l. certum, §. si quis absente, ff. de confess. gl. in l. si. ff. de interro. ac gl. in c. si. de confess. ergo ista simul iuncta non inducunt probationem: quia vbi quodlibet separatim per se non iuuat, nec profunt illa simul iuncta, l. Spadonem, §. quæ iura multa, ff. de excu. tuto. nec multa imperfecta faciunt vnum perfectum, c. quorundam, iuncta glo. 23. dist. isto tamen non obstante dicitur, quod duo testes deponentes de confessione extraiudiciali etiam in absentia partis, faciunt semiplenam probationem: ita vult in terminis Bar. in l. admonendi, in 2. col. in versic. his præmissis, ff. de iure iur. & sequuntur ibi communiter Doct. per l. capite quinto, iuncta sua glo. ff. de adult. Paul. de Castr. in l. Publio, ff. de depo. & tenet expressè Lanfranc. in repeti. d. l. admonendi, & Iason etiam in repeti. sua super ea l. vbi dicit finaliter quicquid dicat Sali. quod ab ista opinione in iudicando & consulendo nõ esset recedendum, Panor. Imo. & alij canonistæ in c. si cautio, de fide instr. imò si fuerit iterata aut geminata, plenam probationem facit, vt vult Barto. in l. scimus, C. de agr. & cens. lib. ix. quem sequuntur & recitant Iason in d. l. admonendi, & Pan. in d. c. si cautio, in fin. & tanto magis, si quis confessus fuerit esse rem alterius, secundum Anton. de Butrio in dict. c. si cautio. Quare omisissis superfluis, quia præter istam confessionem adhuc superest probatio vnius testis, qui vice & nomine absentis, donationem de qua questio, recepit & per absentem ratificata fuit, & sic multum prodest l. huiusmodi, ff. de legatis primo, Imo. in cap. si cautio, præalleg. & Ioan. And. in additio. ad Spec. in tit. de confess. §. nunc videntur, versic. quid si confiteor, ita quod ista simul collecta, vehementem præsumptionem inducunt, videtur quod ad minus iuramentum in supplementum probationis, donatario erit deferendum, l. admonendi, ff. de iure iur. l. in bonæ fidei, C. de reb. cre. Nec obstat argumentum supra allega. quia dicitur concedendo, quod licet vox vnius est vox nullius, quoad plenam probationem faciendam, inducit tamen probationem semiplenam, gloss. & text. in l. admonendi, præalleg.

præalleg. Item similiter non obstat vbi Doctores dicunt, quod confessio extraiudicialis non probat facta parte absente, quia intelligitur hoc quoad plenam probationem faciendam, & quando non est geminata neque in reali, vt supra deductum est. Ex istis etiam patet solutio ad hoc quod dicitur, quod ista simul iuncta non faciunt plenam probationem, & ultra hoc dicitur, quod tendunt ad eundem finem & deponunt super vna donatione, & sic in principali dicto concordare videntur, non debent reputari singulares, c. cum causam, & ibi Imo. Panor. & Doct. de probat. maxime ad vehementem præsumptionem faciendum, ita quod locus sit delationis iuramenti, per iura præalleg. & c. fin. de iure iur. & c. fin. de success. ab intesta. Et quia de habilitate & capacitate personæ donatarij ad sufficientiam & plenè constat per literas de super confectas: Concludendo dico, quod dicta donatio sortiri debet suum plenum effectum.

CONSILIVM CLXV.

S V M M A R I A.

- 1 Commissarij limitati in certis locis habentes potestatem, extra illa loca nihil valde facere possunt.
- 2 Limitata causa, limitatum producit effectum.
- 3 Generaliter dictum, generaliter intelligi debet.
- 4 Materiam remissionis peccatorum, amare vel stricte interpretari nec decet nec expedit.
- 5 Peregrinari omnibus competit hominibus.
- 6 Inferior de facto superioris cognoscere non debet.
- 7 Papa solus privilegia per ipsum data interpretatur.
- 8 Favor animarum nullam patitur restrictionem.
- 9 Faciens contra legem diuinam vel ecclesiam, sequendo intellectum, qui postea reprobatur, an peccet.



VLIVS Papa secundus, Ad preces Cæsareæ maiestatis, ac piæ memoriæ Philippi regis Castellæ, sacri Romani imperij electorum, aliorumque principum pro defensione patriæ Liouoniæ aduersus Ruthenos & Tartaros aliosq; schismaticos & hereticos cõcessit, in fauore magistri ac militum ordinis B. Mariæ Teuthonicorum, qui assiduam contra illos gerunt bellum, plenissimam iubei indulgentiam ad triennium à die publicationis duraturam, cum pluribus alijs facultatibus, p Christi fidelibus in Maguntinensi, Colonienfi, ac Treuerensi prouincijs, ac ciuitate & diocesi Mensefi commorantibus, & ad illas pro indulgentijs huiusmodi promerendis confluentibus: nec nõ pro infirmis, valetudinarijs & impeditis, ecclesias & loca ad hoc deputata

ta accedere non valentibus, prout in literis Apostolicis plenius continetur. Modò queritur, vtrum commissarij extra prouincias & loca, de quibus in bulla, possint deputare cõfessores pro impeditis, debilibus, vel infirmis, aut alijs ad prouincias vel loca, de quibus in bulla, accedere commode non valentibus. Et videtur quod nõ, quia dictis commissarijs datur limitata potestas in certis prouincijs & locis, ergo extra illa loca nihil validè facere possunt, arg. c. vt animarum, de constit. lib. 6. & l. fin. de iurisd. omnium iud. maxime cum huiusmodi facultas competat ex privilegio de iure speciali, iuxta not. per Hosti. loã. And. & Doct. in c. excommunicatis, de offic. legat. limitata enim causa, limitatum producit effectum, l. in agris, ff. de acquir. rer. domi. cum similib. præsertim cum istud periculum animarum cõcernat, si fortè temerè confisi, absolutos se credant, cum non sint. In contrarium tamen meo iudicio est veritas, quod patet, quia in dicta bulla, si benè inspiciantur singulæ eius clausulæ, nedum datur facultas commissarijs communicandi huiusmodi plenissimas indulgentias hominibus prouinciarum & locorum de quibus in bulla, sed etiam alijs ad dictas prouincias vel loca, pro consequendis huiusmodi indulgentijs, vnde cunq; confluentibus & accedentibus, vt patet ex clausula, Omnibus & singulis vtriusq; sexus CHRISTI fidelibus verè pœnitentibus & confessis, Maguntinensis, Colonienfis, & Treuerensis prouinciarum, illarumq; ac Mensefis ciuitatum & diocesis, & in illis quomodolibet habitantibus seu commorantibus, ac ad eas ad consequendum gratiam & indulgentias infra scriptas vnde cunq; confluentibus & c. & postea huiusmodi facultas, quoad impeditos, extenditur ampliatur in alia clausula incipiente, Et nec illi qui peregrinari & aliquam ecclesijs deputandis pro consequenda indulgentia huiusmodi commodè & honestè visitare, aut alijs contra Schismaticos & infideles prædictos arma sumere, vel vt præmittitur, auxilium, consilium, vel fauorem, præstare non poterint, vtriusque sexus, vt pote infirmi, decrepiti, valetudinarij, diuinitus aut humanis seruitijs mancipati, effectu carant indulgentiæ memoratæ volumus, quod si tales huiusmodi aut alijs quibusuis impedimentis ecclesias ipsas visitare impediti, verè pœnitentes & confessi ad capsas prædictas per fideles manus transmiserint, quantum per vnam hebdomadam integram in vicualibus cum eorum familia exponere consueuerunt, seu aliam contributionem per commissarium prædictum, seu ab eo, p tempore deputatos aut subdelegatos, moderatam ad huiusmodi pium opus, fecerint tam ipsi, q de ipsorum sic impeditorum familia existentes etiam non impediti, eandem prorsus indulgentiam plenissimam consequantur, ac si loca ipsa indulgentiarum personaliter visitarent licetq; præfato

fato nuncio & commissario ac deputado & subdelegando pro talibus impeditis in singulis locis in quibus sibi videbitur, confessores deputare idoneos, etiam quos ipsi non venientes, eligere voluerint, qui erga impeditos eosdem ac de eorum familia existentes, vt præfertur pari qua alij confessores prædicti erga visitantes dictas ecclesias, autoritate fungantur. Ex qua clausula clarè patet, dictas indulgentias non solum communicari impeditis, qui sunt incolæ prouinciarum & locorum, de quibus in bulla, sed impeditis in quibuscunq; alijs prouincijs & locis, ex quibus alijs possent confluere ad loca in prouincijs deputata pro indulgentijs consequendis: Quia sine limitatione ac indistinctè sanctissimus dominus noster Papa ponit clausulam de impeditis in illis verbis, In singulis locis in quibus sibi videbitur, nullam faciens differentiam, quarum prouinciarum incolæ fuerint seu habitatores, ergo generaliter debet intelligi: quia vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de precio, ff. de publicia. & generaliter dictum generaliter debet intelligi, l. prima, §. generaliter, ff. de lega. præstan. & qui omne dicit, nihil excludit, ca. solita, de maior. & obediens. & l. a procuratore, iuncta gloss. 4 C. manda. maximè in hac materia ¶ fauorabili remissionis peccatorum, quam amarè vel strictè impetrari, nec decet nec expedit, secundum glossam ordinariam in clem. vnica, in fine, de reliq. & venera. sancto. Item ex alio, quia peregrinari ¶ non solum competit hominibus prouinciarum & locorum, de quibus in bulla, sed etiam indifferenter omnibus hominibus cuiuscunque nationis, Authenti. habita. C. ne filius pro patre. possunt enim & illi peregrinando, ad loca, de quibus in bulla, ipsas indulgentias promereri, vel arma assumendo, vel militibus in aduectione victualium, armorum, & aliorum, quæ exercitui necessaria fuerint seruendo: sicut homines prouinciarum & locorum, de quibus in bulla: quod si tales impediti fuerint, & per manus fideles oblationes vel contributiones suas miserint, pari debent cum alijs prærogatiua latari, l. illud, ff. ad l. Aquil. & l. a Tirio, ff. de verborum obligationib. Nec obstat si dicatur, quod tunc non erit differentia inter loca expressa in bulla, & loca non expressa: quia certè magna est differentia, quia in solis prouincijs & locis, de quibus in bulla, commissarij possunt deputare loca & confessores ad promerendum huiusmodi indulgentias indifferenter pro omnibus qui de illis locis sunt oriundi, vel qui ad loca illa confluere, ex quacunque natione voluerint, & tam impeditis ibi, quam alijs quibuscunque non impeditis communicare huiusmodi indulgentias: sed in prouincijs & alijs locis non nominatis, vel expressatis in bulla, duntaxat communicare poterunt indulgentias impeditis, ordinando certos confessores, vel

arbitrio ipsorum impeditorum, quos eligere voluerint, id committendo, vt habet bulla: & ista fuit vera mès & intentio sanctissimi domini nostri Papæ, vt lucidè patet ex dicta clausula, ¶ de cuius dispositione seu facto inferior cognoscere non debet, c. cum venissent, de iudi. sed si bulla apparet vera & sine defectu, debet dare testimoniales: si autem manifestè apparet defectu, ¶ sa potest eam non admittere: sed si ¶ dubitatur de eius intellectu literis sanis existentibus consulendus est papa, cuius est æstimare, quem modum sui priuilegij esse velit, vt est pulcher tex. in c. ordinarij §. si verò, de offi. ordi. lib. 6. eius enim est interpretari, cuius est condere, c. in ter alia, de sen. excomm. & l. si. C. de legibus, cum similib. Et per ista funditus ruunt omnia, quæ supra in principio adducta sunt in contrarium. Quia primum non est verum, quod pro impeditis, dictis commissarijs detur facultas limitata, restricta ad prouincias & loca, de quibus in bulla, imò quoad impeditos, generalis & indistincta est prouiso sine aliqua limitatione vel restrictione locorum, vt supra declarauimus. Secundò non est verum, quod illud concernit periculum animarum, imò ¶ concernit fauorem animarum, vt supra declarauimus, & ergo non debet fieri restrictio, iuxta nota, per gloss. ordinariam notabilem in c. ciant cuncti, de elect. libro 6. & nota, per Ioan. Andr. Panor. & Doctores in ca. ex tenore. qui filij sunt legitimi, inò quod plus est, nunquam potest in hoc casu esse periculum animarum, quia dato sine præiudicio, quod intentio sanctissimi domini nostri papæ non fuisset talis, vt supra dixi, prout tamen firmiter & indubitanter teneo quod sic: tamen negari non potest, quin iste intellectus sit multum probabilis & verisimilis. Impediti ergo extra prouincias & loca, de quibus in bulla, oblationes vel contributiones suas conferentes pro consequendis huiusmodi indulgentijs, credentes bullam ad eos se extendere, propter fidem Sacramenti non sunt decepti. ita ¶ notabiliter vult gloss. ordinaria Innoc. Hosti. Ioan. Andr. Panor. Io. de Imol. & communiter omnes Doct. in c. dudum, 2. in verbo deceptæ, de electi. pro quo etiam faciunt nota, per gl. Io. And. Ant. de Butr. Panormita. & alios in c. Capellanus, de ferijs, & nota, per Innoc. & Bald. in c. ne inuitaris, de confit. & not. per gl. Dominic. & Philippum Franc. in c. vnico, super verbo, de cætero, de postu. prælat. lib. 6. & ea quæ scripsit Alex. de Imo. in consilio primo, secundi voluminis, in tertia columna, in quibus locis habetur: quod ille qui facit contra legem præcepti diuini vel ecclesiæ, in cuius intellectu sunt variæ opiniones, sequendo vnam earum non peccat, quam diu non est facta præcisa declaratio per ecclesiam, licet post eam illa opinio quam prius secutus est, reprobetur, & sic in casu præcisi nullum periculum est in admittendo dictos commissarios extra prouincias &

vincias & loca, de quibus in bulla ad deputandum confessores & loca pro audiendis confessionibus & recipiendis oblationibus seu contributionibus ab infirmis, debilibus, & alijs impeditis, qui loca in dicta bulla nominata accedere nequeunt, imò ex vi bullæ dictis commissarijs id competit, vt euidenter ex tenore eiusdem bullæ apparet.

CONSILIVM CLXVI.

S V M M A R I A.

- 1 Impediti qui in iure dicantur.
- 2 Possit illud consensum quod iure, licet & commode possimus.
- 3 Impossibile existimatur quod à voluntate vniui dependet.
- 4 Concesso principali, accessorium quoque, sine quo principale effectum sortiri nequit, concessum videtur.
- 5 Verba impropriantur potius, quam dispositio effectui careat.
- 6 Verbum Interpretatio in iure multipliciter capitur.
- 7 Qui declarat, nihil de nouo facit.
- 8 Commissarius interpretationem commissionis extensiuam vel correctoriam facere non potest.

Ro vteriori declaratione & intellectu bullæ antedictæ, quia Papa exprimit infirmos, decrepitos, valitudinarios, diuinis aut humanis obsequijs mactipatos, & postea subiungit clausulam generalem, aut quouis alio impedimento &c. Quæritur quales impediti homines debeant clausulæ illius vigore posse comprehendendi. Secundò, quia in singulis locis datur facultas deputandi confessores pro impeditis, & ponendi caplam in singulis ecclesijs, an extra loca in bulla designata; liceat commissario & suis deputatis pro colligendis impeditorum elemosynis ponere aliquam caplam vel truncum. Tertio, quia interpretatio dubiorum pro tempore occurrentium conceditur commissario & deputandis per eum, quem effectum hæc clausula habeat, & quid illius vigore possunt. Ad quæ dubia per ordinem respondendo dico primò ad primum breuiter, omisis superfluis, qd sub ¶ dicta clausula generali veniunt captiui, carcerati, vel in vinculis detenti, arg. l. succurritur, cum l. seq. ff. ex quib. cau. maio. Item sub dicta clausula generali comprehenduntur pauperes proliberati, qui pro quotidiano victu prolium in dies laborare habent, nec à domibus suis abesse possunt, arg. c. quod de his, & c. quamuis, de sen. excom. Item sub dicta clausula generali comprehenduntur illi, qui propter inimicitias, vel bannum aut alias timore mortis incurrédæ loca in bulla nominata accedere non valent, vel non audent,

ar. c. accedens, 2. vt li. nò cont. & ele. pastoralis. §. Pisana, de sent. & re iud. & c. statutu. §. cum verò, cum gl. de rescrip. li. 6. cum si. & generaliter oēs qui de iure vel de facto prohibentur, vel impediuntur peregrinari ad loca, de quibus in bulla, ar. c. sciscitatus, de rescrip. Hoc enim possumus quod iure, licet, & commode possimus, c. faciat homo, 22. q. 3. & l. nepos Proculo, ff. de ver. signif. ex quo sequitur, quod mulieres coniugatæ, quæ sine consensu mariti peregrinari, vel se absentare non debent, cap. noluit, 33. quaest. 5. & clerici seculares, qui sine licentia episcopi peregrinari non debent, c. non oportet secundo, de consecr. dist. vlt. etiam comprehenduntur sub dicta clausula generali, quod ¶ enim dependet à voluntate vniui, censetur quasi impossibile, vt est gl. ord. in l. continuus §. cum quis, & ibi DD. ff. de verb. obli. & probatur in l. apud Iulianum, §. si. ff. de lega. 1. licet nò absurdè dici posset, mulieres coniugatas & clericos seculares comprehendendi sub dicta clausula, diuinis & humanis obsequijs mactipatos. Quo autem ad secundò dico breuiter quod sic, quia ¶ ex quo fauore impeditorum conceditur per bullam, principale, puta facultas audiendi eorum confessiones extra loca, de quibus in bullamemini debet venire in dubium, quin etiam accessorium, sine quo principale non posset sortiri effectum, videatur commissum, puta deputatio caplarum vel truncorum, in quibus elemosynæ vel contributiones contributorum in fauorem fidei reponantur, ar. l. 2. ff. de iuris d. omn. iud. & c. præterea, de offic. deleg. ¶ imò potius verba impropriantur, quam dispositio effectui careat, c. si sententia, in fi. de sen. excomm. lib. 6. & faciunt nota, per Panor. in c. veniens, in fi. de cogn. spiritu. inò quod fortius est, si benè inspiciantur verba dictæ bullæ, istud expressè permittitur fauore impeditorum & fidei: ergo non opus interpretatione, ille aut ille, §. cum in verbis, ff. de lega. tertio: in incertis enim non autem in certis locus est coniecturis, l. continuus. §. cum ita, in fine supra allegata. Quantum ad tertium, omisis superfluis, dicitur breuiter, quod licet iste terminus ¶ interpretatio capiatur multipliciter, vt glossa notabilis in l. 1. ff. de ori. iur. & glo. in l. 1. §. qui operas, ff. ad Terrullianum. & gl. in l. prima, C. de legib. & in c. 1. de postu. prælat. cum simili. tamen quantum proposito seruit, interpretatio nihil aliud est, quam congrua verbi vel orationis expositio, & talem interpretationem sine declaratione poterit facere commissarius, vel deputadi ab eo: qui enim ¶ declarat, nihil de nouo facit, sed factum exponit, l. hæredes palam §. sed si notam, ff. de testa. cum simi. Ita enim fieri videmus in arbitro, l. quia arbiter, cum ibi nota, ff. de arbit. & in iudice, l. ab excore, & ibi Bart. & Io. de Imol. notant, ff. de appella. non autem ¶ posset dictus commissarius facere interpretationem extensiuam, vel correctoriam, aur verbis existentibus claris aliter

aliter interpretari, d. l. i. C. de legi. & præallega. l. ille aut ille. §. cum in verbis, cum vtrobiq; notat. per Doctores,

CONSILIVM CLXVII.

SVMARIA.

- 1 Testamenta tot sunt quot persona testantium.
- 2 Testator legem in testamento sibi ponere nequit, à qua ei rescire non liceat.
- 3 Legata ex ordinatione codicillari, quæ postmodum expressè et specialiter reuocata non reperitur, in solidum debentur.
- 4 Legata in fraudem alterius facta, nullius sunt momenti.
- 5 Fraus legatariorum unde cognosci possit.
- 6 Fraus ex coniecturis probatur.
- 7 Bona mobilia primò veniunt in executione sententiarum.
- 8 Legitima debetur liberis sine ullo grauamine, illudq; adpositum lex tollit.
- 9 Quod lex dat, homo auferre nequit.
- 10 Filiorum causa favorabilior est, quam legatariorum.
- 11 Fundata bona sine consensu domini directi, grauari non possunt etiam pro salute animæ.
- 12 Hæres legata per defunctum relicta soluere tenetur.
- 13 Clausula derogatoria seu protestatio præcedens contraria actui sequenti quid operetur.
- 14 Codicillis pluribus confectis quis decedere potest: non autem pluribus testamentis.
- 15 Clausula derogatoria primo testamento inserta operatur destructionem secundi testamenti.
- 16 Testator quando dicatur specialiter punire primæ voluntatis.
- 17 Fratres minores vltimarum voluntatum executores etiam volentes esse non possunt: maxime si alij non religiosi simul deputati fuerint. §. num. 18.
- 18 Executio vltimarum voluntatum, deputatis executoribus non exequentibus, ad quos pertinet.



Isis testamentis, codicillis, seu vltimis voluntatibus, per bonæ memoriæ Theobaldum Vvillhelmi de Berthoen & domicellam Mariam de Beloyis dum vixerunt coniuges primò simul & concorditer anno domini 1460. & deinde per dictam domicellam Mariam separatim distinctis temporibus, primò Anno domini millesimo quadringentesimo nono, & de post anno domini millesimo quingentesimo quarto, & finaliter in extremis, conditis seu ordinatis, dubitatur de tribus. Primò de validitate dictarum dispositionum seu vltimarum voluntatum. Secundò, an vna per aliam censeri debeat reuocata. Tertio, an executores depu-

tati in testamento seu codicillo, ordinato anno domini millesimo quadringentesimo, nonagesimo nono, aliquid possent facere in negotio executionis sine executoribus deputatis postea in codicillo, ordinato anno domini millesimo quingentesimo quarto. Ad quæ breuiter, omisis superfluis, videtur mihi subscripto per ordinem respondendum. Et primò ad primum dico breuiter, quòd codicillus ꝑ editus per præfatos coniuges simul & concorditer dicto anno quadringentesimo sexagesimo indubitanter valet, & licet ambo in vna charta suam ordinauerint vltimam & extremam voluntatem, ita quòd videatur prima facie vnus codicillus & non duo, tamen in veritate sunt duo codicilli, vnus dicti Theobaldi, & alter antectactæ domicellæ Mariæ, ita quòd post mortem primò decedentis superstes potuit huiusmodi testamentum vel codicillum pro parte sua reuocare, & aliter disponere, vt eleganter vult Oldradus in consilio suo centesimo 74. & sequitur Ioannes Andr. in additio. ad Specu. in titu. de testam. §. primo, in principio, vbi dicit ita de facto fuisse iudicatum, quod est verum, etiam si in primo testamento concorditer & simul condito esset clausula derogatoria, prout fuit in casu præsentis, dummodo illi specialiter derogetur, vt infra dicam, quia ꝑ nemo potest sibi legere in testamento ponere, à qua non liceat ei rescire, l. si quis in principio testamenti, & ibi Bar. & Doct. ff. de legat. 3. cum vltima voluntas sit ambulatoria vsq; ad mortem, l. 3. §. final. cum l. sequenti. ff. de adl. lega. iun. & l. i. C. de sacrosanc. eccle. cum igitur ꝑ dicta ordinatio codicillaris fuerit & sit valida, nec reperiatur postmodum in toto, vel in parte expressè & specialiter reuocata, quod tamen requiritur, d. l. si quis in principio testamenti, & ibi Barto. & habetur per Cyn. & alios in l. sanctimus, C. de testa. & pulchrè per Pau. de Cast. in l. si mihi & tibi. §. in legat. ff. de lega. 1. & per Dy. in regula, quod semel, de regul. iur. libr. 6. sequitur quod iuxta tenorem illius omnia bona mobilia post mortem dicti Theobaldi relicta, in quibus vsusfructus eidem domicellæ Mariæ tantum fuit relictus, pleno iure translata sunt in filiam vnicam præfatorum Theobaldi & præfatæ Mariæ. §. finitur, cum sequen. Instit. de vsufruct. cum infinitis similibus: De alijs autem codicillis factis per dictam domicellam Mariam successiuè post mortem dicti Theobaldi Vvillhelmi sui mariti idem dicendum est, scilicet quòd valent, cum præsupponatur dictam domicellam Mariam habuisse testamenti factionem, Hoc saluo, quòd legatum ꝑ octingentorum florenorum Rhenensium aureorum, de quo in dicto codicillo edito anno domini millesimo nonagesimo nono videtur suspectum & in fraudem factum, & per consequens nullum, clem. exini, circa medium, & ibi Cardi. & Per. de Anchor. de verbor. sig. Quæ fraus ꝑ præsumitur ex multis,

multis, primò propter magnitudinem summæ: magnitudo enim summæ facit illicitum, quod aliàs est licitum, dicit. Clemen. exiui. §. cum verò, & §. prouidè, & vtrobique Cardina. & videmus simile in cap. statutum. §. in super, de rescriptis, libr. 6. Secundò, quia in dicto codicillo nihil alicui relinquitur, nisi duntaxat fratribus minoribus. Tertio, quia fratres minores in eo soli deputantur executores. Quarto, quia poena magna puta duorum milium florenorum aureorum reliquitur episcopo Traiectensi, & in euentum impugnationis dicti legatarij octingentorum florenorum aureorum: quod non valet, C. de his qui pœ. nomine, l. i. cum si. Et quintò, vt omninò dicti fratres minores essent securi de huiusmodi legato octingentorum florenorum rhenensium aureorum, adijcitur clausula derogatoria, ne reuocetur. Ex quibus omnibus codicillatrix præsumitur per eos inducta, & fraus censetur impugnationis dicti legatarij octingentorum florenorum aureorum: quod non valet, C. de dolo, & c. 2. cum ibi nota. de renunc. libr. 6. Sed stante validitate, difficultas stat in hoc, de quibus bonis dictæ domicellæ Mariæ. bona autè promptiora sunt bona mobilia. Hinc est, quòd ꝑ in executione sententiarum primò manus porriguntur ad bona mobilia, l. à diuo Pio. §. in venditionibus. ff. de re iudic. Sed est præsupponendum, quòd dicta filia vnicam ante omnia debet habere suam legitimam, quæ est triens, in qua ꝑ legitima grauari non potest. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testam. & si grauatur, lex tollit grauamen, vt ibi, nec valet adiectio poenæ, vt est text. clarus in §. ceterum, in Auth. vt cum de app. col. 8. & ibi Bald. Salice. Iason & Doct. in l. omnimodo, C. de inoffic. testam. Legitima autem deducta, si aliquid superest ex mobilibus, de illa solui poterunt huiusmodi legata, aliàs valida: quia de bonis mobilibus dicta domicella Maria potuit ad libitum disponere ex virtute primi testamenti seu codicilli simul & concorditer ordinati, salua vt dixi filia legitima, quam habet à lege, quæ ei auferri non potest: quia ꝑ quòd lex dat, homo non auferit, Authen. quod locum, & ibi Bald. C. si secun. nupt. mul. & l. si arrogator. §. sed an impuberi, in fine, ff. de adop. cum si. favorabilior ꝑ autem est causa filiorum, quam legatariorum: nam teste diuo Augustino, quicunq; vult exheredato filio bona sua ecclesijs vel monasterijs relinquere, alium quærat qui suscipiat non Augustinum, & Deo propitio, neminem inueniet, c. quicunque 11 16. q. 4. de bonis ꝑ autem immobilibus feudaliibus, non est facienda solutio legatariorum etiam priorum, quia illa bona feudalia grauari non possunt sine consensu domini feudi, etiam pro sa-

lute anima, tex. est expressus, & ibi omnes Doct. in c. i. §. donare, qualiter olim feud. pote. alie. in vsib. feud. Nec etiam pro huiusmodi legatis impeti poterunt bona immobilia non feudalia possessa per dictum quondam Theobaldum, quia illa, vt dixi, ex vi testamenti seu codicilli per dictos coniuges simul & concorditer editi, quoad proprietatem translata sunt in dictam vnicam filiam, nisi ꝑ ipsa fuerit hæres præfatæ domicellæ Mariæ suæ matris: nã tunc teneretur soluere legata per eam relicta: quia ex qua persona quis lucrum capit, illius factum probare debet, l. ex qua persona, ff. de reg. iur. & l. cum à matre. C. de rei vend. cum similibus, & tantum de primo.

Quo autem ad secundum dico breuiter, quòd ordinatio testamentaria seu codicillaris edita per dictos coniuges simul & concorditer anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo, vt præmittitur, non reuocatur per dispositionem codicillarem factam per dictam domicellam Mariam anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, nec per alias sequentes: quia in dicta prima dispositione habetur clausula derogatoria voluntatis ad sequentes. Modò ita est, quòd clausula ꝑ derogatoria seu protestatio præcedens contraria actui sequenti à sola voluntate protestantis dependenti facit, vt subsequens actus non operetur reuocationem actus primi, l. qui in aliena. §. fin. ff. de acquir. hæred. & d. l. si quis in principio testamenti. Et ratio est, quia in sequenti actu voluntas præsumitur abesse propter protestationem præcedentem seu clausulam derogatoriam, iuribus præalleg. & vtrobique Doct. Præterea posteriores dispositiones sunt omnes codicillares, quia in eis non est institutio hæredum, certum ꝑ autem est, q. quis potest decedere cum pluribus codicillis, licet non cum pluribus testamentis. §. fin. Instit. de codicil. cum similibus, ergo, & c. Nec obstat si dicatur, quòd in dispositione codicillari facta anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono habetur clausula ista, testamentis ac vltimis voluntatibus omnibus prius per eandem conditis, reuocatis penitus & annullatis, per quam clausulam videtur, quòd testatrix seu codicillatrix penituit prioris voluntatis, quod videtur sufficere, d. l. si quis in principio testamenti, cum similib. Quia respondeo & dico, quòd quando in primo testamento seu vltima voluntate est clausula derogatoria, tunc non statur secundo, nisi testator expressè & specialiter peniteat primæ voluntatis, vt dixi supra. Et dicitur ꝑ specialiter penitere, quãdo facit mentionem de qualitate primæ voluntatis, vt si dicat, non obstante quocunq; alio testamento in contrarium factò, in quo continentur verba derogatoria huius testamenti: ita dicit glossa ordinaria singularis in dicta l. si mihi & tibi. §. in legatis, & ibi Paulus de Castro, qui singulariter dicit, quod hoc

hoc casu generalis mentio non sufficit, qualis est illa quæ designatur per dictam clausulam, testamentis ac ultimis voluntatibus, &c. nec singularis vel individualis requiritur, sed specialis est necessaria, & declarat pulchrè per exempla, & idem est de mente Cyn. in d. l. sancimus, & ibi habetur pulchrè & multum latè per Fran. de Aret. la. & alios, & per Barto. in præal. l. si quis in principio testamenti, licet in aliquibus non bene loquatur. In casu autem nostro non est facta mentio de clausula derogatoria contenta in prima dispositione, ergo illa non censetur reuocata, per suprâ dicta: & tantum de secundo.

Ad tertium autem dicitur breuiter, quod non, imò quod fortius est, non valet deputatio executoris facta in dispositione codicillari anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, quia fratres & minores non possunt esse executores testamentorum vel ultimarum voluntatum, licet libenter se ingerant, ut est casus in terminis in cle. exiui, post medium, & ibi expressè hoc firmant Cardina. & Petr. de Ancho. de verbor. sig. & Bal. in Authen. ingreffi, C. de sacrosan. eccle. & in illa dispositione codicillari deputati sunt executores soli procuratores seu patres fratrum minorum monasterij extra muros oppidi Leydenfis: ergo deputatio nulla, quia quod potuit codicillatrix, id noluit: & quod voluit, adimplere nequinit, c. cum super, de offic. delega. & l. multum interest, C. si

17 quis alte. vel sibi, & dato & quod fratres minores possent esse executores, prout non, tamen ex quo alij codicilli subsecuti, sunt confirmatorij seu approbatorij præcedentium, in quibus alij sunt deputati executores cum clausula, & quilibet in solidum, nihil possent ipsi sine illis, licet illi sine eis bene, c. fin. s. sanè, cum ibi not. de testa. lib. 6. Ex quibus omnibus epilogando concludo, quod omnes huiusmodi dispositiones & ordinationes codicillares valent, salvo ut dixi, legato octingentorum florenorum Rhenensium aureorum: nec reuocatur vna per aliam, & debent contenta in ipsis adimpleri. in quantum ex bonis mobilibus id fieri potest, deducta ante omnia legitima pro filia vnica antea factorum coniugum, aliàs autem minimè: & hæc & executio fienda erit per executores deputatos in codicillo edito anno domini millesimo quingentesimo quarto, nisi fuissent per ordinarium loci moniti ad exequendum infra certum terminum, & id minimè fecissent, quo casu deuoluta esset potestas exequendi ad episcopum loci, l. nulli, & l. si quis ad declinandum, C. de epif. & cle. & c. tua, & c. si hæredes, de testa. cum si.

CONSILIVM CLXVIII.

S V M M A R I A.

1 Ad consignationem pecunie debita requiritur

- 2 *realis oblatio cum numeratione & ostensione totius summe, eaq; congruo loco & tempore.*
- 3 *Vbiq; duo sunt obstacula non sufficit quod vnum tollatur, nisi etiam aliud auferatur.*
- 4 *Nihil actum esse censetur, quandiu aliquid agendum superest.*
- 5 *Questiones præiudiciales sunt ante omnia per iudicem competentem terminanda.*
- 6 *Contractus ex conventionem legem accipiunt.*
- 7 *Contractus solum propter speratum lucrum non redditur usurarius.*
- 8 *Lædi quis non dicitur ex eo quod se equaliter habet ad lucrum & ad damnum, licet damnum casualiter contingat.*
- 9 *Creditor non præsumitur noluisse recipere pecuniam sibi à debitore congruo loco & tempore oblatam.*

IN casu mihi transmissio tres sunt articuli, de quibus succinctè est videndum, in quibus consistit tota vis causæ. Primus articulus est, an oblatio verbalis sine actuali & reali ostensione vel numeratione pecunie sufficiat, ut possit fieri consignatio ad finem extinctionis redditus, iuxta formam l. accepta. C. de vsu. nec ne. Alius articulus est, an iudices inferiores aditi super extinctione redditus possint eum declarare extinctum, non sublato primitus obstaculo clausulæ contentæ in eodem contractu, quo capetur, quod redemptio redditus seu extinctio fieri debet in ea moneta, quæ cursum habebit tempore redemptionis. Tertius articulus est, an dicta clausula iure subsistat & sit valida, an verò reddat contractum usurarium. Et breuiter, ommissis superius, dicitur ad primum, quod & ad hoc, ut perueniri possit ad consignationem, requiritur quod præcedat oblatio realis & effectualis cum numeratione & ostensione totius pecunie debite, ita quod non sit incongrua re: nam si nõ offeratur totum quod debetur, vel si non fiat oblatio realis & effectualis, perueniri non potest ad consignationem. ita clarè dicunt Bal. Salic. & Doct. in d. l. acceptam, & ratio assignatur per eos. Item requiritur, quod oblatio fiat congruo loco & tempore, quod pulchrè declarat Salic. in d. l. acceptam, in secunda colum. in fine. Ad secundum respondetur breuiter negatiuè, quia vbiq; duo sunt obstacula, non sufficit, quod vnum tollatur, nisi etiam aliud tollatur, textus est notabilis in l. si domus, ff. de seruitu. vrb. prædio. In casu autem præsentis duo erant necessaria, vt redditus non curreret, primò quod esset redemptus, secundò quod esset redemptus cum tali moneta, quæ cursum habuit tempore redemptionis: cum ergo non sit facta oblatio actualis, realis, & effectualis, imò nec consignatio in tali moneta, quæ cursum habuit tempore redemptionis, nihil prodest consignatio facta in alia moneta: quia & nihil censetur

censetur esse actum, cum aliquid superest ad agendum, l. pe. C. ad Sillani. & l. fin. ff. in ius vo. vt eant: & articulus ille, an valuit appositio dictæ clausulæ nec ne, tanquam præiudicialis, primò debuit terminari per iudicem competentem, arg. c. tuam, de ordi. cog. & l. si quis libertatem, ff. de peti. hære. cum si. quo articulo non discusso, sciri non potuit, an oblatio fuit congrua & etiam consignatio: sicut in simili dicimus de iudicio rescindente & rescissorio, in §. rursus. In sit. de actio. cum similit. Et quandiu non fuit declarata nullitas dictæ clausulæ, standum erit eidem, cum & contractus ex conventionem legem accipiant, l. i. §. si connerit, ff. de po. cum similit. Ad tertium autem dico breuiter, quod dicta clausula iuste potuit apponi, nec reddit contractum usurarium, quia si & redderet contractum usurarium, hoc esset propter speratum lucrum, sed ex hoc solo non redditur contractus usurarius, secundum Innocentium. Panor. & Doct. in c. in ciuitate Dei, de vsu. & Paul. de Castr. in consilio 19. incipiente, præsens dubium videtur determinari in antiquis, vbi volunt quod valet emptio redditu siue emanatur ad determinatum tempus, puta ad decennium, siue ad certum tempus, puta quamdiu vixerit, siue imperpetuum, quando precium est tantum, quod ex eo potuisset emi vna possessio tanti fructus annuè: imò si bene cõsideretur, effectus dictæ clausulæ non habet se determinatè ad lucrum, sed æquè ad commodum & incommodum, cum non in voluntate creditoris, sed debitoris consistat quando velit redimere: nec potuit diuinari tempore contractus, quem cursum haberet moneta tempore redemptionis. Modò ita est, quod & quando aliquid se habet ad lucrum & ad damnum, licet casualiter contingat damnum, non tamen per hoc dicitur quis lædi, & si esset minor non restitueretur in integrum, text. est notabilis in l. de fideicommissio, & ibi Paul. de Castr. Alexan. Iason, & Doct. C. de transact. cum similit. Cum igitur in casu præsentis non interuenit oblatio realis & effectualis cõgrua, re, loco, & tempore, sequitur quod nihil operata est præsentia consignatio: quia aliàs sequeretur absurdum, scilicet quod posset fieri consignatio, non oblatam, quæ non testis verisimile, quod creditor sanæ mentis recusaret recipere pecuniam oblatam, quando oblatio aliàs esset congrua, quia sic præsumeretur iactare factum, quod in dubio non præsumitur, l. cum de indebito, ff. de probatio. & cap. super hoc, de renunc. & hoc esset contra mentem legis, quæ vult primò fieri oblationem congruam realem & effectualem, & postea in subsidiu, & creditore recusante acceptare pecuniam oblatam, posse fieri consignationem, dict. l. acceptam. cum etiam in casu præsentis non discusso articulo præiudiciali processum sit, sine cuius tamen articuli præiudicia-

lis decisione constare non potuit iudicibus, an oblatio fuit congrua re, nec ne, vt suprâ dixi: patet malè processum esse per dictos iudices: & quia de iure ista sunt clarissima, superuacuum duxi amplius insistere, cum id nihil aliud esset, quàm solem facib. adiunare, quod ridiculosum est, c. si omnia. 6. q. 1. & l. i. ff. de doc. præle. cum si.

CONSILIVM CLXIX.

S V M M A R I A.

- 1 *Mulier legitima etatis, non coniugata, de bonis suis iam in ultima voluntate quam inter vivos, maxime in remunerationem acceptorum beneficiorum, pro libitu disponere potest.*
- 2 *Geminatio vel iteratio facti, valere actum aliàs inualidum.*
- 3 *Alienatio rei dotalis per maritum facta, per consensum uxoris geminatum validatur.*
- 4 *Seductio non præsumitur, ubi plena intercessit deliberatio.*
- 5 *Remuneratoria donatio insinuatione non indiget.*
- 6 *Limitata causa limitatum producit effectum.*
- 7 *Concordes, ut sint partes pretor sedulo curare debent.*
- 8 *Verba enunciativa ad liberandum prolata dispositionem inducunt.*
- 9 *In confessione ad liberandum emissa non requiritur causa expressio.*
- 10 *Generalia verba ad id quod rationis est, restringi debent.*
- 11 *Semel liberatus iterum impeti non debet.*
- 12 *Verba generalia restringuntur ne quis indebitum damnum patiatur.*
- 13 *Statutum puniens exarabentem sanguinem in platea restringitur ad dolose exarabentem.*
- 14 *Statutum disponens quod hæres contra testamentum à defuncto factum venire non possit, intelligitur, nisi hæres fecerit inuentarium.*
- 15 *Absurdum ut enitetur, verba generalia restringenda sunt.*
- 16 *Statutum puniens occidentem, qualiter intelligendum.*
- 17 *Sententia verba qualiter interpretanda sunt, &c.*
- 18 *Index de qua re cognouit, de ea pronunciare debet.*
- 19 *Sententia interlocutoria potest & debet per iudicem reuocari, quando ipsi constat partem iniuste grauari.*
- 20 *Sententiam latam an interpretari liceat.*
- 21 *Ad absoluendum quàm ad condemnandum priorum esse debemus.*

Venerabiles & circumspecti domini, licet multa sint dicta & scripta hincinde in processu pendente coram vobis per & inter Petrum van k 1 den

den Kerchoue & suos consortes impetrantes ex vna, & Franconem van Thienen reum ex altera, tamen tota difficultas si bene videatur processus, stat in duobus punctis. Primò videlicet, an quitantia passata per domicellam Margaretam vander Linden coram notario & testibus, suum debeat fortiri effectum, nec ne. Secundò, an sententia lata per prædecessores vestros 13. Martijanni præteriti, debeat generaliter intelligi, vt verba sonant, ita videlicet, quòd dictus Franco teneatur reddere rationem de omni sua administratione, etiam pro tempore quo habet quitantiam: vel an debeat restringi, vt intelligatur, de omni sua administratione de qua computus redditus non est, & de qua quitantiam non habet. Et quantum ad primum, licet multa allegentur contra huiusmodi quitantiam per dictos impetrantes, tamen si bene singula ponderentur, non concludunt nec militant ad probandum inualiditatem dictæ quitantiae, pro cuius noticia sciendum est, quòd mulier ¶ legitima ætatis non coniugata, potest de bonis suis tam inter viuos, quàm in vltima voluntate pro libito suæ voluntatis disponere, sicut masculus, l. & si à muliere, & ibi Baldus & Doctor. C. de exerci. habet tamen beneficium Velleiani, quando fideiubet pro alio, vt ff. & C. ad Velleianum, per totum: & maximè hoc procedit, quando in remuneratione seruitiorum impensorum donat vel contrahit, quo casu donatio non eget insinuatione, vt est glo. ordinaria singularis, iuncto text. in l. Aquilius Regulus, & ibi expressè hoc firmat Ioan. de Imol. & alij Doctor. ff. de donat. & tantò fortius hoc procedit, quando donatio ¶ est geminata & iterata, quo casu præsumitur, quòd præcessit plena deliberatio, & valet actus qui aliàs non valeret, si non fuisset geminatus. vt est text. in Auth. siue à me. C. ad Velleia. & in l. si mulier. vltima, eo. tit. In quibus iuribus habetur, quòd alienatio ¶ rei dotalis facta per maritum, validatur per consensum mulieris geminatum, & quòd mulier non iuuat beneficio Velleiani, quando cōsensu intercessionis fuit iteratus & geminatus: maximus enim est effectus geminationis seu iterationis actus, l. cum scimus, & ibi Bar. C. de agri. & cens. lib. 11. & l. balista. ff. ad Trebellia. & volunt Panorm. Felin. & alij in c. si cautio, de fide instrum. & Ludo. de Roma in sua aurea repetitione, l. si verò. §. de viro, in 31. fallentia, ff. solut. mat. & per ista funditus tolluntur omnia, quæ per dictos impetrantes obiecta sunt contra huiusmodi quitantiam: non ¶ enim præsumitur seductio, vbi plena intercessit deliberatio, quæ hoc casu præsumitur intercessisse propter geminationem actus cum magno intervallo temporis, per iura supra allegata. Non fuit ¶ etiam necessaria insinuatō, ex quo quitantia seu donatio fuit remuneratoria propter seruitia impensa, per d. l. Aquilius Regulus, cum ibi nota. Nec obstat, quòd

dictæ domicellæ fuit interdicta alienatio per concilium Brabantie, quia illa ¶ interdictio fuit limitata certo tempore, puta pendente lite, & ergo limitatum pduxit effectum, scilicet quàm diu lis pendit, l. in agris. ff. de acquir. re. dom. cum si. Lite autem extincta per concordiam, ex pirauit: quia nihil ¶ aliud curat prætor, quàm quòd partes sint concordæ. l. 1. §. & post operis. ff. de no. ope. nunc. postquam ergo in casu præsentis interuenit concordia inter tunc impetrantes ex vna, & præfatam domicellam ex altera, per quam ipsa transfuit in tunc impetrantes proprietatem omnium bonorum, retento sibi usufructu, cessauit huiusmodi interdictio, & licuit dictæ domicellæ de suo usufructu disponere, vt voluit, maximè remunerando seruitia impensa & liberando se ab obligatione, qua tenebatur dicto Franco: ex quibus omnibus inferitur, quòd huiusmodi quitantia coram notario & testibus passata, & cum longo intervallo temporis geminata remuneratoria fortiri debet suum effectum: fauore ¶ liberationis, verba enunciatiua prolata ad liberandum inducunt dispositionem, & in ¶ confessione emissã ad liberandum non requiritur expressio causæ: imò valet, licet nulla causa sit expressa, vt de isto est text. in l. tale pactum, in principio, & ibi Paul. de Cast. & alij Doctor. ff. de pact. fortius ergo quando exprimitur causa, & quando est remuneratoria, per supra allegata, & tantum de primo. Quòd autem ad secundum, omisis superfluis, dico breuiter, quòd licet verba in dicta sententia posita sint generalia, tamen restringi debent, vt intelligatur de omni administratione, de qua computus redditus nõ est, & de qua dictus reus quitantiam non habet. Quòd probò multipliciter. Primò, quia verba ¶ generalia debent restringi ad id quod est ratio: nisi a notabiliter dicit Bal. in Auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. non enim debent verba iudaicè intelligi, vt dicit gloss. ordinaria in l. non dubium, C. de legi. & gloss. in l. damni infecti stipulatio competit. §. si is qui vicinas. ff. de dam. infect. ratio ¶ autem non dicitur, quòd semel liberatus, iterum impetratur, vel quòd ab vno bis idem exigatur, l. bona fides, ff. de regu. iuris. Secundò hoc idem probò, quia verba ¶ generalia debent restringi, ne quis indebitè damnum patiat, textus est notabilis in l. 2. Cod. de noxa. act. vbi est casus, quòd statutum simpliciter dicens, quòd dominus teneatur emendare damnum datum per seruum suum, restringitur & recipit limitationem, nisi dominus velit eum dare pro noxa: & hoc ideo, ne dominus indebitè damnum patiat, & hinc dicit Bart. in l. omnes populi, in 6. quæst. principi. ff. de iusti. & iur. quòd statutum ¶ generaliter puniens extrahentem sanguinem in platea, restringitur ad dolosè extrahentem, quia aliàs barbitonfor qui fleubothomiam faceret in platea comprehēderetur in statuto, quòd esset iniquum,

quum, vt idem volunt Panor. Felin. & cano. in c. solita. de maio. & obe. Hinc etiam dicit glo. ordinaria singularis in l. si. §. in computatione. C. de iure delibe. ¶ statutum ¶ simpliciter disponens, quòd nemo possit venire contra instrumentum à se factum, neque etiam hæres eius, restringitur, nisi hæres fecerit inuentarium, & hoc ideo ne indebitè grauetur, & illam glo. approbant ibi Doctor. In casu autem præsentis dictus Franco indebitè damnum pateretur, si dicta verba generalia non restringerentur modo prædicto, vt supra declarauit: sequitur ergo quòd debent restringi, pro iura supra allegata. Tertio istud probò, quia verba ¶ generalia debent restringi, ne sequatur absurdum, text. est notabilis in d. c. solita, & in l. scire oportet. §. aliud autem. ff. de excusa. tuto. & hinc singulariter dicit Paul. de Castro, in l. 1. ff. de legi. & idem Paul. de Cast. in l. prima, C. vbi fenatores vel clariss. & Bald. & Pau. de Cast. in l. si seuerior. C. ex quibus causis in fa. interrog. & idem Bald. in l. data opera. Cod. qui accu. non poss. & Alexan. de Imol. in consilio suo 102. tertij voluminis, quòd si ¶ statutum dicat, quòd occidens occidatur, vigore tamen talis statuti non poterit comprehendere ille qui commisit homicidium absque dolo, aliàs sequeretur, quòd si quis caderet de turri, & cadendo occiderit hominem, quòd deberet occidi, quòd est absurdum & contra omnem rationem. In casu autem præsentis sequeretur absurdum, si verba dictæ sententiæ non restringerentur modo supra dicto, quia absolueretur debet condemnari, quòd est absurdum & contra rationem. Quarto istud probò per ¶ glo. ordinariam notabilem in l. & puto. §. 1. ff. famil. heretic. quæ vult, quòd verba sententiæ debent intelligi sanè, ita quòd sententia adaptetur negotio, & negotium sententiæ, & vt sententia sit iusta & non iniusta, etiam si verba sententiæ debeant impropriari, & illam glo. reputat ad hoc singularem Bald. in cap. cum super, in vltima columna, de re iudicata. & idem Bald. in l. cum virum, ante finem. Cod. de fideicommiss. & idem Bald. in c. fin. in fine, de transla. præla. dicta autem sententia esset iniusta, intelligendo eam generaliter, quia compelleretur dictus reus ad reddendum rationem de eo, de quo est liberatus, quòd est iniquum & contra rationem: sequitur ergo, quòd verba dictæ sententiæ debent restringi modo supra dicto, quo casu dicta sententia erit iusta, nec dictus reus indebitè damnum patietur, nec sequetur aliquod absurdum: & maximè ita faciendã est interpretatio, quia iam constat vobis vt iudicibus, de huiusmodi liberatione per quitantiam geminatam in actis exhibitam: cum ¶ ergo, de qua re iudex cognouit, de ea pronunciare debeat. l. de qua re, ff. de iudic. & attentò, quòd super viribus dictæ sententiæ iam disputatum est in præsentia partis aduersæ, partes vestræ erunt condemnare dictum

reum ad reddendum rationem & reliqua, à data dictæ quitantiæ absolueno eundem à reliquis petitis, quia ex actis clarè constat eum liberatum, pro tempore præterito, per ea quæ notabiliter vult Panor. in c. cum contingat, de offi. delega. & maximè attentò, quòd dicta sententia non est diffinitiva, seu interlocutoria, quæ ¶ potest & debet per iudicem reuocari, quando sibi constat quòd partem grauauit, cap. cum cessante, de appel. cum similibus. Nec debet iudex verecundari reuocare sententiam interlocutoriam iniustam, quia teste diuo Augustino, maximè sapientiæ est, reuocare hominem quòd malè locutus est, cap. magnæ, 22. q. 4. sed in casu præsentis non agitur de reuocatione sententiæ, sed de interpretatione ipsius, quam ¶ interpretationem potest facere iudex, non solum de sententia sua, sed etiam de sententia prædecessoris sui, vt notabiliter declarat Bart. in l. ab executore. ff. de appell. Et quia in ista materia latè scriptum est per aduocatum dicti rei, hæc sufficiunt ultra scripta per eum, ex quibus lucè clarius constat, intentionem dicti rei esse bene fundatam, cui ¶ potius fauendum est, quàm impetrantibus: cum fauorabiliore sint rei, quàm actores: & proniores esse debemus ad absolueno, quàm ad condemnandum, l. Arrianis. ff. de actio. & oblig. & l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. cum vulgaribus.

CONSILIVM CLXX.

S V M M A R I A.

- 1 Cancellatio vel reditio instrumenti contra voluntatem creditoris facta, de iure ipsius nihil diminuit.
- 2 Vxor coniuicta & domestica persona dicitur.
- 3 Instrumenti cancellatio an præsumatur de voluntate creditoris facta. & numero 4. & 8.
- 5 Domestica persona producens instrumentum cancellatum, probare tenetur illud ad se de voluntate creditoris peruenisse. & nu. 9.
- 6 Donationis vel remissionis præsumptio nunquam capienda est, vbi alia locum habere potest.
- 7 Consuetudo patrisfam. & communis attendenda est.
- 10 Præsumptio vna per aliam fortiore eliditur.
- 11 Nulla pestis efficacior ad nocendum quàm familiaris inimicus.
- 12 L. Sychiographum, de probat. limitatur, vt ibi.
- 13 Mobilium appellatione veniunt omnia que moeripossunt de loco ad locum.
- 14 Nomina debitorum appellatione mobilium non veniunt.
- 15 Consuetudo loci domus mortuaria inui scripto præualet.

16 *Consuetudines locorum seruande sunt in quibus loca vigent.*



Alus in terminis talis est. Intiaer ons heeren duysent vierhondert ende dryennegentich, lan lanss vacht spreken ende tracterende met Margrietten Willem Volfards dochter om haer te trouwen ende in wettelycke huwelycke te nemene, heeft die voirs Margriete aen den seluen lan lanss begeert ghadt haer te willen consenteren by manieren van huwelycke voirwaerde, inden geualle dat hy voer haer storne, dat zij alsdan voeren wyntemen, ende in rechten vryen eygendomme hebben ende behouden soude alle alsulcke landt als zij doen hadde ende aen hem te huwelycke brengen soude, ende in allen anderen goeden parten ende deelen half ende half tegens den erfgenamen van den voirscreuen lan lanss. Int welke die voirscreuen lan lanss omme der seluer Margriete te willen gelieuen, heeft daer inne geconsenteert ghadt, wel verstaende dat zij oick te vreden heeft geueest om die schoenisse die by haer dede van zynen lande, dat inden geualle dat zij voer hem storne, dat hy alsdan voeren wyntemen in rechten vryen eygendomme hebben soude alle alsulcke hanelijcke roerende goeden al cleyn ende groot, mit besondert noch vuytgesteken, als daer wesen soude inden sterfhuysse van Margriete zyn toecomende wyff voirs ten ouerlyden van haer. Ende voirs alle andere goeden parten ende deelen tegens den erfgenamen vander voirs Margriete te half ende half.

Achtervolgende welke concept en accoort van huwelycke voirwaerde inder manieren voirscreuen rustoben hemlyden begrepen hebben, die zelue huwelycke voirwaerde, mit saders die conditien, indien zij beyde kinderen by malcanderen gecregen ende die afschijntich worden voir elckanders doot in waerde bliuende, sulck als voirscreuen is in gescreifte doen stellen, ende die verleden en gepasseert voer alle banden ende vasticheyden van huwelycke by haren vryen eygen wille voir scopenen der stede van Middelborch, die welke die zelue huwelycke voirwaerde in twee brieuen gescreuen van eenen inhoudene, ouer hemlyden bezegelt hebben by haren beyder consente, deenen brief daer van gelaten in handen vanden voirscreuen lan lanss, ende dander in handen vande voirscreuen Margriete, vanden dare den derden dach in Iunio, anno xciiij. voirs, als broeder. blycken mach byden inhoudene vanden seluen.

Naer welke brieuen van huwelycke voirwaerde aldus gepasseert, verleden, en bezegelt zijnde, voirt geprocedeert ter volcomminge vanden zeluen huwelycke aen beyde zyden wel te vreden zijnde metten inhouden vanden zeluen brieuen.

Nu is gebuert, dat die voirs Margriete nu onlanck zeeck wordene, die voirscreuen lan lanss geschiet ende geordneert is geweest vander stede wege van Middelborch te treckene ende te bewarene mit zyn geordneerde medegeselle, den dachvaert generael tot Mechelen, tegen voirsich wesende der seluer zyn-

der huysvrouwen noch seck latende, ende heeft aen huer orlaff genomen en huer gegeuen zyne suetelen, gelyck by tot anderen tyden plach te doene, en in zyn huys gelaten die voirscreuen huwelycke voirwaerde ende hem te Mechelen wesende is tydinghe gecommen, dat zyn huysvrouwe seer cranc was, ende dat hy zhuys kommen soude wilde by haer leuende begaen. Dewelck hoorende die voirscreuen lan lanss, heeft hem zhuyswaert gebaest, ende commende te huys, heeft geuonden zijnder huysvrouwen deser werelt ouerleden ende begrauen zijnde, gebadt hebbende alle heere sacramenten ende wulle gerechten der heyliger kercken, vuyt welcken hy zeer pepleex was. ende die voirscreuen lan lanss heeft zyn stouelen neuoert, ende is binnen twee oft drye dagen daer naer in zyn conoir gegaeen, meynende te vundene zyne huwelycke voirwaerde, die welcke wyte zyn conoir hem afhandich gemaect was.

Ende ten laesten heeft die zelue twee brieuen van huwelycke voirwaerde geuonden in een tresoir stende in die camer daer die zelue zyne huysvrouwe gestoruen was, die welke isamen geleyt waren in een doose gecasseert ende doersneden ende die zeghelen afgesneden, wel sijnde byden sneden ende afbrekkinge der zeghelen dat selue niet lange voer haer doot gedaen en is geweest, ende zyn geuonden liggende metten messe daer zij mede gesneden zyn in alder manieren als voirs is.

Dit stuck al gebuert ende behandelt zijnde inder manieren voirs, wordt nu geuwaecht, of die selue brieuen aldus gecasseert wesende, sullen nit iegenstaenden dyen gebouwen ende gerepenteert sijn van sulcker weerden oft zij ganc ende gans waren, oft niet, gemaect dat et zyn brieuen van huwelycke voirwaerde verleden by beyde die parten, die welck zyn ende hoir hoecheijck gepriuelegiert te zyne in den rechten, ende niet mogen gepasseert wesen dan by consente van man ende wyf isamen: gemaect oick dat in Middelborch geen costume en es, dat die brieuen die by seepene gesegelt worden in enige registren gesetelt worden, daer die selue lan lanss copien authentick nu vuyt mocht halen.

It is wordt geuwaecht also in die huwelycke voirwaerde bevoorwaere en besprooken staet, dat inden geualle die huysvrouwe van lan lanss voiren storne, als nu gebuert is, so sal lan lanss voir vuyt nemen ende in vrye rechten eygendomme behouden alsulcke hanelijcke roerende goet al cleyn ende groot, als daer wesen soude in den sterfhuysse. Oft dan gelt, goet, siluere, in welen, ende alle andere manieren, van coopmanscepen, gebouwen ende geacht. Zyn naeden bescreuen rechten voir hanelijcke roerende goet, ende daer onder begrepen sal wesen, of niet, ende wat goeden gebouwen zyn voer hanelijcke roerende goeden, ende wat goeden niet. Oft oick inschulden van geleende penningen, ende van coopmanscepen diemen den seluen sterfhuysse schuldich mach wesen, ende alle andere, greecken sullen zyn voir hanelijcke roerende goeden, oft niet: ouermits dat men hier vscert alle goet hanelijcke goet ter viercharen van Middelborch, vuytgesteeken huys ende landt.

Hog

Hoc est: Anno domini millesimo quadringentesimo, nonagesimo tertio, Ioannes, Ioannis Vacht loquens & tractans cu Margareta quondam Vvolfardi filia, vt eam duceret & legitimo matrimonio copularet, eadem Margareta petijt ab eodem Ioanne Ioannis, vt consentiret sibi in forma antenuptialis contractus, casu adueniente quo ipse predecederet, quod ipsa tunc preciperet, & hereditario iure libere possideret & retineret, omnes terras quas tunc habebat & in matrimonium cum ipso conferret, & vt in omnibus alijs bonis partiretur & diuideret, medietatem aduersus heredes predicti Ioannis Ioannis: In quo idem Ioannes Ioannis volens eidem Margarethe gratum facere, consentit ob benignitatem sibi ab eo exhibitam in suis terris, vt quo casu ipsa illi predecederet, & ipse tunc preciperet & iure proprietario libere possideret, omnia instrumenta mobilia bonorum parua ac magna, nullo nominatim excepto, qua inuenta essent in domo mortuaria Margaretae predictae coniugis suae futurae, cum ipsa de viuis excederet. Et praeterea cetera bona omnia partiri & diuidere aduersus heredes predictae Margaretae, pro medietate. Insequendo huiusmodi pactum & conventionem antenuptialis contractus modo praescripto inter eos concepto, redegerunt huiusmodi antenuptialem contractum, simul cum conditionibus in euentum quo pariter liberos conciperent, hijs; vita excederet ante alterutrum mortem, ratis manentibus vt promissum est, in scripta, & eum contractum relatione facta, loco omnium bonorum & conventionum nuptialium, propria & libera voluntate, coram scabinis ciuitatis Middelburgensis firmarunt & ratum habuerunt, quae ad de matrimoniales conventiones in duobus instrumentis eiusdem tenoris descriptas, inter te sigillarunt, de vtriusque consensu, altero instrumento relicto in manibus predicti Ioannis Ioannis, & altero in manibus predictae Margarethae, sub data tertia die Iunii, anno 93. predicto: vt latius patet ex contentis eorundem. Post quas literas conventionum antenuptialium ita transactas, relatas & sigillatas, vltorius procedendo ad consummationem eiusdem matrimonij & vtraque parte bene contenta de his quae eiusdem literis & instrumentis continebantur.

Accidit eadem Margareta iam dudum morbo languescente eundem Ioannem Ioannis destinari a ciuitate Middelburgensi ad iter & obseruantiam vna cum deputatis collegis suis Mechliniam versus, superstitite eadem sua coniuge languida relicta, ab eadem que petita venia dedit ei clauas suas, vt alijs solitus facere erat, relicta in domo antenuptialis conuentione predicta, ipsoque existente Mechlinia, venit nuncius vxorem eius valde egram esse, & vt domum veniret, si vi-

uam eam intueri vellet. Quo audito idem Ioannes Ioannis properauit domum, quod vt venit, reperit vxorem suam de viuis excessisse & sepultam, perceptis omnibus Sacramentis & iuribus sanctae Ecclesiae, de quibus ipse multum consternatus fuit. Praedictusque Ioannes Ioannis clauas suas recepit: postquam duos aut tres dies in cameram suam secretiorem ingressus est, putans inuenire antenuptialem contractum suum, qui de camera sua ablatu erat.

Et tandem eadem duo instrumenta antenuptialis contractus sui, reperit in scrinio stante in camera vbi vxor sua defuncta fuerat, simul reposita in vna capsula, cassata & confissa sigillis abscisis, apparebatque ex fissura & ruptura sigillorum non dudum ante eius mortem id factum esse, repertaque sunt cum cullello posita quo confissa fuerant vt praemissum est.

Qua re acta & confecta modo quo praemissum est, quaeritur an instrumenta ea ita cassata, eo non obstante, reputanda & habenda sint eodem valore ac si integra & sana forent, an non, attento quod sint literae conuentionis antenuptialis, de partium consensu confecta, qua in iure sunt ac esse debent multum priuilegiatae, nec in irritum cassari possunt, nisi de consensu viri & vxoris. Attento etiam Middelburgi nou esse moris vt literae per scabinos sigillatae, in vlllo registro referantur, vnde praedictus Ioannes Ioannis possit copiam Authenticam desumere.

Item quaeritur ex quo in contractu antenuptiali expressum est, quod casu quae vxor Ioannis Ioannis predecederet, vt accidit modo, Ioannes praedictus preciperet & libero proprietario iure retineret, omnia instrumenta mobilia bonorum, parua ac magna, quae in domo mortuaria reperta essent: an hic pecunia, aurum, argentum, vasa preciosa, & omne aliud genus mercantiae, habeantur & reputentur secundum ius scriptum pro instrumento mobilia bonorum, & hoc nomine veniant, nec ne. Et quae bona reputentur pro instrumento bonorum mobilia & quae non. Et an etiam credita mutuatorum nummorum & mercimoniorum eidem domui mortuariae debitorum, & alia omnia reputentur pro instrumento mobilia bonorum, an non, attento quod hic in iurisdictione Middelburgensi moris est, omnia bona pro mobilibus reputari, exceptis domibus & terris.

Super quibus dubijs per ordinem breuiter & clare respondendo, omisis superfluis, videtur mihi subscripto dicendum primo ad primum, quod in casu praesenti Cancellatio dictarum literarum facta per praesentam Margaretham in absentia dicti Ioannis, vt in facto supponitur, nihil officit praesato Iohanni probanti conuentiones antenuptiales fuisse passas modo predicto. nec suffragari potest haec dibus dictae Margaretae, per text. clarum in l.

K 4 pecunia,

pecunia, & in l. quod debitori, C. de solu. & in l. 1. C. de fide instru. iuncta l. 1. §. 1. & 2. & l. cancella- uerat, de his quæ in testa. delen. in quibus locis expressè cauetur, quòd cancellatio vel redditi- o instrumenti facta cõtravoluntatem creditoris, nihil diminit de iure creditoris. Præterea ne- mini dubium est, quin vxor ¶ sit coniuncta & do- mestica persona, l. quæcũq; & ibi gl. C. de re mil. lib. 12. & not per gl. in l. præsent. §. sanè, C. de his qui ad eccle. consu. & habetur per Bar. in l. respi- ciendum, §. furta domestica. ff. de pœ. Sed ita est, 3 quancocunq; ¶ instrumentum debiti reperitur cancellatum apud vxorem, seruum, vel aliã do- mesticam personam, quæ facilliter potuit illud subtrahere, tunc non præsumitur cancellatio facta de voluntate viri vel creditoris: hoc proba- tur multum benè in l. vnica. §. ille autem, C. de cadu. tol. quia aliàs daretur materia furandi, in- sistendi, & delinquendi, vt ibi: & ita tenet Iaco. de Aret. Cyn. Sali. & Doct. in l. si de possessione, C. de prob. & idem Sali. in l. si chirographum, ff. de proba. & Bar. Bal. Pau. de Cast. Alex. Iason, & omnes in l. Labeo. ff. de pac. & Ang. in l. postquã. 4 ff. de pac. vbi dicit ita practicari: In dubio ¶ tenim non præsumitur instrumentum debiti cancella- tum de voluntate creditoris, maximè quando cancellatio est facta in eius absentia: vt dicit gl. ordi. in d. l. quod debitori, & ibi Sali. imò quan- do ¶ instrumentum reperitur apud domesticam personam, quæ se ex illo iuuare vult, onus probandi incùbit illi domesticæ personæ, quòd sci- licet ad eam peruenit de voluntate creditoris, vt est casus expressus in d. l. vnica. §. ille autem, & vult Ang. in d. l. postquam, & omnes in præall. l. 6 Labeo. nunquam ¶ enim capienda est præsum- ptio donationis vel remissionis, vbi capi potest alia præsumptio vel cõiectura: tex. est in l. si cum aurum. ff. de solu. nam nemo præsumitur iacta- re suum, l. cum de indebito. ff. de proba. & c. su- per hoc, de renun. In casu autem præsentis capi potest alia cõiectura, quàm donationis, puta quòd illæ literæ scabinales fuerunt dimissæ in domo propria, in qua morabatur cum vxore causa custodia: ergo non debet capi cõiectura donationis vel remissionis, attento maximè, 7 quòd ¶ dictus Iohannes semper ita facere con- suevit, quando se absentauit, prout etiam com- munitè omnes mariti, confidentes vxoribus, faciunt: quæ consuetudo parrisfamilias & com- munitis attendenda est, l. vel vniuersorum. ff. de pig. acti. cum concor. de quibus ibi in gl. iuncta l. Barbarius. ff. de offic. præto. Concludendo ergo dico, quòd dicta cancellatio, quæ facta dicitur per vxorem dicti Iohannis in absentia ipsius et nõ præiudicat, dummodo ipse probet, quòd dictæ literæ scabinales in forma præscripta cor- am scabinis semel passatæ fuerunt, ad quod probandum in hoc casu credo sufficere testi- monium vnus ex scabinis adhuc viuentis, cum fama, quòd literæ antenuptiales passatæ fue-

runt inter dictos coniuges, vnã cum iuramento dicti Iohannis: & præstabit non modicum ad- miniculum, quòd dictæ literæ cancellatæ adhuc reperiuntur in rerum natura, & quòd oculari- ter perspicui potest, quòd cancellatio est recen- ter facta: Nec est ¶ facienda differentia apud quæ reperiatur instrumentum cancellatum, vtrum scilicet apud debitorem vel creditorem, vt dicit Barr. & communiter omnes Doct. in d. l. Labeo, & est glossa ordinaria communiter approbata in d. l. si chirographum, & ibi Salice. Sed hoc sol- lum inspicere debet, an debitor dicat se liberatum pacto vel solutione: primò casu debet probare instrumentum cancellatum sibi redditum de voluntate creditoris, quia non præsumitur do- natio: secundo casu præsumitur solutio facta, & propterea redditum instrumentum, nisi ¶ debi- tor sit domestica persona: ita dicit omnes DD. in d. l. si de possessione, & in d. l. Labeo, & in præ- all. l. si chirographum, & dicit Bald. in d. l. Labeo, quòd hęc præsumptio ¶ solutionis elidi potest per aliam præsumptionem cõtrariam, & etiam per vnum testem de veritate, & allegat d. l. quod debitori. Modò ad propositum, si hæredes dic- tæ Margarethæ dicant se liberatos pacto remis- sio facta cum dicta Margaretha, debent hoc probare, vt vult primum membrum dictæ distin- ctionis. Nec possent hæredes dictæ Margarethæ se iuuare cum secundo membro dictæ distinc- tionis, quia quamdiu ambo coniuges vixerunt, nõ potuit sciri, quis esset verè debitor & quis credi- tor, cum promissio fuerit vicisitudinaria & reciproca in casum mortis primò decedentis: & quicquid sit, ex quo dicta Margaretha, quæ dicitur huiusmodi literas scabinales cancellasse, fuit domestica persona, de qua dictus Iohannes confidebat, omnis præsumptio est contra eam, & propterea incumbit hæredibus suis proba- tio, quòd dictus Iohannes in huiusmodi cancel- lationem consensit, per d. l. vnica. §. ille autè, vbi est casus: nulla ¶ enim pestis efficacior ad no- cendum, quàm familiaris inimicus, l. i. iuncta gl. ff. ad Silliana. Nec præmissis obstat præall. l. si chirographum, quia ¶ dic. l. si chirographum, recipit limitationem, nisi instrumentum repe- riatur cancellatum apud personam domesti- cam, vt vult Salic. ibidem, & omnes Doct. in d. l. si de possessione, & in præallega. l. Labeo, & tan- tum de primo. Quo autem ad secundum dico breuiter, quòd de iure appellatione ¶ mobili- um, veniunt omnia quæ moueri possunt de lo- co ad locum, vt aurum, argentum, & pecunia nu- merata, quæ non ad emptionem immobilium, vel cuiusvis præsentis erogationis causa repo- sita est, l. Caius, in princ. ff. de lega. 2. & l. si cho- rus, §. primo. ff. de legatis tertio, & generalitèr omnia quæ transferri possunt de loco ad locum, vt verba in themate posita sonant, & comprehē- duntur etiam sese mouentia, vt equi & similia animalia, l. mouentium, ff. de verbor. signifi. Sed nomina

14 nomina ¶ debitorum, thetonicè, in schulden, nõ veniunt appellatione mobilium, l. à diuo Pio §. in venditione. ff. de re iudica. & d. l. Caius, in princ. & l. si mihi, §. si. ff. de legat. 3. sed quicquid sit de iure, in isto inspicienda & obseruanda est 15 consuetudo ¶ loci domus mortuariæ, quæ præ- ualet, l. de quibus. ff. de legi. cum vulgarib. Cum ergo de consuetudine loci domus mortuariæ, vt ponitur in themate, omnia dicuntur mobi- lia, exceptis domibus & fundis, in isto casu veni- unt etiam nomina debitorum, thetonicè, in schul- den. videmus enim, quòd in oppido Antuerpië- si domus reputantur inter mobilia, & Louanij vasa argentea deaurata non sunt mobilia, sed ha- bent aliam naturam distinctam à mobilibus & 16 hæ ¶ consuetudines seruandæ sunt in locis in quibus vigēt, d. l. de quibus. magni enim faciunt prouinciales, seruari sibi consuetudines & præ- rogatiuas, l. obseruare. §. etiam. ff. de offi. procò. & legat. abundat enim vnaquæq; prouincia suo sensu, c. vt inam, 76. distincti. Et quia iste articu- lus de se clarus est, ideò amplius non insisto, ne videar solem facibus adiuuare velle, quod ridi- culum esse nemo ambigit, c. si omnia, 6. q. 1. & l. 1. ff. de dote præleg.

CONSILIVM CLXXI.

S V M M A R I A.

- 1 Donatio mortis causa facta reuocari potest.
- 2 Donatio causa mortis & donatio inter vivos quo modo distinguantur. & nu. 6.
- 3 In dubio ad coniecturas & mentem donantis re- currendum est.
- 4 Retentio literarum rei donatæ quid oporetur.
- 5 Traditio instrumentorum vel literarum rei do- nata operatur translationem dominij.
- 7 Donatio causa mortis nõ valet, requiritur inter- uentum quinq; testium.
- 8 Consuetudine numerus testium in testamento mi- nui potest: multo magis etiam in mortis causa donatione.
- 9 Hæres tenetur stare donationi per defunctum, et- iam de re ipsius hæredis propria facta.
- 10 Donatoris hæres de emptione tenetur quando do- natio a conuentione vel promissione, iniuriam- sumptis.
- 11 Quem de emptione tenet actio eundem agentem repellit exceptio.
- 12 In re duob. simul donata potior est qui primò pos- sessionem adipiscitur.
- 13 Per traditionem possessionis, ademptionem trans- fertur dominium.
- 14 Donatio inter vivos perfecta sit irrenocabilis.
- 15 Ad donationem perfectam qua requirantur.
- 16 Alienationes donatæ ante traditionem valet.
- 17 Donatarius quando grauari possit.
- 18 Reservatio usufructus expressa in re donata ope- ratur traditionem.

- 19 Legatarius, rem sibi legatam post mortem suam, restituerere grauatus, quando uiuit, proprietas eius & non usufructuarium esse censetur.
- 20 Fisiones duæ diuone specialia circa eadem concur- vere nequeunt.
- 21 Scientia cum taciturnitate in præiudicialib. ha- betur pro consensu.
- 22 Verba semper aliquid operari debent.



Afus, super quo consilium petitur talis est. Quidam A. pluribus an- nis mortem suam præcedentibus, sanus mente & corpore, ob singu- larem amorem & affectionem, quos se habere dicebat erga quendam B. eidem B. certa feuda, nuncupata vulgariter Ambachte, cum suis pertinentijs, coram paribus curiæ pa- triæ Zeelandiæ, in personam procuratoris acce- ptantis nomine eiusdem B. dedit, donauit, ac transportauit, habenti ad hoc literas consensus principis siue comitis Zeelandiæ dictas ostroye brienen, prout & quemadmodum plenus habet- tur in clausula subsequente in literis desuper confectis inserta, quas literas donationis dictus A. penes se retinuit, nec memorato B. tradidit vel tradere voluit, quinimò eandem tandem la- cerauit siue cassauit. *Vij D. en E. c. mannen van Zeeland doen cond alle den ghenen die dese letteren sijn ten Zien of hoiren lesen, dat op den dach van hyden voir ons gecomen is in properen persone A. die in on- sen iegenwoirdicheyt dede lesen zekere opene brienen van ostroy ende consente van onsen Genadeghen Heere den Ertshertoge van oistrenryck & c. Graue van Ze- lant, by welcken den seluen A. geconsenteert es, dat hij gheuen ende disponeren mach by ghifte, erans- poerre, ende andersins ten profite van alwelcken per- sone alst hem behene van zynen ambachten met zj- nen geuolghen ende toebehoirten, als die zelue lette- ren van ostroye, dat breeder ende volcomelijcker in- houden: welcken letteren van ostroye wij gans ende ganc beuonden in den Zegel ende Gescriefte. Nuer isten ende hooren lesen, van welcken letteren van Ot- roye, die voirscreuen A. om die ionste ende minne die hij heeft ende draecht tot B. der zeluer B. ende in huerder absente G. als huer procureur ende machtiich tot desen stucke, als ons duechdelijck bleeck by letteren van procuratiën, ende die zelue ghifte geaccepterende heeft gegonnen, gegeven, en ouer gedraghen, gonnet, ge- uet, en ouer draecht by desen zyn ambachte met zynen geuolge en toebehoirten, als malerye, visscherye, en vo- ghetrye, en alle ander partye den ambacht heerlycheyt volgede en toebehoirde, en daer af hij als nu gebruyckte in der praechien & c. om iselue ambacht metten seluen geuolgen en toebehoirten by den voirscreuen B. terfont nae die doot ende ouerlijden van den voir B. te aen- veerdene, daer op te come en ende als dan te hondene en- de daer af te gebruycken nae inboudt ende vuyt wijzen van den voirscreuen brienen van ostroye et c. Begherde de voir A. dat wij van der voirses ouer hem keien wilden: D welck wij D. ende E. & c. bomen genoempr, gedaen*

gedaen hebben ende doen by desen tot zijnder begher-
ten in kennisse van welckem wij D. en E. mannen & c.
oick ons zeghels hier onder gebanghen hebben & c. hoc
est: Nos D. & E. & c. pares curie Zelandiæ notum
facimus omnibus præsentibus literas visuris aut
legi auditoris, quod hodierno die ante nos cõ-
paruit in persona A. qui in nostra præsentia legi
fecit qualdam patentes literas concessions &
consensus domini nostri Archiducis Austriæ,
& c. Comitibus Zelandiæ, per quas eidem A. con-
cessum est, ut possit donare & disponere in vlti-
ma voluntate per donationem, cessionem, &
aliàs ad utilitatem talis personæ quæ sibi vide-
bitur, de militia sua seu bonis feudilibus, cum
his quæ ei adherent & coherent, vti iisdem liti-
ris consensus latus & expressus continetur.
Quas literas consensus nos integras & sanas re-
perimus in sigillo & scriptura. Visis ac auditis
legi eisdem literis consensus, prædictus A. ob
favorem & amorem quibus prosequitur B. ei-
usdem B. & in eius absentia G. tanquam eius
procuratori & mandatum habenti in hac causa,
ut nobis liquidò apparuit per literas procura-
torias, & eandem donationem acceptanti, do-
navit, dedit & cessit, donat dat & cedit per has
præsentibus, militiam suam siue feudam coher-
rentijs suis & pertinentibus, vt molendina, pi-
scandi ius ac venandi, omnesque alias partes
militiam seu feudi iurisdictionem comitantia
ac eidem pertinentia, & quorum ipse modo in
districu suo vtendi habet & c. vt eandem militiam
cum comitantijs suis & pertinentijs, idem
B. statim post mortem & decessum prædicti A.
possit apprehendere & ingredi & ex tunc reti-
nere, & frui secundum contenta & expressa in ei-
dem literis consensus, & c. Petens idem A. vt nos
promissorum noticiam caperemus. Quod nos
D. & E. & c. supra nominati fecimus & facimus
per præsentibus ad eius petitionem. In quorum
fidem nos D. & E. homines & c. etiam sigilla nos-
tra his appendimus & c.

Deinde successu temporis mutata volunta-
re, dictus A. prædictum feudum coram eisdem
paribus curiæ ex præmissis causis, & cum eadem
solennitate dedit, contulit, atque transtulit in
quendam C. cum expressa & generali reuoca-
tione omnium priorum donationum, quemad-
modum etiã ex clausula sequenti ex literis desu-
per confectis extracta, latius cõstare dinoscitur.

*Naer isten ende booren lesen van welken leiteren
van oetroye die voirennoemde A. om de ionste die hy
heeft ende draecht tot C. ende mit zijnder ioncheyt
van iaeren, F. die selue gifte accepterende inden name
vanden voirs C. heeft gegonnen, ghegeuen, ende over-
gedragen, gonnet, geuet ende draecht ouer by desen
zijn ambacht met zijnen geuolge ende toebehoiren
als malerije, visscherie ende vogelrije, ende allen ande-
ren partijen des ambachts heerlicheyt volgende ende
toebehoirnde, die hy heeft ende hem als nu toebehoi-
rende, en daer aff by als nu gebruyt in die practie & c.*

*om thelue ambacht metten voirennoemden geuolge
ende toebehoorten byden voirs C. ter stont nae die doot
ende ouerlyden vanden voir genoemden A. te aenver-
deu, daerop te commene ende als dan te houdene en-
de daer af te gebruyckene nae inhouden ende vuyt-
wijssen vanden voirennoemden briuen van oetroye
hier bouen gheincorporeert, sonder dat. by als dan ghe-
houden wesen salte betalen of vuyt te reycken den ghe-
nen die hem le den erfgenamen draghen sullen vanden
seluen A. eenighe ouerfaterije vanden molenen ende
hoffseden binnen den voirs ambachten & c. welcke
recht van ouerfaterije die voirs A. hem oick geguen
heeft ende geest by desen, reuocerende ende te nyete
doende die voirnde A. by desen tonser presentien allen
anderen of gelijcke ghifte of transporte die by vort
den datum van desen seluen leiteren gedaen, verledt,
of ghepasseert sunde mogen hebben ter cause vanden
voirs ambachte met zijnen geuolge ende toebehoor-
te by gelijcke briuen onder zijnen Zegel of Zegelen
der mannen der graeffelicheyt van Zeelant, die wel-
cke briuen, in dyen daer eenige zijn of vordimus daer
aff autentijck, by den wilt gheensius preindiceren dese
ghifte of transporte, maer die als nu weder oopen ghe-
casseert ende te nyete gedaen, wederroep, casseert, en-
de doet te nyete by desen tegen vordigen nu ende tot
eruyghen daghen, begherende die selue A. dat wij als
dus voirs is ouer hem kennen willen, dwelck wij man-
nen bouen genoempt gedaen hebben ende doen by de-
sen isijnder begherte, in kennisse van welcke saecke
heeft die selue A. zijnen Zegel hier aen doen hanghen,
ende wij mannen hebben oick dese Zegel hier aen ge-
hanghen, hoc est: Visis ac legi auditis his literis
consensus, prædictus A. ob favorem quo pro-
sequitur C. obque atatis suæ iuuentutem R.
eandem donationem acceptando nomine præ-
dicti C. donauit, dedit & transportauit, donat,
dat & transportat per præsentibus, militiam suam
cum suis concomitantijs & pertinentijs, vti-
re molendini, piscandi ac venandi, alijsque om-
nibus partibus, militiæ suæ iurisdictionem comi-
tantibus ac ad eam pertinentibus, que habet
ac modo ad ipsum pertinent, quorumque in
parochia siue iurisdictionis suæ militiæ nomine
districu, ius vtendi habet, vt eandem militiam
cum concomitantijs suis & pertinentijs, idem
C. statim à morte & decessu prædicti A. possit
apprehendere, & ingredi & ex tunc retinere, ac
eadem perfrui secundum contenta in prædictis
literis consensus superius insertis, absque eo vt
tunc necesse sibi sit soluere aut dependere futu-
ris here dibus ipsius A. eenighe ouerfaterije pro
molendinis & dominijs intramissitæ suæ distri-
ctum sitis & c. Quod ius van ouerfaterije prædi-
ctus A. eidem quoque donauit & donat per præ-
sentibus, reuocans & cassans prædictus A. per præ-
sentibus in nostra præsentia omnes alias vel simi-
les donationes aut cessiones quas ante datam
præsentium literarum potest fecisse, concessisse,
aut transegiisse, de sua militia prædicta cum suis
comitantijs & pertinentijs per similes literas
sub*

sib suo sigillo aut sub sigillis parium curiæ Zee-
landiæ, quas literas si quæ sint, aut earundem
copia Authentica, non vult villo modo præiudi-
cium ferre præfenti donationi aut cessioni, sed
his ex nunc reuocatis, cassatis & irritis factis, re-
uocat, cassat & irritas facit per præsentibus, nunc
& in perpetuum, petens idem A. vt nos promissum
forum de se notitiam caperemus, quod nos pa-
res curiæ supra nominati fecimus & facimus per
præsentibus ad eius petitionem, in cuius rei testi-
monium idem A. appendi præsentibus literis fe-
cit suum sigillu, & nos pares curiæ nostru quoq;
sigillum his appendimus. Et post dictam reuo-
cationem generalē & expressam ac donationem
secundā de eodem feudo factam dicto C. præfatus
A. volens, vt plimitor, suam reuocationē confir-
mare, ac eidē B. gratā facere dictoq; B. pinguius
ac melius, puidere, de nouo donauit ac contulit
dicto B. quādam alia feuda decimas ac bona in va-
lore notabiliter excedentia valore feudorum
sibi B. prius factorū, quam quādam secundam do-
nationē sit, vt pmittitur, ipsi B. factam, idē B. ac-
ceptauit ac recepit & virtute eiusdem ipsa bona
sibi secundo donata à tēpore mortis dicti A. pos-
sedit ac hodie possidet. Tenor autē literarū desu-
per confectarū sequitur his verbis: *Ich A. doo te weteu
& c. dit. om die goede en groote affectie minne en liefde
die ic hebbe en draghe tot B. en om zekere andere rede-
nen en consideratien my daer ide porrende, sonderlinge
om de liefde die de voirs B. my alijns getoent heeft, en
hope dat hy noch thoenen sal, der seluer B. hier present
en tegen vordich wesen en dese ghifte accepterende, ge-
gonnen, geguen en opgedragen hebbe by desen talia &
talia, om die te aenverdene, te besitene en daer af te
gebruyckene ter stont naer ouerlyden vanden voirs
A. en niet eer & c. id est: Ego A. notum facio quod
ob ingētem affectionē amorem & dilectionem,
qua teneor & psequor B. & ob alias certas ratio-
nes me at hoc mouentes, & maximē ob dilectio-
nē singularem qua pdictus B. me semper psecu-
tus est, ac vterius me prosecuturū spero eidem
B. hic in pñentia constituto & hanc donationem
acceptanti, donauit, dedit, ac trāstuli per pñentes,
talia & talia, ad ea acceptanda & possidenda, ac
fruenta statim à decessu pdicti A. & nō antē, & c.
Tandem absq; aliqua reuocatione seu immuta-
tione dictæ donationis in fauorē pñati C. factæ
memoratus A. condito testamento, p quod pñ-
ctum B. & quēdā H. in residuo bonorū suorum,
legatis donatiōibus & alijs suis relictis prius ex-
olutis, superescentiū heredes vniuersales insti-
tuit, ab hoc seculo migravit. Post cuius A. mortē
dictus C. vigore suæ præctæ donationis præctum
feudum à domino directo comite Zeelandiæ re-
leuauit, possessionem eiusdem apprehendit, of-
ficiarios in illo instituit, ac cætera omnia, vt ve-
rus dominus saltē m vllis in & circa huiusmodi
ambacht fecit, & exercuit, vidente, sciente, & nō
contradicente dicto B. Quo non obstante, idem
B. præctætu cuiusdam vidimus, siue copiz præ-*

starum literarum originalium suæ prioris do-
nationis prætendit ius & actionem in & ad dictū
feudum. Quæritur quid iuris?

Quia ex positione casus pñarrati cõstat, qd C.
secundus donatarius immediatē post mortē A.
donatoris sit adeptus & assecutus possessionem
rei donatæ, & in eadē possessione admissus per
dominū feudi, sciente & non contradicente B.
primo donatario. Pro decisioe qñtionis videtur
inuestigandū, casu quo idem B. veller dictā rem
donatam à dicto C. vendicare, an aliquib. excep-
tionibus repelli possit, & quib. Et videtur di-
cendū, qd dictus B. primus donatarius possit ab
huiusmodi actione repelli multipliciter. Primò
quia donatio facta pñato B. fuit & est reuoca-
ta ex clausula generali contenta in 2. donatione
facta dicto C. per quā A. donator reuocauit oēs
donationes pcedentes. Quæ quidem reuocatio
potuit fieri & valet ac tenet de iure, cum prima
donatio facta eidē B. debeat cēferri donatio causa
mortis, ex eo, qd in ea fit mentio mortis, p tex.
in l. Seia, & ibi Pau. de Cas. & To. de Im. ff. de don.
cau. mor. & tenet gl. in l. Seia, ff. de dot. prgl. & in
l. quę dot. ff. sol. matr. Et nō est dubiū de iure, qd
donatio causa mortis possit reuocari, l. non oēs
ff. si cer. pe. & Inst. de don. in pri. Nec videtur ob-
stare si dicatur, qd in dicta donatione tēpus mor-
tis nō sit adiectū verbis dispositiuis, sed solū ver-
bis executiuis, quare cēferri deberet donatio in-
ter viuos & non causa mortis, per d. Bal. in addi.
ad Spe. sub ti. de instr. edit. §. porro, quod recitat
Alex. in d. l. q. dotis, in 7. fal. Quia illud d. Bal. lo-
quitur in casu, quando donator in ipsa donatio-
ne expressē referuauit sibi vsum fructū, quod nō
est in casu nostro: qd in literis donationis nulla
fit mentio de expressa referuatione vsum fructus.
Sed in casu pñenti oēs effectus & perfectio istius
donationis quoad donationem, dominij trans-
lationē, & possessionis adptionē referuatur in
tempus mortis, pnt cõstat, quare meritò cēferri
debet potius donatio causa mortis iuxta d. Pau.
de Cas. cõf. 431. qd incipit, respõdēdo p ordinem
cuilibet qñto & c. in antiq; secundū quotas me-
as. Etiã in dubio recurrendū est ad verisimiles
cõiecturas & ad mentē donātis, ar. l. in cõditio-
nib. primū locū, ff. de cond. & demõf. & d. l. non
oēs. Iā in casu pñcto mēs donātis videtur in veri-
tate fuisse nō alia, qd puidere donatario de re do-
nata post mortē ipsius, & retinere sibi facultatē
reuocandi & aliter disponēdi & sic facere donatio-
nē causa mortis, qd constat ex multis verisimilib.
coniecturis. Primò, qd sibi retinuit dominū &
possessionē rei, sicuti habebat ante donatiōem:
retinuit etiã apud se literas originales & princi-
pales ipsius donatiōis, quas nunq; tradidit præ-
cto B. qd qd m pretentio literarū nihil aliud po-
tuit operari, qd per hoc donator sibi referuauit
facultatē aliter disponēdi de eadē donata, sic-
uti videmus in casu cõtrario, qd traditio in instru-
mētōrū seu literarū rei donatæ opatur transla-
tionem

tionē dominij vt est casus in l. i. C. de don. ctōra-
riorū enim eadem est disciplina, l. i. ff. de his qui
sui vel alie. iur. sunt, cum sim. & quod operatur
oppositum in opposito, id operatur propo-
situm in proposito, l. fin. in fin. ff. de lega. 3. cum si.
Secundō ex ipsa reuocatione, quia si intentio
donantis fuisse facere donationem inter viuos
non est verisimile, quod fecisset huiusmodi re-
uocationem contra dispositionem iuris. Et ter-
tiō, quia post huiusmodi primam donationē &
ipsius reuocationem fecit aliam immensam do-
nationem prædicto B. adijciendo hæc verba,
quod faciebat hanc donationē eidem B. ex cer-
tis causis & considerationibus eum ad hoc mo-
uentibus: quod verisimiliter debet intelligi esse
factum ex eo, quia reuocauerat dictam primam
donationem, & in recompensam illius. Quare
attento, quod ex huiusmodi verisimilibus &
pregnantibus coniecturis apparet, quod mens
dicti A. donatoris non fuerit alia, quam facere
donationem reuocabilem, præacta donatio
non debet censi donatio inter viuos, sed cau-
sa mortis, pro quo bene faciunt nota, per Cy.
Bald. & alios in l. 2. C. de iure dot. & ea quæ ha-
bentur per Alexā. in consilio 14. primi volumi-
nis, & in consilio 81. eiusdem voluminis, in qui-
bus locis præfati Doctores in effectu volunt,
quod quando potest apparere, quod donator
voluit facere donationem inter viuos, vt quia
hoc expressit, vel quia dixit, quod esset irreuoca-
bilis, vel quia retinuit sibi expressè vsufructū,
vel quia fecit mentionem de hæredibus dona-
tarij: tunc censenda est donatio inter viuos, li-
cet etiam fiat mentio mortis: sed quando nul-
lum horum interuenit, sed potius concurrunt
plures verisimiles & vehementes coniecturæ in
contrarium, vt in casu præfenti, tunc in dubio,
ex quo in ea est facta mentio mortis, censi debet
donatio causa mortis, & non inter viuos,
per d. l. Seia, & alia iura supra allegata. Nec et-
iam obstat si dicatur, quod in donatione causa
7 † mortis, debeant interuenire quinque testes,
aliās debet censi donatio inter viuos, vt actus
valeat, iuxta vltimam limitationem Alexan. in
dicta l. quæ dotis. Et quod sic attento, quod in
casu præfarrato non interuenit talis numerus
testium, debet reputari donatio inter viuos, &
non causa mortis. Quia respondetur, quod vbi
8 † consuetudo patriæ habet, quod testamen-
tum valeat coram duobus testibus similiter de-
bet & valere donatio causa mortis. Et pro hoc
facit bona ratio, quia si testamentum, quod de
iure non valet, nisi adhibitis septem testibus,
valeat de consuetudine cum duobus testibus,
multo magis debet valere donatio causa mor-
tis, & ita expressè tenet Bald. in l. final. C. de tes-
tām. Si ergo casus præfarratus accidit in patria
consuetudinaria, vbi testamentum valet coram
duobus testibus, nihil stringit dictum argu-
mentum. Secundō præsupposito, quod dicta

donatio facta præfarto B. esset donatio inter vi-
uos, adhuc videtur, quod idem B. posset repelli
à dicta actione duabus alijs exceptionibus. Pri-
ma, quia † iuxta casum præfarratum idem B.
fuit & extitit hæres ipsius A. donatoris, quare de
iure tenetur omnino stare donationi factæ per
ipsum A. etiam si res fuisset omnino eiusdem B.
per textum & casum in l. cum à matre, C. de rei
vendicatione, & in l. si pater, in principio, ff. de
donatio. & in l. vnum ex familia, §. si rem, ff. de le-
gat. secundo, & in l. cum maritus, §. si. & ibi Bal-
ff. de pac. dota. Quare non est dubium, quod nõ
veniret audiendus præfatus B. volens vendi-
care rem donatam à dicto C. secundo donata-
rio, imò deberet ab ista actione repelli, cum fue-
rit & extiterit hæres ipsius donatoris: ex qua
persona enim quis lucrum capit, eius factum
probare debet, l. ex qua persona, ff. de regul. iur.
cum similibus. Et quod plus est, casu † quo ter-
10 tius veller dictam rem donatam euincere ab ip-
so C. idem B. tanquam hæres dicti A. donato-
ris teneretur de euictione pro portione heredi-
taria, cum hic donatio inceperit à præcedente
cōuentione seu promissione, quo casu donator
vel eius hæres tenetur de euictione, iuxta com-
munem Doct. opinionem in l. 2. C. de euictio. &
in l. Aristo. §. Labeo, & ibi pulchrè per Paulum
de Cast. ff. de donatio. & faciunt notata per eu-
dem in l. fina. §. Lucius, eod. titu. cum † ergo di-
11 ctus B. teneatur de euictione, sequitur quod po-
test per exceptionem repelli, si velit agere, per
regulam illam vulgarem: quem de euictione te-
net actio, eundem agentem repellit exceptio, l.
vendicantem, ff. de euicti. & l. exceptione, C. eo-
titu. Secunda exceptio, per quam dictus B. pos-
set & deberet ab ipsius actione repelli, etiam do-
to, quod donatio præmissa esset donatio inter
12 viuos, est ista. Quia de iure, quando † aliqua
res donatur duobus, ille est potior, qui primò
est adeptus possessionem, vt est text. & casus in l.
quotiens, C. de rei vendicatio. Iam ex casu præ-
narrato constat, quod prædictus C. secundus
donatarius est primò adeptus possessionem rei
donatæ, & est in eadem possessione admissus &
receptus per dominum feudi, ex qua quidem
possessionis adeptione, quæ traditioni æquipa-
ratur, idem C. secundus donatarius acquisiuit
13 dominium rei donatæ, cum per traditionem &
possessionis adeptionem transferatur domi-
nium, iuxta l. traditionibus, C. de pac. cum vul-
gar. Quare omni respectu dictus C. est in re do-
nata potior, & sic veniret dictus B. omnino re-
pellendus. Nec obstat si dicatur, quod † prima
14 donatio facta B. fuit donatio inter viuos & per-
fecta, & sic de iure irreuocabilis, per l. possessio-
nem, & l. fin. C. de reuocan. don. cum simi. Quia
respondetur, prout dicunt Bart. & Io. de Platea,
in l. prima, C. de iure fil. libr. 10. quod verum est,
15 quod † per consensum & donationem verba-
lem perficitur donatio ad hoc vt donator possit
compelli

compelli ad tradendum, sed donatio perficitur
quoad trāslationem dominij per traditionem,
& sic si res donatur duobus, ille est potior qui
primo adipiscitur possessionem, d. l. quotiens.
16 Et hinc est, quod si † donator ante traditionem
obliget rem donatam alteri, vel vendat & tra-
dat, tenet hypothecca vel alienatio, vt est casus in
d. l. fin. §. Lucius, & ibi Pau. de Cast. Nec obstat si
dicatur, quod donatarius † cui donata est res
17 inter viuos, non potest in testamento vel in vlti-
ma voluntate grauari, vt est textus notabilis in
l. Lucius, 2. in principio, ff. de fideicommiss. li-
ber. quia respondetur, quod hoc est verum, nisi
sit hæres vel iudicium defuncti agnoscat, vt ibi
dicit textus iuncta glof. In casu autem præfenti
dictus B. est hæres dicti A. donatoris, & eius iu-
diciū agnoui, quare non obstat. Nec etiam
18 obstat si dicatur, quod † dictus A. donator, re-
ferendo effectum donationis quoad apprehen-
sionem & possessionis adeptionem post tem-
pus mortis videtur sibi reseruasse vsufructum,
& quod per reseruacionem vsufructus
de iure censetur retradita, per l. quisquis, C. de
dona. & quod sic donatio facta dicto B. fuit om-
nino perfecta, etiam quoad traditionem. Quia
respondetur, quod illa l. quisquis, loquitur
quando fuit expressè reseruatus vsufructus,
quod non est in casu præfenti, imò videtur reti-
nuisse dominium & facultatem aliter dispositionem
di per retentionem literarum, vt dictum est su-
19 præ, & videmus simile † in legatario, qui gra-
uatus est restituere rem sibi legatam post mor-
tuam suam, nam quamdiu viuuit, est proprietarius
& non vsufructuarius, l. fin. C. communia de le-
ga. Etiam contrarium dicendo, hic concurrer-
ent duæ fictiones seu duo specialia circa idem,
20 quod † non est possibile de iure, l. prima, C. de
dotis promissi. & ibi Salicer. Præterea dictus C.
secundus donatarius, incontinenti post mor-
tem præfati A. donatoris adeptus est possessionem
rei donatæ, & est in huiusmodi possessione
receptus & admissus, dicto B. primo donatario
sciente & non contradicente. Et non est dubiū,
21 quod in hoc casu, vbi † agebatur de præiudicio
ipsius B. scientia cum taciturnitate habetur
pro consensu & præiudicat, vt est textus clarus
in §. præterea, quibus modis feudum amitt. in
vsibus feudorum: quare adhuc ex isto capite
idem B. nullatenus videtur audiendus. Accedit
etiam ad hoc, quod constat ex casu præfarrato,
quod idem B. acceptauit aliam donationem si-
bi factam per A. post reuocationem primæ & in
recompensam illius, vt satis elicitur ex illis ver-
bis, ex certis causis & considerationibus ani-
22 mum nostrum mouentibus, quæ † debent ali-
quid operari, l. si quando, ff. de lega. 1. & c. si pa-
pa, de priuileg. lib. 6. cum simi. quare idem B. ac-
ceptando huiusmodi donationem, videtur re-
silisse à prima donatione, & gratam habuisse i-
psius reuocationem. Et sic ex præmissis videtur

de iure tenendum & concludendum, quod ca-
su quo dictus B. veller rem donatam à dicto C.
vendicare, non esset audiendus, sed veniret ab
huiusmodi actione repellendus, modis & excep-
tionibus supra dictis.

CONSILIVM CLXXII.

S V M M A R I A.

- 1 Appellatione ambocht vel ambochts genolch qua bona veniant.
- 2 Interpretatio fieri debet secundum possibilitatem verborum, & salua recti sermonis ratione.
- 3 In donationibus contineri non censetur, quicquid verbis expressum non reperitur.
- 4 A propria verborum significatione recedendum non est.
- 5 Donatio an & quando in præiudicium donantis latissime interpretari debeat.
- 6 Ex separatis non fit illatio de vno ad aliud.
- 7 Donatio contra mentem donantis ampliari non debet.



Asus talis est. Quidam A. dedit B.
quandam domum cum suis per-
tinentijs per literas desuper con-
fectas, vt in clausula dictarum li-
terarum sequenti patet. *A. doet
te wetene, dat omme die goede ende groote affellicke,
minne ende liefde, die hy heeft tot B. ende omme seker
andere redenen ende consideratien der seluer A. daer
toe porrende, gonniet, gheuet ende draecht op by desen
brief der voirs B. een huys, liggende binnen Tel pro-
chie, met alle den lande, boomgaerde, bouingen. ende
alle andere zijne toebehoirren, &c. Ende bouen desen
die voirs A. heeft noch gegeuen ende opgedragen by-
den seluen brienen der voirs B. huere ambochten van
den voirs Telprochie ende van ander vier prochien
metten ambochts genolge, &c.*

*Nu es te wetene om tverstant vander materien
te hebben, dat die voirs A. heeft diuersche parcellen
van lande ende eruen liggende binnen der voirsre-
uen Telprochie, dwelcke lant alstet schijnt byden let-
teren hier voeren gegeuen ende getransporteert soude
wesen der voirs B.*

*Heeft noch die selue A. ander lant, ende erue lig-
gende binnen den voirs anderen vier prochien, in die
welcke prochien die selue A. heeft ghegeuen den voirs
B. huere ambocht metten genolge sonder meer, alstet
oick hier voeren blyft. Ende want erue ende lant gheen
ambocht oft ambochts genolge en es. Id est, A. notum
facit, quod ob bonam ac ingentem affectionem
amorem & dilectionem, quibus tenetur erga B.
& ob certas alias rationes & considerationes e-
undem A. ad hoc mouentes donat, dat & trans-
fert, per præfentes eidem B. domū sitam in Tel-
prochia cum omnibus terris, arbutis, hortis,
cumque omnibus alijs pertinentijs. Et præter
hoc prædictus A. adhuc dedit & transtulit per
1 ealdem*

eadem literas predicto B. suam militiam praedicta. Telprochia, aliasque quatuor parochias cum concomitantijs militia, &c. Nunc pro intellectu materiae sciendum est, quod praedictus A. habet diuersas pecias terrae, & arua sita intra praedictam Telprochia, quos agros apparet per literas, supra scriptas donatas & translatas esse in eundem B.

Habet praeterea idem A. alias terras & arua sita intra praedictas alias quatuor parochias, in quibus parochijs idem A. dedit praedicto B. militiam suam cum concomitantijs nec plus, ut etiam superius hic patet. Et quia aruum aut ager, non est militia nec a militia dependens aut concomitans: Queritur, vtrum illae terrae dictae, cruce, sitae in illis alijs quatuor parochijs comprehendantur in donatione facta per A. dicto B.

- 1 Et dicitur breuiter, quod non, quia notorium est, quod ex communi sermone appellatione, ambocht vel ambochts geuolch, quae sunt bona feudalia, non veniunt terrae, seu bona allodialia, cum sint diuersae naturae & conditionis, & ergo non debent verba impropriari, ut extendatur donatio ad terras vel bona non comprehensa sub verbis donationis, sed debet fieri interpretatio secundum possibilitatem verborum, & salua ratione recti sermonis, c. porro, de priuile. iuncta l. Plantius. ff. de aur. & argen. lega. & vult Ioan. And. in c. dilecti, de donatio. Praeterea si intentio donatoris fuisset donare terras & bona allodialia in dictis quatuor parochijs situata, ita bene hoc expressisset, sicut expressit in prima donatione, quae quidem donatio continet dispositionem, quoad terras existentes in illa parochia, de qua loquitur donatio, & secunda donatio continet dispositionem quoad ambocht & ambochts geuolch duntaxat, quae non debet extendi ad terras & allodialia existentia in dictis quatuor parochijs, de quibus testator non expressit: quia si hoc voluisset, bene expressisset, argu. c. ad audientiam, de decim. Cum ergo hoc non expressit, non debet fieri interpretatio, ut praemittitur, contra proprium significatum verborum, a quo non est recedendum, l. non aliter. ff. de lega. tertio, cum similibus. Nec obstat si dicatur, quod donatio debet latissime interpretari in praedictum donantis, l. fin. ff. de constit. princi. & d. c. cum dilecti, de dona. cum similibus. Quia ad hoc responderetur, primo, quod hoc procedit in donatione principis, ut habetur in dictis iuribus, secundo hoc procedit, quando verba sunt dubia & possunt trahi ad aliud quod ratione consequentiae vel adiectionis posset comprehendere sub re donata, d. l. fin. cum ibi nota. sed in casu praesenti verba de se sunt clara, & sic non est locus coniecturis, l. continuus. §. cum ita, ff. de verbor. oblig. nec etiam debet contineri dicta donatio aliqua verba, ex quibus posset inferri, quod dictae terrae vel bona allodialia comprehendantur sub verbis illis donationis, ambocht & ambochts

geuolch quae nullo pacto possunt dici adiacentia vel coherentia, cum sint omnino separata & distincta, ac diuersae naturae & conditionis, ut praemittitur: iam ex separatis non fit illatio de vno ad aliud, l. neque natales. C. de probat. & l. non hoc, C. vnde cog. quare dicta donatio non debet ampliari vel extendi contra proprium significatum verborum & mentem donantis, d. cap. cum dilecti, cum ibi nota, per Panor. in secundo notabili, & alios Doct. ibidem.

C O N S I L I V M C L X X I I I .

S. V. M. M. A. R. I. A.

- 1 Vltima defunctorum iudicia quae sunt rationabilia nec in fraudem legum facta, seruari debent. §. num. 26.
- 2 Collatio in testamento prohibita cessat, nisi in fraudem legis vel statuti facta adpareat. Et numero 29.
- 3 Legata non conferuntur sed manent praecipua apud legatarium, etiam si sit heres.
- 4 Confessione defuncti iurata solum statuitur quando de praedictio hereditatis agitur nec frans sit legi. §. num. 36.
- 5 Si alienum ante collationem deduci debet.
- 6 Collatio hodie inter descendentes ascendentibus succedentes semper locum habet.
- 7 Conferri dicitur, quod est proprium conferentis.
- 8 Bona parentum inter liberos aequaliter sunt diuidenda.
- 9 Etia succedenti patri rem sibi ab ipso donatam, fratribus conferre tenetur.
- 10 Ius municipale Comitatus Zeelandiae, &c.
- 11 Verbum, Omne, nihil excludit.
- 12 Dispositio sine factum in terminis iuris communis disponens, interpretari debet, ut aliquid ultra ius commune operetur: modo ex eo nomen indebitè damnum patiatur.
- 13 Correctio potius iuris communis praesumitur, quam quod dispositio noua sine operatione ultra ius commune interpretetur.
- 14 Aequalitas inter fratres & sorores parentibus succedentibus quare seruanda.
- 15 Existio rei per patrem vni ex filiis prelegatae an debeatur: Et quid si pluribus prelegetur, &c.
- 16 Renunciatio successioni paterna id quod sibi a parentibus donatum fuerit retinere potest.
- 17 Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.
- 18 Consuetudo optima legum interpretos.
- 19 Dispositionem nouam qua extendi vel restringi faciant.
- 20 Malis hominum non est indulgendum.
- 21 In collatione non veniunt quae titulo oneroso per filios acquisita sunt.
- 22 Confessio inter personas prohibita emanans non valet, nisi veritas probetur.

- 22 Iuramentum super simulato interpositum, non valet ad actum.
- 23 Confessio se recepisse mutuum praesumitur a numerationis habet exceptionem non numerata pecunia, iuramento adposito non obstante.
- 24 Proprietatis habentur quae contra ius sunt.
- 25 In legem committere quis dicitur.
- 27 Incapacitatis maculam tollere spectat ad solum principem, nec in potestate testatoris consistit.
- 28 Quod vna via prohibetur ad id quod alia via admitti non debet.
- 30 Semel malus semper praesumitur malus in eodem genere mali.
- 31 Ad probandum dolum seu fraudem sufficiunt coniecturae probabiles.
- 32 In articulo mortis confitetur an credatur.
- 33 Ius municipale derogat iuri scripto, & seruandum est in loco quo viget.
- 34 Lex plures diuersos intellectus habens ad decisionem causarum efficaciter allegari nequit.
- 35 Quod multipliciter intelligitur, eius veritas ignoratur.
- 37 In collationibus inspicitur tempus mortis illius de cuius hereditate agitur.
- 38 Valor communis, & non valor singularis qui saepe ex affectione procedit, inspicitur.
- 39 Remittere est dare.

Resupposito breuitatis gratia casu, qui colligi potest ex diuersis literis scabinalibus per quendam Vviam relictam quondam magistri Henrici sui primi mariti successore ad utilitatem suarum prolium primi thori passatis. Queritur principaliter de duobus. Primo, an dicta proles primi thori debeant praecipuas habere centum libras grossorum, in quibus dicta Vviam se recognouit coram scabinis obligatam praefatis suis prolium primi thori ratione bonorum paternorum, vel an huiusmodi recognitione non obstante fieri debeat aequalis diuisio inter omnes proles de omnibus bonis per dictam quondam Vviam relictis. Secundo, an in collatione seu verius diuisione bonorum haberi debeat respectus ad valorem triginta quinque iugerum terre, de quibus est contentio, prout voluit dicta quondam Vviam, & prout valuerunt tempore emptionis per eam factae, vel an debeat haberi respectus ad verum valorem ipsorum triginta quinque iugerum inspecto tempore mortis eiusdem Vviam, de quibus per ordinem est videndum. Et quantum ad primum dubium, videtur prima facie, quod dicta proles dictae quondam Vviam ex primo thoro habere debeant praecipuas dictas centum libras, medijs infra scriptis. Primo, quia ita expressè voluit dicta quondam Vviam in suo testamento coram scabinis condito, cui standum videtur, cum nihil sit quod magis

debeatur hominibus, quam quod supremae voluntatis, postquam iam alii velle non possunt, liber sit stylus, & liberum quod iterum non redit arbitrium, l. i. C. de sacrosanct. eccles. cum si. quilibet enim in re sua est moderator & arbiter, l. in remandata, C. manda. & potest quisque de rebus suis disponere, maxime in testamento, ut vult, & dispositio sua est lex. §. disponat, in Authenti. de nupt. collat. 4. & per consequens non habebit locum collatio, quia illa cessat, quando prohibita est collatio in testamento, Auth. ex testamento, C. de colla. Secundo, quia dicta dispositio habet vim legati, sed certum est de iure, quod legata relicta in testamento vel codicillis, etiam si collatio non prohibeatur expressè, non conferuntur, sed manent praecipua apud legatarium, etiam si sit haeres, l. filiam fratribus, l. filia licet, & l. a patre, C. de collat. Tertio, de isto videtur casus in terminis in l. filia licet, & l. a patre, C. de collat. Quarto, istud probatur ex alio, quia dicta centum librarum non possunt dici proprie donatae dictis prolium primi thori, nam dicta quondam Vviam recognouit coram scabinis, se obligatam dictis prolium in centum libris, ratione bonorum paternorum, cui recognotioni seu confessioni standum videtur, maxime cum sit roborata iuramento, vel aequipollenti, arg. Auth. quod obtinet, C. de probat. cum ergo as alienum ante collationem debeat deduci, l. ea demum, C. de colla. sequitur quod dicta centum librarum ante omnia debeant deduci & manere, praecipue apud dictas proles primi thori.

Istis tamen non obstantibus, in casu praesenti credo contrarium esse verissimum, quod deducitur medijs infra scriptis. Primo, quia hodie de iure C. inter descendentes succedentes parentibus titulo vniuersali, siue agatur de successione lineae maternae siue paternae, habet locum collatio, l. ut liberis, & l. illam, & vtrobiq; Doct. C. de colla. licet olim de iure digestorum, aliud erat in successione maternae, ut vult Bar. in l. i. in §. sed nec castrense, in penul. colum. ff. de collat. bo. & hanc theoreticam ponunt omnes Doctores in l. si donatione, C. de collat. si ergo dicta centum librarum exiuerint patrimonium praefatae Vviam, & peruenerint in bonis dictarum prolium primi thori, debent conferri, quia conferri dicitur, quod est proprium conferentis: nam collatio est rei propriae in commune latio, ut vult glo. ordinaria in Rubrica, ff. de colla. bono. si vero dicta centum librarum manserunt in patrimonio dictae Vviam, tunc debent diuidi inter omnes proles aequaliter, d. l. filia licet, iuncta l. maximum vitium, C. de liber. praeteri. Secundo istud probatur in praesenti l. si donatione, in 2. respon. vbi expressè deciditur, quod si res donetur filiae a patre, & ipsa succedat patri cum fratribus, talis res non erit eius praecipua, sed debet conferri. Tertio istud probatur clarissimè

10 per \dagger ius municipale comitatus Zeelandiæ, in noua keura, in 22. articulo, secundæ partis, ubi ratione æqualitatis seruandæ inter fratres & sorores expressè cauetur, quòd proles volentes habere partem in hæreditate parentum debent conferre seu importare omnia bona eis à suis parentibus donata, ita & taliter, quòd ex illis bonis donatis & alijs bonis, quæ in hæreditate defuncti parentis remanserunt, fiat vna massa sine vnus acruus, & postea fiet æqualis diuisio inter proles, & c. vt ibi latius habetur, in qua dispositione noua in primis ponderanda est dictio

11 \dagger omnia, quæ nihil excludit, ca. solita, de maio. & obe. & l. à procuratore, iuncta glo. C. manda.

12 Item secundò ponderandum est, quòd \dagger dictum statutum siue dispositio noua disponit in terminis iuris communis, & sic debet interpretari, vt aliquid operetur ultra ius commune, l. prima in fine, iuncta sua notabili glo. ff. ad municipal. l. si quando in principio, ff. de lega. primo, & c. si papa, de priuileg. lib. 6. Nam vera theoricæ Doctorum habet, quòd statutum vel dispositio noua debet intelligi, vt verba sonant, & sic vt aliquid operetur ultra ius commune, quando sic intelligèdo nemo in debite damnū patitur, licet aliud dicant in casu, in quo quis in debite damnū pateretur, ita notabil. dicunt Paul. de Cast. & Alex. de Imol. in l. si. in computatione, C. de iud. deliberan. & dominus Ioannes de Imo. in l. 4. §. prætor, post Bart. ibi. ff. de damno infect. & idem Ioan. de Imol. in l. si verò. §. de viro, ff. solut. matrimo. & Panormi. in c. pastoralis, in principio, de appella. Imò hoc casu potius dicendum est,

13 quòd \dagger statutum nouum vel dispositio noua corrigat ius commune, quàm quòd intelligatur taliter, quòd nihil operetur ultra ius commune, ita notabiliter vult Sali. in l. 2. C. de noxa. act. & Lanfrancus in notabili tractatu suo interpretationis statutorum. Tertiò ponderandum est, quòd dictum statutum seu dispositio noua vult seruari æqualitatem inter filios in successione parentum: optimum \dagger autem est seruari æqualitatem inter fratres & sorores, ne ex hoc inuidia, rancor, & odium generetur, quod facile fit inter fratres, l. cum oportet, Cod. de bonis quæ liber. & Insti. per quas perso. no. ius acqui. in princi. & hinc est, quòd de iure \dagger communi in prælegato vni ex filijs factio per patrem de re aliena non debetur euictio: secus si pluribus prælegetur, vt est text. singularis in l. cum pater. §. cuius, ff. de legat. secundo. In casu autem præsentis nemo in debite damnū patitur, intelligendo dictum statutum seu dispositionem nouam generaliter, vt verba sonant, & vt aliquid operetur ultra ius commune: imò vt corrigat ius commune: quia seruatur æqualitas inter filios, & per dictum statutum nouum nemo cogitur conferre, nisi velit habere partem successio-

16 sed \dagger est in facultate sua renunciare successioni, & retinere id quod sibi donatum fuit à paren-

tibus, prout etiam vult ius commune, vt est text. in l. fina. ff. de colla. do. Cum ergo habeamus legem municipale clarâ & generaliter loquentem, debemus eam generaliter intelligere: quia

17 vbi \dagger lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de precio. ff. de publici. attentoma. ximè, quòd consuetudo hætenus ita interpretata est dictam dispositionem nouam, secundū quam vnus ex filijs non plus consequi potest in bonis paternis vel maternis, quàm alius, vt seruetur æqualitas & amicitia: quæ consuetudo est

18 \dagger optima legum & statutorum interpret., l. si de interpretatione. ff. de legi. & cap. cum dilectus, de consuetu. & \dagger expedit reipublicæ, dictam keuram siue dispositionem nouam sic generaliter & planè intelligi, & eam non restringiscundum ius commune, tum quia tunc nihil operaretur, vt supra dixi, tum propter fraudes quæ quotidie fierent, & alia inconuenientia quæ sequerentur, si fieret restrictio seu interpretatio restrictiua secundum ius commune. ar. l. si quis in graui. §. vtrum, versic. hi quoque. ff. ad Sillan. malitijs enim \dagger hominum non est indulgendum, l. in fundo, ff. de rei vendic. & ita semper, vt in formor, obseruatum est in dicto comitatu Zeelandiæ, nec de hoc dubitatur, quin donata à parentibus debeant conferri à filijs qui volunt succedere, sed in casu præsentis dubitatur, an dictæ centum libræ debeant conferri nec ne, ex eo, quia non sunt proprie donatæ, sed in recompenfam debiti assignatæ, quo casu videtur, quòd dicta keura seu dispositio noua & obseruantia subsecuta non habet locum: quia \dagger illud quod acquiritur filijs non ex titulo lucratiuo, sed oneroso, non venit in collatione, d. l. ea demum, & præalle. l. 1. §. nec castrense, ibi, hæc enim propter onera, & c. Et est ratio, quia tunc nihil videtur adesse, cum tantum ab sit de proprio. Restat ergo probare, quòd etiam isto casu dicta keura seu dispositio noua locum habeat, & hoc deduco sic, quia \dagger quando testator constituitur se debere non capaci, talis confessio nihil operatur, textus est notabilis in l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de legat. 3. Semper enim quando confessio emanat inter personas prohibitas, non valet, nisi veritas probetur, textus est notabilis in l. qui testamentum. ff. de probat. Et ratio est, quia quando cunque confessio fit à persona prohibita, quæ non potest liberè talem actum facere, sed tunc demum quando interuenit illud quod constituitur, tunc talis confessio est suspecta, quia præsumitur facta in fraudem legis, vt ille actus possit fieri, qui aliàs fieri non poterat: text. est notabilis in l. si fortè, & ibi habetur pulchrè per Bartol. ff. de castren. pecu. & sentit glossa ordinaria in præalleg. l. si donatione, & ibi expressè hoc voluit Bart. Bald. Alexan. Iaf. & omnes Doctores, & istud procedit etiam

22 \dagger si talis confessio sit iurata: ita notabiliter vult Bart. in d. §. Titia, & idem Bart. in l. Aurellus. §. fin. ff.

fin. ff. de libera. lega. & vult expressè Bal. in l. 1. in 4. colum. C. de inoff. dona. & Salice. in l. hac ædificati, in 7. quæst. C. de secund. nup. & Alex. Iafon & Docto. in d. l. si donatione: & est de mente Cyn. in præalleg. l. 1. in fin. C. de sacrosanctis eccles. Hinc etiam dicit glossa ordinaria singularis in l. 3. Cod. plus valere quod agitur, quòd iuramentum interpositum super simulato, non validat actum. Hinc \dagger etiam dicit textus notabilis in l. fin. C. de non nume. pecun. quòd confessus se recepisse mutuum spe futuræ numerationis etiam appositum iuramento, habet exceptionem non numeratæ pecuniæ, quia iuramentum regulatur secundum substantiam materiam. Cum ergo dicta Vvium non potuit facere donationem in dictas suas proles primi thori, quia illa donatio post mortem suam debuisset conferri, vt clarè habet dicta keura siue dispositio noua, & cum non constet nec constare possit, vt in facto supponitur, de aliquo debito in quo dicta quòdam Vvium fuisset obligata præfatis suis prolibus primi thori ratione successiois paternæ, relinquatur, quòd dicta confessio seu recognitio debiti facta fuit in fraudem dictæ legis municipalis, & ergo non debet effectum sortiri,

24 per iura supra alleg. quæ \dagger enim contra ius sunt, debent pro infectis haberi, regula, quæ contra,

25 de reg. iur. lib. 6. nec \dagger solum is committit in legem qui & verba & mentem offendit, sed etiam ille qui verba legis amplectens, contra legis nititur voluntatem, l. nõ dubium, C. de legi. & regula, certum est, de reg. iur. lib. 6. cum similib.

Restat nunc respondere ad motiua pro alia parte adducta. Et primò non obstat primum,

26 quia fateor, quòd \dagger vltimum iudicium defuncti seruandum est, quando illud est rationale & non fit in fraudem legis: sed quando est in fraudem legis, vt quia relinquatur non capaci, tunc non est seruandum, nec debet sortiri effectum ad vtilitatem incapacis, vt est textus notabilis in l. si Titio. ff. de legat. 2. & probatur in d. l. cum

27 quis decedens. §. Titia: non \dagger enim est in potestate testatoris incapacem capacem facere, sed hoc spectat ad solum principem, qui potest contra legem dispensare & maculam incapacitatis tollere: nec potest quis facere, quòd leges in suo testamento locum non habeant, l. nemo potest. ff. de legat. 1. In casu autem præsentis dictæ proles primi thori sunt incapaces donationis propter dictam keuram generaliter loquentem & æqualitatem desiderantem & confessio debiti facta est in fraudem legis, vt proles primi thori consequantur ex causa præfati debiti quod consequi non poterant ex causa donationis, quare non valet, per iura supra allega. quia

28 non \dagger debet quis vna via admitti ad quod alia via prohibetur, c. tuæ, de procur. & regula, cum quid, de regu. iur. lib. 6. quare non obstat. Et eodem modo soluitur cum dicitur, quòd \dagger collatio cessat quando prohibita est in testamento,

quia verum est, nisi appareat, quòd in fraudem legis vel statuti facta sit phibitio, vt in casu præfenti: de qua fraude apparet ex eo, quod non constat de aliquo debito, & ex eo quòd semel facta est diuisio inter dictam Vvium & suas proles primi thori, cum qua quidem diuisione dictæ proles primi thori semper à tempore datæ eiusdem diuisionis steterunt contentæ absque aliqua querimonia: Nec poterit apparere, vt in facto supponitur, quòd in huiusmodi diuisione dictæ proles minus receperunt, quàm eis debebatur ex successione paternæ, & si docere possent fraudem vel deceptionem in huiusmodi diuisione interuenisse, habent remedium iuris quod possunt intentare si volunt: sed dicta confessio matris in præiudicium prolium secundi thori, & in fraudem legis emanata, eis suffragari non potest: nec probat debitum de quo aliàs nõ constat per legitimas probationes, vt volunt iura supra alleg. Fortificatur \dagger etiam dicta suspitio fraudis ex alio, quia dicta quondam Vvium semel reperta est in simili delicto fraudis, comparando coram scabinis & transportando in suum filium primi thori dicta 35. ingera, asserendo mendaciter & inuerecundè, quòd illa empta erant cum pecunia dicti filij, cuius contrarium clarissimè apparet per literas scabinales: cum semel malus semper præsumitur malus, maxime in eodem genere mali, regula, semel malus,

31 de regul. iur. lib. 6. & quia \dagger ad probandum fraudem seu dolum sufficiunt coniecturæ probabiles, l. dolum, iuncta glo. C. de dolo, & cap. 2. iuncta glo. de renunc. lib. 6. satis superque satis probata est fraus dictæ Vvium, per supra dicta.

32 Nec suffragatur pro \dagger excusatione dictæ Vvium si fortè dicatur, quòd ipsa in articulo mortis non præsumebatur immemor suæ salutis, quia vt dicit Baldus in tractatu de pace Constantiæ, in §. vassalli nostri, in fine, non omnis qui moritur est Iohannes Euangelista, nec creditur morienti in præiudicium tertij quid asserenti, vt probatur in l. verba testamenti, Cod. de testamen. & not. per glos. in cap. literas, de præsumpt. & dicam infra.

Non obstat etiam secundum, quia dictæ centum libræ non relinquuntur dictis prolibus primi thori tanquam legatum, sed quasi essent debite ex causa præcedenti, de qua non apparet, & sic dicta iura pro contrario allegata, loquentia de legatis, non faciunt ad propositum.

Non obstat etiam tertium, quia dico, quòd dicta l. filiarum cuius, manifestè corrigitur per dictam keuram contrarium expressè disponentem, ac generaliter & planè dicentem, quòd omnes res donatæ filijs à suis parentibus debent conferri, si velint succedere, & c. In quo æqualitas placens legi, seruatur inter fratres, vt supra declarauit: certum autem est, quòd ius \dagger municipale derogat iuri scripto: & seruandum est in loco in quo viget cõsuetudo vel ius municipale,

& non ius scriptum, l. de quibus, ff. de legibus, & l. omnes populi, ff. de iustit. & iure, cum vtrouque notatis per Doctores. Et dato, licet non concessio, quod dicitur l. filia cuius, non corrigeretur, tamen non posset efficaciter & præcisè allegari ad aliquod certum propositum, cum habeat multas diuersas lecturas seu intellectus: quando autem in aliqua lege vel canone sunt plures diuersi intellectus, tunc non potest efficaciter & præcisè ad aliquod certum allegari vel adduci, vt notabiliter dicit Bartolus in l. in ambiguo, ff. de rebus dubijs, & sequitur Alexand. de Imol. in l. prima, in secunda columna, ff. soluto matrimonio, & Felinus in cap. primo, circa finem, de constituto, quod tamen multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur, vt dicit Baldus in l. data opera, in decima columna, C. qui accusa. non possunt, & idem Bald. in l. nec quicquam, in §. vbi decretum, in principio, ff. de offic. procon. & lega. Et quicquid sit, dicta centum libræ non petuntur nec possunt peti vel retineri vt donatæ, sed petuntur tanquam debitæ, de quo debito non apparet, nisi per dictam fraudulentam & simulatam confessionem, que non probat, vt supra deductum est, quare non obstat.

Non obstat etiam quartum, quia vt dixi supra, quando testator confitetur se debere non capaci, talis confessio nihil operatur, etiam si sit iurata, cum præsumatur facta in fraudem legis, & tamen. quod obtinet, pro contrario adducta, nihil aliud probat, quam quod standum est confessioni defuncti iurata, quando solum agitur de præiudicio hæredum, & non sit fraus legi: sed nos sumus in casu, in quo confessio tenet in præiudicium vnus ex hæredibus, & sit fraus legi, quo casu confessio nihil operatur, d. §. Titia, etiam si sit iurata, vt clarissimè voluit Docto. in passibus supra allegatis, & tantum de primo.

Quantum autem ad secundum dubium dico breuiter, quod haberi debeat respectus ad valorem, qui est tempore collationis faciendæ: tamen tamen autem mortis illius de cuius hereditate agitur, inspicitur in collationibus, vt est textus in dicta l. ea demum, & in dicta l. si donatione, & in l. nec emancipati, C. de collat. & debet inspicere tamen valor communis, non autem valor singularis hominis, qui sæpè ex affectione procedit, vt est textus notabilis in l. precia rerum, ff. ad leg. Falcid. & nota. per glossam, & Doct. in c. cum causam, de testi. Nec obstat quod dicta quondam Vniuersa contrarium voluit & se retulit ad valorem, qui fuit tempore emptionis per eam facta, quia vt supra deduxi, ipsa non potuit immutare verum valorem in præiudicium prolium secundi thori, quia hoc faciendo videretur

39 donare filijs primi thori residuum, quia tamen remittere, est dare, l. si mulier, ff. de condic. ob caus. & c. veniens, primo, de testibus, cum simil. sed do-

nare non potest, quin locum habeat collatio, vt clarissimè habetur in dicta cura, seu noua provisione, ergo &c. Et quia iste articulus nullam difficultatem habet, superuacuum duxi circa eum plus insistere, ne videar solem facibus adiuuare velle, quod ridiculosum esse nemo ambigit, c. si omnia, d. quæst. 1. & l. in fine, ff. de do. te prælegata.

CONSILIVM CLXXIII.

SYMARIA.

- 1 Actio merè personalis, non respectiua ad rem, non sequitur fundum nec contra singularem successorem datur. c. num. 6.
- 2 Actio personalis contra possessorem bonorum pro certa annua præstatione obligatorum competit pro tempore quo possedit & fructus percipit.
- 3 Successor singularis fructus obligatos percipiens, ex quasi contractu tenetur.
- 4 Fructus rei percipiens, onus reale persoluere tenetur.
- 5 Res transit cum suo onere, in præiudicium etiam singularis successoris.
- 7 Actio personalis in rem scripta contra singularem successorem datur. c. num. 8.
- 9 Debitor quantitatis vel generis interitu rei non liberatur. Fallit vt num. 10.
- 11 Speciei debitor eiusdem interitu sine sua culpa facta liberatur.



Asus est talis, P. canonicus præbendatus collegiatæ ecclesiæ sancti N. plenus in perceptione fructuum, vtputa qui in festo natiuitatis Christi integros absentibus dari solitos percepisset fructus, resignauit suos canonicatum & præbendam, tertio calendis octobris, ad manus reuerendissimi domini Cardinalis sanctæ crucis legati, ex causa permutationis cū B. iurata, qui cardinalis resignatione huiusmodi admissa prouidit B. de canonicatu & præbenda, & P. de beneficio, quod ipse B. obtinebat, & ob fructuum inæqualitatem assignauit dicto P. pensionem annuam viginti quatuor florenorum Rhenensium currentium super fructibus dictorum canonicatus & præbendæ, per ipsum B. & successores singulis annis in natiuitate Christi & sancti Iohannis pro medietate soluendam ipsi P. qui literas & processus solitos super principali ac decano & capitulo dictæ ecclesiæ, qui ex statuto seu consuetudine fructus huiusmodi per annum seu amplius percipient, insinuari fecit. Cum igitur pensio super fructibus canonicatus & præbendæ, assignata sit, & resignatio huiusmodi cedat in commodum decani & capituli: præsupposito, quod canonicatus & præbenda eiusdem pensionibus, grauari possint.

Quæritur

Quæritur, an decanus & Capitulum ad solutionem huiusmodi pensionis quamdiu fructus percipiunt teneantur, an ne.

1 Et videtur quod non, quia actio tamen personalis non sequitur fundum, nec datur contra singularem successorem, l. i. §. si hæres percepto, ff. ad Trebellianum, l. si. §. ff. de contrahen. empt. & l. fideicommissum, §. tractatum, ff. de iudic. quod est verum, etiam si fructus per singularem successorem apprehensi, sint alicui obligati vel hypothecati: ita dicit Bart. in l. 2. ff. de alimen. & cibar. legat. & Ludouicus de Roma in Consilio 388. In contrarium tamen videtur mihi subscripto, quod est veritas, præsupposito pro certo, quod dicti fructus sint obligati & hypothecati pro pensionis annuatim soluenda, quia vbiunque tamen bona aliqua sunt obligata pro certa annua præstatione, actio personalis competit contra possessorem pro tempore quo possedit & defructuauit: ita expressè vult Paulus de Castro in l. Imperatores, in principio, ff. de publica. & sentiant apertius Hostiensis, Iohannes, Andreas, Panormita. in cap. parochianos, de decimis, & idem Panormita. in c. pastoralis, & in c. cum homines, in fine, eodem tit. & Fed. de Senis in Consilio 81. Et tamen oritur hæc actio ex quasi contractu secundum Hostien. Io. And. & Panor. in d. c. parochianos: Sicut enim hæres obligatur creditoribus ex quasi contractu, ad eundem hereditatem alicuius obligati, licet cum eis non contraxerit, l. 3. in fin. cum l. sequenti, ff. ex quibus causis in possessionem eatur. ita etiam ille obligatur ex quasi contractu, qui defructuauit rem alteri obligatam, vel qui fructus obligatos percipit, licet sit singularis successor: qui tamen percipit fructus, debet soluere onus reale, neque stipendium, ff. de impensis in re. d. fact. res tamen transit cum onere suo, l. si debitor, C. de distractio. pignori. cum similibus, etiam in præiudicium successoris singularis, per prædicta. & ita etiam vult decisio parliamenti Delphinatus 470. & ita interpretata est consuetudo in omnibus curijs spiritualibus a tempore memoriam hominum excedente, quæ est optima legum & canonum interpret. l. si de interpretatione, ff. de legib. & cap. cum dilectus, de consuetu. Nec obstant ea, quæ supra in contrarium sunt adducta: quia respondetur breuiter, quod illa procedunt quando tamen actio est merè personalis non respectiua ad rem, vt in actione ex vendito, certi conditione competente pro mutuo, & in similibus: tunc enim actio personalis non competit contra singularem successorem emptoris vel mutuum recipientis: secus autem est, quando actio non est merè personalis sed respectiua ad rem, tunc enim bene sequitur fundum: ita dicit Iason in l. i. in 22. columna, C. de iure emphyteo. & hinc est, quod actio tamen personalis in rem scripta, sicut est actio noxalis, ad exhibendum, quod metus cau-

sa, & similes, dantur contra singularem successorem, vt est tex. in l. metum, §. fina. ff. quod metus causa, & in l. si cum exceptione, §. aliquando, & l. si ipsa, eod. tit. cum similibus, & maximè hoc procedit, quando res est obligata seu hypothecata: vbiunque tamen enim res est affecta, actio personalis datur contra singularem successorem, vt vult notabiliter Bald. in l. secunda, in 13. q. C. de rescind. vendi. & Alex. in d. l. §. si hæres percepto, & Alberi. & Iason in Rubrica, ff. si certum petatur, quicquid dixerint Barto. & Ludouicus in passibus supra allegatis, qui in hoc reprehenduntur per alios Doctores, in passibus supra commemoratis, & bene: imò credo, licet de hoc non moueatur modò quaestio, quod dictus B. pro tempore quo non percipit fructus, non posset conueniri per dictum P. sed solum percipientes fructuum: & ratio quæ mouet, est, quia licet dictus B. sit personaliter obligatus, tamen quia huiusmodi obligatio personalis est respectiua ad rem, puta fructus præbendæ, eo non percipiente fructus non poterit conueniri, quia licet tamen debitor quantitatis interitu rei non liberetur regulariter, quia debitum in genere vel quantitate perire non potest, l. incendium, C. si certum petatur, & l. in ratione, §. diligenter, ff. ad legem Falcidiam: tamen tamen hoc fallit, quando est debitum quantitatis respectu certæ speciei, puta respectu fructuum, vt in casu nostro: vel respectu rei emphyteotica vel conductæ, quo casu debitor quantitatis vel generis liberatur interitu speciei, sicut tamen debitor speciei liberatur interitu speciei sine sua culpa, l. si ex legati causa, cum l. sequenti, & ibi Angelus & Doctores nouissimi, ff. de verborum obligationibus, & vult Alexander de Imola, in dicta l. in ratione, §. diligenter, & Panormitanus in cap. nisi essent viri prouidi, in penultima columna, de præbendis, & Doctores Moderni in l. quod te, ff. si certum petatur, & probatur in l. Titia textores, §. finali, ff. de legatis primo, & in l. quidam testamento, §. si tibi, ff. eodem titulo, & in l. electio, §. secundo, ff. de noxal. actio. & in l. in naue Sapheij, ff. loca. sed quia de hoc modò non est quaestio, amplius me non extēdo.

CONSILIVM CLXXV.

SYMARIA.

- 1 Fructus bona fide percepti & consumpti an debeant restituere, c. num. 11.
- 2 Pecitorium contra possessorem, utiliter intentatur.
- 3 Possessor mala fide fructus perceptos restituere tenetur.
- 4 Pecitorium absorbet possessorem.
- 5 Sententia contra possidentem: lata quid operetur.
- 6 Renunciare iuri sibi competenti nemo præsumitur.

l 4 7 Agens

- 7 *Agens petitorio non videtur renunciare possessio-
rio.*
8 *Possessionem animo habere & civiliter retinere
possumus.*
9 *Petitorium etiam contra detentatorem intenta-
ri potest.*
10 *Exceptio non canonica institutionis obstat spo-
liato ad restitutionem beneficiorum agentis.*
12 *Post litem contestatam possessor constituitur in
mala fide nec fructus suos facere potest: mul-
to magis post sententiam in petitorio la-
tam.*
13 *Lite contestata omnes possessores sunt pares.*
14 *Iniusta possessio ius vel actionem non tri-
buit.*
15 *Sententia lata in petitorio quibus obstat.*
16 *Petitorium excedit possessorem in executione: pos-
sessorium vero petitorium in cognitione.*
17 *Agenti interdicto recuperande obstat exceptio,
defectus dominij notoria eadem obstat in inser-
dicto retinenda poss.*

Secundum casum, per Dominum
consultorem aut advocatum suc-
cinde postum, ex quo prima ac-
trix mantenentiam super pos-
sessorio per eam pretenso secun-
dum naturam interdicti vi possidetis impetra-
uit, contra ream similiter se possidere, fructus
quoque aliquos ex eadem re bono iure pluri-
bus annis recepisse contententem, quæ tamen
ream cum melius se in petitorio secundum natu-
ram dictæ rei contentiosæ, quæ feudalis erat,
fundatam sentiret, ut expensis atque vexatio-
nibus inutilibus parceret, in possessorio nudo
contra actricem coram non iudice, super qua-
sione feudi contendere noluit: sed posses-
sioni, reseruatæ sibi actione petitorij: renun-
ciauit: in qua dicta actrix mediante eadem ren-
unciacione atque confessione manutenta sty-
lo curiæ fuit: Prætextu cuius reservationis di-
cta rea petitorium coram paribus curiæ inten-
tauit atque in eo obtinuit, per quod possessio
præfata primæ actricis inualida seu iniusta de-
clarata est, cum rem restituere seque ab illius
possessione & usu abstinere, cum causæ cog-
nitione iussa fuit: & quævis ÷ dictum petitorium
traxerit ad se omnem effectum dicti possesso-
rij præter fructus bona fide perceptos atque
consumptos, secundum ea quæ habentur in l.
qui petitorio, & in l. ex diuerso, & l. fructus, ff.
de rei vindicatione, & ibi per glossam, Bartol.
& Doctores, de quo inferius repetetur: eadem
actrix quæ, ut rea, in principali iudicio iudicia-
liter eum plenaria causæ cognitione succubuit
per modum executiuum, aut aliter prætextu
dictæ confessionis aut renunciacionis possesso-
rij ad finem intendandi petitorium, ut supra fa-
ctæ, quod ÷ proculdubio contra possessorem
competit, d. l. qui petitorio, cum similibus, pe-

tere nititur à dicta domina rei saltem utilis, om-
nes fructus per eam perceptos his proximis no-
uem aut decem annis præteritis. Queritur quid
iuris? Et licet dicta petito possit quouismodo
colorari ex eo, quia ÷ ante cognitionem peti-
torij seu iuris dominij dictæ dominæ videba-
tur aduersariam, rem illam possidentem, atque
postea confessione dictæ dominæ manutenta-
tam in sua possessione turbasse, ratione cuius
possessorium retinendæ turbata impetrauit,
atque in eo obtinuit, ut supra, ergo fructus per
eamdem viciosè perceptos, tanquam mala fide,
restituere tenetur, cum saltem ante decisionem
petitorij, aut ante litem in eo contestatam ipsa
possessor fuit in bona fide, l. iuste possidet, qui
autore prætorie possidet, ff. de acq. poss. & aliam
mala fide, turbando illam in fructuum receptio-
ne, l. i. C. vi possidetis, & l. i. & l. si duo, §. primo,
ff. eo. titulo, & Institu. de interdict. §. retinendæ,
& per nota, per Innocen. & alios in c. licet cau-
sam, de probat. cum simili. tamen hoc & simi-
libus non obstantibus, dicendum videtur, dictam
actricem in possessorio & ream in petitorio, ut
supra nullam actionem ad dictos fructus peti-
tos habere, quod plaribus probatur rationi-
bus. Primò, quia ut supra tangitur, petitorium
4 ÷ absorbet possessorem, ut habetur in c. pasto-
ralis, & in c. cum dilectus, de causa possessionis
& proprietatis, quia magis dignum & c. Secun-
5 dò ÷ possessorem, in qua actrix fuit vi confes-
sionis partis aduersæ manutenta, non erat iusto
titulo fundatum, ut postea per sententiam in
petitorio contra eam latam compertum est,
per quam effectus eiusdem possessionis contra
victicem dominam sublati aut absorpti,
seu elisi est, per nota. in dicto ca. cum dilectus,
post glossam: quia sententia lata contra possi-
dentem, possessio sequitur dominum tanquam
iustum possessorem, l. bona fides, ff. de po. & di-
cta l. si duo, cum similibus. Tertio probatur
idem ex vi confessionis possessionis, tunc actri-
cis factæ per dictam aduersariam tunc oppo-
6 nentem in possessorio: quia per ÷ expressam
reservationem iuris atque petitorij non ren-
unciauit, neque renunciassè censerì potuit,
nisi liti motæ & oppositioni per eam factæ, per
ea quæ habentur in l. postquam liti, & ibi per
Baldum & Doctores, C. de pac. retinendo sci-
licet iuris, & in petitorio, & in possessorio, saltem
animo, & sic civiliter quod habere potuit: quia
nemo in dubio principaliter si certat de damno
vitando, videtur iactare suum, aut iuri quod si-
bi pertinere potest, salua possessione aut deten-
tatione partis, in cuius odium fit talis confes-
sio, renunciare. l. cum de indebito, ff. de proba-
7 tio. & de ÷ hoc, quia subtile habetur post Bar-
tolom in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de
acquirenda possessione, vbi Bartolus post glos-
sam contendit, An quis agens petitorio videa-
tur renunciare possessorio propter contrarie-
tatem

metri, & quamuis Bartholus ibi transeat cum
glossa, ut renunciare videatur, tamen per Imol.
& alios ibidem reprehenditur: sed illi non infi-
stendo, sufficiat casui præfati, quod per illam
confessionem, abdicationem solum oppositio-
nis per eam prius factæ, fecit, ut patet per illa
verba in sententia manutentia pro se lata,
quibus dicitur, *Dat. si der voirseruen materien
possessorien, ende van manutene ende der oppositien
by hem daer reghens ghedaen, affghinck, behoudelijck,
&c. hoc est: Quod præscriptæ materiæ posses-
soriæ & manutentia, oppositioque illi vi-
cissim factæ renunciari, retento, & cætera. per
quæ verba, ipsa non censetur renunciassè iuri
8 etiam possessorij, quod ÷ animo habuit & re-
tinere civiliter potuit, secundum ea quæ ha-
bentur in l. clam possidere, §. qui ad nundinas,
ff. de acquirenda possessione, & in l. quod meo,
§. si furioso, & l. si me in vacuam, ibi, quia ani-
mo deponere & mutare possessionem nos pos-
se, Celsus & Marcellus scribunt, eodem titulo,
9 & hoc ea ratione, quia petitorio ÷ agere pos-
test contra detentatorem, ut in l. officium, ff.
de rei vindicatione, atque ille qui verè scit se
se possidere, modò conuentus fateatur se
possidere aut detentare rem contentiosam,
per ea quæ habentur in l. tertia, §. in amitten-
da, & in l. si quis ante, ff. de acquirenda
possessione. Cum ergo dicta domina tunc rea
solum recesserit à lite & oppositione super
manutentia facta, volens contendere in
principali atque petitorio, ut supra, sequitur
ipsam retinuisse omne ius, quod in possesso-
rio iuris atque in animo civiliter prius habu-
it, cui neque expressè, neque tacitè in eius
præiudicium renunciavit, per superius alle-
gata, & ea quæ habentur in dicta lege post-
quam liti, & etiam ex infra dicendis pate-
bit.*

Quarto ad idem facit, quia sumus in materia
beneficiali seu feudali, in qua non admittitur
possessio regulariter sine titulo: cum ergo pos-
sessio præfata actricis in possessorio non fuit
debitè atque ritè titulata, sed in illo succubu-
10 it, igitur, & c. Nam sicut ÷ in beneficialibus
contra spoliatum agentem ad restitutionem
obstat exceptio non canonica institutionis, ut
vult Iohannes Andrea, in Additionibus spe-
culi super Rubrica, de restitutione spoliator.
post Archidiaconum per eum relatum, & in ca.
in literis, eodem titulo, qui spoliatus tamen
privilegiatus est: ergo fortius in casu nostro ob-
stat exceptio dominij & canonica inuestitura
quæ dat iustam possessionem, ut in cap. primo,
quid sit inuestitura, in vrbibus feudorum. Quin-
11 tido, quia licet ÷ possessor bonæ fidei fructus
suos faciat, ut in l. ex diuerso, & ibi per glossam,
Bartolum & Doctores, ff. de rei vindicatione,
& in l. fructus, eodem titulo, cum multis simi-
12 libus: Tamen quia ÷ post litem contestatam

in petitorio effectus est malefidei, constat ab
illo tempore ream in petitorio fructus suos fa-
cere non potuisse, per regulam ibi traditam:
quinimò & post sententiam latam in petitorio
contra ream possessorem, ius sui possessorij at-
que fructuum videtur amisisse, nisi antea per
eam bona fide perceptos aut consumptos, se-
cundum Doctorum resolutionem ibi supra,
13 & etiam ÷ habetur per Baldum in l. prima, C.
de vfuris & fructibus legator. vbi dicit omnes
possessores, quantum ad fructuum restitutio-
nem, esse pares post litem contestatam, quia re-
stituere tenentur etiam si sint consumpti, per
l. quæsitum, ff. de acquirendo rerum domi-
nio, ibi, hæres qui cum legatum esse sciat, pro-
culdubio fructus ex eo suos non facit: quod
dicit intelligendum de fructibus etiam ante
litem contestatam perceptis, quia de perce-
ptis post litem contestatam, omnes possesso-
res sunt pares, allegat. ff. de petitione hæredi-
tatis, l. illud, & l. sed si lege, §. si ante litem, & C.
de fructibus & lite expen. leg. secunda: bene
etiam facit, l. domum, & l. certum, Codi. de rei
vindicatione, cum multis similibus: & idem
vult Paulus de Castro in dicta l. illud. In no-
14 stro autem casu per ÷ declarationem dicti do-
minij in petitorio factam, rea scit se iniuste con-
tra dominam declaratam possedisse: igitur
contra eam nullum ratione suæ præten-
sionis potest habere ius neque actionem,
pro quo est bonus textus in l. penultima & fi-
nali, ff. de publicia. & in hanc sententiam tan-
quam verissimam conueniunt communiter
omnes Doctores, Speculator in titulo de peti-
tor. & possessor. & spo. §. primo, versiculo, quid
si pro vno lata est sententia in petitorio & pro
alio in possessorio, & cætera, vbi dicit, quod non
potest petere sententiam pro se in possessorio
latam, executioni mandari, per Regulam, do-
lo facis, & cætera. & ibi per Iohannem Andrea
in Additionibus ad Speculatorem, restringen-
tem post dictum Speculatorem, in possessorio a-
15 dipiscendæ & retinendæ, & sententia ÷ lata
in petitorio illis sententijs in possessorijs ob-
stat: secus in recuperandæ, ut latius scripsit in
dicto capit. Pastoralis, de causa possessionis &
proprietatis, post glossam ibi, subdens in ea-
dem additione: nocebit ergo sibi sententia
super proprietate contra eam lata quoad pos-
sessorium omne sibi competens ante senten-
tiam, secus si post: & sic refert se ad latius scripta
per eum in dicto cap. cum dilectus, in glossa vl-
tima. Idem ÷ in effectu sequitur dominus Fran-
16 ciscus de Zabarellis in d. c. pastoralis, & in dic. c.
cum dilectus, dicens quod petitorium excedit
possessorium in executione, sed possessorium
excedit petitorium in cognitione, quia est præ-
discutiendum, ut l. incerti, C. de interdict. & l.
ordinarij, C. de rei vindicatione, & habetur in
d. c. in literis, de restitut. spolia. cum similibus: &
vult

vult Cynus in d.l. incerti, & Iohannes And. in d. cap. pastoralis, in nouella, & ibi etiam Iohannes de Imola, & Panor. in præalleg. c. cum dilectus, & gloss. Barto. & Doctores in distal. naturaliter §. nihil commune, ff. de acquirenda possessione, aliter dicendo esset nutrire peccatum, contrac. literas, de resti. spol. si obtinens in possessorio dico retinendæ aut adipiscendæ, vt supra, postquam succubuit in petitorio super eadem re contra eum vt possessorem intentato, possit petere fructus à domino vero consequente declarationem dominij sine vi aut vicio per eum perceptos, vt notant Doctores in passibus supra allegatis. Præterea in interdicto recuperandæ obstat agenti exceptio defectus dominij notoria contra dominum declaratum per sententiam, quæ facit notorium, vt voluit Inno. in c. constitutus, de filijs presby. & dicto c. in literis, & in c. cum ecclesia Sutrina, de causa possess. & proprie. & vult Imol. in dicto c. pastoralis, & in d. §. nihil commune, & bene facit quod habetur in regula, peccatum, in 6. multo fortius ergo obstat in interdicto retinendæ, per quæ facile responderi potest ad contraria quæ debilia sunt: quoniam, vt supra tactum est, dicta supplicans præfatos fructus recipiendo non turbauit dictam ream, sed suo iure vtens illos prætextu suæ iustæ possessionis recepit, licet in possessorio contendere noluerit, vt supra deductum est in tertia ratione, quæ sub correptione melius informati de iure, puto dicenda, saluo semper iudicio saniori.

CONSILIVM CLXXVI.

SYMARIA.

1. Procuratorem constituere, nisi dominus non potest.
2. Procurator est qui aliena negotia mandato domini administrat.
3. Prælati ecclesiarum qualiter constituere debeant.
4. Consortis litis ante litem contestatam ad agendum, pro se vel alio sine cautione derato non admittitur.
5. Tutores ante litem contest. alios procuratores constituere nequeunt.
6. Nemo sine actione experitur.
7. Non esse vel non ex actis adparere paria sunt.
8. Dolo quis potest censetur, quod restituere tenetur.
9. Fides in pactis vel conuentionibus interposita, iuramenti loco habetur.
10. Transactio inter fratres per plures notabiles personas facta plurimum fauoris meretur.
11. Scriptura qualibet à patre facta effectus testamentari inter liberos sortitur fidem, facit.
12. Obligatio matris passim transit ad eius hæredes.
13. In contractibus nullum omnino verbum vel syllaba

ba etiam sine effectu vel virtute aliquid operandi esse debent.

14. Legibus priuatam vilitatem concernentibus, patet derogari potest.
15. Argumentum à contrario sensu non habet locum nisi etentis eisdem terminis.
16. Exceptio confirmat regulam, in casibus non exceptis.
17. Expressum facit silere tacitum.

Venerabilis domine Officialis, ad finem, vt euidenter constet V.D. quod Iohanni vander Haghen, Iohanni van Yeteghem, & Godefrido Houtappels prætenfis actoribus, conclusio per eos capta contra Iacobum Robyns & suos litisconfortes reos adiudicari non possit de iure, sed quod ipsi rei debeant à propositis eorum absolui cum expensarum condemnatione, placeat attendere ad infra scripta.

Primò, quod dictus Iohannes vander Haghe & Godefridus Houtappels dicuntur agere ad causam suarum vxorum, & tamen ipse Godefridus constituit ante litem contestatam, quod de iure fieri non potest, nec debet, vt vult Cynus in l. exigendi, C. de procurator. in secunda quaestione, & Baldus in Rubrica, extra, de procura. in 3. col. in versic. vtrum sit differentia & c. per tex. & gl. in l. i. C. de bo. ma. cum ille qui constituit dominus illius rei super qua constituit esse debeat, l. i. ff. de procur. in prin. ibi dum dicit, procurator est qui negotia aliena mandato domini administrat, & ita constat ipsum absque actione & nulliter egisse. Item placeat attendere, quod in procuratorio dicitur, quod præfati Iohannes van Yeteghem & Godefridus Houtappels constituerunt pro se ipsis sine pluri, ex quo mariti etiam post litem contestatam cauere debent in hoc casu vel simili, quia etiam prælati qui plus iuris habent in rebus prælaturæ, quam coniuncta persona in rebus coniunctæ, bene faciunt si constituent nomine suo & ecclesiæ, & suo nomine pro iure quod habent in bonis ecclesiæ, vt vult Bartolus in distal. prima, in versicu. quarto, ad idem oppono: Item dicitur, quod comprehendunt Iohannes vander Hagen, & tamen ille præfato Godefrido nullo modo est coniunctus. Et posito, quod esset consortis eiusdem litis, tamen ante litem contestatam, pro eo agere non potuerunt, vt vult expressè Panormita. in c. cum M. Ferraricis, de consil. & Specu. in tit. de coniuncta persona, versic. item consortis eiusdem litis, & est textus in l. secunda, C. de confor. eiusdem litis, neque etiam admittuntur ad agendum, nisi cautionem de rato obrulerint, l. Pomponius, §. final. & ibi glossa & Doctor. ff. de procurato. Præterea in eodem procuratorio dicitur, quod constituerunt tutorio nomine Iohannæ Velains, & tamen nusquam constat eos esse tutores: imò in processu

cessu nominantur tutores Iohannes van Yeteghem & Iohannes van der Haghen & non Godefridus Houtappels, licet etiam de ipsorum tutela non constet: Et posito, quod constaret, tamen nec in illa qualitate ante litem contestatam, constitutere potuerunt, l. neque tutores, C. de procurato. & ita constat, ipsos aut præfatum eorum procuratorem, nullam actionem habuisse aut habere, & ita obtinere in præfata causa non posse, cum sine actione nemo experiat, l. si pupilli, §. videamus, ff. de negot. gest. & l. quotiens, §. item si temporali, & l. tutores qui, in principio, ff. de administratione tutor. & l. si quid §. illud, ff. de petitione hæreditatis: Et posito, quod ipsi post litem contestatam constitissent, prout non, tamen etiam nullo modo constat, ipsos etiam ad causam suarum vxorum aut pupillæ actionem aliquam habere, quia licet articulauerint se hæredes Petri van den Eynde & Mariæ Robyns: tamè hoc est negatum & nullo modo probatum, & ita censetur tanquam non allegatum, quia de eo non constat cum de his quæ non sunt & non apparent idem sit iudicium, l. in lege, ff. de contrahenda emptione & venditione, & l. duo sunt Titij, ff. de testamenta. tute. & sic eis non competit actio. Item placeat etiam attendere, quod quanquam constaret actores esse hæredes Petri van Yeteghem & Mariæ Robyns, & quod ritè institissent iudicium, prout non, ipsis tamen nulla competit efficax actio, quod deducitur hoc modo, quia dolo quis petit id quod restituere tenetur, c. dolo de re iud. lib. 6. cum similib. sed dicta quondam Maria fuit obligata ad restituendum in domum mortuariam, quicquid ei per tractatum antenuptialem fuerat per suos parentes additum, sicut patet ex literis & munimentis in actis exhibitis, ergo & c.

Restat nunc respondere ad quædam friuola & sophistica, pro parte agentium in eorum scripturis, folio 84. & sequentibus copiatas obiecta, quibus solutis patebit nitida & clara veritas. Et primò non obstat cum dicitur, quod documenta sue munimenta exhibita dicuntur duntaxat loqui de quadam sententia arbitrari inter Vyalterum Robyns & Mariam Iacobus Dochter ex vna, & domicellam Katharinam Robyns ipsorum filiam relictam quondam Iohannis van den Eynde lata, & sic non potest obesse dictæ Mariæ vel actoribus, cum res inter alios acta & c. Quia dicitur, quod licet illa sententia arbitraris principaliter fuit lata duntaxat inter illas partes, vbi supra nominatas, tamen ne domicella Katharina Robyns & eius proles nimium dispendium paterentur, non solum inter præfatas partes, verum etiam inter dictam Mariam Robyns & alias proles dictorum quondam Vyalteri & Mariæ fuit tractatum, conuentum, & conclusum, prout in scri-

ptura reorum continetur, videlicet vnaquæque earum excepto Paulo teneretur & deberet importare ac conferre, quicquid ei per tractatum antenuptialem datum fuit vel additum, quos quidem tractatum, conuentionem, seu conclusionem, non solum dicti submittentes, sed etiam omnes proles ibidem tunc præfentes, tam ante prolationem dictæ sententiæ arbitraris, quàm post prolationem eiusdem de ea certioratæ fide media, obseruare, & intertenere promiserunt, quæ fides loco iuramenti habetur, c. ad aures, quod metus causa, cum sim. Ex quo etiam patet solutio ad illud quod dicitur per actores in scriptura reorum non fieri mentionem de arbitrari sententia, quia propriè loquendo quoad alias proles non fuit sententia arbitraris, sed quidam tractatus, conuenticio & conclusio ad fines prædictos, cotam legislatoribus ipsis partibus & pluribus notabilibus personis præsentibus, passata, autorisata, & facta ratione æqualitatis & perpetuæ amicitia, inter fratres & sorores seruanda, quæ conuenticio plurimum fauoris meretur, & à iure commendatur, l. cum pater, §. cuius, ff. de legat. 2. cum infinitis similib.

Non obstat etiam vbi dicitur, quod literæ incipientes, *Pvi Ian, &c.* sunt scriptura priuatæ & nullius testimonio fulcitur. Quia respondendo dicitur primò, quod sunt fulcitur testimonio sigillorum scabinorum oppidi Mechliniensis. Secundò, quæ quæcumque epistola parentis siue alia scripturæ quibususcumque verbis vel indicijs quomodocumque inueniantur relicta, effectum sortuntur inter liberos, l. si. C. famil. hercis. & l. hac consultiissima, §. ex imperfecto, C. de testa.

Nec etiam obstat vbi dicitur, quod non constat de submissione, & si constaret de aliqua submissione, tamen saltem non constat de submissione aliarum prolium, & præcipuè Mariæ Robyns. Quia responderetur per interemptionem, negando quod non constat, imò constat per abbas Sancti Michaelis & aliorum arbitrorum literas, eorum sigillo & signeto sigillatas & signatas, in quibus literis etiam expressè dicta Maria promisit fide media seruare eorum laudum. Secundò, quia post prolationem dicti laudi præfata Maria & suus maritus comparuerunt coram magistro communis, scabinis, & consilibus dicti oppidi Mechliniensis, & promiserunt fide media, vt prius dictum est, seruare laudum præfatum & singula contenta eiusdem, & illi nunquam contrauenire neque verbo neque facto per se, neque per alium quemcumque, & licet quoad dictam Mariam non interuenisset submitisio, tamen fuit quædam dispositio parentum inter liberos, quæ omnino seruari debet, per supra dicta.

Item non obstat dum dicitur, quod promissio facta per Mariam Robyns non comprehendit ipsius hæredes, quia personalis est, & posito quod pro se & hæredibus promissio facta esset, tamen

tamen non comprehenderet proles quæ in dictos arbitros se nunquam submiserunt. Quia respondetur. similiter per interemptionem, quia proles dictæ Mariæ tam maiorenes quam minorenes, cum eorum tutoribus presentes interfuerunt, & omnia præmissa, quemadmodum Mariæ eorum mater, seruire promiserunt ut patet ex tenore literarum in actis exhibitarum. Item dato, quod non interfuissent, tamen sine. ¶ dubio obligatio matris passiva transit ad hæredes suos, l. prima, C. vt ac. ab. hære. & contra hære. & l. cum à matre, C. de rei vendica. præterea si in veritate pactum non transiret ad hæredes, vt vult aduocatus actorum, tunc verum esset dicere dictis præsentis actoribus, actionem non competere, cum eis nihil vnquam addictum fuit in cōtractu antenuptiali, & fortius in casu præfenti, in quo soluto matrimonio dos redit ex pacto.

Nec etiam obstat aliud quo dicitur, quod si quouimodo conuentio matris possit præiudicare, tamen solummodo præiudicare quoad hoc, quod inter præfatos Valterum & Mariam ex vna, & dictam Katharinam laudatum & dictum fuit. Quia respondetur vt prius: nam verba. ¶ debent aliquid operari, maxime vbi tam solemniter ad actum peruentum est, argumen. nota. per Barro. & Doctores, in l. 1. C. de præcuria lib. 10. In cōtractibus enim nulla verba debent esse superflua, & sine virtute aliquid operandi, imò nec syllaba vel verbum secundum Bal. in rub. C. de contrah. emp. in 9. q.

Nec etiam obstat, cum dicitur, quod ipsi agentes non obstante præfato tractatu, possent manere extra domum mortuariam, & agere ex suo tractatu antenuptiali, attento quod beneficium, quod prætor filijs & liberis volentibus se abstinere ab hæreditate parentum pollicetur, non est agentibus illo vti volentibus denegandum. Quia respondetur, quod hoc esset verum, nisi. ¶ pactum, conuentio, & dispositio fide media vallate obstarent, vt supra dictum est, quibus non est dubium legibus priuatam vtilitatem concernentibus, vt in casu præfenti, derogari, l. si quis in conscribendo, cum ibi nota. per glo. & Doctores, C. de pactis, cum similibus. Similiter non obstat aliud motiuum aduocati agentis, cum dicit, quod. ¶ argumentum à contrario sensu non habet locum, nisi retentis eiusdem terminis, & ideo non sequitur, Paulus non tenetur importare, ergo alij debent importare: & quod duntaxat sequitur, Paulus non tenetur importare: ergo potest venire ad diuisionem absq; importatione, alijs contingeret tractatum illum claudicare, cum in eodem habeatur, quod Katharina importando ad diuisionem 8. florenos Rhenenfes cum alijs admitti debet æquali diuisione, igitur si non importauerit, poterit manere extra domum mortuariam, & si ipsa posset manere extra & non alij, sequitur quod tracta-

tus siue laudum claudicaret. Quia respondetur sicut prius dictum est, quod ipsa Maria & suæ proles expressè promiserunt importare & conferre quicquid eis per tractatum antenuptiale datum fuit vel addictum, & ad hoc faciendum se obligarunt, vt patet ex literis in actis exhibitis, & non solum ipsa Maria, sed etiam ipsa Katharina & omnes alij proles, excepto Paulo, quæ exceptio. ¶ fortificat regulam, l. quæ situm, §. deniq; ff. de fundo instruc. & l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de penu lega. cum simi. & sic cessant claudicatio & argumentum à contrario sensu, de quibus in argumento, cum. ¶ expressum faciat silere tacitum: quia omne tacitum est ex coniectura, in incertis autem non in certis locus est coniecturis, l. continuus, §. cum ita, ff. de verbo. oblig. cum sim. Nec obstat si dicatur, quod præfati rei, agentes huius causæ, & quondam Mariam Robyns ex domo mortuaria excluderunt, & ita per eos stetit & non per Mariam Robyns. Item, quod partem eius non deposuerunt sub lege vel prætoris &c. Quia respondetur per interemptionem, negando quod rei actores excluderunt, imò eos ad domum mortuariam vocari fecerunt, vt constat ex actis. Et ad aliud cum dicitur, quod rei non deposuerunt partem dictæ Mariæ sub lege satis responsum est in scripturis reorum, quare hic non datur alia responsio, quia effectum iudicis obtundere, & solem facibus adiuuare velle, quod ridiculosum esse nemo ambigit, c. si omnia, §. quæstio. 1. & l. 1. in fi. ff. de dote prælegata.

CONSILIVM CLXXVII.

S V M M A R I A.

1. Non residens in ecclesia vel præbenda qualiter puniatur.
2. Officiario iurato de suo officio aliquid asserenti creditur, sicut statuitur relationi nunciij iurati de sua citatione: donec contrarium fuerit probatum.
3. Testimonium minus idoneorum, admittitur in casu qui per alios difficulter probari potest.
4. Illud attenditur quod principaliter agitur.
5. Statuto ecclesiæ non seruato qua incommoda sequantur.
6. Dictionis taxatiua natura est restringere & excludere omne aliud, &c.
7. Beneficia clericis non ad peregrinandum sed propter officium dantur.

Venerabiles ac circumpecti domini, in causa coram vobis pendente per & inter decanum & capitulum ecclesiæ collegiatæ sancti Gummati Lirensis ex vna, cōtra dominum Dionysium eorum confratrem ex altera, modica videtur esse difficultas attenda, dispositione iuris

CONSILIVM CLXXVIII.

iuris & forma tradita per statutum iuratum, quia ex. ¶ dispositione iuris non residens in ecclesia vel præbenda, punitur in amissione fructuum, & ultra hoc alijs pœnis à iure traditis, & per statutum potest abesse in secunda residentia per decem & octo hebdomadas & non vltra. Restat ergo solum videre, an vltra abfuerit, nec ne. Et quia. ¶ per officarium iuratum, cui ex officio incumbit signare & notare absentes, constat eum fuisse absentem 86. diebus, standum est ei in hoc, sicut statuitur relationi nunciij iurati de sua citatione, cap. cum parati, cum ibi notatis, de appella. & l. Theopompus, ff. de dote prælega. Nec creditur dicto domino Dyoniso neganti vel contrarium asserenti, nisi ipse probet contrarium, scilicet se illis diebus fuisse presentem, iuxta nota. per glo. & Doctores in cap. contineretur, de responsa. impub. quo autem ad alios dies, quibus dicitur fuisse absens, adhuc minus ei neganti creditur, cum in hoc, vt in formor, concurrat testimonium plurium canonicorum, quibus. ¶ est standum, ex quo talia & similia per alios difficulter probari possunt, cap. veniens, 2. de testi. Nec obstat, quod ex hoc lucrum sunt habituri, quia attendi. ¶ debet id quod principaliter agitur, l. si quis nec causam, ff. si cer. petatur, causa autem ista est causa ecclesiæ, pro obseruatione statuti iurati ecclesiæ instituta, quo. ¶ statuto seruato seruatur honor & decor ecclesiæ, & eo infracto, cultus diuinus minuitur, generatur scandalum in populo, destituitur ecclesia ministris, & caret suffragijs debitis: modò in causa ecclesiæ canonici bene possunt esse testes, cap. cum nuncius, & cap. in super, de testi. maxime in subsidium: nec est verisimile, quod pro modico lucro vellent deicere, & contra confratrem falsum perhibere testimonium, nec debet deduci tempus peregrinationis, quia statutum dat 18. hebdomadas cum dictione. ¶ taxatiua, de cuius natura est restringere & excludere omne aliud, Clemens. exini de paradiso, de verbor. signi. & illud tempus sufficit pro sollicitandis negotijs proprijs: nec. ¶ clericus peregrinanti sine iussione episcopi petita & obtenta, vt dicit tex. cum glo. in c. non oportet, 2. de consecrat. distin. 5. vel saltem debuisset interuenisse consensus Decani & Capituli, quia beneficium non datur ad peregrinandum, sed propter officium, c. fin. de rescrip. lib. 6.

CONSILIVM CLXXVIII.

S V M M A R I A.

1. Sponsalia de futuro per qua verba contrahantur.
2. Dicitio, Nisi, sequens orationem negatiuam quid operetur.
3. Matrimonium quibus verbis contrahatur.
4. Sponsalia nondum valida qualiter confirmantur.

5. Ex prolatione verborum ad contrahendum a proterum consensus deliberatus præsumitur: maxime si iteratio interuenit. & nr. 6.
7. Sponsalia etiam non iurata, vt ad solemnisationem perducantur, censura ecclesiastica adhiberi potest: nisi causa urgentissima superuenierit.
8. Matrimonia ab omni coactione extra consensum partium veniente libera esse debent.
9. Quod ab initio est voluntatis, illud post consensum præstitum est necessitatis.
10. Sponsalia in quibus casibus dissoluantur, remissimè.

Venerabilis domine officialis, ad finem, vt D. V. constat de bono iure promotoris curiæ Cameracensis impetrantis & domicelli Iohannis van Rotfelaer eidem promotori adherentis, contra domicellam Margaretam van Leefdale, placeat attendere, quod. ¶ inter dictos domicellum Iohannem & præfatum domicellam Margaretam ante litem motam contracta fuerunt sponsalia de futuro, per hæc verba: *Ich en sal anders gheenen man trouwen dan u, & viceversa, vt ex propositione dicti domicelli Iohannis, & responsione præfate domicelle lucidè apparet: per quæ verba certum est contrahi sponsalia, cum æquipolleant istis, ego ducam vel accipiam te in vxorem, per quæ contrahuntur sponsalia, c. penul. de sponsa. cum similibus. 2. vbiunque. ¶ enim dicitio, nisi, sequitur orationem negatiuam, tunc ponit, l. actione, cum ibi nota. per glo. & Doct. C. de transact. & nota. per canonistas in c. ex parte, de sponsa. vbi communiter omnes Doct. dicunt, quod per hæc. ¶ verba, non habeo aliam nisi te, contrahitur matrimonium, ex quo per hæc verba habeo te vel tractabo te in vxorem, contrahitur matrimonium: sed per hæc verba, non ducam aliam nisi te, contrahuntur solum sponsalia, cum non plus importent, quam affirmatiua propositio cui æquipollent, de quibus sponsalibus sic, vt præmittitur inter eos contractis patet, nedum per verba supra dicta hoc importantia & per eos iudicialiter confessata, sed etiam per multiplicem & iteratiuam confessionem dictæ domicellæ Margaretæ. Primò per hoc, quod sæpè confessa est extraiudicialiter & etiam iudicialiter, quod dictus domicellus Iohannes sufficientem ab ea habuit securitatem, & quod propterea vereri non debet, quod ipsa alibi, vel cum alio matrimonium contrahat. Item per hoc, quod confessa est extraiudicialiter & iudicialiter, cum sibi diceretur, quod parentes sui verebantur, quod se posset dicto domicello Iohanni per conuentiones matrimoniales allegari, se respōdisse per hæc verba, *dats al lang gbedacn, &c.* Id est, hoc diu transactum est. Item per verba missiue literis dicti domicelli Iohannis responsiua, quæ sonant hoc modo,*

modo, v betrouwen es toe haest van my, dat welcke sonder noot es, want ghy en sult nemmermeer anders aen my vanden dan trouwen ende stanvasticheyt, &c. Id est, fides tua de me tam cito defecit, quod nihil vereri necesse fuit, quia nunquam in me deprehendes aliud quam fidem & constantiam, &c. & per alia verba secundae misissae, quibus inter alia sic cauetur, *blisse altoes alsoe getrouwe als ic sal, ic bidde en ruyffelt nergheens in*, id est, mane perpetuo tam fidus quam ego ero, rogo te ne de villo dubites, & per alia verba tertiae misissae plus praegnantia, quibus in effectu sic cauetur, *ghy en dorst oic niet dencken, al waer ic daer ende my eenen Coninck gebueren mochte, dat idt ymmermeer doen sunde, ic hebbe mijn herte te vast geleyt daert blyuen sal, ende ghy hebt er vick te veel zekerheyden aff*, &c. Id est, Non debes quoque putare, quod si tibi forem, & rex aliquis contingere mihi posset, quod vnquam facerem. Ego cor meum nimis firmiter fixi vbi mansurum est, & tu quoque de hoc habes multam certificationem, &c. quibus literis ipsa pollicetur se semper mensuram fidelem, & cum alio non contracturam, & hortatur sponsum, vt idem faciat, ac constitetur inter eos esse vinculum indissolubile per illa verba vltima, *ick hebbe mijn herte te vast geleyt daert blyuen sal*, &c. id est, ego cor meum nimis firmiter posui, vbi mansurum est.

4 Item per receptionem denarij in duas partes fracti, cum per receptionem localium, per amplexus & oscula, sponsalia necdum valida confirmantur, vt volunt Panor. Praposit. & Doct. in c. fin. de sponsa. sed etiam sponsalia ab initio inuolida validantur, vt vult notabiliter Ioan. And. in c. vnico, de desponsa. impub. lib. 6. in nouella, in finalibus verbis, & sequitur Panor. in consilio 48. primi voluminis. Nec obstat si dicatur, quod verba per dictam domicellam Margaretam prolata, fuerunt per eam prolata iocosae, leui verbo & sine intentione nubendi, vel sponsalia contrahendi, & sic defuit consensus, qui in matrimonio est necessarius, cap. cum locum, de sponsa. cum similib. Quia respondetur per interemptionem, negando assumptum, quia ex quo constat de prolacione verborum aptorum ad contrahendum sponsalia, praesumitur quod interuenit consensus designatus per huiusmodi verba: quia nemo praesumitur dixisse, quod mente non cogitauit, l. Labeo. ff. de suppel. lega. nec ei hoc dicenti creditur in foro exteriori, vt habetur & nota. per glo. & Doct. in c. tua nos, de sponsa. Praeterea si geminatio vel iteratio actus facit praesumi plenum & deliberatum consensum, Auth. sine a me, & l. si mulier, C. ad Velleia. & not. per Bar. in l. cum scimus, in fine, C. de agri. & cens. lib. 11. & per Panor. Feli. & alios canonistas in c. si cautio, de fide instrum. Cum ergo hoc casu non agatur de praerudicio alterius matrimonij, declarari debet per dictos domicellam Iohannem & praefatam domicellam Margaretam sponsalia fuisse & esse contra-

ta, & ad illorum solennisationem infra quadraginta dies apti temporis fuisse & esse procedendum, &c. Nam vera & communis doctrina seu theoricorum habet, quod licet sponsalia si non sint iurata, tamen ad solennisationem & obseruationem illorum sponsa ab initio voluntaria, & postea inuita & renitens per censuram ecclesiasticam compelli potest, nisi vrgentissima causa superuenierit vel substat, ita dicit glo. ordinaria in cap. ex literis, 2. in tertia solutione, de sponsa. & ibi Panor. Praposit. & communiter omnes Doct. ita etiam dicit glo. ordinaria notabilis in §. sed concedatur 27. quaest. 2. & Hostien. Panor. Praposit. & Doct. in c. requisit, de sponsa. & idem Hostien. Panor. Praposit. & alij in c. de illis, primò de desponsa. impub. & ibi est bonus textus ponderatus ibidem per Panor. Nec obstat d. c. requisit, quia debet intelligi secundum praemissa, quando vrgentissima causa superuenit vel suadet compulsionem non fieri, quae hic non subest. Nec obstat etiam si dicatur, quod matrimonia si debent esse libera ab omni coactione, dicitur c. cum locum, & per consequens inuita & renitens non debet compelli ad solennisationem matrimonij. Quia respondeo & dico, quod verum est, quod matrimonia debent esse libera ab omni coactione extrinsecus, id est, extra consensum partium veniente, sed non debent esse libera a coactione intrinsecus, id est, de natura matrimonij veniente, quae est, vt ex consensu obligentur partes ad obseruandum quod promiserunt, quia si diceremus, quod consensus ab initio voluntarius non alstringeret inuitos ad contrahendum, hoc esset enervare omnem neruum matrimonij, quia quod si ab initio est voluntatis, ex post facto, id est, post consensum praestitum est necessitatis, l. sicut ab initio, Cod. de actio. & obliga. & ex hoc contractus non dicitur minus voluntarius, l. fin. C. ad Velleia. & ibi Paul. de Castro, & sentit glo. in d. c. requisit, & ibi Anton. de Butrio, & Doct. Cum ergo non simus in casibus si in quibus sponsalia possent dissolui, ex quibus septem enumerat glossa in d. §. sed concedatur, & 22. Praepositus in c. de illis, de sponsa. sequitur, quod declaratis sponsalibus, dicitur Iohannes & Margareta debent ad solennisationem matrimonij compelli per censuram ecclesiasticam: iudicio vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CLXXIX.

S V M M A R I A.

- 1 Filij naturales quando patri ex testamento vel ab intestato succedant.
- 2 Natus ex vxorato & soluta an censetur natus ex damnato coitu vel adulterinus dici possit.

3 Natus

- 3 Natus ex vxorato & soluta non est capax successiois paterna, nec ipse ultra alimenta relinquere potest, dicitur, natur alio neguit.
- 4 Adulterium committitur solum in nuptiam.
- 5 Vxor maritum ad solutam accedentem ex generali capite iniuriarum accusare potest.
- 6 Vxorato ad solutam accedenti poena arbitrio iudicis imponi debet.

AD hoc si filij naturales ad effectum succedendi patri ab intestato in duabus vncijs, non superstitibus filijs naturalibus & legitimis, vel coniuge, vel ad effectum, vt eis relinqui possit a patre ultra alimenta, requiruntur tria copulatiue. Primò, quod tales sint nati ex soluto & soluta, ita quod inter eos potuissent esse matrimonium. Secundò, quod sint uati ex concubina retenta in domo, loco vxoris, ad quam pater consuetudinem habebat. Tertiò, quod illa fuit vnica concubina: ita probatur in §. si quis autem defunctus, in Authent. quibus modis natura. effici. sui, collatio. 7. & in Authent. licet patri, cum vtrobique notatis, C. de natura. libe. & in §. fina. Instituit. de nuptijs: & ita expressè determinat Specula. in titu. de successio. ab intestato, §. primo, versiculo, nunc de naturalium, & idem Specul. in titu. qui filij sunt legitimi, circa principium, & glossa ordinaria in cap. nisi cum pridem, super verbo, manseres, de renunciatio. & expressè Panor. mitan. & Doctores in cap. tanta, & in c. per venerabilem, qui filij sunt legitimi. Si ergo alterum istorum deficiat, cessant iura loquentia de successione ab intestato, quae tamen limitate loquuntur, vt patet in d. Authent. licet patri, & in corpore vnde sumitur, & etiam iura loquentia de capacitate obtinendi ex testamento vel vltima voluntate, de quibus supra. Restat videre, an natus si ex vxorato & soluta, censetur natus ex damnato coitu, nec ne. Et videtur prima facie, quod non sit natus ex damnato coitu, per nota. per glo. & Salice. in l. 1. C. ad legem Iul. de adulter. & per ea quae habentur per Socinum in consil. 148. incip. memini, in quibus locis praefati Doctores volunt, quod quando coniugatus vel vxoratus procreat filium ex soluta, talis filius non dicitur adulterinus: quia non committitur adulterium, nec dicitur natus ex damnato coitu, & idè vult Salic. in Authen. ex complexu. C. de incest. nup. & per consequens videtur, quod talis est capax hereditatis paterna & legati, etiam ultra alimenta: & si sic, ergo validum ceteri debet testamentum, de quo est quaestio, & inuicem requireretur de virtute & efficacia substitutionis, vel de iure accrescendi. Sed sub correctione melius sentientis, videtur mihi, quod natus si ex vxorato & soluta non est capax successiois paterna, nec potest sibi relinqui ultra alimenta, nec meretur dici naturalis: & de hoc videtur mihi text. expressus iun-

ta glossa ordinaria, quam sequitur ibi Barto. & Doct. in §. fin. in Auth. quibus mo. natur. effi. sui, coll. 7. vbi gl. ordinaria expressè dicit, & sequuntur Doct. quod omnes qui nati ex tali coitu, qui non potuit esse vxoreus tempore concubitus, censendi sunt ex damnato coitu procreati, & sic nec alendi a patre, nec nomen naturalium merentur habere, licet de benignitate canonica talib. alimenta relinqui possent, c. cum haberet, de eo qui dux. in ma. quam pollu. de adulte. Nec obstat not. per glo. Salic. & Doct. in d. l. 1. C. ad leg. Iul. de adul. & not. per Salic. in d. Authen. ex complexu. Quia fateor, quod si quando vxoratus accedit ad solutam, non potest puniri poena legis Iuliae de adulte. quia non est propriè adulterium, quod committitur in nuptiam, l. inter li. beras. §. i. ff. ad leg. Iul. de adul. & ita loquitur d. l. 1. cum ibi nota. per glo. & Doct. sed quod talis coitus non sit damnatus & punibilis per legem ciuilem, hoc non probatur ibi, imò contrarium ibi vult Bal. qui expressè dicit, quod licet si vxor non posset accusare maritum accedentem ad solutam ad poenam legis Iuliae de adulte. quae est capitalis, tamè posset accusare eum ex generali capite iniuriarum: quia verum est dicere, quod ipsa mulier iniuriam patitur, cum matrimonium violatur: & idem volunt ibi Iac. Butrig. Sali. & alij Doct. scribes: & licet non reperiat specificam poenam imposita, tamen negari non potest, quin sit delictum punibile arbitrio iudicis, arg. l. i. ff. de iu. delib. & c. de causis, de offic. deleg. cum si. quia in non determinatis a iure succedit arbitrium iudicis, iuribus praerogatis, & l. hodie, cum ibi notatis, ff. de poenis.

CONSILIVM CLXXX.

S V M M A R I A.

- 1 Actus agentium non operantur ultra ipsorum intentionem.
- 2 Communis loquendi usus in omni dispositione principaliter attendendus est, propriaque verborum significationi praevalet, & nu. 3.
- 4 Mens contrahentium vel statuentium ex communi loquendi usu elicetur.
- 5 Intestati decedere qui dicantur.
- 6 In statuto verba ambigua iuxta communem loquendi usum interpretantur.
- 7 Vxorem suam in testamento dominam omnium bonorum relinquens, an censetur proprietatem ipsi reliquisse, &c.
- 8 Verba ab idiotis prolata intelliguntur secundum quod in idiotam cadunt.
- 9 Verba intelliguntur secundum qualitatem personarum a quibus & ad quas proferuntur.
- 10 Verba in vulgari sermone prolata secundum communem loquendi usum intelliguntur.
- 11 Dispositio praecedens an per verba subsequencia restringatur, &c.
- 12 Vsufructus morte usufructuarij extinguitur.

CONSILIVM CLXXX.

Vis literis scabinalib. oppidi Middelburgensis, de data 21. diei mensis Februarij, anni millesimi quadringentesimi octuagesimi tertij, donationem mutuam & reciprocam mariti & vxoris in se continentibus, quarum literarum tenor quoad clausulam proposito seruietem, inferius inseritur de verbo ad verbum, visis etiam literis scabinalibus eiusdem oppidi de data 22. diei mensis Nouembris, anni millesimi quadringentesimi nonagesimi secundi, de quadam diuisione, participatione, seu refutatione inibi contenta mentionem facientibus: visis etiam literis, sigillo ad causas dicti oppidi sigillatis, de datis sextæ & septimæ dierum mensis Martij præsentis anni millesimi quingentesimi octauj, sententiam quandam difinitiuam per burgimagistros & scabinos dicti oppidi, inter partes illic mentionatas promulgatam, & processum coram eis habitum in se continentem: videtur mihi subscripto sub correctione melius & rectius sententiarum, per dictos burgimagistros & scabinos malè fuisse & esse processum & iudicatum, ad quod deducendum oportet præmittere verba formalia dictæ donationis recipiæ, quæ sunt talia: *Ian Pieterß ende Volcwijff Boadijns dochttere, sijn wettachtich getrouwe wijf, quam en voirscopen in Middelburcb ende verleeden hem beyden te gadere dies, te wetene Volcwijff voirß by consente ende wille van Ian Pieterß haeren voirß man, dat sy ghegeuen hebben ende geuen elcx die een den anderen een huys van achter tot voeren met allen zynen toebehoirten, genuemt den zwarten Aerne, stiuende tot Aernemuden op ter stede dyck daer zy beyde te samen wo ten tye in en op woonen, in deser manieren, dats te wetene zoe wie dat lancxt leuer van hem beyden voirß die sul dit voirß huys wrijckken besitten en gebreycken, zyn oft haer leuen lancx ghebeduende sonder yemants wedersegghen, ende naeder laester doot van hem beyden voirß, soe sul dit voirß huys wederomme commen ende bliuen in rechten vryen eygendorime op haerer tweer voirß gherechten erfgenamen, die dat schuldich zyn te hebben met rechte en op nyemande anders in gheere wijs, behoudelyc dies, dat te ghene die daer lancxt leuet zynen vryen wille mach doen mit zynen deele, als vander helfte van desen huysc ofte beyde te gadere sulden mogen vercoopē, verstellen, ofte belaeften binnē huereer tweer leuene tyde, waert dat hem beyden alsse gheliefde, ofie dat sjs van noode waret, &c.* Hoc est, Ioannes Petri & Volcwijff filia Boadini, sua legitima vxor, compatuerunt ante scabinos Middelburgenses, & confessi sunt simul, nempe Volcwijff prædicta de consensu & voluntate Ioannis Petri mariti sui prædicti, quod donationem fecerunt ad inuicem & donant sibi mutuo, domū quandam ab anteriore parte ad posteriores partem vsq; cum omnib. suis pertinentijs, nuncupatā, nigra aquila, sitam in Aernemuda super aggere vrbis, quam ipsi patiter modō inhabitant, sub

hac forma, vt scilicet qui eorū superuineret hāc domum prædictam liberè possideret fruereturq; sua aut ipsius vita durante, absq; cuiusquam contradictione, & post mortem postremi ex eis morientis, redibit prædicta domus & manebit in iusta & libera proprietate, legitimorū vtriusque heredum, quibus de iure hoc competit, nec vlli præterea vilo modo. Saluo eo quod qui ex eis vita superstes alteri erit, liberam suam voluntatē facere poterit de sua parte, vt de medietate huius domus, vel vtriq; pariter poterunt vendere, transferre aut grauare, vtroque eorum in viuis manente, si vtriq; ita visum foret, aut si id necessitas postulare, &c. Ex quib. verbis oritur dubitatio, an pprietas medietatis dictæ domus sitigicæ fuerit apud dictum Ioan. Petri superstitem quam diu vixit, vel an solum apud eum fuit vsufructus. Restat nūc examinare, an proprietates medietatis dictæ domus litigiosæ post decessum dictæ Volcwijff fuerit apud dictum Ioannem Petri superstitem, nec ne: quod si proprietates medietatis dictæ domus litigiosæ fuerit apud eum quam diu vixit, credo bene esse iudicatum: si vero proprietates medietatis dictæ domus litigiosæ non fuerit apud eum quam diu vixit, sed remanferit apud dictam Volcwijff quam diu vixit, & post mortem suam deuoluta sit ad eius filiam Vvilmelinam, & ea decedente pro vna medietate ad suum maritum, iuxta legem patriæ Zealandiæ, & pro alia medietate ad eius Vvilmelinæ hæredes, tunc luce clarius patebit malè fuisse iudicatum: operepreccium ergo est inquirere veritatem huius articuli. Et omisis breuitatis gratia argumentis, quæ hinc inde fieri possent, videtur mihi subscripto, quod per huiusmodi donationem reciprocam non fuit translatum dominium vel proprietates in dictum Ioannem Petri superstitem. Ad quod ostendendum, oportet scire duo. Primò, quod ad usum gentium non operantur vltra eorum intentionem, l. non omnis in principio, ff. si certum pet. cum similib. Secundò, quod in omni dispositione qualiscunq; illa sit, siue diuina siue positua, largæ seu strictæ, attendendus est communis vsus loquendi, & recurrentū est ad communem verborum intelligentiam, c. ex literis primo, cum ibi not. per Inno. Panor. Præpo & DD. de sponsa. c. maiores, cum ibi not. per Panor. & Doct. de baptis. & c. nam & rex, & c. Ioseph, & c. quamuis, cum vtrobiq; not. per Panor. & Doct. de verb. signific. l. Labeo, cum ibi notatis, per Bartol. ff. de supel. lega. l. cum de lanionis. §. asinam molendinariam, ff. de fun. instru. & l. liberorum. §. quod tamen Casius, & ibi Doct. ff. de leg. 3. cum infinitis similibus: in quibus iuribus Doct. tam canonistæ quam legistæ volunt, quod

3 **†** communis vsus loquendi præfertur propriæ significationi vocabuli. & idem volunt Bar. Bal. Paul. de Cast. & Doct. in l. non dubium. C. de legi. & idem Pau. de Cast. in l. scire leges. ff. de legi. in quibus

in quibus locis plus volunt præfati Doctor. videlicet, quod † quando dubitatur de mente contrahentium vel statuentium, recurrendum est ad communem vsus loquendi: & idem vult Ioan. de Imol. in cap. inter corporalia, per illum tex. de transla. præla. vbi dicit, quod si à contrahentibus proferuntur verba, quæ vnus eorum intelligit vno modo, & alius alio modo, præualeat intellectus habens pro se communem vsus loquendi, etiam contra propriam verborum naturam, hinc etiam † dicit Card. in consilio 113. incipiente, factum sic se habet, quod licet propriè loquendo ille dicatur intestatus decedere, qui potuit testari, & non est testatus, vt habetur in l. 1. & ibi Bart. ff. de suis & legit. hære. tamen in statutis propter communem vsus loquendi, appellatione intestatorum, venit intestabilis, vt impubes, furiosus, & similes, vt in casu illo notabili, super quo ipse consuluit: in statutis † enim & alijs dispositionibus habentibus verba ambigua, attenditur communis vsus loquendi, d. c. ex literis, & alijs iuribus supra allegatis: & vult Cardin. in Clem. ne Romani. §. sanè, in 6. quæst. de elect. hinc etiam † ad propositum dicit singulariter Petr. de Anchora. in consilio suo 237. incipiente, in Christi nomine, &c. quia in primo quæsito, &c. circa fin. quod per illa verba, quæ sæpe per testatores ponuntur in testamentis, relinquovxorem meam dominam omnium bonorum, non censetur testator vxori suæ reliquisse proprietatem bonorum suorum, vt verbum sonare videntur: sed propter communem vsus loquendi videtur solum eam fecisse gubernatricem, prout erat testatore viuente: & hoc dictum refert & sequitur Felin. in proœmio compilationis Gregorianæ, vbi plura alia bene seruentia ad propositum adducit, quæ breuitatis gratia omitto: ergo idem in proposito est dicendum, attento communi vsu loquendi, & communi intelligentia dictorum verborum in præfato oppido Middelburgensi & illius districtu, ac locis circumuicinis: & istud maximè procedit, quia dicta † verba prolata sunt ab idiotis & vulgaribus, quo casu verba intelliguntur secundum quod in idiotam cadunt: ita notabiliter dicit Alexan. de Imol. in consilio suo 44. incip. Alphonsus, in 2. colum. quinti voluminis, & Bald. in c. 1. de succes. feud. in vlt. feudo. omnis enim intellectus, qui non sonat in auribus vulgi, est extraneus, vt dicit Bald. in extrauaganti, de pace Constan. in vers. Opizoni: sicut † enim verba intelliguntur secundum qualitatem personarum ad quas diriguntur, l. stipulatio ista. §. hi qui sunt. ff. de verbo. oblig. l. plenum. §. equitij, & ibi Bart. & Bald. ff. de vsu & habita. & c. solita, & ibi Panor. de maio. & obed. ita omnia debent intelligi secundum qualitatem personarum à quibus proferuntur, secundum glos. notabilem in d. l. stipulatio ista. §. hæc quoque, & sentiunt ibi Bar. & Pau. de Cast. in finalibus ver-

bis. Et maximè istud est dicendum ex alio, quia dicta † verba sunt prolata seu scripta in vulgari sermone, quo casu indistinctè intelliguntur, secundum communem vsus loquendi. ita singulariter vult Bald. in l. lege duodecim tabularum, circa finem, C. de legit. hæredi. & Paul. de Cast. & Alexan. de Imol. in d. §. hic quoque, in finalibus verbis, & est de mente Bartol. in l. si quis filiabus. ff. de testamen. tute. & de mente glossæ ordinariæ, in l. quid si nepotes, illo eodem titulo, cum dicit, quod hæc dicendi varietas non cadit in idiotam, &c. Et per præmissa respondetur ad omnia quæ adduci possent in contrarium, quia licet fortè de propria significatione hæc verba, dono domum ad vsufructum, vel vt donatarius vtatur & fruatur, vel vt habeat vsufructum quamdiu vixerit, important, quod censetur donata proprietates medio tempore: & quod † verba illa ad vsufructum & alia de quibus supra, non restringunt præcedentem dispositionem, iuxta ea quæ habentur & notantur per glos. & Doct. in l. Titia cum testamentato. §. fina. ff. de legat. 2. & d. l. donationes in concubinam. §. species. ff. de donatio. & in l. 4. & ibi Bartol. ff. de alimen. lega. & in l. species. ff. de auro & argen. legat. cum similibus, tamen quia communis vsus loquendi præfertur propriæ significationi vocabuli, & ad coniecturandum mentem contrahentium, ille est attendendus, per iura supra copiosè satis adducta: probato quod in oppido Middelburgensi & illius districtu ac locis circumuicinis verba theutonicalia supra scripta communiter, & apud maiorem partem populi illam habent intelligentiam, vt per ea non censetur translata proprietates, sed duntaxat vsufructus seu vsus vel commoditas rei donatæ in superstitibus coniugibus, corrumpunt omnia in contrarium allegata: quod facile (vt credo) probari poterit, attento quod hic plura concurrunt: primò, quod superstes duntaxat potest possidere, vt, frui, & gaudere ratione donata quamdiu vixerit, & non vltra, item quod dictus superstes non potest huiusmodi rem donatam alienare, quæ omnia videntur conuenire vsufructui, qui † cum morte finitur. §. finitur, Institu. de vsufruct. & l. corruptionem. Cod. eodem titu. & contrariari proprietati, quæ potest alienari & transit ad hæredes, iuribus vulgaribus: quæ saluo saniori iudicio, ita de iure dicenda puto.

- 1 *Renunciatio ex quibus reddatur inualida.*
- 2 *Reuerentia paternalis frustra allegatur, quando pater in renunciatione præsens non fuit.*
- 3 *Modica non curat prator.*
- 4 *Frustra quis ab alio petit, quod intus habet.*

Super dubio, de quo consultus fui, visis instrumentis contractus antenuptialis, renunciationis, & testamenti, quoad clausulas proposito seruientes, videtur mihi subscipto, quod de centum leonibus non est questio, attento quod toto tempore vite domini Michaelis & dominæ Mariæ, domicellus Anton. & sua vxor cum eis habitauerunt: solum ergo est questio de centum florenis & validitate renunciationis, & an sit dabile remedium contraueniendi. Et licet plura videantur facere contra dictam renunciationem: Primò, quod est facta per Antonium solum in absentia vxoris, cui iam fuit ius questitum. Item quod illa renunctio videtur tendere in præiudicium filiorum, postea procreatorum. Item quod est facta in absentia domini Michaelis principaliter obligati. Item quod videtur facta ob reuerentiam paternalem seu maternalem. Item quod videtur personalis de non molestando dictos Michaelē & Mariam parentes, in curia spiritali vel seculari præmissorum occasione. In contrarium tamen multa faciunt. Primò, quod de mobilibus, vel his quæ loco mobilium habentur, maritus de consuetudine loci potest ad libitum disponere. Secundò, quod hæc renunctio vallata est fidei interpositione, quæ quipollet iuramento. Tertio, approbatio subsequuta per taciturnitatem longi temporis. Quarto, quod hæc renunctio non est simplex, sed ob causam legitimam. Et quinto, quia dictus domicellus Antonius non videtur deceptor vel læsus, cum pro centum florenis vir nobilis & honestus ultra expensas vix honestè intertenci possit, & sic huiusmodi renunctio videtur se habuisse potius ad lucrum, quam ad dampnum. Nec obstat quod dicitur de reuerentia paternali, quia illa cessat, ex quo in renunctioe pater non fuit præsens, & dato quod fuisset præsens, ex quo non constat de læsione vel deceptione magna, non cadit restitutio, quia de modico non curat prætor. Non videtur ergo consultum agere ex contractu antenuptiali ad impletionem contractus antenuptialis coram iudice ecclesiastico, vel petere restitutionem in curia seculari, ob causas supra allegatas. Suaderem ergo concordiam, sed (si non posset fieri concordia) suaderem potius, quod ob non obseruantiam & adimpletionem contentorum in instrumento renunciationis de intertendendo cum honestè, &c. in iudicio familiaris heriscundæ seu diuidendæ hæreditatis peteretur interesse: vel attento quod ipse est in possessione bonorum, excipiendo interesse suum deducat, antequam possessionem bonorum diuidendorum euacuet: & hoc medio facilius intentum consequi poterit: cum frustra quis ab alio petat, quod intrus habet: fauorabilioresque sunt rei, quam actores: magnumque est commodum possidendi: debet ta-

men ipse semper deducere portionem, eum pro sua quota hæreditaria concernentem, cum quo ad hoc actio sibi competens sit confusa & extincta per aditionem hæreditatis.

CONSILIVM CLXXXII.

S V M M A R I A.

- 1 *Filia nubens sine consensu patris an ipsi patri iniuriam facere censetur. & nu. 15.*
- 2 *Inter patrem & filium lis nulla esse potest. Fallit, num. 19.*
- 3 *Alimentare filiam pater non tenetur, si aliunde habet unde viuat.*
- 4 *Maritus vxori alimenta prestare tenetur.*
- 5 *Speciale in vno casu denotat ius commune in contrarium.*
- 6 *Consensus parentum de iure canonico non est ad contrahendum matrimonium necessarius.*
- 7 *Quod lege permittente sit, pœnam non meretur.*
- 8 *Correctio vitio pœna quoque, correctio intelligitur.*
- 9 *Pater ad duo copulatiue tenetur, ad maritandum filiam & ad dotandum eam.*
- 10 *Filiam pater sine ipsius consensu nubentem dotare tenetur.*
- 11 *Filia indigno nubenti minor dos constitui, non tamen exheredari potest.*
- 12 *Dotem constitui interest mulieris & reipublicæ.*
- 13 *Prohibere pater nuptias videtur, qui conditionem non querit.*
- 14 *Mulieres rebus que seruando seruari nequeunt, annumerari solent.*
- 16 *Iniuria qualiter remittatur.*
- 17 *Filia meretricis sin vita patris ante testamentum conditum pœniteat & se humiliet, exheredari non potest. Imò ipsam dotare tenetur. & nu. 18.*
- 20 *Ad veritatem copulæ requiritur vtrunque partem esse veram.*
- 21 *Argumentum ab alimentis ad dotem non valet.*
- 22 *Legatum pro filia maritandæ relictum, debetur, etiam si tempore conditi testamenti legataria nupisset.*
- 23 *Exheredare pater filiam non potest, nisi vel peccet in suum corpus, vel seruo se copulet. & nu. 24.*
- 25 *A communi Doctorum opinione in iudicando recedendum non est.*

Super eo de quo queritur, an scilicet pater teneatur dotare filiam, que sine eius consensu matrimonium contraxit, licet diuersi diuersa sentiant, aliquibus dicentibus non tenetur propter iniuriam factam patri, cuius consensus requiri debuit, l. Paulus. ff. de stat. hom. & Instit. de nupt. in principio: tum quia lis nulla esse potest inter patrem & filiam, l. lis nulla. ff. de iud. tum quia pater non est obligatus dotare filiam, sed solum officio iudicis compelli potest ad eam dotandam, vt maritum reperire possit. l. qui

CONSILIVM CLXXXII.

qui liberos. ff. de ritu. nup. quod officium iudicis cessat, postquam reperit virum, & postquam se ipsam maritauit: tum etiam quia dos & alimentata æquiparantur, l. ob æs. iuncta gl. C. de prædijs minor. sed pater non tenetur alimentare filiam, quando habet aliunde unde se aliat, l. si quis à liberis. §. sed si filius. ff. de liber. agnos. cum ergo filia habeat maritum, qui eam tenetur alimentare, l. si cum dotem. §. si autem in seuisimo. iuncta gl. ff. soluto matrimonio, sequitur quod à patre alimenta vel dotem petere non poterit: tum etiam quia speciale est in casu, quando pater distulit filiam maritare vsque ad 25. annum, quod eam non potest exheredare, neque alimenta ei denegare, si postea peccat in suum corpus, vel si se libero sine consensu patris copulauerit, Authen. sed si post, C. de inoffi. testamen. ergo si non tam diu eam differat maritare, in contrarium erit ius commune, l. ius singulare, & l. quod verò contra, ff. de legi. & in ista opinione fuerunt Bartholus & Salicet. in Authen. res quæ, Co. communia de legat. & idem Bart. in l. obligamur, ff. de actio. & obligatio. & Salicet. in d. l. quæ liberis, & Panor. in c. primo, de adul. & in c. accedens, de procura. & in c. pen. de rapto. & Matthæus de Mathesillanis in notabili suo 106. In contrarium tamen est veritas, quæ corroboratur medijs, rationibus, & auctoritatibus infra scriptis. Primò, quia de iure canonico in contrahendo matrimonium consensus patris non est necessarius, licet honestum foret illum requirere, sed sufficit consensus illorum de quorum matrimonio agitur, ca. primo, cum ibi notatis per glossam & Doctores de despon. impuber. & c. sufficit, 27. quæstione secunda, & c. cum locum de sponsalib. cum similibus: ergo filia quæ vritur permissioe canonica, non dicitur incurrere vitium ingratitude vel inobedientie, nec meretur pœnam: quæ enim lege permittente fiunt, pœnam non merentur, l. Gracchus, C. de adult. & c. qui peccat, 33. quæst. 4. correctio enim vitio, intelligitur etiã correctio pœna, c. non debet, de consang. & affi. iuncto c. de gradibus 35. q. 8. & quotiescunque aliquid definit esse delictum, definit & pœna, vt vult Bald. in l. decuriones, C. ex quibus causis in fam. irrog. & faciunt notata in c. penult. & si. de secund. nupt. Secundò, quia pater tenetur ad duo copulatiue, scilicet ad maritandum filiam, & ad dotandum eam, dicta l. qui liberos, vbi est casus: ergo quando filia est maritata, licet pater sit liberatus ab vno, tamen non est liberatus ab alio, l. Celsus, ff. de arbitr. & cap. cum dilecti, de dolo & contuma. ad veritatem enim copulatiue requiritur, vtraque partem esse veram. §. penult. Insti. de hære. insti. & c. secundo cum ibi notatis, de rescript. cum vulgaribus. Tertio istud confirmatur auctoritatibus, & in primis hanc partem tenet glossa ordinaria iuris canonici in c. hoc sanctum 32. q. secunda, & in cap. de

raptoribus 36. quæstione 1. quæ glossa expressè voluit, quod filia quæ sine consensu patris iam nupta est, debet per patrem dotari, maxime quando nupta digno, & idem vult Archidia. in dicto c. de raptoribus. idem etiam vult Ioannes And. fons Iuris canonici, & vir maxime auctoritatis in præallega. c. accedens. in finali. verbis, & illud sequuntur ibi Anto. de Butrio, Ioan. de Imol. & communiter Doct. illud etiam vult gloss. ordin. iuris ciuilibus in d. l. obligamur, quam sequuntur & reputant singularem Bald. Ioan. de Imo. Lud. de Rom. Alex. de Imo. & nouissi. in l. prima, ff. solut. matti. & Bald. in l. si. C. de sen. quæ si. cer. quant. & idem Bald. in d. l. qui liberos. eandem opinionem etiam tenent Bald. Ang. Pau. de Cast. Iaf. & alij in d. auct. res quæ, & idem Bald. in c. iurauit, in 2. col. de proba. & idem Bald. in rubr. de offi. iud. in 6. col. istam opin. etiã tenuit Raphael Cuman. & secundum eam consuluit in consi. 131. incipiente, duo fratres habent bona communia. eandem opinionem etiam sentit Ang. in l. nupta, in prin. ff. sol. mat. & Pau. de Cast. in l. si focer, in prin. illo eo. ti. imò plus voluit Ioan. de Imo. in d. c. accedens, & sequitur Alex. in d. l. i. ff. sol. mat. videlicet, quod etiam si filia nubat indigno, non potest pater ei denegare dotem, cum hodie hæc non sit iusta causa exheredationis, quamuis hoc casu minor dos constitui possit. Ex quibus enim causis filia potest exheredari, ex eisdem causis possunt ei alimenta vel dos denegari, vt est glossa notabilis in l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de liber. agnos. iunctis notatis per Bald. in dicta Authen. res quæ. Cum ergo dicta causa, quia nupta indigno, non sit hodie iusta causa exheredationis §. causas, in Auth. vt cum de appella. cognos. coll. 8. & voluit Hostien. Panor. & communiter omnes Doct. in d. c. i. de despon. impu. ergo etiam non est iusta causa denegationis dotis aut alimentorum, licet vt dixi, minor dos possit constitui: interest enim mulieris licet sit nupta habere dotem, vt sic melius tractetur à viro, quia mulier in dotata consuevit contentari à viro, l. vtrum turpem. in si. ff. de verb. oblig. cum sim. & nedum interest mulieris, sed etiam reipublicæ ad sobolem procreandam replendāq; liberis ciuitatē, l. i. ff. solu. mat. & maxime istud pcedit in casu presenti, in quo pater dicitur prohibuisse filiam nubere oblata sæpius oportunitate, ac in stantibus pluribus honestis & dignis pro ea habenda in vxorem, quod semper facere distulit, ne aliqd loco dotis exbur sare cogeretur vt in facto supponitur: prohibere autem videtur nubere pater in casu presenti, qui conditione non querit, vt pulchrè inquit textus in dicta l. qui liberos, & ibi glossa commendando texum, dicit eleganter & notabiliter, quod malum facere videtur, qui non studet ad bonum: quod verbum ibidem multum commendat Baldus. Mulieris enim oportet accelerari nuptias, ne quid committat turpe, vt dicit glossa

14 ordina. in l. oratione, §. i. ff. de ritu. nup. sunt ¶ enim mulieres de his rebus, quæ seruando seruari non possunt, in quibus multa sunt specialia, vt habetur in l. lex quæ tutores, C. de administr. tutor. Cùm ergo in casu præsentis dicta filia nupit viro digno, sagaci, diligenti, & in sua arte experto, nulli dubium videri debet, quin debeat à patre cõgruenter dotari, & ipse pater ad hoc per censuram ecclesiasticam compelli, iuribus, rationibus, & autoritatibus præall. Nec obstant adducta in contrarium, & primò non obstat primò, quia licet de iure ciuili requiratur consensus patris, tamè de iure canonico, cui in hac materia spirituali & canonica standum est, consensus patris non requiritur, & tenet matrimonium per eam contractũ sine consensu patris: nec filia nubendo sine consensu patris facit iniuriã patri cùm vtatur permissione canonica. vt sup. dictũ est. Et dato non tamen cõcesso, q̄ aliqua ¶ iniuria patri per præmissa fuisset illata, prout non, tamè illa fuisset remissa per hoc, q̄ de post ipse pater dictam suam filiam & eius maritum ad cõnã cum alijs amicis inuitauit, & cum eis letũ & bonum vultum fecit. Per quem actum certum est, remitti iniuriã. §. si. Insti. de iniur. cum vulgar.

17 Imò quod fortius est, filia ¶ quæ in corpus suum peccauit, si in vita patris ante testamentum conditum pœniteat, & se humiliet, exhæredari non potest per patrem, vt vult Specula. in titulo, qui fil. sunt legit. versic. quid si filia, & Bald. in l. si filia, C. de inofficio. testamen. & Anton. de Butrio in c. quinquauallis, de iure iuran. Imò quod plus ¶ est, pater hoc casu tenetur eam dotare, vt vult Panormita. in d. c. quinquauallis, pro quo bene facit c. ferrum. 50. distin. & l. imperialis, C. de nupt. ad hoc etiam facit text. euangelij Lucae 15. cap. de filio prodigo, & text. in c. fidelior, 50. distin. vbi habetur, quòd redemptor noster, potius elegit in suum vicarium Petrum peccatorem post pœnitentiam peractam, quàm alios qui non peccauerunt: non enim despici debet in peccatore quod fuit, quia post pœnitentiã iam incipit esse quod non fuit, d. c. ferrum. fortius ergo hoc dicendum est, vbi reuera filia in corpus suum non peccauit, sed matrimonium in facie sanctæ Matris Ecclesiæ cum viro digno contraxit: & sic non obstat. Non obstat etiam secundũ, quia ¶ iste est casus vnus specialis, in quo potest esse lis inter patrem & filiam, d. l. qui liberos, sicut sunt plures alij, qui notantur per gl. in d. l. lis nulla. Non obstat etiam tertium, quia vt supra dixi, pater ¶ obligatur ad duo copulatiue: seu contra eum implorari potest officium iudicis, vt faciat duo copulatiue: eo ergo liberato ab vno, remanet alterum, l. si domus, ff. de serui. vrb. prædi. sicut videmus in legato duobus vinculis, quorum vno soluto alterum remanet, vt notatur in c. ita quorundam, de Iudæis. Non obstat etiam quartum, quia non ¶ est bonum argumentum ab alimentis ad dotem: quia licet filia quan-

do habet aliunde vnde se alat, non potest petere alimenta à patre: tamen filia diues, quæ habet aliunde vnde se possit dotare, est nihilominus dotanda à patre, textus est notabilis iuncta glo. in d. l. si. C. de dotis promi. & ibi hoc voluit Bal. & Ang. & idem Ang. in l. à filia, in prin. ff. ad Trebel. & Ludo. Io. de Im. Alex. & alij in d. l. 1. & habetur plenè per Iaso. in d. au. res quæ, in 4. & 5. col. hinc ¶ etiam dicit notabiliter Bal. in l. fin. C. de sent. quæ sine cert. quanti. q̄ si testator in testamento relinquat centum Bertæ pro ea maritanda, quæ tempore conditi testamenti iã erat maritata, quamuis causa relicti videatur cessare, tamen debet habere legatum, per l. si iam facta. ff. de conditio. & demonstratio. Non obstat etiam quintum, quia respondetur, quòd ¶ dicta Authent. sed si post, si benè perpendatur, solum permittit à contrario sensu filiam exhæredari à patre, quæ ante 25. annum peccat in suum corpus meretricialiter viuendo, vel quando se copulat seruo, nec aliquid dicit Authent. nec text. vnde sumitur de casu præsentis, qui est quando filia ante 25. annum sine consensu patris cõtrahit matrimonium cum libero viro digno, an tunc pater potest eam exhæredare vel dotem denegare, & sic ille rex. non facit ad propositum: imò gloss. ordinaria in d. Authent. sed si post, & Ioan. Fabric. in breuiario ibidem, declarando illum ¶ text. expresse dicunt, quòd pater ¶ non potest filiam exhæredare, nisi vel peccet in suum corpus, vel seruo se copulet, quorum neutrum est in casu p̄senti: Et q̄ filia non possit exhæredari, quando ante 25. annum cõtrahit matrimonium sine consensu patris, tenent Host. Pan. & communiter oēs Doct. in d. c. 1. de desp. impu. & Io. de Im. in d. c. accedens. & Iason in d. Auth. sed si post, & q̄ pater teneatur eam, illo non oblatè, dotare, tenet gloss. ordinaria tam iuris canonici, quàm ciuilis, & Doct. nedum canonistæ sed legitæ, in ¶ pasibus supra latè commemoratis. Cùm ¶ ergo hæc sit communis opinio Doct. non est in iudicando ab ea recedendum: iuxta nota. per Ioã. And. & alios Doct. in c. 1. & in c. ne innitaris, de consti. & per Bar. in l. si. C. de pœna iud. qui malè iudic. maximè cum pro ista opinione, vt dixi, sit gl. ordinaria, quæ nedum habet vnum famosum Doctore post se, sed perquam plures: iuxta doctrinam Iaco. Butrig. in l. 1. C. qui pro sua iurisd. quæ eleganter dicit, quòd in iudicando non est recedendum ab opinione gl. quando habet vñ ¶ famosum Doctorem post se.

CONSILIVM CLXXXIII.

S Y M M A R I A.

- 1 Decima prædialis de omnibus frugibus iure diuino debetur.
- 2 Frugum appellatione omnis redditus ex terra proueniens comprehenditur.

3 Decima

- 3 Decima de pastu animalium, pensione domus locata & prouentibus molendinorum, soluenda est.
- 4 Pactum de non soluendo decimã, in locatione adpositum non valet.
- 5 Ecclesia agere potest contra dominum vel possessorem pro quib. annis præteritis decima soluta non fuit.
- 6 Decima prædialis sponte in horrea ecclesia afferri debet.
- 7 In suo quis facere non potest quod sibi non prodest & alteri nocet.
- 8 Dominus conditionem terre suæ pro libitu alterare potest.
- 9 Remissio pensionis propter casum fortuitum faciendã non est colono qui decimam solvere non consuevit: eius enim culpa fructus perisse præsumuntur.
- 10 Soluens decimam quam consequatur remunerationem: & non soluens quantum delinquit.
- 11 In solutione decimarum locum non habet detrahitio expensarum vel compensatio.
- 12 Theologi afferentes decimas hodie non debent peccare & puniuntur, vt in 1. 4.
- 13 In interpretatione legis diuinae potius statur diffinitionibus summorum Pontificum quàm dictis sanctorum etiam Theologorum.
- 15 Libertas non soluendi decimas an præscriptione acquiri possit.
- 16 Decima quare debeatur.
- 17 Decima sunt tributũ Dei & egentium animarũ.
- 18 Peccata tanto sunt grauiora quanto diutius infelicem animam detinent alligatam.
- 19 Experiens de iure in petitorio possessorem de factoturbare non censetur.
- 20 Petitorũ intentans possessorem renitiari videtur.
- 21 Vsu partis retinetur usui totius à sciente.

Iccet nostrum non sit instruere Mineruam, tamen vt voto vestro satis faciamus præclarissime domine, paucis quæ ad rem nostram faciunt, explicabimus: Nemini credimus venire in dubiũ, quòd ¶ nedum de vino, frumeto, & alijs fructibus industria hominũ de terra productis, decima prædialis iure diuino debeat, sed etiã de omnibus frugibus, Deu. 14. Num. 18. de deci. c. 1. & sic de omnibus redditibus, p̄uentibus, seu emolumentis, ex terra obuentis: nam ¶ verbum frugum est multũ latũ, comprehendens omnem redditũ ex terra p̄uenientem, l. frugũ. ff. de verb. sign. & vult Pan. & DD. in d. c. 1. Ex quo sequitur, quòd de pastu ¶ animalium, quod est casus noster, soluenda est decima, c. commissum, & ibi Inn. Io. Andr. Pan. & oēs, de deci. & idẽ Io. Andr. in c. cõ in tua, super ybo, aliquos, co. ti. Hinc etiã videmus, quòd de pensione domus locatæ soluenda est decima, d. c. commissum, & ibi Io. Andr. Pan. & alij in c. pleriq; de pac. & de p̄uentibus molendinorũ, c. peruenit, & c. pastoralis, co. tit. Nec ¶ valet pactum appo-

situm in locatione, quòd non soluat decima ecclesiæ, d. c. pleriq; & c. in aliquibus, de decim. Imò si pascua gratis concedatur vel domus gratis inhabitanda detur, nihilominus debetur decima ab inquilino vel inhabitante domum, cùm res transeat cum onere suo: ita ad literam voluit Inno. Io. Andr. & alij in d. c. commissum, pro quo facit l. usufructu legato, l. item si fundi, & l. usufructuarium venari, ff. de usufruct. & non solum debetur decima de vno semine, sed etiam de pluribus, si pluries crescunt fructus in anno, c. ex parte, 2. de deci. & ¶ est in optione ecclesiæ, agere contra dominum vel possessorem etiam pro annis præteritis quibus decima non fuit soluta: ita ad literam vult Panor. post Io. Andr. & Feder. de Senis in consil. 81. in c. pastoralis, & in c. cum homines, de deci. & probatur in l. imperatores, ff. de publi. & in c. à nobis, de decimis, & est ad eò ¶ debita decima prædialis, quòd sponte in horrea ecclesiæ debeat afferri, licet hoc malè seruetur, c. reuertimini, & c. decimæ, 16. quæ. 1. & Exodi 22. decimas & primitias non tardabis offerre, quòd si rusticus malitiosè differat colligere fructus ne decimam soluat, potest compelli, secundum Archidia. in d. c. reuertimini, & si segetes destruat ne soluat decima, tenetur de dolo, secundum Inno. Io. Andr. Panor. & Doct. in d. capit. commissum: non ¶ enim potest quis facere in suo, quòd sibi nõ prodest & alteri nocet: imò tenetur de dolo, si animo nocendi faciat, l. 1. §. deniq; ff. de aqua plu. arcen. & not. per gl. in l. Proculus, ff. de dam. in fec. & in l. domum, ff. de reg. iur. & per Io. Fabri. Inst. de lege fus. ca. tol. & per Pau. de Cast. in l. fluminum, §. si. ff. de dam. in fec. & licet ¶ dominus possit alterare conditionem terræ suæ, non obstatè contradictione ecclesiæ cui debetur decima, tamen hoc est verum dummodo soluat decima de ibidem colligendis, d. c. commissum, & ibi Panor. & præall. c. cum in tua, & ibi Ioan. Andr. Panor. & alij: imò ¶ quod plus est, si fructus ¶ pereant casu fortuito, non est faciendã remissio colono, qui non consuevit soluere decimam, quia ex sua culpa & delicto præsumuntur perisse, secundum Hosti. & Ioan. Andr. in c. propter sterilitatem, de locato & conduc. ex ¶ solutione enim decimæ quis quadruplicem consequitur remunerationem: & econuersò non soluens decimam, in vñ decim delinquit, vt pulchrè declarat Hosti. in summa sua ¶ de deci. in §. & quare. & in solutione ¶ decimæ nulla habet locum deductio vel detractio expensarum, d. c. cum homines, & c. cùm non sit in homine, co. tit. de dec. nec in ea locum habet compensatio, vrest glo. ordinaria notabilis in præal. c. decimæ, commendata per Ludou. de Vrbe in singulari 257. & licet de decimis personalibus sint opiniones inter DD. tamen de decimis prædialibus non dubitatur, quin illæ sint de iure diuino: vt latè habetur per gl. ordina. in c. 1. de deci. lib. 6. & per Innoc. in Rubrica, de decimis.

& per

& per omnes in c. in aliquibus, præalleg. & probatur † in c. tua, eo. tit. ibi, diuina constitutio-
 ne, & ibi expressè dicunt Ant. de Butrio, Pan. &
 Doct. quòd theologi asserentes decimas hodie
 non deberi, peccant, cum summi pontifices in
 suis constitutionibus asserant oppositum: nã in
 13 interpretatione † legis diuine, siue in decisionibus
 dubiorum, potius debemus stare diffinitionibus
 summorum pontificum, quàm dictis theologorum,
 etiam si sint sancti: nam potestas con-
 dendi & interpretandi data est summis pontifi-
 cibus & non sanctis, ca. per venerabilem, qui fil.
 sunt legit. & c. i. cum sua singulari gl. 20. distin. &
 † religiosi hodie asserentes decimas non deberi,
 14 incurrunt pœnam de qua in cle. cupientes, de
 pœnis, vbi statuitur, quòd mendicantes, certis
 festiuitatibus anni tenentur populo publicè
 prædicare, quòd decimas soluant, & eis de hoc
 conscientiam facere, nec eos verbo vel factò à
 solutione decimarum retrahere, præalle. c. i. de
 deci. lib. 6. & ibi est gl. magistralis quæ confutat
 argumeta illa futilia: olim soluebantur decimæ
 Leuitis, quia nō habebant possessiones: cum ergo
 clerici qui successerunt in locum Leuitarum
 hodie habeant possessiones, non videtur: quòd
 eis sint soluendæ decimæ.
 Item olim soluebatur decima Leuitis, qui er-
 rāt bonæ & sanctæ vitæ, cum ergo hodie sacerdo-
 tes non sint omnes sanctæ & bonæ vitæ, videtur
 quòd decima eis solui de necessitate non debeat:
 quæ argumenta seu verius sophismata tolluntur
 in tex. c. tua nobis, de deci. quare nō est opus
 amplius circa hoc insistere, maximè cum con-
 stitutiones summorum pontificum sint confir-
 matæ in concilio generali, d. c. in aliquibus, &
 seq. vbi cauetur, quòd integrè & sine aliqua di-
 15 minutione sunt soluendæ. Nec obstat † funda-
 mentum aduersariorum nostrorum, quo dicunt
 se non soluisse & per consequens præscripsisse li-
 bertatem non soluendi: Quia multiplex patet
 responsio. Primò, quòd laici non possunt præscri-
 bere decimas etiam si per tãtum temporis pos-
 sedissent, quòd de initio seu cōtrario hominum
 memoria non existeret, cū non possunt eas pos-
 sidere & sint incapaces, c. causam quæ, de præsc.
 & ibi Panor. & Io. And. in c. 2. de præben. lib. 6. in
 nouella. Secundò, data capacitate personarum,
 ramen adhuc non haberet locum præscriptio ex
 qualitate rei, quæ est impræscriptibilis, cū con-
 tra decimam extinguitur vt non debeat, non
 currat præscriptio, sicut nec contra tributum, l.
 comperit, C. de præscriptio. 30. vel 40. anno. ita
 vult Barto. & clarius Salicet. in d. l. comperit, in
 princ. & Panor. in c. cum nobis, & in c. si diligen-
 ti, de præscrip. nullibi enim cauetur, quòd quis
 16 possit præscribere, ne teneatur ad † decimas,
 quas in tributum & recognitionem vniuersalis
 dominij dominus noster Iesus Christus præcepit
 reddi, c. tua nobis, de decimis. non enim de-
 bet Deus, cuius est terra & plenitudo eius, or-

bis terrarum & vniuersi qui habitant in eo, Psal-
 mo 23. esse deterioris conditionis, quàm domi-
 nus temporalis, contra cuius tributum non præ-
 scribitur, d. l. cōperit. Sunt † enim decimæ tri-
 butum Dei & egentium animarum, d. c. decimæ
 17 16. q. 1. & præal. c. tua nobis, & quòd decimæ non
 possunt præscribi, nec in parte, nec in toto, nec
 in tanto, vt nulli præstentur, est gl. ordinaria
 notabilis in c. quæcunque, 16. q. 1. Iuri enim na-
 turali & diuino, cuius trãsgressio periculum sa-
 lutis inducit, quacunque consuetudine, quæ po-
 18 tius est corruptela derogari non potest: † cum
 tanto sint grauiora peccata, quanto diutius in-
 felicem animam detinent alligatam, c. fi. de con-
 suetu. vbi tex. ad literam. Præterea ad hoc solùm
 agit ecclesia coram iudice ecclesiastico, vt de
 pasto pecoris seu pastura soluat decima de
 pratis seu pascuis, vbi retroactis annis de fœno
 & alijs fructibus ibi collectis, decima solui con-
 suuit, ad quod petendum certum est ecclesiam
 benè esse fundatam, d. c. commissum, & ca. cum
 in tua & alijs iuribus supra allegatis, cum vtro-
 bique notatis per gl. & Docto. Nec sunt quouis-
 modo audiendi aduersarij volentes impedire
 cursum iustitiæ spiritualis & ecclesiasticæ in pe-
 titorio prætextu complainte per eos impetra-
 19 tæ, cum de turbatione facti non constitit nec
 constare poterit nisi fortè dicatur, quòd † ex-
 periens de iure in petitorio, turbet de facto in
 possessorio, quòd nō est imaginabile, tum quia
 nemini facit iniuriam qui vtitur suo iure, l. ini-
 20 iuriarum actio, ff. de iniur. & c. cum ecclesia Vl-
 terana, de elect. Tum etiam, quia intentans pe-
 titorium † videtur renunciare possessorio, c. pa-
 storalis, de caus. posses. & proprie. & l. naturali-
 ter, §. nihil commune, cum ibi notatis, ff. de acq.
 possess. sed vt complainta locum habeat, de iure
 & de stylo tria sunt necessaria, scilicet possessio
 ex parte impetrantis, turbatio facti, & damni-
 21 ficatio ex parte rei, quorum neutrum est hîc: quia
 † ecclesia recipiendo decimam de fœno, hor-
 deo, auena, filigine, & alijs fructibus, qui colligi
 consueuerunt, retinuit sibi ius in vniuerso, l. is,
 qui vsu fructum, ff. quibus modis vsu fruct. vel
 vsus amit. & faciunt nota, per Inno. & Docto. in
 c. primo, de capel. monachorum, imò præscri-
 ptissent in alijs fructibus præal. c. cum in tua, vbi
 de hoc est tex. singularis, & sic non potest bapti-
 zari reuera possessio ex parte impetrantiũ, tur-
 batio etiam & damnificatio cessant, vt præmitti-
 tur, ergo notoriè malè impetratum & malè exe-
 cutum, cum executori de præmiss. non constite-
 rit, vt ex sua relatione si benè perpendatur, vua-
 citer inspicitur, & propter alia plura in scriptu-
 ris nostris plenius commemorata, quæ hic bre-
 uitatis gratia omittimus.

CONSILIVM CLXXXIII. S V M M A R I A.

1 Pupillus ad consequendam indemnitatem habet actionem

- 1 *actionem personalem contra tutorem, & rea- lem sine hypothecariam contra possessorem rei alienate.*
- 2 *Actio personalis contra tutores vel eius heredes alijs etiam cedi potest, & quando. vt nu. 3.*
- 4 *Vno ex fideiussoribus creditori solute, extinguitur obligatio principalis creditori contra debitorem competens non tamen ipsi iure sed opo exceptionis.*
- 5 *Creditor fideiussori soluenti actionem contra debitorem & confideiussores, ex intervallo etiam cedere potest. Aliud autem in duobus partibus et principaliter eadẽ actionis specie & ad idem obligatis. vt nu. 6.*
- 7 *Pupillus actione personali contra tutorem agendo succumbens, realem actionem contra possessorẽ intentare potest.*
- 8 *Bona fides non patitur vt idem bis exigatur.*
- 9 *Cessionario obstat exceptio, qua obstat cedenti. Fallit vt nu. 10.*
- 11 *In alternatiuis electio est debitoris.*
- 12 *In iuriam alteri facere non censetur qui suo iure vitatur.*
- 13 *Dammum patrimonij diminutio dicitur.*



Arus. Desjunct messire Colart de Com-
 mines, pere de messire Philippe seigneur
 Dargenton, ypotheca la terre & sei-
 gneurie de saint Beũ, pour la somme de
 6. mille escus dor, au profit de sa fem-
 me, en recompense de plusieurs terres a elle apparten-
 nans, vendus per ledit messire Colart, laquelle terre
 de saint Beũ, du vivant fut mise en cryes pour raison
 de plusieurs arerages deus, a cause de certaines ren-
 tes, dont elle estoit aussy chergie & ypothecue, sur les-
 quelles cries y eult certaine appellation releuee en la
 court de parlement, & depuis videe, & la cause ren-
 uoyee par deuant le baillj Damiens, pendant laquelle
 renuoy ledit messire Colart alla de vie a trespas, Apres
 laquelle trespas messire Jehan de Commynes oncle du-
 dit messire Philippe lors mineur, & pere de madam-
 me de Halerwin, dame de Commynes fut commis par
 iustice tuteur dudit messire Jehan, & en ce nom re-
 print les errements dudit proces ainsi renuoyee par de-
 uant le baillj Damiens. Sur lequel tant fut procede,
 que ladicte terre de saint Beũ, fut adiuge au seigneur de
 Vaurin, comme plus offerant, & dernier enchereis-
 seur. Sans ce que ledit tuteur se soit oppose pour ladi-
 cte somme de 6. mille escus dor, a quoy ladicte terre e-
 stoit ypothecue au profit dudit mineur comme here-
 tier de sa mere. Au moyen de quoy & par la negligence
 dicelluy tuteur de non soy estre oppose pour ladicte som-
 me de 6. mille escus, ladicte terre fut vendue sans ceste
 chergie. Et pour ce que ledit mineur venni en cage à
 eognu ladicte negligence, & que pour recouurer son in-
 demnite, & ladicte somme il auoit deux actions, assu-
 noir lune contre ledit messire Jehan son tuteur, pour
 faulte & negligence, et lautre contre le possesseur de la-
 dicte terre de saint Beũ, a cause de ladite ypothecue. Icel-

luy messire Philippus, seigneur Dargenton obtint let-
 tres patentes du Roy de France, par lesquelles il fut rele-
 ue du decret de ladicte terre de saint Beũ, fait durant
 sa minorite en mandant a premier hussier faire com-
 mandement au possesseur dudit saint Beũ, luy payer la-
 dicte somme de six mil escus a quoy elle estoit ypothec-
 que, en vertu des quelles lettres ledit seigneur de Vau-
 rin a este mis en cause, tellement que monseigneur le prince
 comme possesseur dudit saint Beũ, a este condẽmne
 alternativement de payer ladicte somme de six mil
 escus audit seigneur Dargenton, & que en se faisant
 ledit seigneur Dargenton, seroyt tenu ceder & trans-
 porter a monseigneur le prince son droit & action quel a-
 uoit contre son tuteur ou ses heritiers, ou de soy departir
 de ladicte terre de saint Beũ, en luy rendant ses den-
 niers principaux fraix & loyaux costumes. Or est il,
 que monseigneur le prince a este & choisy de payer ladicte
 somme de six mil escus dor, ce quil a fait, & au moyen de
 ce & dudit arrest ledit messire Philippe de Commynes
 seigneur Dargenton a cede & transporte a monseigneur le
 prince, tout tel droit, cause & action contre ledit
 messire Jehan son tuteur ou ses heritiers pour raison de
 ladite somme de six mil escus dor. Queritur, se monseigneur le
 prince a vaillable action en vertu dudit transport con-
 tre madamme de Halerwin dame de Commynes fille
 & heritiere de messire Jehan de Commynes tuteur dudit
 messire Philippe seigneur Dargenton. Il semble que oy,
 attendu larrest de la court, & aussy que de droit le pu-
 pille venni en cage a action contre son tuteur pour son
 indemnite, a cause des negligences ou malversations de
 son tuteur. Il semble au contraire par ce, que suppose
 que le pupille ait droit & action pour recouurer son in-
 demnite, comme dessus est dict, tout espris en esstant lune
 des actions, il renonce a lautre tacitement. Or il a estu
 laction contre le possesseur de la terre de saint Beũ, par
 quoy il a renonceie a laction quel a contre son tuteur.
 Et ainsi silya renonceie, il ne peut plus ceder ne trans-
 porter a monseigneur le prince, per quoy & que considere que
 son indemnite est recouure contre autrui que contre
 son tuteur, autre chose seroit sily auoit quelcun autre
 possesseur daulcune terre aussy ypothecue pour ladicte
 somme: contre laquelle monseigneur le prince pourroit auoir
 son recouurer pour sa portion. Il y a plus, car par led'ar-
 rest qui estoit alternatif, monseigneur le prince pouoit, se bon
 luy sembloit, delaisser la terre en luy rendant tous cha-
 cuns les deniers principaux fraix & loyaux costumes
 deboursẽz par desjunct monseigneur de Vaurin a cau-
 se dudit decret & achat de ladicte terre de saint
 Beũ, en quoy faisant, il nauoit quelque interest, & estoit
 son indemnite garde. Mais en delaisant lad' voye &
 partye, il a choisy lautre voye, assavoir de retenir lad'
 terre & seigneurie de saint Beũ, & payer ladicte somme
 de six mil escus dor: pour quoy attendu quil na tenu que
 a luy de garder son indemnite & euiter son damage, il
 peut sembler: Quia certat de lucro captando, &
 non de damno vitando: Porquoy il ne fait a fauori-
 ser. Autre chose aussy seroit se ledit messire Jehan de
 Commynes tuteur dudit seigneur Dargenton, ou mes-
 mes led' seigneur Dargenton estoient tenus vers monseigneur
 le prince au garandissement dudit decret.

Id est: Defunctus dominus Colart de Comines, pater domini Philippi domini Dargeton, hypothecæ supposuit terram & dominium sancti Benedicti, pro summa sex milium aureorum coronatorum, ad utilitatem uxoris suæ, in compensationem complurium terrarum ad eam pertinentium, venditarum, per dictum dominum Colart. Quæ terra sancti Benedicti superflite eodem, fuit subhastata, siue ad credas posita, ob complura reliqua debitorum, ex causa certorum redituum quibus eadem terra onerata fuit & oppignorata. Contra quas credas siue subhastationem fuit interposita appellatio in curia parlamenti & post terminata, causa reiecta ad Balyuum Amianensem. Qua remissione causæ pendente prædictus dominus Colart excessit è viuis. Post cuius obitum, dominus Iohannes de Commines auunculus prædicti Philippi tunc ætate minoris, & pater dominæ de Halewyn, & dominæ de Commines, fuit datus per iustitiam tutor prædicti domini Philippi, & eo nomine successit in causam dicti processu remissi ad Balyuum Amianensem, in quo eo usque processum est, ut terra prædicta sancti Benedicti adjudicata sit domino de Vbaurin, ut plus offerenti & ultimo precium intendenti. Tutore interim se non opponente de summa sex milium coronatorum aureorum, pro quibus dicta terra erat hypothecata ad utilitatem prædicti minoris tanquam hæredis matris suæ. Quam ob causam & ob negligentiam dicti tutoris non opponentis se pro dicta summa sex milium coronatorum aureorum, dicta terra vendita fuit absque isto onere. Et quia dictus minor perfectæ ætatis factus cognouit dictam negligentiam, quodque pro sua indemnitate & ad prædictam quantitatem recipendam habebat duas actiones, alteram nempe contra dictum dominum Ioannem tutorem suum, ob suam negligentiam, & alteram contra possessorem dictæ terræ sancti Benedicti propter dictam hypothecam. Idem dominus Philippus dominus Dargenton obtinuit literas patentes à Rege Franciæ, quibus restitutus fuit contra decretum dictæ terræ sancti Benedicti interpositi durante sua minori ætate, mandatumque fuit primo Hostiario, ut maderet possessori dictæ terræ sancti Benedicti, ut sibi solueret summam prædictam sex milium coronatorum pro quibus pignori opposita erat. Quarum literarum virtute dictus dominus de Vbaurin tractus est in causam, taliter quod dominus Princeps tanquam possessor terræ sancti Benedicti, condemnatus fuit alternatiuè ad soluendum prædictam summam sex milium coronatorum prædicto domino Dargenton, quodque his solutis dictus dominus Dargenton teneretur cedere & transferre in dictum dominum principem ius suum & actionem quam habebat contra tutorem suum aut eius hæredes, aut ut cederet prædictæ terræ sancti Benedicti, redditus illi do-

narijs suis capitalibus, expensis & alijs legalibus consuetis. Accidit autem, ut dictus dominus princeps eligeret & mallet soluere prædictam summam sex milium coronatorum aureorum, id quod fecit. Quam ob causam & propter decretum dictus dominus Philippus de Commines dominus Dargenton, celsit & transtulit, in dictum dominum Principem, omne ius, causam, & actionem contra dictum dominum Ioannem tutorem suum aut eius hæredes, propter dictam summam sex milium coronatorum aureorum. Quæstio est an dictus dominus Princeps habeat validam actionem virtute huiusmodi celsionis siue transportus contra dominam de Halewyn dominam de Commines filiam & heredem domini Ioannis de Commines, tutores dicti domini Dargenton. Apparet quod sic, attento decreto curiæ, & quia de iure pupillus maior annis factus, habet actionem contra suum tutorem, ut seruetur indemnitas, ob negligentiam & malam administrationem tutoris sui. Contrarium videtur ex eo, quod concessio pupillum habere ius & actionem pro sua indemnitate, ut supra dictum est, tamen eligendo vnam ex actionibus, tacite renunciat alteri. Nunc autem elegit actionem contra possessorem terræ sancti Benedicti, per quod renunciauit actioni competenti sibi contra suum tutorem. Atque ita si renunciauit, non potest ulterius cedere aut transferre in dominum Principem. Quapropter & attento quod indénitatem nactus est contra alium quam suum tutorem, aliud foret si esset alius possessor alicuius terræ similiter hypothecata: pro dicta summa. Plus dicitur, quia per dictum decretum alternatiuè interpositum, dominus princeps poterat, si ita visum fuisset, derelinquere terram redditus ei omnibus denarijs capitalibus, expensis & alijs que legitime exposita sunt per defunctum dominum de Vbaurin, occasione dicti decreti & emptionis dictæ terræ sancti Benedicti. Quo facto nihil sua intererat, & indemnitas seruabatur. Sed relicto illo medio & parte illa, elegit alteram viam, detinendo scilicet dictam terram & dominium sancti Benedicti, soluendoque dictam summam sex milium coronatorum aureorum. Quartò attento quod in ipso fuit, seruare sibi indemnitate & euitare damnum, videri potest, quia certat de lucro captando & non de damno vitando, non esse dignus fauore. Aliud etiam foret si dictus dominus Ioannes de Commines tutor dicti domini Dargenton aut maximè ipse dictus dominus Dargenton foret obligati dicto domino Principi ad defensionem dicti decreti. Super quo dubio pulchro & subtili videtur mihi subscripto sine aliqua hæsitatione dicendum, quod dominus princeps celsionarius, actione cessa, agere validè poterit contra dictam dominam de Halewyn, hæredem quodam domini Ioannis de Commines, tutores dum vixit, præfati Philippi domini temporalis Dargenton quondam

1 quondam (sui pupilli: quia ut præmittitur, dictus Philippus duas habuit actiones pro consequenda dicta summa sex milium coronatorum aureorum & illius indemnitate, vnam personalem contra suum tutorem ex mala & culposa administratione. l. i. in princ. ff. de tute. & ra. distra. & l. 3. C. si tutor vel cura. inter. cum similib. & actionem hypothecariam quæ est realis contra possessorem, puta dominum principem, & in electione eius fuit, intentare quam voluit, l. fin. C. de act. & oblig. imò eligendo vnam actionem, non præiudicauit sibi in alia: rex. est expressus in l. fin. C. si tutor vel cura. inter. agendo contra dictum possessorem hypothecariam, prout potuit, & consequendo suum, potuit dicto possessori condemnato in actione hypothecaria, non obligato sibi personaliter, sed soluti dictam summam sex milium coronatorum pro liberatione rei suæ hypothecata, cedere actionem personalem, quam habebat contra dictum suum tutorem & eius hæredes: & potuit & huiusmodi celsio fieri nedom post sententiam in actione hypothecaria, ut præmittitur, latam, sed etiam post solutionem factam, etiam si de cedendo actionem, non fuisset ante solutionem factam pactum, vel de hoc protestatum, rex. est notabilis secundum vnam lecturam gl. ordinariæ singularis in l. si res obligata, in fine, ff. de legat. 1. & ibi expressè hoc voluit Dyn. Pet. Bar. Bald. Ang. Florianus de sancto Petro, Ioan. de Imol. Paul. de Cast. & alij Doctores. hoc etiam expressè voluit Bar. Ang. Pau. de Cast. & Ioan. de Imol. in l. Modestinus, ff. de solut. & ratio huius est: Quia hoc casu dicta actio personalis competens contra tutorem, non erat extincta vel sublata ipso iure per solutionem factam per dictum possessorem, quia illa solutio simpliciter facta, censetur facta pro liberatione & exoneratione rei suæ ab hypotheca, & non animo liberandi ipsum debitorem seu tutorem, ideo solum ope exceptionis tollitur obligatio principalis, & non ipso iure: 4 sicuti videmus in simili, quando & vnus ex fideiussoribus soluit creditor: nam non extinguatur obligatio principalis competens creditori contra debitorem ipso iure, sed solum ope exceptionis, & ideo & potest per creditorem fieri celsio illi fideiussori soluti, etiam ex interuallo, contra debitorem & confideiussorem, l. cum is, & l. ut fideiussor, & l. si fideiussores. §. 1. ff. de fideiussor. & l. Papinianus, ff. manda. cum vtrobique nota per Doctores. licet & aliud sit in duobus pariter & principaliter obligatis ad idem & eadē specie actionis, ut sunt plures tutores, curatores, correi debendi, & similes, quo casu debet fieri celsio ante solutionem, vel fieri pactum de cedendo actionem, aut protestatio quod solutio fit sub conditione, vel modo, quod postea fiat celsio, aliàs ex interuallo cedi non posset, d. l. Modestinus, vbi est casus, & ibi hoc voluit Bar. Ang. Io. de Imo. Pau. de Cast. & omnes Doctores & ra-

7 tio diuersitatis secundum eos est. Quia tunc solutio per vnū facta videtur fieri pro obligatione communi, quæ per solutionem factam per vnū extinguitur ipso iure: ergo non est mirum, si non potest cedi actio iam extincta ex interuallo, nisi præcedat pactum vel protestatio, quod secus est in casu nostro, ut præmittitur, in quo tamen, ut informor, facta est celsio ante solutionem, quod etiam sufficeret in casu antedicto: & sic nullum remanet dubium, quin validè facta sit celsio in casu nostro. Restat nunc respondere ad motiua supra in contrarium adducta. Et primò non obstat & primò, quo dicitur, quod dictus pupillus eligendo actionem hypothecariam contra possessorem, videtur tacite renunciauit actioni personali, quam habebat contra tutorem: Quia respondetur per interemptionem negando, imò si succubisset contra possessorem, potuisset postea agere contra tutorem, ut est tex. in preal. l. fi. & ibi Pau. de Cast. notat, C. si tutor vel cura. inter. Nec obstat si dicatur, quia illa lex procedit, quando succubisset in hypothecaria, quia tunc non præiudicasset sibi, quin agere potuisset actione personali contra tutorem, ut præmittitur, sed in casu præfati ipse triumphauit contra possessorem, & ab eo consecutus fuit suum: ergo & non potuit ipse agere contra tutorem, quia sic bis idem consequeretur, quod bona fides non patitur, l. bona fides. ff. de reg. iur. & faciunt not. per Doctores in l. 1. C. de fur. & nota per Pau. de Cast. in d. l. fi. Quia respondeo fatendo, quod dictus pupillus creditor, factus aditus postquam consecutus fuit suum à possessore, conuento hypothecaria, non potuisset validè & efficaciter agere contra tutorem, quia contra illam actionem personalem obtulisset exceptio, ne creditor bis idem exigat, ut præmittitur, sed ex hoc non sequitur, quod actio fuit ipso iure extincta, vel quod illam cedere non potuit, ut infra dicam. Nec obstat si dicatur, ipse pupillus postquam consecutus fuit suum à possessore, non potuit agere efficaciter contra tutorem, ut dictum est, ergo etiam ipse non potuit cedere illam actionem sibi inutilem possessori contra tutorem vel eius hæredem, per regulam generalē quæ habet, quod exceptio & quæ obstat cedenti, obstat etiam celsionario, l. quod ipse, & l. in omnibus. §. non de beo, ff. de reg. iur. Quia respondetur negando consequentiam, & ad probationem consequentis dicitur, quod dicta regula, exceptio quæ obstat cedenti, obstat etiam celsionario, patitur multas fallencias & inter aliàs illam, & quando non est eadem æquitas vel ratio repellendi celsionarium, quæ est repellendi cedentem, prout est in casu nostro, quia ratio quare repellitur cedens, est, ne bis idem consequatur, & ne indebitè lucretur, cum ipse postquam consecutus est semel suum, certat de lucro captando: sed ista ratio cessat in celsionario, quia ille certat de damno vitando, quare iustum & æquum fuit, ut sibi cederetur

deretur actio contra dictum tutorem personali-
liter obligatum, & eius heredes, prout etiam ha-
ber arrestum parlamenti, & sic cessio fuit neces-
saria: quare non debet cessionario ob stare exce-
ptio illa quæ obstat cedenti, l. si. in princ. cum
ibi pulchre not. per Bal. in bona lectura, qui ponit
tres notabiles conclusiones, Sali. & DD. post
gl. C. de iure dotium, & præal. l. cum is, & l. fide-
iussores. ita ad litteram vult dominus Io. de Imo.
in d. l. Modestinus, & ibi etiam Bar. Pau. de Cast.
& alij Doct. & omnes Doct. in præal. l. si res obli-
gata, de quo habetur latè per Bal. in l. & hæredi.
§. nos autem, ff. de pac. & aliquid per Dyn. in re-
gula, qui in ius, de reg. iur. lib. 6. Nec obstat si re-
plicetur & dicatur, q̄ imò dictus possessor cer-
tat de lucro captando, quia ex virtute sententiæ
condemnationis duo alternatiuè in se continen-
tis ipse potuit eligere secundam partem alterna-
tiuè, & esse in toto, ac vitare damnum: cum ergo
elegerit primam partem alternatiuæ, videtur vo-
luisse lucrari, & se exponere periculo, quod cum
culpa sua acciderit, sibi debet non alteri imputa-
re, regula damnum, de reg. iur. lib. 6. cum si. Quia
ad hoc responderetur, q̄ cum in alternatiuis debi-
toris sit electio. l. plerunq; §. si. c. l. seq. ff. de iur.
do. cum si. ipse potuit eligere quod illorū voluit
sed non potuit compelli ad alteram præcisè eli-
gendum, nec illud beneficium à iure ei conces-
sum, debuit ei auferri, c. indultum, de reg. iur. li.
6. quia aliàs introductum in eius fauorè retor-
queretur contra eum, quod fieri non debet, l.
quod fauore, C. de legi. nec ꝑ alicui fecit iniuriã
secundam partem alternatiuè eligendo, & iure suo
vtendo, l. iniuriarū actio. ff. de iniur. & c. c. eccle-
sia Vulterana, de elec. cum si. Nec est verū, q̄ cer-
tat de lucro captando, imò ꝑ certat de dāno vi-
tando, quia nisi hanc viam elegisset, diminutio-
nem dominij & patrimonij passus fuisset, cū res
per eum iusto & legitimo titulo possessa per hy-
pothecariam aduocata fuisset: ergo clarū est, q̄
certauit de damno vitando, cum damnum sit di-
minutio patrimonij, l. 3. ff. de dam. infect. Con-
cludendo ergo ex præmissis dico, q̄ dictus do-
minus princeps, cessionarius, efficaciter agere
potest, actione cessã contra præfatam dominam
de Hælewijn, hæredem quondam domini Ioan-
nis de Commines, dum vixit tutoris, dicti Phi-
lippi domini temporalis Dargeton, omnibus in
contrarium allegatis non obstantibus, iudicio
cuiuslibet rectius sententis semper saluo.

CONSILIVM CLXXXV.

SVMARIA.

1. *Lucri in personam alicuius radicati priuatio pro damno reputatur.*
2. *Consuetudo loci pro lege habetur.*
3. *Tutor datus extra territorium dantis nullam habet administrationem.*

4. *Consuetudo loci ubi bona, maxime immobilia, sunt sita, semper inspicienda est.*
5. *Consuetudo loci situationis bonorum in successione ab intestato obseruari debet. & nu. 9.*
6. *Bona immobilia extra territorium confiscantis sita, non applicantur confiscanti sed domino loci situationis bonorum.*
7. *Hereditas collateralium non adita non transmittitur.*
8. *Testamentum conditum secundum consuetudinem loci in quo conficitur, porrigitur etiam ad bona alibi sita, licet sibi alia sit consuetudo.*
10. *Substitutio fideicommissaria operatur, ut primo testatori non instituto succedat dicatur.*
11. *Casus in testamento omissus dispositioni iuris relictae censetur.*
12. *Hereditas ascendentiū, etiam non adita, ex vi iustitias ad descendentes transmittitur.*
13. *Substitutio eo modo, quo institutio, facta censetur.*
14. *Pro expresse habetur quod ex coniectura colligi potest.*
15. *Præmissio hominis facit cessare prouisionem legis.*
16. *Filiorum appellatione non veniunt nepotes, maxime in substitutionibus. Fallit, ut nu. 18.*
17. *Pater vel alio qualiter succedatur.*
19. *Sexus differentiam lex non admittit.*
20. *Tutoris rationem litigandi probabilem non habentes, pupilla actione iure sumptus & expensas suas refarcire tenentur.*
21. *Subueniendum non est ei qui seipsum in necessitate posuit.*

Rasupposita consuetudine oppidi
ac territorij Mechliniensis, qua ca-
uetur, quod in bonis venientibus
ex latere non succedunt feminae
superstitibus, masculis etiam remo-
tioris gradus. Item q̄ in linea recta filius vel ne-
pos ex eo, admittitur cum filia vel nepte defun-
cti, cum prærogatiua duplicis portionis. Factū
tale est. Paulus Robbyns & sua vxor in testamen-
to ꝑ eos condito, inter alia voluerūt & ordina-
runt, q̄ post mortē eorum & superstitis ex eis, om-
nia & singula bona per eos acquisita post eorū
amborum mortē deuolui debeant iure suc-
cessorio ad eorum proles, nulla facta differentia
inter proles masculinas & femininas, eandem
proles in illis bonis æqualiter instituendo, & si
contingeret aliquem ex eis decedere sine prole
legitima, portio eius deuolueretur ad super-
stites, inhibita alienatione quouis modo faci-
enda, vt hæc & alia in instrumento testamenti
antedicto & sua vxore, ac diuisis bonis inter pro-
les iuxta tenorem dicti testamenti, decelsit
Vvalterus Robbyns vnus filiorum, relicta
duabus prolibus masculinis, & depost decelsit
Iacobus Robbyns, nullis relicta prolibus legiti-
mis. Dubitatur modò de bonis dicti Iacobi
ad eum

ad eum ex præfata dispositione testamentaria
deuolutis, situatis in territorio Mechliniensis,
quæ siquidem bona ex substitutione & prouisi-
one dicti Pauli & suæ vxoris, detractis legitimi-
ma & trebellianica, deuolui debent, vt præmit-
titur, ad proles superstitis: an illa applicari de-
beant solis prolibus masculinis dicti Vvalteri,
exclusis amitis, quasi veniant ex latere propter
dictam consuetudinem, vel an in illis dictæ pro-
les masculinæ Vvalteri debeant succedere cum
suis amitis, cum prærogatiua duplicis portio-
nis, quasi veniant à Paulo in recta linea propter
aliam partem dictæ consuetudinis, vel an dictæ
amitæ tanquam proximiores in gradu, & in
quibus reperitur qualitas filiationis debeant
filia succedere in illis bonis exclusis prolibus
dicti Vvalteri, in quibus qualitas filiationis non
reperitur, vel an dictæ proles Vvalteri debeant
æqualiter in illis bonis succedere cum suis ami-
tis in stirpem, representando eorum patrem.
Pro cuius decisione & clara intelligentia po-
nenda sunt motiua ad quamlibet partem, vt sic
opposita iuxta se posita magis elucescant: & tan-
dem ponenda & eligenda est conclusio, quæ ver-
ritatem pro se habere videtur. Et primò vide-
tur, quod ꝑ dicta bona debeant applicari solis
prolibus masculinis dicti Vvalteri, exclusis ami-
tis, quia in hoc casu videtur agi de successione
dicti Iacobi, quia bona de quibus est quæstio
fuerunt radicata in personam dicti Iacobi, &
desierunt esse bona dicti Pauli per diuisionem
& possessionem subsecutas, & sic de eis iudican-
dum videtur, vt de bonis Iacobi: quia vt cle-
ganter dicunt Cyn. & Bald. in l. cum te, Cod. de
dona. ante nupt. quando lucrum est radicatum
in personam alicuius, tunc priuatio lucri est
damnum propter radicationem quæ attendit-
ur: cum ergo dictus Iacobus Robbyns, de cuius
hæreditate agitur, fuerit patruus prolium dicti
Vvalteri, & sic attinens istis succedere volenti-
bus in linea collateralis: sequitur quod solis
prolibus masculinis præfati Vvalteri dicta bo-
na debeant applicari, exclusis amitis propter
dictam consuetudinem, ꝑ quæ quoad bona
in eius territorio situata debet obseruari pro
lege, l. de quibus, ff. de legi. & l. prima, & secun-
da, C. quæ sit long. consuetu. in bonis autem si-
tuatis in territorio Auerpericensi, & alibi, vbi
seruaturus commune, simul concurrent, Au-
thenti. cessante, Cod. de legit. hære. iuncta ꝑ l.
pupillo, ff. de tuto. & cura. da. ab his, vbi rati-
one diuersarum iurisdictionum & territoriorum,
diuersi iudices dant tutores & vnus non intro-
mittit se de territorio alterius: semper ꝑ enim
inspicienda est consuetudo loci, vbi res sunt si-
tæ, d. l. pupillo, & l. Titium & Menium, §. si. ff. de
administra. tuto. maxime quo ad immobilia, l.
quicumque circa medium, C. de hæreti. pro quo
faciunt nota. per Pet. de bella pertica, Iacob. de
Rauen. & alios in l. cum & os populos, C. de sum-

ma Tri. & fide catho. qui volunt, quòd ꝑ hæres
institutus per illum qui habet bona in diuersis
locis, in quibus sunt diuersæ consuetudines cir-
ca solennitatem testamenti, habebit bona illius
loci, cuius seruata est solennitas requisita de con-
suetudine: & alia bona alibi existentia, vbi viget
consuetudo contraria, cuius solennitas non est
obseruata, habebit hæres ab intestato, per iura
suprà allegata: ergo idem videtur dicendum in
proposito: ad quod etiam faciunt nota. per Lu-
do. de Roma in suis singularibus, singulari 576.
incipiente, licet magna sit quæstio, vbi vult,
quòd ꝑ lata sententia confiscationis vel publi-
cationis bonorum contra aliquem, bona im-
mobilia situata extra territorium confiscantis,
non applicantur confiscanti, sed domino loci
situationis bonorum, per d. l. quicumque. Nec
obstat, quòd in personis prolium dicti Vvalteri
qualitas filiationis videtur deficere, quia ad hoc
respondebitur infra. Sed istam opinionem non
approbo propter tria. Primò, quia in casu no-
stro non agitur de successione dicti Iacobi, vt
præsupponit dicta opinio, sed agitur de succes-
sione dicti Pauli, ex cuius prouisione & substi-
tutione capiuntur dicta bona, l. cohæredi. §.
cum filia, cum ibi nota. per Ioan. de Imol. Alex.
& alios, ff. de vulgar. & pupilla. & sic non sumus
in casu dictæ consuetudinis loquentis de suc-
cessionem veniente ex latere: Tum etiam quia si
dicamus dictam hæreditatem venire ex latere à
præfato Iacobo, tunc non possunt filij dicti
Vvalteri in ea ius prætere, quia pater eorum
antè decelsit, & ꝑ hæreditas veniens ex latere
non adita non transmittitur, l. quoniam foro-
rem, Cod. de iure delib. Tum tertio, quia
quando ꝑ hæreditas debetur ex testamento
seu prouisione alicuius, si est adhibita solenni-
tas requisita in testamento de consuetudine lo-
ci, vbi conditum est huiusmodi testamentum,
tale testamentum porrigitur ad bona etiam ex-
tra territorium sita, licet ibi alia sit consuetudo,
vt volunt Vvtilhelmus de Cuneo, Cyn. Bart. Bal.
Sali. Ioan. Fabr. & communiter omnes Doct. in
d. l. cunctos populos, & Ioan. And. in addi. ad
Specu. in titu. de instru. edit. in §. compendiosè,
in vers. quid si de consuetudine, & dominus Pe-
de Anchora. in repetitione c. canonum statuta,
in 11. quæst. principali, de constit. ar. l. fina. C. de
præscrip. long. tempo. & l. secunda, C. quem ad.
testa. aperiantur, cum pluribus similibus: licet ꝑ
in successione ab intestato seruanda sit consue-
tudo loci situationis bonorum, quando sunt
diuersæ consuetudines diuersimodè disponen-
tes circa diuisiones bonorum & modos succe-
dendi, vt volunt Doct. vbi supra, & per hoc tol-
luntur omnia quæ supra adducta sunt. Ex diuer-
so videtur, quòd dictæ proles Vvalteri debeant
succedere cum suis amitis, cum prærogatiua du-
plicis portionis, quia ꝑ hic agitur de succes-
sione dicti Pauli propter dictam substitutionem

fideicommissariam, de cuius natura est, ut succedatur primo testatori non instituto, d. l. cohæredi. §. cum filiæ, ut supra dixi: ergo videtur locum habere consuetudo, quæ dat masculis prerogativam duplicis portionis: nam ꝑ ex quo testator in casu isto expressè non disposuit, quomodo & qualiter debeant sibi inuicem succedere, iste casus tanquam omisus videtur relictus dispositioni iuris municipalis, l. si cum doctem. in principio. ff. solu. mat. & c. susceptum, de rescrip. lib. 6. Nec obstat si dicatur, quòd hæreditas ꝑ non adita non transmittitur, d. l. quoniam sororem, quia hoc non habet locum, quando agitur de successione ascendentis, ut in casu præsentis, imò tunc ex vi suitatis fit transmissio ad suos hæredes, & quoad alios ex beneficio tituli, C. de his qui ante apertas tabu. vbi casus, & habetur in l. vnica. §. in nouissimo, C. de cadu. tollen. Sed ista opinio etiam non placet, quia in casu præsentis testator videtur clarè disposuisse, quòd

13 æqualiter succedent, quod probò, quia ꝑ eos æqualiter instituit, & ipsos inuicem substituit: cum ergo in institutione sint vocati æqualiter sine aliqua designatione partium, ergo eodem modo videntur vocati in substitutione. quemadmodum enim testator eos dilexit in institutione, ita eos videtur dilexisse in substitutione,

14 l. prima, C. de impub. & alijs substi. Nec ꝑ est verum, quod iste casus sit omisus, imò censetur expressus ex coniectura æqualis institutionis, d. l. prima, in c. l. licet imperator. ff. de lega. 1. Nec obstat dicta consuetudo, quia illa solum locum habet in successione intestati, & minimè in successione testati, quando per testatorem dispositum & ordinatum est quomodo debeat diuidi sua hæreditas, ut in casu præsentis, & sic locum habet regula, generi per speciem derogatur, &

15 alia regula, prouisio ꝑ hominis facit cessare prouisionem legis, l. fina. C. de pac. conuen. & l. & habet. §. cum quis. ff. de preca. cum simili. dictus autem Paulus testator de omnibus bonis acquisitis disposuit, sed qui omne dicit, nihil excludit, l. à procuratore, cum glo. C. manda. ergo & c. Præterea dictæ proles Pauli, eo defuncto omnia bona ubicunque situata, non obstantibus consuetudinibus localibus, æqualiter diuiserunt iuxta tenorem dicti testamenti: ergo etiam nunc portionem dicti Iacobi eis debitam ex fideicommissio & dispositione dicti Pauli testatoris, æqualiter diuidere debent, non obstante diuersitate consuetudinum localium situationis bonorum, per prædicta. Econtrà videtur, quòd dictæ amitæ debeant excludere filios dicti Vvalteri suos nepotes, tum, quia pximiores in gradu, tum etiã quia defuncto sine liberis substituti sunt filij testatoris, sed dicti nepotes non

16 sunt filij testatoris, quia ꝑ appellatione filiorum non veniunt nepotes, l. quid si nepotes. ff. de testa. tute. & §. fin. In situ. qui dari tuto. testa. poss. maximè in substitutione, l. Gallus. §. qui-

dam rectè. ff. de libe. & posthum. & sic in eis deficit qualitas filiationis ponderata per testatorem in substitutione, tum etiam quia ex quo dictus Vvalterus decessit ante præfatum Iacobum suum fratrem, non transmisit ius hereditatis nõ aditæ in suos filios, cum veniat ex latere, ut videtur, d. l. quoniam sororem. Sed ista opinio nullo modo placet, Quia ꝑ si agatur de successione præfati Iacobi, & dicamus locum esse successioni ab intestato, dicti nepotes de iure communi debent succedere eidem Iacobo eorum patro ab intestato cum suis amitis in stirpem, representando personam patris, ut est tex. in Authen. cessante, C. de legit. hære. & ex consuetudine loci situationis bonorum deberent succedere filij, exclusis amitis, ut supra dixi: si verò agatur de successione Pauli, adhuc dicti nepotes de iure communi debent succedere eidem Paulo eorum patro ab intestato, cum suis amitis in stirpem, representando personam patris, Auth. in successione, C. de suis & legit. hære. & §. cum filius. Insti. de hære. quæ ab intest. defer. & de consuetudine, cum prerogativa duplicis portionis, ut dictum est supra. Si verò dicamus, locum esse successioni testati, prout se habet veritas, tunc clarum est, quòd agitur de successione dicti Pauli, & sic de successione lineæ rectæ, in qua locum habet ius transmittendi, ut est casus in dicta l. vnica, C. de his qui ante aper. tabu. & præal. l. vnica. §. in nouissimo, C. de cadu. tollen. Nec obstat dicta l. quoniam sororem, quia loquitur in successione veniente ex latere: Non obstat etiam aliud quo dicitur, quòd defuncto sine liberis substituti sunt filij Pauli, & quòd appellatione filiorum non veniunt nepotes: quia omnis diuersis solutionibus, quæ ad hoc dari possent ex nota. pulchrè per Bal. in l. maximum vitium, C. de liber. præteri. dico breuiter, quòd ꝑ appellatione filiorum veniunt nepotes, quando dispositio est collata in quemdam futurum euentum, in quem verisimiliter erat dubium, an extarent liberi primi gradus, an verò nepotes, ut in casu præsentis: nam tunc verisimile est, quòd testator latè intellexit verbum filiorum, cum verisimiliter præsumatur par fuisse affectio testatoris erga nepotes, si illi superessent filij præmortuis, quæ erat erga filios: ita notabiliter vult dominus Ioann. de Imol. in d. l. Gallus, in §. instituens, vbi per hoc decidit quæstionem, quæ fuit de facto: nam quidam instituit fratrem suum heredem, & si decederet sine liberis, substituit filios Sempronij, postea defuncto testatore, frater eius decessit sine liberis, & non supersunt aliqui filij Sempronij, sed bene nepotes: quæritur, an illi nepotes admittentur ex vi substitutionis. Et videbatur quòd non, quia appellatione filiorum non veniunt nepotes: contrarium tamen ipse determinat per l. Lucius, secundam. ff. de hæred. institu. vbi de hoc est casus, & est de mente Angel. in dicto §. finali. In sti.

Instit. qui dari tuto. testa. poss. Concludendo ergo dico, quòd in casu præsentis filij dicti Vvalteri, succedent vna cum amitis in stirpem, & sic æqualiter, quia videntur æqualiter vocati & quæ dilecti in substitutione, quemadmodum in institutione, dicta l. prima, & nulla est facta per testatorem differentia sexus, nec ꝑ lex eandem differentiam sexus admittit, dicta l. maximum vitium, C. de liber. præteri. & hic agitur de successione dicti Pauli ascendentis testati, & sic non obstat quod de transmissioe obijci posset, cum sumus in linea recta, ut dictum est supra. Nec etiam obstat dicta consuetudo Mechliniensis, quia illa solum locum habet in successione intestati, ut volunt Doctores in præallega. l. cunctos populos, & dominus Petrus de Ancho. in dicto cap. canonum statuta, in 12. quæst. principali, in vers. quæro, iuxta prædicta de quæstione tali cauetur statuto Tuderti, & c. Nec habet locum regula, casus omisus relinquatur dispositioni iuris municipalis: imò habet locum regula, generi per speciem derogatur, & regula, prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, ut supra declarauit. Non igitur ꝑ consulem tutoribus dictarum prolium, litem seu processum instituere contra amitas seu earum maritos, cum se in anibus sumptibus vexarent, amicos pronocarent, & verisimiliter obstante voluntate defuncti, nihil ex huiusmodi institutione processus obtinerent, ut in simili consulendo dicit Iuriconsultus in l. i. ff. de inoffic. testa. alias succedendo tutores fortè tenerentur dictis pupillis actione tutelæ refarcire sumptus & expensas litis, quasi ratio litigandi non subfuerit, l. qui solidum. §. etiam, ff. de leg. 2. sed crederem eos propter probabile dubium posse excusari, arg. eorū quæ habentur, & notantur in c. finem litibus, de dolo & contu. & in c. vnico, in verbo, de cætero, de postu. præal. li. 6. & in c. capellanus, de ferijs. & in l. properandum. §. sine autem alterutra, & in l. sancimus, C. de iudi. Tutius tamen est abstinere, & non ponere se in periculo, quia ꝑ qui amat periculum, peribit in illo, nec est subueniendum ei qui in necessitate se posuit, l. 2. §. si quis tamen, iuncta glo. ff. si quis cauti, cum similibus. & pro excusatione eorum sufficet, quòd ius pupillorum nihilominus manebit saluū & illæsum, qui adueniente ætate legitima experiri poterunt de iure suo, si id eis consultū videatur.

CONSILIVM CLXXXVI.

SUMMARI A.

- 1 Ius alicui competens sine facti explicatione clarescere non potest.
- 2 Confessio extraiudicialis semiplenam facit probationem, nec illi per subsequentem iudicalem vllum sit præiudicium.

- 3 Confessio extraiudicialis iterata plenè probat: maximè si rem alterius esse quis confessus fuit.
- 4 Donator signans rem donatam signo donatarij, tradere censetur.
- 5 Consuetudo patrisfam. in omni dispositione multum attenditur.
- 6 Descriptio in librorationum cuius effectus.
- 7 Que speciali nota sunt digna, si subiceantur, neglecta videntur.
- 8 Charitas et coniunctio sanguinis dispositionem minus validam reddunt efficacem.
- 9 Fama publica & communis vicinia reputatio quid probent.
- 10 Obligatio etiam per nuncium contrahi potest.
- 11 Confessio extraiudicialis in presentia partis facta plenè probat.
- 12 Reperita donationis recognitio, vera dispositionis vim habet.
- 13 Alimenta de iure canonico debentur maculam illegitimitatis patientibus.
- 14 Aures legalis ultra duos communes florenos valet.
- 15 Donatio remuneratoria excedens summam quingentorum aureorum, in sinuatione non egit.



Venerabilis domine Officialis, licet meum nõ sit instruere Mineruam, tamen quia facta prudentissimos homines latent, & ius ꝑ alicui competens sine facti explicatione clarescere non potest vel discerni, ut desiderio amici satisfaciam, paucis quæ ad rem faciunt explicabo: stat enim difficultas materia de qua in D. V. est compromissum, nisi fallor in duobus. Primò, an donatio domus, vtenfilium, & argenteorum vasculorum, de quibus est contentio reuera facta sit, vel de ea constare possit. Secundò dato, quòd de ea cõstet, an sit valida. Et omnis superfluis videtur quoad primū, sub correctione vestra, quòd de ea ad sufficientiam constare poterit, si per D. V. examinentur testes pridem extra figuram iudicij auditi, qui adhuc viuunt, & ut speratur aliter quàm semel deposuerunt, non deponent, & dato ꝑ quòd aliter deponerent, non valeret eorum depositio in præiudicium primæ depositionis secundum Barto. in l. eos. ff. ad leg. Corn. de falsis, & sequitur Anton. de Bu. in cap. cum in tua, de testi. primò enim sunt duo testes qui extraiudicialiter auditi dixerunt se simul fuisse presentes, vbi dominus Iacobus Antonij dixit & confessus est, & sæpè iteravit quòd domum litigiosam cum vtenfilibus & argenteis magistro Iohanni suo filio donauit, quæ confessio extraiudicialis probata per duos testes, facit semiplenam probationem. ita in terminis vult Bart. in l. admonendi, in 9. columna, in vers. his præmissis. ff. de iurciur. & sequuntur ibi communiter Doct. per l. capite quinto, iuncta sua glo. ff. de adulter. hoc vult etiam Paul. de Cast. in l. publici, ff. de depo. & expressè Lanfrancus

in repetitione dicta l. admonendi, & Iason etiam in repetitione super eadem l. admonendi, ubi finaliter dicit, quod ab illa opinione in iudicando & consulendo non est recedendum, & idem volunt Panorm. & Ioan. de Imol. & alij canonistae in c. si cautio, de fide instrum. imò quod plus est: quando ꝑ confessio extraiudicialis est iterata seu geminata (vt in casu praesenti) facit plenam probationem, ita vult Bartol. in l. cum scimus, C. de agri. & cens. lib. vndecimo, quem refert & sequitur Iason in dicta l. admonendi, & Panormitanus in dicto capitulo si cautio, in fine. praesertim hoc procedit, quando quis confessus fuit rem aliquam esse alterius (vt in casu praesenti) secundum Anton. de Butrig. in d. cap. si cautio. q̄ autem dicta confessio facta fuerit, probant duo testes supra dicti, & tertius testis etiam extraiudicialiter auditus & sunt plures alij qui singulariter id audierunt à dicto domino donatore. Item cum ista probatione ad minus plena concurrunt plures coniecturae dictam semiplenam probationem confortantes. Primo enim concurrunt, q̄ ꝑ dictus donator in eadem domo arma dicti donatarij ac nomen & cognomen eiusdem in vitris ac fenestris & aseribus depingi & insculpi fecit, quae vim traditionis habent, l. quod si neque. ff. de pericu. & commod. rei vendi. Secundo concurrunt alia coniectura, videlicet quod dominus ꝑ donator coram omnibus illic venientibus semper dicere consuevit, quod illa erat domus magistri Iohannis, vt per testes si opus fuerit liquidè probabitur, & sic nominatio illa cum alijs coniecturis supra dictis & infra dicendis, facit censeri ita esse, cap. illud, de praesumpt. & l. si pater, cum ibi notatis, per Cyn. & Doct. C. de hered. insti. & c. per tuas, cum ibi notatis, qui filij sunt legitimi. multum enim attenditur in omni dispositione consuetudo patrisfamilias, l. vel vniuersorum, cum sua glof. ff. de pigno. actio. Tertio concurrunt ꝑ alia coniectura multum fortis, videlicet quod dictus dominus donator in libro suo rationum, scribendo exposita pro refectione dictae domus vel ob solutionem census inde exeuntis semper notauit & signanter descripsit de anno in annum continuando & perseverando in huiusmodi donatione haec vel similia verba: pro domo magistri Iohannis tantum solui, & c. quae descriptio in libro rationum summè est ponderanda, & est maximi effectus, l. Nefennius. ff. de negoc. gest. & notat. per Doct. in l. alimenta, C. eodem titul. Item concurrunt alia coniectura, videlicet quod dictus donator in suo testamento non disposuit in specie & distinctè de huiusmodi domo, nec etiam de vensilibus, quod verisimiliter fecisset, si huiusmodi donationis memor non fuisset, quia quae ꝑ speciali nota sunt digna, si subiceantur, videntur neglecta, l. doli clausula, ff. de verborum obligation. cum similibus, & licet de aliquibus vasis argenteis in suo

testamento fecerit mentionem, id non est ponderandum, cum id per errorem vel obliuionem vel aliquorum forsitan inductionem factum sit, nihilominus dictus donatorius est contentus quod huiusmodi dispositio quatenus in specie donator disposuit de huiusmodi vasis argenteis sortiatur effectum. Item concurrunt alia coniectura, scilicet ꝑ charitas, necessitudo, & coniunctio sanguinis, quae dispositionem minus validam reddit efficacem, & contenta in ea auget, l. si feruus plurium. §. final. ff. de legatis primo, iuncta l. in testamento. ff. de fideicommissa. liber. Item cum istis concurrat ꝑ fama publica & communis reputatio viciniae, & omnium notitia dictae domus habentium, quae etiam est multum ponderanda dicta capit. illud, cum concordantibus, & vltra praedicta dictus ꝑ dominus donator anno quingentesimo septimo coram quodam religioso patre recognoscens se praedictam donationem, vt praemittitur fecisse, volens eam renouare eidem religioso patri iniunxit, vt dicto magistro Iohanni nunciaret, quatenus ipse praefatam domum cum vensilibus & argenteis de nouo eidem donauit & dedit, quam si quidem donationem manu ad pectus posita iuravit obseruare, qui religiosus pater insequens mandatum sibi factum, tanquam nuncius & minister hoc dicto magistro Iohanni significauit, qui magister Iohannes hanc donationem sic iteratam & geminatam, gratam & ratam habens, eandem accepit, prout dictus religiosus pater extraiudicialiter auditus, deposuit, & reexaminandus, vt speratur deponet, quod est summè ponderandum per ea quae habentur & notantur per glossam ordinariam, in l. consensu, ff. de action. & obligatio. & per Archidiaconum in capitulo, illud, trigessim. quaestione quinta, & per nota, per Doct. in capitulo, final. de procuratoribus. libro sexto, & quod omnium maximum, dictus dominus donator de post in praesentia dicti donatarij praefati religiosi patris & aliorum testium confessus est, & recognouit se praedicta fecisse, & praefato religioso patri, vt supra dicta dicto magistro Iohanni nunciaret & referret, in iunxisset & se audiuisset, quod per dictum patrem haec omnia dicto magistro Iohanni relata, & per eundem acceptata fuerunt, de quo dixit summè gaudere, & imposterum velle perseverare, subiungens dirigendo verba ad dictum magistrum Iohannem, quod ipse haberet agere gratias praefato religioso patri illic praesenti. cum ergo confessio ꝑ extraiudicialis facta in praesentia partis plenè probet, leg. certum. §. si quis absente, cum ibi notatis, per Doct. ff. de confess. & habetur in c. fina. de confess. sequitur q̄ per hanc confessionem extraiudicalem in praesentia partis factam probandam, si necessè fuerit per tres testes sufficienter constabit

bit de huiusmodi donatione, etià si praemissa omnia cessarent, prout non. & tanto magis, ꝑ quia dicta repetita recognitio aggregata & laudata in praesentia partis potius fuit dispositio vera, q̄ confessio, per ea quae notanter voluit Hosti. Io. And. & Doct. in c. dilectus, & in c. ex literis, 2. de spons. & in supplementum oim praemissorum, praefatus magister Iohannes offert si D. V. videatur suum praestare iuramentum, licet illud non videatur necessarium, in vim cuius donationis praefatus magister Iohannes domum antedictam cum vensilibus & vasis argenteis, de quibus est contentio animo & corpore apprehendit, illam inhabitauit, claues eiusdem habuit, ac eam possedit, sciente, patiente, & collaudante praefato domino donatore in vita eiusdem, ac in morte, & post mortem, videntibus & scientibus dominis Henrico Zwauaert & magistro Vvillhelmo Gerwe executoribus eiusdem dñi donatoris palam & publicè, pacificè, & quietè, donec & quousque placuit magistro Nicolao Nispen, & alijs eidem sine causa saltem legitima impedimentum praestare. Ex quibus videtur sub correctione ad sufficientiam constare de veritate donationis.

Restat nunc ostendere, quod dicta donatio valuit, quod facile fiet si tollantur obiectiones: videtur enim dicta donatio non valere propter maculam illegitimitatis & incapacitatis, & quia est magna & excessiua excedens alimenta, & quia causa alimentorum cessat in persona magistri Iohannis, qui aliunde habet vnde sustentetur, & quia non est insinuata, sed haec omnia tolluntur vno verbo legitimationis. Constat enim per literas patentes maculam illegitimitatis & incapacitatis per principem, qui illam incapacitatem induxit esse sublatam, vt videri potest ex huiusmodi literis legitimationis & restitutionis natalium in amplissima forma expeditis, per quas ipse qualificator & redditur capax ad quancunque summam ex donatione vel legato factis vel fiendis capiendam absq; aliqua restrictione, & etiam ad successionem ab intestato, & sic cessat praeserta incapacitas, cessat etiam quod de alimentis allegatur, quia ꝑ eo persona est rapax, non oportet habere respectum ad ius canonicum permittens tantum alimenta relinquere, cum haberet de eo qui dux. in mat. quam poll. per adulte. quia illud succurrit maculam illegitimitatis patientibus, & sic de iure civili incapax Auth. ex complexu, C. de inces. nup. quod cessat in casu praesenti propter legitimationem vt praedixi. Nec aliquid facit quod de insinuatione allegatur, quia supposito, quod donatio vltra quingentos non valeat absque insinuatione, per hoc nihil infertur in casu praesenti, quia ista donatio contentiosa dictam summam non excedit, cum ꝑ quilibet aureus legalis valeat plusquam duos communes florenos, & sic quia genti aurei legales ad minus faciunt mille flore-

nos, ad quos non ascendit donatio contentiosa, & dato quod ascenderet dictam summam, tamen ꝑ quia fuit remuneratoria, vt inferior, in recompensam eorum, quae quondam dominus donator de beneficijs donatarij recepit, nõ eguit insinuatione, l. Aquilius regulus, cum ibi notatis per glossam, Paul. de Castro. Iohan. de Imola, & Doctores, ff. de don. & per praemissa tolluntur etiam alia per executores contra dictam donationem allegata, quae quia debilia sunt & friuola, non repeto, ne aures D. V. oculatissimae & circa multa occupata offendam.

CONSILIVM CLXXXVII.

S V M M A R I A.

- 1 *Prescriptio temporis, cuius initij memoria nõ existit, omne ius & actionem auferit.*
- 2 *Debitor die constituta non solvens in mora & mala fide constituitur: Ideoque praescribere nequit.*
- 3 *Prescriptio an & quando sine possessione procedat.*
- 4 *Ad praescriptionem libertatis contra seruitutem praedij urbani vel rustici quae requirantur.*
- 5 *Bona fides in animo consistere censetur.*
- 6 *Mala fides defuncti etiam in herede durare existimatur: licet reuera sit in bona fide constitutus.*
- 7 *Negligentia peritoris non excusat conscientiam debitorum constituto tempore nõ soluentium.*
- 8 *Bona fides non requiritur in praescriptione, quae negligens situm, odio & sine possessione procedit.*
- 9 *Intellectus c. fin. de praescrip.*
- 10 *Tempus an sit causa inducenda vel tollenda obligationis.*
- 11 *Dies qualiter pro homine interpellare dicatur. & num. 13.*
- 12 *Presumptio mala fidei lapsu temporis memoriam hominis excedentis tollitur.*
- 14 *Mala fides praetati defuncti non nocet successoribus.*
- 15 *Annua praestationi quanto tempore praescribitur.*



His actis & causae meritis processus pendens coram insigni venerabilis domino Conservatore almae Vniuersitatis studij Louanien- sis, tanquam subdelegato inter syndicum seu procuratorem religiosarum dominarum abbatissae & conuentus monasterij de Camera, ordinis Cisterciensis Cameracensis diocesis, & eo nomine actores ex vna, & syndicum seu procuratorem venerabilium & religiosorum dominorum Abbatis & conuentus de Heylechim, ordinis Praemonstratensis, Leodiensis diocesis, & eo nomine reos ex altera partibus: Eius prin-

1 cipalis difficultas consistere videtur in præscri-
ptione † tanti temporis, cuius initij memoria
non existit, quo cessatum asseritur à solutione
pensionis per actores petita, qua præscriptione
sublatum videtur omne ius atq; actio, quod vel
quæ ipis actoribus quouis modo prius compe-
tuerat aut competere posset, per ea quæ habentur
in l. omnes, & in l. sicut in rem, & in l. cū no-
tissimi, C. de præscrip. 30. vel 40. anno. & in c. de
quarta, & in c. vigilianti, & in cap. si diligenti. de
præscrip. & in c. super quibusdam. §. præterea. de
verb. sig. & in l. hociure. §. ductus aquæ. ff. de a-
qua quoti. & æsti. cum sim. vbi habetur, quod omne
ius, & sic actio tanto tempore tollitur, & pro cō-
stituto habetur. In contrarium tamen multum
facere videtur de annua præstatione solenniter
per abbatem & conventum de Heyliche prom-
missa certo die & termino, onere ipsorum præ-
fatis Abbatis & conventui de Camera trans-
mittenda & exoluenda, prout in literis desuper
exhibitis, dilucidè continetur, & quod postea
illius solutio ad paucos annos subsecuta est, per
2 † quam constitutionem & promissionem post
terminos effluxos in mora & mala fide, procul-
dubio illi de Heyliche constituti videntur, per
l. magnam, C. de contrahen. & cōmit. stipul. & l.
si ex legati causa, ff. de verbor. obliga. cum similib.
& cum malefidei possessor nullo tempore præ-
scribat, vt in Authent. mala fidei, C. de præscrip.
long. tempo. & in regula possessor, de regul. iur.
lib. 6. sequitur, quod nullo tempore præscribere
dicitur annuæ præstationi potuerunt. Quid di-
cendum maxime in via iudicij? profecto mate-
ria egeret plurima discussione propter varias
Doctorem, tam iuristarum quam theologorum
opiniones. Sed ex quo sumus in foro non
conscientiæ postponendi atque relinquendi vi-
dentur domini theologo, præcipue, quia ipsi in-
ter se varij sunt, vt patet intuitu in foro ipsorum,
& sic causa secundum sacros canones remanebit
3 terminanda. Et licet † præscriptio regulariter
sine possessione non procedat, vt in regula, sine
possessione, in 6. cum concordā. tamen clarum
est, quod aliquando præscriptio ex solo odio negli-
gentis absq; aliqua possessione præscriben-
tis procedit, ideo de illa, quoniam in pluribus
palsibus per Doctorem vtriusq; iuris abundè satis
scriptū habemus pauca ad modum & resolutiua
videntur tāgenda. Et primò, vt superius tactum
est, nos sumus in præscriptione annuæ præstatio-
nis, & tanti temporis, &c. quæ in casu subiecto
fundatur in sola negligentia non petentis. Cui
negligentiæ præponi videtur mora & mala fides
non soluentis per termini lapsum in mora & ma-
4 † læ fide constituti, per iura præallegata, quoniam
† præscriptio libertatis quæ naturalè habet cau-
sam & fauorabilem, in qua etiā nullum factum
præscribentis seu possessio requiritur, si bonam
non habeat fidem, non currit, l. Attilicinus, ff. de
serui. rusti. prædiorum, & per Bal. in l. 1. C. de ser-

uit. & aqua, cum distinctione tamen de præscri-
benda libertate contra seruitutem prædij rusti-
ci, vt illa procedat sine bona fide ex sola negli-
gentia aduersarij, secus in præscribenda liberta-
te contra seruitutem prædij vrbani, vt. ff. de ser-
ui. vrb. præd. l. hæc autem iura, in qua requiri-
tur factum & animus præscribentis, & per con-
5 sequens bona † fides quæ in animo consistit se-
cundum Cyn. Pet. & Bar. allegatos per Bal. in d.
l. prima, de quibus parum ad propositum, quia
sumus in personali & annua præstatione. videam-
6 de annua præstatione: de personali † autem a-
ctione & iure canonico, quod redire videtur per
omnia ad ius antiquum. ff. quo mala fides de-
functi fingebatur etiam esse in persona here-
dis, quamuis reuera esset in bona fide, per l. cum
heres, ff. de diuersis & tempora. præscrip. & l. re-
gulam. §. si defunctus, ff. pro empt. cum similib.
vt habetur latè per Doct. post Bart. in l. Pompo-
nius. §. cum quis adminiculo, ff. de acquirenda
possessione. vbi etiam habetur de intellectu regulæ,
& dicitur Autheticæ malæ fidei, clarum est, quod
7 tollitur spatio quadraginta annorum sola negli-
gentia non petentis, de iure ciuili: de iure ve-
rò canonico videtur, quod negligentia petito-
ris non excusat conscientiam debitorum, imò
quantum plus morantur, tanto plus delinquit,
d. c. fin. de præscrip. quod approbat Bald. in di-
cta l. prima, C. de seruit. & aqua. Sed Modernio-
res post Barto. vt Panor. & alij in dicto c. fina. te-
8 nent absolutè, quod in † præscriptione proce-
dente sine possessione & odio negligentis tan-
tum non requiritur bona fides, per §. si viam, l. c.
9 quitur, ff. de vsucap. & dicunt dictum † c. fina. de
præscrip. intelligendum, vbi possessio præscri-
bētis exigitur, vt post multas Doctorem allega-
tiones voluit Panor. post Bar. in d. §. si viam, in
eo. c. si. & post Hosti. & Io. Andr. in d. regula pos-
sessor, quare cum sumus in præscriptione tanti
temporis, atq; in præscriptione quæ potius im-
putanda est negligentia non prosequenti ius
suum, quam factio debitoris, per iura præallega-
ta. Sequitur ergo contra dictos actores tāquam
in eorum petitione post lapsum tanti tempo-
10 ris malè fundatos. Nam licet † tempus dese-
non sit causa inducendæ aut tollendæ obliga-
tionis, l. obligationum ferè. §. placet, ff. de actio.
& obligatio. tamen tempus est benè modus in-
ducendi obliuionem, & obliuio est modus in-
ducendi depositionem animi, & animi depōsi-
tio est modus perdendi possessionem, vt habe-
tur & notatur in l. furtum. §. fundi, ff. de vsucapi.
secundum Iohannem Andream in dicta regula
sine possessione, in mercuri. & Dyn. in dicta re-
gula possessor. Et quando ex aduerso dicitur,
† dies interpellat pro homine, dicta l. magnam,
11 & c. fin. de locat. verum est in foro contentioso,
creditor postea petente, quoad interesse, sed
quoad delictum aut peccatum, nihil secundum
Panormi-

Panormita. & alios in dicto cap. fin. Item ex alio
12 præscriptio † tanti temporis, cuius initij non est
memoria, tollit malam fidem præsumptam, vt
vult dominus Petrus de Anch. in c. 1. de præscri-
lib. 6. cum ergo in casu præfati abbas & con-
uentus non soluerunt redditum petitum à tem-
pore memoriam hominum excedente: ergo
præsumpta mala fides est sublata per huiusmo-
di præscriptionem tanti temporis &c. Item ex
13 alio, licet † dicta l. magnam, dicat, quod quan-
do quis promissit certa die soluere, dies illum in
terpellat, verum est in ipso qui promissit, sed non
procedit in successore, siue sit successor vniuer-
salis siue singularis, vt dicit glossa ordinaria in
regula, cum quis in ius, de regulis Iuris, libro 6.
14 & maxime in casu nostro, quia mala † fides
præfati defuncti, non nocet successoribus, vt voluit
Lapus, Petrus de Anchor. Dominicus & Philip-
pus Francus in dicto c. primo, & gloss. & Panor-
mitan. in dicto c. de quarta, & gloss. in c. cura, de
iure patronatus. Restant nunc duo verba de an-
15 nuæ † præstatione, de qua habetur in dicta l.
cum notissimi. §. penul. & fin. in quo puncto var-
riæ sunt Doctorem & glossatorum opiniones:
aliqui enim dicunt, quod siue in contractibus
siue in legatis incipiat præscriptio quolibet an-
no, & ita videtur tenere citramontani, & cum
illis stat Cyn. Raphael Fulgo. Salic. & plures alij
in d. l. cum notissimi, sed glo. ibi, Bart. Bald. & alij
ultramontani contradicentes, quod contra
annuam præstationem ex contractu debitam,
præscriptio incipit ex die cessationis, etiam con-
tra omnes præstationes futuras, vt tunc suffici-
at vna præscriptio, sicuti est vna obligatio seu
promissio, licet diuersæ sint præstationes,
quamuis in vltimis voluntatibus secus sit, & ita
etiam tenet Iohannes Andream, post Goffret. in
c. auditis, de præscriptio. & est communis o-
pinio, tam legistarum, quam canonistarum, à
qua in iudicando non est recedendum, quæ
sufficere videntur cum his quæ per indicem
suppleri poterunt, sub correctione melius sen-
tentiis.

CONSILIUM CLXXXVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Instrumenti fides vacillat, si alter testis qui est de
substantialibus ipsi instrumento contradicit,
& ratio habetur. num. 2.
- 2 Testis singularis & negatiuus an & quando debet
haberi probationem affirmatiuam.
- 3 In ore duorum vel trium consistit omne ve-
rum.
- 4 Tabellio non productus instrumenti contenta pro-
bare non censetur.
- 5 Legatum piuum vt debeatur duo testes suffici-
unt.
- 6 Deposito per verbum videtur facta valet.

- 8 Testamentum sine auctoritate iudicis ordinarij
apertum viribus non subsistit.
- 9 Omissio forme substantialis actum viciat, nec a-
ctori in defectum probationis iuramentū de-
feritur.
- 10 Integritas testis instrumento contradicenti quā-
do consideretur.
- 11 Instrumenti fides à tabellone & testibus inscri-
ptis connexè dependet.
- 12 Deposito testis non de recenti facta an & quan-
do probet.
- 13 In vltimis voluntatibus lex plenam, perfectam &
legitimam requirit probationē ne facile quid
falsitatis committatur.
- 14 Actore non factis probante eius absoluendus est.



Enerabilis domine Officialis, in
causa pendente coram vobis, per &
inter Vvalterum van Vvakerum ac Ioan-
nem de Breda reos ex altera, pla-
ceat attendere, quod † actor totam suam inten-
tionem fundat super quodam præfato instru-
mento confecto per quendam asseritum nota-
rium, Iohannem Liuini appellatum, in quo siqui-
dem præfato instrumento sunt descripti dun-
taxat duo testes, quorum vnus stat pro instrumen-
to, alter autem contradicit in instrumento, dicens
se de redditu septem librarum contentioso vel
redemptione eius nihil audiuisse, nec aliquid de
hoc eo præfate dispositum fuisse, quare vacil-
lat fides dicti præfati instrumenti, iuxta elegan-
ter nota. per Ioan. Fabri. in §. item verborum,
in quinta columna, in vers. item quid si tabellio
& duo testes viuerent &c. Instur. de inutil. stipul.
& nota. per canonistas in c. cum Iohannes here-
2 mita, de fide instru. & ratio † est, quia de sub-
stantia instrumenti est, quod adhibeantur duo
testes, ad finem, quod nihil falsitatis possit commit-
ti, & quod per illos veritas possit sciri, si instru-
mentum renocaretur in dubium, §. sed & si, in
Auth. de instru. caute. & fide, coll. 6. vnde nimi-
rum si fides instrumenti vacillet altero teste, qui
est de substantialibus, contradicente instrumen-
3 to. Nec obstat si dicatur, ille testis † contradi-
cens instrumento est singularis & negatiuus, er-
go dictum eius non debet debilitare probatio-
nem affirmatiuam, quia secundum Io. Fab. vbi su-
prà illud posset procedere, vbi fieret probatio
per testes vel per scripturam ad reproban-
dum aliquod negotium, aliud à viribus & falsi-
tate instrumenti, sed vbi fit probatio ad repro-
bandum scripturam per testes ibi inscriptos il-
lud non procedit, & idem quando vnus ex duo-
bus inscriptis contradicit, quia debilitatur fi-
des instrumenti, ex qua debilitatione ita vacil-
lat, quod nullam probationem facit, secundum
4 eum vbi suprà. Nec obstat, de † facto contento
in instrumento constat per tabellionem & alte-
rum testem: ergo actor debet obtinere, quia
in ore

in ore duorum vel trium stat omne verbum. Quia respondeo dupliciter, Primò, secundum 10. Fab. ubi supra, quòd licet factum contentum in instrumento posset probari per tabellionem & alterum testem, tamen in casu presenti non ita actum est, quia tabellio non est productus, sed instrumentum exhibitum quod non probat, cum careat altero de testibus necessarijs, vt supra probatum est. Secundò dico, quòd 6 in casu presenti non sufficeret probare per duos testes legatum cum sua qualitate, ex quo non potest dici pius, in quo est speciale, quòd duo testes sufficiant. c. relatum primo, de testa. In legato autem non pio quale est istud, requiritur maior solennitas, etiam tenendo, quòd ius civile sit correctum per ius canonicum, & de hoc nemo dubitat, vt videri potest in c. cum eses, de testam. & tanto magis vacillat fides dicti prætensi instrumenti, quia vnus ex testibus non descriptis in instrumento expressè dicit dictum fuisse per testatricem, quòd redditum contentiosum dequitari non volebat ad finem, quòd a- 7 7 quòd ipse deponit per verbum viderur, quia tale testimonium valet, vt volunt Angel. & Paul. de Castr. in l. 1. in principio, ff. de iustit. & iure, & Bar. in l. 1. in prin. ff. de vent. inspicien. & Paul. de Castr. in con. 280. incipiente, vño processu in an- 8 tiquis, & tanto magis vacillat fides instrumenti, quia apertum est testamentum in priuato sine auctoritate iudicis ordinarij, & sic corruit & viribus non subsistit. l. publicati, cum gl. & l. testamentum omnia, C. de testa. Nec in hoc 9 9 casu deferendum est iuramentum auctori in defectum probationis secundum Bald. in l. 2. in secunda columna, in vers. modo aduerte ad cau- dam gl. C. de bo. possess. secundum tab. quia vbi certus numerus testium est de substantia actus & de forma probationis, vt in testamentis & codicillis, omisio substantialis formæ viciat, l. si vnus, C. de testa. & quando numerus testium requisitus in testamentis vel codicillis deficit, iudex est certus non debet: ergo non est deferendum iuramentum secundum eum in præall. l. 2. circa finem, quem sequuntur in præmissis Paul. de Castr. Salic. Fulgo. Ludo. de Roma, Alex. Iason & alij Moderni ibidem. Nec obstat si dicatur, quòd testis inscriptus contradicens instrumento, non est integer, quia id negatur, & illo supposito adhuc non obstat, quia testis quando contradicens instrumento est de inscriptis & de necessarijs, non refert qualis sit, quia fides eius videtur approbata, sed bene quaritur de integritate testis contradicentis in instrumento, quando ipse non est de inscriptis, vt vult Bald. in l. in exercendis, in tertia columna, si bene ponderentur eius verba, C. de fide instr. Nec obstat, quòd 11 11 de legalitate notarij obijci posset, quia testis instrumenti non procedit à tebellione duntaxat, etiam si esset legalissimus sed procedit connexè

à tebellione & testibus inscriptis, vt dicit idem Bald. in d. l. in exercendis. in prima & tertia col. & est text. in §. si verò tale aliquid, in Auth. de instru. caut. & fide coll. 6. Nec obstat si fortè dicatur, quòd depositio dicti testis contradicentis in instrumento non est de recenti, vnde potest excidisse de memoria, quia hæc & similes considerationes possent habere locum, etiam si essent veræ, prout non, quando testis inscriptus contradicens instrumento, non est de necessarijs, & quando essemus extra materiam vltimæ voluntatis: sed quando testis contradicens instrumento est de inscriptis & de necessarijs, & quando sumus in materia vltimæ voluntatis, hæc & similes considerationes cessant, quia deficit solennitas requisita & probatio remanet dubia non releuans, imò suspecta & non faciens indicium, secundum Bald. in d. l. 2. vbi testis tamen lex requirit eam esse plenam, perfectam & legitimam, ne quid falsitatis committatur, d. l. si vnus & l. fin. C. de fideicommissis. Quare cum probatio auctoris fundata super dicto prætenso instrumento sit dubia, vacillans, debilitata & elisa per probationem reorum, sequitur, quòd auctor debet succumbere & rei absolui, per tex. in c. in præsentia, cum ibi notatis, per Doct. maxime per Panor. & nouissimos de probati. cum in dubio rei sint fauorabiliores quàm actores, l. Arrianus, ff. de acti. & obli. In iudicio vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CLXXXIX.

SUMMARI A.

- 1 *Maritus nomine vxoris sine mandato agere non potest: nisi agat pro ea vt coniuncta persona: tunc enim de rato cauens admittitur, & numero 4.*
- 2 *Dotalis non dicitur fundus nisi qui in dotem datus est.*
- 3 *Paraphernalia bona non dicuntur nisi quorum administratio expressè vel tacitè tradendo instrumenta, per vxorem marito concessa fuit.*
- 4 *Mandatum ad agendum ex traditione instrumentorum concessum censetur.*
- 5 *Instrumentum per personam domesticam productum ne quidem semiplenè probat: nisi etiam traditio à domino facta doceatur. Imò producens etiam de rato cauens admitti non debet. vt num. 7.*
- 6 *Verba qualiatem mentis indicant.*
- 7 *Furor seu mentis alienatio semel accidens, perdurare presumitur: nisi contrarium probetur.*
- 8 *Qualitas que olim adfuit homini, adhuc adesse existimatur, quousque contrarium doceatur.*
- 9 *Ad notarium non pertinet inuestigare an testator sana mentis sit, neq; de eo rogari potest.*

12 Probatio

13 *Probatio actoris, alijs etiam qualificati, dubia & debilitata non releuat.*



Venerabilis domine Officialis, in causa coram D. V. pendente indicata, per & inter domicellum Ioannem van den Heetvelde, nomine suæ vxoris actorem ex vna, & domicellos Philippum, Ioannem, & Vvithelmum van den Heetvelde, ac domicellos Vvithelmum & Carolum Tßclæes, & suos lititicos consortes reos ex altera, placeat attendere ad infra scripta. Primò, quòd domicellus Philippus vanden Heetvelde, in nullo potest condemnari, nec etiam debet in sententia nominari, quia non constituit in hac causa, vt videri potest per acta. Secundò, placeat attendere, quòd domicellus Ioannes vanden Heetvelde actor, agit nomine vxoris suæ, & non constat ex actis, quòd habet mandatum ab vxore sua, nec ipsa constituit apud acta, nec ipse agendo nomine suæ vxoris promissit apud acta de rato, quòd scilicet vxor sua haberaturum, quicquid per eum vel procuratorem per eum constitutum, gestum fuerit, licet constitutendo procuratorem, ipse promittat se habiturum ratum & gratum, quicquid per suum procuratorem nomine suo gestum fuerit, quæ sunt multum diuersa, quia ex huiusmodi promissione, vxore iteratò agente, ipse conueniri non posset, vbi tamen conueniri posset, vxore iteratò agente, si promississet vxorem ratum habituram quicquid per eum vel procuratorem suum gestum fuerit: & sic certum est de iure, quòd ipse actor ex istis actis nihil reportare potest: quia nomine proprio non habet actionem, & nomine testis vxoris non potest agere nisi habeat mandatum ab ea, vel nisi agat pro ea vt coniuncta persona, quo casu tamen admitti non debet sine cautione rati, quòd scilicet vxor habeat ratum, vt est tex. in l. maritus, cum ibi notatis, maxime per Paul. de Castro, Co. de procurator. & facit l. sed & hæc, in principio, ff. de procurator. & l. exigendi, C. eodem tit. quòd hic factum non est, vt videri potest ex actis. non enim potest hic redditus contentiosus dici dotalis, quia in actis non constat, quòd datus fuerit in dote expressè, quòd tamen requiritur, vt possit dici dotalis, vt expressè tenet Bald. post gl. in l. mulier bona, ff. de iure dot. & Bar. in disputatione sua incipiente, mulier habet magnam patrimonium, & ratio est, quia contractus dotis est facti, & requirit conceptionem, l. eas. ff. de capi. diminut. facta autem non presumuntur, l. quæcunq; §. ff. de publicia. nec potest dictus redditus computari inter bona paraphernalia, quia ad hoc vt bona dicantur paraphernalia requiritur, quòd administratio fuerit cõcessa marito per vxorem expressè vel tacitè tradendo instrumenta, vt volunt Bart. & Paul. de Castr. in d. l. maritus, de quorum neutro apparet ex a-

ctis, nec hoc est præsumendum, cum constat in facto: facta autem non presumuntur, vt supra dixi. Restat ergo, quòd dictus redditus contentiosus sit de tertio genere, in quo habet locum d. l. maritus, volens, quòd testis maritus agens nomine vxoris sine mandato, caueat de rato vxoris, secundum gl. Bar. Pau. de Castr. & Doct. ibid. cum ergo de dicta cautione non appareat ex actis, patet luce clarius, actorem non receptibilem, tanquam non qualificatum ad agendum, d. l. maritus, cum ibi notatis. Nec obstat si dicatur, ex quo dictus actor habet in manibus suis instrumentum testamenti vel codicilli, vigore cuius dictus redditus petitur, videtur tacitè habere mandatum ab vxore ad agendum & petendum huiusmodi redditum, per l. fin. cum ibi not. per gl. Bal. & Doct. C. de pac. conuen. Quia respondendo, fatendo quòd si constaret, instrumentum esse traditum auctori per vxorem, censeretur datum tacitum mandatum ad agendum, vt probat d. l. si cum ibi notatis, sed in casu presenti non constat ex actis, instrumentum esse traditum auctori per vxorem, & sic non constat de mandato tacito, sed duntaxat resultat aliquis præsumptio, quæ non sufficit ad admittendum actorem simpliciter, sed tunc demum, quando præstat cautionem rati, ita singulariter dicit Pau. de Castro, in dicta l. maritus. Ludouicus autem de Roma in suis singularibus, singulari 64. dicit, quòd hoc casu quando instrumentum faciens ad causam producitur per personam domesticam, & non probatur traditio facta à domino, non resultat etiam semiplena probatio, & non debet admitti hoc casu producens ad agendum, secundum eum etiam cum cautione rati, per text. quem reputat singularem in l. vnica. §. ille etiam, C. de liti. lib. tollen. & sic dictum contrarium non obstat, quia dato quòd etiam cum cautione rati hoc casu posset admitti, vt vult Paulus de Castro, quia tamen non cauit de rato vxoris, non est qualificatus ad agendum, per supra dicta. Item tertio placeat attendere, quòd etiam si præmissa cessarent, prout non, tamen ex alio capite actor debet succumbere, quia habito pro constanti, quòd domina Christina testatrix decessit nocte sequente datam prætenso instrumenti, prout deponit Arnoldus de Vvintere, & est satis verisimile, attentis depositionibus testium pro parte dictorum reorum productorum, patet luce clarius, ipsam tempore conditi testamenti seu codicilli non fuisse competentem mentis, quia ferè omnes testes deponunt, dictam dominam Christinam ante datam contracti instrumenti, quæ est hora septima, vel circiter vigesimo quinto diei mensis Iunij, anni millesimi quadringentesimi, nonagesimi octauij, fuisse incompetentem mentis, & non respondisse ad propositum, ex quo indicatur de qualitate mentis, iuncta l. quidam in suo, iuncta glos. ff. de condit. insti. & cap. legimus, 93. distinct. si ergo

si ergo ante datam pratenſi inſtrumentu, puta ante prandiu ipſa non fuit compos mētis: ſequitur, quòd etiam depoſt, puta tempore datæ pratenſi inſtrumentu, quæ eſt de hora ſeptima poſt veſperas eiufdem diei, ipſa nõ fuit compos mentis, quia furor ꝛ ſeu alienatio mentis ſemel accidens, præſumitur perdurare, niſi probetur contrarium, vt dicit gl. ordi. notabilis in c. fin. in verbo compotem, in fine, de ſucceſſi. ab inſta. quam ibi approbant & commendant Cardi. Panor. & poſteriores, & idem etiam volunt Cardi. Pet. de Anchor. & canonifia in cle. vnica, de homicid. & faciunt ꝛ nota. per Bald. in l. ex perſona, C. de proba. vbi dicit, quòd qualitas, quæ olim adfuit homini, præſumitur hodie ad eſſe, niſi probetur contrarium, vt ibi latè per eum. Nec obſtat ſi forte dicatur, notarius vel tabellio aſſerit dictam dominam Chriſtinam fuiſſe ſane mētis, ergo ei ſtandum eſt: quia dico breuiter, ſuppoſito etiã ſine præiudicio, quòd ſi notarius eſſet omni exceptione maior, prout non, & nihil contra eum eſſet exceptum, prout ſic, tamen ei in hoc caſu non ſtaretur: quia non ꝛ pertinet ad notariũ inueſtigare de hoc, nec poteſt de hoc rogari: ita notabiliter dicit Ange. in d. l. quidam in ſuo, imò magis ſtandum eſt probationi contrariæ ſecundum Sal. in l. furioſum, C. qui teſta. fac. poſſ. & Bal. in l. in eo, ff. de teſta.

Concludendo ergo dico, quòd præmiſſis attentis, & alijs veſtro ex officio ſupplendis maxime conſiderato, quòd fauorabiliores ſunt rei quàm actores, & quòd probatio ꝛ actoris alijs etiam qualificata dubia & debilitata non releuat, c. in præſentia, cum ibi not. per Pan. & alios de proba. dicti rei, domicello Philippo vanden Heet velde (qui non eſt in proceſſu, & ſic nominatim exprimi non debet) excepto, ab impetitione præfatj actoris ſunt abſoluendi, & dictus actor in expenſis cõdemnandus: Iudicio veſtro, cui Deus adſit, ſemper ſaluo.

CONSILIVM CXC.

S Y M M A R I A.

1. Dos ſoluto matrimonio integra reſtitui debet, unde alienatio fundi dotalis non valet.
2. Res ad ſuam naturam de ſua reuertitur.
3. Statuta, conſuetudines & pacta vel verba contrahentium recipiunt interpretationem à iure communi.
4. Verba contrahentium recipiunt interpretationem ab eo quod contrahentes veriſimiliter ſuſcipere intenderunt, maxime quando aliter intelligendo abſurdum reſultat.
5. Bonæ reſtitutioni ſubiecta alienari nequeunt.
6. Dotes ut mulieribus conſeruentur Reipublica intereſt.
7. Ad caſum fortuitum per verba generalia & ambigua nemo ſe obligare voluiſſe præſumitur.

8. Dictiones auch: hoc amplius, Item, &c. quid importent.
9. Idem operatur oppoſitum in oppoſito quod operatur propoſitum in propoſito.
10. Statutum oppidi Delfenſis circa cõuentiones antenuptiales, &c.
11. Inſtrumenta notariorum executionem paratam non habent.
12. Permiſſum cenſetur quicquid prohibitum non reperiatur.
13. Amicorum interuentus omnem doli & metus præſumptionem excludit.
14. Mulier in dote præfertur omnibus alijs creditoribus poſterioribus & etiam anterioribus expreſſam hypothecam non habentibus.

Nis literis, ſigillis Burgimagiſtrorum oppidi Delfenſis, & duoru aliorum ſigillatis, de data 13. diei menſis Nouembris anni milleſimi quadringenteſimi nonageſimi octauo, nec non literis alijs de data 15. diei menſis Decembris eiufdem anni, ſigillis Arnoldi Vrankens Sculteti, & Iohannis Nicolai burgimagiſtri Delfenſis ſigillatis, & ſigneto conſucto magiſtri Iacobi Iohannis ſignatis cum hijs quæ in dorſo earundem literarum continentur, videtur prima facie dicendum, quòd hæres Iohannis Sonderdanck in dictis literis nominati, teneatur reſtituere Katharinæ filiæ Damiani Simonis relictæ præfatj Iohannis Sonderdanck omnia bona per dictam Katharinam in ſubſidium matrimonij apportata in rerum natura exiſtentia, & de hoc non eſt dubium: videtur etiam quod teneatur vltra hoc reſtituere æſtimationem omnium bonorum per dictum Iohannem Sonderdanck dum vixit de bonis dictæ Katharinæ venditorum, alienatorum ſeu conſumptorum, quia ſi inſpiciamus ius ſcriptum, clarum eſt, quòd ꝛ ſoluto matrimonio dos debet reſtitui integra, toto titu. ff. & C. ſoluto matrimo & c. ſi. de donatio. inter virum & vxorem, nec valet alienatio fundi dotalis. l. prima, & ſecunda, ff. de fun. dota. & Inſtitut. quibus alic. licet vel non, & l. vnicè. §. cum lex. C. de rei vxor. act. cum ſimilib. Si etiam inſpiciamus tranſactionem ſeu pacta, de quibus in dictis literis, videtur idem dicendum, quia verba concordiæ & tranſlationis clarè exprimunt omnia debere reſtitui in euentum, in quem dictus Iohannes præcederet ante dictam Katharinam, prout caſus euenit, per quæ verba reditur ad ius commune, & ſic latè & fauorabiliter ſunt interpretanda: quia de ꝛ facili res reuertitur ad naturam ſuam, c. ab exordio, 35. diſtinctio. & l. ſi vnus. §. pactus ne peteret, ff. de pac. iuncto c. primo, & ſin. de pac. lib. 6. & gl. in c. ſtatutum, de præben. libr. 6. in quibus locis reperies multa admitti cõtra communes regulas iuris, ex eo ꝛ res reuertitur ad naturam ſuam. Nec ob-

Nec obſtat ſi forte dicatur, quòd præmiſſis obſtat clauſula poſita in dictis literis incipiens, *vel verſtandts, ghebuerdet dat binnen ſtaenden huwelijcke, deſe voorſj goeden merckelijck verbeteret ende veruouert worden, rzj by hoere diligentie ende nerſicheyt oft by beſtoſte, oft oick veraecht ende vermindert worde, die bate ende ſoade ſoude commen aen beyde zijden, ende gedragen worden, elcke zijde half ende half, &c.* Hoc eſt, bene animaduerſo eo, quòd, ſi bona iſta præſcripta ſtante matrimonio, ſiue per vxoris, ſiue mariti diligentiam nec non induſtriam notabiliter auſta & ampliſicata, vel è contrario diminuta fuiſſent: id partim in vxoris partim verò in mariti commodum vel incommodum cedere deberet, quia poſſet dici, quòd dicta clauſula debet intelligi de deterioratione vel diminutione proueniente caſu fortuito & non de deterioratione vel diminutione proueniente ex factò dicti Iohannis alterius contrahentium ſapiente alienationem, quod patet ex multis. Primò, quia verba ꝛ contrahentium referenda ſunt ad ius, quia ſtatutum, conſuetudo, & pactum paria iudicantur, l. impoſſibile, & ibi Bald. nota. ff. de pact. vnde ſicut ſtatuta & conſuetudines recipiunt interpretationem à iure communi, l. 2. C. de noxa. actiq. & cap. cum dilectus, de conſuct. & c. cum dilectus, & c. ad audientiam, de cler. non reſt. ita etiam pacta, d. l. non impoſſibile, cum ſimilib. Secundò ex eo, quòd verba ꝛ contrahentium recipiunt interpretationem ab eo, quòd contrahentes veriſimiliter facere intenderunt, vt eſt textus iuncta gloſ. ſua ſingulari ab omnibus approbata in l. tale pactu. §. ſina. ff. de pactis. & facit regula inſpiciamus, de reg. iur. lib. 6. maxime quando aliter intelligendo reſultaret abſurdum, prout in caſu præſenti contingeret: nam niſi prædicto modo intelligatur dicta clauſula, ſequeretur quòd in poteſtate dicti Iohannis Sonderdanck fuiſſet, an voluiſſet obligari ad reſtituendum dotem ſoluto matrimonio vel non, quod eſt abſurdum, l. in vendentis, C. de contrahen. empt. & vendi. nam ſi noluiſſet obligari, potuiſſet alienare, & ſicut potuiſſet alienare partem dotis, ita & totam dotem eadem ratione, quod eſt expreſſe contra diſpoſitionem iuris vetantis dotem per maritum alienari iuribus ſuprà allegatis, & contra mentem contrahentium, quod patet ex ꝛ clauſula præcedente, qua cauetur, quòd ſi contingat dictum Iohannem præcedere, quòd omnia bona dictæ Katharinæ reuertentur ad eam, &c. per quam clauſulam clarè patet, quòd dicto Iohanni tacitè interdicta eſt alienatio, arg. l. ſin. §. ſi. C. communia de lega. & l. Marcellus. §. res quæ, cù ibi nota. ff. ad Trebelli. quibus iuribus cauetur, quòd bona ſubiecta reſtitutioni non poſſunt alienari, & hoc modo intelligendo dictam clauſulam, ipſa eſt clara & res deducitur ad naturalem iuſticiam & æquitatem, quæ vult vnicuique ius ſuum ſeruari, nec conditionem vnus per

alterum fieri deteriorem, l. iuſticia, ff. de iuſti. & reg. iur. lib. 6. hoc etiam ꝛ publicè vtile eſt, vt dotes mulieribus conſeruentur, vt ſic alium poſſint inuenire maritum, & ciuitatem replere liberis hominibus, l. i. ff. ſolut. matr. iuncta Auth. ſed quamuis, C. de rei vxor. actione. Sed contra iſtum intellectum faciunt duo. Primò, verba dictæ clauſulæ in illis verbis, *half ende half*, id eſt, dimidium & dimidium: quia ſecundum hunc intellectum damnus alienationis nõ cederet pro medietate ad incommodum dicti Iohannis, vt verba volunt, ſed in totum. Secundò, quia ꝛ ſecundum hunc intellectum dicti coniuges contrahentes obligaffent ſe ad caſum fortuitum per verba generalia & ambigua, quod non eſt veriſimile, nec præſumendũ, l. opus quod in aduerſione, cum ibi notatis per glo. & Doctor. ff. loca. & l. ſed & ſi. §. quæſitum, cum ibi notat. ff. ſi quis cautio. vnde poteſt dari alius intellectus ad dictam clauſulam, vt ſenſus eius ſit, quòd diminutio vel deterioratio procedens etiam factò contrahentium, ex ſcilicet voluntaria alienatione cedit pro medietate ad incommodum viti, & pro alia medietate ad incommodum vxoris, & ſecundum hunc intellectum qui eſt conformis literæ, & ſatis rationalis hæres dicti Iohannis Sonderdanck eſt obligatus reſtituere dictæ Katharinæ omnia bona per eam in ſubſidium matrimonij apportata loco dotis in rerum natura exiſtentia, & vltra hoc eſt obligatus ſatisfacere dictæ Katharinæ de æſtimatione medietatis bonorum per eum alienatorum conſumptorum vel diſſipatorum, ſiue ſint mobilia ſiue immobilia. Et iſte intellectus poteſt colligi ex multis. Primò, ex illis verbis, *half ende half*, ſecundò, ex illa ꝛ dictione, *oock*, quæ includit l. imperium, ff. de iuriſdict. omnium iudi. & eſt repetitua qualitatum, ſicut dictio hoc amplius, & dictio item, l. ſi tibi purè, & l. in repetendis, cum vtroque nota. per Doct. ff. de leg. tertio. & tertio ex eo, quia in eadem clauſula quatenus loquitur de lucro augmenti exprimitur hoc debere intelligi, ſiue augmentum proueniat ex induſtria ipſorum, ſiue ex ſucceſſione: quod ſergo operatur propoſitum in propoſito, operatur oppoſitum in oppoſito, l. ſin. in fine, ff. de lega. 3. & §. plus autem, Inſtit. de actio. cum ſimil. & hæc videtur mihi fuiſſe vera mens contrahentium. Nec præmiſſis obſtat ſtatutum ꝛ oppidi Delfenſis, quo in effectu cauetur, quòd matrimonium contrahere intendentes & contractus antenuptiales facere volentes, debent comparere coram ſcabinis, antequàm ſe carnaliter cognoscant, vt ibi eorum conuentiones antenuptiales regiſtrentur, quia reſpondeo & dico, quòd contractus de quo mentionem faciunt dictæ literæ, non eſt contractus antenuptialis, ſed eſt contractus tranſactionis, per quem reſcuſum eſt à lite quæ timebatur inferri ſeu moueri, & per eum prouide-

providetur in euentum mortis de diuisione bonorum, rediturque in parte ad ius commune, vt supra dixi. Et sic dictum prætenſum statutum non obſtat, tam quia non facit ad propositum, tum etiam quia non inualidat actum aliter gestum, sed duntaxat vult, quod contractus antenuptiales qui fiunt in absentia scabinorum non habeant executionem paratam, quasi scabinis de eis non fiat plena fides, sicut videmus in instrumentis notariorum, quæ de iure non habent executionem paratam, vt est text. in l. minor 25. annis cui fideicommissum. ff. de minor. tum etiam quia dictum statutum non prohibet fieri transactionem constante matrimonio inter parentes & amicos coniugum, seu ipsos coniuges super bonis, de quibus est vel posset impoterum moueri quæstio, ergo ¶ remanemus in terminis iuris communis, quo hæ transactiones fieri possunt, ex quo nullibi id prohibetur, l. si cum dotem, in principio. ff. solut. matri. & l. inter focerum. §. cum inter. ff. de pact. dot. cum si.

12 maximè interuenientibus amicis, ¶ quo casu omnis metus & dolus præsumitur abesse. l. trans actionem, & ibi DD. notant, C. de transact. Concludendo ergo dico, quod dicta transactio valet, & vigore illius hæres dicti Iohannis obligatus est restituere præfatæ Catharinæ omnia bona per eam importata in rerum natura existentia, & vltra hoc estimationem medietatis bonorum per dictum Iohannem alienatorum, consumptorum vel dissipatorum, & est ¶ in hoc, dicta Catharina creditrix, præferenda omnibus alijs creditoribus posterioribus, & etiam anterioribus expressam hypothecam non habentibus, vt est casus in l. asiduis, C. qui potio. in pigno. habet. & in §. fuerat. Instit. de actio. circa quod, quia clarissimum est de iure, amplius non insisto.

CONSILIVM CXCI.

S V M M A R I A.

- 1 Socii ex delicto socij conueniri non potest.
- 2 Negligentia in officario & prælato pro delicto reputatur.
- 3 Damna & lucra an in societate communicentur.
- 4 Causa remota non consideratur sed tantum proxima.
- 5 Odo alterius quis prægrauari non debet.
- 6 Punendus non est, cui culpa imputari non potest.
- 7 Testator ex contatoris sui negligentia vel mala administratione conueniri potest, quando iustela a testatore vel iudice diuisa non est. L. mihi tamen, vt num. 8.
- 9 Speciale in vno casu denotat ius commune in contrarium.
- 10 Tutor non gerens, si conuenitur a pupillo factio adulto, beneficium ordinis habet, vt primò gerens conueniatur. Si beneficium cessionis, etc.

11 Actio personalis præsupponit obligationem.



Asus. Duo fuerunt griffarij, puta A. & B. communiter exercentes officium, & communiter recipientes lucrum proueniens principaliter & immediatè ex officio, non tamen erant socij omnis lucri proueniens accidentaliter, puta ratione pecuniæ depositæ seu namptiatæ sub altero eorum vel ratione legati vel doni, alteri eorum facti vel ex simili casu per accidens proueniens. Modò dictus A. recepit quandam processum habitum coram iudice a quo, delatum ad curiam iudicis ad quem, & dedit recepisse sub nomine suo, postea reperitur dictus processus qui non reperitur, sed inuenitur scriptum manu dicti A. quod processus est restitutus, sed de hoc aliter non apparet, & præsumptio est in contrarium, quia dictus A. non recuperavit suum recepisse, & ob non restitutionem dicti processus, quidam C. alius a deponente passus est damnum. Quæritur, an dictus C. habeat actionem contra dictum B. nec ne. Et dato quod habeat actionem, an aliquod remedium competat dicto B. ad repellendum præfatum C. In quo articulo sub correctione melius sentientis, videtur breuiter omisis superfluis, dicendum quod dicto C. non cõpetat actio contra dictum B. Quia dato sine præiudicio, ¶ dicti A. & B. fuissent socij, & præsupposito sine præiudicio, quod dictus A. fuisset obligatus dicto C. tamen ex delicto dicti A. nõ posset conueniri dictus B. per text. in l. si fratres. §. si. ff. pro socio, & est gloss. ordinaria notabilis in d. l. si fratres, in principio, in verbo, redigitur. & ibi hoc voluit Bar. & Bald. negari ¶ autem non potest quin negligentia in officario sit delictum, vt eleganter notat Cy. in l. si seruus C. de noxa. actio. & Bald. in l. prima. §. quies, in fine. ff. de offic. præfec. vrb. sicut in prælato, e. ea quæ, iuncta glo. de offi. archid. & glo. in c. clericis, de immun. eccles. lib. 6. Item istud probatur alio medio sic, quia damna ¶ & lucra obuientia non principaliter contemplatione societatis, sed contemplatione personæ, licet societas fuit occasio remota, nõ communicantur, vt est text. in l. socium qui in eo. §. si. & ibi Bart. & Bald. hoc notant. ff. pro socio: cum ergo vt ponitur in themate, dicti griffarij non communicabant sibi lucrum proueniens ex deposito, ex quo illud euenit accidentaliter, sequitur quod etiam damnum inde resultans non debet communicari, quia quod operatur propositum in proposito, operatur oppositum in opposito, l. fin. §. si. de lega. tertio: & quia ¶ causa remota non est consideranda, sed tantum proxima, d. l. socium qui in eo. §. si. Item pro isto etiam facit regula generalis, non ¶ debet aliquis alterius odio prægruari, & alia regula iuris, damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet non alteri imputare, regula, non debet, & regula, damnum,

damnum, de regn. iur. lib. 6. Item pro isto etiam facit, quia nulla ¶ culpa ascribi potest dicto B. ergo alienum esset a ratione, ipsum debere puniri vel posse conueniri ex facto vel negligentia alterius, regula, sine culpa, de regulis iuris, lib. 6. & cap. 2. de constitu. cum similibus. Item ex alio hoc ostenditur, quia si dictus B. esset obligatus præfato C. illa obligatio esset orta ex contractu vel quasi, ex maleficio vel quasi, sed neutrum horum dici potest, ergo, &c. Nec obstat, si dicatur vno ¶ ex pluribus tutoribus male vel negligenter administrante bona pupilli, alter conuenitur in solidum, quando tutella non est diuisa a iudice vel a testatore, l. diuis. ff. de administratione tutoris, & l. 2. C. de diuisione. ergo etiam in casu præfati dictus B. poterit conueniri, ex quo administratio eorum non fuit distincta, nec diuisa per iudicem. Quia respondeo & dico, quod illud est speciale fauore pupilli, vt quemlibet ex tutoribus habeat obligatum, quando administratio, vt præmittitur, non est diuisa per testatorem vel iudicem, cum ¶ limitatione tamen, vt primò conueniatur gerens, & cum alijs sub diuisionibus, vt nota. plenè per gloss. & Doct. in l. prima, C. de transact. & per gloss. & Doct. in §. sciendum, Instit. de facti. tut. cum ¶ ergo hoc sit speciale fauore pupilli: ergo in contrarium est ius commune, l. ius singulare, & l. quod verò contra. ff. de legi. & tantum de primo. Quo autem ad secundum quæsitum dico, dato sine præiudicio, quod dictus B. conueniri posset in solidum, prout non, per supra dicta, tamen competeret sibi exceptio excusationis sine beneficium ordinis, vt scilicet primò conueniatur præfatus A. tanquam depositum recipiens, sicut in simili & fortioribus terminis dicimus, quod tutor ¶ non gerens, si conueniatur a pupillo factio adulto, habet beneficium ordinis, vt primò conueniatur gerens, l. prima. §. nunc tractemus, cum ibi nota. ff. de tute. & r. distra. & l. tres tutores. §. item in eo, ff. de admin. tuto. & ibi Bar. & si ille est soluendo, iste conueniri non potest, quod si fortè dictus A. nõ sit soluendo, adhuc competeret dicto B. aliud beneficium scilicet cessionis, quia posset dictus A. postea effici soluendo, vt videmus in pluribus tutoribus d. §. nunc tractemus, & declarat pulchrè Pan. de Cast. in præallegata l. 1. sed tamen in casu præfati non credam, nec repertiam de iure, dictum B. esse obligatum ex facto dicti A. sequitur, quod conueniri non potest, quia actio ¶ personalis præsupponit obligationem, l. sicut. §. ea obligatio, ff. de procur. & sine actione nemo expetitur, l. si pupilli. §. si. ff. de neg. gest. & per consequens frustra quæritur, an dicto B. aliquod beneficium vel exceptio competit, cum sit ipso iure tutus, per prædicta. Si tamen de facto conueniatur, capienda est conclusio non receptibilitatis, & ad eum finem allegari & deduci poterunt præmissa, quæ videntur sufficere pro plena in-

structione aduocati, & etiam iudicis si necesse fuerit, iudicio melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM CXCII.

S V M M A R I A.

- 1 Statutum Antwerpense de lucro coniugis superuenientis, &c.
- 2 Verba, iuuor auß/ etc. quid denotent.
- 3 Voluntas contrahentium ex verborum forma elicetur.
- 4 In actione ex stipulatu plus non venit, quam est dictum.
- 5 Conuentiones antenuptiales renouari possunt.
- 6 Hæres factum defuncti approbare tenetur, etiam si de rebus proprijs ipsius hæres disposuisset.
- 7 Argumentum a contrario sensu non habet locum in statutis, &c.
- 8 Legata remuneratoria etiam alias incapaci debentur.
- 9 Iteratio actus mentis deliberationem plenumq; consensum denotat.



Asus talis est. In oppido ¶ Antwerpensi, ab antiquo semper obseruatum fuit de consuetudine, quod duobus matrimonialiter coniunctis, & altero eorum cum prole vel sine prole decedente, nullis factis conuentionibus antenuptialibus, superstes ex eis vltra bona immobilia per eum importata in subsidium matrimonij capit & habet medietatem omnium bonorum mobilium, inter quæ de consuetudine etiam computantur domus, & vltra hoc capit medietatem bonorum acquisitorum constante matrimonio, siue sint mobilia siue immobilia, & vltra hoc de eadem consuetudine superstes habet de omnibus electionem, theutonice, *zijn voordel*. Modò accidit, quod in anno 98. Iohannes vander Heyden, & domicella Gertrudis Ysebrants, ambo liberam facultatem disponendi de bonis suis habentes, inuicem matrimonium contrahere volentes, inierunt conuentiones antenuptiales coram notario & testibus, quibus in effectu canetur quoad casum præsentem, quod si dicta domicella Gertrudis prædecedat, prout prædecessit, ¶ in eum euentum dictus Iohannes superstes, ante partem seu ante omnia capiet bona immobilia per eum importata qualiacunque sint, & bona quæ constante matrimonio ex latere suo ad eum per successiorem fuerint deuoluta, & vltra hoc dictus Iohannes adhuc haberet & consequeretur de bonis dictæ domicellæ Gertrudis centum libras grossorum monetæ Flandriæ semel, & vltra hoc haberet ante partem omnes suas vestes & clemodia, equum & arma ad suum corpus spectantia, & medietatem omnium bonorum constante matrimonio acquisitorum, cum adiectione tali,

tali, quod alia medietas bonorum acquiritorum deuoluerit ad heredes dictae domicellae Gertrudis: vt viceversa conuentum est in casu contrario, & ita conclusum est, & per notarium stipulatum est nomine eorum, quorum interfuit vel interesse posset in futurum: deinde consummatum est matrimonium, & constante matrimonio simul pluribus annis vixerunt. Tandem anno millesimo quingentesimo dicti Iohannes & Gertrudis coniuges simul, condiderunt testamentum seu vltimam voluntatem, in quo seu qua sibi inuicem reciprocè certa reliquerunt legata, in recompensam seruitiorum & obsequiorum sibi mutuo impensorum, & deinde anno quingentesimo quinto dicta domicella Gertrudis & Iohannes simul reuocauerunt dictas conuentiones antenuptiales, volentes expressè redire ad ius consuetudinarium, confirmantes testamentum per eos semel conditum, quatenus dicta vltimae voluntati non contrarietur, & deinde dicta domicella Gertrudis, sicut Deo placuit, ab hoc seculo decepsit, praemissa per mortem suam confirmando, cui domicella Gertrudi successerunt iure hereditario Barbara, Cornelius, & Aleydis proles dictae domicellae Gertrudis ex alio marito, & de post orta est contentio inter dictum Iohannem relictum dictae domicellae Gertrudis ex vna, & proles seu maritos prolium dictae domicellae Gertrudis ex altera, dicto Iohanne petente medietatem omnium bonorum mobilium, in domo mortuaria dictae domicellae Gertrudis relictorum, & sic inter alia quartam partem domus nuncupatae Tclaerberlat: Item medietatem bonorum acquiritorum constante matrimonio: item legata sibi relicta cum fructibus & interesse, & fundat se super dicto iure consuetudinario, testamento, & reuocatione, de quibus supra. Ex aduerso dictae proles nihil offerunt, praefato Iohanni nisi vestes, & clenodia, equum, & arma ad corpus suum spectantia, & medietatem bonorum acquiritorum constante matrimonio, & centum libras grossorum semel, saluo quod ipse ponat domum mortuariam in eo statu, in quo fuit tempore contracti matrimonij, quo tempore, vt dicunt, in casuerunt multo plura bona mobilia, pecuniae, & alia, quam tempore decessus dictae domicellae Gertrudis, & fundant se super dicta conuentione antenuptiali, & super statuto Antwerpensi, ac consuetudine eiusdem oppidi, quibus, vt praetendunt, cauetur, quod maritus non potest uxori relinquere, vel e contra, nisi domum quam inhabitant ad vitam, & vnam marcham argenti: & quibus, vt dicunt, cauetur, quod conuentiones antenuptiales non possunt renocari per coniuges, sed debent fortiri effectum, & sic dictus Iohannes nihil potest petere de legatis sibi relictis, eo modo, quo petit tanquam incapax, nec sibi potest prodesse dicta reuocatio, tan-

quam nulla, facta contra legem patriae. Ex aduerso dictus Iohannes replicat, & dicit, quod dicta conuentione antenuptialis, si bene perpendatur, non facit contra eum, quia solum dicitur de lucro ante partem capiendò per superstitem, per illa verba, *Vouren wyve*, id est, praeter, & per illa verba, *Ende noch*, id est, & adhuc, quae sunt implicatiua & repetitiua qualitatibus procedentis, sed nihil disponit de bonis mobilibus in domo mortuaria reperiendis, qui est casus, de quo est quaestio, & sic ille casus tanquam omisus relinquatur dispositioni iuris municipalis, maxime, cum in vltima clausula specificè disponatur qualiter bona acquirenda constante matrimonio sint diuidenda, nota, verbum Acquirenda, & ita bene disposuissent de alijs mobilibus, si voluissent. cap. ad audientiam, de decet. & quia actio ex stipulatu est stricti iuris, non plus venit in ea quam est dictum. l. quicquid astringendae, de verborum oblig. & c. Nec ipse Iohannes promisit bona per dictam domicellam Gertrudem importata, tenere in eo statu, vel aequè bona, ergo ab eo hoc petere non possunt attento iure municipali dicti oppidi: & dato, quod dicta conuentione antenuptialis faceret contra eum, prout non, tamen est reuocata, & potuit reuocari de iure, iuxta notata per Bartolum, in l. qui. Romae. §. Flavius Hermes. ff. de verborum obligat. attento quod ambo habuerunt plenam & liberam facultatem disponendi de bonis suis, & attento quod reuocantes sunt illi isdem, qui disposuerunt iuxta regulam, nihil tam naturale, & c. & quod plus est, ipsi heredes dictam reuocationem approbarunt, soluendo donatum causa mortis domui Dei, nuncupatae Peeter Pots. Nec obstat, quod notarius stipulatus est nomine omnium quorum interesset, aut interesse posset in futurum, quia attento quod dictae proles sunt heredes praefatae domicellae Gertrudis, de cuius reuocatione & dispositione testamentaria agitur, non possunt contravenire, sed debent factum eius approbare; etiam si de rebus proprijs ipsarum prolium disposuissent, per l. cum a matre, Cod. de rei vendica. & l. ex qua persona, ff. de regul. iuris. & per l. vnum ex familia, §. si rem. ff. de legat. secundo, & per l. cum maritus, §. si. cum ibi notatis per Bal. ff. de pact. dotal. vbi est casus. Nec obstat statutum, quia illud negatur, & de eo non constat, quia solum habet, quod maritus & vxor possunt sibi inuicem relinquere domum & marcham argenti, sine pluri: & sic non sequitur a contrario, quod non plus, quia argumentum a contrario sensu non habet locum in statutis, & c. Et dato, quod de eo constare posset, prout non, tamen non haberet locum in legato reciproco, quale est istud. Item non haberet locum in legato remuneratorio, quale etiam est istud: Et quod sit remuneratorium, patet quia ponitur in facto, quod dicta domicella Gertru-

dum aequitatem, decet secundum honestatem & expedi secundum vtilitatem.

19 *Solem facibus adinuare velle videlicet est.*



Enerabilis ac recolendae memoriae magister Carolus viruli, in suo testamento seu vltima voluntate, inter alia voluit & ordinavit, quod magister Nicolaus eius filius, & magister Leo Outers de Hódiscota simul in paedagogio Lili in futurum essent regentes, quo ad lucra & damna, honores & onera aequales, saluo quod dictus magister Leo pro vicarijs in artibus aliquam lectionem vel antepandalem vel postprandiam, actualiter facturus esset per decennium ad decorem & vtilitatem Facultatis Artium & paedagogij Lili. Voluit etiam in eodem suo testamento seu vltima voluntate, ex residuo bonorum suorum fundari burfas dandas pauperibus paedagogij Lili. Nunc ex isto themate quaeritur de tribus. Primò, an dictus magister Leo qui legatum Regentiae sibi per dictum magistrum Carolum, vt praemittitur, relicto acceptauit, & qui deputatus fuit dicti testamenti executor & onus acceptauit, compelli possit ad instantiam dicti magistri Nicolai, ad exequendam vltimam voluntatem dicti quondam magistri Caroli quo ad fundationem dictarum burfarum. Secundò, an compelli possit ad legendum in paedagogio Lili tempore praefinito per dictum testatorem. Tertio, an in huiusmodi burfis, filij dicti magistri Nicolai, scholares paedagogij Lili & illic visitantes, sint alijs extraneis praefereendi. Et quia materia non videtur dubia, succinè & breuiter respondebitur. Et primò quo ad duo prima dubia, certum & indubitatum est, quod voluntas dicti testatoris fuit pia, sancta, & canonica. Certum etiam est quod pro expletione vltimae voluntatis pig competit actio popularis, & quilibet de populo quantumcumque extraneus admittitur ad querendum, vt est tex. in l. nulli licere, in fi. C. de epi. & cleri. fortius ergo admittitur filius testatoris etiam naturalis, qui non potest negari esse de sanguine defuncti, & hoc probatur in c. filijs. 16. q. 7. & plurimum comendandus est qui hoc procurat, fidesque atque industria eius, non caret laude, honestate, atque pietate: vt eleganter dicitur tex. in d. l. nulli licere, in fi. Nec mirum, quia quod in religionem diuinam committitur, id in omnium infertur iniuriam. l. Manicheos. C. de here. Idque reipublicae expedit, ne supremæ defunctorum pia voluntates occultentur & in expletæ remaneant: magnaque est ratio, quae pro religione vel pia causa facit. l. sunt personae. ff. de religio. & sumptibus funerum. & hinc multa introducta sunt privilegia in legatis pijs contra communes regulas iuris, vt videri potest per Lud. de Roma in a. rea sua repetitione, Authent. similiter, C. ad l. Falci. & per Bart. Bal. & legistas in l. i.

Gertrudis patiebatur morbum caducum seu epidimiam, quod dictus Iohannes tempore contracti matrimonij ignorauit, & si sciisset, etiam si mille florenos annuos habuisset, secum matrimonium non contraxisset. In quo morbo periculoso & horribili, dictus Iohannes, tam de die, quam de nocte sibi semper fideliter astitit: quare non immeritò, ob recompensam tam eximij laboris, de modico legato sibi prouidere potuit prout prouidit, per notata per Cynum, Paul. de Castro, & omnes in l. si pater puellae. C. de inofficioso testamen. & c. Attento maxime, quod ipsa bene deliberata, in signum pleni & deliberati consensus, eandem vltimam voluntatem, huiusmodi legato reciproco & remuneratorio in se continentem, saepius iteravit: iuxta notata per Panorm. Felin. & Doctor. in cap. si cautio, de fide instrumen. & notata per Lud. in repetitione l. si verò. §. de viro, in 31. fallentia. ff. solut. matrimo.

CONSILIVM CXCIIM

SVMARIA

- 1 Pro expletione dispositionis ad pias causas quilibet de populo agere potest.
- 2 Filius naturalis de sanguine patriae sui esse dicitur.
- 3 Quod in religionem diuinam committitur, id in omnium infertur iniuriam.
- 4 Legatorum piorum privilegia.
- 5 Patronus seu fundator ecclesiae, vergens ad inopiam alendus est per ecclesiam, ceterisq; praefertur, ad quod etiam consequendum ipsi actio competit.
- 6 Donatarius, donatorem alere nolens, rem donatam perdit.
- 7 Doctorum filij qualiter sint privilegiati.
- 8 Delegatum vel commissarium eadem ratio mouere debet, qua moueret delegantem.
- 9 Pro dispositio expressa habetur quod verisimiliter dispositum fuisse, si testator de eo fuisse interrogatus.
- 10 Parentes plus filios diligunt quam semetipsos.
- 11 Conseruationem sui qualibet res naturaliter desiderat.
- 12 Donatio omnium bonorum superuenientibus liberu reuocatur.
- 13 Nepotus ex filio excludunt substitutum extraneum. Idem est in nepotibus ex filio naturali procreatis, vt num. 14.
- 15 Nepotes ex filio naturali ecclesiam vel piam causam ipsi substitutam excludunt.
- 16 Fundatori eiusq; descendens quibus honor debetur.
- 17 Executor ad distribuendum bona inter pauperes deputatus, praefertur potest consanguineos proprios extraneos.
- 18 Denegandum non est de recanti quod licet secum

in l. i. C. de sacrosan. eccle. & per canonistas in c. relatum, primo, & in c. cum esset, de testa. & aliquid de hoc per Panor. in Rub. eo. tit. Quo autem ad tertium, etiam nullum videtur dubium, imò mirandum est, quod de hoc aliqua sit difficultas ex multis respectibus. Primo, quia nemini dubium est, quin patronus ¶ seu fundator ecclesie vel pij loci, si postea vergat ad inopiam, alendus est per ecclesiam & ceteris preferendus, imò ad hoc sibi competit actio, ut habetur pulchre in c. nobis, & ibi Ioan. And. Panor. & alij canonistæ de iure patro. Secundo, quia donatarius ¶ tenetur alere donatorem: & si hoc recusauerit, reuocatur donatio propter ingratitudinem, ut est glo. ordinaria singularis in l. fin. & ibi Cyn. & Salic. eam approbant & commentant. C. de reuocan. donat. Præterea videmus, quod filij ¶ Doctorum ceteris paribus præferuntur alijs in lecturis ordinarijs vel extraordinarijs, nec aliquid pro sumptibus doctoratus soluere coguntur, ut est textus cum sua singulari glo. in l. i. ubi in l. i. in fin. ff. de iudic. & vult Iohannes de platea, in l. in filijs, Cod. de cau. præsent. Præterea eadem ¶ ratio mouere debet delegatum vel commissarium, quæ moueret delegantem, cap. super literis, de rescript. cum ergo non sit dubium, quin delegans seu fundator si viveret, vellent illos de sanguine suo præferri: ergo etiam illi quibus commissa est distributio benefactorum, eandem considerationem habere debent. Præterea omne ¶ illud habetur pro disposito & expresso, quod verisimiliter fuisse dispositum vel expressum, si testator de hoc fuisset interrogatus, ut est textus cum sua singulari glo. in l. tale pactum, §. fin. ff. de pactis, sed si dominus testator de isto fuisset interrogatus, verisimiliter expressisset se velle illos de sanguine suo præferri extraneis, ergo, &c. Nemo ¶ enim vnquam carnem suam odio habuit, ut dicit textus in c. non æstimemus, 13. q. 2. & alibi dicitur, carnem tuam ne despexeris, ca. non factis, 86. dist. 8. imò plus parentes diligunt filios & descendentes ex eis, quam seipos, ut est text. iuncta gl. in l. isti quidem, in fine, ff. quod metus causa: nec mirum, quia per filios & descendentes memoria parentum conseruatur: quælibet ¶ autem ¶ res naturaliter conseruationem sui desiderat, ut dicit glo. ordinaria in l. liberorum, ff. de verbor. signifi. Ad propositum etiam bene facit, quod eleganter dicit Augustinus in libro de sermone clericorum, & habetur transumptum in cap. fin. 17. quæst. 4. vbi sic inquit, quicumque vult exheredato filio ecclesiam instituere hæredem, alium querat qui suscipiat, non Augustinum, & Deo propicio, neminem inueniet. Hinc etiam videmus, quod ¶ si aliquis non habens filios donauerit donatione inter vivos omnia bona sua alteri, retento solo usufructu, si postea tali donatori nascantur filij, reuocatur

donatio ipso iure: & est ratio, quia non præsumitur quis plus diligere extraneum ¶ quam proprium sanguinem, ut est tex. singularis, iuncta glo. in l. si vnquam, C. de reuoc. dona. & in d. c. si. i. iuncta sua singulari glo. Hinc etiam videmus, quod ¶ si quis instituat filium suum hæredem, & subiungat quod post mortem filij velit hæreditate peruenire ad Titium, deinde contingat filium decedere cum liberis, illi liberi excludunt Titium substitutum, licet testator hoc non expresserit, quia à iure subintelligitur conditio, si sine liberis decesserit. ius enim præsumit, quod testator non voluit extraneas successiones suis antepone, ut est tex. planus in l. cum auus, ff. de cond. & demon. & in l. cum acutissimi. C. de fideicom. imò quod ¶ plus est, hoc procedit etiam, si filio naturali tantum sit relictum legatum & ordinatum, ad quem deuoluatur post mortem eius, quia si talis filius naturalis relinquat liberos legitimos, illi excludunt substitutum, ut est textus singularis in l. generaliter, §. cum autem, in fine, C. de instit. & substit. sub condit. fac. etiam ¶ si ecclesia vel pia causa sit substituta tali filio naturali, ut voluit Baldus & Paulus de Castro, in dicta l. cum acutissimi, & Raphael Cumanus & Socinus in præallegata l. cum auus multò fortius ergo preferendi sunt nepotes testatoris extraneis in bursis per eum fundatis vel fundari iussis. Nec obstat si forte dicatur, quod bursæ debent dari commorantibus in pædagogio Liliij. Quia responderetur, quod hoc textus testamenti non habet, sed solum habet, quod illæ adijciantur pauperibus pædagogij Liliij, quales sunt isti pro quibus supplicatur: & dato sine præiudicio, quod textus testamenti hoc haberet, prout non tamen quia ¶ isti sunt nepotes fundatoris, non haberet locum in eis: quia fundatori hic honor debetur, ut sibi succurratur in domo propria, secundum Ioan. And. in d. c. nobis, & bene facit text. in l. plenum, §. pomis, ff. de vsu & habita. & idem de descendentes fundatoris est censendum, argum. d. l. i. ubi in l. i. in fine, ff. de impub. & alijs substit. iunctis notatis in d. l. liberorum, in fine, & in Auth. ius iurandum quod præta. ab his, in principio, cum sim. & maxime hoc est dicendum attento, quod domus quam inhabitant dicti iuuenes, dicatur esse pauperum benefactorum dicti pædagogij Liliij quoad proprietatem. ad præmissa etiam facit text. in d. c. non satis, 86. dist. 8. & nota, per gli. & Doct. in c. quiescamus, 42. dist. 8. & not. per Panormita. & alios in c. i. de cohabita. clerico. & mulie. vbi habetur, quod ¶ deputatus executor ad distribuendum bona inter pauperes, potest præferre consanguineos proprios extraneis: semper autem debet præferri fundator & sui extraneis, dicto c. super literis, & præalleg. c. nobis, cum alijs iuribus supra allegatis: si enim respicimus personam iuuenem largo vocabulo, filij sunt seu verius nepotes fundatoris: si personam

personam intercedentis pro eis, filius est fundatoris & pater iuuenem, si autem ad bursas dirigamus intuitum, reperimus quod ab ano istorum iuuenem emanarunt: si ad personas à quibus petitur, cõperimus eos honoratos amplis legatis à testatore, & ergo merito debent esse grati, cum ad antidora nedum erga defunctum sed etiam erga descendentes testatoris obligentur: cum ergo ¶ id quod petitur sit iustum in se, & liceat secundum æquitate, deceat secundum honestatem, & expediat secundum vtilitatem dicto pædagogio Liliij & reipublicæ, ut alij ad similes fundationes faciendas inuidentur & non retrahantur, non est in hac parte dictis iuuenibus vel eorum patri iusta deprecantibus denegandus assensus, iuxta ea quæ habentur & notantur in c. magne, de vot. & in l. secunda, ff. de his qui sunt sui vel ali. iuris, de quo plura scribere attentè lucida & clara veritate huius materie, quæ ¶ propter ipsius notorietatem omnibus & se exhibet, & nemini potest esse incognita, nihil aliud esset, quam solem facibus adiuuare velle, quod quàm ridiculosum est, nemo est qui ignorat, c. si omnia, 6. q. 1. & l. i. in fi. ff. de dote prælegata.

CONSILIVM CXCIIII.

S V M M A R I A.

- 1 Feudum propter delictum vasalli in personam alterius, non domini commissum, proximo agnatis adplicatur, non domino.
- 2 Indignus & inhabilis ad succedendum, mortuo equiparatur.
- 3 Masculis non extantibus femina in feudo succedat, nisi obset inuestitura.
- 4 Hæreditas occisi per fiscum ab occisore tanquam indigno auferitur. §. nu. 14.
- 5 Exceptionem indignitatis occisori solum fiscum opponere potest.
- 6 Femina semel à feudo exclusa in perpetuum exclusam remanet.
- 7 In reatu constitutus administrationem bonorum suorum retinet. unde ea ante condemnationem alienare potest. ut nu. 9.
- 8 Fiscus in bonis delinquentis ante litem cõstatam vel sententiam latam hypothecam non acquirit.
- 9 Fiscus criminosis succedens causam lucratiuam habere dicitur.
- 10 Emens à criminosis an pretium recuperare à fisco possit.
- 11 Emens à criminosis an & quando fiscum succedere volentem, in re vendita excludat. §. numero 17.
- 12 Præscriptio contra fiscum, in rebus incorporadis quadriennio completur.
- 13 Delinquere non censetur qui in dubijs quæstionibus, contra fiscum respondet.

- 15 Impedimentum non præstat, quod de iure non fitur effectum.
- 16 Nullum esse aliquid ipso iure an ope exceptionis multum interest.



Asus. Iohannes pater habens & tenens feudum sub principe, necatus est, Petrus Iohannis filius, mortuo patre accedit locumtenentem principis in curia feudorum, & ab eo præsentibus hominibus feudaliibus eisdem curiæ releuat feudum derelictum per Iohannem patrem, admittitur Petrus ad feudum, qui iuramentum solitum principi præstat, & de iuribus & occasione principis, locumtenenti, & hominibus feudaliibus curiæ debitis satisfacit. Idem Petrus filius, paulò post super prædicto feudo vendidit Guilelmo certum annum redditum, cuius exhereditatio per præfatum Petrum, & hæreditatio ipsius Guilelmi iudicialiter cum obseruatione oium solennitatum consuetarum facta sunt in curia feudorum principis. Iterum ipse Petrus vendidit eidem Guilelmo super feudo quòd supra, alium redditum, obseruatis etiam solennitatibus, ut prius. Postmodum præfatus Petrus vendidit eidem Guilelmo totum integrum feudum, cui per mortem Iohannis patris successerat. Admissa est venditio per locumtenentem principis, & omnibus solennitatibus obseruatis cum satisfactioe iurium principis, locumtenentis, & hominum feudaliium, Guilelmus emptor admisus est iudicialiter per eum locumtenentem, de consilio & iudicio hominum feudaliium ad prædictum feudum sibi venditum, & de eodem fecit principi fidem & homagium more solito, & de iuribus satisfecit. Post annum lapsum à die illius venditionis totalis venit in lucem quod iste Petrus venditor conspirauerat in morte Iohannis patris sui, quod prius occultum fuerat, quia occasione captiuatus Petrus capite tructatus est: & nihilominus Guilelmus emptor feudum per eum emptum ab eodem Petro per octo vel nouè annos & hucusque possedit & possidet. Venit Katharina filia Iohannis & soror eiusdem Petri, & quia ipse Petrus conspirauerat in mortem Iohannis patris sui, dicit, Petrum non debere patri successisse, & sub illo colore querelat & petit feudum per eundem Petrum susceptum & venditum, ut supra, à Guilelmo eiusdem feudi emptore sibi tanquam hæredi Iohannis sui patris liberè restitui. Queritur quid iuris, & cui spectabit feudum prædictum, vel emptori, vel principi seu eius fisco, vel prædicta Katharinæ & si Katharinæ, an Guilelmo, in quantum fuerit emptor bonæ fidei, in illum eventum recompenfaretur de denarijs emptionis suæ, vel non.

In quo articulo pulchro & subtili, pro ipsius elucidatione & clara intelligentia breuiter & succinctè omnis ambagibus decreui primò

ponere motiva pro & contra secundò conclusionem & resolutionem in hac materia. & tertio ac vltimò, vt veritas elucescat & melius appareat, respondebo obiectis & adductis in oppositum. Veniendo ergo ad primum videtur, quòd dicta Katharina filia Iohannis & soror Petri debeat habere dictum feudum ex multiplici capite. Primò per regulam vulgatam, quæ habet, quòd quando f. vassallus feudo priuatur propter delictum vel feloniam commissum vel commissam, non in personam domini, sed in personam alterius, tunc feudum applicatur proximis agnatis, & non domino, vt est textus ad litteram in §. denique, quæ fuit prima causa beneficij amittenti. & in c. vnico, si vassallus feud. priue. cui defera. & in c. vnico. an ille qui interfecit fratrem domini sui, in vsibus feudorum. Cùm ergo dictus Petrus sit priuandus feudo, propter parricidium & feloniam in patrem proprium commissam, & non in dominum, dictum feudum non potest applicari domino, qui in casu præfenti est princeps vel fiscus, vt patet in themate, sed debet applicari dictæ Katharinæ, quæ est proxima agnata dicti Petri, parricidæ, per iura supra allegata. Secundo hoc suadet ratio naturalis, quia si dictus Petrus tempore mortis patris sui non fuisset in rerum natura, dicta Katharina successisset suo patri in præfato feudo, ergo etiam nunc succedere debet: quia ex quo dictus Petrus reperitur indignus & inhabilis, perinde censeri ac reputari debet, ac si non fuisset: quia non præstat impedimentum, quòd de iure non fortitur effectum, regula, non præstat, de regu. iur. lib. 6. & nullum & inutile æquiparantur, l. quotiens. ff. qui satisda. cogun. & c. inter corporalia, de transla. præla. cum similibus. Nec ei obstat qualitas sexus, quia licet femina non possit succedere in feudo extantibus masculis eiusdem gradus: tam è f. masculis non extantibus, femina bene succedit in feudo, si non obstat investitura, vt est text. in c. in §. filia verò, de success. feud. in vsibus feudorum. Econtra videtur, quòd dictum feudum debeat applicari fisco ex multiplici capite, Primò, quia f. ille qui occidit alium, non potest ei succedere, vt est text. in l. cum ratio, in fin. & ibi Bartol. ff. de bon. damn. nec etiam potest succedere eius heredi, vt est textus notabilis in l. Lucius, & ibi Bartol. notat. ff. de iure fisci, quòd debet sanè intelligi, vt scilicet non succedat in effectu: nam reuera talis succedit occiso, sed ei tanquam indigno auferitur hereditas per fiscum, iuris supra alleg. ita singulariter vult gloss. ordinaria in l. his consequenter §. i. ff. famil. hercis. & declarant f. magistraliter Paul. de Castro, & Iason in l. sororem, C. de his quibus vt in dig. vbi est casus expressus contra dictam Katharinam, quòd scilicet ipsa non admittatur hoc casu: nullus enim potest opponere heredi exceptionem indignitatis prouenientem ex illo, quòd occidit illum de cuius hæ-

reditate agitur, nisi fiscus, vt dicit gloss. ordinaria notabilis in præalleg. l. his consequenter §. i. in verbo, non pertinere, circa finem, & ibi expressè Bald. & vult gloss. & Doct. in d. l. sororem, & probatur in l. hereditas, eo. tit. Præterea f. femina semel exclusa à feudo, in perpetuum manet exclusa, vt est tex. in §. quinetiã, in ti. episcopu vel abbatem, in vsibus feu. Cùm ergo dicta Katharina fuerit semel exclusa per hoc, quòd dictus Petrus patri suo in feudo successit & admissus fuit, licet postea ab eo tanquam indigno auferatur hereditas per fiscum ipsa amplius admitti nõ debet, per d. §. quinetiã, & per consequens fiscus siue princeps in casu præfenti videtur bene fundatus, Ex diuerso autem videtur, quòd præfatus Guilielmus emptor debeat præferri tam fisco quam dictæ Katharinæ ex multiplici capite. Primò, quia f. dictus Petrus post parricidium per eum vel ex machinatione ipsius commissum retinuit administrationem bonorum suorum, per regulam, l. auferitur §. in reatu, ff. de iure fisci & l. parricidij, ff. ad l. Pompeiam de parri, nec fuit ipso iure priuatus, imò mero iure fuit hæres sui patris, & per aditionem & inuestituram dominium dicti feudi acquisiuit, ergo potuit alienare, maxime titulo oneroso, arg. l. post contractum, cum gl. ff. de dona vbi permittitur criminoso alienatio, etiam ex causa lucratiua ante condemnationem. Secundo, quia fiscus f. non habet hypothecam in bonis delinquentis statim à tempore commissi delicti, sed demum lite contestata vel sententia lata, vt concludunt Cyn. Ang. Salic. & Doct. in l. si quis post hac, C. de bo. damn. & gl. & Bartol. in d. l. auferitur §. fiscus, licet aliud sit in contractibus, d. l. si quis post hac, & præal. §. fiscus, cum sim. ergo alienatio f. facta per criminofum ex causa onerosa ante litem contestatam, & fortius ante accusationem vel citationem valebit: nec poterit huiusmodi alienatio retractari per fiscum, quòd ille in quem facta est alienatio ex causa onerosa, fuit bonæ fidei possessor, ita concludit Ang. in d. l. si quis post hoc, & Cy. & Ang. in l. fin. C. ad legem Iuliam maiest. Et dato, quòd per fiscum posset fieri retractatio alienationis factæ per dictum Petrum ex causa onerosa in ignorantem, prout non: per supra dicta, tamen f. fiscus f. deberet restituere precium receptum per dictum Petrum, ex quo habet causam lucratiuam, ita notabiliter dicit Io. de Imo. in d. l. post contractum, & Cyn. in præalleg. l. fin. in fine, C. ad l. Iul. maiesta. & idem in casu præfenti quando emptor non participauit fraudè, quia ignorauit delictum commissum, & quando alienans habuit potestatem vendendi, quia administratio non fuit sibi interdita, vt in casu præfenti est de mente Bart. in l. si debitor, ff. de his quæ in fraud. creditor. & est textus optimus iuncta gl. in l. §. si quis in fraudem. ff. si quid in fraudem patro. & tantum de prima parte. Venio nunc ad secundam partem, & ponendo (saluo iudicio melius

melius sentientis) veram conclusionem & resolutionem in hac materia, dico quòd dictus Guilielmus emptor, tam fisco quam dictæ Katharinæ est præferendus multiplici respectu. Primò fisco f. ex eo, quia dictus Petrus venditor habet administrationem dicti feudi, & in veritate fuit dominus illius, licet reuocabiliter, vt supra dixi, tum etiam quia dictus Guilielmus emptor habet dictum feudum ex titulo oneroso, sunt plures opinioniones inter Doctores, an retractetur alienatio, vt videri potest per Part. & alios in dicta l. post contractum, & per Cyn. Ange. Salic. & alios in d. l. si quis post hac, tum etiam quia tempore emptionis dictus Petrus venditor, neque fuit accusatus, neq; citatus, neq; condemnatus, & sic dictus Guilielmus emptor fuit in bona fide, tum etiam quia fiscus ex delicto non habet hypothecam, vt supra dixi, & tum vltimò, quia dictus Guilielmus emptor huiusmodi feudum ex dicto titulo oneroso pacificè possedit post patefactionem parricidij per dictum Petrum perpetrati, vel machinationis ad hoc tendentis, & sic post delationem in fisco & nunciationem fisco factam nedum f. per quadriennium, quòd de iure sufficit ad præscribendum contra fiscum in rebus incorporandis, l. intra quatuor, ff. de diuer. & tempor. præscriptio. & l. prima §. diuus, ff. de iure fisci, & vult Bartol. in l. in omnibus, ff. de diuersis & tempor. præscripti. & Ang. in §. res fisci, Instit. de vsu, sed etiam per tempus duplicatum & vltra, vt ponitur in themate: cū ergo dictus Guilielmus emptor certet de damno vitando, & ferendus est meritò fisco, qui certat de lucro captando, & hoc casu credo verificari posse, l. non puto, ff. de iure fisci, vbi Iuriconsultus ponendo regulam dicit, non puto delinquere eum qui in dubijs questionibus contra fiscum facilè responderit: pro quo faciunt nota per Alex. & Doctol. in l. prima, ff. solut. matrimo. Item dicta Katharina præferri debet ex eo, quia ipsa fuit semel exclusa per hoc, quòd dictus Petrus eius fratertempore mortis patris sui extabat & eam exclusit: nec ei prodest indignitas fratris postea detecta, sed fisco, vt supra dixi, & tantum de secunda parte. Venio nunc ad tertiam partem, in qua respondendum est obiectis pro contraria parte: & licet ex præmissis pateat solutio, tamen vt veritas magis elucescat respondendum est singulis per ordinem paucis & breuibus verbis. Et primò non obstat primum, quia regula f. super qua fundatur dictum primum motiuum inductum pro Katharina si bene perpendatur, loquitur quando vassallus, in cuius persona fuit radicatum feudum, committit feloniam, sed nos loquimur quando feudum fuit apud alium & non apud illum, qui committit feloniam, & quando ille qui committit feloniam, sperat seu prætendit succedere, vel de facto succedit illi, in cuius persona ipse

commisit feloniam: quo casu locū habeat iura supra alle. quæ dicunt, quòd talis succedit mero iure, sed ab eo tanquam ab indigno auferitur per fiscum, & sic non obstat, quia ex separatis non fit illatio, l. neque natales, C. de probatio. cum similibus. Non obstat etiam secundum, quia dicta f. regula, non præstat, tunc demum procedit, quando aliquid non fortitur effectum à principio vel ex post facto, vt ibi dicit gloss. ordinaria. In casu autem dictæ hereditatis ad dicto fortitur effectum à principio & mero iure, licet ex post facto irriteretur fisco reuocante ab eo tanquam ab indigno, vt supra dictum est. Non obstat etiam aliud, quia in multis f. casibus reperitur multum interesse, an aliquid sit nullum ipso iure, an ope exceptionis, vt videri potest in l. vbi, C. de transactio. & in l. si vnus §. pactus ne pereret, ff. de pactis, & in casu præfenti hoc expressè volunt gloss. & Bald. in dicta l. his consequenter, & Paulus de Castro, & Iason in dicta l. sororem. Non obstant etiam alia, quæ pro fisco allegantur, quia si bene ponderentur, faciunt pro hac parte: nam f. quòd fiscus auferit hereditatem ab indigno, pcedit quando illam inuenit apud indignum: sed quando indignus ante litè sibi motam, illam transtulit titulo oneroso in alium accipientem bona fide fiscus non audietur contra illum tertium bonæ fidei possessorem, quando transferens non fuit ipso iure priuatus illis bonis, ita quòd dominium fuit apud fiscum vt in casu præfenti, vt latè deductum est supra: Ex quibus omnibus concludo, quòd dictus Guilielmus emptor bonæ fidei in præfato feudo ius habet, & minimè fiscus vel Katharina iudicio cuiuslibet melius & rectius sentientis semper saluo.

CONSILIVM CXCV

SVMARIA

- 1 Ex persona actoris ius metimur.
- 2 In omnibus casibus quando de iure actoris non bonum stat, procedendum est ad absolutionem rei, etiam si de suo iure non doceat.
- 3 Taciturnitas nationis inducit surreptionem.
- 4 Gratia seu promissa surreptionis ipsi iure nulla est.
- 5 Fundamentum destructo quicquid super edificatum fuit, corrui.
- 6 Litera dispensationis unde fiant de falso suscipiunt.
- 7 Minori 25. annis beneficium curatum conferri nequit, nisi dispensatio interuenierit.
- 8 Limitata causa limitatum producit effectum.
- 9 Dispensatio iuri communi contraria, tanquam vniuersalis strictè interpretari debet.
- 10 Specialia præcedenti limitant, restringunt & declarant sequenti generalia.
- 11 Materia impetrationis literarum pro obtinendis beneficijs, ambitiosa dicitur, ideoq; est restringenda.

- 12. Voluisse quis dicitur, quam verbis expressit, nunquam presumitur.
- 13. Promissio amplius nil petere quomodo intelligenda.
- 14. Generalis quitatio post computum rationis facta restringitur ad illarantum de quibus facta est computatio.
- 15. Clausula, quidam alij & rei alie, in rescriptis quid operetur.
- 16. Qualitas speciei precedentis in sequentibus verbis generalibus repetita censetur.
- 17. Genus subsequens ad qualitatem enunciatorum restringitur.
- 18. Vniuersale adiectum vni speciei in materiarestringibili, aliam non includit.

Venerabilis ac circumspicte domine Officialis, in causa coram D. V. pendente indecisa per & inter Andream de Castillo actorem ex vna, & circumspicuos dominos vice decanum & capitulum ecclesie collegiate sancte Gualde Bruxellensis ex altera, placeat attendere ad infra scripta, & signanter ad hoc, quod ex persona actoris ius metimur, l. i. in principio, si pars heredi petat, non enim inspiciendum est an reo in re contentiosa, sed an actori ius competat, l. si na. C. de rei vend. quia si actori ius non competat, venit reus absolvendus: nam quoad eum, liberat edes habet, l. loci corpus. §. competis, ff. si serui. vendice. & d. l. si. hoc enim est com modum possessionis, vt est tex. optimus in §. reuincenda, Instit. de interdi. docto ergo & demonstrato, quod in casu presenti dicto actori ius non competit, patebit euidenter dictos dominos Vice decanum & Capitulum ab impetitione ipsius esse absoluendos, etiam si de iure eorum non constet: non solum in casu in causis prophanis, sed etiam in beneficialibus & alijs spiritualibus causis, quando non constat de iure actoris, vel quando constat de non iure eiusdem, procedendum est ad absolutionem rei, etiam si de iure suo non doceat, vt notabiliter dicit Rota decisi. 15. in nouis, per iura de quibus ibi. Restat ergo demonstrare, quod in casu presenti non constat de iure dicti actoris ex actis coram vobis habitis, imò de notorio non iure ipsius, quod vt luce clarius appareat, ostendo multipliciter. Primo sic, certum est ex processu constare, & maxime ex literis consura dicti actoris per eum exhibitis dictum actorem esse illegitimum & forensium, non Cameracensis sed Tornacensis diocesis, patet etiam ex processu, quod dictus actor impetrando sibi per papam conferri preteritum beneficium, de quo est questio, non narravit se esse forensium, & de diocesi Tornacensi: Modò ita est, quod si per forensium vel oriundus de vna diocesi, impetrat beneficium in alia diocesi, & non facit mentionem de loco sue originis, gratia est surreptitia: quia in dubio papa

intendit providere vnicuique in patria sua, & non presumitur scire nationem impetrantis, vnde taciturnitas nationis inducit surreptionem: quia si ipse impetrans expressisset suam nationem, papa non concessisset sibi gratiam in partibus alienis, vel saltem non ita de facili, hoc probat text. in cap. bona, secundo, circa fin. ibi, nec vellemus ei praticere alienum, de postu. prela. & textus in l. in ecclesijs, C. de episcop. & cleric. & est glossa ordinaria notabilis hoc ponens ad literam, in c. si proponente, de rescriptio. & ibi eam sequuntur, approbant, & valde commendant Panormita. Ioannes de Imola, & Doctores: si ergo per gratia seu prouisio dicti actoris est surreptitia, ergo ipso iure nulla: quia in gratijs surreptio viciat ipso iure, c. primo, & secundo, de filijs presbyt. libro sexto, & c. ad audiendam, secundo, cum ibi notatis, de rescrip. & per consequens, nullum ius sibi competit, quia tota sua intentio fundatur super dicta gratia seu prouisione: cum ergo fundamentum sit nullum, sequitur, quod quicquid super eo edificatum est, corruit tanquam non positum supra firmam petram, c. principatus, & ca. cum Paulus, l. quæst. & c. tertio, de cleri. non bap. ministrante. Secundo, istud deduco alio medio, sic: dictum capitulum sancte Gualde est per literas apostolicas priuilegiatum, quod non possit nec teneatur aliquem ad preteritum beneficium, de quo est questio admittere, nisi talis fuerit Doctor vel licentiatius in altero iurium, vel saltem baccalarius formatus in Theologia, & quod ipse iure in eo personaliter continere residere, quæ qualitates non concurrunt in persona dicti actoris, nec aliqua earum, nec reperitur in actis sufficienter dispensatus, saltem quoad vltimum, cum præteritæ per literas dispensationis ad illum finem per dictum actorem in actis circa sine processu exhibitæ, reperiantur in plerisque locis etiam substantialibus rasæ, deletæ, & alio atramento in loco deleto & abraso scriptæ, vel verius citra iniuriam loquendo falsificatæ: quare videntur omnino de falso suspectæ: nec eis veniunt fides adhibenda, ex quo deuiant nedum à communi stylo curiæ Romanæ, sed etiam à distamine rectæ rationis, vt est text. iuncta gloss. in causa. quæ, in si. & ibi Panorm. in vltimo notabili id notat, de testi. Tertio istud deduco alio medio inconuincibili, sic: certum est, quod nullus per etiam de legitimo matrimonio natus, potest habere beneficium curatum, nisi tempore collationis vel prouisionis attigerit, 25. annum, & prouisio vel collatio tali facta de beneficio curato, est ipso iure nulla, vt est textus in c. licet canon. de elect. libro sexto, in c. ca. si eo tempore, de rescrip. eodem lib. & in c. cum in cunctis, §. inferiora, eo. ti. in antiquis, nisi secum fuerit dispensatum, vt huiusmodi defectu ætatis non obstante, posset beneficium curatum obtinere, maxime quando est curatum in alia diocesi situatum

tuum, vt supra dixi, sed in casu presenti non reperitur cum dicto actore sufficienter dispensatum, & tempore collationis ipse non fuit legitimæ ætatis, vt patet ex data prouisionis, iuncta data sue præteritæ dispensationis: ergo ei non competit actio, & per consequens rei sunt absoluedi: quod autem cum eo non reperitur in casu presenti sufficienter dispensatum, deduco: quia si bene videatur & diligenter ponderetur dispensatio per eum exhibitæ, hoc solum habet, quod quamprimum in vigesimo ætatis sue anno constitutus fuerit vnum curatum, & cum in ætate legitima constitutus fuerit, duo curata in ciuitatibus & diocesis regnorum Castellæ & Legionis consistens seu consistentia obtinere possit, defectu suo natalium & ætatis non obstante & c. Sed certum est, quod vigore per talis dispensationis ipse non posset habere vel obtinere beneficium curatum ante 25. annum extra dicta regna Castellæ & Legionis consistens, quale istud, de quo est contentio: quia limitata causa limitatum producit effectum, l. in agris, ff. de acquiren. rerum domin. & per dispensatio contra ius commune, cum sit odiosa, debet strictè interpretari, c. quod dilecto, & ibi Inno. Panorm. & Doctores, de consan. & affin. & præall. c. primo, & 2. de filijs presbyt. libr. 6. quod autem dispensatio per eum exhibitæ, solum hoc habeat, quod possit obtinere vnum beneficium curatum quamprimum in vigesimo sue ætatis anno constitutus, & cum in ætate legitima constitutus fuerit, duo curata in dictis regnis Castellæ & Legionis consistens seu consistentia deduco multipliciter, & ad istud est bene aduertendum, quia in eo pedit tota vis & effectus, & posset faciliter errari, nisi bene & subtiliter ponderentur & manifestentur huiusmodi literæ dispensationis. Et primo istud deduco sic, quod cum per species per præcedit & genus sequitur, tunc specialia præcedentia limitant, restringunt, & declarant sequentia generalia, tex. est nota. in l. legatorum, §. i. & ibi Bar. Bal. Pan. de Cas. & DD. ff. de lega. 2. vbi est casus, quod si testator in testamento, in quo instituit plures heredes grauauit quosdam ex eis, per quos voluit solui legata per eum relicta, aliquos autem non grauauit, si postea codicillos direxit ad omnes, in bens præstari relicta in testamento, illud verbum, omnes, prolatum in codicillis restringetur ad nominatos in testamento, vt sit sensus, omnes heredes scilicet nominatim grauari in testamento, præteritæ legata, vt sic scriptura codicillorum concordet cum scriptura testamenti, & genus per speciem interpretetur, ex quo ratio recti sermonis hanc interpretationem paritur. Modò sic est, quod in literis dictæ dispensationis per actorem exhibitæ species præcedit & genus sequitur: ergo eodem modo specialia præcedentia debent limitare, restringere, & declarare generalia sequentia. Consequentia tenet, quia si hoc

fiat in materia fauorabili & larga, vt est materia legatorum & vltimæ voluntatis, l. in testamento. ff. de regulis iuris, ergo multo fortius idem fiet in materia odiosa, qualis est dispensatio contra ius, vt supra dixi, & in materia per ambitiosa, qualis est materia impetrationis literarum pro obtinendis beneficijs, c. quamuis, de præbend. libro sexto, cum similibus. Minor autem probatur, quia primo, quatenus proposito seruit, cum dicto actore dispensatur, vt possit obtinere quæcunq; quotcunq; & qualiacunq; præstimoniam seu præstimoniales portiones, aut beneficia simplicia, etiam pontificalia aut militationes nuncupata seu nuncupatas in ciuitatibus & diocesis dictorum regnorum Castellæ, & Legionis consistentia: ecce species limitata & restricta ad diocesis & ciuitates dictorum regnorum, & postea incontinenti subiungitur, quod quamprimum dictus actor in vigesimo sue ætatis anno constitutus fuerit, obtinere poterit vnum beneficium curatum, & cum in ætate legitima constitutus fuerit, duo beneficia curata, quæcunq; seu alijs inuicem incompatibilia, & c. ecce genus, quod debet restringi per specialia præcedentia, vt sit sensus, quod cum in vigesimo sue ætatis anno constitutus fuerit, obtinere possit vnum curatum, & cum in ætate legitima constitutus fuerit, duo curata quæcunq; consistentia scilicet in ciuitatibus & diocesis dictorum regnorum Castellæ & Legionis, quia hoc patitur ratio recti sermonis. Et hoc habemus necessario dicere, ex quo materia est odiosa & ambitiosa, & sic restringenda, vt supra dixi: & quia dicta gratia seu dispensatio potest operari suum effectum in ciuitatibus & diocesis dictorum regnorum: hoc etiam suadet alia ratio, quia si per papa voluisset secum dispensare, vt posset obtinere beneficia consistentia extra dicta duo regna, potuisset adijcere hæc pauca verba, vbicunq; consistentia, quod non fecit: ergo non presumitur hoc voluisse, c. ad audiendam, de decimis. adiecit enim bene summus pontifex plura alia verba, per quæ vult, dictum actorem admitti siue sint curata, quia parochiales ecclesie, vel quia perpetuæ vicariæ, vel quia dignitates quibus imminet cura animarum, etiam si sint electiua, & c. ergo eadem facilitate & longè maiori potuisset adijcere dicta duo verba, vbicunq; consistentia, quod quia non fecit, debemus necessario dicere quod id non voluit, per d. l. legatorum, §. i. secundo istud probat per text. in l. si de certa, C. de transac. vbi est casus, tenebaris mihi ad diuersas quantitates ex diuersis causis, egi contra te ad centum, mihi debita ex causa mutui, & lite pendente transegi tecum pro quinquaginta, & promisi a te nil amplius petere. Ista verba, amplius nil petere, possunt intelligi dupliciter, vno modo, amplius nil petere, scilicet ex causa mutui deducta in libello, secundo modo amplius non petere, generaliter ex qua-

ex quacunq; alia causa, & dicitur in dicta l. si de certa, quod intelliguntur primo modo, quia cum transactio fiat super re dubia & litigiosa, dicta verba, amplius non petere, debent restringi ad illam causam de qua litigabatur, non autem debet extendi ad alias causas, de quibus nullum erat litigium, licet de proprietate verborum, etiam alia causa possent comprehendi, & ratio est: quia ratio recti sermonis patitur hanc restrictionem fieri: ergo etiam ita dicendum est in proposito, quod verba illa generalia, quacunque debeant restringi per precedentia, ut sit sententia, quacunque consentientia in civitatibus & diocesis dictorum regnorum Castellae & Legionis, de quibus praemisit, per d. l. si decerta. Tertio idem probatur per l. emptor. §. Lucius, ff. de pactis, ubi habetur, quod generalis quitatio facta, post computum alicuius rationis restringitur ad illa tantum, de quibus erat facta computatio: casus enim est ibi, quod quidam puta Lucius deposuit apud alium puta Caium trecenta, ut ea daret cuidam tertio, puta Seio, quae trecenta remanserunt apud Caium, nec erant data Seio, inter istos duos Lucium & Caium socios in mercantia, facta est computatio & conclusa, per quam Caius reperitur debitor in trecentis & 86. & cassantur omnes obligationes & cautiones, ex quacunque causa factae, & cuiuscunque summae fuerint. Deinde, quia dictus Caius praedicta trecenta apud eum deposita Seio non dederat, ipse Lucius egit ad hoc, ut illa trecenta Seio darentur, vel sibi restituerentur. Caius autem se opponendo dicit, quod ipse solum mansit debitor in trecentis, 86. quibus per eum solutis, nihil ab eo poterit peti propter quitationem siue liberationem generalem per verba multum generalia, scilicet ex quacunque causa & cuiuscunque summae & caetera. Lucius autem replicando dicit, quod dicta quitatio seu liberatio generalis facta post computum, debet restringi ad illa, de quibus erat facta computatio, sed de istis trecentis non erat facta computatio, quia in computo non erat facta aliqua mentio de ista summa, nec fuit cogitatum de ista summa, quia credebatur, quod Seio recepit illa trecenta. Fuit dubitatum quid iuris, & decidit ibi iuriconsultus, quod dicta generalis quitatio debet restringi ad illa, de quibus erat facta computatio, non obstante generalitate verborum, ex quo talis restrictio fieri potest salua ratione recti sermonis: ergo etiam illa fieri debet in casu praesenti, per d. §. Lucius, & tanto magis, quia sumus in materia odio sa, ambitiosa, & restringibili, ut supra dixi. Quar-
15 to idem probatur per l. cap. sedes, de rescrip. ubi habetur, quod per clausulam, quidam alij & res alia, quae frequenter ponitur in rescriptis, non potest conueniri multitudo, nec personae, vel res maiores expressis, sed solum pares vel minores, & sic generalitas subsequens ex iuris in-

terpretatione restringitur per precedentia: & hinc notabiliter dixit Innocentius in c. ex literis, de iure patron. quod si episcopus donet alicui villam & omnia iura quae in ea habet, sub illa generalitate non veniunt iura spiritualia, quia non sunt aequalia expressis, sed illa generalitas debet restringi ad temporalia propter speciem temporalitatis precedentem, & idem volunt Panor. & Doct. in d. c. sedes: ergo etiam in casu praesenti dicta generalitas restringitur per precedentia. Quinto idem probatur per l. si. §. cui dulcia, ff. de vi. tritico oleoq; lega. ubi est casus: quidam legauit alicui vinum suum maluatium & omnia dulcia: iste habebat ficus, dactylos, racemos, & alia dulcia non potabilia: querebatur an omnia illa venirent in legato: & videbatur quod sic, propter illa verba generalia, & omnia dulcia: illo tamen non obstante deciditur ibi contrarium, & dicitur, quod solum veniunt dulcia potabilia, propter qualitatem speciei precedentis: si ergo illa restrictio fiat in materia favorabili, ergo multo fortius idem erit dicendum in casu praesenti, regula odia, & regula in penis, de reg. iur. lib. 6. Sexto idem probatur per l. iuncta glo. in clem. 1. §. 1. de praeben. ubi est casus, quod si mandetur, alicui prouideri de dignitate ad cuiuscunque; vel quorumcunque; collationem, prouisionem, seu quamuis aliam dispositionem in certa ecclesia pertinente, non poterit talis prouideri de dignitate electiua, licet verba prima facie videantur multum generalia & apta ad hoc importandum: & ratio est duplex secundum glossam & Doctores ibi. Prima, quia genus subsequens restringitur ad qualitatem enunciatorum. Secunda, quia in materia restringibili, qualis est ista, vniuersale adiectum vni speciei non includit aliam: ergo etiam punctualiter ita erit dicendum in casu proposito, iuribus supra allegatis. Praeterea pro parte dictorum minorum vicedecani & capituli ex abundanti allegatur aliud medium de incorporatione & extinctione tituli beneficij contentiosi, de quo quia in actis satis habetur, gratia prolixitatis cuitandae nihil scribere statui, quia id superuacuum putauit, praemisit attentis, ex quibus lucide & euidenter constat etiam dicto fundamento incorporationis cessante praefato auctori nullum ius competere, & per consequens praefatos dominos vicedecanum & Capitulum ab impetitione ipsius fuisse & esse absolueudos, ipsiusque auctorem ob eius friuolam & temerariam vexationem eidem dominis vicedecano & capitulo, in omnibus expensis huius litis fuisse & esse condemnandum: Iudicio vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CXCVI.
SVMARIA.

1 Spolium ut probetur duo requiruntur copulatiue, possessio & deiectio.

2 Ex

- 1 Ex decenniali pensionis solutione ritulus praesumitur.
- 2 Frustra amplius demonstratur, sufficienter demonstratum.

Iacet meum non sit instruere Mineruam, tamen ut de desiderio amici satisfaciam, paucis ostendam venerabilem virum magistrum Bartholomaeum Boeyen, scholarem praedictae vniuersitatis Louaniensis, non posse triumphare in processu quem intentauit contra discretum virum Nicolaum Carbon Scabinum Hagensem. Nam ut ex tertio articulo libelli praefati auctoris colligitur, ipse se fundat super tribus. Primo, super promissione facta per dictum Nicolaum reum, qui, ut pretenditur, vitales pensiones articulas soluere, permisit. Secundo, super possessione recipiendi eadem vitales pensiones ab eodem Nicolao, vel alijs eius nomine: Et tertio super recusatione solutionis dicti Nicolai: modò licet vltimum, scilicet recusatio solutionis, confessatum sit apud acta, duo tamen prima non sunt confessata, nec probata. Sunt enim per auctorem producti duntaxat tres testes, quorum primus nihil dicit, Secundus autem de constitutione redditus, vel promissione facta per dictum reum, nihil dicit. Item de solutione facta per reum nihil certi deponit per veram scientiam, sed duntaxat dicit, se dici audiuisse ab aliquibus per eum nominatis, quod reus aliquando exoluit pensiones articulas, sicut alij possessores domus hypothecatae pro tempore, quo eandem domum possederunt, exoluerunt, praeter id & absq; eo quod aliter specificet tempus, quo dictus reus eandem domum possedit: dicit etiam, quod vltra plures annos huiusmodi domus fuit per dictum Nicolaum reum & quendam Thomam vendita, & quod huiusmodi vitales pensiones soluebantur per possessores domus, antequam domus ad eundem Nicolaum peruenit, quae non mediocriter faciunt contra auctorem, & pro reo. Tertius autem testis nihil deponit de primo, neque de secundo, puta, de promissione facta per reum, neque de solutione facta per eundem: sed duntaxat dicit, quod dictus reus huiusmodi domum vendidit cum onere, quod emptor huiusmodi pensiones articulas solueret, & quod ipse met testis huiusmodi pensiones pro quinque annis continuis, annos articulos precedentibus quibus domum hypothecatam possedit, exoluit: ex quibus clarè constat, dictum auctorem non esse fundatum contra praefatum reum, nam non probat promissionem vel constitutionem reddituum, neque solutionem factam per reum, & per consequens nec spolium, quod tamen intentare videtur, ut patet ex ipsius libelli conclusionibus: ad quod praefatum requiruntur duo copulatiue, scilicet possessio & deiectio. c. c. consultationibus, cum ibi

notatis, de offi. deleg. cum vulgar. In casu autem praesenti de possessione recipiendi à dicto reo non constat, ut supra deduxi, ergo, &c. In petitorio autem si illud intentasset, certissimum est ipsum debere succumbere, quia non praesumitur titulus allegatus ex probatione solutionis, nisi illa fuerit ad minus decennialis, ut est textus iuncta glo. & ibi Bart. & Doctores, in l. cum de in rem verso. ff. de vsu, & habetur pulchrè per Paulum de Cast. & Doctores in l. si certis annis. C. de pactis. & pulchrè per Panor. & alios canonistas, in cap. peruenit, de cens. & in c. querelam, de electio. Quare concludo, dictum reum ab impetitione auctoris fuisse & esse absolueendum, per vulgatam iuris regulam, auctore non probante, &c. circa quod amplius non insisto, propter ipsius euidentem claritatem, superuacuis enim laborat impedij, qui solem facibus certat adiuuare. cap. si omnia. §. q. 1. & sufficienter demonstratum frustra amplius demonstratur. l. 1. in fine. ff. de dote praelegata. maximè ubi causa coram oculatissimo iudice vertitur, ut in casu praesenti.

CONSILIVM CXCVII.

Aduersifement.

SVMARIA.

- 1 Impensas in reb. dotalib. ad perpetuam utilitatem factas maritus soluit matrimonio ab heredit. uxoris iure repetit, sine vlla fruuluum compensatione vel deductione. ut nu. 2.
- 2 Quod de lucro inter coniuges exprimitur, in dummò quoq; sibi locum vendicat.
- 3 Ferendum non est qui solum lucrum amplectitur, onus autem subire recusat.
- 4 Clausula sequens precedentem declarat.
- 5 Debitor delicatus & creditor onerosus audiendi non sunt.

M v mijn Hoeren te verclaren goedericht van Henrick van Roode teghen de vorkynderen van Kaitine Mussche zijnder laester huysfrouwe, soo es te supponere, dat nae gheschreuen vrbicht, wanneer een man doet noettelycke of arbelycke costen in die goeden van zijnder huysfrouwen, byden welken goeds van zijnder huysfrouwe merckelycke ghebetere wordt, enn als alsulcke beteringe duert niet alcen staen de den huyselyck, maer oock na den huyselyck, soe mach die man, ihuyselyck ghescheyden zijnde, alsulcke beteringhe repeteren vanden erfghenamen van zijnder huysfrouwen, ut est text. in l. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. ff. de impens. in reb. dot. fac. enn die vedene es claer, want niemant en behoort rijk te worden met schade en achterdeel van eenen andern. l. nam hoc natura. ff. de condit. indeb. & reg. locupletari, de reg. iur. li. 6. ende dat meer te us, alsulcke noettelycke of arbelycke costen behooren

hooren gereftitueert te worden byden erfgenamen van der vrouwen, sonder eenighe compensatie of deductie te doen vanden vechten die de man van afulcke goeden mach ontfanghen hebben, ende de redene is, want alle profiten comende vander vrouwe goeden, staende den huwelyck, hooren toe de man, propter onera matrimonij. l. pro onerib. C. de iur. doti. ende alsoo en valt daer gheen recompenfatie of deductie. Ita expressè determinat Paul. de Cast. in l. domus heredi. ff. de leg. 1. & vult gl. ordinaria in l. emptor, in fine magna glossa. ff. de rei vendic. Item & oock presupponere, dat waner man ende wyf, of anderse personen int tract eeren vanden huwelycke of societeyt beuoerwaerden ende besprecken, dat alle winninghe comende staende den huwelycke, sullen ghedeylt worden half ende half ghelyck hier gheschiedt. In sulcken ghesalle indyden daer verlies of schade coemt, soo behoort afulcke verlies oock half ende half ghebragen te worden, al en is oock vanden verlies niet ghesprocke. Id est, Vt vobis dominis declaratur æquumius Henrici de Roode contra prioris thori liberos Catharinæ Musschæ postremæ vxoris suæ, præsupponitur quod iure scripto, cum vir expensas facit necessarias aut viles, in bonis vxoris suæ quibus bona vxoris notabiliter emendantur, & talis melioratio durat non solum manente matrimonio, sed etiam eo soluto, tunc potest vir matrimonio soluto, tales meliorationes repetere ab hæredibus vxoris suæ, vt est tex. in l. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. ff. de impen. in reb. dota. fac. & ratio est euides. quia nullus debet ditari cum alieno damno. l. nam hoc iure ff. de cond. indebit. & regula. locupletari, de reg. iur. lib. 6. Et quod plus est, tales necessarias aut viles impensæ, debent restitui ab hæredibus vxoris, absque vlla compensatione aut deductione faciendæ de fructibus quos vir de talibus bonis potest percepisse, & ratio est, quia omnes fructus procedentes de bonis vxoris matrimonio durante, pertinent ad virum propter onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iur. dot. atque ita nulla ibi cadit compensatio aut deductio. ita expressè determinat Pau. Cast. in l. domus heredi. ff. de legat. 1. & vult gl. ordinaria in l. emptor, in fine magna glossa. ff. de rei vend. Item præsupponendum est, quod quoties maritus & vxor aut aliæ personæ in contractu matrimonij aut societatis, cauent, & promittunt, quod omnia lucra percepta matrimonio stante, diuidentur pro medietate, vt hic accidit, hoc casu si iactura aut damnum incidit, debet huiusmodi damnum similiter pro medietate sustineri, licet de damno nihil sit expressum. vt est textus in §. illud, Instit. de societate. dictum enim & determinatum in vno de contrarijs, censetur determinatum in reliquo, nec uest ferendus qui lucrum amplectitur, onus autem subire recusat. l. vnica §. pro secundo. C. de caduc. tollen. & regula, qui sentit, de regulis iuris, libro sexto.

Comende nu te propoest, so schijnt onwyffelick,

dat die erfgenamen vande voors Katrine moeten helpen draghen die costen, schaden, ende lasten, die int selue sterffhuys zijn, te weten die penninghen die onder den voors Henrick ghebleuen zijn, sonder voorkeuren toebehoorende, ende die nu int sterffhuys niet ex zijn. Item die affghequeten renten, beyden voors Henrick inghebrocht, waer aff oock die penninghen nu int sterffhuys niet en zijn, ghemerit sonderlinge dat die voors Katrine een coopwyff was, ende die administratie alleen hadde, ende indyden daer winninghe gheueest hadde, sy soude die half ghebadt hebben, ende en soude niet redelyck zijn, dat die erfgenamen sonden huerer moeder goet gebeel hebben, welck niet by inuentaires onerghegheuen was, ende dat Henrick sijn goede die by inuentaires onerghegheuen waren grootelyck verliesen soude, ende oock so soude dat sijn te gheuen die houwelycke voorwaerde, die welke wilt, dat een yegelyck sijn goeden, nae sebyden vanden huwelyck, nae hem trecken sal, dvelcke te verstaen is, indyden die in wesen zijn, ende in dyen die in wesen niet en zijn, maer datter verlies is, so sullen sy dat ghelyck draghen, ghelyck sy souden die winninghe ghelyck ghebadt hebben. Id est, Veniendo nunc ad propositum, apparet indubitanter, quod hæredes dictæ Catharinæ debent ex parte sufferre expensas, dama & onera, eiusdem domus mortuariæ, videlicet de nummis qui remanserunt prædicto Henrico, pertinentes ad liberos prioris thori, nec modo in domo mortuaria sunt. Item de quitatos redditus quos prædictus Henricus intulit, quorum similiter denarij modo in domo mortuaria non sunt. Attento maxime, quod prædicta Catharina fuerit mercatrix, & sola habuit administrationem, & si lucrum ibi fuisse, habitura fuit medietatem, nec rationi congruum sit, hæredes bona matris suæ solida obtinere, cum non essent in inuentarium redacta, & quod Henricus sua bona quæ per inuentarium tradita erant, cum graui iactura amitteret. Id quod etiam esset contra pacta nuptialia, quibus placuit vt quisque bona sua matrimonio soluto ad se traheret, quod intelligendum venit si ea integra manent. Et si ea non manent salua sed deminuta sunt, quod pariter damnum sustinebunt, quemadmodum lucrum communiter participassent, iuribus supra allegatis. Clausula ¶ enim sequens declarat clausulam præcedentem. l. si seruus plurium, §. fina. ff. de legat. 1. cum similib. hoc modo enim interpretando cessat absurditas, & vitatur inæqualitas. Item hoc modo interpretando, neque audietur ¶ delicatus debitor, neque onerosus creditor, quod semper à iudice respiciendum est. l. si seruos, in fine. ff. de pign. actio. cum similib. Ende bouen desen so behooren die voors erfgenamen den voors Henrick te vernueghen van afulcke beternisse als hy ghebaen heeft in die huysen ende goedinghen vander voors Katrine synder huysvrouwe, nae rate vanden proouffte ende beternisse nu wesende, alsoo alsamē dat by taxatie ende existimatie vanden sal. Id est,

Id est, & præter hoc debent prædicti hæredes satisfacere dicto Henrico de meliorationibus in domib. & bonis prædictæ Catharinæ vxoris suæ, pro rata commodorum & meliorationis modò existentis, sicuti per taxationem & æstimatione reperit erit, vt est tex. in d. l. domus, in illis verbis, ædificiorum quantitibus extantibus existimatis, cum ibi notatis per Iacobum de Arret. Bartolum, Paulum de Castro, & alios. Ende dat sonder eenighe compensatie of deductie, om de redenen bouen verbaelt, id est, Idq; absq; vlla compensatio ne aut deductione, ob rationes supra expressas.

CONSILIVM CXCVIII.

SVMARIA.

1. Communis loquendi vsus propria vocabuli significationi præfertur.
2. Dispositio dubia interpretanda est, ne quis indebitè damnum patitur, vel iure suo priuetur.
3. Renunciatio omni iuri sibi in bonis in domo mortuaria repertis competenti an fructibus etiam perceptis renunciasset consentiat, &c.
4. Rem restitutioni obnoxiam restituere obligatus fructus etiam post inchoatum iudicium perceptos restituere tenetur.
5. Fructus collecti cedunt ei qui tempore collectionis vsusfructum habuit.
6. Renunciatio ad ignorata, incogitata vel non expressa nunquam extenditur.
7. Actus agentium ultra ipsorum intentionem nunquam operantur.
8. Bona fidei possessor fructus perceptos facit suos.
9. Fructus dotis soluto matrimonio quomodo dantur.
10. Actio sine nomina debitorum non veniunt in legato bonorum mobilium & immobilium.
11. Clericus filium suum spurium de bonis ecclesie alere tenetur: alijs ipsam necare velle existimatur.
12. Bastardi coniugum de communibus bonis alii debent.
13. In societate lucrum & damnum commune est.
14. Parentes cum demum liberos nutrire tenentur, quando aliunde sustentari non possunt.
15. Spiritus in his que iuris sunt naturalis, equalis sunt conditionis cum alijs legitimis natis.
16. Æstimatio rei à tempore moræ crescere incipit: Si vero in mora debitor non fuit, inspicitur æstimatio qua tempore contractus fuit.
17. Iuste possidet qui iudicis auctoritate possidet.
18. Alienans res que seruando seruari nequeunt, non peccat, modo alienatio pro precio tunc currentia, fuit.
19. Superstes ex coniugibus vestem lugubrem impensis domus mortuaria habere debet.
20. Verba narratiua nullam inducunt obligationem, maxime quando cederent in magnum alicuius terti præiudicium. vt nu. 24.

21. Iudicium auctoritatem non omnia vox iudicis inducit.
22. Clausula enunciativa siue narratiua & dispositiua quomodo dirigitur, &c.
23. Papa licet solius etiam narratiuis credendum, est.
25. Veritatis substantia falsi demonstratione vel assertionem mutari nequit.
26. Supernacnis laborat impendijs qui solem facibus adiuuare certat.



Isis hinc inde propositis, & adductis in causa differentia, super quo dam laudo lato inter Iohannem vander Heyden ex vna, & Cornelium Henrici cum suis confortibus, ex altera partibus; videtur tota eius difficultas consistere in his dubijs. Primò, an vigore primæ particulæ præfati laudi, quia dicto Iohanni sunt adjudicata omnia iocalia ad suum corpus spectantia, debeat ipse habere quendam equum contentiosum. Secundò, vtrum vigore renunciationis, qua dictus Iohannes renunciavit omni iuri sibi, siue ex testamento, siue ex donatione, aut alijs, in bonis in domo mortuaria repertis competenti, dicatur etiam renunciasset fructibus per eum perceptis, aut arregrijs tempore pronunciationis laudi solui restantibus. Tertio, vtrum computandæ sint impensæ alimentorum bastardi siue spurij ipsius Iohannis. Quarto, isti Iohanni fuerunt adjudicata vigore recedentia blada, cineres & alia mercantia, quæ seruando seruari non potuerunt, quæ postmodum alienauit, modò cedunt ei in defalcationem. Queritur vtrum inspiciendus est valor quo iam communiter æstimantur, aut quo æstimabantur tempore alienationis. Et idem queritur de centum fertellis siliginis, quas dictus Iohannes in subsidium matrimonij adduxit, & postmodum vendidit quamlibet fertellam pro duodecim staferis, vbi nunc est vilioris precij, quale tempus inspicere debet. Quintò, iste Iohannes, tempore decessus suæ vxoris, fecit aut destinauit fieri vnam tunicam, quæ tamen nondum erat perfecta. Queritur, vtrum continebitur appellatione vestium aut iocallium ad corpus suum spectantium, nec ne. Sextò, sunt duæ medietates cuiusdam domus rusticanae, quarum vnam acquisiuit ipse Iohannes via permutationis de bonis proprijs, aliam via emptionis de bonis communibus, & cessit idem Iohannes iuri vltimæ medietatis, in fauorem cuiusdam Petri Kant: & in laudo præsupponitur vnam medietatem pertinere præfato Cornelio & suis confortibus, qui pro certa quota sunt hæredes præfati quondam Petri Kant: Queritur, an ex illis verbis sit præiudicatum isti Iohanni in medietate, quam acquisiuit via permutationis.

Ad quæ dubia per ordinem respondendo,

omissis superfluis, dicitur breuiter ad primum, quod in hoc inspicendus est communis modus loquendi, & sunt illa verba intelligenda, prout communiter in tali loco intelliguntur, vbi prolata sunt. l. quod si nolit. §. quia asidua. ff. de ædilitio edicto. l. cum de lanionis. §. asnam mōlendariam. ff. de fundo instructo. & cap. ex literis, primo, de sponalib. l. librorum. §. quod ramen Calsius. ff. de legatis tertio, & l. Labeo. & ibi Bartolus, de supellestili lega. In quibus iuribus habetur, quod communis usus loquendi præfertur propriæ significationi vocabuli, de quo latissimè per Felinum, & alios canonistas, in principio compilationis Gregorianæ, & per Barto. in d. l. Labeo. Cum ergo partes hinc inde allegent consuetudinem & vulgarem modum loquendi, ad illum recurrendum est. Illud tamen attendendum est, quod ex t̄ quo in contractu antenuptiali istius Iohannis & suæ coniugis canueretur, quod iste Iohannes debet ante omnia habere suum equum: & sic constat de intentione & bono iure ipsius Iohannis, debent ista verba laudi, quæ sunt dubia, ita intelligi, vt claro iuri ipsius Iohannis non derogetur, quia in dubio semper faciendâ est interpretatio dispositionis, ne quis indebitè damnum patiat, vel suo iure priuetur, l. secunda, C. de noxal. actio. & ibi Salicetus & Doct. & habetur latè per Bartolum in repetitione l. omnes populi, in sexta quæst. principali. ff. de iustitia & iure: & per dominum Petrurum de Ancharano in repetitione c. canonum statuta, de constitutionibus. & probatur in c. ad audientiam, & in c. cum dilectus, de clericis non residentibus in ecclesijs vel præbendis. In casu autem præfenti, dicitur Iohannes indebitè & sine causa priuaretur iure sibi in equo contentiofo, excōtractu antenuptiali competenti, si aliter quàm prædictum est fieret interpretatio, ergo, &c. Et quod de equo supra dictum est, idem de signeto contentiofo censo, cum minor in eo sit dubitatio.

Ad secundum dicitur breuiter, quod vigore t̄ dictæ renunciationis, non veniunt fructus percepti vel etiam arreragia solui restan. quod vltra iura per alios dominos in hac materia consules allegata probatur. Primò per textum t̄ in l. finali. §. non solum. ff. quæ in fraudem creditorum, vbi textus dicit, quod qui rem restitutioni obnoxiam restituere tenetur, debet etiam fructus restituere perceptos post inchoatum iudicium, antea autem percepti in restitutionem non veniunt: ergo similiter non tenebitur hic in proposito Iohannes vigore dictæ renunciationis restituere fructus quos percepit. Secundò, sic, fructus t̄ immediatè postquam sunt collecti, cedunt ei qui fuit usufructuarius tempore collationis: per textum in l. defuncta. ff. de usufruct. non obstante, quod tempore perceptionis, proprietas ad alium pertineat: Ergo minus erit dubium de fructibus, per Iohannem

ante renunciationem perceptis ex bonis sibi, iure donationis reciprocè vel legati, competentibus & pertinentibus.

Præterea renunctio t̄ nunquam extenditur ad ignorata, incogitata, vel non expressa, imò debet strictissimè interpretari. l. mater decedens. ff. de inofficioso testamento. l. qui cum tutoribus. ff. de transactionib. & l. qui Romæ. §. duo fratres, & ibi Doctores. ff. de verbo. obliga. quia actus t̄ agentium non operantur vltra eorum intentionem. l. non omnis, in princip. ff. si certetur, cum similibus. & semper taliter debet fieri interpretatio, ne quis indebitè damnum patiat, vel suo iure priuetur: præalleg. l. 2. & alijs iuribus supra allegatis.

Quartò hoc idem probatur, nam iste Iohannes fuit bonæ fidei possessor cum titulo, ergo fructus quos percepit fecit suos, vt clarè deduxerunt domini præconsulentes, si sui sunt, ergo non cadunt sub clausula renunciationis, quæ solùm habet de bonis in domo mortuaria reperijs.

Præterea habenda est consideratio, t̄ quod fructus vltimi anni quo durauit matrimonium, debent de iure spectare ad Iohannem pro decem mensibus, quia contractum fuit matrimonium ipso die Andree, & ipsa decessit in Octobri. l. de diuisione, & l. diuortio. ff. soluto matrimonio. & ea defuncta, titulo, donationis reciprocè & legati, fructus percepit, ad quos renunctio vel laudum loquens de abdicatione bonorum, se extendere non potest: iuribus allegatis.

Sextò probo hoc idem de arreragijs solui restantibus, quæ nihil aliud sunt, quàm nomina debitorum: nam quando t̄ aliquis dat specifice, vel legat omnia bona sua mobilia & immobilia, non veniunt actiones siue nomina debitorum, quæ constituunt tertiam speciem, textus est in l. Caius. ff. de lega. secundo, & in l. si mihi Mænia. §. finali, vbi textus singularis, probans hoc procedere etiam quando disponens vtitur verbis multum generalibus, nullo omnino excepto. ff. de legatis 3. & in l. à diuo Pio. §. in venditionibus. ff. de re iudica. & in l. mouentium, & ibi glo. Bart. & Doctores. ff. de verborum significatione, & not. per Panormitan. in c. nulli, de rebus ecclesiæ non alienan. Sed hic liquet ex verbis renunciationis, fuisse renunctatum omnibus bonis mobilibus & immobilibus specificè: Ergo eorum appellatione non veniunt arreragia siue actiones.

Ad tertium dicitur, prout etiam satis deduxerunt præconsulentes, quod hic bastardus siue spurius debuit nutrirî communibus expensis, tam mariti, quàm vxoris: quod probatur, nam spurius t̄ potest & debet ali à patre clerico, etià de bonis ecclesiæ, per ea quæ habentur & notantur per Panormitanum & Doc. in c. cum haberet, de eo q̄ duxit in matrimonium

quam polluit per adulterium, & in c. peruenit, de arbitris, si non habeat aliunde vnde sustentari possit, ne videatur filium proprium necare. cōtra l. necare. ff. de alē. liberis. & facit c. pasce. 86. dist. ergo. t̄ etiam iste bastardus debuit ali de bonis communib. mariti & vxoris, quorum bonorū fructus maritus de iure lucratur, & eorundem administrationem habet, l. fructus. ff. de iur. do. cum vulgaribus.

Secundò patet hoc idem à simili, nam socij, t̄ qui contraxerunt societatem omnium bonorum, vbi expressum non fuerit, debent æquales esse in lucro & in damno. l. si non fuerit. ff. pro socio, & institut. de societati in principio, cum similibus. Sed non fuit hic de exclusione bastardi facta mentio, ergo, &c.

Nec obstat quod alij dicant, quod ergo etiam pari modo dicitur filie ipsius vxoris fuisse nutrienda: communibus impensis, cuius contrarium tamen non debet esse melioris conditionis, quæ spurius non debet esse melioris conditionis, quæ proles legitima: Nam dico, quod non est simile, quia filie ipsius vxoris habuerunt vnde viuere, scilicet bona paterna: fecus in isto spurio. & in hoc est differentia, nam tunc t̄ solùm parentes obligantur nutrire filios, dum aliunde sustentari non possunt, vt dicit Bartolus in Auth. res quæ. C. communia, de legat. & facit textus in l. Neseñus. ff. de nego. gētiliatis fecus: & ad id quod dictum est, quod spurij non debent esse melioris conditionis, &c. dico, quod t̄ spurij nunquàm dicuntur peioris conditionis, vel à iure damnati in his quæ sunt iuris ciuilib. sicut in successione. fecus autem est in his quæ sunt iuris naturalis, sicut in educatione, quæ est de iure naturali. Instit. de iur. natur. gent. & ciuilib. in principio, vbi textus loquens de educatione prolium, non distinguit, & facit l. si quis à liberis. ff. de lib. agnos. & sic ibi sunt æqualis conditionis cum alijs: nec obstat Auth. ex complexu. C. de incest. nupt. quæ dicere videtur contrarium, quia ipsa est correctæ per dictum cap. cum haberet, nec etiam in foro ciuili secundum eam iudicandum est, secundum Doctores in illo ca. cum haberet.

Ad quartum dicitur, quod cum æstimatio t̄ aliquid reuerteretur à tempore moræ. l. quod te, & l. vinum, ff. si centum petatur, & si debitor non fuit in mora, inspicitur æstimatio quæ fuit tempore contractus, l. si voluntate. Cod. de re scindenda vendit. & l. cum quis. ff. de action. & obligation. sequitur, hunc Iohannem qui possedit authoritate recedentis pro eo lata, non possit dici in mora, nam qui t̄ authoritate iudicis possidet, iuste possidet. l. iuste. ff. de acquir. poss. & per consequens debet habere valorem rerum, prout æstimabantur tempore alienationis: nec potest ipse t̄ Iohannes aliquo modo culpari in eo, quod dictas mercantias alienauit, quia periculum erat res diu seruare, vnde ipse

teneretur tanquam de mala administratione: licitè ergo eas alienauit pro precio tūc corrente, vt in simili vult Bartolus, in l. fina. §. fina. Cod. communia, de legat. & est bonus textus in l. final. circa finem. Cod. de administrat. tutor. circa quod amplius non insisto, ex quo per vnum ex præconsulentibus circa hoc plenè scriptum est.

Ad quintum, clara est solutio per iura, per præconsulentes allegata, attento maximè, quod superstes. t̄ ex coniugibus debeat impensis domus mortuariæ habere vestem lugubrem, sicut notat Paulus de Castro, Ang. & alij in l. decreto. C. ex quibus causis infra. itroga.

Ad sextum dicitur, quod per verba in laudo posita non est præiudicatum isti Iohanni in sua medietate via permutationis acquisita: nam illa t̄ verba sunt solum narratiua, & non dispositiua: ergo nullam obligationem inducant, per textum in cap. si papa de priuileg. libro sexto, & in l. nuda ratio, cum ibi notatis. ff. de donation.

non t̄ enim omnis vox iudicis inducit iudicati authoritatem, vt dicit textus in l. ex stipulatione, Cod. de sententijs & interlocutionibus omnium iudic. Considerandum enim est, quid agatur, & ad quem finem iudex dixerit, vtrum definiendo nec ne. cap. hæc quippe, in d. glo. 3. quæstio. 6. & quod t̄ clausula in laudo posita sit enunciativa, siue narratiua, & non dispositiua patet, quia ex hac clausula vnà cum præcedentibus infertur dispositio ipsius laudi, vt clarissimè patet ipsum intuenti, quare aliud repræsentat, quàm principalis dispositio laudi: si aliud repræsentet à finè vel principali dispositione laudi, sequitur, quod erit clausula solum enunciativa, & non dispositiua per bonam & singularem theoreticam, Baldus in leg. si cum voluntate. Cod. de fideicommissa. libert. & facit optimè textus in dicto capitulo. si papa, & in dicta l. nuda, & etiam textus in l. non epistolis. C. de probatio. & sentit Panormitanus in cap. fin. de success. ab intestat. non obstat si quis arguat t̄ de Clemen. vnica, de probat. in qua dicitur, quod literis Papæ etiam solum narratiuis credendum est, nam ipsa loquitur in literis summæ Pontificis, in quibus est speciale, quod non est in alijs trahendum in consequentiam. Est etiam secundum aliquos ipsa Clemen. correctæ in concilio Basiliensi, vt patet in pragmatica sanctione, in titulo de sublat. cle. literis, vnde in t̄ alijs verba narratiua nunquàm inducunt aliquam obligationem, maximè vbi cederent in maximum præiudicium alicuius tertij, rationes. Cod. de probatio. sicut in casu nostro, præsertim cum iste Iohannes t̄ offerat se per literas scabinales probaturum, quod res aliter se haberet, quare hæc verba per arbitratores prolata fidem veri non perstringunt, vt dicit textus in l. verba, Cod. de testamen. Non enim potest substantia veritatis falsa demonstratione mutari, affirmando id

quod paternum erat ex matris esse, vel quod tuum erat meum esse. Item falsa. Cod. de iuris & fact. ignorant. & ibi Baldus, & facit l. falsa demonstratio. ff. de condit. & demonstrat. quare attenda etiam protestatione ipsius Iohannis, qua protestatus fuit, se nullo modo in hac parte via permutationis acquisita, velle ladi: attento etiam, quod se offert liquidè de suo bono iure probaturum, non poterunt hæc verba ei in aliquo præiudicare, circa quod amplius non insisto, tum quia sufficienter & ad plenum de hac materia per dominos præconsulentes scriptum est, unde t. frustratorium, superuacuis, & ridiculosum esset, sufficienter demonstratum, amplius demonstrare velle: h. prima, in fine, ff. de dote prælega. superuacuis enim laborat impendij, qui solè facibus certat adiuuare, capisi omnia, & quæst. 1. tam etiam, quia hæc causa coram oculatissimis veritur iudicibus, quorum sublime ingenium non est multiloquio obrundendum.

CONSILIVM CXCIX.

SVMARIA.

- 1 Hereditate adita omnia defuncti iura in heredem transferunt.
- 2 Actionem habens rem ipsam habere censetur.
- 3 Hæres hæredis est quoque hæres testatoris.
- 4 Donatio inter coniuges prohibita est. Limita vnum. 7.
- 5 Legatus propria auctoritate occupans legatum, illud totum perdit.
- 6 Instrumentum super pacto, quod post mortem uxoris bona eius ad maritum perveniant, de iure non valet.
- 8 Donatio causa mortis qualiter cognoscatur.
- 9 Donatio inter coniuges reciproca tenet & effectum sortitur.
- 10 Pactum ad ius commune reducens, favorabile dicitur.
- 11 In re propria quilibet pro libito disponere potest.
- 12 Ex conditionali pacto priusquam conditio extet, nullus nascitur obligatio.
- 13 In donatione causa mortis donatarius hæredi præferitur.
- 14 Aditio hereditatis in donatione causa mortis non requiritur.
- 15 Interdictum quorum legatorum cessat in possidente causa mortis.
- 16 Pactum de futura successione qualiter fiat licitum.



Afus est talis: M. & E. coniuges talem inter se fecerunt donationem, quod quicumque ex eis remaneret superstes, haberet vsum fructuum omnium bonorum mobilium tunc

eis communium; quousque eorum proles ad legitimum pervenerit aetatem: eo tamen salvo, quod superstes teneatur de bonis illis pupillari aetate corrente, honestè & debitè pupillum nutrire, & postquam autem dicta proles ad annos pubertatis pervenerit, fiet æqualis divisio inter eam & superfitem, quibusdam rebus exceptis, ut patet in literis scabinalibus de super confectis. Casu autem quo dicta proles ante annos pubertatis decederet, omnia bona mobilia devenire voluerunt ad superfitem: modò dicta E. vna coniugum prior decessit, relicta vna prole, quæ similiter decessit in sexto anno suæ ætatis, & sic remansit dictus M. superstes: vertitur iam quaestio de bonis mobilibus inter dictum M. & vnam, & hæredes ipsius proles ex altera partibus, hereditibus dictæ proles sustentibus, huiusmodi bona mobilia ad se pertinere, dicto autem M. contrarium sustinente. virtute dictæ donationis recipere: & testamenti præfata E. queritur, quid iuris sit. Et videtur primò pro hæredibus, quòd sunt iudiciores, hæc ista proles defuncta tempore vitæ suæ fuit verus dominus bonorum super quibus videtur: quaestio, nam ex t. quo per matrem fuit hæres instituta, & hereditas nominè eius adita, videntur omnia iura matris in eam transisse. l. cum hæredes. ff. de acquir. post se. unde pro istis bonis acquirendis competijset ei actio. ff. de pet. hæred. quasi per totum ergo t. quasi ei propria reputari debent. Item in bonis. ff. de acquir. rerum domini. nam qui actionem habet ad aliquam rem, ipsam rem habere dicitur. l. qui actionem. ff. de regul. iur. ergo isti hæredes sunt potiores in his bonis assequendis. nam ex quo ipsi sunt veri & indubitati hæredes ipsius proles, sine dubio videntur etiam ipsius matris hæredes iure possessionis, per illam antiquam iuris regulam, quòd hæres t. hæredis est testatoris hæres, quæ habetur in l. si. C. de hæred. instit.

Et confirmatur, quia dictus M. post mortem præfata E. poluit & abdicavit à se ista bona in & sub manibus mamburnorum mensis pupillaris, oppidi Middelburgensis, quasi non sua sed pupilli essent bona, ergo, &c. Secundò pro hæredibus videtur, nam iste superstes solùm vult, & præcedit hæc bona litigiosa, super quibus est quaestio, aliquo titulo singulari, puta, donationis per uxorem factæ, sed postea donationis validitate, quæ tamen inter coniuges ipso iure dicitur non valere. l. i. ff. de donati. inter virum & uxorem, adhuc tamen non potest propria auctoritate rem sibi taliter donatam retinere. Acquisitum enim t. prætori visum est, vnum quæque non sibi ipsi ius dicere, occupatis legatis, sed hæc ab hærede petere, ut dicit textus in l. in princip. ff. quorum legat. nam etiam si ipsi ex hac donatione aliquod ius competeret, illud ex hac occupatione amitteret ad instar legatarij. l. non dubium. Cod. de legat.

de lega. nam mortis causa donationes ad exemplum legatorum per omnia sint redactæ, ut dicitur in l. institut. de donatio. §. primo, & facit l. omnibus, iuncta l. Marcellus. in ff. de mor. cau. donat. ergo, &c. Tertiò videtur contra patrem, nam ista donatione per uxorem facta, videtur expressè reprobata in l. hæreditas. C. de pact. conven. ubi expressè non prodest viro, instrumentum super pacto, quo post mortem uxoris bona ad eum deveniant, quinimò ius eius declaratur per illum textum: nec potest tale pactum habere efficaciam & vigorem donationis causa mortis, ut est textus ad literam in l. licet, C. de pact. ubi dicitur, quòd scriptum, quo comprehenditur, ut is qui superuixerit, alterius rebus potestari, donationis causa mortis gestæ speciem non ostendit, ergo hic pater nullo iure videtur fundatus, attento maxime, quòd de consuetudine patriæ notoria, pater non succedat filio in aliquo. Hæc tamen non obstantibus, pronuncietur videtur dicendum contrarium, quòd hæc bona, de quibus est quaestio, spectabunt ad patrem, non ad hæredes, quia licet t. simplex donatio inter viros sit ipso iure inter maritum & uxorem prohibita, ne mutuo amore se spolient, & c. dicit. l. r. & §. ff. de donati. inter virum & uxorem, tamen si talis donatio fuerit facta causa mortis, vel morte confirmetur, nec expressè vel tacite reuocetur, sine dubio erit valida, ut est textus in l. donatio. & in l. maritus. C. eodem titulo, & est textus in l. extra, eodem tit. & tenet Paulus de Castro in consilio 99. Sed in casu nostro liquet de duobus, Primò quòd hæc donatio non fuerit per alterum eorum reuocata, imò per testamentum ipsius E. confirmata, ut patet, ipsum intuenti. Secundò liquet, quòd hæc t. donatio sit donatio causa mortis, quòd patet per textum in l. i. ff. de don. circa prin. nam voluit hic donator rem fieri ipsius donatarij, nisi aliquid fecerit, videlicet quòd alter eorum vno defuncto fuerit superstes. Præterea omnis donatio, in qua habetur vel mentione de morte, aut cogitatur de morte, etiam si fieret à sano aut extra suspicionem vitii, periculi in bona valetudine posito, est donatio causa mortis, ut dicit textus in l. senatus. §. mortis causa. & in l. Seia. ff. de mortis causa donatio. & hoc idem tenet Alexander de Imola, in l. qui dotis, ff. soluto matrimo. per l. Seia. iuncta glossa. ff. de dote prælegata. Sed in hac donatione habitus fuit respectus ad mortem, nam consilio habet hanc clausulam, si quis nostrum fuerit superstes, ergo erit causa mortis, & per consequens valida. Secundò, deducitur principalis ratio, nam donatio t. inter coniuges facta talimodo, si contingat alterum præmori, superstes habeat bona, talis donatio tenet, & sortitur effectum propter eius reciprocationem, ut tenent Cy. Bal. & Sal. & communiter moderni in l. si

pater puella. ff. de inoff. test. & videtur esse textum quem ad hoc allegat Ludo. de Roma in suis singularibus in singulari incipiente. Nota quod prohibiti inter se donare, in l. quod autem. §. si vir & vxor. ff. de dona. inter vir. & vxor. Sed clarum est, hanc donationem in casu nostro esse omnino similem, ergo erit valida maxime cum t. educat nos ad ius commune quo parentes succedunt prolibus. §. si. Inst. de legit. agna. success. & Auth. de functo. C. ad Terrul. quòd facile fit, & favorabilis est, pluresque notabiles iuris effectus ex hoc insurgunt, ab exordio 33 dist. & l. si vnus. §. pater ne peteret, & ibi Iaf. & Doct. nouissimi hoc notant. ff. de pact. & habetur per Felin. in c. cum accessissent de consuet. & per Alex. de Imo. in l. si constante. ff. solut. matri. & c.

Restat iam soluere argumenta, & ad primum satis clara patet solutio, deducta validitate donationis, quæ istos hæredes excludit: nam habuit t. mulier sicut quilibet alius in re propria liberam dispositionem. l. in re. Co. mandati, & l. donum. C. de contrah. empti. ubi non esset manifestè contra iura vel in præiudicium filiorum, sicut nec hic, nec etiam sunt propter ista bona fraudati hæredes, nam æquè habebunt æqualem diuisionem in bonis immobilibus, iuxta consuetudinem loci: & ad confirmationem dicitur, quòd hæc bona erant sub manibus mamburnorum, & ab isto superstite abdicata non simpliciter, sed sub conditione, unde t. conditione extante res est deuenta in obligationem. §. ex conditionali. Inst. de verb. oblig. & ff. de cond. & demont. per totum.

Ad secundum dicitur, quòd argumentum optimè procederet in legatario, qui non potest occupare legatum, sine hæredis licentia & auctoritate, iuribus in argumento allegatis. secus tamen t. est in donatione causa mortis, nam ibi donatarius præferretur hæredi, nã donans manuit donatarium rem habere, quam hæredem, l. senatus. §. i. ff. de don. inter vir. & vxor. & maxime hic, ubi in donatarium fuit translata possessio, per apprehensionem hereditatis. d. l. cum hæredes. etiam fortè ubi donatio fuisset inuálida. l. i. §. si vir vxori. ff. de acquir. poss. nec t. etiam requiritur in donatione causa mortis aditio hæreditatis, sicut requiritur in legato, ut vult glo. in l. filia. C. famil. heres. & Ang. in l. circa. §. sicuti. ff. ad l. Falcid. & Bart. in l. mortis causa. ff. de donat. causa mortis, & Bald. in l. i. C. de donatio. causa mortis, & c.

Præterea interdictum, t. quorum legatorum, quòd competit hæredi contra legatarium occupantem legatum sine licentia, & c. cessat in possidente causa mortis, per tex. in l. i. §. si quis ex mortis causa. ff. quorum legato. & est satis de mente Ioan. Fab. Inst. de dona. in prin.

Ad tertium dicitur, quòd illa t. iura loquuntur in pacto, quæ scilicet conceptum est sub forma pacti, puta, quia vnus promittit alteri, & exinde alter

alter alteri, quia tunc non valet, nam induceret votum captandæ mortis contra l. pactum quod dotali, & l. fina. C. de pactis, secus ubi esset conventio concepta, non in forma pacti, sed cuiusdam donationis liberæ & reciprocæ, nam tunc posset ita singulariter dicunt Ang. Bal. in d. l. licet, qui dicit se hoc habuisse in practica, & est de mente Doctorum in d. l. si pater puellæ, in casu autem nostro expressè patet ex literis scabinaribus, dum dicitur, *Dat sy gegeven ende begheuen hebben, gonne ende geuen elck een den anderen &c.* quod ibi sunt concepta sub forma liberæ & reciprocæ donationis.

CONSILIVM CC.

SVMARIA.

1. Veritas sæpius exagitata magis splendescit in lucem.
2. Eligens unum ex contrarijs, alteri contrario renunciasse censetur.
3. Mens contrahentium ex coniecturis etiam colligenda diligenter inspicienda est.
4. Ad diminutionem inducta augmentum non operantur.
5. Testatorem alienas successiones proprijs anteponere voluisse non presumitur.
6. Pactum vel scriptura ambigua & obscura interpretatur contra eum, qui se super ea fundat.
7. Paria sunt aliquid esse certum per se vel per relationem ad aliud.
8. Contenta in scriptura ad quam fit relatio, censentur contineri in scriptura se ad illam referente.
9. Clausula sequens indefinitè loquens per præcedentia declaratur, & contra.
10. Clausula in fine posita ad omnia membra & capitula præcedentia refertur, nisi assignari possit ratio, quare ad unum magis quam ad aliud referri debeat.
11. Que locum habent in lege interpretante, sacre etiam habent in lege interpretata.
12. Verba ut aliquid operentur, semper sunt intelligenda.
13. Indefinita oratio unius saltem equipollat.
14. Suum iactare vel iuri renunciare nemo presumitur.
15. Actus agentium ultra ipsorum intentionem non operantur.
16. Libertas in quo casu non arguit liberalitatem vel renunciationem in alio.
17. Pactum quod ad suam naturam conducitur, si in rationabilibus reperitur.
18. Lex nova correctoria reducens ad ius commune, tanquam favorabilis excusetur.
19. Successio iuri & uxoris in Lothario, Hollandia, Zeelandia, &c.

Alus, super quo consilium petitur, talis est: A. & B. futuri coniuges ante contractum matrimonij quosdam iniierunt & concluderunt conventiones antenuptiales, in quibus posit multa verbis Teuthonicis inter alia, sic cauetur.

Item dat. A. sinder toocomeder hoysrouwe B. dærien en verskeren sal op sekere goede onderpanden tot vierhondert ringgold. isiaers thoren lije te hebben, te beffene, en te buerene, inder manieren nochtans, en na den onderfcheyden hier onder gescreven, behoudelijck nochtans dat die selue ionffrouwe die duarie later de, op dat heur gelyck sal mogen kiesen ende aan nemen heur lanrecht ad est. Itē quod A. futura suæ coniugi B. constituet doarium super bonis hypothecis ad quadringentos Rhenenses annuos ad vitam suam habendos, leuandos & fruendos. Modo tamen & secundum distinctionem infra scriptam, ut eadem domina, relicto doario, sita visum erit, poterit eligere & apprehendere ius patriæ. Deinde inseritis multis de bonis que danda erant in dotem B. sponsæ, ponitur subsequens clausula.

Item dat. A. sinder toocomeder hoysrouwe B. dærien en verskeren sal op sekere goede onderpanden tot vierhondert ringgold. isiaers thoren lije te hebben, te beffene, en te buerene, inder manieren nochtans, en na den onderfcheyden hier onder gescreven, behoudelijck nochtans dat die selue ionffrouwe die duarie later de, op dat heur gelyck sal mogen kiesen ende aan nemen heur lanrecht ad est. Itē quod A. futura suæ coniugi B. constituet doarium super bonis hypothecis ad quadringentos Rhenenses annuos ad vitam suam habendos, leuandos & fruendos. Modo tamen & secundum distinctionem infra scriptam, ut eadem domina, relicto doario, sita visum erit, poterit eligere & apprehendere ius patriæ. Deinde inseritis multis de bonis que danda erant in dotem B. sponsæ, ponitur subsequens clausula.

magis splendescit in lucem, vt pulchre inquit text. in cap. graue. 35. quæstione nona. Idcirco pro indaganda veritate huius articuli, arguam ad partes, & deinde eligam alteram, quæ mihi videbitur verior & probabilior, & respondebo obiectis in oppositum. Et primò videtur, quòd dicta B. debeat esse contenta duaria ducentorum Rhenensium, quod deducitur primò sic: quia clausula dans facultatem eligendi ius municipale non additur casui extantiæ prolium. Sed de huiusmodi electione iuris municipalis prouideretur duntaxat in casu quo duaria ascenderet

ascenderet ad quadringentos Rhenenses, qui est casus non extantiæ prolium: Ergo in casu extantiæ prolium, dicta B. videtur iuri municipale tacite renunciaisse, argumento l. commissoria, C. de pactis, inter empto. & vendito. compos. ubi per electionem vnus ex contrarijs, censetur quis alteri iuri contrario renunciaisse. Et per consequens, dicta B. adempta sibi facultate eligendi ius municipale, debet stare contenta duaria ducentorum Rhenensium. Præterea hoc videtur clarè sic demonstrari, mens t contrahentium in conuentionibus antenuptialibus fuit, minus dare superfliti in casu extantiæ prolium, quàm in casu quo nullæ extarent proles, quod patet, quia in casu extantiæ, prolium voluerunt superflitem duntaxat habere ducentos Rhenenses: & in casu quo nullæ extarent proles, voluerunt superflitem habere quadringentos Rhenenses, sed si in casu extantiæ prolium adhuc pateret superfliti optio eligendi duariam vel ius patriæ, veniret directè contra mentem contrahentium, quia superflites tantum haberet vel plus extantibus prolium eligendo ius patriæ, quantum haberet si nullæ extarent proles. Ergo non est dicendum, quòd in casu extantiæ prolium superflites possent eligere ius municipale patriæ. arg. l. licet Imperator. ff. de legat. i. ubi statuitur, quæ ex contractu colligitur, & arg. l. legata inutiliter. ff. de adimen. legat. ubi inducitur ad diminutionem non operantur augmentum. Præterea probatur tertio sic, dictus A. condidit testamentum de consensu dictæ B. suæ vxoris, legando filix suæ quingentos Rhenenses annui redditus, sed dictum testamentum non posset sortiri effectum suum, si dicta B. posset eligere ius patriæ, nisi filio testatoris vero & principali hæredi, serè totum patrimonium esset ademptum, quod non presumitur fuisse de mente testatoris. arg. lacutissimi. C. de fideicommiss. Ergo videtur, quòd de mente testatoris fuit, quòd dictæ B. ius patriæ esset ademptum in hoc casu extantiæ. Præterea istud probatur quartò sic, non potest negari, quin dictæ conuentiones, super quibus se fundat dicta B. sint obscuræ & ambigæ, sed sic est, quòd quodocumque t quis se fundat super pactione vel scriptura ambigua, vel obscura, tunc faciendæ est interpretatio contra eum, ex quo potuit ab initio legem apertius dicere, vt est textus in l. veteribus. ff. de pact. & facit l. quicquid astringendæ. in prin. ff. de verb. oblig. cum ergo aperte non constet ex dictis conuentionibus antenuptialibus, quòd in casu extantiæ prolium possit eligi ius municipale patriæ, omisum esse intelligendum est.

In contrarium autem videtur, quòd facultas eligendi ius patriæ sit vtroque casu tam extantiæ, quàm non extantiæ prolium dictæ B. referuata, quòd deducitur primò sic, paria t sunt aliquid esse certum per se vel per relationem ad aliud,

l. in summa, in princ. ff. de re iudica. & l. certum. ff. si cert. petat. Sed sic est, quòd in casu præsentis postquam dicti A. & B. contrahentes conueniunt, quòd dictus A. teneretur prouidere præfata B. ad bona & sufficientia pignora de duaria vsq; ad summam quadringentorum rhenensium leuanda secundum modum & distinctionem infra scriptos, immediatè subiungitur clausula illa, *behoudelijck nochtans dat die selue ionffrouwe die duarie latende, op dat haer belieft sal mogen kiesen ende aan nemen heur lanrecht.* id est, Saluo tamè quòd eadem domina relinquens doarium, si ita ei videbitur, poterit eligere & apprehendere ius municipale. Et deinde aliquibus interpositis subsequitur distinctio de qua supra facta fuit mentio, videlicet quòd in casu non extantiæ prolium habeat quadringentos rhenenses, Et in casu extantiæ prolium ducentos, quæ clausula t est realiter sequatur dictam clausulã, *behoudelijck nochtans,* id est, Saluo tamen, virtualiter tamen & implicite censetur illam clausulam præcedere, ex quo de ea supra facta est mentio, & ad eam facta relatio, arg. eorum quæ habentur & notantur in c. causam quæ, de rescript. & probatur melius in l. affe toto. ff. de hæred. instito. & in l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstrat. in l. institutio talis. ff. de condit. institut. In quibus iuribus eleganter habetur, quòd contenta in scriptura ad quam fit relatio censentur contineri in scriptura se referente ad illam. Patet ergo, quòd facultas eligendi ius municipale, censetur referuata in vtroque casu, ex quo de vtroque casu ante clausulam reservationis tacite facta fuit mentio.

Et confirmatur, quia clausula t sequens indefinitè loquens declaratur per præcedentia, sicut præcedens per sequentia, l. si seruus plurium. §. fin. ff. de legat. i. & l. quisquis ff. de leg. 3. cū vtrobique notatis per gl. & Doct. Et clausula in t sine posita refertur ad omnia membra & capitula præcedentia, quando non potest assignari ratio, quare magis referatur ad vnum, quàm ad aliud, etiam si materia sit odiosa: vt est text. in l. i. C. de liber. præ. & habetur pulchre per Iasonem, & est bonus text. in c. secundo requiris. & ibi canonista, de appellatio. Sed sic est hic, ergo & cætera.

Præterea ad istud faciunt leges dicentes, quòd ea t quæ habent locum in lege interpretante, habent etiam locum in lege interpretata, de quo est text. in Auth. de filijs ante dotal. instr. na. & ibi Bart. not. coll. 3. & text. in l. nihil. ff. de coniungen. cum emancip. libe. eius. Præterea istud deducitur sic, verba t sic sunt intelligenda, vt aliquid operentur, l. si quando, in principio. ff. de lega. i. & cap. si papa, de priuileg. libro 6. imò vt eleganter dicit Bald in Rubrica. C. de contrah. empt. in 9. quæst. nedum clausula, sed etiam minimum verbum non debet esse sine virtute aliquid operandi, si potest, sed si dicta clausula,

behoudelijck

behoudelijck nochtans, &c. id est: Saluo tamen, &c. non est referenda ad vtrumq; membrum distinctionis, dicta verba, *In der manieren nochtans en nae den onderscheijden hier onder gescreuen, &c.* hoc est: Sub modo tamen & secundum distinctionem infra scriptam, &c. nihil operaretur & in vanum posita fuissent, nec debuisset de huiusmodi distinctione mentio fieri: Ergo vt dicta verba operentur id quod sonant, necesse est intelligere, quod dicta clausula, *behoudelijck nochtans, &c.* id est, Saluo tamen &c. referatur ad vtrumq; membrum distinctionis, vt censeatur referuata facultas eligendi ius municipale, tam in casu existentia liberorum, q̄ in casu non existentia liberorum. Præterea istud deducitur alia ratione, nam contrahentes in dicta clausula, *behoudelijck nochtans, &c.* id est: Saluo tamen, &c. vsi sunt verbis indifinitis, his videlicet, *Dat zij die duarie latende, sal mogen kiezen slaveren, id est, Quod ipsa relinques doarium, poterit eligere ius municipale. & non verbis singularibus. Dat zij die 400. rijnsgulden laten de, &c.* id est: Quod ipsa 400. illos florenos relinquit, &c. Modò sic est, quod ¶ in definita requiritur vnuerfali. l. si pluribus, in princ. & ibi habetur per gl. Bart. & Doct. ff. de leg. 1. & notatur per gl. in c. vt circa, de elec. lib. 6. & per Dynum in Rubrica, de regu. iur. libr. 6. Patet ergo, quod de mente contrahentium fuit, quod in vtroque casu censeatur referuata facultas eligendi ius municipale patriæ. Præterea istud deducitur alia ratione sic, nemo ¶ præsumitur iactare suum, vel velle iuri sibi ex contractu de quo agitur querendo renunciare. l. cum de indebito. ff. de proba. & c. super hoc, de renu. imò potius præsumitur stultitia, quam liberalitas in donando vel renunciano, vt eleganter dicit Bal. in l. generaliter, C. de non num. pecu. Cum ergo dicta B. ex futuro matrimonio querendum erat ius patriæ non debet præsumi illi renunciaffe, ex quo de hoc aperte non constat. Præterea dato, quod aperte non constaret, superstiti referuata esse facultatem eligendi ius patriæ in casu existentie prolium, prout tamen lucidè constat per præmissa: Tamen satis est, quod aperte non constet illi facultati in hoc casu renunciatum, quia ¶ actus agentium non operantur vltra eorum intentionem. l. non omnis, in prin. ff. si cer. peta. & liberalitas ¶ in vno casu non arguit liberalitatem vel renunciacionem in alio, l. si. C. ne vxor pro mar. & l. voluntarij. C. de excus. tut. & cura: imò casus omiffus in renunciacione habetur pro omiffis, & censetur studiosè omiffus, quia nemo præsumitur iactare suum, iuribus supra allegatis cum alijs vulgaribus.

Ex quibus omnibus concludo, quod in casu præfenti facultas eligendi ius municipale patriæ est dicta B. in vtroq; casu tam existentia, quam non existentia prolium referuata. Nec obstant adducta in contrarium. Et primò non obstat primò, quia negatur, q̄ clausula dans facultatem eligendi ius patriæ, non additur casui extantia prolium, sed duntaxat casui non extantia prolium, quia ex quo vtrumq; membrum duarum est implicite & tacite cõprehensum in prima clausula propter relationem, quæ fit ad distinctionem infra scriptam, d. l. affe toto, & alijs iuribus supra allegatis, perinde haberi debet, ac si vtrumq; fuisset plenè positum & expressum in prima clausula, vt in dictis iuribus euidenter probatur, maxime attetis illis verbis; *Die duarie latende, id est, Doarium relinquens, illic indiffinitè & absolute positus, vt supra dixi.*

Non obstat etiam secundum, quia præsupponit falsum: præsupponit enim quod eligendo ius patriæ in casu extantia prolium dicta B. haberet tantum vel plus extantibus proliis, quantum haberet si nullæ extarent proles: cum tamè ius patriæ, vt in formor, solum det vsu fructum in medietate bonorum, excepto vno paruo, seu do, & sic vbi bona valeret 400. Rhenenses, solum haberet ex iure patriæ ducentos Rhenenses, vel circiter: & dato quod dicta B. ex iure patriæ plus consequeretur in casu extantia prolium quam ducentos Rhenenses, hoc non est contra mentem contrahentium, qui voluerunt facultatem eligendi ius patriæ in vtroque casu superstiti esse referuata, vt supra probaui, nec voluerunt feruari illam distinctionem, nisi in casu quo recederetur ad iure patriæ, quare non obstat.

Non obstat etiam tertium, imò facit pro hac parte, si benè consideretur. Nam dictus A. maritus requisit suæ conthotalis consensus, vt testari posset, quæ requisitio consensus non fuisse necessaria; si dicta B. in casu extantia prolium debuisset stare contenta duaria ducentorum Rhenensium: nam hoc posito, sua nullatenus interfuisset, testamentum condidit non condidit, vnde ex huiusmodi requisitione consensus euidenter colligitur, quod dictus A. pro constanti habuit, præfata B. in casu extantia prolium, non debere stare contentam duaria ducentorum florenorum, sed posse eligere ius patriæ, & dicta B. etiam sibi prospicere volens, solum consentijt saluis sibi duaria & conuentionibus antenuptialibus in suo robore manentibus, dans per hoc tacite intelligere, quod consensus absolute præstitus sibi præiudicasset in iure patriæ, quod ex conuentionibus antenuptialibus eligere potuit. Nec est verum, quod hoc casu filio parum vel nihil esset reliquum, quia plus quam legitimam illi reliquit, nec legatum filia plenam habet effectum, quia de trecentis 40. florenis solum perceptura est in vita dicta B. ducentos rhenenses, vt restam etum capit, & in legato filie computatur feudum quoddam æstimatum ad centum florenos rhenenses, quod vix deducto onere valet 60. Rhenenses vt in formor, & sic adhuc satis multa relinquuntur filio.

Nec obstat si dicatur, quod huiusmodi referuatio

uatio iuris municipalis in casu extantia liberorum arguitur de iniustitia: quia hoc negatur, nulla enim ex hoc surgit iniustitia, tum quia per ¶ huiusmodi referuacionem res redit ad naturam suam, quod facile fit, & fauorabile iudicatur. l. si vnos. §. pactus ne peteret, in fi. ff. de pact. & c. ab exordio, 35. distin. & c. 1. de pact. libr. 6. & notatur per ¶ glossam ordinariam singularem, in c. statutum, de præbend. lib. 6. quæ singulariter vult, quod l. noua correctoria reducens nos ad ius commune, tanquam fauorabilis extenditur, licet sit correctoria, quam gl. reputat ad hoc singularem Alexan. de Imola, in l. si constante, in princ. ff. solut. mati. & Ia. in Auth. quas actiones. C. de sac. san. & eccles. & idem Ia. in d. §. pactus ne peteret, & Felin. in c. cum accessissent, in 2. col. de const. tum etiam ¶ quia videmus in fortioribus terminis, in quibusdam locis ius patriæ coniugi vltimo superstiti referuare vsu fructum omnium immobilium, vt in Louanio & in quibusdam locis videmus ius patriæ coniugi vltimo superstiti referuare dominium & proprietatem plenam medietatis omnium bonorum tam mobilium quam immobilium, vt in Hollandia, Zeelandia, & in pluribus alijs locis, nec de iniustitia culpatur, imò indies secundum hoc ius patriæ in iudicio contradictorio iudicatur, quare non obstat.

Nec obstat etiam quartum, quia negatur q̄ dicta conuentiones sunt obscuræ vel ambiguæ, imò sunt clarissimæ si benè perpendantur, vt ex prædictis patet, quare non obstat, & sic persisto in conclusione supra capta.

CONSILIVM CCL.

S V M M A R I A.

- 1 Liberatio alicui ad vitam ipsius concessa, eius heredi non prodest. Sic de latio ad certum tempus data remissionem non inducit.
- 2 Quod ad certum tempus prohibetur, post illud tempus permissum cõsetur.
- 3 Prouiso hominis facit cessare prouisionem legis extraordinariam. §. nu. 6.
- 4 A verbis claris recedendum non est.
- 5 Ex qualitate personarum ac naturali affectione contrahentium remissio præsumi solet.
- 7 Prouiso hominis non facit cessare prouisionem legis in alio casu.
- 8 Contra dispositionem iuris non prohibitiuam contrahentes, pacifcentis, testantes, &c. disponere possunt.
- 9 Nemo facere potest vt iura certam formam vel solemnitatem in actu requirentia, in suo actu locum non habeant.



Lius articulus super quo cõsiliumpetit talis est: A. & B. futuri coniuges ante cõtractum matrimonij quasdam iniierunt & concluderunt

conuentiones antenuptiales, in quibus post multa verbis Teuthonicalibus inter alia sic cauetur.

Item es voort beuoerwaert, In desen dat die laestleuende van den voors toecomende man ende wijue, so langhe die ongheloude blyft, op datter nae des ierst off tweichs doot wetrich kint oft kinderen bleuen waren, dat kint oft die kinderen houden ende regeren sal, ende die vruchten, baten, proffijten, ende veruallen van den voors goeden ende renten int ghebeelen hebben, heffen, ende bueren sonder rekeninghe oft restituete doruen doene, totter tijt 10, dat selue kint oft kinderen tizijnen oft cheuren mondghebaren comen sullen zijn te weten, die zoon ofte zoonen tot 15, iaren, ende die dochter oft dochteren tot twaelf iuren volcomelijck; hoc est. Item præterea cautum est, in his quod superstes ex dictis figuris coniugibus quam diu manet in viduitate, si quæ post mortem primi decedentis legitima proles, vna aut plures relicta erit, tenebit & gubernabit eandem vel eandem proles, & fructus, commoda, lucra & obuentiones bonorum prædictorum & reddituum, totaliter habebit, auferet & fruetur, absq; eo vt necesse sit rationem reddere vel restitutionem facere, donec eadem proles vna aut plures, ad legitimam ætatem peruenient, filius nempe aut filij ad annos quindecim, & filia aut filia ad cõpletum duodecimum annum.

Dubitatur modo, an superstes de leuatis ac perceptis ante 15. annum, sibi teneatur post illud decimum quintum annum reddere rationem & calculum, ac reliqua consignare, nec ne. Pro cuius articuli veritate indaganda arguam ad partes.

Et videtur primò quod sic, quia ¶ dicta clausula solum disponit & cauet, quod de illis non teneatur ad calculum, vel reliquorum consignationem, vsq; in certum tempus, puta, quoad filius fuerit ætatis 15. annorum, ergo videtur, quod sola dilatio videtur concessa, & non remissio, vel liberatio, per l. Aurelio. in prin. ff. de liber. lega. vbi liberatio cõcessa alicui quam diu viuet, non prodest eius heredi: ergo similiter in proposito videtur concessa sola dilatio vsque ad decimum quintum annum filij, nec videtur prodesse vel extendi posse vltra illud tempus: item ¶ pro isto etiam facit l. imperator. ff. de postulatio. vbi ad tempus videtur prohibitum, post tempus permissum.

Præterea pro isto facit, quod de consuetudine Brabantia coniunx superstes non potest habere ius patriæ & ius speciale competes ex conuentionibus antenuptialibus, cui videtur consonare ius commune, dicens, quod prouiso hominis ¶ facit cessare prouisionem legis. l. si. C. de pac. conu. & l. & habet. §. cum quis, cum ibi not. ff. de preca. Cum ergo dicta B. velit eligere ius patriæ, non poterit aliquid consequi ex conuentionibus antenuptialibus. In contrarium autem videtur, quod percepta ante annum 15. ætatis filij simpliciter sine remissa & donata, tum quia ¶ verba

4 † verba sunt clara, à quibus non est recedendū, l. non aliter, & l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. In incertis autem aut nō in certis locus est coniecturis, l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. tum etiam quia verba debet aliquid operari: iurib. supra alleg. Sed dicta verba, *Noch darnein restituere*, nihil operarentur, si post decimū quintum ætatis annum dicta B. cogere tur face re restitutionem, quod deduco, quia etiam sine conuentione vel pacto parentum, non teneretur ante ætatem legitimam restitutionem seu reliquorum consignationem facere. l. nisi finita, in prin. ff. de tuto. & rat. dist. cum sim. videtur ergo mens coniugum fuisse, quod inuicem volebant ex crescentiam donare, vt nullo tempore restitutionem seu consignationem facere teneantur: & confirmatur istud † ex qualitate personarum contrahentium, inter quas naturalis affectio facit præsumi omnia videri remissa, vt est tex. pulcher & nota. valde in l. Aurelius. §. Titius test. cum sua notabili gloss. ff. de liber. lega. Ex quibus omnibus concludo, quod superstes in hoc casu non teneatur de leuatis & perceptis ante annum decimum quintum filij, post illum 15. annum redere rationem & calculum, vel reliqua consignare.

Nec obstant adducta in contrarium, & primò non obstant duo prima, quia dicta clausula, *Torseritj toe*, limitat regimen & administrationem superstitis, vt sit senus, quod administratio durabit vsq; ad decimum quintum annum ætatis filij, & non post: sed non limitat tempus habendi reliqua seu ex crescentia præteritorum annorū, quia sic illa verba essent superflua, & affectio naturalis nil operaretur, quod esset contra iura supra allegata.

6 Nec obstat etiam tertium, quia † licet prouisio hominis faciat cessare prouisionem legis, hoc verum quando prouisio legis esset extraordinaria, & ita procedit d. l. si. conu. secus quando esset ordinaria, vt est gl. ordi. notabilis in l. 2. super verbo repellere, in vers. item quid si. C. de iure emphyt.

7 Item licet † prouisio hominis faciat cessare prouisionem legis in eo casu in quo est facta prouisio per hominem, & prouidebatur per legem tacite aliter, vt l. fin. C. de pactis conuent. tamen non tollit prouisionem legis in alio casu: ita notabiliter dicit dominus Ioannes de Imola, in l. si cum dotem, in 4. columna. ff. soluto matrimo. Modò ad propositum in casu præsentis. Si dicta B. peteret duariam ex prouisione hominis, facta in conuentionibus antenuptialibus, non posset consequi ius patriæ, & conuersò, eligendi ius patriæ non posset consequi duariam: sed per hoc non sequitur, quod eligendo ius patriæ non posset consequi lucrum superstiti pollicitū ex administratione tutelæ infra annos pubertatis filij, imò ob hoc factæ fuerunt huiusmodi conuentiones, vt in ea parte iuri communi de-

rogaretur, quod fieri posse indubitatum est: post sunt enim † contrahentes, pacificentes, & testantes, aliàs habiles, & facultatè disponendi de bonis suis habentes, disponere contra dispositionem iuris, & valebit eorum dispositio, dummodo solennitas vel forma à iure requisita, in tali actu obseruetur: licet nemo † facere possit, vt iura certam formam vel solennitatem in actu requirant, in suo actu locum non habeant. l. nemo potest, & ibi nota. per Doct. ff. de legat. 1. & l. pacisci, & ibi etiam nota. ff. de pact. cum vulg. & sic non obstat dicta prætenfa consuetudo, etiam si de ea constare posset, quia deberet limitari, & intelligi, vt procedat quando quis vellet habere ius patriæ, & lucrum competens ex conuentionibus antenuptialibus in vno & eodem casu, secus in diuersis casibus, per supra dicta.

CONSILIVM CCII.

S V M M A R I A.

- 1 *Index laicus an mulierem laicam cum clerico in adulterio vel fornicatione publice uidentē corrigere & punire possit.*
- 2 *Concubina clericorum sunt de foro ecclesie.*
- 3 *Statuere aliquid contra statum ecclesiasticū laicis nullo modo licet.*
- 4 *Infamia clericorum periculosa est, &c.*
- 5 *Clerici quare uenerandi.*
- 6 *Fornicatio clericorum utroq; iure damnata est.*
- 7 *Papa de adulterio accusari non potest in muliere adulterum cum ipso committente obseruatur.*
- 8 *Delictum immunitatem non tribuit, imò reatum omnem excludit honorem.*
- 9 *Facarias habere clericis permissum consetur.*
- 10 *Concubinatus an sit crimen ecclesiasticum.*
- 11 *Concubina clericorum occulta per iudicem laicum puniri nequeunt.*
- 12 *Clerici concubinarj iuda proditori aequiparantur.*
- 13 *Concubina clericorum delictum commune perpetrantes per iudicem laicum iure puniuntur.*

Super dubio quo quaeritur, † an iudex laicus possit corrigere & punire mulierem laicam domum & domicilium publicè fouentem cum presbytero, à quo prolem vel proles habuit, de delicto per eam perpetrato in personas aliorum, & de adulterio seu fornicatione cū dicto presbytero commisso, videtur prima facie dicendum, quod non, quia † concubine clericorum sunt de foro ecclesie, pro hoc gl. in c. eos. 32. dist. quam commendant Lud. Rom. in suis sing. & Pan. in c. 2. de foro comp. ergo iudex laicus se de hoc intrmittere nō debet. Auth. statuimus, C. de episc. & cle. Et confirmatur, quia † contra statum ecclesiasticum non licet laicis directe vel indirec-

indirectè aliquid statuere. c. 1. de immun. eccle. libr. 6. Sed si liceret iudici laico procedere contra concubinam clericici, & eam punire, infamaretur ex hoc clericus de facto propter criminis ineptitatem. c. tantis Daniel. 81. distinc. periculosā autem est clericis talis † infamia, quia per hoc vituperatur ministerium ecclesiasticum, in mentibus fidelium scandalum generatur, & percutiuntur corda infirmorum. ca. presbyter. & c. mala fama. 2. q. 5. sed cum laici sint clericis oppidò infesti. c. nullus laicus. & c. laicus. 2. q. 7. nō videtur, quod possint per hanc viam indirectam eorū crimina in populo publicare & detegere, funguntur † enim clerici Dei legatione, & habedunt, vt patres: & ideo damnantur sententia Cham filij Noe, qui suorum præpositorum culpam deridendo ostendunt. c. quales. & c. oues. 8. quaest. 1. in contrarium tamen facit, quod talis † fornicatio est damnata utroque iure, vt patet extra, de cohabit. cler. & mul. in l. eum qui probabilem. C. de episc. & cler. cum sim. ergo statutum contra ipsas concubinas clericorum non videtur contra canones, sed canonibus deseruire exaggerando penam canonis contra tales, sic enim vna potestas per aliam adiunatur. c. si in adiutorium, 10. distinc. & c. 1. de noui operis nuncia. l. omni, & l. priuilegia, Cod. de sacrosanct. eccles. & cap. meretrices. 22. q. 3. Præterea pro hac parte facit decisio questionis disputatæ per N. qui tenuit, quod † possunt accusare mulierem de adulterio commisso cum papa, licet papa accusari non possit, arg. l. adulter. ff. de adulte. nec ex eo quod delinquit cum personis exemptis, vt sunt clerici, debent esse melioris conditionis, vel iuari priuilegio clericorum, quia delictum † non tribuit immunitatem. l. relegatorum. §. fina. ff. de inter. & releg. imò reatus excludit omnem honorem. l. 1. C. de hæret. Item videtur hoc esse de mente omnium canonum, qui clericis retinētibus concubinas, penas imponunt. de focarijs † autem seu concubinis earum nihil dicunt, quasi punitionem relinquunt iudici seculari, dicto titulo, de cohabit. clericor. & mulier. per totū. Quid dicendum in hoc puncto, reperio Doctores varie sentire, nam aliqui, vt Fredericus de Sen. consi. 162. Goffre. & quidā alij dicebant, quod concubinatus † est crimen ecclesiasticum, quia secundum ill. nō est crimen. l. in concubinato, ff. de concub. & quod de hoc tantum cognoscit ecclesia, maximè quādo mulier tale delictum fornicationis commisit cum clerico, nam tunc ratione illius delicti efficitur de foro ecclesie, & à solo ecclesiastico puniri potest. Alij autem, vt Hosti. in c. lator, qui filij sunt legitimi, & Anton. de But. in c. cum sit generale, de foro compe. & glossator pragmatica in tit. de concubinarijs, circa finem, dicunt, concubinatum esse mixtum crimen, & sic uterque potest cognoscere, & præuentio habet locum, & hæc vltima opinio videtur verior de iure, maximè

quando concubinatus committitur per mulierem laicam cum presbytero, qui specificè utroque iure reprobat iuribus supra allegatis, & quando id esset notorium, tunc enim iudex laicus procedendo contra huiusmodi concubinas notorias siue manifestas, nō offendit ecclesiam, quia honestas ecclesie tunc non maculatur, sed potius defensatur, & sacri canones melius cultodiantur, vt dictum est supra. Contra † verò occultas concubinas clericorum non credo iudicem laicum posse procedere ex officio inquirendo, & sic detegere clericorum crimem, & sic procedunt allegata in contrarium, pro hoc c. in scripturis. 96. distinc. vbi dicitur Constantinum dixisse, si videret clericum cum muliere peccantem, clam de sua eum cooperiret, ne ab alio videretur: hinc etiam dicitur, quod peccata occulta non habent vindictam. c. Christiana. 30. q. 6. cum talibus enim in hoc mōdo viuere oportet, & eos tolerare, sicut Christus Iudæ tolerauit. c. si sacerdos, de of. ord. & ita specificè determinat dominus Pet. de Anch. in repetitione regulæ; ea quæ, in 24. quaestione, de regul. iur. lib. 6. vbi refert se ita consuluisse, & per hæc patet responsio ad omnia allegata in contrarium. Nam licet iudex ecclesiasticus cognoscere possit, per hoc tamen non prohibetur etiam iudex secularis cognoscere, ex quo est mixti fori: & id quod dicitur, quod iudex laicus non potest cognoscere de delicto clericici, directe vel indirecè, procedit, quando contra clericum ipsum haberetur illa cognitio, sed quando contra mulierem laicam proceditur de delicto per clericum perpetrato, id licite fieri potest, nec alibi reperitur prohibitum quando delictum est notorium, vt supra. Si autem † concubina clericici committat delictum commune, vt homicidium, furtum, vel simile, longè magis credo, iudicem laicum contra eam posse procedere, & punire, ex illo capite, quia laica est, & de foro suo, & crimen non est ecclesiasticum, per notata in d. c. cum sit generale.

CONSILIVM CCIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Substitutio sub conditione facta locum sibi non vendicat, nisi conditio in forma specifica fuerit impleta.*
- 2 *Substitutio duabus impuberibus filijs facta locum habet, quando uterq; decessit. & num. 4.*
- 3 *Verbum, amba, quid importet.*
- 5 *Substitutio locum non habet, quādiu superest persona quam testator substituto verisimiliter prætulisset. Declaratur hoc num. 17.*
- 6 *Testator alienas successiones proprijs antepone re voluisse non præsumitur.*
- 7 *Filia ex vna sororum illegitimarum succedit sua matertera illegitima.*

- 8 In fideicommissis non verba sed voluntatem dispo-
nentis spectari conuenit.
- 9 Pluralitas resoluitur in singularitates, quoties ad
diuersos effectus ordinatur. Fallit, ut numero
16.
- 10 Nemo principem in bonis suis successorem consti-
tuere voluisse presumitur.
- 11 Condicio dubia interpretatur secundum id quod
est verisimilius.
- 12 Claus. Si uterq; sine liberis decesserit, qualiter in-
telligenda.
- 13 Intellectus l. pen. C. de impub. & alijs substit.
- 14 In fideicommissaria substitutione propter electam
fidem quilibet separatim rogatus videtur.
- 15 Substitutio duobus fratribus instituta facta sub
condicione, si uterq; sine liberis decesserit, &c.
quando locum habeat.
- 18 Descendens in linea recta instituti excludunt
substitutum.
- 19 Ius fideicommissi vel successionis non transmitti-
tur ad filios substituti sub condicione, quae in i-
psum vitam non exitit.
- 20 Proles legitima testatoris an & quando excludat
conditionaliter substitutum.
- 21 Ius correctorium stricte & non extra casum ex-
pressum interpretandum est.
- 22 Feuda iuris dispositione naturalibus solum liberis
relinqui non possunt.
- 23 Portio substitutione grauata titulo empt. & vend.
efficaciter in prauidicium substituti transferri
nequit.



Vidam A. legauit duobus prolibus
suis naturalibus foemine sexus, de-
cimam suam de Papendorp, substitu-
ens eas sibi inuicem, si absq; prole
legitima altera earum praedece-
deret, ac eandem substituit patrem suum, vel eius virum
in feodalibus successorem, sub hac condicione,
si ambe dictae filiae sine prole legitima decederent.
Quod verbis Teuthonicis ita fuit expressum:

*Maecken syn twee bastaerdt dochteren die nae-
hant vander ehienden van Papendorp, alzoeuerre als
hij assynich worde sonder blykende boert. Ende waert
dat eenich van desen twee dochteren storue sonder
boert van haren getrouwen man, die zonde op die an-
der erven die dan in leuenden lyne waere. Ende waert
dat sy beyde assynich worden ende gheen geboerten bij
haren getrouwen man en lieten, zoe soude die voirs
rienden erven op Andries zyn vader voergenoemt,
oft op zynen rechten leen volgen.*

Deinde ponitur in facto, quod A. testator de-
cessit sine legitima prole, & dictae filiae suae natu-
rales aequis portionibus assequuta sunt praedi-
ctam decimam de Papendorp, vna illarum filia-
rum decedens reliquit legitimam prolem, alte-
ra ex post decessit non relinquens post se pro-
lem, sed priusquam moreretur transtulit ac de-
dit suam portionem illius decimae sorori suae
dum adhuc viueret, & post hoc praedece-
dit legitima prole.

Ex his oritur quaestio, an portio decimae,
quam reliquit filia decedens sine prole, vero iure
spectet ad prolem sororis praecedentis ex
vi praetactae ordinationis ipsius A. vel donatio-
nis inter viuos per filiam secundum decedentem,
suae sorori praecedenti factae, vel sit illa portio
seu medietas deuoluta ad verum in feodalibus
successorem patris ipsius, a quo ante vltimam
ex dictis filiabus decesserat: & vt clarius ve-
ritas eluceat depulsis nebulis rationum, quae
illam non parum offuscant, inducam primum
motiua, quibus non modò probari, sed de-
monstrari videtur euidenter, quòd pertineat
ad prolem superstitem sororis naturalis praede-
cedentis, & nullatenus ad successorem in feu-
dalibus patris ipsius A. hanc decimam leganti-
tis.

Et primò, quòd nullum ius competat dicto
successori in feodalibus deducitur sic, quia sub-
stitutio facta sub condicione, non potest sibi
vendicare locum, nisi extet conditio, aliàs nihil
referret conditionaliter vel absolute substituere,
imò debet conditio in forma specifica im-
pleri, vt de hoc est textus in l. Mænius. ff. de con-
ditionib. & demonstrationib. sed in casu praesenti
deficit conditio, quia non ambae mortuae sunt sine
prole legitima: sed prima decedens prolem legitima-
m in humanis post se reliquit.

Præterea secundò ad istud est textus factus ad
literam in l. penultima, C. de impub. & alijs sub-
stitutionib. vbi est casus. Quidam duobus filiis
instituit hæredibus, tertium quendam sub con-
dicione hæredem substituit, si vterque impubes
decederet: alter eorum impubes decessit. dubi-
tatum fuit, an ad portionem hæreditariam, seu
partem illius, substitutus venire debuit. Et deci-
ditur, quòd non: sed solum si & quando, iuxta
condicionis exigentiam, vterque impubes de-
cessisset: ergo multò fortius in proposito, cum
conditio habeat, si ambae sine, &c. quod verbum

ambae, & rationem numeri & collectionis
quam importat, nullatenus pro vna verificari
potest. Cum enim significatio sumitur ex vni-
uerso, si aliquid falsum est, totam orationem fal-
sam efficit. l. si is qui ducenta. §. vtrum, ff. de reb.
dubijs.

Et confirmatur. Ponamus, multis, facta puta
quatuor, reliquam esse habitationem aliqua-
rum domorum, cum condicione, quòd si &
cum morerentur, reipublica spectabunt ac
pertinebunt: hoc casu licet tres mortui fuerint,
nulla adhuc domorum reipublica debetur. vt
de hoc est clarus textus in l. codicillis, in prin-
cipio. ff. de vsu & vsufructu lega. Ergo non suf-
ficit, conditionem partim impletam esse, vt fi-
deicommissum pro parte debeatur: sed debet
iuxta formam verborum in totum esse im-
pleta.

Præterea tertio, substitutio non vendicat sibi
locum

locum etiam impleta ad literam condicione,
sub qua est facta substitutio, quando superest
persona quam verisimiliter testator substitu-
to prætulisset. Verbi gratia, quidam instituit fi-
lium suum & nepotem hæredes, adijciens, quòd
portio hæreditaria nepotis ad patruum illius,
puta testatoris filium deuolueretur, si nepos
ille intra annum tricesimum moreretur: decessit
nepos intra annum tricesimum relicto libe-
ris, & decernit ius coniectura pietatis, portio-
nem hæreditatis quam nepos ex auo acceperat,
penes liberos nepotis debere manere, & non ad
patruum filium testatoris deuolui, vt de hoc est
textus in l. cum auus. ff. de condit. & demonstra.
Et si quis hoc fortè limitandum putet ad filios
vel nepotes legitimos non naturales, induco
contra hoc textum expressum in l. generaliter, in fi-
ne, C. de institut. & substitut. vbi manifestè deci-
ditur, illum etiam obtinere in naturalibus non
legitimis, & confirmatur ex ratione l. cum a-
cutissimi, C. de fideicommiss. quæ est, ne videat-
ur testator alienas successiones proprijs ante-
ponere, sed successio testatoris in proposito est
in filiabus & earum prolibus: Ergo coniectura
pietatis interpretanda erit pro nepote ex filia
testatoris, & non pro his qui lateraliter solum
attinent ipsi testatori: facit ad hoc quod iure
communi, filius ex vna sororum illegitima-
rum, habet succedere suæ materteræ quamuis
illegitimæ, tanquam sorori suæ matris: per l. hac
parte. ff. vnde cognati.

Præterea quartò deducitur ius istius prolis,
quia soror vltimò decedens sine prole, donatio-
ne inter viuos transtulit ius partis suae in aliam
sororem tunc adhuc in humanis agentem, quæ
& ante mortem fuit in illius possessione. Er-
go cum hic filius sit legitimus hæres matris
suae, sequitur, quòd de iure ei debetur tota de-
cima.

Istis non obstantibus videtur incunctanter
de iure dicendum, quòd portio decimae, quam
filia decedens sine prole reliquit, debetur patri
ipsius testatoris seu eius in feodalibus vero suc-
cessori. Probatur primò, quia facta de hoc est tex-
tus ad literam, in l. hæredes. §. cum ita. ff. ad Tre-
bellianum, vbi est casus, Quidam instituit ad v-
niuersam hæreditatem suam duos filios suos,
cum condicione, si alter eorum sine liberis praede-
cederet, pars illius ad superstitem fratrem de-
uolueretur: & si vterque sine liberis decederet,
omnis hæreditas ad nepotem eius Claudiam
perueniret. Defunctus est alter fratrum super-
stite filio, nouissimus decessit sine liberis: du-
bitatum fuit, an pars hæreditatis, quam frater
nouissimè decedens à patre acceperat, in soli-
dum deuoluta esset ad Claudiam, vel aliquid de-
beretur etiã filio fratris praecedentis, vel for-
tè hæredi per fratrem vltimo decedentem insti-
tuto vel eius legatario. Et videbatur Claudia
iure substitutionis non debere admitti propter

verba conditionis nondum impleta: quia scili-
cet non vterque, sed eorum alter tantum dece-
serat sine prole: Hoc non obstante decidit Iu-
risconsultus, quia in fideicommissis, volunta-
tem disponentis spectari conuenit, non verba,
Absurdum esset negare ipsi Claudiae eam par-
tem hæreditatis, quam frater nouissimè dece-
dens habuit, quia auus voluit, quòd totam hæ-
reditatem haberet, si nouissimus fratrum, et-
iam praecedentis fratris portionem suscepisset:
& eo modo penitus est in casu nostro, voluit te-
stator si filia vltimò decedens etiam portionem
decimae habuisset sororis praecedentis, quòd
in eum euentum tota decima ad patrem testa-
toris, vel eius in feodalibus legitimum succes-
sorem perueniret: Ergo absurdum est, nunc
illi negare partem quam soror vltimò decedens
sine prole reliquit. Probatur idem per theori-
cam, in qua omnes Doctores conueniunt, quòd
pluralitas resoluitur in singularitates, quo-
ties ordinatur ad diuersos effectus, per l. falsa
demonstratio. §. final. ff. de conditio. & demon-
stratio. vbi est casus. Quidam legauit Titio Sti-
chum & Pamphilum, sub condicione, si in mor-
te sui essent, testator vnum in vita alienauit, & sic
in forma non euenit conditio, sed pro altera
parte, puta pro vna singularitate: & dicitur,
quòd legatarius illum qui mansit testatoris po-
tuit vendicare. Ergo similiter quamuis altera
sororum tantum decesserit sine prole, portio
illius vigore secundae substitutionis, ad patrem
testatoris seu eius in feodalibus successorem ab
intestato est iure deuoluta.

Præterea tertio persuadetur idem, quia factus
sagax & prudens, qualis fuisse dicitur noster te-
stator, cum aliquid relinquit sanguine sibi atti-
nentibus, cum clausula deuolutionis ad succes-
sionem patrimonij, praesumatur sic voluisse dis-
ponere, quòd nunquam principi cederet tan-
quam aliquid ex bonis vacantibus. Sed notorij
iuris municipalis est in oppido Traiectensi, in
quo testator natus ad decrepitam vsque ætatem
moram traxit, quòd naturales seu illegitimi, de
suis bonis testari non possent, nec inuicem suc-
cedere, indubitatum ergo videtur, quòd per il-
lam clausulam si ambae decesserint, &c. etiam
tacite voluit, quòd si vltimò decedens obierit
sine prole, ac in casu quo eius portio vigore sub-
stitutionis reciprocè inter sorores ad nullum
de sanguine suo deuolui posset, quòd in illum
euentum ad patrem suum deuolueretur, seu
eius in feodalibus verum ac legitimum succes-
sorem, aliàs enim per mortem filiae vltimò vi-
uentis ac decedentis sine prole, eius portio, tan-
quam de bonis vacantibus, ad principem seu il-
lum qui iura principis quoad hoc praescripsit,
in loco decimae deuolueretur, patet ergo ex con-
iecturata mente testatoris vltra legalem inter-
pretationem, quòd voluit portionem filiae de-
cedentis sine prole, in casu quo ad aliam filiam
deuolui

deuolui non possit, ad suum patrem, vel eius in feudalibus successorem deuolui. Et confirmatur, quia cum sumus in dubio intellectus conditionis adiectæ, Si ambæ sine prole, &c. an testator voluerit pluralitatem in singularitates resolui, vel sistere in significatione rigorosa verborum, debemus in dubio interpretari quod est verisimilius, per c. inspiciamus, de reg. iur. libr. 6. & not. glof. & Doct. in l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. & per l. voluntas, cum ibi notat. per glof. & Doct. C. de fideicommiss. & maxime per l. si seruus plurium. ff. de legat. 1. Sed verisimile est, testatorem voluisse, quod quandoque inter duos substitutio prima locum vendicare non possit, quod secunda tunc haberet locum: ergo voluit, quod illa pluralitas resolui deberet in singularitates, sicut supra induxi ex §. fin. in d. l. falsa demonstratio.

Ad motiua partis aduersæ respondetur. Ad primum respondetur, quod licet conditio secundum rigorem & proprietatem verborum non extiterit, seu non sit purificata, nihilominus id quod tacite voluit testator per conditionem significare, illud absque dubio euenit: nam si dicens, Si vterque sine liberis decesserit, tota hæreditas perueniat ad Claudiam, innuit, quod si vltimus decesserit sine liberis, eius portio ad illam perueniat: quæ enim ratio est totius ad totum, illa & partis ad partem. ff. de rei vend. l. quæ de tota, & hanc solutionem in effectu dicit text. in §. cum ita. d. l. hæredes.

Ad secundam rationem de §. l. penult. C. de impub. & alijs substitu. de hac l. dicit Bart. quod habet difficilia contraria, magis quam aliqua lex de corpore iuris, & ergo non mirum, si eget sano intellectu, & multa restrictione, vnde quidam dicunt, quod d. l. penultima procedit in substitutione directa, non autem in fideicommissaria, de qua loquitur d. §. cum ita. & hanc solutionem dat tibi glossa, primò ad illam l. penultimam. & hanc tenet Cynus, dicens hoc ideo esse,

quia si in fideicommissaria propter electam fidem quilibet videtur separatim rogatus, etiam si inter filios fiat, & not. per Dyn. ff. ad leg. Falc. l. pater. §. fina. Nihilominus, quia Bart. Angel. & quidam alij Doctor. ab illa solutione recedunt, do aliam solutionem communiter approbatam, & in qua glossa dicit §. cum ita. vltimò eam dans residere videtur, quod in dicta l. pen. deficit conditio in persona secundi, quia decessit sine liberis, & tunc locus est substitutioni, quam solutionem dicit Angel. tenendam pro euangelio, dans rationem diuersitatis in effectu, quia cum primus decessit, superest frater, qui ex præsumpta voluntate testatoris substitutum excludit, quia non est verisimile, testatorem alienam successionem suam voluisse præponere. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. Sed quando in vltimo decedente completa conditione nullus superest, qui ex præsumpta voluntate re-

15 statoris substitutum excludat. Ad illius tamen restrictionem dicit Pau. de Cast. in d. l. pen. quod si duo fratres sint instituti, & eis extraneus substitutus sub conditione, si vterque sine liberis decesserit, si frater primò decedens instituat extraneum hæredem, ita quod sua portio non perueniat ad fratrem institutum superstitem, quod eo casu de æquitate quamuis non de rigore veniet substitutus à patre, quia exclusio illius substituti non prodesset fratri superstiti, sed alteri extraneo instituto, quod non fuit de mente defuncti, & ita tenet Nicol. de Ma. & Bald. quorum dictum dicit Paul. perpetuò menti tenendum, quia vidit in multis consilijs allegari, & multum declarat d. §. cum ita. Sed in proposito nostro iuxta ius municipale oppidi Traiectensis, soror vna naturalis non succedit alteri ab intestato, & sic nec proles vnius suæ materteræ, ergo non debet de præsumpta mente ac voluntate testatoris proles primò decedentis excludere substitutum, cum nec ex conditionibus testantis, nec ex iure municipali possit venire ad portionem suæ materteræ, & sic exclusio substituti esset penitus inutilis ad ordinationem testantis, vnde text. l. pen. solum loquitur, quando alter institutorum alteri succedit ab intestato, vt manifestè vult text. cum dicit, cogitasse patrem, primo decedente, fratrem suum in eius portionem succedere, & sic non tangit casum præsentem: & quamuis nepos præcedentis poneretur suæ materteræ ab intestato successurus, ex alia tamen causa, vt postea dicitur, non excluderet substitutum ex dispositione aui, & quod tangitur in eodem argumento conditionem purificatam non esse, seu non extitisse, solum est prius.

Ad primum argumentum, ad confirmationem respondeo, quod si in his, ubi ius accrescendi locum sibi vendicat, non resoluitur pluralitas in singularitates, & ergo ibi non sufficit conditionem in parte esse impletam.

Ad tertium principale, concedo maximam 17 Doctor. quod videlicet si excluditur substitutus, quando superest persona, quam coniectura pietatis testator videtur prætulisse: sed nego, quod semper proximior gradu sanguinis præsumitur substituto prælatum, vnde si pater instituti duobus nepotibus cum filio substituit nepotes sibi inuicem cum decesserint sine prole, filius testatoris gradu vicinior non excludit nepotem substitutum: e contra præsumpta voluntate testatoris, omnis descendens recta linea ab aliquo per eum constituto, excludit illum quod fuit simpliciter substitutus, quauis vicinior gradu sanguinis attineat testatori, vt si duos filios suos instituit eos sibi inuicem substituerit, descendens quarto vel quinto gradu à fratre præmortuo, excludit alium quem pater substituit, & hoc probat d. l. cum auus, & longè aliud est in portione delata alicui, & in deferenda sub conditione, quæ non extitit eo viuente. Nā in §. portione delata alicui, oēs

18 cius

eius descendentes in recta linea excludunt substitutum: quod etiam procedit in naturalibus. filijs cum limitatione quam dicam. Sed in portione deferentis sub conditione, quæ non extitit in vita eius, non transmittitur ius fideicommissi, aut alterius successione ad suos filios, vt tenet Bart. & alij Doct. in d. §. cum ita. Sed esto, quod si proles legitima filij testatoris semper præsumitur voluntate testatoris excludere substitutum sub conditione, si sit remotior in gradu à testatore decedente sine liberis. Dico quod hoc solum procedit in descendentibus à legitimis, & non à naturalibus: vnde de iure veteri, quod in portione delata alicui, substitutus excluditur absolute & simpliciter per prolem illius seu quemlibet in recta linea descendentem, solum vendicabat sibi locum in legitimis, quibus aliquid delatum est, & humanitas sustinuit hoc extendit etiam ad naturales, d. l. generalitatis, corrigens in hoc ius veteris: in speciali tamen casu, cum eis pater partem aliquam reliquerit, vel dederit vbi; admodum, quæ ipse imperator statuit, ergo cum si sit correctorium iuris veteris, si tunc est interpretandum, vt vult Cyn. & non extra casum expressum, ergo non debet extendi ad portionem quæ referendam per exclusionem substituti: & sic præsumptio iuris de mente testatoris, quod proles instituti excludat substitutum, si est remotiore gradu sanguinis ius attendit, & ex illis præsumit de mente patris cui attinet.

Præterea d. l. generaliter solum præcedit, cum pater aliquid relinquat proli vtens beneficio Imperatoris, quod admodum & qualitatem bonorum, vt concessit naturalibus posse relinquere. Sed in casu præsentis non vitatur illo beneficio Imperatoris, ex quo reliquit eis feudalia, quæ iuris dispositione naturalibus relinquere non possunt: imò probabile est, quod etiam ex gratia & speciali privilegio Imperatoris, relinquens naturali filio totam hæreditatem, & substituenti illi alium, qui non reliquit iuxta modum, de quo Imperator in d. l. generaliter, non excluderet proles illius naturalis substituti alium substitutum. Et in proposito, si proles primæ sororis totam decimam cum alijs bonis matri suæ per auum reliquit, longè excederet modum quem Imperator præfixit. Item præsumptio iuris de coniecturata mente testatoris, quod persona prædicta à testatore excludat substitutum, quamuis est iuris, non tamen est de iure, vt nequeat contraria probatio admitti, imò præsumptionibus eliditur coniectura debilior in proposito. Aut hanc decimam feudalem testator acceperat à patre suo, & præter illam filibus suis reliquit multa alia bona: ergo verisimile est, quod in conditione secundæ substitutionis, si ambæ sine liberis decederent, voluit pluralitatem in singularitates resolui, ita quod altera decedente sine prole, cum eius portio ex prima substitutione ad alium deuolueretur, quod eo casu agnos-

sci deberet pater, à quo decimam acceperat, vel suis in feudalibus legitimus successor.

Ad quartum, illud indignum est responsione, quia in §. præiudicium substituti non potuit portionem substitutionis grauatum in quemcumque etiam titulo emptionis & venditionis efficaciter transferre in præiudicium substituti.

CONSILIVM CCIIII.

SVMARIA.

- 1 Creditor primus generalem habens hypothecam, secundo specialem habens præferatur nisi secunda singulari prælationis privilegium habeat.
- 2 Casus in iura expressus dubitationem non admittit.



Vidam. Iohannes vanden Zande habuit generaliter obligata omnia bona cuiusdam Theodorici dicit Clerck inde Zonne, deinde idem Theodoricus dicit Clerck debitor obligauit certa ex bonis suis eidem alteri: nunc concurrunt primus creditor habens hypothecam generalem, & secundus habens hypothecam specialem. Quæritur, quis sit potior, & præferendus. Et ommissis argumentis, quæ hinc inde fieri possent, breuiter sine aliqua hesitatione dicendum est, quod primus si creditor habens hypothecam generalem est præferendus secundo creditori habenti hypothecam etiam specialem, & de hoc non est aliquo modo dubitandum: quia est textus expressus in l. si generaliter, Cod. qui potior in pigno, habeat. & in l. qui generaliter, ff. eodem titulo, & ibi hoc comprobatur glossa, & pulchre habetur ibidem per Angelum & Salicetum in eorum eleganti distinctione, vt ibi latissime per eos, nec potest secundus creditor quouis modo contendere, vt præferatur, nisi doceat, quod hypotheca sua habet singulare privilegium prælationis, iuxta ea quæ habentur & notantur in l. licet, & in Authentic. sua, item possessor, & in l. diuersis, C. qui potior in pignori, habeat. De quo speciali privilegio prælationis, vt mihi asseritur, dictus secundus creditor non docuit nec docere potest, ex quo res, de qua nunc est contentio, fuit in bonis debitoris, & generaliter obligata, antequam cum secundo creditore contractum est, nec interuenit aliquid, de quibus in dictis iuribus, ergo &c. circa quod amplius non insisto, ex quo si de isto est textus expressus in passibus supra allegatis, & per consequens nulla dubitatio, iuxta l. ancillæ, Cod. de furt. essetque superuacuum solum facibus adiunare, vel sufficienter demonstratum amplius demonstrare velle, c. si omnia, 6. quæstio. 1. & l. i. in fine. ff. de suppelle. legat. iudicio cuiuslibet reus sententis semper saluo, cui Deus adfit.

SVMMARIA.

- 1 *Factum per alium in meo per me possessio fundo, propria autoritate destruere licet.*
- 2 *Fixum in ianua domus mea auctoritate mea demoliri possunt.*
- 3 *Remedium nunciationis noui operis vel destructionis ius competit ei in cuius solo atiquid extruitur.*
- 4 *Nemo sibi ipsius dicere potest. Fallit, &c.*
- 5 *Possessionem suam defendere quis dicitur.*
- 6 *Rationem querere ubi sensus est perspicuus, est intellectus infirmitas.*
- 7 *Contra mandatum domini nondum publicatum facientes propter instam ignorantiam excusantur.*
- 8 *Defensio iuris naturalis est, nec per principem tolli potest.*
- 9 *Rescriptio irrationabilis & iniusto impune non paratur.*
- 10 *Iudices non admittentes literas principum de falsitate vel surreptione argui, puniuntur, &c.*
- 11 *Omnia principum mandata intelliguntur cum claus. Saluo iure tertij.*



Astus talis est. Quaedam communitas habens proprium fundum, quem iusto titulo ultra centum annos pacifice possedit, fossas, per quendam alium in eodem fundo immittas, amouit. Queritur, an talis communitas, quæ propria autoritate huiusmodi fossas in eorum fundo immittas, hoc iure facere potuit, vel an hoc faciendo deliquit. Super quo dubio pulchro & subtili, omisis argumentis, videtur mihi subscripto, sine aliqua hæsitacione, dictam communitatem ab impetitione domini temporalis loci, vel sui officarij fuisse & esse absolvendam, & absolui debere iuribus & rationibus infra scriptis. Nam certum & indubitatum est de iure, quod factum vel immissum per alium in fundo meo per me possessio, ego possum propria autoritate, irrequisito iudice, tollere & destruere. textus est ad litteram in l. quemadmodum. §. primo. ff. ad legem Aquil. & ibi hoc notat Baldus, dicens, quod possessio affert commodum resistendi propria autoritate, nec hoc casu dicor vim inferre, sed vim repellere, & possessionem meam defendere, vt est textus in l. si seruus, in fine. & ibi Baldus & Paulus de Castro notant. C. quod cum eo, vbi plus probatur, videlicet, quod hoc casu, postquam propria autoritate destruxi factum, vel immissum per alium in fundo meo per me possessio, si timeam quod aduersarius meus velit aliquid facere in contrarium, possum implorare

officium iudicis, vt me in possessione mea tueatur, & aduersario meo inhibeat sub pena, ne mihi vim faciat, & hoc expressè volunt Iacobus de Aret. Baldus, & Paulus de Castro, in præallegat. l. si seruus, per illum textum. Istud etiam probatur in l. final. §. si ad ianuam. ff. quod vi aut clam, & ibi est bona glossa, quæ dicit, quod fixum in ianua mea à me possessa possum auctoritate mea demoliri, & allegat dict. l. quemadmodum. §. primo. Istud etiam probatur in l. r. & i. Cod. vt nemini liceat sine iudicis auctoritate signa imprimere rebus quas alius tenet, & ibi Paulus de Cast. dicit, se hunc casum habuisse de facto Senis, cum quædam fraternitas, in qua erant multi ciues potentes litigarent cum vno notario super vna possessione per illum possessa, statim lata vna sententia pro confraternitate, antequam transiisset in rem iudicatam, quia fuit appellatum, confraternitas fecit depingi arma ipsius fraternitatis super hostium dictæ possessionis, dictus autem notarius cum pluribus alijs venit armatus, & propria auctoritate arma illa destruxit, vnde accusabatur de vi, & concludabatur contra eum ad magnam reparationem, ipse autem notarius, se defendendo allegauit, & dixit, hoc sibi licuisse, & quod vim nullam commisit, sed vim sibi illatam per fraternitatem, repulit: quod sibi licuit, per dicta. Quærebatur, quid iuris? & dicit ibi Paulus de Castro, quod dictus notarius non merebatur accusari, sed potius ipsa fraternitas: ergo etiam ita erit dicendum in proposito, & maxime istud procedit, quia incolæ dictæ communitatis, ante destructionem operis, obtulerunt & presentarunt illi tertio qui opus in fundo eorum fecit, quod si vellet desistere à perfectione ipsius vsque ad aduentum domini temporalis, ipsi erant contenti expectare iudicium eius, quod dictus tertius facere noluit, imò expressè renuit, & sic dicti timentes, & verisimiliter formidantes possessione sua priuari, & in suo bono iure præiudicari, dictum opus destruxerunt, prout eis licuit, per præmissa.

Restat nunc respondere ad ea quæ obijci possent in contrarium, & primò non obstat si dicatur, Incolæ factæ communitatis potuissent nunciare nouum opus, ergo non licuit eis propria auctoritate fossas immittas amouere, vel opus destruere, quia dico, quod incolæ dictæ communitatis habuerunt duo remedia, scilicet remedium nunciacionis noui operis, & remediũ destructionis auctoritate propria, vt voluit DD. maxime Alexan. de Imol. in l. §. nunciatio. ff. de noui ope. nun. Si ergo sunt vsi posteriori remedio, nihil est quod eis imputetur, quia iure suo vsi sunt, iuribus præallegat. Non obstant etiam iura vulgaria, dicentia, neminem facti posses dicere. l. nullus. C. de Iudæis, & l. vnic. C. ne quis in sua causa, quia dicta regula fallit in multis casibus, inter quos iste est vnus, vt patet in iuribus supra

supra allegatis. Ita notabiliter volunt Iacobus de Aret. Bartolus, & alij Doctores, in præallegata l. §. nunciatio. vbi magis straliter loquuntur. ff. de noui oper. nun. & Innoc. Pet. de Angh. Pa. normitanus & canonista, in c. de immunit. eccl. clesiarum.

Non obstat factum. l. si quis in tantam, C. vnde vi, quia illa loquitur in expellente aliquem de possessione, nos autem loquimur in defendente possessionem suam, vt supra declarauit, & quod iste dicatur defendere possessionem suam, vult expressisimè Bartolus in dict. §. nunciatio, & est textus in dict. l. si seruus, & ibi Bartolus, & Paulus de Cast. qui dicunt, quod est succurrendum est contra aduersarium officio iudicis, vt supra dixi, ei autem non esset succurrendum officio iudicis, si destruyendo factum vel immissum per alium in fundo suo per eum possessio deliquisset, vt patet ad sensum, quare circa hoc amplius non inuiso, quia querere factum vel immissum per alium in fundo suo per eum possessio deliquisset, est infirmitas intellectus, teste Bal. in l. ff. de rerum diuisione.

Non obstant etiam literæ missiæ domini temporalis, quibus inhihibitum dicitur incolis dictæ communitatis, ne facerent contra collationem ipsius sub magna pena, quia factæ literæ missiæ, vt informor, non fuerunt publicatæ, & sic incolæ dictæ communitatis habuerunt iustam ignorantiam, c. ab excommunicato, de rescript. & l. fin. ff. pro suo. Item dato quod fuissent publicatæ, prout non: tamen adhuc contrauenientes illis non possent ob hoc argui, vel puniri: quia fuerunt inciuiles & irrationabiles, non habentes clausulam iustitiæ, & per consequens tollentes absentibus inauditis & non conuictis defensionem, factæ est de iure naturali, & tolli non potest etiam à principe, cle. pastoralis, in si. de re iudic. & si præcisè eis paritum fuisset, iam incolæ dictæ communitatis fuissent priuati eorum possessione, quod fieri non debet, etiam si immineat periculum animæ. ca. laudabilem, & ibi Io. de Imo. notat, vt lite penden. Nec aliquid dicitur per incolas dictæ communitatis innotatum, qui defenderunt suam possessionem: sed eis facta fuit violentia per tertium eis non auditis nec conuictis: quod fieri non debet etiam per principem. c. i. de cau. poss. & propriet. & l. 2. C. comminationes vel epistolæ, & c. & notat gl. ordinaria in c. non solum, de appella. lib. 6. Imò æquo animo ferre debet dominus temporalis, quod literis suis inciuilibus paritum non est. vt in simili dicit summus Pontifex in cap. si quando, de rescript. sic inquiring, Si quando aliqua tuæ fraternitati dirigitur quæ animum tuum exasperare videntur, turbari non debes: & subditur: qualitatè negocij pro quo tibi scribitur diligenter considerans, aut mandatum nostrum exasperare adimpleas, aut per literas tuas quare adimplere non possis, rationabilè causam prætendas: quia patienter sustinebimus, si

non feceris quod praua nobis fuerit insinuacione suggestum, quæ sunt verba aurea principem decentia. Hinc etiam est, quod puniuntur iudices, qui non admittunt literas principum argui de falsitate vel surreptione, vt est textus in l. puniri, C. si cont. ius vel vitil. publi. & ibi dicit gl. quod miseri prelati non debent timere per hoc incurrere indignationem principis, quia DEO & principi per hoc placent: & idem vult Baldus in l. prima, ff. de consti. princi. quia omnes literæ & omnia mandata principis debent intelligi saluo iure tertij, quia princeps non vult tertium ledere vel eum possessione sua priuare. l. 2. §. si quis à principe, & §. meritò. ff. ne quid in lo. publi. & l. auctoritatem, & l. meminert, C. vnde vis & si princeps hoc vult, iam iniustum & iniqum petit, quod non est præsumendum: quia non debet inde nasci iniuria, vnde iura oriuntur. d. l. meminert, & ergo si non obtemperetur, non est vituperandum, imò commendandum, d. c. si quando, quia literæ præsumuntur vel falsæ, vel per importunitatem extortæ, & sic eis non est obtemperandum, c. causam quæ, cum glo. & ibi Pan. not. de test. Concludendo ergo dico, incolas dictæ communitatis ab impetitione domini temporalis loci, vel sui officarij, fuisse & esse absoluos, & absolui debere: iuribus & rationibus præalleg.

CONSILIVM CCVI.

SVMMARIA.

- 1 *Consuetudo loci in quo bona sita sunt, in successio nibus ac diuisionibus bonorum obseruari solet.*
- 2 *Questio de iure ex re ipsa descendente secundum consuetudinem loci ubi res est, terminari debet.*
- 3 *Causa ommissa dispositioni iuris municipalis relinquitur existimatur.*
- 4 *Ius representationis in linea recta locum habet.*
- 5 *Tacitum plus non operatur quam expressum.*
- 6 *Limitata causa limitatum producit effectum.*
- 7 *Iuri nondum competentem renuncians non obligatur.*



Ilis & diligenter ponderatis testamento quodam Andreæ van Steelant: Item promissione facta per quondam Simonem van Steelant, in fauorem Heylwigis van Tichelz suæ futuræ coniugis, ac laudo seu sententia arbitrari super differentijs inter quondam Petrum Hoot, nomine suæ vxoris, & dictum Simonem van Steelant, subortis, lato seu pronunciato, latae seu pronunciate. Visis etiam petitione, responsione, replica, duplica, triplica, & quadruplica, ceterisque actis & actitatis, scripturis

& munimentis, eorum venerabilibus & circum-
 spectis viris, dominis Amanno, Burgimagistris,
 & Scabinis insignis oppidi Antverpiensis, per
 & inter Iohannem van Roye, nomine suæ ux-
 oris, adorem ex una, & Iohannem van Steelant &
 suos litisconfortes reos, ex altera, habitis & ex-
 hibitis; Videtur mihi subscripto sine aliqua hæ-
 sitatione dicendum, quod dicto Iohanni van Roye
 nomine quo procedit, in primis ad iudicanda est
 medietas omnium bonorum iacentium in Sta-
 broeck, per dictam quondam Heylwigem &
 præfatam Simonem van Steelant, tempore
 mortis & decessus præfatæ quondam Heylwi-
 gis communitèr possessorum, una cum medieta-
 te fructuum & proventuum, ex præfatis bo-
 nis per dictam quondam Simonem expost-
 ceptorum & levatorum. Et ultra hoc, quarta
 pars alterius mediætatis præfatorum bonorum
 una cum quarta parte fructuum & proventuum
 ex illa quarta parte mediætatis per dictos
 reos perceptorum seu levatorum, & quod dicti
 rei à residuo sunt absolendi, per rationes & mo-
 tiva in huiusmodi actis latius tactas & tacta. Et
 moueor præcipue, quia in materia successio-
 nis ab intestato, & divisionis bonorum, seruan-
 da est consuetudo loci, & consuetudo loci, ubi
 illi, de cuius successione agitur, moritur vel de-
 cedit: pro hoc in totum, C. de adi. prinat. &
 l. venditor. ff. de condi. & dem. pradi. & l. pu-
 pillo, ff. de tuto & curat. dan. ab his: & l. quecun-
 que, C. de hæretic. cum similibus. Vbiunque
 enim est consuetudo de aliquo iure descendente
 ex re ipsa, seruari debet statutum vel consuetu-
 do loci ubi est res, iuris præ alleg. Et ita deter-
 minat Cyn. Bald. & alij in l. cunctos populos, C.
 de summa trinit. & fide cath. & dominus Pet. de
 Anch. in repetitione c. canonum statuta, de con-
 slit. Cum ergo in Stabroeck, loco siquidem situ-
 ationis bonorum contentioforum, sit consue-
 tudo notoria, quod per contractum matrimo-
 nij omnia bona viri & mulieris communican-
 tur, ita & taliter, quod altero decedente relictis
 proliis, medietas deuoluitur ad proles, & cum
 hic sit questio de iure succedendi in bonis illic
 sitis, nemini debet videri dubium, quin medieta-
 tas bonorum per dictos Heylwigem & Simonem
 cõiuges possessorum, una cum medieta-
 te fructuum ex illis perceptorum per mortem dictæ Heylwi-
 gis spectauerit ad proles dictæ Heylwigis, de cuius
 successione agitur in hac parte: & per con-
 sequens, nunc ad dictum Iohannem nomine suæ ux-
 oris, & similiter nemini debet dubium videri,
 quin quarta pars alterius mediætatis præfatorum
 bonorum, una cum quarta parte fructuum ex
 illa quarta parte mediætatis perceptorum per
 mortem dicti Simonis, spectet ad dictum Iohannem
 nomine suæ uxoris, quia tempore mortis dicti Si-
 monis, de cuius hæreditate agitur, in hac parte,
 superfuerant tres proles ex 2. thoro, & filia filie

ex 1. thoro, quæ suam matrem defunctam repræ-
 sentat ad successionem venientes.
 Nec præmissis obstat testamentum dicti quon-
 dam Andree, quia illud in casu subiecto est im-
 pertinens, cum in casu isto non disponat, vt pa-
 tet intuenti. Non obstat etiam promissio facta
 per dictum Simonem, quia in illa non disponitur
 de casu præfatis, prout quid fieret, si contingeret
 dicta Heylwigem præcedere, prout præcessit
 & sic ille casus omittitur relictus est dispositioni
 iuris municipalis. Illic cum dorem, in prin. ff. sol.
 mat. & c. susceptum, de rescrip. lib. 6. cum similibus.
 Non obstat etiam laudis, de quo supra, in d. facit
 per hanc parte, cum eo expresso dicto Petro Hoog
 reseruatū sit ius in bonis nunc contentioforum. Non
 obstat etiam, quod dicti rei præcedit uxorem actio,
 ris in vno gradu, quia dicitur, quod vxor factoris re-
 præsentat suam matrem, quæ erat in eodem gra-
 du cum reis, & sic ipse actor, nomine suæ uxoris,
 in bonis dicti Simonis admittitur iure represen-
 tationis, & locum habet in linea recta, vt est tex.
 in §. cum filius, Inst. de hære. qua ab intest. def.
 Non obstat etiam, quod dictus Simon pro-
 hibitus fuit alienare bona, quæ ad eum detene-
 runt ex testamento præfati quondam Andree sui
 patris, & per consequens non potest habere lo-
 cum consuetudo, loquens de communicatione
 bonorum per contractum matrimonij: quia ta-
 citum est non potest plus operari, quæ expressum. li-
 cum quid, cum ibi not. ff. de cer. per. quia dicitur, quod
 eto Simon prohibita fuit omnis alienatio vo-
 luntaria, pter alienationem quæ sit per contra-
 ctum matrimonij, & patet, quia dictus Andreas
 voluit bona sua peruenire ad dictum Simonem
 & eius fratrem, & ad eorum filios, & in defectum
 filiorum ad ecclesiam: ergo cogitavit de matrimo-
 nio, ex quo proceperunt filij. Cum ergo dicta
 prohibitio alienationis fuit limitata, limita-
 tum debet producere effectum. In agris, ff. de
 acq. rer. dom. & §. quid aut. Inst. de legi. agna. tu-
 re. cum sim. A residuo aut absolendi sunt dicti
 rei, quia tempore transportus facti per domicellam
 Mariam nunc religiosam, in quondam domicel-
 lam Elizabetham suam sororem, adhuc vixit dictus
 Simon eius pater, & sic non dum competit
 eius in bonis ipsius Simonis viuentis, quare hu-
 iusmodi transportus renunciatio, siue repudia-
 tio, non valet, l. qui superstitis, cum ibi notatis.
 ff. de acquiten. da hæreditate. Neque reperio in
 actis, quod post mortem dicti Simonis, licet bene
 in bonis dictæ quondam Heylwigis, & per
 consequens dictus actor in bonis præfati Si-
 monis non potest habere ultra quartam, cum
 quo ad bona dicti Simonis omnes proles ipsius
 & prolium proles, parentes suos representan-
 tes, debeant esse pares, dict. §. cum filius, & l. ma-
 ximum vicium, C. de liber. præteri. cum similibus.
 Et quia hæc questio, meo exiguo iudicio,
 nullam habet difficultatē, idcirco non curo am-
 plius instare circa eam, ne videar factibus solem
 adiuuare

adiuare velle, quod superuacuum esse nemo
 ambigit, c. si omnia, c. q. i. & l. i. in fin. ff. de dote
 prælegata.

CONSILIUM CCVII.

SVMARIA.

- 1 *Expensarum taxatio præsupponit sententiam, sicut priuatio habitum.*
- 2 *Index fatuus est qui super non petitis pronunciat.*
- 3 *Ea que concomitantur sententiam, expeditur de-
 bent eodem die quo expeditur principale.*
- 4 *Actus publicis per scribam iuratum scriptis ma-
 ior adhibetur fides quam ipsis iudicibus cora-
 rium testificari volentibus.*
- 5 *Ex separatis non fit illatio.*
- 6 *Aliud est petere, aliud petere velle.*
- 7 *Expense propter instam litigandi causam com-
 pensari solent.*
- 8 *Non esse & non adparere ex actis paria sunt.*
- 9 *Consuetudinem alleganti incumbit probatio.*
- 10 *Consuetudo nisi sit rationabilis & præscripta, non
 valet.*
- 11 *Victus victori in expensis condemnatur, nisi instam
 litigandi causa subit.*
- 12 *Ius suæ sit utrum generale alicui damnum indebi-
 te inferens, restringi debet.*
- 13 *Tacitum plus operari non potest, quam expressum.*
- 15 *Ea que facti sunt, vel in factis consistunt, non præ-
 sumuntur.*
- 16 *Condemnatio expensarum solam intelligitur de
 his, quæ tempore latæ sententiæ factæ erant.*
- 17 *Modicus temporis præiudicium, quoq; modicum
 præsumi facit.*
- 18 *Frustratorium est, bene demonstratum, amplius
 demonstrare velle.*

M Is petitione, responsione, replica
 duplica, & triplica, alijsq; actis &
 acitatis coram magnificis & spe-
 ctabilibus dominis Burgimagi-
 stris & scabinis insignis oppidi Ant-
 verpiensis, inter Nicolaum Henrici appellatē,
 & Iohannem Dymack intimatum, nec non Deca-
 num & iuratos seu oudermans ministerij pan-
 norum dicti oppidi appellatos ex tertia videtur
 mihi subscripto de iure dicendum, quod dicti Deca-
 nus & iurati seu oudermans malè, perperam, ac
 nulliter processerunt ad taxationem expensarum,
 damnorum, & interesse in fauorem dicti
 Ioannis Dymack, & quod propterea eorum sen-
 tentia damnorum & interesse taxatiua 4. Apri-
 lis, anno Domini millesimo quingentesimo o-
 ctavo, more Gallicano lata, debet retractari &
 quod dictus Nicolaus Henrici ab impetitione
 præfati Ioannis Dymack omni iure debet ab-
 solui, & moueor iuribus, rationibus & autho-

ritatibus infra scriptis. Primò, quia ex actis co-
 ram dictis Decano, & iuratis, seu oudermans ha-
 bitis, constat, quod dictus Ioannes Dymack ab im-
 petitione dicti Nicolai Henrici facta coram ip-
 sis quinta Februarij, anno Domini millesimo
 quingentesimo septimo, die decimatertia eius-
 dem mensis Februarij, absolutus fuit præter id
 & absq; eo, quod in eadem sententia facta est a-
 liqua mentio expensarum, damnorum, & inter-
 esse: modò sic est, quod taxatio & expensarum
 præsupponit sententiam, sicut priuatio habitum,
 l. decem. ff. de verb. obli. & §. seruus. Inst. de cap.
 dimin. & ibi Ang. & Doct. nec potest esse in pri-
 uatione, quod nunquam fuit in habitu. Tertiò
 vltus fructus, in prin. ff. de cond. & dem. ost. sequi-
 tur ergo, quod per dictos Decanum, & iuratos
 seu oudermans non potuit fieri aliqua taxatio,
 quia non entis nullæ sunt qualitates. I. eius qui
 in prouincia. ff. si certum petatur. Secundo mo-
 ueor, quia ex actis & coram dictis Decano, & iu-
 ratis, seu oudermans habitis, non comperitur,
 quod expensæ, damna & interesse fuerunt peti-
 ta: ergo dicti Decanus & iurati non tenebantur
 de illis in sententia facere mentionem, vt notat
 glossa ordinaria, Panor. & Doct. in c. fin. de re-
 scrip. & Specul. in tit. de offic. iudi. in §. impedit,
 post prin. Iudex enim non tenetur impartiri of-
 ficium suum non requisitus ad vtilitatem priua-
 tam, vt est tex. in l. 4. §. hoc autem iudicium, &
 ibi Bart. & Doctor. ff. de damno infecto. Imo fa-
 tuus est iudex, qui pronunciat super non peti-
 tis, vt est tex. in l. fin. C. de fideicom. liber. & sen-
 tentia debet esse conformis petitioni, nec in ali-
 quo excedere, l. vt fundus, ff. communi diuid.
 & c. licet Heli, de Simon. nec etiam dicti Deca-
 nus & iurati fecerunt aliquam condemnationem
 expensarum, damnorum, & interesse, vt supra
 dixi: sequitur ergo, quod ad taxationem per eos
 procedi nõ potuit. Tertiò moueor ex alio, quia
 d. Decanus & iurati et si voluissent, pcedere ad
 condemnationem expensarum, damnorum, &
 interesse post expirationem decimi tertij dici Fe-
 bruarij, in qua per eos lata fuit sententia absolu-
 toria, non potuissent, ex quo functi fuerunt eo-
 rum officio, sed hoc solum facere potuissent il-
 lo eodem die quo tulerunt sententiam absolu-
 toriam, quia & ea que concomitantur senten-
 tiam, debent expediti eodem die quo expedi-
 tur principale, vt est tex. in l. Paulus, ff. de rei iu-
 di. & in c. cum appellationib. friuolis, & ibi no-
 tatur per glo. de appel. lib. 6. & notatur in l. quia
 arbiter, ff. de arb. Si ergo post expirationem di-
 ctæ diei non potuerunt facere condemnationem
 expensarum, damnorum, & interesse, & prius nul-
 la facta fuit. Sequitur ergo, quod postea taxatio
 nem facere non potuerunt.
 Nec præmissis obstat, c. rificatio & dictorum
 Decani, & iuratorum, seu oudermans, in actis ex-
 hibita, qua caueri videtur, quod dictus Ioannes
 Dymack fuit ab impetitione præfati Nicolai
 absolutus,

absolutus, *costeolos ende schadeloos*, & per consequens, dictus Nicolaus Henrici fuit condemnatus in expensis, damnis, & interesse: quia dico, quod dicta certificationi non est standum, contra acta publica conscripta per eorum scribam, ut est text. in c. quoniam contra falsam, & ibi Panor. in 20. column. notat. de probat. ipforum enim iudicium est iudicare, non de gestis coram se testificari, nec ipsis creditur in præiudicium tertij, maximè quando ex facto vel non factolauus vel vituperium eis ascriberetur, ut in proposito, quia sic essent iudices & testes in causa propria, quod esse non potest, ca. forus, de verb. sign. & c. 1. 4. q. 4.

Nec aliquid facit, quod dictus Ioannes Dymack tempore arresti protestatus fuit de expensis, damnis & interesse, quia non sequitur, protestatus fuit, ergo formaliter petiuit, expensas, damna, & interesse, cum ex separatis non fiat illatio, l. neq; natales, C. de probat. & l. non hoc, Co. vnde cognat. aliud enim est protestari de agendo, & aliud est agere, sicut aliud est petere, & aliud petere velle. l. amplius nõ peti. ff. rem ratam haberi. Item iterum non sequitur, expensas, damna & interesse fuerunt petita, ergo in illis debuit fieri condemnatio, quia negatur assumptum, & illo supposito pro vero, non valet consequentia, quia propter iustam causam litigandi potuit fieri compensatio, prout quotidie fit, ut habetur & notatur in cap. finem litibus, de dolo & contumacia. & in c. calumniam, de pœnis, cum similibus.

Non obstat etiam præsentia consuetudo, allegata per dictum Ioannem Dymack, vigore cuius victori censetur tacite in expensis, damnis, & interesse condemnatus, quando de hoc non fit mentio in sententia, quia de dicta consuetudine non constat, nec ut informor constare poterit, modo si paria sunt non esse, & esse & non apparere, l. in lege ff. de contrah. empt. & l. duo sunt Titij ff. de testa. tute. & cum consuetudo si sit facti, & in facto consistat, debet probari per allegantem, c. 1. de const. lib. 6.

Præterea dato, quod de huiusmodi præsentia consuetudine constare posset, prout non, tamè de validitate illius multum esset dubitandum, ex quo si consuetudo debet esse rationabilis & legitimè præscripta, ut est text. in c. fina. de consuet. & habetur in l. de quibus, cum pluribus l. sequent. ff. de legib. & in l. 1. & 2. C. quæ sit longa consuetud. Sed neutrum istorum videtur hic concurrere non primum, quia subsistente legitima causa litigandi ex parte actoris, ut in proposito, iniquum & irrationabile esset, victum victori tacite cense in expensis cõdemnatum, imò potius præsumi debet, quod expensæ sunt compensatæ: dicta enim vulgata regula, victus victori in expensis debet condemnari, recipit limitationem & restrictionem, nisi subsit iusta causa litigandi, ut notatur in d. ca. finem liti-

bus, & in præleg. c. calumniam. Si ergo iustum ius declaratur per aliud. l. nõ est nouum, & l. sed & posteriores. ff. de leg. ergo etiam consuetudo & statuta loquentia per verba generalia recipient restrictionem, vel interpretationem restrictionem à iure communi, maximè quando quis indebitè damnum pateretur, nisi fieret restrictio, ut in casu præsentis. text. est notabilis in l. 2. C. de nox. actio. & in c. cum dilectus, de consuet. & in c. cum dilectus, & in c. ad audientiam, de cleric. non resid. Et ergo nimirum, si in casu præsentis dicta præsentia consuetudo recipiat hanc eandem restrictionem, videlicet, nisi litigans habeat iustam causam litigandi: quia si id de quo minus videtur inesse, inest, & id de quo magis, Authen. multò magis. C. de sacrosanctis eccles. & c. cum in cunctis, in princ. de election. cum similibus. lex enim & statutum veniunt ex consensu expresso, consuetudo autem ex tacito, d. l. de quibus in fine: tacitum autem regulariter nõ potest plus operari quàm expressum, imò e contra, ut notatur in regula scienti, de regulis iur. lib. 6. in mercur. & in l. cum quid. ff. si cert. petat. Non etiam constat de secundo ex actis, nec etiam constare poterit, ut informor, quod tamen est substantiale, ut prædixi. Præterea dato, quod de huiusmodi præsentia consuetudine constare posset, prout non, tamen deberet adhuc recipere aliam restrictionem, videlicet, si fuerint petita, per ea quæ supra dixi, aliàs præsumetur fatuitas iudicis, & quod ipse voluerit officium suum impartiri non requisitus, ad utilitatem priuatam, quæ omnia si cum sint facti & in facto consistant, non præsumuntur. l. quæcunque, §. fina. ff. de publicia. Præterea dato sine præiudicio, quod de huiusmodi præsentia consuetudine constaret, tamen ne sequatur absurdum, deberet recipere aliam restrictionem, videlicet, quod tunc tacite veniat condemnatio expensarum, & cætera, quando ex actis constat, illam debere venire, hoc est, quando constat ex actis, eum debuisse in illis condemnari, & tunc

adhuc solum intelligeretur condemnatus in illis, quæ tempore lata sententia, puta decimo tertio Februarij fuerunt facta, quæ erant valde modica, puta, paucorum dierum, non autè venirent illa quæ postea facta sunt, quorum condemnatio pendet in futurum. arg. l. 2. ff. de usu. Præterea in omnem euentum, constat dictos Decanum & iuratos seu oudermans malè & excessivè taxasse, quod patet primò ex modicitate temporis inter datam arresti, quæ fuit quinta Februarij, & datam sententiæ absolutoriæ, quæ fuit

13. eiusdem mensis, quæ si modicitas temporis facit præsumi modicum præiudicium l. si debitori. ff. de iudic. Item patet secundò ex qualitate personæ dicti Ioannis Dymack, qui cum in literis moratorijs à principe impetratis se pauperem exposuerit, non præsumitur habuisse tot & tanta bona in mari, & per consequens non est verisimile

risimile, ipsum in tam modico tempore tam enormiter damnificatum, pro hoc l. plenum. §. c. quitij. ff. de usu & habit. & c. solitz. de maio. & obedi. Nec obstat, si dicatur, quod post huiusmodi arrestum dictus Ioannes Dymack non fuit profectus ad Angliam. Quia respondetur, quod non est satis, constare eum non fuisse profectum ad Angliam, sed deberet constare, quod nisi huiusmodi arrestum factum fuisset, profectus fuisset ad Angliam, & quod in illis octo diebus medijs inter arrestum & sententiam absolutoriam profectus fuisset, & quod infra illos octo dies profectus non fuit, tantum damnus sustinuit: ita notabiliter dicitur Inno. Pan. & Doct. in c. ex transmissa, de præscrip. & est pulcher text. in l. qui comeat in prin. & ibi Bar. ff. de re milita. cum ergo præmissa specificè articulata non fuerint, neque probata. Dato etiam, quod condemnatio expensarum, damnorum, & interesse præfessisset, & taxatio fieri potuisset, prout non, per supra dicta patet luce clarius, sententiam dictorum Decani & oudermans fuisse nullam, iniquam, & iniustam, & bene ab eo fuisse appellatum, & eorum sententiam debere retractari, quod quia longè lateq; deductum est in scripturis dicti Nicolai Henrici appellantis, amplius circa hoc nõ insisto, quia frustratorium est, si bene demonstratum amplius demonstrare velle, l. 1. in fin. ff. de dote prælega. superuacuisq; laborat impendij, qui solem facibus certat adiuuare, c. si omnia. 6. q. 1. Concludendo ergo persisto in conclusione supra capta.

CONSILIVM CCVIII.

SUMMARI A.

- 1 Donaciones per parentes prolibus factæ, an & quædo reuocari possint. c. nu. 20.
- 2 Traditio in donatione inter viuos an requiratur.
- 3 Rem propriam alienare vel donare quilibet potest.
- 4 Fraudem allegans eam probare tenetur.
- 5 Fraudentia alienatio reuocari potest per eum, in cuius fraudem alienatio facta est.
- 6 Fraus et dolus donantis vnde deprehendatur. habes nu. 7. & seqq.
- 7 Ignorantia probabilis in facto proprio non cadit.
- 8 Donationem fraudulentam futurus etiam creditor reuocare potest.
- 9 Actor in turpitudine sui authoris se fundans repellendus est.
- 10 Libertas in fraudem futurorum creditorum data, per ipsos creditores fraudatos reuocatur.
- 11 Creditor posterior habens instrumentum publicum prioris scripturam debitoris priuata habens præfertur.
- 12 Scriptura debitoris priuata contra ipsum probat, non autem contra tertium.

- 18 Malitijs hominum non est indulgendum.
- 20 Emancipatio fraudulenta pro non facta habetur.
- 21 Donatio causa mortis existimatur quando donator sibi renouationem illius reseruat.



Asus talis est: Quidam A. habens tres proles donauit eis vnà cū alijs prolibus nascituris ex futuro coniugio per eum contrahendo, trecentas libras grossorum, reseruando tamen sibi potestatem reuocandi dictam donationem, quado eidem placeret. & statim post hoc contraxit matrimonium, & prolem vnã ex secunda vxore suscitauit & mortuus est. Veritur iam quæstio de istis trecentis libris inter dictas proles ex vna & secundam coniugem ex alia, dictis prolibus sustentibus hanc summam eis deberi vigore donationis per patrem eis factæ: muliere sustinente cõtrarium, videlicet donationem ea inficia & ignorante factam, tanquam in fraudem factam, non debere fortiri effectum: Quaritur quid iuris.

Et videtur primò pro prolibus, quia donatio nec, si per parentes facta prolibus, nõ reuocatur, si ad secundas nuptias conuolauerint, nisi vna trium causarum numeratarum in Authen. quod mater. iuncta glossa, & in l. generaliter. C. de reuoca. dona. concurrat vel interueniat. Sed nulla dictarum causarum hic interuenit, ergo donatio erit valida: nec potest dictis prolibus obesse, quod traditio secuta non est, quia in donatione inter viuos, quæ fit ex mera liberalitate, qualis videtur ista esse, per instrumentum de super confectum, non requiritur traditio, nec dicitur inutilis ob hoc, quod res tradita non sunt. l. si quis argentum. §. fin autem, C. de dona.

Secundò istud deducitur alio medio, sic, nam in iure propria quilibet habet liberam voluntatem donandi vel alienandi, l. dudum, C. de contrah. emp. & vend. & l. in re mandata, C. mand. cum simi. ergo iste A. potuit licitè prolibus suis donare, nullius requisito consensu, præsertim cum hic subsit honesta causa, quare valida debet esse donatio, tanquam facta erga benè merentes amicos vel necessarios, l. affectionis. ff. de dona. Nec obstat fortè, si dicta si relicta dicat donationem esse factam in fraudem, nã hoc per proles negatur, & ergo ei incumbit onus probandi: qui enim fraudem allegat, eam probare debet. l. patronus, & l. quotiens. §. quoniam dolo. ff. de probatio.

Istis tamen non obstantibus contrariū est de iure dicendum, pro cuius deductione oportet præsupponere, quod alienatio si facta in fraudem alicuius, venit reuocanda per illū, in cuius fraudem facta est, per tex. in §. item si quis in fraudem. Instit. de actio. & ff. quæ in fraud. credit. per totum. Et quia fraus siue si dolus non potest liquidè probari, sed duntaxat per indicia, cõiecturas & præ-

& præsumptiones. l. dolum. C. de dolo, & est rextus, iuncta glo. in c. 2. de renun. lib. 6. Est igitur videndum, ex quibus in casu præfenti præsumatur dolum. Et quidem in præfenti casu dolum præsumitur ex multis. Primò ex eo, quia ÷ dictus A. ut in facto præsupponitur, maiorem partem bonorum donavit, videlicet, summam trecentarum librarum grossorum, ergo præsumitur id in fraudem fecisse, per text. iuncta glo. in l. novum, in verbo prope omnis substantia. ff. de legat. 3. & per ea quæ habentur & notantur in l. omnes §. Lucius. ff. de his quæ in fraud. cred. negari autem non potest, quin per huiusmodi donationem patrimonium suum intricavit, quare præsumitur fraus. l. summa cum ratione, in 8. princ. ff. de peculio. Secundò, præsumitur ÷ hic dolum ex eo, quia donavit coniunctæ & domesticæ personæ, videlicet proprijs filijs, per text. in l. data, C. de donat. & l. pen. post prin. ff. de bon. libert. Tertiò præsumitur hic dolum ex alio, quia ÷ ista donatio facta est clâ, quod prohibetur inter personas familiares & coniunctas. d. l. data: est enim semper præsumptio contra actum claudendum, l. fin. ff. de ritu nup. & c. vnico, vt eccle. ben. cum sim. Quartò, ex alio præsumitur fraus, quia iste ÷ donans post donationem repertus est possidere ea quæ donavit, quare præsumitur quod huiusmodi donatio fraudulenter facta est, vel ad minus, quòd non sit vera donatio, sed solum imaginaria vel simulata per text. in l. sicut. §. superuacuum. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol. & in l. qui sub imagine. C. de distract. p. g. & per consequens erit habenda pro non facta, l. nuda. ff. de contrah. emp. cum si. Quintò præsumitur ÷ fraus in casu isto ex alio, quia statim post donationem factam dictus A. conuoluit ad secunda vota, quare propter propinquitatem actus qui subssecutus est, cui actui hæc donatio plurimum fuit præiudicialis, præsumitur dolo esse facta, argum. l. si ventri §. fin. iuncta glo. & ibi Barto. Ang. & Doct. ff. de priuil. credito. nam ex actu, qui incontinenti sequitur, sumitur efficax præsumptio fraudis, l. 3. ff. de pign. acti. Maximè hæc, cum in contractu nuptiarum suarū ipse tacuit, nihil exprimendo de hac summa, quæ filijs suis paulò ante donauerat: nec posset dictus A. se excusare per ignorantiam, quia in ÷ facto proprio nõ cadit probabilis ignorantia. l. quanquam. ff. ad Velleia. & c. ab excommunicato, de rescript. Liqueat ergo quomodo in casu nostro dolum pluribus modis præsumitur, quos etiam firmat Barr. in l. post contractum. ff. de don. & ibi sequuntur eum quasi omnes, & Doct. in d. l. omnes. §. Lucius. & in l. si quis posthac. C. de bonis proscript. & in præalleg. §. ite si quis in fraudem. Non obstat, si quis diceret, quòd tempore ÷ donationis hæc mulier non fuit vxor istius donatoris, nec aliquod ius in eius bonis habuit, quare eius consensus requiri non debuit. Nam responderetur, fatendo quòd tunc poterat donare & vendere ad

libitum, sed ex quo donavit clâm & coniunctæ personæ, & incontinenti ex post contraxit cum dicta reâ, concurrentibus alijs, de quibus supra, iura præsumunt, eum dolosè hoc fecisse, & quòd dolum dedit causam contractui: meritò ergo, ne eius dolum siue fraus ei patrocinetur, cõtractus non sortitur effectum, quinimò & si summa præfata fuisset tradita, competere huic mulierireuocatoria, ad reuocandum donationem factam, instar futuri creditoris, cui etiam, sicut & præfenti, competit reuocatoria, vt in terminis nostris tenet Ioan. Fabri. & sequuntur Ang. Iaf. de Mayo, & Doct. in d. §. item si quis in fraudem, & Bal. in Rubri. C. de reuocan. his quæ in fraud. credito. & est bona gl. in Auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. & ibi eam sequuntur Cyn. Bar. Bald. Ang. Sali. & Doct. maximè quando incontinenti post donationem secutus est contractus, vt in casu præfenti.

14 Præterea deducitur istud ex alio, nam ÷ ista proles agendo fundant se principaliter super ista donatione. Sed clarum est, dictam donationem sine dolo non processisse, vt supra probauit, ergo fundat se in turpitudine sui autoris, à quo causam habent, quare repellendi sunt, per text. ad hoc notabilem, in l. cum profitearis. C. de reuocan. donat. maximè cum sint actores, per ea quæ notantur in c. lator, de sent. & re iudi. & per Bart. in l. iusurandum quod ex conuentione. §. procur. ff. de iureiuran. & per Pan. in c. cum super, de concess. præbend. & est ratio, quia nemo ex improbitate sua consequi debet actionem. l. itaq; fulto. ff. de furt. cum similibus. Præterea videmus, quòd libertates ÷ in fraudem creditorum futurorum data, reuocantur per ipsos creditores fraudatos, vt est tex. in l. in fraudem creditorum testamento, iuncta glo. qui & à quibus & in l. sed si maritus, in fi. eo. tit. si ergo hoc reperitur in liberatibus, quæ sunt multum fauorabiles, fortius erit in alijs contractibus non tantum fauorem habentibus. Præterea videmus, quòd ÷ creditor posterior præfertur priori, quâdo de posteriori credito constat per instrumentū publicum, & de priori non constat nisi per scripturam priuatam debitoris, vt est tex. notabilis, in l. scripturas, C. qui pot. in pig. hab. quod ideo contingit, quia aliàs esset in potestate debitoris fraudare creditorem suum, habentem instrumentū publicum, dando amico suo, vel alteri de quo consideret, schedulam suam priuatam de antidata, lex ergo volens huiusmodi fraudibus obuiare, statuit, quòd schedula priuata debitoris non faciat fidem in præiudicium tertij, licet bene faciat fidem in præiudicium ipsius debitoris: sic etiam in proposito, quando per aliquem reperitur facta donatio in coniunctam personam clâm & occultè, & statim ex post cõtrahitur cum alio, concurrentibus alijs, de quibus supra, si huiusmodi donatio sortiretur effectum, & nõ præsumeretur fraudulenta, esset in potestate cuiuslibet

libet fraudare futuros creditores clâ & secretè, paulò ante contractū facièdo donationes in filios, vel alios de quib. consideret, quod ÷ est absurdū & inhumanū, & ergo vicandū, c. solite, de ma. & obe. & l. cum absurdū. ff. de bo. liber. cum si. malitijs enim hominū non est induldendum, l. in fundo. ff. de rei vend. & ergo lex in istis & similib. casibus præsumit in fraudem, & statuit, huiusmodi donationes & contractus fraudulentos non debere sortiri effectū, iurib. supra alleg. & bene ÷ facit tex. in l. si. item rescripserunt patris. ff. ad municipa. vbi emancipatio filijs facta per patrem consulto & in fraudè, habetur pro nõ facta: deceptis enim & non decipientibus iura subueniunt. l. si sine, in fi. C. ad Velleia. & l. si decipiendi. ff. ad Velle. cum si. Restat iam respondere ad motiua pro parte contraria adducta, & primò ad primū respondetur, quia ÷ iura nihil aliud pbant, quàm donationes factas à parentibus liberis, non reuocantur per ipsos parètes, ad secunda vota transeunt, nisi ex causis ingratitudinis ibi numeratis: sed illic nõ dicitur, qures per parentes donata filio, clâm & in fraudem futuri creditoris, non possit per futurū creditorem reuocari, imò hoc fieri posse certū est, per supra latè deducta. Et ad confirmationem, qua dicitur, hanc donationem fuisse donationem inter viuos & irreuocabilem, respondetur per interemptio-nem, negâdo, imò ÷ censenda est donatio causa mortis, attento quod donator sibi reseruauit illius reuocationem, vt est tex. apertus in l. vbi ita donatur. ff. de don. cau. mor. & ibi Bar. & DD. ex quo sequitur, quod nullo modo sortiri debet suum effectum, attento quod tempore contracti matrimonij reâ, adhuc fuit imperfecta, nec extremam confirmationem recepit, vt est tex. pulcher, cū gl. in l. si aliquis. ff. de don. cau. mor. & probatur Insti. de dona. in prin. & in l. non omnis, in prin. ff. si cer. pet. cum similib. Ad secundum dicitur, quod dicta iura procedunt, quando alienatio sit, non in fraudè vel præiudicium tertij, cuius cõtrarium accidit in præfenti casu, & per hoc etiâ patet solutio ad confirmationem, in qua dicitur, quod alleganti dolum incumbit onus probâdi: nam hoc est vtique verum, & censetur dolum probatus in hoc casu ex coniecturis & indicijs supra allegat. d. l. dolum. Quare singulis attentis, concludo, quòd donatio facta per patrem in filios, non debet sortiri effectum in magnum ipsius reâ inficiæ & ignorantis fraudem & præiudicium concepta.

CONSILIVM CCIX.

S V M M A R I A.

- 1 Audiendi non sunt in iudicijs, si quorum non interest.
- 2 Eorum creditorum ratio prior est, quorum pecunia ad creditores privilegiarios peruenit.

- 3 Surrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur.
- 4 Qui pignus tenet, actione reuocatoria non tenetur, modo fraus ex ipsius parte cesset.
- 5 Creditoribus chirographarijs creditores hypothecam habentes, maximè in bonis obligatis præferuntur.
- 6 Creditor possessionem pignoris habens alijs præferri solet.
- 7 Scriptura priuata alia habens iuris adminicula, etiam in tertij præiudicium facit fidem.
- 8 Fraudis suspicio per alias fortiores coniecturas in contrarium facientes eliditur.
- 9 Mercator non habens fidem de precio, alijs creditoribus in re vendita præfertur.
- 10 Venditor quando fidem de precio habuisse præsumatur, &c.
- 11 Intellectus notator, per Doct. in l. si cum dotem. §. fin. solut. matrim.

Viso processu pendente coram spectabilibus dom. Burgimagistris & Scabinis oppidi Bergesis, per & inter Hieronymum de Casina, noie mense siue societatis do. Nicolai de Casina actorè ex vna, & Adrianū van Loo, Ioan. Couhjn, & eorū confortes, ptensores creditores Petri de Pogio fugitiui, reos ex altera, d. Hieronymo, noie quo supra, contèdente ad finè, parrectum p dictos reos seu ad eorū instantiã iudicialiter factū sup sex petijs mercantiarū in actis latus specificatarū, tanq̄ nulliter & indebitè factum, vt puta, super bonis ad d. Petrū de Pogio fugitiuum, tēpore arresti nõ spectantibus, tollatur, præfatis reis sustinentib. huiusmodi arrestū bene factum, ppter multa, de quib. infra: videtur mihi sub correctione melius sentientium, quod dictum arrestū ad præfatorum reorum instantiã factum declarari debet, nulliter & indebitè factum. Et moueor primò, quia ÷ dictorū reorum non interest huiusmodi arrestum fieri, quod patet, quia non constat apud acta, ipsos esse creditores d. Petri de Pogio, etiam in vno obulo: licet enim in actis comperiat exhibita quædam scheda declaratoria seu specificatoria summarū, præfatis reis, vt prætenditur, debitarum: nullibi tamen in actis constat per literas, instrumenta, vel aliàs de præfatorū reorum credito, ergo non sunt audiendi, argu. l. i. ff. de appel. recipien. vel non, cum simi. Secundò moueor, quia ÷ ex actis constat, mensam siue societatem dicti do. Nicolai de Casina fuisse obligatam Nicolao de Paulo Bonuif, pro dicto Petro de Pogio, in summa 155. librarum, 8. solidorum, 11. denariorum, ex resta maioris summæ: constat etiam ex actis, dictam societatem fuisse obligatam Francisco de la Rocque, pro dicto Petro de Pogio in summa ducentorum & 14. nobilium, & adhuc in summa trecentarum librarum cuidam Bernardo Pharaoni, dicti autem Nicolai de Paulo Bonuif,

nisi, Franciscus de la Rocque, & Bernardus Pharaoni fuerunt veri creditores præfati Petri de Pogio diu ante eius fugam, vt ex actis constat: cum ergo dicta mensa siue societas de sua pecunia præfatis creditoribus. Petri de Pogio satisfecerit, vel in posterum satisfacere cõpellatur, certum est, quod in locum præfatorum verorum creditorum præfati Petri de Pogio successit: vt est casus in terminis in l. si ventri. §. fina. ff. de privileg. credito. & per consequens præferri debet dictis reis, quemadmodum præfati veri creditores ipsius præfati fuissent: cum ¶ surrogatum sapiat naturam illius in cuius locum surrogatur, l. vnica. Cod. de rei vxor. actione, cum similibus. Tertiõ moueor ex alio, quia ex actis constat, dictam societatem diu ante præfati Petri fugam, & longo tempore ante præsentium arrestum, iure proprio possedisse præfatas sex petias mercantiarum loco pignoris sibi traditas per præfatum Petrum de Pogio. modõ clarum & indubitatum est, quod ille ¶ qui pignus tenet actio ne renocatoria non tenetur cessante fraude ex parte ipsius, de qua non constat in casu præsentis, vt est textus in l. illud. ff. quæ in fraud. credit. Quartõ moueor, quia ¶ licet fortè posset constare, quod dicti rei essent creditores præfati Petri de Pogio, tamen duntaxat essent creditores chirographarij, nec allegatur quod habent hypothecam, ergo certum est, quod dicta mensa siue societas domini Nicolai de Calsina habens hypothecam, debet eis præferri, maximè in sua hypotheca, vt est casus in l. eos. Cod. qui potio. in pignor. habe. & bonus textus in l. procuratoris. §. si est quæsitum, & ibi Paulus de Castro, ff. de tributo. Præterea dato quod nullus eorum haberet hypothecam vel privilegium, tamen ¶ adhuc deberet præferri dicta societas siue mensa, ex quo est in possessione dictarum mercantiarum, quæ sibi traditæ fuerunt sponte per dictum Petrum de Pogio, primo loco pignoris, & postea data in solum nullis alijs pro solutione sibi facienda instantibus, vt est casus in l. pupillus, in versicu. si verõ iustè, & in versicu. quid ergo. ff. quæ in fraudem credito. & per consequens arrestum debet declarari malè factum.

Restat nunc respondere ad ea quæ dicti rei pro iustificatione arresti allegant, & primõ non obstat illud quod rei allegant de scriptura priuata, scripta manu Francisci de la telta. & subscripta per dictum Petrum de Pogio, quæ non facit fidem in præiudicium tertij, iuribus vulga. quia ad hoc respondetur, quod licet ¶ scriptura priuata non faciat fidem in præiudicium tertij, quando alia adminicula non concurrunt, tamen secus est, quando cum scriptura priuata concurrunt alia adminicula, vt in casu præsentis, text. est in l. scripturas, & ibi not. per Doct. C. qui potio. in pignor. habeat. In casu autem præsentis dicta scriptura priuata iuuatur testimonio plurium

notabilium personarum, vt ex actis lucidè vidèri potest, quare non obstat. Et eodem modo respondetur ad illud quod rei allegant de fraude tum ex subitanea fuga dicti Petri, tum quia ipse duxit in vxorem sororem Nicolai de Caragni gubernatoris dictæ societatis, quàm ex pluribus alijs coniecturis in actis laus deducit. Nam ad hoc respondetur, quod ¶ licet ex coniecturis in actis deducit prima fronte præsumatur fraus, tamen ex quo de vera substantia crediti dictorum actorum constat ex multis in actis deducit, & suspitio fraudis per alias coniecturas æquè fortes vel fortiores elidatur, veritate manifestata, cedit opinio vel suspitio veritati. cap. veritate. §. distinctio. quare non obstat. Sed præmissis fortiter obstat aliud, quo ¶ dicunt, petias arrestatas in specie per ipsos fuisse venditas dicto Petro de Pogio, & sic quia adhuc extant, debent admitti ad vendicandum, & arrestandum, & in eis ceteris omnibus creditoribus dicti Petri præferri. d. l. si ventri. §. in bonis. Et confirmatur, quia non censetur habuisse fidem de precio, ex quo dictus Petrus incontinenti post venditionem fugam cepit. argum. l. 3. ff. de pign. act. & faciunt not. per Bald. Angel. Paul. de Cast. Ioan. & Alexan. de Imol. in l. si cum dote in §. fina. ff. sol. matr. in quibus locis præfati Doctores tenent, quod quando mercator emit merces etiam ad credentiam, si infra paucos dies expolit capiat fugam & res venditæ extant, poterit venditor illas vendicare, & debet in eis ceteris creditoribus præferri. Cum ergo in casu præsentis petiæ arrestatæ extant, & dictus Petrus statim post emptionem huiusmodi mercium ad credentiam fugam cepisse dicitur, videtur quod huiusmodi arrestum sit bene factum. Nam ad istud subtile & difficile contrarium respondeo, prout respondet Paulus de Castro, in dict. l. procuratoris. §. si plures, quod contrarium procedit in mercatoribus qui non consueuerunt vendere ad credentiam, sed in mercatoribus qui consueuerunt vendere ad credentiam, vt carius vendant, censetur habita fides de precio, & translata dominium, secundum eum, & ita punctaliter accidit, vt informor in casu præsentis. Item ¶ dicti rei dederunt dilationem, vt informor, ad soluendum: & permiserunt Petrum huiusmodi res secum portare, nec aliquem secum miserunt cum huiusmodi rebus, quare præsumuntur habuisse fidem de precio, secundum Salice. & Doct. in l. incivile. C. de rei vendica. & Ang. in §. venditæ, in lit. de rerum digni. Præterea in casu præsentis non constat ex actis, dictos reos esse creditores præfati Petri de Pogio, vel res arrestatas, per eos eadem fuisse venditas. Item inter tempus quo huiusmodi res fuerunt actoribus traditæ per dictum Petrum loco pignoris, & tempus fugæ, fait interuallum trium septimanarum. Et dato, quod ipse Petrus easdem habuisset à præfatis reis, de quo

quo tamen non constat, illud accidisset etiam aliquo tempore ante traditionem per eum præfatis actoribus factam, quare non potest dici tempore emptionis in animo suo cõcepisse fugam, cum longo tempore expolit inter mercatores conuersatus sit emendo, vendendo, soluendo, & recipiẽdo, vt in actis latè deducitur, & sic ¶ cessant no. DD. in d. l. si cum dote, qui loquuntur, quando emptor incontinenti post receptionem mercium fugam arripuit, & res extant, absque eo, quod in alium sint translata, cuius contrarium accidit in casu præsentis, & ita proprie loquitur d. l. procuratoris. §. si plures, in vers. sed si dedi, quare non obstat. Concludendo ergo dico, huiusmodi arrestum per reos, seu ad instantiam reorum malè fuisse & esse factum: iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM CCX.

S Y M M A R I A.

- 1 Monasterium an ex persona sui religiosi in bonis feudalibus succedere possit, &c.
- 2 Clericus vel religiosus succedit in feudis, in quibus vassallus per substitutum seruire potest, & num. 30. & 31.
- 3 Beneficium siue feudum habere non debet, qui nõ potest gerere officium vel impendere seruitium.
- 4 Arma clericorum orationes & lachryme esse debent.
- 5 Multa impediunt sienda, quæ iam facta non solunt.
- 6 Consuetudo feudorum maximè attendenda est in feudis.
- 7 Naturalis filius, etiam per rescriptum principis legitimatus, patri in feudo non succedit.
- 8 Comitatus filius, effectus monachus, in comitatu alijsq; magnis dignitatib. non succedit. Secus in alijs feudis minoribus personale seruitium non requiritur, vt num. 32.
- 9 Monialium etiam monasterium à principe seculari feudum tenere potest.
- 10 Ius patronatus in ecclesijs conceditur laicis, vt eõ magis ad fundandum ecclesijs suntentur.
- 11 Vassallus an per substitutum seruire possit.
- 12 Ingressus religionis an iura successions amitti faciat.
- 13 Inuestitura forma in decisione casuum feudalium ante omnia attendenda est.
- 14 Vocabulum, Flaxas, in inuestitura positum operatur, vt quis per substitutum seruitia domino prestare possit, nec industria persona clerici conferatur.
- 15 Feudum habens femineum per substitutum seruire potest, & num. 22.
- 16 Audendus non est, cuius non interest.
- 17 De indignitate seu inhabilitate, nisi siscem seu priiceps, nemo opponere potest.

- 18 Vbi ad effectum facti solim respectus habetur, nõ interest à quo illud fiat.
- 19 Lex ab ingressu religionis retrahens, absurdum continere reputatur.
- 20 Dignitas episcopalis multum fauorabilis est, &c.
- 21 Clericus vassallus licet non armis, consilio tamen dominum feudi iuuare potest.
- 22 Inuestiens aliquem de feudo alias inhabilem, eo ipso illum habilitare, & vt feudum retinere possit dispensare censetur.
- 23 Constitutio Philippi ducis Brabantie qualiter feudum ad monasterium deuotum per proximiores defuncti laicos redimere licent, &c.
- 24 Dicitur, alius, quid importet, & nu. 27.
- 25 Successionis ab intestato tutius de iure debetur est.
- 26 Quæstio feudalis per iura feudalia non satis clare decisa secundum ius commune scriptum determinanda est.
- 27 Clericus vel prælatus in feudis succedit, si modo per substitutum domino seruire paratus sit.
- 28 Rubrica est bona interpreti nigri.
- 29 Consuetudo loci in qua bona sita sunt, diligenter attendi debet.
- 30 Ad essentiam consuetudinis introducenda que requiruntur, &c.
- 31 Testium depositiones contra producentem interpretanda sunt.
- 32 Consuetudo per laicos introducta clericis non iungatur.
- 33 Consuetudo ecclesijs onerosa de iure reprobat.
- 34 Bonorum adeo incapax esse nemo censetur, quin ea capere possit, vt vendat & pecuniam in suos, vltus conuertat.
- 35 Monachi qualiter pro mortuis habendi.
- 36 Pro religione in dubio iudicandum est.
- 37 Communis opinio glossæ & doctorum auctoritate vallata in iudicando retinenda est.

In causa quæ vertitur super successione certorum bonorum feudalium, per & post decessum quondam Ioannis de Lamechouen relictorum, inter reuerendum patrem dominum abbatem sancti Trudonis, nomine sui monasterij ex vna, & proles domini de Heer, ex alia partibus: tota difficultas consistere videtur in hoc, an ¶ monasterium ex persona sui religiosi possit succedere in bonis feudalibus, offerendo seruitium per substitutum, quando feudum est tale, quod requirit seruitium quod per alium potest explicari. Et licet prima facie videatur dicendum, quod non: Primõ per text. in c. vnico. §. ex hoc, in tit. de feudo femine, vbi est text. quod clericus ¶ vel religiosus, non potest succedere in bonis feudalibus, & quod fortius est, habens feudum, si efficiatur clericus vel religiosus, illud p̄dit. Secundõ per text. in c. qui clericus, in tit. si de feu. fuer. contro. vbi est text. quod hoc ipso quis feudum amittit, quod clericus efficiatur, vel votum religionis assumit. Tertiõ

3 per \dagger tex. in cap. vnico, in titu. de milite vasallo qui arma bell. depo. vbi habetur, quod effectus miles Dei amittit feudum quod prius habuit: & subiungitur ratio, quia non debet habere beneficium seu feudum, qui non potest gerere officium vel impendere seruitium. Cùm ergo clericus non possit impendere seruitium domino debitum ratione feudi, vt pote pugnare, & eundem cum armis defendere, ad quod tenetur vasallus, c. i. in tit. hinc finitur lex, deinde consuetudines regni incip. cùm hoc \dagger sit contrarium clericatui, c. clericus arma, de vita & honest. cler. & cap. reprehensibile, 23. quæstio. 8. vbi dicitur, quod arma clericorum sunt orationes & lachrymæ: Ergo non debet in feudo posse succedere: beneficium enim datur propter officium. d. ca. vnico, & cap. fin. de rescrip. lib. 6. Præterea \dagger si monachus factus non potest retinere beneficium seu feudum quod prius habuit, vt in iurib. supra alleg. Ergo multò minus debet succedere: quia multa impediunt scienda, quæ non tollunt iam facta. l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. Præterea consuetudò \dagger feudorum maximè est attendenda in feudis, c. i. de feu. cog. sed illa inhabilitat monachum siue clericum tanquam inutilem & inhabilem: ergo siue feudum sit tale, quod requirit seruitium per alium explicabile, siue requirit seruitium personale per alium non explicabile, non potest ipse succedere tanquam inutilis & inhabilis, sicut dicimus in femina, quæ posset seruire per alium, & tamen non succedit in feudo. cap. vnico. §. filia verò, de success. feudis, & in \dagger filio naturali qui potest seruire per se, & tamen non succedit patri in feudo, etiam si sit legitimatus per rescriptum principis: vt est text. in cap. naturalis, in titu. si de feu. fuerit contro. uer. in vrbibus feudorum. Præterea de isto videtur \dagger tex. iuncta gl. in c. scriptis. 26. quæst. 2. vbi dicitur, quod filius comitis factus monachus, non succedit in comitatu, nec monasterium pro eo: & illam gloss. ad hoc not. Bald. in l. Deo nobis, C. de episcop. & cler. & Specu. in titu. de statu monacho. §. i. versicu. ii. dicit ita seruari de facto: & idem sentit Henri. Boicq. in c. in præsentia, de probat.

9 Istis tamen non obstantibus, credo contrariū esse verius in casu subiecto, videlicet, quod monasterium, ex persona sui religiosi potest succedere in bonis feudalibus, quando feudum est tale, quod requirit seruitium quod potest per alium explicari: quod deduco iuribus, rationibus, & autoritatibus infra scriptis. Et primò pro hoc allego pulchrum text. in c. vnico, de stat. monacho. lib. 6. vbi habetur, quod etiam \dagger monasterium monialium potest tenere feudum à principe seculari. Secundò pro hoc allego text. in c. solite, de maior. & obed. & in c. verum, & in c. ex transmissa, de for. comp. & in c. ceterum, de iud. & in c. nimis, de iureiu. & in c. Romana. §. debet,

10 de appella. lib. 6. & isto casu clericus respectu feudi subest domino feudi laico, iuribus præall. quod ideo permittitur, vt laici inuicentur ad huiusmodi libertates faciendas. sicut econuerso ecclesia tolerat, quod laici \dagger habeant ius patronatus in ecclesijs, vt laici inuicentur ad fundandum ecclesias. c. dilectus, cum ibi not. de offic. lega. & c. cum dilectus, cum ibi not. de iure patro. Tertio, pro isto \dagger allego tex. iuncta gl. in l. quisquis. & in l. ad solitudinem. C. de epif. & cler. & in l. continuus. §. si ab eo. ff. de verbo. oblig. vbi habetur, quod filius aduocati vasalli potest seruire per substitutum. Item pro hac parte facit optimè textus in cap. si minori, & in cap. si quis deceferit, si de feu. sue. contro. & in cap. i. §. firmiter, de prohib. alien. feudi per Frede. vbi in materia feudorum licet seruire per substitutum, dum modo substitutus sit acceptabilis domino, prout accidit in casu nostro, quia fuit inuestitus pro tali. Præterea pro hac parte facit \dagger l. Deo nobis, supra alleg. & Auth. presbyteros, C. de epif. & cleri in quibus iuribus habetur, quod clerici & monachi, post ingressum religionis retinent iura suarum, & legitima iura successione per ingressum religionis non admittunt, imò quod fortius est, ingressus religionis aufert omnem maculam ingratitudinis, ita & taliter, quod ex eo capite filij exheredari non possint à parentibus: vbi cessante ingressu religionis, exheredari potuissent, vt est text. notabilis cum sua glo. in cap. non liceat parentibus. 19. quæst. vltim. Sequitur ergo, quod monasterium succedit in feudo nomine sui religiosi. Præterea istud deduco rationibus & medijs infra scriptis, & primò tali ratione. In \dagger decisione causarum feudaliū ante omnia attendenda est forma inuestituræ, vt est text. in c. i. de duobus fratri. à capita. inuesti. quem text. ibi Bal. multum extollit.

14 Sed sic est, quod forma \dagger inuestituræ facit mentionem de heredibus, vt patet in uenti eam. Ergo in concessione feudi non fuit electa industria personæ: & per consequens admittitur substitutus. ita notabiliter dicunt Cyn. Alberic. & Bald. in præalleg. l. quisquis. C. de epif. & cleri. & ratio naturalis est in promptu, quia cuius industria esse debeant futuri heredes nostri non natura naturata, cum sit de futuris, sed sola natura naturans præscire potest, iuxta notata per gl. in §. conditionales. Instit. de verb. oblig. Præterea dominus directus feudi, in casu præfenti insequendo formam inuestituræ, admisit substitutum monasterij, quia quendam secularem hominem, nomine monasterij inuestiuit, qui iuxta antiquam consuetudinem duplicia iura soluit, homagium præstitit, & seruitia requisita præstare obtulit, atque illo defuncto admisit & inuestiuit denuo alium secularem, tanquam substitutum, qui similiter homagium nomine monasterij præstitit. Patet ergo, huiusmodi feudum esse tale, in quo monasterium succedit, & in quo admittitur substitutus: nec mirum, cum non

non sit electa industria personæ, vt supra probauit. Præterea feuda contentiosa sunt feuda femineæ, in quibus femina succedere potest, vt constititur pars rea, quæ aliàs nullum ius in huiusmodi feudis prætere possit, cum prætendat ius ex successione femineæ: sed feudis \dagger femineis poterit deseruire per substitutum, quia eo ipso, quod feudum est femineum, videtur femina habilitata ad seruendum per substitutum, secundum Spec. in titu. de feudis. §. quoniam, versu. 21. & ibidem Io. And. in addi. Sequitur ergo, quod hoc casu tale feudum indistinctè transit ad monasterium, & hoc firmat expressè Felinus in c. in præsentia, de proba. nec \dagger est audienda pars rea prætendens substitutum hoc casu non debere admitti, quia ex quo dominus directus substitutum admisit, de cuius interesse agit, monasterium habet liberam ædem contra partem aduersam, cum pari aduersæ non sint præstanta seruitia, sed principi, seu domino directo. l. loci corpus. §. competit. ff. si seruitus vend. pro hoc \dagger facit gl. notabilis in l. his consequenter, in princip. ff. famul. hereticum, quæ dicit, quod nemo potest opponere de indignitate seu inhabilitate, nisi si quis seu princeps. Præterea vbi \dagger solum ad effectum facti respectus habetur non interest à quo illud fiat, non enim interest quid de æquipollentibus fiat. l. si mater. C. de instit. & substit. sub condit. fac. & habetur pulchre per Bartol. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. sed ita est in proposito. ergo & c. quod autem in casu præfenti habeatur respectus solum ad effectum facti, probatur in c. primo, de forma fidelitatis, & in cap. i. de noua forma fidelitatis. qui tex. volunt, vasallum debere præstare seruitium & auxilium secundum possibilitatem suam, ergo solum consideratur effectus facti, vt vult Bartol. in d. l. continuus. §. si ab eo. Præterea deducitur istud alio medio, sic, omnis \dagger lex sic est intelligenda & interpretanda, ne sequatur absurditas vel inhumanitas, ad quam euitandam lex recipit interpretationem extensiuam, declaratoriam & restrictiuam, vt notatur in l. non dubiam. Cod. de legi. & in l. 2. Cod. de noxal. actio. & est bonus textus in dict. cap. solite, sed sic est, quod nisi religiosus vel monasterium capax bonorum in communi ex persona ipsius religiosi posset succedere in bonis feudalibus, retraheretur quis ab ingressu religionis, quod lex reputat pro absurdo, & pro illius euitatione mirabiles facit interpretationes, vt videri potest in §. sed & hoc de præfenti, in Auth. de sanctif. episc. coll. 9. & in Authen. nisi rogati, C. ad Trebell. & in d. ca. in præsentia, cum vtrobique notatis: sequitur ergo, quod monasterium capax bonorum in communi succedat in feudo, & seruiat per substitutum. Præterea \dagger clericatus siue religio est causa multorum fauorum. l. privilegia, cum ibi no. C. de sacros. eccl. & maximè episcopalis seu abbatialis dignitas, quæ est magis fauorabilis, Auth. sed episcopalis dignitas, C. de epif. & cler. ergo non debet operari odium. l. quod fauore. C. de leg. & l. siue hereditaria. ff. de neg. ge.

21 Præterea in iuramento fidelitatis venit, quod vasallus præbet consilium, vt est tex. in d. c. i. de noua forma fidelitatis, quod in clerico & abbate abundat, & sic licet in armis non posset seruire, superplebit consilio. Præterea in ducatu Brabantie femina potest succedere de consuetudine in feudo, prout pars rea in actis constititur, prætendens ius ex successione femineæ, si ergo \dagger femina admittatur de consuetudine quæ à principio nascitur inhabilis, multò fortius admittetur religiosus, vel monasterium ex persona ipsius, quia ille à principio natus fuit habilis secundum naturam feudi.

23 c. i. §. & si clientulus, de alie. feudi, & eo ipso \dagger quod dominus inuestit eum seu eius substitutum nomine monasterij, videtur eum habitare & secum dispensare, vt feudum retinere possit, & illi deseruire per substitutum, attèta qualitate personæ, pro hoc l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habita. & facit d. c. solite, quia qui cum alio contrahit, vel scit, vel scire debet eius conditionem. l. qui cum alio. ff. de regu. iur. Præterea casus præfens reperitur expressè decisus per \dagger constitutionem domini principis ducis Philippi. dum vixit, ducis Brabantie, à quo feuda contentiosa in feudo tenentur, in qua constitutione inter alia canetur, quod feuda quæ ad monasteria deuoluntur, apud eadem remanebunt, donec fuerint per heredes proximiores defuncti redempta, quæ redemptio virtute eiusdem constitutionis fieri poterit, per consanguineos in seculo manentes, soluendo pro quolibet denario valore eorundem bonorum, viginti denarios: non est igitur amplius hæsitandum de hoc casu, ex quo habemus legem expressam hunc casum decidendum in curia domini à quo feudum contentiosum tenetur, quia vbi reperitur casus legis, nulla est dubitatio. l. ancilla, cum glo. C. de fur. Nec obstat si dicat, quod dicta constitutio principis loquitur de bonis feudalibus ad monasteria deuolutis, ex titulo emptionis, donationis, seu alio simili, propter dictionem \dagger alio, quæ est inclusiuæ similitum, & facit positionem eiusdem qualitatis, vt est gl. in l. si fugitiui. C. de ser. fugit. & notatur in c. sedes, de rescrip. & non loquitur expressè de titulo successione. Quia ad hoc respondeo & dico, quod si monasterium ex constitutione principis prædicta potest acquirere & retinere bona feudalibus, donec redimantur, ex titulo emptionis aut donationis, multò magis potest hoc ex titulo successione, quia dicti tituli non sunt de iure debiti, sed titulus successione \dagger ab intestato est de iure debitus. l. in suis. ff. de liberis & posthu. & in Auth. de hæred. ab intesta. §. i. & Instit. de grad. cog. §. si cum sim.

27 Et licet dictio alius \dagger sit inclusiuæ similitum, tam è hoc fallit ratione subiectæ materiæ, vt notant Doct. in d. c. sedes, & patet in Euangelio ibi. Et

suspensi sunt cum eo duo alij nequam. Item fallit, quando dictioni alius, additur clausula generalis, omnia comprehendens, vt in dicta constitutione, vbi ponitur clausula generalis. Vel quouis alio modo: qui enim omne dicit, vel quodcunque, nihil excludit, d. c. solite, in fin. ad quod faciunt notata per Archid. Ioan. Monachi, Ioan. And. in nouella, & Doctor. in cap. susceptum, de rescrip. lib. 6. vbi plenè per eos de efficacia illius clausulæ, Quouis alio modo. Præterea dato sine præiudicio, quod casus præsens non esset clarè decisis per iura feudorum, vel per constitutionem ducis Philippi, prout sic, vt supra deduxi: tamen benè casum † ommissum iudex determinare deberet secundum iura scripta & communia, vt est textus in d. cap. 1. de feudi cogn. secundum quæ iura communia religiosus vel monasterium capax bonorum in communi succedit, sicut secularis, d. l. De nobis, & præalleg. cap. in præsentia, cum alijs vulgaribus. Præterea deduco istud autoritatibus plurium famosissimorum Doctor. & in primis † istud tenet glossa ordinaria in præalleg. cap. 1. §. ex hoc, de feudo fœmi. quæ apertè dicit, quod si clericus vel prælatus sit paratus seruire domino per substitutum, succedit in feudum, à qua autoritate glossa non est in dubio recedendum in iudicando, iuxta theoreticam Iacob. Buttrig. in l. 1. C. qui pro sua iurisdictione. Secundò, istam opinionem tenet Archid. in c. si qua mulier. 19. q. vltima. Tertiò, hanc opinionem tenent Innoc. Hosti. Io. Andr. Ioan. de Lign. Anto. de But. Panor. Felin. & Doctor. in d. c. in præsentia. Quartò, hanc opinionem tenet Ioan. Fabr. in breuiario. in d. Auth. ingressi, dicens, quod eo ipso quod fœminæ admittuntur ad feuda, de consuetudine debent feuda applicari Ecclesiæ, saltem quod vendat, vel per alium seruiat. Quintò, hanc opinionem tenet Sali. in d. Auth. ingressi, qui ait, Doctores communiter ita tenere, istam opinionem etiam tenent dominus Martinus, & Præpositus in tit. qui feudum dare poss. in §. & quia vidimus, vbi dicunt, quod ista est communis opinio, & sic non est ab ea in iudicando per quemuis iudicem recedendum, iuxta theoreticam Io. And. in c. 1. de constit. & Bart. in l. fin. C. de pœna iud. qui malè iudicauit.

Restat nunc respondere ad obiecta in contrarium, & primò non obstant tria prima, quia respondetur, quod illa † iura & similia prohibentia clericum à feudo, intelliguntur, quando clericus per substitutum non vult vel non potest seruire, ita notabiliter soluit glossa ordinaria, in d. c. 1. de feudo fœmin. & probatur hæc solutio in præalleg. c. vnico, de milite vasallo qui arma bellica depo. qui dum loquitur de seruitio armorum bellicorum, & sic de feudo militari, quod est personale, & personale seruitium vasalli requirit, nec per substitutum impleri potest, nec etià per ipsum clericum, quia est contrarium clericarui, vt supra dixi: ideo nimirum si clericus tale

feudum militare tenere non potest, etiam si velit dare substitutum, cum hoc non possit. Nos autem loquimur de his feudis, in quibus potest feudatarius seruire per substitutum, prout communiter fit, vt patet in d. cap. 1. §. firmiter, de prohib. feud. alien. per Frede. & in præalleg. c. si minori, & in d. c. si decesserit, si de feudo fuerit conueneria. & hæc † solutio conuenit Rubricæ, sub qua est positum d. c. vnicum, de milite vasallo qui arma bellica depo. ergo est amplectenda, quia Rubrica est bona interpretas nigri, vt est glossa ordinaria, in cap. tibi qui, de rescrip. lib. sexto, & glossa in cap. si super gratia, de offic. deleg. eod. lib. & bona glo. in cap. bonæ, de confir. vtili vel inutili. Non obstat etiam quartum, quia fateor, quod sicut clericus non potest retinere feudum militare personale seruitium requirit: Ita nec potest illud de nouo acquirere, vel in illo succedere, aut monasterium ex persona ipsius: sed nos loquimur de feudis, in quibus non requiritur seruitium personale, quæ possunt per clericum retineri, & de nouo acquiri, vt supra probaui, & sic dicta regula, multa impediunt fienda, &c. non obstat. Non obstat etiam quintum, quia respondetur per interemptionem, negando quod consuetudo feudalis habeat clericum vel ecclesiam pro inhabili ad feuda non militaria, de quibus nos loquimur, quod probatur in c. 1. §. fin. de capitulis Conradi, & in c. verum, & in c. ex transmissa, de fo. competen. & in c. solite, de maior. & obediens, præalleg. Nec obstant similia de muliere & filio naturali, quia illi expressè inhabitantur per consuetudinem feudalem, non sic clericus, vt patet in iuribus supra allega. Non obstat etiam sextum, quia fateor, quod † religiosus vel monasterium ex persona ipsius non succedit in magnis dignitatibus, vt sunt Ducatus, Comitatus, Marchionatus, & similes, & ita procedit contrarium. Nos autem loquimur de alijs feudis minoribus personale seruitium non requirentibus, in quibus benè succedit monasterium, vt supra probaui, & voluit Ioan. Andr. & alij in d. c. in præsentia, & Bald. in præalleg. Authen. nisi rogati, & idem Bald. in c. quæ in ecclesiis, de constit. & Præpositus in d. §. & quia vidimus. Nec obstat si fortè dicatur, quod consuetudo patriæ Brabantie habet, quod religiosi non succedant in feudo, quia huiusmodi consuetudo, dato quod testes essent legitime producti, non creditur legitime probata, cum testes, vt creditur, solum deponat de consuetudine Bruxellensi & Thenenfi, in quibus locis bona contentiosa non sunt situata, quia † ergo non deponunt de consuetudine loci situationis bonorum, sequitur, quod fidem non faciunt, cum consuetudo huiusmodi loci debeat attendi. ca. Raynutius, de testamen. & l. an in totum. C. de ædific. priu. etiam huiusmodi † testes, vt credo, nõ deponunt ea quæ ad essentiã consuetudinis introducendæ de iure requiruntur,

iuxta

iuxta notata per Barto. in repetitione. l. de quibus. ff. de leg. & Salic. in l. 1. C. quæ sit longa consuetudo, & pulchrè per Alex. de Imola, in consilio suo centesimo trigesimo sexto, in secundo volumine, vbi ponit, quæ necessario requiruntur ad probandam consuetudinem. Etiam † huiusmodi testes non deponunt de consuetudine introducta post constitutionem bonæ memoriæ ducis Philippi, per quã sublata fuit omnis consuetudo contraria præcedens, sic ergo ex quo eorum depositiones, vt credo, non specificant tempus consuetudinis, & sic eorum depositiones possunt intelligi de consuetudine præcedente dictam constitutionem, & de sequente, ergo depositiones huiusmodi testium, sunt interpretandæ contra producentem, per ea quæ habentur & notantur in d. c. in præsentia, & per consequens, quod ipsi testes deponant de consuetudine dictam constitutionem præcedente, & sic de consuetudine per dictam constitutionem sublata, quare eorum depositiones non obstant dicto monasterio. Præterea huiusmodi † præsentia consuetudo, etiam si probata foret, cum sit laicorum, non ligat clericos, secundum Cy. & Bar. in l. 1. C. quæ sit longa consuetudo, quod est verum secundum Panor. in c. quod clericis de fo. competen. etiam quantumcumque indistinctè loquatur consuetudo, & faciunt eleganter notat. per Ioan. And. in c. si de immunit. eccle. lib. 6. in nouella, præterea huiusmodi † præsentia consuetudo, etiam si foret probata, prout non, esset ecclesijs grauiosa, quia tolleretur ecclesijs & monasterijs id quod sibi de iure communi competit, vtputa, succedere in feudis, ad quæ admittuntur fœminæ, & quæ non requirunt seruitium personale, ergo huiusmodi præsentia consuetudo est de iure reprobata, c. 1. & ibi Anth. de Butrio, Bald. & Doctor. de consuet. valdè enim absurdum esset, quod ingressi religionem ad seruiendum Deo, sine intermissione orantes pro peccatis hominum apud Deum, à quo bona omnia procedunt, & in feudum tenentur, ca. tua nobis, de deci. deberent propter hoc priuari successione feudi parentum seu fratrum, & illud applicari manentibus in seculo, propter quam absurditatem vitandam, Papa & Imperator per suas sanctas constitutiones irritant & reprobant statuta & consuetudines laicorum, contra libertatem, vtilitatem, aut in grauiamen ecclesiarum introducta, & mandant sub grauisimis pœnis illa deleri, adijcentes grauisimas pœnas contra introductes talia statuta aut consuetudines, vt patet in tit. de statutis & consuetudinibus contra libertatem ecclesiæ editis, & in auct. cassa & irrita. C. de sacrosanct. eccle. & in c. nouerit de sententia excom. cum vulgaribus. Cum ergo dictum monasterium in feudis contentiosis ex persona sui religiosi fratris quidam antea quondam Iohannis de Emmechouen ius prætendat, & ad illa per dominum directum admissum sit, ponent

do loco sui vnum hominem mortalem secularem, qui præstitit homagium domino, se obligans ad seruitia solita & consueta, & soluens duplicitia iura releuij, iuxta consuetudinem, & eo mortuo posuit aliū, qui etiam iura solita & consueta soluit, & seruitia præstare potest, sic quod dominus feudi in iuribus suis nullum detrimentum patitur, cum etiam pars rea possit redimere huiusmodi feuda, iuxta antea dictam constitutionem, bonæ memoriæ, ducis Philippi, per dictum reuerendum patrem offertur, vt patet in actis, & cum † nemo sit adeò incapax bonorum, quin ea capere possit vt vendat, & pecuniam in suas necessitates expendat, vt est glossa ordinaria singularis in cap. vnico, super verbo domum, de religiosis domi. lib. 6. quæ dicit, quod etiam fratribus minoribus potest legari domus vt vendant, & ex pecunia sibi necessaria procurant. licet enim monachus † fingatur esse mortuus mundo, attamen viuunt naturaliter, & eget vestibus, & alijs requisitis pro sustentatione humanæ vitæ, sicut in seculo viuentes. l. quod attinet, cum sua glossa. ff. de reg. iuris: cum etiam hæc † opinio faueat religioni, cui plurimum defendendum est, & pro qua in dubio iudicandum est. l. sancimus, & toto tit. C. de sacrosanct. eccle. & l. sunt personæ. ff. de religio. & sumptibus fune. & c. si de re iudica. & cum sit benigna & per consequens sequenda, l. semper in dubijs. ff. de reg. iuris, & l. benignius. ff. de legib. cum simili. & cum † hæc opinio comprobetur textibus, iuuetur rationibus, & habeat pro se autoritatem glossæ, & plurium famosissimorum DD. & cum sit, (quod omnium maximè est, Saliceto, Martino, & Præposito attestantibus) communis, non est in eo iudicio in iudicando ab ea recedendum, sed in casu subiecto, vbi agitur de feudo non militari, non personale seruitium requirenti, non de Ducatu, Marchionatu, vel Comitatu, sed de simplici feudo, cui per substitutum deseruii potest, & ad quod admittuntur fœminæ, pro dicto monasterio quod possidet plura feuda, & pro quo plures sententiæ in diuersis curijs lata reperuntur, in simili casu intrepidè iudicandum, vt feuda contentiosa habeat, donec redimantur, insequendo oblationem dicti reuerendi patris & sanctam constitutionem, fœlicis recordationis & bonæ memoriæ, ducis Philippi, in cuius consilio fuerunt viri oculatissimi iurisprudentiam calentes, & rerum experientiam habentes.

CONSILIVM CCXI.

SVMARIA.

- 1 Casus.
- 2 Verbis clavis eorumq. significato omnimodo standum est.
- 3 In dubijs coniectura ex præcedentibus, medijs, & sine sumitur.

r 4 4 Clausula

- 4 Clausula, Saluo iure suo, à consentiente prolata quid operetur. & num. 13.
- 5 Contractus & testamenta semper interpretanda sunt ut inibi disposita valeant potius quam pereant.
- 6 Ea que in prefationibus dicuntur, quando in sine repetita censentur, &c. & nu. 10.
- 7 Causa restati favorabilis est.
- 8 Testamenti robur ex alieno non debet dependere arbitrio.
- 9 Statutum, consuetudo vel pactum quod coniux sine coniugis licentia testamentum condere ne queat, de iure non valet.
- 11 Favore liberorum quam sint introducta in iure specialia.
- 12 Lucri, dotis & donationis propter nuptias esse debet equalitas inter coniuges.
- 14 Tutor redditor rationis ac reliquorum consignatio remitti nequit.
- 15 Donatio à sponsa ante contractum matrimonium facta, ac in tempus dissoluti matrimonij collata, de iure valida est.
- 16 Maritus uxori, et e contra uxor marito legata relinquere, & in ius heredes institueri possunt.
- 17 Ductio, usque, à die & numero & tempore includit.
- 18 Legitima liberi statim post mortem patris ab omni onere libera debetur.
- 19 Legitima loco alimenti est, à iure scripto introducta & per statutum vel consuetudinem minus potest.

Dubium super quo consultitur: Quisdam nobiles futuri coniuges inter se de futuris nuptijs tractantes inter alia ita conuenerunt, & pacti sunt in lingua vernacula, & sub hoc verborum compendio, & primò.

Item dat die voorst heer Ian van Rotfelac die voorst Clemente van Bouchout duvarien ende verskerē sal op zekere goede onderpanden, tot vierhondert rimgulden tsaers theure lijue te hebben, te hebben, en te bueren, in der manieren nochtans ende nae den onderscheyde hier onder ghescreuen, behondelijck nochtans, dat die selue ionc vrouwe die duvarie latende, op dat heur gheleste, zal moghen kiesen en aennemen heur lat recht. id est, Itē q̄ predictus do. Ioannes de Rotfelac predictam Clementiam de Bouchout doabit doario super certis bonis hypothecis, ad summam 400. florenorum vsq; vita sua durante, vt eam habeat, capiat, & fruatur, sub modo tamen & sub distinctione infra scriptis, Saluo tamen quod eadem domina, relicto doario suo, si ita visum sibi erit, poterit eligere & apprehendere ius suū municipale. Et subsequenter post multa intermedia ponitur talis clausula. Item es voorwaerde en ondersproken, of by den wille Gods ghebeurd, dat die voorst H. Ian van Rotfelac affinich worden voor en eer die voorst ionc vrouwe Clemente gheen wet tige ghebeurd als dan samen in leuene hebbende, dat dan die selue ionc vrouwe Clemente voor heur duvarie

hebben en houden sal op dat alle des voorst H. Ians goeden, 400. rimguld. sulcke als voere, iaerlijcx, heure leuene duerende. En ofter als dan wet tige ghebeurd waer leuende, so sal sy hebben en behouden heure leedage die helft vanden voorst 400. guldens, en heure ghebeurte dander helft. En of sy by den wille Gods vore storue gheen wet tige ghebeurd als dan in leuene hebbende, so zal die voorst H. Ian hebben ende behouden sijn leuen lanck op alle heure goeden, driehondert rimguldē tsaers; sulcke als voer. En ofter als dan wet tige ghebeurd leuende waere, so sal die voorst H. Ian daer aff hebben en behouden sijnen leedage lanck deene helft, en die selue ghebeurd dander helft. Is voort bevoorwaert, in desen dat die leste leuende vanden voorst toecomde manne en wijue so langē die onghebeurd wet blijft, op datter nae de ierste affluichs door wet tich kint of kinderen bleuen waren, dat kint of die kinderen houden en regeren sal, ende die vruchten, baten, prouffijten, en vernallen vanden voorst goeden en renten int gebeele hebben, heffen, ende bewren, sonder rekeningē of restitutie daer af te dorue doen, tot et rijt toe dat selue kint of kinderen sijnen of heur en mondighen iaren comen sullen zyn, te weten die sone of sinnen tot wijsken iaren, en die dochter of dochteren waels iaren volcomelijck, hoc est: Item est cautum & conuenit, quod si uolente D. E. O. contingeret predictum dominum Iohannem de Rotfelac decedere ante predictam dominam Clementiam, nullis legitimis liberis tunc in uivis relictis, quod tunc predicta domina Clementia, pro suo doario habebit & retinebit super omnibus bonis predicti domini Ioannis quadringentos florenos, vt supra dictum est quotannis vita sua durante. Et si tunc temporis superessent liberi legitimi in uivis, habebit tunc & retinebit ad vitam suam medietatem predictorum quadringentorum florenorum, & liberi sui aliam medietatem. Et si uolente Deo ipsa pramoreretur nullis relictis legitimis liberis, tunc predictus dominus Ioannes habebit & retinebit ad vitam suam super omnibus eius bonis trecentos florenos annuos vt supra, & si tunc temporis legitimi liberi in uivis essent, predictus dominus Ioannes habebit & retinebit ad vitam suam alteram medietatem & ijdem liberi reliquam medietatem. Est preterea cautum in hisce quod ex futuris coniugibus in vita superstes, q̄ diu in uiduitate manebit, & post mortem primi decedentis relictis fuerint legitimi liberi vnus vel plures, hunc liberum vel liberos tenebit & gubernabit, & fructus, comoda & obuentiones predictorum bonorum & reddituum, in totum habebit, capiet & fruatur, absq; eo vt sit necesse rationem aut reliqua reddere, quousq; ijdem liberi vnus vel plures, ad legitimam aetatem peruenerint. filius uidelicet aut filij ad quindecim annos & filia vel filij ad duodecim annos completos. Et post hoc maritus testamentum fecit, in quo hac clausulam repetijt, prætactum contractum antenuptialem in omnibus suis punctis expressè confirmando, & alia quam plura

plura legata reliquit, & in hanc testamentariam dispositionem dicta Clementia expressè consentijt, saluo tamen huer duvarie ende huwelijcxte voorwaerde, alijt goet, vast, ende in heuren werden. id est: Doario suo & antenuptiali cōuentione, semper saluo, firmo & in sua uirtute durante.

Ex præmissis omnibus queritur primo, quia prædecessit dictus maritus, & iam extat filia, an dicta Clementia possit indistinctè optare ius patriæ, & dimittere suam donationem propter nuptias seu lucrum eiusdem donationis: an uerò debeat stare contenta cum lucro nuptiali, ita quod propter liberos impediatur optare ius patriæ, & præcisè capiet ducentos Rhenenses ad vitam suam de quadringentis, & alij ducenti deberentur liberis. Pro huius quæstioni decisione, & primò pro parte affirmatiua dicti quæstioni, quod uidelicet dicta Clementia optare possit, facit, quia in dicto contractu antenuptiali dicitur, quod dicta Clementia habere debet quadringentos Rhenenses ad vitam suam, cum distinctione tamen, quæ supra in casu positione refertur, & infra post multa in eodem contractu antenuptiali inseritur. Itaque illam distinctionem pro repetita haberi sentit, & subsequenter ponitur clausula, Quod dimittendo lucrum donationis propter nuptias optare possit, ergo uidetur, quod illa clausula de optando iure patriæ determinare debet illam distinctionē, perinde ac si fuisset interposita, & quod dicta Clementia indistinctè & in omnem euentum, siue habuerit liberos siue non, optare possit ius patriæ in bonis sui mariti prædefuncti, dimittendo donationem propter nuptias. Item ad idem, uidelicet, quod dicta Clementia indistinctè optare possit, facit, quia illa uerba de optando iure patriæ sunt clarissima, ergo omnimodo standum est illis, & eorum significato. l. non aliter. ff. de leg. 3. & l. si alij ff. de usufruct. legat. cum similibus. Item facit ad idem, quia dictus maritus testamentum suum condidit, in quo liberis suis prouidere uoluit & curauit, & huic dispositioni testamentaria consentit dicta Clementia, saluo tamen iure suo ex contractu antenuptiali sibi competente. Itaq; uoluit dicta Clementia, non obstantibus suis liberis, sibi licere optare ius patriæ, & dimittere lucrum donationis propter nuptias, quod siquidem ius optandi tanq̄ sibi uilius referuare intendebat. Et eo amplius, quia in eodem suo testamento dixit testator, quod uolebat præfatum contractum antenuptialem in omnibus suis punctis illæsum obseruari, quare, & cætera.

Item facit ad idem, quod in t̄ dubijs sumitur coniectura, siue ex præcedentibus, siue ex medijs, siue ex fine. l. talis scriptura. & l. si seruus plurius, cum ibi nota. ff. de leg. 1. & c. 2. requirits, de appella. & 32. q. 7. apostolus, iuncta ibi glo. cum multis similibus.

Item facit ad præmissa t̄ text. in l. si debitor. §.

in uenditione. ff. quib. mod. pig. vel hypo. fol. ibi expressus text. quod consentiens alicui actui, saluo iure suo, clausula illa saluo iure, hoc operatur, quod saluat ius partis, etiam si ex ea induceretur nugatio aut nullitas consensus: ergo sequitur, quod in casu præfenti præmissa clausula, Behondelijck, &c. id est, Saluo, &c. in præfatis contractu antenuptiali & testamento posita, debet omnino operari, etiam si annullare debeat testamentum quantum ad disposita in filijs, petente & uolente dicta Clementia, uti præfata clausula sonat, dimittere suum lucrum antenuptiale ducentorum florenorum rhenensium. Sed his nõ obstantibus, uidetur nobis subsc̄iptis, pro parte negatiua præmissi quæstioni omnimodo de iure dicendum, & diffiniendum, Quod uidelicet dicta Clementia præfata clausula, behondelijck, &c. id est, Saluo, &c. uti non poterit in præiudicium filiorum, neq; debet illa clausula operari annullado disposita in filijs, sed debet dicta Clementia stare contenta cum ducentis Rhenensibus ad vitam suam pro sua duvaria seu lucro antenuptiali. Ad quod probandum facit, quia t̄ debent contractus & testamentum interpretari, ut inibi disposita potius ualeant quam pereant. l. quorrens. ff. de uerbo. obliga. & l. quotiens. ff. de re. dub. & ob t̄ eam causam præfatio, seu quæ dicta sunt in præfatione non consentur repetita in sequentibus, neq; debet clausula præcedens determinare sequentes, uel e contra, quando ex tali repetitione uiciaretur dispositio, ad quam fieret repetitio, siue in contractu, siue in uictima uoluntate, aut ex ea repetitione sequeretur contrarietas. l. Titia. §. 1. ff. de uerbo. oblig. & l. si quis à filio §. 1. ff. de legat. 1. iuncta ibi glo. in uerbo duntaxat, quæ ad hoc allegat multas concordantias, & l. si idem cum eodem. ff. de iurisdic. omnium iudic. & l. cum uulgari. ff. de dote prælega. Et idem dicendum, quando esset aliqua ratio, quare clausula posita inter diuersa capitula magis ad unum quam ad aliud referri debeat. l. 1. Co. de liber. præter. Et expressè tenet Bar. in d. l. talis scriptura, in fine, & tenet Panorm. & communiter Canonistæ in d. c. 2. requirits. Et Ioan. de Imo. in c. inquisitione, de appellat. Sed si in casu præmissi dicta clausula, behondelijck, &c. id est, Saluo, &c. repeti deberet ad aliam clausulam infra in eodem contractu antenuptiali postat, ubi disponitur de liberis, quod uidelicet de lucro antenuptiali ducenta remanerent apud dictam Clementiam, & ducenta apud liberos, ex ea repetitione uiciaretur dispositio circa liberos facta, & nihil haberent liberi, quia, vt præsupponitur, in aliquibus locis situationis bonorum immobilium omnium usufructum, & in aliquibus locis medietatem usufructus, & mobilium proprietatem & dominium dicta Clementia, iuxta legem patriæ haberet: & sic prouisio circa liberos nulla esset, uel modica, quibus tamē omnimodo ambo coniuges

D. NICOLAI EVERHARDI

coniuges prouidere volebant, ex quo in antedicto contractu antenuptiali dicitur, quod de lucro antenuptiali vtriusque coniugum dimidium ad liberos eorum pertineret, & liberorum magna est ratio & fauor: merito ergo in casu presentis, præacta clausula, *behoudelijck nochtans, &c.* id est: Saluo tamen, &c. nullatenus repeti debet circa dispositum in liberos, sed tantum operari debet circa duxariam, seu lucrum antenuptiale, quod habuisset dicta Clementia, si nulli extitissent liberi, quinimò ex ea repetitione totum vicaretur testamentum, quia nihil, vel parum, iure testamenti relictum esset liberis, & conferretur quasi præteriti, ubi testamenti magna sit ratio, & est causa præteriti fauorabilis. l. 3. ff. de test. & l. quàm diu. ff. de acqui. hære. cum ibi not. non ergo hoc casu debet fieri repetitio, vt potius res valeat, quàm pereat, vt supra dictum est.

8 Item & eo amplius procedit, vt euitetur scādalum quod sequeretur, stare enim in arbitrio vxoris, an testamentum mariti sui valuisset saltem quoad maiorem partem bonorum, quæ tamen prouenerunt ex parte & latere domini Ioannis testatoris, quod videtur absurdum, hinc præteriti Paul. de Cast. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupilla. substit. concludit, non valere statutum, consuetudinem, aut etiam pactum, quo disponitur, seu conuenitur, quod maritus non possit condere testamentum sine consensu vxoris, aut e contra. Et hoc idem firmat Alex. consil. 298. 2. vol. circa finem 2. col. & latè Jason in d. l. ex facto, qui hoc idem sentit in marito, licet in muliere videatur aliud sentire, quare si vellemus dicere, quod propter huiusmodi pactum & protestationem factam, ipsa vxor possit non obstante testamento eligere, sequeretur clarè, quod validitas testamenti penderet ex consensu vxoris, quoniam si eligeret ius patriæ, legatarij nihil aut parum haberent, & hoc certum est non fuisse de mente testatoris.

10 Item ad idem præteriti facit, quia cessat repetitio quoties coniecturari possit ex mente testatoris quod nolit fieri repetitio. l. si in diem. §. i. ff. de cond. & demonst. facit text. in d. l. si seruus plurim. §. fin. ff. de lega. 1. quia attendi debet mens testatoris, vt ibi dicitur, sed in casu præmissi tam ex præactio contractu antenuptiali, quàm ex testamento clarè coniecturari potest, quod vterque coniugum prouidere volebat suis liberis, merito ergo in casu, quo extant liberi, non debet fieri repetitio dictæ clausulæ, *behoudelijck, &c.* id est, Saluo, &c. circa dispositum in liberos facit, quia præteriti fauore liberorum cessat rigor iuris, & receditur à proprio significato verbi. l. hære des. §. cum ita. ff. ad Trebel. imò à dispositione facta receditur, & censetur ex legis interpretatione reuocata propter superuenientiam liberorum, etiam si de hoc nihil sit dictum, vel expressum, & hoc ex tacita mente testatoris, quæ præualet. l. si vnquã. Codic. de reuocand. donatio. l. cum acutissimi.

Codic. de fideicommiss. cum concordantijis.

Ex quibus sic deductis clara est vnica responsio, simul ad omnia iura in contrarium allegata, quibus probari videtur, hoc casu fieri debere repetitionem. Sed hoc fallit in casu presentis, & in similibus casibus, vt supra deductum est.

12 Item facit, quia si præteriti qualitas debeat esse lucris & dotis & donationis propter nuptias prout esse debet, in Auth. de æqua. dot. in prin. cum sim. non debet ipsa vxor in casu quo liberi permanserint post alterius decessum, plus habere quàm maritus. Cum ergo maritus in casu quo vxor decessisset, relicta liberis, solum habuisset medietatem trecentorum florenorum Rhenensium, reliqua medietate relicta liberis: sequitur, in casu quo iste maritus decessisset relicta liberis, debet vxor solum retinere medietatem 400. florenorum Rhenensium. Sed ad vltimum præteriti contrarium, quod fortius videtur de l. si debitor. §. i. ff. quib. mod. pign. vel hypot. sol. aliter responderi potest, quia posito & non concesso, quod consensus dictæ Clementiæ in testamento sui mariti præstitus annullaret testamentum, per hoc tamen non vicaretur contractus antenuptialis, sed nihilominus integer manet etiam quoad dispositum circa filios, vt supra deductum est. Vel aliter & subtilius dici potest, quod illa clausula, Saluo iure meo, &c. si nihil aliud operari possit, potius induceret nugationem, & annullaret actum, quàm nihil operaretur. Sed quando inuenitur aliquid in quo operari possit, tunc operari in illo, & non inducit nullitatem, quæ vitanda est. Sed in casu presentis aliquid potest operari, videlicet, in casu quo non extarent liberi, & ita in casu presentis talis consensus non est nugatio nec inutilis. Ita subtiliter dicit Ange. in consilio suo 289. colum. 3. & iura in contrarium allegata, aliud non probant. Quare de iure vt supra omnimodo concludendum videtur. Secundo, quæritur, vtrum pactum de quo in dicto contractu antenuptiali sit mētio, in clausula, *Is voirt bevoirt waert, &c.* id est, Est præterea cautum, & repetitur in præactio testamento in clausula incipiente, *Ende wilt voirt, dat mijn vrouwe, &c.* id est: Et vult præterea quod domina, sit de iure validum, & est pactum tale, *dat die testleuende van hen beyden. te wetene vrouwe Clemente, sal dat kind oft kinderen houden ende regieren, ende die vruchten, baten, proffijten, ende veruallen vanden voerß goeden errenten int geheele hebben, heffen, en beuren, sonder rekeninge oft restituie daer af te doene, de soenen tot wijs vbi en iaren, ende die dochteren tot waelfiaren volcomelijck.* id est: Quod superstes ex eis duobus, videlicet domina Clementia, hanc prole vel proles tenebit & gubernabit, & fructus, commoda, & obuentiones prædictorum bonorum & reddituum in totum habebit, capiet, & fruetur, sine rationum redditione aut reliquorum restitutione, filios vsq; ad quindecim annos & filias vsq; ad duodecim annos completos. Et constitit dubium

dubium principaliter circa hoc, quia ibi dicitur, *Sonder rekeninge oft restituie daer af te doene.* id est, Absque rationum aut reliquorum restitutione faciendâ. Et videtur primo, quod pactum tale de iure non teneat, per text. in l. quædam decedens. ff. de administrat. tutor. ibi expressus text. quod tutori non potest remitti reddicio rationis & consignatio reliquorum, quia talis remissio est contra ius publicum, facit text. in l. si seruus vetitus. ff. de lega. 1. & est text. in l. Aurelio. §. Caius. ff. de liber. lega. quibus iuribus cauetur, quod si tutori vel alteri fiat remissio redditionis rationis, teneatur nihilominus consignare reliqua, & de dolo postea commissio. Cum ergo in casu presentis dicta Clementia fuerit, vt videtur, tutrix suorum liberorum, sequitur quod talis remissio seu pactum remissiuum non teneat, sed eo non obstante antedicta Clementia tenebitur reddere rationem, quâ tum ad exclusionem doli & reliquorum consignationem tenet gl. in l. cum ne celsitatem. C. de fideicom. Sed his non obstantibus, videtur similiter nobis infra scriptis de iure dicendum & concludendum, quod præmissum pactum valeat, & quod dicta Clementia reget & gubernabit suos liberos, & percipiet omnes fructus, usq; ad ætatem præscriptam, neque debebit fructus ultra alimenta superexcrecentes restituere, aut de illis aliquam rationem reddere. Ad quod probandum facit, quia præteriti maritus censetur dictæ Clementiæ suæ vxori illos fructus superexcrecentes vsq; ad ætatem præscriptam in præfato contractu antenuptiali donasse, quæ donatio facta à sponso sponse ante contractum matrimonium, ac etiam collata in tempus dissoluti matrimonij de iure est valida. l. si sponsus, & l. si eum seruus, §. fin. cum l. seq. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. donationes. C. illo. eod. titul. & præterea eandem donationem in suo testamento expressè repetijt, & valere voluit iure legati, quod fieri potest: nam maritus præteriti vxori, & e contra vxor marito legata relinquere, & inuicem heredes instituire de iure possunt. l. vxorem. ff. de lega. 3. & l. generali. §. vxori. ff. de usufruct. lega. cum alijs in finitibus iuribus: sequitur ergo, quod præmissum pactum donationis de iure valeat & teneat. Non obstant iura supra in contrarium allegata, quia illa procedunt & loquuntur in tutore vel alio administratore rerum alienarum, & ad commoditatem alterius: sed in casu presentis dicta Clementia fuit donataria seu legataria constituta pro illis fructibus percipiendis ad sui commoditatem. Ita tamen, quod de illis fructibus percipiendis regere & gubernare teneatur suos liberos, & sic alimenta præstare, neque fuit propriè tutrix liberorum & bonorum eorumdem, quia tutor non ad sui, sed pupilli vtilitatem administrare debet & fuit hoc pactum conforme statuto vel consuetudini patriæ ipsorum coniugum, secundum quam consuetudinem vel statutum superstes coniunx habet usufructum omnium bonorum in

aliquibus locis situationis bonorum, de quibus quæritur, & in aliquibus medietatem, saluis tamen alimentis, quæ præstare debet liberis, & hoc voluit dictus maritus & testator, cum in præfato contractu antenuptiali dicitur, *Ende die vruchten beuren, &c. int geheele hebben, heffen, en beuren, sonder rekeninge oft restituie daer af te doene, totter tijt van wijs vbi ende waelfiaren volcomelijck,* id est: Et fructibus frui, &c. In totum habere, capere, & frui, absq; eo quod necesse sit rationem aut reliqua reddere, vsque ad tempus quindecim & duodecim annorum completum, vt supra. quam siquidem consuetudinem patriæ vsq; ad præscriptam ætatem inclusiue in suis bonis obseruare debere sentit dictus testator, quia præteriti, vsque, in casu presentis adiecta numero & tempori includit, per not. Bart. in l. patronus. §. 1. ff. de legat. 3. Et quia hoc etiam expressè voluit testator, cum dicat, *wijs vbi ende waelfiaren volcomelijck,* id est: Quindecim & duodecim annos completos: si post hanc præscriptam ætatem ad alia vota conuolasset, tunc his modis extingueretur donatio & legatum, iuxta dicti donatoris & testatoris expressam voluntatē, & ita non obstant contraria, sed fortius contra præmissa opponitur & videtur, quod præactum pactum non teneat, quia debent liberi statim post mortem sui patris habere saltem suam legitimam liberam ab omni onere & dilatione temporis. l. sancimus. C. de offic. testa. ergo videtur, quod præmissum pactum non debeat esse validum saltem in præiudicium legitimæ dictorum liberorum, quamuis in eo quod supra legitimam liberis relictum sit, possit valere pactum. Sed dicendum, quod text. pro contrario allegatus procedit de iure communi, sed secundum statutum vel consuetudinem patriæ ipsorum coniugum aliter determinatum est de legitima liberorum, quia superstes solum tenetur alimentare liberos, nisi aliter per coniuges de liberis fuerit dispositum & ordinatum, & valet talis consuetudo vel statutum, quia legitima præteriti est loco alimenti, à iure scripto introducta, & potest per statutum aut consuetudinem diminui, vt expressè vult Bal. in Authen. nunc aut. C. de epis. & cleri. Cum ergo in casu presentis dispositum sit, quod liberi post præscriptam ætatem dimidium lucrum nuptiale habere debeant pleno iure, ante verò illam ætatem regi & gubernari debeant per dictam Clementiam suam matrem: sequitur, quod hæc ita obseruari debent, neque potest illis quoquo modo per quemcunq; contraueniri; & supra lucidè deductum fuit, & ita nihil obstat. Quare concludendum omnimodò, vt supra, videtur. Solutio verò alterius quæstionis de validitate testamenti patet ex deductis in solutione primi quæstionis, videlicet, quod ipsum quoad legatum factum domicellæ Elizabeth est validum, non obstante reservatione duxariæ, per motiua in primo quæstio

S V M M A R I A.

- 1 *Marris depositioni filius fidem adhibere debet, alias nimis durus reputatur.*
- 2 *Heres religioni defuncti stare tenetur.*
- 3 *Donatio nudo pacto facta a hodie valet, nec stipulationis interuentus ad validitatem eius requiritur.*
- 4 *Ex pacto nudo geminato, actio oritur.*
- 5 *Donatio sine expressione cause priuato facta, valet, cansaq, loco ipsa liberalitas reputatur.*
- 6 *Donationis coniecturam ratio bene transacti matrimonij inducit.*
- 7 *Donatio cedens in augmentum dotis, insinuatio ne non eget, licet summam à iure taxatam excedat.*
- 8 *Quod est in conditione, non est in obligatione, & sic antequam conditio in forma specifica impleatur, actio nulla oritur.*
- 9 *Satisfactum vel solutum quot modis dicatur.*
- 10 *Transactio super re litigiosa habetur loco victoriae.*
- 11 *Voluntas disponentis ex ipsius qualitate et conditione elicitur.*
- 12 *Idem iuris est in parte quò ad partem, quò in toto quò ad totum.*
- 13 *Aduocato promittens victoriam, in pluribus causis, si vincat in vna et succumbat in alijs quid licetur.*
- 14 *Oblationes qualiter inter episcopum & ecclesiam parochiales diuidantur, &c.*
- 15 *Conditio an & quando in forma specifica impleri debeat.*
- 16 *Conditio donationis adiecta, an post mortem donatoris impleri possit.*

Venerabiles & circumspecti domini fautores, & amici, sincerè dilecti, post salutes & humilem commendationem, recepi literas vestras & illas insequendo legi & relegi scripturas vestras, ac partis aduersæ, cum alijs munitis mihi transmissis, quibus vists & ponderatis, excludendo primò casus minus dubitabiles, iuxta doctrinam Ioan. Andr. super data sexti in mercur. videtur mihi in primis sub correctione vestra, quòd depositioni ÷ vestræ matris plenam debetis adhibere fidem, nec refricare in dubium, an donatio facta sit, nec ne, quam ipsa in extremis constituta pro exoneratione suæ conscientie iudicialiter interrogata, factam esse dicit, in ea perseverans, & iuramentum præstare offerens: non enim est verisimile ipsam matrem in præiudicium suorum filiorum aliquid dixisse, quòd verum nõ fuit, cum hinc inde fuerit par affectionis ratio, quæ omnem suspicionem tollit, nec præsumitur fuisse immemor suæ salutis & nimis durus est, qui non credit matri, vt dicit

Hofst. in c. officij, de pœni. & remiss. Tum etiam, quia ÷ est ipsius hæredes, quare eius religioni stare debetis, Auth. quod obtinet, C. de probat. Secundo, videtur mihi, quò impetranti non obest, quòd in casu subiecto nõ interuenit stipulatio. Tercio, licet ÷ olim ad validitatem donationis requirebatur stipulatio, hodie tamen nudo pacto facta donatio valet, vt est text. in l. si quis argentum, C. de dona. & tâto fortius, quia ex depositione vestræ matris liquet de geminatione actus. Modò ita est, quòd ex ÷ pacto nudo geminato, etiam extra casum donationis, oritur actio, vt est text. in l. i. §. de bitu, iun. & al. qui aut. §. fin. ff. de consil. pecu. & vult Ang. in l. si. C. ad leg. Falcid. Tertio videtur mihi, non insistendum super expressione vel omissione causæ: quia donatio facta ÷ priuato, non expressa causa, valet, & satis est causa ipsa liberalitas, vt notant gl. & Doct. in l. hoc iure. ff. de donat. Item in casu presenti ratio bene transacti matrimonij coniecturam donationis inducit, vt dicit Bal. in l. generaliter, C. de non nume. pecu. & per l. si diuortio. ff. de verbo. oblig. Quarto videtur ÷ mihi, non insistendum in eo, quòd non interuenit insinuatio, quia dato, quòd illa in hoc casu requiratur, prout tamè dubitari potest, ex quo videtur cedere in augmentum dotis, & sic in causam piam & priuilegiatam hoc casu, vt notat Sali. in l. si quis pro redemptione captiuorum, C. de donat. vbi tenet, quòd dos non requirit insinuationem, per iura per eum allega. Tamen solùm viciaretur donatio eatenus quatenus excedit summam à iure taxatam, quæ est summa quingentorum aureorum legalium, l. sancimus, C. de don. iun. & d. l. si quis pro redemptione captiuorum.

Itis ergo casibus tanquam indubitabilibus exclusis, videtur mihi insistendum, an ÷ actori competat actio ex huiusmodi donatione: Et videtur quòd non, quia fuit conditionalis, scilicet si de suis creditis donator reciperet satisfactionem vel solutionem, quæ conditio non est purificata, ergo &c. Quòd enim est in conditione, non est in obligatione, l. cedere diem. ff. de verb. signi. Et debet conditio impleri in forma specifica, nec sufficit eam impleri æquipollenter, vt est text. in l. Meuius, & in l. qui hæredi, §. fina. ff. de conditio. & demonstra. ergo ei non competit actio: & per consequens malè agit: quia nemo sine actione experitur. In contrarium videtur, quia est transactum de huiusmodi credito per matrem vestram & vos tanquam hæredes donatoris: ergo vobis de huiusmodi credito est satisfactum. Consequentia tenet, quia ÷ satisfactum dicitur, quomodocunq; voluit creditor, licet non solutum: siue ergo alijs pignori bus sibi caueri voluit creditor, vt ab hoc recedat, siue fideiussoribus, siue reo dato, siue precio aliquo recepto, satisfactum dicitur, vt est text. ad litteram in l. si rem. §. omnis. ff. de pigno. actio. imò ÷ fortius est, solutum dicitur, quando quoquo modo

modo creditori est satisfactum, l. satisfactio. & l. solutionis. ff. de solut. Ergo videtur purificata conditio, & per consequens competit sibi actio: & pro isto facti. l. fin. cum ibi nota. ff. mandati, & notata ÷ per glo. in l. vnica, C. de iuffra. vbi gl. tenet, quòd aduocatus qui pactus est cum clientulo in casu victoriae de habendis decem: si clientulus cum parte sua aduersa transigat, aduocatus habebit decem, quia illa transactio habetur loco victoriae, secundum gloss. ibi, de quo latè per Cy. & Salic. in d. l. vnica. C. de suffragio. Quid dicendum? credo sub correctione vestra distinguendum & dicendum, quòd actori non competit actio ad integra mille, sed eatenus quatenus de credito est satisfactum consequetur pro rata, & moueor rationibus infra scriptis. Primò, quia video, quòd ÷ donator, si sciuisset se nihil recepturum de suis creditis, nihil donare voluisset actori, quòd apparet ex adiecta conditione, ex testamento, & ex qualitate personæ donantis grauati pluribus proliis. l. plenum. §. e. quit. ff. de vsu & habita. Si autem ex toto sibi fuisset satisfactum, voluit integra mille deberi, vt ergo sit eadem ratio totius & partis, censetur voluisse, ÷ si pro parte fiat solutio, pro rata for tiatur effectum donatio. Quòd ÷ enim iuris est in toto quo ad totum, idem iuris debet esse in parte quo ad partem. l. quæ de tota. ff. de rei ven. Preterea videmus, quòd propter istam considerationem conditio scinditur, vt est casus in d. l. Stichum qui meus erit. ff. de legat. i. vbi quidam legauit Stichum, qui, id est, si meus erit cum moriar, deinde alienauit eum pro parte: quaritur, an in nullo debeat. Et dicitur, quòd debetur pro parte nõ alienata. & idem deciditur in l. falsa demonstra. §. si. ff. de condi. & demõn. Ecce ergo ÷ conditio scinditur, & exponitur si vel qui pro quatenus: sic etiam dicam in pposito. Item pro isto adduco illum tex. notabilem in l. si clemens patronus. ff. de hære. insti. vbi est casus. Quidã habens vxorem prægnantem, & nesciens an Deus sibi prouideret de filio vel de filia, volens dis ponere de bonis suis, & cõdere testm, quòd valeat in omnem euentum, dixit hoc modo, si mihi nascatur filius, sit hæres: si duo filij, ex æquis partibus sint hæredes: si duæ filia, similiter: si filius & filia, sit ÷ duas partes, & filia tertiam dederat. quid accidit? nati sunt duo filij & filia, de quo casu ipse non prouidit: quaritur quid erit in hoc casu? Et dicit ibi Iuriscultus, quòd ex quo testator voluit, quòd filij essent pares, & quòd filius haberet in duplo plus quàm filia, sicut quinque partes, vt ex his binas masculi accipiant, & vnam femina. Ecce quòd ÷ ibi declaratur voluntas defuncti, ex eo quòd diuisim prouidit ad id quòd connexè accidit: & ad idem est textus pulcher in l. sita scriptum, in principio. ff. de liber. & posthum. Ergo in casu presenti, qui est casus conuersus, etiam sic interpretabor voluntatem defuncti. Præterea moueor ex alio, quia video,

quòd si aduocatus plurium causarum pactus est in casu victoriae ceterum: si vincit in vna & succubuit in alijs, debetur sibi illud quòd fuit conuentum nomine victoriae, non in totum, sed pro rata, ex quo materia pro qua est facta promissio, est diuisibilis, argumen. d. l. quæ de tota: ita determinant Cyn. Salice. & Doct. in d. l. vnica. Cod. de suffragio, & dicit ibi Salic. quòd hæc est communis opinio, ergo ita dicam in proposito. Præterea pro ÷ hac parte facit text. in l. qui solidum, §. i. ff. de lega. 2. cum ibi notatis, per Cyn. & Ioan. de Imo qui per illum tex. dicunt, quòd si ex concordia, ecclesia parochialis debeat habere oblationes quæ fiunt in die Dominico, & episcopus illas quæ fiunt in die sanctæ Mariæ: si festum sanctæ Mariæ occurrat in die Dominico, de oblatione tunc facta, pro rata eius quòd consuevit offerri die Dominico, spectabit ad ecclesiam, residuum autem spectabit ad episcopum: ita etiam dicam in proposito. Nec obstant argumenta in contrarium, & primò non obstat primò, quia imò conditio est impleta pro parte, licet non in totum. Non obstat etiam aliud quòd dicitur, quòd conditio ÷ debet impleri in forma specifica, & non æquipollenter. Quia dico, quòd illud est verum, quòd conditio est voluntaria, non autem quando est necessaria ad actum vel ad effectum actus, vt in casu presenti: ita singulariter dicit Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum, ff. de lib. & posth. Non obstat etiam si fortè dicatur, quòd ÷ conditio non est impleta in vita donatoris, neq; in totum, neq; pro parte: quia hoc non consideratur à iure: nam perinde est, an conditio impleatur in vita vel post mortem, vt est text. in l. 2. §. si pecuniam. ff. de dona. artento quòd heres fingitur eadem persona cum defuncto, in Abthen. de iureiur. à mo. præsti. in prin. coll. 5. Consulo ergo, quòd in vltimis scripturis fiat per vos oblatio, quòd pro rata recepti crediti fiat ei, quia frater vel loco fratris, solutio de mille florenis contentiosus, quòd erit vtile propter expensas, iuxta præallega. l. qui solidum, in princip. His bene & feliciter valeatis, mihi præcipiendo, Ex Haga penultima Februarij.

CONSILIVM CCXIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Contractus antenuptiales mutuo coniugum consensu in testamento renouari vel immutari possunt.*
- 2 *Plenitudo gratia vlla adiectione non indiget.*
- 3 *Hæres institutus dominium bonorum relictorum habere censetur.*
- 4 *Dominium eiusdem reipenens duos in solidum esse nequit.*
- 5 *Intellectus reducens nos ad ius commune insequendum est.*

- 6 Lex correctoria ad ius commune reducens, extensionem admittit.
- 7 Voluntas etiam testatoris prescripta in testamento consideratur.
- 8 Maritus uxori ad secunda vota conuolans plus quam in viduitate permanenti prouidere voluisse non presumitur.
- 9 Testator alienas successiones proprias antepone suos liberos depauperare voluisse existimandus non est.
- 10 Vxorem relinquens dominam & usufructuariam omnium bonorum, proprietatem reliquisse non censetur. & num. 29.
- 11 Consuetudo optima legum & dispositionum interpres.
- 12 In obscuris consuetudo regionis inspicienda est.
- 13 Contractus per contrahentes expresse non reuocatus, obseruandus est. & nu. 26.
- 14 Clausula precedens in subsequentibus etiam repetita censetur.
- 15 Copula natura in dispositionibus quanam sit.
- 16 Coniectura voluntatis ex vicinitate scripturae sumi potest.
- 17 A verbis testatoris, nisi de eius contraria mente expresse constet, recedendum non est.
- 18 Bonorum appellatione proprietates veniunt & non usufructus.
- 19 Fundi ad alimenta legati proprietates ad heredes legatarij transferuntur. Idem si fundi usufructus legatur.
- 20 Voluntatis defuncti questio in boni iudicis arbitrio consistit.
- 21 Testamentorum verba dubia qualiter intelligenda.
- 22 Iudex ad comprobandum donationem inter coniuges procliuor quam ad rescindendam esse debet.
- 23 Ex testamento, quod mutari potest, hereditas in futurum nullum ius competit.
- 24 Testamenta tot sunt, quot persona testantium.
- 25 Dispositio conditionalis secundum conditionis adiectam formam limitatur & regulatur.
- 27 Mulier ad secunda vota transiens proprietatem ex contractu antenuptiali, alioque titulo lucratiuo acq̄sitam perdit solumq̄ usufructum retinet.
- 28 Consuetudo medietatem bonorum superstiti coniungi adiudicans valet.
- 30 Contractus antenuptialis derogat consuetudini regionis.
- 31 Mulier ad secunda conuolans vota qualiter & de quibus bonis testari possit.



Asus talis est. In conuentionibus matrimonialibus initis inter Vvalterum Robbyns & domjcellā Elizabeth Bifehot conuentum fuit, q̄ si contringeret dictum matrimonium solui prolibus legitimis relictis vel non, quod in illum euentum omnia bona tam mobilia quam immobilia, per dictos coniuges in subsidium dicti matrimonij importata, & ad eos constante matrimonio, siue ab vnolatore, siue ab alio deuoluta, donata & legata eisdem & etiā

bona qua sita matrimonio costante, diuidentur ad vtrumq; latus mediatim & mediatim, saluo semper vltimo ex eis superstiti, siue proles ex eis viuentes relictæ fuerint siue non, suis vestibus, equo, armis, cincturis, annulis & iocalibus ad eius corpus pertinentibus, & vltra hoc præcipue habeat in bonis mobilibus, id quod iuxta legem oppidi Antwerpensis ei debetur, & dictæ conuentiones matrimoniales coram notario stipulante in præsentia testium passatæ sunt. Deinde dicti coniuges constante matrimonio, & habentes duas proles naturales & legitimas simul fecerunt & ordinarunt in oppido Antwerpensi sibi commoran. eorum testim de suis bonis, in quo inter alia dicti testatores simul legarunt siue reliquerunt, videlicet primò moriens vltimò superstiti ex eis, domum quam tunc inhabitabant cum omnibus suis pertinentijs vita sua durante, & vnam marcham argenti. Præterea dicti testatores voluerunt & ordinarunt, quod Paulus & Ioannes eorum filij legitimi haberent ex bonis præmorientis quilibet eorum quatuordecim libras grossorum hereditarij redditus pro eorum legitima: & si legitima eorum ascenderet ad maiorem summam, tantò plus eisdem assignabitur, insituendo eosdem liberos heredes in prædicta legitima & in omnibus alijs bonis, quæ ipsi testatores præter legata & legitima debita post se relinquunt tali pacto & conditione, quod superstes ex eisdem testatoribus, quam diu honestè in viduali statu manserit, poterit legare & recipere quatuordecim libras grossorū prædictas, & dictas proles decenter cum eisdem intetere, & habeat superstes ex eisdem testatoribus, vita sua durante, & quam diu in viduali statu permanerit, integraliter omnia alia bona mobilia & immobilia qualiacunque, quæ in domo mortuaria reperientur, & faciet superstes inuentarium coram tutoribus dictarum prolium & notario, & testibus: vt si superstes contraxerit secundas nuptias: bona, quæ nunc habent, diuidantur mediatim & mediatim, quia illo casu superstes ex bonis præcedentis non plus præcipiet, quam vita sua durante, domum prædictam cum suis pertinentijs, & vnam marcham argenti, & iuxta conuentiones matrimoniales, equum, arma, vestes, iocalia, annulos, & ea quæ de mobilibus per consuetudinem Antwerpensem habet præcipua. Et reliqua bona mobilia & immobilia, quæ post mortem prædefuncti in domo mortuaria reperientur, tunc diuidentur mediatim inter superstitem & liberos. Et voluerunt dicti testatores valere dictum eorum testamentum seu vltimam voluntatem, omni meliori modo quo valere potest, non obstantibus conuentionibus matrimonialibus, statutis & consuetudinibus prædicti oppidi Antwerpensis.

Circa prædicta queritur, an coniuges prædicti, constante matrimonio, potuerint simul faciendo

faciendo suum testamentum, derogare illi conuentioni matrimoniali, vel eandem immutare, ita quod superstes plus vel minus habeat quam medietatem bonorum. Secundò queritur, supposito quod hoc fieri possit, an attento tenore testamenti prædicti, attento etiam quod ista mulier superstes secundo nupsit, an videatur derogatum contractui antenuptiali, ita quod ipsa præter domum prædictam solum sit habitura medietatem bonorū mariti sui prædefuncti ad vitam, & quoad usufructum: vel an eandem medietatem debeat habere pleno iure, ita quod proles ex secundo matrimonio, puenientes in illis admittentur ad diuisionem, vnà cum filijs primi matrimonij, vel vt ipsa mater possit huiusmodi bona vendere, legare, vel alias quocunq; titulo alienare. Quo ad primum, certum est, quod dicti coniuges potuerunt in testamento disponere contrarium eius quod per eos dispositum est in contractu antenuptiali: posteriora enim pacta prioribus derogant. l. pacta nouissima. C. de pact. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. eo. cum similib. licet enim alter eorum non potuisset altero inuito aliter disponere, ambo tamen mutuo consensu potuerunt. l. i. & 2. C. quando licet ab emptione dicere. & l. ab emptione. ff. de pact. Nihil enim tam naturale est, quam vnū quodq; eodem genere tolli, quo colligatum est. l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur. & l. i. ff. de pact. non est ergo dubium, quin mutuo consensu dicti coniuges potuerunt contractui antenuptiali contravenire: circa quod amplius non insisto, sed ne videar supernacuis impendij solum facibus ad iuuare velle. Gratia enim plenitudo adiectione non indiget, nec vlla requirit commendationis augmenta. c. si omnia. 6. q. 1. & frustra aliquid adijcitur rei de se clara vel sufficienter demonstrata. l. i. in fin. ff. de dote præleg. cum similib. Quo autem ad secundum pulchrum & subtile dubium, plura possent allegari pro & contra, & videtur prima facie dicendum, quod in casu subiecto hæc mulier superstes solum debeat habere usufructum medietatis, de qua est questio, quod deducitur medijs infra scriptis: Primò, quia si in testamento filij expresse sunt instituti hæredes in omnibus bonis remanentibus, deducto ære alieno, & legatis solutis, & sic dominium illorum bonorum videtur eis relictum: hæredes enim domini dicuntur. Insti. de hære. qualic. & disse. §. fin. sed non potest si dominium eiusdem rei esse penes duos in solidum. l. hæreditate. §. pater. ff. de castren. pecu. & l. si vt certo. §. fin. ff. commo. dari. ergo clausula testamenti mentione faciens de diuisione facienda per duas medietates, in euentum quo superstes conuolauerit ad secunda vota, non potest. quoad personam dictæ mulieris superstitis intelligi de proprietate, sed solum de usufructu, quia alias haberent duo dominium eiusdem rei in solidum, quod esse non potest, iuribus supra allegatis: & si iste intellectus insequen-

ter videtur, quia reducit nos ad ius commune, quo mulieres transeuntes ad secunda vota, si quod ex contractu antenuptiali, aut aliis titulo lucratiuo acq̄suerint, illius proprietatem eo ipso amittunt, & solum usufructum retinent. l. femina, iuncta Auth. in donatione. C. de secundis nuptijs. Omnis enim dispositio in dubio recipit interpretationem à iure communi. l. 2. Cod. de noxa. actio. & cap. causam quæ, & ibi Docto. de resc. & de facili res redit ad naturam suam, d. l. si vnus. §. pactus ne peteret. & ca. ab exordio. 35. distinct. in tantum, quod etiam lex correctoria reducens nos ad ius commune extenditur, vbi alias non fieret extensio, vt est gloss. ordinaria, iuncto tex. in c. statutum, de præbendis, li. 6. quam ad hoc ponderat Iason, in d. §. pactus ne peteret, & Alex. de Imol. in l. si constante, in princip. ff. solut. matri. & idem Iason in Authen. quas actiones, C. de sacrosanct. eccle. & Felin. in c. cum accessissent, de consuet.

Secundò istud deducitur sic, quia in testamento non solum ipsius testatoris verba, sed etiam præsumptam eius voluntatem insequi debemus. l. cum virum, & l. cum acutissimi. C. de si deicom. & l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. sed non est præsumendum, testatorem voluisse relinquere vxori proprietatem medietatis in casu quo conuolauerit ad secunda vota, quod colligitur ex duobus. Primò, quia non præsumitur, quod testator, cui ex secundis nuptijs sit iniuria, & cuius anima ex non continentia vxoris contristatur, vt est tex. in Authen. de non eligen. secundò nuben. mulie. §. prospeximus, coll. i. voluerit magis prouidere vxori secundò nubenti, quam in viduitate permanenti, quod tamen faceret, si intelligeretur relictæ proprietates in casu quo conuolauerit ad secunda vota: quia si permansisset in viduitate, habuisset duntaxat administrationem omnium bonorum cum onere, vt patet in testamento: nunc autem conuolando ad secunda vota haberet medietatem proprietatis sine onere: plus autem est habere medietatem rei pleno iure cum potestate vendendi & sine onere, quam habere usufructum totius cum onere dandi singulis annis viginti octo libras grossorum, ergo &c. Secundò istud colligitur ex alio, quia si nullus præsumitur velle alienas successiones suis antepone, vel proprios liberos vel le depauperare, & alienos ditare, aut suum iactare, d. l. cum acutissimi, & l. cum de indebito. ff. de probat. quod tamen faceret in proposito, si censeretur relictæ proprietates in casu quo conuolauerit vxor ad secunda vota: adimeret enim hoc casu testator filijs proprijs proprietatem medietatis, eam dando vxori secundò nubenti, in qua medietate tandem possent succedere filij secundi matrimonij, non attinentes in aliquo defuncto, quod non est verisimile dictum testatorem voluisse, iuribus supra alleg. Præterea pro istius confirmatione facit, nam si testator in

testamento diceret, Relinquo uxorem meā dominam & usufructuariā omnium bonorū meorum, liberis extantibus vxor non haberet proprietatem, sed solum quandam p̄geminantiam & alimenta, vt tenet Bar. & DD. in Auth. hoc locum. C. de secun. nup. & idem Bart. & Doct. in l. Titiacum testamento. §. si. ff. de leg. 2. & Bar. Cēpol. in suo tractatu de seruitutibus, titu. de usufructu, multo magis ergo in casu nostro non habebit nisi usufructum, vbi nō est appellata domina, sed sibi simpliciter relicta medietas.

Præterea deducitur istud alio medio, sic, Con-
11 suetudo ꝑ est optima legum & dispositionū interpres. ca. cum dilectus, de consuetudine, & l. si de interpretatione, ff. de legi. sed sic est, ꝑ in oppido Antuerpiensi, loco siquidem conditi testamenti, de quo est questio, vbi etiam testator moram traxit, & bona situata existunt, de consuetudine inuolabiliter obseruata semper tentum & obseruatum fuit, achodie tenetur, obseruatur, ꝑ matrimonio sublato per mortem alterius ex coniugibus, bona diuiduntur in duas partes, quarum vnā in bonis immobilibus consequitur superstes, solum quoad usufructū, & minimē quoad proprietatem: sequitur ergo, ꝑ verba istius testamenti, obscura, loquencia de diuisione faciēda in duas medietates, debent intelligi quoad usufructū, quatenus concernit
12 superstitem, & non quoad proprietatē. In ꝑ obscuro enim inspiciēda est consuetudo regionis. l. semper in stipulationib. ff. de reg. iur. cum simil. His tamen, & alijs quæ allegari possent pro hac parte, non obstantibus, contrarium videtur de iure dicendum, videlicet, ꝑ hæc mulier habebit non solum usufructum, sed etiam proprietatē medietatis contentiosæ. Quod deducitur
13 in d. sic, nam ꝑ contractus, quatenus non est expressē per contrahentes simul reuocatus, obseruandus est. d. Anthen. hoc locum. C. si secundō nup. mulier: nihil enim bonæ fidei magis congruit, quā id præstari, quod inter contrahentes actum est. l. ex empto. ff. de acti. emp. & l. ff. de pact. sed contractus antenuptialis disponens matrimonio per mortem alterius coniugum soluto bona debere diuidi quo ad proprietatem, non reperitur ꝑ ipsos contrahentes in testamento ex toto reuocatus, quod patet, quia testator disponens de redditibus prolibus dandis & administratione om̄ bonorū permittēda superstiti, casu quo in viduitate permāserit, subiecit, ꝑ casu quo superstes ad secunda vota conuolaret, non haberet de bonis defuncti nisi usufructum domus & marcham argenti, & iuxta conuentiones matrimoniales, equum, arma, iocallia, &c. & cetera omnia bona diuiduntur medietim inter superstitem & proles. Cum ergo contractus antenuptialis mentionem faciēs de diuisione faciēda in casu soluti matrimonij lo-
20 quatur de proprietate & non de usufructu, debemus dicere, ꝑ etiam testamentum se referens

ad contractum antenuptialem loquatur de proprietate & non de usufructu. Nam ꝑ illa clausula, *Ende naerden husselijcke voerwaerden*, &c. posita in testamento, censetur etiam repetita in clausula subsequente mentionem faciēda de diuisione faciēda in duas medietates propter naturam copulæ, & illic posita, per singularem & pulchram theoricam Bar. in l. Seiæ. §. Caio. ff. de fundo instr. & faciunt notata per eundē Bar. in l. si ita stipulatus. §. Grifogonus. ff. de verbor. obli. de natura ꝑ enim copulæ est trahere vnū de copulatis ad naturam alterius, vt dicit Salic. in Auth. Cassa & irrita. C. de sacrosanct. eccle. & idem Salic. in d. Auth. hoc locum, & requirit paritatem inter copulata, vt eleganter inquit Bal. in l. in testamento, in princip. C. de testa. milita. Hinc est, quod copula facit, qualitatem adiectam in vno legato, haberi ꝑo repetita in alio. d. l. Seiæ. §. Caio, & ibi habetur pulchrē per Bar. & per Dyn. in regula, generi, de regul. iur. in 6. ergo ita etiam erit in proposito nostro: & per consequens superstes habebit medietatem quo ad proprietatem, & non usufructum eiusdem, quod ꝑ etiam suadet coniectura quæ sumitur ex vicinitate scripturæ. l. si feruus plurium. §. fin. ff. de lega. primo. & l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testam. cum similib. Secundō deducitur istud sic, non ꝑ est recedendum à verbis testatoris, nisi expressē de contraria eius mente appareat. l. non aliter. iuncta l. Lucius. §. quasi. rnm. ff. de lega. 2. vbi autem manifestissimus esset eius sensus, de verbis curandum non esset. l. si quis, circa finem, C. de libe. præter. sed in casu præsentis, mens testatoris non est certa, imō valde dubia: ergo standum erit verbis, & ab illis non recedendum. Certum autem est, quod appellatione ꝑ bonorum venit proprietas & non usufructus bonorum. l. si alij. ff. de usufruct. lega. vbi est casus. Quod si testator legat vni fundum & alteri usufructum eiusdem fundi, ex quo nō constat de mente testatoris, standum erit verbis ipsius, & ambo concurrent in usufructu. Multo fortius ergo in casu isto, vbi nulla est facta mentio usufructus, dicendum erit, ipsos testatores sensisse de diuisione faciēda quo ad proprietatem: imō quod plus est, si ꝑ alicui legatur fundus ad alimenta, debetur proprietas, & transit ad hæredem legatarij. l. cum hi. §. si vni, & ibi Paul. de Cast. Iason, & Doct. notant. ff. de transact. & similiter si fundus legatur ad usufructum. l. 4. in princ. & ibi habetur pulchrē per Barto. ff. de alim. lega. & probatur in l. donationes in concubinam. §. species. & ibi Io. de Imol. notat. ff. de dona. & est bonus tex. in l. species. ff. de auro & argento lega. & vult Barthol. Cēpol. in tractatu suo supra alleg. & Salic. in l. si mulier, in fine. C. de iure dorum.

Præterea dato sine præiudicio, ꝑ hinc ꝑ inde esset coniectura voluntatis, ex quo tamē nō apparet clarē de voluntate, nec quid est verisimilius, bonus

bonus iudex in cuius arbitrio est questio voluntatis defuncti. l. voluntatis. C. de fideicommiss. 25
habebit stare verbis testatoris. l. Labeo. §. item Tubero. ff. de supelle. & lega. Ita singulariter dicit Dyn. in regula, in obsecris, de regu. iur. in 6. Ergo ita erit dicendum in casu nostro. Præterea
21 ꝑ ex quo per contractum antenuptialem constat, diuisionem inter superstitem & proles siendam intelligi de proprietate, vt supra dixi: & sic in interpretatione testamenti sumus in materia correctoria, debent verba testamenti, quæ sunt dubia, ita intelligi, vt vitetur correctio, quatenus fieri potest: Authentica, quas actiones, cum ibi notatis, Cod. de sacrosanctis eccle. & l. vnica, Cod. de inoffic. donatio. & cap. cum expediat, de electionib. libro 6. & taliter in dubio debet fieri interpretatio, ne superstes indebitē damnum patiatur, & ne iure sibi per contractum antenuptialem quæsitō priuetur. dict. l. 2. Cod. de noxal. actio. & ibi per Bartol. Salicet. & Doctores, & habetur latē per Bartol. in l. omnes populi, in 6. quest. principali. ff. de iusti. & iure. Sequitur ergo, quod hæc verba in testamento posita debent intelligi, prout in contractu antenuptiali, & per consequens de diuisione faciēda quo ad proprietatem. Præterea istud deducitur sic, quando ꝑ facta est aliqua donatio
22 inter virum & uxorem, & expressē non constat de reuocatione, iudex debet esse procliuor ad comprobendam donationem, quā ad reuocandam. textus est ad litteram in l. cum hic status. §. pœnitentiam. ff. de donatio. inter virum & vxor. Sed hic non constat expressē de reuocatione contractus antenuptialis, quo ad clausulam de diuisione mentionem facientem, ergo potius iudicandum erit pro eo, quā contra.
23 Præterea istud deducitur aliter sic, nullum ꝑ ius potest prolibus competere ad proprietatem omnium bonorum vigore huius testamēti, cum adhuc posset mutari ad voluntatem superstitis. l. 3. ff. de adimen. lega. cum similib. Est enim eius voluntas ambulatoria, vsque ad mortem, vt ibi,
24 & d. §. pœnitentiam. Nec ꝑ est istud censendum vnicum testamentum ex eo, quia in vna charta scriptum: nam ex quo plures sunt testatores, plura sunt testamenta: sicut dicimus plures esse obligationes, si à multis fiant, quamuis in vno instrumento conscribantur. l. eo quod à multis. C. si cer. pet. & sic istud testamentum ita bene est testamentum mulieris superstitis sicut mariti defuncti: & sic morte mariti non erat testamentum istius mulieris confirmatum, & per consequens ipsa poterit quo ad eius partem, salua filijs legitima, reuocare: & ita in specie firmat Oldra. in cons. 174. & sequitur Ioan. And. in addit. ad Spec. in tit. de testa. §. 1. post princ. in additione quæ incipit, sic posuit, vbi dicit hoc fuisse de facto, & ita fuisse iudicatum etiam in præiudicium piæ causæ institutæ.

Restat nunc respondere ad argumēta in con-

trarium adducta: & primo non obstat primum, quia dicitur, ꝑ ꝑ licet filij erant instituti hæredes in omnib. bonis remāsuris deducto ære alieno, hoc tamen fuit limitatū, per conditiones sequentes in testamento positas, quarū vna fuit, ꝑ casu quo superstes ad secunda vota conuolaret, haberet iuxta contractum antenuptialem, equum, arma, &c. & medietatem bonorū, quare hæc institutio non fuit pura, sed conditionalis: & ergo limitatur & regulatur secundum formam conditionis adiectæ. l. si testm. in fi. C. de insti. & subli. sub condi. fac. & ff. de cond. & demon. quasi per totū, vnde conditione non extante non cōpetit ꝑ libus actio. l. conditionales, & l. cedere diē. ff. de verb. sig. & sicut etiam penes eos adhuc non extet dominium om̄ bonorum, quare non concludit argumentum, ꝑ duo essent domini eiusdem rei in solidū. Et ad id quod subiungitur, ꝑ
26 potius ꝑ debet intelligi, quod debeatur usufructus, ꝑ proprietas, quia hoc est consonum iuri communi. Respondetur, ꝑ hoc vtiq; verum esset, nisi præcessisset contractus antenuptialis, cui quamuis in aliqua parte derogetur, itari tamen debet vbi reuocatus non est: per tex. clarum in l. alumnæ. §. qui filias. ff. de adimē. leg. quod enim non mutatur, quare stare prohibetur ꝑ. præcipimus, C. de appel. Nec obstat si dicatur, quod
27 ꝑ transendo ad secunda vota, etiam post annum luctus: perdidit proprietatem, & retinet solum usufructum. d. l. fœminæ, & præallega. Authen. in donatione, & est communis opinio à qua in iudicando non est recedendum, ex quo huiusmodi pœna imponitur fauore filiorum primi matrimonij: secundum Panor. in c. fin. de secund. nupt. & idem tenet Salicetus in l. 1. circa finem, C. de secund. nupt. quia dico, quod licet hoc verum sit in terminis iuris, tamen de consuetudine Antuerpiensi audiui obseruatum contrarium, quando in contractu antenuptiali conuentum est, quod matrimonio soluto morte alterius coniugum, siue proles extent siue non, bona diuidantur æqualiter, prout factum est in casu præsentis: quare non obstat. Quia certum est, consuetudinem hoc introducere posse, quæ est optima legum interpret. d. l. si de interpretatione, maxime cum sint opiniones inter Doctores. & probabiliter etiam sustineri posset, d. ll. hoc casu esse correctas per canones, vt dicit Panormitan. in d. cap. fin. circa finem: & sic intelligentia contractus antenuptialis manebit in suo vigore, quatenus reuocatus non est, & testamentum fortietur suum effectum, quatenus addit, declarat, vel corrigit contractum antenuptialem. Non obstat etiam secundum, quia respondetur per interemptionem, negando talem fuisse voluntatem testatoris, prout in argumento præsupponitur, nec ex testamento plus habebit mulier conuolando ad secunda vota, ꝑ haberet in viduitate manendo, imō minus: nam casu quo conuolaret ad secunda vota, similiter
s 3 habebit

habebit ex testamento domum cum marcha argenti ad vitam suam, vbi simul cum illo legato, ipsa manente in viduitate, haberet administrationem & vsum fructum omnium bonorum ex testamento, sed id accidit propter contractum antenuptialem, vigore cuius ipsa debet consequi medietatem bonorum, quod per pactum fieri potuit, sicut virtute consuetudinis, vt in Zeelandia & alijs locis, quæ consuetudo valet, vt decisio Rotæ octingentesima 41. in antiquis, secundum quotas meas, cessat ergo præsumptio de qua in argumento. Et pariformiter posset responderi ad secundam præsumptionem voluntatis defuncti, nam per istud testamentum testator nec alienos liberos dat, nec proprios depauperat, imò proprijs prouidet, cuiuslibet quatuordecim libras grossorum relinquendo iure institutionis, & in alijs relinquit contractum antenuptialem intactum. Non obstat etiam tertium, quia dicitur, quòd licet forte in casu quo mulier relinquatur domina omnium bonorum, liberis institutis debeat solum habere administrationem & alimenta, hoc est ex consuetudine magis seruata in curia Bulgari, quam de iure, & ergo alibi non seruandum secundum glo. quæ hoc sentit in d. Authen. hoc locum. Præterea congrua est dicta interpretatio Bulgari, ex quo filij sunt simpliciter & purè instituti hæredes, vnde non potest vxori ceteri relicta proprietates secundum Salic. & Doctor. in d. Authen. hoc locum. In casu autem nostro filij sunt instituti non purè, sed conditionaliter, vt supra dixi, cum quo bene stat, quòd contractus antenuptialis in reliquis, vbi reuocatus non reperitur, maneat intactus, & secundum suam formam obseruetur. Non obstat etiam quartum, quia respondetur, prout supra dictum est, quòd dicta consuetudo intelligitur, vbi non præcessit contractus antenuptialis contrarium disponens, secus autem vbi aliter disponeretur in contractu antenuptiali, quia tunc illi dispositioni standum erit. l. 1. si conuenerit. ff. de depo. & regula, contractus, de regu. iur. libr. 6. nec tunc per transitum ad secunda vota post annum luctus perditur proprietates de consuetudine Antwerpensi, vt in formor. si tamen de dicta consuetudine liquidè non appareat, sentio standum esse dispositioni iuris communis, de qua in d. l. foemina, & in d. Authen. in donatione & in corpore, vnde sumitur. Concludendo ergo dico, quod casu, quo de consuetudine Antwerpensi deroganti dictis iuribus de secundis nuptijs, appareat in casu præsentis, dictæ mulieri non obstant conuolutione eius ad secunda vota, debetur proprietates medietatis contentiosæ, testamento in contrarium allegato, & præsumptionibus ex eo sumptis, non obstantibus, iuribus supra allegatis. Si autem de dicta consuetudine Antwerpensi non appareat, sum in contraria opinione, quòd duntaxat ei debeatur vsusfructus, &

quòd proprietatem perdidit, ad quod dicendum moueor per dictum vnicum motiuum, quia alia meo iudicio non stringunt, nec ipsa in contrarium disponere poterit per testamentum, vel alias, cum non sit domina, sed de bonis per eam in subsidium matrimonij adductis disponere poterit ad libitum, salua filijs primi matrimonij eorum legitima, & salua dispositione. l. hac edictali. C. de secund. nup. iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM CCXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Propter sanctam mariti nimiam uxor à thoro ipsa separatur. C. num. 3.
- 2 Actio semel extincta amplius non reuiscit.
- 4 Ex transacta alicuius vita de sequenti eius conuersatione præsumitur.
- 5 In muliere metus minor quam in viro sufficit.
- 6 De duobus malis eligendum est minus malum.

Spectabilis ac clarissime domine Doctor visis per me processibus in materia diuortij inter domicellam Magdalenam de Dorp originalem nuptiam ex vna, & domicellum Danielen van Cralingen reum, coram prouifore ac decano Delsthan. primùm, & deinde in appellationis causa coram officialibus curiæ & archidiaconi Traiecten. & nunc coram reuocandissimo patre do. Abbate sanctæ Gertrudis pendentibus, videtur mihi subscripto sub correctione vestra & aliorum melius sentientium attendendum ad infra scripta, ex huiusmodi processibus colligibilia. Primò enim præcepta informatione summaria super malis moribus dicti Danielis & seruitijs per eum in dictam domicellam Magdalenam sæpius perpetratis per interlocutoriam dictorum prouiforis & decani, præfata domicella Magdalena sequestrata est in domum venerabilis viri magistri Petri de Schiedammis medicinæ Doctoris, mariti domicellæ Mariæ van Dorp, sororis dictæ Magdalenæ, à qua sententia licet fuerit iudica. c. ex transmissa, de rest. spol. fuit per præfatum Danielen ad officiales curiæ & archidiaconi Traiectensis appellatū, & post eam coram eisdem omisso appellationis articulo de consensu appellantis, qui ad hoc speciale mandatum dedit, vt patet folio quinto, pagina prima, in materia principali diuortij processum, libellus multos articulos continens, exhibitus contra illum exceptum, tandem lite contestata, & iurato de calumnia, amplæ probationes factæ, & finaliter sententia lata, per quam diuortium quoad thorum inter dictas partes celebratum est, de qua sententia iteratò dictus Daniel appellauit, & causam huiusmodi præfato domino Abbati committi obtinuit. Restat nunc

nunc videre, an dicta vltima sententia dominorum Officialium sit benè lata, & videtur quòd non, quia omnes seuicis articulata, saltem vsq; ad 32. articulum, fuerunt sublata, per reconciliationem factam inter dictos coniuges per deputatos concilij Hollandiæ 23. Mai, anno 9. vt patet per actam exhibitam, signatam B. Dassen delst, & per depositionem domini Arnoldi de Dorp, fratris dictæ domicellæ Magdalenæ, testis in ordine 11. per dictam domicellam Magdalenam producti, qui expressè deponit, quòd dicta die 23. Mai, dicti coniuges se mutuo receperunt, & illa nocte simul dormierunt, quare propter illas seuicis sublata, non potuit postea actio vel processus intentari, cum actio semel extincta amplius non reuiscat. l. qui res. §. arcam. ff. de solut. In contrarium tamen videtur, quia post huiusmodi recõciliationem, quæ modicissimo tempore durauit, putà vna nocte, dictus Daniel ab vxore sua recessit, & diu absens permanens, & tandem post quinque vel sex septimanas rediens, tanquam freneticus in Haga comitis associatus aliquibus, cum gladio euaginato venit ad domum dictæ domicellæ Magdalenæ, ibidemque plures insolentias horribiles commisit, ita quòd nedum dicta domicella Magdalena, sed tota vicinia territa fuerit, & commota, vt articulatur in trigesimo tertio articulo, & probatur, seu verificatur per sextum, vnde decimum, duodecimum, decimum tertium, decimū quartum, decimum quintum, & decimū sextum testes, pro parte dictæ domicellæ Magdalenæ productos, vt patet eorum dispositiones intuenti. Item dictus Daniel illo eodem tempore, glorians in malitia, publicè confessus est, se habere in Delst alias mulieres seu concubinas, quibus cum libet, commissetur, publicè adulterium suum confitendo, vt articulatur in trigesimo tertio articulo, & verificatur per vnde decimū decimum quartum & 16. testes, per dictam domicellam Magdalenam productos, propter quas insolentias & seuicias intolerabiles dicta domicella Magdalena non confidit, se posse sine periculo vitæ commorari dicto Danieli, & obtulit ac offert id medio iuramento affirmare, prout procurator per eam ad hoc specialiter constitutus coram dictis venerabilibus dominis Officialibus solenniter iurauit: certum tamen est, quòd nedum propter adulterium, sed propter seuicias, quando tanta est viri seuicia, vt mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas præstari, & quando mulier diffidit, se posse cohabitare marito sine periculo & discrimine vitæ, separandū est matrimonium, quoad thorum, ne deterius inde contingat. vt est tex. in c. literas, in fin. & in d. c. ex transmissa, de restitu. spolia. ex t. transacta enim alicuius vita instruimur. quid de sequenti conuersatione sua præsumamus. ca. mandata de præsumptione, & semel malus semper præsumitur malus, in eodem genere mali. cap. præsum

ptio. & regula semel malus, de regulis iur. libr. 6. cum sua magistrali glossa. Præterea dictus Daniel post huiusmodi reconciliationem non est veritus palàm dicere præter veritatem, quòd præfatus magister Petrus prolem suam occidit, animo habendi successione suæ vxoris, vt patet ex acta signata Beauuoit, de data 22. Martij, Anno 9. secundum cursum curiæ Hollandiæ, qui est annus decimus à natiuitate, non est veritus minari dicto magistro Petro, de interficiendo eum, vbi conq; cum reperire posset, vt patet ex certificatione Delfensi, in vltimo processu exhibita, quanto magis ergo sciret in vxorem miseram mulierculam, in qua minor metus sufficit quam in viro, vt est glo. ordi. singulari. in c. cum locum, de sponsali. sicut ergo non est tutum ouem committere lupo, ita non videtur quouis modo expediens vel congruum, dictam Magdalenam committere crudelitati & voluntati dicti Danielis freneticæ, bibuli, & ferè furibundi, sed iuxta consilium diui Augustini, capiendum est certum, & dimittendum incertum, c. i. uenis, de sponsa. & de pœnit. distin. 6. cap. 1. 2. & 3. & t. de duobus malis minus malum est eligendum, c. duo mala, & c. nerui. 13. distin. Ex quibus videtur mihi, sententiam dominorum Officialium confirmandam esse: iudicio vestro, cui Deus adsit, semper saluo.

CONSILIVM CCXV.

S V M M A R I A.

- 1 Expense in filiam maritatum à patre factæ an repeti possint.
- 2 Donandi animus non præsumitur, quando alia coniectura sumi potest.
- 3 In magna quantitate donatio non præsumitur.
- 4 Debitum remittere non videtur, qui diu stat quòd debitum non petiit.

Malus. Filia cuiusdam t. cuidam tradita est nuptui cum bona & ampla dote: post contractum matrimonij dicta filia maritata mansit cum marito & familia pluribus annis in domo suorum parentum, & illic habuit expensas. Quæritur an parentibus vel hæredibus eorum, pro illis repetendis competat actio, & videtur quòd non, per l. Nesennius. ff. de negoc. gest. & l. alimenta, cum vtrobique notatis. C. eodem tit. In contrarium facit text. in l. quod in vxorem. C. de negoc. gestis, vbi impensa, quæ fit à patre in filiam maritatum, ad quam maritus tenebatur, repetitur, & ibi hoc expressè decidunt Cyn. Bald. & Doctores, & est ratio, quia in t. dubio non præsumitur animus donandi, quando alia coniectura sumi potest. l. si cum aurum. ff. de solut. nam nemo præsumitur iactare suum. l. cum

de indebito. ff. de probat. In casu autem presentis maritus tenebatur ad hæc onera propter amplam dotem per eum receptam, & parètes grauari pluribus prolibus voluerunt filiam dote contentam esse, nec vltra petere posse, quare nõ præsumentur animus donandi, attento t̄maximè quòd ista impèta ascendunt ad magnam quantitatem, in quibus non præsumentur donatio. l. si feruus communis. ff. de donat. inter vit. & vxor. pro quo etiam facit gloss. notabilis in l. si pater. no. C. de negoc. gest. Nec obstant iura allegata, in contrarium, quia illa procedunt, quando alter non tenebatur ad illas impenfas, vtpota, quia filia non fuit maritata. Non obstat t̄ etiam cursus longi tēporis, infra quod huiusmodi impenfa petita non sunt: quia respondetur, quòd ille qui diu stat quòd debitum non petit, non videtur per hoc debitum remittere. l. aduersus. C. de nego. gest. dummodo non cessat à petitione in actionibus personalibus spacio 30. annorum, l. sicut in rem. C. de præscrip. 30. vel 40. annorum, cum similibus.

CONSILIVM CCXVI.

S V M M A R I A.

- 1 Vicissitudinaria concessio bonorum presentium inter fratres facta, valet.
- 2 Concessio omnium bonorum post mortem simpliciter facta, presentia solum continet, quando de magno agitur praiudicio.
- 3 Pactum liberam testandi facultatem impediens, tanquam contra bonos mores reprobat.
- 4 Pactum mortis captanda votum inducens de iure non valet. & nu. 17.
- 5 Pactum de succedendo est nullum inter paganos, nec vim donationis causa mortis vel vltime voluntatis habet. & nu. 8. & 24.
- 6 Concessio omnium bonorum presentium & futurorum penitus est nulla.
- 7 Constitutum donationi interveniens sicut transfert dominium & possessionem in donatarium. Fallit vt nu. 22.
- 9 Mortis causa donatio de omnibus bonis presentibus & futuris facta valet. & nu. 21.
- 10 Donatio causa mortis ex quibus dinoscatur, &c.
- 11 Testium numerus in testamentis & mortis causa donationibus de iure civili requisitus, per canones hodie sublatus censetur.
- 12 Principia intervenientis in mortis causa donatione quid operetur.
- 13 Limitatio L. ubi ita donatur, de donatio. causa mortis.
- 14 Clausula de non reuocando, donationi mortis causa adiecta qualiter intelligenda.
- 15 Vnusquisq; tam inter viuos quam in vltima voluntate rei sua moderator est & arbiter.
- 16 Licitum reputatur quòd expresse prohibendum nõ reperitur.

- 17 Dispositio irrevocabilis cuius effectus post mortem disponentis confertur, de iure prohibita nõ est.
- 19 Frater fratris vitæ insidiari velle nõ præsumentur.
- 20 Pactum de succedendo & mutua omnium bonorum concessio inter fratres, cum reservatione facultatis testandi, qualiter differant. & numero 25.
- 23 Constituens se alterius nomine precario possidere solum possessionem civilem transfert, naturali verò retinet.

Super dubio mihi tràsmisso, An valeat concessio vicissitudinaria seu mutua inter fratres omnium bonorum presentium & futurorum, nec ne: licet plura hinc inde allegari possent, iucinctè tamen procedendo, cū materia ista sit trita, & ab omnibus Doctor. tacta & examinata, ponam duntaxat aliqua, quæ in hac materia meo iudicio veniunt potissimè consideranda. Primò enim est præsupponendum, & sine aliqua hæsitacione tenendū, quòd t̄ si in huiusmodi concessione solum fuisset facta mentio bonorum presentium, sine dubio talis concessio valeret, vt est glossa vulgata, in l. fin. C. de pact. & ibi hoc tenet communiter omnes Doct. & idem t̄ si facta esset concessio simpliciter omnium bonorum post mortem: nam simplex & indefinita concessio, cum agitur de magno præiudicio, solum continet presentia. l. si ita. ff. de auro & arg. lega. cum vulg. & hoc tenent communiter omnes Doct. excepto Salic. in d. l. fin. sed quia in casu presentis facta est concessio omnium bonorum presentium & futurorum, potest probabiliter dubitari, an valeat, nec ne.

Et videtur primò, quòd non valeat, quia pactum t̄ per quod impeditur libera testamenti factio, tanquam contra bonos mores est reprobaturum. l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. obli. & l. pactum quod dotali. C. de pact. Sed per talem concessionem impeditur videtur libera testamenti factio directè & indirectè, ergo debet iudicari nulla: minor probatur, quia per talem concessionem omnium bonorum presentium & futurorum, collatam post mortem, concedens inuenit se non esse dominum rerum aliquarum ergo non testatur. Auth. ingressi. C. de sacros. eccle. cum vulg. Item indirectè videtur sibi aufertur libera testamenti factio cum in eius hæreditate nil inueniatur tempore mortis, non inueniatur qui velit suam hæreditatem adire, Insti. ad l. Falcidiam, in prin. cum vulg. Sicut igitur directè est prohibitum pacisci taliter, quòd impediatur libera testamenti factio, vt in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & in d. l. pactum quod dotali. Ita etiam indirectè, quia non licet facere fraudè legi. l. fraus, & l. contra legem. ff. de legi. cum vulg. Secundo, ista t̄ concessio videtur reprobari ex alio, quia continet mutuam votum captandæ mortis alterius: cum enim quilibet eorum videat

videat & imaginetur, se debere post mortem alterius habere vniuersa bona concedens si eum præcedat, vnusquisq; alterius mortem sperabit, & optabit, ac etiam verisimile est, vnusquemque alteri insidiaturum in vitæ perniciem: & per consequens ista concessio tanquã legibus & moribus reprobata, videtur nulla. d. l. fi. & c. captandæ, de concess. præben. lib. 6. cum vulg. Tertio, t̄ ista concessio videtur reprobari, quia ex quo bonis tam presentibus quã futuris est facta concessio, non videtur differre à pacto de succedendo, quia in ista concessione omnia clauduntur, sicut in vniuersali successione, maximè in concessione presentium, quæ est amplissima: sed pactum de succedendo est nullum, eò quòd aufert liberam testamenti factio nem, vt d. l. fin. C. de pact. cum vulg. ergo eodè modo talis concessio, tanquam continens pactum de succedendo, debet esse irrita ipso iure. Quarto, pro t̄ hac parte facit communis resolutio Doctorum in d. l. fi. qui ferè omnes, exceptis Salic. & Ang. concludunt, huiusmodi concessionem omnium bonorum presentium & futurorum esse penitus nullam, per iura & moria supra allega. & dicit ibi Paul. de Cast. se ita consuluisset, & refert Raphaelem ita tenere, & Bart. etiam sic consuluisset, in eo qui fecit donationem omnium bonorum presentium & futurorum, reservato sibi usufructu. Quintò, potissimè facit t̄ pro hac parte, quòd in concessione, de qua est questio, interuenit constitutum, & per consequens factè translatum est dominium & possessio in superuiuentem, iuxta l. quod meo. ff. de acq. poss. & habetur pulchre per gl. & Doct. Canonistas, in c. 2. de consuetu. per quod indubitabiliter videtur sublata libera testamenti factio, & per consequens dicta concessio debet iudicari nulla, per supra dicta. Sextò, p̄ hac parte videtur casus in terminis. in l. licet inter priuatos. C. de pact. vbi pactum de succedendo iniucem reprobat inter paganos, nec habet vim donationis causa mortis vel vltimæ voluntatis. Istis omnibus tamen non obstantibus, credo in casu presentis huiusmodi concessionem omnium bonorum presentium & futurorum esse validam & debere suum effectum sortiri, quod deduco medijs infra scriptis. Primò, quia reperio, quòd in ista concessione, de qua est questio, donatores voluerunt huiusmodi donationem valere tanquam donationem inter viuos, vel donationem causa mortis, aut aliàs meliori modo & forma, quibus in casu presentis donatio potest & debet fieri, tam per iura scripta, consuetudines, quàm aliter: modò clarum est, quòd licet t̄ donatio omnium bonorum presentium & futurorum inter viuos facta eodem contextu sit inutilis, & nulla in totum, quia videtur facta in fraudem legis, ad impediendam liberam testamenti factio nem, vt volunt communiter omnes, in d. l. fi. C. de pact. secus tamen est dicendum in donatione causa mortis, quia illa potest

reuocari, & sic in illa salua est libera testamenti factio. Item de illa hæres detrahit Falcidiã, propter quam iam adhibet hæreditatem. Ita firmant Bart. Bald. & communiter omnes Doct. in d. l. fi. C. de pact.

Nec præmissis obstat, si dicatur quòd ista concessio t̄ non potest iudicari donatio causa mortis, propter duo. Primò, quia non interueniunt quinque testes, quòd tamen requiritur in donatione causa mortis, l. fin. C. de dona. cau. mortis. Secundo, quia donatores voluerunt, hanc donationem esse irrevocabilem, ergo debet iudicari donatio inter viuos, per l. vbi ita donatur. ff. de dona. cau. mort. vbi est tex. sing.

Quia respondeo, & dico, quòd primum non obstat, propter duo. Primò, quia si dicamus, leges t̄ requirentes septem testes in testamentis & vltimis voluntatibus esse sublatas per Canones, vt videtur in c. cum esses & in c. relatum, de testam. cum ibi notatis per gloss. & Doct. dicendum etiam erit ex consequenti, leges requirentes quinque testes in donatione causa mortis, quæ instar habet vltimæ voluntatis, reuocatas esse per canones. Secundo, non obstat ex alio, quia t̄ vltra tres testes, qui interueniunt in huiusmodi concessione, interuenit presentia principis & sui concilij, coram quo huiusmodi concessio fuit passata, insinuata, & expedita, licet re vera insinuacione non eguit, vt concludit Salicet. in d. l. fina. & Alex. in d. l. licet, & Oldradus in Consilio suo 139. & Ioan. Andre. in additio. ad speculum, in titulo de instru. edit. §. porro, versicu. fina. vbi dicit ita fuisse iudicatum, quare cessant aliæ solennitates de iure requisitæ. l. omnium. C. de testa. vbi casus. Non obstat etiam secundum, quia d. l. t̄ vbi donatur, recipit singularem limitationem, vt procedat, quando faciendo interpretationem, de qua in illa lege, actus manet validus: sed quando ex illa interpretatione actus redderetur inutilis, tunc non procedit illa lex, etiam si interuenit iuramentum: quia in dubio debemus ita interpretari, vt actus potius valet, quàm pereat, l. quotiens. ff. de regulis iuris, cum ergo non possit interpretari, quòd ista concessio omnium bonorum presentium & futurorum sit donatio inter viuos actu manente valido, debemus interpretari, quòd sit donatio causa mortis. Ita singulariter decidit Paulus de Castro, in terminis nostris, in consilio suo 101. incipiente, in Christi nomine amen, notandum est, secundum quotas meas. Secundo deduco concessionem, de qua est questio, esse validam, quia reperio q̄ in ea donatores sibi referunt facultatem testandi, & sibi iniucem promiserunt, quòd superstes dispositiones testamentarias, seu vltimæ voluntatis præcedentis de puncto ad punctum adimpleret: ergo patet, q̄ per huiusmodi concessionem non est sublata, imò reservata, libera testamenti factio. Item per hoc etiam clarè patet, quòd ista concessio cessari debet

debet donatio causa mortis, & non inter vivos, & clausula † de non reuocando debet sanè intelligi eatenus scilicet, quatenus non fuerit aliter dispositum in vltima voluntate, quia clausula sequens declarat præcedentia, & econtrà. l. si seruus plurium. §. si. ff. de legat. i. cum vulgaribus, per quod funditus corruunt omnia supra in oppositum adducta. Tertiò probò quòd huiusmodi mutæ concessiones sunt validæ, quia † tam inter vivos, quàm in vltima voluntate vnusquisq; suæ rei est moderator & arbiter. l. in re mandata. C. manda. vnde licitum est vniciuque patrimonium suum effundere, & ipsum totum suis donatiõibus elargiri, nisi lege aliqua prohibeatur. l. si totas, & l. precibus, & l. si mater tua. C. de inoffi. dona. & l. si vnquam, C. de reu. donat. & l. sancimus, C. de donati. vnde fundata est intentio superiuuentis ex donatoribus de iure † communi, secundum † quod Bar. Bal. & com sunt de genere prohibitorum, licent quæ non reperiuntur lege prohibita. l. ab ea parte. ff. de probat. cum similib. Cùm ergo in casu nostro huiusmodi concessio potest interpretari donatio causa mortis, & in ea sit expressè reseruata libera testamenti factio, nec hoc casu alibi in specie reperitur reprobatã, patet, quòd huiusmodi concessio debet iudicari valida, & istud in fortioribus terminis consulendõ, tenet Ang. in cõsil. suo 179. vt latius videre poteris per eum. Nec obstant adducta supra in contrarium, & primò non obstat primò, quia respondetur per interemptionem, negando, quòd in casu præsentis directè vel indirectè tollatur libera testamenti factio, imò reseruatur expressè præcedenti libera testamenti factio, vt supra dixi, quare non obstat. Non obstat etiam secundum, quia respondeo, quòd † non inducitur votum captadeg mortis, modo prohibito à iure, cùm vicissim votum capiatur, & hoc nõ prohibetur in præal. l. si. C. de pac. imò magis concedi videtur: si enim id esset prohibitum hoc casu, eadem ratione esset prohibita donatio bonorum præsentium post mortem donantis, quod est falsum, vt supra dixi, & decidit expressè Oldrad. in d. consilio 139. in primo dubio. Item illo supposito sequeretur, quòd similiter † esset prohibita omnis dispositio irreuocabilis, cuius effectus conferretur post mortem disponentis, ita quòd actio contra hæredem incipiat, quòd similiter est falsum, vt in l. vnica, C. vt actiones ab hærede & contra hæredem. nec † est verisimile in casu præsentis, aliquem prædictorum fratrum desiderare mortem alterius, vel eius vitæ vellè insidiari, cùm huiusmodi concessionem vicissim fecerint animo intertenendi amorem & vnionè fraternalem, & iurauerint vicissim benè fraternizare, vt in themate: ergo contrarium non est præsumendum, cùm nemo præsumatur immemor suæ salutis, & quilibet præsumitur in mente gerere quod exprimit verbo, l. Labeo. §. idem

Tubero. ff. de suppellect. lega. cum vulgaribus. Non obstat etiam tertium, quia respondeo quòd † huiusmodi concessio omnium bonorum præsentium & futurorum multũ differt à pacto de succedendo: nam per pactum de succedendo directio tollitur libera testandi facultas, sed in concessione de qua est quæstio, expressè reseruata est libera testandi facultas, vt supra dixi, quare non obstat. † Non obstat etiam quartum, quia licet † communis opinio Doctorum habeat, quòd non valet donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, quando est facta inter vivos vnico contextu, & sic irreuocabiliter, sublata penitus facultate testandi: tamen quando fit in donatione causa mortis, vel quando reseruatur libera, vt in casu præsentis, tunc nullus Doctorum dicit vel cogitauit dicere, donationem vel concessionem huiusmodi non valere, imò Bar. Bal. & communiter omnes hoc casu dicunt, donationem valere, in præal. l. si. quare non obstat. Non obstat etiam quintum, quia licet † per titulum constituti simpliciter, & sine addito transferatur dominium & possessio, vt in d. l. q. meo, tamen quando cum titulo constituti concurrat reseruatio potestatis testandi, non trãsfertur dominium & possessio eatenus quatenus reseruatio se extendit: cū illa reseruatio debeat aliqd operari. l. si quando, in pri. ff. de leg. i. sicut videmus in simili, quòd post † constitutum adduntur in instrumentis hæc verba, precario nomine, quo casu adiectio diminuit virtutem constituti, quia per simplex constitutum transferretur omnis possessio, tamen naturalis quàm ciuilib: sed quãdo constitutum me possidere, nomine tuo precario, transferretur solum ciuilib: possessio, & retinetur naturalis, vt voluit Doctor, maximè Iason. & nouissimi, in l. ab emptione. ff. de pac. ita etiam dico in proposito, quare non obstat. † Non obstat etiam sextum & vltimum, quia fa teor, quòd pactum † de succedendo inuicem non habet vim vltimæ voluntatis vel donationis causa mortis inter paganos, nec mirũ, quia per donationem causa mortis non potest dari hæreditas, sicut nec per codicillum, vel epistolam, vt probat d. l. licet. Et ibi Barro. Bald. Ang. & alij id notant, tamen ex hoc non sequitur, quin valeat concessio omnium bonorum præsentium & futurorum, facta in donatione causa mortis, vt voluit Bar. Bal. & alij in d. l. si. maximò quando reseruata est libera testandi facultas, & quando inuicem promittunt, vltimam voluntatem præcedentis adimplere, vt punctaliter accidit in casu præsentis. Cū ergo † ista sint multum diuersa, pactum de succedendo inuicè, & concessio seu donatio reciproca omnium bonorum præsentium & futurorum, cū expressè reseruatone facultatis testandi. Ergo de vno ad aliud non est bona argumentatio, cùm ex separatistis nõ fiat illatio. l. neq; natales. C. de prob. cum vulg. quare non obstat. Conclu-

Concludendo ergo, dico huiusmodi concessionem valere, & suum effectum sortiri debere, per supra dicta.

CONSILIVM CCXVII.

S V M M A R I A.

- 1 *Vsfructuarius speciem seu formam rei in qua vsusfr. habet, mutare & sic ex lacu terram arabilem facere non potest.*
- 2 *Verba quandiu vixerit, quid importent.*
- 3 *Verbum habere, plerumq; possessionem importat & num. 12.*
- 4 *Pignus in re propria consistere non potest. Fallit vt num. 15.*
- 5 *Donatio propter nuptias quibus nominib. in diuersis locis nuncupetur.*
- 6 *Dot alium quod dicatur.*
- 7 *Vxor pro re sibi ppter nuptias donata, rei vendicatio compet. etiam si nulla sit facta traditio.*
- 8 *Dos & donatio ppter nuptias sub conditione translationis dominij suspensua constitui possunt.*
- 9 *Fundi ad alimenta alicui assignati proprietati cui debeantur.*
- 10 *Donari potest ad tempus certum vel incertum.*
- 11 *Dans alicui fundum, si exprimit se illum in hereditatem vel feudũ dare non velle, solum vsusfructum concessisse videtur.*
- 12 *Verba secundum subiectã materiam accipienda sunt.*
- 13 *Verbum, Assigno quid significet.*
- 14 *Simplicitas scriptoris partibus non nocet.*
- 15 *Fidus dotalis sine in donationem propter nuptias datus fructuosior reddi potest, et si species eius immutetur.*
- 16 *Dos & donatio propter nuptias equiparantur.*
- 17 *Limitata causa limitatum pro ducti effectum.*
- 18 *Reseruatio certorum casuum firmat regulam in casibus non reseruatis.*
- 19 *Impense in rem propter nuptias donatam factæ an repeti possint.*

Resupposito casu ex instrumentis sub illustrissima domina repertis, quæsitũ est, an ipse Dux possit, inuita dña illustrissima, ex lacu magno terram arabilem facere, nec ne: Et si non, an ipsa illustrissima domina possit hoc facere, & suum reditũ augere: Et respondetur primò ad vltimam quæstionem, ex cuius decisione sequitur decisio primæ, vt facit summus Pontifex in c. pastoralis. §. i. de rescript. Dubium facit, quia ex supra tactis instrumentis aliquis dubita re possit, si ipsa illustrissima domina sit terrarũ in instrumentis cõprehensarum pleno iure domina, seu plena proprietaria, an vsufructuaria duntaxat. Si enim † vsufructuaria est, videtur quòd ex lacu terrã arabilem facere non poterit, cum

vsufructuaria speciè seu formã rei, in qua vsufructum habet, mutare non potest, etiam quamuis hoc faciendũ ampliorè reditũ haberet. l. hætenus, in fi. & l. æquissimũ. ff. de vsufr. & tenet Bar. Veronen. post plures quos allegat in tractatu de serui. rust. præd. c. de montibus, vers. quæritur quinto. Sed si illustrissima est pleno dominio terrarum dominã, quæstio minus dubiũ habet, de quo dicitur infra: Videamus ergo, an domina, an vsufructuaria est: & apparet quòd † vsufructuaria est, quia ex instrumentis de dotario factis constat, quòd illustrissimus Dux assignauit illustrissimæ dominæ prædictas terras habendas & retinendas, non quidem imperpetuum & hereditariè, sed quãd diu vixerit, quæ verba important, eam in dictis terris esse vsufructuaria, potuit videtur text. in c. nuper, secundum quòd illum intelligunt Io. And. Panor. & ceteri, de dona. inter vir. & vxor. & tantò magis apparet, quòd vsufructuaria est, & non proprietaria, quia verbũ Habere † non significat de necessitate existentiam dominij in habente, sed plerumque possessionem importat, vt notat Bart. in l. i. §. potestatis. ff. de pecu. & Alexan. in l. stipulatio ista, §. hæc quoq; & ibidem etiam dom. Iason in 8. col. ff. de verbo. obliga. Cùm igitur terræ sunt ei assignatæ, vt illas habeat & retineat vita sua durante, videtur illas habere, id est possidere, vt vsufructuaria: & ad † hoc accedit, quòd in dictis instrumentis in quodam passu habetur, terras ipsi illustrissimæ dominæ hypothecatas esse, ex quò clarè constare potest, illas eius non esse, cùm pignus in re propria consistere non potest. l. neq; pignus. ff. de reg. iur.

Istis tamen non obstantibus, pro certo tenendum & iudicandum est, illustrissimam dominã fuisse & esse prædictarum terrarum pleno iure dominam seu proprietariam, & non vsufructuariam, ad quòd deducendum præmittendum est quòd inter † ceteras donationes propter nuptias vna est donatio, quæ quotidie in vsu est, & per quam vir contracturus matrimonium donat vxori suæ futuræ aliquid sub conditione, si contingat ipsam præmoriante marito superuiuere, & hæc donatio in diuersis locis habet diuersa nomina. nam in Flandria & eocirca vocatur Duaria. In Subaudia vocatur Dotarium, vt constat per instrumenta superius allegata. In Francia vocatur aliàs Doarium, aliàs Superuita, v in decisionibus Delphinalibus decisione 248. & 524. & 525. & 565. vocatur † etiam Dotalicium, vt in cap. plerumque, de donatio. inter virum & vxorem, vbi glossa super verbo Dotalicium, exponens text. dicit illud vocari Dotalicium, quòd per pactum ex donatione mariti lucratur vxor, si soluto matrimonio superuiuat & illam approbant ibidem Panormitanus & alij Canonistæ: sed quocunq; nomine appellatur, semper donatio propter nuptias est, vt tenet dicta decisio 565. Hoc præmissis probatur.

5 *Adiectus solutioni agere non potest, licet ipsi bene possit fieri solutio.*

6 *In curia mercatorum ex aquo & bono proceditur, actioq; ex nudo pacto datur, modo de contractu inter ipsos facto confert. & nu. 7.*

8 *Promissio obscura secundum interpretationem rei intelligenda est.*

Viso processu tam primæ, quæ secundæ instantiarum, agitato inter Ioan. Goes originale actorem in prima instantia, & appellatæ in hac secunda instantia ex vna, & Bernardum Daemps originale reum in prima instantia, & intimatum in hac secunda instantia appellationis, ex altera: cum omnibus his quæ per partes hinc inde allegata, producta, & exhibitæ fuerant. Nec non sententia in prima instantia per do. Decanum Halle & iuratos, & c. lata. visis etiã motiuis iuris, tam per domi. doctorem Gabrielem de Mera, & Leonardum de Namurco primo, quæ per dominum doctorem Nicolaum de Capella de post exq̄sitis redditis. Videtur mihi subscripto, bene per dictos dominos consultum, & rectè per iudices primæ instantiæ iudicatum, iuribus per dominos præconsulentes amplissimè alleg. Ultra quæ licet non foret necessariū quicquid adijcere: quia t̄ vt dicit tex. in l. i. in fin. ff. de dote preleg. rei sufficienter demonstratæ frustra quicquid adijcitur. Et alibi scribitur, quod superuacuis laborat impendij, qui solem facibus certat adiuuare. c. si omnia, in fin. c. q. r. Tamen vt res clara magis clarescat, & veritas agitata magis splendet in lucem: & quia non de sola subscriptione fui rogatus, adduco p̄ bono iure dicti Bernardi ultra supra allegata ea quæ sequuntur. Primo certum est, quod nemo t̄ sine actione experitur, l. si pupilli. §. fina. ff. de nego. gestis: Ad eod̄ quod iudex videns actori notoriè actionem non competere, etiam nemine opponente, potest eundem à limine iudicij ex officio repellere, vt notant gloss. & Doctores in l. vbi pactum. C. de transactio. & glossa in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis, & ibi etiam Docto. Certum autem est, quod t̄ agens ex aliquo instrumento, in quo nominatus non est, nõ rectè agit, imò sine actione experitur: quia instrumentum neminem iuuat, nisi quem tenor instrumenti complectitur, vt est tex. ad litteram in l. ad probationem prima. C. de proba. & ibi dicit Bal. quod instrumentum probat secundum ipsius tenorẽ, non præter, vel supra, vel contra, inferens ex hoc, quod qui non nominatur in instrumento, non iuuatur instrumento, nisi sit iuris vel rei successor. Ex hoc est, quod aduocati sæpe dicunt, instrumentum non loquitur de te, secundum eum. Cum ergo littera missua dicti Bernardi nõ fuerit directa dicto Ioan. Goes, sed Gerardo Lucas, vt clarum est, & confessatum per dictum Ioanem in sua petitione huius secundæ instantiæ, nec loquatur etiam de

ipso Ioanne Goes specificè, vt etiam clarum est. Nec dictus Ioannes Goes successerit præfato Gerardo, de quo littera missua loquitur, nec ab eo transportum habeat. Sequitur ergo, quod non potest suffragari dicto Ioanni Goes, quod teneat dictam litteram missuam, d. l. ad probationem, vbi de hoc est casus. Nec obstat si dicatur, littera t̄ missua loquitur de Ioanne Goes implicite vel tacite in illis verbis: *Isti remandanders*, quod videtur sufficere, per simile, quia cum per litteras quis promittit soluere alicui vel latori litterarum, agit nedum nominatus in littera, sed etiam lator litterarum de iure, vt videmus de consuetudine seruari, quæ est optima legum interpret. l. si de interpretatione. ff. de legi. ergo etiam idem erit in casu subiecto. Hoc argumentum tangit dictus Ioannes in sua replica huius secundæ instantiæ: & ad illud nititur respondere dictus Bernardus in sua duplica, sed nihil pro sua solutione allegat. Et quia argumentum istud prima facie videtur demulcere aures audientium, præcipuè non peritorum in iure, nec tangitur p̄ dominos præconsulentes: idcirco statim ad illud dare formalem solutionem. Et dico, quod dictum argumentum præsupponit duo falsa. Primo enim præsupponit, quod cum per litteras quis promittit soluere alicui vel latori presentium, quod lator litterarum de iure habeat actionem, ex hoc, quod litteræ obligatoria continent dictam clausulam vel latori litterarum, sunt in manu eius: Hoc enim est falsum, quia in dicto casu lator litterarum non est quæsitæ obligatio nec actio, sed solum confertur adiectus solutioni. Modò certum est de iure, adiectus t̄ solutioni non potest agere, licet sibi bene possit fieri solutio: & si sibi fiat solutio, contingit liberatio, vt est textus in l. i. §. si quis alij, in versicu. planè. In situ. de inuti. stipul. & hoc decidunt apertissimè Peter. & Cyn. in dict. l. ad probationem. Secundo, dictum argumentum præsupponit falsum in alio, quia præsupponit, quod de consuetudine hoc casu detur actio inter mercatores, quod similiter est falsum: quia nihil aliud habet consuetudo, quam quod tali potest solui: & si ei fiat solutio, contingit liberatio. Et ita expertus sum effluxis nunc nouem vel decem annis, cum eram deputatus per domi. Præsidentem magni concilij, ad capiendum informationẽ super dicta consuetudine in oppido Antuerpiensi, in causa Arnoldi Cloet cuius Mechliniensis cõtra Iacobum Casselen ciuem Antuerpiensem, propter quæstionem quæ inter eos erat propter dictã clausulam, vno prætendente, quod lator litterarum de consuetudine mercatorum haberet actionem, & altero prætendente contrarium: & ita fuit iudicatum in præfato concilio magno contra dictum Iacobum Casselen, & pro Arnoldo Cloet. Et ratio huius potest assignari, quia tales litteræ obligatoria cum dicta clausula possunt furripi & obtineri contra

contra voluntatem scribentis, vt aliquando accidit. Iniquum ergo esset latori dare actionem, nisi constet, quod littera ad eum peruenisset de voluntate scribentis. Si ergo nec de iure, nec de consuetudine mercatorum, in dicto casu lator presentium habet actionem, sed solum sibi potest fieri solutio (vt declarauit) ergo multò fortius in casu subiecto, propter rationes amplè allegatas per dominos præconsulentes. & sic dictum argumentum retorquetur contra dictum Ioan. Goes.

6 Nec obstat etiam t̄ not. Bar. in l. Quirrus Mutius. ff. manda. vbi dicit, quod in curia mercatorum proceditur ex aquo & bono, & datur actio ex nudo pacto: quia id potest esse verum, quando constat de contractu inter cõtrahentes: sed hic non est contractus, vel aliquid actum inter dict. Bernardum & præfatum Ioannem Goes, vt amplissimè declarat dominus Nicolaus, cuius scriptis addo l. beneficientem in l. quæcunq; gerimus. ff. de actio. & obli. quæ formaliter sic dicit. Quæcunq; gerimus, cum ex nostro contractu originem trahunt, nisi ex nostra persona initium obligationis sumant, manere nostrum actum efficiunt, & ideo neque stipulari neque emere, vendere, cõtrahere, vt alter suo nomine agat, possumus. Et sic dictum Bart. non facit ad propositum, quod t̄ etiam tunc demum locum sibi vendicat, quando mercatores habent specialem curiam, & speciales iudices, & quando tale statutum est inter eos, aliàs secus, vt dicit glossa in l. si qui, in fine. C. de consti. pecu. quam sequitur ibi Bald. quando statutum mercatorum refert se solum ad proprios iudices: statutum enim decisiuum concludens iudici non mutat suum forum secundum eum. In casu autem subiecto non constat ex actis; nec etiam allegatur per partem, quod mercatores habent tale statutum inter se. Præterea quando t̄ promissio est obscura, non tamen ex toto, sed potest interpretari pro actore, & pro reo, statim semper interpretatione rei, vt est text. secundum verum intellectum, quem tenet Dyn. & alij in l. quicquid restringendũ, in princip. ff. de verbo. oblig. multò fortius ergo quando non potest fieri interpretatio pro actore, stabitur interpretationi rei, iuri consonæ, & non interpretationi actoris à iure discrepanti, vt in casu subiecto. d. l. quæcunq; ne. Concludendo ergo dico, sententiam per iudices primæ instantiæ bene latam, & eam per iudices secundæ instantiæ fuisse & esse confirmandam & confirmari debere, iudicio cuiuslibet melius sentientis semper salvo. Consulteq; dictus Ioannes (si sapiisset) fecisset, si inanibus expensis se non vexasset, vt in simili dicit Iurisc. consultus, in l. i. ff. de inoffic. testam. Sic subscriptum, Ita mihi videtur Nicolao Euerhardi de Middelburgo vtriusque iuris Doctore, & Hollandiæ præfidenti de iure dicendum, & concludendum, & sententiandum, iudicio cuiuslibet meliori semper salvo. Nic. Euerhardi.

In causa pendente in concilio Brabantig, inter fiscum principis actorem ex vna, & executores testamenti quondam do. Ioannis de lapide, dum vixit presbyteri, reos ex altera, Videtur prima facie, quod fiscus t̄ principis debeat obtinere, siue dicamus dictum dominum Ioan. de Lapide decessisse intestatum, siue dicamus eum decessisse testatum: si enim dicamus eum decessisse intestatum propter surreptionem commissam in impetratione licentiæ testandi, quoad valorẽ bonorum, res videtur clara, quia princeps succedit ab intestato omnibus bastardis, etiam presbyteris de consuetudine notoria & legitime præscripta. Si autem dicamus eum decessisse testatum, res etiam videtur clara, quia filia dicti do. Ioan. cui sunt relicta bona, de quibus est questio, est incapax, quia spuria. Auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. ergo perinde est, ac si ei d. bona relicta non essent. & per consequens, veniet fiscus in locum eius. Istis tamẽ non obstantibus, credo fiscum malè fundatum, & contra eum debere iudicari, quia certum est, dictum dominum Ioan. decessisse testatum de licentiã & permissione principis, & sic cessat consuetudo,

in l. illud. C. de sacrosanct. eccles. modò certum est, qd licet f filia spuria non possit institui per patrem, tamen filij legitimi spuriz bene possunt à parentibus spuriz institui, vel spuriz substitui, vt notatur per glo. & Doct. in Auth. quibus modis natura efficiuntur sui. §. fin. colla. 7. & volunt omnes in c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonium quam poll. per adult. Item nemini f dubium est, quin spurius sit capax alimentorum, imò tenentur parentes spurijs relinquere alimenta, ne fame pereant, d. cap. cum haberet, in fine, quod c. seruandum est in vtroque foro, reiecto iure civili, quatenus filijs spurijs alimenta denegat, quia hoc inhumanum est, & contra charitatem, secundum Hostien. Anton. de Buñ. Panorm. & Doct. in d. c. cum haberet, & est de mente Bald. in l. eam quam, in 15. colum. in vers. pone dicit decretalis, & c. de fideicommiss. & de mente Bart. in Authen. ex complexu. Cod. de incest. nup. Necare f enim videtur, qui alimenta denegat, l. necare. ff. de agnos. lib. tunc sic lege cauetur, quòd is f qui aliquid capere potest, licet solidum capere non possit, potest institui & grauari alteri solidum restituere, vt est textus in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebellia. Cum ergo spuria sit capax alimentorum, licet non sit capax solidi, potuit in casu nostro institui & grauari restituere solidum filijs suis, qui sunt capaces, vt dixi: licet enim filia spuria non sit capax institutionis pro se, & ad suum proprium commodum, tamen bene est capax ad commodum alterius, vt ibi. Et istud expressè firmat Angel. & Ioan. de Imol. in l. in tempus. ff. de hered. instit. & idem Angel. in l. 2. c. de hered. instit. & Alexan. de Imol. in d. §. hi qui solidum, allegans d. cap. cum haberet. Cum ergo in casu presenti spuria instituta reperiatur grauata, solidum purè sine aliqua conditione restituere suis filijs, quod licet, vt prædixi, certum est, venientes ab intestato, & fiscum excludi. Præterea substituit f dictus testator filia spuriz, si decederet sine liberis, piam causam, deputando executores, in quorum manibus ad opus executionis sui testamenti posuit omnia bona sua, quæ substitutio non est fideicommissaria, seu obliqua, vt quidam imaginantur, prout intelligo, moti per nota. Bald. in l. precibus, Cod. de impub. & alijs substitut. sed est compendiosa & directa, sub compendio & breuitate verborum continens in se plures substitutiones, & inter alias vulgarem post pubertatem. Ita in his terminis tenet Bart. doctor veritatis, in l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. quem in hoc sequuntur ibi Bald. Angel. Alexander de Imol. & communiter Doctores, & Ioan. Petrucij in d. l. precibus, dicentes hoc procedere, etiam si executores essent mortui, & hoc tenendo res est clarissima, cum fiscus excludatur per substitutos ex tacita vulgari, vt aliàs dixi. Nec obstat si dicatur, quòd f dicta substitutio non potest esse compendiosa, ex quo

facta est per verba obliqua, dari, largiri, distribui, &c. Quia respondetur, prout respondet Io. Petrucij in d. l. precibus, & Alexan. in d. l. centurio, quòd licet verba illa, dentur, largiantur, & distribuuntur, sint obliqua sui natura. l. fundi Trebatiani. ff. de usufruct. lega. tamen hoc casu non attenditur dicta natura, & ratio est, quia non respiciunt substantiam dispositionis, sed modum exequendi, subintelligitur enim verbum accipiant, quòd est directum: quod vt euentius appareat, declaro per deductionem ad absurdum: nam si hoc casu attenderet propria natura dictorum verborum, sequeretur, quòd etiam in casu, vbi testator non prouidisset sibi de alio hærede, vel vbi esset facta dinumeratio ætatum, non traheretur substitutio facta per huiusmodi verba obliqua ad directam, quorum vtrumque fallum est & absurdum. Primum patet in cap. cum tibi, de testamen. & faceret ipsemet Bald. in d. l. precibus. Fallitas autem secundi patet ex notatis per eundem Baldum in l. si quis: ad declinandam, in 3. colum. Cod. de episcop. & cleri. & ratio potest esse illa, quam assignat ibidem idem Bald. dicens, qd substitutio potest esse directa, & modus exequendi obliquus, pro quo etiam facit quinta regula tradita per eundem Bald. de verbis obliquis, in l. f. c. de sacrosanct. eccles. attento & considerato, quòd dicta f verba, dentur, largiantur, & distribuuntur, videntur denotare restitutionem factam, & non substitutionem iuris, cum ipsi executores non habeant ius quod possunt transferre, nisi dicamus eos esse loco hæredum d. c. cum tibi, & d. l. si quis ad declinandam. Sed si hoc vltimum dicimus, tunc opinio Bartol. supra relata probatur, per illa iura, & opinio Bald. in d. l. precibus, confunditur, vnde si hoc dicamus, siue qd dicta verba denotent restitutionem factam, non conueniant substitutioni obliquæ, per quintam regulam Bald. antea citatam: vnde f cogimur dicere, qd cum dicta verba non respiciant substantiam dispositionis, & iuris translationem, & tamen aperte constat, qd spuria decedente sine liberis, pia causa est substituta, dicta substitutio debet in dubio interpretari directa, per not. gl. in l. in verbis civilibus. ff. de vulgar. & pupilla. & per c. si pater, de testa. lib. 6. In ratione sui, sicut enim substitutio facta per verba communia, quæ pariter se habent ad substitutionem directam & obliquam, interpretatur directa & interpretari debet, vbi non apparent verba respicientia substantiam dispositionis, cum sit par ratio, secundum Io. Petrucij in d. l. precibus: & ita punctaliter accidit in casu presenti.

Non obstant etiam f no. Bar. in l. alio. ff. de alimentis & ciba. lega. quia Bart. ibi loquitur in relicto particulari, quod simpliciter factum debetur ab hærede: sed nos loquimur in substitutione, quæ in dubio nõ censetur fideicommissaria, sed directa, & consequenter non ab hærede relicta: dato

dato f tamen sine præiudicio, quòd dicta substitutio esset fideicommissaria, adhuc tamen filij spuriz, quibus ipsa spuria instituta solidum purè sine aliqua conditione restituere grauata est, fiscum excluderet. d. §. hi qui solidum, iuncto d. c. cum haberet, cum alijs supra allega. Nec obstat l. eam quam, C. de fideicommissis, cum ibi notatis, per glo. & Doc. quia illa procedunt, quando institutus & restituere grauatus, est ex toto incapax. Nos autem loquimur, quando institutus est capax partis, puta, alimentorum, licet non totius, & sic ibi notata limitantur per d. §. hi qui solidum, qui rectè adaptatur ad casum præsentem, attento iure canonico, corrigente ius civile, quatenus non permittit relinqui alimenta spurio à parentibus, cui standum est in vtroq; foro, cum hoc concernat materiam peccati, vt supra dixi: quo supposito patet, hodie equiparari filium f naturalem & spurium in hoc, quòd aliquid capere possunt à parentibus, & hoc stante succedit regula iuris antiqui, de qua in d. §. hi qui solidum, & hoc est quod voluit Ange. & Ioan. de Imo. in d. l. in tempus. Et idem Ange. in præalle. l. secunda, dicentes spurium posse institui, quando grauatur alteri purè restituere, allegantes ad hoc d. §. hi qui solidum, & hoc aperitissime resoluendo decidit Alexan. de Imo. in d. §. hi qui solidum, fundans se in iure Canonico supra allegato, pro qua decisione facit regula tradita per Bart. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure, approbata per omnes loquentes de materia extensionis, quæ habet, quòd extensio passiva, quæ fit vi regulæ antiquæ, semper est licita. Nec est ponderandum, quòd aliqui Doct. in d. l. eam quam, exemplificant de incapace in toto, ponunt exemplum in spurio: quia constat euidenter, eos errare per inaduertentiam, habentes solum respectum ad ius civile, vetans spurio à parentibus alimenta relinqui dicta Authen. ex complexu, & non respicientes ad ius canonicum, de quo in d. c. cum haberet, corrigens in hoc ius civile, cui standum est, vt prædixi, & sic respiciunt solum vno oculo. Ange. autem, Io. de Im. & Alex. in locis supra allegatis ad vtrumq; ius respectum habentes, contrarium sentiuerunt & rectè, dicentes spurium posse institui, & purè grauari restituere, fundantes se in d. §. hi qui solidum, iuncto d. c. cum haberet. Argumentum f autem à coniunctione seu combinatione duarum legum est optimum. l. gallus. §. ille casus indifficilis. ff. de liber. & posth. & sic pronuncian- dum est contra fiscum, quia si in f dubijs questionibus contra fiscum sit pronuncian- dum, vt dicit iurifonsultus in l. non puto. ff. de iure fisci. siue sit dubium facti, siue dubium iuris, vt ibi voluit Doct. longè fortius contra fiscum erit pronuncian- dum, quando contra eum reperitur clara decisio, vt in hoc casu, per supra dicta: maxime quando fiscus certat de lucro captando, vt in casu presenti: ad cuius exclusionem satis est,

18 quòd ei non competit actio: quia non ex f persona rei, sed ex persona actoris ius metimur: nec curamus de iure possessoris, si non constat de iure repertoris. l. fin. C. de rei vend. cum siml.

CONSILIVM CCXXII.

S V M M A R I A.

- 1 Casus.
 - 2 Fiscus ad successionem illegitimorum non admittitur, nisi omnis pars ei deficiat.
 - 3 Natis ex damnato & per legem civilem punibilibus fiscus solum, exclusis omnibus alijs cognatis succedit.
 - 4 Conseruando odiosa & iuri contraria restringenda, non amplian da est.
 - 5 Fiscus secularis persona ecclesiastica succedere nequit.
 - 6 Clericus intestatus decedens, in bonis ratione seruitij ecclesiastici quasitis, ecclesiam hæredem relinquit.
 - 7 Actui consentiens iura sua perdit.
 - 8 Princeps licentiam testandi decedens an valorem bonorum literis inferere teneatur.
 - 9 Successioni ab intestato locus non datur quandiu successioni ex testamento locus est.
 - 10 Paria sunt, aliquem decedere intestatum & hæredem instituire indignum.
 - 11 Spurius, item filius naturalis hæres institui & de restituendo alij capaci grauari potest.
 - 12 Indignum vel incapacem esse differunt.
 - 13 Clausula codicillaris in testamento quid operetur.
 - 14 Verba, volo valere omni iure & modo quo melius valere potest, & c. in testamentis equipollent clausula codicillari.
 - 15 Fiscus pendente fideicommissi conditione, admittitur & non ultra.
 - 16 Clausula codicillaris facit deberi legata & valere substitutiones, etiam si annullentur institutio.
 - 17 Surrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur.
 - 18 Hæreditas cum onere transit.
 - 19 Fideicommissum purificata conditione fiscus etiã restituere tenetur, nec ultra quartam Trebellianicam in qua sicutus computantur reserua re potest.
- 1 Alus, super quo consilium petitur talis est: Quidam f A. bastardus seu naturalis tantum, existens sacerdos, habensq; filiam Ioannam nomine, per eum in sacerdotio procreata, obtenta prius à principe duce Brabantie, &c. licentia testandi, suum condidit testamentum, seu vltimam voluntatem, in quo seu qua post nonnulla legata particularia disponendo de residuo vtorum bonorum, vsus est verbis subsequentiibus. Postremò dictus testator dedit, legauit, atq; reliquit in puram elemosynam, & simpliciter



propter Deum, ac in subsidium matrimonij Ioannæ suæ filiæ (quam ex corpore Mariæ Svos suscitavit) omnia & singula sua bona mobilia & immobilia, in quibuscunque rebus existentia, vbicunque locorum post mortem suam reperienda, de quibus supra non disposuit ultra sua debita superexcrecentia, statim post obitum suum habenda & possidenda, volens & mandans, quod eadem Iohanna huiusmodi bona saltem immobilia, ac etiam mobilia in argenteis vasis, clenodij, atque iocalibus existentia, minimè vendat, alienet, oneret, seu obliget quoquo modo, sed suis liberis legitimis, si quos habuerit, relinquat. Et in euentum quo absque legitima prole aut prolibus superstitibus, seu superstitibus decefferit, voluit ex tunc, & mandauit, quod eadem bona immobilia omnia & singula, ac etiam vasa argentea disponi debeant in hunc, qui sequitur, modum. Primò videlicet, fundari ex eis seruitium trium missarum, quo facto voluit residuum eorundem bonorum superexcrecentis trifariè partiri, & diuidi secundum modum latius in dicto testamento descriptum, in quo quidem testamento perseverando deceffit, relinquens dictam Ioannam suam filiam spuriam, & diuersa bona tam mobilia quam immobilia, quæ ipse pro longè maiori parte eorundem bonorum post obtentam præfatam licentiam testandi acquisiuit partim sua industria, partim ex officio ecclesiastico, quod per episcopum Cameracensem ad firmam datur, & partim ex fructibus suorum beneficiorum. Ipsique executores dicti testamenti, & ex post dicta filia, vsque in diem obitus sui, insequendo voluntatem dicti testatoris, præfata bona apprehenderunt, & tenuerunt. Tandem dicta quondam filia deceffit relinquens post se vnam prolem legitimam, & eidem suæ proli dicta bona sibi, vt præmittitur, relicta, insequendo dictum testamentum. Accidit quod fiscus principis intelligens valorem dictorum bonorum ad satis magnam pecuniarum summam ascendere, fecit in ius vocari dictos executores, & contra illos primùm, & ex post contra dictam filiam, seu illius maritum, qui pro dictis executoribus interuenit, processum instituit, petens omnia & singula bona immobilia, per dictum testatorem relicta, aut saltem illa, quæ ultra rationabilem dotem seu quantitatem dictæ filiæ in locum alimentorum relicta, superexcrecere reperiuntur: fundans dictus fiscus se in duobus, Primò in consuetudine notoria suæ patriæ, qua princeps succedit singulis bastardis, etiam presbyteris, in bonis immobilibus, per eos relictis, nisi talis bastardus per præuiam licentiam testandi legitimè à principe obtentam, de huiusmodi suis bonis disposuerit. Quæ consuetudine præsupposita, sustinet dictus fiscus, præfatam licentiam testandi, per dictum testatorem obtentam, esse nullam, & surrepticiam, ex eo quod in huiusmodi licentia non sit

expressus valor dictorum bonorum, quo cognito siue expresso, princeps vel nullo modo, vel saltem non ita faciliter huiusmodi licentiam concessisset. Secundò, etsi surreptio vel nullitas dictæ licentiæ testandi nõ subesset, quoniam nihilominus propter incapacitatem dictæ filiæ spurie prædicta bona ultra dictam dotem seu alimenta superexcrecentia, deberent dictæ filiæ tanquam indignæ seu incapaci auferri, & principi applicari.

Iam quæritur, an dictus fiscus fuerit contra dictam quondam filiam, Ioannam nomine, & an iam sit contra illius prolem legitimam in aliquo fundatus. Ad quam quæstionem respondendo, secundum thema & casum mihi transmissum, satisfaciendo desiderio amici, qui petit sibi de iure responderi. Dico breuiter, quod fiscus in hoc casu contra executores dicti quondam domini Ioannis, siue eius filiam spuriam non est fundatus de iure, nisi vt infra dicam, & multò minus contra filiam legitimam dictæ spurie: quod vt euidentius appareat, deduco medijs infra scriptis. Et primò quò ad dictos executores & filiam spuriam, hoc deduco sic. Certum est de iure, quod fiscus non nunquam admittitur ad successione alicuius bastardi seu naturalis tantum, qualis fuit dictus dominus Ioannes, vt ponitur in themate, nisi deficiente omni parentela, vt est tex. in l. i. C. vnde vir & vxor. imò cognati nedum alicuius bastardi & naturalis tantum, sed etiam spurij, dummodò non sit natus ex coitu damnato, prohibito, & punibili de iure ciuili præferuntur fisco, & excludunt eum, vt est tex. in l. hac parte, & in l. si spurius. ff. vnde cognat. & vult gloss. Ange. & Doctores, in §. nouissimè, Instit. ad Officia, & glo. & Doctores, legistæ, in l. si qua illustis. C. ad Officia, & Barto. in l. fin. ff. de his quibus vt indig. & idem Bart. in l. hæreditas. C. eod. tit. & Specu. in tit. de success. ab intestato. versic. sed an nati, & versic. quid de natis, & versic. sed quid si duo: & Doctores, canonistæ in c. per venerabilem, super gloss. in verbo adulterinis, qui filij sunt legitimi. Non potest ergo fiscus venire ad successione dicti domini Ioannis ab intestato, existentibus alijs ex linea materna, iuribus supra allegatis. Nec potest fisco suffragari consuetudo, de qua in themate, quia etsi de illa constare posset, tamen illa deberet restringi, vt vendicet sibi locum in successione spuriorum, natorum ex coitu damnato, prohibito, & punibili per legem ciuilem, quo casu talibus spurij non succedit mater, nec alij cognati, nec ipsi matri vel alijs cognatis, vt vult glossa & Doctores, in d. §. nouissimè, & in d. l. si qua illustis, & in alijs iuribus supra allegatis. Non autem debet sibi vendicare locum in successione bastardi, vel naturalis tantum, qualis fuit dictus dominus Ioannes, vt ponitur in themate. quod autem dicta consuetudo, quæ est odiosa & contra ius, sit hoc modo restringenda, & non amplianda, probatur in l. secunda, Co. de noxal. actio.

actio, & faciunt nota. per Bartolum, in l. omnes populi, in §. quæstio. principali, in materia inter pretationis restriccionæ. ff. de iustitia & iure. Secundò non potest fisco seculari suffragari dicta consuetudo ex alio, quia attendenda est conditio personæ, cui fiscus secularis succedere intendit. In casu autem præfenti dictus dominus Iohannes fuit sacerdos, vt ponitur in themate, cui etsi cognati succedere non potuissent, succederet fiscus ecclesiæ, & non fiscus secularis, iuxta not. per gloss. Panor. & alios Doctores, in ca. diuersitatem, de concess. præben. & per gl. & Doctores, in cle. nolentes, de hæreticis. Tertio, non potest fisco seculari suffragari dicta consuetudo ex alio, quia attendenda est conditio & qualitas bonorum, in quibus prætenditur successio, quæ in casu præfenti pro maiori parte prouenerunt ab ecclesiæ, vel intuitu ecclesiæ & seruitij ecclesiastici, vt ponitur in themate, in quibus clerico decedente intestato, succedere debet ecclesiæ, & non princeps secularis, non obstante quacunque consuetudine, quæ potius dicenda est corruptela, c. primo, & secundo, de success. ab intestato, & toto titulo de peculio clericorum, & facit l. si quis presbyter, cum ibi notatis per Bal. C. de episc. & cleric. ecclesiæ enim præfertur fisco seculari, vt ibi faciunt etiam ad propositum notata in Auth. cassæ & irrita, C. de sacrosanct. eccles. & not. in c. Ecclesiæ sanctæ Mariæ, de consuetu. Quarto, non obstat dicta consuetudo ex alio, quia in casu præfenti princeps secularis dedit licentiam testandi, & sic, si aliquod ius per prius habuisset vel prætere potuisset, illud perdidit dando licentiam testandi: nam qui consentit, sua iura perdit. l. cum quædam, C. de administrat. tuto. & §. præterea, quibus modis feud. amittat. in vltimis feudor. Nec obstat, quod in licentia testandi non est expressus valor bonorum, quia hoc nullo iure cauetur, imò decisio Doctores, in c. ad aures, de rescripto. & imputet sibi princeps, quod non elegit diligētiores officarios quibus interimementum huiusmodi literarum commisit: etiam bona sunt pro maiori parte post datam dictæ licentiæ acquisita, vt ponitur in themate, quare non obstat. Quintò, nõ obstat dicta consuetudo ex alio, quia illa posset sibi vendicare locum, quando bastardi decedunt intestati, vt ponitur in themate. In casu autem præfenti dictus dominus Ioannes non deceffit intestatus, sed testatus, quare locum habere non potest dicta consuetudo: quia quamdiu locus est successione ex testamento, non potest esse locus successione ab intestato. l. quamdiu. ff. de acquir. hæredi. Nec obstat si dicatur, quod institutio facta per dictum dominum Ioannem de filia sua spuria, est nulla, quia spuria est omnino incapax, Auth. ex complexu, C. de incest. nup. cum similib. & sic dictus dominus Ioannes dicitur deceffisse intestatus: quæ paria sunt

non fuisse testamentum, vel instituisse etiam hæredem qui institui non potest, nam vtroque casu dicitur quis decedere intestatus, Inst. de success. quæ ab intestato. defer. in princ. Quia dico primò, quod fisco spurio non est omnino incapax, attento iure canonico, de quo in c. cum haberet, in fine, de eo qui duxit in matrimo. quam pollu. per adulte. cui standum est secundum omnes: vnde quemadmodum filius naturalis tantum, qui nõ potest solidum capere, sed duntaxat partem, potest institui & grauari de restituendo alteri incapaci. l. cogi. §. hi qui solidum, ff. ad Trebellianum. Ita & spurio: & ita punctaliter decidunt Ang. & Ioan. de Imo. in l. in tempus. ff. de hæred. instit. Et idem Ang. in l. secunda, C. de hæred. instit. & Alex. in d. §. hi qui solidum: potius enim debet attendi persona, cui institutus dare grauatus est, quam persona instituti, hoc casu, arguimento l. cum dotem. ff. ad l. Falcid. ex quo euidenter patet, Doctores ponentes exemplum de incapace in totum, in spurio, in l. eam quam. C. de fideicommissis manifestè errare. Præterea, licet fisco spurio de iure ciuili sit incapax, non tamen est indignus: aliud enim est, quem esse indignum, & aliud est quem esse incapacem, vt declarat Bart. in l. si in metallum. ff. de his qui pro non scrip. habent. & in præalle. l. hæreditas, quare non potest habere locum regula tradita in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. testa. vt in dictis iuribus not.

Secundò dico, quod dato sine præiudicio, quod in hoc casu institutio esset nulla, tamen quia fisco in testamento dicti domini Ioannis est clausula codicillaris, licet fisco ex dicta præfata consuetudine posset venire ab intestato, pro ut non, per supra dicta: tamen teneretur restituere totam hæreditatem, nec obstat, quod in quarta: quia clausula codicillaris nedum operatur, vt ratione solemnitatis omittat, vel ratione nullitatis testamenti in surgentis ex nullitate institutionis legata, quæ aliàs essent nulla, sint valida, & debeantur ab illo qui venit ab intestato, vt est tex. in l. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideicommissis. liberta. sed etiam de natura clausula codicillaris est, conuertere institutionem directam, quæ subsistere non potest propter nullitatem testamenti, in obliquam, ita quod veniens ab intestato in locum hæredis nulliter scripsit in testamento, restituat totam hæreditatem scripto hæredi, vel eo deficiente suis hæredibus, retenta duntaxat quarta, vt est textus planus in l. quærebatur, & ibi Angel. & Doctores, not. ff. de testam. militis, & pulcher text. in l. posthumus. §. si paganus, & ibi Ioan. de Imol. & Doctores, nota. ff. de iniusto, rup. irritouæ testam. & textus planus in dicta l. eam quam, & ibi omnes Doctores, & omnes Doctores, in Authen. ex causa, C. de lib. præte. & gl. Bar. Bal. Io. de Im. & DD. in l. ex ea. §. i. ff. de testa. & Bar. in l. i. in 13. q. ff. de iure codi. vbi dicit hoc procedere etiam, quando testamentum est nullum

14 nullum ratione incapacitatis hæredis, per d.l. eam quam imò, quod fortius est, prædicta procedunt etiam, quando † in testamento non est clausula codicillaris, sed æquipollens, ut illa, volo valere omni iure & modo quo melius valere potest, quæ habetur in testamento dicti domini Ioannis: nam dicta clausula æquipollens clausula codicillaris, ut est textus in l. codicillis. §. fina. & ibi Bart. Bald. Ioan. de Imo. & Doctores. ff. de legat. secundo, & bonus text. in l. cum pater. §. filius matrem, & ibi etiam Bart. Bald. Ioan. de Imo. ill. eod. tit. & facit text. cum ibi notatis per Bald. & Ioan. de Imo. in l. Lucius, §. filiam. ff. de lega. 2. Nec obstant notata per Paul. de Castro, in d. l. eam quam, in fine, quia lex, super qua se fundat, non probat opinionem suam, & sic verificatur illud vulgare, Collapsa ruunt subductis tecta columnis. Secundo, in casu quæstionis suæ non fuit clausula codicillaris, prout est in casu præfenti. Tertio, falsitas opinionis suæ patet ex notatis per Doctores in dicta Authen. ex causa, circa finem, in materia clausulæ codicillaris, & ex notatis per Doctores in locis & passibus supra alleg.

15 Et multo † minus fundatus est fiscus contra filiam legitimam dictæ spurie, pro quo ultra supra allega. est text. pulcher, in l. Statius Florus, §. si de iure filii, ubi fiscus interimpediente conditione fideicommissi, admittitur, & non ultra. Secundo hoc probatur ex notatis per Ang. in d. l. 2. C. de hæred. instit. & ex notatis per eundem Ang. & Ioan. de Imo. in d. l. in tempus, & ex notatis per Alex. in præal. l. hi qui solidum. Tertio, hoc probatur ex natura † dictæ clausulæ codicillaris, quæ facit deberi legata, & valere substitutiones, etiam si annullatur institutio, d. l. quærebatur, & d. §. si paganus, & præalleg. §. ex testamento, cum alijs supra allegatis. Quarto, istud

17 probatur variatione, nam † surrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur. l. si eū. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus, & §. fuerat. Institut. de action. Cum ergo fiscus secundum opinionem procuratoris generalis surrogatur in locum hæredis instituti, debet sapere illius naturam: sed si institutio valisset post mortem spurie institutæ, fuisset etiam quæsitum ius filie legitimæ, primo loco ei substitutæ, ergo & nunc debet esse locus illi substitutioni, per dictam regulam, surrogatum. Quinto, istud probatur

18 a ratione, quia hæreditas † pro non scripta debetur cum onere. l. vnica. §. his ita. C. de caduc. tollend. Sexto, istud deducitur a ratione, sic: Certum est, quod si fiscus fuisset institutus † hæres, & grauatus restituere hæreditatem post mortem dictæ spurie, filijs legitimis ex corpore dictæ spurie descendentes, deberet fiscus, nunc purificata dicta conditione, totam hæreditatem restituere filiæ legitimæ dictæ spurie, nec posset ultra quartam sibi referuare, in qua tamen deberet computare fructus per-

ceptos. l. in fideicommissarium. ff. ad Trebellia. cum similibus: ergo pariformiter & nunc, cum dicta clausula codicillaris conuertatur in institutionem directam in obliquam & faciat valere iure fideicommissi, quod non potest valere iure directo, iuribus supra allegat. Concludendo ergo dico, quod licet fiscus in vita dictæ spurie institutus præterdere potuisset in dicta hæreditate ultra quartam, prout non, per supra deducta: tamen nunc post mortem dictæ spurie adueniente conditione fideicommissi, nullum ius præterdere poterit, saltem ultra quartam: in qua tamen imputare debet fructus perceptos vt dixi. Iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM CCXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Appellatio post lapsum primi anni deserta efficitur, nec secundus annus datur, nisi appellans legitimum impedimentum euidenter docuerit.
- 2 Repetitio eius quod nunquam existit, nihil operatur.
- 3 Rati habitio retrotrahitur et mandato æquiparatur, quando principium confirmabile reperit. Alias non, &c.
- 4 Appellatio pro alio sine mandato facta nihil operatur nisi is pro quo est interposita, infra decem dies illam ratificet.
- 5 Honorum possessio per tertium meo nomine agnita an & quando mihi proficiat.
- 6 Fictio iuris ut locum habeat, quæ requirantur, & num. 7.
- 8 Sententia post appellationem deserta lata, est nulla, neque sententia dici mereatur.

Venerabilis domine Præpositæ, ad finem, vt vestræ circumspectæ præstantiæ luculenter constet, appellationem per Danielem van Cralinghen à sententia dominorum officialium Traiecten. interpositam, fuisse & esse deserta, nedum tempore quo dominus Abbas S. Gertrudis Louanensis illam declarauit non esse deserta cum effectu: sed multo tempore ante, puta duodecimo die mensis Septembris, anno M.D.XII. & adhuc longo tempore ante, placeat attendere ad infra scripta. Primo, quod sententia dictorum Officialium fuit lata 30. Octobris, anno decimo. Item, quod appellatio efficitur deserta post lapsum primi anni, nedatur secundus annus, nisi in primo anno appellans sit legitime impeditus, & de impedimento euidentissimis probationibus constet: cum sit Romana, & ibi Doct. de appellat. vnde dicit lex, quod appellans summa opem niti debet, vt appellationis causa finiatur infra primum annum, alias habetur

CONSILIVM CCXXIII.

habetur pro non appellante, text. est apertissimus in l. si. C. de temp. appella. & est decisio Rotæ expressa 603. in antiquis, & prima in nouis. In casu autem præfenti non constat de aliquo impedimento legitimo & concludente, propter quod dictus Daniel non potuit appellationem suam proficere & finire infra primum annum: imò constat de magna negligentia eiusdem Danielis appellantis, quia non præsentauit rescriptum do. Abbati infra annum, nec alius pro eo mādaturum ad hoc habens, vt patet ex actis. Patet ergo luculenter, qd appellatio sua post lapsum primi anni fuit nedum deserta, imò desertissima. Nec obstat quod alius pro eo præsentauit rescriptum & processit in causa ante lapsum primi anni, repetens mādaturum in actis: quia ex quo mādaturum nullum reperitur in actis, ante illam datā, nihil operatur illa assertio sine repetitio: quia non entis nullæ sunt qualitates. l. eius qui in pronin. ff. si cer. pet. Nec obstat si dicatur, qd ex quo præsentatio rescripti & alia actitata, facta sunt nomine dicti Danielis appellantis, ergo potuerunt per eum rata haberi: regulatum, cum ibi nota. de reg. iur. lib. 6. & per consequens, constitutio facta dicta die 12. Septemb. anno 12. cum ratificatione actorum validauit omnia præmissa, quia rati habitio retrotrahitur & mandato æquiparatur. l. licet. ff. de iudi. & c. rati habitio, de reg. iur. lib. 6. cum simi. Nam ad hoc respondeo, put respondet gl. Dy. Phil. Francus. & Pet. de Anch. in d. c. rati habitio, qd rati habitio tunc retrotrahitur, quando reperit principium confirmabile: sed quando non reperit principium confirmabile, tunc nunq̄ retrotrahitur: & ita punctualiter accidit in casu præfenti, quia dicta die 12. Septemb. anno 12. appellatio fuit deserta & extincta, vt supra declarauit: dicta ergo constitutio cū ratificatione actorum non potuit operari retrotractum, quia nō inuenit ad quod retrotraheretur. Pro cuius clariori intelligentia est sciendū, quod quando aliquis appellat pro alio sine mādato, ad hoc vt talis appellatio proficiat, pro quo appellatio est interposita, necesse est, qd ille pro quo appellatio est interposita, ratificet hoc infra 10. dies, infra quos ipse debuit appellare, aliās nihil operatur rati habitio. text. est expref. in l. r. in prin. & ibi gl. & Bar. ff. de appel. recipi. vel nō, & text. in l. non solent. 2. q. 6. & idem reperitur in honorum possessione ab alio nomine meo agnita, vt est text. sing. in l. bonorū, & ibi pulchrè per Bar. ff. rem rat. hab. & in confirmatione electionis ab alio nomine meo petita. c. quā sit, circa si. & ibi pulchrè gl. de elec. lib. 6. & eodem modo quando quis appellationem per alium interpositam, sine mādato, persequitur, presentando rescriptū & alia faciendo, quæ sunt necessaria in causa si ille in cuius fauorē hæc acta sunt, velit hæc ratificare, debet hoc facere inf. tēpus, infra qd ipse debuit appellationē persequi & finire, puta infra annum: qd si nō fecerit, sed postea ratificauerit, ta-

lis ratificatio nihil operatur, arg. iurium præall. Et ita in terminis nostris apertissime dicit Dyn. in dicto ca. rati habitio, & est de mente aliorum ibi scribentium. Et quod hoc sit verum, deducovltra scribentes duabus rationibus. Primo hoc medio, nam † quod rati habitio retrotrahitur & mandato æquiparatur, est per fictionem iuris, vt clarum est: sed ad hoc vt fictio locum habeat & aliquid operetur, requiritur ut duo extrema habilia, scilicet extremum à quo, & extremum ad quod, vt vult Barto. in repetitione l. si is qui pro emptore. ff. de vscap. & Cardina. in clem. quod circa, de electio. Sed in casu nostro non reperiebatur extremum ad quod, habile, quia non reperiebatur appellatio nec causa appellationis in rerum natura: imò extincta fuit appellatio, & mortua causa appellationis per lapsum anni: quia non viuic nisi anno, cessante impedimento: vt pulchrè dicit præal. l. si. Ergo non fuit possibile fictionē hoc casu locum habere, cū deficiat alterū ex substantialibus. Secundo deduco hoc alia ratione sic, ad hoc vt fictio locum habeat & aliquid operetur, necesse est, qd subsistat æquitas. l. nec vitilē. ff. ex quib. cau. maio & traditur per Bar. & Car. vbi sup. Sed in casu præfenti si locū haberet fictio & retrotractio, resisteret maxima iniq̄tas, quia tolleretur per hoc ius quæsitum parti appellatæ per extinctionē & tacitā renunciationē appellationis, per cuius extinctionem sententia Officialium Traiect. in suo robore permanet, à iure confirmatur, & ad effectum seu executionem perducitur, præalleg. l. si. & dicta decisio. Sequitur ergo, quod fictio seu retrotractio locum habere non possunt in hoc casu: & de hoc satis. Cum ergo appellatio dicti Danielis fuerit deserta, imò nedum deserta, sed desertissima, sequitur primo, quod sententia subtracta, si tamen sententia dici mereatur, sit nulla, vt est decisio Rotæ expressa 604. in antiquis, secundum quotas meas. Item sequitur secundo, quod sententia Officialium Traiecten. quæ lex & canon post lapsum primi anni, cessante impedimento, confirmant. d. c. cū sit Romana, & præalleg. l. fina. cum multis alijs concordantijs, debet per vos dominum Præpositum confirmari, & sententia domini Abbatis nulla & iniqua declarari, iuxta decisionem Rotæ. 100. in nouis, aliās est 98. & aliās 99. Concludendo ergo dico, quod sententia domini Abbatis debet per vos dominum Præpositum nulla & iniqua declarari, & sententia Officialium Traiectensium confirmari: Iudicio vestro, cui DEVS adsit, semper saluo.

CONSILIVM CCXXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Inuestitura tenor in materia feudali potissimum inspicendum est.
- 2 Feudum

- 2 *Feudum antiquum descenditibus legitimis non extantibus ad proximos agnatos defertur.*
- 3 *Naturalis socium liberi in feudis non succedunt.*
- 4 *Verba ad actum presentem vel primum, non ad secundum referenda sunt.*
- 5 *Resolutio iure datoris resoluitur ius acceptoris.*
- 6 *Actio de evictione emptori quando competat.*

Viso tenore ꝑ literarum inuestiturae domicellae Mariae van Treslonge filiae naturalis & illegitimae quodam domini Ioannis van Treslonge dum vixit canonici Traiectensis, qui in materia feudali potissimum est inspiciendus. c. i. & ibi id notat Bald. de duo. fra. à capita. in uest. notant Aluarot. Præposit. & alij in c. Obertus, de feudi cogni. Videtur mihi subscripto, feudum contentiosum mansum, videlicet, situatum in Loepick, spectare & pertinere iure optimo ad domicellum Ioannem van Treslonge nepotem ex fratre dicti quodam domini Ioannis van Treslonge, quod deducitur medijs infrascriptis. Primò, quia de ꝑ natura feudi antiqui, quale est feudum contentiosum, est, quòd descenditibus legitimis non extantibus, feudum deuoluatur ad proximos agnatos. ca. i. §. his deficientibus. & ibi no. de grad. suc. in feudo. & c. i. de natura succes. feudi. & c. i. §. hoc quoq; de succes. feud. vnde post mortem dicti quondam domini Ioannis, si per specialem inuestituram non fuisset prouisum dictae domicellae Mariae, feudum contentiosum fuisset deuolutum ad quondam dominum Adrianum van Treslonge militem, dicti domicelli Ioannis van Treslonge patrum, & minime ad dictam domicellam Mariam, quia illa, vt dixi, fuit naturalis & illegitima. naturales ꝑ autem in feudo non succedunt. c. naturales, si de feu. sue. controuer. Quia autem dicta domicella Maria, de huiusmodi feudo de còsensu domini fuit inuestita, inspiciendus est tenor suae inuestiturae, vt dixi, qui talis est, quòd ea moriente sine prole legitima ex suo marito procreanda, feudum deuolueretur ad dictum dominum Ioannem refutantem si superuiuat, vel eo mortuo ad proximorem successorem feudi, qui tunc (dicta domicella Maria moriente) superstes erit: quae verba debent intelligi de prole nascitura ex marito, quem tempore inuestiturae habebat dicta domicella Maria, qui erat Arnoldus Dedel, quod patet, quia ꝑ verba referenda sunt ad actum presentem vel primum, non autem ad secundum: nam sermo simpliciter prolatus intelligitur pro prima vice. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. signi. vbi text. allegans & l. compater. §. pater. ff. de lega. 2. Sed ex dicto Arnolde Dedel præfata domicella Maria nullam habuit prolem, ergo huiusmodi feudum ex tenore inuestiturae deuolutum est ad præfatum domicellum Ioannem van Treslonge: dato tamen sine præiudicio, quòd dicta verba essent extèden-

da etiam ad prolem ex alio matrimonio postea procreandam, prout non, per d. §. hoc sermone, præall. §. pater. adhuc tamen dictum feudum deuolutum censi debet ad præfatum domicellum Ioannem van Treslonge, attento quòd proles ex secundo matrimonio procreata etiam sine prole decessit, & sic locus est successioni ab intestato, & deuolui debet ad proximum agnatum dicti quondam domini Ioannis, ex tenore inuestiturae, & sic ad dictum domicellum Ioannem per dict. §. his deficientibus, cum similibus. Nec præmissis obstat, quòd huiusmodi feudum per prolem ex secundo matrimonio procreatam deuolutum est cuidam bona fide ementi, qui illud possidet titulo oneroso: Quia respondeo, quòd nemo potest plus iuris in alium transferre, quam ipse habuit, c. nuper. de donati. inter vir. & vxor. cum simi. & resolutio iure datoris, resoluitur ius acceptoris. l. lex vestigali. ff. de pig. & §. si de inuestit. feudi controuer. fuerit, in vrbibus feudor. Sed certum est, quòd ex tenore inuestiturae resolutum fuit ius datoris, competens dictae domicellae Mariae, & suae proli in huiusmodi feudo per mortem deficiente linea descendenti: ergo etiam resolutum fuit ius acceptoris, hoc est, emptoris, iuribus præallega. vbi hoc est expressum. Et habet dictus emptor regressum contra suum autorem & eius heredem, quem ꝑ de evictione conuenire potest, si sibi non obstat ea quae habentur in c. si de empt. & vendit. in l. emptor, & l. si fundum. C. de evict. & l. si dictum. §. si com promisero. ff. de evict. cum simi. sed de hoc nihil ad dictum domicellum Ioannem, qui rem suam prosequitur, nec per hoc alicui facit iniuriam. l. iniuriarum. §. i. ff. de iniurijs. & cap. cum ecclesia Vulterana, de electio. iudicio cuiuslibet melius sentientis semper saluo.

CONSILIVM CCXXV.

SVMMARIA.

- 1 *Venditionis appellatione omnis alienatio, iuris interpretatione, continetur.*
- 2 *Intellectus glo. in l. sicut. §. venditionis, quib. mod. pig. vel hypoth. sol.*
- 3 *Venditionis appellatio an & quando legatum vel donatio veniat. c. nu. xi.*
- 4 *Mater liberos suos gravare voluisse in dubio non praesumitur.*
- 5 *Qua in continentis sunt, actus inesse censentur.*
- 6 *Resolutio iure datoris, resoluitur ius acceptoris.*
- 7 *Vrbianitatis vel ciuitatis ommissio nihil in remittat.*
- 8 *Clausula in fauorem alicuius apposta in odium eius retroueri non debet.*
- 9 *Nemo iure suo, nisi in casibus expressis, priuari debet.*
- 10 *Dispositio stricti iuris an & quando ad alium casum extendatur.*

- 12 *Dentibus equi donati inspicere non debent.*
- 13 *Viam per quam actus suus impugnari possit, nemo eligere praesumitur.*
- 14 *Intellectus glo. in l. sicut. §. sed et si permiserit, quibus mod. hyp. sol.*
- 15 *Legatum morte confirmatur nec in vita testatoris debetur.*
- 16 *Donandi facultas ab homine concessa quid importet.*
- 17 *Baldi error in l. voluntas. C. de fideicom.*
- 18 *Rationis identitas & diuersitas tam in contractibus quam in statutis, legibus & consuetudinibus inspicitur.*
- 19 *Communus loquendi usus propria verborum significatione praevalet.*
- 20 *Alleganti communem loquendi usum, incumbit probatio.*
- 21 *Princeps sola veritate facti inspecta causam decidere debet.*

Visis difficultatibus motis contra sententiam in curia Hollandiae latam inter Nicolaum Henrici appellentem ex vna, & magistrum Arnoldum Boets cum socijs intimatos ex altera videtur sub correctione, quod intimati sint de iure melius fundati ad domum, de qua inter partes praedictas est quaestio. Pro cuius decisione praesupponitur, quod Elizabetha mater magistri Iacobi & Ioannis Goudt potuisset in vita sua efficaciter vendere domum contentiosam, & hoc hereditur dubium non habere. Quo sic praesupposito, videtur de iure dicendum, quod mater dictorum magistri Iacobi & Ioannis potuit etiam per viam donationis, testamenti, legati, aut alterius vltimae voluntatis disponere de dicta domo, Quia appellatione ꝑ venditionis interpretatione iuris continetur omnis alienatio, text. est de hoc apertissimus, in l. statu liberi à ceteris. §. fin. ff. de statu libe. & in l. voluntas. C. de fideicom. notat glo. in l. 2. C. de v. cap. pro emptore, & est text. in casu subiecto peculiaris, in l. sicut. §. venditionis. ff. quibus modis pig. vel hypoth. sol. & ibi glo. quae dicit, nota appellatione venditionis omnem actum contineri, ex quo dominium transfertur: & clarius ibi Bar. & Salic. qui ad literam summam textum dicunt, appellatione venditionis continetur omnis actus per quem dominium transfertur etiam ex vltima voluntate. Nec obstat, si ꝑ dicatur, quod ibi dicit, appellatione venditionis venire omnem contractum, ex quo dominium transfertur. Tam legatum non est contractus, quia si alique glo. sic habeant, sunt correptae, cum textus expressè loquatur de legato, & hoc apertissimè ibi sentiunt Bart. Salic. & alij, qui vtuntur verbo, Actus: nec mirum, quia de facili potest fieri corruptio de dictione Actus, ad dictionem contractus. Nec obstat, si fortè dicatur, quòd text. ibi summarium Bart. Salic. & aliorum non patitur, cum

solum continuando materiam dicat, venditionis autem appellationem generaliter accipere debemus, vt et si legare permisit, valeat quod concessit, quia creditur etiam litera illic corrupta, & loco illorum verborum, Legare permisit, debere poni Legauerit, vel ad illa verba Legare permisit subaudi debere, permittendo vendi: vt sit sensus literae, quòd creditor permittendo vel consentiendo debitori, vt vendat pignus, videatur permisit vel consensisse, vt leget, quia nisi sic dicamus, textus ille non quadrat cum eo quod procedit, nec decidit, quòd clarè apparet eum decidere voluisse, imò de indubitabili est ille textus, quis enim dubitat, quòd permittens legare rem suam, sibi non praedudicat, sed sibi decidatur, quòd consentiens rem suam vendi praedudicat sibi, etiam si legetur, tunc ibi deciditur casus dubitabilis, feruens ad decisionem quaestionis praesentis, cum ibi verbum venditionis erat prolatum ab homine, & per Marcellum iuriconsultum interpretatur, vt includat legatum, & ita ibi apertissimè sentiunt Bartol. Salicet. & alij, qui aliàs viderentur somniasse, & dormitasse, & ne durius dicamus, mendaciter text. somniasse, quòd tanquam non verissimile non est credendum. Et quòd ꝑ appellatione venditionis veniat donatio, legatum, & quilibet actus, per quem transfertur dominium, est indubitanter verum, quando fit mentio venditionis non propter precium, sed propter rem, vel quando est eadem ratio in donatione aut legato, quae est in venditione, d. l. voluntas, & ibi expressè Bart. Cyn. Paulus de Castro, Salicet. Iason, & communiter alij.

Quòd autem eadem sit ratio in legato aut donatione, quae est in venditione in casu quaestionis praesentis, clarè colligitur ex munimentis partium in actis exhibitis, vt infra latius deducetur. Nam primò constat, quòd mater dictorum magistri Iacobi & Ioannis domum contentiosam emit, & pecunia propria soluit. Quòd patet per literas scabinales oppidi Delfensis, de data anni millesimi quadringentesimi nonagesimiseptimi, de mense Septembris, vbi etiam in dorso solutio continetur. Sed quia ꝑ res feudalis fuit, & inuestitura à domino directo petenda erat, noluit mater verissimiliter inuestituram suo proprio nomine petere, ne post mortem suam praedicti sui filij, ad quos pro dimidia diuisim voluit domum contentiosam deuenire, casu quo de illa ipsa non diserneret, grauaentur iterum inuestituram petere, & ius relictum directo domino soluere. Quare filios suos sine medio inuestiri permisit, animo (vt creditur) gratificandi & donandi filijs, sperans quòd ex vna domo duas distictas facere possent, & illas inhabitare, casu quo ipsa in sua vita aliter non diserneret: & quae fuerit mens matris, colligitur apertè ex literis inuestiturae praedictorum magistri Iacobi & Ioannis, conianctis alijs literis, quibus

bus prædicti magister Iacobus & Ioannes videntur permittere matri facultatem vendendi & onerandi prædictam domum, quæ omnes tres littere sunt de vna & eadem data, anni scilicet millesimi quadringentesimi nonagesimi septimi, & dici decimononæ Septembris. Ex quo patet, quod inuestitura dictorum filiorum & reservatio iuris disponendi in favorem matris facta de dicta domo sunt in eodem instanti & tempore factæ, per quod colligi potest voluntas & intentio dictæ matris, quæ etiam clarius colligitur ex clausulis positis in prædictis litteris, ubi dicti magister Iacobus & Ioannes videntur permittere matri facultatem vendendi & onerandi domum contentiosam, cum ibi illa sola ratio inferatur, scilicet, quod mater domum emerat, & solvere de suo tenebatur. Item ex alia clausula ibi inserta, videlicet, casu quo prædicti filij potiti fuerint domo contentiosa post mortem matris ex titulo & inuestitura prædicta, quod in illum euentum tenebuntur alijs suis fratribus pro recompensa aliquam summam pecuniariam elargiri, &c. Et ad huc clarius hoc patet ex litteris de data anni millesimi quingentesimi tertij, vnde decima Septembris, ubi dictus Ioannes partem suam resignavit in manus domini directi ad utilitatem matris suæ, &c. Nec potest hic cadere præsumptio, quod dicti magister Iacobus & Ioannes facilius consentirent matri vendere, quam donare: quasi ex venditione possint fieri locupletiores, quæ ratio videtur cessare in donatione. Quia respondetur, quod in rei veritate dicti filij nihil penitus concesserunt matri, sed ipsa mater patiendi filios inuestiri in domum contentiosam emptam per eam, reservavit sibi facultatem vendendi & onerandi eandem, ob nullam aliam causam quam quia ipsa eandem emerat, & precium solvere tenebatur, ut supra dictum est. Et hæc ratio est efficacissima, ut appellatione venditionis etiam veniat donatio aut legatum, quia prædicta causa æquè militat utrobique quo ad matrem: & licet litteræ inuestituræ dictorum magistri Iacobi & Ioannis sonent, quod ipsi inuestiti in feudo, & sic habentes utile dominium, concedant & permittant matri vendere, &c. tamen ex data litterarum colligitur aperte, quod vno & eodem tempore ipsi inuestiti sunt, & matri facultas vendendi reservata, quæ aliàs verisimiliter non admisisset ipsos inuestiri: & sic habet locum regula quæ dicit, quod quæ in continenti fiunt, inesse videntur: & per hoc non obstat doctrina Pauli de Castr. in l. veteribus. ff. de pactis: quia nulla est hic ambiguitas in pacto. Ex prædictis etiam patet, quod non obstat si dicatur, quod dictus magister Iacobus factus est proprietarius: quia hoc non negatur: per hoc tamen non sequitur, quod propterea mater non potuit de domo contentiosa disponere: quia patet ex litteris inuestituræ eiusdem magistri Iacobi, de data ultimæ Februarij anni quin-

gentesimi quarti, secundum cursum curiæ Hollandiæ, quod prædicta domus contentiosa facta est vnum feudum & indivisum, quod antea per alias litteras diuisum fuit: & clausula in calce harum ultimarum litterarum vniuersalis posita, referuat matri ius quod habuit ex alijs litteris prædictis de data anni millesimi quadringentesimi nonagesimi septimi. Non etiam obstat si dicatur, quod Cornelia vxor dicti magistri Iacobi facta est proprietaria domus contentiosæ per donationem reciprocam, &c. Quia respondetur, quod hoc utique verum est, quousque mater aliter disposuit, & sic reuocabiliter. Non enim potuit dictus magister Iacobus per suam donationem in vxorem, plus iuris in eam transferre, quam ipse habuit: & certum est de iure, quod resolutio iure datoris, resolutur iure acceptoris: vulgata l. lex veltigali. Non obstat etiam prædictis, quod mater dicti magistri Iacobi non requisit hæres eius, ut intimatos inuestiri faceret, quia hoc ciuilitatis & vrbauitatis fuit, quæ ciuilitas & aut vrbauitas omissa nihil mutat in re. l. debitorum. C. de pign. & l. quidam Hyberus. ff. de seruitu. vrbano. prædio. & verisimiliter fuit ista clausula apposta, ut dictus magister Iacobus & sui hæres possint ad hoc compelli casu quo in possessione domus fuissent, & ille in quem mater alienasset, inuestituram aliter acquirere non potuisset: quæ ratio in hoc casu cessabat, cum nemo post mortem dicti magistri Iacobi se de feudo dictæ domus introuisset: & sic & clausula illa apposta in favorem matris, non debet in eius odium retorqueri: vulgata l. quod fauore. Non obstat etiam si dicatur, quod mater dicti magistri Iacobi post mortem eiusdem petijt inuestiri, ut hæres dicti magistri Iacobi. quare tenetur adimplere voluntatem eius qui disposuit, quod demum post mortem vtriusque coniugum mater esset hæres suus. Quia respondetur, quod si erratum est in verbis inuestituræ, aut etiam si mater malè inuestituram petijt, propterea non sequitur, quod ipsa amisit ius suum, quo potuit disponere de dicta domo: cum hoc non reperiat iure cautum, & firma sit regula, quod nemo potest priuatur iure suo, nisi in casibus expressis in iure: ut notat glossa ordinaria & Doctores in c. fin. de iure patris. cum concordantijs. Non obstat etiam si dicatur, pactum per quod licuit matri vendere & onerare dictam domum, est stricti iuris, ergo non debet operari nisi in casu expresso. Quia respondetur, verum esse, quod dispositio stricti iuris loquens in vno casu, non debet extendi ad alium casum, nisi interpretatione expressa & in corpore iuris inserta aliud statutum fuerit, prout est in casu præsentis: vel nisi identitas vel maioritas rationis extensionem admittat: iuxta plenè notata per Ioannem de Imola, & Ludouic. de Roma in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimonio, cum concordantijs. Per quod et etiam

etiam soluitur quod obijci posset de d. l. sicut. §. sed & si permiserit, ubi videtur expressè probari, quod permissa venditione non permittitur donatio: Quia si rectè consideretur, ille textus vult, quod tunc permissa venditione, non censetur donatio permissa, quando creditor id eò consentijt debitori vendere pignus, ut ex precio sibi satisfaceret: quia tunc non est eadem ratio in venditione & donatione: sed quando id actum non est, vult textus, quod permissa venditione venit donatio & similis actus alienationis: & clarius id ibi voluit Bartol. Angel. Salic. & alij, qui dicunt, quod si permittitur vnus actus alienationis, permittitur omnis alius illi similis & eundem importans effectum vel meliorem. Cum ergo in casu subiecto non allegetur per appellatorem nec probetur, ideo reservatum ius vendendi vel onerandi domum, ut filij precium haberent, habebit locum: quod habetur & notatur per Doctores in d. §. sed & si permiserit, quod permissa venditione veniat modus similis expresso. Et per consequens legatum quod in hac parte est simile venditioni, & per id similis, imò melior iudicatur effectus, cum per hoc succurratur animæ, quæ preciosior est, quam bursa. Sequitur ergo, quod appellatione venditionis veniat legatum. Attento maximè, quod reservans sibi hoc ius vendendi fuit mater: & ne dum mater, sed donatrix: quare non amare contra eam, sed largè pro ea & in favorem animæ suæ debet fieri interpretatio, cum non debeat inspicere deus equi donati, vulgata l. ad res donatas. ff. de ad. edict. Et quod ipsa mater sic intellexerit, declarauit condendo testamentum, & disponendo per legatum de dicta domo contentiosa. Nemo tamen in dubio presumitur eligere viam, per quam actus suus impugnari possit, sed potius viam per quæ efficacior fiat & censeatur: vulgata l. 3. ff. de milit. testamen. & attendendum est, ne aliquem decipiat glossa, quæ est in dict. §. sed & si permiserit, super verbo, onera, quæ dicit & sic notat, quod vno modo permittitur, alio modo prohibetur, allegans l. qui procuratorem. ff. de procurato. nam glossa est corrupta, & loco dictionis, modo, secundo loco posita, debet esse non: quod patet ex verbo, super quo posita est dicta glossa, & etiam ex l. quam glossa allegat, quæ probat contrarium eius ad quod allegatur, & ita habet prefura Lugdunensis Nicolai de Benedictis de data anni millesimi quingentesimi octauo, & ita etiam expressè vult Odofred. in dict. §. sed & si permiserit, nisi saluando dictam glossam velimus supplere ad eam cum dicit, alio modo prohibetur, scilicet dissimili, quæ suppletio in illo textu clarè probatur, quo casu non facit contra, sed pro. Non obstat etiam si dicatur, quod matri solum concessum fuit disponere vita sua durante: nam sic est, quod tamen legatum non fortiter effectum in vita, sed confirmatur morte, &c.

Quia respondetur ut supra dictum est circa intellectum d. §. venditionis: & ultra hoc quod legatum valet & efficacior est, reuocabiliter tamen in vita legantis, licet post mortem demum sequitur irrevocabilis executio. In casu autem præsentis non est questio de reuocatione vel irrevocabilitate legati. Per præmissa etiam soluitur aliud quo dicitur, maior est convenientia inter donationem inter viuos, & donationem causa mortis, quam inter venditionem & legatum: sed si ab homine concedatur alicui facultas donandi, intelligitur duntaxat de donatione inter viuos, & non de donatione causa mortis. l. filius familiars. ff. de dona. Ergo multò minus verbo venditionis comprehenditur legatum. Quia respondetur breuiter, negando consequentiam, quia in verbo donationis non est illa iuris interpretatio, quæ est in verbo venditionis: imò contraria, ut patet in d. l. filius familiars. Nec obstat tamen vacillatio Bald. in d. l. voluntas, cum habeat omnes alios Doctores contra se: nec est bona solutio eiusdem Bald. ibidem ad præallega. l. statu liberi, in quantum dicit, quod antequam superuenerunt plenè distinctiones nominum, potuit illa lex procedere: quia apud iuriconsultos veteres, longè maior atque exquisitor fuit copia verborum, quam apud nouissimos compilatores, ut qui barbara sæpe vocabula recipiant ob ignorantiam linguæ Latinæ. Non obstat etiam dictum Cyn. in l. fin. C. de rebus alienis non alienan. in tertia questione, ubi videtur dicere, quod aliud est quando verbum venditionis proferatur à lege, & aliud quando proferatur ab homine, quia confunditur eius dictum, per d. §. venditionis, & d. §. sed & si permiserit, & per d. l. voluntas, & contra eum tenet Alber. & alij in d. l. fina. Cod. de iure emphyteo. & ibi Angel. & Doctores. & inter omnes latissimè ibidem Iason per octo colum. & Bartol. Paul. de Cast. Salicet. Iason & omnes excepto solo Bald. in d. l. voluntas, quorum communis & vera sententia habet, quod verbum venditionis, siue proferatur à lege, siue ab homine, comprehendit donationem, quando eadem subest ratio. Hinc etiam ad propositum dicit Angel. in d. §. sed & si permiserit, quod sicut in legibus, statutis, & consuetudinibus, inspicitur identitas & diuersitas rationis. l. non possunt, & l. de quibus. ff. de legi. ita etiam in contractibus & consensibus, per illum text. Si enim bene considerentur iura, quæ volunt, venditionem capi strictè, quæ enumerantur per glossam in d. l. statu liberi, loquuntur in casu, quando facta est mentio precij, vel quando sumus in odiosis, vel quando subest diuersa ratio, vel quando ratio subiectæ materiæ suadet verbum strictè sumi, & sunt casus speciales, ita quod regula est in contrarium, ut ibi sentit glossa & Cyn. Alber. Iason & alij, in d. l. fin. C. de iure emphyt. & idem Cyn. Bar. Paul. de Castr. Salicet. & Iason, & ferè omnes in d. l. voluntas,

voluntas, ita q̄ non est faciendā differentia, an verbum venditionis proferatur à lege vel ab homine prohibitiuè, vel permissiuè. Sed hoc duntaxat inspiciendum est, an eadem subsit ratio prohibitionis vel permissionis in donatione vel legato, quæ est in venditione, iuribus supra commemoratis. Nec obstat, si dicatur, quòd communis vsus loquendi est attendendus, & præualeat proprio verbi significato, &c. Et quòd per communem vsum loquendi venditio, in qua requiritur precium, est contractus distinctus à donatione & legato: quia non negatur, quòd venditio est contractus distinctus à donatione, & similiter à legato, vt loquitur d. §. sed etsi permiserit, & Panorm. in c. i. de his quæ fiunt à prælato, &c. Sed dicimus, q̄ vbi fit mentio venditionis propter rem absque commemoratione precij, & eadem est ratio in donatione vel legato, quæ est in venditione: tunc interpretatione iuris ille qui potest vendere & obligare, potest etiam donare & legare, iuribus supra allegatis. Nec est vllus vsus loquendi talis, præsertim in loco domicilij partium, qui impediat prædictam interpretationem iuris, nec hoc ponitur per appellatantem, cui t̄ tamen incumberet onus allegandi & probandi communem vsum loquendi in hac parte, si super eo se fundare voluisset, secundum Barto. in l. Labeo. ff. de lupel. legat. cum similibus cui etiam incubuisset onus allegandi & probandi, si se fundare voluisset super eo, quòd i deo matri permissa fuit venditio, vt filij haberent precium, vt optimè probatur in d. §. sed etsi permiserit. Cùm ergo in casu præfenti non sit allegatus nec probatus communis vsus loquendi supra dictus, aut articulatum & probatum, q̄ i deo permissa est matri venditio, vt filij precium consequerentur, & constet de veritate rei gestæ, indicandum videtur pro dictis intimatis: cùm t̄ princeps vel curia suprema, quæ vice principis iudicat, sola veritate inspecta, causam decidere debeat, secundum Bald. in tit. de noua forma fidelitatis, circa finem.

CONSILIVM CCXXVI.

SVMARIA.

- 1 Actor ad petitionem rei non solum rationes suas sed & instrumenta edere cogitur.
- 2 Reus ad fundandam actoris intentionem instrumenta edere non compellitur. Fallit in fisco actori.
- 3 Fiscus quando & quomodo instrumenta edere tenetur.
- 4 Deputatus ad custodienda priuata principis instrumenta, edere ea non cogitur.



Onorande domine confrater & compater charissime, post recommendationem, casus, quem lator presentium attulit, multum am-

biguus videtur propter tria. Primò propter contrarietatem opinionum, glossarum & doctorum inter se variantium. Secundò, quia petens editionem instrumentorum dicitur esse actor, non reus. Tertio, quia petitur editio à fisco, qui videtur non teneri edere reo instrumenta contra se. In fraudem, §. neque. ff. de iure fisci. Quantum ad primum, patet t̄ de contrarietate opinionum inter Io. & Azo. Nam dixit Ioan. antiquus glossator, q̄ ad petitionem rei actor cogitur edere, nedum rationes suas, sed etiam instrumenta (Azone contradicente) in instrumentis, vt videre licet in l. fina. C. de eden. Et qualibet opinio magno se iudice tuetur, imò plures habet defensores: & videtur opinio Ioan. communis & vera, vt in d. l. fina. dicunt Alex. & Iason. & Ioan. de Imol. in c. i. de probat. & secundum illam etiam fiscus cogitur edere instrumenta ad petitionem rei, ad probandam suam exceptionem, pro quo videtur text. in l. iustum. C. de eden. quæ loquitur in fisco, secundum Iasonem ibidem: videtur etiam tex. in l. illata. C. de fide instrument. & text. cum glos. in l. ne casu. C. de discussio. lib. 10. & in alijs locis. Pro Azone autem faciunt plures text. adducti per Doct. in d. l. si. quam vterque etiam pro se adducit & interpretatur, vt illic videlicet. Quantum autem ad secundum, necesse est inuestigare, an in hoc casu petens editionem censeri debeat actor, an reus: quia si censeri debeat actor, sumus extra omnem controuersiam, 2 Omnes enim in hoc conueniunt, quòd t̄ reus non tenetur edere actori ad suam intentionem fundandam: Fallit in fisco, qui est priuilegiatus, vt cogat reum sibi edere instrumenta, ad intentionem suam probandam. In eo qui ququam. ff. de eden. Si verò sit censendus reus, tunc sumus in dictis opinionibus. Et quanquam mihi videatur, quòd iste non debeat censeri actor, sed reus necessarius, qui compulsus pro sua defensione refugit ad remedium iuris, petens priuilegionem: tamen quia t̄ text. in d. l. in fraudem. §. neque, expressè dicit, neminem compellendum, contra fiscum edere instrumenta, vel acta. Subiungens fiscum actorum suorum exempla hac conditione edere, ne is cui describendi potestas sit, aduersus se vel rem publicam his actis utatur, de quo etiam cauere compellitur, vt si vsus his contra interdictum fuerit, à causa cadat. vbi glos. iuribus in contrarium facientibus respondens tandem dicit, quòd fiscus edit si vult: & si non vult, non cogitur. Sed si contingat quòd edat, edit cum cautione prædicta, & illic Bartol. sequendo glos. dicit, quòd fiscus propria instrumenta sua non cogitur edere, nisi velit: & ad omnia iura facientia in contrarium respondet, quòd loquuntur quando apud fiscum sunt instrumenta sibi & petenti editionem communia, non autem quando sunt sua propria: & idem sequitur Felin. vbi latè hanc materiam tractat, in d. cap. 1. de probatio. in versic. 4. declaratiō.

nisi sint acta, &c. Alij autem sequentes opinionem Azonis, ad dicta iura respondent, quòd loquuntur in edendis rationibus, non in instrumentis: quæ solutiones quantum valeant, ipse perpende. Suadeo tamen, quòd ille, cuius negotium agitur, sit prudens, nec ponat os in cælum, maxime, quia t̄ deputatus ad custodienda instrumenta priuata alicuius principis, non cogitur edere, secundum Io. de Imol. in d. c. i. quem illic sequitur Felin. quales videntur esse rationales isti. Non videtur autem mihi consultum, q̄ iste insistat super editione, cùm, vt informor, habeat literas inuestituræ, quibus ius suum probare possit. Honorande domine confrater & compater charissime, his bene valeas. Ex Mechlinia, die octaua Iulij, anno vigesimo nono.

CONSILIVM CCXXVII.

SVMARIA.

- 1 Bulla vel litera non sunt de substantia gratiæ, sed ad probationem solum & vt curia gaudeat, adhiberi solent: licet etiã per testes probari queant.
- 2 Cardinali quid attestanti credendum est.
- 3 Ingratus existimandus est, qui quod pro consequenda salute sua promissit, soluere differt.
- 4 Geminatio firmitatem propositi significat.
- 5 Geminatio pacti nudi vel obligationis solum naturalis producit actionem de iure ciuili.
- 6 Periuirus & fidem frangens equiparatur, & beneficij iure priuari possunt.
- 7 Iuramentum & fidei præstatio equipollent.
- 8 Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi imputare debet, &c.

MN causa pensionis D. Reuerendissimi Panormitano, prouidorum viorum interuentu pro bono pacis & concordie ad euadendam nominationem Casereæ Maifestati, vt duci Brabantie, ex priuilegio Apostolico in omnibus Abbatibus & conuentibus, & vt vnum de gremio conuentus eligere possint competentem, per totum conuentum monasterij S. Gertrudis Louanienfis, promissæ, per illustrissimam dominam ratificatæ, & per electum ex post recognitæ & renouatæ, ac postea de consensu Abbatis electi & totius conuentus procuratoribus ad hoc constitutis, autoritate Apostolica referuatæ, non videtur quid rationabiliter mouere posset Abbatem ad differendam vel denegandam solutionem huiusmodi pensionis ex causa rationabili, vt præmittitur, toties promissæ, & per sedem Apostolicam constitutæ & referuatæ: cùm ex dicta ratione etiam bullis non expeditis, ius competat dicto Reuerendissimo D. Panormitano: quia t̄ indubitatum est, quòd bullæ vel literæ non sunt de esse vel substantia gratiæ, sed solum adhibentur ad probationem, & vt curia gaudeat.

Gratia tamen principis seu Papæ probari etiam potest per testes, vt volunt Archid. Ioann. Andr. Dominic. & Philip. Franc. in procemio 6. & Doctor. sæpe alibi. Quia ergo D. Reuerendissimus Cardinalis Dartusensis attestatur, se procurasse expeditionem signaturæ dictæ pensionis, debet electus ei adhibere fidem, quia t̄ creditur Cardinali quid attestanti. cap. nobilissimus. 97. distinctio. & pensionem soluere si non velit, de perfidia & ingratitudine notari: graue enim est fidem fallere, cùm in omnibus, tum verò maxime in viro ecclesiastico, à quo debet abesse omnis fraus, illusio, inconstancia, & variatio. l. i. in princip. ff. de constitu. pecu. & Clement. vnic. ca. de renunc. Nec t̄ potest censeri non ingratus, qui quod pro consequenda salute sua promissit, soluere differt: merces enim eximij laboris appellanda est, quòd contemplatione salutis certo modo estimari non potest, vt est tex. sing. iunct. glo. in l. si pater. §. fin. ff. de donat. maxime cum attestanti dicti Reuerendissimi D. Cardinalis Dartusensis consonent literæ d. Andreae de Castillo, scriptoris Apostolici, & attestatio Laurentij de Aula notarij publici. Et t̄ præsertim à iustitia deuiat hæc dilatio seu frustratio, cùm toties fuerit huiusmodi promissio geminata & iterata, quæ t̄ geminatio de iure firmitatem propositi significat: & inter alia operatur, quòd vbi aliàs ex pacto nudo vel obligatione naturali tantum, non oritur actio de iure ciuili, iuribus vulgaribus. Propter geminationem tamen datur actio §. de constituta, Insti. de act. & d. l. §. debitum, iuncta l. qui autem. §. si. eo. ti. Et volunt Cy. Alber. de Rolate, Bal. Sal. & Ang. in l. fi. C. ad leg. Falcid. Et idem vult tibi Alex. de Imol. in apostil. ad Bal. idem etiam vult Matth. Matefelanus in notabili suo 37. & Doct. sæpe alibi.

Quòd si electus gratiosè requisitus vt soluat, in sua perfidia persistat, ad solutionem eiusdem pensionis constringi iure poterit per Cancellarium & concilium Brabantie, coram quo Abbates & prælati Brabantie, de statibus existentes, actiue & passiuè de consuetudine laudabili notoria, ab æuo obseruata, trahi & conueniri possunt, maxime in hoc casu, propter violationem fœderis pro bono pacis percussis, & per illustrissimam dominam admisi & ratificati, vt vnus de gremio conuentus eligeretur, non obstante iure nominationis, Casari, vt præmittitur, competenti: de quo nemo alius quàm ipse Casar, vel suum concilium, cognoscere potest. Propter quam t̄ etiam violationem fidei, quæ tendit in contemptum Casaris & illustrissimæ Domine, ipse electus, ad instar liberti ingrati, qui ad petitionem patroni in seruitutem renouatur, quia liber esse nesciuit, ad petitionem procuratoris generalis, nomine Casaris & illustrissimæ Domine, vt suæ iniuriæ aliquam saltem habeant vltionem: & ne dolus, verusitas, fraus, illusio, inconstancia, & variatio electi, sibi patrocinetur,

cinetur, redocari poterit ad monachatum, & de statu suo alteri idoneo ad nominationem Cesaris prouideri, quia Abbas esse nesciuit: potest enim iure priuari beneficio periurus, & fidei fraudus. de primo est tex. in d. c. querelam, de iureiur. & de secundo est glos. in cap. fin. ne prelati vices suas. Aequaliter enim puniuntur periurus, & fidem frangens, vt est glos. in c. constitutus. de transact. & sunt ¶ æquipollentia iuramentum & fidei præstatio, vt dicit glos. notabilis in c. 2. de spons. & quod fidem frangens possit priuari beneficio sicut periurus, tenet & amplè declarat Panor. in d. c. querelam: & illic hoc confirmat dominus Eneas de Falconib. in suis additionibus ad Panor. & idem voluit Doct. sæpè alibi. Consulo ergo dicto electo, quod celeri satisfactioe moram purget, nec diutius differat solutionem, ne periculo se innouat: qui enim ¶ amat periculum, peribit in illo: & non est subueniendum ei, qui in necessitate se posuit. l. si fidei iustor. §. i. ff. qui satisfacere cogantur cum similibus. & sibi imputare debet, qui sua culpa damnatum fecit. cap. damnatum, de regulis iuris, lib. sexto.

CONSILIVM CCXXVIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Fœmina ad feudi successionem an & quando admittatur.*
- 2 *Feudum fœmineum quod ad virumq; sexus habendus denotari potest, nisi nullus omnino filius superfit, ad filiam non pertinet.*
- 3 *Quod naturaliter inest pro expresso haberi solent.*
- 4 *In feudis primus semper stipos, primusq; domini consensus attenditur. & num. 6.*
- 5 *Nepos ex filia neptibus ex filio in successione feudi per illarum patrem possessi præferitur.*
- 7 *In pari gradu & linea constituti an pariter gaudeant.*



Affus. Quidam decessit sine descendibus, relicto feudo nobili & bono, cuius natura est, vt non existentibus descendibus, possit deuolui ad cognatos vtriusque sexus. Huic defuncto contigerunt duo cognati eiusdem gradus, & defuncto æquè propinqui, masculus & fœmina, masculo pueniente ex fœmina, & fœmina pcreata ex masculo. Queritur, quis istorum cognatorum succedet, & præferri debeat in dicto feudo, præsupposito pro indubitato, qd istud feudum non sit diuisibile, sed ad alterum illorum qui potius ius habet in totum deuolui debeat. Et videtur sine dubitatione dicendum, qd istud feudum ad masculum debeat deuolui, licet ex fœmina descenderit, & non ad fœminam quæ ex masculo descenderit: nam cer-

tum est, quod regulariter ¶ fœmina in feudo non succedit, nisi feudum sit eius conditionis, vt possit in eo fœmina succedere, vt est textus in vltimis feudis, de success. frat. vel de grad. succed. in princip. & de success. feud. in princip. & §. filia, & qui feud. dar. possunt. §. hoc autem notandum. Et in successione talis feudi, vbi fœmina potest succedere, non admittitur ipsa, donec masculus extat, dicit §. filia, & §. quinimo, in titu. epif. vel abba. & ponitur regula generalis in cap. primo, de eo qui sibi vel hæred. suis mascul. & fœm. quod in successione feudi non patet locus fœminæ, donec superest masculus ex eo qui primus de eo feudo fuerit inuestitus. Quinimo & ¶ feudum fœmineum quod possit deuolui ad vtriusque sexus hæredes, tunc demum pertinet ad fœminam seu filiam, si filius non superest. ca. primo, de feud. fœmin. in princ. & expressè hoc approbat Alex. de Imol. consi. 29. primæ partis, per plura illic per eum adducta, & Iacobinus in sua inuestitura, in verbo, & fœminis: hoc enim operatur feudi natura, ex qua fœminæ non succedunt in feudis. Cum ¶ ergo dictum est, in inuestitura masculos & fœminas posse succedere in feudo, intelligi debet secundum naturam feudi, vt scilicet quandiu extet masculus, fœmina excludatur: quod enim naturaliter inest pro expresso debet haberi, quasi ipsa natura loquente. l. cum quid. ff. si cert. petat. l. triticum. ff. de verb. oblig. & facilius res quæ vnâ naturam assumptis, ad illam redit, quàm nouam assumit. l. si vnus. §. pactus ne peteret. versicu. quod in specie. ff. de pactis. & facilius res continuat esse suam, quàm de nouo fiat. l. pluribus, versu. etsi placeat. ff. de verb. oblig. Quia ergo in casu nostro habemus masculum & fœminam in eodem gradu, & æquè propinquos defuncto, clarum est, masculum esse præferendum fœminæ. Nec ad rem facit, quod masculus descenderit ex fœmina, & propterea possit dici incapax feudi: quia, vt præsupponitur, feudum est eius naturæ, vt fœmina possit in eo succedere. Et si masculus esset incapax feudi, quia descendisset ex filia, longè incapax esset fœmina, quæ iam contendit cum masculo.

4 Item in successionebus ¶ feudorum contentibus ambobus existentibus cognatis defuncti, & natura feudi immutata, ita vt cognati possint succedere, qualitas eorum per quos succeditur, nihil officit, puta, vtrum quis venerit ex filia, vel ex filio, sed inspicitur tempus præsens, quando succeditur, ita quod masculus præferatur fœminæ in eodem gradu, siue descenderit ex fœmina, siue ex masculo: non enim curamus, quo tramite feudum descendit, sed quid sit primum eius principium, & prima radix & fundamentum: & in feudis semper respicimus primum stipitem, & primum consensum domini, vt vult Bald. in d. c. primo, de eo qui sibi vel hæred. suis, & c.

Ad

7 Ad quod ¶ optimè facit, quod pulchrè dedit Calderi. consilio suo 13. sub tit. de feudis, vbi dicit, nepotem ex filia præferri neptibus ex filio in successione feudi, quod vltimò per illarum patrem fuit possessum, & ex tenore inuestituræ ad fœminas potuit deuolui deficientibus masculis. Non obstante, quod nepos ille tertio tantum gradu iungebatur defuncto, de cuius successione agebatur, cum illè primo gradu sibi atinebant. Nempè quæ ipsius erant filia: quoniam, vt ¶ ibi dicit Calderin. in successione feudi non attenditur persona defuncti, sed persona primi stipitis in hoc, vt quamdiu reperitur masculus descendens à primo inuestito, etiam si sit in remotiori gradu, excludit fœminam etiam longè proximiorum, quod etiam sequitur Bald. in longè fortioribus terminis, consilio 137. secundæ partis, & Franciscinus eum per omnia sequens tertia parte tractatus sui feudalitatis, titul. de feud. success. limitatione 16. licet Bald. corruptè alleget. Multò fortius igitur in casu præfenti, masculus fœminæ venit anteferendus. Et super hæc omnia facit potissimum consuetudo patriæ, vbi feuda contentiosa sita sunt, quæ talis est, vt semper masculus, etiam iunior, in eodem gradu præferatur fœminæ etiam seniori in successione feudi, quæ consuetudo dicitur inuolubiliter obseruata, ita vt nullus de ea dubitet. Nec potest, vt prædictum est, fœmina obijcere masculo, quod descenderit per fœminam, & ipsa per masculum, cum ipsa tanquam fœmina velit succedere in feudo, de quo est contentio, iuxta illud. Cum culpent alij, te me laudare necesse est. Nec etiam ¶ poterit masculo per fœminam obijci, quod sit collateralis defuncto, non descendens à primo inuestito, vel stipite, quod requirere videntur iura feudalitatis in admisione collateralium ad successionem feudi, cum & ipsa sit collateralis, non descendens à primo inuestito in hoc feudo contentioso, & consuetudo patriæ id ipsum purget, quæ indistinctè collaterales ad feudi successionem admittit, etiam si non descenderint à primo acquirente vel inuestito.

CONSILIVM CCXXIX.

S V M M A R I A.

- 1 *Casus.*
- 2 *Absens & ignorans per alium obligari nequit.*
- 3 *Facti alieni promissio inuvalida est.*
- 4 *Promissio sine causa iusta facta licet pariat actionem: agenti tamen doli exceptio obstat.*
- 5 *Donare vel suum iactare velle nemo presumitur.*
- 6 *Inspiciendum est non quod in fictione sed in rei veritate consistit. & num. 15.*
- 7 *Ex obligationibus ob turpem causam factis actio nulla nascitur.*

- 8 *Meritoria assertio à donatore facta an alia quoq; probatione indigeat. & num. 10.*
- 9 *Donationes propter benemerita sunt irrenocabiles, nec in illis magna solennitas requiritur.*
- 11 *Sigillum est consensus & confessionis testis.*
- 12 *Prelati, inferiores episcopi, an & qualiter donare possint. & num. 16. & 18.*
- 13 *Pensiones annuæ rebus immobilibus annumerantur.*
- 14 *In prohibitis sui natura, & certo casu permissis, simplici assertioni exercens illum actum prohibitorium, causamq; legitimam, assertio, non statuit.*
- 17 *Administration libera concessa, donatio permissa non censetur.*
- 19 *Dictio, aliqua, restringit & arctat orationis significationem ad rem modicam.*
- 20 *Simonia crimen quis incurrat.*
- 21 *Prelati soluentes annuas pensiones in præiudicium ecclesie constitutas qualiter puniantur.*
- 22 *Quod memini non est, alterius esse non ignoratur.*
- 23 *Militibus alijsq; in officio constitutis quodnam à Christo præceptum datum.*
- 24 *Datum ob solam vexationem facti redimendum, auerpeti possit, & c.*



Affus est talis: Quidam ¶ ex consanguineis A. promouendi ad quandam ecclesiasticam dignitatem absente A. & eo ignorante, ac promotionis suæ prouisionem tam à sanctæ sede Apollonica, quàm à C. M. habente, propter placeti retentionem & difficultatem in eo assequendo, promiserunt cuidam B. curiali, in cuius manu erat dictum placetum & eius expeditio, certam annuam summam pecuniarum quadringentorum, vel circiter, florenorum thenensium. Atque eandem promissionem suorum consanguineorum & amicorum coactus est A. metu impediti, quod poterat sibi per præfatum B. curialem in executione placeti Regij, ac aliàs in sua promotione præstari, confirmare ferè sub hac forma. Nos A. & cæte. propter certa benemerita & beneficia per B. nobis impensa, & imposterum impendenda, assumimus eundem B. in perpetuum nostrum consiliarium, committendo eidem pensionem annuam quadringentorum florenorum thenensium, quoad viuet: in cuius rei fidem, & c. Insuper idem A. in principio suæ promotionis primo & secundo anno, putās vt creditur, cum effectu se obligatum, & motu potentis B. soluit de hac pensione summam circiter sexcentorum florenorum. Postmodum tamen metuens idem A. offensam Dei omnipotentis, attendens qd continua solutio præfate pensionis vergeret in magnum & graue ecclesie sue præiudicium, consilio Doctorum sacre Theologie & Iuris peritorum vsus, sæpius protestatus est & fuit de hac extorsione & concussione seorsum coram

coram diuersis notarijs, quod hæc solutio fiebat metu B. potētē, & cum intentione vterius non soluendi, cessante metu prædicto, ac solutum repetendi, quando plenè constaret A. ex præmissa pensionis annuæ promissione extorta, efficaciter non obligari.

Circa hunc casum quaeritur de quatuor. Primo, utrū promissio consanguineorum A. ipsum obliget, & consanguinei obligentur ex sua promissione, & vtrum A. saltem obligetur ex rati habitatione præcedentis promissionis suorum consanguineorum, non constito aliter de meritis B. quam per confessionem & instrumentū donationis, seu literas A. an verò debeat B. si velit consequi solutionem pensionis, probare merita proportionata promissione pensionis, de qua in casu, maxime, cum non interuenerit consensus capituli. Secundò, vtrum A. possit talem promissionem & donationem facere, soluendo huiusmodi pensionem annuam absque periculo animæ suæ, & salua eius conscientia. Tertiò, vtrum dictus A. possit notari de symonia ex rati habitatione & confirmatione promissionis, per consanguineos suos factis ex causis præallegatis commissa. Quartò, vtrum B. possit salua conscientia retinere dictam summam pecuniariam ex causa præmissa solutam. An verò teneatur in utroque foro ad restitutionem. Ad præmissas quaestiones per ordinem respondendo videtur nobis subscriptis, omisis ambagibus, ad primam quaestionē, quæ tres habet implicitas quaestiuunculas, de iure dicendum & consulendum. & primò ad primam quaestiuunculam, quòd promissio þ pensionis per consanguineos A. ipsius nomine sine mandato facta, non obligabat A. quia nemo potest alium absentem & ignorantem obligare. Nemo enim ex alieno facto obligatur. C. ne filius pro patre, & ne vxor pro mari.

3 in Rubr. & nigro. Et alienum þ factum nemo promittere potest. §. si quis alium, Inst. de inutil. stip. & l. stipulatio ista, vers. nemo. ff. de verb. oblig. & l. sicut reus. ff. de fideiuss. Et quia istud clarum est & expeditum, amplius non insitimus. Ad secundam quaestiuunculam videtur nobis pariformiter respondendum, quòd ex promissione consanguineorū A. & rati habitatione seu confirmatione ipsius A. non potuit A. vel sui consanguinei in casu nostro efficaciter obligari, iuribus & rationibus infra scriptis.

4 In primis, quia þ huic pensionis promissione ni per A. non subest causa saltem iusta, quare est ex eiusmodi promissione oriatur actio: obstat tamen agenti exceptio doli, l. secunda, §. circa. ff. de dol. excep. Dolo enim facere dicendum est eum, qui promissum sine causa petere perseuerat, vt ibi, cui stipulatur Angel. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. ff. de pactis dicens, dictum §. circa, tunc locum obtinere, quando in stipulatione non inferitur causa, quia promissor credit stipulationem sine causa valere. Non tamen ge-

rit in animo se velle donare, & hoc constat, vel etiam dubitatur, vtrum voluerit donare, vel nõ. 5 Cum þ in dubio nemo suum donare & iactare velle, præsumatur vulg. l. cum de indebito. ff. de probation. In casu autem presenti constat, nec ipsi A. nec eius consanguineis animum fuisse donandi, & tamen credi disse isti iusmodi promissionem valere. Obstat igitur curiali illi, doli mali exceptio, per supra dicta. Nec ideo þ potest hæc promissio dici facta cum causa, quòd fictio meritorum vocabulo fucata sit: inspiciamus enim quod in veritate est, non quod in fictione: vt infra latius dicetur. Aliam verò causam nullam prætexere possunt, nisi quæ à iure sit reprobata, tanquam sapiens conclusio criminem. Ex talibus þ autem obligationibus seu promissionibus ob turpem causam factis, siue turpitudine verteretur ex parte vtriusque, siue ex parte accipientis tantum, actio non nascitur. l. secunda. ff. de condit. ob turp. causam, regula, in malis. & regula, non est obligatorium, de reg. iur. libr. 6. Dum ergo B. nõ possit aliam causam prætexere pro qua acceperit promissionem pensionis antedictæ, quæ vt faceret A. vel suis consanguineis celeriore expeditione placeti, quæ est causa turpis, & à iure reprobata: Sequitur, nec dictum A. nec suos consanguineos ex eadem promissione efficaciter obligari. Ad tertiam autem quaestiuunculam, vtrum þ scilicet A. obligetur ex rati habitatione præcedentis promissionis suorum consanguineorum. Non constito aliter de meritis B. quam per confessionem & instrumentū donationis, seu literas ipsius A. & c. Respondetur, quòd dicta rati habitio, meritorum assertio, & confessio ipsius A. taliter donantis non ligant neque tenent, vt eleganter & magistraliter per Io. And. in addit. ad Spec. in Rub. de reb. eccles. nõ alie. in fortioribus terminis: quia ibi interuenit consensus capituli, vbi ponit casum, quem dicit contingisse de facto, de quodam episcopo, à quo promotores sui extorserant gratuitum contractum ad vitam, expressa causa seruitiorum, quæ impenderant ecclesiæ, & promittebant impendere quamdiu viuerent, & in hoc fuit instrumentum multum solenniter formatum, etiã de consensu capituli, extorto tamen, & malè dicit enuisse dictatori, qui fuit spoliatus ab ijs quibus serui erat, & expulsus patria sua: & merito, inquit, debet accidere ijs, qui sanctas & religiosas domos ad talia trahunt. Sed adueniēte legato delatore, & his delatis, per episcopum citati fuerunt nobiles, qui prætendebant solutionē dictæ pensionis, prætextu meritorum confessorum, iuxta formam & tenorem instrumenti, & sustinentes, dictum instrumentum allegabant. 16. q. 6. c. illud. c. possessiones. 16. q. 1. de solut. ca. 1. c. cum in officijs, de testa. Et quòd donationes propter þ benè merita sunt irreuocabiles, neque subiacēt reuocationi aut pœnitentiæ. C. de don. quæ sub mo. l. penul. & de reuoc. dona. l. fina. & l. generatiter

liter, de dona. c. per tuas, & dicebant licitas donationes huiusmodi ad vitam tantum, quia temporales quæ finiuntur morte, qua nihil est certius, l. ff. de cond. & demonstr. & in illis non requiritur tantam solennitatem. c. dudum, de reb. eccles. non alien. libro 6. & ca. continebatur, & ibi gloss. de his quæ fiunt à prælatis sine consensu capituli.

10 Sed istis þ omnibus non obstantibus fuit iudicatum contra dictos nobiles, vt plenè refert d. Ioan. And. in loco præalleg. vbi latius per eum & per Oldra. in consilio suo 226. à quo Io. Andr. hoc habuit, licet eum more solito nõ alleget. Et quòd de meritis aliter debeat constare, tenet Alex. de Imo. conf. 101. 1. volum. & conf. 43. quarti volum. circa prin. & Bart. in l. si forte, per illum. rex. ff. de castren. pec. vbi dicit, quòd si quis non potest donare nisi pro meritis & seruitijs, non sufficit simplex assertio donantis: pro quo est illud quod notat gl. in l. si donatione, & ibi Barto. Alexan. & Iason. C. de colla. & idem Bart. in Authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccles. & in l. per diuersas, C. mand. & sequitur Bal. in l. illud, C. de sacrosanct. eccles. Ad iura in oppositum per dictos nobiles allegata respondetur, quòd loquuntur de cessione rei modicæ: sed in casu proposito res est magna, nec merita probantur præcessisse, & si præcedant aliqua, non sunt tamen commensurata. Et in causam à iure improbatam: neque curandum est de sigilli appositione, sicut nec de ipsa cessione. Sigillum

11 enim est consensus & confessionis testis, vt l. fideiussor. §. 1. ff. de pignor. Si ergo non valet confessio, nec sigilli appositio valebit: etiam sigilla prælatorum inferiorum ab episcopo, parum operantur, secundum Innocent. in c. 2. de fide instr. Licet þ enim prælati possent donare ob certam causam, puta, propter meritum, illud tamē non est in occasione sumendum, arg. l. famosi, vers. hoc tamen crimem. ff. ad l. Iul. maiest. Sed verè merita præcedere oportet, l. iubemus, 2. C. de sacrosanct. eccles. in verb. ad vicissitudinem beneficij roborati, & c. Et hoc maxime procedit in

12 pensionibus annuis, qualis est ista: nam þ pensiones annuæ, inter immobilia reputantur, cle. exini de Paradiso. §. cumque annui redditus, de verb. signi. & d. l. iubemus. Et occasione beneficij colorati multo minus dari possunt, quam alie res mobiles, vel quantitas pecuniæ, d. l. iubemus, & ibi notant gloss. Bart. & Doctor. Nam in þ prohibitis sui natura & certo casu permisis, non statim simplici assertioni, exercitatis illum actum prohibitum, & asserentis causam permissam seu legitimam. l. qui testamentum. ff. de probat. quæ ad hoc est singularis, & l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de lega. 3. vnde þ Doctores omnes dicunt, & concludunt, quòd donatio nõ dicitur celebrata vt in benemeritum: licet donans donarium benemeritum appellet, quia veritatem spectamus, nõ quod quis finxit, vt d. l. si for-

tè. d. l. qui testamentum. d. §. Titia, & præalle. l. si donatione, cum vtrobiq; notat.

Ad secundam autem quaestionem principalem, illam scilicet, vtrum A. possit talem promissionem efficacem & donationem facere, & hæc liberalitatem exercere, soluendo huiusmodi pensionem annuam, absque periculo suæ animæ, & salua eius conscientia? Respondetur, quòd regula iuris est, quòd þ prælati iura & redditus prælaturæ suæ donare non possunt, quia sunt tantum procuratores 12. quaestione prima, c. fin. & 12. quaestio. secunda, c. sine exceptione, & c. 2. de dona. Sunt enim velut tutores, qui demū benè dant, cum domum benè administrant, non cum pupillam, vel ecclesiam spoliant. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro empt. & l. interdum, §. qui tutelam. ff. de furt. l. tutor qui tutelam. ff. de administrat. tutorum, & licet liberam administrationem habeant, c. cum nobis olim, in fine, de e. lect. tamen þ sub libera non continetur donatio, vt l. contra iuris ciuilib. §. vt. ff. de pact. l. si is, §. fin. ff. de solut. l. prima, ff. de offic. procurat. Casaris, quia donare est perdere. l. filius famil. ff. de donatio. Item hæc þ donatio cum sit magna, & enormis, & in graue præiudicium ecclesiæ, & in re quæ habetur loco immobilis, & absque consensu capituli facta, omnino est nulla. & nullius roboris, d. c. sine exceptione. Licet enim prælati possint aliquid modicum donare propter seruitia, illa tamen donatio debet commensurari qualitati & quantitati seruitiorum. c. relatum, 2. §. licet, de testamen. Et iura dicunt, quòd prælati aliqua possunt donare: hæc þ autem dictio, aliqua, restringit & arctat significationem orationis ad rem modicam. l. hanc legem. ff. de contra hen. emp. l. diuus. ff. de bonis damna. Excessus enim & enormitas istius prælationis, si talis dici debeat, argumentum fraudis adducit. l. cum hi, §. modus. ff. de transacti. & l. omnes. §. Lucius. ff. de his qui in fraud. credit. deniq; & quingentos excedit aureos, quare insinuatione eguit, ob cuius defectum etiam nullius momenti haberi debet, iuribus vulgar.

Ad tertiam quaestionem principalem respondetur, quòd si þ pro operis auxilio & fauore præstitis per ipsum B. in asequenda ista promotione, facta sit eiusmodi promissio & donatio, de qua supra, non erit immunis iste A. à crimine symoniæ, licet eo ignorante fuerit facta, per textum expressum in cap. sicut tuis, de symon. & quæ notatur in cap. etsi quaestiones, eodem titulo. Sed si dictus A. fuit assecutus suam promotionem, prouisionem, & confirmationem à sede Apostolica, vt præmittitur, de consensu regis, & dicta promissio sit facta propter placeti retentionem, & eius difficultatem in eodem expediendo, non videtur eo casu contracta symonia, quia in casu permisso à iure facta est dicta promissio, videlicet propter vexationem & molestiam facti euitandam, & redimendam. non autem

autem pro iure aliquo assequendo, quia de eo erat iam certus, sicut præsupponitur: ex quo enim habuit legitimam & canonicam à sede apostolica provisionem, erat ei iam plenum ius acquisitum, unde extortio postea facta istius annuæ pensionis propter molestiam facti, non potuit impedire aut inficere præcedentem canonicam promotionem, ut per Panor. in c. Mattheus, de simo. & per eundem & Felin. in c. dilectus, eod. tit. ubi post Inno. dicunt, quod pro iure quæsito uerò licet dare pecuniam ad vexationem redimendam, periura supra alleg. tamen si alter ob istam causam accipiens à crimine concussiois non sit immunis.

Ad quartam & ultimam dubitationem similiter respondetur, quod salua t̄ eius conscientia & certo periculo animæ suæ ipse B. non possit retinere dictam pensionem, imò solutam tenetur restituere, in eo quod recepit ultra suum iustum & consuetum salarium, ut dicit expressè clem. prima, de rebus ecclæs. non alienan. dum prohibet sub pœna suspensionis ab officio, prælatos huiusmodi pensiones soluere, & ius aliquod recipientibus acquiri: dicit enim, si quis autem contra hæc fecerit, pœnâ suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur. Si igitur t̄ ei non acquiratur aliquod ius, quod suum non est, alienum esse, non potest ignorare. c. si quid inuenisti. 14. quæstione quinta, & l. fina. C. unde vi. Sapientem enim extorsionem & crimen concussiois. c. militare. §. interrogauerunt. 23. quæst. 1. 1. & 2. ff. de concuss. 14. q. 5. c. non sanè. & l. quod euitandi. C. de condit. ob tur. causam. Peccatum enim non dimittitur, nisi restituatur ablatum, 23 regula, peccatum, de reg. iur. lib. 6. Et t̄ habetur in Evangelio Lucæ, quod milites interrogauerunt Ioannem, dicentes, Quid faciemus & nos? Quibus ait, Neminem concutiatis, neq; calumniâ faciatis, sed estote contenti stipendijs vestris. Neq; de his tantum militantibus scriptura loquitur, qui armata militiâ inferunt: sed quisquis militiâ suâ cingulo utitur, dignitatis suæ miles ascribitur. Atq; ideo hæc sententia potest dici nedum de militibus armatis, sed de protectoribus, rectoribus, & alijs quibuscumq; in officio constitutis, quibus publicè decreta sunt stipendia, q̄ si amplius præter consuetum & iustum salarium extorquent, tanquam calumniatores & concussores, beati Ioannis sententia condemnantur, d. §. itè interrogauerunt. Si verò dictus A. propter dictam provisionem habeat conscientiam læsam, poterit ad cautelam obtinere facillè abolitionem à sede Apostolica, quia eo ignorante, per suos consanguineos, & ab ipso inuito postea fit facta huiusmodi promissio. Sed non videtur ea quouis pacto indigere, per supra dicta: nam ex quo promissum per eum qui habet ius in re, ob solam vexationem facti redimendam, potest repeti, ut est casus in d. dilectus. Sequitur, quod

non interuenit turpitudine ex parte promittentis, vel soluentis, quia tunc repeti non possit. l. 1. cum sequentibus. ff. de condit. ob tur. causam: ergo nec abolitione opus est.

CONSILIVM · CCXXX.

SVMARIA.

- 1 Actio personalis contra obligatum datur, nec fin dum vel singularem rei possessorem sequitur.
- 2 Rei venditio soli domino contra possidentem vel detinentem competit.
- 3 Traditio à vero domino facta dominium transferit.
- 4 Ex contractu inutili, licet dominium non transferatur, transfertur tamen possessio et usufructuendi conditio.
- 5 Tacens longo tēpore tacitè consentisse existimatur.
- 6 Forma vel solennitatis de iure requisita omisso totum actum reddit nullum.
- 7 Consensus proximiorum ad validitatem actus in statu requisitus, in ipso actu interuenire debet, nec ex post facto adhiberi sufficit. c. n. 21.
- 8 Prohibitio alienationis in contractu inter viuos, dominij translationem non impedit. Declara ut ibi, & c.
- 9 Rei alienari prohibita usufructu vel longo tempore præscribi nequit. Limita ut num. 12. & 13.
- 10 Res immobiles minorū sine decreto alienari, præscribi possunt. Idem de rebus ecclæs. ut num. 11.
- 14 Contrahens cum alio, eim conditionem scire præsumitur.
- 15 Error iuris usufructionem impedit.
- 16 Titulus nullus pro non titulo habetur.
- 17 Præscriptio longi temporis sine titulo non procedit.
- 18 Dominium vtiliter feudalis contra vasallum per tertium ut præscribat, tempus 30. annorum requiritur.
- 19 Vasallus libertatem contra dominū spacio 30. annorum præscribere potest.
- 20 Intellectus l. 2. pro emptore, & c.

Vis actus & actus causa feudalis coram reuerendissimo do. Traiecten. & paribus curiæ suæ, habitis inter nobilem virum Euerhardum Sodenbalch actorem ex vna, & generosum virum Fredericum Zeldenacker reum ex altera, super iure dominij t̄ illis Castris de Zuylensteyn cum suis pertinentijs, nobis infra scriptis per spectabiles viros Bernardū vā der Haer, Ioannem Ruysch, & Vvillhelmū Ioannis van Amersfort, iudices dictæ causæ resolutionis habē dæ gratia, exhibitis. Videtur prima fronte contra dictum Euerhardum debere pronunciarī: nam si dicamus, eum agere actione personali in hac causa, clarum est, q̄ debet succumbere: cū dictus reus

reus cum eo non contraxerit, vel quasi: nec ex delicto, vel quasi ei obligatus sit. Et personalis actio non datur contra singularem possessorem rei, cum non sequatur fundum vel possessorem fundi, sed detur contra obligatum. l. si. ff. de contrah. empt. & l. 1. §. si hæres percepto fundo. ff. ad Trebel. Si verò t̄ dicamus, eū agere actione reali, quæ succumbere debet, cum rei vindicatio (quæ videtur intentare) detur domino contra possidentem, vel detinentē. l. in re actio. ff. de rei vend. & l. 1. C. de alie. iud. mut. cau. facta, iuncta officium ff. de rei vend. & Inst. de actio. §. 1. cum sim. Sed clarum est, quod dictus t̄ reus & suus autor Theodoricus van Beuervoorden, habuerūt dictum castrū titulo emptionis à Vvaltero van Zuylen, qui fuit dominus eiusdem ergo per traditionem & inuestituram securā, consecuti sunt dominium. l. traditionibus. C. de pact. cum vulgar. Non potest ergo dicto auctori competere rei vindicatio. Nec obstat, si t̄ dicatur, dictus Vvalterus inuestitus fuit in dicto feudo sub forma & conditione, ne alienaret idem feudum sine consensu patris, matris, fratrum & sororis suæ. Cum ergo alienauerit idem feudum post mortem patris & matris, interueniente consensu duorum fratrum, & subsecuta ratihabitione tertij fratris, non habito consensu sororis, imò ea sprete, actus venditionis fuit nullus: ergo ex illo contractu & inuestitura subsecuta, non potuit transferri dominium. l. prima, §. si vir. ff. de acquiren. possess. ubi habetur, quod ex actu nullo vel inutili non transfertur dominium, licet bene transferatur possessio, quia ad hoc facilis est responsio: nam licet per hoc in auctorem rei non fuit translatum dominium: tamen fuit in eum translata possessio & usufructuendi vel præscribendi conditio. l. clauibus, cum ibi notatis, ff. de contrahen. emptio. & vendit. Et si sic, ergo reus qui coniuncta sua possessione cum possessione auctoris sui possedit sedecim annis inter præsentibus bona fide & ex iusto titulo sine interruptione, consecutus est dominium. Quare repellendus est dictus auctor à rei vindicatione, quæ non datur nisi domino, ut supra: quod t̄ maxime videtur procedere, attenda taciturnitate dictæ sororis non ignorantis huiusmodi alienationem & tanto tempore tacentis, ex quo videtur tacitè consentisse, argumento eorum quæ habentur in l. cum pater §. libertus. ff. de legat. secundo, & l. qui patitur. ff. mandat. Sed hoc non obstat videtur dicendum contrarium: nam in t̄ primis certum est, quod dictus actus venditionis fuit penitus & ipso iure nullus, quod patet, quia pro forma & solennitate actus, requisitus est consensus patris, matris, omnium fratrum, & sororis. Clarum autem est, quod forma vel solennitate, in actu requisita ad validitatem eius, non obseruata, vel non interueniente, actus est nullus. l. cum hi §. si prætor. ff. de transact. & cap. quia propter, de elec. cum vtrobiq; nota. Nam

7 forma t̄ dat esse rei, iuribus præalle. Quod autem dicto casu consensus dicatur requisitus pro forma, declarat optimè Bald. in l. 1. in penul. col. C. qui admit. ad bono. possess. poss. ubi in statuto requirente consensus proximiorum in actu, dicit consensus esse de substantia actus: imò plus vult, quod consensus debet interuenire in ipso actu ad validitatem actus, nec sufficeret consensus interuenire ex post facto, ut ibi latius per eum: & per eundem in l. si uxorem, in secunda columna. C. de conditio. infert. & optimè ad propositum faciunt pulchrè notata per eum in hac materia substantialis in l. cum quis, in 3. colum. C. de iuris & facti ignoran. & in l. vniuersa, in 2. colum. C. de precib. imper. offeren. & notata per Feli. in c. cum dilecta, de rescri. Si ergo actus venditionis per Vvalterum de Zuylen, in præfato castro sub dicta forma inuestitum, celebratus cum Theodorico van Beuervoerde autore dicti rei, fuit nullus, si præmittitur, Certum est, in dictum Theodoricum, ex huiusmodi contractu venditionis & inuestitura subsecuta, non fuisse translatum dominium. dicit §. si vir, cum ibi pulchrè notatis per Bartolum, Alexau. & alios.

8 Nec obstat si dicatur, quod prohibita alienatione t̄ in contractu inter viuos, non per hoc impeditur translatio dominij: sed potest ille cuius interest rem non esse alienatam, contra pactum agere ad interesse. l. ea lege, C. de condit. ob causam, cum sim. Quia respondetur hoc esse verum, quando pacificens non reseruat sibi aliquod ius in re de qua paciscitur ne alienetur: secus quando sibi reseruat aliquod ius in re, etiam si solum sibi reseruauerit ius pignoris: ut est tex. singularis in l. si creditor. §. fin. ff. de distract. pigno. & in hoc concordant omnes Doct. excepto solo Sali. qui in d. l. ea lege, in 13. oppositione & in d. l. si creditor. §. fina. singularem habet opinionem à nemine approbatam: hoc tamen boni dicit in d. §. fin. quod licet non credat, ex sola reseruatione iuris hypothecæ vel pignoris, pacto de non alienando in contractu inter viuos adiecta, impediri translationem dominij: tamen aperta fronte fatetur, quod cum reseruetur ius directi dominij, impeditur translatio dominij: & multis respectibus dicit id fortius procedere in reseruatione dominij directi, quæ iuris hypothecæ, quod seruit proposito: & ad hoc alleg. l. final. C. de iure emphyteot. quæ hoc optimè probat, cui non immeritò adiungi potest. l. secunda, iuncta gl. eodem tit. Relinquitur ergo expeditum, quod in dictum reum vel eius autorem non fuit translatum dominium ex titulo venditionis & inuestituræ securæ: sed quod illud remanserit apud dictum Vvalterum van Zuylen. Nec potest suffragari dicto reo vel eius auctori, si se munum dicat præscriptione longi temporis, etiam si possessionem suam iungat possessioni auctoris sui: quia obstat dicto reo alia theoretica

9 theorica iuris, quæ habet quod res prohibita alienari, ut in casu nostro, per supra dicta, non potest etiam usufructu vel prescribi longo tempore. I. alienationis verbum. ff. de verb. sig. vbi text. & ita dicit Azo in summa, C. de usufructu. pro empti. quem sequuntur glo. Bart. Ang. & Io. de Im. in l. vbi lex. ff. de usufructu. & idem Ang. in l. i. C. de prescrip. longi tempo. Iaco. Cyn. Bald. Paul. de Cast. Alber. de Rosate, & Salic. in l. fi. C. in quib. cau. in integ. restit. non est necess. Ioan. de Imo. & Iason in l. filiusfamilias, §. diui. ff. de legat. i. & Butrig. Imo. & Panormi. in c. cum non liceat, de prescrip. & Pau. de Cast. in cons. 317. incip. In Christi nomine amen. alias in hoc facto consilendo dixi. & c. in nouis. & Alexand. de Imo. in consil. i. quarti vol. Nec obstat si forte dicatur, præmissa procedere possent, vbi alienatio esset simpliciter prohibita per legem, testatorem, iudicem, vel in contractu cum reservatione alicuius iuris, prout loquuntur Doct. in passibus præallegata. Sed vbi alienatio non est simpliciter prohibita: sed duntaxat non interueniente certa forma vel solennitate, ut in casu præsentis, tunc non videtur habere locum dicta theorica, res non potest alienari, ergo non potest usufructu vel longo tempore prescribi. Nam videmus quod contrarium in rebus immobilibus minorum, quæ prohibentur alienari sine decreto. l. prima, ff. de rebus eorum, & c. & Co. de prædijis minor. per totum. & tamen si alienentur possunt prescribi. l. i. C. si quis ignorans rem minor. esse sine decreto, & c. & idem videmus in rebus ecclesiæ, quæ prohibentur alienari sine certa solennitate, ut toto tit. de reb. ecclie. non alienan. & l. in demus, cum Authen. hoc ius porrectum, & pluribus sequen. C. de sacrosan. ecclie. & l. q. 2. c. sine exceptione. & tamen si alienentur, possunt prescribi, c. de quarta, de prescrip. & Auth. quas actiones, C. de sacrosan. ecclie. cum simi. & hinc forte Bart. in d. l. fi. C. in quib. cau. in integ. restituit. & c. mutat opinionem: pro regula ponens, quod licet res simpliciter prohibita alienari, non possit usufructu vel longo tempore prescribi: tamen quando res non est prohibita alienari, nisi interueniente certa solennitate vel forma, poterit usufructu & longo tempore prescribi, secundum eum, quem ibidem sequitur Ange. Raphael Cuma. & Alex. de Imo. in l. filiusfamilias, §. diui. ff. de legat. i. & Felin. in c. cum non liceat, de prescrip. & Iason in d. §. diui. in vltima lectione, motus potissimum per l. 2. §. si à pupillo, & §. seq. ff. pro empto. vbi apertissime videtur probari, quod res prohibita alienari sine certa solennitate, si alienentur interueniente iusto errore, ex parte ementis prescribitur. cui text. videtur responderi non posse. Hinc etiam dixit glo. in d. l. fin. C. in quib. cau. & c. non valere hanc argumentationem, res non potest alienari, ergo nec usufructu & alleg. l. si fundum. ff. de fund. dota. Hinc etiam dixit gl. in l. longè. ff. de diuer. & tempo. prescri.

quod deceptio est, cum sic arguitur, Res non alienatur, ergo nec usufructu. Et maxime hoc videtur procedere, quando ille qui est prohibitus alienare sine certa solennitate, est perfectæ ætatis, ut in casu subiecto iuxta not. per Guilhel. de Cunnio & Ang. in l. 2. C. de usufructu. pro emp. & per Bart. in d. §. diui.

13 Quia ad hæc breuiter respondetur, Et primo, quod dicta theorica supra commemorata, quæ scilicet non impeditur usufructu vel longi temporis prescriptio, quando res non est simpliciter prohibita alienari: sed duntaxat si non interuenit certa solennitas, non simpliciter procedit ut adducitur, sed recipit singularem limitationem, ut procedat duntaxat, quando alienatio fit à non prohibito, alias secus: ut voluit Cyn. Salic. Alberi. Paul. de Castro, & ferè omnes in præall. l. fin. cum hoc casu quando res habetur à prohibito alienare, titulus habeatur pro non titulo, ut ibi per eos, quod seruit proposito. Et clarius hunc articulum, quantum proposito seruit, declarando, non obstat dicta theorica, quia in casu subiecto, dato quod esset vera, & quod Docto res eum corrupte non allegarent, militare non potest, cum in primis obstat dicto reo mala fides. Nemini enim venit in dubium, eum fecisse, quod communiter omnes faciunt, videlicet, ante numerationem precij vidisse literas inuestituræ dicti Vvalteri, hoc enim omnes faciunt: in quibus literis clarè cõspicere potuit, dictum Vvalterum, qui tertio genitus erat, ex cessione patris ea lege, ea cõditione, & sub ea forma, per dominum directum fuisse inuestitum in dicto feudo, ut illud non venderet, nisi de consensu patris, matris, fratrum, & sororis, iure suo quo ad directum dominum & cuiuslibet alterius semper saluo. Qui enim cum alio contrahit, vel scit vel scire debet conditionem eius. l. qui cum alio. ff. de regu. iur. Et si sic, ergo errauit in iure, cuius error impedit usufructu vel longo tempore prescrip. in fin. & §. seq. ff. pro empto. & inducitur mala fides, quæ longi temporis prescriptionem impedit, iuribus vulgar. Et hoc modo Panor. in d. c. cum non liceat, dixit temperanda notata Bart. in d. l. fin. C. in quib. cau. in integ. restituit. non est necess. Secundo deficit ei titulus, cum titulus nullus habeatur pro non titulo: Quando enim res est prohibita alienari sine certa solennitate, tunc si ematur à prohibito vendere, talis titulus habeatur pro non titulo, ut supra diximus: secus si ab alio. l. 2. & ibi Bald. C. pro empto. & voluit Cynus, Paulus de Castro, Albericus de Rosate, Salicetus, & ferè omnes in d. l. final. C. in quibus causis in integ. restituit. non est necess. & Paul. de Cast. in d. consilio suo 317. Certum autem est, quod longi temporis prescriptio sine titulo non procedit. l. nullo, C. de rei vend. cum sim. Tertio, deficit sibi tempus ad prescriptionem rei feudalis requisitum, nam dominium utile rei feudalis non potest per aliquem etiam sine præiudicio domini

domini directi contra vasallum habentem utile dominium prescribi longo tempore 10. vel 20. anno, sed requiruntur 30. anni, ut vult apertè Inno. & post eum Bald. Imo. Panor. & Docto. in c. ad audientiam, de prescrip. & Ioan. And. in additionibus ad Specu. in Rubri. de feud. ad quod optime facit tex. cum ibi notatis in cap. si quis per triginta, §. de feud. sue. contro. in vibus feudor. ut etiam in casu contrario, quando vasallus libertatem prescribit contra dominum, requiruntur ad minus triginta anni, secundum Ioan. And. in dicta Rubrica ad Specu. Ioan. de Imo. & alios in d. c. ad audientiam. Dato ergo, quod Doctores in locis præallegatis verum dicant, tamen in casu subiecto id reo non potest suffragari, per prædicta. Nec obstat d. l. si fundum. ff. de fundo dotali. per quam gloss. mutat suam opinionem, quia d. l. si fundum, nihil aliud probat, quam quod usufructu inchoata non impeditur perfici.

20 Nec obstat etiam d. l. 2. §. si à pupillo, & seq. quæ inter alia magis videtur vrgere. Quia respondetur multipliciter. Primo, quod d. §. habet multos intellectus, ut ibi tangit glo. & Doct. & ergo non potest efficaciter ad aliquid allegari, iuxta singulariter notata per Bart. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. Et pertinenter respondendo, non obstat primò secundum primum intellectum, qui habet, quod intelligitur de re alterius, quam pupilli alienata per pupillum, quem emptor iusto errore credebat puberè, quem intellectum approbat Reyn. Bart. Ang. Im. & alij ibi scribentes: quia non possit dici, quod talis res fuit prohibita alienari sine solennitate imò non fuit prohibita alienari.

Non obstat etiam secundum alium intellectum, qui habet, quod intelligitur de re pupilli mobili, cum res pupilli mobilis, secundum iura digestorum, potuit alienari sine decreto: ut ibi voluit Bar. Ang. Imo. & Doct. Non probat ergo dicta Alex., secundum communem intellectum, aliud quam quod iustissimus error in titulo pro emptore, præstat causam usufructu & habet vim tituli, re non prohibita alienari: quare nullo modo obstat, & in casu subiecto frustra de hoc querimus, cum tempus requisitum ad prescriptionem rei feudalis non interuenierit, ut supra dixi.

21 Nec potest suffragari reo longa taciturnitas sororis, cum & si expressè ex post facto consensisset, actum nullum, validum non reddidisset, iuxta notata per Bald. in d. l. i. in penulti. col. & in d. l. si uxorem. Nec est verisimile Barto. in d. §. diui. voluisse mutare opinionem suam per solam recitationem opinionis Guilhel. de Cunnio cum in pluribus alijs locis firmauerit opinionem quam tenuit in d. l. vbi lex, & quicquid sit, hæc est communis opinio Doct. secundum Alex. in dicto consilio: & Ang. in d. l. vbi lex, & Phil. Cornicum in consilio 294. circa finem tertij volumi.

à qua in iudicando non est recedendum, secundum Bart. in l. fin. C. de pena iudic. qui malè iudica. & volunt omnes post Ioan. Andr. in c. i. & c. ne inuitaris, de consitu. Concludendo ergo dicimus, conclusionem per dictum Euerhardum in rei vindicatione captam, eadem fore adiudicandam: salua dicto reo actione sua contra autorem suum manente.

CONSILIVM CCXXXI.

S V M M A R I A.

- 1 Tutores & curatores debito tempore appellacionem suam non interponentes an restituantur, & cetera.
- 2 Appellasse unum ex pluribus sufficit, quando eadem in omnibus defensionis ratio versatur.
- 3 Ex contractu imperfecto actio nulla oritur.
- 4 Traditio sola donationis perfectionem inducit.
- 5 Approbatio & executio prioris voluntatis ex interuallo temporis facta, euidenssimam perfecti consensus argumentum censetur.
- 6 Verba actuum preparatoriorum, qualiter sentent.
- 7 Verba conditionem importantia que sint, que item adhortatiua, & c.
- 8 Propositum in mente retentum, parti non insinuat, nihil operatur.
- 9 Fundans se in tempore, illud allegare & probare tenetur.
- 10 In pactis antenuptialibus fides integra seruari debet.
- 11 Omnia suprema iudicia expirant & caduca fiunt, quando disponenti præmoriuntur, is in cuius fauorem aliquid dispositum extat.
- 12 Partagij vocabulo quid continetur.
- 13 Verba in contractibus adposita secundum naturam contractuum quibus adponuntur, intelligenda sunt.
- 14 Voluntas disponentis manifesta propter adiectionem vocabuli ambigui, in contrarium sensum rari non debet.
- 15 Ex nuda etiam pollicitatione ad dorem, agi potest.
- 16 Pollicitatio est ultronea promissio absq, aliqua sollicitatione vel acceptatione.
- 17 Mutatio voluntatis non presumitur, donec manifestissimis probationibus contrarium doceatur.
- 18 Inconstantia & renocatio eius quod solenniter gestum fuit, non presumitur.
- 19 Intellectus l. Sabinus, communi diuid.
- 20 Recipiens & retinens literas, an illarum tenorem adprobasse videatur.
- 21 Protestatio ius protestantis saluum conseruat.
- 22 Actus agentium ultra ipsorum intentionem, non operantur.
- 23 Non probat, hoc esse quod ab eo contingit abesse.

- 24 *Representationis ius an in studiis quoq; locum obtineat. & num. 26.*
- 25 *Ad inducendam consuetudinem quot & quales actus sufficiant.*
- 27 *Ius representationis in emphyteusiam locum habet.*
- 28 *In studiis indiuisibilibus primogenito ex consuetudine debitis, nepos patruo praefertur, per personam patris sui primogeniti representans.*
- 29 *Pactum iuri communi consonans, validum, efficax & fauorabile reputatur.*
- 30 *Actus contra legem prohibitivam factus, est nullus.*
- 31 *Ius ut dicatur publicum ad hoc, ut priuatorum pactis ipsi derogari nequeat, qua requirantur, &c.*
- 32 *Iuri priuato & in priuatum fauorem, etiam publica auctoritate concessa, priuatorum pactis renunciari potest.*
- 33 *Ius tertio per stipulationem alio modo quasi-tum, contraria alterius dispositione auferri nequit.*
- 34 *Contractus antenuptialis, nulla amicorum vel collateralium stipulatione munitus, minime con-ingum eonsensu alterari potest.*
- 35 *In prohibitis omnia prohibita esse censentur, quae concessa non reperiuntur.*
- 36 *Pactum quando per consuetudinem exclusum existimetur.*
- 37 *Dispositiones legis & consuetudinis differunt, &c.*
- 38 *Alteri per alterum actio non acquiritur. Fallit in patre, ex cuius pacto liberis actio nascitur, ut num. 39.*
- 40 *Verba contractuum semper interpretanda sunt, ut aliquid operentur.*
- 41 *Iura de aequalitate dotis & donationis propter nuptias desinentia, hodie amplius in usu non sunt.*
- 42 *Insinuatio donationis legitimam summam excedentis in usu esse desit, &c.*
- 43 *Multa per statutum vel consuetudinem fieri possunt, quae pactis fieri prohibentur.*
- 44 *Argumentum a contrario sensu in iure firmissimum est & validum.*
- 45 *Alienatio rei feudalis in eum qui alias verisimiliter erat successurus, etiam sine consensu domini directi facta valet.*
- 46 *Exceptio rei indicata non obstat agenti ex causa nihil commune habente cum ea ex qua prius actum fuit.*
- 47 *Absolutio ab instantia tacitam in se in posterum insititende actionis reservationem continet.*
- 48 *Frustra alicui reservatur exceptio, quando alteri nulla competit actio.*
- 49 *Facultatem restituendi habens actione reali re-ctè conuenitur.*
- 50 *Donatio inter patrem & filium in patria potestate constitutum an valeat.*



Isis actis causa, nunc per appellationem coram supremo consilio indecisè pendens inter generosum virum domicellū Vvalterum vander Gracht, & tutores seu curatores aliarum prolium quondam domini Theodorici vander Gracht equitis appellantes in quadam sententia Flandrensis concilij ex vna, & domicellum Franciscum vander Gracht illorum patruum intimatum, ex altera, alijsq; munimentis ad id negotium pertinentibus illisq; pro viribus, expensis, ac rationibus omnib. quæ vtrique adduci possent excensis, duo potissimum dispiciendavidentur. Primum, an ne tutores seu curatores prædicti (quandoquidem & de hoc dubitari video) restitui possint à lapsu temporis, & appellationem suam debito tempore non interiecerint. Secundum verò, bene ne, an malè per Flandrense concilium pronunciatum sit.

1 Quod ad primum attinet, nō videtur esse causa cur debeat negari restitutio, cum præter minorēnitatem quæ per se multum fauoris habet, & absentia allegari possit: vnus enim eo tempore quo appellari debuit, apud Cæsarem in Hispanijs egisset, alter in Hannonia moram traxisset. Imo considerato, quòd vnus consortium litis, videlicet domicellus Vvalterus debito tempore appellauit: non videtur opus fuisse prædictorum tutorum vel curatorum appellatione, cum ꝑ vbi eadem est ratio defensionis in omnibus, sufficiat vnus ex pluribus appellasse. l. i. C. si vnus ex plurib. appel. & est res clarior, quàm vt diutius ei sit insistendum.

Quantum verò ad secundum pertinet, tam et si multis rationibus, eisq; prima fronte validissimis eadem sententia tueri posse videatur, ob ea tamen quæ post deducuntur, retractanda videtur, & parti appellanti sua adiudicanda conclusio.

Id autem sic facilius demonstrari posse arbitror, si ordine recensitis partis aduersa argumentis, quibus prædicta sententia constabili possit, eodem ordine dissoluantur.

3 Primum igitur ꝑ ad tuitionē eiusdem sententia & subuersionem conclusionis, per appellantes in prima instantia captæ, obijcitur eis dē appellanti bus, contractum illum antenuptialem, cuius vigore primū egerunt, non fuisse contractum perfectum, sed præparationem quandam ad futurum contractū, & idcirco ex illo agi non posse, cum præparatoria non inducāt contractum, sed tantū voluntatē contrahendi, & voluntate illa ad effectum non perducta, non potest dici contractus celebratus, ergo nec orta actio, ec. Hujc obiectio, quæ in facto consistit, per contrarium factum respondetur, videlicet contractum, de quo agitur, omnino fuisse & esse perfectum, & non tantum voluntatē contrahendi ad fuisse, sed illam ad effectum perductā esse, idq; neq; literis & verbis, sed etiam factō. Nā constat,

constat, dominum Theodoricum, cum se destinasset coniugio cum filia domini Iudoci de Ghistele, literas ad dominum Vvalterum vander Gracht patrem suum dedisse, quib. duo petijt, videlicet designationem bonorum, quæ sibi ab eo darentur, casu quo illam vxorem duceret, & vt filij sui, quos esset procreaturus, in suum locum succederent, casu quo se contingeret mori ante patrem. Quibus literis liquet, patrem manu sua respondisse, designasseq; bona, quæ postea dedit, & in representatione petitam consentisse. Constat etiam, paulò post eundem dominum Vvalterum cum sua coniuge eadem bona, in literis illis priorib. specificata, filio suo domino Theodorico præfato, cum clausula representationis, in donationem propter nuptias dedisse, expeditis in hoc solennibus literis in forma contractus antenuptialis, subscriptionibus & sigillis proprijs munitis. Constat in super, easdem literas ad manus domini Theodorici missas, & per eum acceptatas esse, & matrimonij obtentu illarum coijisse & consummatum esse. Et vt nihil desit, quo cōsensu & voluntas domini Vvalteri & suæ coniugis manifestè argui possit, apparet, eosdem postmodum ex intervallo temporis, approbantes eandem donationem coram Balliuo de Nouete & eius cōsistorio, renunciassē vsufructu cæterorū bonorum, de quibus in prædicto contractu conuenerat, ad vsum domini Theodorici, & postea cum effectu eidem tradidisse libros rationales eorundem bonorum, & alia ad eam rem pertinentia, quæ ꝑ traditio sola, absque aliqua alia recognitione perfectionem contractus inducit, arg. l. i. C. de dona. & l. possideri, in prin. ff. de acq. poss. Quibus pro veris presuppositis, dubitandum non videtur, quin perfectus fuerit cōtractus, de quo est quæstio: cōsensu enim partium firmatur contractus. Hic autem ꝑ non solum ante contractum & in ipso contractu adfuit perfectus consensus & voluntas contrahendi, sed etiā permanit eadem voluntas post contractus perfectionem, secuta nimirum approbatione & executione prioris voluntatis, idq; ex intervallo temporis, quod euidentissimum est argumentum perfecti consensus. l. si qua mulier. 2. C. ad Velleia. & Authen. siue à me, eodem titulo, cum simi. Deniq; ꝑ ex ipsa forma contractus liquet satis, non fuisse præparationē ad contractum quod agebatur, sed verum cōtractum, eum non dicant vel promittant contrahentes, se donaturos in futurum, vt solēt verba actuum præparatoriorū sonare, sed iam fateantur se dedisse & dare per presentes. Præterea non solent præparatoria tam solenniter scribi & subscribi & sigillis muniri, quemadmodum iste contractus scriptus, subscriptus, & sigillatus est. Quam obrem parū obstat videtur ista obiectio: quam fortè, si secundæ istæ literæ non interuenissent, illæ priores quas dominus Vvalterus soli filio scripsit, præparatoria dici possent, quod

de postremis dici non potest, per supra dicta. Obijcitur secundo loco aduersus contractum præfatum, quòd ꝑ fuerit conditionalis, scilicet, quod dominus Vvalterus donauit bona in illo contenta, si dominus Iodocus de Ghistele tantundem cum filia sua daret, quæ conditio dicitur non impleta: quare & donationem sub illa conditione factam non subsistere ob defectum consensus ex parte donantis, qui per adiectionem conditionis satis significauit, se nō velle, eam donationem esse ratā, nisi cōditio illa impleteretur.

Sed huic facile respondetur ex ipsis cōtractus verbis, vbi nulla verba reperiuntur conditionē importantia, vtputa, si hoc fecerit, vel cum hoc fecerit. Sed solummodò reperiuntur illa verba, postq; ego liberalem me exhibui erga filiam domini Iodoci, peto, vt & ipse talem se præstet filio meo, iuxta suam generositatem & sapientiam. Quæ verba non sunt conditionalia, sed exhortatiua tantum, vt ille faciat quemadmodum ipse fecit. In quibus præcipuè notandum est, quòd per verbum præteriti perfecti temporis dicit, postquam liberalem me exhibui, quoniam per hoc apparet, contractum illum neq; præparatorium fuisse, nec conditionalem, imò purum, absolutum, & perfectum fuisse. Parum ꝑ obstat si dicatur, quòd tamen id ex literis manifestè colligi non potest, illā tamen fuisse mentem domini Vvalteri, vt non voluerit, illam donationem ratam esse, nisi dominus Iodocus tantum daret cum sua filia, quantum ipse cum suo filio dederat. Quoniam respondetur, quod oportet protestatum esse, partiq; insinuasse: nam propositum in mente retentum, parti non insinuatum, nihil operatur. l. si repetendi. C. de con. dic. ob caus. Et non præsumitur quis, plus cogitasse vel dixisse, quàm scriptum est. Quòd si dicatur, hoc quod in scriptura omisum est, posse probari per testes. Respondetur, quòd non sufficeret, quòd probaretur, dominum Vvalterum ea verba conditionalia protulisse, nisi etiam doceretur, ea presentibus partibus, videlicet domino Iodoco de Ghistele & domino Theodorico prolata, vel saltem eis insinuata esse, idq; antequam consummaretur matrimonium, imò ante acceptationem prædictarū literarum, idq; præcisè allegari & probari deberet, per illum qui allegat: quia, ꝑ qui se fundat in tempore, debet allegare & probare tempus. l. matrem, & ibi Bald. C. de probat. & l. eum actum, in princip. & ibi Angel. ff. de nego. gest. Id verò præsupponitur, nunquam probatum iri, quinimò ipsdem literis habitis, super illarum fide processum est ad cōsummationem matrimonij, quam obrem cum ꝑ in omnibus contractibus æquum est, partes bonam fidem sequi, consentaneum est, & in huiusmodi contractibus antenuptialibus præcipuè fides integra seruetur, cum huiusmodi pactis ad rem omnium maximam, personarū

x 2 videlicet

videlicet in diuina conuentionem procedatur: imò, si dictus dominus Vualterus & sua coniunx illam conditionem in animo habuissent, videntur per resignationem vsusfructus, de qua supra, ab eadem conditione resiliisse. Sed & alio modo impugnatur donatio, de qua agitur: nam

11 **f** dicitur, eam factam domino Theodorico causa partagij vel diuisionis hæreditaria, quæ vim obtinet supremi iudicij. Cùm igitur dominus Theodoricus ante patrem defunctus sit, videtur, eandem voluntatem expirasse & caducam fuisse: nec potuisse transmitti ad hæredes, cùm omnia suprema iudicia expiræt, & caduca fiant, si in cuius fauorem aliquid dispositum est, præmoriatur disponenti, &c.

Sed præter ea quæ in scripturis appellantium super hac re dicta sunt, ex ipso tenore donationis facile est dissolueri: nihil enim est in tota donatione, ex quo colligi potest, eandem esse diuisionem hæreditariam, sed initium, medium, & finis eiusdem, clarè demòstrat esse donationem

12 antenuptialem, excepto vnico hoc **f** vocabulo Partagij, quòd diuisionem hæreditariam significare videtur, quod **f** tamen vocabulum solum per se non potest immutare naturam totius donationis, imò debet ipsum in naturam transire contractus, cui insertum est: vulgata enim est regula, Verba in contractibus apposita intelligi debere secundum naturam contractus, cui apponuntur. Sic si quis quid donans caueat, ne possit reuocari, tametsi dicat se donare causa mortis, nihilominus irreuocabilis manet donatio, quanquam aliàs mortis causa donatio possit reuocari. l. vbi ita donatur. ff. de

14 donatio. causa mortis. Cùm enim **f** manifeste constet de disponentis voluntate, non debet talis voluntas, ob additum vocabulum ambiguum, in contrarium sensum rapi, imò magis præsumendum est, disponentem talis vocabuli propriam significationem ignorasse, quàm vnico verbo totam priorem dispositionem voluisse retractare, argum. cap. ecclesia vestra. 2. de elect. & l. si quando. C. de inoffi. testa. Quartò obijcitur aduersum prædictam donationem, quod fuerit facta absenti, non acceptanti, quam obrem nullius efficaciam, & nihil aliud quàm nuda pollicitatio, ex qua non oritur actio, ergo, &c. Sed parum obstat, quoniam, **f** vt detur hic nudam tantum pollicitationem interuenisse, fauore tamè dotis ex ea sola posset agi ad dotem, per ea quæ tenet Cyn. post Iacob. de Ra. in Rubr. C. de dot. promiss. per tex. qui ad hoc videtur expressus in l. 1. in princ. C. de iur. dot. & est similis tex. in l. ad exactionem. C. de dotis promiss. idem tenet Salice. in eadem Rub. per l. si à matre. C. de iur. dot. iunctis iuribus supra allegatis, & idem velle reperio gloss. & Ioan. Fab. in d. l. si à matre. In hoc tamen necesse non est insistere, cùm ex præmissis aperte satis liqueat, hic non nudam tantum pollicitationem, sed pactum vtriusque partis ple-

nario cõsensu firmatum interuenisse: nam cùm supra ostensum sit, dominum Theodoricum patrem suum, primum per literas prouocasse, ad donationem prædictam faciendam, & patrem suis literis petitioni filij respondisse, designando in eisdem literis omnia bona quæ donare decreuerat, vnà cum conditionibus, sub quibus processura erat donatio: cumque post idem pater vnà cum coniuge eandem donationem antè præmeditatam, solennibus literis inde confectis, & vtriusque sigillo confirmatis, ad effectum producerint: cùm denique eadem literæ eorum iussu ad filium, dominum scilicet Theodoricum, & eius futurum socerum delatæ, & per eos acceptatæ sint: & quod maximum est, cùm post hæc omnia, ex intervallo temporis, dictus pater & mater domini Theodorici donatores, approbando eam, quæ præcesserat, donationem, eidem filio suo præsentem & acceptanti legitime cesserint vsusfructum certorum bonorum, in prædicta donatione specificatorum, vnà cum traditione librorum censualium, vt supra, & in processu latius deductum est. Cùm, inquam, hæc omnia interuenierint, ex quibus apertissime de mutuo vtriusque partis consensu omnia processisse liquet, non potest dici, donationem de qua agitur, nudam tantum esse pollicitationem: cùm **f** pollicitatio nihil aliud sit, quàm vltro nea promissio absque aliqua sollicitatione vel acceptatione. Hic verò vtrunque interuenit & sollicitatio præuia & acceptatio subsequens, imò & approbatio & executio prioris voluntatis.

Pariformiter obesse non potest appellantiibus, quòd præterea dicitur, donationem præfatam, antequam ad notitiam domini Theodorici sui que futuri soceri peruenisset, & sic re integra, per dominam de Heule matrem eiusdem domini Theodorici vnã contrahentium, reuocatam esse. Quoniam hoc per appellantes expressè negatur, & præsupponitur probatum non iri: & de **f** iure non præsumitur mutatio voluntatis, nisi manifestissimis probationibus contrarium doceatur. l. fideicommissa. §. si ratio. ff. de leg. 3. cum similib. imò per appellantes contrarius actus probatus est, per quem constat, prædictam donationem tam per eandem matrem, quàm patrem domini Theodorici approbatam & executam esse, resignatio videlicet vsusfructus & librorum traditio, de quibus supra, quæ nisi vigore prædictæ donationis domino Theodorico concessa non sunt: cùm in literis desuper confectis aperte narretur id factum ad impletionem contractus antenuptialis præfati, quod euidentis est argumentum durantis voluntatis dominæ de Heule præfatæ. Quod & alia

18 præsumptione adiuuatur, nam **f** cùm allegetur, reuocatione prædictam illicò contigisse post sigillatione & missionem literarum, nuncio adhuc vix pfecto: nec addatur causa rationabilis tam

subita

subite mutationis, non est verisimile, nec potest præsumi, tantam in tam discreta domina instantiam fuisse: & si ita fuisset, quemadmodum reidicunt, non potest præsumi, eam simplici reuocatione fuisse contentam: verum postquam miserat tam solennes literas, haud dubie contrariis literis suam reuocationem insinuasset, quod quia non fecit, non habet veri faciem, sic reuocationem, de qua supra, factam esse. Et quanquam forte doceri posset, eandem dominam de Heule leuitate motam, aliqua verba reuocatoria prædictæ solennis voluntatis, protulisse, quod non credunt appellantes: quoniam tamen illa reuocatio per ipsos reos ponitur illicò post literarum præfatarum solennificationem, ante acceptationem partis facta, debet haud dubie per actum contrarium, de quo supra, post matrimonij consummationem secutum, censeferi voluntas illa reuocatoria reuocata, & prior donatio approbata & confirmata, vt in simili dicitur in c. sunt qui opes. 17. q. 4.

Præterea non potuit ipsa sola sua reuocatione infirmare, quod tam solenniter per eam & maritum suum coniunctim dispositum erat: saltem non potuit eiusdem dominæ reuocatio latius se extendere, quæ ad bona ab eius latere prouenientia, de quibus præsupponitur hic quæstionem non esse: quare impertinens videtur, de ista reuocatione disputare, etiam si non interuenisset postea actus ille contrarius, de quo supra. Nec

19 **f** quicquid facit l. Sabinus. ff. communi diuidendo. quam video pro parte aduersa allegari, cùm hic non sit quæstio de re communi: & etiam loquitur prædicta lex, de prohibitione socij ante factum, vt tum sit potior conditio socij prohibentis quid fieri in re communi, ex quo argui non potest, re aliqua iam consensu sociorum facta, locum esse reuocationi, vel potiorum esse conditionem socij reuocantis. Eadem ratione solui potest quod obijcitur domino Theodorico præfatæ donationi verbo & contrariis actibus cùm effectu renunciaffe.

Quoniam id per appellantes constanter negatur: & præsupponitur, reos nunquam legitime posse probare. Quòd si leuibus verbis partibus absentibus & nemine acceptante, simile quid dixisse possit probari, non debet hoc locum renunciationis legitime obtinere, præsertim cum alijs verbis & actibus serijs contrarijs, sese declarauerit eandem donationem ratam & gratam habere. Primum enim **f** per acceptationem & retentionem tam priorum literarum paternarum, de quibus supra, quàm donationis præfatæ, præsumptione iuris illarum tenorem approbasse videtur, etiam si de præiudicio eius agatur, qui tales literas recipit, per l. si filiusfam. patre. ff. ad Macedo. cum concordantijs. Bart. in l. quo. enim. ff. rem ratam habe. & eam secutus Rangrmit. in c. omne. de præsump. Secundò per acceptationem resignationis, quam pater & mater ei vigore prædictæ donationis fecerunt,

de vsufructu certorum bonorum, de qua supra, per retentionem eiusdem vsusfructus sua vita durante, quæ nisi approbando eandem donationem facere non potuisset, quoniam illius vigore eadem resignatio ei facta est, vt supra: quod quid apertius adduci potest ad ostendendam prædicti contractus approbationem? Nam non obstat, quod per **f** reum aduersus ista allegatur, dominum Theodoricum, videlicet, tempore nuptiarum fratris sui, protestatum esse, se velle in suo iure persistere. Quoniam ad hoc potest responderi, quòd per hoc non voluit à donatione prædicta discedere: sed quod fecit, tanquam pro abundantia cautela fecit, ne si forte postea aliqua inter se & fratrem super bonis, eidem fratri ob nuptias datis, controuersia oriretur, posset sibi sua præsentia & patientia obijci, modò actus iugentium non operantur ultra eorum intentionem. l. non omnis. ff. si cer. pet. quodque per hoc à prædicta donatione recedere noluit, vel ex eo liquet, quòd eadem protestatione non obstante, vsusfructum prædictorum bonorum, sibi virtute eiusdem donationis resignatum, retinuit.

Similiter friuolum est, quòd dicit reus, patrem actoris, mortua sua matre, aliquot bona apprehendisse, in prædicta donatione non specificata, arguens ob hoc, eum ab eadem donatione discessisse: nam cùm non possit ostendi, eum aliqua bona paterna apprehendisse ultra ea quæ in dicta donatione continebantur, non potest actoribus apprehensio maternorum officere: quum, vt supra dictum sit, de eis in præ-

23 senti nulla sit controuersia: & non **f** probat hoc esse, quòd ab hoc contingit abesse. l. neque natales. C. de proba. Fortius prædictis videtur, quòd contra actores per reum obijcitur, pactum **f** scilicet representationis, super quo se fundant actores in prædictis literis donationis comprehensum, esse factum contra consuetudinem receptam, prohibitiuam representationis, & ob id nullius momenti. Sed responderi potest, primum, talem consuetudinem non esse generaliter obseruatam in comitatu Flandriæ. Imò ponunt & per documenta authentica docent actores, contrarium esse obseruatum, & obtentum esse bis in iudicio contradictorio, representationem etiam in feudis locum habere, etiam in casu quo nihil de representatione actum fuit:

24 qui **f** duo actus cùm sint publici & iudiciales, cum interuentu longi tēporis, sufficientes sunt ad inducendam consuetudinem ex præsumpto populi consensu in eam obseruationem, per ea quæ traduntur per DD. in l. de quibus. ff. de leg. & per Pan. & Doct. in c. fin. de consuet. præcipue cùm eiusmodi actus sint ex eorum numero, quos iurisperiti permanentes vocant, & continuam habent efficaciam. Quam obrem, si in casibus, quibus nihil de representatione actum est, nepos prælatus est patruo: non mirum, si in præ-

25 senti

senti casu, ubi expressè de representatione conuenit, eadem locum obtineat.

- Maximè, cum et si probetur consuetudo per reum allegata, videlicet representationem in comitatu Flandiæ locum non habere: nunquam tamen probabitur, per eandem consuetudinem prohiberi, contractum super representatione fieri. Quamobrem dispositio super representatione in omnem euentum libera esse debet, præsertim attento, quòd per illam dispositionem reditur ad ius commune, quod representationem admittit etiam in feudis. c. vnico. §. his verò deficientibus, de grad. succ. in feud. & in c. 1. in princ. de succ. feud. cum vtrobiq; notat. per Bald. & est gloss. notab. in c. 1. de natu. succ. feud. & ibi Alvaro. & vult Ioan. Faber, in §. cum filius, Instit. de succ. ab intest. & post omnes nouissimi Francisc. in suo libello feudorum, in 3. parte operis sui, charta 27. & charta 29. & Petrus Philippus Corneus in cons. suo 24. secundum voluminis, ubi fortius dicit, hoc etiam locum habere in emphyteosi, per ea quæ habentur & notantur per gloss. Ioan. de Imol. & Paul. de Cast. in l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de lega. 2. & declarat magistraliter Francisc. de Aret. in consil. suo 164. incipien. in Christi, & c. diligenter & maturè discussis, & c. in primo dubio.
- 28 Imò quòd fortius est in præsentibus, quæ primogenito ex consuetudine debentur, qualia sunt feuda de quibus est contentio Nepos de iure præfertur patruo, representans personam patris sui primogeniti, vt cõcludunt Ioan. Fab. in d. §. cum filius, Alvarotus ibi supra. & Ioan. And. in addit. ad Specul. in Rub. de feudis, Oldra. in consil. suo 224. incipiente, ista sunt allegationes: Panor. & Petr. de Anch. in ca. licet devoto, Paul. de Cast. in eleganti consil. suo 161. incipiente, in præsentibus, in antiq. & idem Paul. de Cast. in l. maximum vitium. C. de liber. præter. & Francisc. de Aret. subtilitatum princeps, in præleg. suo consil. 164. in secundo dubio, Iacobi. in libello suo feudo, circa princip. in verbo, dux, & Panor. in consil. suo 85. incipien. in præsentibus, in primo volumine, & nouissimè Socinus in suo aureo consil. 252. incipiente, dominus labia mea, visis instrumentis concessionum: & ita fuit iudicatum per regem Robertum in Auinione, vt refert Oldra. in d. suo consil. 224. in fin. Ioan. And. in d. Rub. de feud. & Bald. in l. liberti libertatq; C. de operis libertorum, ubi plus dicit, quod licet Papa Bonifacius aliter iudicauerit, & pronunciauerit, tamen in hoc fuit magis partialis, quam apostolicus: & ista est cõmunior opinio secundum Franc. de Aret. in dicto suo eleganti consilio, à qua in iudicando non est recedendum, secundum theoriam Bart. & Doct. in l. fin. C. de pœn. iud. qui malè iud. Cum ergo res de facili redeat ad naturam suam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. & c. ab exordio. 35. dist. Censeri debet illud pactum, ut potè

iuri communi consonans, validum, efficax, & fauorabile, iuxta gloss. singula. in cap. statutum, in verbo, numerandum, de præbend. lib. 6. & iuxta not. per Felin. in cap. cum accessissent, de constituto. & not. per Azo. in dict. §. pactus ne peteret. Non obstat, quòd dicitur, actum factum contra legem vel consuetudinem negatiuam, vel prohibitiuam, esse nullum, quoniam iura illud dicentia loquuntur, quando per legem vel consuetudinem prohibetur aliquis actus fieri in contrarium. In casu autem præsentis consuetudo per reum allegata, qua dicit prohiberi representationem in Flandria, non est prohibitiua pacis vel conuentionis in contrarium: quare non mirum, si permittatur conuentio super representatione, cum non reperiatur prohibita. Nec potest dici ius istud consuetudinarium, etiam si probatum esset, esse publicum, & sic illi pactis priuatorum non posse derogari, quoniam, vt dicit Iason in l. ius publicum. ff. de pact. ad hoc, vt aliquod ius dicatur publicum, ad illum effectum, vt priuatorum pactis ei non possit renunciari, requiritur vnum ex quatuor, videlicet, vt sit ius naturale, vel sanguinis, vel tale, quod publicam utilitatem principaliter respicit, puta, vt delicta puniantur, vel tale, quod ius reipublicæ tangit: vel quartò, quòd disponit, dando formam vel solemnitatem actui, quorum nullum de allegato iure consuetudinario dici potest. Quare sequitur, idem nihil aliud esse, quam ius priuatum, & in priuatum fauorem introductum, cui pactis priuatorum bene renunciari potest. l. pacisci. ff. de pactis. cum similibus. Imò, quòd fortius est, valet pactum, per quod tollitur ius priuati, sibi publica autoritate concessum. l. iurisdictionum. §. si paciscar. & ibi Bartol. ff. de pactis. Maximè, cum tale assertum ius consuetudinarium, non est prohibitorium pacti vel conuentionis in contrarium, vt plene Bald. & Iason in d. l. pacisci, idem Iason in l. pacta quæ contra, in princip. C. de pactis. quæ quanquam latius extensa, in eandem sententiam tradita sunt per Felinum in cap. si diligenti, de foro competen. ubi latè hæc materia examinatur.

- 33 Debilius est, quòd dicitur, non posse disponi contrariū eius dispositionis, quæ apta est prodesse tertio, & idcirco cõtra hanc consuetudinem, per parentes actorem non potuisse disponi, cum apta fuerit prodesse reo, quoniam iura, quæ ad hoc allegari videntur, loquuntur & intelligi debent, de tali dispositione, ex qua iam ius esset quæsitum tertio per stipulationem, vel aliàs. l. cum maritus. §. final. ff. de pactis dotal. (non ex qua speratur quis posse querere) nam aliter intelligendo, maxima sequerentur absurditates, quòd, videlicet contractus antenuptialis, in quo nulla stipulatione amicorum seu collateralium intercedente, disponitur, bona vxoris & viri, in euentum non existentie liberorum debere

debere redire ad latus, vnde prodierunt postea consensu mutuo vxoris & viri non posset per aliam dispositionem alterari, ex quo prior conuentio apta erat prodesse amicis collateralibus, quòd quid posset dici absurdus, & magis abhorrens ab usu quotidiano? igitur & in casu præsentis, ubi non agitur de pacto contrario prioris dispositionis hominis, sed de pacto contrario consuetudini, quoniam per eandem reo tempore contractus, de quo agitur, ius nondum erat quæsitum, tamen si eadem apta erat sibi prodesse in futuro: nihil impedit, quin potuerit super ea re contrahi, attento præsertim quòd, vt supra dictum est, eadem consuetudo non fuerit talis, quin contra eam potuerit conueniri, & maximè cum vstitutum sit in his prouincijs, iuribus localibus, representationem prohibentibus, contraria dispositione per pacta dotalia, & testamentaria dispositione derogare. Quòd vero dicitur, in præsentibus omnia esse prohibita, nisi inueniantur concessa, & non debere permitti vna via quod alia prohibetur, & similia: & ideo non debere permitti per pactum quòd consuetudine prohibetur, parum vrgeret: nam, vt supra dictum est, consuetudo allegata per reum, etiam si probata esset, non est prohibitiua pacti in contrarium: sed tantum tacitus quidam consensus populi, quo receptum est representationi locum non esse: quòd intelligi debet, ubi aliter non conuenit: nam ad hoc vt dici posset etiam pactum per consuetudinem exclusum esse, necesse esset allegare & probare, etiam consensum populi ad hoc se extendisse, idque per tales actus, qui consuetudinem de iure inducere possent, videlicet, quòd existente quaestione in facto, an tale pactum obseruari debuerit, nec ne, obtentum sit publicè, non debere obseruari, idque diuersis vicibus, cum assensu populi, & cursu longi temporis, aut simile quippiam interuenisse: ex quo de iure argui posset, consensu populi tale pactum prohibitum esse.

37 Aliud enim est in consuetudine, quæ in lege scripta, cum legis mens verbis expressa ostendat, quid fieri patiatur, & quid non: in consuetudine autem, cum non loquatur, sed in tacito consensu populi consistat, non potest dici in esse prohibitio, nisi per actus ad id idoneos demonstrerur in esse: Consuetudo enim non est extendenda, sed ad suum eam restringenda. c. dilectò. de offic. Archidiaconi, & vult notanter Ioannes Andreas in dicto c. fina. de consuetud. circa finem, & Doctores sæpè alibi tractant. Sed contra ista videtur pugnare, quòd per reum dicitur, etiam si pactum representationis subsistere posset: non tamen posse in casu præsentis actoribus, qui nepotes sunt domini Vvalteri & suæ coniugis, ex illorum pacto actionem competere, cum alteri per alterum non acquiratur, & non liqueat ex literis donationis, quòd dominus Theodoricus acceptauit clausulam repræ-

sentationis, vel quòd voluit filijs suis acquirere ius ex illa clausula, quòd videtur requiri.

Verùm ex his quæ prius dicta sunt, satis apparet, dominum Theodoricum totum contractum donationis, cum omnibus suis clausulis, acceptasse & approbasse realiter & cum effectu, & præcipuè clausulam representationis, & intentionem habuisse per illam suis filijs quærendi, quoniam ex literis domini Vvalteri ad eundem dominum Theodoricum scriptis, apparet dominum Theodoricum specialiter petiisse, representationem liberis suis permitti: cui ipse dominus Vvalterus pater annuit, ita, vt non sit verisimile, dominum Theodoricum non acceptasse oblatum quòd met petierat, quòdque præcipuum erat futuri matrimonij fundamentum, cum realiter acceptauerit vsum fructum illorum bonorum, de quibus supra. Et præ regula, qua dicitur, alteri per alterum non acquiri, cessat in patre, ex cuius pacto non est dubium liberis actionem nasci: & dato, quòd in casu præsentis donans fuisset extraneus, tamen liberis domini Theodoricus donatarij fuisset acquisita actio utilis, ex huiusmodi pacto fauore exercentis liberalitatem, vt est tex. singularis, in l. quotiens. C. de dona. quæ sub modo, & notat. Paul. de Cast. & DD. in l. publica, in principi. ff. de depo. & sæpè alibi: quare non obstat argumentum. Cæterum præstante representatione adhuc alius manet scrupulus, cui dicat reus, clausulam illam representationis non debere referri nisi ad præcedentia in contractu, non autem ad sequentia. Sed is satis per appellantes in processu dissolutus est, cum verba contractuum sic debeant intelligi, vt aliquid operentur. l. si quando, in principi. ff. de legat. primo, & c. si papa, de priuile. lib. 6. & nota. Bald. in Rubrica, C. de contrahen. empri. in 9. quaestio. Et referendo clausulam prædictam ad præcedentia tantum, nihil prorsus operaretur: attento, quòd dominus Theodoricus iam erat verus proprietarius bonorum ante eandem clausulam nominatorum, ita vt etiam sine representationis adminiculo filij sui, sibi in illis debebant succedere: quamobrem necesse est eandem clausulam ad sequentia referri, iuribus præall. cum similibus de hac materia loquentibus. Præter hæc obijcitur contra prædictam donationem, quòd concessis omnibus præmissis adhuc ex alio capite nullius est efficacia: & ex hoc scilicet, quòd bona in ea specificata longè maioris sunt precij, quàm ea quæ per dominum Iodocum de Ghistele suæ filie in dotem data sunt: quamobrem propter inæqualitatem dotis & donationis propter nuptias, contractum prædictum, ut pote à iure reprobatum, non valere videtur. Sed facilis patet ad ista responsio, cum cõstet iura de æqualitate dotis & donationis propter nuptias loquentia, iam diu in consuetudinem abiisse: vt dicit gloss. in Auth. æqualitas, C. de pact. conuen. & ibi Sal. confirmat, quod in his præsertim prouincijs

manifestus est, quam vt testimonio indigeat: quare friuolum est huiusmodi argumentari. Ea dem solutione diluitur & hoc, quod de infinu-
 42 natione prædictæ donationis non facta, cauillatur reus, cum & illa iura constet in usu esse de-
 fuisse, & receptissimum sit, eiusmodi contractus vel coram notario & testibus confici, vel si nobi-
 les sint inter quos agitur, sigillis & signaturis cõ-
 trahentium. Quare etiam non obest si dicatur, ius infinuatiõnis pacto non posse tolli, per ea
 quæ dicit Bald. in l. illud, in penult. column. C. de
 sacrosanct. eccles. & Doct. alibi. Quoniam licet
 hoc pacto fieri non potest. consuetudine tamen
 43 constat, potuisse introduci. Multa enim quæ
 pacto fieri non possunt, per statutum vel consue-
 tudinem fieri possunt: vt magistratraliter declarat
 Bald. in repetitione l. de quibus. ff. de legib. in 2.
 colum. Quare in præsentis casu, cum donatione
 vel conuentione contentiosa, solennis sit scri-
 ptura confecta, subsignata & sigillata, non opus
 fuit infinuatiõne: & stabili debet censerì con-
 tractus: præsertim cum signaturæ & sigillis præ-
 fatis præter realem emolatiõem & executio-
 nem, de qua sæpius supra, accessit adhuc in casu
 nostro, domini Vvalteri coram concilio Flan-
 driæ recognitiõ per appellantes allegata & pro-
 bata, quæ non ideo minus roboris habere de-
 bet, quod cum de bonis feudilibus sit, non sit
 facta coram curia feudali. Quoniam, vt præsup-
 ponitur, idem concilium est in longissima pos-
 sessiõne, & ab olim consuevit tales recognitiõ-
 nes & contractuum celebrationes, etiam de feu-
 dalibus bonis recipere. Nec huic obstat ordina-
 tio illa, quæ per eum producta est, continens nul-
 los contractus super oneratione bonorum feu-
 dalium coram eodem concilio celebrari debere
 & celebratos nullos esse, & inefficaces ad gene-
 rationem hypothecæ: imò magis pro parte
 44 actorum facit, cum lex disponendo tales contra-
 ctus inefficaces esse ad generandum hypothe-
 cam, per contrarium sensum censeatur voluisse
 actionem personalem (quali actores experiuntur)
 ex eis nasci, quæ argumentandi ratio fre-
 quens & valida est in iure. l. i. §. huius rei. ff. de of-
 fic. eius cui manda. est iurisdic. cum similib. Si-
 militer non obest præfatæ donationi vel con-
 45 uentioni, quod cum de rebus feudilibus facta
 sit, non sit facta consensu domini feudi, qui
 in alienatione bonorum feudaliũ de iure re-
 quiritur. Quoniam respondetur, donationem
 istam non proprie esse alienationem, cum facta
 sit in eum qui erat de agnatione, & in eisdẽ fe-
 dis, utpote primogenitus, verisimiliter erat suc-
 cessurus. Quamobrem cõsensu domini ad hoc
 non requirebatur, per tex. expressum in cap. i. in
 prin. de alien. feu. pater. & in c. i. §. sed etiam res,
 in ritu. per quos fiat inuestitura, cum utrobique
 notatis: & vult Franciscinus in suo libello feu-
 dorum, in quarta parte operis sui, charta 47. in
 versic. tertio limitanda est, vbi dicit omnes feu-

distas ita tenere in d. c. i. de alienati. feud. pater.
 Adhuc obijciunt per reum, vt omnia præmissa ve-
 ra sint, adhuc tamẽ actoribus obesse rem iudic-
 46 atam, cum constet, eos diuersis vicibus petij-
 se inuestituram bonorũ, de quibus est quæstio,
 illamque eis in iudicio contradictorio esse de-
 negatam. Quod quidem argumentum, tamen si
 prima fronte appareat vehementer contra acto-
 res facere, tamẽ, si penitus introspectantur cau-
 sæ, ex quibus olim actum est, & ex quibus nunc
 agitur, comperietur nihil omnino reo prodesse:
 nam dum actum fuit ad inuestiturã, actum fuit
 ad realitatem ipsam bonorum contentiosorum
 vigore dicti contractus, cui cõtractui quoniam
 pars se opposuit, dicẽs eum esse nullum, clarum
 fuit, actores ad eandem realitatem tunc quæ
 non fuisse receptibiles, quoniam ipsi solum er-
 47 rat quæstia actio personalis ex dicto contractu,
 ex qua non potuit eis adiudicari conclusio rea-
 liter capta. Quare non mirum, si ad eandẽ con-
 clusionem declarati sunt non receptibiles, nec
 possunt eiusmodi declarationes actoribus loco
 rei iudicatæ obijci, cum in hoc processu non ad
 inuestituram & realitatem ipsam actum sit, vt
 prius, sed personaliter vt reus teneatur tradere
 bona contentiosa vigore contractus prædicti, &
 sic ad faciendum, quæ causa petendi omnino di-
 uersa est ab ea qua prius actum fuit, & nihil cõmu-
 nionis inuicem habent, quod tamen requiritur
 ad hoc, vt ob stare possit res iudicata. per l. & an
 eadem. ff. de except. rei iud. cum similibus. Sed
 huic solutioni videtur ob stare sententia quædã
 in concilio Flandrensi pronunciata 21. die eius
 mensis qui apud Flandros appellatur, die Vve-
 demaet. anno M.D.III. inter tutores actorum
 ex vna, & dominum Vvalterum eorum auum cũ
 suis consortibus ex altera, per quam apparet,
 eosdem tutores contendifse ad duos fines, vide-
 licet, primum ad recognitiõnem prædicti con-
 tractus. Secundò, ad eiusdem contractus satis-
 factionem & assicuratiõnem: quorum primum
 per eandem sententiam prædictis tutoribus ad-
 iudicatum fuit, secundum vero denegatũ. Qua-
 re videtur actoribus adhuc ob stare res iudicata,
 cum conclusio illa ad satisfactionem & asse-
 curatiõnem prædicti contractus capta, haud-
 dubiè personalis sit: & eadem cum conclusiõne
 in hoc processu capta, & sic eadem causa peten-
 di fuerit in vtroque processu. Verum huic obie-
 48 ctioni tametsi prima fronte fortè sic potest re-
 sponderi, quod illa secunda pars conclusiõnis
 prædictæ, qua actum fuit ad satisfactionem præ-
 dicti contractus, non sic fuit denegata prædictis
 tutoribus, vt dominus Vvalterus & sui consor-
 tes ab ea absoluti fuerint, sed declarati sunt dicti
 tutores tantum ad eandem non receptibiles, vt
 ex dispositoria eiusdem sententiæ parte appare-
 re potest. Quod ex eo accidisse perspicuum est,
 quod dicti tutores ista duo coniunxerant, reco-
 gnitiõnem scilicet, & satisfactiõnem, cum tamẽ
 satisfactio

satisfactio eis adiudicari non potuit, nisi præcef-
 sisset recognitiõ. Quare cum ista duo simul in
 iudicium deducta fuerint, quæ simul actoribus
 adiudicari propter incompatibilitatem non po-
 tuerunt, non debet mirum videri, si prima parte
 adiudicata, ad secundam declarati sint non re-
 ceptibiles: Quæ declaratiõ aliud nihil operatur,
 quàm quod iudicatur, actores nimium festinas-
 se ad illam partẽ conclusiõnis, cum alterius de-
 cisiõ præcedere debuit. Ex quo liquet, nullam
 eidem sententiã inesse absolutiõnem, ex qua cen-
 seri possit res iudicata, sed si qua inest absolutio,
 eam esse ab instantia tantum, non autem ab im-
 petitione actorum, iuxta ea quæ habentur & no-
 tantur in l. i. in princ. ff. si mensor sal. mod. dix-
 49 rit, & in c. examinata, de iudic. & in l. habebat, in
 princ. ff. de institoria acti. Quæ absolutio ab
 instantia tacitam in se habet referuatiõnem a-
 ctionis in posterum instituendæ, quod vel ex eo
 liquet, quod in eadem sententiã prædictus do-
 minus Vvalterus condemnatus sit recognoscere
 prædictum contractum, exceptione sua sem-
 per sibi salua. Ex quibus verbis aperte liquet, eã
 fuisse mentem concilij Flandrensis, vt prædictis
 tutorib. salua maneret actio ad satisfactiõnem
 48 prædicti contractus, quia frustra referuassent
 reo exceptiõnem, nisi & cogitassent actoribus
 suam actiõnem integram relinquere: exceptio
 enim est actiõnis exclusiõ. l. i. ff. de except. oportet
 igitur esse actiõnem, vbi est exceptio. Ex quo
 manifestissimè apparet, eandem sententiã in
 hac causa rem iudicatam non parere.

Restat nunc soluenda illa rei exceptio, qua
 dicit, se non esse solum hæredem prædicti domi-
 ni Vvalteri, & idcirco etiam iustitia causæ præsup-
 posita, se malè solum conueniri.

Et primum, quantum ipsum factum concer-
 nit, video per actores præsupponi, eum solum hæ-
 redem esse, & non fateri alios hæredes esse: Re-
 spondetur igitur per interemptionem negan-
 do. Et quanquam non solus hæres esset, quoni-
 am tamen omnia bona de quibus agitur, per eũ
 49 possidentur, & apud eum facultas est eorum-
 dem bonorum restituendorum, non fuit neces-
 sè alium conueniri, q̃ eum. l. 3. §. hæres. ff. cõmo.
 & traditur p̃ Bar. & alios in l. 4. §. Cato. ff. de ver.
 50 obli. Friuolũ est est, q̃ obijciunt, nõ valere dona-
 tiõnem inter patrẽ & filiũ in potestate, cũ simus
 in casu excepto, iuxta not. per gl. ord. Cy. & DD.
 in l. 2. C. de inoff. don. Ex quibus oĩbus satis lique-
 re videtur, sententiã concilij Flan. de qua est quæ-
 stiõ, non iure latã, beneq; ab ea appellatũ esse, &
 appellatib. eorũ conclusiõne adiudicandã fore.
 Iudicio cuiuslibet melius sentiẽtis semp saluo.

CONSILIVM CCXXXII.

S V M M A R I A.

1 Sola instrumenti cancellatio an liberationem im-

ducat, vel onus probandi in debitorem trans-

- 2 Pactum liberatorum donationis loco habetur.
- 3 Iuris præsumptio transferre onus probandi in asse-
- 4 rentem contrarium.
- 5 Domestica consuetudo qualis inducat. præsum-
- 6 ptiones.
- 7 Instrumentum cancellatum penes creditorem re-
- 8 peritum, solutionem non probat, quãdo debitor
- 9 domestica creditoris persona fuit.
- 10 Præsumptio fortior minori præponderat, eamque
- 11 prorsus excludit.
- 12 Coniunxerunt superstes hereditatem litigiosam appre-
- 13 hendens, omnium bonorũ tempore mortis sua
- 14 coniugis reperorum, inuentarium conficere
- 15 tenentur.
- 16 Tutores & curatores fructus bonorum pupillarũ
- 17 vel quorum administratio ipsi madata est, ad
- 18 annuos redditus erogare debent.
- 19 Bona defuncti inter superstitem, coniugem, &
- 20 hæredes præmortuæ, & ceteros, qualiter sint diui-
- 21 denda.
- 22 Reditus annui bonis mobilibus vel immobilibus an-
- 23 numerari nequeunt, sed etiam bonorum spe-
- 24 ciem constituunt.
- 25 Nomina debitorũ de sui natura, nec mobilia nec
- 26 immobilia dici possunt, sed certiam bonorum
- 27 speciem, sicut & redditus faciunt.
- 28 Nomina debitorum quando pro mobilibus vel im-
- 29 mobilibus habeantur.
- 30 Debitorum hereditarium exclusio ad quẽ per-
- 31 tineat.

AD quæstiones propositas, scilicet
 instrumentis dotalibus inter duos
 coniuges cõfectis, quibus diutius
 viuẽti de certis bonis prospectum
 est, Si vxore præmortua, eadem in-
 strumenta apud maritum superstitem reperi-
 untur cancellata, quid de iure sit præsumendum.
 Itẽ si instrumento dotali caueatur, maritum su-
 perstitem omnia mobilia habiturum præcipua,
 & omnium aliorum bonorum medietatem lu-
 craturũ, alia medietate penes hæredes præmor-
 tuæ coniugis remanente: & postea inter coniu-
 gem superstitem & hæredes præmortuæ super-
 gem hæreditate ac valore instrumenti præfati
 contouersia oriatur. An ne superstes de iure te-
 neatur hæredibus istis petentibus dare inuen-
 tarium omnium bonorum mobilium & immo-
 bilium, quæ tempore mortis suæ coniugis in hæ-
 reditate reperiebantur: & an ne superstes iste
 teneatur, memoratis hæredibus petẽtibus, red-
 dere rationem & reliqua bonorum à tempo-
 re mortis suæ coniugis hucusque possessorum:
 & an ne obligetur superstes iste hæredibus præ-
 fatis ad soluendum tantum redditum, quantum
 ex omnibus bonis mobilibus & immobilibus
 per defunctam relicta, si eorum prouentus à
 tempore mortis defunctæ ad redditus applicati
 fuissent



fuisse, comparari potuisset. Tertio, instrumento dotali continente, post mortem alterius coniugum, certa bona defuncti, inter superstitem & heredem defuncti diuidenda esse: an haberi debeat ratio bonorum, prout erant tempore mortis coniugis defuncti: an vero prout reperiuntur tempore diuisionis petitz.

Quarto, si ex instrumento dotali maritus, coniuge sine liberis communibus defuncta, omnia mobilia precipua capiat, & ad omnium aliorum bonorum medietatem admittatur, reliqua medietate hereditibus defunctæ salua manente: quid hoc casu de rebus annuis redimibilibus dicendum sit, & quis in illis potior habebitur. Quinto, retento eodem themate, quid de nominibus debitorum dicendum sit, & quis creditoribus hereditarijs satisfactorius sit. Vide tur de iure respondendū primò ad priorem, quod tamen si prima facie appareat per se cancellatio instrumenti debitorum presumitur liberatum, nisi creditor manifestis probationibus contrariū doceat, per tex. expressum in l. si chirographum cancellatū. ff. de pba. cum sim. maximè si tale instrumentum cancellatū reperiatur penes creditorem, vt volunt DD. in l. 2. ff. de pac. In casu tamè subiecto aliter dicendum est: Quia quæ quæritur, an sola cancellatio instrumenti inducat liberationem, distinguitur in hunc modum. Aut debitor ad sui defensionem allegans instrumentum cancellatum, dicit se liberatū pacto, & non presumitur liberatio ex sola cancellatio instrumenti, nisi alia probatio accesserit, per tex. cū gl. in d. l. 2. ff. de pac. cuius ratio est, quia pactū liberatorum loco donationis habetur, quæ non presumitur, vulg. l. cū de indeb. ff. de prob. & l. si cū aurum. ff. de solu. vbi habetur, quod potest capi alia coniectura, quæ donationis, nunquam presumitur donatio, vel remissio: imò potius presumitur fatuitas, quæ donatio, secundū Bal. in l. generaliter, C. de non nu. pec. Cū igitur allegans pactum, habeat contra se iuris presumptionem, conueniens est, vt plenior probatio adferat. l. si cum ibi not. ff. quod met. cau. Aut debitor allegat se liberatū solutione, ad quam probandam allegat instrumentum cancellatū, & tunc aut est persona domestica vel familiaris creditoris, ita vt verisimiliter possit suspicari instrumentum per eum esse subtractum, & non presumitur liberatio: per text. clarū in l. vnica §. ille aut. C. de lat. lib. toll. aut debitor non est persona domestica, vel talis in quā cadat suspitio, & habet locum l. si chirographū, supra alleg. cum sim. ita volunt gl. Alber. Bart. Iason, Pau. de Cast. & alij Doct. in d. l. 2. & 3. ff. de pac. In casu igitur præfenti si heredes defunctæ coniugis dicant se liberatos tacito pacto, vt videntur velle dicere, non sufficit eis sola allegatio instrumenti cancellati, per supra dicta. Si vero præterendant solutionem, quam præstandos videntur posse allegare, quod satis constet instrumentorum contentiosorum tenorem im-

pletum non esse, quū hinc materia litis proficiatur, nihilomais illis poterit suffragari instrumenti cancellati allegatio ad solutionem probandam, ob coniugum, qui per hæc instrumenta sese mutuo obligauerant, & sibi inuicem debitores effecti fuerant, domesticam consuetudinē, quæ nil esse potest familiaris: hæc enim facit, vt de iure non presumatur facta solutio, vt supra dictum est. quod optima ratione constitutum est, ne scilicet, si sola instrumenti cancellatio ad solutionem probandam sufficeret, daretur debitoribus, an sua obligationes surripendi, & cancellandi: quod a domesticis maximè abesse voluerunt legislatores, qui in hoc casu eo magis obtinere debent quod coniux absente marito defuncta est, quem constat illico postquam domum redisset, pro sui iuris conseruatione, iudicibus ordinarijs de huiusmodi cancellatione conquestum fuisse, arg. l. si filius fa. 2. cum ibi not. ff. ad Maced. Nec quicquam facit, quod instrumenta ista penes creditorem, hoc est coniugem superstitem, reperiatur dicantur: non enim hoc solum attenditur, An instrumentum cancellatum reperiatur penes creditorem: sed illud, An debitor, cui instrumentum integritas damno est, fuerit persona domestica creditoris, vel quæ consuevit tractare res eius: tunc enim etiam si instrumenta cancellata penes creditorem reperiatur, non presumitur liberatio vel solutio, vt volunt omnes DD. nemi ne discrepante in d. l. 2. ff. de pac. vna est omnium opin. nõ referre, an apud creditorem, an apud debitorem, vel apud tertium reperiatur alia instrumenta, quando debitor est persona domestica, non enim presumitur tunc liberatio, nisi alia probationes accesserint, licet Bar. in casu quando apud tertium reperiatur, contrarium sententia in l. fullo. ff. de furt. qui in hoc communiter reprobat. Nec potest suspicari, creditorem hoc casu, hoc est, coniugem superstitem, instrumenta præfata cancellasse, cum ex cancellatioe nullum potuerit consequi fructum, et si aliqua leuis suspitio esset, enim id tempore præfata ægritudinis ante mortem vxoris suæ, in suorum hereditū fauorem fecisse, tamen quoniam ipse pro se fortiores habet presumptiones iure munitas, consequens est, vt efficacior presumptio minori præpoderet, iurib. vulg. Ad alteram vero questionem, quæ trimembris est, quantum ad inuentarium dandum attinet, breuiter respondendū videtur quod adhuc quæstio vertitur super instrumentorum dotalem valore, & de modico agitur iudicio: non iniquum esse, vt coniux superstes, qui hereditatem litigiosam apprehendit, tradat inuentarium omnium bonorum, in hereditate tempore mortis suæ coniugis reperiendorū. Quod vero ad reddendas rationes pertinet, & præstandos redditus, quæ pueniunt bonorū hereditariorū, si ad redditus applicati fuissent, comparari potuissent, dependet hæc decisio ex definitione prioris questionis: quia si instrumenta cancellata declarantur

rentur haberi debere pro non cancellatis, sequeretur mobilia omnia, & eorū incrementa, ex tenore eorumdem instrumentorū, marito debere precipua, & præterea omnium aliorum bonorum medietatem cum suis incrementis, ei iure diuisionis esse cessuram, de quibus scilicet omnibus mobilibus cum eorum incrementis, & medietate omnium aliorum bonorum cum suis incrementis, in illum euentum, nullam rationem reddere tenebitur, cum sua sint futura, nec quicquam ratione incrementorum, vel reddituum qui ex his comparari poterint, istorū bonorū nomine hereditibus suæ coniugis præstare debent. Sed alteram medietatem, quæ ex instrumentorū dotaliū tenore hereditibus debetur, quæ ipse superstes apprehendit, & huc vsq; possedit, eisdem hereditibus integrè præstare, & de ea rationem & reliqua reddere tenebitur, vna cum redditibus, qui ex illius medietatis prouentibus à tempore mortis suæ coniugis vsq; in hoc tempus à diligenti administratore comparari potuissent, & hoc nedū iure consuetudinario patris, sed etiā de iure cõmuni, quod tenentur tutores & curatores, fructus bonorū pupillariorum, vel quorum administratio eis mandata est, ad redditus annuos erogare. l. tutor secundum dignitatem. §. 1. cum ibi not. ff. de adm. tut. cum si. Ad tertiam autē questionem principalem scilicet instrumentum dotali continente post mortem alterius coniugum certa bona defuncti inter superstitem & heredes defuncti diuidenda esse, An haberi debeat ratio bonorū, prout erant tempore mortis coniugis defuncti, An vero prout reperiuntur tempore diuisionis petitz. Respondetur iuxta supra dicta, bona quorum vna medietas, si tempore mortis defunctæ coniugis ad diuisionem processum fuisset, hereditibus eius, & altera coniugi superstiti cessisset, nunc vna cū fructibus, accessio nibus, & incrementis medijs temporis ex illis bonis prouentibus, per medium secunda esse: & coniugem superstitem vnam partem, heredes vero defunctæ aliam accipere debere, bonis per coniugem superstitem medio tempore aliunde quæstis, sibi saluis remanentibus in quibus heredes præfati nullum ius iure prætereendere possunt.

Ad quartam vero questionis dissolutionem, quæ præ cæteris magis dubia apparet, præmittendū est, redditus annuos de sui natura, nec inter mobilia, nec inter immobilia rectè numerari: sed tertiam quandam speciem esse distinctam à mobilibus & immobilibus, per tex. aper. in l. a diuo Pio. §. in vendit. ff. de re iud. Et ideo in dispositione super mobilibus vel immobilibus facta non comprehendit, nisi ex necessitate dispositionis, oporteret illos, vel sub specie mobilium, vel sub specie immobilium collocare: vt potest, si quis de omnibus suis bonis disponere volēs, mobilium tantum & immobilium fecerit mentionem: illo enim casu obseruata sunt distinctiones DD. super hoc prodita, vt volunt Panor. & alij in c. nul-

li, extrā, de reb. ecclē. non alien. & legistæ in l. iubemus nulli. C. de sacros. ecclē. & Cardi. in clem. exiui. in §. cumq; annui redditus, de verb. signif. & Freder. in cons. 12. & Alex. Iaf. & alij in l. sciendū, in prin. ff. qui satisd. cogan. Quoniam igitur instrumento dotali, de quo in casu cautum est, vt superstes precipua habeat omnia mobilia, & omnia alia bona per medium diuidantur, liquet ex virtute eiusdem dispositionis, non esse necesse, vt annui redditus sub specie mobilium vel immobilium collocentur, quia non est facta solam mentio mobilium & immobilium: sed primo nominata sunt mobilia omnia, quorum appellatione prædicti redditus, seu distincta quadam species minimè comprehenduntur, vt supra dictum est. Et postea de omnibus alijs bonis dispositum est, sub qua generalitate bonorum omnium reliquorum, prædicti redditus bene comprehenduntur. l. bonorum, cum ibi notatis. ff. de verborum significat.

Ex quo patet, mobilia omnia, de quibus non dubitatur, quin appellatione mobilium veniāt, coniugi superstiti ex vi instrumentorum dotaliū debere precipua: immobilia vero, quæ sine controuersia pro immobilibus habentur, per medium diuidenda esse inter superstitem & heredes defunctæ. Reditus vero qui tertiam speciem censentur, similiter inter eosdem, superstitem sc. & heredes defunctæ, æqualiter diuidendos, propter generalitatem illā omnium reliquorū bonorum, quæ redditus etiā sub se continet, & propter simplicem dispositionem super mobilibus factam, sub qua, vt supra dictum est, annui redditus de sui natura non comprehenduntur, per supra dicta, iuncta l. cæterorum. ff. de verb. signif.

Nec putarim, hoc casu faciendam differentiam inter redditus annuos redimibiles, & nõ redimibiles, cum vtraque species distincta quadam res sit à mobilibus & immobilibus, & in vtraque militent rationes supra adductæ. Ad quintum dubium, quo quæritur, in casu quo ex conuentione matrimoniali omnia mobilia debentur superstiti, & omnia alia bona inter superstitem & heredes defunctæ sint diuidenda: quid agendum sit de nominibus debitorum, & quis creditoribus hereditarijs satisfactorius sit? Videtur breuiter respondendum, nomina debitorum sicut & redditus de sui natura nec mobilia nec immobilia rectè dici, sed tertiam quandam speciem facere per text. expressum in d. l. a diuo Pio. §. in venditione. Ideoque de illis, sicut & de redditibus, dicendum esse, vt scilicet æqualiter inter superstitem & heredes defunctæ coniugis diuidantur, per ea quæ singulariter decidunt Panor. & alij in d. c. nulli, de reb. ecclē. non alien. & alij Doct. vbi supra. Nec hinc facienda est differentia, an mobilium rerum vel immobilium contineant obligationem, quia illa differentia tunc solum locum habet, quando ex vi dispositionis necesse est, vt nomina debitorum, vel sub mobilibus vel sub immobilibus

immobilibus collocentur. Tunc enim illa nomina computantur inter mobilia, quæ mobilium continent obligationem: illa autem inter immobilia, quibus ad immobilia quis obligatus reperitur, ut per Panor. & alios, in d. ca. nulli, & per Philip. Fran. in c. consultissimo, de reb. eccl. non alien. lib. 6. & Doct. in præalleg. l. sciendum. ff. qui satisd. cogant. & alibi. In casu autem nostro, primò specialis facta est dispositio de mobilibus, sub quibus nomina non comprehenduntur. Et postea generaliter dispositum est, non super immobilibus tantum, sed super omnibus alijs bonis: sub qua generalitate non est dubium, quin nomina comprehendantur. d. l. bonorum, & præal. l. cæterorum. Quantum autem debitorum hereditarium exolutione attinet, videtur dicendum, quòd dimidiam partem exceptis funeralibus, coniunx superstes: alia vero hæredes defunctæ exolvere debent: mobilia enim coniugi superstici præcipua debentur, & sic liberis: reliqua vero omnia, quoniam æqualiter diuidenda sunt, æquum est ut æquales sint in onere, qui æquales sunt in commodo. l. vnica. §. pro secundo, C. de caduc. toll. cum siml. & regula, qui sentit, de reg. iur. lib. 6.

CONSILIVM CCXXXIII.

SVMARIA.

- 1 Attestatio sine auctoritate vel commissione iudicum facta nihil probat.
- 2 Ad videndum iurare testes, de cuius præiudicio agitur necessario vocandus est.
- 3 Exemplatio seu extractio instrumentorum, parte non citata, non valet.
- 4 Testibus de factis, de præterito deponentibus non creditur, sicut nec notario, nisi publicè de hoc faciat instrumentum.
- 5 De re feudali sine consensu domini superioris disporre vasallus non potest.
- 6 Feudum an filius, quitatione generali super hæreditate paterna facta petere possit, &c.

Respectis actis vtriusque instantie, & consultatione dominorum Doctorum Louanien. pro parte Guilhelmi de Boschuyfen appellantis, exhibita coram domitis locum tenente & paribus curiæ feudalis Hollandiæ, in causa illic indecisa pendente, inter præfatum Guilhelmum appellatam ex vna, & Cornelium Haecck, vxoris suæ nomine, reum ex altera. Vide tur, mihi subscripto, sententiam curiæ feudalis de Hoeningen, de iure esse retractandam; feudumque contentiosum memorato appellanti esse adiudicandum, per ea quæ latè per dictos dominos præconsulentes deducta sunt; & quæ hic sequuntur. Nam pro indubitato, habetur & constat, præfatum impetrantem fuisse filium na-

turalem & legitimum, seniore quondam domini Guilhelmi van Boschuyfen & dominæ Elizabeth Coppiers. Item feudum contentiosum non ad dominum Guilhelmum, sed ad præfatam suam vxorem pertinuisse. Quare tam de iure, quam de consuetudine notoria Hollandiæ, idem feudum ad forores appellantes deuolui non potuit ipso superstite. Nec obstat appellanti, quòd prædicto domino Guilhelmo & suæ vxori data fuit licentia testandi disponendi que de feudis suis, prout vellent, & quòd idem feudum per eundem dominum Guilhelmum filiam suam Agatham in dotem datum est: Quoniam, ut acutè notatè est per præconsulentes, illa licentia ad hoc restricta est, ut eadem dispositio fieri debuerit, per vtroque coniunctim, nec vnus sine altero quicquam facere potuit. Quare & datio illa in dotem, per reum allegata, sibi, pdesse nõ poterit, ut pote a solo domino Guilhelmo facta: & sic ab eo qui ius in eo non habebat, & etiam contra tenorem permissionis & licentiæ prædictæ. Quòd si dicatur, prædictam dominam Elizabeth coniunctim interuenisse dationi in dotem, de qua est quæstio, idque constare per certificationem, ut vocant, magistratus Leydenfis, dicendum est, præfatam certificationem non facere fidem in præiudicium appellantis, per ea quæ argutè circa hoc per dominos præconsulentes allegata sunt: & præcipue quòd attestatio illa facta non sit auctoritate vel ex commissione iudicum primè instantie, quod de iure requiritur.

Denique quòd appellans, de cuius præiudicio agebatur, ad videndum iurare testes præfatos vocatus non fuit, quod similiter de iure requiritur: & omisum viciat attestaciones, iuribus per præconsulentes allegata. Vltra quæ addo pulchram decisionem Rotæ 10. in quibus, quæ post latam disputationem concludit, non valere extractationem seu exemplationem instrumentorum in vim compulsiõis factam, parte ad hoc non vocata. Cum ergo testes & instrumenta per passu ambulent. l. in exercendis, C. de fide instr. idem dicendum erit in testibus quod in instrumentis, & est expressum in c. 2. de testi. & l. si quòdo, C. eo. tit. Et tanto minus credendum est dictæ certificationi, quia testes, illic deponentes loquuntur de facto de præterito, de quo nõ statur etiam certificationi episcopi vel ordinarij sub suo sigillo, nec etiam notatio, etiam si de hoc publicum faciat instrumentum, ut tenent omnes Doct. in c. post celsionem, de proba. & c. quoniam contra falsam, eod. tit. ad quod optimè facit text. in l. optimam, C. de contrahen. & c. ommit. stipul. cum ibi notatis per Doct. & habetur latè per Iason. in l. ex his verbis, in retriolum, C. de testa. mili. Præterea tametsi plene de consensu prædictæ dominæ Elizabeth constaret, non tamen posset hoc vel seõ, suffragari, vel actori obesse: quoniam ille, consensus suum effectum operatus esset in Agatha præfata, cui feudum

feudum contentiosum in dotem datum appareret, qua decedente abiq; liberis, idem feudum ad suam pristinam naturam reuersum est, & expressit licentia per Maximilianum Cæsarem concessa, deuolutumq; est ad appellantem tanquam seniore fratrem eiusdem Agathæ, qui & de hoc inuestituram in debita forma accipit. Non potuit idem feudum per præfatam Agatham suæ sorori Cornelix, cuius nomine reus experitur, in testamento relinquere, vigore cuiusdam literæ per dominam de Assendelft in hoc concessæ, quoniam eadem domina de Assendelft non est domina superior feudi contentiosi. Ad hoc autem, ut prædicta Agatha de eodem feudo disponere potuerit, requirebatur consensus superioris domini, scilicet, comitis Hollandiæ: per ea quæ notant gloss. Bald. Alvaro. Præpo. & alij Doct. in §. illud, de prohib. feud. alie. per Frederi. & notata per Doct. in l. fin. C. de iure emphyt. & in c. potuit, de loca, per quæ actoris intentio ex toto stabilita, & allegationes rei totaliter elisæ extinctæque videntur: nam quæ de præscriptione & inuestitura infra annum non petita, similiter & de scientia annali, appellanti per reum obiecta sunt, parum vrgent, & ad plenum per dominos præconsulentes discussa & resoluta sunt, ad quorum dicta me refero, breuitatis, & redictionum vitandarum gratia: Hoc tamen adiecto, quòd si dictus appellans quitasset sororem suam Agatham & Corneliam de omni eo, quòd ex hereditate paterna petere potuisset: tamen ea quitatione generali non obstante, dictum feudum sibi ut filio debitum, nihilominus petere posset: ut tenent Bart. Bald. Ange. & Doct. in l. item videndum. §. fin. ff. de per. hæred. & Iason in præiudicijs feudo. in 16. colum. Ex quibus omnibus concludo, malè per iudices primæ instantiæ esse iudicatum, eorumque sententiam per huius instantiæ iudices esse retractandam reformandamque, feudumque contentiosum appellanti esse adiudicandum: Rectius sententis iudicio semper saluo. Ita videtur mihi N. Everhardi V. I. doct. omnium minimo, de iure dicendum & iudicandum, teste manu propria, & signo consueto, N. Everhardi.

CONSILIVM CCXXXIII.

SVMARIA.

- 1 Legitimatio liberorum naturalium an rumpat testamentum antea factum, &c. & nu. 4.
- 2 Testamentum ut vires obtineat, quilibet in sua qualitate instituendum est.
- 3 Legata ex testamento non iure facti non debentur, sed pro non scriptis haberi debent.
- 4 Mutatio qualitatibus hæredis, testamentum non rumpit.
- 5 Intellectus in l. si pater, C. de hered. instit.
- 6 Ex testamentatione ex hæredationis vel præ-

- 7 ritionis irritio, legata debentur: licet hæredis institutio inualidetur.
- 8 Voluntas testatoris, pestis tempore disponentis qualiter probari possit.
- 9 Institutio hæredum qui ab intestato alios succedere potuissent, in iure favorabilis existimatur.
- 10 Hæres ut extraneus institutus, testamentum non rumpit, ut filius.
- 11 Clausula codicillaris semper testamentis inter filios conditis ratiè inest.
- 12 Testamentum clausula codicillari vallatum rumpens quid lucretur.
- 13 Testamentum patris quare liberi implere teneantur.
- 14 In articulo mortis constituti, & sic amplius generare non valentes, matrimonium quòq; contrahere prohibentur.
- 15 Tutores ad quid teneantur.
- 16 Statuta & consuetudines interpretationem à iure communis recipiunt.
- 17 Præiudicium filijs competente parentibus iniuria, vel contra ipsos uti nequeunt.



Ondidit quidam testamentum, in quo duas suas filias naturales, pro duabus partibus scripsit hæredes: reliquis vero suis consanguineis, qui sibi de iure municipali debuissent succedere, aliam tertiam liberam esse voluit: quam plurima deinceps legata à prædictis suis filiabus reliquit. Quibus post conditum testamentum per subsequens matrimonium legitimatis, in dubium vertitur. Primò, an per hanc legitimationem ceu suorum hæredum agnationem, testamentum ante conditum inualidetur, & adeò inualidetur, ut legata in eo relicta non debeantur.

Secundò, an consanguinei isti, tertia sua, in qua instituti videntur, frustrari debeant contra defuncti voluntatem, præsertim cum à curato asseratur, testatorem peste laborantem, videntemque mortis necessitatem sibi incumbere, dixisse, se ob matrimonium cum sua concubina contrahendum, nihil omnino ex testamento suo iam condito immutare velle: sed omnia, prout per eum disposita essent, velle in suo robore consistere. Tertiò, an contunx dicti testatoris, cui tanquam concubina, decem libræ sunt relicta, possit ex eo capite, quòd vxor postmodum facta est contendere ad medietatem bonorum ob consuetudinem vigentem in loco, quæ dicitur, quòd altero ex coniugibus defuncto, superstes capit medietatem bonorum, & reliquam filij ex eodem matrimonio, si extant: vel eis non extantibus, consanguinei defuncti.

Ad quarum quæstionum resolutionem, & primo ad anteriorem quæ bimembris est, videtur prima fronte dicendum, quantum primam particulam attinet, per ÷ legitimationem tenentem

flamen-

stamentum sequentem testamentum ruptum: cum negari non possit, per eiusmodi legitimatorem testatori agnatos esse suos hæredes, quos præteritos rumpere paternum testamentum, dubium non est: iuribus vulgaribus. Nihil autem ob stare videtur (quo minus filia, de qua in casu, præterita censerit debent) si forte in testamento instituta dicantur, eoque testamentum rumpere nequire, tanquam præteritas.

2 Quia respondetur, non sufficere eas esse simpliciter institutas, sed requiri vt tanquam sui hæredes, inque ea qualitate institutæ sint ad hoc, vt institutio valeat: arg. l. si pater. C. de hære. instit. vbi dicitur, quemlibet in sua qualitate institui debere, ad hoc, vt testamentum vires obtineat, quod constat in casu præsentis non fuisse obseruatum: testator enim cum eas institueret filias suas naturales eas appellauit: quapropter easdem filias, tanquam suos hæredes, patri per legitimatorem agnatas, testamentum eius, in quo tanquam sui hæredes institutæ non sunt, rumpere de iure dicendum apparet. Quantum verò secundam attinet anterioris quæstionis particulam, an scilicet legata ex eiusmodi testamento debeantur, cum testamentum id non iure factum esse ex supra adductis constat, illaque quæ contra ius sunt pro infestis haberi debeant, apparet legata ista tanquam non scripta videri, eoque nec præstari debere, maxime cum non debeantur legata in testamento nullo restata. l. eam quam, C. de fideicommissi. l. si nemo. ff. de testamen. tute. Omnibus tamen his, vt frivolis reiectis, contra de iure dicendum existimo, testamentum sufficere istud per filias prædictas non rumpi, & legata ex eo omnino præstari debere. Ad quam sententiam adstruendam vnicui nobis sufficere videtur, in l. filio. §. fin. ff. de libe. & posthu. qui expressè dicit, extraneum hæredem institutum, quamuis postea filius hæres fiat, non posse rumpere testamentum, in quo tanquam extraneus institutus est: quem tex. singulariter reputant Bald. & Angel. dicentes eum probare. Quod si quis non cogitans effici monachus, monasterium pro parte instituat hæredem, si postea mutato proposito efficiatur monachus, sicq; monasterium sibi agnoscatur suus hæres, quod nihilominus testamentum firmum ac stabile permanet, nec per monasterium rumpi poterit: quia licet mutetur qualitas hæredis, non tamen rumpitur testamentum: Sufficit enim, cum qui rupturus esset, quoquo modo inueniri institutum, vt prædicta l. filio. §. fin. & l. si quis hæres. ff. de iniust. rup. irr. test. & ibi etiam Alber. de Rosate huic sententiæ suam addit calculum. Quanquam igitur filia prædicta, non tanquam sui hæredes instituta sint, quia tamen instituta reperiuntur, testamentum rumpere prohibentur. Nec contrariatur huic opinioni l. si pater, supra alleg. imò non meretur in diuersam partem allegari, cum nihil aliud dicat, quam

errorem testatoris credentis eum quem instituit suum esse filium, alias non institutum, vicari institutione, hæreditatemque eo casu in causa esse instituti: quod quam nihil à nostra sententia discrepet, nulli non esse perspicuum arbitror. Quibus tanquam verisimilis præsuppositis, stultum esset dubitare, an legata ex tali testamento valido, debeant præstari. Quæ, dato tertiam quod eiusmodi testamentum rumpi possit ex causa præteritionis supra allegata, adhuc tamen debentur, vulgata Authen. ex causa. C. de liber. præter. Ex causa enim exhæredationis vel præteritionis irritum est testamentum, quantum ad institutiones tantum, cætera namque firma permanet, vt ibi dicitur. Quare huic parti ceu parum dubia, minus insistendum putauit. Accedo itaque ad secundam quæstionem principalem, an scilicet consanguinei qui ex tertia parte hæredes scripti sunt, hac sua parte propter legitimatorem subsecutam fraudabuntur. In qua quidem quæstione, tametsi appareat prima facie, hosce consanguineos, parte ista qua instituti sunt, frustrari oportere ob suorum hæredum agnationem, & testamenti rupturam, prout & supra in argumentis primæ quæstionis deducum est. Diuersam tamen partem ceu iuri scripto æquitatiq; consonam tenendam esse arbitror: motus iuribus & rationibus infra scriptis.

Primum, non parum ad hanc partem mihi facere videtur ipsius curati assertio, quæ alijs prægnantibus coniecturis adiuta, non dico plenam, sed certè plusquam semiplenam probationem meritò facere videtur. Cum enim asserit præteritus curatus (vir omni exceptione maior, dignusque cui fides etiam in maioribus adhibeatur, quemque non est verisimile suæ salutis esse immemorem) testatorem in extremis sibi dixisse, se, ob legitimatorem suarum filiarum, nihil ex testamento suo iam pridem condito, immutare voluisse: rem dicit multo verisimillimam. Cum enim alia voluntas testatoris non extet, matrimoniumque istud in extremo mortis articulo constitutus testator celebrauerit, eaquedum contraheret laboraret ægritudine, à qua reconualefcere vix spes erat (nempe peste) quis aliud præsumat, quam solo animæ respectu eum hoc egisse, nec ob id quicquam de dispositione sua præambula inuerrere voluisse? Nec multum ad rem pertinere videtur, si dicatur, coram testibus id declaratum esse oportere, cum ea dignoscatur esse natura ægritudinis, qua laborabat, vt testes, etiam si maxime inuitati fuissent, metu periculi non accessissent: argumento l. fina. C. de testamen. cum ibi notatis per Doctores, & argumentol. i. post princip. & ibi Bartol. ff. de bon. poss. ex testamen. milit. Dicendum igitur ob memoratas rationes apparet, testamentum ex voluntate testatoris probatum, vt supra, firmum stabileque manere debere,

bere consanguineosq; istos tertia sua frustrari non oportere. Cum favorabilis multum sit in iure institutio facta, de heredibus, qui ab intestato essent successuri. l. 2. ff. de iniust. rup. irr. test.

Quod si quis hæc ceu minus vigentia asperserit, huic omnem prorsus ambiguitatem admittere meritò debet, præallega. l. filio. §. fina. de lib. & posthu. & l. si quis hæres. ff. de iniust. rup. irr. testam. sententiæque Doctores. eas commentantium, quorum aliquos supra retulimus, qui omnes in hoc recidunt (vt breuibus absoluam) quod institutus, vt extraneus non rumpat, vt filius, vt de hoc latius supra, quod solum ad has quæstiones decidendas meritò sufficere debere. Et quamquæ prædicta l. aliquid dubietatis post se relinquere, coadiuuat non parum. l. si ita scriptum. ff. de libe. & posthum. & ratio eiusdem legis, quæ vult æquitatem in hac parte rigori præferri, etiam in casu vti re vera ius hæres præteritus, post testamentum conditum, agnoscitur, cum maior sit ratio in casu præsentis admittendi consanguineos, cum hic filia se reperiunt scriptas hæredes, quam in casu illius l. vbi præteritus se scriptum non reperit. Alia

non minus prægnante ratione, eisdem consanguineis succurritur, hac scilicet, iure cautum est, testamentis inter filios conditis, tacitam semper inesse codicillarem clausulam. l. cohæredi. §. cum filia, cum sua singulari glossa per omnes Doctores approbata. ff. de vulg. & pupilla. substitu. Hæc tamen eius est efficacia, vt rumpens testamentum, tali vallatum clausula, de iure nihil sibi rumpendo acquirit, nisi quartam Trebellianicam, restituta integra hæreditate hæredi vniuersaliter instituto: vel parte ei, qui ex parte institutus est. Communis est hæc omnium opinio Doctorum, in d. Authen. ex causa. C. de liber. præter. Quamuis ergo filia testatoris testamentum rumperent, cogentur semper consanguineis istis partem, in qua instituti sunt, restituere, retenta sola quarta, vt dictum est. Quod etsi nulla lege scripta, ad implendam testatoris patris sui testamentum, prædicta filia cogi possent, ratio tamen naturalis, filialisque pietas, impellere meritò eas deberet, etiam si grauiora iussisset genitor, ad partem eius voluntati, cuius (præterquam quod erat pater, & vel eo nomine dignissimus, cui in omnibus obsequantur) tam vberem expertæ sunt beneficentiæ: si vel hoc spectes, quod naturales tantum cum essent, ex duabus partibus omnium suorum bonorum scripserit hæredes, cum nec obulium relinquere eis adstrictus erat: vel illud, quod non contentus, eas sibi scripsisse hæredes, legitime eas etiam honestarum matrimoniorum. Quis hæc perpendens, iudicet humanissimum patrem non plus satisfecisse, quod liberos suos sibi deuinciret, obsequentesque redderet: Hosq; impense ingratos se ostendere, indignosq; qui tantum beneficium acce-

perint hoc præsertim perpenso, quod eis qualiter qualiter, ac certè satis voluntas paterna cognita est, quam manibus pedibusque implere satius eis esset, quam hæc controuersis multorum sibi inuidiam constare: occasionemque suis æmulis præbere, legitimatorem etiam impugnandi, tanquam ob ea factam, qui morti proximus erat, nec amplius generare poterat, cuius generis homines matrimonium contrahere non posse constat, teste Bald. in l. sed est quæsitum. ff. de liber. & posthu. sicque totum amittant, qui totum volunt. Etsi tamen huius adhuc ætatis sint filia hæres, vt gratitudinis ingratiudinisve, æquive aut iniqui iudicium, earum non capiant animi, parum probè suo officio fungi tutores dici possunt, qui hæc lites inceptarunt, tam bonis quam animis pupillorum perniciosas. Cum tamen scire debeant, non tam facultatibus eorum conseruandis augmentandisque, quam animis, bonis ac sanctis moribus opinionibusque imbuendis præfectos sese esse, celebratissima l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admin. tut. l. tutores, cum sua glossa. C. de excusat. tutor. & §. certa rei, instituit, qui tutor testatari possunt, cum similibus.

Ad tertiam quæstionem respondetur per prædicta, quod dicta focaria nunc cõiux, nihil ultra legatum præterdere potest, iuribus & rationibus præallega. Nec tamen obstat consuetudo, de qua supra, quia illa locum habet, quando aliter non est conuentum per contractum antenuptialem, vel per ultimam voluntatem, quæ de iure approbatur, vt in casu subiecto. Omnia enim statuta & consuetudines recipiunt interpretatorem à iure communi. cap. cum dilectus, & c. ad audientiam, de cler. non resident. & l. 2. vbi Bald. Salicet. in repetitione, & alij ibi scribentes. C. de noxal. actio. maxime cum dicta focaria non possit vti beneficio sibi competente ex persona filiorum, vel propter ipsos filios legitimatos contra ipsos filios ipsis inuitis. l. si iudex circumuento. vbi text. singularis. ff. de minor. Et tantò minus, quia testamentum, per legitimatorem subsecutam non est in aliquo immutatum, vt declaratum & probatum est supra.

Concludendo itaque dico, testamentum, de quo est quæstio, firmum validumque esse, nec per legitimatorem subsecutam ruptum: nec consuetudinem, de qua supra, in hoc casu locum habere, omniaque in eodem contenta, effectum suum sortiri debere: melius sententiarum sententia semper salua.

CONSILIVM CCXXXV.

S Y M M A R I A.

1 Generalis promissio non extenditur ad ea de quibus verisimiliter non fuit cogitatum. & numero 17.

- 2 Impensa alie sunt necessaria alia vitiles.
 3 Promittens procurare fratres alicuius domus ad quid teneatur.
 4 Nummis indistinctè legatis, exiguiores debentur.
 5 Nemo se in infinitum obligare voluisse presumitur nisi ex iuris dispositione vel partium conventionione aliud habeatur, ut nu. 52.
 6 In generali promissione mediocritas spectanda est. & num. 53.
 7 Verba generalia qualiter intelligenda.
 8 In promissionibus pro omisso habendum est, quod expressum non reperitur.
 9 Promissio generalis tacitam in se conditionem habet, si res in eodem statu permanferit, ut num. 10. & 11.
 12 Privilegium exemptionis Abbati pro se, monasterio suo & omnibus capellis concessum ad alias novas postea acquisitas capellas derivari nequit. & nu. 41. & 59.
 13 Immunitas castro cum suis villis data non extenditur ad villas post privilegium acquisitas.
 14 Argumentum ab ultima voluntate ad contractus in iure validum est.
 15 In ultimis voluntatibus tempus conditi testamenti inspicitur. Similiter in contractibus observatur.
 16 Verba ambigua contra eum qui super illis se fundat, interpretanda sunt.
 17 Servitus ducendi aquam pro rigandis prædijs alicui concessa non extenditur ad prædia postea de novo acquisita.
 18 Gratia expectativa ad beneficium vacaturum non porrigitur ad beneficium, est datam gratia creatum.
 19 Clausula sequens an ad præcedentia referri debeat.
 20 Ad officium prelati vel administratoris que pertineant.
 21 Ignorare ea que omnes sciunt, nemo presumitur.
 22 Alienatio rei ecclesiastica pro exiguo censu vel pensione facta, non valet.
 23 Interpretatio fieri debet, ut res potius valeat quam pereat.
 24 Sufficiens dicitur esse illud quod ad actus perfectio nem alio non indiget adminiculo.
 25 Arbitrio stipulatoris quando res commissa censetur.
 26 Coniunctiva interdum pro disjunctiva accipitur quando materia subiecta illud requirit.
 27 Claus. prout volueris, liberam voluntatem importat.
 28 Claus. pro voluntatis sua libitu, quid importet.
 29 Monasterium nunquam moritur.
 30 Privilegium uni ecclesie pro retinendis decimis episcopatus concessum, extenditur etiam ad prædia postea acquisita.
 31 Generalis dispositio per nomen uniuersale seu col-

- lectuum facta, augmentum etiam de futuro superueniens comprehendit.
 32 Bonorum appellatione veniunt etiam bona postea acquisita, & c.
 33 Privilegium abbati & conventui concessum quod possint familiares suos ad diuina tempore interdicti admittere, qualiter intelligendum.
 34 Privilegium indeterminate loquens, indeterminate intelligi debet.
 35 Promittens luminib. vicini non officere, tam suis quam presentibus officere nequit.
 36 Fundo cum mancipijs legato, mancipia quoque post testamentum conditum a testatore fundi colendi causa introducta debentur.
 37 Fictio pro falsa causa reputatur.
 38 Privilegium episcopo ad percipiendos beneficiorum fructus concessum quomodo intelligendum.
 39 Privilegium ecclesie concessum an extendatur ad ecclesias post concessionem privilegij extructas.
 40 Pax daorum civitatum sub certa poena pro se & subditis facta, extenditur ad villam quo postea se alteri istarum civitatum submisit.
 41 Privilegium exemptionis super decimis vel collectis non soluendis, ad prædia etiam post concessionem immunitatis quæ sita porrigitur. Ampliatur, & c.
 42 Privilegium cuiusdam officio super non soluendis gabellis datum qualiter interpretandum.
 43 Promissio de recipiendo aliquem cum sua familia quomodo intelligenda.
 44 Magnus non dicitur excessus qui dimidium totius non excedit.
 45 Ex contractu equaliter se ad lucrum & damnum habente, promissor deceptus non censetur, licet damnum postea superueniat. & num. 48. & 49.
 46 Familia appellatione etiam venit familia au-tela.
 47 Fortuna instabilitati se committens damnum eveniens sibi imputare debet.
 48 Intellectus l. damni. la. 1. §. si is qui. de damno infecto.
 49 Verba presentis temporis ad futurum non trahuntur.
 50 Intellectus c. quanto. de censib.
 51 Familia morte patris familias augeri definit.
 52 Servitus an futuro prædio acquiri possit.
 53 Privilegium concernens præiudicium tertij, stri-ctè interpretari debet.
 54 Dispositio particularis ad futura non extenditur.



Hristi redemptoris inuocato præsidio. Visis diligenter & mature ponderatis quinque literis scabinalibus, super quodam contractu prius emphyteotico demum censuali confectis, & mihi ex parte Reuerendissimi in Christo patris

patris & domini D. Abbatis sancti Michaelis in Antuerpia ordinis Præmonstratensis transmissis eisdem literis scabinalibus pro casu præsuppositis. Videtur mihi tota difficultas ex dictis literis scabinalibus surgens, principaliter consistere in duobus punctis, seu questionibus. Primus punctus seu prima questio est, an non obstante, quod calx nunc est longè carior, quam fuerit tempore contractus, & quam fuerit pristinis temporibus, non obstante etiam, quod Reuerendiss. dominus Abbas dator fundi ac domistadij censualis, multa noua ædificia construat, & longè plus & sumptuosius ædificet quam sui prædecessores soliti sunt facere ante & post tempus antedicti contractus, censuarius nihilominus, vel dictum domistadium possidens, possit cogi & compelli ad calcem deliberandam sufficientem, necdum pro refectionibus antiquorum ædificiorum, sed etiam pro nouis ædificijs, quæ dictus dominus Abbas ad præsens construit, & constructurus est in posterum, quodlibet fertellum, iuxta formam contractus, pro quatuor denarijs Louanien. an verò non possit compelli? Secunda questio est, an præsupposito quod dictus censuarius, vel domistadium censuale possidens, teneatur iuxta formam contractus, ad calcem sufficientem etiam pro nouis ædificijs deliberandam pro precio conuento, scilicet quatuor denarijs, an hoc etiam extendatur ad ædificia per dictum dominum Abbatem de nouo constructa, seu in posterum construenda in fundis, post celebratum dictum contractum censuarium acquisitis, seu in posterum acquirendis.

Et videtur ad primam questionem prima facie dicendum, quod dictus censuarius, seu domistadij possessor, non obligetur vel teneatur quoquomodo ex præfato contractu dicto domino Abbati hoc casu deliberare calcem sufficientem, præcipue ad noua ædificia construenda pro precio conuento, scilicet quatuor denarijs Louanien. per iura & rationes infra scriptas: In primis, quia de caritate seu caritate calcis non videtur præfatus censuarius promissor cogitasse, quia neque tenebatur, neque poterat hoc diuinare. l. si putator. ff. ad l. A. qui. & c. vt nostrum, vt eccles. benefic. & c. & facit ratio. c. potuit, cum materia sua de remissione pensionis, de locat. & cond. Neque etiam verisimile est, eum cogitasse de nouis ædificijs, per præfatum dominum Abbatem construendis, propter illam clausulam in antiquis literis scabinalibus per contractantes quoad hoc approbatis, quando & vbi-cunque locorum necesse esset: & in nouissimis literis contractus censualis, *Te weten es van elken viertelen calcx die egodtshuys behoeken sal*, id est. Nempe pro vnoquoque fertello, quo ædes sacra indigebit, & c. Tota autem nouorum ædificiorum constructio non videtur necessaria, licet forte sit utilis: modò sic est, quod alia sint necessaria impensæ, alia verò vitiles, l. cum se-

quentib. & l. quod dicitur. §. fin. cum l. sequent. ff. de impen. in re. do. fact. & l. impensæ. ff. de verb. signif. Vnde iniquum videtur, censuarium promissorem hoc casu teneri, quia generalis promissio non extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum. l. emptor prædij. §. Lucius Titius. ff. de pact. cum similib. Hinc etiam est, quod qui promittit procurare fratres alicuius domus, non tenetur eos procurare qui postea recepti sunt ultra numerum, qui erant tempore promissionis, tex. est in c. quanto, de cens. cuius ratio est, quia nimium grauaretur promissor, qui de supernumerarijs nihil cogitauit: ergo idem erit in proposito eadem ratione: nam in obsecris minimum est sequendū, regula, in obsecris, de reg. iur. lib. 6. & l. semper in stipulationibus. ff. eodem. & ideo nūmis indistinctè legatis exiguiores debentur. l. nummis. ff. de legat. 3. quæ inaximè procedunt in casu nostro: quia verisimile est, quod si dictus promissor interrogatus fuisset, nolisset se ad ea obligare. Hoc autem spectandum est, quod verisimilius est, in obsecris. ff. de reg. iur. & c. inspicimus, eodem tit. lib. 6. Et licet fortasse dici posset propter generalitatem illorum verborum, vbi quæque locorum necesse fuerit vel videbitur ipsis expectare, aut vbi-cunque eis placuerit, promissorem tantis sensisse de nouis etiam ædificijs, tamen non videtur ex illis verbis, in infinitum se voluisse obligare, arg. optimum, in l. fideicommissa. §. si quis 10. ff. de lega. 3. & l. qui bona. §. fin. ff. de dam. infect. & facit c. sedes apostolica, de rescrip. & c. licet dilectus, de testi. cum si. Sed tantummodo ad mediocrem ædificationem, vel constructionem nouorum ædificiorum, qualis regulariter fieri solet, arg. in l. sciendum. §. illud sciendum. ff. de ædili. edict. vbi dicitur, quod si quis promittit artificem, non tenetur perfectum artificem præstare, sed tantummodo mediocrem, quia in talibus generalibus promissionibus mediocritas est spectanda: hinc etiam legatarius, cui permittitur iure optio, non potest optimum eligere, sed tantum mediocrem. l. si duobus. §. sed et si quis. C. communia de legat. media enim via est eligenda, Instit. qui. ex cau. manu. non licet. §. fin. cum simi. Et sicut nec delicatus debitor, ita nec onerosus creditor audiri debet. l. si seruos. ff. de pig. act. Licet enim verba generalia generaliter debeant intelligi, tamen hoc debet fieri ciuili modo, ne nimium lædatur promissor. l. si cui. ff. de seruit. & facit d. §. sed et si quis.

Pariformiter ad secundam questionem videtur multò magis negatiuè respondendum, & consulendum contra præfatos dominos Abbatem & Conuentum stipulatores, in fauorem dicti censuarij promissoris, vt scilicet ipse non teneatur deliberare calcem pro precio conuento, ex vi præfati contractus, ad ædificationem seu constructionem nouorum ædificiorum, in fundis, post contractum prædictum hætenus ac-

quisitio, vel in posterum acquirendis, per iura & rationes subsequentes.

- 8 In primis, quia hoc non fuit in promissione & literis scabinalibus desuper confectis expressum: ergo pro omisso habendum est. l. triticum, & l. quicquid astringenda. ff. de verb. obli. Item, quia stipulatio damni infecti simpliciter interrogata non refertur ad domum post stipulationem interpositam, acq̄sitam, l. damni, la prima. §. si is qui vicinas. ff. de damno infecto, nec remissio decimarum ad bona postea acq̄sita. c. suggestum, de deci. Sic & legato fundo cum instrumentis, non veniunt instrumenta, quæ post tempus testamenti reperiuntur esse instrumenta illius fundi, nisi hoc expressum fuerit. l. Iulianus. §. fin. cum l. sequent. ff. de lega. 3. Et si quis legat uxori suæ, quicquid ei vivus dedit, vsibusve eius comparavit: quod post factum testamentum uxori testator donavit, legato nõ continetur. l. uxori. §. primo. ff. eodem, de legat. 3. Ergo idem erit in proposito, maximè cum, vt supra dictum est, generalis promissio non extenditur ad ea, de quibus non fuit cogitatum:
- 9 & in omni promissione intelligitur illa conditio, si res in eodem statu permanferit. cap. ne quis arbitretur, circa fin. 2. q. 2. & l. cum quis, in princ. ff. de solut. Nec videtur de ista amplius esse disputandum, cum sit casus expressus, vt apparet in d. c. quanto, de cens. quem supra retulimus, vbi etiam tenet Hof. quod si vasallus qui recepit feudũ, & pmisit domino machinare vel molere ad molendinũ ipsius, quãtũ erat necessesse pro ipso, & eius familia, q̄ familia aucta non teneatur, per illum tex. & ad idem est quædam notabilis decisio Bart. Brix. post Py. & Tancret. in quæstionibus dominicalibus. quæst. 50. incipiente, Quidam paterfamilias pactum fecit cum Abbate, & c. vbi notabiliter decidit, quod si aliquis paterfamilias fecit pactum cum Abbate aliquo de consensu capituli, vt quoddam molendinum sibi & familie suæ perpetuò moleret, certa pensione constituta. nec in hoc fuit ecclesia decepta: si postea tempore procedente paterfam. decesserit, pluribus filijs relictis, quorum quilibet cepit habere familiam æquè magnam, vt paterfam. habebat. Si quilibet eorum transmittat ad molendinum, Abbas vel monasterium non tenebitur hæredibus vltra, quàm tenebatur defuncto, & tantum moler omnibus hæredibus, quantum molebat defuncto: quia non est verisimile, quod monasterium se in finitum obligaret, iurib. præallegat. & l. si quis vna, circa fin. ff. de peric. & commo. rei. vendit. ad idem facit, quia hic videtur constituta servitus calcis coquenda. Institui. de servit. rust. & vrba. prædio. §. inter rusticorum. Sed nulla servitus potest constitui absque prædio. l. i. ff. communia prædio. cum simil. Ergo cum fundi noviter empti non fuerint stipulatoris Abbatis scilicet, & conventus supra dicti, tempore contractus,

non potest videri eis servitus deberi ex illo contractu. Præterea, si Abbas aliquis impetrauit privilegium exemptionis pro se, monasterio suo, & omnibus capellis, si tempore succedente idem Abbas acquisit novas capellas prioribus non accessorias, & quæ se habeant principaliter ab illis omnino segregatæ: illæ novæ capellæ non erunt exemptæ: ita notabiliter gloss. ordinaria, & clarius Hostien. & alij, in cap. cum capella, per illum text. & quædam alia iura, de privileg. per quæ etiam iura motus Guido de Suza, quem refert & sequitur Ioan. And. in additio. ad Specu. tit. de censib. §. nunc dicendum, in additione magna tenet, quod si immunitate data alicui castro cum suis villis, non censetur data immunitas villis post privilegium acquisitis, & tamen vtrobique videbatur subesse maior ratio extensionis, quàm in casu nostro: quia beneficium principis est latissimè interpretandum. l. i. ff. de constit. princ. & c. cum dilect. de donat. ergo, & c. Item ab vltima voluntate ad contractus bonum est argumentum, vbi est eadem ratio. l. pactum inter hæredem. ff. de pact. Sed in casibus nostro casui per omnia similib. in vltimis voluntatibus inspicimus tempus conditi testamenti, vt supra patuit, & est optimus tex. in l. vltima. §. Caio, ff. de libera leg. & in l. medico, in princ. ff. de auro & argen. leg. & l. vlt. §. qui indiuisam. ff. de leg. 2. ergo idem erit in contractibus, vt inspicatur tempus celebrati contractus, in quo statu tunc res fuerint: & per hoc videtur tex. in l. cum stipulamur. ff. de verb. oblig. vbi dicitur, cum stipulamur quicquid te dare, facere oportet, intelligimur stipulati quod præfenti die debetur: & si simpliciter stipulemur a quædãtũ, intelligitur de aquæ ductu, qui nunc est, & non de inuenta aqua ducenda. l. penult. & vlt. ff. si serui. vendi. Hinc est, quod si quis concedat alicui fundum, vt in eo ædificet domum, in qua eum recipiat cum quinq; hominibus: si postea ædificet in eodem fundo adhuc vnã domum, non tenebitur tamè plures quàm quinq; recipere, nisi aliud sit actum: similiter, si domus antiqua corruiat & ædificet aliam, liberatus est ab obligatione recipiendi quinq; homines, ita decidit gl. ordinaria in d. l. damni. la. i. §. si is qui vnã, in verbo, promissionis. ff. de damno infecto, quia debet inspicere tempus contractus, vt supra deductum est, & est tex. apertus in l. Rutilia Pollo. ff. de contrah. emp. & vend. vbi dicitur, q̄ si quis emit lacum aliquem, & circa eum pedes decem, non propterea decem illi pedes dicuntur esse sub aqua, quia lacus creuit, & idem in simili dicitur. l. in lege. ff. eodem, & l. nam & servius. §. si vivo. ff. de neg. gest. cum simil. Præterea non videtur saltem negari posse, quin verba dicti contractus quo ad id de quo quærimus sint ambigua: ergo fieri debet interpretatio contra eos qui se fundant ex præfato contractu, seu ex pactis in eo positis. l. veteribus. ff. de pact. & l. si-

& l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & dist. l. quicquid astringenda. ff. de verb. oblig. & c. ex literis, de sponsal. Ergo fieri debet interpretatio contra dominum Abbatem & conventum stipulatores, qui se fundant ex pacto apposito in dicto contractu censuali, & non contra censualem promissorem, quia cum sint partium iura obscura, & c. regula, cum sint, de regulis iuris. libr. 6. & l. fauorabiliores. ff. eodem.

17 Nam si aliud decreuerimus, sequetur, quod esset in potestate sæpe dictorum stipulatorum, promissorem eludere, & eundem maximo damno afficere, in infinitum augendo possessiones & ædificia sua contra omnem æquitatem, quod esset absurdum dicere, argument. l. 2. ff. quod vi aut clam, & l. nec in potestate. ff. de arbit. maximè, cum, vt supra dictum est, præfatus promissor nec debuit diuinare, quod antedictus dominus Abbas stipulator, constructurus esset tot noua ædificia, non solum in antiquis prædijs, sed etiam in postea comparatis, unde non debet generalis obligatio ad illa extendi, vt notatur per Petr. Cyn. & Bartol. in l. finali. Cod. qua res pigno. obliga. possunt & per eundem Bartol. in l. si ita. versic. secundo est videndum, per illum text. ff. de auro & argento legat. quæ lex videtur fortiter stringere, & pro hac parte videtur etiam bonus text. cum glo. in l. non modus. C. de seruit. & aqua, vbi si concessisti mihi seruitutem ducendi aquam, pro rigando prædium meum, vel prædia mea, & postea prædium meum augmentavi, vel alia prædia de nouo quæsiui, ad id quod volo ducere aquam vigore dictæ seruitutis, certè non possum, & ideo ibi inferunt Petr. & Cyn. quod si rusticus promisit dare cuiilibet Canonico sancti Petri pro annuersario decem, & tempore promissionis non erant nisi decem canonici, & postea sint viginti, an cuiilibet debeantur decem? & concludunt, quod non: quia tempore promissionis non poterat rusticus præuidere, quot futuri erant canonici, per d. l. non modus, cum glossa, & per d. l. damni, la. i. §. si is qui vnã. Et ista decisio videtur multum stringere ad propositum, cui addit tex. in Clem. literas, de rescript. vbi dicitur, quod gratia expectatiua ad beneficium vacaturum, non extenditur ad beneficium post datam gratiæ creatum.

In contrarium tamen, his omnibus non obstantibus, quæ videntur apparentiam quandam habere ad vtramque quæstionem, videtur mihi de iure dicendum, respondendum, & consulendum, prout sequitur. Ad primam itaque quæstionem (saluo cuiusque melius & rectius sentientis iudicio) videtur mihi, præfatum promissorem ex pactis in contractu censuali interpositis, teneri & obligari ad prædicto domino Abbati & conventui sancti Michaelis, deliberandam calcem sufficientem, non solum pro refectioe & reparatione antiquorum ædificiorũ,

sed & etiam pro nouorum constructione, quæ dictus dominus Abbas pro vtilitate sua & conventus prædicti, ad præsens construit, & in posterum constructurus est, iuribus, motiuis, & rationibus infra scriptis. Prius tamen præmittenda est clausula illa in contractu censuali, contenta in vltima litera scabinali, in qua sic habetur. *Voertane u voerwaerd, waert sake dat opte woergenoemde erue eenighe calck bouen oft calck bouen ghemaeckt ofte ghetimmeret worden ofte werde, dat dan die staen sullen ende ewilyck bliuen staen, ta l'ulcken l'ist als die calck bouen doen, die nu aldaer staen, te weten u van elcken viert el calx. die vgodts huys behoenen sal tot hoer oerbare, darman daer af gheuen sal vier penninghen Louensche, ende niet meer, ghelyck doude brien, vanden woergenoemde calck bouen gemaecte, vel verclaren.* Id est, Præterea cautum est, vt, si in fundo prænominato vllum vel vlla faciendæ calcis ædificium vel ædificia extruatur extruantur, ea deinde perpetuò, manere debeant, sic vt pro vnoquoque calcis fertello, quatuor & non amplius denarij Louanenses, qua pensione soluenda, præsentia quoque tenentur ædificia, ad ædis sacræ necessitatem subleuandam soluantur: vt litera vetustiores super ea re facta clarè testantur. Vbi diligenter notanda est illa clausula finalis, *Ghelyck doude brien, & c.* id est, vt litera vetustiores, & c. Ex qua sequitur, non solum debere attendi in proposito, quid censuarius promissor his nouissimis literis domino Abbati & Conuentui promiserit, sed etiam quid in præcedentibus literis scabinalibus prædecessores sui censuarij & emphyteotæ promiserunt: facit optimè tex. in Authen. si quis in aliquo. C. de eden. Sequitur etiam dictam clausulam, *ghelyck doude brien, & c.* id est, vt litera vetustiores, & c. referri debere ad id quod supra dixit, *vanden calck die vgodts huys behoenen sal tot bueren oerbare.* Id est, de calce, ad ædis sacræ necessitatem subleuandam. Et non ad id quod dixit de quatuor denarijs, quia sicut ex antiquis literis patet, pro quolibet fertello debebunt dari quatuor denarij cum obulo, & sic esset contrarietas, ergo oportet hanc clausulam, *Ghelyck doude brien, & c.* id est, vt litera vetustiores, & c. referre ad præcedentem, sed non proximam. cap. ecclesia vestra, el. 2. de elect. His præmissis, superest responsonem meam ad primam quæstionem iuribus & rationibus corroborare.

In primis ergo sic probò conclusionem supra postam, quia hoc ad officium boni prælati vel administratoris, non solum pertinet, acq̄sita conseruare, vt notatur in l. decernimus, C. de sacrosanct. eccles. & l. non est ignotum, Cod. de administrat. tutor. Sed ad eius officium etiam pertinet noua acquirere, multò magis antiqua bona meliorare, imò tenetur prælatus de suo, sicut tutor, si potuit aliquid acquirere ecclesie, & neglexit, ita dicit Panormitan. in cap. si

y 4 de ter-

de terra, in 3. notabili, de priuileg. per l. quicquid, C. de arbit. tute. Non est ergo verisimile, dictum promissorem non cogitasse de nouis ædificiis, per dictum dominum Abbatem stipulatorem construendis. Cum tamen nemo præsumatur tam stolidus, qui ignoret quod omnes homines sciunt, scilicet, Prælatum vel administratorem non esse dominum rerum ecclesie vel communitalis, sed administratorem solum. ca. Abbati. 54. distinct. & cap. 2. de donat. iunct. notat. per Bart. & Doct. in l. quod Nerua. ff. de pos. & in cap. ab excommunicato, de rescrip. que modum de tutore dicimus. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emptor. Et per consequens, debere antiqua bona reseruare & noua etiam acquirere, ergo, &c. Item tamen ex paruitate seu exiguitate pensionis, seu verius census, qui solum est duorum solidorum Louaniensium, & nunquam fuit maior, quam sex solidorum Louaniensium: clarè conuincitur, tam dictum dominum Abbatem stipulatorem, quam censuarium promissorem, cogitasse de nouis ædificiis, & non solum de refectione antiquorum ædificiorum. facit cap. & si quæstiones, de Simo. & est bonus textus ad propositum in l. fundi partem. ff. de contrahen. emptio. & vendi. quia non est verisimile, quod dominus Abbas dedisset terram præfatam, quæ est sexaginta pedum vel circiter, cum dimittit ad coquendam calcem, pro tam parua pensione vel censu, & tam paruo onere, imò non valisset talis alienatio: argum. textus in Athen. de non alienan. aut permutan. rebus eccle. §. si vero amicus ecclesiastici, collat. 2. sed

24 tamen sic debet fieri interpretatio, vt res potius valeat quam pereat. l. quotiens. ff. de rebus dub. & cap. intelligentia, circa finem, de verb. signifi. cum similibus. ergo, &c. Item, vt ex nouissimis literis censualibus, iunctis antiquis literis scabinalibus patet, quod dictus promissor censuaris, vel eius prædecessores, quorum ipse obligationem innouauit, promisit & promiserunt domino Abbati & conuentui prædictis seu monasterio, dare seu deliberare calcem sufficientem ad usum & vtilitatem dicti monasterij, quamlibet fartellam pro quatuor denarijs: sed calx quæ est sufficiens ad refectionem antiquorum ædificiorum, non est sufficiens ad usum & vtilitatem dicti monasterij: ergo deliberando calcem sufficientem ad refectionem tantum, non liberabitur dictus promissor. Minor probatur, quod tamen illud dicitur sufficiens vel sufficere, quod ad perfectionem actus non indiget alio adminiculo. cap. 1. & ibi hoc notat Panorm. post Ioan. And. in 8. notabili, de postu. præla. & cap. sacris, quod metus causa. & est glos. notabilis, quæ tacitè hoc sentit, in cap. statutum, in princip. in verbo, canonicis, de rescript. libr. 6. Sed ad perfectionem vtilitatis dicti monasterij, non sufficit reformare antiqua ædificia; licet hoc fortasse sufficeret ad perfectionem necessi-

tatis. Ergo non sufficit hoc casu deliberare calcem solum sufficientem ad refectionem. Item tamen promissor commisit arbitrio domini Abbatis stipulatoris modum ædificandi, ex illis verbis quæ in antiquis literis inueniuntur, vbicumque locorum necesse fuerit & ipsis videbitur expedire. hoc enim important illa verba: vt est de hoc text. in cap. pastoralis, & quæ ad hoc notat Barbat. in repetitio. de causa possess. & proprie. & in cap. 2. in fine, & ibi Ioan. Andr. in nouella, de iuramento calum. libr. 6. Ergo potuit dictum monasterium noua ædificia construere, & calcem sufficientem pro dictorum ædificiorum constructione à præfato promissore, seu præfati dimittit ad possessionibus exigere. Nec tamen potest dici, quod copula, & in præfatis verbis impediatur sensum quem ponimus, & quod debeat hæc clausula intelligi, vt sit sensus, vbicumque locorum, &c. id est, vbicumque hæc duo concurrent, scilicet, necessitas monasterij, & voluntas ædificandi: quia ad veritatem copulatiuæ, &c. §. penult. Instit. de hære. instit. quia secundum hoc verba illa, & ipsis videbitur expedire, nihil operarentur, quod non est dicendum, cap. si papa, de priuilegijs libr. 6. Nec est inconueniens, quod coniunctiua pro disiunctiua accipiat, quando subiecta materia hoc requirit. l. sæpe. ff. de verborum signifi. iuncto cap. solita, de maior. & obed. Idem etiam importat alia clausula, in alijs literis scabinalibus antiquis contenta, scilicet secundum quod dictis religiosis placuerit, sicut dicimus de tamen clausula, prout volueris, que importat liberam voluntatem, secundum dominum Anton. & Barba. in c. 1. de constit. & Bart. in l. si sic. ff. de legat. primo. & in extrauaganti, ad reprimendum, Bald. in l. voluntatis. Cod. de fideicom. gloss. in cap. Abbate, versicu. per sonam idoneam, & quæ notat ibi Panorm. de verb. signifi. & Imol. in Clem. sæpe, in verbo, defensionis. 62. columna, versicu. vltimo, quærit hic Ioannes de Ligna. de verborum significatio.

29 Idem tamen etiam dicimus in hac clausula, pro libito suæ voluntatis, secundum Panormitanum in cap. ex parte, de consuetud. & cap. dilectus, de sequestra. possess. & fructus, in Clem. 1. de excess. prælatorum, quæ omnes clausule sunt satis synonymæ. Ad secundam autem quæstionem pariformiter mihi videtur (saluo semper cuiusque melius sententis iudicio) præfatum promissorem ex pactis in contractu censuali appositis, teneri & obligari ad prædictis domino Abbati & conuentui deliberandam calcem sufficientem, non solum pro nouis ædificijs in antiquis fundis seu prædijs constructis seu construendis, sed etiam pro nouis ædificijs, quæ in nouis prædijs post contractum censualem celebratum, & pacta sæpe dicta in ita ad præfatos construuntur vel in posterum construuntur: iuribus & rationibus infra scriptis.

In primis, quia promisit censuaris deliberare

rare calcem, die tertijs beboenen sal, fartellum quodlibet, &c. Ergo cessat quæstio, vtrum appellacione bonorum, hoc casu comprehendatur bona post contractum initum acquisita, quia

30 tamen monasterium non moritur. cap. quoniam Abbas, de officio delega. & est textus apertus in l. forma. §. quanquam. ff. de censib. Et istud maxime procedit, quia hic reperiuntur verba futuri temporis, scilicet, beboenen sal. l. si fuerit. ff. de legat. tertio. Secundò idem tamen probatur per id quod habetur in c. quia circa, & quod ibi plenè notatur, de priuileg. vbi priuilegium concessum vni Ecclesie super episcopalibus decimis retinendis, extenditur etiam ad possessiones seu prædia postea acquisita, ne eadem res diuerso iure censeatur. Ergo in casu nostro, licet dictus promissor simpliciter promississet monasterio præfati deliberare calcem ad vtilitatem bonorum suorum, tenetur tamen deliberare, non solum pro ædificatione seu constructione ædificiorum in antiquis fundis, sed etiam in nouis postea acquisitis. Tertiò pro hoc facit, quia

32 vbi tamen dispositio generalis fit per nomen collectium seu vniuersale, comprehendit etiam augmentum superueniens de futuro. l. peculium, in princip. ff. de legat. 2. l. grege. ff. de pigno. l. grege. ff. de legat. 1. l. penult. ff. de fundo instructo. Sed ita fuit in proposito, nam tamen verbum, bona, est verbum collectium recipiens augmentum & diminutionem, sicut hoc verbum, peculium, & hoc verbum, grex. l. fina. C. quæ res pigno. oblig. possunt, & l. fina. ff. de legib. Ergo in proposito, appellacione bonorum continentur bona postea acquisita. Quarto, tamen pro hoc adduco notabilem decisionem Ioan. And. in regula, qui sentit, de regu. iur. libr. 6. in mercuralibus, cuius decisio optimè facit ad casum nostrum: Nam quærit ipse, quid si Abbas & conuentus habent priuilegium, quod possint admittere familiares suos ad diuina tempore interditi, an familiares recepti post priuilegium comprehendantur. Et arguit pro & contra, & soluendo concludit, quod aut noui familiares in locum primorum deficientium vel deficientium sunt assumpti post dationem priuilegij, & comprehenduntur. capit. ecclesia sanctæ Mariæ 1. & 2. vt lite pendente, & l. si eum. §. qui iniuriam. ff. si quis cautio. melius facit, licet ipse non alleget. l. seruitutes. §. si sublatum. ff. de seruitut. vrbano. prædiorum. Aut noui familiares sunt adiuncti primis, & tunc distinguit, aut adiunctio est facta ex iusta causa, puta, quia actum est monasterium monachorum, & autæ sunt facultates, ita quod maior familia necessaria est, tunc adiuncti gaudebunt priuilegio: Quia priuilegium tamen indeterminate loquens, indeterminate debet intelligi. c. si euangelica, quin quagesima sexta distinctio, & ca. consuluisti. cap. quæ de causa, & ibi not. 2. quæ

36 sio. 5. & d. cap. quia circa: & pro tamen hoc etiam

adducit l. si seruitus. ff. de seruitut. vrbano. prædio. vbi dicitur, quod qui simpliciter & indiffinitè promisit, luminibus vicini non officere: non solum presentibus luminibus officere non potest, sed nec futuris. concordat etiam text. in d. l. forma. §. quanquam. ff. de censibus, & d. l. fina. §. Caio. ff. de libera. lega. & l. si mancipia. tamen in principio. ff. de fundo instructo, vbi dicitur, quod legato fundo cum mancipijs, cedunt legato mancipia, quæ colendi fundi causa, testator ibi post testamentum induxit: & per alia iura, de quibus ibi per eum. Si autem adiunctio familiaris fuerit facta ex nuda voluntate, & tunc illi noui familiares non continebuntur, nec gaudebunt hoc priuilegio: quia fictio tamen est falsa causa, & reprobatur in talibus. cap. fina. de verbo. signi. libr. 6. & c. tuarum, de priuileg. & ibi plenius per eum. Hoc autem vltimum non habet locum in casu nostro, propter præallega. l. quicquid. C. arbit. tute. & notat Panorm. in d. c. si de terra, de priuileg.

Quintò bene tamen facit quod notat Ioan. de Imol. & Ioan. And. in d. c. fina. de verbo. signi. in nouella, vbi dicunt, quod si episcopo fuit concessum priuilegium, vt quatuor clericis ad sua obsequia exeuntes percipiant fructus beneficiorum, quamuis in suis ecclesijs non resideant, quod eodem beneficio gaudebunt clerici post priuilegium surrogati loco aliorum, iuribus præalleg. & l. sicut in annos, secundo responso. ff. quibus mo. vsufruc. amit. & l. si ita fuerit. ff. de leg. 3. Sextò, pro hoc adduco id quod notat Pe. & Cy. quem sequuntur Reyne. de Forli. & Fulgo. in l. placet. C. de sacro. eccle. vbi quærun, an priuilegium tamen concessum ecclesijs, puta ciuitatis Louaniensis, extendatur ad ecclesias constructas post concessione priuilegij, & arguunt pro & contra, finaliter concludunt, quod sic, per d. l. penult. ff. de fund. instruct. & d. c. quia circa, & d. l. peculium: & etiam tamen videtur tenere Bart. in d. l. damni, la. 1. §. si is qui, vbi post Iac. de Arct. quærit, An si concessum fuit priuilegium immunitatis alicui monasterio & eius capellis, comprehendantur capelle postea constructæ: & remittit ad notata per Cynum in d. l. placet. Septimò, pro hoc tamen adduco id quod notat Ioan. And. in additio. ad Specul. titu. de treuga & pace, in Rubrica, in fine, vbi quærit, quid si duæ ciuitates fecerunt pacem, vallatam pœna pro se & suis subditis: an hæc pax extendatur ad villam quæ postea se submisit alteri dictarum ciuitatum: & dicit vnà cum Guido. de Suza, quod sic, & quod ita fuit iudicatum per d. l. si seruitus. ff. de seruitu. vrbano. prædiorum. & in l. si quis filiabus. ff. de testamenta. tute. & dicto capit. quia circa: & quod notatur in dicto capitulo, cum capella, de priuilegijs. Octauò probatur per tamen id quod habetur in c. penultimo, & in c. quod ex parte, de deci. inducendo illos text. vt facit Ioan. de Imol. in d. l. damni, la. 1. §. si is qui. ff. de

ff. de damno infecto, ubi quærit, an privilegium exemptionis super decimis vel collectis non solvendis, porrigatur ad prædia quæ sita post concessionem immunitatis: & dicit, quod sic, per d. cap. quia circa, & subdit hoc esse verum, non solum quando agitur de præiudicio tantum concedentis, quo casu latè fit interpretatio, iuxta ea quæ habentur in cap. Cumanam, de rescrip. & in cap. olim, de verbo signi. & in l. fin. ff. de consil. princi. Sed etiam ubi concederet privilegium papa, de decimis non solvendis, ad præiudicium parochialis ecclesiæ, & sic tertij. hoc dicit probari per d. cap. ex parte, iuncto d. cap. penul. ubi patet, quod privilegium concessum certis religionis super decimis laborum suo non solvendis, comprehendere futura bona, nisi fuisset de super facta provisio, per d. cap. penul. Quanto magis hoc esse debet in casu nostro, cum ista promissio deliberanda calcis sufficientis dicto monasterio sancti Michaelis, non concernat præiudicium tertij, sed solius promissoris, seu illius qui representatur loco ipsius. Nono t̄ adduco pulchram & notabilem decisionem & consilium Alex. de Imol. in casu per omnia simili, consilio suo 181. secundum volu. vel in numero omnium consiliorum 323. incipien. redemptoris nostri, & c. in occurrenti casu supra narrato, & c. ubi elegantissimè consuluit, quod privilegium concessum cuidam officio quod dicebatur dominorum sexdecim, super non solvendis g. bellis, extendatur ad officarios, post tempus concessi privilegij illi numero superadditos, etiam in præiudicium conductoris dictarum gabellarum seu publicani, per iura & rationes præallegatas, quem omnino vide, quia est basis & fundamentum huius nostri consilij: Clarè enim decidit casum nostrum, & ut Barbat. dicere solebat, ponit securim ad radicem. Decimo, ad idem t̄ facit quod notat Io. de Imol. in d. l. damni, la 1. §. si is qui vnas, ubi dixit, quod si concedo tibi fundum, cum pacto, quod tibi ædifices domum, in qua promittis me recipere cum familia mea: Et tempore promissionis habebam tantum quinque in familia, postea verò est aucta familia: an teneberis omnes recipere. Et dicit, quod sic: dum modo non sit aucta, in nimis magna quantitate, per id quod habetur in d. c. quanto, de censib. Magnus t̄ autem excessus non consuevit appellari, qui non excedit dimidiam totius l. 2. cum ijs quæ ibi notantur, C. de rescind. vendi. & c. penul. de empr. & vendi. Et ubi nimis magnus non est excessus, tenetur etiam ad augmentum oneris, ad quod ille se obligauerat ex liberalitate: ita loquitur text. in d. c. quanto. Igitur tantò magis, quando se obligavit, non ex liberalitate, sed ex contractu ultro citroque, obligatorio, ut in casu nostro. arg. l. inter eos. §. 1. & l. ne liberalitate. ff. de re iudi. & l. id quod, in princip. ff. de donatio. Per quæ iura tenet Innocentius in d. c. quanto, quem sequun-

tur Panormitanus & Doctores, quod in tali casu, quando quis obligavit se non ex liberalitate, sed ex contractu ultro citroque obligatorio, teneatur etiam augmentata familia in infinitum: Cuius ratio est, quia attentò t̄ quod iste contractus habuit se ad lucrum & ad damnum, non videtur promissor deceptus, licet eveniat damnum. l. si pater puellæ. C. de inoffic. testamen. l. Lucius. §. fin. ff. ad Trebellia. & notat Bartol. & Docto. in l. 2. C. de rescind. vendi. dum quarunt, an remedium illius l. 2. habeat etiam locum in transactione: Quia non est ferendus, qui lucrum amplectitur, & c. l. vnica. C. de caduc. tollen. & regula, qui sentit, de reg. iur. lib. 6. Vnde cimò & vltimò, hanc t̄ nostram quæstionem decidit Panormitan. sæpe allega. cap. quanto, ubi idem sæpius supra diximus, determinat in duabus quæstionibus (quæ, quantum ad ius, nihil differunt à casu nostro, nisi quod casus noster est minus dubitabilis) quarum vna fuit. Quidam dedit furnum seu molendinum in emphyteosim, hoc adiecto, ut recipiens haberet & deberet coquere vel molere, pro isto donante & familia. Demum excreuit multum familia istius: quæritur, nunquid teneatur coquere. Et determinat, quod sic. Alia quæstio fuit. t̄ Paterfamilias aliquis constituit certum precium, ut quis teneatur coquere pro tota familia sua: Nunquid aucta familia, teneatur pro eodem precio vel mercede sicut prius. Et determinat, quod sic: Nam ex quo recipiens potest se habere ad lucrum, scilicet, de minorata familia, ita debet sentire damnum aucta familia: cum contrarium eadem sit disciplina. l. prima. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris, cum similibus. Ita etiam dicendum est in casu nostro: quia dictus censuarius promissor potuit se habere ad lucrum, dicto domino Abbate donante domi stadium censuale nihil vel parum ædificante, vel eo tempore ædificando cum calx est bono foro. Ita etiam debet nunc patienter ferre damnum. Sicut t̄ enim appellatione familie venit etiam familia aucta: ita in casu nostro, appellatione bonorum, veniunt etiam bona futura. l. fina. & ibi Bartol. Cod. quæ respigno. obliga. possunt, & idem Bartol. in d. l. si ita. ff. de auro & argento legat. ubi est materia. Vnde sibi t̄ imputet dictus promissor, quod commiserit se fortuna, quam scire debuit non semper sibi futuram propter eius instabilitatem & casuum humanorum volubilitatem. l. corruptionem. Cod. de usu & habitati. Nunc superest potioribus argumentis ante oppositum vtriusque quæstionis adductis, & primo argumentis ante oppositum primæ quæstionis. Ad id ergo quod in primis assumitur, non esse verisimile dictum promissorem censuarium cogitasse de nouis ædificijs: dico, quod hoc est falsum. Imò videtur cogitasse de futuro euentu, sicut is qui emit iactum retis. l. si iactum

si iactum retis. ff. de actio. empt. & vendi. & supra in responsione ad primam quæstionem clarè deductum est ex verbis contractus, promissorem de nouis ædificijs cogitasse: quare non obstat. Ad id t̄ verò quod dicitur, non videri aliquem in infinitum se velle obligare: dicendum quod hoc regulariter est verum, nisi ex iuris dispositione, vel partium conuentione aliud habeatur. argumento l. in actionibus. ff. de iur. iurando, & l. non impossibile. & l. i. ff. de pactis. Item ad t̄ id quod dicitur de mediocritate, dicendum est, quod illa iura procedunt in dubio. tale autem dubium hic cessat propter illa verba contractus, & ad vsum & vtilitatem bonorum fuorum, & quædam alia verba supra sæpius relata.

Venio nunc ad argumenta ante oppositum secundæ quæstionis adducta, quæ longè maiorem videntur habere apparentiam: sed si bene ponderentur, iura pro eis allegata non loquuntur in casu nostro. Non t̄ obstat ergo sæpe dicta l. damni, la 1. §. si is qui, ff. de damno infecto, quia ibi dispositio non fuit facta per nomina collectiua, quæ recipiunt augmentum de futuro: ita soluit dominus Alexander de Imola, in præallegato consilio 181. vel secundum Bald. in d. l. non modus. Cod. de seruitu. Ideo ibi appellatione domus non continebatur domus postea quæ sita, quia non poterat taxari damnum infectum domus quæ non erat adhuc. Et non potest peti cautio damni infecti, nisi ratione domus vel rei, cui verisimiliter timetur damnum. Non obstat t̄ etiam l. Iulianus, in fine, cum l. sequen. ff. de lega. tertio, quia ibi testator vsus fuit verbis presentis temporis, ideo non trahitur ad futurum. l. si stipulatus fuero. §. cum stipulamur, & l. si à colono. ff. de verborum obligatio. l. si ita scripisse. ff. de legat. tertio. & plenè per Bartol. in d. l. si ita. ff. de auro & argento legat. & per Doctores in d. c. quia circa, & l. si ita fuerit. ff. de lega. 3. Sed in casu nostro in quadam litera scabinali, verba fuerunt prolata sine tempore, ibi, ad vtilitatem bonorum fuorum, & cæ. Et in alia fuerunt verba futuri temporis, ibi, *die tgdshuys behouen sal.* Et hæc eadem responsio potest dari ad dict. l. vxori. §. primo, ff. de legat. tertio, quia ibi dispositio fuit concepta per verba præteriti temporis, ut ibi per glo. aliàs posset responderi, ut patet ibi ex notatis per Bartol. Non t̄ obstat etiam textus in dict. cap. quanto, de censib. quia respondeo, quod ille textus loquitur, quando ex causa liberali esset facta talis promissio, de qua ibi, quo casu æquius & rationabilis est subuenire ipsi, ne ex liberalitate immoderata grauetur & inops fiat, quàm illi qui non ex liberalitate, sed ex contractu ultro citroque obligatorio, teneantur iuribus præallegatis. Et ita intellexit illum textum Innocentius, pater iuris, in d. ca. quanto, & bene, secundum omnes Doctores. Et ad

decisionem Hostiensis in dict. capit. quanto, respondeo (salua tanti patris & Doctoris reuerentia) quod ipsa non est vera, quia contra casum dict. cap. quanto, nec eam sequuntur Doctores. Ad decisionem verò Bartolo. Brix. dicendum, quod supposita eius veritate, tamen nihil facit ad propositum: quia t̄ per mortem patris familias desinebat familia posse augeri, licet qui in eius potestate viuo eo fuerant, possint adhuc dici de familia. l. pronuntiatio. §. familia. ff. de verborum significatio. & sic sumus extra casum nostrum. Non obstat t̄ etiam l. i. cum concordantijs. ff. communia prædio. quia respondeo, quod verum est, quod actu non potest acquiri seruitus prædiorum fuorum, adeo quod seruitus dicatur formata, ut ibi, tamen potest deduci in contractum seruitutis pro futuro prædio, adeo, ut illo acquiri debeat seruitus, l. si seruitus. §. futuro. ff. de seruitut. vrb. prædio. Non obstat t̄ etiam notata in capit. cum capella, de privileg. & per Ioan. Andr. in additio. ad Specula. titu. de censu. §. nunc dicendum, in additione magna. Quia respondeo secundum Ludo. de Roma in dict. l. damni, la prima, §. si is qui, quod illa determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiudicium tertij, sed concedentis solum: & tunc non procedit determinatio gloss. & Guidonis de Suza procedit, quando concessio immunitatis erat in præiudicium tertij, quia t̄ tunc debet strictè interpretari, ne lædat ius tertij. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & c. & cap. super eo, de offic. delega. Aut tale privilegium vel concessio non concernit præiud

concedentis, vt supra dictum est. Et secundum hoc poteris facile per te soluere omnia alia argumenta ante oppositum adducta, quæ maiorem habent apparentiam, quam veritatem.

Concludendo ergo dico, sæpe dictum domitium censuale, seu eius possessores, debere antedicto monasterio diui Michaelis deliberare calcem sufficientem, non solum pro refectio ne antiquorum ædificiorum, sed etiam pro nouorum extrucone, tam in fundis antiquis, quæ etiam nouiter post prædictum contractum censualem acquisitis & in posterum acquirendis, pro quatuor denarijs Louanienibus: iuxta formam dicti contractus censualis & pactorum in eo contentorum.

CONSILIVM GCXXXVI.

SYM M A R I A.

- 1 *Dissensio inter principem & eius subditos rebellio, & non bellum appellatur.*
- 2 *Mercatores tempore belli congrua securitate gaudere debent.*
- 3 *In curia suprema à qua appellare non licet omnia quouis modo ad causam facientia admittenda sunt.*
- 4 *In iudicando princeps non tantum ad subtilitatem quantum ad veritatem & æquitatem spectare debet.*
- 5 *Dispensatio, legitima subsistente causa, debet consistere.*
- 6 *Princeps per tractatum pacis, subditorum suorum iniuriam & iniuriam ipsi illatam remittere nequit.*

AD finem, quod in materia erroris propositi per Laurerium Monick, contra sententiam latam in magno concilio illustrissimi domini Archiducis, in Maio, anno quingentesimo quarto, constet euidenter de bono iure dicti Laurentij, Est aduertendum, quod inter principem & suos subditos non est propriè bellum, de quo loquuntur iura, dicentia, quod capta efficiuntur capientium: sed propriè talis dissensio appellanda est rebellio: iuxta ea quæ habentur & notantur in l. hostes. ff. de capt. & per Ioan. Fab. & alios in §. præterea, Instit. de rer. diuis. & per Inno. Hosti. Panor. & Doct. in c. sicut. 2. de iureiuran. & per Salice. in l. quoniam multa facinora, C. ad leg. Iul. de vi. Non enim licet bellum suscipere sine principis, qui loco populi Romani successit auctoritate. d. l. hostes, & per totum titu. C. vt armorum vsus inficio principe interdicitur: fit: & est bonus text. in c. quid culpatur. 23. q. 1. vbi pulchrè inquit tex. Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, vt suscipiendi belli auctoritas & consilium apud principes sit. Item secundò est aduertendum, quod de iure tempore belli mercato-

res debent congrua securitate gaudere, vt est text. in c. 2. de treuga & pace, & facit Auth. omnes peregrini, cum ibi notatis per Doct. C. commu. de success. Tertio est aduertendum, quod in curia suprema, à qua non licet prouocare, admittenda sunt omnia quæ quouis modo ad causam faciunt, cum nullum aliud superfit remedium sententia lata, argu. l. per hanc. C. de tempo. appel. Iudicantem enim oportet cuncta rimari. c. iudicantem. 30. q. 5. Et hinc est, quod etiam post conclusionem in causa, iudex potest ex officio interrogare partem pro inquirenda veritate. l. vbi cunque. ff. de interroga. actio. & cap. cum Ioannes heremita, de fide instr. & declarat elegantissimè Alex. de Imol. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. Princeps enim in iudicando, non tantum ad subtilitatem, quantum ad veritatem & æquitatem respectum habere debet. c. ad petitionem, de accusat. cum similibus. Ex quibus omnibus inferitur, quod cum in anno millesimo octuagesimo octauo retro præterito, dictus Laurentius fuerit mercator Colonienfis, vt patet ex actis: captura facta de persona sua & bonis in dicto anno octuagesimo octauo, per illos de Vbenduyen subditos illustrissimi domini Archiducis, contra quem tunc rebellabant & cornua erigebant, fuit nulla, iniusta, temeraria, & iniqua. Patet etiam ex præmissis, quod dictus Laurentius ad probandum contenta in sua requesta ciuili, admitti debuit & non reijci sua requesta ciuili, & ea quæ per commissionem valetudinariam in vim dictæ requestæ facta fuerant, cum illa prolata releuent probantem, & multum faciunt ad causam, cuius tamen contrarium per errorem vel inaduertentiam factum comperitur. Nec præmissis obstat, quod processus fuit receptus pro processu in scriptis, ad iudicandum ex eisdem actis, an bene vel male: & sic vt videtur, non licebat postea aliud allegare vel deducere, quia ad hoc facilis est responsio: nam ad tollendum istud obstaculum, fuerunt impetratæ literæ patentes requestæ ciuili, vt patet ex actis. Non obstat etiam si dicatur, quod concilium non tenebatur dicto Laurentio facere gratiam, quale est, recipere eum ad noua facta allegandum & probandum, postquam processus fuit receptus pro processu in scriptis, & c. Quia dico, quod ista nõ est mera gratia, sed debita: sicut dicimus de dispensatione debita, subsistente legitima causa. c. vt constitueretur, cum ibi notatis per gl. quinquagesima distinct. Ex quo enim princeps voluit dicto Laurentio subueniri de iustitia & de gratia, & facta per eum proposita in sua requesta ciuili releuabant & faciebant pro instructio ne causa: Debuit concilium (saluo semper suo honore) huiusmodi requestam interinare, non reijcere: iuribus præallegatis.

Non obstat etiam si dicatur, quod in tractatu pacis, dominus Archidux singula remisit & abole-

& aboleuit: quia salua impertinentia pacis ad casum subiectum hoc venit intelligendum quo ad crimen & iniuriam sibi illatam, sed actio ciuili competens parti non intelligitur remissa: vt pulchrè tenet dominus Petr. de Anchor. in c. in nostra, de iniurijs: quia in dubio princeps intelligitur remittere ius suum, non singulorum, quod remittere non potest: vt notatur per glo. Bart. Bald. Salic. Alex. Iaf. & alios in l. venia, C. de in ius vocand. & per Canonistas in cap. quæ in ecclesiarum, de constit. & per legistas in l. fina. C. si contra ius vel vtilit. pub. Ex quibus omnibus concludo, dictum Laurentium bene impetrasse literas à Cæsarea Maestrate & domino Archiduce in materia erroris, & quod in ea obtinere debet.

CONSILIVM CCXXXVII.

SYM M A R I A.

- 1 *Exceptio confirmat regulam in casibus non exceptis.*
- 2 *Commenda quid sit. & num. 19.*
- 3 *Res de facili ad suam naturam reuertitur.*
- 4 *Promissio de beneficio reseruat per papam facta quid operetur. & num. 22.*
- 5 *Beneficium commendatum amplius non vacat. et num. 23.*
- 6 *Reseruatio beneficij expirat per commendam perpetuam. & num. 20. & 25.*
- 7 *Beneficium reseruatum per papam collationi sue, cuius sit natura. & num. 17.*
- 8 *Decretum irritans collationem, titulum, & possessionem inficit.*
- 9 *Beneficium vacans in curia qualiter conferendum.*
- 10 *Habens potestatem conferendi beneficia etiam reseruata, beneficia in curia vacantia conferre nequit. Fallit vt num. 11.*
- 11 *Beneficium in curia vacare quando dicatur.*
- 12 *Commendatarius possessionem vel ius in beneficio non habet.*
- 13 *Permutatio fieri non potest, nisi de rebus proprijs.*
- 14 *Beneficium semel verò vacans, vacare non desinit, nisi alteri ius in re sit quaesitum.*
- 15 *Collatio tribuit beneficiato acceptanti ius in re.*
- 16 *Papa visitatorem, vel administratorem ecclesie vacanti dans, eius promissionem sibi reseruasse videtur.*
- 17 *Verbum, prouidere, quid importet.*
- 18 *Dispositio tota interitu vnius partis, substantia rei permanente, non corrumpit sed durare dicitur.*
- 19 *Dolus, fraus vel delictum in papa vel alio quocumque priuato non presumitur.*
- 20 *Iniuriam alteri facere non censetur, qui suo iure utitur.*



Asus. Titius per procuratorem specialiter ad hoc constitutum, resignauit in Romana curia in manibus domini nostri Papæ parochialem ecclesiam N. Leodiensis diocesis, quam obtinebat: & papa eandem ecclesiam reseruata generaliter collationi suæ, reseruata in corpore iuris clausa, commendauit Seio, per eum, quoad vixerit, tenendam, regendam, & gubernandam: & postea Seius moritur in partibus, in mense ordinario collatori competente, iuxta indultum Leodiens. in quo etiam inter alia canetur, quod de beneficijs vacantibus etiam reseruatis (non tamen certis exceptis modis) in quibus modis de commendis seu affectis per commendam nulla fit mentio, disponere possit. Dubitatur ergo primò, an per dictam commendam cessauit vacatio dictæ parochialis ecclesie, vel si papa per commendam solum commisit curam & regimen, reseruando apud se titulum tanquam vacantem, in suspensio, iuxta modum scribendi cancellariæ Apostolicæ, quado proficitur de beneficio vacante post cessationem commendæ: quia tunc dicit, commendam huiusmodi per obitum dicti Sei cessante adhuc eo, quo dum sibi commendabatur modo vacare noscatur. Et sic consequenter dubitatur, an ordinarius collator conferre potuit, attento, quod in indulto Leodiens. non sit expressa mentio, quod conferre poterit beneficia reseruata reseruata in corpore iuris clausa. Super quo casu videtur prima facie dicendum, quod valet collatio facta per ordinarium collatorem, medijs infra scriptis.

Primò, pro hoc est tenor bullæ Eugenij continentis concordiam initam inter sedem Apostolicam ex vna, & episcopum Leodiensem, & alios collatores ordinarios ciuitatis & diocesis Leodiens. ex alia. Nam illic habetur, quod ordinarius collator in mensibus suis potest prouidere etiam de beneficijs reseruatis, certis dumtaxat modis exceptis, quæ exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis. c. dominus. 32. questio. 7. & l. nam quod liquide. §. fina. ff. de penul. lega.

Secundò, quia dominus Papa semel in hoc casu prouidit, dando dictum beneficium alteri in commendam, vt ponitur in themate. Commenda etiam est titulus canonicus, vt vult glos. ordinaria in c. nemo deinceps, de elect. lib. 6. ergo ex quo Papæ placuit isto modo de beneficio disponere, videtur alteri modo disponendi renunciaisse, maximè, quia reseruaciones sunt odiosæ, & restringendæ, cum per eas præiudicetur collationi ordinariarum.

Tertio, quia de facili res reuertitur ad naturam suam. c. ab exordio. 35. dist. & l. si vnus. §. pactus ne peteret, in fin. ff. de pact. Sed isto modo fieret reductio ad ius ordinarium & commune, ergo, & c. Et confirmatur, quia postquam

x
† Papa

4 † Papa semel prouidit de beneficio referuato, licet prouisus non sit adeptus possessionem, expirat referuatio, & ordinarius potest conferre, vt est decisio Rotæ 283. incipiens, nota quòd vbi Papa, in antiquis, & vult Ioan. And. in addition. ad Specula. in titu. de act. & pet. in §. super actionibus, in fin. ergo eadem ratione in casu præfenti debet cõferri referuatio expirasse. Quartò, quia beneficium † commendatum non vacat, vt vult glos. ordinaria in d. cap. nemo deinceps, super verbo, commendare, de elect. libr. 6. & decisio Rotæ 27. incipiens, nota quòd vbi beneficium, in antiquis: sequitur ergo, quòd post prouisionem factam per Papam de huiusmodi beneficio, illud alteri commendando, expirauit referuatio, & effectus eius resultans ex vacatione in curia. Quintò, † pro hac parte est decisio Rotæ aperta 244. incipiens, nota quòd vbi beneficium est referuatum, in antiquis, quæ expressè vult, quòd referuatio expirat per commendam perpetuam. In casu autem præfenti commenda fuit ad vitam commendatarij, vt patet in themate, & sic perpetua, iuxta nota, per glos. ordinariam notabilem, in clem. & si principalis. de rescript. & facit l. sufficit. ff. de condi. indeb. ergo in iudicando non est ab hac decisio ne Rotæ clara recedendum.

7 Istis tamen non obstantibus, irrefragabilis veritas est in contrarium, pro cuius euidencia plura sunt præmittenda. Primò, quòd † beneficium referuatum per Papam collationi suæ, ex ipsa referuatione & appositione manus Papæ est affectum, quæ affectio non tollitur, nisi per collationem Papæ subsecutam, vt est decisio Rotæ expressa 553. incipiens, Papa referuauit, & 410. incipiens, nota quòd beneficia, & 412. incipiens, nota quòd licet secundum ordinationem domini Gregorij, &c. in antiquis, & decisio expressa 184. incipiens, beneficia collectorum, & 211. incipiens, licet iuxta ordinationem, in nouis: & vult dominus Ioannes Milis in repertorio suo super verbo, referuatio, 2. licet aliam quotam alleget: & probatur in c. si eo tempore, de electio. lib. 6. vbi bonus tex. & ibi nota, per Paulum de Leaz. Dominic. & alios, & facit c. vt nostrum, cum ibi notatis, de appel. & not. per Ioan. And. & alios in c. inter dilectos, ante fin. de excess. prælat. Secundò est præsupponendum, quod beneficium vacans in curia, est referuatum collationi Papæ, ad eò quòd de eo nemo disponere potest pro illa vice, nisi papa. Perditque hoc casu ordinarius collator, ad quem aliàs spectat collatio & prouisio, ius conferendi pro illa vice, vt est textus expressus in cap. 2. de præbend. libro 6. in quo text. ponitur decretum irritans, quòd † nedum inficit collationem & titulum, sed etiam possessionem, vt est decisio Rotæ 16. incipiens, si contra agentem possessorio, &c. in nouis. Imò plus † volunt Docto. in d. c. 2. & præcipuè Lap. Dominic. & posteriores, quòd etiam

si Papa conferat beneficium vacans in curia, non motu proprio, sed ad alterius supplicationem, non valet collatio, nisi exprimat in supplicatione, quòd vacauit in curia. Tertid est præsupponendum, quod † ille, cui data est a Papa potestas conferendi beneficia etiam referuata: non potest virtute talis indulti conferre beneficia vacantia in curia, nisi specialiter & expressè detur potestas conferendi beneficia vacantia in curia, quantumcunque ampla & generalia sint verba indulti, vt est textus in d. c. 2. in fin. & est decisio Rotæ expressa 97. & in aliquibus quotis, centesima, incipiens, habens autoritate apostolica, in nouis. Et hinc est, quòd licet aliàs potestas conferendi beneficia data per Papam executori in fauorem impetrantis gratiam, comprehendat etiam beneficia deuoluta ad Papam, vt est textus in clementina, si de beneficio, de præbend. Tamen non comprehendit beneficia vacantia in curia, vt dicit glossa notabilis in dict. clement. si de beneficio, in verbo, sine ad nos, per text. d. cap. 2. & de hoc est decisio Rotæ expressa 119. & in aliquibus quotis, 491. incipiens, legatus vel nuncius apostolicus, & 488. & in aliquibus quotis 491. incipiens, nuncius apostolicus, in nouis. In † vno tamen casu beneficium vacans in curia, non est referuatum sedi vel collationi eius, puta, quando tale beneficium esset de iure patronatus laicalis, quia illud non venit in quacunque generali referuatione, vt est pulchra decisio Lapi in allegatione sua 96. incipiente, beneficia vacantia in curia Romana, & decisio Rotæ 334. incipiens, supposito facto, in nouis, secundum quotas meas. Quartò, est præsupponendum, quòd beneficium † dicitur vacare in curia, si per procuratorem sic resignatum in curia, etiam principali existente & manente in partibus: quia ex quo hic attenditur factum renunciationis, quæ quidem renunciatio inducit vacationem, attenditur locus renunciationis, & non constitutionis, secundum Archidiaconum Ioan. Andr. Dominic. Philip. & alios, in præalleg. c. 2. & est glos. ordinaria in clement. 1. in verbo, collato, circa medium, vt lite pend. &c. quam ibi sequitur & commendat Cardin. & voluit Ludo. de Roma, in consilio suo 342. Quintò præsupponendum est, quod per † commendam non acquiritur ius in beneficio: & hinc est, quod habens commendam prælaturæ, non dicitur prælatus, vt vult glos. ordinaria in d. c. nemo, & glo. in d. c. qui plures. 21. q. 1. & Innoc. in c. si consliterit, de accusat. imò commendatarius nõ habet ius in beneficio, sed nec possessionem, vt patet ex tex. & gloss. dict. cap. si consliterit, & in d. c. qui plures, & ibi Archid. & quia commendatarius non habet ius in beneficio, iura permittunt, quòd quis eodem tempore sine dispensatione potest tenere duas parochiales ecclesias, vnam in titulum beneficij, & aliam in cõmendam. c. dudum. 2. de elect. & d. c. qui

qui plures, per quos tex. euidenter patet, quòd concedens commendam non confert titulum in beneficio: hinc etiam est, quod beneficia cõmendata non possunt per commendatarios permutari sine consensu eius qui ea commendauit, quia non sunt commendatariorum. Permutatio † autem debet fieri de beneficijs suis, c. 1. ibi sua, de rer. permutat. libr. 6. ita notabiliter vult Panor. in c. eum olim, in 1. colum. de rer. permutat. Sextò est præsupponendum, quod beneficium † semel verè vacans, non desinit vacare, nisi alteri sit ius quæsitum in re, vt est glos. ordinaria notabilis approbata per Docto. in d. clem. 1. super verbo, collato, circa prin. Ex quibus præsuppositis infertur, quòd referuatio resultans ex vacatione in curia, non expirat per hoc, quòd tale beneficium sit alteri datum in commendam, quòd ultra prædicta probatur: quia collatio talium beneficiorum vacantium in curia, est referuata sedi Apostolicæ, & non solum dispositio, prouisio, vel ordinatio eorundem, vt est text. in præalleg. cap. 2. in verbo, collatio, quòd verbum collatio, est bene ponderandum: modò ita est, quòd per † collationem beneficij tribuitur beneficiato acceptanti ius in re, vt notant Docto. in cap. cum in illis, de præbend. libr. 6. & est text. in c. si tibi absenti, eodem titu. & lib. Sed per commendam non acquiritur ius in re, vt dixi: nimirum ergo si non expirat referuatio per commendam, & hanc partem tenet Dominic. Philip. & alij Docto. in d. c. nemo, & Frederic. de Senis, in tractatu permutationum, in quaestione sua 15. & Ludo. de Roma multam plenè in consilio suo 350. & dominus Pet. de Anchi. in c. fin. de rer. permut. & ibi etiam dominus Io. de Imol. & dominus † Io. Milis in repertorio suo iuris canonici, in verbo, beneficium referuatum, qui plus vult, videlicet, quòd licet beneficium commendatum nunquam fuisset referuatum, tamen ex quo papa in eo manum apposuit, illud commendando, non potest inferior se de illo introuidere, antequam papa perfectè de illo prouideat, argum. d. c. vt nostrum, de appel. & argumento notarorum per Ioan. And. in d. cap. inter dilectos, & dicit hoc tenere Compstel. in cap. cum nobis olim, in fin. de electio. & idem vult Ludo. in d. consil. 350. idem etiam videtur sentire Philip. in d. cap. nemo, referendo se ad notata per Innoc. & Ioan. And. in d. c. inter dilectos: licet de Ioanne Milis nullam faciat mentionem, & pro hoc dicto Ioannis Milis & Ludo. faciunt notata, per Archi. glo. & posteriores, in c. is cui, de elect. lib. 6. vbi volunt, quòd si papa † ecclesie vacanti det visitatorem, vel administratorem, nemo poterit illi ecclesie prouidere de pastore, quia hoc faciendo, videtur eius prouisionem sibi referuasse, per d. c. vt nostrum, cum alijs vulgar. iuribus, per eos allegatis. Sed quia parum est, aliquid asserere, nisi respondeatur obiectionis, restat respondere ad obiectionem pro parte contra-

ria adducta. Et primò non obstat primum de bulla Eugeniana, imò illa facit pro hac parte, cum in ea expressè excipiuntur beneficia referuata, referuatione in corpore iuris clausa, qualis est ista de beneficijs vacantibus in curia, præalleg. cap. 2. Imò etiam si dicta bulla Eugeniana non exciperet beneficia referuata, referuatione in corpore iuris clausa, sed daret omnimodam facultatem disponendi episcopo Leodiensi, & alijs collatoribus ordinarijs ciuitatis & diocesis Leodiensis, de beneficijs referuatis vacantibus in mensib. suis, tamen adhuc ipsi non possent conferre beneficia vacantia in curia, vt supra dixi, quare non obstat. Non † obstat etiam secundum, quia licet commenda sit titulus canonicus, quoad administrandum, non tamen quoad ius in beneficio commendato quaerendum, quòd requiritur, vt cesset referuatio, & effectus eius inducta ex vacatione beneficij in curia, cuius collatio est referuata Papæ, & nõ solum prouisio, vt supra dixi. Licet enim † expirat referuatio per commendam, quando papa referuauit aliquod beneficium dispositioni, ordinationi, vel prouisioni suæ, vt vult Dominicus in d. c. nemo, in 2. colum. Et sequitur Ioan. Milis in passu supra allegato, cuius ratio esse potest, quia de beneficio ordinatur, disponitur, vel prouidetur, etiam si non tribuatur ius in beneficio, vt fit per commendam: nam † verbum, prouidere, est verbum generale, & latum, aptum de notare & comprehendere quemlibet modum, per quem potest fieri de iure prouisio, vt est glos. ordinaria, in clem. si de elect. & idem est de verbo, disponere, & ordinare. Tamen quando papa referuat aliqua beneficia collationi suæ, tunc non expirat referuatio per commendam, ex quo per eam non tribuitur ius in re, vt prædixi, & in hoc concordant omnes, in passibus supra allegatis. quia ergo ius referuat beneficia vacantia in curia collationi ipsius papæ, d. cap. 2. sequitur quòd per commendam talis referuatio clausa in corpore iuris, non expirauit, quòd sufficit in proposito: plus tamen voluit Ludo. de Roma, in d. consil. 350. videlicet, quòd referuatio non expirat per commendam, etiam quando referuatio facta est dispositione ipsius papæ, vt ibi latius per eum, & sic non obstat. Non obstat etiam tertium, quia illud † procedit sublato quolibet impedimento seu obstaculo, iam in casu præfenti durat obstaculum seu impedimentum affectionis, resultans ex referuatione, quòd quidem obstaculum tam diu durat, quàm diu papa beneficium referuatum suæ collationi, referuatione in corpore iuris clausa, non contulit, vt sæpius dictum est supra. In casu autem nostro verum est dicere, quòd papa non contulit alicui dictum beneficium referuatum collationi suæ, referuatione in corpore iuris clausa, quãquam illud dederit in commendam: cum commendatarius non habuerit ius in re, vt prædictum est:

& per hoc etiam cessat id quod pro confirmatio-
ne adducebatur, quia in casu illo obflaculum
affectionis & reservationis fuit sublatum per
collationem, hic autem non vnde non valet con-
frequentia, quia ex separatis non fit bona illatio.
l. neque natales. C. de proba. & l. non hoc. C. vn-
de cog. cum simili. Non obstat etiam quartum,
23 quo dicebatur, quod beneficium ꝑ commenda-
tum non vacat: quia respondeo dupliciter. Pri-
mò, secundum Archid. in d. c. qui plures, quod
verum est, quod non vacat de facto propter titu-
lum commendæ, quia commendatarius vigo-
re tituli commendæ recipit fructus in utilita-
tem ecclesiæ conuertendos, vel etiam in suos,
quando hoc in commenda exprimitur, prout
hodie communiter fiunt commendæ: aliàs com-
mendatarius non facit fructus suos, secundum
gloss. & communiter Doct. in d. c. nemo, sed va-
cat de iure ex eo, quod nullus habet iustum ti-
tulum, ex quo ius quaeratur in beneficio, secun-
dum Archid. vbi supra: & simile habetur in cap.
cum nostris, de concess. præbend. Vel dico ali-
ter, & magis aptè: quod ecclesiæ commendata
non vacat, verum est simpliciter & perfectè, sed
vacat secundum quid respectu tituli beneficij,
per quod quaeritur ius in re, ita voluit Ioan. de
Lignano, Domi. & alij in d. ca. nemo, & sentitibi
Io. And. in nouella, & Pet. de Ancho. & Imol. in
d. c. fin. & Ludo. de Roma in d. con. 350. & Ioan.
Milis. vbi supra. Ex quo sequitur, quod cum per
commendam non cesset perfectè vacatio, non
24 cessat etiam reservatio. Vbi enim ꝑ aliqua dis-
positio duratura est ex substantia alicuius rei, li-
cet pars illius rei pereat, si tamen aliqua pars
subsistat & remanet, tota dispositio durat. l. si cui
in usufruc. & l. domum. verficu. si verò
quantacunque. ff. de contrah. emp. & vend. do-
nec ergo papa de beneficio reservato perfectè
provident, per titulum ex quo ius in beneficio
quiritur, remanet reservatio & effectus eius. Nò
25 obstat ꝑ etiam quintum & vltimum, quia dict.
decisio Rotæ 244. in antiquis aliter debet intel-
ligi, vt tradunt Dominic. & Philip. in d. c. nemo
deinceps, & Ioan. Milis in repertorio suo, vt dixi
suprà in responsione ad secundum obiectum.
Vnde còcludendo dico, quod morte commen-
datarij, licet expiret titulus commendæ, tamen
non inducitur noua vacatio quoad titulum be-
nificij, quia illa semper durat, & per illam du-
rauit etiam semper reservatio, & ergo licet com-
mendatarius in casu præsentis decepsit in parti-
bus, & in mens ordinarij, non potuit inferior à
papa, obstante dicta reservatione in corpore
iuris clausa, de dicto beneficio providere pro
hac vice, per supra dicta. Et ita est tenendum,
quicquid dixerit glossator pragmatice, in titu-
de elect. in c. licet dudum, in princ. super verbo,
causa, post medium, cuius motiua tolluntur,
per supra dicta, dempto vltimo. Ad quod facilis
26 est responsio, cum non ꝑ sit præsumenda fraus,

dolus, vel delictum in papa, nec etiam in quo-
cunque alio priuato. l. meritò, cum sua gloss.
ff. pro socio. imò qui dolum allegat, dolum pro-
bare debet. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de probat.
cum vulgaribus: nec ꝑ alicui facit iniuriam,
qui vtitur iure suo. cap. cum ecclesia Valterana,
de electio. & l. iniuriarum. §. primo. ff. de furtis,
cum similibus.

CONSILIVM CCXXXVIII.

S V M M A R I A.

- 1 *Dictio, Et, interdum ad evitandam contrarie-
tatem in instrumentis pro, id est, exponi
solet.*
- 2 *Testamentum vel legatum in eo relictum,
ut sit validum, quot necessario requiran-
tur.*
- 3 *Legatum rei, alienari prohibita, non valet, adeò
ut ne quidem estimatio eius debeat.*
- 4 *Miles vel sacerdos concubina vel focaria sua
in testamento legata relinquere nequit.*
- 5 *Spurijs parentes secundum viri facultatum ali-
menta relinquere tenentur, non tamen ultra
quantitatem pro alimentis sufficientem, ut
num. 6.*
- 7 *Codicillus ad sui validitatem quaeritur.*
- 8 *Duo legata in testamento & codicillo separatim
vni relicta, ambo debentur.*
- 9 *Intellectus l. planè. §. si eadem. de legat. 1.*
- 10 *Statutum respiciens executionem contra mulie-
rem sciendam attenditur in loco viri.*



Alus, super quo fui interrogatus,
est talis. Quidam A. nomine, miles
in armis, ciuis & incola oppidi
Antuerpiensis, cum quadam B.
Louaniensi pridem matrimoni-
um contraxit, ex qua filium vnum procreavit,
is constante matrimonio ex alia nomine C.
coniugata, quam pro concubina vel focaria te-
nebat, prolem spuriam procreavit: ortisque
nonnullis differentijs inter dictos A. & B.
tandem interlocutione amicorum, concordia
quædam concepta & conclusa fuit, prout pa-
ter ex instrumento de super confecto, ad quod
me refero. Hic tandem condito coram no-
tario & testibus testamento, seu vltima vo-
luntate, executoribusque deputatis, ac expost
factu quadam additione per modum codicilli
manu propria subscripta, & sigillo proprio sigil-
lata, diuersis diuersa reliquit legata, & inter cæ-
tera, dictæ suæ concubinae, filio suo spurio, &
quam pluribus alijs, & nonnullis ex eis bis di-
uersas summas legauit, vnam in præsentis testa-
mento, & aliam in codicillo, absque hoc quod
expressè dixerit, quod voluit vtramque sum-
mam deberi. Et tandem altissimo disponente,
in Antuerpia loco siquidem natiuo, vbi moram
traxit,

traxit, diem suum clausit extremum, dicta B. v-
xore sua in oppido Louaniensi residentiam su-
am tenente.

Ex hoc themate sex oriuntur dubia, Quorum
primum est, An dictus A. vigore concordia su-
prà mentionata validè disponere potuit de re-
bus & bonis ex latere dictæ B. suæ vxoris prouen-
ientibus. Secundum est, An legatum relictum
dictæ C. suæ, vt asseritur concubinae vel focariae,
valeat. Tertium est, An legatum relictum filio
spurio, valeat. Quartum est, An codicillus ma-
nu propria signatus, viribus subsistat. Quin-
tum, An personæ illæ, quibus bis diuersa quan-
titas relicta est, semel in testamento, & semel in
codicillo, vnam duntaxat summam habere de-
beant, an ambas: & si vnam duntaxat, an maio-
rem vel minimam. Sextum & vltimum, An di-
ctæ B. qua vigore concordia post decepsum di-
cti A. sui, dum vixit, mariti, in iure & consuetu-
dine patriæ manere debet, quoad bona, sequi
habeat duntaxat consuetudinem oppidi Ant-
uerpiensis, vbi maritus, vt præmittitur decepsit,
& dum vixit moram traxit. An verò quoad om-
nia bona, inspicienda sit consuetudo oppidi Lo-
uaniensis, quæ est longè diuersa à consuetudine
oppidi Antuerpiensis. An verò sequi debeat
consuetudinem oppidi Antuerpiensis, quoad
bona sub districtu eiusdem situata: & consue-
tudinem oppidi Louaniensis, quoad bona ibi
situata.

Quoad primum dubium videtur dicendum,
quod sic, per verba concordia plenariam disposi-
tionem & administrationem, &c. In contrari-
um tamen est veritas, vt patet ex clausula, Saluo
quod ipse, &c. in instrumento dictæ concordia post
clausulam, de qua supra feci mentionem, posi-
tam, & sic venit declaratiuè ad illam, ne ꝑ in-
strumentum propter contrarietatem, prima fa-
cie apparentem, fide careat, sibi que deroget fi-
dem, cum possit per subdiuisionem à contra-
rietate excusari, exponendo, & pro id est, quod
vbi fieri potest, semper faciendum est, vt res po-
tius valeat, quam pereat, text. est notabilis in c.
inter dilectos, in §. ceterum, de fid. instr. facit et-
iam text. in prima constitutione. C. in §. quibus.
Voluit expressè Bart. & Doct. in l. scriptura. C.
de fide instr. hoc idem voluit etiam Abbas Si-
cylus, in c. imputari; de fide instr. modò veni-
endo ad materiam, Antequam veniam ad deter-
minationem aliquorum præmissorum dubio-
rum, præmittit, quod ad hoc, vt testamentum
vel legatum in eo, vel in codicillo relictum, sit
validum, requiruntur ad minus quatuor copu-
latiue. Primò, ꝑ quod testamentaliter dispones,
non sit prohibitus testari vel codicillari. l. si que-
ramus. ff. de testa. & C. qui testa. fac. poss. vel non
per totum, & Institu. quibus non est permis. fac.
testam. per totum. Requiritur secundò, quod
legatarius sit capax legati, & quod non sit de illis per-
sonis, de quibus fecit mentionem gloss. & Doct.

in §. legari, Institut. de legat. Requiritur tertio,
quod res de qua dispositum est, sit talis, de qua
possit testamentaliter disponi. l. vxor patru. C.
de leg. l. quod in rerum. §. i. ff. de leg. 1. cum simi-
libus. Requiritur & quarto, quod solennitates
debitæ interuenerint, d. l. si quæramus, cum alijs
3 vulgar. Cum ergo ꝑ testator per prius disposi-
tionem earum rerum non habuit. Et ex concor-
dia non detur facultas disponendi de illis, imò
penitus eidem interdicitur, sequitur quod le-
gatum quoad res illas non valeat, etiam vt de-
tur estimatio secundum ius canonicum, vt est
tex. singularis rectè intuenti secundum intelle-
ctum Tancred. & Panor. in c. filius noster, de te-
sta. & hoc de primo.

Quoad secundum, breuiter me absoluen-
do, dimisis verbosis argumentationibus, dico quod
ꝑ non, præsupponendo, quod testator fuerit
miles, vt dicitur in casu, moueor primò per l. 2.
Cod. de donat. inter virum & vxorem: secundò
moueor per textum expressum in l. miles ita, in
§. mulier. ff. de milita. testamen. & ibi hoc vo-
lunt Bartolus, Baldus, & Doctores, voluit idem
Bartolus in l. neque. §. deportati, illo eodem ti-
tulo, & idem Bartolus in l. affectionis. ff. de do-
natio. vbi dicit idem in sacerdote, per glossam
notabilem, in l. miles. ff. de re iudica. & idem di-
cit ibi Alexan. in doctore: hoc voluit etiam ex-
pressè Ioannes Canthonius in Rubri. de dona-
tione inter virum & vxorem: hoc voluit etiam
Baldus in l. milites, Cod. de testamen. milit. Et
hæc est adeò trita, familiaris, communis, & vera
opinio, quod non inuenio aliquem Doctorem
de hoc dubitare. Quoad tertium, videtur bre-
uiter, quod ꝑ non, per Authent. ex complexu,
Cod. de incest. nupt. vbi tales filij spurij prohi-
bentur ali à patre, vt magis reprimeretur viti-
um carnis: in contrarium tamen est veritas, per
text. notabilem in cap. cum haberet, in fin. de
eo qui dux. in matrim. quam polluit per adult.
vbi parentes de benignitate canonica compelluntur
filijs spurijs alimenta relinquere secundum
vires facultatum, quod ius in maxima a-
quitate fundatum est, ne proles, quæ nò pecca-
uit, fame pereat: cum nasci de adulterio non sit
culpa eius qui nascitur, sed illius qui generat.
cap. nasci. 65. distinct. Et est hoc ius canonicum
seruandum in vtroque foro, non obstante ri-
gore iuris ciuilibus, vt voluit Cardin. Panormita.
& alij in d. cap. cum haberet. & Bartolus in dicta
Authentic. ex complexu. Est tamen attenden-
dum, quod duntaxat ꝑ vsque ad quantitatem
sufficientem pro alimentis pater potest relin-
quere filio spurio: vnde si legatum, de quo in
themate, attenta qualitate personæ legantis &
legatarij, sit excessiuum, multum excedens ali-
menta, eatenus, quatenus excedit, per bonum
iudicem venit declarandum nullum: & serua-
bitur eatenus quatenus sit conforme iuri, pro
hoc est bonus textus in argum. in l. qui vestem,
2 3 de sup-

de suppellect. legat. & in l. multa. §. finali. secundum intellectum Pau. de Castro. ff. de conditio. & demonstra. Quoad quartum dico breuiter, quod ꝑ codicillus, quantum ad solemnitate, viribus subsistit, quia necdum subscriptus est manu propria testatoris, & signatus sigillo testatoris, verum etiam passatus est coram notario, & tribus testibus, imò etiam si nulli testes interfuerint: si posset constare de manu testatoris, illi esset standum inter liberos, secundum Baldum & Doctorem. in Authen. quod sine. C. de testamen. Fateor tamen, quod si in eodem codicillo aliquid sit relictum personæ incapaci, vt forsitan concubinae vel simili personæ, quod illud non valet, quia ad validitatem legati, requiruntur copulatiue illa quatuor, de quibus supra dixi in euidentiali, vnde si aliquid eorum defuerit, corrumpit legatum. Quoad ꝑ quintum dicendum, licet multa possent dici, quia est punctus notabilis, valde tamen breuiter me absoluo, dico, quod illæ personæ, quibus bis est legatum, semel in testamento, & semel in codicillo, consequentur vtramque summam, quia hoc videtur in dubio voluisse testator, variando voluntatem, & variando modum legandi, vtputa, quia semel in testamento, & semel in codicillo legauit, quæ sunt diuersa. l. si idem. Cod. de codic. & quia aliam summam legauit in vna voluntate, quam in alia, pro isto est text. secundum intellectum Iaco. de Ate. & Bar. in l. cum centum, circa finem. ff. de adimen. legat. quem ibi etiam sequitur Alexan. de Imol. Istud etiam in terminis nostris voluit Pet. Bald. Paulus de Castro, & Alexand. de Imol. in l. planè. i. §. si eadem. ff. de legat. primo. istud voluit expressè Spec. in titulo A. instituit filium: pro isto etiam facit text. in l. licet imperator, in versic. quid enim. ff. de legat. i. pro isto etiam est optimus text. in l. quinquaginta. ff. de probationibus. Nec obstat ꝑ textus in d. l. planè. i. §. si eadem, vbi videtur casus contra istam decisionem: quia respondeo, quod loquitur quando in eadem voluntate legauit eandem quantitatem sapius, & sic non variat voluntatem, neque modum legandi: vnde non præsumitur voluisse, quod bis debeatur, nisi hoc aliàs constet. In casu autem nostro, vt prædixi, mutauit voluntatem & modum legandi, ita volunt Panormitanus, Baldus, & alij ibidem. non obstat etiam l. Sempronius Proculo. ff. de legat. secundo. vbi videtur casus, quod debebitur summa: quia respondeo, vt respondet Baldus in dict. §. si eadem, quod ibi non fuerunt eidem relictæ plura legata, sed vnum: licet de legato confectæ fuerint plures scripturæ, in quarum altera erat erratum: sed in casu nostro vni & eidem relictæ erant duæ quantitates, & constat, quod vtrumque legatum est verè relictum, & sic non est error: Ergo meritò debebitur vtraque quantitas, per supra dicta, & sic non

obstat. Quoad ꝑ sextum dubium, quod est notabile, & in quo plura dici possent, dimissis superfluis & argumetosa disputatione, dico breuiter, quod in eo casu attendetur consuetudo domicilij dicti A. & sic consuetudo dicti oppidi Antuerpiensis: Quia vbi statutum vel consuetudo respicit executionem, quæ venit fienda contra mulierem, tunc attendendus est locus viri, si aliud non appareat, quia ex quo consentit in matrimonium, videtur etiam in consequentiam se alligasse legibus loci viri, textus est notabilis, & ibi hoc voluit Bart. Paulus de Castro & Doctor. in l. exigere dotem. ff. de iudic. & idem Bart. in repetitione l. primæ, in quinta columna. & ibi Alexan. de Imol. & Doct. C. de summa Trinitate & fide cath. istud idem voluit etiam Anton. de But. Panor. Ioan. Anton. & Doct. canonistæ in c. de Francia, de sponsa.

CONSILIVM CCXXXIX.

SVMARIA.

- 1 Clerici & monachi an in feudis succedere possint. & num. 6.
- 2 Cassante causa cessat effectus.
- 3 Adoptiuus filius adoptanti in feudo non succedit.
- 4 Feudum etiam pro anima alienari nequit.
- 5 Rei sui quilibet moderator est & arbiter.
- 7 Ecclesia succedit in feudis ad quæ de consuetudine femine admittuntur. & num. 12.
- 8 Iura iuribus concordari debent.
- 9 Per ingressum religionis naturalis efficiuntur legitimi, & alii inhabiles ad succedendum, habiles redduntur.
- 10 Baldi opinio in l. quisquis, Cod. de episcop. & cleric. consutatur.
- 11 Quod plures reiteratur, ex deliberatione procedere videtur.
- 13 Ad feudum militare, seruitium personale requirunt, ecclesia non admittitur: nisi dominus dixerit illud voluerit. vt num. 14.
- 15 Mors civilis & naturalis quomodo differant.
- 16 Feudum ad monachum deuolutum, ipso moriente ad quem pertineat.
- 17 Cui licet quod plus est, licet & quod est minus.
- 18 Princeps laicus sine metu excommunicationis tollere non potest ecclesiis id quod ipsis de iure communi competit.
- 19 Constitutionis principum generaliter loquente qualiter interpretanda.
- 20 Distio, Alius, quid importet.

Vltra longè lateq; deducta in consilio principali, super hac materia confecto, superest, vt tollantur & confutentur nonnulla motiua, quæ animos aliquorum mouere possent. Afferunt enim nonnulli, vt informor, successione in feudum.

cessione ꝑ reprobata de iure in feudis, quoad clericos & monachos, ad quod fundandum allegant c. r. de feudo femina. c. qui clericus, si de feud. fuer. contr. & c. vnicum. de milite vasal. qui arm. belli. depo. cum quibusdam alijs vulgaribus, & hoc dicunt tenere Bald. in l. quisquis. C. de episco. & cler. Afferunt etiam huiusmodi successione reprobata de consuetudine, bona ratione, quia ecclesia nunquam moritur, & sic conditio domini & similiter agnatorum, ad quos feudum nunquam reuerti posset, efficeretur deterior, si ecclesia admitteretur ad succedendum in feudo. Afferunt etiam, quod religiosi non possunt per se prestare seruitia domino, saltem in armis, cum non debeant se implicare negocijs secularibus. Cum ꝑ ergo cesset causa propter quam datur feudum, cessabit effectus, arg. c. fin. de rescript. li. 6. Afferunt etiam, ꝑ irrationabile esset dicere, feudum debere deuolui ad monasterium, propter personam monachi, qui mortuus est mundo, & sic ciuilitate, cum si feudum habuisset & esset mortuus naturaliter, deuolueretur ad agnatos: nec plus commodi debet ad ferre mors ciuilis quam naturalis, quæ regulariter æquiparantur. Afferunt etiam, quod constitutio, bonæ memoriæ ducis Philippipii, admittens translationem seu deuolutionem feudorum fieri in ecclesiam, vel monasteria capacia bonorum in communi per contractum emptionis, donationis, seu alio quouis modo, (alio quod agnati possint redimere, & c. non seruiat in casu præsentis, in quo agitur de successione ab intestato, cum in illa constitutio ne non fiat mentio de successione, & clausula, vel alio quouis modo, est inclusiua & repetitiua similitum. Quare hunc casum omnino diuersum ab expressis non videtur includere. Adducunt ꝑ etiam simile de filio adoptiuo, qui non succedit adoptanti in feudo. ca. adoptiuus, si de feud. fuer. controuerf. & c. Ergo nec monachus vel monasterium, quod habetur loco filij. Adducunt ꝑ etiam ad hanc opinionem fundandam. l. imperialem, de pac. iura. fir. & c. vnicum. §. donare, qualiter olim feud. poter. alienari, in quibus locis prohibetur alienatio feudi, etiam pro anima: ergo ecclesia succedere non potest. Præterea afferunt, in licentijs testandi, quas vulgò, ottroy, appellamus, semper inferi clausulam, Saluo quod huiusmodi feudum, de quo petitur licentia testandi, nõ relinquatur ecclesijs. Sequitur ergo, quod de consuetudine ecclesia non succedit. Postremò allegant ꝑ talem rationem, in re sua quilibet est moderator & arbiter. l. in remandata. C. mandati. Sed dominus qui rem aliquam dat in feudum, retinet sibi directum dominium: & disponendo super feudo, non disponit de re ecclesiæ vel clerici, sed super re sua. Ergo nimirum, si valeat dispositio, per quam ecclesia vel monasterium repellitur à successione in feudum.

Quæ verò motiua, licet videantur prima facie apparentia, & demulceant aures audientium, si tamen subtiliter & medullitus singula considerentur, & euiscerentur, patebit facile cuilibet sanæ mentis, hæc motiua nihil veritatis in se continere, quatenus proposito seruit, autia aliquo contra monasterium in casu subiecto concludere. Quod vt luce clarius pateat, respondebitur eisdem succinctè per ordinem, licet eadem motiua sufficienter reperiantur sublata in consilio ante tacto, si bene ponderentur. Non enim ꝑ obstat primum, quia negatur, quod successio de iure reprobata est in feudis, quo ad clericos & monachos in casu subiecto, puta in feudo paruo, seu curte, tempore ingressus & professionis nondum aperto, & tali cui annexum est tale seruitium, quod sui natura posset per quemlibet explicari, & in quo succedit femina: imò quod talia feuda ecclesia habere potest, est textus in capit. vnico. de statu monachorum, libro sexto. & in capit. solite, de maior. & obediens. & in cap. verum, & in cap. extransmissa, de foro competente. & in cap. exterrum, de iudic. & in cap. vniuersis, de iur. iuran. & in c. Romana. §. debet, de appellatio. libr. 6. & cap. inter dilectos, de fide instrumentorum Quæ iura omnia loquuntur in feudis possessis per ecclesiam, quæ recognoscuntur & tenentur à laicis: & istud tenet glossa ordinaria in d. cap. i. de feudo feminae, quam ibi expressè approbant Bald. Iacobus Aluaro. & plures alij: idem etiam tenet Archi. in c. si qua mulier. 19. q. vlt. istud etiam tenent Innocent. Hostien. Ioan. Andr. Ioan. de Lignano, Anton. de Butrio, Panormitan. Felin. & Doct. canonistæ in c. in præsentia, de probat. & ꝑ Ioan. Fab. in breuiario, in Auth. ingressi, C. de sacro. eccle. dicens, quod eo ipso quod feminae admittuntur ad aliqua feuda de consuetudine, debent huiusmodi feuda applicari ecclesiæ, saltem quod vèdat, vel per alium seruiat. Idem etiam tenet Salic. in d. Auth. ingressi, vbi dicit, quod doctores communiter ita tenent, & ꝑ ista est cõmunis opinio. Attestatur etiam dominus Martinus & Præpo. in tit. qui feuda. pos. in §. & quia vidimus, & ad tex. d. c. i. de feudo feminae, cum similib. clara est responsio, videlicet, quod loquitur de feudo iam aperto ante clericatum vel ingressum, vel verius in feudo militari, requirente seruitium personale, quod est alterius naturæ, & in quo est omnino alia ratio: Et ita dicit ibi glossa, concordando hoc modo prædicta iura. & dicit ibi Bald. quod aliter intelligendo, text. ille esset iudaicus, & contra text. in præalleg. c. inter dilectos, & idem sequitur ibi Iacob. Aluarotus, & verum dicunt: quia iura ꝑ debent iuribus concordari. l. vnica. C. de inofficio. doti. & cap. cum expediat, de elec. lib. 6. Iudæi autem omnia intelligunt ad literam, sed errant: quia litera occidit, spiritus autem viuificat. Ratio autem quare religiosi succedunt in talibus feudis

feudis paruis seu curtibus, sicuti manentes in seculo, est: quia retinent iura suitatis, sanguinis, & agnationis, quæ non perdunt, maximè cum transeant in statum melioris conditionis: quod patet, quia † naturales per ingressum religionis efficiuntur legitimi; & legitimi, effecti in habiles propter ingratitude, efficiuntur habiles ad succedendū, secundum Guilhel. de Cuneo in l. i. C. de sacrosan. eccles. & probatur in l. Deo nobis. C. de epis. & cleri. vbi habetur, quod religiosi ita vocantur ad successionem, sicuti si mansissent in seculo: Et ita tenet eleganter Angel. in consilio suo 133. incipiente, super primo puncto. quare dictum primum fundamentum non obstat. Non † obstat etiam autoritas Bald. in d. l. quisquis: quia si bene inspiciatur, videtur corruptus vel diminutus: & quicquid sit, idem Bald. in pluribus locis tenet contrarium, videlicet, quod in istis feudis paruis seu curtibus, non requirentibus seruitium personale, & in quibus admittitur fœmina, ecclesia succedat & admittatur. Primò in Authen. nisi rogati, C. ad Trebel. Secundò in c. quæ in ecclesiarum, de constitu. Et tertiò in d. c. i. de feudo fœmi. Magis autem standum est in dicto eius multiplicato & in diuersis locis reiterato, quàm dicto eius in d. l. quisquis. Quod † enim pluries reiteratur, ex deliberatione procedere videtur. I. si qua mulier. 2. Cod. ad Velleianum, & l. balista. ff. ad Trebellianum: maximè cum lectura sua super decretalibus & lectura sua super feudis fuerunt per eum compositæ in senectute, & lectura super codice, in inuentute: legerat enim quadraginta annis cum fecit lecturam super decretalibus, ut ipsemet refert in cap. 1. in fine, de iure iurand. & cum fecit lecturam super feudis, iam legit ferè quadraginta septem annis, ut ipsemet refert in principio lecturæ suæ super feudis: & sic euacuauit ea quæ sunt paruuli. Præterea cum hac vltima opinione Bald. concurrat opinio multorum famatissimorum Doctorum, adeò quod hæc est communis, ut supra dixi: quare in iudicando ab ea non est recedendum, propter inadvertenter & dimiuentè scripta per eundem Baldum in dict. l. quisquis, quare non obstat. Non obstat etiam tertium, quia negatur probata consuetudo: & ad rationem responderetur, quod † licet ecclesia nunquam moriatur, tamen per hoc non concluditur, quod feudum nunquam reuertitur ad dominum vel agnatos, cum circa hoc sit prouisum per constitutionem bonæ memoriæ ducis Philippi, & alias constitutiones, quibus cauetur, quod agnati huiusmodi feuda redimere possunt, & quod ecclesia habeat præsentare domino hominem mortalem, qui homagium præstet & seruitium offerat, duplexque reliuium soluat: quo etiam feloniam committente, vel seruitium contumaciter non præstante, feudum amittatur, per que prouisum est domino & similiter agnatis: & pos-

sent agnati etiam alio modo sibi prouiderant, te ingressum per pacta & conuentiones, quod dñi non fecerint, sibi impudent, regula, damnum, de reg. iur. lib. 6.

13 Non obstat † etiam quartum, quia licet illud bene probet, quod ecclesia non debet admitti ad feudum militare requirens seruitium personale in armis. d. cap. vnico, de milite vasallo qui armabellica deposuit, qui textus propriè loquitur in his terminis: tamen ex hoc inferri non potest, quod ecclesia non possit admitti ad feudum simplex requirens seruitium per quem liber explicabile, & ad quod admittitur fœmina, prout sunt curtes, de quibus est quæstio, per supra allegata: cum non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. I. neque natales. Cod. de probationibus. Oppositum enim consequentis stat cum veritate antecedentis: quare non obstat. Potest † tamen dominus directus inuestire ecclesiam vel clericum etiam de feudo militari, si velit, quo casu videtur secum dispensare, ut seruiat per substitutum, secundum Doctores in cap. primo, de feudo fœminæ, ad quod bene facit l. quidam consulebant. ff. de re iudicata. Non obstat etiam quintum, quia illud præsupponit duo falsa in terminis iuris: præsupponit enim primo, quod † mors ciuilis & mors naturalis semper æquiparantur, quod est falsum: in multis enim casibus non æquiparantur, ut plenè declarant Doctores legitæ in dict. l. Deo nobis, & Panormitanus & Canonistæ in cap. cum sis, de conuersione coniugatorum, & glossa & Doctores in cap. susceptum, de rescript. libro sexto. Secundò † præsupponit, quod si feudum esset deuolutum ad monachum, & ex consequenti acquisitum monasterio, quod eo mortuo naturaliter, feudum deuolueretur ad agnatos, quod est falsum in terminis iuris. dict. Authentica, ingressi, & Authentica, si qua mulier. Cod. de sacrosan. ecclesijs, & dict. cap. in præsentia, cum vtrouique notatis: licet bene verum sit, quod per constitutionem bonæ memoriæ ducis Philippi, agnati possent huiusmodi feuda redimere. Nimirum ergo, si nihil in præiudicium monasterij ex illis falsis præsuppositis sequatur: quare non obstat. Non obstat etiam sextum, quia dico, quod † si monasterium ex constitutione bonæ memoriæ ducis Philippi potest acquirere & retinere bona feudalia, donec redimantur, ex titulo emptionis aut donationis, multò magis potest hoc ex titulo successionis: Quod declaro, quia in primo casu permittitur ei tale quid, quod non erat ei quouis modo debitum, sed in secundo casu permittitur ei solum illud quod erat ei debitum, & quod ei auferri per concedentem, etiam si voluisset non potuisset. Cui ergo licet quod est plus, licebit utique quod est minus, regula, cui licet, de regulis iuris, libro sexto. Et si id quod minus videtur inesse inest, & illud

& illud quod magis videtur inesse inest: Authentica, multò magis. Cod. de sacrosan. ecclesijs, & cap. cum in cunctis, in principio, cum ibi notatis, de electio. Et satis est in casu nostro, quod per dictam constitutionem titulus successionis non est expressè exclusus: quare sequitur, quod monasteria retinuerunt sibi ius succedendi in paruis feudis seu curtibus non requirentibus seruitium personale, & in quibus admittitur fœmina, prout ante dictam constitutionem habuerunt, in iuribus & autoritatibus supra allegata. Et ratio istius est euidens, † quia princeps laicus non potest tollere ecclesijs id quod eis competit de iure communi, sine metu excommunicationis. c. nouerint, c. graue, cum vtrouique notatis, de senten. excom. & Auth. cas. fa & irrita. C. de sacrosan. eccl. c. ecclesia sanctæ Mariæ, cum ibi notatis, de constitu. Nec etiam † præsumitur hoc velle in dubio per constitutiones suas generaliter loquentes: quia in dubio nemo præsumitur velle delinquere. l. merito, cum ibi notatis. ff. pro socio. Et in generali mandato non venit delictum. l. si procurator. ff. de condict. indebi. & istud, notabiliter firmat Ioan. And. in c. fin. de immu. eccl. lib. 6. in nouella, in pulchra quæstione bene seruiente ad propositum: & sequitur ibi omnes Doct. illam decisionem etiam refert & sequitur Cardin. in repetitione c. perpendimus, de senten. excom. Cum ergo per dictam constitutionem titulus successionis non sit expressè exclusus, nec potuisset per principem secularem in præiudicium ecclesiæ excludi: cogimur dicere, quod dicta constitutio optimè facit ad propositum, inducendo ut supra. Est enim verisimile, ducem Philippum in sua constitutione studiosè tacuisse de titulo successionis, sciens se non posse in hoc casu compellere ecclesiam ad vendendum rem legitimè ad eam deuolutam ex titulo successionis debito de iure communi. Nec aliquid facit, quod † dictio: alius, est inclusiuæ similitum: quia fateor, quod hoc est verum, quod stante cogimur dicere, quod dictio, alius, etiam est inclusiuæ eorum in quibus viget maior ratio, quàm in expressis, & quæ de se inerant: nec excludi potuissent, etiam si statum voluissent. Et sic argumentum factum de dictione, alius, facit pro, & non contra, quare non obstat.

CONSILIVM CCXL.

SVMARIA.

- 1 Obligatio & depositio siue consignatio legitimè facta quid operentur. & nu. 6.
- 2 Ferro viam aperit qui per contraria transit.
- 3 Oblatio solum verbalis, nihil operatur. Et quomodo elidatur. & nu. 4.
- 5 Satisfactio in non liquidis, pro consignatione habetur, ac eundem effectum habet.

- 7 Illiquidum quando censetur esse debitum.
- 8 Consignatio legitimè facta per sententiam subsequenter inuaidari nequit.
- 9 Litis euentus quare dicatur dubius.
- 10 Bonæ fides ex iniustis etiam & remerarijs rationibus causari potest.
- 11 Causam habens ab alio verisimiliter dubitare potest.
- 12 Conditio vniuersi ipsi inscio per alium deterior fieri nequit.
- 13 Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.
- 14 Solutio in qua moriet a fieri debeat.
- 15 In Brabantia pro denarijs aut eis, inuito creditore estimatio solui potest.
- 16 Principem bene & iuste mortuum fuisse, semper præsumitur.
- 17 Subditis sanctum & rectum semper videri debet, quod princeps statuit. & nu. 19. & 25.
- 18 Notorium à probando releuat, licet allegari oporteat.
- 20 Clausula insolita in literis vel instrumentis posita, præsumptiones doli, fraudis vel simulationis inducunt.
- 21 Error potius quàm doli præsumitur.
- 22 Difficultas & impossibilitas à peritio excusant.
- 23 Obligatus ad factum, soluendo interesse liberatur.
- 24 Valor monete secundum communem usum potius quàm quoad materiam considerandus est.
- 26 In numeris non cadit affectio.
- 27 Consignans pecuniam consignatam, antequàm creditor consignationem ratam & gratam habeat, rursum ad se recipere, licet, pertinere potest.
- 28 A consignatione semel facta recessum non præsumitur, nisi de contraria voluntate appareat.
- 29 Dominium an per consignationem transferatur.



Vamuis plura hinc inde sint allegata in processu pendente indecilio coram vobis magnifico & venerabilibus dominis Cancellario & alijs consiliarijs concilij Brabantia, per & inter magistrū Arnoldum de Lathem impetrantem ex vna, & Egidium Vrancx partibus ex altera. Tamen vltra deducta & clarè apparentia ex actis, iudicio cuiuscunque melius sentientis semper saluo, breuiter deducam, quod ipsi impetranti sua conclusio sit adiudicanda. Nam iuris notissimum est, quod † per oblationem & depositionem siue consignationem legitimè factas, plenissimè debitor liberatur, cursus vsurarum impeditur, & actio pignoratitia sibi paratur, & denarij depositi periculo creditoris existunt: ut est casus ad literam in l. acceptam, Cod. de vsu. & l. oblatione. Cod. de solutionibus: conditioque pro instrumentis vel literis reditus extincti, siue quantitatis dissolutæ eidem competit, ut l. dissoluta,

luta. cum concordantijs. C. de condi. ex lege. Sed constat, dictum impetrantem, obligationem, tam per nuncium, quam per seipsum cum pecunijs tunc cursum secundum estimationem & appreciationem principis & patriarum habentibus, in oppido Mechliniensis ipsi opponenti & alteri consimilem redditum habenti fecisse, ac propter ipsorum recusationem summam mille & septingentorum florenorum Rhenensium in banco publico, saltem pro tali tunc habito & tento, oppidi Bruxellensis, ubi tam de iure, quam iuxta tenorem literarum constitutionis redditus, consignatio fieri potuit ac debuit, deposuisse, & huiusmodi consignationem per literas oppidi Bruxellensis, prout moris est, insinuasse. Ergo sequitur euidenter, quod redditus vnde questio à die prætactæ consignationis fuit extinctus, & ipsi debitori plenaria acquisita liberatio.

2 Et quia ¶ ex solutione oppositionum, hæc conclusio melius percipietur, cum teste Baldo in l. precibus, C. de impube. & alijs substitutionibus, ferro viam aperit, qui per contraria transit. Idcirco omisis pluribus, quæ pro confirmatione dictæ conclusionis facere possent, procedo ad contraria. Primum ad hoc quod ex aduerso allegatur, quod ¶ oblatio per impetrantem fuisset solummodo verbaliter facta: & per consequens iuxta notata Bart. in d. l. acceptam, nihil operaretur: Dico, quod contrarium illius patet ex eo, quod idem impetrans denarios promptos secum vexit Mechliniam, & illos opponenti obtulit, ac de post debite deposuit & consignauit, & sic non stetit in verbali oblatione, sed processit ad realem consignationem. Præterea non ¶ constat, quod ipse opponens paratus fuerit ipsos denarios sibi oblatos recipere, quod faciendo potuisset elidere verbalem oblationem, si illa duntaxat facta fuisset, & aliàs minimè, iuxta theoricam Barto. in l. creditor, & ibi Alexander in apollillis. ff. de distract. pignorum. Quare &c.

Non obstat si dicatur, quod oblatio & consignatio denariorum non fuit sufficiens pro dequitatione præacti redditus 37. cum dimidio florenorum, & alterius consimilis redditus, vna cum arreragijs & expensis. Quia breuiter dico, quod ex ¶ quo fuit consignata sufficiens summa pro sorte dictorum reddituum, ascendente ad mille sexcentorum & viginti florenorum Rhenensium, cui summæ supererant adhuc octuaginta floreni rhenenses pro arreragijs forsitan liquidis, ac pro non liquidis idonea cautio, vt puta fideiussoria per impetrantem posita fuit, sic de iure satisfactum fuit, d. l. acceptam. debiteq; & sufficienter oblatio & consignatio factæ fuerit: cum satisfactio in non liquidis habeatur pro consignatione, ac eundem effectum operatur, prout est casus in l. statuliber rationem, & in l. seruus si hæredi. §. fina. ff. de statu libe. per quos

textus hoc voluit notabiliter Ang. in l. si residuum. C. de distract. pigno. & idem Angel. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudicata. hoc idem etiam vult glossa ordinaria in d. l. acceptam, & ibi Bald. in sexta oppositione, & glossa ordinaria in præalleg. l. ob signatione: Istud etiam voluit Bartol. & dominus Alex. in d. l. creditor, & Bald. in l. 1. in 2. colum. C. ne liceat in vna eademq; causa tertio prouocare. & idem Bald. in l. 1. §. 1. del. Conradi, in vrb. feudo. istud etiam vult dominus Ioan. de Imol. in l. ait prætor. §. si quis. ff. de noui. oper. nuncia. & idem in d. l. si mora. ff. solut. matri. & dominus Bartholomæus Veronen. in cautela sua quinquagesima prima, incipien. nota quod ¶ vbi debitum non est liquidum. Debuisset ¶ ergo dictus opponens securè faciendo, liquidum recepisse, & de non liquido ius suum prosecutus fuisse: iuxta l. quidam extimauerunt. ff. de rebus creditis, cum ibi notatis. Et quia hæc non fecit, ipsius periculo est, si pecunia deposita perierit, reprobata facta fuerit, vel in valore diminuta extiterit. d. l. acceptam.

7 Quod ¶ autem arreragia, pro quibus posita fuit cautio, fuerit illiquidum, patet ex eo, quod desuper vertebatur questio coram vobis venerabilibus dominis inter partes huius causæ. Et regulatur tunc, saltem sub districtu Bruxellensium & Louaniensium, de redditibus seibat debitoribus damnum passis remisio. Cum ergo impetrans diuersa & intolerabilia damna in bonis suis super quibus redditus, vnde questio, constitutus existit, passus fuerit: sic exempla vicinorum, consuetudo ac regula in similibus obseruata, dederunt eidem probabilem causam litigandi ac vterius litispendentia & dubius litis euentus, fecerunt residuum dictorum arreragiorum non esse liquidum. Nec ¶ arguit, quod idem impetrans postea succubuit, quia consignationem prius legitime factam, vbi initium ac tempus consignationis spectandum est, inualidare non potuit sententia subsequens, regula, factum legitime, de regulis iuris libro sexto, cum vulgaribus. Et tanto minus, quia ex hoc non sequitur, quod non habuerit probabilem causam litigandi, cum ¶ sæpe iustam causam sustinens, propter defectum probationis, imperitiam & negligentiam aduocati vel procuratoris, & alijs pluribus ex causis succumbat: quare litis euentus dicitur dubius. l. quod debetur. ff. de peculio. Et ideo sufficit ¶ quod quis ad litigandum ex verisimilibus & probabilibus causis motus fuerit: per not. in l. prope randum, & in l. sancimus, Cod. de iudic. & in cap. finem, de dolo & contumacia, cum similibus: Imò qualibet causa iniusta & temeraria, apparens tamen & verisimilis excusat à calumnia & dolo: vt est textus in l. igitur, ibi, iustis rationibus ductus vel non iustis, sine calliditate tamen. ff. de libera. causa. cui consonat theoricam Baldi in l. 1. in fine. Cod. vbi causa status, &c. vbi dicit,

dicit, quod bona fides potest causari, non solum ex iustis rationibus, sed etiam ex iniustis & temerarijs.

11 Nec debet obesse, quod redditus dicti opponentis post guerras fuit constitutus, quia ¶ ex quo tam opponens, quam possessor alterius redditus consimilis, causam habuerunt à quodam Henrico Rielmans, qui vtrumque redditum comparauit, quorum vnus fuit per quadraginta annos prius constitutus. Sic potuit impetrans verisimiliter dubitare, cui posterior redditus cessisset, & propter dubium contrariumque contendere, argu. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. Ex quo ¶ enim dictus quondam Henricus, si vixisset, saltem pro altero redditu remissionem facere debuisset, non potest conditio impetrantis propter diuisionem reddituum, postea eo incerto factam, fieri deterior. l. 2. §. ex his. ff. de verb. oblig. Quare sequitur, quod mediante præacta cautione de non liquido idem impetrans satisfecit: attento etiam, quod pro redditibus cessis vltra sortem depositi fuerunt octuaginta floreni, qui in solutionem arreragiorum liquidorum primo applicari debuerunt, iuxta l. 1. cum seq. ff. de solut.

Ad hoc autem quod dictus opponens pro suo principali fundamento dicit, quod iuxta tenorem literarum constitutionis redditus dequitatio fieri debet cum florenis aureis ante annum millesimum quadringentesimum quinquagesimum censis, & monetatis, & non cum alia moneta. 13 Cum ¶ ergo contractus ex conuentione partium legem accipiant, regula, contractus, de reg. iur. lib. 6. cum alijs vulgar. ergo consignatio per impetrantem in alia moneta facta, non operabitur effectum plene liberationis, &c. Respondeo, quod licet ¶ de iure communi, quando certa species monetæ est in obligatione ex natura contractus, vel ex vi conuentionis, non possit fieri solutio in alia moneta saltem alterius ligæ, iuxta notata Bartol. & aliorum Doctor. in l. Paulus aliàs creditor, ff. de solut. & per Panor. in c. quanto, de iure iuran. Tamen hoc fallit quando consuetudo est in contrarium, prout dicit gloss. singularis, in l. si quis argentum, in princip. super verbo, estimatione. C. de donat. & huiusmodi consuetudini standum est, ac illa debet obseruari secundum Bartol. Paul. Cast. Ioan. de Imol. & Doct. in d. l. Paulus, & voluit Panor. in d. c. quanto, in finalibus verbis, dicens Oldradum ita consuluisse. Sed cum ¶ ex generali & notoria consuetudine huius patriæ Brabantie, quam Bart. etiam dicit seruari in multis ciuitatibus Italie, pro denarijs aureis, inuito creditore, possit solui extimatio: imò generali lege siue constitutione principis & patriarum, anno octuagesimo nono edita, quam, quo ad hoc non constat esse mutatam, cautum est, dequitationes reddituum florenorum aureorum posse fieri cum florenis aureis, vel valore eorundem: sequitur, quod idem

impetrans deponendo valorem aureorum denariorum secundum estimationem illius temporis, videlicet 27. stuferos pro floreno aureo, sit liberatus: cum ¶ nemo sit qui dubitet, quin princeps ita ordinauerit, & ordinare potuerit, fatuumque esset multum, de facultate principis, & an bene motus fuerit ad sic statuendum, disputare. Semper enim præsumitur principem bene & iuste motum fuisse, iuxta plenè notata per canonistas, in c. quæ in ecclesiarum, extra de constit. & per legistas in l. fin. C. si contra ius vel utilitat. publicæ. & ¶ præcipue subditis, qualis est ipse opponens, semper sanctum & rectum videri debet, quod princeps statuit, arg. l. liberto. ff. de obsequ. libertorum, & pro lege ab ipsis seruari. l. 1. ff. de constit. prin. Quas etiam constitutiones, tanquam notorias non est opus probare, cum ¶ notorium releuet à probando, licet nõ ab allegando, vt est gl. ordinaria approbata per omnes, in clem. appellanti, de appel. imò quod ¶ fortius est, quando aliquid de facto seruatur, etiam si de iure non valeat, est perinde ac si valeat, quando princeps sic obseruari vult, vt dicit singulariter dominus Albericus de Rosate, in l. 1. C. de summa Trinitate, & fide cathol. & voluit Bart. & Doct. in l. 1. ff. quod quisq; iuris. Et tanto magis dicta consignatio modo præacta facta debet censeri legitime facta, ex quo impetranti in constitutione redditus prænarrati, non fuit satisfactum in florenis aureis, sed in omni genere monetæ: & quia huiusmodi literæ errore quodam ad instar primarum literarum fuerunt, nec fit verisimile, quod ipse impetrans illo modo se obligare voluisset, aut quod ipse quondam Henricus Rielmans anno nonagesimo tot florenos aureos ante annum quinquagesimum præcedentem monetatos habuisset. Clausula ¶ enim insolita & non vsitata (qualis est ista) in literis vel instrumentis posita, inducunt præsumptiones fraudis & doli, siue simulationis, vt est gloss. notabilis, & ibi Bald. Angel. & Doct. in l. si quis sub conditione. ff. de conditio. institut. & commemorat idem Bald. in c. tertio loco, circa fin. de probat. multò ¶ magis ergo clausula insolita & non vsitata inducunt præsumptionem erroris: cum in dubio potius præsumatur error quàm dulus. l. quotiens. §. 1. & ibi Bart. Paul. de Cast. & Doct. ff. de hæred. institut. & istis cessantibus, cum ¶ impossibili nulla sit obligatio: quinimò ¶ difficultas excusat à periurio, & multò magis impossibilitas. c. breui, de iure iuran. Et difficillimum foret, imò ferè impossibile, reperire tales florenos aureos ante tot annos monetatos. Sequitur, quod omni iure valorem dictorum aureorum florenorum, secundum estimationem principis deponendo, sæpe dictus impetrans fuit liberatus. c. olim, & c. cum canonic. vbi vtrobiq; est casus, extra de censibus: nec propterea literæ constitutionis huiusmodi redditus, & conuentiones inibi tactæ, videbuntur seruire de vento: cum impetrans

impetrans ad huiusmodi denarios sit obligatus, licet ex beneficio consuetudinis vel constitutionis principis, aut propter difficultatem acquirendi huiusmodi aureos florenos in specie, liberetur, soluendo valorem vel estimationem: nec hoc est inconueniens, prout est dare simile
 23 in infinitis casibus in iure expressis. Et in inter alios in obligato ad factum, qui ex beneficio legis liberatur, soluendo interesse. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de verb. oblig. cum vulgaribus: imò fortius in duobus debitoribus vel reis debendi in solidum obligatis, & in pluribus fideiussoribus in solidum obligatis, habentibus beneficium diuisionis: & apertius in fideiussore habente beneficium excusationis, non obstant, quòd ipse, & quilibet ex his sit uere & effectualiter obligatus. Auth. hoc ita. C. de duob. reis, & Auth. præfente. C. de fideiussor. cum vulgari. quod procedit, etiam si fideiussor se principale constituerit, quod fortius est, ut est glossa ordinaria singularis, in Auth. de fideiussor. in princip. collat. 1. & uoluit Ioan. Fab. Institut. de fideiussoribus super Rubrica.
 Nec obstat, si dicatur, quòd licet valor extrinsecus dictorum aureorum florenorū fuerit depositus, non tamen intrinsecus qui deponi debuit, iuxta l. cum quid. ff. si cert. pet. Cum floreni aurei ante annum quinquagesimum monetati, iuxta estimationem bene ualebant viginti
 24 octo stuferos: quia dico, quod potius debemus considerare valorem denariorum, quoad usum & cursum, quam quoad materiam, prout dicit notab. Panor. in d. c. quanto, cui consonat theoricarum Bart. in d. l. Paulus, in ultimis uerbis declarata, prout eam subtiliter declarat ibidem dominus Ioan. de Imo. in quantum dicit, quòd ubi mutuum vel depositum certarum librarum receptum est in florenis, & actum seu conuentum est inter partes, ut reddatur seu restituatur in florenis, nec adiectum est in eadem estimatione, tunc inspiciatur valor florenorum, qui est tempore solutionis, & non quidem valor intrinsecus, sed valor seu estimatione communis, quoad cursum & usum, secundum eos. Cum ergo omnes
 25 floreni aurei, qui cursum habuerunt uniformiter tempore prædictæ consignationis appreciati fuerint per constitutionem principis ad viginti septem stuferos: & quod principi placuit, iuxta præmissa inuolabiliter debeat seruari, maxime à subductis, cessat obiectum: & eo magis ex quo dictus opponens tempore prædictæ consignationis non potuisset plus consequi: quam viginti septem stuferos, pro quibuscunque florenis, nisi forsitan illos uoluisset constare, vel ad extraneas regiones portare, vel illis aliis illicitè
 26 uti: & per consequens, nullum passus est damnum, saltem de iure estimabile, cum in nummis non cadat affectio. l. nummis. ff. de in litem iuran. & potuisset ipse opponens tempore depositionis cuilibet alteri creditori satisfacisse

cum pecunia deposita, sicut cum florenis aureis quare, &c. Non obstat etiam, quod nummularius asseritur renuisse ipsi opponenti tradere pecunias sub eo depositas: quia licet de hoc constaret, nihil ad impetrantem, qui impedimentum non præstitit, cum potuisset ipse opponens ipsum campforem uili actione depositi compellere, ad sibi tradendum huiusmodi pecuniā, d. l. acceptam, in fine, & ibi Bald. & Doct. quare, &c.
 27 Pariformiter non obstat, quod impetrans post consignationem partem pecuniæ depositæ ad se recepit: quia respondeo, prout dicit Paulus de Cast. Bald. & alij Doct. in d. l. acceptam, quòd potest consignans pœnitere, & pecuniam consignatam antequam creditor consignationem gratam & ratam habeat, iterum ad se recipere: & per consequens, fuit in potestate ipsius impetrantis consignatam pecuniam in toto vel in parte à campfore repetere: ac in ipsius optione fuit, quem ex prædictis rebus redimere uoluit, cum sint omnino distincti & separati: cum ergo impetrans solummodo reperitur resiliere uoluisse à dequitatione redditus, Euerhardo Sparck pertinentis, & quòd sufficientes denarij remanserunt apud campforem pro dequitatione redditus dicti opponentis, nec qualitas negotij, quoad ipsum inueniatur mutata: sequitur, quòd prædicta consignatio post deductionem huiusmodi denariorum, quoad opponentem manet in suo robore: cur enim stare prohibetur, quòd mutatum non inuenitur? l. sancimus. C. de testam. nec ergo præsumitur impetrans à priori consignatione recessisse, nisi inquam de contraria uoluntate appareat. c. maiores, in fin. extra de baptis. & l. fideicommissa. §. si rem. ff. de legat. 3. Nec præmissis obstat, quòd ante festum natiuitatis Christi, anno nonagesimo nono insinuatio fuit facta opponenti & Euerhardo simul, post huiusmodi festum denarij deducti, & expost nona insinuatio ipsi opponenti soli prius facta. Quia dico, quòd huiusmodi posterior insinuatio non fuit nisi de bene esse, & ex superabundanti cautela, quæ non nocet, periura uulgaria. Sed prima insinuatio fuit sufficiens, & ipsos simul & unumquemque ipsorum concernebat, donec & quousque ipsi Euerhardo significatum fuit de contraria uoluntate ipsius impetrantis: nec obstat, si dicatur impetrans non liberatus ex eo, quod dominium non fuit translatum per huiusmodi consignationem: quia dico, quod licet hoc uerum sit, tamen consignatio habet uim solutionis, traditionis, & dominij translationis, d. l. ob signatione, cum si. & potest creditor consentiendo consignationi sibi acquirere dominium, quod si non fecit opponens, sibi imputet, regula, damnum, de reg. iur. lib. 6. cum uulg. Cum ergo consignatio huiusmodi fuit, ut præmittitur, legitime facta, & tempestiue præfate Egidio in iurata, uidetur mihi sub correctione uestra & aliorum melius sentientium, quod huiusmodi reditus

ditus triginta septem cum dimidio florenorum aureorum fuit & est per huiusmodi consignationem extinctus & pro extincto habendus & censendus, ac talis per circumspectiones uestras declarandus: iudicio uestro, cui Deus adsit, & cui me submitto, qui testium depositiones, & alia huius causæ secreta, per me non uisa, plenè & exactè uidistis, & cognoscitis, semper saluo.

CONSILIVM CCXLI.

S V M M A R I A.

- 1 Dolus dans causam contractui, ipsam reddit nullum & inuolum.
- 2 Deceptio ultra dimidium iusti precij transactionem an rescindat.
- 3 Dolus alleganti incumbit probatio.
- 4 Dolus quomodo probetur.
- 5 Præsentia & interuentus amicorum omnem doli præsumptionem cessare faciunt.
- 6 Auctoritas uel præsentia ordinarij magistratus in transactionibus quid operetur.
- 7 Error transigentium unde probetur.
- 8 Geminatus consensus iurando equiparatur, & vim iurati consensus habet.
- 9 In bonis feudalijs iucitur uis omnijs anni post inuestituram per alium obsecram, consensum operatur.
- 10 Aduersus ea que rite, integrè & incorruptè peracta sunt, maioribus in integrum restitutio non datur.
- 11 Minoribus aduersus transactionem per in integrum restitutionem succurritur.
- 12 Beneficium l. 2. C. de rescind. uend. in transactionibus locum non habet.
- 13 Deceptus non uidetur qui super dubio litis euentu cum aduersario transigit.
- 14 Transactionum maxima fides esse debet.
- 15 In contractibus liberatorijs l. 2. C. de rescind. uend. locum non habet.

In defensione causæ fratris vander Aa. reorum, aduersus domicellam Iaquemina van Hestene, ac eius filium Iudocum, cognomento de Rycke, actores. Primum animaduertendum est, quid actrix præfata, & eius filius petant, & quibus medijs suam petitionem confirmantur. Petunt autè, ut in scripturis eorum liquet, transactiones duas inter partes prædictas initas, de quibus quæstio vertitur, declarari nullas, inuolidas, ac nullius efficaciæ, tanquam initas dolo, qui dedit causam contractui, & sic ipso iure nullas, per l. & eleganter. ff. de dol. Vel si huiusmodi transactiones nullitatis seu inuoliditatis argui non queunt, ut saltem vigore suarum literarum à rege impetratarum ab eisdem transactionibus, tanquam per errorem celebratis lapsu temporis, ac omnibus alijs

defectibus, releuentur, & in integrum restituantur principis beneficio: vel in eventum quo præfate transactiones ualide sint & eisdem impetrantibus in integrum restitutionem non competat, ut saltem eadem transactiones, utpote, quibus ultra dimidium iusti precij decepti sunt, rescindantur, reddanturque eisdem bona contentiosa, uel iuxta eorundem estimationem, ex vi l. 2. C. de rescind. uendi.

Tota igitur actorum intentio in tribus fundata est, in dolo scilicet reorum, in errore & ignorantia actorum: & in eorundem actorum enormi læsione & deceptione, de quibus per ordinem differendum est. Primum, quantum dolum attinet per aduersam partem allegatum constat, eum qui dolum allegat, dolum debere probare. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probatio. constat etiam, dolum nudis uerbis, & partis assertionem minimè probari, uerum requiri uel manifestam probationem, uel certè coniecturam. l. dolum. cum glo. C. de dolo. Videndum est igitur, quomodo in præfata negotio dolum manifestè non probatur, an coniecturæ per aduersam partem ad doli probationem adductæ, sufficientes sint ad dolum probandum. Et primo, cum dicitur in suis scripturis, prædictam domicellam Iaquemina fuisse circiter 75. annorum, cæcam oculis, & debilem intellectu, ignorantem bona contentiosa ad se deuoluta esse: & Iudocum præfatum eius filium iuris ignorantem, & rei rusticæ operam dantem: & e contrario, prædictos fratres vander Aa, reos, iuris scientissimos fuisse, utpote, qui apud Mechlinienses magistratum gerunt, & non ignorasse ius agrici, quod sibi in prædictis bonis contentiosis competebat: & ob hanc rem præsumi oportere, eosdem reos dolo induxisse prædictos impetrantes, ad consentiendum transactionibus præfatis, de quibus est quæstio: Nul lus non uidet, quam stolidam ac ineptam sit hæc coniecturatio: ille prudens est, ergo dolosus. Nec ualet eadem consequentia de iure, etiam si ille prudens assereretur, & probaretur esse magistratus, uel nobilis, & in magna dignitate constitutus. l. ad inuidiam. C. quod metus causa, & c. ad audientiam, eod. titu. Præterea quod sequitur, reos impetrantibus persuasisse, tam per se, quam per alios eosdem impetrantes, non habere ius in bonis contentiosis, nisi pro parte, quam uerum esset, quod tamen rei non fatentur, modo quo ponitur: æquè tamen friuolum est: quis enim prohibebit, me aduersarium meum, molestias mihi parantem, iuris mei ac suæ iniuriæ reddere certiores, eumque hoc pacto ad recognitionem suæ iniustitiæ, ac inuendam concordiam adducere? Nec obstat, quòd eodem loco per partem dicitur, reos bene sciuisse, eis nullum ius in bonis contentiosis competisse, quia scilicet, gradu uno remotiores erant domino Egidio de Musene equiti, quam impetrantes.

A a Quoniam

Quoniam respondetur, testamentum domini Egidij van Musene equitis omnem suspicionem doli dispellere, quia eadē ferē per omnia est dispositio transactionum, de quibus est quæstio, quæ est testamenti præfati: quare quanquam ab intestato fortē impetrantes potiores fuissent, utpote priores gradu, testamentum tamen prædictum reos potiores reddit, & ab omni doli suspitione liberat: quia illius potissimum vigore ante transactionem initam, ius sibi competere prætendebant: illoque subnixi, eosdem impetrantes, qui se idem testamentum posse impugnare diffidebant, ad honestam ac testamentum conformem adegerunt concordiam, bina transactione solenniter formatam. Præter hæc, omni suspitione doli maior est bona prædictorum reorum fama, & vulgatissima integritas: quippe qui semper adeo rectē ac inculpate vixerunt, ut meritō nihil tale de eis suspicari queat. Quamobrem, non modica eis hac doli & fraudis allegatione illata videri debet contumelia. Insuper † præsentia ac interventus amicorum aduersæ partis, qui transactioni, de qua est quæstio, interfuerunt, omnem præsumptionem doli cessare facit, ut pulchrè dicitur in l. transactionem, cum ibi notatis per Doctorem. C. de transact. & per glossam & Doctorem in l. Polia, C. de his, quibus ut indig. Postremò, † etsi omnia prædicta cessarent, præsentia tamen & autoritas iudicis vel magistratus, coram quo eoque approbante, & partes vtrinque in conuentis per eos condemnante, prædictæ transactiones solenniter celebratæ sunt: abundè satis efficax est, ad omnem prorsus doli præsumptionem adimendam, ut eleganter vult tex. singularis in l. 1. & ibi per Doctorem. C. de prædij curial. lib. 10. & facit l. cum putarem. ff. fami. herciscun. Ex quibus omnibus liquiddò apparet, nullum doli ex parte reorum interuenisse verè vel præsumptiuè: ac ex consequenti transactiones prædictas viribus suis consistere debere.

Quantum verò ad † errorem attinget per impetrantes secundo loco allegatum, cuius prætextu in integrum restitui desiderant, negatur, domicellam laqueinam impetrautem sensu carere, vel caruisse tempore transactionum initarum, vel eius iuris quod sibi nunc competere contendit ignorantem fuisse, aut quoquo modo in errore fuisse: cum clarum sit, eam per filium suum Iudocum coram magistratu Mechliniensis post primam transactionem declarasse, se consensum iam præstitum renocare, eò quòd sciret, se proximam esse in gradu: & sic bona contentiosa ad eam solam deuoluta esse: postquam declarationem amicorum suorum consilio longa & matura desuper habita deliberatione, habita etiam bonorum contentiosorum plenaria specificatione, ita ut eorum valorè ignorare nō potuerit, suam agnoscens iniuriam, denuò solenniter transactionem semel initam, coram

prædicto magistratu renouauit. Quapropter nullum errorem ex impetrantium parte interuenisse præsumi debet: imò contrarium, quòd scilicet, ut supra dictum est, ipsi videntes se dispositioni testatoris non potuisse contrariare, transactionem de qua quæstio est, amplexi sunt, utpote eidem dispositioni penè per omnia conformem. Quòd etsi aliquis error interuenisset (quod non conceditur) is tamè nunc detectus minimè sufficiens esset ad impugnandam transactionem tam maturè tamque solenniter celebratam, ac coram magistratu loci, qui suam auctoritatem interposuit, & partes hinc inde in id quod conuentum fuerat condemnauit, ut de hoc est textus apertissimus ad litteram in l. cum putarem. ff. fami. herciscun. Præterea consensus † geminatio per impetrantes facta cum magno medijs temporis intervallo, integrum plenariumque arguit consensum, & erroneum præsumi non patitur, cuius vel solius vigore in integrum restitutionem impetrantibus denegari oportet, cum geminatus consensus iuriurando æquiparetur, & vim habeat consensus iurati, ut colligitur ex notatis per glossam Panormit. & Doctorem in c. cum contingat, de iure iurand. iuncta auth. siue à me. C. ad Velleianum. Ex quibus iuribus simul iunctis patet, quod consensus iuratus mulieris reddit validam alienationem fundi dotalis, ita etiam consensus geminatus: multò fortius igitur in casu nostro per geminatum impetrantium consensum, etiam si nihil aliud adesset, validam conuenit esse transactionem, de qua est quæstio, cum à lege prohibita non fuerit, quemadmodum alienatio fundi dotalis. Præterea, quòd impetrantes post vltimam transactionem septennio integro tacuerunt, interimque rei in pacifica possessione proprietatis bonorum contentiosorum, nullo contradicente, fuerunt, præsumi facit, quod interuenisse, quia interim saltem detegi oportuisset, debentque prædicti impetrantes, vel ex eo capite ab in integrum restitutione arceri. Cum † in feudilibus bonis, prout contentiosa bona sunt, vnius tantū anni à die scientiæ patientia à iure suo excludit eum, qui post inuestituram per alium obtentam patitur sic inuestitum vnius anni spacio absque contradictione possidere, si is qui ita patitur alium inuestiri, & annaliter possidere agnatus sit, fortius ergo si fuerit cognatus, qui de iure feudorum scripto, ad successionē feudi noui non admittitur, quales sunt impetrantes, & feudum contentiosum, ut est tex. apertus in c. vnico. §. his verò deficientibus, in titulo, de success. fratrum vel grad. succ. in feud. in vsibus feudorum. & textus apertus in c. Titius, & ibi per glossam, Bald. & Doctores, si de feud. fuerit controuers. in vsibus feud. apertus enim consensus, & vnius anni taciturnitas, quo ad hoc, æquiparantur, ut pulchrè ibi. Cum † igitur impetrantes tempore transactionis

his maiores fuisse constet, & sanæ mentis, ac cum matura & plenaria deliberatione præhabita, omnia egisse, geminatum consensum, ac septennalem, prout præmittitur, possessionem, scientibus aduersarijs interuenisse: nullo pacto præsumi potest aliquem dolum ex reorum parte, vel ex impetrantium parte aliquem errorem interuenisse: sed ritè, integrè, ac incorruptè omnia peracta esse, præsumi oportet. Et idcirco in integrum restitutionem impetrantibus denegari oportere, consequens est, per supra dicta: & quia † minoribus aduersus transactionem per restitutionem in integrum succurritur, ut C. si aduersus transact. per totam. Non sic autem maioribus, vulgar. leg. si maior. Cod. de dol. mal. cum similibus. Restat nunc euertendum tertium impetrantium fundamentum, quo potissimum lidere videntur, hoc est, beneficium. † l. 2. C. de rescind. vend. quòd eis tanquam vltra dimidium iulli precij deceptis, competere prætendunt, malè memores l. Lucius. §. in. ff. ad Trebell. cum sua glossa Dynus, Alberic. Barto. & Doctores. qua cauetur expressè, remedium. l. 2. C. de rescind. vendit. in transactione locum non habere: quoniam non † potest videri deceptus, qui super dubio litis euentu transigit cum aduersario: imò multum lucratur qui à lite recedit, quod per omnes Doctores, nemine discrepante, locis prædictis confirmatur, & per Bald. in d. l. 2. de rescind. vend. & in l. ordo. Cod. de execut. rei iudic. per glossam & Ioan. Andr. in c. pen. extr. de empt. & vendi. & Spec. de empt. & vend. §. nunc videndum restat, versio. quid de transactione: ad quod † optimè facit l. post decisionem. C. de furt. l. 1. C. de plus petit. l. actione, & l. minorum, & toto tit. C. de dolo. Quæ iura omnia clamitant, transactionum maximam fidem esse oportere, & rectissimè: quis enim erit litium finis, si à transactionibus bona fide interpositis, facile cœperit discedi? l. fratris. C. de transactio. ad hoc etiam optimè facit l. post rem. ff. de re iudic. quæ æquiparat transactionem rei iudicatæ. Cum ergo nullus læsionis prætextus efficax sit ad rescindendam sententiam, non debet idem transactioni ritè celebratæ officere. Facit † similiter quod in contractibus liberatorijs d. l. 2. C. de rescind. vend. locum non habet. l. sub prætextu. C. de transactio. quare cum transactio sit huiusmodi, sequitur, prædictam legem secundam in casu nostro locum obtinere non posse. Præterea, cum tenor testamenti prædicti domini Egidij van Musene militis, quem constat de bonis contentiosis disponere pro libito suo potuisse, per omnia ferè concordet cum transactionibus, de quibus quæstio vertitur, liquidissimè apparet, impetrantes deceptos nullo pacto fuisse, vel esse, quippe cum plus eis potius quam minus per prædictas transactiones attributum

sit, quam ex testamento prædicto habituri fuissent. Nec necesse est reis idem testamentum in præsentiarum, tanq̄ ritè & solenniter factum, defendere: cum satis sit eius validitatem in dubium versam fuisse, & super hoc transactionem legitimam factam esse, prædicta l. Lucius, cum alijs iuris. & rationibus supra adductis. Postremo præsentia & interuentus amicorū, præsentia & autoritas iudicis, geminatus cōsensus, & alia supra prolixius deducta, sicut ab omni dolo, metu, & errore excusant, ut superius ostensum est, sic non sinunt aliquam deceptionem interuenisse præsumi, à fortiori. Concludendo ergo dicendum est, impetrantibus, nec doli, nec erroris, nec deceptionis prætextum quoquo modo prodese oportere. Sed prædictas transactiones tanquam ritè ac legitime celebratas, in suo vigore debere consistere.

CONSILIVM CCXLII.

S V M M A R I A.

- 1 In contractibus qui consensu perficiuntur absentiter per alterum ius quæriri potest. §. nu. 7.
- 2 Contrahens pro absente quibus verbis uti debeat. §. c. §. nu. 5.
- 3 Factum falsi nunciij, sicut factum falsi procuratoris aut negociorum gestoris, ratificari nequit.
- 4 Ratificatio non potest confirmare actum propter defectum suorum essentialium omnino nullum.
- 6 Ex contractu in presentia iudicis vel scabinorum imò an absenti alio quæratur.
- 8 Consequens qui vult, antecedens etiam velle censetur. §. nu. 12.
- 9 Ratificatio ut aliquis operetur quanam præcedere debeant.
- 10 Contractus ex vnus solius voluntate dependere non potest.
- 11 Ratificatio quando fieri debeat.
- 13 Remedia extraordinaria non dantur nisi petentibus.
- 14 Stylus iudiciorum diligenter est obseruandus.
- 15 Restitutio in integrum non datur, nisi res adhibita sit integra.
- 16 In integrum restitutio tantum ex aequitate conceditur.

VHis actis causæ coram magnificis dominis Cancellario & Consulibus Brabantia pendētis, inter Ioannem Cornelij van Cruyningen impetratē ex vna, & Georgium Fraet reum seu defensore ex alia, partibus. Videntur determinanda dubia quæ sequuntur. Primum dubium est, An ex contractu per Iacobum Casselaere & suam coniugem, cum dominis de capitulo Antuerpiensi, pro se, sua nepte

Aa 2 Ge rtrude,

Gertrude, & Petro Fraet ad vitas eorundem, & vltimi supstitis ex eis, inito & celebrato, aliquod ius acquiritur sit dicto Petro Fraet. Secundum dubium est, praesupposito contractum de quo contenditur, fuisse validum, ita vt à Petro ratificari potuisset (cuius tamen contrarium infra ostendetur.) Quæritur, vtrum Petrus cedendo fratri suo omne ius, sibi ex eodẽ contractu comperens, censetur sufficienter eundem contractum ratificasse, ad effectum acquirendæ actionis. Tertium dubium est, praesupponendo vltimus q. Petrus Fraet contractum, de quo agitur, infra modicam tẽpus ratificasse debuisset, prout minimè fecit, An ne aduersus hanc negligentiam ei succurrendum sit, per in integrum restitutionem. Quoad primum dubium, videtur prima facie dicendum, quod ex dicto contractu sit acquisita actio dicto Petro: cum enim dictus Iacobus acquisierit domum litigiosam, necdum pro se, sed etiam pro Petro Fraet, non videtur dubium, quin ex illo contractu agere possit Petrus, cum ¶ videatur celebratus contractus, qui solo consensu perficitur similis emptioni & venditioni, qui inter absentes rectè celebratur, & in quo per alterum absentem quæri potest. l. ex consensu. ff. de actio. & oblig. l. i. §. fin. ff. de contrahen. empt. & vendi. & Instit. de oblig. quæ ex consensu nasc. in fin. saltem vt huiusmodi contractus à Petro absente ratificari potuit, ac mediante ratificatione ex eodẽ sibi acquirere actionem. l. si ego, & ibi notat. per gl. & Doct. ff. de negot. gest. & notat. in l. die sponsaliorum. ff. de positi. & per Doct. in l. qui autẽ. §. si. ff. de constit. pecu. cum similit. Sed præmissis non obstantibus, tenenda est contraria opinio, videlicet, ex dicto contractu nullam actionem acquisitam esse dicto Petro, neque contractum ab eo ratificari posse. Quæ opinio sic probatur. Quando-
2 **cunq**ue quis ¶ contrahit pro absente, consideranda sunt verba contractus. Nam aut contrahens concipit verba in personam propriam, ad opus & commodum absentis, vt si dicat, Vendis mihi ad opus Petri talem domum, & tunc valet contractus, sic vt si contrahens nullum habuit mandatum, ratificari possit à Petro absente, per notat. in d. l. si ego. ff. de negot. gest. Aut concipit verba in personam absentis: vt si dicat, Vendis talem domum Petro, tunc contractus est ipso iure nullus, per tex. in l. multum interest, in versicul. sin verò, iuncta ibi gl. in verbo, ipsius. C. si quis alteri vel sibi: adeo etiam vt ratificari non possit à Petro, vt volunt omnes Doct. in d. l. multum interest, quia quando contrahit, concipiendo verba in personam absentis, dicitur contrahere vt nuncius, per no. in d. l. qui autem, §. fin. ff. de constit. pecu. Sed contractus à nuncio celebratus, non tenet, nisi ad hoc fuerit destinatus; per gl. singularem in l. i. §. fin. ff. de contrahen. emp. & vend. neque factum ¶ falsi nuncij sicut factum falsi procuratoris, aut negotio-

rum gestoris, ratificari potest, vt vult Bal. in l. falsus, in 2. colum. C. de fur. Bart. in d. l. qui autem, §. si. Cyn. Pau. de Cast. & Salic. in d. l. multum interest. & Ias. in l. licet, in fin. C. de procurat. quia quando contractus celebratur à nuncio concipiendo verba in personam absentis, tantum est organum & pica absentis, & nihil dependet à suo consensu, & sic contractus deficit in consensu: quare ratificatio nihil inuenit quod confirmare possit, & per consequens nihil operatur: quia ¶ ratificatio non potest confirmare actum omnino nullum, qui non habet sua essentialia, vt vult Bart. in l. obseruare, in fin. ff. de offi. proconf. & legat. Sed quando verba concipiuntur in personam contrahentis ad opus tertij, contractus est perfectus, quantum ad consensum, respectu contrahentis, & acquisita est actio contrahenti: & ideo ratificari potest ab absente, cum ratificatio inueniat substantiam super qua fundetur, ita volunt omnes DD. in d. l. multum interest, dicentes hanc esse communem opinionem, licet solus Iacobus de Arena dixerit contrarium, qui ab omnibus reprobatur, vt licet ibi videre per Bar. in §. sin verò, & per Bald. in d. l. multum interest, in 2. col. versic. venio ad tertium, Paul. de Cast. ibidem, versic. tertius casus, & versic. sed nunc oppono fortiter, & Salicet. ibidem, in tertia oppositione, & idem vult Bartol. in l. qui autem, §. fin. ff. de constit. pecu. Et quemadmodum ¶ contractus est ipso iure nullus, quando quis contrahit pro absente concipiens verba in personam absentis, vt iam probatum est. Ita etiam, si quis contrahat partim pro se, & partim pro absente, si verba concipiat in personam absentis, nihil acquiritur absentis, & eius respectu contractus est inualidus, per textum singularem, & vnicum in iure, in l. fundus ille. ff. de contrah. empt. vbi inquit text. fundus ille mihi & Titio est emptus. Quæro, vtrum in partem, an in totum venditio consistat, an nihil actum sit? Respondi, personam Titij pro superuacuo accipiendam: ideoque puto, totius fundi emptionem ad me pertinere, ex quo textu patet, respectu Titij contractum non valere, sed omnem actionem ex eodem contractu competere contrahenti, adeo etiam, vt à tertio talis contractus ratificari non possit, vt ibi vult Bald. in finalibus verbis. Sed in casu præsentis, bene considerando verba contractus domus litigiosæ, Iacobus Casselaere contraxit pro se & Petro Fraet, concipiendo verba contractus in personam Petri: quia celsio seu translatio domus est facta per capitulum Antuerpiense Iacobo & Petro, & sic Petro ex eodem contractu nulla potuit queri actio, etiam mediante ratificatione: sed omnis actio remansit apud Iacobum, & post eius mortem translata est ad Ioannem Cornelij, durante vita Petri.

Non obstat etiam, si quis dicat, ex ¶ contractu in præsentia Iudicis vel Scabinorum inito, actionem

actionem quæri absentis, per doctrinam Bart. in l. 2. ff. rem pupil. sal. fore: quia certè illa doctrina procedit, vbi ageretur de mero fauore absentis: non autem in contractu vltro citroque obligatorio, qui se ad commodum & incommodum habere potest: cum index absentem & ignorantem obligare non possit. l. de vnoquoque. ff. de re iudica. & l. nam ita diuis. ff. de adoption. in contractu enim vltro citroque obligatorio actio quæri non potest absentis, nisi ipse offerri. ff. de action. emp. nam nemo sanæ mentis dicere vellet, Petrum Fraet ex contractu Iacobus Casselaere fuisse obligatum, ita vt ei inuito acquisita conferretur actio: & per consequens præsentia Iudicis nihil operata est, respectu Petri Fraet, neque ipse Petrus Fraet ratificare potuit contractum à Iacobo pro eo celebratum, cum ¶ Iacobus nullum haberet onus contrahendi pro Petro, quod tamen debuisset præcedere, vt ex huiusmodi contractu aliqua fuisset actio quæ sita Petro absentis, per glo. singularem in d. l. i. §. fin. ff. de contrahen. emp. & vend. cum factum falsi nuncij ratificari non possit, vt superius est deductum. Quoad secundum verò dubium videtur, quod sic, nam celsio ¶ facta à Petro valere non potest, nisi prius acquisitum sit ius Petro, quod tamen ei non acquiritur, nisi mediante ratificatione. cedendo igitur & transferendo ius suum in fratrem, videtur breui manum contractum ratificasse, & sic sibi acquisiuisse: quia qui vult consequens, vult etiam antecedens necessarium ad illud, per text. in l. illud. ff. de acquiren. hæred. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum. ff. de procur. & l. quamuis. C. de fideicommiss. cum similit.

Sed præmissis non obstantibus, dicendum est contrarium, quod scilicet Petrus cedendo actionem fratri, nullo modo censetur ratificasse contractum à Iacobo celebratum, ad effectum vt aliqua actio ex ratificatione ei aut suo fratri acquisita censetur, quod probatur.

Primò, quia ¶ etiam si Petrus coram scabinis Antuerpiensibus tempore cessionis factæ, contractum expressè ratificasset, talis ratificatio non valeret ad acquirendam actionem, nisi talis ratificatio interuenisset de consensu capituli Antuerpiensis, vt expressè determinat Salicet. in dict. l. multum interest, in 8. q. vbi dicit, Si vendo tibi fundum mediante Titio, qui ad te venit & narrat factum, tu approbas factum, & mihi mittis precium, si ego nolo recipere non valet ratificatio, quia ¶ contractus ex solius tui voluntate pendere non potest. l. Pomponius scribit. ff. de negocijs gest. l. non distinguemus, §. illud. ff. de arbitr. Nam si Petrus Fraet per suam ratificationem ex huiusmodi contractu actionem acquirere posset, contrauis ex solius Petri dependeret voluntate contra omnia iura. Si enim contractum ratificaret, valeret eius re-

spectu contractus: sin verò non approbaret, contractus esset nullus, quod esse non potest, maxime in contractu ex quo ipse ratificans obligaretur, cum non possit pendere ex voluntate mea post, an velim obligari, per textum in dict. l. Pomponius scribit, & ibi not. Doct. Secundo, etsi ¶ Petrus Fraet potuisset, contractum ratificando in præsentia capituli, actionem sibi acquisiuisse, tamen huiusmodi ratificatio statim post contractum interuenire debuisset ad acquirendam sibi actionem, per textum in l. quo enim, §. Julianus. ff. rem ratam haberi, vbi vult textus, quod ratificatio fieri debet, quam primum quis certior factus est cum quodam spacio temporis, nec minimo nec maximo, quod intellectu magis percipi potest, quam elocutione tradi, & ad idem est textus in l. ratum. ff. de solutio. & in cap. apostolica, de donatio. & bonus textus in l. dispensatorem, & ibi Paulus de Castro, ff. de solut. non potest ergo dici Petrus Fraet per cessionem in fratrem factam multis annis post celebratum contractum, eundem ratificasse ad effectum, vt sibi actio quæ sita videretur. Non obstant ¶ quæ supra in contrarium sunt allegata, quia bene verum est, quod qui vult consequens, videtur etiam velle antecedens necessarium ad illud, in his quæ dependent à voluntate solius ratificantis, dict. l. illud. ff. de acquirenda hæredita. in alijs autem quæ non dependent à voluntate solius ratificantis, non procedit dicta regula, vt volunt Bartol. & Paulus de Castro, in dicta l. illud, & Moderni in l. prima. ff. illo titulo, de acquirenda hæredita. prout est in casu præsentis, vbi agitur de ratificatione contractus, qui pendet à consensu duorum.

Ad tertium dubium breuiter respondetur, in casu præsentis non esse concedendam in integrum restitutionem. Tum primò, quia ¶ remedium restitutionis in integrum, est remediũ extraordinarium. l. in causa. 2. ff. de mino. quod nõ datur, nisi petenti. l. in causa. i. §. causa autem cognita, illo eodem tit. & not. in c. fi. de offi. in d. Hodièque ex stylo cancellaria Brabantia nemini conceditur, nisi per rescriptum à principẽ impetretur, quod in his actis factum non inuenimus, estque ipse stylos necessariò seruandus. c. quam graui, de crimine fals. & c. ex literis, de constit. Tum secundò, quamuis ¶ restitui potuisset, attamen hodiè minimè est restituendus, cum res non sit integra, quemadmodum minor aduersus omisam hereditatem restitui non debet, rebus hæreditarijs iam distractis, & postquam res desijt esse integra, per l. si quis minor. §. Scruola, & ibi Bart. ff. de mino. Ita similiter in proposito Petrus Fraet restitui non potest ad approbandum contractum, cum iam res nõ sit integra, quia scilicet, domus litigiosa ante petitam restitutionem legitimè fuit alienata in Ioannẽ van Cruyninge, vt patet ex actis, & multò

minus Georgius Fraet, tanq̄ singularis successor venit restituendus, per d. §. Scæuola, in fine. Tum tertio, propter lapsum tēporis dati à iure, ad petendam restitutionem in integrum: quia cum ex confessione partis in 20. articulo. memoriarum, constet Petrum Fraet, anno 91. fuisse 12. annor. necessariò inferitur, eum hodie 49. agere annum, sicq; diu excessisse tempora restitutionis petende: tum etiam, quia restitutio in integrum tantum conceditur ex æquitate l. i. ff. de minor. sed nulla æquitas suadet dictum Petrum iam debere in integrum restitui, qui ann. 1504. cum domus litigiosa combusta fuit, & domini de capitulo Antuerpiensi Iacobum Casselaere ad ædificandum de nouo domum combustam compulerunt, ad impensas ædificij contribuere noluit, nec tunc ratum habuit, vel se intromisit, licet requisitus fuerit. Præterea anno vigesimo primo retrò præterito, domus litigiosa, ob non solutionem areragiorum, adiudicata fuit. dictis dominis de capitulo Antuerpiensi, nisi Iacobus infra 14. dies, præfatis dominis de areragio satisfaceret: nec etiam tunc Petrus Fraet ratum habuit, vel se intromisit.

CONSILIVM CCXLIII.

SVMARIA.

- 1 Pater filio in potestate cōstituto valide stipulatur, & econtrā. Secus in extraneo. & nu. 11.
- 2 Absenti nemo regulariter stipulari vel acquirere potest.
- 3 Frater pro fratre vel maritus pro uxore an rem in emphyteusim capere possint, & c. & nu. 5.
- 4 Baldus nihil ignorasse dicitur.
- 6 Ex actu per procuratorem constitutum gesto, domino constituenti ante cessionem, actio non competit.
- 7 Negociorum gestor ad cedendum actionem compelli potest.
- 8 Ad utilitatem, tertij qualiter quis stipulari possit.
- 9 Vis stipulationis in conceptione verborum, consistit.
- 10 Actus sicuti possessionem transferentes qui sint.
- 12 Donatio facta per patrem filia in potestate constituta, est nulla, nisi morte confirmata fuerit.
- 13 Modus donationi adiectus an per donatorem reuocari possit.
- 14 Ad stipulandum animo donandi adhibitus, mortis causa capere censetur, si modo mortis mentio facta sit.
- 15 Magistratus absenti in iudicialibus & extraiudicialibus stipulari potest.
- 16 Præsentia magistratus adhibiti, loco testis, stipulationem non operatur, sicut nec consensus in sui præiudicium. Idem de notario stipulante. ut num. 17.

- 18 Regula, Quod potuit, noluit, & quod voluit, adimplere nequit.
- 19 In contractu vitro citroq, obligatorio absenti non acquiritur, nisi cum onere adiuncto.
- 20 Res transiit cum suo onere.
- 21 Quod non est, ratificari non potest.
- 22 Factum fuli nuncij ratificari nequit.
- 23 Ratificatio quando fieri debeat. & nu. seq.
- 25 Ratificatio fieri non potest, quando res ipsa in rerum natura esse desit.
- 26 Nomine pertinentiarum domus non venit solum.
- 27 Factum in absentia eius de cuius præiudicio agitur, non præiudicat.
- 28 Ratificatio seu approbatio secundum quid in præiudicium tertij nunquam admittitur, sed actus simpliciter reprobandus vel approbandus est.
- 29 Sententia lata ex actis per salum procuratorem, ratificari nequit per illum pro quo lata fuit, in præiudicium partis aduersæ.
- 30 Post renunciationem expressam vel tacitam ratificatio locum non habet.
- 31 Requisitus reaedificare domum combustam an & quando ius in domo post ea per alium extructa perdat.
- 32 Quilibet rei sua moderator est & arbiter.



Vm nuper intellexissem amicissimi me domine, concilium Brabantinum in causa Ioānis van Cruyningen, in qua alijs consului, aliquas difficultates facere, quæ obstarēt, quo minus eadem causa terminetur, ipse mecum totam causam cœpi denuò recogitare, & examinare: & postq̄ id diligenter feci, non inueni difficultatem aliquam fieri verisimiliter posse, nisi fortasse quæ in aliquem infra scriptorum punctorum aut similem recidat, quæ tamen, certè meo iudicio, neminè omnino mouere debeat.

1 Primò fortasse dici posset, q̄ q̄ quem admodum pater valide stipulatur sibi & filijs in potestate constitutis, & eis acquirit, ac econtrā. Ita dici possit in casu præfenti, per Iacobum Casselaere fuisse acquisitum Petro Fraet: sed hoc minimè mouere quenquam debet, quia licet pater filio in potestate, & econtrā, regulariter stipulari & acquirere possit, alteri tamen extraneo, non existenti in potestate sua, nemo stipulari, pacisci, vel acquirere potest regulariter, iuribus vulgaribus. Præterea & absenti q̄ nemo regulariter stipulari potest, vel acquirere, vulg. l. illud, cum sua singulari glossa. C. de sacro sacros. & l. stipulatio ista §. alteri. ff. de verb. oblig. & §. alteri. Instit. de inutil. stip. Ad hoc enim vt quis possit stipulando vel contrahendo acquirere extraneo & absenti, requiritur mandatam, vel æquipollens, quod hic non interuenit. Præterea in contractu vitro citroque obligatorio, qualis est iste, non acquiritur absenti, nisi interueniat epistola vel nuncius ad hoc destinatus. l. i. ff. de contrah. empt. & vend. l. consensu. ff. de actio. & obliga.

& obliga. Quorum neutrum hic interuenit: ergo, & c. Secundo, fortassis mouere aliquem posset, dictum q̄ Bald. in Authen. si quas ruinas, C. de sacro. eccle. vbi pro constanti ponit, q̄ frater potest capere rem in emphyteosim pro fratre, & maritus pro uxore, quæ tamen sunt profratris extraneæ, non in potestate recipientis pro eis emphyteosim: ergo extraneo quis acquirere potest. Quia ad hoc est clara responsio, quia Bald. illic non firmat, fratrem posse acquirere fratri absenti, vel maritum posse acquirere vxori absenti: quia si hoc vellet, loqueretur contra regulas iuris apertissimas, quod non est verisimile: nec q̄ præsumendum in tanto viro, qui nihil dicitur ignorasse, secundum testimonium quod de eo fert Ludouic. de Roma, in singulari suo 379. & Iaf. in l. i. C. de summa Trinitate & fide cath. debet q̄ ergo dictum eius intelligi secundum leges claras & decisiones apertas doctorum, quæ habent, quòd alteri extraneo absenti nemo stipulari vel acquirere potest, sed alteri extraneo præfenti bene acquiritur, & etiam extraneo absenti, si eius nomine recipiatur obligatio, in personam tamen recipientis: & ille extraneus absens hoc sciens postea ratificet quàm primum hoc sciuerit, aliàs secus, vt ante Bald. bene declarauit Barto. in l. si mihi & Titio. ff. de verbo. obliga. & idem Bart. in d. l. stipulatio ista. §. si stipuler. & Paulus de Castro, & Alexand. de Imol. in d. l. si mihi & Titio, & gloss. in d. §. alteri, in fine. Instit. de inutil. stipul. & ibi Ang. Arct. quorum neutrum hic interuenit, quia Petrus Fraet tempore contractus non fuit præfens, & verba obligatoria non erant debite recepta, vt fieri debebat: sed erant concepta in personam Petri absentis, quod fieri non debuit, quia tunc actus est ipso iure nullus, & absenti nihil acquiritur, vt est textus ad litteram, iuncta gloss. & ibi habetur per omnes Doctores, in l. multum interuenit, in versicul. si vero. C. si quis alteri vel sibi. Et quod plus est, tale factum non potest ratificari, vt dicam latius infra, & hinc rectè dicit Paulus de Castro, & Alexander de Imola in dict. l. si mihi & Titio, dictum Baldi in dicta Authentica, si quas ruinas, intelligendum esse secundum ea quæ dicit Bartolus in dict. l. si mihi & Titio, vbi hanc regulam optimè declarauit. Et dato præterea, quòd Iacobus Casselaere habuisset mandatam à Petro Fraet, emendi pro eo domum contentiosam, & cam nomine Petri, vt procurator eius emisset, quorum neutrum hic interuenit: tamen adhuc dicto Petro Fraet non competeret actio ex huiusmodi contractu per Iacobum Casselaere inuito, ante cessionem ei factam per dictum Iacobum Casselaere, quæ cessio hic non interuenit: & q̄ quod hoc sit verum, videlicet quòd domino constituenti procuratorem ad aliquid faciendum, non competat actio ex actu gesto per procuratorem suum, non de pecunia domini constituentis illum ad illum

actum ante cessionem: est tex. expressus in l. possessio quoque. §. & si possessio, & ibi Bart. Paul. de Cast. & omnes Doct. ff. de acquir. poss. & in l. solum. §. per liberam, & ibi etiam Paulus de Cast. & alij Doct. ff. de pigno. acti. & Bart. in l. Iulianus. §. si procurator. ff. de actio. emp. Multò fortius ergo in casu præfenti, vbi actus gestus est per Iacobum Casselaere in absentia Petri Fraet, non interueniente procuratorio vel mandato eiusdem Petri Fraet: nec ex re vel pecunia Petri contractum est, actio competere non potest ante cessionem per Iacob. Casselaere, in fauorem dicti Petri Fraet factam, quæ cessio hic non interuenit: licet q̄ Iacobus Casselaere, si verba obligatoria in personam suam, nomine tamen Petri absentis concepisset, prout nò concepit, tanquam negociorum gestor ad cedendum actionem compelli potuisset: Ita apertissimè volunt Ang. & Ioan. de Imol. in l. huiusmodi, in princip. ff. de legat. i. & idem Ioan. de Imol. in d. l. stipulatio ista. §. alteri, & q̄ est glossa expressa in d. §. alteri. Instit. de inutil. stipul. & ibi hoc firmat Ang. de Arct. qui omnes loquuntur in terminis, quando interuenit stipulatio, verbis conceptis in personam stipulantis. Vt verbi gratia, promittis mihi stipulanti, vt vice ac nomine Titij, recipienti dare decem, quo casu actus valet: & ratio est, quia hoc casu non censetur quis alteri stipulari, sed sibi, ad vtilitatem tamen tertij vt vult expresse Ioan. de Imol. in d. l. huiusmodi, in princip. & idem ibi sentiunt gloss. Bald. & Alexan. & Barto. in d. l. stipulatio ista. §. si stipuler.

Quod in casu subiecto factum non reperitur, in d. fuerunt verba quoad Petrum, concepta in personam Petri Fraet absentis, & sic actus ille, quoad Petrum Fraet fuit ipso iure nullus, & caruit fundamento ac radice, vt est casus in dict. l. multum interuenit, in versicul. si vero. Vis q̄ enim magna facienda est in conceptione verborum stipulationis, vt declarant gloss. & Doct. in passibus supra allegatis, in quo, tanquam firmo fundamento iuris, si quis errauerit, facildè in alios errores prolabetur, & recipietur. Nec obstat, si quispiam dicat, quòd finis dict. l. multum interuenit, quatenus dicit dominium, in casu illius legis acquiri vxori ex inutili contractu mariti, si ipsi vxori traditio facta fuerit, valde facit contra Ioannem van Cruyningen, quia hoc nihil est dicere, cum non appareat ex actis, aliquam traditionem fuisse factam Petro Fraet: cui absenti in absentia rei, traditio vel translatio possessionis fieri non potuit, nisi q̄ interuenisset aliquis actus factus à iure inuentus, per quem absenti ministerio iuris acquiritur possessio, vt est constitutum, precarium, vel similes, qui ad hoc sufficiunt. l. quod meo, in princip. & §. si venditorem. ff. de acquirend. possessio. & l. prima. §. penulti. eodem titulo, & gloss. not. & ibi Panormitan. & Ioann. de Imol. & canonista, in c. ex literis, de consuet. & gloss. Alex. & Doct. in l. 3.

in l. 3. in princ. ff. de acquiren. poss. quorum nullus hic interuenit, quare non obstat.

11 Tertio, aliquem ¶ prima facie mouere possit, l. filia cuius. C. famil. heriscun. vbi dicitur, quod si pater emat fundum nomine filie, ille fundus manet ei precipuus, nec veniet in iudicio familie heriscundae, & censetur filia habere ex tacita donatione paterna, secundum Bald. qui ita videtur tenere in d. Authen. si quas ruinas. Quia respondetur, quod per hoc non probatur, quod extraneo absentis, verbis conceptis in personam ipsius absentis, possit eidem absentis acquiri, per ea quae late dicta sunt supra: imò si bene ponderetur d. l. filia cuius, per Bal. allegata, ipsa est formaliter pro Ioanne van Cruyningen, quatenus dicit, quod pater possit reuocare huiusmodi dispositionem in prauidicium filiae, quod non contingit ex alio, ¶ quam quia donatio facta per patrem filiae in potestate, est nulla, nisi fuerit morte confirmata. l. 2. C. de inoff. donat. & vult recte Bald. in d. Authen. si quas ruinas, in versic. iuxta hoc quæro. Ex quo necessario sequitur, quod in casu praesenti, cum per Iacobum Casselaere non fuerit aliquid acquisitum Petro Fraet, in cuius Petri personam verba fuerunt concepta, per supra dicta & infra dicenda, potuit dictus Iacobus id quod in fauorem dicti Petri Fraet, si eum superueneret, fecit, reuocare & aliter disponere, prout disposuit in fauorem dicti Ioannis van Cruyningen. Pro quo etiam in fortioribus terminis est decisio Bartol. communiter approbata in l. qui Romae, §. Flavius Hermes, ff. de verbo. obligat. vbi per illum text. singulariter dicit, quod si alicui donetur fundus, ut post certum tempus veniat ad ecclesiam, potest donator postea reuocare, nihil modum in prauidicium ecclesiae, cuius tamen notum est maximum esse in toto iure fauorem, & tanto fortius id dicere debemus, si dicamus ex dicto contractu resultasse duos contractus, puta vnum venditionis & emptionis inter capitulum Antuerpiense ex vna, & Iacobum Casselaere & suam uxorem ex altera: & secundum donationis causa mortis inter Iacobum & suam uxorem ex vna, & Petrum Fraet & Gertrudem filiam Iacobi ex alia, ut videtur in simili sentire Bald. in d. Authen. si quas ruinas, & ¶ probatur in fortioribus terminis in l. Seia. ff. de dote praeleg. vbi adhibitus ad stipulandum animo donandi, intelligitur causa mortis, si facta est metio mortis: & hoc approbat Bartol. quando sumus in dubio, in l. qui dotis, in versic. sed contra istud oppone. ff. solut. matri. valuit ergo reuocatio & transportus factus in Ioannem van Cruyningen. Quarto fortasse ¶ mouere aliquem possit, quod hic interuenit magistratus, qui potest absentis stipulari in iudicialibus & extraiudicialibus, iuxta notata per Bart. in l. 2. ff. rem pupil. sal. fo. & in d. §. si stipularer. Sed ad hoc facilis est responsio, quia licet magistratus vel iudex pos-

sit absentis stipulari & acquirere vbi de solo modo siue lucro agitur, tamen non potest absentem obligare. Cum ergo sumus in contractu vltro citroque obligatorio, nihil censetur actum per magistratum, quia seipsum obligare noluit, & absentem obligare non potuit, & ita non potuit esse cautum capitulo contrahenti cum Iacobo & eius uxore praesentibus in absentia Petri Fraet, nisi contra Iacobum & eius uxorem, qui se & sua obligarunt pro obseruatione contractus: & praeterea dictus magistratus non est stipulatus quicquam Petro absentis. Sed ut ex literis desuper confectis apparet, solum adhibitus est, ut testimonium ferret de gestis coram eo: iam ¶ praesentia magistratus adhibiti, ut testis, non operatur stipulationem, sicut nec operatur consensum in sui prauidicium. l. Caius, iuncta glo. ff. de pigno. act. Nec sufficeret stipulatio per magistratum facta, nisi esset facta valide, sicut nec ¶ praesentia notarij vel stipulatio per eum facta inualide, concipiendo scilicet verba in personam absentis, quicquam operatur, ut volunt Ang. & Ioan. de Imol. in d. l. huiusmodi, & Angel. in d. §. alteri. Sequitur ergo, quod licet magistratus stipulatus fuisset, per Petro Fraet absentem, prout non: tamen quia verba dicti contractus concepta sunt in personam Petri Fraet absentis, & non in personam magistratus recipientis vel stipulantis nomine Petri absentis, non valuit huiusmodi actus in fauorem Petri absentis. dict. l. multum interest, versic. si verò, cum ibi notatis. Sed ¶ habet locum regula de qua ibi, quod potuit noluit, & quod voluit adimplere nequiuit, & pro isto est casus in terminis, in l. fundus ille, ff. de contrahen. empt. vbi si quis emit fundum sibi & Titio extraneo, nihil Titio acquirit, sed totus fundus erit ipsius emptoris: & ita volunt omnes Doctores in dict. l. si mihi & Titio, & in dict. l. multum interest: & ita punctaliter accidit in casu praesenti: quia capitulum vendidit & transportauit Iacobo Casselaere & suae uxori praesentibus, & Petro Fraet extraneo & absentis, nec non filiae ipsius Iacobi etiam absentis, domum de qua est questio. Pro obseruatione cuius contractus Iacobus se & sua obligauit: Petrus autem Fraet absens, neque tunc neque postea se aut sua obligauit, vel capitulum affecurauit, neque alius pro eo. Ergo ei nihil acquisitum est: pro ¶ isto etiam bene facit l. Caius, ff. de manumiss. titu. generali. vbi habetur, quod in contractu vltro citroque obligatorio, etiam vbi acquiri potest absentis sicuti per seruū domino, non acquiritur absentis, nisi cum onere adiuncto, per quam l. communiter DD. dicunt, quod vbi contractus habet inducere obligationem hinc inde, non transit contractus ad personam ad quam non transit obligatio passiva simul cum actiua obligatione, quod bene pbat illa l. a contrario sensu. Cum igitur obligatio, qua tenebatur dictus Iacobus & sua vxor dominis de capitulo

pitulo de obligando se & sua pro solutione canonis, & alijs conditionibus adimplendis in contractu comprehensis, non transierit ad Petrum Fraet, sed ad heredem Iacobi seu eius bonorum possessores duntaxat: Sequitur, quod ex eodem contractu nihil acquisitum fuit Petro Fraet. Nec obstat si dicatur, quod ¶ obligatio soluendi canonem capitulo, transiit ad Petrum simul cum ipsa domo, ut est textus in §. scire, in autent. de non alienan. colla. 2. & vult Bald. in dicta autent. si quas ruinas. Quia respondetur, quod quamuis Petrus Fraet ex apprehensione domus possit compelli ad solutionem canonis, tamen illa obligatio qua Iacobus obligauit se, & omnia bona sua capitulo pro solutione canonis & pro adimplentione conditionum in contractu positarum, quam cautionem capitulum pro sua securitate specialiter voluit interponi, vltra provisionem iuris: non transiit ad Petrum, neque bona ipsius Petri ad hoc censentur obligata, sicut erant obligata bona Iacobi & suae uxoris: & per consequens non est verum, dicere, per Petrum Fraet fuisse cautum capitulo, vel contractui satisfactum. Cum ergo obligatio passiva dicti contractus non transiit ad Petrum, non potuit ex eodem contractu sibi acquiri obligatio actiua, vel actio, per praedicta. Quamuis ergo dictus Petrus Fraet fuisset in potestate Iacobi, vel talis cui absentis per dictum Iacobum potuisset acquiri, sicut non fuit: tamen non acquisiuit ei, nisi cum onere, videlicet obligandi se & sua pro canone annuatim persoluendo capitulo, & conditionibus in contractu positis adimplendis: quod quia non interuenit, non est ei acquisita actio.

Quinto videri possit alicui, quod ratificatio Petri Fraet validasset hunc contractum, transportando ius suum in fratrem suum Georgium, nam per hoc videtur ratificasse actum gestum, per Iacobum Casselaere in sui fauorem: Quia ad hoc respondetur multipliciter. Primo, quod ¶ ex quo verba fuerunt in hoc casu concepta in personam Iacobi praesentis, & Petri Fraet extranei & absentis, non potuit hic contractus, quatenus Petrum concernit, per eum ratificari: cum non habuit formale principium, & actus ipse peccat in forma, in materia, in actu, & in potentia. dict. l. multum interest, versic. si vero: & factum ¶ falsi nunciij ratificari non potest, ut volunt omnes Doctores, excepto solo Iacobo de Arena, in dict. l. multum interest, & punctaliter Baldus in d. l. fundus ille, in terminis nostris, & idem Baldus in l. obseruare. §. fin. in r. colum. ff. de officio proconsulis & legat. & Petrus de Anchoran. in regula, ratum, de regulis iuris, libro 6. & Doctores saepe alibi. Praeterea dato quod essemus in casu, in quo ratificatio fieri posset, ut quia verba stipulationis essent concepta in personam Iacobi nomine & vice dicti ¶ Petri Fraet, prout non. Tamen quia ¶ hoc casu

negocium spectasset ad Petrum sola ratihabitione, non cura & sollicitudine, non re ipsa nec ipso gestu, debuisset ratificari statim postquam ad notitiam eius venisset, ut est textus in l. dispensatorem, ibi, deinde ergo ratum non habuero, iuncta glossa, quae dicit, semel me certiorato. ff. de solutio. & ibi Paulus de Castro, ad hoc notat illum textum, & dicit alibi non ita bene probari: & est textus in l. quo enim tutiore. §. Iulianus. ff. rem ratam haberi. & bonus textus in l. prima, in verbo, mox. ff. de appellatio. recipien. & clarus textus in l. ratum, in verbo, mox. ff. de solutio. Nunc autem Petrus Fraet, transferendo ius suum in Georgium fratrem ratificauit, si tamen ratificatio dici possit, post annum decimum decimum sextum, quod non sufficit: quare per tacitam renunciationem repellitur. Nec obstat ¶ si dicatur, huic dicto obstat doctrina Bartol. in l. vero procuratori. §. fina. ff. de solutio. vbi dicit, quod quando certum tempus est praefixum ad gerendum actum, illud tempus in ratificatione debet obseruari, alias recurrendum est ad ea quae habentur in regula, ratihabitionem, de regul. iuris, libr. 6. per quod sentire videtur ipse Bartol. quod vbi certum tempus non est praefixum, possit fieri ratificatio quandoque: Quia negatur consequentia, & si illic videatur Ioan. de Imol. qui vtrouque declarat Bartolum, & doctor veritatis à nonisimis appellatur, reperietur veritas: videlicet, quod vbi certum tempus est praefixum ad faciendum actum, infra illud tempus facienda est ratificatio, iuribus illic allegatis. Vbi autem non est praefixum certum tempus, tunc tempus infra quod debet fieri ratificatio, in effectu est arbitrarium. Arbitrari tamen debet index, ut fiat cum primum fieri potest inspectis circumstantijs. Hac sunt formalia verba Ioan. de Imol. ibidem, quae consonant cum verbis textus in d. l. ratum, & in d. l. quo enim, & in d. l. dispensatorem. Praeterea ex ¶ alio capite non potuit dictus Petrus Fraet ratificare eo tempore & modo quo ratificauit, quia res tunc desierat esse in rerum natura, ex quo domus fuit combusta, quo casu locum non habet ratificatio, ut vult Bartol. in d. l. penult. in versic. tertio casu. ff. rem ratam habe. & idem Bart. in repetitione l. si is qui pro emptore, in 3. colum. ff. de vsucap. per iura illic per eum allegata, quae hoc optime probant.

Nec ¶ obstat si dicatur, licet domus fuit combusta, solū tamen supererat, & sic res non desierat esse in rerum natura, quia potuit in solo edificari: iuxta doctrinam Bald. in l. i. Cod. de iure emphyteu. in bona lectura: quia respondetur, quod in casu praesenti sola domus cum suis pertinentijs fuit vendita, de solo autem verbum nullum habetur in literis contractus: & loco pertinentiarum domus, certum est non venire solum: quare non obstat. Praeterea ¶ ex quo sumus hic in contractu vltro citroque obligatorio,

gatorio, si rati habitio deberet admitti, debuisset fieri in presentia capituli, cum a securacione eiusdem cui prestanda erat annua pensio & alia conditiones implenda, & sic de pra iudicio eius agebatur: quare ex illo capite ratificatio ante dicta est nulla. Quia quicquid fit in absentia illius, de cuius pra iudicio agitur, siue sit protestatio, transportus, siue alius actus quicunque, non pra iudicat absenti & ignoranti. l. nam ita diuus. ff. de adopt. & notata per Bart. & omnes in l. non solum. §. morte. ff. de noui. ope. nunc. & per canonistas in c. cum M. Ferraricnsis, de con
 28 stit. Præterea ¶ nunquam admittitur ratificatio vel approbatio secundum quid in pra iudicium tertij, sed debet actus gestus simpliciter approbari vel reprobari. Ita notabiliter vult Baldus in d. l. obseruare. §. fin. in versicu. quinto quero. & est glossa expressa in l. si negocia. ff. de negoc. gest. Cum ergo per transportum factum per Petrum in Georgium suum fratrem in absentia capituli & sine a securacione eiusdem, nõ fuerit factus factum dicto capitulo, de cuius pra iudicio agebatur, cum capitulo per dictum transportum non fuerit cautum & prospectum vt debuit: sequitur, quod ratificatio illa non va
 29 luit. Præterea videmus, quod ¶ sententia lata cum falso procuratore, non potest ratificari per illum pro quo lata est, in pra iudicium partis aduersæ, vt est decisio Rotæ nume. 13. in antiquis: & ita concludunt Cyn. Salicet. & communiter alij in l. si tutor. C. in quibus causis in iureg. restitua. non est necess. & ita etiam post longam disputationem decidit Andreas Siculus in capit. cum in iure peritus, de offic. delegat. ergo ita etiam erit dicendum in proposito. Præterea
 30 nunquam ¶ habet locum ratificatio post renunciationem expressam vel tacitam. dict. l. i. ff. quando appell. sit. & præallega. l. penult. vbi est tex. aureis literis scribendus secundum Bar. ibi, & vult Pet. de Ancho. in repetitione regulæ, rati habitio nem, de reg. iur. lib. 6. & Bald. in d. §. si. versic. circa tertium, & gl. & Doct. in c. quam sit,
 31 in sine. de elect. lib. 6. Cum ¶ ergo domo combusta dictus Petrus Fraet requisitus fuerit contribuere ad reedificationem eiusdem, & recusatuerit, & in illa recusatione persistit, donec domus sine suis sumptibus fuerat reedificata: sequitur, quod perdidit ius, si quod habuisset, per l. si vt proponis. C. de ædifi. priua. quare postea transportum facere vel ratificare quod prius reprobaui, non potuit, maxime ad acquirendam actionem, vt in proposito. d. l. dispensato rem, cum ibi notatis per Bartol. Paul. de Cast. & Doct. & vult Pet. de Ancho. in dicta regula, rati habitio nem: & Bald. ibi supra & aliter dicendo sequeretur absurdum, & dolus patrocinaretur doloso, quod iura abhorrent. Sexto potest aliquis prima facie dicere, quod Iacobus Casselaere non potuit transferre ius aliquod in Ioannem van Cruyningen: quia tempore sui trans

portus, ius quaesitum fuit. Georgio Fraet originali actori, per transportum in eum factum per d. Petrum Fraet. Sed si bene considerentur premissa, Petro Fraet nunquam fuit acquisitum aliquod ius: neque per huiusmodi transportum inducitur ratificatio de iure valida, propter multa obstacula, de quibus supra. Sequitur ergo, quod ius remansit apud dictum Iacobum Casselaere. iuxta d. l. fundus ille, & alia supra copiose adducta. Quare optimo iure dictus Iacobus potuit transferre ius sibi verè competens in dictum Ioannem van Cruyningen: quilibet ¶ enim in re sua moderator est & arbiter. l. in re mandata. C. mandati, cum similibus.

Ex quibus omnibus simul, & ex prioribus consultationibus dilucidè patet, Petro Fraet nunquam competisse aliquam actionem, non ex contractu per se inito cum capitulo, quia ille nõ interuenit: non ex contractu per Iacobum Casselaere inito, cum ille fuerit nullus, quatenus Petrus Fraet tunc absentem concernebat, ex quo verba obligatoria, quatenus Petrus Fraet cõcernit, concepta erant in persona Petri Fraet, non in personam Iacobi, nomine Petri, sicut fieri debuit ad hoc, vt actus valeret, & Petro ex ea aliquod ius competere possit. Quare ille contractus, vt dixi, caruit fundamento & radice, nec etiam ex ratificatione taliter qualiter subsecuta, quia illa fieri non potuit, ob multas causas ipsam impediennes, vt supra ostensum est: nec etiam si Iacobus Casselaere mandatum à Petro habuisset, emendi pro eo domum contentiosam, prout non: aliqua actio sibi quaesita fuisset ante cessionem, per Iacobum Casselaere in eum factam, quæ facta non est: & multo minus, ex quo mandatum non interuenit, neque cessio, quæ tamen necessaria est ad consequendam actionem, vt superius probatum est: & sic quomodocumque negotium voluatur aut intelligatur, cum nunquam fuerit Petro Fraet aliqua actio quaesita: sequitur, nec Georgio Fraet ex transportu, sibi factu per dictum Petrum, aliquam cõpetisse vel competere actionem: quia nemo plus iuris in alium trãsserre potest, quam ipse habet, iuribus vulgaribus. Cum ergo nemo audiatur, sine actione experiri volens, & ex persona actoris ius metimur, constat dictum Georgium Fraet, omni iure esse repellendum, & dictum Ioannem van Cruyningen, ab impetitione eius absolui debere, præfatumque Georgium ad restitutionem fructuum, per eum indebitè & sine causa perceptorum, debere condemnari: de expensis autem, cum originalis actor à iudicibus primè instantiæ sententiam pro se obtinuerit, & aliquos ex dominis etiam de iure partium dubitare intelligam, arbitrio domino rum relinquo: iudicio omnium melius sententium semper saluo. Vale, & mihi, si quid velis, præcipe. Ex Mechlinia die 15. Ianuarij, Anno à nativitate Christi M. D. XXXI.

S. V. M. M. A. R. I. A.

- 1 Testatorem agnatos cognatis præponere voluisse unde dimoscatur. & in. 4.
- 2 Procurator simpliciter ad fideiubendum constitutus an possit beneficio ordinis renunciare.
- 3 Legati simpliciter ad faciendum pacem missi. pœnam quoque adponere possunt: licet de eo expressum mandatum non habeant.
- 5 Dicitur, Extunc, extremitatem temporis designat, nec interpretationem de presenti fieri patitur.
- 6 Duo ablativi absolute positi conditionem important.
- 7 Quando qualitas adijcitur verbo, ordinationem, & principium; ortanti, tunc temporis principium inspicitur. Secus si verbo processum temporis, effectum vel executionem importanti adijcatur.
- 8 Prouiso hominis facit cessare prouisionem, legibus.
- 9 Intellectus l. in substitutione, de vulg. & pupilla, substat.
- 10 Dicitur, Tunc, extremitatem temporis significat.
- 11 Agnati qualiter succedant.
- 12 Tempus desinit testamenti in successione, an & quando attendatur.
- 13 Ecclesia & pie car. sa in dubio seruendum est.

IN materia iuris presentandi, de quo vertitur quaestio, inter reuerendum patrem dominum Priorè conuentus sancti Saluatoris oppidi Antuerpientis, nomine cuiusdam sui donati & monasterij ex vna, & heredes maternos siue cognatos A. fundatoris Capellanij vacantis ex altera partibus: repetitis sepius & commemoratis apud memetipsum, ac in animo reuolutis ijs, quæ ad materiam dictæ quaestionis facere possent, pondero nunc, vltra ea quæ nuperrimè in eadem materia adduxi, in ter alia pro dicto monasterio plurimum facere, quod testator plus dilexit agnatos suos quæ cognatos, quod elicitur ex multis. Primò, quia ¶ agnatos cognatis præposuit, vt patet ex dicta clausula testamenti, & sic censetur eos plus dilexisse, arg. l. quotiens. ff. de usufructu. in c. not. per Dy. Bart. & Doct. in l. qui duos. ff. de lega. i. cum sim. tum quia per illos familia conseruatur. §. ceterum, post princ. Instit. de legit. agnat. succ. cum ibi not. per Doct. cum alijs vulgaribus infinitis.
 2 Tum etiam, quia ¶ facta communiter ab omnibus fieri consuevit, quæ consuetudo multum ponderanda est, iuxta singulariter notata per Bart. in l. si fraudator. ff. de his quæ in fraud. cred. vbi dicit se in contingentiã facti consuluisse, quod procurator simpliciter constitutus ad fideiubendum potest renunciare beneficio ordinis, de quo in

Auth. præsentate. C. de fideiuss. licet hoc non habeat specialiter in mādatis, & talis renunciatio præiudicabit principali domino: ex quo de consuetudine obseruatur, quod tales renunciaciones fiant, & hoc dictum refert & sequitur do. Panor. in c. i. in 10. col. vt lit. non contesta. facit ¶ etiam elegantissimum dictum do. Pan. in c. 2. de precarijs, in suo notabili, vbi dicit multum egregiè quod ambasiatores vel legati simpliciter missi ad faciendum pacem, possunt apponere pœnam, & obligare mittentem vel cõstituentem pro obseruantia eius quod gerunt, licet non habeant expressum mādatum ad apponendum pœnam, ex quo sic consuetum est fieri. Cum ¶ ergo testator seniore filium Pelliparij vocauerit ad dictum ius presentandi sub nomine appellatio, per quod designatur, quod plus habuit respectum ad agnationem, quæ ad personam, & quidem non simpliciter vel purè, sed conditionaliter, alijs sci licet nominatis per eum prius sublati de medio: ergo tam ratione agnationis, de qua fuit dictus Ioannes Pelliparij & suus filius, tum etiam quia eundem vocauit conditionaliter, & sub nomine appellatio, & ordine successio post suum patrem, apparet ¶ sententij de illo qui reperiretur senior tempore existentis conditionis, hoc est, postquam omnes prius specialiter nominati per eum, reperirentur sublati de medio. Pro ¶ illa parte etiam pondero multum stringere, quod testator vsus est illa dictione, Extunc, quæ designat extremitatem temporis, & non patitur fieri interpretationem de presenti, text. est multum elegans in l. 4. §. fin. ff. de condi. & demonstrat. Clarè ergo patet, quod testator se reuulerit ad tempus illud, quo constabit dictam domicellam Elizabeth, Ioannem, & Ioannem Pelliparium decessisse ab hoc seculo, quo tempore dictus donatus fuit verè senior filius d. Ioannis Pelliparij, cum alius suus frater ante suum genitorem longo tempore decesserit, vt præmittitur, & perpenditur istud clarè ex verbis dictæ clausulæ, in qua testator nedum vsus est verbo futuri temporis, iungendo qualitate verbo futuri temporis, sed vltra hoc adiunxit dictionem, Extunc, quæ extremitatem temporis significat, vt præmittitur. Pondero ¶ etiam, quod præfatus testator duntaxat vocat dictos Ioannem Pelliparij, & suum seniore filium ad dictum ius presentandi conditionaliter, sublati, videlicet, domicella Elizabeth & Ioanna de medio, quæ ablatiui absolute positi important conditionem. l. à testatore. ff. de condi. & demonstrat. cum similibus. Vocauitque ¶ seniore filium post suum patrem, per verbum futuri temporis, succederet. & sic videtur testator se reuulisse ad tempus existentis conditionis. l. filiam, cum ibi notatis per Bartol. ff. de auro & argent. legat. cum similibus. Est enim firma theoricæ, quod quando qualitas adijcitur verbo importanti ordinationem & principium, tunc inspicitur principium temporis. vt est elegans text. in

l. quid ergo, in princip. ibi, preter enim ad initium nuptiarum se retulit, & c. iuncta l. illius tit. ff. de his, qui not. infam. Sed quando qualitas adijcitur verbo importanti processum temporis, effectum, aut executionem, sicut in casu presentis, tunc non inspicitur initium, sed progressus temporis, vt pulchre inquit Baldus in l. humanitatis. Cod. de impuber. & alijs substituit. cum quo transeunt omnes posteriores, nemine discrepante. Nec obstat si dicatur, quod testator prouidit in isto casu, per quem voluit fieri huiusmodi presentationem, deficiente Ioanne Pellipario, & suo seniore filio, ac alijs supra nominatis: cum ergo prouisio hominis faciat cessare prouisionem legis. l. si fundum sub conditione. §. Stichus. ff. de lega. 1. & l. habet. §. cum quis, cum sua glos. ff. de precarijs, cum vulgarib. Ergo sine aliqua difficultate videntur debere admitti illi de linea materna ad presentandum, & dictum monasterium debere repelli. Quia respondeo, & dico, quod hoc esset vtique verum, si clare constaret, quod ipse testator sensisset de illo qui fuit senior tempore datæ conditionis testamenti: sed quia, vt ex supra dictis patet, hoc non constat, sed hoc est id de quo disputatur: imò verisimilius apparet, eum sensisse de illo qui reperiretur senior tempore existentis conditionis, per ea quæ longè & latè supra deducta sunt, & per ea quæ infra dicentur, ideo hoc non militat. Et ad demonstrandum quod hæc obiectio non obstat, imò quod ita sentiendum sit, vt præmittitur, adduco 1. text. ad Brocam in l. in substitutione, in secundo responso. ff. de vulg. & pupilla. vbi est casus, quidam habens duos filios, vnum impuberem nomine Lucium, alium puberem nomine Caium, eis instituit hæredibus, vel pubere instituto, & impubere ex hæredato, quod licebat illo iure, sic fecit substitutionem: Si Lucius filius meus impubes decefferit in pupillarietate, & Caius filius meus mihi hæres non erit, tunc Seius sit hæres filij mei impuberis: accidit quod testatore defuncto Caius fuit hæres sui patris, sed postea desijt esse hæres: quod fieri potest, certis casibus de iure ciuili introductis, de quibus ibi per Doct. accidit etiam, quod Lucius filius impubes decefferit in pupillarietate, modò venit Seius substitutus, & petit hæreditatem testatoris, & etiam hæreditatem Lucij impuberis, resistunt hæredes ab intestato, ex eo quia Caius fuit hæres testatoris, licet desierit esse, & sic conditio fideicommissi videtur defecisse: deciditur ibi fideicommissarium esse admittendum, & hoc ex eo quia testator vsus fuit verbo futuri temporis, scilicet, si Caius hæres non erit, & quia vltra adiecit conditionem, Tunc, 1. quæ extremitatem temporis significat, quare interpretatur ibi iuriconsultus, quod testator sentijt de tempore deceffus impuberum, in quantum infra pubertatem decederet, & quia tempore deceffus Lucij impuberis Caius non fuit hæres te-

statoris, substitutus admittitur. Ergo ad propositum, licet testator hic fecit substitutionem, tamen quia vsus est verbo futuri temporis, & qualitatem illam senior iunxit verbo futuri temporis, quia etiam præmisit conditionem inclusam in illis ablatis absolutè positis, sublatis de medio, & c. & vltra hoc adiecit conditionem, Extunc, quæ extremitatem temporis significat. Claret manifestè, quod sentijt non de tempore testamenti, sed de tempore existentis conditionis. Sicut enim in d. l. in substitutione, in 2. eius responso habetur conditio negatiua, ita etiam hic, licet verba dictæ clausulæ sonent prima facie in affirmatiuam, sed verè implicat hanc negatiuam, si non fuerint in rerum natura tempore vacationis beneficij: ergo de ijs iudicandum est sicut de negatiua, vt est glossa ordinaria valde elegans in l. fin. §. si. ff. de doli excep. quam ibi multum exclamat Bart. & sicut testator ibi prouidit de substituto, ita etiam hic, & sicut ibi est dictio, Tunc, quæ extremitatem temporis significat, ita etiam hic: & quod magis est, ibi debet fieri alia interpretatio ex propria natura verborum, puta, quod nunquam sit hæres, propter illam negatiuam non erit. Et tamen ibi deciditur habendum esse respectum ad tempus mortis impuberis, propter conditionem Tunc, ibi positam, quæ extremitatem temporis significat, secundum gloss. Viuanum, Bartol. & Doct. ibi. imò etiam ex alio fortissimè stringit ille text. pro hac parte: quia si hoc ibi operetur illa dictio, Tunc; cum verbo futuri temporis, contra propriam naturam verbi, & in præiudicium hæredum ab intestato, multò fortius hoc operatur hic ista lex, scilicet, qualitas iuncta verbo futuri temporis. Conditio inclusa in dictis ablatis absolutè positis. Vocatio facta non simpliciter & pure, sed ordine successiuo & conditionaliter, deficientibus scilicet alijs, Nominatio facta per nomen appellatiuum, Affectio quam habuit fundator ad agnatos potius quam ad cognatos, & dictio, Tunc, iuncta cum his. Attento maxime, quod cum his coniecturis propria natura vocabuli hic non repugnat, prout ibi: & vltra hoc remanebit hic ius presentandi apud agnatum, vbi tamen in d. l. in substitutione, in secundo responso, talis interpretatio fit in præiudicium venientium ab intestato propter conditionem, Tunc, ibi positam. Pro isto etiam adduco vnam aliam nouam considerationem: nam habeo 1. quod quando plures sunt gradus agnatorum, lex 12. tabular. aperte vocat proximum ad successionem in defuncti: & leges nouæ postea superuenientes declarant, quod vbi quis decedit nullo facto testamento, quod tunc tempus mortis illius, de cuius hæreditate agitur, inspicendum est, vt qui tunc reperitur proximior, admittatur ad successionem. Si verò 1. quis decefferit facto testamento, quod postea destituitur, tunc declarat lex, quod non inspicitur tempus mortis, sed tempus desti-

pus destituti testamenti, vt qui tunc reperitur proximior, licet tempore mortis non fuit proximior, puta, quia alius eum præcedebat in gradu, qui medio tempore defunctus est, admittatur ad successionem, iste est tex. ad literam in §. si plures, iuncto vers. proximior autem, qui statim sequitur, Inst. de legit. agnat. succ. & in §. cum autem queritur, Inst. de hære. ab intest. cum §. si. Si ergo lex declarat, respectum habendum esse ad tempus destituti testamenti in casu præmissio: fortius in casu presentis dicere cogimur, non ad tempus mortis vel testamenti conditi, sed ad tempus existentis conditionis, puta, ad tempus quo certum esse coeperit, nullum per testatorem specialiter nominatum in testamento, in rerum natura extitutum, testatorem se retulisse, vt qui tunc reperiretur senior filius Pelliparij, admittetur ad dictum ius presentandi, licet tempore datæ conditionis testamenti, vel tempore mortis non fuit senior, per prædicta, maxime cum testator ad futurum se retulerit, vt etiam ex multis supra latè commemoratis conijcitur. Prædictis etiam admittitur, quod 1. etiam in dubio fauendum sit ecclesiæ, & piæ causæ: cum magna sit ratio, quæ pro religione facit. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. fut. iuncto c. fin. de re iudica. cum similib. Ergo cum in casu presentis monasterium instet pro iure presentandi, ratione sui donati, & sint coniecturæ pro vtraque parte, prægnantiores tamen & validiores pro parte dicti monasterij, quam pro alia parte, vt videri potest ex prædictis. sequitur, quod in dubio fauendum sit ecclesiæ & monasterio: & per ista, iunctis his, quæ alijs per me in hac materia adducta fuerunt, conroitur funditus, quicquid pro parte alia allegari vel excogitari possit. Quare concludendum dico, prout alias consului, quod dicto monasterio nomine sui donati, & minime illis de linea materna pro hac vice competit ius presentandi ad capellaniam, per dictum testatorem fundatam: & similiter pro alia & tertia vice, si eundem donatum tempore occurrentis nouæ vacationis superuiuere contingat, alijs autem secus.

Ita videtur mihi Nicolao Euerhardi de Middelburgo, artium & vtriusque iuris Doctori omnium minimo de iure dicendum, & sine aliqua hæsitacione iudicandum & sententiandum, teste manu propria.

CONSILIVM CCXLV.

SVMARIA.

- 1 In præiudicium fororum absentium & non consentientium nihil inter fratres vel per sententiam iudicis fieri potest.
- 2 Filius per patrem in legitima grauari nequit. Et si rogetur extraneo restituere portionem sua

- hereditatis, quartam Trebellianicam detrahere potest.
- 3 Testamento non extante, successioni ab intestato locus datur.
 - 4 Contra conscientiam facere non videtur, qui ius commune insequitur.
 - 5 Filij fratrum vel fororum vnà cum patris & amicitie iure representationis succedunt.
 - 6 Consuetudo loci, in quo bona sunt sita, attendenda est.



Euerendissime domine, vidi ea quæ frater tuus germanus in materia successionis fratris vestri communis intestati defuncti ad V. P. scripsit, qui sentire videtur, forores à successionem fratris defuncti esse excludendas, præcipuè à bonis per eum acquisitis, & similiter à bonis quondam domini de Champuans, piæ memoriæ vestri genitoris, quoad eius legitimam & Trebellianicam.

Et mouetur 1. primò, propter condemnationem factam in magno concilio, vigore cuius diuisio inter vos fratres facta, est approbata.

Secundò mouetur, quia filius in legitima & Trebellianica grauari non potest, vt est nototij iuris. Et terciò, quia admittere forores ad successionem, in hoc casu esset facere contra conscientiam, tam ex parte fororum recipientium, quam ex parte permittentium, & sic edificare ad gehennam. Sed dictis motiuis non obstantibus, videtur mihi, quod debeam propter illa esse alterius opinionis quam sui, quia videor mihi consuluisse meram veritatem, & ad dicta motiua facilis est responsio. Et primò non obstat primum, quod adducitur de condemnatione in magno concilio facta, quia illi motiuis satis respondi in consilio meo, dicendo, quod nihil fieri potuit inter fratres, neque per sententiam consilij in præiudicium fororum absentium, & non consentientium, quia res inter alios acta, alijs non præiudicat.

Non 1. obstat etiam secundum, quod adfertur de legitima & Trebellianica, quia bene verum est, quod filius per patrem potest grauari in legitima, & si rogetur extraneo restituere portionem hereditatis suæ, potest detrabere quartam Trebellianicam, sed istud in casu subiecto est omnino impertinens, quia non memini aliquem filiorum in testamento patris vestri fuisse grauatum in legitima, vel rogatum restituere portionem hereditatis suæ extraneo: quare dictum motiuum, tãquam impertinens, seipsum confundit: & nullum colorem habet, quod dicit forores non posse succedere in bonis, per fratrem defunctum acquisitis: quia in illis, sicut in paternis, fuit plenus dominus, & liberè de eis disponere potuisset, ex quo prohibitus nõ fuit, cum in re sua quilibet sit moderator & arbiter: ex quo 1. ergo non disposuit, locus est successioni

4 sioni ab intestato, secundum dispositionem iuris communis scripti. Nec etiam obstat tertium de conscientia, quia non debemus dicere, aliquid fieri contra conscientiam, quando insequimur ius commune, cui omnes subijcitur: quo euidenter disponitur, quod fratri intestato defuncto, succedunt sorores aequaliter cum fratribus, exceptis bonis feudalibus: imò facere contrarium, esset facere contra rectum iudicium rationis, & sic contra conscientiam: imò quòd fortius est, filij & sororum vel fratrum succedere debent vnà cum fratribus & sororibus eiusdem D. quondam vice Comitibus de Herlebecke defuncti, superstitibus, iure representationis. textus est apertus in Authentica cessante. Cod. de legit. hared. Cùm ergo de hoc sit casus apertus, patet nullam de hoc esse dubitationem. l. ancillæ, cum glof. Cod. de furt. Et hoc & verum, nisi in locis, in quibus non habet locum ius representationis, vt in Flandria, & in aliquibus locis Hollandiæ: nam consuetudo loci situationis bonorum est attendenda, iuxta notat. in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate & fide cathol.

CONSILIVM CCXLVI.

SVMARIA.

- 1 Quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur.
- 2 In incerto locus est coniecturis. Coniectura autem arbitrio iudicis & boni viri relinquuntur.
- 3 Præsumptio fortior debiliorem tollit.
- 4 Bona per clericum beneficiatum empta, in dubio ex bonis ecclesie acquisita censentur.
- 5 Hæres clericus beneficiatus, patrimonium ante promotionem habentis, bona per clericum acquisita possidens qualiter sit privilegiatus.
- 6 Clericus habens patrimonium & beneficium quales in bonis acquisitis habeat successores.
- 7 Artificum sine doctrina patrimonio æquiparantur. & num. 12.
- 8 Prælatus prædices bona sua ex bonis ecclesie, quæ reperitur esse pauperrima, corrasisse præsumitur.
- 9 Acquisita per filium industriosum, habentem alias patrem inopem, aduentitia & non profectitia esse præsumuntur.
- 10 Bona fidei congruit, ne quis de alieno lucrum sentiat, vel cum alterius iactura locupletetur.
- 11 Ecclesia clericum alimentare tenetur.
- 13 Beneficium, regulare quid differat à seculari.
- 14 Questiones huius consilij principales quæ sint.
- 15 Inventarium an defunctus confici fecerit in successione non attenditur.
- 16 Damnum per beneficiatum defunctum ecclesia illatum, hæres eius refarcire tenentur.

17 Beneficiati plura beneficia habentis bonaquatiter diuidenda.

Reverendissime pater, post debitam commendationem insequendo desiderium V. R. P. legi & regi consilia per diuersos diuersimodè reddita, in materia V. R. P. nota. Nec mirum, quia & apud veteres diuersa in hac materia fuerunt opiniones, vt habetur per glo. in c. sint manifesta. 12. quæst. 1. & per Henricum Boick in c. si quis sanè, de pecul. cleric. & per Io. And. Card. Ioan. de Imol. Pan. & alios, in c. 3. illo eodem tit. text. etiam in hac materia diuersimodè loquuntur, & glof. sunt variæ, totque ferè sunt opiniones, quot capita: ita quòd verificatur in hac materia illud Aristotelis, Quod multipliciter intelligitur, illius veritas ignoratur. Difficultas autem huius materiæ ex eo surgit, quia de incerto, nõ autem de certo quæstio est: modò succedit regula, quæ in incertis, non in certis locus est coniecturis. l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. oblig. Coniecturæ autem arbitrio iudicis & boni viri relinquuntur, qui singulis circumspexit & perpensis, quod bonum, æquum, iustum, ac magis verisimile est, statuere debet, & hinc rectè dicit text. in l. voluntatis. C. de fidei commis. quæ voluntatis defuncti quæstio in arbitrio seu ætimatione iudicis est, cùm autem coniecturæ, quæ æquum iudicem mouere possent, in hoc casu sint variæ, vt videre licet ex huiusmodi consilij, & ex his quæ notat Panorm. & alij in d. c. 3. & idem Panorm. in repetitione c. cùm esses, in 3. quæst. de testa. & Innocent. in c. cùm in officijs, eodem tit. Non mirum, si aliter vnus, & aliter alter opinatus sit, præsertim cùm vnus ad vnã coniecturam, & alius ad aliam respectum habuerit: & contingit aliquando, quæ vnã coniectura vel præsumptio sit debiliior altera, aliquando autem par, aliquando autem potentior. Vbi autem plures concurrunt coniecturæ seu præsumptiones, quarum vnã non præponderat alteri, inuicem se confundunt: vbi autem vnã est potentior altera, fortior tollit debiliorem. cap. transmissa, cum ibi notatis per glof. Panorm. & Doctor. qui fil. sunt legi, cum siml. quod totum pendet in arbitrio boni iudicis, vt vult Panorm. in ca. cùm inter R. seniore, de elect. Ne tamen relinquam P. V. quæ de veritate certiorari cupit penitus ambiguam: mihi videtur, quòd aliqui casus habendi sunt in consideratione: & in primis excludendi casus non dubitabiles, vel minus dubitabiles: & deinde ad casum vel casus dubitabiles descendendum est, iuxta doctrinã Ioan. And. super data 6. li. & in regula, cùm sunt partium, & in regula, in malis: & in regula, quæ contrarius fiunt, de regu. iur. lib. 6. in mercerialibus.

Omissis ergo duobus casibus, tanquam in hac materia impertinentibus, scilicet, quando clericus

clericus beneficiatus non habuit patrimonium ante promotionem, nec industriam, & hoc constat. Et similiter quando dubitatur, an clericus beneficiatus habuit patrimonium vel industriam ante promotionem ad beneficium. Occurrit primò casus quando & aliquid emptum est per clericum beneficiatum, quem constat ante promotionem habuisse patrimonium, & constat verè vel præsumptiuè, quòd illud emit ex bonis ecclesie, vel nomine ecclesie, quia fortè literæ canunt eum emisse nomine ecclesie, vel exprimitur nomen dignitatis vel officij: & iste casus videtur mihi clarus, quia vbi constat, sumus certi, per d. c. sint manifesta, & c. inquirendum, de pecu. cler. & vult Ludouicus de Roma in consil. 159. & Panorm. d. repetitione c. cùm esses, in 3. quæst. Et in dubio concurrentibus dictis coniecturis præsumere debemus de bonis ecclesie emptum, vt bene consuluit dominus Archidiaconus Nigri, & dominus Archidiaconus Atrebatensis, pro quo facit l. annua. §. 1. ff. de annuis lega. c. requisisti, de testam. & Auth. licentiam, cum ibi nota. C. de episc. & cler. Vbi verò dictæ coniecturæ cessant, & facultas patrimonij, & bonorum beneficij, patitur, ex vtroque potuisse acquiri: aliter meo iudicio dicendum est, vt dicam 8 latius infra in tertio casu principali.

5 Secundò occurrit casus, quando & aliquid est emptum per clericum beneficiatum, quem constat habuisse patrimonium ante promotionem, sed est dubium, an illa bona empta vel acquisita clericus acquisiuit post suam promotionem, vel antè, & hoc casu hæres clericus si est in possessione huiusmodi bonorum, defendatur in sua possessione, quo vsque probatum & ostensum fuerit per ecclesiam vel successorem in beneficio, quòd illa bona acquisita, de quibus est quæstio, fuerunt acquisita post promotionem ad beneficium, & de hoc est text. iuncta glo. in c. 1. 12. q. 5. quem sic intelligunt Archi. & Domini. in d. c. sint manifesta, & vult Panorm. in d. c. 3. & in d. repetitione c. cùm esses. in 3. q. & Card. in d. c. cùm in officijs, in vltima quæstione, vbi dicit se in hoc casu consuluisse pro hæredibus Francisci Petrarchæ Archidiaconi Parmensis, & verum est, vt videri potest in consil. suo 79. & super eodem facto consuluerunt præclarissimi viri, Ludouicus de Roma, in d. suo consil. 159. & Soci. in consil. suo 216. & iste casus etiam est clarus. Tertio, occurrit casus, quando & aliquid est emptum, vel acquisitum per clericum, quem constat habuisse patrimonium ante promotionem ad beneficia, & certum est illud esse emptum post adeptionem beneficiorum, sed ignoratur, an ex fructibus patrimonij, vel an ex fructibus beneficiorum, vel an ex acquisitis per industriam: quia præsupponitur, quod ille, de cuius bonis nunc agitur, fuit doctor, orator, seu legatus principis, literatus, & industrius. Et iste est casus super quo consilium petiit, si rectè inspiciamur

10 tur thema, & quicquid senserint plures super hoc casu consulentes. Casus iste est expressè decisis in c. iuncta glo. 12. q. 4. vbi expressè habetur, quod si clericus habens patrimonium & beneficium, aliqua acquirat, indubio præsumitur, quod fuerint acquisita, tam de bonis patrimonialibus clericus, quàm de bonis vel fructibus beneficij vel beneficiorum: vnde in dubio talia bona acquisita debent diuidi, pportionaliter & pro rata, secundum quantitatem patrimonij & bonorum ecclesie, arbitrio boni & recti iudicis, qui arbitrabitur quantum fuit patrimonium eius, & quot fuerunt redditus ecclesie: item, quid verisimiliter lucratus sit de artificio seu doctrina, quæ & æquiparantur patrimonio, c. quia nos. & c. relatum. 2. de testam. & istam opinionem tenet apertissimè Panormitanus in d. c. 3. & in repetitione d. c. cùm esses, & idem clarè vult Innocentius in d. c. cùm in officijs, & sequitur ibidem Cardina. in 2. quæst. & dicit bene notandum: & idem consuluit ipse in dicto consilio suo 79. & Ludouicus de Roma in dicto consilio suo 159. & Socius in d. consilio suo 216. in eadem opinione etiam est glossa in c. 2. de success. ab intesta. vbi sic intelligit textum, in d. c. 1. 12. quæstione 4. Pro ista & opinione etiam faciunt notata per Iacobum & Cynum in Authentica licentiam. Cod. de episcop. & cleric. vbi dicunt, quòd si ecclesia est pauperrima & prælatus habet multa, pro rata præsumitur habuisse de bonis ecclesie. Eandem opinionem tenet etiam ibi Baldus. In ista opinione etiam sunt Ioannes Fabr. in breuiario, Albericus de Rosate, & Paulus de Castro, in dicta Authentica licentiam, cùm de hac quæst. remittunt ad Innocentium, in d. c. cùm in officijs. in hac opinione videtur etiam fuisse Hugo Archidiaconus, & Dominicus in d. c. sint manifesta. Pro ista opinione etiam & facit decisio Ioannis glossatoris antiqui, relata per gloss. in l. cùm oportet, in principi. super verbo, ex eius substantia. C. de bonis quælib. cum ibi notatis per Cyn. in 3. q. & accuratius per Salicetum in 4. q. qui volunt, quòd si filius familias sit industrius, & industriam exercuerit, & pater sit inops, acquisita per eum in dubio præsumuntur aduentitia, & non profectitia: & pro hac opinione optimè facit l. sed et si quis. §. interdum. ff. de usufruct. vbi in actu acquisitionis fiendæ per seruum fructuarij, interueniente numeratione precij tam usufructuarij quàm proprietarij, statuitur pro rata precij vtrique acquiri: sic etiam sit in proposito: & ista opinio est æquissima, quia vt dixit text. in d. c. sint manifesta, iustum est hoc apud Deum & homines, vt nec ecclesia patiatur detrimentum ignorantia rerum Pontificis, nec episcopus vel eius propinqui sub obtentu ecclesie proscribantur, & c. & ergo beneficiatus iubetur facere inventarium, vt ibi. & in d. c. 1. 12. q. 4. Bonæ enim & fidei congruit hoc, ne quis de alieno lucrum sentiat. l. idem que. §. 1. ff. man-

ff. mandati, & regula naturæ hoc indicat, quod nemo debet locupletari cum alterius iactura, vel iniuria. l. nam hoc natura. ff. de condit. in deb. & regula, locupletari, de regul. iuris. libr. 6.

11 in ista ¶ opinione etiam firmo pede stat Salicetus, post Iacobum Butrig. in d. Authen. licentiam, in versic. sed quæro tunc. qui plus dicunt, videlicet, quod de retrib. ecclesiæ antea deducetur tantum quantum ad alimenta est necessarium ipsi prælato, cum ecclesia illum alimentare teneatur: quia qui altari seruit, de altari viuere debet, c. cum secundum Apostolum, de præben. & de superfluo & de pprijs bonis fiet computatio pro rata, argu. l. sed et si lege. §. quod autem quis. ff. de petit. hered. & idem expressè voluit Innoc. to. And. Pet. de Anch. & Io. de Imol. in d. c. cum in officijs, & Panorm. in d. c. 3. & Ludouicus in d. suo consilio 159. & Socin. in d. suo consilio 216. Quibus consonant etiam notata per Innocen. Panor. & Docto. in c. episcopus, de præben. & notata per eundem Pan. in c. postulasti, de rescript. & ea quæ habentur per eundem Pan. in elegantia sua disputatione, incipiente, Titius clericus, in 4. dubio. Et quod ¶ dixi de clerico beneficiato, quem constat habuisse patrimonium ante promotionem ad beneficia: idem intelligo in clerico beneficiato, non habente patrimonium, industria tamen, & ita concludit Sali. in d. Auth. licentiam, Panor. in d. c. 3. & in d. repetit. c. cum esset, & omnes in d. c. cum in officijs. Et probatur in d. c. quia nos, & in d. c. relatum. 3. quicquid dicat Iacobus Butrig. in d. Auth. licentiam, & tantò fortius præmissa procedunt in casu subiecto, quia dictus dominus defunctus, vt in formor, tempore vitæ suæ bene prouidit pauperibus in locis suorum beneficiorum, & egregiè, magnificè, ac sumptuose reparauit ecclesias per eum possessas.

13 Nec puto ¶ in casu nostro distinguendum, an beneficium per defunctum possessum fuerit regulare, vel seculare, vt aliqui ex consultoribus opinantur: quia licet regulares non possint alienare bona ecclesiæ regularis: nec testari de bonis ecclesiæ regularis, vt opinantur illi, & verum credo: nec fructus suos faciant, sicut nec commendatarij: nec in illis hæredes clerici defuncti succedant, quod & non inficior. Tamen ex hoc nihil inferitur, meo iudicio, in casu subiecto, quia defunctus non fuit monachus, vel regularis, sed administrator secularis ecclesiæ regularis, qui æquiparatur beneficiato seculari, seu administratori secularis ecclesiæ, quo ad dispositionem de patrimonio suo fiendam, vel de his quæ ex successione cognatorum vsque ad quartum gradum, vel ex industria obuenerunt, dict. Authentic. licentiam, cum ibi notatis, per Bald. & §. interdicimus, in Authentic. de eccl. titu. collatio. p. iunctis his quæ notantur per Henricum Boick. in d. c. sanè si quis, circa finem. Nec hic quærimus de validitate testamen-

ti, nec de validitate alienationis rei ecclesiæ, nec an defunctus fecerit fructus suos, nec de successione in bonis ecclesiæ, proprie loquendo: sed duntaxat ¶ hic quærimus, an acquisita per defunctum, quem constat habuisse patrimonium, & industria, ac beneficia, & post promotionem ad beneficia, aliqua acquisiuit, sed nescitur an ex patrimonio, an ex industria, vel ex fructibus beneficij, vel beneficiorum: videatur in dubio ea acquisiuisse ex patrimonio, vel ex industria, an ex fructibus beneficiorum, ad illum effectum, vt sciatur, cui talia bona acquisita in totum vel in parte applicari debeant: an scilicet successor in beneficio vel beneficijs, an verò hæredi defuncti, vt quod Dei est Deo detur: & quod hæredis clerici defuncti est, ei detur: nec alter cum alterius damno vel iniuria locupletetur: & quid de iure in hoc articulo sit dicendum, patet satis expressè.

Non puto etiam in casu subiecto attendendam esse distinctionem illam, an possideat ecclesia, vel heres clerici beneficiati defuncti, quia illa distinctio non procedit quando constat beneficium defunctum habuisse patrimonium ante promotionem suam ad beneficia, sed tunc demum, cum de hoc dubitatur, vt supra satis deduxi.

Non puto etiam, in casu subiecto debere haberi respectum, an literæ bonorū acquiritorum sint repertæ in monasterio sancti Benedicti, vel extra, sed hoc vtique considerandum est, an per literas constat verè vel præsumptiue, quod bona, de quibus est quæstio, fuerunt acquisita de bonis ecclesiæ, vel nomine ecclesiæ, vel nomine proprio, per ea quæ dicta sunt supra.

15 Non ¶ puto etiam in hoc casu habendum respectum, an defunctus confecerit inuentarium, vel non. ita apertè vult Ludouicus de Roma, in dicto consilio 159. & Panormitanus in d. repetitione c. cum esset, in 3. q. & patet ex textu d. c. 1. 12. quæst. 4. & ex textu d. c. sint manifestæ: quicquid per inadvertentiam, vt credo, dicant Petrus de Anchorano, & Ioannes de Imol. in d. c. cum in officijs, quia nimis durum & rigidum hoc esset pro hæredibus dicti defuncti, quibus nihil imputari potest: hoc autem ¶ certum est, quod si beneficiatus defunctus damnificauit in aliquo ecclesiam, hæredes eius tenentur hoc refarcire, c. episcopus. 12. q. 2. & cap. quicunque. 12. quæst. 4. Illud etiam ¶ certum est, quod si beneficiatus plura habeat beneficia, bona acquisita per eum æqua distributione suat inter illa diuidenda. d. c. relatum, in fine, iuncta glos. cum ibi notatis. Illud tamen admonere volo, quod licet opinio, quam supra retuli, sit communior & verior, æqua, & rationabilis. Hæredes tamen dicti domini defuncti non inconsultè agerent, imò ad vitandum litium anfractus, bene facerent, si habitis bonis patrimonialibus & fructibus, qui ex illis verisimiliter recepti sunt, vel recipi po-

cipi potuerunt, contententur, modico à successore recepto ratione verisimiliter acquiritorū per industriam defuncti, cum, quanti illud æstimari possit, penitus sit incertum.

Ex quibus liquidè constare potest, aliquos ex consultoribus punctum materiæ non tetigisse, aliquos penitus non intellexisse: alios autem optimè consuluisse, & acu (vt in prouerbio est) rem attingisse. Quod totum V. R. P. discretissimo arbitrio examinandum & discutiendum committo: cui me plurimum commendo, & remitto consilia his inclusa.

CONSILIVM CCXLVII.

S V M M A R I A.

- 1 Præstatio triennialis alimentorum in minus solenni testamento relictorum sufficit ad hoc, quod hæres etiam in futurum ea soluere teneatur.
- 2 Limitata causa, limitatum producit effectum.
- 3 Indebitum per errorem facti solutum, vsq. ad triginta annos condici & repeti potest.
- 4 Ecclesia onere reale perpetuo per ordinarium affici non potest, nisi cuius necessitas vel utilitas subsistat, vel tractatus interueniat.



Euerendissime domine, iuxta ordinationem V. R. P. visa sunt per dominum Euerhardum de Vere Caslæ Maieftatis consiliarium in suo secreto concilio, & dominum doctorem Craneuelt, eiusdem Caslæ Maieftatis consiliarium, in suo magno concilio, & me Nicolaum Euerhardi, munimenta, & omnia ea, quæ magister collegij Attrebatensis, ex vna, & dominus Præpositus Casletensis ex altera exhibuerunt. Et omnibus visis, comperimus dictum magistrum collegij Attrebatensis allegare quinque potissimum, per quæ ineuitabiliter videtur, dictum dominum Præpositum iniuste recusare solutionem pensionis triginta florenorum aureorum, de quibus est quæstio.

Primò, quia dicta pensio constituta est de consensu domini Attrebatensis, fundatoris dicti collegij, possessoris dum vixit præposituræ seu ecclesiæ parochialis Harlemonensis, super qua assignata & seruata est dicta pensio.

Secundò, quia accessit consensus quondam regis Philippi patroni, & post mortem eius Caroli sui filij moderni Imperatoris, cum autoritate quondam Maximiliani sui tutoris, supplicantium Sanctissimo, vt suam autoritatem in hoc interponere vellet.

Tertiò, domini Bernardini Cardinalis sancte crucis Legati de latere, intercessit autoritas.

Quartò, subsistit iusta causa seruandi huiusmodi pensionem, vt puta, fauor alimentorum: fuit enim dicta pensio seruata pro alimentis

trium pauperum clericorum Harlemonensium, in Vniuersitate Louaniensi, & in dicto collegio Attrebatensi alimentandorum. Quintò, intercessit præstatio seu solutio dictæ pensionis per dictum dominum præpositum facta per decennium & ultra, vbi tamen ¶ fauore alimentorum relictorum in minus solenni voluntate sufficit præstatio triennialis, ad hoc quod hæres compellatur soluere in futurum. l. i. C. de fideicommissis, per dictum magistrum collegij allegata, quod etiam solum dicebat sufficere ad obtinendam victoriam in hac causa. Ex aduerso autem, dictus dominus præpositus dicebat constitutionem dictæ pensionis fuisse nullam, & eadem pensionem nulliter fuisse constitutam seu reseruata per dictum Legatum, cuius potestas ad hoc non extendebatur, quia eius potestas fuit limitata & restricta ad hoc, vt possit duntaxat reseruare pensiones in fauorem illorum qui dimitterent vel resignarent beneficia, seu cederent beneficijs, qui non est casus noster: cum hic reseruata sit pensio tertio, puta, collegio, quod nunquam fuit in possessione beneficij, su per quo assignata est dicta pensio, sustinens propterea eiusmodi reseruationem esse nullam, cum ¶ limitata potestas seu causa, limitatum producat effectum, vt notorij iuris est. Et quod dictum est, eum soluisse huiusmodi pensionem, dicit hoc processisse per errorem facti, quia credidit domino Decano Mechliniensi, qui in fide boni viri sibi asseruit, dictam pensionem fuisse legitime expeditam.

Ad id autem quod dicitur, d. dominum Attrebatensem suum præbuisse consensum, dicit hoc facile per eum fieri potuisse, cum non inten debat in vita sua aliquid de dicta pensione soluere, sed solum successorem in dicta ecclesia parochiali Harlemonensi grauare, & de alieno largiri, & facere foundatione: quod ex eo patet, quia in suo consensu seu literis consensus exprimitur, pensionem non debere solui, vel deberi, nisi post extinctionem alterius pensionis super eadem ecclesia parochiali assignatæ, quam pensionem verisimiliter credebat non extinctam iri in vita sua propter ætatem pensionarij.

Quod autem dicitur de consensu patroni, frinolum esse dicit, quia dictus rex Philippus patronus, ante expeditionem literarum dictæ pensionis, re adhuc integra mortuus est, & filius eius modernus Imperator, nondum nouennis, nesciens quid faceret, per d. dominum Attrebatensem suum consiliarium præcipuum ad hoc inductus, vel verius seductus, suum præstitit taliter qualiter consensum, qui quàm validus sit in alienationibus, clarum est de iure. Et quod dicitur, assignationem huiusmodi pensionis esse factam ob causam piam & fauorabilem, puta alimentorum, dicit non minus fauorabilem esse causam ecclesiæ sibi commissæ, & quod non debet vnum altare discoopari, vt cooperiatur aliud.

Quibus visis, & partibus oretenus auditis, dicti domini Everhardus de Vere, doctor Cranevelt, & ego, cepimus simul hæc communicare. Et quamvis prima facie causa dicti collegij visa fuit favorabilis, tamen visa facultate dicti Legati, cuius potestas, quoad reservationem vel assignationem pensionum, reperta est esse limitata, & quia dicit se processisse virtute facultatis sibi per summum Pontificem datæ, visum fuit & videretur mihi & dicto domino Everhardo, dictam assignationem seu reservationem pensionis fuisse nulliter constitutam, & dictum magistrum collegij cum bona conscientia, non posse petere id quod restitutus esset: quia indubitati iuris est. Indebitum ꝑ solutum per errorem facti, posse condici & repeti usque ad triginta annos. Si ergo datur actio ad repetitionem soluti, fortius admittenda est exceptio ad impediendam petitionem: nec aliquid facit d. l. i. C. de fideicom. quia illa locum habet favore ultimæ voluntatis, licet minus solennis, de qua tamc aliàs constat. item procedit ex eo, quia hæres reputatur eadem persona cum defuncto, & representat personam defuncti, & est naturaliter obligatus: hic autem non constat de assignatione valida pensionis, imò est nulla, vt supra. Et sic nullo modo, neque naturaliter neque civiliter obligatus est: & dominus præpositus, qui successit dicto domino Attrebatensi in dicta ecclesia parochiali Harlemerensi, qui etiam non habet causam ab eo, sed ex nouo titulo habet eam, nec representat personam dicti domini Attrebatensis defuncti, quare non obstat. Et tantò minus, quia soluens indebitum per errorem facti, potest id repetere usque ad 30. annos, vt supra.

Dictus autem dominus doctor Cranevelt visus est velle, dictam assignationem pensionis posse sustineri ex autoritate ordinaria, quam habet Legatus in prouincia sibi decreta. Sed ad hoc per nos responsum fuit, ordinarium ꝑ non posse afficere ecclesiam aliquam onere reali, vt in perpetuum obligetur, nisi subsit euidentis necessitas vel utilitas, & interueniat tractatus, licet possit interponere autoritatem, vt perso-

na consentiens in pensionem, obligetur ad vitam suam. Secundò, fuit per nos dictum, quòd dato sine præiudicio veritatis, quòd ordinarius hoc posset, tamen in casu præfenti dictus dominus Bernardinus non processit vt ordinarius, sed vigore facultatis sibi cõcessæ, vt ipse clarè exprimit in processu suo super dicta reservatione pensionis fulminato. Quo casu, secundum communem opinionem, non est ordinarius, sed delegatus, & non plus potest, quam sibi à papa sit permissum, vt supra.

Tandem dominus doctor Cranevelt exhibuit nobis quandam copiam cuiusdam supplicationis, per dictum magistrum collegij Attrebatensis quondam sanctissimo domino nostro Papæ Adriano exhibitæ, & in forma rationi congruit, per Clemẽtem 7. modernum pontificem, vt apparebat, expeditæ, vbi videbatur apparere expeditionem seu reservationem pensionis factam, per dictum legatum fuisse confirmatam. Super quo per me dicebatur, quòd illa copia non faciebat fidem: & licet copia illa esset Authentica, prout non, tamen non plus probaret quam ꝑ facta erat confirmatio in forma communi, quæ nihil noui iuris adijcit, vt notum est. Et præterea ex narratione supplicationis apparebat clarè, dictam confirmationem esse surreptitiam & obreptitiam, cum subdicebatur veritas, puta, defectus autoritatis dicti Legati, & quòd rex Philippus re integra mortuus fuit, & sub inuolucro verborum dicebatur de validitate dictæ expeditionis, seu reservationis pensionis, ita quòd circumuerti fuerunt tam Adrianus quam Clemens. Quare videtur dictum dominum præpositum Casletẽsem fouere iustam causam, & ipsum magistrum collegij potius, quam dictum dominum præpositum esse aut fuisse in calumnia: finaliter cepimus communicare de aliquo expediendi seu medio inueniendo: & tandem apertis aliquibus medijs, conuenimus faciendam esse relationem vestra reuerentissimæ paternitati, quam Dominus DEVS seruet incolumem.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM IN TOTO HOC OPERE MEMORABILIVM, IN QVO NVMERVS PRIOR PAGINAM, POSTERIOR REM QUÆRENDAM SIGNIFICAT. SI NUMERI PLURES OCCURRANT, POST PAGINÆ NUMERUM SEQUITUR COMMA, POST NUM. REI QUÆRENDÆ, PUNCTUS. SI DUO SEQUANTUR, REM INVESTITANDAM IN DIVERSIS CIVISDEM PAGINÆ LOCIS INVENIRI DECLARANT.

A.	Blatini absolute postea im-	portant conditionem.	20.18	Accedens ad nundinas pu-	blitas, ibidem ex antege-	73.8	Accessoria, secundum naturam principalis	dispositionis, regulari debent.	257.4	Accessorium concessum videtur, quando prin-	cipale, sine quo effectum sortiri nequit,	38.3: 4	Accessorium naturam principalis non sequi	debet, cum prouiso dispositione specialis in	eo reperitur.	307.17	Accessorium sequitur naturam sui principa-	lis.	302.7	Accidens sine subiecto subsistere non potest.	256.2	Accusatio prælatorum non facile permissi-	tur, ne columnis scilicet concubis corruat	edificium.	40.4	Accusans de vi publica, si vim priuatam pro-	bet, succumbit.	223.6	Acquisita bona que dicantur.	330.5	Acta in vna instantia, quando fidem faci-	ant in alia.	337.3	Acta, maxime post conclusionem in causa,	faciunt notorium.	125.5, 212.11	Acta publica per iuratum scribam scripta	plus habent fidei, quam iudices ipsi con-	trarium testari volentes.	46.4	Actio confusione extinguitur, quando cre-	ditor debitori succedit.	25.9	Actio hypothecaria, principali prorsus extin-	cta, non subsistit.	229.2	Actio merè personalis fundum vel singula-	rem successorem non sequitur.	353.1: 9.	Actio mulieri vel etiam pro dote consequen-	da, in mercibus venalibus per maritum	mercatorem prius alienatis, non compo-	tit.	194.3	Actio nedum exceptio nascitur ex arbitri-	sententia.	230.5	Actio, non aliter ac filia matrem, obligatio-	nem præsupponit.	1.4	Actio Pauliana creditoribus futuris etiam	dari solet.	71.4	Actio per nonationem extincta renouiscit,	quando id quod est datum sine facto eius	qui accepit, euincitur.	305.5	Actio personalis an detur contra singularem	successorem, quando bona specialiter sunt	obligata.	353.2, 354.13	Actio personalis competit cõtra possessorem	honorum pro certa annua pensione obliga-	torum, pro tempore quo possedit & fru-	ctus eorum percepit.	353.5, 403.2	Actio personalis contra heredem & non le-	gatarium debet intentari.	348.7	Actio personalis in rem scripta, datur con-	tra possessorem singularem.	353.10.	Actio personalis præsupponit obligationem.	403.7: 8	Actio prius competens tollitur nouatione.	305.2	Actio semel extincta, non renouiscit.	305.3.	Actio vt ex contractu simulato detur, nul-	la consuetudine potest introduci.	349.6	Actio vt valens sit, duo requiruntur, vo-	luntas & potestas, nec illorum duorum	alterum duntaxat est sufficiens.	95.8	Adiectio inutilis nõ vitiat vtile expressum,	quando separari potest.	15.17	Adiectus solutioni non potest agere, licet ip-	si bene fieri possit solutio.	494.5	Adiectio hereditatis in donatione causa mor-	tis non requiritur.	451.14	Administrator ecclesie redditus ad alienius	vitam concedere non potest.	279.1	Adulter adulteræ legatum relinquere non	potest.	371.1	Adulterium duntaxat in nuptam commit-	tur.	411.4	Adulterium separat matrimonium consensu	matum.	299.2	As alienum deduci debet ante collationem.	399.5	Assimilatio alimentorum spe future succese-	tionis preestitorum peti non potest.	244.7	Assimilatio datæ dotis quid operetur.	150.6	Assimilatio debetur legato feudo.	312.8	Assimilatio facit emptionem, quando res ita	traditur, vt estimatio restituatur.	150.7	Assimilatio rei à tempore moræ incipit cre-	scere. Si verò debitor in mora non fuit, e-	stimatio, que fuit tempore contractus, in-	spicienda venit.	449.16	Assimilatio rei debite, secundum locum vbi	solutio fiet, consideratur.	215.9	Aequalitas in oneribus imponendis est ser-	uanda.	327.1	Aequalitas inter fratres & sorores parenti-	bus succedentes quare seruanda.	400.14	Aequitas simulata, duplex est iniquitas.	42.24	Affinitas cadere non solet in minimis.	261.16	Affinitas primi generis quomodo contraba-	tur.	157.2: 3	Affinitas primi solum generis impedit ma-	trimo-	Cc 2.
-----------	------------------------------------	-----------------------------	-------	---------------------------------	----------------------------------	------	-------------------------------------------------	----------------------------------------	-------	----------------------------------------------------	--------------------------------------------------	---------	--------------------------------------------------	-----------------------------------------------------	----------------------	--------	---------------------------------------------------	-------------	-------	------------------------------------------------------	-------	--------------------------------------------------	---------------------------------------------------	-------------------	------	-----------------------------------------------------	------------------------	-------	-------------------------------------	-------	--------------------------------------------------	---------------------	-------	-------------------------------------------------	--------------------------	---------------	-------------------------------------------------	--------------------------------------------------	----------------------------------	------	--------------------------------------------------	---------------------------------	------	------------------------------------------------------	----------------------------	-------	--------------------------------------------------	--------------------------------------	-----------	----------------------------------------------------	----------------------------------------------	-----------------------------------------------	-------------	-------	--------------------------------------------------	-------------------	-------	------------------------------------------------------	-------------------------	-----	--------------------------------------------------	--------------------	------	--------------------------------------------------	-------------------------------------------------	--------------------------------	-------	----------------------------------------------------	--------------------------------------------------	------------------	---------------	----------------------------------------------------	-------------------------------------------------	---------------------------------------------------	-----------------------------	--------------	------------------------------------------------------	----------------------------------	-------	----------------------------------------------------	------------------------------------	---------	---------------------------------------------------	----------	--------------------------------------------------	-------	----------------------------------------------	--------	---------------------------------------------------	------------------------------------------	-------	--------------------------------------------------	--------------------------------------------------	-----------------------------------------	------	-----------------------------------------------------	--------------------------------	-------	-------------------------------------------------------	--------------------------------------	-------	-----------------------------------------------------	----------------------------	--------	----------------------------------------------------	------------------------------------	-------	------------------------------------------------	----------------	-------	----------------------------------------------	-------------	-------	------------------------------------------------	---------------	-------	--------------------------------------------------	-------	----------------------------------------------------	---------------------------------------------	-------	----------------------------------------------	-------	------------------------------------------	-------	----------------------------------------------------	--------------------------------------------	-------	----------------------------------------------------	----------------------------------------------------	---------------------------------------------------	-------------------------	--------	---------------------------------------------------	------------------------------------	-------	---------------------------------------------------	---------------	-------	--------------------------------------------------------	----------------------------------------	--------	-------------------------------------------------	-------	-----------------------------------------------	--------	--------------------------------------------------	-------------	----------	--------------------------------------------------	---------------	-------

In D. Nicolai Euerhardi Consilij,

trimonium contrahendum, contractumq; dividit. 157.1
 Agens in cessione sanguinei propinquioris adtractum succumbit. 302.9
 Agens in causa matrimoniali possessio recuperanda, titulum copulamq; probare cogitur. 67.19
 Agens interdicto possessio retinenda possessionis ante omnia tenetur ostendere se possidere. 206.11
 Agens interdicto recuperanda possessionis, quae probare cogitur. 211.3
 Agens interdicto retinenda necessarii succumbit, si illi defectus proprietatis obiciatur, & in continentem probetur. 297.28.33.633.
 Agens interdicto, ubi possidet, nisi possidet, succumbit. 337.41
 Agens petitorio, possessio renunciare non videtur. 404.7
 Agens possessio recuperanda, si longissimam possessionem liquidum probavit, obtinere debet. 276.1
 Agnatus in feudi successione cognatus praefertur, maxime si feudum tale sit indivisibile. 210.5
 Alienare & alienationi consentire, quo ad renocationem, sunt paria. 46.15.47.
 Alienans res quae servando servari non possunt, non peccat, si saltem talis alienatio pro pretio currente fiat. 449.18
 Alienatio fraudulenta renovari potest, per eum, in cuius fraudem facta est. 467.5
 Alienatio rei civitatis validam non est, nisi maior civitatis pars in illam consentiat. 239.10
 Alienatio rei dotalis per maritum facta, per uxoris consensum geminatum valida tur. 388.3
 Alienatio rei donata ante traditionem valet. 397.15
 Alienatio rei ecclesiasticae, decreto superiorum interveniente celebrata, in utilitate ecclesiae facta fuisse censetur. 252.19
 Alienatio rerum non mobilium vel ecclesiae iurium qualiter fieri debeat. 207.1
 Alimenta de iure canonico debentur etiam ijs, qui maculam illegitimitatis patiuntur. 427.13
 Alimenta pro libris adulterinis relicta cum ipsarum vita finiuntur, nec proprietatis ipsi debentur. 371.2
 Alimenta quando debeantur liberis adultis. 371.3
 Aliquid coactum vel coactionis timore fieri, paria sunt. 68.23
 Aliquid esse certum per se & per relationem ad aliud, paria sunt. 453.7
 Aliquid fieri tempore prohibito, vel tempore quidem permisso, sed in tempore prohibito conferri, paria censentur. 185.17
 Aliquis admitti non debet alia via ad quod una fuit antea prohibitus. 401.28
 Aliquis alieno nomine facere prohibetur, quod proprio facere sibi licitum non est. 264.3
 Aliquis aliquid amplius voluisse, quam verbis expressit, non praesumitur. 443.12
 Aliquis dolo petere censetur, quod restituere tenetur. 407.8
 Aliquis ex eo quod se equaliter habet ad lucrum & damnum laedi non dicitur, licet damnum casualiter contingat. 387.7
 Aliquis in re communi, sua non alterius parte censetur uti voluisse. 221.2
 Aliquis in suo facere non potest quod sibi non prodest, & noceat alteri. 417.7
 Aliquis in suo principaliter agere potest, quod sibi prodest, alteri vero per consequentiam noceat: sic tamen, ut id animo nocendi fecisse non praesumatur. 201.7
 Aliquis pluribus codicillis confectis potest de eadem re, sed non testamentis. 385.14
 Aliquis retinere praesumitur quod semel habuit, nisi de ab alienatione constet. 164.2
 Aliquis sine liberis decessisse non censetur, nisi liberi statim post parentem mortui fuerint. 367.2
 Alius alius odio gravari non debet. 434.5
 Alius cum detrimento alius inuvari non debet. 243.19
 Alius ex alio facto praegravari non debet. 202.15
 Alius vox quid importet. 473.25
 Allegans consuetudinem, tenetur eandem probare. 466.9
 Allegans dolam, eum probare tenetur. 149.
 Allegans propriam turpitudinem non est audiendus, nisi in casu ubi vertitur animae periculum. 230.5
 Allegans voluntatis mutationem, eandem probare debet. 61.14.227.14
 Alter alteri conditionem iniquam non potest inferre. 92.12
 Ambae vox quid importet. 458.3
 Ambasator deobatus in itinere occasione mittentis, contra ipsum mittentem habet regressum. 14.9
 Amissio possessionis non praesumitur. 296.15
 Analogon per se positum, stat pro significato suo famosi. 89.5
 Animus donandi non praesumitur, quando alta coniectura sumi potest. 487.2
 Antiquitas temporis efficit, ut rectigal alibi legitime videatur institutum. 10.13
 Antiquum quidam dicatur. 277.9
 Apices iuris discutendi non sunt, cum de alicuius salute tractatur. 150.5
 Appellatio, ab episcopo in causa feudi cognoscenda, ad regem quo tenetur fieri debet. 81.2
 Appellatio ab interlocutoria, fieri debet in scriptis: alias neque sufficit neque denoluit. 196.1
 Appellatio ab interlocutoria quando manet, festi friuola censetur. 115.4
 Appellatio civitatis suburbana quoque significat in odiosis, si quando dispositio effectu caritura esset. 74.19
 Appellatio conditionaliter interposita valet, impeditur, censuras apostolicas. 286.5
 Appellatio contractus, proprie significat contractum vltro citroque obligatorium. 302.10
 Appellatio filiorum, nepotes non comprehendit, in substitutionibus maxime, cum tamen inter dum fallat. 424.16:18
 Appellatio frugum, redditus omnes, de terra provenientes, comprehendit. 417.2
 Appellatio heredum completatur, ut ne quos filios. 90.11
 Appellatio heredum in materia, quae sui natura est transitoria ad haeredes, haeredes, in insinuum significat. 345.10
 Appellatio heredum quosnam significet in fideicommissis. 345.18
 Appellatio mariti in favorabilibus, sponsum, & uxoris appellatio sponsum vocat. 349.3
 Appellatio mobilium bonorum, blada, fumentum, pecuniamque numeratam significat. 291.7
 Appellatio mobilium complectitur omnia, quae de loco possunt ad locum moveri. 392.13
 Appellatio ornamentorum quae continentur, vel in vestibus formam redactam, pelles item nec non foderaturas vestibus adhaerentibus insutis complecti solet. 287.2
 Appellatio vulgaris magnam praesumptionem inducit. 12.32
 Apponens instrumentum sigillum, in illo instrumento contentorum noticiam habere praesumitur. 90.15
 Arbitria dantur in ijs, quae humanam varietatem sub regula limitari non possunt. 70.32
 Argumentum a communiter accidentibus, in probationum materia est utilisimum. 351.4
 Argumentum a contractu societatis, ad societatum contractum valet. 159.6
 Argumentum a contrario sensu sumptum, quid operetur. 224.5
 Argumentum a contrario sensu statui ad iuris communis correctionem non valet. 296.19.333.16
 Argumentum a libertate ad piam causam valet. 370.14
 Argumentum a paritatis ratione non habet tantum. 27.24
 Argumentum a sensu contrario in contrariis quoque locum obtinet. 320.9.344.8
 Argumentum a sensu contrario non habet locum, nisi retentis eiusdem terminis. 408.15
 Argumentum a specie ductum, est in iure optimum. 46.12
 Argumentum a sufficiente partium e numero ratione valet in iure. 82.16.120.4.339.1
 Argumentum ab absurdo est optimum ad mensurandum. 74.9
 Argumentum ab alimentis ad dotem non valet. 415.24
 Argumentum contrarij sensus, in statutis locum non habet. 436.7
 Argumentum, quod a sensu contrario ducitur, locum

Rerum & verborum Index.

locum non habet, quando contraria dispositio iuris est expressa. 222.6
 Argumentum, quod ab alimentis ad dotem ducitur non semper est firmum. 54.15
 Arrogatus impubes in quarta sibi in bonis arrogatus debita, onere fideicommissi per arrogatorem gravari nequit. 156.17
 Articulari probari debet, testes aliquos esse omni fide maiores, quoties huiusmodi requiruntur a lege. 309.12
 Articulari praedictis attestantibus, per alios testes etiam quoad appellationis causam, examinari non possunt. 78.3
 Articulari praedictales ante omnia terminari debent. 245.8
 Ascendentes in linea recta, descendentes in feudo non succedunt. Contrarium vero fit in collateralibus, qui semper in antiquo paternoque feudo succedunt. 190.1
 Afferens contrarium ei, quod prius dixit, non est fide dignus. 93.16
 Afferens id quod in iure cautum non reperitur, probare tenetur. 379.7
 Afferens iudicem magis propter vindictam, quam iustitiae amorem processisse, imitari videtur. 114.4
 Afferens se damnificatum, damnum tenetur probare. 153.1
 Assigno quid significet. 492.14
 Auctoritas beneficia permutandi principaliter pertinet ad episcopum, sed non idem de collatione statuendum. 116.5.121.14
 Auctoritas Doctorum probabilis est, non necessaria. 283.13
 Auctoritas glossae maxima est, omnesque, ideo alias superat auctoritates. 53.5.227.9
 Auctoritas bonorum doctorum, quatenus improbata fuerit, observatur. 57.37
 Auctoritas iudicialia quid operetur. 252.16
 Auctoritas superioris in qualibet dispositione venire expiendi. 74.16
 Ausugies de carcere postea non relaxatur, quamvis etiam vellet satisfacere, sed de vinculis causam dicere tenetur. 113.2
 Aversus legalis ultra duos communes flores valet. 427.14
 Authentica, cessante C. de legi. haere quantum ad locum habeat. 140.5
 Bannitus et omnibus bonis privatus, vestitus conditionis virtute alienata bona nunquam recuperat, inter quae fructus etiam percepti numerantur. 6.22
 Bastardi Brabantini decedentes ab intestato, quemnam habeant successorem. 495.1
 Bastardi coniugum de bonis communibus alii debent. 449.12
 Bellum propter hominum peccata generi mortali Dei voluntate immittitur. 129.19
 Beneficia beneficijs permutantur. 265.1
 Beneficia, non ad peregrinandum sed propter officium clericis dari solent. 409.7
 Beneficia quando vacare dicantur. 172.34.
 Beneficium curatum minori 25. annis conferri non potest, dispensatione non interveniente. 442.7
 Beneficium, de iure patronatus alicuius exiens, in commendam dari non potest, nisi si patronus ad id vocatus erit. 179.16
 Beneficium primatum, post adeptionem secundum curati, vacat. 282.2
 Beneficium separationis adversum quos creditores competat. 379.3
 Beneficiatus, episcopi in cuius dioecesi habet beneficium, censetur esse subditus. 300.2
 Beneficiatus in beneficii loco, non residens, latitare perhibetur. 300.4
 Bona clerici Christo servire putantur, ab ecclesiis, ab exactionibus laicorum sunt libera. 127.3.119.26
 Bona ecclesiae non possunt pignori, nec in eiusdem ius vltum constitui, fas est. 207.3
 Bona feudalia a publicis exactionibus libera non sunt. 103.17
 Bona feudalia in generali conventionem sermo nec non veniunt bonorum appellatio. 159.9
 Bona feudalia in generali renunciatione parentum successione facta non comprehenduntur. 352.2
 Bona feudalia sine directi domini consensu, etiam pro anime salute nequeunt gravari. 385.11
 Bona immobilia extra territorium confiscantibus facta, confiscanti non applicantur, sed domino loci bonorum situationis. 423.6
 Bona fides ex iniustis & temerarijs etiam causis praetendi potest. 437.259.5
 Bona fides in animo consistere videtur. 428.45
 Bona fides non patitur, ut idem bis exigatur. 315.421.8
 Bona fides non requiritur in praescriptione, quae solum negligentis odio, sine quocumque culis causam dicere tenetur. 428.8
 Bona materna liberis, quoad proprietatem, patri vero quoad usum fructum debentur. 89.3
 Bona matrimonio constante quaesita, & mariti esse propria. 312.5
 Bona mobilia primo veniunt in executione sententiarum. 385.7
 Bona mulieris & mariti bonis acquisita praesumptum. 291.9
 Bona non agnata non transmittuntur. 352.4
 Bona paraphernalia nulla dicitur, nisi quodummodo administratio expressa tacite tradita administratione per uxorem marito concessa sit. 431.3
 Bona parentum sunt inter liberos equaliter dividenda. 399.8
 Bona quae constant matrimonio quaesita sunt, eode soluto pariter dividuntur. 159.1.351.1
 Bona quae non habent onus annexum, personam sequuntur, adeoque personae gaudent privilegio. 128.13
 Bona quae sunt in fraudem creditorum alienata, actiose Pauliana in factum renovantur. 71.3
 Bona qualia sunt, quae debeant ab omnibus tribu esse libera. 131.33
 Bona quoque patrimonialia clericorum sunt ab omnibus oneribus immunita. 127.5
 Bona rerum publicae privilegij istem gaudent, quibus ecclesiarum. 200.5
 Bona restitui subiecta, nullo modo gravari vel alienari possunt. 36.8.234.2.433.5
 C. Alige vestis appellatione quoque significatur. 289.16
 Cancellatio instrumenti contra voluntatem creditoris facta, de iure ipsius nihil dimittit. 391.1
 Cancellatio instrumenti praesumatim de creditoris voluntate facta. 392.3.4.8
 Canonatus, appellatione beneficii, non venit in materia stricta. 205.2
 Capellani ecclesiae praescriptione possunt acquirere ius eligendi. 277.3
 Capitulares in subditos suos iurisisdictionem habentes, illam excluso episcopo exercere non possunt. 285.8
 Caveat verbu in rescriptis ipso iure privationem non inducit, maxime quando subiecta materia tale quiddam non admittit. 283.11
 Casu legis reposito, dubitationi locus esse non potest. 11.20
 Casus, de quo textus est iuris expressus, ubi non dicitur. 227.11.237.8.271.3.298.30.233.234.5.9.461.2
 Casus sicutus in dispositionibus, quae contra ius commune sunt, ex identitate rationis ad verum non trahitur. 60.9
 Casus in investitura omissus, dispositioni iuris feudorum consuetudinariae scripti, non iuris Romanorum communis relinquuntur. 210.6
 Casus in testamento omissus, iuris communi dispositioni relinquuntur. 118.2.424.11
 Casus omissus dispositioni iuris municipalis excusatur esse relictus. 302.6.344.7.464.3
 Casus omissus, omissus iudicatur quando non potest de certa quadam colligi coniectura. 225.8
 Casus omissus per testatorem, iuris dispositioni relictus esse censetur. 248.1
 Casus omissus quis dicatur, vel quando iuris dispositioni relictus esse censetur. 330.7
 Casus omissus, si plane similis est expresso, & eundem effectum habet, pro expresso quoque solet haberi. 249.7
 Causa separanda non est a capite. 206.9
 Causa alimentorum multum favore mereatur. 189.1
 Causa de praeterito non solet in executione considerari, sed locus & tempus, ubi quandoque talis executio fieri debeat. 215.12
 C. 3 Causa

Coniectura futurorum etiam in malo praesumendo capitur... Coniectura solet in dubijs casibus... Coniectura voluntatis & scripturae vicinitate sumi potest... Coniectura loci non habent in certis... Coniecturae verbis claris non sunt praeserenda...

Contemptus vnus canonici plus operatur in electione... Contententium de pigore prior tempore... Contenta in scriptura ad quam sit relatio... Contextum & detextum quomodo differant... Contumax non est existimandus... Contractus ab eo qui contrahendi potestatem non habuit... Contractus ab initio validus, tractu tempore non infirmatur... Contractus antenuptialis consuetudini regis derogat... Contractus antenuptialis ex conuentione contrahentium legem accipit... Contractus antenuptialis mutuo coniugum consensu renouari potest... Contractus duorum voluntate iniunctus... Contractus de conuentione legem accipit... Contractus emptionis quos habeat effectus iuris... Contractus emptionis simulatus vel non simulatus censetur... Contractus & testamentum sic interpretanda sunt... Contractus etiam iuramento firmari recipiunt... Contractus ex vna parte completus renouari non potest... Contractus, in quo deceptio non interuenit ab initio, seruandus est... Contractus per contrahentes non expressè renouatus, est obseruandus... Contractus quando perpetui temporalesue censentur... Contractus simulatus iuramento firmari non potest... Contractus solum propter speratum lucrum non redditur usurarius... Contrahens cum monasterij cuiusdam conuenit... Contrahens in loco solutioni destinato non imiti contractus, est conueniendus... Contrahentes consuetudini loci, tacite renouari voluisse non censentur... Contrahentes contra dispositionem iuris prohibitiuam possunt disponere... Contemptus vnus canonici plus operatur in electione...

In D. Nicolai Euerhardi Consilijis,

Electio, Canonica vel absentibus vel non vo-
catis, facta, retractari potest. 265.5
Electio debitoris est in alternatiuis. 260.8. Exceptio agentem, quem tenet actio de eui-

Rerum & verborum Index.

Facta pro infectis non possunt haberi. 332.8
Facta, quoad iuris effectum, pro non factis
haberi possunt. 123.30
Factio testamenti, nec non eiusdem reuoca-

Esens succedens criminoso, causam dicitur Eructus bona fide percepti & consumpti de- 180.17
habere lucrativam. 440.9 beante restitui. 404.1.405.11 Gracia nunquam excedit proprium mo-
Femina, masculis non extantibus, nisi ob- Frustra de illorum, quibus vel inuitis a- 180.20
stet inuestitura, succedit in fundo. Etus vitæ perfici potest, presentia quæri- Gracie, per summum Pontificem, more so-
440.3 tur. 37.14 lito, concessæ presumuntur. 170.22
Femina, quandiu masculus, ex eo, qui fou- Eructus dotis quomodo matrimonio soluto Gracia prouisione surreptitia, est ipso iure
dum primus acquisiuit, extat, in eo suc- diuidantur. 448.8 nulla. 442.4
cedere non potest, licet illud femineum Eructus collecti, cedunt ei, qui tempore col- Grauatius alteri fideicommissum restituere,
fendum vocetur. 191.2 lectionis habuit vsu fructum. 448.5 nudus minister esse non censetur, quando
Femine maritorum gaudent priuilegijs. Eructus prebende quibusdam tempore su- verba dispositiua testamenti principalit-
124.4 sensionis competant. 284.2 ter ad illum diriguntur. 257.1
Femine non succedunt in feudis, quandiu Eructus quando absque vitio vsuræ compu- H.
agnati mares extabunt. 118.1 tentur in fortem. 345.16
Forma cap. Quia propter, de electionibus, e- Fundamentum destructum, facit, vt omnia Hæbens à collectis immunitatem, ad col-
tiam in prelato inferiore episcopo, vel superædificata corruant. 442.5 tem impositam non tenetur. 137.62
Abbate venit obseruanda. 121.10 Fundus communis omni momento diuidi Hæbens actionem, censetur ipsam rem ha-
berere. 450.2
Forma, contra sententiam restitutionem pe- potest. 362.36 bere. 450.2
tendi, qualis. 31.14 Fundus dotis fructuosior reddi potest, et si Hæbens actionem, multo magis habet exce-
ptionem. 295.8
Forma dat esse rei. 58.39.120.6. species eius immutetur. 492.17 ptionem. 295.8
Forma in testamento omissa, per Notarium Fundus nullus appellatur dotalis, nisi qui Hæbens feudum femineum, per substitutæ
suppleri non potest. 58.44 datur in dotem. 431.2 seruire potest. 473.15
Forma inuestituræ in causarum feudaliu Furor alienatioq; mentis semel accidens, ni- Hæbens immunitatis priuilegium, si sit a-
decisione cum primis est attendenda. si cogerit probetur, dicitur præsumi- Etum contra illud institui, nec infra de-
472.13 tur. 431.9 cem dies eiusmodi notitia appellauerit,
sibi præiudicasse dicitur. 731
Forma mandati diligenter est obseruanda. G.
41.13
Forma qualis à iure traditur, præcisè seruan- Abella, tallia collectæque per personæ, re- Hæbens plures presentationes, alijs est præ-
da venit. 57.38 imponitur: unde forensi non potest im- ferendus. 280.2
Forma scrutini qua sit. 120.5 ponit. 129.24 Hæbens priorem possessionem, magis colora-
Formæ de iure ad actum requisitæ venen- Geminatio, actum alioquin inualidum, va- tam, tituloq; meliori iustificatam, in pos-
ciari nequit. 58.43 lidum facit. 388.2 Hæbens quasi dominium sepulchri, ne ibi se- sessorio debet obtinere. 303.4
Formæ, quales in electionibus obseruanda, Geminatio demonstrat animi constantiam, peliatur extraneus, prohibere potest.
quemam sunt. 119.2 plenamq; deliberationem, deq; actu in- 50.5
Fratres, vitæ fratris insidiari, non videtur sufficiens i sufficientem reddit. 355.9 Hæbens quantitas de tribus annis conti-
nelle. 459.19 Geminatio plenam deliberationem præsu- nuis posterioribus se inuicem subsequen-
Fratres minores heredes institui non pos- mi facit. 252.23 tibus, de precedentibus annis omnibus sa-
sunt, neque successionum sunt capaces, Geminatio repetitioq; in testamento facta, tisfisse de iure præsumitur. 51.7
adeo, vt nequidem estimatio debeatur, exuberantem plenissimamq; testantis Hæbens rem à principe, tutus est aduersus
376.2 voluntatem declarat. 99.2.12.27 verum dominum. 7.25
Fratres minores legata in feudum hæredi fa- Geminatio verborumq; congruentium repe- Hæbentes bona planè distincta disoretq;
cta capere non possunt. 376.3 titio, deliberatam contrabentium men- conueniri non possunt, nisi quilibet ipso-
Fratres minores, vltimam voluntatem tem demonstrat. 256.12 rum pro rata. 306.19
exequutores, etiam volentes non esse pos- Geminatio verborum, significat exuberan- Hæbentes canoniam, vocem duntaxat ha-
sunt: maxime si alij non religiosi fuerint tem mentem proferentis. 344.5 bent in capitulo. 206.10
simul deputati. 386.17.18 Gener deceptus, actione de dolo, ad inter- Habere oblationes, est aliquid de iuribus pa-
Fratres opulenti, pauperem sororem dotare esse, contra heredes faceri non agit. rochialibus. 102.9
tenentur, tamen si patris heredes idem 37.11 Habere, plerumque possessionem importat,
non existant. 55.19 Genera hominum sunt duo. 103. 20. 491.3.492.11
Fratres, qui patris adeunt hereditatem, so- 128.16 Heredes, bona prius obligata posteaq; lega-
rori sue, non aliter ac alijs creditoribus, Generalitas restringi debet, vt intellectus ra, luere, à nexu pignoris liberare, libe-
nomine dotis è quasi contractu, sunt ob- captiosus & non verisimilis cuitetur. ratique legatarijs tradere tenentur.
ligati. 55.18 307.16
Fraudes & hominum malitiæ non sunt fe- Genus subsequens ad enunciatorum quali- Heredes è testamento, quod mutari po-
rende. 141.2 tatem restringitur. 444.17 test, nullum ius habere possunt. 485.
Fraus è coniecturis probatur. 385.6 Gestæ per eum qui Notarius non erat, quan- 23
Fraus & dolus donantis vnde potest depre- do valeant. 166.11 Hereditas alteri coningum constantè ma-
bendi. 467.6.468.7.8.9.10.11 Gestæ per iudicem, per quemnam tandem trimonio delata, bonis acquisitis non ad-
Fraus legatariorum vnde cognosci possit. pro attentatis habeantur. 115.3 numeratur. 330.4
384.5 Glossa ordinaria, vni famosum post se Do- Hereditas ascendentium etiam non adita,
Fraus solum coniecturis probabilibus potest- ctorem habens, efficit, vt in iudicando ab ex vi suit atus ad descendentes transmitti-
probari. 401.31 ea non sit recedendum. 53.4 tur. 424.12
Frequentatio in loco prohibito, malefici præ Gradus tot sunt, quot in linea inequali, Hæreditas ascendentium vel nondum agni-
sumptionem causatur. 142.8 dempto stipite collateralium, personæ re- ta, ad descendentes nec non heredes ipso-
Fructus beneficiorum, quando pro pensio- periuntur. 191.4 rum, à primo ascendente descendentes,
bus obligati censentur esse. 353.3 Gracia dispensatione papalis quomodo pro- transmittitur. 373.4
Hereditas

Hereditas collateralium non adita, non trans- Heres vox in inuestitura posita, facit, vt factæ, ane possint repeti. 493.21
mittitur. 373.5.374.8.423.7 quis per substitutū seruitia domino præ- Impos eligendi facultatis, elegisse non vide-
Hereditas, legatum, donatum, aliæ ratio- stare possit, nec industria per se conse- tur. 189.7
ne qualibet acquisitioni solet acquiri. 113.1 tur clecta. 472.14 Impositio veltigalium ante Caium Cali-
Hereditas occisi ab occisore vel in indigno so- quoad amplus, præceditum repetitua sunt, gulam Imp. Rom. IIII. nota non erat,
let suscipi. 440.4.441.14 quoad corundem qualitatem scilicet atq; fuitq; per eundem primum inuenta. 95
Hereditas parentum liberis æqua lance di- Hoc amplius, præceditum repetitua sunt, fuitq; per eundem primum inuenta. 95
uidenda est. 312.1 quoad conditionem. 158.2 Impossibilia non obligant. 260.11
Hereditas parentum naturali voto debetur Hoc in qualibet dispositione pro disposito Impugnans testamentum, nullum ex eo lu-
eorum filijs. 151.5 babetur, quod verisimile est, dispositum crum consequitur. 292.12
Hereditas tantum liberis dari potest pactis, sive, si de hoc disponens interrogatus es- Incapax capere potest, vt capaci restituat.
404.1.405.1.406.2.407.3.408.4.409.5.410.6.411.7.412.8.413.9.414.10.415.11.416.12.417.13.418.14.419.15.420.16.421.17.422.18.423.19.424.20.425.21.426.22.427.23.428.24.429.25.430.26.431.27.432.28.433.29.434.30.435.31.436.32.437.33.438.34.439.35.440.36.441.37.442.38.443.39.444.40.445.41.446.42.447.43.448.44.449.45.450.46.451.47.452.48.453.49.454.50.455.51.456.52.457.53.458.54.459.55.460.56.461.57.462.58.463.59.464.60.465.61.466.62.467.63.468.64.469.65.470.66.471.67.472.68.473.69.474.70.475.71.476.72.477.73.478.74.479.75.480.76.481.77.482.78.483.79.484.80.485.81.486.82.487.83.488.84.489.85.490.86.491.87.492.88.493.89.494.90.495.91.496.92.497.93.498.94.499.95.500.96.501.97.502.98.503.99.504.100.505.101.506.102.507.103.508.104.509.105.510.106.511.107.512.108.513.109.514.110.515.111.516.112.517.113.518.114.519.115.520.116.521.117.522.118.523.119.524.120.525.121.526.122.527.123.528.124.529.125.530.126.531.127.532.128.533.129.534.130.535.131.536.132.537.133.538.134.539.135.540.136.541.137.542.138.543.139.544.140.545.141.546.142.547.143.548.144.549.145.550.146.551.147.552.148.553.149.554.150.555.151.556.152.557.153.558.154.559.155.560.156.561.157.562.158.563.159.564.160.565.161.566.162.567.163.568.164.569.165.570.166.571.167.572.168.573.169.574.170.575.171.576.172.577.173.578.174.579.175.580.176.581.177.582.178.583.179.584.180.585.181.586.182.587.183.588.184.589.185.590.186.591.187.592.188.593.189.594.190.595.191.596.192.597.193.598.194.599.195.600.196.601.197.602.198.603.604.605.606.607.608.609.610.611.612.613.614.615.616.617.618.619.620.621.622.623.624.625.626.627.628.629.630.631.632.633.634.635.636.637.638.639.640.641.642.643.644.645.646.647.648.649.650.651.652.653.654.655.656.657.658.659.660.661.662.663.664.665.666.667.668.669.670.671.672.673.674.675.676.677.678.679.680.681.682.683.684.685.686.687.688.689.690.691.692.693.694.695.696.697.698.699.700.701.702.703.704.705.706.707.708.709.710.711.712.713.714.715.716.717.718.719.720.721.722.723.724.725.726.727.728.729.730.731.732.733.734.735.736.737.738.739.740.741.742.743.744.745.746.747.748.749.750.751.752.753.754.755.756.757.758.759.760.761.762.763.764.765.766.767.768.769.770.771.772.773.774.775.776.777.778.779.780.781.782.783.784.785.786.787.788.789.790.791.792.793.794.795.796.797.798.799.800.801.802.803.804.805.806.807.808.809.810.811.812.813.814.815.816.817.818.819.820.821.822.823.824.825.826.827.828.829.830.831.832.833.834.835.836.837.838.839.840.841.842.843.844.845.846.847.848.849.850.851.852.853.854.855.856.857.858.859.860.861.862.863.864.865.866.867.868.869.870.871.872.873.874.875.876.877.878.879.880.881.882.883.884.885.886.887.888.889.890.891.892.893.894.895.896.897.898.899.900.901.902.903.904.905.906.907.908.909.910.911.912.913.914.915.916.917.918.919.920.921.922.923.924.925.926.927.928.929.930.931.932.933.934.935.936.937.938.939.940.941.942.943.944.945.946.947.948.949.950.951.952.953.954.955.956.957.958.959.960.961.962.963.964.965.966.967.968.969.970.971.972.973.974.975.976.977.978.979.980.981.982.983.984.985.986.987.988.989.990.991.992.993.994.995.996.997.998.999.1000.
Hereditas inuestitura posita, facit, vt factæ, ane possint repeti. 493.21
Hereditas, legatum, donatum, aliæ ratio- Impos eligendi facultatis, elegisse non vide- tur. 189.7
ne qualibet acquisitioni solet acquiri. 113.1 tur clecta. 472.14 Impositio veltigalium ante Caium Cali-
Hereditas occisi ab occisore vel in indigno so- quoad amplus, præceditum repetitua sunt, gulam Imp. Rom. IIII. nota non erat,
let suscipi. 440.4.441.14 quoad conditionem. 158.2 Impossibilia non obligant. 260.11
Hereditas parentum liberis æqua lance di- Hoc in qualibet dispositione pro disposito Impugnans testamentum, nullum ex eo lu-
uidenda est. 312.1 babetur, quod verisimile est, dispositum crum consequitur. 292.12
Hereditas parentum naturali voto debetur sive, si de hoc disponens interrogatus es- Incapax capere potest, vt capaci restituat.
eorum filijs. 151.5 babetur, quod verisimile est, dispositum crum consequitur. 292.12
Hereditas tantum liberis dari potest pactis, sive, si de hoc disponens interrogatus es- Incapax capere potest, vt capaci restituat.
404.1.405.1.406.2.407.3.408.4.409.5.410.6.411.7.412.8.413.9.414.10.415.11.416.12.417.13.418.14.419.15.420.16.421.17.422.18.423.19.424.20.425.21.426.22.427.23.428.24.429.25.430.26.431.27.432.28.433.29.434.30.435.31.436.32.437.33.438.34.439.35.440.36.441.37.442.38.443.39.444.40.445.41.446.42.447.43.448.44.449.45.450.46.451.47.452.48.453.49.454.50.455.51.456.52.457.53.458.54.459.55.460.56.461.57.462.58.463.59.464.60.465.61.466.62.467.63.468.64.469.65.470.66.471.67.472.68.473.69.474.70.475.71.476.72.477.73.478.74.479.75.480.76.481.77.482.78.483.79.484.80.485.81.486.82.487.83.488.84.489.85.490.86.491.87.492.88.493.89.494.90.495.91.496.92.497.93.498.94.499.95.500.96.501.97.502.98.503.99.504.100.505.101.506.102.507.103.508.104.509.105.510.106.511.107.512.108.513.109.514.110.515.111.516.112.517.113.518.114.519.115.520.116.521.117.522.118.523.119.524.120.525.121.526.122.527.123.528.124.529.125.530.126.531.127.532.128.533.129.534.130.535.131.536.132.537.133.538.134.539.135.540.136.541.137.542.138.543.139.544.140.545.141.546.142.547.143.548.144.549.145.550.146.551.147.552.148.553.149.554.150.555.151.556.152.557.153.558.154.559.155.560.156.561.157.562.158.563.159.564.160.565.161.566.162.567.163.568.164.569.165.570.166.571.167.572.168.573.169.574.170.575.171.576.172.577.173.578.174.579.175.580.176.581.177.582.178.583.179.584.180.585.181.586.182.587.183.588.184.589.185.590.186.591.187.592.188.593.189.594.190.595.191.596.192.597.193.598.194.599.195.600.196.601.197.602.198.603.604.605.606.607.608.609.610.611.612.613.614.615.616.617.618.619.620.621.622.623.624.625.626.627.628.629.630.631.632.633.634.635.636.637.638.639.640.641.642.643.644.645.646.647.648.649.650.651.652.653.654.655.656.657.658.659.660.661.662.663.664.665.666.667.668.669.670.671.672.673.674.675.676.677.678.679.680.681.682.683.684.685.686.687.688.689.690.691.692.693.694.695.696.697.698.699.700.701.702.703.704.705.706.707.708.709.710.711.712.713.714.715.716.717.718.719.720.721.722.723.724.725.726.727.728.729.730.731.732.733.734.735.736.737.738.739.740.741.742.743.744.745.746.747.748.749.750.751.752.753.754.755.756.757.758.759.760.761.762.763.764.765.766.767.768.769.770.771.772.773.774.775.776.777.778.779.780.781.782.783.784.785.786.787.788.789.790.791.792.793.794.795.796.797.798.799.800.801.802.803.804.805.806.807.808.809.810.811.812.813.814.815.816.817.818.819.820.821.822.823.824.825.826.827.828.829.830.831.832.833.834.835.836.837.838.839.840.841.842.843.844.845.846.847.848.849.850.851.852.853.854.855.856.857.858.859.860.861.862.863.864.865.866.867.868.869.870.871.872.873.874.875.876.877.878.879.880.881.882.883.884.885.886.887.888.889.890.891.892.893.894.895.896.897.898.899.900.901.902.903.904.905.906.907.908.909.910.911.912.913.914.915.916.917.918.919.920.921.922.923.924.925.926.927.928.929.930.931.932.933.934.935.936.937.938.939.940.941.942.943.944.945.946.947.948.949.950.951.952.953.954.955.956.957.958.959.960.961.962.963.964.965.966.967.968.969.970.971.972.973.974.975.976.977.978.979.980.981.982.983.984.985.986.987.988.989.990.991.992.993.994.995.996.997.998.999.1000.
Hereditas inuestitura posita, facit, vt factæ, ane possint repeti. 493.21
Hereditas, legatum, donatum, aliæ ratio- Impos eligendi facultatis, elegisse non vide- tur. 189.7
ne qualibet acquisitioni solet acquiri. 113.1 tur clecta. 472.14 Impositio veltigalium ante Caium Cali-
Hereditas occisi ab occisore vel in indigno so- quoad amplus, præceditum repetitua sunt, gulam Imp. Rom. IIII. nota non erat,
let suscipi. 440.4.441.14 quoad conditionem. 158.2 Impossibilia non obligant. 260.11
Hereditas parentum liberis æqua lance di- Hoc in qualibet dispositione pro disposito Impugnans testamentum, nullum ex eo lu-
uidenda est. 312.1 babetur, quod verisimile est, dispositum crum consequitur. 292.12
Hereditas parentum naturali voto debetur sive, si de hoc disponens interrogatus es- Incapax capere potest, vt capaci restituat.
eorum filijs. 151.5 babetur, quod verisimile est, dispositum crum consequitur. 292.12
Hereditas tantum liberis dari potest pactis, sive, si de hoc disponens interrogatus es- Incapax capere potest, vt capaci restituat.
404.1.405.1.406.2.407.3.408.4.409.5.410.6.411.7.412.8.413.9.414.10.415.11.416.12.417.13.418.14.419.15.420.16.421.17.422.18.423.19.424.20.425.21.426.22.427.23.428.24.429.25.430.26.431.27.432.28.433.29.434.30.435.31.436.32.437.33.438.34.439.35.440.36.441.37.442.38.443.39.444.40.445.41.446.42.447.43.448.44.449.45.450.46.451.47.452.48.453.49.454.50.455.51.456.52.457.53.458.54.459.55.460.56.461.57.462.58.463.59.464.60.465.61.466.62.467.63.468.64.469.65.470.66.471.67.472.68.473.69.474.70.475.71.476.72.477.73.478.74.479.75.480.76.481.77.482.78.483.79.484.80.485.81.486.82.487.83.488.84.489.85.490.86.491.87.492.88.493.89.494.90.495.91.496.92.497.93.498.94.499.95.500.96.501.97.502.98.503.99.504.100.505.101.506.102.507.103.508.104.509.105.510.106.511.107.512.108.513.109.514.110.515.111.516.112.517.113.518.114.519.115.520.116.521.117.522.118.523.119.524.120.525.121.526.122.527.123.528.124.529.125.530.126.531.127.532.128.533.129.534.130.535.131.536.132.537.133.538.134.539.135.540.136.541.137.542.138.543.139.544.140.545.141.546.142.547.143.548.144.549.145.550.146.551.147.552.148.553.149.554.150.555.151.556.152.557.153.558.154.559.155.560.156.561.157.562.158.563.159.564.160.565.161.566.162.567.163.568.164.569.165.570.166.571.167.572.168.573.169.574.170.575.171.576.172.577.173.578.174.579.175.580.176.581.177.582.178.583.179.584.180.585.181.586.182.587.183.588.184.589.185.590.186.591.187.592.188.593.189.594.190.595.191.596.192.597.193.598.194.599.195.600.196.601.197.602.198.603.604.605.606.607.608.609.610.611.612.613.614.615.616.617.618.619.620.621.622.623.624.625.626.627.628.629.630.631.632.633.634.635.636.637.638.639.640.641.642.643.644.645.646.647.648.649.650.651.652.653.654.655.656.657.658.659.660.661.662.663.664.665.666.667.668.669.670.671.672.673.674.675.676.677.678.679.680.681.682.683.684.685.686.687.688.689.690.691.692.693.694.695.696.697.698.699.700.701.702.703.704.705.706.707.708.709.710.711.712.713.714.715.716.717.718.719.720.721.722.723.724.725.726.727.728.729.730.731.732.733.734.735.736.737.738.739.740.741.742.743.744.745.746.747.748.749.750.751.752.753.754.755.756.757.758.759.760.761.762.763.764.765.766.767.768.769.770.771.772.773.774.775.776.777.778.779.780.781.782.783.784.785.786.787.788.789.790.791.792.793.794.795.796.797.798.799.800.801.802.803.804.805.806.807.808.809.810.811.812.813.814.815.816.817.818.819.820.821.822.823.824.825.826.827.828.829.830.831.832.833.834.835.836.837.838.839.840.841.842.843.844.845.846.847.8

In D. Nicolai Euerhardi Consilij,

Iniuria qualiter remittatur. 416.16 Interdictum quid operetur. 111.5 Iudex agentem sine actione repellere po- test, ex officio solam, parte non petente. 357.3 Iudices feudales qualem habeant cogniti- nem. 372.2 Iudex appellacionis, appellacione deserta, desinit esse iudex cum iura iurisdictionis fundamentum, videlicet appellatio desi- ciat. 178.8 Iudicia postrema defunctorum, si rationa- bilia, nec in fraudem legum facta sint, seruari debent. 399.1.401.26 Iura defuncti omnia transeunt in here- dem, hereditate adita. 450.1 Iura specialia derogant iuri communi, id est cessare faciunt. 5.12 Iura spiritalia non cadunt in laicum, nisi ex apostolice sedis privilegio, ideoque pre- scribi non queunt. 176.59 Iura subueniunt vigilantibus. 63.2 Iuramentum bonis moribus contrarium, non valet. 71.6 Iuramentum in quo dolus interuenit, non est obligatum. 152.7 Iuramentum super simulato interpositum, non validat actum. 401.22 Iuramentum tres comites habere debet, ve- ritatem, iudicium, iusticiam debet. 152.8 Iuramentum, vel interpositio fidei, sunt equipollentia. 151.2 Iurans ab alio sibi damnum esse illum, loco quo riget, erit seruandum. 401.33 Iurans se die certa soluturum, si non soluat, periturus est, etiam iudice temporali ve- tante. 309.9 Iurans verum non peierat. 147.3 Iuriconsulti sine lege loquentes, erube- scunt. 54.8 Iurisdicchio concessa cuiquam, causam habet fauorabilem. 82.12 Iurisdicchio cuiusquam sit, de forma, tenore con- clusione, libelli perspicitur. 372.4 Iurisdicchio ordinaria, sed non ordinario mo- do, qualis est legati, fauorabilis non est, ideoque non extendenda. 12.30 Iurisdicchio que feudo coheret, est feudi fru- ctus. 81.5 Ius acceptoris resoluitur, iure datoris reso- luto. 365.2 Ius accretionis quando locum habeat. 91.2 Ius accretionis in contrahentibus vltro citro- que obligatorijs habet locum: sicut enim fit in alijs: vt in stipulatione ceterisq; si- militibus. 295.9 Ius accretionis inter socios etiam locum ha- bet. 295.11 Ius alicui competens, sine facti explicacione clarescere non potest. 425.1 Ius alicui questum ex pacto, nisi reuocabi- ri ipsi non potest. 293.7.294.2.312.10. Ius beneficium conferendi, spectans ad solius Ius beneficium conferendi, spectans ad solius

Rerum & verborum Index.

episcopi collationem, sede vacante non transit in capitulum. 176.57 Ius cognationis non tollitur, licet de sexu fe- mineo masculus interueniat. 195.1 Ius correctorium stricte, nec extra casum ex- pressum debet explicari. 461.21 Ius de futuro renunciari non potest, nisi si- at in iudicio. 253.20 Ius de bonis emphyteuticis, sine consensu do- mini directi obligatis, annuum redditum percipiendi, an quantoq; tempore pra- scribatur. 365.4 Ius ex actoris persona metimur. 301.1.442. Ius exigendi vestigialis quanto tempore pos- sit acquiri. 239.7 Ius feudale, mortuo vasallo, continuatur in filium absque inuestitura. 191.6 Ius fideicommissi successioni sue non trans- mittitur ad filios substituti sub conditio- ne, que in ipso vita non exitit. 461.19 Ius naturale non est mutabile. 240.14 Ius naturale non est mutabile. 240.14 Ius representationis in linea recta locum habet. 464.4 Ius merè spirituale qualiter in laicum trans- feratur. 121.19 Ius municipale comitatus Zaludie. 400.10 Ius municipale constitutionem pignoris, ob- ligationemque reitacitè potest inducere. 152.8 Ius municipale scripto iuri derogat, et in loco quo riget, erit seruandum. 401.33 Ius oritur de facto. 106.1.119.1.167.1 Ius patronatus acquiritur vel ex constru- ctione, fundatione, vel dotacione deniq; acquiritur. 177.1 Ius patronatus a iure postiuo fuit inuen- tum. 168.8 Ius patronatus conceditur laicis in ecclesijs, vt eo magis ad ecclesias fundandas inui- tentur. 472.10 Ius patronatus non dependet à iurisdicchio, sed vtili dominio. 303.6 Ius possessoris non solce curari, quando de iure petitoris non constat. 497.15 Ius presentacionis etiam in feudis locum habet. 118.5 Ius publicum priuatorum patris vel dispo- sitionibus tolli non potest, neque dolus sit turus remitti. 493.2 Ius questum alicui, eidem vel inuito ne- quit auferri. 47.22 Ius retentionis etiam locum habet in feudo. 347.3 Ius sepulchri prescribi non potest etiam lon- gissimo tempore. 492.20.8 Ius sine statutum generale alicui damnum inferens in debite, refringi debet. 466.12 Ius speciale denotat in contrarium ius com- mune. 256.10 Ius totius vsu partis a sciente retinetur. 418.21 Ius vestigial colonie inue recipiendi, liberta- ti contrauenit, ideoque probari debet ab al- legante. 238.2 Ius ville feudique date datine transit in feudatarium, nisi verbis expressis exci- piatur. 302.1.303.5 Ius iurandum contra matrimonium locum non habet. 368.8 Abor irritus est, cum quis extra querit, quod intus habet. 41.12 Lesio non apparet in principio contractus, at postea superueniens, ipsam contractum non rescindit. 253.5 Lesus propter damnum, casualiter contin- gens, non restituitur. 297.20 Lesus vltra dimidium, restituendus est. 239.7 Laici, anne et quando talliam, gabellam, collectamne clericis eorumq; bonis pos- sint imponere. 102.12 Laici contra statum ecclesiasticum nihil o- mnino statuere possunt. 456.3 Laici profecto cauere debent, ne clericos no- stras talliando, contra se pronocent iram Dei. 120.30 Laici quando propter exactionem collecta- rum incurrant excommunicationis sen- tentiam. 11.57 Laicus deserens aliquid ab extra ad vsu suum, vel utilitatem sibi, pedagiun- vel alias exactiones soluere non obliga- tur. 105.28 Laicus in clericos iurisdictionem, et temp- ris prescriptione vel qualicunq; modo acquirere. 136.57 Laicus quidem prebendam potest habere, sed non canoniam. 212.8 Lectura, Doctorum consilij preferentur. 271.8 Legans cognatis, qui sunt cognati tem- pore testamenti vel mortis, legare vide- tur. 18.8.22.24 Legata conditionalia, an heredi, vel colle- gatarijs accrescant, legato iam mori- ente. 226.3 Legata debentur vere testatoris alieno dede- ro. 279.2 Legata debentur, etiam si testator testibus testamentarijs ea nominatim non expres- serit. 290.3 Legata etiam pia ex imperfecto testamento debentur. 369.9.370.11 Legata ex ordinatione codicillari, que post- modum expresse et specialiter reuocata non reperitur, in solidum debentur. 384.3 Legata in fraudem alterius facta, nullius sunt momenti. 384.4 Legata non conferuntur, sed manent precii- pua apud legatarium, etiam si sit he- res. 399.3 Legata remuneratoria vel incapaci debeu- tur. 436.8 Legatarij in bonis sibi per testatorem reli- ctis, omnibus heredum creditorib; pre- feruntur. 378.1

In D. Nicolai Euerhardi Consilii,

Legatarij re verbis, contuncti quinam di- Legitima liberis statim post patris mortem litatem vel renunciationem mox in alio- cantur. 226.5 debetur libera. 479.18 454.16
Legatarius auctoritate propria non debet Legitima, loco alimenti est à iure scripto in Liberatio cuiuspiam ad vitam suam concessa, apprehendere legatum, sed à testatore fa- eroducta, & per statutum consuetudi- nihil prodest heredi. 455.1 culatatem vel occultè vel expresse conces- nemq; minui potest. 479.19 Liberi magis priuilegiati sunt, quam pia sam habeat. 296.16:17:18 Legitima non augetur ex incremento, post causa. 369.6
Legatarius auctoritate propria occupans le- mortem patris, casualiter subsecuto, ex- Liberos habere non ex hominis, sed Dei vo- gatam, perdit illud totum. 450.5 trancis hereditibus institutis. 252.12 luntate pendet. 345.15
Legatarius quando legatum transmittat. Legitima non intelligitur esse renunciata, Libertas ad molendinum episcopi acceden- di, per laicorum statutum non impedi- 226.2 in generali hereditatis renunciatione, tur. 136.55
Legatarius quomodo missionem in heredis Legitima se non extendit ultra trientem, Libertas contra vectigalis exactionem pre- defunctive bonorum possessionem conse- quatur. 213.2 liberis tantummodo quatuor existentibus. scribi potest. 10.17
Legatarius retinere potest, quicquid ad opus Legitimo prolis, matrimonij veritatem Libertas in futurorum creditorum fraude per alios implendum non fuit è legato Legitimo prolis, matrimonij veritatem Libertas in futurorum creditorum fraude conuersum. 257.3 non requirit: cum quævis alia colorata, data, per ipsos creditores fraudatos reuo- catur. 468.15
Legatarius rem sibi legatam post mortem suam restituere grauitus, quando vi- nit, proprietarius & non usufructuarius Lenantem pedagium à transeuntibus per vi- Libertas non soluendi decimas, an prescri- ptioue possit acquiri. 418.15 esse censetur. 397.19 am publicam, edictis, ne lenent, possunt Libertas telonium non soluendi, tam con- Legatum conditionale redditur, siue sub- probiberi, nisi principis permissu faciatur. tra siscum quam priuatum, prescriptio- ne potest acquiri. 219.6
Legatum apponatur. 228.16 Lex ab ingressu religionis retrahens, ab- Licentia principis obtinet vim decreti. 350.10
Legatum consistens in certa moueta, iuxta Lex canonice propter aliquid faciens ad ti- Limitata causa limitatum producit effe- valorem, conditi testamenti tempore cur rentem, solui debet. 271.1 tulum, sub quo reperitur, sufficiens est. Etum. 346.2.4.64.6.49.10
Legatum debet utilitatem continere. 188.6 licet alibi verbatim habeatur. 26.15 Lex inter patrem filiumq; nulla potest esse.
Legatum filie in dubio relictum, in dotis Lex correctoria, reducens ad ius commune, 414.2.416.19 debet & compensationem relictum censi extensionem admittit. 483.6 Literæ ad beneficia, propter impetrantium ambitionem, sunt stricti iuris. 180.20
Legatum pauperibus relictum, pium voca- tur. 236.10 Lex debet esse iusta, rationabilis, possibilis, communis, proq; utilitate communi in- ducita, loco temporisque conueniens. Literæ contra communem solitumq; curie statum, conscriptæ, de falso suspectæ pre- sumuntur. 178.5
Legatum per incertitudinem, que ex cunctu- tu futuro certificanda venit, non vitia- tur. 22.28 Lex in dubio sic est intelligenda, vt loqua- tur de materia tituli, sub quo sita est. Literæ dispensationis quomodo fiant de fal- so suspectæ. 442.6
Legatum pro quapiam maritanda reli- ctum debetur, etiamsi tempore, quo te- stamentum condebat, maritanda esset. Lex noua correctoria, reducens ad ius com- mune, tanquam fauorabilis, extenditur. Literæ repressularum intelliguntur odio- se, que sine preiudicio tertij, de prouin- cia, contraquam dantur, non existentis, sunt indultæ. 735.74.18
Legatum proliis factum naturalibus, in Lex plenam, perfectam, legitimamq; requi- rit, in vltimis voluntatibus, probatio- nem, ne quid falsitatis facile possit ad- mitti. 430.13 Locus contractus alicuius duobus modis di- citur. 215.11 217.18
Legatum quod ad certum pium usum reli- ctum fuit, sine Pontificis auctoritate non potest ad alium pium usum conuer- ti. Lex plures diuersos habens intellectus, ad Locus in duplici contractu qualisnam ve- niat ponderandus. 218.27
Legatum quod alicui post mortem cuius- dam tertij relinquatur, non est purum, sed conditionale. Lex si cbirographum, de probat. limitatur. Lucrum antenuptiale duvarium dicitur. 100.10
Legatum, quod spiritualitate concernit, in Lex variis habens intellectus, non potest vsus alios conuerti non potest. 247.5 valide, efficaciter & præcisè ad decisio- nem alicuius cause allegari. 50.7.133.42
Leges futuris regulas imponere, calumnias verò peritit excitarè non debent. 174.45 Lex voluntatem testatoris pedetentim se- qui dicitur, non aliter ac venator lepo- rem. 17.3 Lucrum quod filius è pecunia patris acqui- situm, filione præiudicare debet. 243.1
Leges, metus, periculi scandaliue vitandi causa, licitè violantur. 84.35 Lex voluntatem testatoris pedetentim se- qui dicitur, non aliter ac venator lepo- rem. 17.3 Lucrum quod filius è pecunia patris acqui- situm, filione præiudicare debet. 243.1
Leges posteriores prævalent prioribus. 57.32 Libellus lite contestata, mutari non potest. Ludouicus Romanus, inuentor nouita- tionis suppleri debet. 36.4 Libellus non concludens à iudice vel ipsa parte non petente, rejici debet. 305.9
Legitima filio non debetur ante patris mor- tem. 251.11 Libellus probatio & sententia debet esse con- formia. 339.4.340.11
Legitima liberis debetur sine vilo graua- mine, quod appositum lex tollit. 385.8 Libellus quidam continere debet. Mala fides defuncti etiam in herede existi- matur. 371.4 Liberalitas in vno casu, non arguit existi- matur

Rerum & verborum Index.

matu durare, licet is re vera sit in bona fide constitutus. 428.6
Mala fides prelati defuncti, nõ nocet eius successori. 429.14
Maltitia hominum potius reprehendenda, quam admittenda. 402.400.20.469.18.67.6
Malum, quod est minus è duobus propofitis, est eligendum. 487.6
Mandans illicitum, mandasse videtur illa omnia, que verisimiliter concomitari poterant. 15.15
Mandata principum sic intelligenda sunt omnia, vt secundum clausulam, Saluo iure tertij, nemini præiudicent. 463.11
Mandatam ad agendum, ex instrumentorum traditione, concessum cõsetur. 431.5
Mandatam, de sui natura, est reuocabile. 46.5
Mandatam expirat, quando mortuo mandator res adhuc est integra. 88.6
Mandatamne mandantis morte semper expirat. 158.16
Mandatam penale iustum metum inducit. 112.7
Mara, fluminaq; publica, de iure naturalium, cunctis nauigare volentibus, sunt libera. 9.1.238.1
Maritus, fundum dotalem, per uxorem alienatum, consensu ab initio adhibito, potius apposta non obstantibus, vendicare potest. 453.47.23
Maritus impensas, in rebus dotalibus, ad perpetuam utilitatem, factas, ab hereditate post solutum matrimonium, potest repetere, sine vlla fructuum deductione vel compensatione. 445.12
Maritus in bonis uxoris, liberis & consanguineis extantibus, non succedit. 51.1
Maritus, uxoris nomine, sine mandato, non creditur. 71.7
Maritus uxori ad secunda vota conuolanti, plusquam in viduitate permanenti, pro- uidere voluisse, non presumitur. 483.8
Maritus uxori, & vxor marito legata relinquare, & heredes inuicem possunt in- stituere. 479.16
Maritus uxori prestare tenetur alimenta. 415.4
Maritus uxori testamentum facienti consentiens, illud reuocare non potest. 79.6
Maritus nomine, sine mandato, non potest agere: nisi agat pro ea, vt coniu- cta persona: tunc enim de rato cauens admittitur. 431.14
Masculus, non modo femininè, sed ex ea quoque natura, in feudi successione excludit. 210.9
Materia impetrationis literarum, pro beneficijs obtinendis, ambitiosa dicitur, idcoq; est restringenda. 443.11
Materie quotidianæ, non sunt summo digno duntaxat attingendæ. 167.4
Materie suppressionis, unionis, annexionis & incorporationis, vbi nam tractentur, nullo sit actus in contrarium. 68.25
Metus quando presumatur illatus. 31.12
Metus sub timoris spiritu nunquam purgatur. 68.22
Metus tandiu durare presumitur, quandiu non est purgatus. 70.34
Minor propter damnum casualiter continens, non restituitur. 333.17
Minor transgens, vel renuncians alimentis, cum iuramento quoque, nihil agit. 189.2
Minores, nisi concurrat enormis lesio, qualis ipsorummet facilitate, vel aduersarij dolo contigisse, probetur, non restituntur. 251.7
Minus, in dubio, fauore pie cause, venire non solet. 65.1
Minus sequitur malus. 296.13
Missio in bonorum possessionem, defuncti vel heredis, ab non solutionem satisfactio- nis, siue legati, fieri potest. 213.1
Mittere in possessionem, mixti iuris est. 213.3
Moderni breuitate gaudent. 29.1
Modicitas temporis, præiudicium quoque modicum presumi facit. 466.17
Modicum non curatur in iure. 312.4
Monachi contra suum Abbatem, & vxor contra maritum agentes, vnde habeant expensas. 329.14
Monachi qualiter pro mortuis habendi. 475.39
Monasteria, loco heredum, in bonis personarum ipsa ingredientium, numerantur. 375.20
Monasteriũ, an ex persona sui religiosi, possit in bonis feudaliibus succedere. 471.1
Monasterium capax bonorum in communi habetur loco filij, parentibusq; religionem scilicet professi succedit. 93.19
Monasterium quoq; monialium, à seculari principe, feudum tenere potest. 472.9
Mouet a solutionis annalium redituum, qualis esse debeat. 214.1
Mora contrahi dicitur, in destinata solutio- nis loco. 215.10
Mora non est, vbi nulla petitio. 262.21
Mors est certissima, & hora mortis incertissima. 227.7
Mos regionis, in qua contractus est celebratus, venit attendendus. 214.2.217.17
Mulier, ad secunda conuolans vota, quæ liter quibusq; de bonis testari possit. 486.35
Mulier, ad secunda vota transiens, proprietatem bonorũ, ex antenuptiali contractu aliove titulo lucratiuo acquisitorum perdit, solumq; retinet vsufructũ. 485.27
Mulier, alienationi, donationis propter nuptias, consentiens, non præiudicat sibi, sine lapsu biennij. 46.13
Mulier, beneficio Velleiani renuncians, an quandue teneatur. 253.21
Mulier indotata contentumitur à vxore. 54.12
Mulier

Mulier in dote creditoribus anterioribus etiam praefertur, licet habeant hypothecam tacitam, quando nempe dotans de nichilo ne tenetur. 150.1
Mulier in extranei praedictum de dote testari nequit. 295.5
Mulier legitime etatis, non coniugata, de bonis suis tam in ultima voluntate, quam inter vivos, maxime in remunerationem acceptorum beneficiorum, pro libitu potest disponere. 388.1
Mulierne de dote, in praedictum extranei potestatem in illa habentis, testari possit. 355.5
Mulier (non autem virgo) impediri potest, ne nubat, nisi ad secunda vota conuolantur legatum vellet amittere. 48.32
Mulier omnibus alijs creditoribus, posterioribus et anterioribus expressam non beneficium hypothecam praefertur. 434.14
Mulier, quae ad legitimam etatem peruenit, de bonis suis, iuxta masculi, pro libertu sine voluntatis, disponere potest. 71.1
Mulier quantum marito suo secundo posito relinquere, liberis et praecedenti matrimonio superstitibus. 298.29
Mulierne facile minus, blanditijs et pollicitationibus seducuntur. 348.1
Mulierne, in contractibus principalibus, uiris aequiparantur. 47.20
Mulieres rebus ijs, quae seruando seruari queunt, annumerari solent. 416.14
Multa dicuntur esse notoria, quae tamen non sunt. 85.48
Multa impediunt fionda, quae iam facta non tollunt. 472.5
Multa tolerantur per patientiam, quae si forent in iudicium deducta, non tollerentur. 155.51
Mutem interest, an aliquid ipso iure sit nullum, an uero exceptionis ope. 441.16
Mutare non licet consilium in alterius detrimentum. 46.17
Mutatio voluntatis, seu consensus renouatio, per quatuor impeditur. 48.25
Mutuum sub quadam reddi debeat estimatione. 262.22
Natura copulae qualisnam sit, in dispositionibus. 484.15
Natura fendi, per pactum, in inuestitura mutari potest. 209.1
Natura possessorij Recuperande duo requiritur ad victoriam, ut nempe constet alio rem pridem possedisse, ipsumque per alium fuisse spoliatum. 49.1
Natura taxatiuae dictionis est, restringere et omne aliud excludere. 409.6
Naturalia differunt a substantialibus. 363.39
Natus ex uxorato et soluta, censetur ne natus et coitu damnato, vel adulterinus dici possit. 411.2
Natus ex uxorato solutaque, successione paterna non est capax, nec ipsi ultra alim-

mentarelinqui, naturalisue dici non potest. 411.3
Negligentia in officario et praelato pro delicto reputatur. 434.2
Necessitas legi non subiacet. 187.4
Negligentia petitoris, non excusat conscientiam debitorum, tempore constituto non soluendum. 428.7
Nemo censetur adeo honorum incapax esse, quin ea capere possit, ut vendat et pecuniam in suos usus conuertat. 475.38
Nemo censetur aut excommunicatus, aut suspensus ante quam declaratur. 85.51
Nemo cogitur inuitus ad communionem. 295.10
Nemo de periuurio culpandus, qui falsum, et idque scienter dolose non iurauit. 43.4
Nemo dixisse praesumitur, quod mente non cogitauit. 368.5
Nemo in semetipsum potest exercere iurisdictionem. 87.61
Nemo in re suo sine culpa priuatur, nisi causa subsit. 342.15
Nemo iuri, quod ignorat sibi competere, credendus est renunciaisse. 49.37.190.8
Nomina debitorum non ueniunt appellatationibus seducuntur. 63.3
Nemo nisi diffamatus, conuictus, confessus, uel in crimine deprehensus, respondere tenetur. 328.11
Nemo, nisi si scus seu princeps, de indignitate uel inhabilitate potest opponere. Non appellare, uel appellatationem non sequi, paria censentur. 473.17
Nemo, per casum fortuitum, uerba generalia, se obligare uoluisse, praesumitur. 413.7
Nemo potest esse iudex in causa propria. 285.9
Nemo potest facere, quod iura, certam formam solemnitate in actu requirunt, in suo actu locum non habeant. Nos ibi distinguere non debemus, ubi lex non distinguit. 456.9
Nemo potest, in domo sua, contra uoluntatem uel verbaliter uel realiter, citari. Notarij possunt instrumentis adijcere clausulas, si quidem substantiam actus non immutent, sed illum potius illustrent. 81.22
Nemo potest plus iuris in alium transferre, quam ipse habet. 367.3
Nemo praesumitur extraneum posteritati preferre uelle. 159.7
Nemo praesumitur heredes semetipso plus dilexisse. 221.3
Nemo praesumitur ignorare factum proprium. 276.18
Nemo praesumitur magis erga neptes, quam filias affectus esse. 118.11
Nemo praesumitur omni exceptione maior esse. 66.13
Nemo, principem in bonis suis successorem constituere uoluisse, praesumitur. 459.10
Nemo sibi causam possessionis mutare potest, nisi noua causa interueniat a domini diti possit. 337.38
Nemo potest sibi auctoritatem in re propria praestare. 116.10.452.4

Notorium

Notorium non ualeat ab onere proponendi, sed probandi. 340.9
Notorium sufficit allegatum. 274.7
Notorius defectus iuris petentis attentatorum renouationem facit ut attentata re uocari non possint. 212.12
Nullus actione non oblata, potest experiri. 1.1
Numerus in testamento codicillisue requisitus, quis sit. 339.6
Numerus testium in testamento minui potest consuetudine, multo uero magis in donatione mortis causa. 396.8
Numerus testium, in testamentis et mortis causa donationibus, de iure ciuili requisitus, per canonis hodie sublatum esse censetur. 489.11
Oblatio consignatio pecuniae debitorum legitima quid operetur. 258.1
Oblatio realis, cum numeratione nec non ostensione totius summae, congruo locotemporeque requiritur ad pecuniae debitorum consignationem. 386.1
Oblationes in ecclesijs debentur curato. 101.8
Oblationes inter episcopum nec non ecclesiam, qualiter diuidantur. 481.14
Obligatio accessoria corrumpitur destructa principali. 70.35
Obligatio accessoria non immutat naturam principalis obligationis, sed ab ea uires capit. 26.11
Obligatio bonorum generalis, tantum regulariter operari intelligatur, quantum specialis. 27.18
Obligatio bonorum non inducitur, nisi in casibus, qui sunt in iuribus expressi. 129.23
Obligatio extinguitur, si in eum casum inciderit, a quo non potest incipere. 341.2:8
Obligatio interduum, extra id quod agit, nascitur. 14.10
Obligatio matris passua transit in eius heredes. 408.12
Obligatio nulla nascitur a pacto conditionali, prius quam exierit conditio. 451.12
Obligatio personalis ad interesse, per successionem uel hereditatis aditionem, confunditur. 28.27
Obligatio personalis prescriptione tollitur, oratio indefinita par est uniuersali, quae suam particularem indebitè infert. 235.
Obligatio principalis accessoriam per confusionem, si nimirum fideiussores creditoribus et lacrymae arma debent esse clericorum. 103.21.128.18.472.4
Obligatio principalis creditori competens contra debitorem, uno ex fideiussores creditorum solente, solet extinguere, non ipso quidem iure sed exceptionis ope. 421.4
Obligatio principalis non subsistens, accessorium quoque facit corrumpere. 371.5
Obligatio quoque per nuncium contracta testatur. 426.10
Oblatio consignatio pecuniae debitorum legitima quid operetur. 258.1
Oblatio realis, cum numeratione nec non ostensione totius summae, congruo locotemporeque requiritur ad pecuniae debitorum consignationem. 386.1
Oblationes in ecclesijs debentur curato. 101.8
Oblationes inter episcopum nec non ecclesiam, qualiter diuidantur. 481.14
Obligatio accessoria corrumpitur destructa principali. 70.35
Obligatio accessoria non immutat naturam principalis obligationis, sed ab ea uires capit. 26.11
Obligatio bonorum generalis, tantum regulariter operari intelligatur, quantum specialis. 27.18
Obligatio bonorum non inducitur, nisi in casibus, qui sunt in iuribus expressi. 129.23
Obligatio extinguitur, si in eum casum inciderit, a quo non potest incipere. 341.2:8
Obligatio interduum, extra id quod agit, nascitur. 14.10
Obligatio matris passua transit in eius heredes. 408.12
Obligatio nulla nascitur a pacto conditionali, prius quam exierit conditio. 451.12
Obligatio personalis ad interesse, per successionem uel hereditatis aditionem, confunditur. 28.27
Obligatio personalis prescriptione tollitur, oratio indefinita par est uniuersali, quae suam particularem indebitè infert. 235.
Obligatio principalis accessoriam per confusionem, si nimirum fideiussores creditoribus et lacrymae arma debent esse clericorum. 103.21.128.18.472.4
Obligatio principalis creditori competens contra debitorem, uno ex fideiussores creditorum solente, solet extinguere, non ipso quidem iure sed exceptionis ope. 421.4
Obligatio principalis non subsistens, accessorium quoque facit corrumpere. 371.5
Obligatio quoque per nuncium contracta testatur. 426.10
Pacta contractus iuris gentium propria sunt. 107.5
Pacta conuentiones, maxime antenuptialia, seruari debent. 30.6
Pacta illicita, quae non sunt contra substantiam contractus cui apponuntur, non uitiunt, sed uitiantur. 360.14.15.16.17.18
Pacta, in contractu antenuptiali iniecta, seruari debent, modonon sint contra leges. 163.1:3
Pacta in ecclesiarum fundatione apposta, non tolluntur, nisi de illis specialis expressio fiat mentio. 171.29
Pacta legibus priuata concernentibus uilitatem, derogant. 405.14
Pacta priuatorum, iuri publico, in Reipublica fauorem introducto, derogare non possunt. 260.10
Pacta procuratorum quibus quandoque proficiunt. 363.42
Pacta statuta, libertati naturali contraria, sunt stricti iuris, et contra allegandam contrariam perspicuiatur. 409.2
Pacta statuta, recipiunt interpretationem suam a iure scripto. 89.7
Pactio liberam testamenti factionem impediens, nulla est. 25.5
Pactum ad ius commune reducens fauorabile dicitur. 451.10
Pactum contrarium substantiae contractus non uitiat sed uitiatur. 363.40
Pactum contra substantiam rei in contractu deductae, totam dispositionem nullam reddit et inutilem. 362.34
Pactum de bonis eius qui uiuit adue factum non ualeat, nisi uiuentis ipsius consensu fiat. 284.1:4
Pactum de futura successione conferenda ualeat. 312.4
Pactum de futura successione perdenda an et quando ualeat. 250.2.251.8
Pactum de non redimendo infra certum tempus, an uideat contractum. 35.2.300.21
Pactum de non soluendo decimam, in locutione appositum, non ualeat. 417.4
Pactum de post certum tempus redimendo, non facit usurarium censeri contractum, nisi plures cocurrant coniectura. 360.22
Pactum de propria re non alienanda nihil ualeat. 26.13
Pactum de retrouendendo, contractui emptionis appositum, quid operetur. 362.30
Pactum de retrouendendo, contractum non facit usurarium, nisi originalis causa fuerit mutuum. 359.4
Pactum de retrouendendo post certum tempus ualeat, non aliter ac pactum de non soluendo, nisi certo tempore decurso. 359.7
Pactum de succedendo inter paganos, est nullum, nec donationis vim causa mor. uel uoluntatis habet. 489.518.490.24
Pactum de succedendo, mutuum omnium bonorum inter fratres concessio, cum reservatione

Et natione

uatione facultatis testandi, qualiter dif- Papa sepe circumuenitur. 175.49
Pactum de successione futura quomodo fiat testate, sed non absoluta, nisi exprimat. 46.7
Pactum in alicuius fauorem appositum, in Papa solus ab irregularitate potest absolue- 170.23

Permutatio per aliquem facta, de re non sua qualitates in casu de quo agitur, verifi- Potestas papae, disputando non est excutien-
nihil valet. 300.1 centur. 85.47 da. 176.55
Persona domestica producens instrumentum Pene potius mollitiae sunt in dubijs, quam Præcedentia per sequentia semper in dubio
cancellatum, probare tenetur illud ad se exasperandae. 196.4 sunt declaranda, sicut contra. 122.21

In D. Nicolai Euérhardi Consijs,

Præsumptio renunciationis nunquam capi- Præsumptio validior elidit infirmiore. Prætor curabit sedulo, ut partes sint concor- Prætor non curat modica. Primogenitus & consuetudine solus in regno succedens, ad recompensam secundogeni- Primus post vasalli, possessoris ultimi, mor- Præsumptio in possessione po- Præsumptio in iure non inducitur, nisi in casibus expressis in eodem iure. Præsumptio lucri, in aliquam personam radi- Præsumptio ecclesie quænam sint. Præsumptio piorum legatorum. Præsumptio regulariter vni dantur, ex gra- Præsumptio in iure proprio, non iure priuati, licet aliter eueniat de tempore præterito. Præsumptio ecclesie concessum, per ecclesia- Præsumptio principis, præcipue vero quod in vim contractus transiit, semper om- Præsumptio in iure proprio, non iure priuati, licet aliter eueniat de tempore præterito. Præsumptio ecclesie concessum, per ecclesia- Præsumptio principis, præcipue vero quod in vim contractus transiit, semper om-

Rerum & verborum Index.

Præsumptio renunciationis nunquam capi- Præsumptio validior elidit infirmiore. Prætor curabit sedulo, ut partes sint concor- Prætor non curat modica. Primogenitus & consuetudine solus in regno succedens, ad recompensam secundogeni- Primus post vasalli, possessoris ultimi, mor- Præsumptio in possessione po- Præsumptio in iure non inducitur, nisi in casibus expressis in eodem iure. Præsumptio lucri, in aliquam personam radi- Præsumptio ecclesie quænam sint. Præsumptio piorum legatorum. Præsumptio regulariter vni dantur, ex gra- Præsumptio in iure proprio, non iure priuati, licet aliter eueniat de tempore præterito. Præsumptio ecclesie concessum, per ecclesia- Præsumptio principis, præcipue vero quod in vim contractus transiit, semper om-

In D. Nicolai Euerhardi Conflijs,

Qui iuravit, aut promisit se testamentum reuocare nolle, reuocare potest. 222.7
Qui iure suo vitetur, alteri non censetur iniuriam facere. 241.18. 379.5. 422.12. &c.
Qui ius sibi competens abdicat a sese, ad id regressum habere non potest. 167.3
Qui leniter castigatur, castiganti exhibet reuerentiam. 114.5
Qui matris vocem non exaudit, durus est. 357.4
Qui militem ignoravit, disciplinam contemneret non est dicendus. 84.39
Qui non facit id quod facere debet, culpa. 43.3
Qui non praevideat quod praevidere debuit, est in culpa. 15.11
Qui opera malorum hominum vitetur, culpa reus est existimandus. 14.7
Qui patris vel aui hereditatem non vult, ad collationem faciendam cogi nequit, etiamsi legatum sibi relictum retinere velit. 36.2
Qui personae iudex est, bonorum quoque iudex esse censetur. 130.27
Qui pignus tenet, actione reuocatoria non tenetur, modo si fraudis ex ipsius parte cesset. 334.24
Qui post fratres fratrumque filios in gradu proximior est, in feudo paterno remotio-rem solet excludere: cum contrarium fiat in feudo nouo. 191.5
Qui potestatem instrumentorum producendorum ante sententiae prolationem non habent, habent interdum potestatem, praemissam nimirum cognitione. 4.7
Qui primo possessionem nanciscitur, potior est in re duobus simul donata. 396.12
Qui quid auctoritate iuris facit, iniuriam facere non videtur. 117.16
Qui quondam Decurio fuit, ob pristinae dignitatis memoriam, de iure neque torqueri, neque suspendi potest. 60.6
Qui recte disposita vult in dubium vocare conditori legum facit iniuriam. 41.16
Qui semel dominus extitit, dominus adhuc esse praesumitur, nisi de alienatione domini constiterit. 148.10
Qui semel est liberatus, rursus impeti non debet. 388.11
Qui semel est malus, semper in eodem mali genere, talis esse praesumitur. 401.30
Qui semel iudicata recte disposita reuoluerit, de nouo disputare contendit, iniuriam facere velle videtur. 32.20
Qui solem vult illustrare, superfluum laborem suscipit. 2.10. & in alijs locis insinuitis.
Qui solum lucrum amplectitur, onus autem subire non vult, ferendus non est. 446.4
Qui succedant in immortalis feudo, 209.3
Qui tenet eroganda pauperibus, aliena rapere censetur. 247.6

Rerum & verborum Index.

Quod proprium conferentis est, confervi dicitur. 399.7
Quod quis de sua persona consequi non potest, & persona tertijs consequitur interdum. 293.1:5
Quod quis intus habet, frustra petit. 124.3
Quod satis est demonstratum, frustra de monstratur amplius. 445.3
Quod sepius iteratoque fit, deliberate fieri dicitur. 285.7
Quod secundum aequitatem licet, secundum honestatem decet, secundum utilitatem conducit, deprecanti non est denegandum. 439.18
Quod solite fit, factum fuisse praesumitur. 274.5
Quod verisimiliter dispositum fuisse, si dicens de eo fuisse interrogatus, habetur pro disposito. 224.6. 288.9. 330.11.
Quorum mentio facienda sit, in beneficijs in Relictum maritandis virginibus, in alios Quot modis aliquis debitor officiat. 63.2
Raptores, eorumque socij capite sunt preterendi. 66.6
Ratificatio non debet operari, nec intelligi in praedictis tertijs, vel iuris tertio quafiti facta. 179.11
Ratibatio retrahitur & equiparatur mandato. 165.4
Ratibatio retrahitur & perinde habetur, ac si quis ab initio confensusset. 168.7
Ratio ab eo cuius conscientiae aliquid relinquitur, exquiri nulla potest. 403.41.11
Ratio dispositionem etiam potest adduci. 109.20
Ratio eadem ius idem statuit. 279.9
Ratio legis efficit, ut vel stricte vel generaliter intelligatur. 299.5
Ratio legis est semper inspicienda. 422.23
Ratio matrimonij bene transacti, coniecturam donationis inducit. 480.6
Ratio naturalis ad causarum decisionem licite potest allegari. 219.31
Ratio naturalis vehementer est attendenda. 62.19
Ratio quae moueret aliquem delegantem, legatum commissariumque mouere debet. 436.8
Ratio, quae pro religione facit, est magna punda. 61.11
Ratio quae quid contra naturam contractus esse factum, demonstrat. 362.33
Recognitio donationis repetita, vim vere dispositionis habet. 427.12
Recognitio sine expressione causae facta, simulata praesumitur, neque valet. 349.5
Rectores ecclesiarum, ordinario loci, singulis annis de administratione suam rationem reddere tenentur. 101.1
Reddens debitori chirographum, debitum postea petere non potest. 305.4
Redditio rationis reliquorumque configuratio tutori remitti nequit. 479.14
Reditus annuus super ecclesiae bonis constituitur. 399.7
Reditus de sui natura sunt perpetui, & bonis immobilibus annumerantur. 362.32
Reditus unde fiat redimibilis. 361.31
Respectio pontium nec non viarum, pietatem concernit. 133.41
Regula iuris communis obseruatur, nisi dispositio vel exceptio specialis appareat in contrarium. 179.15
Relatio accessoria ad principale, quando non admittatur. 110.28
Relatio falsa dispositionem vitare non debet. 165.8
Relatio semper ad precedentia fieri debet, nedum quoad substantiam, sed & quoad qualitatem. 138.2
Relatiuum substantiae, in diuersis orationibus inducit orationem verbalem. 219.28
Relictum maritandis virginibus, in alios vsus conuerti nequit. 246.3
Religio in casu dubio fauorabilis ita debet esse, ut pro ea iudicetur. 475.40
Religiosa sunt, quae religiosis adhaerent. 130.29
Religiosus ante professionem contractus uerimoniam, censuras potius sustinebit, uxoremque adhaerebit, quam ut maneat in monasterio. 299.1
Religiosus in iudicio standi, personam legitimam non habet. 153.2
Relinquens in testamento uxorem suam, omnium bonorum dominam, censetur de ipsi proprietatem reliquisse. 413.7. 483.10
Res alienae quoque legari possunt. 182.1
Res cum ouere suo transtite. 113.2. 137.60.
Res de facili redit ad suam naturam. 283.3
Remedium noui operis nunciatio iuris, de seruitutionis huius, in cuius solo quid extruatur, repetitur, competit. 462.3
Remissio areragiorum, propter quas causas Res feudalis au legari possit, fieri debet. 259.3
Remissio debiti propter personarum contumeliosam praesumi solet. 288.8
Remissio pensionis, propter casum fortuitum colonis, qui decimam soluere non consueuit, non est faciendae: quod eius culpa fructus perisse praesumantur. 417.9
Remissio praesumi solet ex personarum quantitate, naturalis, contractus affectio ne, desiderat. 456.5
Remittens actionem suam, ad eam regressum non habet. 49.35. 98.11. 37.2. 377.1
Remittens debitum, distrahere, non contrahere dicitur. 301.4
Remittere est dare. 402.39
Remuneratio decimam soluentibus quantae promittatur, & contra non soluuntibus quantae pene sint expectandae. 417.10
Rescripta principum sic intelligenda sunt, ne tertius laedatur. 223.7
Rescripta quae tendunt in tertijs praedictis, sunt reuocanda. 223.8
Rescriptum iniustum, contra gratiam factum, sine pene metu contemni potest. 463.9
Rescriptum

In D. Nicolai Euerhardi Confilijs,

Rescriptum per inabilem impetratum, censetur esse surreptitium. 169.21
Rescriptum principis, etiam contra legem diuinam, causa subsistente procedit. 6.20
Referuare quid importet. 164.3
Referuatio ab aliquo in tertij preiudicium facta, nihil valet. 229.3
Referuatio certorum casuum, firmat regulam in casibus non referuatis. 493.20
Referuatio principis in pacti, ab illo prius iurati, preiudicium nihil operatur. 110.27
Referuatio vsufructus expressa in re donata, traditionem operatur. 397.18
Resilire liceat a confiscatione semel facta. 263.25
Restitutio fieri non debet, si periculum & damnum irreparabile subsistat. 7.29
Restitutio omnia reponit in statum pristinum. 6.21
Retentio literarum rei donate operetur. 395.4
Retentio vnus, ceterorum non exceptorum confessionem operatur. 303.3
Reuerentia paternalis allegatur frustra, quando pater in renunciatione non fuit presens. 414.2
Renocare quod quis male locutus est, magnè censetur esse sapientiæ. 87.63
Reus actor nihil probante venit absolvendus. 15, 16, 65, 5, 148, 8, 188, 8, 195, 2, 4, 210, 10, 4, 0, 14, 4, 42, 2
Reus est absolvendus, quando formalia verba, que in aliquo actu interuenisse articulantur, præcisè probari non queunt. 65.5
Reus possessor an & quando in tertij, ad excludendam actoris intentionem possit allegare. 497.14
Robur testamenti ex alieno dependere nõ debet arbitrio. 478.8
Rogatus restituere, de eo non intelligitur rogatus, quod ex dispositione inter viuos habet. 100.8
Rubrica est bona interpretis nigri. 474.31
Sacerdos etiam simplex, ab excommunicatione, per sententiam legis inflicta, potest absoluerè. 299.3
Sacerdos parochialis siue curatus, ad ecclesiasticam sepulturam propriè quempiam dicitur admittere. 101.4
Sacrilegium in spolio rei ecclesiasticæ committitur. 372.3
Sagittans ex vno in aliud territorium, ratione delicti subditus vtriusque iudicis efficitur. 143.16
Sacrificio eiusdem efficaciam videtur esse, cuius est aditio. 379.6
Satisfactio idonea in debito non liquido, eundem habet effectum, quem operatur solutio vel consignatio. 258.2
Satisfactum solutumue, quot modis dicatur. 480.9
Scientia cum taciturnitate in præiudicialibus habetur pro consensu. 397.21
Scripta quando censeantur esse surreptitia, inuam, causa subsistente procedit. 6.20
Scriptura debitoris priuata, contra ipsam met probat, non contra tertium. 468.17
Scriptura priuata, alia iuris habens admittitur, etiam in tertij præiudicium fi-dem facit. 470.7
Scriptura priuata, probat solùm contra scribentem. 64.4
Scriptura que uis, scripta patris manu propria, publicata, testamenti loco inter liberos habetur. 369, 2, 7, 407, 11
Securitas, que malefactori conceditur, ut ve niat & se excuset, non est seruanda. 11, 4
Seductio non presumitur, ubi plena intercessit deliberatio. 388.4
Seniores iunioribus preferendi sunt. 210.8
Sensus in contractibus, legibus, & statutis contrarius, è mente contrahentium, legum statutorumque venire dicitur. 22.4
Seruiens ab eo cui seruit, expensas licite tere potest. 1
Sigillum sine literis, aut subscriptione, si incertus est & mutus. 208.10
Signans alterius testamentum, non visus cognitis eius verbis, sibi non præiudicat. 239.8
Sententia arbitralis, post decem dierum proximorum decursum, partium silentio roborata, exceptionem & actionem parat. 404.5
Sententia contra possidentem lata, cuius nam sit efficaciam. 404.5
Sententia contra principalem lata, contra fideiubentem iudicatum solui, executioni mandari potest sine nouo processu. 338.16
Sententia definitiua super illis, de quibus liti non est contestata, validè ferri non potest. 222.2
Sententia diffinitiua, absolutoriam eandem notoriamque continere debet. 78.1
Sententia diuersos articulos continens, in vno valida, sed in alio poterit esse nulla. 96.9
Sententia habet auctoritatem maiorè quam iuramentum. 252.17
Sententia in causa matrimoniali, nunquam transit in rem iudicatam. 368.7
Sententia interlocutoria, potest adeoq; debet, per iudicem renocari, quando ipsi constat, partem iniuste grauari. 389.19
Sententia lata admittit interpretationem. 389.20
Sententia lata contra ius scriptum, est ipso iure nulla. 245.3
Sententia lata contra vsufructuarium, proprietario, qui in causa non fuit, non præiudicat. 4.10
Sententia lata in petitorio, quibus obstit. 405.15
Sententia lata super appellatione ab interlocutoria, est interlocutoria. 196.2
Sententia manifestè iniqua, sententiæ non tenet. 245.6
Sententia petitioni conformis esse debet. 95, 7, 190, 10
Sumptioe ferri. 351.8
Sententia que in rem iudicatam transiit, instrumentorum nouiter inuentorum vigore nequit retractari. 31, 31, 8
Sententia quam princeps partibus presertibus, causa cognita tulit, vim legis generalis habet. 332.7
Sententia quod appellans appellare non potest, interlocutoria censetur. 197.3
Sententia se referens ad acta probatoria, nihil probantia, est ipso iure nulla. 150.4
Sententia super exceptione peremptoria, lata, quando vim habeat diffinitiuæ. 197.4
Separatio matrimonij quare fiat. 21.9
Sepelire quempiam, fossam fodere, tametsi merè quidpiam spirituale non sit, probatam tamen reputatur. 101.7
Sequentia declarant præcedentia, si contrarij sunt. 249.5
Sermo generalis omnia significat intelligenda, nisi specialiter aliquid excipiat. 159.2
Seruiens ab eo cui seruit, expensas licite tere potest. 1
Sigillum sine literis, aut subscriptione, si incertus est & mutus. 208.10
Signans alterius testamentum, non visus cognitis eius verbis, sibi non præiudicat. 239.8
Significatio verborum strictè seruari debet, nisi testatorem diuersum sensisse pateat. 287, 4, 398, 4
Silentium annale præiudicat non potest feudum, illudq; agnato in gradu remotiori videtur aperire. 352.6
Similitudo rerum differentium qualitas est eadem. 108.11
Similitudo veri, pro lege pactioe expressæ habetur. 272.4
Simplicitas scriptoris, partibus non nocet. 492.16
Simulatio quomodo deprehendatur. 351.5
Simulatio sententiæ, iuramentum, transiit in rem iudicatam. 357.11
Singularis de populo, privilegio ciuitati concessa, non transit in rem iudicatam. 75, 21, 22
Socius è socij delicto conueniri non potest. 434.1
Solennitas extrinseca, non presumitur interuenisse matrimonio. 273.2
Solennitates extrinsece presumuntur in antiquis interuenisse. 279.2
Solennitates formales in publicum fauorem sunt introductæ, quapropter eis renunciarì non potest. 120.7
Solennitates in ecclesiasticarum reru abalinatione, qualiter interuenisse doceatur. 207.2
Soluens alicuius statuti vigore, quod alias de iure communi non debetur, indebitum soluisse non censetur. 261.19
Soluens creditori, contra prohibitionem iudicis, qualiter puniatur. 354.18
Solutus

Retur & verborum Index.

Soluens, virtute repressaliarum propter factum tertij, ab illo tertio solutum recuperat. 14.4
Solutio fieri non potest in alia moneta, quam cuius in obligatione mentio facta fuit. 259.7
Solutio in loco solutioni destinato, non alio fieri debet. 219.34
Solutio legatorum fiet in moneta & valore, tempore conditi testamenti currente. 59.1
Speciale in vno casu, denotat in commune in contrarium. 28, 30, 415, 5, 435, 9
Speciale in vno casu non extenditur ad alium. 360.19
Specialia fauore liberorum in iure quænam sint in iure specialia, liberorum fauore. 478.11
Specialia limitant præcedentia, restringunt declarantque sequentiæ generalia. 4.43
Species derogat generi, sed non contrariis. 240.12
Spiritualia sine temporalibus non diuisi sunt. 102, 15, 128, 11
Spoliatus, cui præsumptio iuris aduersatur, nisi doceat se possessionem legitimè consecutum, non est restituendus. 211, 64
Spoliatus in possessoris causam proprietas sapientibus, non restituitur, nisi possessorem titulo coloret. 211.5
Sponsalia clandestina, tametsi punilia sint, omnem tamen operantur effectum, quem sponsalia in ecclesiæ facie contra et habent. 344.7
Sponsalia de futuro per que verba contrahantur. 409.1
Sponsalia etiam non iurata, et ad solemnisationem perducantur, ecclesiastica censura potest adhiberi, nisi causa superuenit vngentissima. 410.7
Sponsalia nondum valida qualiter confirmantur. 410.4
Sponsalia quibus in casibus remissionè dissoluantur. 410.10
Sponsalia quibus suam verbis contrahantur. 310.18
Sponsus in odiosa materia, mariti appellatione non venit. 71.2
Spurij, in bis que iuris sunt naturalis, equalis sunt conditionis cum ceteris legitimis natis. 449.13
Statuens penam statuti, ipso facto, non incurrit. 87.60
Statuere, vel statuta condere, iurisdictionis est proprium. 87.59
Status dispositioque rerum presentium, in stipulationibus & pactis inspicitur. 109.18
Status hominis in matrimoniali causa solet spectari. 65.2
Status rei, cum persone conditione mutata, simul immutatur. 130, 28
Statuta ciuitatum quando valeant. 200.1
Statuta consuetudines, sunt stricti iuris, & in forma qua iacent atque disponunt, intelligenda sunt. 347.4
Statuta debent interpretationem suam à communi iure mutuari. 77, 10, 87, 62, 118, 10, 297, 22, 331, 15, 433, 3, &c.
Statuta de contractibus loquentia, locum non habent in renunciationibus vel liberationibus. 302.8
Statuta humana, secundum temporum rationem, sine reprobatione nunquam variantur. 41.7
Statuta in dubio, secundum iuris communis dispositionem, sunt intelligenda. 41.8
Statuta multa sunt in iure specialia, liberorum fauore. 27.20
Statuta que scripta sunt in rem, ligant etiam clericos, nedam laicos. 202.4
Statuta quando censeantur in rem scripta. 201.9
Statutum, consuetudo vel pactum, quod coniunx sine coniugis licentia testamentum condere nequeat, de iure non valet. 478.9
Statutum ciuitatis Antuerpiensis, de lucro coniugis superuenientis, qualenam sit. 435.1
Statutum Delfense oppidi circa conuentiones antenuptiales. 433.10
Statutum, disponens quod heres contra testamentum, à defuncto factum, venire non possit, intelligitur, nisi heres fecerit inuentarium. 339.14
Statutum laicorum, super clericorum rebus disponens, è potestatis defectu non valet. 103, 15, 128, 12, 1, 6, 56
Statutum loquens in terminis iuris communis, ab eodum iure recipit interpretationem. 242.5
Statutum puniens extrahentem sanguinem in platea, restringitur ad dolosè extrahentem. 388.13
Statutum puniens occidentem, qualiter sit intelligendum. 389.16
Statutum quando sublatum censeatur. 410.10
Statutum, quod in ecclesiasticæ libertatis, vel cause pie fraudem conditum fuisse cognoscitur, valere non debet. 200.6
Statutum, quod immobilia bona non transferantur in extraneos, est validum. 200.4
Statutum, siue consuetudo ecclesiæ libertati contraria, nihil valet. 127.7
Statutum subditum extra territorium delinquentem ligat. 141, 5, 142, 13
Statutum vires à statuentis potestate sumit, & secundum illam mensuratur. 334.20
Statutum volens stari dicto damnum passim intelligitur validum, nisi contrarij probari possit. 269.3
Stipulatio annua, simpliciter facta, in dubio transit ad heredes stipulatoris. 345.11
Stultitia potius, quam donatio præsumitur. 178.4
Succedens in feudo, feudali iure, non hereditario, debita sui prædecessoris soluere non tenetur. 229.6
Successio ab intestato locum non habet, quandiu successioni ex testamento locus est. 496.2
Successio coniugum in Louania, Hollandia, & Zelandia. 455.19
Successio que fit in feudis, agnationis communis stipitem, non alium, semper ascendit. 41.7
Successio solum vel ex testamento vel ab intestato defertur. 97.2
Successor singularis frater obligatus percipiens, ex quasi contractu tenetur. 27.20
Successores eorum, qui gubellas à clericis exegerunt, eas illis restituere tenentur. 403.3
Succumbens ex eo, quod articulata non probauit, nouo iudicio persequi poterit absolutum. 203.3
Subditij non sunt bodie seruis comparandi. 107.6
Subiectio præscribi non potest. 11.22
Submissio tertie persone, non minuit, sed potius auget fructum. 193.5
Subscriptio & obreptio, in beneficiis, provisionem reddunt ipso iure nullam. 169.17
Subscribens se, veluti testem, nullum sibi facit præiudicium. 37.13
Substantia reditus in quo consistat, demonstratio falli non potest. 363.8
Substitutio compendiosa fieri potest in pacis, sicut & expressa vulgaris. 496.9
Substitutio duobus filijs impuberibus facta, locum habet, quando vterque decessit. 458.24
Substitutio duobus fratribus instituta sub conditione facta, quando locum habeat, utroque sine liberis decedente. 460.15
Substitutio, eodem modo, quo institutio, facta censeatur. 424.13
Substitutio fideicommissaria facit, ut primogenito non instituto dicatur succedi. 423.10
Substitutio locum non habet, quandiu successit persona, quam testator substituto verisimiliter præiulisset. 458, 5, 460, 17
Substitutio sub conditione facta, locum sibi non vendicat, nisi conditio in forma officia fuerit impleta. 458.1
Substitutio vulgaris, hereditate per institutum adita, expirat. 496.10
Substitutus incapaci, venientibus ab intestato præfertur. 495.7
Superficium consentientis in illum, in quem maior pars consentiret, est nullum. 264.1
Superior in ecclesia sua celebrare potest, canonicis à re diuina cessantibus. 80.53
Superfices

Superstes & coniugibus, mortuarie domus Testamentum inter liberos, ex causa pre-...
impendis vestem lugubrem habere debet, 449.19
Supplicatio contra sententiam quantum va- 245.5
Surreptio dolosa, literas gratiosas omnino 182.23
Surrogatum surrogati naturam sapit, 12, 32.61,13,123,26.241,1.266,3,470,3,67c.
Suspectus, semper ad iuramentum facien- 142.7
Suspicio fraudis, per alias fortiores coniectu- 470.8
T.
Abellio non productus, instrumenti con- 430.5
Taciturnitas nationis inducit surreptio- 442.3
Taciturnitas vitiat gratiam Pontificalem 25.4.
Taxatio expensarum presuppunit sententi- 465.1
Telonium publica functio non est: neque 241.15
Theologi dicentes, hodie decimas non debe- 418.12,14
Theoria communis in iudicando servari 27.16
Tempus, ad vesendum contractum, quod- 340.1
Tempus an obligationis inducende tollen- 428.10
Tempus belli, cum pestis tempore comparari 187.2
Tempus contractus est principaliter respi- 361.25
Tempus episcopi vel prelati eligendi quod- 123.18
Tempus mortis testatoris, in legatis uni- 272.5
Tempus mortis, illius de cuius agitur he- 402.37
Tempus vnum duntaxat habetur in confi- 272.9
Tenor inuestiturae, principaliter est atten- 209.2
Tentator securus est, ubi reprehensorem ti- 41.6
Testamenta tot sunt, quot personae, tamen si 485.24
Testamentum inter liberos a patre condi- 56.26,57,36

hitas est. 473.26
Traditio in donatione inter vivos an requi- 472.11
Traditio instrumentorum vel literarum 84.34
Transactio inter fratres, per plures notabi- 11.23
Transactio super alimentis, quomodo con- 407.10
Transactio super re litigiosa, habetur loco 481.10
Transactio super his que pendent a testa- 189.4
Transitus per vias publicas, item per flumi- 9.2
Transumptum, truncatum, nec plene ex- 377.2
Tria copulatiue requiruntur, ut aliquod de- 244.5
Tria sunt in omni negotio consideranda, 341.11
Tutor contrahens pro pupillo, quod dicto in- 270.7
Tutor datus, extra territorium dantis, nul- 423.3
Tutor debitum non liquidum potest remit- 278.2,279.3
Tutor non gerens, si conueniatur ab adulto 159.8
Tutor non gerens, si conueniatur: item bene- 456.4,477.2
Tutores ante contestatam litem, procurato- 407.5
Tutores legitimi, prius quam veniatur ad 194.2
Tutores fideiussores & magistratum, conuenien- 242.4
Tutores, rationem litigandi probabilem 425.20
Validitas instrumenti non est Notarij fo- 236.3
Validitas statutorum, per causarum ad cau- 141.1
Valor bonorum, in impetratione licentie 433.4
Valor communis, non singularis, qui sepius 409.3
Valor emptionum bladorum, in destinatae fo- 402.38
Valor impetrati beneficij, ex eiusdem loco 216.14
Vasa argentea, appellatione mobilium, con- 199.5

In D. Nicolai Euerhardi Consilij,

intelliguntur. 413.10 Veritas eius quod multipliciter intelligitur è coniecturis ipsis. 224.7
 Verba que sunt prolata ad augmentatio- tur, ignorari censetur. 402.35 Voluntas hominis est ambulatoria, usque
 nem, diminutionem non debent operari. Veritasne magis quam fictio sit inspicienda. 464.4
 378.5 219.29 Voluntas mutata non presumitur. 261.26
 Verba que sunt prolata in materia habente Veritas sepius exagitata in lucem splendescit. 452.1 Voluntas non presumitur esse mutata, nisi
 dispositionem ordinatam à iure, semper est. 268.4
 intelliguntur ordine successivo. 235.4 Vestes multum precise, proprie videantur. 99.1 Voluntas testatoris an etiam presumpta
 Verba, quandiu vixerit, quid importent. tur uxoris esse. 483.7
 491.2 Via minus periculosa semper in dubio fuerit eligenda. 112.9 Voluntas testatoris magis est attendenda
 Verba relatiue posita, si non reperitur id, ad viceregens dominum representat. 176.56 quam verba. 17.2
 quod sit ipsa relatio nihil operantur. 163. 3. 232.3 Victus victori condemnatur in expensis nisi Voluntas testatoris presumpta quid opere-
 Verba rescriptorum narratiua & enuncia- ista litigandi causa subst. 466.11 tur. 249.6
 tiua nihil operantur. 174.46 Violentia non presumitur in iudice. Voluntas testatoris è verbis eius colligitur. 287.3
 Verba secundum communem intellectum 114.5
 capienda sunt. 344.2. 413.10 Vir uxori non succedit nisi omni parentela Voluntas vltima ex alieno arbitrio defu-
 Verba, secundum personarum, per quas & cessante. 329.2 turo dependere non potest, cum de pre-
 ad quas referuntur, qualitatem sunt in Virgo pudica maritum non querit ipsa, sed senti preteritione statuatur in contra-
 telligenda. 289.17. 413.9 id cure paterne relinquendum nonit. 184.11
 Verba secundum subiectam materiam sunt 53.1 Voluntas vltima pro lege seruanda est. 61.15
 accipienda. 492.13 Virgo, que viripotens est, rebus mobilibus, Vox minus testis fide digni vixit, plus certi-
 Verba semper ita debent intelligi, vt aliquid que seruando seruari nequeunt, annume 55.17 usque probat quam fama. 231.7
 operentur. 89.9. 159.5. 397.22. 408.13. rari consuevit. 453.12. & c. Vnicuique creditur in foro conscientie. V usufructuaria possitne actione personali
 Verba sententie qualiter interpretanda 44.2 conueniri bonorum obligatorum ratione. 155.2
 sunt. 389.17 Vniuersale vni speciei in materia restringi- V usufructuarius de re seruiente disponere non
 Verba sequentia, secundum qualitatem pre- bili adiectum, non includit aliam. V usufructuarius fructus collectos & à solo se-
 cedentium debent intelligi. 108.10 444.18 debet. 345.8
 Verba simpliciter prolata, sunt in potiore Vniuersitates diuersa, diuerso iure censeri V usufructuarius fructus paratos facit suos. 371.2
 significatione intelligenda, & per anto- possunt. 12.33 paratos facit suos. 371.2
 nomasiam, non secundum quid. 18.7 Vnus patronus è pluribus presentari potest. V usufructuarius disponendi facultatem non
 Verba stipulatoris & testis semper interpre- 117.12 habet. 94.1. 348.8
 tando sunt contra stipulantes & produ- Vnusquisque fauori qui pro se fuit intro- V usufructuarius speciem seu formam rei in-
 centem. 310.19 ductus, renunciare potest. 362.35 qua vsum fructum habet, mutare, & sic
 Verba sunt improprè capienda ne tertio cui Vnusquisque talis esse presumitur, qualis è lacu terram arabilem facere potest. 491.1
 priam preiudicetur in iure questio. eius est habitus. 274.6 491.1
 298.2 Vnusquisque tam inter viuos quam in vlti- V usufructus è prouisione legis obueniens, in
 Verba testatoris dubia referenda sunt ad ma voluntate rei sue moderator & ar- V usufructuarij preiudicium non potest
 tempus testamenti. 18. 6. 21. 23. biter est. 490.15 obligari. 156.16
 235.6 Vocatus in iudicium, vt se de crimine, cuius V usufructus morte usufructuarij extingui-
 Verba testamentorum frustratorie apposita insinulatur, purget, comparere tenetur. tur. 413.12
 esse non censentur. 60.4 113.3 Vsuræ est quicquid sorti accedit, in contra-
 Verba testatoris secundum conditionem per- Vocula, Tamen, sine copula posita, tam in- Etummuti non emptionis. 361.23
 sone, ad quam fit dispositio, sunt intelli- iure quam facto debet aduersari. 138.5 Vsuræ dotis non solute, mariti sunt, et-
 genda. 19.11 Volens hereditatem parentum suorum, do- iam si per ipsum non omnes in alimentis
 Verba testatoris, nisi de ipsius contraria vo- tem tenetur conferre. 357.5 vxoris expendantur. 257.2
 luntate expresse constet, retineri debent. Volens petere quò restituatur aduersus seu- V sus loquendi communis in vltimis volun-
 484.17 tentiam, illud facere tenetur infra qua- tatibus in primis est attendendus. 165.6.
 Verba testamentorum dubia quomodo sint driennium continuum. 31.13 247.9
 intelligenda. 485.21 Voluntas equine possit è literis quam ver- V sus loquendi communis omni constitutio-
 Verba testamentorum large sunt explican- bis colligi. 369.1. 370.16 ni presertur. 291.8
 da. 371.1 Voluntas, captatoria dici nequit, in qua V sus loquendi communis proprie verborum
 Verba textuum narratiua non ponderan- quis animi sui desiderium perfecte signi- significationi presertendus est: quam-
 tur. 102. 13. Fit autem cum super illis ficat. 184.12 nis non semper. 298. 15. 448. 1. 412.
 fundatur intentio. 127.9 Voluntas contrahentium colligitur è ver- 2. 3
 Verbum Debet in statutis positum, importa borum forma. 436.3 V sus pñ pieue cause que dicantur. 497.1
 re solet necessitatem. 40.1 Voluntas contrahentium que vel expresse 497.1
 Verbum Interpretatiocapitur in iure modo vel ex aliqua coniectura colligitur, cui- Vtens iurisdictione in parte, conseruat eam
 multiplici. 383.6 dens dicitur. 310.8 in vniuerso. 11. 24. 12. 34
 Verbum Omne nihil excludit. 400.11 Voluntas disponentis, ex ipsius qualitate Vtens suo iure, nemini facit iniuriam, liceo-
 Verbum Peruenisse semper intelligitur cum conditione clicitur. 481.11 at alius ex eo ledatur. 241.19
 effectu, deductis scilicet impensis & ere Voluntas & potestas quemuis actum vali- Vtile per inutile non vitiatur in separabi-
 alieno. 161.2 dum efficiunt, ideoq; copulatiue ad actum libus. 253. 26. 360. 13
 Verbum Reuertat vel reuertatur in dispositio quemuis requiruntur. 169.18 Vtilitas euident in nouis rebus constituen-
 nibus quid importet. 375.13 Voluntas euident liquidat, dicitur, que col- dis esse debet. 328. 6. 366. 7
 Vxor

Rerum & verborum Index.

Vxor coniuncta domesticâ, persona dicitur. 392.2 tuendo rem legatam cum fructibus, si se- Vxoratus accedens ad solutam indicis arbitrio nubat, prestare tenetur. 48.33
 Vxor, contra mariti sui defuncti voluntatem secundo nubens, legata que maritus ipsi reliquerat, amittit. 158.1 Vxor, maritum ad solutam accedentem, ex generali iniuriarum capite potest accusare. 411.5
 Vxor donare legatam dicitur, quando maritus rem ipsius consentientis legat vel donat. 46.10. 48.26 Vxor propter nimiam viri seuitiam ad eam separatur. 486.1. 487.3
 Vxor, in bonis propter nuptias donatis ab habet dominium. 156.12 Vxor usufructuaria, ad debitorum, per maritum suum quondam contractorum, solutionem non tenetur. 156. 15
 Zelus qui secundum scientiam non tametsi spiritualis profectus videatur, salutis nihilominus offerendum. 4

FINIS INDICIS.



IMPRESSVM FRANCOVRTI AD
MOENVM APVD FRANCISCVM BASSAE-
VM, IMPENSIS NICOLAI BASSAEL.F.



ANNO M. D. LXXVII.

